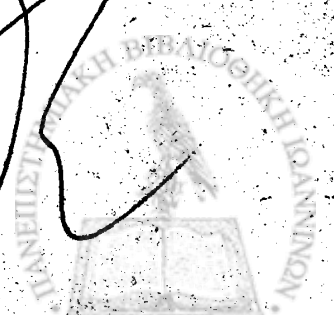
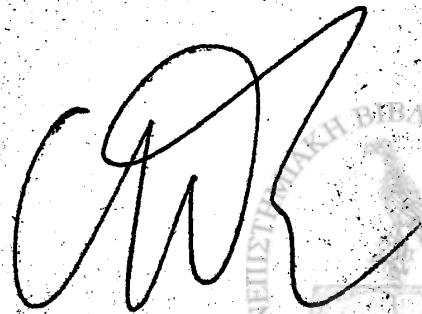

BK

M941-2

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑ
ΑΝΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΚΥΡΙΑΚΟΥ

ΒΚ
Μ 94.1

Γα μη μολωθ

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΟΣ Θ΄.

ΘΩΜΑΣ ΦΛΑΓΓΙΝΗΣ

ΚΑΙ

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟ
ΕΥΧΟΛΟΓΙΟ
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ
ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΙΔ΄ - 1939

Γα μη μολωθ
Γα μη μολωθ

Γα μη μολωθ

Αριθ. 205 - 131751

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΟΣ Θ΄.

ΕΙΣΒΑΛΕΤΙΝΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΕΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΘΩΜΑΣ ΦΛΑΓΓΙΝΗΣ

ΚΑΙ

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ

ΕΙΣΒΑΛΕΤΙΝΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΕΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

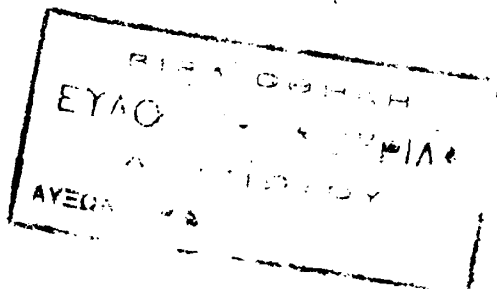
ΙΔ΄ - 1939

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΟΜΟΣ Θ'. — ΑΡΙΘ. 1.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Μετά την περί Γλυκέων ή Γλυκῆδων μονογραφίαν και τὸ ἐν Βενετίᾳ Ἡπειρωτικὸν Ἀρχεῖον — δημοσιεύματα προκαλέσαντα τὰς εὐμενεῖς κρίσεις τοῦ ἑλληνικοῦ Τύπου και ἄτινα ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν μᾶς ἔκαμε τὴν ὑψίστην τιμὴν νὰ βραβεύσῃ,¹⁾ κατὰ τὴν πανηγυρικὴν συνεδρίαν τῆς 30^{ης} Δεκεμβρίου 1937 — ἰδοῦ σήμερον, ὑπέκοντες εἰς τὴν φιλικὴν παρόρμησιν τοῦ ἐπιφανοῦς καθηγητοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ κ. Κ. Ἀμάντου, Ἀκαδημαϊκοῦ, παραδίδομεν εἰς τὴν δημοσιότητα τὴν περὶ Θωμᾶ Φλαγγίνῃ μελέτην, ἔτι δὲ και τὸν «Μικρὸν Ἑλληνομνήμονα».

Ἐλισταμένη, πολύμηνος και κοπιώδης ἔρευνα εἰς τὰ ἐνταῦθα Ἀρχεῖα — τό τε Κρατικόν, τό τῆς Ἑλλην. Κοινότητος και τῶν Ἐκκλησιῶν — ἀπεκάλυψε τελείως τὴν πολυσχιδῆ δρασίμην τοῦ Φλαγγίνῃ, τοῦ μεγάλου τούτου γόνου τῆς Κερκύρας, ὅστις, καίτοι ἐγεννήθη και ἔζησεν ἐν Βενετίᾳ και διή ως δημόσιος ὑπάλληλος ἐπὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα, ἐντούτοις ἠσθάνετο μέσα εἰς τὰς φλέβας του νὰ σφύζῃ ἑλληνικὸν αἷμα και διαδέσας ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν του πρὸς ἴδρυσιν Σχολῆς, Οἰκοτροφείου, Νοσοκομείου κ.λ.π., ἀποκλειστικῶς και μόνον χίριν τῶν Ἑλλήνων, εἰς ἐποχὴν ποῦ ἡ μαύρη δουλεία ὡς μολύβδινος πλάζ ἐπίεζε τὰ στήθη τοῦ Γένους και πυκνὸν τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας ἐκάλυπτε τὸν ἑλληνικὸν ὀρίζοντα, διαδέσας, λέγομεν, τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ τοῦ Ἑθνους, διήνοιξε πρῶτος αὐτὸς τὴν εὐρείαν λεωφόρον τῆς φιλανθρωπίας και τῆς φιλοπατρίας, τὴν ὁποίαν διέτρε-

¹⁾ μὲ τὸ κάτωθι αἰτιολογικόν:

«... μετὰ γνώμην τῆς Β'. Τάξεως τῶν γραμμάτων και τῶν καλῶν τεχνῶν και ἀπόφασιν τῆς ὀλομελείας τῆς Ἀκαδημίας... ἐν βραβεῖον τριῶν χιλιάδων δραχμῶν εἰς τὸν κ. Κωνσταντίνου Μέρτζιον διὰ δύο σημαντικώτατα αὐτοῦ δημοσιεύματα περὶ τῆς οἰκογενείας τῶν Γλυκέων ἢ Γλυκῆδων ἐκ σελ. 186 και περὶ τοῦ ἐν Βενετίᾳ Ἡπειρωτικοῦ Ἀρχείου ἐκ σελ. 341 διὰ τῶν ὁποίων και ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Βενετίας και ἡ Ἱστορία τῆς Ἡπείρου και τῆς ἄλλης Ἑλλάδος διαφωτίζονται διὰ πλουσιωτάτων ἀνεκδότων εἰδήσεων μετὰ θαυμαστῆς εὐσυνειδησίας και ἐπιμελείας συλλεχθεισῶν ἐκ τοῦ ἐν Βενετίᾳ Ἀρχείου τῆς Ἑλλην. Κοινότητος. Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Κ. Μέρτζιον εἶναι ἀξία πάσης ἐξάρσεως, ἐλπίζομεν δὲ ὅτι συνεχιζομένη μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου και τῆς αὐτῆς μεθόδου θέλει προσθέσει και ἄλλας πολλὰς, ἀγνώστους μέχρι τοῦδε σελίδας τῆς νέας Ἑλληνικῆς Ἱστορίας», (Ἐφημερὶς «Καθημερινή» 31 Δεκεμβρίου 1937).

ξαν βραδύτερον πλειάδες μεγάλων Ἑλλήνων, καὶ ἀνεδείχθη ὁ μεγαλείτερος τοῦ Ἑθνους ἡμῶν εὐεργέτης.

* *

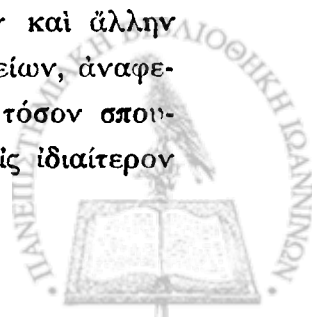
Τὸ προκείμενον σύγγραμμα περιλαμβάνει δύο μέρη: τὸ περὶ Θωμᾶ Φλαγγίνης καὶ τὸν «μικρὸν Ἑλληνομνήμονα». Τὸ πρῶτον ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑννέα Κεφάλαια, ἐν οἷς ἐκτίθενται τὰ τῆς καταγωγῆς, τῶν σπουδῶν καὶ τὰ τῆς οἰκογενειακῆς τοῦ ἐν γένει καταστάσεως, ἐπὶ τῇ βᾶσει νέων ἀϋθεντικῶν στοιχείων — ἀναιρουντῶν ἐν πολλοῖς τὰ ὑπὸ τοῦ Κομνηνοῦ Παπαδοπούλου γραφέντα καὶ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Σάδα υἱοθετηθέντα — τὸ 2^{ον} Κεφάλαιον ἐκθέτει τὰ τῆς περιουσίας του, τὰ τῶν ἐτησίων ἐσόδων καὶ πῶς ταῦτα διετίθεντο, τὸ 3^{ον} περιλαμβάνει δύο διαθήκας τοῦ Φλαγγίνης, τὴν τῆς μητρὸς του, τὴν τῆς πρώτης καὶ δευτέρας συζύγου του καὶ τῆς μοναχοκόρης του Μαριέτας. Εἰς τὸ 4^{ον} ἐκτίθεται ἡ παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κοινοτήτι μακροχρόνιος καὶ καρποφόρος δρᾶσις του, τὸ 5^{ον} εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Φλαγγινιανοῦ Φροντιστηρίου — τοῦ μικροσκοπικοῦ τούτου Πανεπιστημίου τοῦ ὑποδούλου Γένους — τὸ 6^{ον} περιέχει τὰ ὀνόματα τῶν ἐν αὐτῷ διδασκόντων ὑποτρόφων πτωχῶν σπουδαστῶν (1665 - 1797), τὸ 7^{ον} ἀφιερῶνται εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, ἔνθα ὄχι μόνον ἐνοσηλεύοντο οἱ ἀσθενοῦντες Ἕλληνες, ἀλλ' ἐξερχόμενοι ἐλάμβανον, θελήσει τοῦ διαθέτου, καὶ βοήθημα ἐκ δύο δουκάτων, τὸ 8^{ον} ἀσχολεῖται μὲ τοὺς αἰχμαλώτους ὑπὲρ ὧν ἐπίσης ζωηρὸν ἐξεδηλώθη τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ διαθέτου καὶ τέλος τὸ ἕνατον πραγματεύεται τὰ τῆς ὑπανδρείας ἀπόρων Ἑλληνίδων παρθένων, αἵτινες ἐπροικοδοτήθησαν μὲ ἑκατὸν δουκάτα ἑκάστη καὶ ὧν ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς ἀνῆλθεν εἰς 1300 περίπου, ἐξ ὧν τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος.

* *

Εἶμεθα πλέον ἢ βέβαιοι ὅτι, ὅταν ἡ Δημοτικὴ Ἀρχὴ Κερκύρας λάβῃ γνῶσιν τῆς παρουσίας μονογραφίας — ἂν εἶναι ἀνέφικτος ἢ ἀνέγερσις ἀνδριάντος ἢ ἡ τοποθέτησις, κάπου, μιᾶς προτομῆς — θὰ ἀποφασίσῃ τούλάχιστον νὰ προμηθευθῇ ἀντίγραφον τῆς παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κοινοτήτι φυλασσομένης ἐλαιογραφίας τοῦ Θωμᾶ Φλαγγίνης διὰ τὴν ἐν Κερκύρα Δημοτικῇ Πινακοθήκῃ, ἅμα δὲ θὰ ὀνομάσῃ μίαν τῶν ὁδῶν τῆς μαγευτικῆς τοῦ Ἰονίου Νύμφης, πρὸς τιμὴν τοῦ ἐνδόξου αὐτῆς, πλὴν ὀλίγον τι λησμονημένου, τέκνου.

* *

Παραλλήλως πρὸς τὴν περὶ Φλαγγίνης ἔρευναν, διεξηγῶμεν καὶ ἄλλην ἐπίμονον καὶ κοπιώδη, πρὸς ἀποκάλυψιν καὶ νέων ἀνεκδότων στοιχείων, ἀναφερομένων εἰς τὴν μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ εἶναι τόσον σπουδαῖα τὰ ἐλθόντα εἰς φῶς καὶ τόσον ποικίλα, ὥστε τὰ περιελάβομεν εἰς ἰδιαιτερον

τεῦχος ὑπὸ τὸν τίτλον «Μικρὸς Ἑλληνομνήμων» καὶ φρονούμεν ἀδιστάκτως ὅτι θὰ εἶναι ἐπαξία συνέχεια τοῦ «Νέου Ἑλληνομνήμωνος» τοῦ ἀειμνήστου Σπυρίδωνος Λάμπρου.

Τὸ τεῦχος τοῦτο περιλαμβάνει: τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς Βενετίας (1593 - 1926), νέα ἀνέκδοτα στοιχεῖα περὶ τοῦ Μανούσου Θεοτοκοπούλου — ἀδελφοῦ τοῦ Γκρέκο — ἄλλα περὶ τοῦ Ἑμμανουὴλ Γλυντζάνη, περὶ τοῦ Μαξίμου Μαργουνίου, περὶ τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἀγιογράφων, ἴτοι περὶ Μιχαὴλ Δαμασκηνοῦ, Ἰωάννου Κυπρίου, Θωμᾶ Μπατᾶ ἢ Βαπτιστοῦ, Ἰωάννου Βλαστοῦ, Ἑμμανουὴλ Τζανφουρνάρη, Φιλοθέου Σκούφου, Ἑμμανουὴλ καὶ Κωνσταντίνου Τζάνε, Λέοντος καὶ Ἰωάννου Μόσκου, Ἰακώβου Τζέ καὶ τινων ἄλλων, ἐτι δὲ περὶ μιᾶς ἐπιχειρηθείσης πλὴν ματαιωθείσης μετοικεσίας Μανιατῶν εἰς Σαρδηνίαν καὶ ἄλλης εἰς Σιλεσίαν, πληροφορίας περὶ τῆς διελεύσεως ἐκ Βενετίας τῶν Βασιλέων Ὁθωνος, Γεωργίου τοῦ Α΄ καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Β΄ καὶ τινὰ ἄλλα ἐνδιαφέροντα.

*
* *

Θεωροῦμεν περιττὸν νὰ προσδέσωμεν, ὅτι, ἅπαν τὸ περιεχόμενον τῆς παρούσης πραγματείας ἐξήχθη ἀπὸ αὐθεντικὰ ἐγγραφα ἀποκείμενα εἰς τὰ Ἀρχεῖα, ἐπιμελῶς ἀναγνωσθέντα καὶ ἐρμηνευθέντα καὶ ὦν σημειοῦμεν τὸν ἀριθμὸν, τὸν χαρτοφύλακα καὶ εἴ τι ἄλλο σχετικὸν πρὸς εὐχερῆ ἀνεύρεσίν των. Εἰς πολλὰς δ' ἀφ' ἐτέρου ὑποσημειώσεις, προσεπαθήσαμεν νὰ ἐξηγήσωμεν ἀπάσας σχεδὸν τὰς ξενικὰς λέξεις καὶ φράσεις, παραδέτοντες καὶ τὴν ἱστορικὴν δι' ἐκάστην τούτων, σημασίαν.

Δὲν ἐφείσθημεν κόπων, οὐδὲ δαπανῶν, ἵνα φέρωμεν εἰς πέρας τὸ ἔργον τοῦτο, κεντριζόμενοι ὄχι ἀπὸ ὑλικὸν τι συμφέρον, ἀλλ' ἀπὸ μίαν εὐγενῆ φιλοδοξίαν ἵνα φανῶμεν χρήσιμοι εἰς τὴν καθόλου ἱστορίαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, τῆς προσφιλεστάτης ἡμῶν πατρίδος.

Θερμστάτας τέλος ἐκφράζομεν, ἀπὸ τῶν στηλῶν τούτων, εὐχαριστίας, εἰς τε τὸν ἔκτακτον Βασιλικὸν Ἐπίτροπον τῆς ἐν Βενετία Ἑλλην. Κοινότητος Comm. avv. Bruno Gallo, εἰς τὸν Γραμματέα τῆς ἰδίας εὐγενέστατον κ. Σέργιον Λυκούδη οἱ ὅποιοι μᾶς διηκόλουν τὴν ἔρευναν τοῦ Ἀρχείου ὡς καὶ εἰς τοὺς ἀνωτέρους ὑπαλλήλους τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων κ. Dott. F. Corrubia, κυρίαν dott. Giulia Mirabello καὶ δεσποινίδα Elisa Sartori, διότι πολυειδῶς μᾶς ἐξυπηρέτησαν κατὰ τὰς ἐρεῦνας καὶ εἰς τὴν Σεβαστὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἀθηνῶν τὰ εὐγνώμονα αἰσθήματά μας, διότι εὐηρεστήθη νὰ δημοσιεῖσθῃ ἰδίᾳ δαπάνη τὸ παρὸν σύγγραμμα.

Ἔγγραφον ἐν Βενετία τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1938.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ

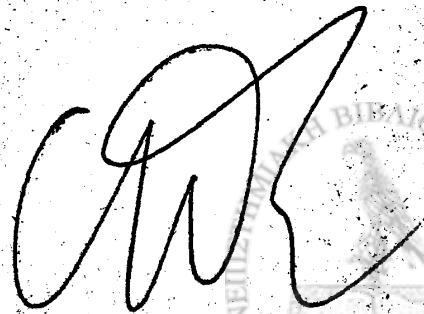

BK

M941-2

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑ
ΑΝΘΡΩΠΩΝ
ΣΥΛΛΟΓΗ

ΒΚ
Μ 94.1

Γαμή μισση

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΟΣ Θ'.

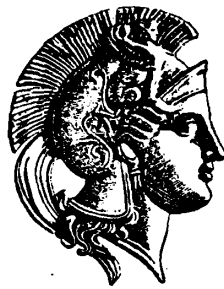
ΘΩΜΑΣ ΦΛΑΓΓΙΝΗΣ

ΚΑΙ

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟ
ΕΥΧΟΛΟΓΙΟ
ΑΝΘΡΩΠΩΝ
ΑΥΣΩΝ ΑΡΙΘ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΙΔ'. - 1939

Γαμή μισση
Γαμή μισση

Γαμή μισση

Αριθ. 205 - 131751

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΟΣ Θ΄.

ΕΙΣΒΑΛΕΤΙΝΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΕΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΘΩΜΑΣ ΦΛΑΓΓΙΝΗΣ

ΚΑΙ

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ

ΕΙΣΒΑΛΕΤΙΝΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΕΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

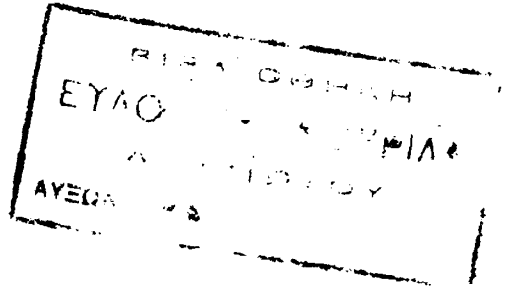
ΙΔ΄ - 1939

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΟΜΟΣ Θ'. — ΑΡΙΘ. 1.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Μετά την περί Γλυκέων ή Γλυκίδων μονογραφίαν και τὸ ἐν Βενετίᾳ Ἡπειρωτικὸν Ἀρχεῖον — δημοσιεύματα προκαλέσαντα τὰς εὐμενεῖς κρίσεις τοῦ ἑλληνικοῦ Τύπου καὶ ἅτινα ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν μᾶς ἔκαμε τὴν ὑψίστην τιμὴν νὰ βραβεύσῃ,¹⁾ κατὰ τὴν πανηγυρικὴν συνεδρίαν τῆς 30^{ης} Δεκεμβρίου 1937 — ἰδοῦ σήμερον, ὑπέκοντες εἰς τὴν φιλικὴν παρόρμησιν τοῦ ἐπιφανοῦς καθηγητοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ κ. Κ. Ἀμάντου, Ἀκαδημαϊκοῦ, παραδίδομεν εἰς τὴν δημοσιότητα τὴν περὶ Θωμᾶ Φλαγγίνῃ μελέτην, ἔτι δὲ καὶ τὸν «Μικρὸν Ἑλληνομνήμονα».

Ἐπισταμένη, πολύμηνος καὶ κοπιώδης ἔρευνα εἰς τὰ ἐνταῦθα Ἀρχεῖα — τό τε Κρατικόν, τὸ τῆς Ἑλλην. Κοινότητος καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν — ἀπεκάλυψε τελείως τὴν πολυσχιδῆ δρᾶσιν τοῦ Φλαγγίνῃ, τοῦ μεγάλου τούτου γόνου τῆς Κερκύρας, ὅστις, καίτοι ἐγεννήθη καὶ ἔζησεν ἐν Βενετίᾳ καὶ δι' ὡς δημόσιος ὑπάλληλος ἐπὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα, ἐντούτοις ἠσθάνετο μέσα εἰς τὰς φλέβας του νὰ σφύζῃ ἑλληνικὸν αἷμα καὶ διαδέσας ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν του πρὸς ἴδρυσιν Σχολῆς, Οἰκοτροφείου, Νοσοκομείου κ.λ.π., ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον χίριν τῶν Ἑλλήνων, εἰς ἐποχὴν πού ἡ μαύρη δουλεία ὡς μολύβδινος πλάζ ἐπίεζε τὰ στήθη τοῦ Γένους καὶ πυκνὸν τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας ἐκάλυπτε τὸν ἑλληνικὸν ὀρίζοντα, διαδέσας, λέγομεν, τὴν περιουσίαν του ὑπὲρ τοῦ Ἑθνους, διήνοιξε πρῶτος αὐτὸς τὴν εὐρείαν λεωφόρον τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς φιλοπατρίας, τὴν ὁποίαν διέτρε-

¹⁾ μὲ τὸ κάτωθι αἰτιολογικόν:

«... μετὰ γνώμην τῆς Β'. Τάξεως τῶν γραμμάτων καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ ἀπόφασιν τῆς ὀλομελείας τῆς Ἀκαδημίας... ἐν βραβεῖον τριῶν χιλιάδων δραχμῶν εἰς τὸν κ. Κωνσταντῖνον Μέρτζιον διὰ δύο σημαντικώτατα αὐτοῦ δημοσιεύματα περὶ τῆς οἰκογενείας τῶν Γλυκέων ἢ Γλυκίδων ἐκ σελ. 186 καὶ περὶ τοῦ ἐν Βενετίᾳ Ἡπειρωτικοῦ Ἀρχείου ἐκ σελ. 341 διὰ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Βενετίας καὶ ἡ Ἱστορία τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος διαφωτίζονται διὰ πλουσιωτάτων ἀνεκδότων εἰδήσεων μετὰ θαυμαστῆς εὐσυνειδησίας καὶ ἐπιμελείας συλλεχθεισῶν ἐκ τοῦ ἐν Βενετίᾳ Ἀρχείου τῆς Ἑλλην. Κοινότητος. Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Κ. Μέρτζιον εἶναι ἀξία πάσης ἐξάρσεως, ἐλπίζομεν δὲ ὅτι συνεχιζομένη μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου καὶ τῆς αὐτῆς μεθόδου θέλει προσθέσει καὶ ἄλλας πολλὰς, ἀγνώστους μέχρι τοῦδε σελίδας τῆς νέας Ἑλληνικῆς Ἱστορίας» (Ἐφημερὶς «Καθημερινή» 31 Δεκεμβρίου 1937).

ξαν βραδύτερον πλειάδες μεγάλων Ἑλλήνων, καὶ ἀνεδείχθη ὁ μεγαλείτερος τοῦ Ἑθνους ἡμῶν εὐεργέτης.

*
* *

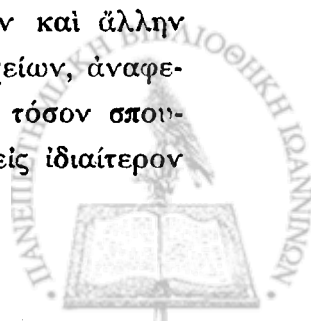
Τὸ προκείμενον σύγγραμμα περιλαμβάνει δύο μέρη: τὸ περὶ Θωμᾶ Φλαγγίνῃ καὶ τὸν «μικρὸν Ἑλληνομνήμονα». Τὸ πρῶτον ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑννέα Κεφάλαια, ἐν οἷς ἐκτίθενται τὰ τῆς καταγωγῆς, τῶν σπουδῶν καὶ τὰ τῆς οἰκογενειακῆς του ἐν γένει καταστάσεως, ἐπὶ τῇ βάσει νέων ἀύθεντικῶν στοιχείων — ἀναιροῦντων ἐν πολλοῖς τὰ ὑπὸ τοῦ Κομνηνοῦ Παπαδοπούλου γραφέντα καὶ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Σάδα υἱοδετηθέντα — τὸ 2^{ον} Κεφάλαιον ἐκδέτει τὰ τῆς περιουσίας του, τὰ τῶν ἐτησίων ἐσόδων καὶ πῶς ταῦτα διετίθεντο, τὸ 3^{ον} περιλαμβάνει δύο διαθήκας τοῦ Φλαγγίνῃ, τὴν τῆς μητρὸς του, τὴν τῆς πρώτης καὶ δευτέρας συζύγου του καὶ τῆς μοναχοκόρης του Μαριέτας. Εἰς τὸ 4^{ον} ἐκτίθεται ἡ παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κοινοῦτητι μακροχρόνιος καὶ καρποφόρος δρᾶσις του, τὸ 5^{ον} εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Φλαγγινιανοῦ Φροντιστηρίου — τοῦ μικροσκοπικοῦ τούτου Πανεπιστημίου τοῦ ὑποδούλου Γένους — τὸ 6^{ον} περιέχει τὰ ὀνόματα τῶν ἐν αὐτῷ διδασχθέντων ὑποτρόφων πτωχῶν σπουδαστῶν (1665 - 1797), τὸ 7^{ον} ἀφιερῶνται εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, ἐνθα ὄχι μόνον ἐνοσηλεύοντο οἱ ἀσθενοῦντες Ἑλληγες, ἀλλ' ἐξερχόμενοι ἐλάμβανον, θελήσει τοῦ διαδέτου, καὶ βοήθημα ἐκ δύο δουκάτων, τὸ 8^{ον} ἀσχολεῖται μὲ τοὺς αἰχμαλιάντους ὑπὲρ ὧν ἐπίσης ζωηρὸν ἐξεδηλώθη τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ διαδέτου καὶ τέλος τὸ ἕνατον πραγματεύεται τὰ τῆς ὑπανδρείας ἀπόρων Ἑλληγίδων παρθένων, αἵτινες ἐπροικοδοτήθησαν μὲ ἑκατὸν δουκάτα ἐκάστη καὶ ὧν ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς ἀνῆλθεν εἰς 1300 περίπου, ἐξ ὧλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος.

*
* *

Εἶμεθα πλέον ἢ βέβαιοι ὅτι, ὅταν ἡ Δημοτικὴ Ἀρχὴ Κερκύρας λάβῃ γνῶσιν τῆς παρούσης μονογραφίας — ἂν εἶναι ἀνέφικτος ἢ ἀνέγερσις ἀνδριάντος ἢ ἡ τοποδέτησις, κάπου, μιᾶς προτομῆς — θὰ ἀποφασίσῃ τοῦλάχιστον νὰ προμηθευθῇ ἀντίγραφον τῆς παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κοινοῦτητι φυλασσομένης ἐλαιογραφίας τοῦ Θωμᾶ Φλαγγίνῃ διὰ τὴν ἐν Κερκύρα Δημοτικὴν Πινακοθήκην, ἅμα δὲ θὰ ὀνομάσῃ μίαν τῶν ὁδῶν τῆς μαγευτικῆς τοῦ Ἰονίου Νύμφης, πρὸς τιμὴν τοῦ ἐνδόξου αὐτῆς, πλὴν ὀλίγον τι λησμονημένου, τέκνου.

*
* *

Παραλλήλως πρὸς τὴν περὶ Φλαγγίνῃ ἔρευναν, διεξηγώγομεν καὶ ἄλλην ἐπίμονον καὶ κοπιώδη, πρὸς ἀποκάλυψιν καὶ νέων ἀνεκδότων στοιχείων, ἀναφερομένων εἰς τὴν μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ εἶναι τόσον σπουδαῖα τὰ ἐλθόντα εἰς φῶς καὶ τόσον ποικίλα, ὥστε τὰ περιελάβομεν εἰς ἰδιαίτερον

τεῦχος ὑπὸ τὸν τίτλον «Μικρὸς Ἑλληνομνήμων» καὶ φρονούμεν ἀδιστακτως ὅτι θὰ εἶναι ἐπαξία συνέχεια τοῦ «Νέου Ἑλληνομνήμωνος» τοῦ ἀειμνήστου Σπυρίδωνος Λάμπρου.

Τὸ τεῦχος τοῦτο περιλαμβάνει: τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς Βενετίας (1593 - 1926), νέα ἀνέκδοτα στοιχεῖα περὶ τοῦ Μανούσου Θεοτοκοπούλου — ἀδελφοῦ τοῦ Γκρέκο — ἄλλα περὶ τοῦ Ἑμμανουήλ Γλυντζάνη, περὶ τοῦ Μαξίμου Μαργουνίου, περὶ τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἀγιογράφων, ἴτοι περὶ Μιχαήλ Δαμασκηνοῦ, Ἰωάννου Κυπρίου, Θωμᾶ Μπατᾶ ἢ Βαπτιστοῦ, Ἰωάννου Βλαστοῦ, Ἑμμανουήλ Τζανφουρνάρη, Φιλοθέου Σκούφου, Ἑμμανουήλ. καὶ Κωνσταντίνου Τζάνε, Λέοντος καὶ Ἰωάννου Μόσκου, Ἰακώβου Τζέ καὶ τινων ἄλλων, ἐτι δὲ περὶ μιᾶς ἐπιχειρηθείσης πλὴν ματαιωθείσης μετοικεσίας Μανιατῶν εἰς Σαρδηνίαν καὶ ἄλλης εἰς Σιλεσίαν, πληροφορίας περὶ τῆς διελεύσεως ἐκ Βενετίας τῶν Βασιλέων Ὁθωνος, Γεωργίου τοῦ Α΄. καὶ Κωνσταντίνου τοῦ Β΄. καὶ τινα ἄλλα ἐνδιαφέροντα.

*
* *

Θεωροῦμεν περιττὸν νὰ προσδέσωμεν, ὅτι, ἅπαν τὸ περιεχόμενον τῆς παρούσης πραγματείας ἐξήχθη ἀπὸ αὐθεντικὰ ἔγγραφα ἀποκείμενα εἰς τὰ Ἀρχεῖα, ἐπιμελῶς ἀναγνωσθέντα καὶ ἐρμηνευθέντα καὶ ὧν σημειοῦμεν τὸν ἀριθμὸν, τὸν χαρτοφύλακα καὶ εἴ τι ἄλλο σχετικὸν πρὸς εὐχερῆ ἀνεύρεσίν των. Εἰς πολλὰς δ' ἀφ' ἑτέρου ὑποσημειώσεις, προσελαθῆσαμεν νὰ ἐξηγήσωμεν ἀπάσας σχεδὸν τὰς ξενικὰς λέξεις καὶ φράσεις, παραδέτοντες καὶ τὴν ἱστορικὴν δι' ἐκάστην τούτων, σημασίαν.

Δὲν ἐφείσθημεν κόπων, οὐδὲ δαπανῶν, ἵνα φέρωμεν εἰς πέρας τὸ ἔργον τοῦτο, κεντριζόμενοι ὄχι ἀπὸ ὑλικὸν τι συμφέρον, ἀλλ' ἀπὸ μίαν εὐγενῆ φιλοδοξίαν ἵνα φανῶμεν χρήσιμοι εἰς τὴν καθόλου ἱστορίαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, τῆς προσφιλεστάτης ἡμῶν πατρίδος.

Θερμῶς τέλος ἐκφράζομεν, ἀπὸ τῶν στηλῶν τούτων, εὐχαριστίας, εἰς τὸν ἑκτακτον Βασιλικὸν Ἐπίτροπον τῆς ἐν Βενετίᾳ Ἑλλην. Κοινότητος Comm. ανν. Bruno Gallo, εἰς τὸν Γραμματέα τῆς ἰδίας εὐγενέστατον κ. Σέργιον Λυκούδην οἱ ὅποιοι μᾶς διηκόλυναν τὴν ἔρευναν τοῦ Ἀρχείου ὡς καὶ εἰς τοὺς ἀνωτέρους ὑπαλλήλους τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων κ. Dott. F. Corrubia, κυρίαν dott. Giulia Mirabello καὶ δεσποινίδα Elisa Sartori, διότι πολυειδῶς μᾶς ἐξυπηρέτησαν κατὰ τὰς ἐρεῦνας καὶ εἰς τὴν Σεβαστὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἀθηνῶν τὰ εὐγνώμονα αἰσθήματά μας, διότι εὐηρεστήθη νὰ δημοσιεύσῃ ἰδίᾳ δαπάνῃ τὸ παρὸν σύγγραμμα.

Ἔγραφον ἐν Βενετίᾳ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1938.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΣ

κληρονομίας, ἄφηγε πᾶσαν τὴν περιουσίαν του εἰς τὴν Ἑλλάδα, πρὸς δημοσίαν ὠφέλειαν τῆς ὁποίας διέταττε νὰ προορισθῶσι δι' ὠρισμένους ἀγαθοεργούς σκοπούς, καὶ ὄντως τὰ γεγονότα συνετέ-

λεσαν ὥστε νὰ πραγματοποιηθοῦν. Πράγματι ἀποθανούσης ἀτέκνου τῆς θυγατρὸς του κ.τ.λ.»

Ἀπέθανεν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1648. Ἐβδομηκοντούτης.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀνακριβειῶν καταδεικνύεται πόσον ἐπιπολαίως ἔγραψε τὸ σύγγραμμά του ὁ Παπαδοπολί εἰς τὸν ὁποῖον ὄχι ἀδίκως νομίζομεν, ἔδωκεν ὁ πολὺς Legrand τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ «impudent faussaire» διὰ τὰ περὶ Μαργουνίου μυθεύματά του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Η ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΤΟΥ

Ἄς ἐπανέλθωμεν ἤδη εἰς τὸν Φλαγγίνην. Οὗτος πλὴν τῆς δημοσίας θέσεως ἦν ἐνωρὶς κατέλαβε, ἐξήσκει καὶ τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα, ὡς τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὰς διαθήκας του. Ἄλλ' ἐπὶ πλέον, ὡς γνήσιος Ἕλλην ποντοπόρος, ἠσχολεῖτο καὶ μὲ τὴν ἐμπορίαν ἐν συνεταιρισμῷ μετὰ τοῦ πρωτεξαδέλφου του Φραγκίσκου Νεγροπόντη ὡς προκύπτει ἐκ τε τῶν διαθηκῶν ἀλλὰ καὶ ἐκ σημειώσεων ἐν τινι καταστίχῳ (φάκελλος 117 Κρατικοῦ Ἀρχείου — Ἐπιμεληταὶ Νοσοκομείων) ἔνθα γίνεται λόγος περὶ μιᾶς ἀποστολῆς ἐριούχων ἄτινα προωρίζοντο διὰ τὴν Κύπρον.

Αἱ τρεῖς αὐταὶ πηγαὶ πλουτισμοῦ καὶ ἡ παροιμιώδης οἰκονομία του, συνετέλεσαν ὥστε τῷ 1614 — ὡς γίνεται δῆλον ἐν τῷ Κωδικέλλῳ τῆς 27 Αὐγούστου — ἡ περιουσία του — ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ προβλεπομένου ὑπ' αὐτοῦ ἐτησίου εἰσοδήματος — νὰ ἀνέρχηται εἰς Δουκάτα εἴκοσι περίπου χιλιάδας καὶ μετὰ τριάκοντα πέντε, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἔτη, νὰ δεκαπλασιασθῇ!!

Εἰς τὸν φάκελλον 116 περιέχεται τὸ εὐρετήριο ὅλων τῶν ὑπαρχόντων, ἄτινα εὐρέθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του ἦτοι οἰκοδομαί, ἐνυπόθηκα δάνεια, μετρητά, ἔπιπλα, κοσμήματα, βιβλία καὶ πιστώσεις.

Ἡ ἀπογραφὴ τῶν βιβλίων καταλαμβάνει ὑπὲρ τὰς τριάκοντα σελίδας καὶ περιλαμβάνει χιλίους διακοσίους περίπου τόμους, ἐν οἷς τὰ $\frac{3}{5}$ εἶναι λατινικὰ τὸ $\frac{1}{5}$ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ καὶ μεταφράσεις εἰς ἀπλουτέραν ἑλληνικὴν καὶ τὸ ἄλλο πέμπτον Ἰταλικὰ. Μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν ὑπάρχουν: Πλάτων, Ἀριστοτέλης, Δημοσθένης, Χρυσόστομος, Ἡρωδιανός, Ἴπποκράτης, Θεόφραστος, Ἀριστοφάνης, Ἡσίοδος, Αἴσωπος, Θουκυδίδης, Πίνδαρος, Θεόκριτος, Ὅμηρος, Χρονογράφος, Ἰσοκράτης, Ξενοφῶν κ.λ.π. Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει πόσον ἦσαν τότε τὰ βιβλία σπάνια καὶ ἀκριβὰ, μία βιβλιοθήκη εἰς τὰ 1600-1640 μὲ 1200 τόμους δὲν ἤμποροῦσε ν' ἀνήκη παρὰ εἰς ἓνα διαπρεπῆ λό-

γιον καὶ διανοούμενον, οἷος ἀναμφιβόλως ὑπῆρξεν ὁ Φλαγγίνης. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὰ βιβλία ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὰ ἄλλα περιουσιακὰ στοιχεῖα, περὶ ὧν θὰ δμιλήσωμεν κατωτέρω συνοπτικῶ τῷ τρόπῳ, σταματῶμεν πρὸς στιγμὴν εἰς τὸ εὐρητήριον τὸ ἀφορῶν τοὺς πίνακας οὓς εἶχεν ἐν τῷ μεγάρῳ του:

- 1) Τρεῖς πίνακες μεγάλοι μὲ κορνίζαν ψηφιδωτῆν ἐπίχρυσόν καμωμένοι διὰ χειρὸς τοῦ κ. Giacomo Palma.
- 2) Ὅκτὼ τοπεῖα διαφόρων ζωγράφων.
- 3) Ἐξ ὁμοία.
- 4) Οἱ 12 Ἀπόστολοι, ἀγνώστου ζωγράφου.
- 5) Μία εἰκὼν μὲ τὸν Λάζαρον.
- 6) Μία ὁμοία μὲ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐξερχόμενον τοῦ Ναοῦ.
- 7) Ὅκτὼ μικροὶ πίνακες τοῦ γραφείου (mezado) ἕξ ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι μὲ θρησκευτικὰς παραστάσεις καὶ οἱ δύο ὄχι — εἷς ἐξ αὐτῶν παριστᾷ τὴν Ἀφροδίτην καὶ ὁ ἄλλος τοπεῖον.
- 8) Ὁ Χριστὸς εἰς τὸν Κῆπον, τοῦ Jacobo Robusti (Tintoretto).
- 9) Ἐν τοπεῖον a guazo (ὑδατογραφία).
- 10) Ἡ σταύρωσις τοῦ Χριστοῦ τοῦ Domenico Tintoretto.
- 11) Ἄλλο τοπεῖον (ὑδατογραφία).
- 12) Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς νεκρὸς (ἀντίγραφον).
- 13) 10 μικροὶ πίνακες μὲ κεφαλὰς καὶ ἄλλα θέματα.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς μοναχοκόρης του Μαριέτας, ἤρχισεν ἡ ἐκποίησης τῶν πινάκων, τῶν βιβλίων, τῶν κοσμημάτων, ἐν ᾗ ἀπ' ἑτέρου ἡ Γερουσία ἤτις ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς τὴν διαχειρίσιν τῆς περιουσίας συμφώνως τῇ θελήσει τοῦ διαθέτου, τρία ἐξέδωκε ψηφίσματα — ἅτινα θεωροῦμεν ὅλως περιττὸν νὰ δημοσιεύσωμεν — ἵνα ἐπιταχυνθῇ ὁ ἔνθμος τῆς εισπράξεως τῶν δανείων καὶ τῶν πιστώσεων, ἔτι δὲ καὶ ἡ ἐκποίησης τῆς λοιπῆς περιουσίας. Καὶ μόλις τῷ 1683 ἐπετεύχθη ἡ συνολικὴ συγκέντρωσις τοῦ ἐνεργητικοῦ, ἀποδώσασα κεφάλαιον ἐκ Δουκάτων 198,965.20, ὡς τοῦτο καταφαίνεται ἀπὸ τοὺς σχετικὸς φακέλλους. Εἷς τινὰ μάλιστα ἐκ τούτων γίνεται λόγος ὅτι ἡ περιουσία ἀνήρχετο εἰς ποσὸν ὑπερβαῖνον τὰ 200.000¹⁾ Δουκάτα.

¹⁾ Ὁ Βελουῶδος ἀναφέρει ποσὸν Δουκάτων 171,716. Ἀλλὰ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον δὲν παρέλαβεν ἀπὸ τοὺς ἀρχικοὺς φακέλλους τῆς διαχειρίσεως Φλαγγίνη, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ὑπόμνημα ὅπερ ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης ὑπέβαλεν, ἔτι τινὰ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Βενετίας ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος, καὶ δι' οὗ ἐζήτηε νὰ ἀναγνωρισθῇ αὐτὴ ὡς δικαιούχος τοῦ ποσοῦ τοῦ ἀφεθέντος ὑπὸ τοῦ Φλαγγίνη καὶ νὰ περιληφθῇ ὑπὲρ ταύτης οἰοσδήποτε συμβιβασμὸς ἠθέλεν ἐπέλθῃ διὰ τυχὸν ἀποζημίωσιν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ποσὸν τοῦτο ὁ Βελουῶδος δὲν τὸ ἐσημείωσεν ἀκριβῶς. Διότι εἰς τὰ 171.716 περιλαμβάνονται καὶ 7000 δουκάτα ἄλλου διαθέτου — τῆς Μαρίας Μπότζι συζύγου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων Λάμπρου Σάρρου — ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Νοσοκομείου Φλαγγίνη. Συνεπῶς τὸ ἀρχικὸν ποσὸν τῶν 200,000 περιορίσθη λόγῳ ἐμφιλοχωρησάντων φόρων ἐπὶ τοῦ Κεφαλαίου καὶ κρατήσεων, εἰς 164,000 κατὰ τὸ 1797 ὅτε ἔπρην ἡ Γαληνοτάτη Ἀριστοκρατία.

*
* *

Καὶ ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὸ ἐτήσιον ἔσοδον. Εἰς ποῖον ποσὸν ἀνήρχετο; καὶ πῶς διετίθετο; Ἐπειδὴ τὰ χρήματα ἦσαν κατατεθειμένα εἰς τὸ Δημόσιον Θησαυροφυλάκιον, ὁ τόκος ἢ μᾶλλον τὸ διάφορον (ργό), ὡς ὀνομάζετο τότε, ἐκυμαίνεται ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν ὅς εἶχε τὸ Κράτος καὶ ἰδίᾳ διὰ τοὺς ἑξωτερικοὺς πολέμους, μεταξὺ 2 καὶ 7 τοῖς ἑκατόν. Ὁ τόκος ἔφθασε τὸ 7% κατὰ τὸν ἐν Κρήτῃ μακρὸν κατὰ τῶν Τούρκων πόλεμον (1665 - 1669). Ἡ Κρατικὴ Zecca, μοναδικὴ Τράπεζα δεχομένη καταθέσεις, ὁσάκις δὲν εἶχεν ἐπιδιόγουσας ἀνάγκας προσεκάλεῖ τοὺς καταθέτας ἵνα τὰς ἀποσύρουν ταῦτοχρόνως δὲ ἤνοιγε νέους λογαριασμοὺς μὲ μικρότερον τόκον. Καὶ τὰ ἔσοδα συνεπῶς ἐκ τῶν καταθέσεων τοῦ Φλαγγίνη, ὑφιστάμενα συχνὰς διακυμάνσεις, ἀνήρχοντο ὅτε μὲν εἰς πέντε, ἄλλοτε εἰς ἑπτὰ καὶ σπανίως εἰς ὀκτώ, ἐννέα ἢ δέκα χιλιάδας δουκάτων ἐτησίως. Ἐκ τούτων 450 εἰσέπρατε τὸ Δημόσιον διὰ φόρον, 400 περίπου ἐχρειάζοντο διὰ τὴν διαχείρισιν (γραμματεὺς,¹⁾ λογιστὴς,²⁾ ὑπηρέτης) καὶ τὰ ὑπόλοιπα διετίθεντο διὰ τὸ Σχολεῖον, Νοσοκομεῖον, ὑπανδρείαν πτωχῶν ἑλληνίδων παρθένων, ἑξαγορὰν αἰχμαλώτων, διὰ βοήθειαν ἐτησίαν εἰς φυλακισμένους καὶ Γαλεότους, διὰ πτωχοὺς Ἕλληνας, διὰ τοὺς ἑφημερίους τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἄλλους φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς, συμφώνως μὲ τὴν θέλησιν τοῦ διαθέτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Α Ι Δ Ι Α Θ Η Κ Α Ι

Μνημεῖον φιλοπατρίας, φιλαλληλίας, καλωσύνης καὶ ἀκριβολογίας εἶναι ἡ τελευταία ἐκτενεστάτη Διαθήκη τοῦ ἀειμνήστου Φλαγγίνη.

Καὶ ἐνῶ εἰς τὴν πρώτην τοῦ 1611 ἐκδηλώνει παραδόξους τινὰς ἰδέας ἀναφορικῶς μὲ τὴν ταφήν του, εὐρισκόμενος πιθανώτατα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς βαρείας ἀδιαθεσίας ἢ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπήρειαν τοῦ θείου του, ὁ ὁποῖος ἦτο λατῖνος τὸ δόγμα, διότι οὐδαμοῦ ἀπηντήσαμεν τὸ ὄνομά του εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κοινότητα, ἔχομεν δ' ἀφ' ἐτέρου ἀνεψιάν του μοναχὴν εἰς *Λατινικὸν Μοναστήριον*—ὡς ἀναφέρεται ἐν τῇ διαθήκῃ—ἐνῶ, λέγομεν, διὰ τῆς πρώτης διαθήκης φαίνεται ταλαντευόμενος εἰς τὰς δογματικὰς του πεποιθήσεις καὶ διατάσσει νὰ μεταφερθῇ ὁ νεκρὸς του εἰς λατινικὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐκεῖ νὰ προσκληθῶν καὶ οἱ Ἕλληνες ἱερεῖς, κατόπιν δὲ ἐπιτάττει νὰ ἐνδυθῇ ὡς μοναχὸς τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου καὶ νὰ ταφῇ ὅπου θελήσῃ ἡ μήτηρ του, εἰς τὴν τελευταίαν ὅμως μνημειώδη διαθήκην του, ἀποτινάσσει κάθε ἀμφιβο-

^{1, 2)} Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Ἕλληνες.

λίαν, κάθε ταλάντευσιν καὶ αἰρόμενος εἰς ὕψη δυσθεώρητα πατριωτισμοῦ καὶ ἔθνισμοῦ, ἀνακρούει εἰς κάθε του γραμμὴν τὴν χορδὴν τῆς Ἑλλάδος, τῆς προσφιλεστάτης του πατρίδος καὶ θέλει νὰ εἶναι *Ἕλληνες* οἱ διδάσκαλοι, *Ἕλληνες* οἱ μαθηταί, *Ἕλληνες* νὰ εἰσάγωνται εἰς τὸ Νοσοκομεῖόν του, *Ἕλληνίδες* νὰ εἶναι αἱ παρθένοι καὶ ἐπιβάλλει καὶ εἰς Λατίνον ἱερέα νὰ κάμη κατὰ τὴν ἑλληνικὴν τεχνοτροπίαν τὸν Ἅγιον Σπυρίδωνα καὶ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸ Νοσοκομεῖον τῶν Ἀνιάτων νὰ δέχηται καὶ *Ἕλληνας*, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἔξαγορὰν τῶν σκλάβων νὰ προτιμῶνται πάλιν οἱ *Ἕλληνες*!...

Καὶ τί νὰ εἴπωμεν διὰ τὴν φιλαλληλίαν του; Ποῖον λησιμονεῖ ἐν τῇ διαθήκῃ; ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθῇ ἄνθρωπον μεριμνῶντα κατὰ τοιοῦτον τρόπον διὰ τὴν ἔξασφάλισιν τῆς οἰκονομικῆς ἀνέσεως τῶν ὑπηρετῶν του;

*
* *

Ἡ μακροσκελὴς διαθήκη του προβλέπει ὅλας τὰς περιπτώσεις τοῦ ἤτο δυνατόν νὰ παρουσιασθοῦν. Δὲν ἀφίνει τίποτε ἀμφίβολον ἢ ἐπαμφοτερίζον. Ἴσως νὰ εἶναι καὶ ὀλίγον τι ἀπεραντολόγος, ἴσως νὰ τῷ κατηγορηθῇ ἢ ἐπανάληψις τῆς αὐτῆς φρασεολογίας διὰ τὸ αὐτὸ ζήτημα. Ἄλλ' ἡ διαθήκη του μᾶς εἶναι πολύτιμος διότι ἀποτελεῖ τὸν καθρέπτην τοῦ χαρακτῆρός του. Εἶναι ἡ αὐτοβιογραφία του. «Δὲν ἐξεμεταλλεύθη,» γράφει, τὰς περιστάσεις πρὸς πλουτισμὸν ὡς ἄλλοι δικηγόροι τοῦ δημοσίου, οὔτε καὶ «ἐδάνεισά ποτε χρήματα ἐπὶ ὑπερόγκῳ τόκῳ, ἀλλὰ τὴν περιουσίαν τὴν ἀπέκτησα ἐν-» τίμως καὶ ἂν ἐστέρησα ἑμαυτὸν κάθε νεανικῆς ἀπολαύσεως, ἐν τούτοις ὅμως, δὲν μὲ «ἐκυρίευσεν ποτὲ ἢ φιλαργυρία...»

Καὶ τὰ γράφει αὐτὰ εὐδαρῶς, καθ' ὃν χρόνον ἀποτείνεται εἰς τὴν ὑψίστην ἐν Βενετία Διοικητικὴν Ἀρχὴν — ἡ ὁποία τὸν ἐγνώριζε κάλλιστα ὡς ἔντιμον — παρ' ἧς ζητεῖ τὴν προστασίαν τῆς περιουσίας του, τὴν ὁποίαν καὶ ἐπέτυχεν ὄντως μετὰ θάνατον καὶ δὴ μὲ ἐν ψήφισμα τιμητικώτατον διὰ τὴν μνήμην τοῦ, ὡς ἀλλαχοῦ θὰ ἴδωμεν.

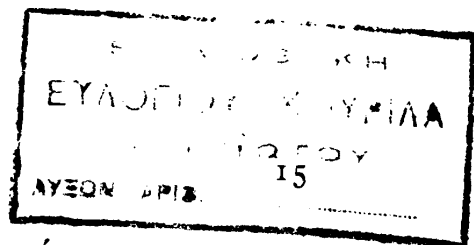
Δὲν θεωροῦμεν τέλος σκόπιμον νὰ ἐπεκταθῶμεν ἐπὶ τῆς ἀναλύσεως τῶν διαφορῶν σημείων τῆς διαθήκης, τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ὁποίας *θερμῶς συριστῶμεν* εἰς ὅσους θὰ λάβουν ἀνὰ χεῖρας τὴν παροῦσαν βιογραφίαν.

Μίαν φράσιν καὶ μόνον τῆς διαθήκης παραθέτομεν ὡς κατακλείδα τῆς παρουσίας εἰσαγωγῆς, φράσιν ἡ ὁποία μᾶς δίδει ὅλον τὸ μέτρον τῆς ἀπεράντου καλωσύνης τοῦ ἀειμνήστου ἐκείνου ἀνδρός καὶ εἶναι αὕτη:

«Εἰς τὴν κ. *Αἰκατερίνην Γονέμη προσφιλεστάτην μου πενθερὰν καὶ μητέρα, εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης μου ἀφίνω Δουκάτα 30 ἐτησίως καὶ ὡς τὰ κάμη ὅ,τι θέλει».*

ΘΩΜΑΣ ΦΛΑΓΓΙΝΗΣ

Πρώτη Διαθήκη¹⁾ τοῦ Θωμᾶ Φλαγγίνη

(Μετάφρ.) (Κρατικὸν ἀρχεῖον, ἔγγραφο Συμβολαιογράφου Ἰωάννου Δράγκι Busta N° 333)

Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ κλπ. ἐν ἔτει 1611 ἰνδ. 9, ἡμέρα Σάββατον, 4 Ἰουνίου. Ἀναλογιζόμενος ἐγὼ ὁ Θωμᾶς Φλαγγίνης δικηγόρος, υἱὸς τοῦ ποτε κ. Ἀποστόλου τοῦ Θωμᾶ τοὺς κινδύνους τῆς φθαρτῆς ταύτης ἡμετέρας ζωῆς, ὑγιῆς, χάριτι Θεῆα, τὸν νοῦν, τὰς αἰσθήσεις, τὴν μνήμην καὶ διανόησιν, καίτοι ἀσθενῆς τὸ σῶμα, ὦν κλινήρης, ἐκάλεσα παρ' ἐμοί, ἐνόσω εὐρίσκομαι ἀκόμη εἰς τὰ λογικά μου, ἐν τῇ οἰκίᾳ μου κειμένη ἐν τῇ ἐνορίᾳ San Moisé, τὸν ἐνετὸν Συμβολαιογράφον Ἰωάννην Δράγκι, τὸν ὁποῖον παρεκάλεσα, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν προσυπογεγραμμένων μαρτύρων, νὰ γράψῃ τὴν παροῦσαν διαθήκην μου καὶ μετὰ τὸν θάνατόν μου νὰ τὴν δημοσιεύσῃ καὶ καταστήσῃ αὐτὴν ἔγκυρον σύμφωνα μὲ τὰ ἐν Βενετίᾳ κρατοῦντα καὶ πρῶτον: Ἀναθέτω τὴν ψυχὴν μου εἰς Κύριον τὸν Θεόν μου καὶ εἰς τὴν Μακαρίαν Παρθένον Μαρίαν καὶ εἰς πᾶσαν τὴν ἐν θριάμβῳ Οὐρανίαν Χορείαν. Θέλω τὸ σῶμά μου νὰ μεταφερθῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ San Moisé καὶ πρὶν ἢ ὁ νεκρός μου ἀπαχθῇ ἀπὸ τὴν ἐν λόγῳ Ἐκκλησίαν, θέλω νὰ μοῦ ψάλουν τεσσαράκοντα λειτουργίας διὰ τὴν ψυχὴν μου καὶ θέλω νὰ ταφῶ, ἐνδεδυμένος ὡς *frate Cappuccino*²⁾ ὅπου ἐγκρίνη ἡ μήτηρ μου καὶ θέλω ἐπίσης νὰ ἔλθουν καὶ οἱ ἱερεῖς τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν νὰ μὲ συνοδεύσουν

Testamento¹⁾ di Tomaso Flangini

(Archivio di Stato. atti Notaio Zuane Draghi, Busta N° 333, Test. o 349).

«In Dei nomine, anno ab incarnatione ecc. ecc. 1611 ind. 9 die Sabbati 4 Junii. Considerando io Tomaso Flangini avvocato fiol del q. s. r. Apostolo de Tomaso li pericoli di questa n/ fragil vita sano per la Idio gracia della mente senso memoria et intelletto, abbenchè del corpo rissentito nel letto, ho voluto far chiamar in casa della mia habitatione, finchè la raggione regge la mente per disponer de miei beni, posta a San Moisé, il sig. Zuane Draghi notaio veneto il quale in presenza de testimonii ho pregato vogli scriver il pnte mio test. o et doppoi la morte mia lo vogli compir et roborar secondo li ordeni di Venetia, per il qual prima racom. o l'ani. mia al mio Sig. Idio, alla Beat. ma Vergine St. Maria et a tutta la trionfante Corte del Clelo. Voglio che il mio corpo sia portato nella chiesa di San Moisé et avanti che esso mio corpo sia levato di d. a Chiesa voglio che mi sieno dette quaranta messe per l'ani. mia et voglio esser seppulto vestito dell' habito di capucino²⁾ dove parerà a mia madre et voglio che venghi anco il capitolo di S.

¹⁾ Εἶναι ἡ πρώτη διαθήκη τοῦ Φλαγγίνη, ἡ ὁποία ἠκυρώθη βραδύτερον.

²⁾ Τάγμα λατίνων μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου.

εἰς τὴν ἐκφορὰν ὡς καὶ 12 Γεσουάται ¹⁾ καὶ ὅλα τὰ Νοσοκομεῖα μέχρι τοῦ μέρους ὄπου ἡ μήτηρ μου θὰ ἀποφασίσῃ νὰ ταφῶ. Καὶ ἐπειδὴ πᾶσαν τὴν περιουσίαν μου τὴν ὀφείλω κατὰ πρῶτον εἰς τὸν Κύριον τὸν Θεὸν καὶ κατὰ δευτέρον λόγον εἰς τὴν μητέρα μου, διότι δὲν ἐκληρονόμησα τίποτε ἀπὸ τὸν πατέρα μου, θέλω νὰ εἶναι αὕτη κυρία ἀπόλυτος παντὸς ὑπάρχοντός μου καὶ νὰ τὸ διαθέτῃ κατ' ἀρέσκειάν της, χωρὶς νὰ ἔχη ὑποχρέωσιν νὰ δίδῃ λόγον εἰς κανένα, ἀλλὰ τὴν παρακαλῶ καὶ τὴν παρορμῶ, ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, νὰ ἐπενδύσῃ τὸ πᾶν εἰς ὅ,τι θὰ τὴν συμβουλεύσῃ ὁ Ἐξοχώτατος κ. Βενέδικτος Φλαγγίνης, προσφιλέστατός μοι θεῖος, καὶ δεόν αὕτη νὰ καρπῶται τὸ ἔσοδον πάσης τῆς περιουσίας μου, καὶ δὲν τὴν ὑποχρεῶνω καθόλου νὰ μὴ διαθέσῃ τὸ κεφάλαιον ἂν ἤθελε νὰ τὸ κάμῃ, ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία μου θὰ ἦτο νὰ ἐπενεδύετο τὸ πᾶν πρὸς ὄφελος τῆς ψυχῆς της καὶ τῆς ἰδικῆς μου καὶ τὴν παρακαλῶ, ἐν ὄσῳ ζῆ νὰ ἱπανδρεύῃ δύο παρθένους κατ' ἔτος, κατ' ἀρέσκειάν της ἢ ἄς τὰ διαθέτῃ δι' ἄλλην πλέον ἐνδεικνυομένην ἐλεημοσύνην. Τὴν παρακαλῶ νὰ δίδῃ κατ' ἔτος — τρία τὸ Πάσχα καὶ τρία τὰ Χριστουγέννα — Δουκάτα ἕξ εἰς τὴν Μαρίαν — Βενεδίκτην, μοναχὴν ἐν τῇ Santa Maria Maggiore, κόρην μιᾶς ἀδελφῆς της ἢ ὁποία θὰ ἔχη τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παρακαλῇ τὸν Θεὸν δι' ἐμέ. Θέλω ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατόν μου νὰ πωληθοῦν ὅλα τὰ ἐνδύματά μου, φορέματα καὶ ἐπενδύται καὶ τὸ χρῆμα ποῦ θὰ εἰσπραχθῇ νὰ διανεμηθῇ παρὰ τῆς μητρός μου εἰς πτωχοὺς ἔχοντας ἀνάγκην βοηθείας. Ἀφίνω ἐφάπαξ

Zorzi de Greci accompagnarmi, con dodeci Gesuati ¹⁾ et tutti li hospitali quali tutti mi debbano accompagnar dove terminerà mia madre che sia seppulto. Et perchè tutto il mio haver il conosco prima dal Sig. Idio et da mia madre, non havendo havuto io beni paterni di alcuna sorte, voglio che mia madre sia patrona assoluta di tutto il mio et che la dispona a piacimento suo senza haver obligo di render conto ad alcuno ma la prego et la esorto da parte de Dio a dover investir il tutto in qllo che consiglierà l'ecc. mo sig. Benetto Flangini mio caris. mo barba et che la debba goder l'usufrutto de tutto il mio non obligandola però se la volesse testar del cavedal che la lo possi far ma il mio desiderio saria che il tutto fusse investito per benef. o della sua et mia ani. pregandola finchè la vive maridar doi putte donzelle all' anno a suo beneplacido o veramente dispensandoli in altra più degna elemosina. La prego ogni anno dover dar sei ducati a suor Maria Benedetta tre di Pasqua et tre da Nadal, monica a Sta Maria Mazar, fiola de una sua sorella la qual sia obligo pregar il Sig. Dio per me. Voglio che subito doppoi la mia morte sianvenduti tutti li mii drappi, vesti, mantelli et tutto il denaro dispensar a poveri bisognosi per mano di mia madre che a lei parerà. Lasso per una volta tanto duc. cinquanta alle fie e moglie del q. s. r. Marco Corner da Cipro

¹⁾ Ἐτερον τάγμα μοναχῶν ἐν Βενετία.

Δουκάτα πενήκοντα εἰς τὰς θυγατέρας καὶ τὴν σύζυγον τοῦ ποτε κυρ. Μάρκου Κορνέου ἐκ Κύπρου, αἱ ὁποῖαι κατήντησαν πτωχόταται καὶ νὰ παρακαλοῦν τὸν Θεὸν διὰ τὴν ψυχὴν μου. Ἀφίνω εἰς τὸν πανιερώτατον Ἀρχιεπίσκοπον τῶν Γραικῶν Δουκάτα εἴκοσι πέντε ἐφάπαξ καὶ εἰς τοὺς ἐφημερεύοντας, οἱ ὁποῖοι εἶναι νομίζω, τρεῖς ἢ τέσσαρες, ἀφίνω Δουκάτα πέντε εἰς ἕνα ἕκαστον καὶ ἐφάπαξ καὶ νὰ παρακαλοῦν τὸν Θεὸν διὰ τὴν ψυχὴν μου. Εἰς τὴν Μαρίαν ποῦ εἶναι στὸ σπίτι μας πολλὰ χρόνια, ποῦ εἶναι ἀπὸ καλὴν οἰκογένειαν καὶ ὑπηρέτησε πάντοτε πιστῶς, ἀφίνω νὰ καρπῶνται μαζὺ μὲ τὴν μητέρα μου τὸ ἔσοδον τοῦ κεφαλαίου μου καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς μου ἀφίνω νὰ τῆς δοθοῦν, ἐνόσω ζῆ. Δουκάτα 120 ἐτησίως καὶ νὰ ἡμπορῆ κατὰ τὸν θάνατόν της νὰ διαθέτῃ δύο χρονιᾶς ¹⁾ καὶ νὰ τῆς δοθῆ ἑπίσης κάθε εἶδος ὑλικοῦ ἵνα κάμῃ ἕνα σπιτάκι τῆς ἀρεσκείας της καὶ νὰ πάρῃ ἀπὸ τὸ σπίτι ὅ,τι ἔχει προᾶγμα ἰδικόν της, ἀλλ' ὀφείλει νὰ παραιτηθῆ τῆς μισθοδοσίας ποῦ ἤθελεν ἀνήκει εἰς αὐτήν. Ὡς πρὸς τὸ κοριτσάκι ἐκεῖνο ποῦ ἤλθε τελευταίως καὶ ἔχει ὄνομα Μαρία, παρακινῶ τὴν μητέρα μου νὰ τὴν κρατήσῃ χάριν ἐλεημοσύνης καὶ ἂν μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς μου ἤθελεν εἰσθαι ἀκόμη εἰς τὸ σπίτι, ἀφίνω εἰς τὴν ἠθελίαν μεγαλειέραν Μαρίαν ἄλλα 30 Δουκάτα, ἥτοι τὸ ὅλον Δουκάτα 150 ἵνα τὴν κρατῆ μαζὺ της διότι δὲν ἔχει πείραν τοῦ κόσμου καὶ ἂν δὲν ἤθελεν εἰσθαι οὔτε ἡ Μαρία αὕτη, οὔτε ἡ μήτηρ μου καὶ ἤθελε μείνῃ ὀλομόναχη ἢ μικρὰ αὕτη κόρη, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἱκετεύω τὸν Σε-

riddotte in gran povertà et che preghino per l'ani. mia. Lasso al Rev. mo Mons. Arcives. o di Greci duc. venticinque p. u. v. t. et alli capelani che credo siano tre o quattro lasso duc. cinque per uno u. v. t. et preghino Idio per l' ani. mia. a Maria che stà in casa nostra già molti anni natta de buon sangue et che ne ha fatte molta servitù fidel lasso che insieme con mia madre vivendo possi goder l'usufrutto di detto mio cavedal et doppoi la morte di mia madre lasso che le sii dato finchè viverà duc. cento et vinti all' anno potendo anche al tempo della sua morte disponer di due annate dovendosi dar di ogni cao de massaria per farsi una cassetta a suo piac. o provedendo dar tutto quello che lei ha del suo in questa casa, dovendo lei rinonciar a salario che la potesse pretender. Quanto a quella putella che è venutta ultim. e che ha nome Maria esorto mia madre a tenirla per opera di carità et se doppoi la morte di mia madre ghe fusse sta putella in casa ghe lasso a Maria di sopra la maggior altri duc. trenta sichè ascendono alla suma di duc. 150 aciò tenga qsta putella in sua compagnia per non haver vissuto al mondo et se esa non gli fusse ne la d. a Maria ne mia madre et che restase sta putella sola, in tal caso suplico Mons. Rev. mo Arciv. o di Filadelfia che la comodi in casa di qualche buona persona che non le facci cattiva compagnia. Dopo la

¹⁾ Ἦτοι 240 Δουκάτα.

βασμιώτατον Κύριον Ἀρχιεπίσκοπον Φιλαδελφείας, νὰ τὴν τοποθετήσῃ εἰς τὸ σπίτι κανενὸς καλοῦ ὑποκειμένου ποῦ νὰ μὴν τῆς κάμῃ κακὴν συντροφίαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς μου θέλω νὰ συστηθῇ μία *διηνεκῆς Mansonaria ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Π. Τάφου*¹⁾ ἢ ὁποία δύο φορὰς τὴν ἑβδομάδα θὰ παρακαλῇ Κύριον τὸν Θεὸν διὰ τὴν ψυχὴν μου καὶ ὁ Mansonaro²⁾ θὰ ψάλλῃ δύο λειτουργίας καθ' ἑβδομάδα καὶ θὰ ἐκλέγῃται ἀπὸ τὴν σεβασμίαν Καθηγουμένην, τὴν δευτέραν Ἑγουμένην, τὴν Ταμίαν καὶ τὴν Νεωκόρον καὶ ἐνόσω ζῆ ἢ ἀδελφὴ ὀνόματι Χερουβίνα, νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Μανσονάρου καὶ εἰς τὴν Μανσοναρίαν ταύτην δέον νὰ δίδωνται Δουκάτα 25 ἐτησίως ἀλλὰ ἱκετεύω τὴν μητέρα μου, ἂν ἤμπορῇ νὰ τὸ κάμῃ χωρὶς ἐνόχλησιν, νὰ δίδῃ αὐτῇ ἐντολὴν νὰ μοῦ ψάλλουν δύο λειτουργίας καθ' ἑβδομάδα, συμφωνοῦσα μετὰ τινος ἱερέως. Ἀφίνω ὁμοίως εἰς τὸν ὑπηρέτην μου Γεώργιον ἂν ἐξακολουθῇ νὰ εἶναι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς μητρὸς μου Δουκάτα 30 ἐτησίως καὶ ἐφ' ὅσον οὗτος ζῆ, μετὰ τὸν ὄρητὸν ἦρον ὅτι, ἂν δὲν φέρεται πειθαρχικός, πιστὸς καὶ φιλόφρων ἔναντι τῆς μητρὸς μου, νὰ ἀποκλεισθῇ ἐντελῶς ἀπὸ τὸ εὐεργέτημα αὐτὸ καὶ ἐπειδὴ εἶμαι βέβαιος ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς μου θὰ μείνῃ πολὺ εἰσόδημα, θέλω ἵνα μέρος μὲν διατεθῇ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν αἰχμαλώτων, μέρος διὰ τὴν ὑπανδρείαν πτωχῶν παρθένων, τὰς ὁποίας θέλω νὰ ἐκλέγῃ ἢ ὁμή-

morte di mia madre voglio che sia instituita una Mansonaria perpetua nella chiesa del Sepolcro la qual due volte alla settimana si debba pregar il Sig. Dio per ani. mia et che il Mansonaro dica due messi alla settimana dovendo esser eletto dalla Rev. ma Madre Abbadessa, vicaria, camerlenga et sacristana et fin che vive suor Cherubina che l' habbia parte nell' eletion, alla qual Mansonaria si deve dar duc. 25 all' anno, ma suplico mia madre se lo potesse far senza incomodo far dire essa due messi alla settimana accordandosi con qualche prete. Lasso medes. te a Zorzi mio serv. r se il continuerà servir a mia madre duc. 30 all' anno in vita sua con espressa condit. et che non stando obediente fidel et amorevole verso detta mia madre, sia assol. e escluso da deto benef. o et perrò doppoi la morte di mia madre sono sicuro che sopraviverà molto usufrutto voglio che parte sia dispensato per liberation de schiavi, parte in maridar donzelle povere, le qual voglio sian approbate dal Capitolo de S. Zorzi de Greci ma le metto abligo di conscientia e de render conto a Dio di non far distintion de Taliane a Greche purchè siano di bona vita e l' altra terza parte voglio che la Fratterna de priggioni possi aplicar a liberation de poveri preggioni et de gallioti protestando sempre chiaramente a tuttitre luoghi e de schiavi e de Capitolo et a preggioni che nissun di qsti voglia impaz-

¹⁾ Δὲν ὑφίσταται σήμερον ἐν Βενετίᾳ ἡ Λατινικὴ Ἐκκλησία τοῦ Παναγίου Τάφου.

²⁾ = cappellano = ἱερεὺς παρεκκλησίου.

γυρις τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν καὶ τοὺς ἐπιβάλλω τὴν ὑποχρέωσιν εἰς τὴν συνείδησίν των, νὰ δίδουν λόγον εἰς τὸν Θεόν, ὅτι δὲν θὰ κάμουν διάκρισιν μεταξὺ Ἰταλίδων καὶ Ἑλληνίδων, ἀρκεῖ μόνον νὰ εἶναι καλῶν ἡθῶν καὶ τὸ ἄλλο τρίτον θέλω ἵνα ἡ ἀδελφότης τῶν Φυλακῶν τὸ χρησιμοποίῃ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν πτωχῶν ἐγκαθειρτικῶν καὶ Γαλεότων καί, ἀπαιτῶ καθαρὰ ἀπὸ τοὺς τρεῖς αὐτοὺς ἀγαθοεργοὺς ὁμίλους ἦτοι τῶν Ἑλλήνων, τῶν Αἰχμαλώτων καὶ Φυλακῶν, νὰ μὴ ἀναμιγνύηται κανεὶς εἰς οἰανδήποτε ἐπένδυσιν ποῦ ἤθελε κάμῃ ἢ μήτηρ μου καὶ νὰ μὴν ἐνοχλοῦν ποσῶς καὶ δι' οἰανδήποτε ἀφορμὴν ταύτην, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, νὰ στερηθοῦν τῶν πάντων καὶ ὅλον τὸ ἔσοδόν μου νὰ περιέλθῃ εἰς τὰς μοναχὰς τῆς Santa Maria Mazor¹⁾ καὶ τοῦ Π. Τάφου²⁾ καὶ δηλώ ὅτι ἂν ἡ μήτηρ μου ἤθελε κάμει Διαθήκην, νὰ διαθήσῃ χίλια δουκάτα ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀξιέπαινον Ἔθνος ἔλαβον πολλὰς χάριτας. Εἰς τὸν Ἐχλαμπρότατον Κύριον Ἱερώνυμον Τριβιζάν³⁾, μέγαν μου προστάτην, ἀφίνω τὸ γραφεῖόν μου, τὸ μεγάλο καὶ ὠραῖο ποῦ εἶναι στὸ δωμάτιόν μου. Καὶ εἰς τὴν μοναχὴν ἐκείνην, μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς μου, ἀντὶ ἕξ νὰ τῆς δίδωνται δουκάτα εἴκοσι κατ' ἔτος, ἐνόσω ζῇ. Εἰς τὰς

zarsi in nissun investida che facesse mia madre o in nessun imaginal via inquietar l' animo suo, in tal caso intendo che siano privi et tutto il mio sia devoluto alle muneghe de Sta Maria Mazor e del Sepolchro dechiarando che mia madre se la vorrà testar del mio la possi lassar mille ducati alla chiesa de S. Zorzi de Grecidalla qual benemerita Nation ho ricevuto molti favori. All' ill. mo Sig. Geronimo Trivisan mio gran patron lasso per segno damor il mio scrittor quel grande bello che è nella mia camera; lasso che a quella munega, doppoi la morte di mia madre, in luogo de sei gli sia datto duc. vinti all' anno finchè la viverà. Alle Muneghe de S. Sepolcro et a quelle delle Convertide et a quelle de S. Maria Mazor lasso duc. cinque per loco. u. v. t. Residuararia de tutto el mio bene lasso la d. a. mia madre et qsta voglio che sia l'ultima mia volontà. Interrogato dal not. o. de luoghi Pii ho risposto non voler ordinar altro oltre la suma che laso et laso che sia dato a voi nodaro per vostre mercedi scudi diese et però mi son sempre chiamato et nominado di questo cognome Flangini seben non è la famiglia de mio padre dechiaro esser sta sempre nominado per qsto cognome in tutti li mii negoci essendo

¹⁾ Ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἦτο εἰς τὴν θέσιν τῶν σημερινῶν φυλακῶν τῆς Βενετίας, αἱ ὁποῖαι φέρουν τὸ αὐτὸ ὄνομα: Santa Maria Maggior.

²⁾ Εἰς τὴν θέσιν ὅπου ἦτο ἡ Ἐκκλησία αὕτη ἦτο ἐπὶ τῆς Riva degli Schiavoni εἶναι σήμερον ὁ Στρατὸν τοῦ 71ου Συντάγματος πεζικοῦ.

³⁾ Ὁ Trivisan Gerolamo υἱὸς τοῦ Francesco, εὐγενής, ἐχρημάτισε γεροισιαστής, πρεσβευτὴς ἐν Ὀλλανδίᾳ τῷ 1619, τῷ 1629 ναύαρχος, τῷ 1635 ἀναμορφωτὴς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ εἶτα Μπαύλος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνθα καὶ ἀπέθανε ταφεὶς ἐν Γαλατῇ. (Cappellari - Nobili Famiglie Venete).

μοναχὰς τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ εἰς ἐκεῖνας τὰς προσηλύτους καὶ εἰς τὰς τῆς Santa Maria Mazor ἀφίνω Δουκάτα 5 ἐφάπαξ εἰς κάθε Μοναστήριον. Κληρονόμον πάσης τῆς περιουσίας μου ἀφίνω τὴν ἠθθεῖσαν μητέρα μου καὶ αὕτη εἶναι ἡ τελευταία μου θέλησις. Ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ Συμβολαιογράφου διὰ τὰ εὐαγῆ Καταστήματα, ἀπήντησα ὅτι δὲν ἀφίνω ἄλλο τι ἐκτὸς τοῦ ὅ,τι ἀφῆκα καὶ ἀφίνω νὰ δοθοῦν εἰς ὑμᾶς Συμβολαιογράφε διὰ τὸν κόπον Σας 10 σκουδα καὶ ἐπειδὴ πάντοτε ὀνομάσθην καὶ ὀνομάζομαι μὲ αὐτὸ τὸ ἐπώνυμον Φλαγγίνη καίτοι δὲν εἶναι ἡ οἰκογένεια τοῦ πατρός μου, δηλῶ ὅτι πάντοτε μετεχειρίσθην αὐτὸ τὸ ἐπώνυμον εἰς ὅλας μου τὰς ὑποθέσεις, δεδομένου ὅτι ἀνετράφην ἀπὸ τὴν ἠθθεῖσαν μητέρα μου καὶ ἀπὸ τὸν ἐξοχώτατον Βενέδικτον Φλαγγίνην θεῖόν μου. Διὰ ταῦτα κ.λ.π.

*Πέτρος - Παῦλος Ἀβογάρος ὑπῆρξα μάρτυς παρακληθεὶς καὶ ὀρκισθεὶς
Ἰωάννης Ναβὰνα τοῦ ποτε Ἰωάννου ὁμοίως*

1^ο Κωδεῖκελλος. — 27 Ἀγούστου 1614, ἡμέρα Πέμπτη, Ριάλτο.

Ἐχων κάμη ἤδη ἐγὼ ὁ Θωμᾶς Φλαγγίνης δικηγόρος, υἱὸς τοῦ ποτε Ἀποστόλου τοῦ Θωμᾶ τὴν διαθήκην μου κ.τ.λ. κ.τ.λ, θέλω νὰ εἶναι αὕτη ἡ βεβαία μου θέλησις ἥτοι ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατόν μου νὰ καταβληθῆῖ κάθε προσπάθεια καὶ νὰ εἰσπραχθοῦν ὅλαι αἱ πιστώσεις μου καὶ ὅλα τὰ ἐνυπόθηκα δάνεια, νὰ πωληθοῦν ὅλα τὰ ἐπιπλα, ἀργυρᾶ σκευὴ καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔχω, ἐξαιρέσει τῶν ἐπίπλων ποὺ θὰ θελήσῃ νὰ κρατήσῃ πρὸς χρῆσίν της ἡ μήτηρ μου καὶ ἐξαιρέσει ἀκόμη καὶ τῶν βιβλίων καὶ ἐνδυμάτων, τὰ ὅποια θέλω νὰ πωληθοῦν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον καὶ τὸ εἰσπραχθησόμενον ποσὸν νὰ διανεμηθῆῖ εἰς πτωχοὺς φυλακισμένους καὶ εἰς γαλεότους ἀσθενεῖς καὶ ἀναπήρους πρὸς ἀπελευθέρωσίν των, ἢ εἰς ἄλλον τινὰ ἀγαθοεργὸν σκο-

che son sta allivado dalla detta mia madre et dall' ecc. mio Benetto Flangini mio zio». Praeterea ecc. ecc. . . .

*Piropaulo Avogaro fui testimonio pregato et giurato
Zuan Navana q. Zuane fui testimonio pregato et giurato*

1^ο Codicillo. — 27 Agosto 1614 die Mercuri Rti.

Havendo io Tomaso Flangini avvocato fiol del q. Apostolo de Tomaso fatto già il mio test.o ecc. ecc. . . . voglio che questa sia certa mia volontà che subito seguita la mia morte si facci ogni cosa possibile aciò siscuodeno tutti li crediti che io ho et tutti li livelli, si vendano li mobili arzenti et tutti quelli che io ho eccetto pero quello che vora mia madre riservarsi per se et eccetto anco li libri et vestimenti, quali intendo siano quanto prima venduti et il tratto dispensado a

πὸν πλέον ἐνδεδειγμένον ποὺ θὰ κριθῆ ὑπὸ τῆς μητρός μου. Καὶ φρονῶ ὅτι τὸ ὀλίγον ποσὸν τῆς εἰσπράξεως θὰ ἀνέλθῃ εἰς 20.000 περίπου δουκάτα, τὰ ὅποια θέλω νὰ τοποθετηθοῦν εἰς τι πλουσιώτατον Μοναστήριον, ἢ μοναχῶν ἢ καλογραιῶν ἢ εἰς ἄλλο τι ἀσφαλὲς δημόσιον ἴδρυμα καὶ τῶν ἐσόδων τοῦ κεφαλαίου τούτου, ἐννοῶ νὰ εἶναι ἡ μήτηρ μου ἀπόλυτος καὶ ἀποκλειστικὴ κυρία. Ἀφίνω εἰς τὰς θυγατέρας τοῦ κ. Ἱερωνύμου Ρότσι συγγενοῦς μου δουκάτα διακόσια εἰς ἑκάστην εἴτε ἂν ὑπανδρευθοῦν εἴτε ἂν περιβληθοῦν τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα, εἰς μίαν δὲ ἐξ αὐτῶν ὀνόματι Κορηνηλίαν ἀφίνω καὶ 100 ἀκόμη ἤτοι τριακόσια ἐν ὄλῳ καὶ ἂν τυχὸν ἤθελεν ἀποθάνῃ καμμία ἐξ αὐτῶν, τὸ μερίδιόν της νὰ κατανέμηται ἐξ ἴσου εἰς τὰς ἄλλας. Ἀφίνω εἰς τὸν ἐξοχωτάτον κ. Βενέδικτον Φλαγγίνην θεῖόν μου, εἰς ἐνδειξιν τοῦ μεγάλου μου σεβασμοῦ καὶ τῶν ἀπείρων ὑποχρεώσεων ποὺ ἔχω πρὸς αὐτόν, τὸν ἀργυροῦν Χριστόν μου καὶ ἀπὸ τοὺς πίνακας ποὺ ἔχω εἰς τὸ σπίτι, ὡς ἐκλέξῃ ἐκείνους ποὺ τοῦ ἀρέσουν περισσότερον, ἐξαιρέσει τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν μητέρα μου. Ἀφίνω εἰς τὸν ἐκλαμπρότατον κύριον Μίνιο εἰς ἐνδειξιν τῆς ἀγάπης μου τὰ δύο ἀργυρᾶ μου κύπελλα καὶ τὸν νέον μου ἐπενδύτην. Εἰς τὸν ἐκλαμπρότατον κ. Ἱερώνυμον Τριβιζάν, ἂν ἤθελον ἀφήσῃ πᾶν ὅ,τι ἀπέκτησα καὶ ἠδυνάμην νὰ ἀποκτήσω εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, δὲν θὰ ἀνταπέδιδον τὰς μεγάλας, ἀπείρους, ἀθανάτους ὑποχρεώσεις ποὺ ἔχω πρὸς αὐτόν, καὶ ἐκτὸς τοῦ ὅ,τι ἀφῆκα ἐν τῇ διαθήκῃ μου, ἀφίνω τὸ ἐνυπόθηκον δάνειον τοῦ ἐξοχωτάτου Μάρκου Δάνδολο, ποὺ ἀνέρχεται ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς Δουκ. 1700 περίπου, τὸ ὅποῖον ἡ Αὐτοῦ ἐξοχωτάτη ἀνθεντία θὰ φροντίσῃ μὲ κάθε μέσον νὰ ἀπελευθερωθῆ καὶ τὸ

poveri prigioneri et galliotti che fússero infermi et in mala qualità redduti liberandoli o in qual altra opera paresse piú degna a mia madre, il qual tutto venduto riscosso credo importerà duc. vinti mille in circa questi desidero che siano posti in un Monasterio richissimo o di fratti o di monache o in qualche altro loeo pub.o purchè sia sicuro, la rendita del qual capitale intendo che mia madre ne sia assoluta et libera patrona. Lasso alle figliole del m.Girolemo di Rossi mio parente duc. duecento per una al loro maritar o monachare a una delle quali che ha nome Cornelia lasso cento duc. di piú che sono tresento et mancando una la parte di questa vadi divisa nelle altre per giusta portione. Lasso all' ecc.mo s. Benetto Flangini mio barba per segno della mia molta riverenza et gli oblighi infiniti che gli tengo il mio Christo d' arzentio et de quadri che ho in casa che le si elegga quali piú gli gustaranno per divotione eccetto quelli che sono di mia madre. Lasso all' ill.mo Sig. Minio in segno damor le mie due coppe darzentio et il mio mantel nuovo. All' Ill.mo sig. Gerolomo Trivisan se io lassassi tutto quel che ho aquisitato et potessi aquisitar al mondo non sodisfarei alli grandi, immensi et immortali oblighi che li tengo pure oltre quanto ho disposto nel mio test. o lasso del

ἤμισυ τοῦ ποσοῦ τούτου ἀφίνω νὰ τὸ χαίρηται διὰ τὴν ἀγάπην μου καὶ τὸν παρακαλῶ καὶ τὸν ἱκετεύω νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ περιβάλλῃ μὲ τὴν αὐτὴν συμπάθειαν καὶ ἀφοσίωσιν τὴν μητέρα μου. Ἐπὶ πλέον τῷ ἀφίνω τὸ ἀργυροῦν μου κιβώτιον¹⁾ νὰ τὸ χαίρηται διὰ τὴν ἀγάπην. Εἰς τὸν ἐκλαμπρότατον Λαυρέντιον Μαρτσέλλο, αὐθέντην μου καὶ τόσον μεγάλον εὐεργέτην, ἀφίνω ὡς δεῖγμα σεβασμοῦ μου τὸ τραπεζάκι μου ἐξ ἔβενου, μὲ ψηφιδωτὰ ἐξ ὄρειχάλκου καὶ τὸ μελανοδοχεῖόν μου, μὲ τὰ ἀργυρᾶ ἐξαρτήματά του. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς μου νομίζω ὅτι τὸ ἔσοδον τῶν ὑπαρχόντων μου θὰ ἀνέλθῃ εἰς 700 ἢ 800 δουκάτα ἑτησίως. Διὰ τὴν διαχείρισιν τούτου ἀφίνω τρεῖς Ἐπιτρόπους ἤτοι τὸν πρόεδρον καὶ Γκοβερνατόρους τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν, τοὺς ἐκλαμπροτάτους κ. κ. Ἐπιμελητὰς ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων καὶ τῶν εὐαγῶν Καθιδρυμάτων ὡς καὶ τοὺς προέδρους τῆς Ἀδελφότητος τῶν φυλακισμένων, καὶ θέλω νὰ φροντίσουν καὶ οἱ τρεῖς νὰ μένῃ ἠνωμένη ἡ περιουσία μου καὶ τὸ ταμεῖον νὰ τὸ κρατῇ τὸ Γραφεῖον τῶν Ἐπιμελητῶν τῶν Νοσοκομείων καὶ ἀπὸ τὸ ἔσοδον τοῦ χρήματός μου ἐν τρίτον θὰ περιέρχεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν, τόσον διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐν λόγῳ Ἐκκλησίας ὡς καὶ διὰ τὴν ὑπανδρείαν παρθένων καὶ ἂν δὲν πράξουν οὕτως, ἀλλὰ διανείμουν κακῶς τὸ χρῆμα, ἐννοῶ ἵνα τὸ τρίτον τοῦτο διατεθῇ πρὸς ὄφελος τῆς Ἀδελφότητος τῶν Φυλακῶν, τὸ ἄλλο τρίτον ἀφίνω εἰς τοὺς ἐκλαμπροτάτους κυρίους ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων ἵνα ἀπελευθερωῶνται κατ' ἔτος πτωχοὶ αἰχμάλωτοι οἱ ὅποιοι ζοῦν εἰς χεῖρας τῶν ἀπίστων καὶ τὸ

livello dell' ecc.mo Marco Dandolo che sono al pnte duc. 1700 in ca che S. S. Ill.ma procuri in ogni maniera che resti affrancato la mittà del qual tratto lasso che lo goda per amor mio pregandolo et supplicandolo a continuar la sua benevolenza et affetto verso mia madre, di più li lasso la mia cassella d' arzeno focada¹⁾ che la goda per amor mio. All' Ill.mo Sig. Lorenzo Marcello mio Signore et cusi gran benefattore gli lasso per segno della mia riverenza il mio tavolin d' ebano intarsiato d' ottone et il mio callamaro con li sui fornimenti d' arzeno. Seguita che sia la morte di mia madre credo importerà l' usufrutto del mio haver duc. settecento in ottocento all' anno, a questo lasso tre Commissarii, il Gran Guardian et governatori di San Zorzi de Greci, gli Ill.mi Sig. Prov.i sopra gli hospitali et luochi Pii et gli Presidenti della Fraterna de presonieri li quali voglio che procurino tutti tre che resti detta mia facultà unita et che facci cassa all' Offi.o p. o sopra gli Hospitali, il tratto del qual denaro un terzo vadi alla chiesa di San Zorzi de Greci cosi per i bisogni della ditta chiesa come per maritar donzelle il che non facendo ma mal distribuendo il danaro, intendo che quelle vada a benefo

¹⁾ Τὸ κείμενον ἔχει τὴν λέξιν focada = infuocata = πεπυρακτωμένον. Ἄλλ' εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην προκειμένου περὶ ἀργύρου νομίζομεν ὅτι πρόκειται περὶ ἀργύρου «καπνισμένου».

ὑπολειπόμενον τρίτον τὸ ἀφίνω εἰς τὴν Ἀδελφότητα τῶν Φυλακισμένων καὶ ἐπειδὴ δὲν γνωρίζω τὶ εἶδους ἄνθρωποι θὰ εἶναι κατὰ καιροὺς εἰς αὐτὴν τὴν Ἀδελφότητα, θέλω ἵνα τὸ χρῆμα δίδηται μὲ τὴν συγκατάθεσιν καὶ τῶν τριῶν ἐκλαμπροτάτων κυριῶν ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων, εἰς ἕκ τῶν ὁποίων ἂς ἔχη τὴν καλωσύνην νὰ ἐπιβλέπη πρὸς τίνα σκοπὸν θὰ χρησιμοποιῆται τὸ χρῆμα ἂν δηλ. δι' ἀπελευθέρωσιν φυλακισμένων ἢ γαλεότων¹⁾ καὶ ἐν γένει δι' ὅ,τι νομίσουν ἐν τῇ συνέσει των προσφορώτερον καὶ ἀναγκαιότερον, πρὸ παντὸς ὁμῶς μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς μου ἐννοῶ ἵνα ἐπὶ δύο ἔτη τὰ ἔσοδα ταῦτα νὰ εἰσπράττωνται καὶ νὰ δίδονται εἰς τὰς θυγατέρας καὶ εἰς τὰ παιδιά τοῦ κ. Ἰερωνύμου ντὲ Ρόσσι ἀλλὰ νὰ συνυπολογίζωνται καὶ τὰ 200 δουκάτα τὰ ὁποία ἀφήκα διὰ τὴν ὑπανδρείαν των ἢ τὸν μοναχικὸν των βίον καὶ ὄχι κατὰ διάφορον τρόπον. Εἰς τὸν κ. Φραγκῖσκον Νεγροπόντην, ἐξάδελφόν μου, ἀφίνω εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης μου τὸν σάπφειρόν μου καὶ τὸν δακτύλιόν μου, ἐκτὸς τούτου ἂν εἰσπράξῃ τὸ χρῆμα παρὰ τοῦ Ἡλία καὶ Λέοντος Λουτζάτο, νὰ κρατήσῃ δουκάτα 100, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς μου, νὰ καρπωθῇ καὶ αὐτός, διὰ τὸ τρίτον ἔτος, τὸ ἔσοδόν μου. Καὶ ἐπειδὴ ἔχω νὰ λάβω ἀκόμη ἀπὸ ἕνα Παῦλον Δαμιάνι ἐκ Σμύρνης 700 δουκάτα δι' ἀξίαν ρούχων τὰ ὁποία τοῦ ἔστειλα, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν φορωτικὴν τοῦ πλοιάρχου Μπερτὸν Τζίλι, αὐτὰ τὰ ἀφίνω εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ

della Fraterna de presoni, la seconda parte la lasso che dall' Ill.mi Sig. sopra gli Hospitali siano liberati ogni anno tanti poveri schiavi che vivono nelle mani degli infedeli et la terza parte la lasso alla Fraterna de prezonieri i quali protempore non sapendo che qualità d' homeni possono essere però voglio che sempre il danaro sii dato fuori con l' assenso di tutti tre l' Ill.mi Sig. sopra gli Hospitali un di quali si degni per pietà assister alle opere che si farano con tal danaro o in cavar prezonieri in liberar galliotti et in suma quello che parerà alla loro prudentia più necessario, intendentò però che doppo la morte di mia madre per duoi anni queste rendite sieno estratte et datte a tutte le figliole et figlioli del s. Ger. de Rossi intendentò che la parte delle figliole se incorpori con li duc. due-sento per il suo maridar o monachar et non altrimenti. Al Sig. Fco Negroponte mio cuggino lasso per segno d'amor il mio soffilo et la mia vera oltre che scuodento il danaro da Elia e Lion Luzzatto debba di qsto havere ducati cento et doppo la morte di mia madre debba ancor lui goder la terza annata del mio usufratto. Et perchè debbo anco da un tal Paulo Damiani dalle Smirne duc. settecento

¹⁾ Ἐδῶ ἐννοεῖ τοὺς διὰ χρέη στελλομένους ἐπὶ τῶν Γαλερῶν πρὸς κωπηλασίαν καταναγκαστικὴν. Πλὴν τούτων ὡς καὶ τῶν ἐπὶ πληρωμῇ προσλαμβανομένων ἐθελοντῶν ἐκ Δαλματίας, Ἀλβανίας κλπ., ἀπὸ τοῦ 1549 ἐπεβίβαζον ἐπὶ τῶν Γαλερῶν καὶ ἐποποδέτου ἀλυσσοδέτους εἰς τὴν ποινὴν τῆς κόπης, τοὺς διὰ ἐγκλήματα καταδικαζομένους (forzati). Ἐκτοτε ἐπεκράτησε παρὰ τῷ κατὰ ἢ συνήθειαν νὰ ὀνομάζῃ τὴν φυλακὴν galera ἀντὶ prigione.

Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν. Καὶ εἶναι αὐτὸ τὸ ποσὸν πίστωσις δικαία καὶ νόμιμος καὶ οὔτε ἔλαβα ἀπὸ τὸν ῥηθέντα χρεοφειλέτην μου ἄλλο τι εἰμὴ 2 σάκκους βάμβακος.

Κατὰ τὰ ἄλλα ἐπικυρῶ καὶ ἐπιδοκιμάζω τὴν ῥηθεῖσαν διαθήκην μου καὶ εἰδικῶς προσθέτω εἰς τὸ κληροδότημα τῆς σπιτιακῆς μας Μαρίας δουκ. 20 ἐπὶ πλέον οὕτως ὥστε γίνονται δουκ. 140 ἐτησίως καὶ νὰ τὰ ἔχη ἐφόσον ζῆ καὶ ὅλα τὰ ἀσπρόρουχά της καὶ ἔπιπλα ποὺ τῆς ἀρέσουν καὶ δηλῶ ὅτι ἐκεῖ ποὺ ἀνέφερα ἵνα τὸ τρίτον τῶν ἐσόδων περιέρχεται εἰς τὴν Ἐκκλ. τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν ἵνα ὑπανδρεύονται παρθένοι, δὲν θέλω νὰ θέσω τοιαύτην ἀνάγκην ἐκτὸς ἂν ἤθελε παρουσιασθῆ καμμιὰ ἔκτακτος περίπτωσις κινδύνου ἢ ἀνάγκης εἰς γνῶσιν τῆς Ὁμηγύρεως τοῦ προεδρείου καὶ τῆς προσθήκης, ἀλλὰ νὰ περιέρχονται εἰς ὄφελος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Μοναστηρίου τῶν Ἑλληνίδων μοναχῶν. Ἐρωτηθεὶς διὰ τοὺς εὐαγεῖς τόπους, ἀπήντησα ὅτι δὲν θέλω ἄλλο τι».

*Ἐγὼ ὁ Ἰωάννης ντὲ Μάζι παρέστην ὡς μάρτυς προσκληθεὶς καὶ ὀρκισθεὶς
Ἐγὼ ὁ Μπόρτολος Ρόσσι ὁμοίως*

2^{ος} Κωδεῖκελλος. — Δευτέρα 1^η Ἰβριὸν 1611.

Ἐχων ἤδη ἐγὼ ὁ Θωμᾶς Φλαγγίνης υἱὸς τοῦ ποτε Ἀποστόλου τοῦ Θωμᾶ κάμη τὴν διαθήκην μου ἣτις εὑρίσκεται παρὰ τῷ Συμβολαιογράφῳ Ἰωάννῃ Δράγκι, τὴν 4^{ην}

mandatigli in tanti panni come si vede per la polizza di carger per il Berton Gigli questi li lasso alla Chiesa di San Zorzi de Greci perchè qsto è credito giusto et legitimo nè io ho havuto altro che doi sacchetti de gotton. Nel resto approbo et confermo il sudetto mio test.o et in particolar aggiougo al legato di Maria nostra de casa duc. vinti di più all'anno sichè sieno duc. cento et quaranta et questi li habbia in vita sua et tutte le biancherie et mobili che li parerà dichiarando che dove ho detto che il terzo del mio usufrutto ho detto che vadi a S. Zorzi de Greci per maridar donzelle non voglio poner tal necessità se non in qualche caso di pericolo o necessità che fusse conosciuta dal Capitolo di Banca et Zonta ma vadino in benef.o della chiesa o del Monasterio delle Monache. Interrogato de Lochi Pii ho rispostò non voglio altro.

*Io Giov. de Mazi sui testimonio pregato et giurato
Io Bortolo Rossi*

2^{ος} Codicillo. — Lunedì 1^ο Settembre 1614.

Avendo io Tomaso Flangini fiol del q. Apostolo de Tomaso fatto il mio test. o nelli atti del nod. Z. Draghi il 4 Zugno 1611 et volendo far un codicillo ho

Ἰουνίου 1611 καὶ θέλων νὰ κάμω ἓνα κωδεῖκελλον ἐκάλεσα τὸν ἴδιον Συμ/φον κ.λ.π. κ.λ.π. Θέλω καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ σταθερά μου πρόθεσις ἵνα τὰ ὑπάρχοντά μου ἐπενδυθῶν καθ' ὃν ὑπέδειξα τρόπον, ἤδη προσθέτω ἵνα ἡ ἐπένδυσις γίνῃ αἰωνία κ.τ.λ. κ.τ.λ. καὶ ὅτι μόνον ἡ μήτηρ μου νὰ εἶναι κυρία νὰ ἐπενδύσῃ χωρὶς κανεὶς νὰ τῆς φέρῃ δυσκολίας. Εἰς τὴν κ. Ἀγνήν, θείαν μου, ἀδελφὴν τῆς μητρὸς μου, ἀφίνω εἰς ἔνδειξιν ἀγάπης δουκ. 25 καὶ ἄς εἶναι εὐχαριστημένη διότι ἐνεθυμήθην τὴν καλογρηάν... Διέταξα μὲ τὴν διαθήκην μου νὰ συστηθῇ μία Μανσοναρία τοῦ Ἀγ. Τάφου, τὴν ὁποίαν τώρα ἀναιρῶ καὶ θέλω νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸν Ἅγιον Γεώργιον τῶν Ἑλλήνων, ὅπου κάθε Παρασκευὴν νὰ ψάλληται λειτουργία διὰ τὴν ψυχὴν μου καὶ τῆς γυναικὸς μου καὶ ἐννοῶ ἵνα ἡ ἐκκλησία καὶ οἱ ἐφημέριοι λαμβάνουν δουκ. 20 ἑτησίως, 10 διὰ τὴν γυναῖκά μου καὶ 10 δι' ἐμέ. Εἰς τὸν ἐκλαμπρότατον κ. Κάρολον Μπελόνη¹⁾, τὸν μέγαν αὐθέντην μου, ἵνα μὲ ἐνθυμῆται, ἀφίνω τὴν μαρμάρινον κεφαλὴν μου νὰ τὴν τοποθετήσῃ εἰς τὸ γραφεῖόν του καὶ τὸ Τουρκικὸν «σεπέτι» μου εἰς τὸν κ. Παυλάκην υἱόν του. Εἰς ἄλλους αὐθέντας μου πρὸς οὓς εἶμαι ὑποχρεωμένος, δὲν ἀφίνω τίποτε, διὰ νὰ μὴν ὑποστῇ μείωσιν τὸ καλὸν ἔργον ποῦ ἀπεφάσισα νὰ κάμω. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν νὰ δοθῶν δουκάτα 50 ἵνα ταφῶ πλησίον τῆς γυναικὸς μου καὶ ἂν ὁ ἱερεὺς, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπεφορτίζετο νὰ ψάλλῃ κάθε παρασκευὴν τὴν λειτουργίαν, ἤθελε παραλείψῃ νὰ τὴν τελέσῃ καθὼς καὶ νὰ ἀπαγγείλῃ ἔν τρισά-

chiamato il medes. o nod. ecc. ecc. ecc. ecc. Voglio che questa mia ferma intention di tutti li mii sia investida nel modo che ho detto ora aggiungo che l'inves. a sia perpetua ecc. ecc. che mia madre sia sola patrona de investir senza che alcuno le ponga difficultà. A Madona Agnesina mia ameda sorella de mia madre lasso per segno damor duc. 25 contendandosi che mi son arricorda della monacha..... Ho disposto nel mio test.o di instituire una Mansonaria del Sepolcro la qual ora retratto et voglio che sia conferita in S. Zorzi de Greci dove ogni venerdi sia detto una messa per me et per mia moglie intendendo che la chiesa col capitolo habbino duc. 20 all'anno, dieci di raggion di mia moglie et dieci di raggion mia. All'ill. mo sig. Carlo Belloni mio grandis.o signor aciò tenga memoria di me lasso la mia testa de pietra che la ponga nel suo studio et il mio sepetin turchesco al Sig. Paulin suo fiol. Ad altri mii patroni che son obligato non lasso cosa alcuna per non diminuir la buona opera che ho proposto di fare. Alla chiesa de S. Zorzi de Greci sia dati duc. cinquanta aciò sia sepolto vicino a mia moglie et se il prette

¹⁾ Κάρολος Μπελόνη υἱὸς Λουδοβίκου, λίαν εὐπαιδευτός, ῥήτωρ ἔξοχος καὶ φιλόσοφος διακεκριμένος, συνέγραψε δύο πραγματείας περὶ φιλοσοφίας καὶ τῷ 1619 ἔγινε προκουρατόρος τοῦ Ἀγ. Μάρκου, καταβαλὼν 20 χιλ. δουκάτα εἰς τὸ Δημόσιον, ὡς ἀκριβῶς καὶ ὁ γαμβρὸς τοῦ Φλαγγίνη Βενέδικτος Σοράντισο (Cappellari - Nobili Famiglie Venete).

γιον ἐπὶ τοῦ τάφου μου νὰ στερῆται τοῦ εἰρημένου εὐεργετήματος καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ προεδρεῖον νὰ τὸ διαθέτῃ εἰς ἄλλον πλέον ἀξιέπαινον σκοπὸν ἢ ὑπὲρ πτωχῶν. Ἐρωτηθεὶς παρὰ τοῦ Συμ/φου περὶ τῶν εὐαγῶν τόπων, εἶπον ὅτι δὲν θέλω ἄλλο εἰμὴ δηλῶ ὅτι εἰς πᾶσαν διάθεσιν τοῦ εἰσοδήματός μου εἴτε ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως αἰχμαλώτων εἴτε δι' ἄλλο τι, νὰ παρίσταται καὶ νὰ συμμετέχη ὁ πρόεδρος τῆς Κοινότητος μετὰ τοῦ προεδρείου, οἱ κατὰ καιροὺς αἰωνίως, πὸν θὰ εἶναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν, ἐπίσης καὶ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν φυλακισμένων καὶ δὲν ἐπιτρέπω νὰ παραγνωρισθῇ ποσῶς ἡ θέλησίς μου αὕτη».

*Ἐγὼ ὁ Ἄντ. Μπακάρι ἰατρός φυσικός παρίστην μάρτυς
Ἐγὼ ὁ Μπονιφάτσιο Μποναγιούτι ὁμοίως*

Αὐτόγραφος Διαθήκη¹⁾ τοῦ Θωμᾶ Φλαγγίνη

1644 Σεπτεμβρίου 11 ἐν Βενετία

Ὁ παντοδύναμος Θεὸς εἰς οὗ τὰς χεῖρας ἐναποθέτω τὸ πνεῦμά μου καὶ ὄν ταπεινῶς ἐπικαλοῦμαι ἐν τῇ παρουσίᾳ διαθήκῃ, εἶη μοι βοηθός. Ἐπιθυμῶν ἐγὼ ὁ Θω-

che deve dir la mesa ogni venere mancasse del suo debito cosi nel dirla come doppoi cantar un de profundis sopra l'archa sia privo di tal benef. o et possa la banca distribuirlo ad altra opera più degna o in tanti poveri. Interrogato dal nod. o de luoghi pii ho risposto non voler altro senon che dechiaro che tutto l'esplicato che si farà dell'haver mio cosi in liberar schiavi come in altro habbi sempre assistenza et participatione il G. G. et Banca perpetuamente saranno in detta chiesa de S. Zorgi anci che intendo che le liberation de preggioni et altre cose assista nè permette che sia fatto torto alcuno alla mia volontà.

*Io Ant. Baccari medico fisico fui testimonio pregato et giurato
Io Bonifacio Bonajuti » » » » »*

Testamento autografo di Tomaso Flangini

1644 Settembre 11 in Venetia

Deus omnipotens sit mihi adiutor in quouis manibus comendo spiritum meum et humiliter deprecor in hoc testamento. Desiderando io Tomaso Flangini q.m

¹⁾ Archivio di Stato. Atti Notaio Gregorio Bianconi, Busta N° 155. Ὁ γραφικὸς χαρακτὴρ τοῦ Φλαγγίνη - οὐτινος δεῖγμα, καὶ δὴ τὸ ἀφορῶν τὴν ἴδρυσιν τοῦ Φροντιστηρίου, παραθέτομεν περαιτέρω ἐν φωτοτυπία - εἶναι αὐτόγραφο Ἱερογλυφικὸς! Ἡ ἀνάγνωσις τῆς μακροσκελοῦς ταύτης Διαθήκης του ὡς καὶ τῶν κωδικέλλων, πρὸ τῶν ὁποίων εὐρέθησαν ἐν ἀμηχανία καὶ οἱ ἐμπειρότεροι ὑπάλληλοι τοῦ Ἀρχείου, μᾶς ἀπασχόλησεν ἐπὶ ἐν ὀλόκληρον τρίμηνον.

μᾶς Φλαγγίνης τοῦ ποτε Ἀποστόλου νὰ διαθέσω τὰ ὑπάρχοντά μου, ὧν ὑγιῆς τὸν νοῦν καὶ σῶμα, συνέταξα τὴν παροῦσαν, ἣτις καίτοι εἶναι ἡ τελευταία καὶ ἐκείνη ποῦ θὰ ἐκτελεσθῇ, ἐν τούτοις θὰ εἶναι ὀλίγον διάφορος πασῶν τῶν προγενεστέρων¹⁾. Σταθερὰ καὶ ἀμετάβλητος θέλησίς μου εἶναι, ὅπως ἅπαν τὸ ἔχειν μου, ἀποκτηθὲν μὲ κόπους καὶ μόχθους, μένη ἔσαεὶ πρὸς ὄφελος τῆς ψυχῆς μου καὶ πρὸς χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς ἄνεσιν καὶ δόξαν τῆς προσφιλεστάτης μου πατρίδος καὶ πρὸς ὠφέλειαν τοῦ ἔθνους μου καὶ τῶν ὑπηκόων τοῦ γαληνοτάτου πρίγκηπός μου, τόσον παρ' ἐμοῦ ἀγαπωμένου καὶ τιμωμένου. Παρακαλῶ ἐν τέλει τὴν Θεῖαν Μεγαλειότητα νὰ μὲ διαφωτίσῃ ὅπως διαθέσω τὰ ὑπάρχοντά μου κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ προκύψῃ ἀμφισβήτησις τις. Θέλω νὰ ταφῶ χωρὶς καμμίαν μεγαλοπρέπειαν καὶ νὰ μεταφέρουν τὸν νεκρόν μου διὰ μιᾶς μεγάλης λέμβου, ἐν καιρῷ νυκτός, μὲ 12 κηροπήγια (τόρτσα) καὶ μὲ τὴν συνοδείαν τῆς ὀλομελείας τῶν ἱερέων τῆς συνοικίας μου²⁾ καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Νοσοκομείων, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν καὶ ὑπὸ τῆς κυρίας συζύγου μου νὰ ἐτοιμασθῇ ὁ τάφος ἐκ σκληροῦ³⁾ λίθου, ἱκανὸς νὰ περιλάβῃ

Apostolo disponer delle cose mie mentre mi attrovo sano di mente et corpo la qual mia ord.e seben sara l'ultima et quella che dovera esser eseghuita tuttavia sara poco differente dalle altre tutte essendo mia ferma et imutabile volonta che tutto il mio habere acq.to dalle mie grav. me fatiche resti perpetu.e a beneficio dell'anima mia et servitio di Dio et in comodo et gloria della mia amat.ma patria et a giovam.o della mia natione et delli suditi di qsto mio Ser. mo Pren.e et tanto da me amato et reverito pregando S. D. M. che millumini a disponer in modo che non sii mai altra contesa. Voglio esser sepolto senza alcuna pompa ma condotto con una peata con dodese torci intempo di notte col capitolo della mia contrada et li ospitali a San Zorzi de Greci et ivi dalla s.mia consorte sii fatto far un cason di pietra viva capace per lei et per me et sii posto ove più le parera

¹⁾ Ἡ πρώτη του διαθήκη χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1611 καὶ φέρει καὶ δύο κωδικέλλους. Ἡ δὲ δευτέρα εἶναι τοῦ 1640 συνοδευομένη ἀπὸ δέκα κωδικέλλους. Ἡ δευτέρα αὕτη ὡς καὶ οἱ κωδικέλλοι γραφέντες κατὰ τὸ τετραετὲς διάστημα ἀπὸ τοῦ 1640 - 1644, εἶναι ιδιόγραφοι τοῦ Θωμά Φλαγγίνη.

²⁾ Ὡς καὶ εἰς τὰ προγενέστερα ἡμῶν συγγράμματα ἐσημειώσαμεν, τοὺς Ὁρθοδόξους συνώδον οἱ λατινοὶ ἱερεῖς μέχρι τῆς ἐξωθύρας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅπου καὶ τοὺς παρέδιδον εἰς τοὺς ἡμετέρους. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 1767 καὶ μετέπειτα, οἱ λατινοὶ, κατόπιν Διατάγματος τῆς Δεκαρχίας, εἰσήρχοντο καὶ ἐντὸς τῆς Ἑλλ. Ἐκκλησίας καὶ ἔψαλλον τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν καὶ ἡ καινοτομία αὕτη ἐξηνάγκασε πολλὰς οἰκογενείας νὰ μεταναστεύσουν εἰς Τεργέστην. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀνεύρομεν δύο σημαντικὰ ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἅτινα καὶ δημοσιεύομεν περαιτέρω.

³⁾ Τὸ κείμενον ἔχει pietra viva. Πιρόκειται περὶ κοινοῦ σκληροῦ λίθου ὅστις καλεῖται καὶ pietra d' Istria, καθὸ ἐξ Ἰστρίας εἰσαγόμενος. Καὶ εἶναι λίθος σκληρός, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλον λίθον μαλακὸν (pietra tenera), ὃν μεταχειρίζονται ἐπίσης ἐν Βενετίᾳ.

αὐτὴν καὶ ἐμέ, εἰς ὅποιαν θέσιν καὶ ἂν αὕτη ἐγκρίνη, ἀντὶ ἐλεημοσύνης ἕκ δουκ. 50 ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας - ἂν βεβαίως μοὶ παραχωρήσουν τόπον. Θέλω, ἂν δὲν τὸ κάμω ζῶν ἔτι, ἵνα ἀπὸ τὴν περιουσίαν μου ἀγορασθῆ χρυσοποίκιλτον ὕφασμα κατάλληλον διὰ παραπετάσματα τῶν 5 εἰκόνων καὶ τοῦ ἀναλογίου καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον νὰ δαπανηθῆ τὸ ποσὸν τῶν 100 μέχρι 150 δουκάτων καὶ τοῦτο νὰ γίνῃ ὑπὸ τῆς γυναικὸς μου ἀπὸ τὰ ἴδιά μου χρήματα. Ἐφίνω εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ἐφάπαξ δουκ. εἴκοσι καὶ δέκα εἰς τοὺς ἐφημερεύοντας, ἵνα λέγουν μίαν παράκλησιν διὰ τὴν ψυχὴν μου. Ὁμοίως εἰς τοὺς κατὰ καιρὸν ἐφημερίους δουκάτα εἴκοσι τέσσαρα ἐτησίως, περιλαμβανομένων εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο, καὶ τῶν ὀκτὼ δουκ. τῶν ἀφθέντων παρὰ τῆς συζύγου κυρίας Παβώνας ¹⁾ τὰ ὅποια πάντοτε κατεβλήθησαν παρ' ἐμοῦ ἀνελλιπῶς ἢ πρόθεσίς μου ὅμως εἶναι ἀπὸ τὰ ρηθέντα 24 δουκ. νὰ δίδονται 16 εἰς τὸν Παπαπέτρον ²⁾ πνευματικόν μου, ἐν ἣ περιπτώσει δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἐφημέριος καὶ τὰ ὑπολειπόμενα ὀκτὼ εἰς τοὺς δύο ἐφημερίους, μὲ ὑποχρέωσιν νὰ τελοῦν λειτουργίαν κάθε Παρασκευὴν καὶ ἀποθνήσκοντος τοῦ Παπαπέτρου νὰ δίδονται τὰ εἰρημένα 16 δουκ. εἰς τοὺς ἐφημερίους καὶ νὰ τελῆται ἡ λειτουργία διὰ τὴν ψυχὴν μου, ὡς καὶ διὰ τὴν μίαν καὶ τὴν ἄλλην γυναϊκά ³⁾ μου αἰωνίως. Ἐφίνω ἵνα παρὰ τῆς κυρίας Μαρίας συζύγου μου διανεμῶνται διὰ τὴν ψυχὴν μου κατ' ἔτος τὰ Χριστούγεννα καὶ τὸ Πάσχα, δουκάτα πενήκοντα, καὶ ἂν λήγοντος τοῦ ἔτους, ἤθελε παροῦσιασθῆ ἀνάγκη νὰ συνδράμῃ

con elemosina alla chiesa di duc. 50 mentre perho mi darano locho; voglio quando non lo facessi vivendo che dalle mie sostanze fatte quando non siino pagate sii comprato una vestura doro et fato 5 paramenti alli 5 imagini et s.lettorino con spesa di duc. 100 sino a duc. 150 et qsto da mia moglie da mii pr.i den. i. Lascio all'Arcivescovo per una volta tanto duc. vinti et duc. diese alli cap.i acio dichino un orazione per lanima mia. Item alli cap.i che pro tempore saranno duc. vintiquattro all'anno compresi in questi duc. otto della sig.a Pavona mia consorte da me sempre puntualmente pagati intendendo pero che ditti duc. 24 ne siino dati sedesi a Papapetro mio confessor mentre pero non fosse cap.no e li otto alli due cap.ni con obbligo della messa ogni venerdi et morendo Papapetro siano detti duc. sedesi dati alli cap.ni e si dichì la messa per l'anima mia, di mia moglie e dell'una e dell'altra in p.petuo. Lascio che dalla s.ra Maria mia consorte siino dispensati per l'anima mia ogni anno de Nadal et Pasqua duc.i cinquanta et se fin d'anno occoresse socorrer amalati o altri luochi lo possa far a suo piacer,

¹⁾ Τὸ γένος Ζώτου Τσιγαρᾶ τοῦ πρωτοσπαθαρίου ἐξ Ἰωαννίνων.

²⁾ Παπαπέτρος Κώστας ἐκ Κύπρου.

³⁾ Ἡ β'. σύζυγος τοῦ Φλαγγίνη εἶναι ἡ Μαρία κόρη τοῦ ἐκ Κύπρου Βερνάρδου Γονέμμη, ἐγκρίτου Ἑλληνοῦ ἐν Βενετία, χρηματίσαντος καὶ Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Κοινοτήτος κατὰ τὸ 1606.

ἀσθενεῖς ἢ ἄλλους εὐαγεῖς τόπους, νὰ ἤμπορῇ νὰ τὸ κάμη κατὰ τὴν ἀρέσκειάν της, ὄχι ἔξ' εὐνοίας πρὸς τινὰ ἀλλὰ δι' ἔργον ἀγαθὸν καὶ δίκαιον, καὶ γνωρίζω ὅτι οὕτως θὰ πράξῃ κατὰ τὴν συνείδησίν της καὶ μετὰ τὸν θάνατόν της τὸ ἴδιον θὰ πράττουσιν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι θὰ ἔχουν τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας μου. Θέλω ἵνα ἡ κυρία Μαρία διανεῖμῃ εἰκοσιτέσσαρα ἀπὸ τὰ ὑποκάμισά μου ὅπου ἐγκρίνη εἰς πτωχοὺς ἔχοντας ἀνάγκην καὶ νὰ κρατῇ πάντοτε καὶ ὀκτὼ δουκάτα κατ' ἔτος ἵνα ἐνδύῃ μίαν κόρην, συμφώνως μὲ τὸ τάξιμον ποὺ ἐκάμαμε ὅταν ἤλθεν εἰς τὴν ζωὴν ἡ Μαριετίνα¹⁾, εἰς τὴν ὁποῖαν εἶθε νὰ χαρίζῃ ὁ Θεὸς πολλὰ ἔτη καὶ μετὰ τὸν θάνατόν της νὰ παύσῃ τὸ τάξιμον καὶ νὰ πηγαίῃ εἰς τὴν ἐπόλοιπον περιουσίαν μου. Ὅμοίως ἡ κ. Μαρία ὀφείλει νὰ ὑπανδρεύσῃ τὰς κόρας συμφώνως μὲ τὸ τάξιμον ποὺ ἐκάμαμε καὶ εἶναι νομίζω τέσσαρες, ἡ τῆς Μαριετίνας ὀνόματι Κατίνα, ἡ ἀδελφὴ τῆς Καικιλίας καὶ ἄλλαι δύο, κατ' ἀρέσκειάν της, δὲν τὰς ἐνθυμοῦμαι, καὶ νὰ δώσῃ ἀνὰ εἰκοσιπέντε δουκάτα εἰς τὴν μίαν, ἡ ἄλλη εἶναι ἀνεψιὰ τῆς τεχνίτισσας. Εἰς τὴν τροφὸν τῆς Μαριετίνας νὰ γίνῃ πάντοτε προτίμησις εἰς τὰς ἐλεημοσύνας ὡς πρὸς τὰς ἄλλας, καὶ τῆς ἀφίνω ἐφ' ὄρου ζωῆς τὸ σπιτάκι εἰς τὴν ἐνορίαν Ἀγγέλου Ραφαήλ, τὸ ὁποῖον δι' ἔξόδων μου νὰ διορθωθῇ καὶ νὰ ἀνακαινισθῇ καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ τῆς δοθοῦν δουκάτα δέκα. Εἰς τὸν Μαξιμιανὸν ὑπηρετὴν μου²⁾ ἀφίνω, ἐν ὅσω ζῆ, δουλ. τρεχούμενα πενήκοντα ἔτησίως καὶ ἂν θελήσῃ νὰ ἀναλάβῃ πάλιν ὑπηρεσίαν, θὰ τοῦ δοθῇ ἡ συμφωνηθησο-

non per favorir ma per opera giusta come so che lo fara per sua conscienza et doppo la sua morte quelli che resteran obligati per la mia facolta. Voglio che la s.a Maria distribuisca vintiquattro delle mie camise dove le parera a poveri bisognosi et che si tenga sempre anco duc. 8 all'anno per vestir una putta conforme al voto fatto durante la vita di Mariettina a qual Iddio conceda lunghisimi anni et morendo cessi et vadi al mio residuo. Item che la S.ra Maria debba maritar le putte a quali si è fatto votto credo siino 4 quella di Mariettina detta Cattina la sorella di Cecilia et le altre due a suo piacer; nome le racordo, a duc. 25 l'una, l'altra è nezza della mistra. Alla Nena di Marietina sii sempre anteposta nelle elemosine alle altre e le lascio sin che vive la mia casetta all'Anzolo Rafael la qual a mie spese sia acc.ta et ricuperata e di pnte le siino dati duc. diese; a Massimian mio serv. e lascio sin che vive duc. 50 all'anno corti, et se si vora reimpiegar a servir, le sara dato quello che si restera d'accordo lo prego pero a servir alli bisogni della S.ra Maria et racordar il beneficio sempre de miei heredi non

¹⁾ Ἡ μοναχοκόρη του.

²⁾ Εἰς τὰ βιβλία τῆς Ἑλλην. Κοινότητος ἀνεύρομεν τὴν κάτωθι ἐγγραφὴν: «Μαξιμιανὸς Τρόνκο ἢ Πέτρος Τζάνε ἐκ Κύπρου, ὑπηρετὴς τοῦ Φλαγγίνη ἀφῆκε διὰ διαθήκης του ἀπὸ 20 Ἀπριλ. 1660 δουλ. 3225 διὰ φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς».

μένη ἀπὸ κοινοῦ ἀμοιβή, τὸν παρακαλῶ ὁμως νὰ ὑπηρετῇ τὴν κ. Μαρίαν, εἰς ὅ,τι λάβῃ ἀνάγκην καὶ πάντοτε νὰ ἔχη ὑπ' ὄψει του τὸ συμφέρον τῶν κληρονόμων μου ἢ γνώμη μου ὁμως εἶναι ὅτι δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἀξιῶσῃ ἄλλο τι, ἐκτὸς ἂν ἔχη νὰ λάβῃ 70 δουκάτα δι' ἕν ἔτος, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν πιστεύω, ὅπως θὰ φανῇ ἀπὸ τὸ κατὰ-στιχόν μου· ἐὰν ἀποδειχθῇ πιστωτής, νὰ τῷ καταβληθοῦν καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης μου τοῦ ἀφίνω τὸν ἐπενδύτην μου ἕξ ἐριούχου χρώματος φαιοῦ, με ὑπόγραμμα (φόδρα) ἐκ βελλούδου ἀργυρόχρου καὶ τὴν χλαμύδα ἕξ ἐριούχου χρώματος φαιοῦ, με ὑπόγραμμα βαμβακερόν. Εἰς τὸν Λορέντζον Τζανέτι, ἐφόσον καὶ αὐτὸς ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ὑπηρετῆται μου θὰ εἶναι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου, ἀφίνω ἐφόσον ζῆ 36 δουκ. ἑτησίως καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῆς ἀδελφῆς του, ἀφίνω εἰς αὐτὸν τὴν χρῆσιν τοῦ ἑθθέντος οἰκίσκου ἐφόσον ζῆ καὶ ἐπὶ πλέον τὸ ἐπανωφόριόν μου ἐκ μαύρου ἐριούχου καὶ τοῦτο διότι με ὑπηρετήσῃ πιστῶς καὶ ἂν ἔχη νὰ λάβῃ ἀπὸ μισθόν του, νὰ γίνῃ ὁ λογαριασμός καὶ νὰ πληρωθῇ. Εἰς τὴν ὑπηρετριάν μας Ἀνδριάναν, θέλω, ἂν δὲν μείνῃ μετὰ τῆς συζύγου μου, νὰ τῆς δίδῃται, ἐφόσον ζῆ, τὸ ποσὸν τῶν 4 δουκ. μηνιαίως καὶ τρία ζευγάρια σινδόνια, ἕν ἐπίστρωμα μάλλινον καὶ τὸ στρωμὰ της καὶ νὰ τῆς πληρωθῇ ὅτι ἔχει νὰ λάβῃ ἀπὸ μισθόν, ἀλλ' ἂν μείνῃ εἰς τὸ σπίτι νὰ τῆς γίνωνται τὰ ἔξοδα, νὰ τῆς δίδωνται δουκ. 16 ἑτησίως, ἐνόσφ ζῆ καὶ ὅλα τὰ φορέματα καὶ ἔπιπλα τὰ ὁποῖα θὰ εἶχε. Εἰς τὴν Μαργαρίταν ἐὰν μείνῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς συζύγου μου ὡς μαγείρισσα καὶ θελήσῃ ἢ γυνή μου νὰ τὴν ἱκανοποιήσῃ, ἀφίνω τὸ μι-

intendendo pero che possa pretender altro, solo se delli duc. 70 all'anno fosse difettivo di un anno che pero non credo come si vedra dal mio libro, le fossero contati et per segno d'amor li lascio il mio palandran di pano rovan fodrà di velutin arzentin et il sayo di panno roan fodra di gotton. A Lorenzo Zanetri mentre cosi lui come li altri mii serv.i saran al mio servitio lascio sinche vive duc. 36 all'anno et dopo la morte di sua sorella le lascio a lui l'uso di detta casetta in vita sua et inoltre il mio ferrariol de pano negro et questo per havermi servito fedelmente et havera dhaver il suo salario si facino li conti et si paghi. A Andriana nostra serva di casa voglio se non stara con mia moglie li sii dato sino che vivera duc. 4 al mese e tre para di lenzuoli, una schiavina et il suo stramazzo et sodisfarla se havera credito di salario, ma se stara in casa se li facin le spese e duc. sedese all'anno finche vivera et tutti li suoi vest.i et mobili che havesse. A Margarita quando che havera servito mia moglie per cuoca o che detta mia moglie volesse accomodarla le lascio fin che vive la mia chiesura di Fiesso con la casetta di muro che la goda in vita sua et dopo la sua morte torni il tutto nel mio residuo dico quella che si affitta lire cento all'anno a Pagialonga. A Cecilia cameriera di mia moglie lascio duc. cento corr. et sempre parlo di duc. correnti con tutti, al suo maridar o monacar et che la Sig. Maria le dii quello le pa-

κρὸν ἀγρόκτημά μου εἰς τὸ Φιέσσο ¹⁾ μαζὺ μὲ τὸ λίθινο σπιτάκι, νὰ τὸ νέμηται ἐνόσω ζῆ, καὶ μετὰ τὸν θάνατόν της, νὰ ἐπανέλθῃ τὸ πᾶν εἰς τὸ ἐνεργητικόν μου, ἐννοῶ τὸ σπιτάκι μὲ τὸ ἀγρόκτημα ποὺ ἐνοικιάζεται εἰς τὸν Πατζιαλόγκαν ἀντὶ 100 λιρῶν ἐτησίως. Εἰς τὴν Καικιλίαν, θαλαμηπόλον τῆς γυναικός μου, ἀφίνω 100 δουκ. τρεχούμενα - καὶ πάντοτε ἐννοῶ δουκάτα τρεχούμενα ²⁾ δι' ὅλους - ἂν ὑπανδρευθῆ ἢ ἂν γίνῃ μοναχὴ, ἢ δὲ κ. Μαρία ἄς τῆς δώσῃ ὅ,τι ἐγκρίνη, ἤτοι στρῶμα, κλινοσκέπασμα, κρεββάτι, σινδόνια, ὑποκάμισα καὶ ὅ,τι ἄλλο μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 100 δουκῶν ἀξίας. Ὅμοίως καὶ 25 δουκάτα ἐφόσον ζῆ. Εἰς τὴν Νικολέταν Κρητικὴν, ἢ ὁποῖα ὀλίγον καιρὸν μὲ ὑπηρετεῖ, ἀφίνω δουκάτα εἴκοσιν ἐφάπαξ καὶ εἰς ὅλας, τὸν μισθὸν τῶν καὶ ἐν βαμβακερὸν φόρεμα. Εἰς τὴν κόρην τοῦ ἐπιστάτου μου, εἰς τὸν γάμον της δουκάτα εἴκοσι καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ τῆς δοθοῦν βαμβακερὰ ἐνδύματα καὶ δουκάτα πέντε εἰς τὴν ἐπιστάτριαν ὡς ἐλεημοσύνη καὶ τὸ ἴδιον νὰ γίνῃ διὰ τοὺς ἐπιστάτας τῆς Γκουίτσας ³⁾. Εἰς τὰς θυγατέρας τῶν καλλιεργητῶν μας τῆς Γκουίτσας ἤτοι εἰς τοὺς Σαντινέλλι, Σαντίν καὶ Ἀντωνίου, ἐν περιπτώσει ὑπανδρείας τῶν, νὰ δοθοῦν δουκ. 20 εἰς τὴν καθεμίαν τὸ ἴδιον νὰ γίνῃ καὶ μὲ τὰς θυγατέρας τοῦ Τόνι Σαντινέλλο, τοῦ Περμενεζάδου καὶ Λεόντζου.

Εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τοῦ Ἑλέους καὶ τὸ τῶν Ἀνιάτων ⁴⁾, ἔχω νὰ δίδω μίαν λίραν καθ' ἑβδομάδα καὶ εἰς τὸ Ἑλεος δύο ἐπιθυμῶ ὅμως ἵνα εἰς τὸ τοῦ Ἑλέους δι-

ra stamazzo coltra lettiera lenzuoli camise et altro alla suma di altri duc. cento ; item duc. 25 all'anno finche vivera. a Nicoletta Candiotta che è poco che mi serve duc. vinti per una volta tanto et a tutte il loro salario et una vestura de gotton. Alla putella del mio gastaldo al suo maritar duc. vinti et al pnte sii vestito lui di gotton et li sii dato ducati cinque alla gastalda per elemosina et lo stesso alli gastaldi della Guizza. Alle putte de mii lavoradori della Guizza cioè alli Santinelli, Santin et Antonio al loro maridar duc. vinti per una li stesso alle putte di Toni Santinello, di Permenezado et Leonzo.

All'hospital della Pietà et Incurabili ho votto di dar lira una ogni settimana et alla Pietà un par, voglio però che alla Pietà le siidato Duc. 12 all'anno et di ese all'anno alli Incurabili et perchè intendo che la mia facultà non li sii obligata le lasso un livello di duc. cinque cento che tengo con l'Ecc.mo Paolo Caotorta con la pizzeria dell'Ecc.mo S.r Andrea Dolfin. Voglio che ne sii francato et che si tengano la Pietà duc. 250 et duc. dusento li Incurabili et il resto sii contato

¹⁾ Πολίχνη πλησίον τῆς Παδοῦης.

²⁾ Τὰ ὁποῖα ἤξιζον λίρας 6 καὶ σολδία 4.

³⁾ Πολίχνη παρὰ τὴν Παδοῦην.

⁴⁾ Τὰ μεγάλα Νοσοκομεῖα ἐν Βενετίᾳ ἦσαν τότε τέσσαρα ἤτοι Pietà = τοῦ Ἑλέους, διὰ τὰ

δωνται δουκ. 12 ἔτησίως καὶ 10 ὁμοίως εἰς τοὺς Ἐνιάτους καὶ ἐπειδὴ θέλω νὰ μὴ ἀναλάβῃ ὑποχρέωσιν ἢ περιουσία μου, ἀφίνω ἐν ἐνυπόθηκον δάνειον ἐκ δουκ. 500, ὅπερ ἔχω μὲ τὸν ἐξοχώτατον Παῦλον Καοτόρταν, μὲ ἐγγύησιν τοῦ ἐξοχωτάτου κ. Ἄνδρέου Δολφίν. Θέλω νὰ ἀποσβεσθῇ ἡ ὑποθήκη καὶ ἐκ τοῦ εἰσπραχθησομένου ποσοῦ νὰ κρατήσῃ τὸ Νοσοκομεῖον τοῦ Ἐλέους δουκ. 250 καὶ τὸ τῶν Ἐνιάτων 200 καὶ τὸ ὑπόλοιπον νὰ καταβληθῇ εἰς τὴν κληρονομίαν μου καὶ ἡ εἰσπραξις νὰ γίνῃ δι' ἐξόδων μου.

Εἰς τὴν κ. Αἰκατερίνην Γονέμη, προσφιλεστάτην μου πενθερὰν καὶ μητέρα, εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης μου, ἀφίνω δουκάτα 30 ἔτησίως, νὰ τὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει. Εἰς τὸν κ. Νικόλαον Γονέμην, γυναικάδελφόν μου, ἀφίνω τὸν ποδήρη ἐπενδύτην μου τοῦ Ζανέτι νὰ τὸν φορῇ διὰ τὴν ἀγάπην μου. Εἰς τὸν Μπόρτολον γονδολιέρην μου, ἂν θὰ εἶναι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου μου, ἀφίνω δουκάτα δέκα καὶ ἄλλα δέκα εἰς τὸν ὑπηρέτην μου Νικόλαον, ἐκτὸς ἐννοεῖται τῶν 25 δουκάτων ποῦ ὑπεσχέθη εἰς τὴν κόρην τοῦ Μπόρτολο, ἂν ὑπανδρευθῇ ἢ γίνῃ μοναχῇ. Τὴν γόνδολάν μου μὲ ὄλα τὰ ἔξαρτήματα ἀφίνω εἰς τὴν κυρίαν σύζυγόν μου, καὶ τὴν προτρέπω νὰ τὴν κρατήσῃ, διότι μὲ ἐκεῖνα ποῦ τῆς ἀφίνω, ἠμπορεῖ νὰ ζήσῃ ὡς εὐγενῆς κυρία, ὅπως τῆς ἀξίζει. Εἰς τὸ Μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τοῦ Βροντησίου¹⁾ εἰς τὴν Κρήτην, χρεωστῶ ἀπὸ παλαιούς λ/σμοὺς ποῦ κρατῶ, δουκάτα τριακόσια, τὰ ὁποῖα

alla mia heredita et per l'esatione sii tutto fatto alle mie spese. Alla S.ra Caterina Goneme mia amat.ma suocera et madre in segno d'amore le lassio duc. trenta all'anno da far quello le piace. Al Sig. Nicolo Goneme mio cognato lassio la mia Romana di Zanetti che la goda per amor mio. A Bortolo mio poppier se sara in casa al tempo della mia morte lassio duc. diese et altri duc. diese a Nicolo mio serv.r salvi gia sempre li duc. 25 promessi alla fia di Bortolo al suo maridar o monacar. La mia gondola con tutti li fornimenti lassio alla sig.ra mia consorte la qual esorto a tenerla perche con quelli li lassio potra viver da gentildonna par sua. Al Monasterio di Sant Antonio di Vrondissi di Candia le son debitore per conti che tengo vecchi duc. tresento venitiani voglio che delle mie entrade li siino dati in anni cinque a tanto all'anno. Alli poveri infermi da Fiesso lassio duc. diese da esserle dispensati dalla s.ra Maria mia consorte et alla povera vedova Mezzaose le

ἐκθετα καὶ ἀπροστάτευτα, Incubabili = Ἐνιάτων, δι' ἀμφοτέρω τὰ φύλα, Mendicanti = διὰ τοὺς Λεπρούς καὶ degli Orfani derelliti = διὰ τὰ ὄρφανά. Τὰ δὲ ὑπολειπόμενα φιλανθρωπικὰ καταστήματα (Luoghi pii) πάσης φύσεως ἦσαν 33. Ἐπὶ ἀπάντων τούτων ἐπόπτεον οἱ Ἐπιμεληταὶ τῶν Νοσοκομείων καὶ Εὐαγῶν τόπων (Pronveditori agli Ospedali e luoghi Pii) τρεῖς τὸν ἀριθμὸν, πρώτην φορὰν διορισθέντες ὑπὸ τοῦ Μείζονος Συμβουλίου (Maggior Consiglio) κατὰ τὸ 1561. Αὐτοὶ δὲ εἶναι καὶ οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς Διαθήκης τοῦ Φλαγγίνη.

¹⁾ Κατὰ τὴν μελέτην τοῦ ἀρχείου τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης συνητήσαμεν ἠγούμενον τοῦ Μοναστηρίου τούτου τῇ 18 Φεβρ. 1572 τὸν Γεράσιμον Τζαγκαρόπουλον, ἀναφερόμενον εἰς τι ἔγγραφο.

θέλω νὰ δοθοῦν ἀπὸ τὰ ἔσοδά μου ἐντὸς πέντε ἐτῶν, ἀνὰ τόσα κατ' ἔτος. Εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀρρώστους τοῦ Φιέσσο ἀφίνω δουκάτα δέκα, τὰ ὅποια νὰ διανεμηθοῦν ἀπὸ τὴν σύζυγόν μου κυρίαν Μαρίαν καὶ εἰς τὴν δυστυχή χήραν Μετσαόζε νὰ τῆς πληρω-
νηται τὸ ἐνοίκιον τῆς καλύβης ἐφόσον ζῆ καὶ νὰ τῆς δίδωνται καὶ πέντε δουκ. ἐτη-
σίως. Εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀσθενεῖς Ἑλληνας νὰ διανέμονται ἐτησίως καὶ αἰωνίως δου-
κάτα 24 παρὰ τῆς συζύγου μου κ. Μαρίας καὶ μετὰ τὸν θάνατόν μου, παρὰ τῶν ἑφη-
μερίων καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐπιβάλλω εἰς τὴν συνείδησίν των. Θέλω,
ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατόν μου, νὰ διαταχθῆ παρὰ τῆς κ. Μαρίας προσοφιλεστάτης καὶ
συνετωτάτης συζύγου μου, εἰς ἣν ὀφείλω πολλὰς χάριτας, νὰ γίνῃ ἐπιμελής καταγραφή
ὄλων τῶν ὑπαρχόντων μου ἤτοι ἐπίπλων, ἀγρῶν, ὑποθηκικῶν δανείων, μετροητῶν, χρυ-
σοῦ, ἀργύρου, κοσμημάτων καὶ ἐν γένει παντὸς ὅ,τι εὑρίσκεται εἰς τὴν κατοχὴν μου
καὶ νὰ γίνῃ παρὰ τοῦ κ. Φραγκίσκου Τζόνκα, εἰς ὃν θὰ δοθῆ ἡ πρέπουσα ἀμοιβή,
ὡς θὰ διατάξῃ ἡ σύζυγός μου καὶ νὰ συνταχθῆ εἰς δύο ἀντίγραφα, ἓξ ὧν, ἐν θὰ
κρατήσῃ ἡ ἰδία καὶ τὸ ἄλλο θὰ ἐπιδοθῆ εἰς τοὺς ἐξοχωτάτους Ἐπιμελητὰς τῶν Νο-
σοκομείων καὶ εὐαγῶν καθιδρυμάτων. Θέλω, τὰ εἰρημένα ἐπιπλα, χρυσός, ἀργυρὸς τό-
σον τῆς Βενετίας ὅσον καὶ τῆς ἐπαύλεως νὰ πωληθοῦν πάντα εἰς τὸν δημόσιον πλει-
στηριασμόν, ἢ ὅπως κρίνῃ καλλίτερον πρὸς ὠφέλειάν μας, ἡ ῥηθείσα κυρία σύζυγός
μου, καὶ ἅπαν τὸ εἰσπραχθησόμενον ποσὸν νὰ κατατεθῆ εἰς τὸ Δημόσιον Θησαυρο-
φυλάκιον, εἰς τὴν κατάθεσιν τῶν 5%, εἰς ἣν ἐλπίζω ὅτι ἡ κρατικὴ εὐνοία θὰ εὐδο-
κῆσῃ νὰ τὸ ἀποδεχθῆ: ἐν ἐναντία περιπτώσει νὰ ἐξευρεθῆ ἄλλος τρόπος τοποθετήσεως,
ὅσον τὸ δυνατόν συμφορώτερος καὶ νὰ περιλάβῃ ὄλον τὸ ποσόν. Θέλω ὁμως ἵνα ἡ

sii pagato l'affitto del cason durante la sua vita e duc. cinque all'anno finche vi-
vera. Alli poveri amalati Greci le siino esborsati in p. petuo duc. 24 all'anno d'es-
ser dispensati dalla s.ra Maria mia moglie et doppo la sua morte dalli cap. ni et
Arc. o, et ciò impono alla loro conscienza. Voglio che seguita che sii la mia morte
ne sii dalla sig. Maria mia dilt. ma et pruden. ma consorte et molto benemerita
meco, fatto far diligen. te inventario di tutto il mio havere cosi de mobili, campi,
livelli, contanti, ori, arzeno, zoggie, et in suma tutto quello possedo et farlo far
dal sig. Fr. co Zoncha con darli il debito pagamento di quanto lei ordinera et
farne due copie l'una appresso di lei et l'altra appresso li ecc. mi Prov. ri sopra li
hospitali et luochi pii. Voglio che detti miei mobili ori arzenti cosi di Venetia come
di Villa siino venduti tutti al pub. co incanto o come meglio in avvantaggio no-
stro stimerà bene d. ta S^a mia consorte et il tratto tutto sii reposto in zecha nel
deposito alli cinque per cento che spero dalla benignita pub.ca che restera gratiato
altrimenti si procurera con quel modo più avan. so che si potra far che tuttoivi
capiti. Voglio pero che d. ta sig^{ra} mia consorte si tratenga mobili che servano per
suo uso et condecanti al suo stato il che stimo sara per fornirsi due camere di cuori

δηθείσα σύζυγός μου κρατήση πρὸς χρῆσιν της τὰ ἐπιπλα, ὧν ἔχει ἀνάγκην, ἀναλόγως τῆς θέσεώς της καὶ πρὸς τοῦτο φρονῶ ὅτι θὰ ἐφοδιασθῆ μετὰ τὰ δερμάτινα ἐπιπλα δύο δωματίων καὶ μιᾶς αἰθούσης, οὕτως ὥστε μετὰ τὰ δερμάτινα ἐπιπλα τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὴν ἔπαυλιν καὶ μετὰ τὰ ἐν Βενετία τῶν δύο δωματίων, ὡς καὶ τὰ τῆς αἰθούσης - ἐξαιρουμένων τῶν περικαλυμμάτων τῶν τοίχων - θὰ εἶναι ἀρκετὰ καὶ ἐξ ἄλλου ἄς ἐφοδιασθῆ μετὰ σκαμνιά καὶ καθέκλες ἀπὸ δέρμα Βουλγαρικό, στρώματα, κλινσοσκεπάσματα, ὅσα ἐγκρίνη, μετὰ τὴν συνειδησίην της ὡς ἀναγκαιοῦντα καθὼς καὶ μετὰ τὰ ἀσπρόρρουχα ἐκεῖνα ποῦ θὰ χρειασθῆ καὶ νὰ λάβῃ τὸ πᾶν μετὰ καταγραφὴν, μαζὺ μετὰ ἐν περιπτερον ἀπὸ τὰ δύο μικρὰ τῆς Δαμασκοῦ, μετὰ κρεβάτια τῆς ἀρεσκείας της καὶ θὰ τὰ χαίρηται τὰ ἐπιπλα αὐτὰ καθ' ὅλον τὸν βίον της, ἀλλὰ δὲν ἐννοῶ νὰ ἔχη καμμίαν ἐνόκλησιν, οὔτε ἐν ζωῇ, οὔτε μετὰ θάνατον, οὔτε καὶ θὰ εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ δίδῃ λογαριασμόν τινα διὰ τὰ ἐν λόγῳ ἐπιπλα, καὶ μόνον ὅσα θὰ εὐρεθοῦν μετὰ τὸν θάνατόν της, ἄς πωληθοῦν καὶ ἄς παραδοθῆ τὸ προϊόν εἰς τὴν Ἐκτελεστικὴν μου Ἐπιτροπέαν. Τὰ ἀσπρόρρουχά της νὰ εἶναι ἀπολύτως ἰδικά της καὶ εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐκλογὴν της καὶ διάθεσίν της. Εἰς τὴν κ. Μαρίαν προσφιλεστάτην μου σύζυγον, ἐν γνώσει τῆς μετριοφροσύνης τῶν ἡθῶν της, δὲν ἀφίνω ἐκεῖνο ποῦ τῆς ἀξίζει, θὰ ἐδικαιοῦτο ἄλλως τε νὰ εἶναι αὐτὴ κληρονόμος παντὸς τοῦ ὑπάρχοντός μου. Ἐν τούτοις ὅμως, ἐπειδὴ εἶναι πρέπον νὰ ἡμπορῆ νὰ ζῆ μετὰ ἐκείνην τὴν μεγαλοπρέπειαν, τὴν ἀφομόζουσαν, τῆς ἀφίνω ἐνόσω ζῆ, δουκάτα χίλια ὀκτακόσια ἐτησίως, τὰ ὅποια θὰ τῆς καταβάλλωνται ἀνὰ ἑξακόσια κατὰ τετραμηνίαν προκαταβολικῶς, ἐννοῶ δουκάτα τρεχούμενα, καὶ ἂν ἤθελ-ν ἀποθάνει ἀμέσως μετὰ τὴν εἴσπραξιν μιᾶς δόσεως, νὰ εἶναι

et un portego onde con li cuori di villa et con le due camere di Venetia, esclusi li arazzi e quelli del portego saran sufficienti e poi si servi di scagni carieghe di Bulgaro stramazzi coltre quanto stimerà per sua conscienza al suo bisogno et quella biancheria che ella stimerà bisognarle e ricever il tutto per inventario con una trabacca delle due piccole di damascho con lettiere a suo gusto quali mobili godera per tutto il corso della sua vita non intendendo io pero che ella habbi ne vivendo ne doppo la sua morte renderne alcun conto ma solo quello si trovera si venda e vadi nella mia commissaria; Le sue biancherie siino liber. te sue et a sua libera electione et disp. ne. Alla S.ra Maria mia amatis.a consorte conoscendo la modestia de suoi costumi non le lasso quello merita perchè giustam.te doverebbe restar herede di tutto il mio; pero essendo conveniente che possa viver con quella honorevolezza che se li conviene le lasso finche vive ducati milleottocento all'anno da esserle corrisposti da 4 in 4 mesi avanti tratto, cioè duc. seicento per ratta correnti et se morisse subito scossa la ratta sia a sua disposizione e possa estrarher detta entrada da tutti li miei beni et particolarmente non si scoda mai quelle di zecha se non quando lei ne darà la parola essendo mia ferma volontà habbi il tutto

εις την διάθεσίν της· και να ήμπορῆ να εισπράττη τὸ ἔσοδον αὐτὸ ἀπὸ ὅλα τὰ υπάρχοντά μου και εἰδικῶς να μὴ ἀποσύρωνται ποτὲ τὰ χρήματα τοῦ θησαυροφυλακίου εἰμὴ ὅταν ἡ σύζυγός μου θὰ δώση τὸν λόγον της, διότι εἶναι σταθερὰ ἡ θέλησίς μου να ἔχη τὸ ῥηθὲν ποσὸν εἰς πρώτην ζήτησιν. Θέλω ἐπίσης να καρπῶται ἐλευθέρως, ἐνόσφ ζῆ τὰ ἀγροκτήματά μου τόσον τοῦ Φιέσσο ὅσον και τῆς Γκουίτσας, και να μὴ δύναται ποτὲ ἡ κόρη μου να τῆς παρέχη ἐμπόδια ἐν ἧ περιπτώσει ἤθελεν αὐτὴ να τὰ καρπῶται, χωρὶς να τὰ ἐνοικιάζῃ. Ἄν ἡ ῥηθεῖσα σύζυγός μου ἤθελεν εὐαρεστηθῆ να μείνη εἰς τὸ σπίτι μου, ὅπου τώρα κατοικεῖ ὁ ἐξοχώτατος Προιούλη, με τὸν σκοπὸν να μείνη πλησίον τῆς κόρης της και να δώση τὸ ἐπάνω πάτωμα εἰς τὴν κυρίαν μητέρα της—ἂν τυχὸν τοιαύτην ἤθελεν ἐκδηλώσει ἐπιθυμίαν θέλω να τῆς δοθῆ διὰ 200 μόνον δουκάτα, ἀντὶ τοῦ ἐτησίου μισθώματος τῶν δουκάτων 310 ποῦ εἰσπράττονται σήμερον, και ἵνα μὴ ζημιωθῆ ἡ εἴσπραξις τοῦ ἐνοικίου, ἄς πληρώνη τὰ 310 δουκ. και ἄς τῆς προστεθοῦν εἰς τὰ 1800 ἕτερα 100 δουκάτα ἐτησίως δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν και ἄς γίνουν ὅλαι αἱ ἐπισκευαὶ και ἀνακαινίσεις τῆς πλήρους ἀρεσκείας της. Τὸ δακτυλίδι ἐκ σαπφείρου εἶναι ἰδικόν της και ὡς τοιοῦτο δὲν πρέπει να τῆς γίνῃ καμμία δυσκολία. Τὰ ἐν τῷ Θησαυροφυλακίῳ χρήματα εἶναι τοῦ λογαριασμοῦ μου ὅλα, καιτοὶ παρουσιάζονται δουκ. δώδεκα χιλιάδες ἐπ' ὀνόματι τῆς γυναικός μου. Ἐγὼ ἔχω μεγάλας πιστώσεις με τὸν οἶκον Γονέμη ἀπὸ δάνεια κοινοποιημένα, τὰ ὅποια τοῖς ἐδόθησαν εἰς καιρὸν ποῦ εἶχον ἀνάγκην και ἴδια, ἵνα ὑπανδρεύσουν τὴν κ. Ἐλένην Τζιμπλέτη¹⁾. Ἐγὼ θέλω, πρὸς μεγάλην χάριν τῆς γυναικός μου, να μὴ

prontamente. Voglio che sii in sua liberta di goder il mio luochο tanto di Fiesso quanto della Guizza in vita sua, non potendo mai mia figlia ponerle ostacoli mentre lei le voglia goder senza però affittarle. Se la detta mia consorte si compiacesse di stare nella mia casa dove sta l'Ecc.mo Priuli per gusto di star vicina alla sua figliola e de dar il solaro di sopra alla S.ra sua madre se pero cosi le gustasse intendendo che se li dii con soli dusemento all'anno affittandosi duc. tresento e diese, ovvero per non pregiudicar all'affitto che debba pagar li detti duc. 310, ma se li acrescha alli ducati milleottocento all'anno altri' duc. 100 di più per tal occasione et se li faccino tutti li accomod.ti che saran di sua sodd.ne Il suo anello di saffil è suo e come tale non se li ponga difficoltà; li soldi di cecha son di mia ragione tutti seben par che li duc. dodese mille siino in nome di mia moglie. Io tengo gros.mi crediti con la casa Goneme de livelli notif. i datili tutti in tempo de loro bisogni et partic. te per maritar la sig. Elena Gibleti. Io voglio che per

¹⁾ Τῆ 28 Φεβρ. 1627 ὁ Φίλιππος Τζιμπλέτης ἐστεφανώθη τὴν κ. Ἐλένην Βερνάρδου Γονέμη, ὑπὸ τοῦ Φιλαδελφείας Θεοφάνους Ξενάκη (Βιβλ. Γάμων Ἑλλην. Κοιν.) Ὁ Τζιμπλέτης ἐξημέτησε και Πρόεδρος τῆς Κοινότητος τῷ 1636.

γίνῃ καμμία πίσεις εἰς τὸν κ. Νικόλαον διὰ τὴν πληρωμὴν καὶ ἐνῆ περιπτώσει ἤθελε διαλυθῆ τὸ συνοικέσιον καὶ θὰ παρουσιάζετο ἀνάγκη νὰ καταβληθῆ ἡ προῖκα, μόνον εἰς παρομοίαν περίστασιν ἐννοῶ νὰ εἶμαι πάντοτε προτιμητέος καὶ μὲ παρακαταθήκην ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ γίνῃ δάνειον μὲ τόκον ἵνα προστεθῆ εἰς πληρωμὴν τῶν δημοσίων πιστώσεών μου, ὅταν ὅμως αἱ πιστώσεις μου δὲν ἤθελον ὑποστῆ ζημίαν. Ἐγὼ ἐννοῶ ἵνα ἡ εἰσπραξις γίνῃ μὲ κάθε προθεσμίαν εὐνοϊκὴν καὶ μὲ τὴν εὐκαιρίαν του καὶ ἐν ἣ περιπτώσει οἱ κληρονόμοι μου ἤθελον ἐξασφαλισθῆ, ἐννοῶ ἀκόμη, ἐνόσω ζῆ νὰ μὴ τοῦ δοθῆ καμμία ἐνόχλησις. Ἄλλ' ἂν οὗτος ἤθελε πωλήσει τὰ κτήματα, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἄς γνωστοποιηθῆ ἡ ἀντιλογία διότι ἐννοῶ ἵνα ἀπὸ τὸ προῖδὸν ἀποσβεσθῶν τὰ εἰρημένα ὑποθηκικὰ δάνεια μαζὺ μὲ ὅλα τὰ ὠριμάσαντα διάφορα. Θέλω νὰ μὴ κάμη ἡ κ. Μαρία πληρωμὴν διὰ προῖκα καὶ ἂν κάμη, νὰ ἐκπέση ἀπὸ τὴν κληρονομίαν μου, ἀλλὰ νὰ τῆς δοθῶν ὅμως 500 δουλκ. ἀπὸ τὰ ἐν τῷ Δημοσίῳ Θεσαυροφυλακίῳ χρήματά μου καὶ νὰ ἀναγραφῶν ἐπ' ὀνόματί της ὁ τόκος τούτων θὰ εἶναι πρὸς ὄφελος τῆς κληρονομίας μου καὶ μόνον θὰ μένη τὸ δημοσὺν κεφάλαιον πρὸς ἀσφάλειάν της, ἵνα ἡμπορῆ νὰ τὸ διαθέσῃ μετὰ θάνατον, ὅπως τῆς ἀρέσῃ.

Ἐγὼ ἔχω εἰς τὴν Κέρκυραν μίαν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Μαρίας¹⁾ εἰς τὸ Καρδάκι ὡς καὶ τὰ ἱερά ἄμφια καὶ σκευὴ τὰ ὅποια εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου²⁾, τὰ ὅποια κρατεῖ ὁ αἰδέσιμος Παπαθεοδόσιος Φλώρος· θέλω τὰ ἔσοδα τῆς ἐκκλησίας ταύτης νὰ συναθροίζωνται καὶ κάθε χρόνον ἀπὸ τὰ ἔσοδά μου νὰ κατατίθηνται ἑκατὸ δουλκάτα, ἕως τὸ ποσὸν τῶν 1500, τὰ ὅποια μὲ

il merito grande di mia moglie che non sii d.to sig. Nicolo astretto o quando si disoglesse il suo matrimonio et che si dovesse far pagam.o di dotte nel qual caso intendo esser sempre preferito anco con deposito nel qual caso si possa tuor denari ad interesse per unire in pagamento di d.ti miei crediti et pero quando il mio credito non ne riceva pregiudizio. Io intendo che l'esatione si fazzi con ogni termine di carità et con sua comodità et quando la mia heredità se ne assicurasse intendo anco che durante la sua vita non se li dii alcum disturbo ma se lui vendesse la possessione in quel caso si noti la contraditione, intendendo che del tratto siino francati li predetti livelli con tutti li pro corsi. Voglio che la Sia Maria non fazzi pagamento di dote et facendolo decadi dalla mia heredita ma ben se le assegnino duc. cinquemillia dalli denari di Zecha ma pero il pro sii a benef.o della mia heredita et solo resti detto capital a sua cautione accio ne possa desponer dopo la sua morte, come più le gradira. Io mi attrovo in Corfu una chiesa al

¹⁾ Ὁ ναὸς οὗτος, ὡς μᾶς ἐπληροφόρησεν ὁ ἐκ Κερκύρας φοιτητῆς ἐν Παδοῦῃ κ. Καρύδης ὑφίσταται καὶ σήμερον εἰς τὸ Καρδάκι.

²⁾ Τούτου σώζονται μόνον ἐρείπια.

ἀσφαλῆ εὐκαιρίαν νὰ σταλοῦν εἰς Κέρκυραν καὶ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ Σεβασμιον Συμβούλιον νὰ ἐκλέγῳνται τέσσαρες ἀπὸ τοὺς γεροντοτέρους καὶ ἐντιμότερους πολίτας, οἱ ὅποιοι δεόν νὰ δαπανήσουν 500 δονκ. ἵνα κάμουν δύο κελλία διὰ δύο μοναχοὺς καὶ νὰ ἀνακαινίσουν τὴν ἐκκλησίαν, ἢ τοῦλάχιστον ἓνα κελλί καὶ νὰ μένη ἡ ἐκκλησία μὲ τὸν διάκονόν της καὶ τὰ ἄλλα 1000 νὰ ἐπενδυθοῦν συμφώνως τῇ γνώμῃ τῶν ῥηθέντων τεσσάρων, οἱ ὅποιοι θὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ δίδουν λογαριασμὸν τῆς διαχειρίσεώς των εἰς τὸ ῥηθὲν Συμβούλιον, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἄλλου εἰς τὸν Θεὸν μὲ τὴν συνείδησίν των καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν θὰ μένη παντοτεινὰ καὶ θὰ ἀπολαμβάνη τὰ εἰρημένα ἔσοδα, μὲ ὑποχρέωσιν νὰ ψάλλη τρεῖς λειτουργίας, μίαν τὴν Κυριακὴν, τὴν ἄλλην τὴν Παρασκευὴν καὶ τὴν τρίτην τὸ Σάββατον, μὲ τοὺς ἑσπερινοὺς καὶ πάντοτε νὰ μνημονεύη καὶ νὰ παρακαλῇ τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν ἐμοῦ, τῶν γονέων μου καὶ τῆς γυναικὸς μου καὶ τῶν συγγενῶν. Παρακαλῶ τὴν κ. Μαρίαν, ἵνα ἀπὸ τὰ χρωματιστὰ φορέματά της, ἂν ἔχη καλὰ, νὰ κάμη τόσα ἱερατικὰ ἄμφια καὶ ἄς ἀγοράσῃ καὶ ὕφασμα, καθὼς νὰ ἀγοράσῃ κηροπήγια ἐξ ὀρειγάλκου, κανδήλας, ἀργυροῦν δισκοπότηρον ἂν δὲν ὑπάρχη ἐκεῖ, καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται διὰ τὴν λειτουργίαν, δι' ἣν θὰ στείλῃ ὅλα τὰ Μηναιᾶ, Ἀνθολόγιον, Εὐαγγέλιον, Ἀπόστολον, Εὐχολόγιον, Παρακλητικὴν, Τριῶδιον, Πεντηκοστάριον καὶ Ψαλτήριον καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι θὰ χρειασθῇ ἵνα ἀρχίσῃ ἡ τακτικὴ λειτουργία καὶ θέλω ἀμέσως ἀπὸ τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐκεῖνο Συμβούλιον, νὰ ἐκλεγῇ εἰς ἱερομόναχος λειτουργός, ὅστις θὰ ὑποχρεοῖται νὰ παραμένῃ ἐκεῖ διαρκῶς καὶ ἂν παραλείψῃ τοιοῦτό τι, νὰ παύηται ἀμέσως ἀπὸ τοὺς ἐξοχωτάτους

Cardachio di Sta Marina et le cose sacre aspettanti alla chiesa di San Giov. Crisostomo quali tiene il Rev.do Papa Teodosio Floro voglio che le entrate di detta chiesa si unischino et ogni anno dalle mie entrate si depositi duc. cento sino a duc. millecinquecento quali con sicura occasione si mandino a Corfu et da quel ven.do Consiglio siino eletti quattro de più vecchi et onorevoli cittadini quali debbano spender duc. cinquecento. per far due celle per due monaci et rifar la chiesa o almeno per uno et ristar la chiesa col suo diacono et li altri mille siino investiti col parer dei predetti quattro quali habbino obligo di render conto della sua amministrazione a detto Consiglio ma prima a Dio per la loro coscienza et in questa chiesa debba p. pertuam.te star e goder tutte le predette entrate con obligo di dir tre messe una la Domenica l'altra il venerdì et l'altra il Sabbatho con li vespri et sempre con la commemoration di pregar il sig. Dio per la remissione de miei peccati e de miei authori e de mia moglie et parenti. Prego la S.ra Maria che delle sue vesture di color se ne havera de buone fazzi tanti abiti sacerdotali et ne comperi anco qualche duna et comperar debbi candelieri di latton, cesendello, calice d'ariento se non ve ne fosse et quello bisognera par l'officiatura per la quale mandera tutti li minei Antologgio evangelio, Apostolo, Efcologio, Paraclitiki, Trio-

Ἐπιτρόπους καὶ νὰ μὴ δύναται νὰ ἐπανεκλέγηται ὁ ἴδιος, ἀλλὰ νὰ ἐκλέγη τὸ Συμβούλιον ἄλλον καὶ ὅπως ἀνωτέρω ἀνέφερα, δεόν τρεῖς φορές τὴν ἐβδομάδα νὰ ψάλληται λειτουργία ὡς καὶ οἱ ἑσπερινοὶ καὶ ἐν περιπτώσει παραλείψεώς τινος, νὰ λαμβάνονται τὰ μέτρα ποῦ ἀνέφερα καὶ ὡς ἀνταμοιβήν, ὀφείλουσι νὰ στέλλουσι κατ' ἔτος εἰς τοὺς κληρονόμους μου ἕξ ζεύγη ἀνγοτάραχα ¹⁾ ἀπὸ τὰ καλὰ τῆς Ἄρτας ἀξίας δύο λιρῶν τὸ καθέν. Εἰς τὸν Ἁγιώτατον Σπυρίδωνα εἰς Κέρκυραν, νὰ σταλοῦν τὰ δύο κηροπήγια μου τὰ ἀργυρᾶ τὰ ἐν σχήματι περόνης, τὰ ὁποῖα χρεωστῶ ἀπὸ πολὺν καιρὸν καὶ δώδεκα «τόρτσα» ἀξίας ὀκτὼ λιρῶν τὸ καθέν. Εἰς τὸν ἐξοχώτατον κύριον Μιχαὴλ Ἄγγελον (Ῥώτα ²⁾) εὐεργέτην μου, εἰς ἔνδειξιν τῶν μεγάλων μου πρὸς αὐτὸν ὑποχρεώσεων, ἀφίνω δύο δοχεῖα μεγάλα ἐπίχρυσα καὶ ζωγραφιστά, τὰ ὁποῖα ἀνῆκον ἄλλοτε εἰς τὸν κύριον Λοῦκα τῆς Μάντοβας. Εἰς τὸν ἐξοχώτατον ἰατρὸν Σκουαδρὸν καὶ τοῦτον ἐπίσης εὐεργέτην μου, μίαν, ὀπωροθήκην ἀργυρᾶν, βάρους 25 οὐγγιῶν ³⁾ περίπου καὶ εἰς τοὺς δύο συνιστῶ νὰ φροντίζουσι διὰ τὴν ὑγείην τῆς γυναικὸς μου καὶ κόρης μου. Εἰς τὸν ἐξοχώτατον κύριον Βενέδικτον Σοράντζον, ἀγαπητότατόν μοι γαμβρὸν καὶ ὡς υἱόν, ἀφίνω ἐφόσον ζῆ δουκάτα 200 κατ' ἔτος καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του, νὰ παύσῃ αὐτὴ ἡ δωρεά. Εἰς τὸν ἐξοχώτατον κ. Ματθαῖον ἀδελφόν του, ἀφίνω μίαν ὀπωροθήκην βάρους 40 οὐγγιῶν περίπου εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης μου καὶ εὐχομαι ἵνα ὁ Θεὸς

dio, Pentecostario et Psalterio et in suma tutto quello bisognera accio si cominci ad officiarla et voglio che subito da quel mag.co Conseggio sii eletto un sacromonaco da messa il qual habbi obligo di star continete et mancando sii dalli Ecc.mi Rettori cassato ne possa per più esser lui reeletto ma si facci dal Conseggio nuova ellezione intendendo che tre giorni alla settimana si dichino messe et i vesperi et mancando si provedi come di sopra et per recognitione ogni anno mandar debbino a miei heredi para sei bottarge belle dell'Arta da lire doi el paro. Al Sant.mo Spiridione a Corfu le siini mandati li due miei candelieri da Piron d'arzeno quali le son già da molto tempo debitor e dodese torgi da lire otto l'uno. All'Ecc.mo sig. Michel Angelo Rota mio Be in segno delle mie grandi obbligazioni le lascio due tazzoni dorati con le figure di quelli erano del Sig. duca di Mantova. All'ecc. mo medico Squadron pur anch'esso mio benef.re una fruttiera d'onze vinticinque in c.a, racomandando ad ambedue la cura di mia moglie e mia figliola. All'Ill.mo sig. Benetto Soranzo mio amatissimo genero et come figliolo li lascio durante la sua vita duc. duesento all'anno et doppo la sua morte cessi detto benef.o. All'ill.mo Sig.

¹⁾ Τὸ Ἴταλικὸν κείμενον ἔχει τὴν λέξιν *bottarga* τὴν ὁποίαν τὸ λεξικὸν τοῦ Petrocchi τὴν ἀναφέρει ὡς ἀμφιβόλου ἐτυμολογίας. Τὸ «ἀνγοτάραχο» καθ' ἡμᾶς, παραφθαρέν, ἔγινε «*bottarga*»!

²⁾ Εἶναι ἰατρός του.

³⁾ Ἡ Ἑνετικὴ οὐγγία ἐπὶ τῶν πολυτίμων μετάλλων (χρυσοῦ, ἀργύρου) ἰσοδυναμεῖ πρὸς γραμ. 29,81.

εὐεργετήσῃ ἔτι μᾶλλον τὸν οἶκόν του. Θέλω καὶ ἐννοῶ ἵνα πάντα τὰ κληροδοτήματα τὰ χρηματικά πληρωθοῦν ἀπὸ τὰ ἔσοδά μου, ἔξαιρέσει τῶν διὰ τὴν ταφήν μου ἐξόδων ὡς καὶ τοῦ φιλοδωρήματος ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν. Κληρονόμος καθολικὸς ἀπάντων τῶν εἰσοδημάτων, θέλω νὰ εἶναι ἡ προσφιλεστάτη μου θυγάτηρ Μαριέττα, σύζυγος τοῦ ἐξοχωτάτου κυρίου Βενεδίκτου Σοράντζου, ἡ ὁποία θὰ καρπῶται ὅλα τὰ ἔσοδα, μὲ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μου, ἐφόσον ζῆ ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς πληρωμῆς καὶ ἔξαιρέσεως ἀπάντων τῶν κληροδοτημάτων, ἅτινα θὰ πληρωθοῦν πάντα ἀπὸ τὰ ἔσοδά μου, καθὼς ἀπὸ τὰ ἴδια ἔσοδα ἡ εἰρημένη θὰ πληρώνη ἀπαντας τοὺς φόρους μὲ τὸ δῶρον ¹⁾ καὶ θὰ κρατῆ τὰ σπίτια εἰς καλὴν κατάστασιν καὶ θὰ κάμη τὰς ἀναγκαίας ἐπισκευὰς καὶ ἂν παραλείψη ἢ ἂν λάβῃ χώραν πώλησίν τις, νὰ στερεῖται τῆς κληρονομίας διὰ τρία ἔτη καὶ οἱ ἐξοχώτατοι κύριοι Ἐπιμεληταὶ τῶν Νοσοκομείων, νὰ διαχειρίζωνται αὐτοὶ καὶ νὰ πληρώνουν, καὶ τὸ ὑπόλοιπον νὰ τὸ ἐπενδύουν πρὸς ὄφελος τῆς κληρονομίας μου καὶ τοῦτο, νὰ γίνηται τόσας φορὰς ὅσας αὕτη θὰ παραβῆ τὰς διατάξεις μου καὶ μετὰ τὸν θάνατόν της, νὰ πηγαίνη τὸ πᾶν εἰς τὰ παιδιά της τὰ ἀρσενικά, τὰ ὁποία νὰ εἶναι εὐγενῆ καὶ ἱκανὰ διὰ τὸ Μεγαλύτερον Συμβούλιον ²⁾ αἰωνίως, ἀπὸ κληρονόμου εἰς κληρονόμον ἀρσενικόν, ἐπ' ἀπει-

Mattio suo fratello lascio una fruttiera d'onze quaranta in c.a in segno d'amor, dovendo la sua casa sentirne beneficii maggiori che cosi voglia Idio. Voglio et cosi intendo che tutti li legati di denari si paghino dalle mie entrate eccetto la mia sepultura et alla chiesa San Zorzi. de Greci. Herede universale di tutte le mie entrate voglio che sii la mia dil.ma figliola Marietta consorte dell'ill.mo Sig. Benetto Soranzo, dovendo tutte con tutti li miei beni da lei esser goduti in vita sua con la sodisf.e pero et estratione di tutti li legati che si doveran pagare tutti dalle mie rendite dovendo lei dalle dette entrate pagar tutte le gravezze col don e tener in conzo et in colmo le case et mancando o sucedendo vendita di beni decada dall' heredita per anni tre, et li ill.mi Sig. sopra li hospitali governino loro et sodisfino et il resto investano a benef.o della mia heredita et questo tante volte quante contrafara et doppo la sua morte vada il tutto ne suoi figlioli maschi et che siino nobili habili al Mag. Consiglio in p, petuo da herede in herede maschio in infinitum et mancando la discedenza masculina sempre nobile et habile al G. Consiglio, vada

¹⁾ Οἱ καταβάλλοντες ἐμπροθέσμως τοὺς φόρους, ἀτελάμβανον μίαν ἐκπτώσεως ἐκ 10%, ἡ ὁποία ἐλέγετο don = δῶρον. Pagare col don ἐσήμαινε: πληρώνειν ἐμπροθέσμως, μετὰ τοῦ δώρου 10%. Τὸ ἐναντίον ἦτο: pagare in pena. Τὸ κείμενον ἔχει tener in conzo et in colmo. Εἶναι μία φράσις σημαίνουσα: διατηρεῖν τὰ οἰκήματα εἰς καλὴν κατάστασιν διὰ μέσου τῶν ἀπαραιτήτων ἐκαστοτε ἐπισκευῶν.

²⁾ habili al Maggior Consiglio ἦσαν οἱ εὐγενεῖς οἱ ἔχοντες τὴν νόμιμον ἡλικίαν καὶ ὄντες νόμιμοι υἱοὶ γονέων ἀνεγνωρισμένων εὐγενῶν.

ρον καὶ ἂν λείψῃ ἡ ἄρρην διαδοχὴ πάντοτε εὐγενῆς καὶ ἱκανῆ εἰς τὸ Μείζον Συμβούλιον, τότε νὰ πηγαίνει εἰς τὴν θηλυκὴν διαδοχὴν, ἥτοι εἰς τοὺς ἄρρενας διαδόχους ἐκ θηλέων, ἱκανοὺς πάντοτε διὰ τὸ Μ. Συμβούλιον, καὶ οὔτε νὰ δύναται τις ἐξ αὐτῶν νὰ κάμνῃ διαθήκην οὔτε νὰ διαθέτῃ διὰ τινὰ ἐνδεχομένην ἔλλειψιν διαδοχικῆς σειρᾶς, ἀλλὰ πάντοτε νὰ μένῃ ἄδικτος ἢ ῥηθείσα περιουσία μου καὶ νὰ μὴν ὑποχρεωθῆ ποτὲ διὰ προῖκα, οὔτε δι' οἰονδήποτε χρέος, μόνον ἂν ἤθελε χρειασθῆ νὰ ὑπανδρευθοῦν κόραι, θὰ ἠμποροῦν νὰ ὑποχρεώσουν τὰ ἔσοδά μου διὰ τρία ἔτη μόνον, ἵνα ὅποιος θὰ συμβληθῆ, εἶναι ἀσφαλῆς καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συμβληθησομένου, ὅτι θὰ λάβῃ ὀπίσω τὴν πίστωσίν του, ἀλλὰ μόνον εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν, καὶ μετὰ τὸ τέλος τῶν τριῶν ἐτῶν νὰ ἐπανέρχεται τὸ πᾶν εἰς τὴν κληρονομίαν μου, ἵνα τὴν χαίρηται ὅποιος θὰ ὑπείσέλθῃ. Τὴν ἰδίαν ἀπειλητικὴν ἐπίκλησιν ἵνα διαφυλάττουν τὰ ὑπάρχοντα καὶ πληρώνουν τοὺς φόρους, ἀπευθύνω καὶ εἰς ὅλους τοὺς κληρονόμους καὶ ἐπιγόνους μου, οὕτως ὥστε νὰ μένουν ταῦτα πάντοτε ἀνέπαφα καὶ ἄδικτα. Καὶ ἐπειδὴ ἐγὼ μὲ πολλοὺς κόπους καὶ ψυχικὰς ἀνίας ἔκτισα τὸ σπίτι μου, διώροφον, ὅπου κατοικῶ, δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν θέλω ἵνα μαζὺ μὲ τὸ οἶκημα τὸ συνεχόμενον, ἀγορασθὲν παρὰ τοῦ ἐξοχωτάτου κ. Gio da Ponte¹⁾, ὅπερ ἦτο εἰς ὄνομα τῆς συζύγου του, καὶ τὰ τρία αὐτὰ οἰκήματα νὰ εἶναι καὶ πρέπει νὰ εἶναι μία παντοτεινὴ πρεσβυγένεια ὑπὲρ ἐνὸς ἄρρενος τῆς ῥηθείσης κόρης μου, το ὅποῖον νὰ ὀνομασθῆ Θωμᾶς καὶ νὰ πηγαίνῃ ἀπὸ

nella mia discendenza femina, cioè nelli maschi discendenti da femine habili sempre al Magg. Consiglio ne possa mai alcuno di loro testar ne disponer per alcun mancamento di linea ma sempre resti illesa detta mia facolta ne obligata mai a dote ne ad alcun debito solo quando occorresse per maridar figliole possano obligar le mie entrate per tre anni solamente accio chi contrazera resti sicuro et anco dopo la morte del contrahente riceverano il loro credito ma in questo solo caso et finiti li anni tre torni tutto alla mia heredita per esser goduta da chi subintrera. La stessa cominazione di conservar li beni et pagar le gravezze passar debba sempre in tutti gli eredi et discendenti miei sichè restino sempre conservati et non pregiudicati. Et perchè ho io con molta fatica spesa et disgusti d' animo fabricata la mia casa in due solari dove habito per tal causa voglio che insieme col stabile contiguo aquistato dall' Ecc. no S.r Gio da Ponte uxorio nomine, tutte queste tre case sii et esser debino una p. petua primogenitura in un figliolo di dta mia figlia che habbi nome Tomaso che vada da primogenito in primogenito in ppetuo et mancando il primo vada nel secondo purchè sempre un solo

¹⁾ Σώζεται καὶ σήμερον τὸ παλάτι αὐτὸ εἰς μίαν στενωπὸν παρὰ τὸ Γκράν Κανάλε, ἐν τῇ ἐνορίᾳ Σάντα Μαρία Τζομπενίκο καὶ ἡ στενωπὸς ἐκ τοῦ παλατιοῦ, ὅπερ ἄλλοτε ἀνήκεν εἰς τὸν Δόγην (ἐνεκ. Dose) Da Ponte, ὀνομάζεται καὶ σήμερον Calle del Dose da Ponte.

πρωτοτόκου εις πρωτότοκον αιώνιος και ἀποθνήσκοντος τοῦ πρώτου νὰ πηγαίνη εις τὸν δεύτερον, ἀρκεῖ μόνον νὰ εἶναι πάντοτε εις πρωτότοκος κύριος και νὰ μὴν ἤμπορῆ ποτὲ νὰ τὴν ὑποθηκεύῃ, νὰ τὴν πωλῆ, νὰ τὴν ἀνταλλάσῃ ἢ νὰ τὴν ἀπαλλοτριώνη, ἀλλὰ νὰ μένη πάντοτε μετὰ τοὺς εἰρημένους ὄρους, αἰώνιος ὡς ἀκατάλυτος πιστευτὴ κληρονομία και τοιαύτη ὥστε νὰ μὴν δύναται ποτὲ νὰ ἐρμηνευθῆ διάφορητικὰ ἢ νὰ ἐκδηλωθῆ κατ' ἄλλον τρόπον, διότι μοναδικὴ και σταθερὰ θέλησίς μου εἶναι ἵνα τὰ ὑπάρχοντά μου διαφυλαχθοῦν αἰώνιος πρὸς ὄφελος τῆς διαδοχῆς μου και ἂν ὁ Θεὸς ἤθελεν εὐδοκῆσῃ νὰ τὴν τελειώσῃ, νὰ πηγαίουν πρὸς ὄφελος τῆς ψυχῆς μου, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ πρίγκηπός μου και ἀνακούφισιν τῶν ὑπηκόων του. Θέλω ὁμως ὁ ὁθηθεὶς πρωτότοκος νὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ παραχωρήσῃ ἀξιοπρεπῆ κατοικίαν εις τοὺς ἀδελφούς του και ἂν δὲν θελήσουν νὰ κατοικήσουν, ἂν μὲν εἶναι ἕνας νὰ τῷ δίδονται δουκάτα 200 ἑτησίως και ἂν θὰ εἶναι περισσότεροι ἀνὰ 100 δουκάτα εις ἕκαστον, και ἂν λείψῃ ἡ ἀρσενικὴ διαδοχὴ μου, νὰ πηγαίνη ἡ πρωτοτοκία εις τὴν θηλυκὴν, ὡς ἀνωτέρω και ἂν λείψουν και αἱ δύο, νὰ ἐκτελεσθοῦν ὅσα κατωτέρω θὰ διατάξω. Θέλω, ἂν ἡ ὁθηθεῖσα κόρη μου ἀποθάνῃ πρὶν ἢ τὰ παιδιά της φθάσουν τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὅλα τὰ διάφορα τῶν ἐσόδων μου νὰ προστίθενται εις τὸ κεφάλαιον, πρὸς ὄφελος τῶν εἰρημένων παιδιῶν, κανὲν ἐκ τῶν ὁποίων νὰ μὴ δύναται νὰ εἰσπράττῃ τὸ μερίδιον ποῦ θὰ τοῦ ἀνήκῃ, ἂν δὲν ἔχει συμπληρώσῃ 20 ἔτη και ἀπὸ τὰ 10 ἕως τὰ 20 ἔτη, νὰ διατίθενται ὑπὲρ αὐτῶν 200 δουκ. ἑτησίως, ἵνα λάβουν καλὴν και ἐνάρετον ἀνατροφὴν και παιδείαν. Θέλω ἐπίσης,

primogenito ne sia padrone non potendo mai questa obligar, vender permutar o alienar ma restar debba con la cond. ne pred. a in p. petuo ed indissolubil fideicommisso et tale che non habbi mai ad essere diversamente interpretato ne dichiarato essendo mia unica et ferma volonta che li miei beni siino conservati in p. petuo a benef. o bella mia discendenza e se piacesse a Dio di finirla che vada a benef. o dell' anima mia, a servitio del mio Pnpe et sollievo de suoi sudditi. Voglio però che detto primogenito sii obligato dar stanza onorevole ai suoi fratelli et non volendo loro habitar se sara uno se li dii ducati dusento all' anno et se saran più duc. cento per uno all' anno, et mancando la discendenza masculina mia vadi nella feminina come di sopra et mancando tutta si eseguisca come sotto qui ordinerò. - Voglio che se d. a mia figliola premorisse avanti che li suoi figlioli havessero arrivati all' età di anni vinti, in quel caso tutte le mie entrate vadino i prò sopra capitale a benef. o di d. ti figlioli niuno de qualipossa conseguir la portione che le aspetterà se ognuno non havera compito anni vinti et dalli anni diese fin alli vinti li sia assegnato ducati dusento all' anno per uno accio siino virtuosamente educati. - Voglio che se dta mia figliola avra una o più femine e non maschi si pongano ogni anno du. ti mille in Zecha alli 5 per cento che restino per

ἂν ἡ ὀφειλῆ μου ἀποκτήσῃ ἓνα ἢ περισσότερα κορίτσια καὶ ὄχι ἀρσενικά, νὰ κατατίθενται κατ' ἔτος εἰς τὸ Δημόσιον Θησαυροφυλάκιον 1000 δουκ. εἰς τὴν κατάθεσιν τῶν 5 0/0, τὰ ὅποια θὰ χρησιμεύσῃν διὰ τὴν ὑπανδρείαν των, μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 20 χιλιάδων καὶ ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὸ ποσὸν τῶν ἐσόδων μου. Ἐάν τυχὸν ἡ εἰρημὴ θυγάτηρ μου ἤθελεν ἔχει πλὴν τῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκά, θέλω μετὰ τὸν θάνατον τῆς γυναικὸς μου, τὰ 1800 δουκὰτα κατ' ἔτος, νὰ ἐπενδύωνται εἰς μίαν κατάθεσιν παρὰ τῷ Θησαυροφυλακίῳ, ἣτις νὰ χρησιμεύῃ διὰ τὴν ὑπανδρείαν των, καὶ ἂν δὲν ἤθελον ὑπανδρευθῆν καὶ ἤθελε τοῦτο πιστοποιηθῆν παρὰ τοῦ ἑξοχωτάτου Πατριάρχου ¹⁾, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, τὸ ὀφθὲν κεφάλαιον δεόν νὰ ἐπενδυθῆ καὶ ἐνωθῆ μετὰ τὴν ἄλλην κληρονομίαν μου μετὰ τὴν ἰδίαν ὡς ἄνω πρωτοτοκίαν. Δι' αὐτὴν τὴν σταθεράν μου θέλησιν περὶ αἰωνίας πιστευτῆς κληρονομίας δὲν πιστεύω οἱ κληρονόμοι μου καὶ συγγενεῖς νὰ μνησικακήσῃν, διότι μετὰ τὴν δημοσίαν αὐτὴν ἐκδήλωσιν πάντοτε συνεβλήθη καὶ ἔδωκα καὶ προῖκα ἐκ 30.000 δουκῶν μετρητῶν ἐκτὸς ὅτι τῆς ἐδώρησα τὰ μαργαριτάρια τοῦ ἑξοχωτάτου Βαλερίου Μιχέλη ἀξίας δουκῶν 800 καὶ ἄλλα πολλὰ δῶρα τοῖς ἑκάμα ὥστε ἡμποροῦν κάλλιστα νὰ εἶναι εὐχαριστημένοι, ἀλλ' ἐκτὸς

il loro maritar fino la suma di ducti 20 m. et questo del tratto delle mie entrate. — Se detta mia figliola havesse oltre li maschi anco delle femine voglio che doppo la morte di mia moglie li duc. mille ottocento annui si convertano in un deposito in Zecha che serve per il loro maritar et non volendosi maritar et che cosi constasse con p. co attestato dell. Ill. mo Patriarca in quel caso ditto capital debba esser investito et incupurato nella mia heredita con med. mo fideicommisso ut supra. — Di questa mia ferma volonta di p. petuo fideicommisso non credo che li miei heredi et congiunti si debbon dolere perchè con questa espressione pub. ca ho sempre contrattato et ho dato dotte di duc. trentamille liberi oltre che gratis ho pigliato le perle dell'ecc. mo Valerio Michiel con spesa di duc. ottocento et altri molti donativi onde si possono benis. mo contentar oltre che sempre inanzi il detto matrimonio me ne son dichiarito con loro medesimi. — Il diamante di grani dodese in c. a et la rosetta di diamanti che ho dato in uso a mia figliola voglio che se la goda in vita sua et se vorra con tutti due farne un sol diamante mi

¹⁾ Ἐννοεῖ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Βενετίας ὁ ὅποιος εἶχε καὶ ἔχει τὸν τίτλον τοῦ Πατριάρχου. Ὁ τίτλος οὗτος ἀνήκε προτέρον εἰς τὸν τῆς Ἀκουιλίας εἶτα εἰς τὸν τοῦ Grado Ἱεράρχην καὶ ἀπὸ τῆς 8 Ὀκτωβρίου 1451 διὰ μπόλλας τοῦ Πάπα Νικολό, ἀνεγνωρίσθη ὡς Πατριάρχης ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Καστέλλο ὅστις ἤδρευε παρὰ τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγ. Πέτρου ἐν τῇ συνοικίᾳ Καστέλλο τῆς Βενετίας, καθόσον ὁ Ναὸς τοῦ Ἁγ. Μάρκου ἐξηρτάτο ἀπὸ τὸν Δόγην (Basilica Ducale) καὶ εἶχεν ἱερουργούς ὃν προῖστατο εἰς πριμηκέριος (Primicerio). Τὴν δὲ 19 Ὀκτωβρ. 1807 κατόπιν διατάγματος τοῦ Ναπολέοντος Βοναπάρτου, μετεκομίσθη ὁ Πατριαρχικὸς θρόνος ἐν τῇ ἐκκλ. τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἣτις ἔγινε Μητροπολιτικὸς Ναὸς (Cattedrale).

τούτου καὶ πρὸ τοῦ γάμου ἐξηγήθην καθαρὰ μὲ αὐτοὺς ὡς πρὸς τὰς προθέσεις μου. Τὸν ἀδάμαντα βάρους 12 κόκκων περίπου καὶ τὸν ἀδαμαντοκόλλητον δακτύλιον, τοὺς ὁποίους ἔδωκα πρὸς χρῆσιν τῆς εἰς τὴν κόρην μου θέλω νὰ τοὺς χαίρηται ἐνόσω ζῆ, καὶ ἂν θελήσῃ μὲ τοὺς δύο ἀδάμαντας νὰ κάμῃ ἓνα μόνον, εἶμαι εὐχαριστημένος νὰ τῆς δοθοῦν ἐπὶ πλεόν ἄλλα 500 δουκάτα, μάλιστα θέλω νὰ τῆς δοθοῦν ἀπὸ τὰ ἔσοδά μου καὶ μετὰ τὸν θάνατόν τῆς νὰ περιέλθουν οἱ ἀδάμαντες εἰς τὰ παιδιά τῆς, μὲ τοὺς ἄνω ἐκτεθέντας ὄρους καὶ ἐν περιπτώσει θανάτου τούτων, δέον νὰ πωληθοῦν καὶ νὰ προστεθῇ τὸ προῖον εἰς τὴν κληρονομίαν μου. Ἔχω εἰς τὴν κατοχὴν μου ἓνα ὠραιότατον νιπτήρα μὲ λεκάνην κατειργασμένον καὶ πεποικιλμένον μὲ τὸ στέμμα τοῦ Γκριμάνι νὰ τὰ χαίρηται αὐτὴ καὶ οἱ ἀπόγονοί τῆς αἰωνίως - ἢ ῥηθεῖσα λεκάνη μοὶ στοιχίζει 1000 δουκάτα - καὶ νὰ διαφυλάσσωνται πάντοτε μὲ τὴν ὑποχρέωσιν, ἅμα ὡς ἐκλείψῃ ἢ διαδοχῇ, νὰ πωληθοῦν καὶ νὰ προστεθῇ τὸ προῖον εἰς τὴν κληρονομίαν μου, ὅπως προεῖπα καὶ διέταξα καὶ ὅπως θὰ διατάξω κατωτέρω. Θέλω, ἂν παροῦσασθῇ περίστασις ἢ νὰ διεκδικηθοῦν ἀπὸ τοὺς χρεοφειλέτας μου τὰ δάνεια ἢ δι' ἄλλην ἐπείγουσαν ἀνάγκην ἢ συμβάν, ἀναγνωριζομένου τοῦ ἐπείγοντος παρὰ τῶν ἐξοχωτάτων κυρίων Ἐπιμελητῶν τῶν Νοσοκομείων, νὰ δύνανται νὰ δανείζωνται μὲ τόκον, ἵνα κατόπιν πρὸς ὄφελος τῆς κληρονομίας ἐπιστρέφῃται τὸ δάνειον ἀπὸ τὰ ἔσοδά μου καὶ ἂν διὰ τινὰ ἀναπότρεπτον ἐπωφελῆ χρεῖαν ἤθελε γίνει καμμία ἀνταλλαγὴ διὰ προῶν τι ὄχι μεγάλης ἀξίας, ἀφοῦ ἀναγνωρισθῇ, ὡς ἄνω, νὰ δύνανται νὰ γίνῃ. Ὡς ἐπίτροπος καὶ ἐκτελεστῆς αὐτῆς τῆς θελήσεώς μου, θέλω νὰ εἶναι ἡ εἰρημένη κ. Μαρία. σύζυγός μου, εἰς ἣν μόνην συνιστῶ αὐτὴν τὴν σπουδαίαν ὑπόθεσιν ἐνωῶ ὁμως

contento che li siano aggiunti altri duc. cinquecento, anzi espressam. e voglio che sii eseguito del tratto delle mie entrate et doppo la sua morte vada ai suoi figli in tutto con le conditi. i come di sopra et mancando siino venduti et posti nella mia heredita. - Mi attrovo un bell. o bacil e ramin lavorato con l'arma Grimana siino tutti goduti da d. a mia figliola et suoi discendenti in p. petuo costandomi il bacil ducati mille en siino sempre conservati col peso accio mancata la discendenza si venda et si ponga tutto nella mia heredita come ho detto et ordinato et come ordinarò anco più abbasso. - Voglio che se venisse caso o per ricuperar beni de miei debitori o per altro urgente et necessario accidente da esser conosciuto tale dalli Ill. mi Sig. i sopra li Hospitali si possan tuor denari ad interesse per esser poi in benef. o della mia heredita reintegrata con l'entrate mie et se per accidentato benef. o si dovesse far qualche permuta di cosa pero di non molta rilevanza fatta la cognit. e come di sora si possa fare. - Commissaria et esecutrice di qsta mia volontà voglio che sii la p. d ta Si. a Maria mia consorte alla quale sola raccomando qsta importa. e materia, intendo pero che il tuto lei operi col consiglio agiuto e proteti. e dell' Ill. mo Sig. suo genero, sua figliola et delli ill. mi et Ecc.

ἵνα πᾶν ὅτι θὰ ἐνεργῇ, νὰ τὸ κάμνη μὲ τὴν βοήθειαν καὶ προστασίαν τοῦ ἐξοχωτάτου κ. γαμβροῦ της, τῆς θυγατρὸς της καὶ τῶν ἐξοχωτάτων καὶ ἐνδοξοτάτων Παύλου καὶ Ματθαίου Σοράντζου καὶ τοῦ κ. Φραγκίσκου Νεγκροπόντε καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ ἀφαιροῦνται ἀπὸ τὴν σύζυγόν μου τὰ κλειδιά οὔτε νὰ τῆς ζητῆται λογαριασμός διὰ τὴν διαχείρισιν, ἀλλὰ πᾶν ὅ,τι αὕτη θὰ εἴπη νὰ ἐκτελῆται καὶ εἰς μόνην τὴν βεβαίωσίν της δέον νὰ δίδηται πίστις, διότι κανὲν χρηματικὸν ποσὸν δὲν θὰ μίανη τὴν συνείδησίν της καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἐννοῶ οὔτε ἐν ζωῇ οὔτε ἐν θανάτῳ νὰ ἔχη νὰ δίδῃ λογαριασμόν τινα, ἀλλὰ πᾶν ὅ,τι θὰ δαπανᾷ καὶ θὰ ἐνεργῇ, νὰ θεωρῆται σταθερὸν καὶ δίκαιον. Θέλω ἢ ἐν λόγῳ κυρία νὰ ἐκλέξῃ ἐν ὑποκείμενον ἔντιμον καὶ ἔμπειρον, ἵνα τηρῇ ξεχωριστὸν βιβλίον τοῦ Δοῦναι καὶ Λαβεῖν, τοῦ εἰσπραττομένου, τοῦ ἐξοδευομένου καὶ ὄλων τῶν εἰσοδημάτων μου, μὲ τὸν μισθὸν ποῦ θὰ ἐγκρίνη ἀνάλογον μὲ τὸ ἔργον καὶ ὡς πρὸς ἐμὲ νομίζω ὅτι θὰ εἶναι καταλληλότατος ὁ κ. Νικόλαος Γονέμης ἀδελφός της εἰς τὸν ὁποῖον νὰ δοθοῦν δουκάτα 120 ἐτησίως διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον, καὶ ἀποθνήσκοντος τυχὸν τούτου, νὰ ἐκλεγῇ ἄλλος, ἕως ὅτου θὰ παροῦσιάζηται ἀνάγκη, μὲ τὴν μισθοδοσίαν ἐκείνην ποῦ θὰ φανῇ ἢ δικαιότερα εἰς τοὺς ἐξοχωτάτους κυρίους Ἐπιμελητὰς τῶν Νοσοκομείων· ἀλλὰ τότε μόνον νὰ ἐκλεγῇ ὑπὸ τῆς κόρης μου καὶ τοῦ γαμβροῦ μου, ὅταν ἤθελε μεσολαβῆση θάνατος ἢ ἄρνησις τοῦ εἰρημένου Νικολάκη.— Ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ πιστεύσω ποτὲ ὅτι ἢ κυρία Μαρία σύζυγός μου, ἢ ὁποία τόσοσιν μὲ ἠγάπησεν καὶ μὲ ὑπήκουσε πάντοτε ζωντανόν, θὰ θελήσῃ τώρα νὰ ἐγκαταλείψῃ μίαν τόσοσιν προσφιλῆ παραγγελίαν μου, ἀλλ' ἂν ποτε τυχὸν αὕτη, εἴτε ἐξ ἀδυναμίας, εἴτε ἐκ δυσαρσεκείας τινός, ἤθελεν ἀρνηθῆ, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει

mi Paolo e Mattio Soranzo et il Sig. Fco Negroponte et che per niun modo se levī mai a lei nè chiave ne se li dimandi alcun conto di administratione ma tutto quello lei dirà sii eseguito et alla sua sola fede si debba credere perchè certo niuna suma d'oro contaminerà la sua conscienza et però non intendo che nè in vita nè in morte habbi a renderne alcun conto ma tutto quello spenderà et opererà resti fermo et retto. — Vogliochè d. a Sig. a elegger debba un soggetto honorato et intelligente per tenere un libro destinto del mio dar et haver del scoso, del speso et di tutte le mie rendite con quel salario che le parerà adeguato al bisogno et per me credo sarà singlar. mo il Sig. Nicolo Goneme suo fratello al quale se li darà duc. cento e vinti all'anno per tal effetto et mancando lui ne sii eletto un altro finche il bisogno porterà con quel salario che parerà piú giusto alli Ecc. mi Sig. Pri Sop. Il hospitali, pero sii eletto dal sig. mio genero o figliola doppo pero o la morte o la riffiuta di dto sig. Nicoletto. — Io non posso mai credere che la Sig. Maria mia consorte che tanto mi ha amato et ubbidito vivo vorrà abandonar cosi affettuosso mio comando ma quando o per impotenza o per qualche disgusto lei volesse rifiutar in quel caso humilm. te imploro la protetione delli p. dtti Ill. mi Sig. Provv.

ἐκλιπαρῶ ταπεινῶς τὴν προστασίαν τῶν εἰρημένων κυρίων ἐπιμελητῶν τῶν Νοσοκομείων, εἰς οὓς συνιστῶ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς παραγγελίας μου ταύτης, ἐν ἣ συνευρίσκονται ἡ ἀνθρωπίνη εὐσπλαχνία καὶ ἡ ὑπηρεσία πρὸς τὸ Δημόσιον καὶ θὰ χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα καὶ παρόρμησις εἰς ἄλλους ὑπηκόους οἱ ὅποιοι θὰ δύνανται νὰ ἐμπιστεύωνται τὰς περιουσίας των εἰς τόσον ἐπαξίαν προστασίαν. Ἐν τῇ περιπτώσει ὁ παντοδύναμος Θεὸς ἤθελεν εὐδοκήσῃ νὰ μὴν ἀποκτήσῃ διαδοχὴν ἢ κόρη μου, ἣ καὶ ἐρχομένη εἰς φῶς ἤθελε εἰς καιρὸν τινα ἐκλείψῃ, τότε γονυπετῆς ἐκλιπαρῶ τὴν ἐγνωσμένην εὐσέβειαν τοῦ Γαληνοτάτου μου πρίγκηπος νὰ ἐπιδείξῃ ἐξαιρετικὴν μεγαθυμίαν πρὸς ἓνα ταπεινότατον ὑπήκόον του ὅστις ἐπὶ 50 συνεχῆ ἔτη ἐν τῷ δικηγορικῷ ἐπαγγέλματι, ὑπηρετήσῃ μὲ πολλὴν ἀφοσίωσιν καὶ εἰλικρίνειαν τὰ συμφέροντα τοῦ δημοσίου, ὄχι μόνον ἐπὶ 25 ἔτη εἰς τὴν ἐνδοξοτάτην Ἀρχὴν τοῦ Ἄλατος¹⁾ καὶ πρὸ τῆς ἐκλογῆς μου ὡς δικηγόρου τοῦ δημοσίου καὶ μετὰ ταύτην καὶ γνωρίζει κύριος ὁ Θεὸς ὅτι καθ' ὅλον αὐτὸν τὸν καιρὸν πάντοτε ἠγρύπνησα ἵνα μὴ ὑφίσταται ζημίας τὸ δημόσιον, εἰς τὰ ταμεία τοῦ ὁποίου καὶ κατὰ τὴν πτώσιν τῶν Μέρσι²⁾ καὶ ἐναντίον ἄλλων ὀφειλετῶν ἐκ φόρων, ἐνήργησα ὥστε νὰ εἰσέλθουν σημαντικώτατα ποσὰ ἑκατομμυρίων εἰς χρυσόν, ἀκόμη καὶ εἰς τὰς διαπραγματεύσεις τῆς Σαβοΐας ἐναντίον τῶν ἐμπόρων³⁾ τῆς ἀγορᾶς ταύτης, ἐνήργησα ὥστε νὰ εἰσπράξῃ τὸ θησαυροφυλάκιον δουκ.

ri sopra li Hospitali a quali raccomando l'esecutione di qsta mia ordinat. ne nella qual concordano la pietà humana et il servitio pu. co et servirà ad esempio et eccit. to di altri sud. ti i quali potran raccom. re le loro facultà a cosi degna protetione. Quando cosi piacesse aS. M. D. che Mariettina mia figliola non 'havesse discendenza o che havuta dovesse in qual che tempo haver fine allhora genuflesso imploro la Pub. ca Pietà del mio Ser. mo Pnpe che per effeto di sing. ma munific. a verso un humili. mo suo suddito che per il corso d' anni cinquanta nella profession forense ha servito con molta fede et candore li interessi pub. ci, non solo per anni 25 nel Mag. to Ill. mo del Sal et avanti la mia eletione di fiscal et doppo et sa Dio bened. o che in tutto d. to tempo ho sempre inviggilato che non seguano pregiudizii al Publicho havendo et nella caduta di mersi et contro altri dattari fatto capitar nel Pub. cho grossissime sume di milioni d' oro et anco nelli negotii di Savogia contro i mercanti di qsta piazza ho fatte capitar in zecha d. 90 m. nè di quelle important.anti esationi non ho io come li altri fiscali ricevuto alcuna parte nè di pene di alcuna utilità essendo stato sempre il mio fine d' honore di

¹⁾ Magistrato del Sal ἢ μονοπώλειον τοῦ Ἄλατος, ὡς λέγομεν σήμερον, ἀπετέλει τότε μίαν ἐκ τῶν μεγαλειτέρων προσόδων τῆς Ἑνετικῆς πολιτείας.

²⁾ Εὐγενῆς οἰκογένεια ἀπὸ τὴν ὁποίαν τὸ Δημόσιον εἶχε νὰ λάβῃ μεγάλα ποσά.

³⁾ Καίτοι, ὡς ἀναφέρει ἐν τῇ προηγουμένη διαθήκῃ τοῦ 1640 μεταξὺ τῶν ἐμπόρων ἦτο καὶ εἰς Φλαγγίνης συγγενῆς του.

90 χιλιάδας, οὔτε ἀπὸ ἐκείνας τὰς σπουδαίας εἰσπράξεις, δὲν ἐπῆρα ἐγώ, ὅπως οἱ ἄλλοι δικηγόροι τοῦ Δημοσίου, μέρισμά τι, οὔτε ἀπὸ πρόστιμα ὠφελήθην τι, διότι πάντοτε ὁ σκοπὸς τοῦ βίου μου ἦτο ἡ τιμιότης καὶ ἡ ἐπιθυμία νὰ προσελκύσω τὴν εὖνοιαν τοῦ κράτους, ἡ ὁποία ἐπιδεικνύεται πάντοτε εὐμενῆς καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν ἀνταμοιβὴν τοῦ πιστῶς ἐξυπηρετοῦντος τὸ Δημόσιον, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐγὼ ποῦ ἐλπίζω ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ νὰ μεταστῶ εἰς τόπον σωτηρίας, γονυπετῆς ἐκλιπαρῶ τὴν Ὑμετέραν Γαληνότητα ἵνα μὲ ἀπόφασιν τῆς ἐξοχωτάτης Γερουσίας, ἀναλάβῃ νὰ προστατεύσῃ αὐτὴν τὴν περιουσίαν μου, ἀποκτηθῆῖσαν μὲ τιμίους ἀγῶνας καὶ μὲ τὸ νὰ ἔχω στερήσει τὸν ἑαυτὸν μου κάθε νεανικῆς ἀπολαύσεως, καίτοι οὐδέποτε μὲ κατέλαβε τὸ πνεῦμα τῆς φιλαργυρίας, οὔτε καὶ ἔκαμα κερδοσκοπίας καὶ παρανόμους τοκογλυφίας - καὶ νὰ εὐδοκήσῃ νὰ ἀναθέσῃ τὴν ἐκτέλεσιν εἰς τοὺς ἐξοχωτάτους Ἐπιμελητὰς τῶν Νοσοκομείων εἰς οὓς νὰ δοθῇ ἐξουσιοδότησις νὰ εἰσπράξουν τὰ ἐνυπόθηκα δάνεια, τὰ ὁποῖα εἶναι ὅλα μὲ ἐντίμους κυρίους καὶ ἀξιοπρεπεῖς καὶ νὰ ἐπενδυθῇ τὸ πᾶν ὡς θὰ διατάξω, ἀλλὰ πάντοτε μὲ τὴν ἐπιδοκίμασίαν τοῦ ἐνδοξοτάτου Κολλεγίου ¹⁾. Ὅταν τύχω τῆς χάριτος ταύτης ἐκ μέρους τοῦ Κράτους, ἐκλιπαρῶ, ἐπειδὴ τὸ μεγαλείτερον μέρος τῆς περιουσίας μου εἶναι εἰς οἰκοδομὰς καὶ ἀγρούς, τόσον ἐντὸς ὅσον καὶ ἐκτὸς τῆς Βενετίας, θὰ μοὶ εἶναι πολυτιμώτατοι οὗτοι διότι μὲ ὀλίγα ἔξοδα θὰ κάμουν ὥστε νὰ περιέλθῃ τὸ πᾶν εἰς τὴν κατοχὴν των, ἀλλὰ γονυπετῆς ἱκετεύω νὰ ἴδοῦν τὸν κατάλογον τῶν κτημάτων μου, τῶν ὁποίων ἐννοῶ ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ἐνεργήσῃ ἡ γυνὴ μου νὰ καταρτισθῇ ἐν κατάστιχον ἀπὸ ὅποιον αὐτὴ θὰ διατάξῃ καὶ νομίζω σπάνιος

debito e di conseguir la gratia pub. cha la qual siccome si dimostra sempre benigna et partic. e nella remunerazione a chi fedl. e la serve, cosi io che spero dalla Divina Gratia di capitar in luochò di salvatione, genuflesso imploro la Ser. tà Vostra con parte dell' Ecc. mo Senato assumer la protetione di questa mia facultà aquistata tla me con fatiche honorevoli et col levar a me stesso ogni dilleto giovenile non havendo però mai datomi in preda all' avarizia, nè a civanzi indebiti et impropri, degnandosi di delegar l' esequitione alli Ill. mi Sig. Provv.ri sopra li Hospitali a quali sii concessa authorità di far l' esatione de miei livelli che sono tutti con signori honorati et degni et ne sii de tutto fatta l' investita come ordinerò ma il tutto con l' approbatione dell' Ecc. mo Collegio. Quando cosi ne resti della Pub. cha gratia benef. to io suplico che essendo la maggior parte della mia facultà in stabili et campi cosi de fuori come di dentro pretiosissimi questi mi saranno insidiati acciò con pocha suma d' oro le capitino nel loro dominio, però

¹⁾ Τὸ Collegio, ὅπερ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τοὺς Savii del Consiglio, τοὺς Savii di Terraferma καὶ τοὺς Savii agli Ordini ἦτο τὸ συμβουλευτικὸν ἐκεῖνο Σῶμα ὅπερ εἰσηγεῖτο τὰς διαφορὰς ὑποθέσεις εἰς τὴν Γερουσίαν.

θὰ εἶναι ὁ κ. Φραγκίσκος Ζόνκα, καὶ εἶτα νὰ τὸ παροῦσιάσῃ εἰς τοὺς ἔξοχωτάτους κυρίους Ἐπιμελητὰς τῶν Νοσοκομείων καὶ ἂν εὐρεθῇ ἢ ἀντίστοιχος τιμῇ, νὰ πωληθοῦν τὰ πάντα καὶ τὸ προῖον νὰ καταβληθῇ εἰς τὸ Δημόσιον Θησαυροφυλάκιον καὶ νὰ ἐπενδυθῇ εἰς τὴν κατάθεσιν τῶν 5 τοῖς ἑκατόν, ἂν θὰ ὑπάρχῃ τοιαύτη, εἶδὲ μὴ νὰ ἐπενδυθῇ εἰς ἐνυπόθηκα δάνεια πόλεων, Κοινοβίων μοναχῶν, Ἀδελφοτήτων, Ἐπισκοπικῶν κτημάτων, ἀλλὰ νὰ γίνῃ ἢ ἐπένδυσις μὲ ἐκεῖνας τὰς ἔξασφαλίσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ κριθοῦν ἀναγκαῖαι ἀπὸ τοὺς ῥηθέντας ἔξοχωτάτους κυρίους. Καὶ ἐπειδὴ τὸ ἐν Βενετία ἀκίνητον, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὰ βιβλία μου, μοὶ στοιχίζει δουκάτα 50 χιλιάδας, ἐκτὸς τῆς ἀγορασθείσης γειτονικῆς οἰκίας, ἂν χρειασθῇ νὰ πωληθῇ ἠνωμένον μὲ τὰ ἄλλα, ἂν οὕτως ἐγκρίνῃ ἡ Δημοσία εὐσπλαγχνία, ἃς γίνῃ μὲ ἐκεῖνο καὶ μὲ τὰ ἄλλα κτήματα, ἕνας κλῆρος μὲ τὴν τιμὴν ποὺ θὰ κρίνῃ εὐλογον ἢ ἐνδοξοτάτη Γερουσία καὶ ἅπαν τὸ εἰσπραχθησόμενον ποσὸν νὰ ἐναποτίθῃται εἰς τὸ Δημόσιον Θησαυροφυλάκιον ἵνα ἐπενδυθῇ ὡς ἀνωτέρω. ((Ἐποῦ^α) γίνῃ ἢ ἐπένδυσις ἀπάσης τῆς περιουσίας μου ἢ ὁποῖα φρονῶ ὅτι δὲν θὰ εἶναι μικρᾶς ἀξίας, ἐννοῶ ἵνα τὰ ἔσοδα ταῦτα διανεμῶνται κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον:

Πρῶτον, μὲ τὴν ἄδειαν τῆς ἐνδοξοτάτης Γερουσίας νὰ ἰδρυθῇ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, συνεχόμενον μὲ τὴν ἐκκλησίαν μας τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν¹⁾ ἐν Ἱεροσπου-

suplico genuflesso che siino veduti li miei acquisti quali però ne intendo che de pnti ne sii fatto far da mia moglie un libro a chi lei ordinerà ma il sig. Fco Zoncha sarà raro et presen. lo alli Ecc. mi Sigg. sopra li hospitali et se si troverà lequivalente pretio, siino quelli tutti venduti et il tratto riposto in Zecha per esser investito il tutto nel deposito delli 5 per cento, se vi sarà altrimenti ne sarà fatta investita in livelli con città, Scole, Fraglie, territorri, ma tutto con quelle cautioni che a detti Ecc. mi Signori pareràn opportune, et perchè il stabile di Venetia come si vede da miei libri mi costa duc. 50. M, oltre l' aquisto della casa vicina et dovendosi vender unito se cosi parerà alla Pub. cha Pietà sene fazzi e di quello et di altri miei beni un lotto con quel pretio che parerà proprio all' Ecc. mo Senato et il tratto tutto si riponga sempre iu Cecha per esser investito come di sopra. ((Fatta che sii l' investita di tutto il mio avere che stimo sarà

^α) ((Τὸ μεταξὺ τριῶν εἰσαγωγικῶν σημείων κείμενον, ἦτοι ἀπὸ τῆς λέξεως ((Fatta che sii ἦτοι εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ((ἀφ' οὗ γίνῃ ἢ ἐπένδυσις))) μέχρι τῆς λέξεως Servirà ἦτοι εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ((θὰ εἶναι χρήσιμον))) δημοσιεύομεν ἐν φωτοτυπία καὶ ἃς δοκιμάσουν οἱ γνωρίζοντες τὴν Ἱταλικὴν νὰ ἀναγνώσουν τὰ ἱερογλυφικά τοῦ Φλαγγίνῃ.

¹⁾ Οἱ τότε διδάσκαλοι καὶ ἱερωμένοι μετέφραζον ὄχι ὀρθῶς τὸ S. Zorzi de Greci εἰς Ἅγιον Γεώργιον τῶν Ρωμαίων, ἡμεῖς μεταφράζομεν: «Γραικῶν», λέξιν τὴν ὁποίαν πρῶτος μετεχειρίσθη ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὰ Μετεωρολογικά του (I 14): «Ὁκουν γὰρ οἱ Σελλοὶ ἐνταῦθα (περὶ Δωδώνῃ καὶ Ἀχελῷον) καὶ οἱ καλούμενοι τότε μὲν Γραικοὶ νῦν δὲ Ἕλληνες».

δαστήριον, διὰ τὸ ὅποιον νὰ ἐνοικιασθῇ μία οἰκία τῆς ἐν λόγῳ ἐκκλησίας καὶ ἐκεῖ ἐκτός τοῦ διδασκάλου τοῦ μισθοδοτουμένου ὑπὸ τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας, νὰ προστεθῇ καὶ ἓνας ἀκόμη καὶ παρουσιαζομένης ἀνάγκης δύο καὶ νὰ διδάσκουν *εἰς τοὺς Ἕλληνας*, οἱ ὅποιοι ζοῦν ὡς *Ἕλληνες*, ὑπήκοοι καὶ μὴ ὑπήκοοι ἀλλὰ οἱ Κερκυραῖοι νὰ εἶναι πάντοτε προτιμητέοι καὶ κατὰ δεύτερον λόγον οἱ Κυπριῶται, καὶ ἀφοῦ προσλαμβάνωνται οὔτοι, τότε οἱ ὑπολειπόμενοι νὰ εἶναι ἄλλων μερῶν καὶ διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον νὰ διατίθενται ἔτησίως 1200 δουκάτα, μὲ τὰ ὅποια νὰ πληρῶνεται τὸ ἐνοίκιον, ὁ μισθὸς τῶν διδασκάλων καὶ τὸ ὑπόλοιπον νὰ διατίθεται διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν μαθητῶν ἐκείνων τῶν πτωχῶν, ὧν ἡ ἔνδεια ἤθελε πιστοποιηθῇ μὲ ἑνορκον βεβαίωσιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν ἐφημερευόντων καὶ τὸ Ἱεροσπουδαστήριον τοῦτο νὰ ἰδρυθῇ μὲ τὴν συγκατάθεσιν τῆς ἐνδοξοτάτης Γερουσίας καὶ μὲ τὴν γνωμοδότησιν τῶν ἔσοχωτάτων Μεταρρυθμιστῶν τοῦ Φροντιστηρίου¹⁾ καὶ τῶν ἔσοχωτάτων κυρίων ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων καὶ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιερέως. Θέλω οἱ διδάσκαλοι νὰ εἶναι *Ἕλληνες* καὶ νὰ ζοῦν κατὰ τὸ *Ἑλληνικὸν δόγμα* καὶ νὰ διδάσκουν καὶ τὰ λατινικὰ γράμματα καὶ ἐκείνας ἀκόμη τὰς ἐπιστήμας, αἵτινες θὰ κριθοῦν ἐνδεδειγμένοι ἀπὸ τοὺς εἰρημένους ἔσοχωτάτους. Ἐγὼ φρονῶ ὅτι τὸ Ἱεροσπουδαστήριον τοῦτο θὰ χρησιμεύσῃ ὄχι μόνον διὰ τὴν *εὐπρόπειαν τοῦ ἔθνους* ἀλλὰ θὰ προσφέρῃ σημαντικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸν λαόν, διότι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος εἶναι ἓνας ἐξαιρετικὸς θησαυρὸς διὰ τὴν Γαληνοτάτην ταύτην

di non ordinario valore, intendo che di qste rendite ne sii compartito nella forma seguente :

Prima, sii con licenza dell' Ecc. mo Senato erretto in qsta città contiguo alla nostra chiesa di S. Zorzi de Greci, *un Seminario* per il quale sii tolta una casa della pred. a Chiesa et ivi oltre il precettor salariato dalla Ser. ma Rep. ca ne siino aggiunto un altro et se farà bisogno due che insegna *a Greci che vivono alla Greca, tanto sudditi quanto no, ma li Corfiotti siino sempre preferiti et poi li Cipriotti* et il resto poi doppo accomodati qsti si piglino li altri, per il qual effetto siino corrisp. i duc. milledusento corr. i quali si compartissino nell' affito, nel salario de precettori et il resto nelli bisogni delli scolari di quelli però che fossero poveri agiuramento dell' Arciv. o et capp. i et questo sii istituito col consenso dell' Ecc. mo Senato et col consulto delli Ecc. mi Reff. ri dello Studio, delli Ecc. mi Signori sopra lihospitali e del Rev. mo Arciv. o. *Voglio che li precettori siino greci et vivino secondo il rito greco* et insegnino anco le lettere lattine et anco quelle scienze che saran stimate proprie dalli Ecc. mi sopr. ti. Io stimo che questo servira non solo a decoro della Natione ma a notabil servitio pub. co. perchè la Natione Greca è un singol. mo tesoro per l' affetto venerabile

¹⁾ Τῆς Παδοῦης.

Δημοκρατίαν τὴν ὁποίαν περιβάλλει μὲ ἀξιοσέβαστον ἀφοσίωσιν καὶ τοιουτοτρόπως θὰ ἐκπαιδευθοῦν ἄτομα κατάλληλα διὰ τὴν ἀνωτάτην Ἱεραρχικὴν τάξιν, ἅτινα, παρουσιάζομένης ἀνάγκης, θὰ προσπαθήσουν μὲ πᾶσαν πειθῶ, ἵνα διαφυλάξουν τὴν ἀφοσίωσιν τῶν ξένων λαῶν. Δὲν εἶναι ἄλλως τε πρόπον νὰ εἶναι οἱ ἱεράρχαι ἀμαθεῖς ἢ νὰ προκαλοῦν ὄχι ἀγαθὴν ἐντύπωσιν. Ἐκτὸς τούτου τὸ Ἱεροσπουδαστήριον θὰ εἶναι χρῆσιμον))) εἰς τοὺς ἐμπορευομένους νὰ στέλλουν ἐδῶ τὰ παιδιά των πρὸς ἐκπαίδευσιν καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀφορμῆς θὰ αὐξηθῆ ἡ ἐμπορικὴ κίνησις τοῦ Μωρηᾶ, τῶν Γιαννίνων καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἐννοῶ ὅτι *κάθε Ἑλληὴ δύναται νὰ γίνῃ δεκτὸς ὡς μαθητῆς*, ἀλλ' εἰς τὴν ὑποτροφίαν θέλω μόνον τοὺς πτωχοτάτους καὶ εἰς τοῦτο ἐπιφορτίζω τὴν συνείδησιν ἐκείνων ποὺ θὰ ἔχουν τὴν φροντίδα καὶ ἄς ἔχη ὑπ' ὄψιν του ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ ἐπίτροποι ἵνα μὴ διασπαθίζηται τὸ χρῆμα ἀσκόπως καὶ ἐν ἧ περιπτώσει ἡ Γαληνοτάτη Δημοκρατία δὲν ἤθελε συγκατατεθῆ - τοῦθ' ὅπερ δὲν πιστεύω - ἄς ἰδρυσθῆ ἐν Κερκύρᾳ τὸ ῥηθὲν Ἱεροσπουδαστήριον καὶ νὰ γίνηται ἀπὸ τὸ Συμβούλιον ἐκεῖνο ἡ ἐκλογή τῶν διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν καὶ νὰ μὴ γίνηται χρῆσις τῶν ἐσόδων δι' ἄλλον σκοπὸν. Ὅμοίως κατ' ἔτος νὰ διατίθηνται παρὰ τῶν ἐξοχωτάτων κυρίων τῶν Νοσοκομείων δυνάματα 500 δι' ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων Ἑλλήνων καὶ νὰ δίδηται πάντοτε προτίμησις εἰς ἐκείνους ποῦ ἤθελον συλληφθῆ ἐπὶ πλοίων τῆς Γαληνοτάτης Αὐθεντίας καὶ εἰδικῶς εἰς ἐκείνους ποῦ θὰ ὑπηρετοῦν ὡς στρατιῶται ¹⁾ τοῦ Κράτους καὶ ἂν

che porta a qsta Ser. ma Rep. ca et cosi si alleveranno soggetti habili a Prelature supreme che in occasion di bisogno si eserciteranno con ogni fede di conservar l' affetto de Popoli esteri non essendo bene che i prelati siino nè persone idiote ne mal impresse. Oltreche il Seminario servirà))) *a mercanti di mandar qui i suoi figli all' educat. e et con tal occas. e si accrescera il negotio di Morea, Janina e Grecia. Intendo che ognun de Greci possa esser introdotto alle lectioni* ma al soccorso del vitto non voglio senon li pov.mi. et in cio incarico la conscienza di chi ne tenirà la cura et si veda dal Monsignore e da chi ne haverà la cura che non si dilapidi il denaro senza il frutto et non assent.do la Ser.ma Rep.ca che non lo posso credere sii fatto il pred.o Sem.o a Corfù e da quel Consegio sii fatta la eletione de precettori e de scolari et non sii impiegato al-

¹⁾ Δὲν διετηρήθη μόνον ἡ λέξις στρατιώτης (stradiotto) εἰς τὴν Ἑνετικὴν διάλεκτον ἀλλ' υἰοθετήθη εἰς τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα καὶ ἡ λέξις στρατιά (strathia). Ἀρχηγοὶ δὲ ταύτης ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον Ἕλληνες. Οὕτως εἰς τὰ ψηφίσματα τῆς Γερουσίας τοῦ 1590, 1591 καὶ 1592 συναντῶμεν τὸν Κωνσταντῖνον Λάσκαρην διοικητὴν τῆς στρατιᾶς εἰς τὸ Sehenico, τὸν Θεόδωρον Κλαδᾶν διοικητὴν τῆς στρατιᾶς ἐν Κεφαλληνίᾳ, τὸν Ἀλέξανδρον Λάσκαρην ὁμοίως ἐν Κερκύρᾳ, τὸν Συνταγματάρχην Ἐμμανουὴλ Μόρμορην εἰς τὴν Zara καὶ τὸν Σοφιανὸν Εὐδομονογιάννην εἰς τὴν Κρήτην (ὡς Governator di quella Strathia). Ἐν δὲ τῷ Μητρώῳ τῆς Ἑλλήν. Ἀδελφότητος εἰς τὸ γράμμα D ἀναγινώσκωμεν: Δημήτρι Λάσκαρης καπιτάνιο di Stratioti governor della stratià di Cipro, μὲ ἔτος ἔγγραφῆς 1556.

δὲν εἶναι Ἑλληνας καὶ οἱ λατῖνοι ὑπήκοοι Ἑνετοί, αἰχμαλωτιζόμενοι ἐπὶ Ἑνετικῶν πλοίων, ἀλλ' οἱ Ἑλληνας νὰ προτιμῶνται καὶ ἂν ἀκόμη δὲν εἶναι ὑπήκοοι, διότι ὅλοι οἱ Ἑλληνας, ὡς πρὸς τὴν ἀφοσίωσιν, δύνανται νὰ ὀνομασθοῦν ὑπήκοοι.

Κατ' ἔτος νὰ τίθενται εἰς τὰς κληρωτίδας τὰ ὀνόματα διαφόρων Ἑλληνίδων παρθένων, αἱ ὁποῖαι θὰ ζοῦν κατὰ τὰ ἐλληνικὰ ἔθιμα, κόραι Ἑλλήνων, καλῆς διαγωγῆς, ἐφοδιασμένοι μὲ τὰ πιστοποιητικά των ἀπὸ τοὺς ἐφημερίους Ἑλληνας καὶ ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, καὶ αἱ πρῶται δέκα ποῦ θὰ ἐξαχθοῦν ἐκ τῆς κληρωτίδος νὰ λαμβάνουν δουκάτα 100 ἑκάστη διὰ τὴν ὑπανδρείαν των μὲ Ἑλληνας ἢ διὰ τὸν μοναχικόν των βίον, καὶ ἂν δὲν ὑπάρχουν ἀρκεταί, νὰ ἀναβάλληται ἡ κλήρωσις διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἀὔξανόμενου οὕτω τοῦ ποσοῦ καὶ ἵνα μὴ λαμβάνουν χώραν καλπονοθεύσεις, νὰ γίνηται ἡ κλήρωσις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Γραικῶν παρόντος τοῦλάχιστον ἑνὸς ἐκ τῶν ἐξοχωτάτων Ἐπιμελητῶν τῶν Νοσοκομείων, τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου τοῦ κατὰ καιρὸν, καὶ τῶν ἐφημερευόντων, καὶ νὰ παρίσταται ἐπίσης καὶ τὸ Προεδρεῖον καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἐκλογῆς νὰ μὴ δύναται ποτὲ νὰ μεταβληθῇ καὶ τοῦτο πράττω διότι εἶδον ὅτι εἰς τὴν Ὁμήγουριν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἰς ἡν πρότερον ἄφίνα τὴν ἐκλογὴν, δὲν λαμβάνουν ὑπ' ὄψει εἰμὴ τὰς συμπαθείας τὰς ἰδιαιτέρας του ἑκαστος¹⁾, ἐνῶ ἐγὼ θέλω ἵνα ἡ ἰσότης κυριαρχεῖ. Ἄν ἤθελον παρουσιασθῇ νεάνιδες Ἑλλήνων ναυ-

trove d. o denaro. Item siino ogni anno dispensati dalli Ecc. mi sig. sopra li hospitali duc. cinquecento per liberazione di schiari i quali siino greci et siino preferiti sempre li presi sopra vascelli della Ser. ma Signoria et precipue quelli che saranno stradioti per pub. co servitio et non essendosi greci anco li lattini sudditi veneti et presi sopra vascelli venetiani ma li greci seben non saranno sudditi, perchè tutti li greci quanto all' affetto si possono chiamar sudditi.

Siino ogni anno imbossolate tante putte greche che oivino alla greca, figliole de Greci di buona vita che habbino le loro fedi da capp. i greci et dell' Arciv. o et le diese prime che saranno estratte, habbino ducati cento per una per il loro maritar con greci ovvero per il loro monacav, et non essendosi tante si porti all' anno futuro, accrescendo tanto più l' ammontar et perchè non seguano fraude sii fatta l' imbossolatione in chiesa de Greci con l' assistenza di uno almeno delli Ill. mi Provv. i sopra li hospitali, di Monsignor Rev. mo Arciv. o che pro tempore sarà et delli Capp. i con la presenza anco della Banca ma non si possa alterar qsta forma et qsto faccio perchè ho veduto nel Capitolo de S. Zorzi al qual prima lasciauo la eletion che non si regolano se non per affeti et

¹⁾ Δὲν εἶχεν ἄδικον ὁ ἀείμνηστος ἐκφραζόμενος οὕτως, ὅρα καὶ Κεφάλαιον περὶ τοῦ Σχολείου τῆς Κοινότητος. Καὶ αὐτὸς ἄλλως τε εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον δὲν ἀφήκε τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας του εἰς τὸν Σύλλογον τῶν 40 καὶ προσθήκης τῆς Ἑλλην. Ἀδελφότητος.

τικῶν, φονευθέντων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Δημοκρατίας, νὰ ἐκλέγωνται τοῦλάχιστον δύο, χωρὶς κλήρωσιν ἀλλὰ τοῦτο νὰ εἶναι ἐν γνώσει τῶν ἑξοχωτάτων Ἐπιμελητῶν, Ἀρχιεπισκόπου καὶ ἑφημερίων.

Θέλω νὰ διατεθοῦν μία ἢ δύο οἰκίαι, ἢ τῆς Ἐκκλησίας ἢ ἄλλων, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐνοικιασθοῦν διὰ πάντοτε, καὶ νὰ ἐτοιμασθοῦν μὲ 8 ἢ 10 στρώματα, κρεββάτια καὶ μάλινες κουβέρτες καὶ νὰ εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν ἀπόρων ἀσθενῶν Ἑλλήνων, εἰς τοὺς ὁποίους, ἐπιμελείᾳ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ ἑφημερίων, νὰ προμηθεύωνται τὰ χρειαζούμενα καὶ νὰ προσληφθῇ μόνιμος ὑπηρέτης μετὰ τῆς γυναικὸς του, ἐπὶ μισθῷ δώδεκα ἕως 20 δουκάτων ἑτησίως, διὰ νὰ περιποιῆται τοὺς ἀσθενεῖς, αἱ δὲ καταστάσεις τῶν δαπανῶν νὰ πληρώνωνται ἀμέσως ἀπὸ τοὺς ἑξοχωτάτους κυρίους, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπαγρυπνοῦν ἵνα οἱ θεραπευόμενοι καὶ ἀνακτιῶντες τὴν υἰεῖαν των νὰ ἀπομακρύνωνται καὶ νὰ τοῖς δίδονται καὶ δύο δουκάτα εἰς ἕκαστον ἵνα φεύγουν διὰ τὰ σπῖτια των καὶ ἂν ἤθελε χρειασθῇ καὶ μεγαλείτερον ποσὸν ὡς ἔγγιστα, νὰ τοῖς παραχωρῆται. Θέλω οἱ εἰρημένοι νὰ γίνωνται δεκτοί, χωρὶς καμμίαν διατύπωσιν εἴτε ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου εἴτε ὑπὸ τῶν ἑφημερίων, χωρὶς ῥαδιουργίαν, ἀλλὰ μὲ τὴν συνείδησίν των καὶ ὅταν θὰ γίνῃ τις δεκτὸς νὰ εἰδοποιῶνται οἱ ἑξοχώτατοι κύριοι, καὶ ἂν οἱ ἀσθενεῖς εἶναι θηλυκοῦ γένους, νὰ ἔχουν χωριστὰ τὰ δωμάτιά των καὶ νὰ πληρώνηται ἰατρὸς μὲ μισθὸν 30 δουκάτων ἑτησίως, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον θὰ ὑποχρεοῦται νὰ ἐπιμελῆται τῶν ἀσθενῶν ποὺ θὰ εἶναι εἰς τὸ μέρος τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τῶν κατοικούντων πλησίον τῆς

io voglio che l' equità habbi il suo dovere. Se vi fossero figliole *de marinari greci morti in pub. co servitio della Rep. ca almeno due siino senza estrazione eletti*, ma che ciò sia conosciuto dalli Ill. mi Prov. ri, Arciv. o et Capp. i.

Voglio che sii provveduto di una et anco due case o della chiesa de Greci o d'altri, attribuendole un affitto p. petuo et siino preparate con otto sin diese stramazzi, pagiassi et schiavine et che siino per comodo de *poveri amalati greci* a quali dall'Arciv. o et capp. i sii proveduto delle cose bisognose et sii dato stanza et ducati dodese sin vinti all'anno ad un huomo con moglie che ne tenga la cura et le polizze del speso siino soddisfatte de subito da S. E^{me} LLEE li quali però invigilino che quando siino sani siino licenziati con un paro di ducati per uno per mandarli alle lore case et se anco più facesse bisogno circum circa se le concedi. Voglio che li 'p. det. i siino accettati senza alcuna licenza o dall'Arciv. o o dalli capp. ni senza broglio ma per loro conscienza et quando sarà riposto se ne dii conto ai Sig. ecc. mi et se li infermi sara femine habbeno le lor stanze separate et si paghi un medico con duc. trenta all'anno che non solo habbi obligo di questi che saran in questo luochο ma anco delli vicini alla chiesa nelle due calle et sii eletto dall' arciv. o et capp. ni per loro conscienza. Item voglio che i capp. ni pro tempore s'ellegeranno, parlo però sempre in caso dil mancam. to della mia discen. za,

ἐκκλησίας εἰς τὰς δύο ὁδούς, καὶ νὰ ἐκλέγηται παρὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν ἐφημερίων, μὲ τὴν συνείδησίν των.

Ἐπίσης θέλω ἵνα οἱ κατὰ καιρὸν ἐκλεχθῆσόμενοι ἐφημέριοι – ὁμιλῶ ὅμως μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι δὲν ἤθελεν ὑπάρξῃ διαδοχὴ μου – νὰ προστεθῇ εἰς τὸν ἤδη μισθὸν των καὶ τὸ ποσὸν τῶν 100 δουκάτων ἑτησίως, δι' ἄμφοτέρους, ἀλλὰ νὰ ἐκλέγωνται τοῦλάχιστον διὰ πέντε ἔτη καὶ νὰ τοῖς καταβάλληται ὁ ναῦλος καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ ἐρχομοῦ των καὶ νὰ εἶναι ἱερεῖς λαϊκοί, πεπαιδευμένοι καὶ ἐνάρετοι καὶ ἐπειδὴ πρόκειται περὶ δημοσίας ὑπηρεσίας δέον νὰ εἶναι ἢ ὑπήκοοι ἢ ὑποκείμενα ἀφοσιωμένα εἰς τὴν Δημοκρατίαν.

Ἐγὼ ὁ Θωμᾶς Φλαγγίνης βεβαιῶ τὰ ἄνωθι.

27 Σεπτεμβρίου 1644. Ὅμοίως ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπον τῶν ἐσόδων μου, νὰ δίδονται δουκάτα 100 ἑτησίως εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τῶν δυστυχῶν καταδίκων κωπηλατῶν ¹⁾ πρὸς ἀνακούφισίν των. Ὅμοίως εἰς τὴν Ἀδελφότητα τῶν ἐγκαθειρκτων δουκάτα 100 ἑτησίως – ἐννοῶ πάντοτε νὰ πληρώνωνται τὰ κληροδοτήματα ταῦτα ἐν ᾗ περιπτώσει ἤθελεν ἐκλείψει ἢ διαδοχὴ μου.

Ὅ,τι ἤθελε περισσεύση, νὰ διατίθεται ἐξ ἴσου διὰ τὴν ὑπανδρείαν Ἑλληνίδων παρθένων – μὲ τὸν τρόπον ποῦ ἄνω ἀνέπτυξα, – καὶ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν αἰχμαλώτων, πρῶτον Ἑλλήνων καὶ κατόπιν λατίνων. Καὶ ἐπειδὴ εἶχον διαπραγματευθῆ δάνεια μὲ τὸν οἶκον τὸν ἐνδοξότατον τοῦ Σεβασμιωτάτου κυρίου Λάνδου ²⁾ διὰ ποσὸν δου-

che sii aggiunto al salario de capp.ni ducati cento fra tutti due all'anno ma siino elletti per anni cinque almeno le sii pagato il nolo et spese della suo venuta siino preti laici di buone lettere et costumi essendo servitio pub.co che siino o sudditi o persone ben affette alla Rep.ca.

Io Tomaso Flangini affermo quanto di sopra.

27 Settembre 1644. Item del resto delle mie entrate siino dati ogni anno ducati cento all'hospitale de poveri galeotti ¹⁾ acciò con qsti si possino restorar. Item alla Fraterna de prigionieri duc. cento all'anno et sempre parlo che questi legati si paghino quando mancasse la mia discendenza.

Tutto quello avvanzerà sii a portione compartito nel *maritar donzelle greche* con la forma espressa di sopra *et liberar schiavi p.ma greci et poi latini*. Et perchè ho havuto negotio di livelli con la casa Ill.ma del S. Rev.mo Lando per duc. Xm et passavo col q. sig. Ill.mo Zuane con gran fede essendo sig. di inenarabile candore dubito che nelli conti io habbi avuto ducati mille di banco et che il

¹⁾ Ἐννοεῖ τοὺς καταδικαζομένους λόγῳ χρεῶν πρὸς τὸ Δημόσιον, εἰς τὴν ποινὴν τοῦ κουπιοῦ (pena del remo) εἰς τὰς Ἑνετικὰς Γαλέρας.

²⁾ Ἐκ Κρήτης.

κάτων δέκα χιλιάδων καὶ διετήρουν ἐμπίστους σχέσεις μὲ τὸν μακαρίτην ἑξοχώτατον Ἰωάννην, ἄνδρα ἀνεκδιηγήτου εὐλοκρινείας, ἔχω κάποιαν ἀμφιβολίαν ὡς πρὸς τὸ ποσὸν τῶν χιλίων δουκάτων Μπάγκου¹⁾ καὶ ὅτι ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ δανείου δὲν ἔγινε ὡς ἔδει, δὲν εἶμαι τόσον βέβαιος ἀλλὰ πολλὰς φορὰς ἐζήτησα σχετικὰς πληροφορίας ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατον²⁾. Θέλω τώρα νὰ θεωρηθοῦν τὰ βιβλία τοῦ εἰρημένου Κυρίου, εἰς τὰ ὁποῖα ἔχω ἐμπιστοσύνην, καὶ ἀπὸ τὰ ἔσοδά μου νὰ καταβληθῇ τὸ ὀφειλόμενον.

Εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ ποτε Ραφαὴλ Σπιέρα ἑβραίου, νομίζω ὅτι εἶμαι ὀφειλέτης διὰ ποσὸν τριάκοντα περίπου δουκάτων καὶ νὰ τοῦ δοθοῦν.

Ἐγὼ ἔκαμα κάποιον τάξιμον ἵνα, κάθε χρόνο, ὅταν οἱ Ἑλληνας Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἔφημεριοὶ θὰ πηγαίνουν νὰ ψάλλουν τὸν ἑσπερινόν, κατὰ τὴν παραμονήν³⁾, νὰ δίδονται δουκάτα δέκα εἰς τοὺς ἔφημερίους, πέντε ἐκ τῶν ὁποίων νὰ ἐξοδεύωνται εἰς λαμπάδας τῆς μιᾶς λίρας διὰ τὸν προϋστάμενον τῆς ἐνορίας καὶ τοὺς ἔφημερίους Ἑλλήνας καὶ εἰς κηρία τῆς ἡμισείας λίρας διὰ τοὺς ἄλλους κληρικούς καὶ δουκ. 5 νὰ διανέμονται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰς ἔλληνας πτωχοὺς παρὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ ἔφημερίων, καὶ ἂν δὲν προσκληθοῦν, νὰ γίνηται ἡ ῥηθεῖσα δαπάνη ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου. Ὁμοίως ἂν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ ἔφημεριοὶ πηγαίνουν εἰς τὸν Σταυρὸν τῆς Τζιουδέκας διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου⁴⁾, νὰ ἐξοδεύωνται

lasso non li sii stato fatto buono cosa che non so certo, ma più volte ho fatto istanza col d.o Sig. Rev.mo, però si veda i libri di det.o Sign.e che a quelli intendo di star et delle mie entrate sii pagato. Alli heredi del q. Raffael Spiera hebreo credo restar debitore duc. trenta inc.a, le sii pero dati. Io ho fatto certo voto che ogni anno mentre i Greci Arciv.o et capp.ni anderanno a cantar il vespero la sua vigilia le siino contati a detti cap.ni duc. diese, cinque de quali siino spesi in candelotti da lira una per dar al piovan et cap.ni greci et li altri di meza lira per li altri chierici et duc. cinque siino dispensati nella chiesa a poveri greci dall' Arciv.o et cap.ni et se non saranno chiamati non si spenda senon nella nostra chiesa di S. Zorzi. Med. te se l' Arciv. o et cap.ni anderan alla Croce della Zuecca

¹⁾ Τὸ ducato di Banco ἢτο συμβατικὴ νομισματικὴ μονὰς διὰ τὰς συναλλαγὰς καὶ ἰσοδυναμεῖ μὲ λίρ. 9 καὶ σολδία 6.

²⁾ Ἐννοεῖ τὸν Λατίνον Ἀρχιεπίσκοπον Κρήτης Λάνδον.

³⁾ Πρόκειται περὶ τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα ὡς εἶδομεν ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ 1640 καὶ ὡς φαίνεται καὶ ἀπὸ μεταγενέστερον Κωδείκελλον. Ἐπι δὲ περὶ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου, εὐρισκομένης πλησιέστατα τῆς ἡμετέρας ὅπου φυλάσσεται τὸ λείψανον τοῦ Ἁγίου Σάββα, μεταφεροθὲν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ ἔτος 979, ὑπὸ τινος εὐγενοῦς Ἐνετοῦ ὀνόματι Centranico. Ἐορτάζεται δὲ ὁ ἅγιος τὴν 5 Δεκεμβρίου. (Πρβλ. Cronaca Veneta sacra e profana τόμ. 1ος σ. 230).

⁴⁾ Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Σταυροῦ ἐν τῇ Giudecca, ἐφυλάσσετο μέχρι πρὸ ἑκατονταετίας - καθόσον ἤδη εὐρίσκεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγ. Ζαχαρίας - τὸ ἀκέφαλον λείψανον τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, μετενεχθὲν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τινος Ἐνετοῦ Zotarelli

5 δουκάτα ¹⁾ διὰ τὴν ἀγορὰν λαμπάδων πρὸς φωτισμὸν τῆς Ἀγίας Τραπέζης καὶ νὰ ἐνοικιάζηται μία μεγάλη λέμβος ἵνα μεταφέρῃ τοὺς ἀπόρους Ἕλληνας εἰς τὸ προσκύνημα. Τὸ ἔξοδον τοῦτο θὰ εἶναι περὶ τὸ ἓν δουκάτον καὶ ἂν οἱ Ἕλληνες δὲν ἔλθουν ἐκεῖ, νὰ μὴ λάβουν τίποτε.

² Ἀπὸ τὸ περισσευμα ποῦ ἤθελε προκύψῃ ἐκ τῶν ἐσόδων μου, ἐν περιπτώσει ἐκλείψεως τῆς διαδοχῆς μου, θέλω νὰ δίδονται κατ' ἔτος εἰς τὸν Κοινοτάρχην τοῦ Φιέσσο δουκάτα 100, ἵνα διανεμῶνται διὰ τὴν ὑπανδρείαν νεανίδων καλῶν ἡθῶν καὶ ἐκ τούτων 30 νὰ δίδονται εἰς πτωχοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τὸ πᾶν νὰ γίνηται ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου καὶ μὲ τὴν συμβουλὴν καὶ βοήθειαν τῶν ἀρχῶν τῆς Κοινότητος. Αἱ δὲ παρθένοι νὰ εἶναι ἀπὸ τὴν θρηεῖσαν Κοινότητα καὶ οἱ ἐπιστάται νὰ ἔχουν αὐτὴν τὴν φροντίδα καὶ τὸ ἴδιο νὰ γίνηται καὶ εἰς τὴν Γκουίτσα μὲ τοὺς ἰδίους τύπους, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον ἵνα καὶ εἰς τὰς δύο Κοινότητας προτιμῶνται αἱ θυγατέρες τῶν ἐνοικιαστῶν μου οἱ ὅποιοι θὰ μὲ ἔχουν ὑπηρετήσει, ὁμοίως ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς ἀσθενεῖς.

Ἐγὼ ὁ Θεωμᾶς Φλαγγίνης βεβαιῶ τὰ ἄνω.

Τῇ εἰρημένῃ ἡμέρᾳ: προσθέτω ὅτι ἡ κόρη μου δύναται νὰ διαθέσῃ διὰ διαθήκης, τὴν χοῆσιν μιᾶς ἐκ τῶν τριῶν οἰκιῶν μου εἰς τὴν Ἀγίαν Μαρίαν Τζομπενίγο, ὑπὲρ οἰουδήποτε ἐγκρίνη, ἀλλ' ἔγὼ νομίζω ὅτι θὰ προτιμήσῃ τὸν σύζυγόν της καὶ πρὸς

per la commemoration di Sant Attanasio siino spesi duc. cinque in tante cere per illuminar l' altar et si paghi una peatta che conduchi li greci poveri alla devotion che importerà un ducato in c. a et se li greci non vi capiterano non habbino niente.

Nell' avanzo che si facesse delle mie entrate nel caso che mancasse la mia discendenza voglio che siino dati ogni anno al Rettor di Fiesso ducati cento d' esser dispensati per il maritar di tante fie da ben, trenta de quali siino dati a poveri amalati et il tutto si faci dal capp.an con l'assistenza et consiglio delli uomini del Comun et che le putte siino di detta villa et li massari habbin la cura et listesso si fassi alla Guizza con la mede.ma forma ma in tutti due li luochi siino sempre preferite le figliole delli miei affituali che mi haveran servito, cosi anco nelli amallati.

Io Tomaso Flangini affermo ut supra.

Die dicta: aggiungo che mia figliola possa testar dell' uso di una delle mie tre case a Santa Maria Zobenigo in testa di chi più le piacerà come credo che

τῷ 1454 καὶ τὴν 10^{ην} Μαΐου τοῦ ἰδίου ἔτους ἐγένετο ἡ μετακομιδὴ ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει, παρισταμένων τοῦ Δόγη, τοῦ Πατριάρχου, 15 ἀνωτέρων λειτουργῶν τοῦ Ὑψίστου καὶ πλήθους λαοῦ. Τὸ λείψανον φέρει τὰ ἱερά ἄμφια ἀλλ' εἶναι ἀκέφαλον. (Πρβλ. Cronaca Veneta ἐνθ. ἀν. σελ. 306).

¹⁾ Ὡς προκύπτει ἀπὸ τοὺς λισμοὺς διαχειρίσεως ἡ λειτουργία ἐγένετο τακτικὰ κατ' ἔτος καὶ εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἐκκλησίαν ὡς ὥρισεν ὁ διαθέτης.

τοῦτο τὴν προτρέπω, — ἐννοεῖται, ἂν δὲν ἤθελεν ὑπάρξει διαδοχῇ, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει διέθεσα τὸ πᾶν ἐν πλήρει τάξει — καὶ ἀποθνήσκοντος τοῦ ὑπ' αὐτῆς διωρισμένου, νὰ ἐπιστρέφῃ τὸ ἔσοδον καὶ ταύτης τῆς οἰκίας εἰς τὴν κληρονομίαν καὶ Ἐπιτροπιάν μου. Ἐάν ὁ εὐλογημένος Θεὸς ἤθελεν εὐδοκήσει νὰ τῆς χαρίσῃ ἀρσενικὰ παιδιά, θέλω ἵνα ὁ πρωτότοκος ὀνομασθῇ Θωμᾶς καὶ μὴ ὑπάρχοντος τοιούτου, νὰ μένῃ ἐκκρεμὲς τὸ ζήτημα, ἕως ὅτου γεννηθῇ ὁ Θωμᾶς, ἐπειδὴ θέλω καὶ ἐγὼ νὰ διαθρέψω τὴν στοργὴν μου μετ' αὐτὴν τὴν ματαιοδοξίαν.

Ἐγὼ Θωμᾶς Φλαγγίνης βεβαιῶ τὰ ἄνωθι.

1644 Ὀκτωβρίου 12. — Προτρέπω καὶ θέλω ἵνα ἡ κόρη μου Μαριετίνα κάμη ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατόν μου τὴν διαθήκην της καὶ τὴν παρακαλῶ νὰ προβῇ ἄνευ ἀναβολῆς εἰς τοῦτο ὅπως τῆς ἀρέσει καλλίτερα καὶ ἂν ἐντὸς τριῶν μηνῶν δὲν τὸ κάμη¹⁾, νὰ ἐκπέσῃ ἀπὸ τὴν κληρονομίαν μου.

Ἐγὼ Θωμᾶς Φλαγγίνης βεβαιῶ τὰ ἄνωθι.

3^{ος} Κωδεῖκελλος. — Βενετία, ἡμέρα τοῦ Σαββάτου, 4 τοῦ μηνὸς Μαρτίου 1645.

Ἐχων ἤδη ἐγὼ Θωμᾶς Φλαγγίνης παρουσιάσει εἰς τὰς χεῖρας τοῦ συμβολαιογράφου Γρηγορίου Μπιανκόλη τὴν διαθήκην μου, γραφεῖσαν ἰδιοχείρως καὶ θέλων εἰς ἐκείνην νὰ προσθέσω καὶ τὰ κάτωθι κληροδοτήματα, παρεκάλεσα τὸν ἐν λόγῳ συμ-

farà in suo marito nel che la persuado et questo quando non havesse discendenza perchè in tal caso ho disposto pienam.e et mancando il nomin.o da lei torni nella mia hia heredità et Commissaria. Se Iddio benedetto permettesse che havesse figlioli maschi voglio che detto primogenito habbi sempre nome Tomaso et non ciò essendo resti sospeso finchè ne nasca uno Tomaso volendo ancor. io passer il mio affetto con questa vanità.

Io Tomaso Flangini affermo ut supra.

1644 Ottobre 12. — Esorto et voglio che Mariettina mia figlia debba dopo che sarò morto far subito il suo Test.o et la prego farlo imediate come più le piace et se in tempo di mesi tre non lo fara decadi dalla mia heredità.

Io Tomaso Flangini aff. o ut supra.

3^ο Codicillo. — Venetia, die Sabbati 4 mens. Martii 1645.

Havendo io Tomaso Flangini avvocato prnta.o ora nelle mani del nodaro Gregorio Biancoli il mio test.o scritto di mio proprio pugno et volendo a quello aggiungere li sot. i legati ho pregato il d. to nodaro che scriver debbi come di-

¹⁾ Τὴν ἔκαμε ἀλλὰ βραδύτερον τὴν ἡχώρωσε.

βολαιογράφον ἵνα γράψῃ ὡς δηλῶ, ὅτι ὅλαι αἱ πράξεις ποῦ θὰ χρειασθῆ νὰ γίνουν εἰς τὴν Ἀρχὴν ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων, νὰ γίνουν ἀπὸ τὴν γυναῖκά μου καὶ γαμβρὸν μὲ τὴν εὐκαιρίαν των, καὶ ποτὲ νὰ μὴ τεθῆ ἐν ἀμφιβόλῳ ἢ ἐνέργειά των καὶ οὕτως θέλω νὰ ἐκτελεσθῆ. Ἔχω ἀμφιβολίαν ὅτι δὲν ὠνόμασα τὴν ὑπηρετρίαν μας Φραγκίσκην, πρώτην θαλαμηπόλον τοῦ σπιτιοῦ μας, καὶ δι' αὐτὸ τῆς ἀφίνω, ἐν ὄσῳ ζῆ, δουκ. 25 κατ' ἔτος. Ὅμοίως ἔχω τάξει νὰ ὑπανδρεύσω μερικὰς νεάνιδας καὶ εἶνε 4 ἀνεψιαὶ τῆς ῥηθείσης θαλαμηπόλου, καὶ ἀφίνω ἐν τοσοῦτῳ δουκ. 25 εἰς τὴν κάθε μίαν διὰ τὴν ὑπανδρείαν των ἢ τὸν μοναχικὸν βίον καὶ ἀποθνησκούσης μιᾶς νὰ πηγαίνωσιν εἰς τὴν ἄλλην. Ἐξ ἄλλου συνιστῶ εἰς τὴν γυναῖκά μου καὶ γαμβρὸν, νὰ ἐξοφλήσουν τοὺς ἐργάτας καὶ ἡ γυνή μου νὰ ἐκτελέσῃ ὅτι θὰ εὔρη εἰς μίαν μικρὰν σημείωσιν καὶ οὔτε θέλω ἄλλο νὰ διατάξω». Ἐπὶ τούτοις ὑπεγράφη.

*Ἐγὼ Μπερνάρδος Μπαλδόνι προσκλήθην ὡς μάρτυς καὶ ὠρκισθὴν παρακληθεὶς.
Ἐγὼ Βαλέριος Πασκουαλὶν ὁμοίως*

Ἐδῶ τελειώνει ὁ ῥηθεὶς Κωδεῖκελλος.

Ἐγὼ Ἄγγελος Ἀλεξανδρινὸς τοῦ Γαληνοτάτου πρόκλητος Καγκελλάριος συνεπλήρωσα καὶ ἐπεκύρωσα.

Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγιοτάτης Τριάδος. — 18 Αὐγούστου 1645 ἐν Βενετίᾳ. — Ἔχω κάμει ἤδη, ἐγὼ ὁ Θωμᾶς Φλαγγίνης τοῦ ποτε Ἀποστόλου, τὴν διαθήκην μου ἰδιό-

chiaro che tutte le operazioni che si doveran fare nel Mag. to sopra li hospitali siano fatte da mia moglie et genero con loro comodo, ne sia mai messo dubbio alle loro operazioni che cosi intendo si eseguisca. Dubito non aver nominata la nostra donna Francesca mistra di casa et però li lascio fin che vive duc. vinticinque all' anno. Item ho fatto voto di maritar alcune figliole et sono quattro nezze della detta mistra li lascio però duc. 25. per una per il loro maritar o monacar et morendo l' una vadi nell' altra. Nel resto racomando a mia moglie et genero che si saldino li operari et che mia moglie eseguisca quanto per una noterella ritroverà nè altro voglio ordinar.

Praeterea siquis et signum:

*Io Bernardo Baldoni Bergamasco fui testimonio pregato et giurato.
Io Valerio Basqualin q. Battre » » » » »*

Et hic est finis dicti codicilli si quis igitur ecc.

Ego Angelus Alexandrinus Smi Pnpi Cancellarius complevi et roboravi.

Nel nome della S. ma Trinità. 18 Agosto 1645 in Venetia. — Ho io Tomaso Flangini q. m Apostolo fatto già il mio tes. o di mia propria mano et prnt.

γραφον και την παρουσίασα εις τον συμβολαιογράφον Δομίνικον Γκράντε και ήδη την επιδοκιμάζω και επικυρῶ εις ὅλα αὐτῆς τὰ σημεῖα και εἰδικῶς την αἰωνιότητα τῆς πιστευτῆς μου κληρονομίας. Μόνον ἐννοῶ νὰ κανονίσω μερικὰ πράγματα και πρῶτον ἀνακαλῶ την διάταξιν ἣτις προέβλεπε την ἀνοικοδόμησιν μοναστηρίου ἐν Κερκύρα και κατὰ συνέπειαν ἀνακαλῶ την διάθεσιν τοῦ χρήματος ποῦ ἐσκόπουν νὰ δαπανηθῇ διὰ τον σκοπὸν τοῦτον, εις τρόπον ὡστε δὲν ἀφίνω τίποτε. Ἐννοῶ ὅμως συμφώνως τῇ παραγγελίᾳ μου, νὰ ληφθῇ φροντίς διὰ τὰς δύο ἐκκλησίας μου, μιᾶς τῆς Ἁγίας Μαρίας στὸ Καρδάκι και τῆς ἄλλης τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καταστραφείσης, τῆς ὁποίας ὅμως τὰ ἱερὰ ἄμφια και αἱ εἰκόνες εὐρίσκονται παρὰ τῷ αἰδεσίμῳ Παπαθεοδοσίῳ Φλώρω, ὅστις καρποῦται τὰ ἔσοδα ἀμφοτέρων τῶν ἐκκλησιῶν. Καὶ θέλω ἵνα, ἀπὸ τὸ εὐγενὲς Συμβούλιον τῆς Κερκύρας, μεταφερθοῦν (τὰ ἄμφια και αἱ εἰκόνες) εις μίαν τῶν πτωχοτέρων ἐκκλησιῶν και ἂν ἤθελε παρουσιασθῇ καλὴ περίστασις, νὰ μεταφερθοῦν εις τὸν ναὸν τῆς Ὑπαπαντῆς, ἀλλὰ νὰ ἔχη την ἀπόλυτον φροντίδα και διοίκησιν τὸ ἐν λόγῳ σεβάσιμον Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ ἐκλέξη τρεῖς πολίτας ἀπὸ τοὺς πρεσβυτέρους οὔτινες θὰ ἐπιβλέπουν ὡστε τὰ ἔσοδα και τὰ ὑπάρχοντα, νὰ μὴ διασπαθίζονται. Τὰ βιβλία τὰ ἀνήκοντα εις την Ἐκκλησίαν, ἡ γυνὴ μου θὰ τὰ χαίρηται και κατόπιν θὰ τὰ στείλῃ εις την ῥηθεῖσαν Ἐκκλησίαν, διὰ την ὁποίαν θὰ κάμη μερικὰ ἱερὰ ἄμφια διὰ την θείαν λειτουργίαν, οἱ δὲ ἐπόπται νὰ παραδώσουν τὰ πάντα με ἀπογραφὴν και ἂν ὁ ἱερεὺς ἐκεῖνος διοικήσῃ κακῶς, νὰ δύναται τὸ Συμβούλιον νὰ τοῦ ἀφαιρῇ την διαχείρισιν και νὰ την ἀναθέτῃ εις ἄλλον και πρὸς τοῦτο δὲν χρειά-

o nelli atti di Domenico Grandi nod. o pub. o questo però approbo et ratifico in tutte le sue parti et p. cipuamen. e la p. petuità del mio fideicommissio. Sol. e intendendo regular alcune cose et prima revocho la dispos. e di voler fabbricar monasterio a Corfù et per conseg. za l'appl. e del denaro che intendevo che s' applicasse per tale effetto onde non lascio cosa alcuna. Intendo però che conforme alla mia disp. ne sii racom. a la cura delle mie due chiese l'una di Santa Marina al Cardachio et l'altra di San Giov. Crisostomo rovinata ma però li suoi paramenti et imagini s' attrovano appresso dal rev. do Papateodossio Floro qual gode le rendite d' ambe le chiese; voglio però che dal Nob. o Cons. o di Corfù siino trasferite in una delle più povere chiese et se vi fosse buon incontro trasportarli nella chiesa di Papandi con l' assoluta cura et governo di detto spett. e Con. o qual debba elegger tre cittadini delli più vecchi che habbian cura che le entrate et beni non siino dissipati. Li libri appartenenti alla chiesa mia moglie li goderà et doppo lei li fara capitar a detta chiesa facendole qualche muda di habiti per celebrare li divini officii et li sig. deputati li consegnino tutto per inventario et se quel prette governerà male possa il Consiglio levarli il tutto et conferirlo ad altri, senza alcun pub. co decreto essendo mio antico. jus patronato acqst. o da miei maggiori.

ζεται καμμία Κρατική απόφασις, διότι ἡ ἐκκλησία μου ἀνήκει κατὰ κυριότητα, τὴν ἀπέκτησα ἀπὸ τοὺς μεγαλειτέρους μου.

Ἐννοῶ τὸ ἔθνος μου νὰ μοὶ κάμῃ ἓνα τάφον μεταξὺ τοῦ ἐρυθροῦ καὶ τοῦ τάφου τοῦ Λεονδαρῆ, καὶ νὰ γίνῃ μὲ τὸν αὐτὸν ῥυθμὸν καὶ μὲ τὴν ἰδίαν μαύρην πέτραν, ὅπου νὰ ταφῆ ἡ γυνή μου καὶ ἐγὼ καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον θέλω νὰ δοθοῦν ἀπὸ τὰ ἔσοδά μου εἰς τὴν ἐκκλησίαν δουκ. 500 ἕως διακόσια, ἀκόμη καὶ νὰ γίνῃ τὸ ἔξοδον διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ τάφου καὶ ἐπὶ πλέον ἀφίνω 20 δουκάτα, αἰώνως, κατ' ἔτος ὑπὲρ τῶν ἐφημερίων, ἵνα κάθε Παρασκευὴν ψάλλουν μίαν λειτουργίαν διὰ τὴν ψυχὴν τῶν δύο μου γυναικῶν καὶ ἐμοῦ, καὶ μετὰ τὴν λειτουργίαν τὴν συνήθη ἐπιμνημόσυνον δέξῃσιν. Ἐγὼ δὲν πιστεύω ὅτι τὸ ἔθνος μου θὰ μοῦ τὸ ἀρνηθῆ, ἐνθυμούμενον τὰς εὐεργεσίας καὶ τὴν προστασίαν, πὺ πάντοτε προσέφερα διὰ τὸ συμφέρον τῆς ἐκκλησίας, καὶ νομίζω ὅτι ἡ ἀναγνώρισις παρ' ἐμοῦ εἶναι ἀρκετή, διότι ὅταν θὰ εἶναι καλὴ μισθοδοσία, θὰ ἔχουν καλοὺς λειτουργοὺς. Ἀλλὰ θέλω νὰ δοθοῦν ἀπὸ τὰ ἔσοδά μου, διότι δὲν θέλω νὰ ἐλαττώνηται τὸ κεφάλαιον καὶ οἱ κληρονόμοι πρέπει νὰ εἶναι εὐχαριστημένοι, διότι τοῖς μένει πλούσιον ἔσοδον. Ἄν ἤθελε προβληθῆ ἀξίωσις τις ἀποζημιώσεως παρὰ τῶν κληρονόμων μου ἢ κόρης μου διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἀντιπροσώπου¹⁾, θέλω ἵνα δι' ὅσον ποσὸν ἐγείρουν ἀξίωσιν, δι' ἄλλο τόσον νὰ ἀποζημιωθῆ ἡ ἐκτελεστικὴ μου Ἐπιτροπὴ καὶ μὲ 20 τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ πλέον, ἀλλὰ δὲν πιστεύω νὰ ἀπαιτήσουν τι, διότι ἠγοράσθη μὲ τὸ ἴδιόν μου χρῆμα. Ἐν τοσοῦτῳ ἔχω ἤδη ἀναθέσει τὴν φροντίδα τῶν ὑπαρχόντων μου εἰς τοὺς Ἐξοχωτάτους Κυρίους ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων, καθόσον δὲν ἔχω

Io poi intendo che dalla mia nazione mi sii fatta un archa tra quella rossa et quella di Leondari che anco si realizera l'ordine con listessa pietra negra ove sii sepolta mia moglie et io per il che voglio sii dato alla chiesa dalle mie entrate duc. cinquecento a duc. i dusero anco et si spenda a far l'archa et inoltre lasso duc. vinti in p. petuo all'anno per i cap. ni accio ogni venerdi dichino una messa per l'anima delle mie mogli et mia et doppio la messa la solita commem. on. Io non credo che la nazione me lo neghera raccordandosi i beneficii et protetion che ho sempre havuto delli interessi della chiesa; mi par che la ricognitione sii sufficiente perchè mentre vi sara buon salario haveran buoni officiatori. Voglio che dalle mie entrate, perchè non voglio che si diminuischa il capital et li miei heredi se potran contentar che li resta opulente rendita se fosse p. teso qualche reffac. to da miei heredi o figliola per l'officio de deputato voglio che di quanto p. tende-

¹⁾ Εἰς τὴν προγενεστέραν διαθήκην τοῦ 1640 ἀναφέρει ὅτι εἶχεν ἀγοράσει τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀντιπροσώπου (deputato) ἢ μᾶλλον ἐπιθεωρητοῦ εἰς τὴν Ἀρχὴν τοῦ Ἄλατος. Σημειωτέον ὅτι ὁσάκις ἡ Γαληνοτάτη Ἀριστοκρατία εἶχεν ἀνάγκην νὰ προσπορισθῆ χρήματα διὰ τοὺς ἐξωτερικοὺς πολέμους, συνήθιζε νὰ πωλῆ τὰ ἀξιώματα ἀντὶ ὠρισμένου τιμήματος, κατὰ δὲ τὸν 17^{ον} αἰῶνα καὶ βραδύτερον καὶ τοὺς τίτλους εὐγενείας.

εἰμὴ μικρὰν ἐλπίδα περὶ διαδοχῆς, καὶ ἂν ἤθελε, θεοῦ εὐδοκίᾳ, μοὶ παραχωρηθῆ, θέλω πάντοτε τὴν ἐξακολούθησιν καὶ τὴν αἰωνιότητα τῆς πιστευτῆς κληρονομίας· ἐννοῶ ἐν τούτοις καὶ ἐν παντὶ νὰ παρίσταται καὶ φροντίζη ὁ κ. Βενέδικτος γαμβρὸς μου, ὅστις δέον νὰ παρέχη κάθε προστασίαν, καθὼς συμφωνῶ εἰς τὸ ὅτι ἂν τυχὸν ἤθελε πρὸς χοῦσίν του ἐπιπλά μου, νὰ ἤμπορῆ νὰ τὰ πάρη κατὰ δέκα τοῖς ἑκατὸν ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν ἐκτίμησιν, ἀλλὰ μὲ τὸν ὅρον ἵνα ἀμέσως μὲ παρακράτησιν τῶν ἐσόδων μου ἐπανακτήσῃ τὴν διαφορὰν ἢ ἐπιτροπεία μου. Τὰ κληροδοτήματα ποῦ ἀφίνω ὑπὲρ ὑπηρετῶν καὶ ἐργατριῶν ἂν δὲν εὐρίσκωνται εἰς τὸ σπίτι μου κατὰ τὸν θάνατόν μου, νὰ ἀκυρωθῶν. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ θέλησίς μου. Ἐγὼ ὁ Θωμᾶς Φλαγγίνης βεβαιῶ μὲ τὸ ἴδιό μου χέρι καὶ προσθέτω ὅτι ἡ κ. Μαρία σύζυγός μου, κρατεῖ ἐν σημείωμα τῶν χρεῶν μου, τὰ ὅποια θέλω μόνον αὕτη νὰ τὰ πληρώσῃ. *Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ* Ἐπαναλαμβάνω νὰ προσθέσω ὅτι ἡ κυρία Μαρία γυνὴ μου πρέπει νὰ μείνῃ νὰ διαχειρίζεται τὰ ὑπάρχοντά μου, συμφώνως μὲ τὴν διαθήκην μου, ἡ ὁποία θέλω ἀμέσως νὰ ἀναγνωσθῆ.

Ἐγὼ Θωμᾶς Φλαγγίνης βεβαιῶ τὰ ἄνωδι.

3 Φεβρουαρίου 1645.— Ἐχω ἤδη ἐγὼ Θωμᾶς Φλαγγίνης διαθέσει πλήρως τόσον ἐν τῇ διαθήκῃ μου, παρουσιασθείση εἰς τὴν Καγκελλαρίαν, διὰ τοῦ συμβολαιογράφου Δο-

ran altrettanto sii reffatta la mia Comm.ia con 20 per cento di più cosa però che non credo che pretenderanno, essendo acquistato di mio proprio danaro. Intanto ho io raccomandato la cura del mio haver alli Ill.mi Sig. sopra li Ospitali in quanto vedo poca speranza d'heredita la qual anco quando piacesse a Dio di concedermelo voglio però sempre la continua. e et. p. petuità del mio fideicommisso, tuttavia intendo che in tutte le cose assista sempre il Sig. Benetto mio genero et ne tenga cura et presti ogni protet. e come intendo che se volesse per suo uso de miei mobili possa torli con diese per cento meno della loro stima, ma che siino de subito con la retentione delle mie rendite reintegrata la mia commissaria alli legati che lascio a servitori et massare se non sono al tempo della mia morte in casa restino privi et questa è la mia volontà.

Io Tomaso Flangini affermo de mano propria et aggiungo che la Sig. a Maria mia moglie tiene un memorial de mii debiti voglio che lei sola li possi pagar. *A dī detto:* torno a replicar che la sig. a Maria mia moglie restar debbi nel governo del mio havere conforme al mio test. o qual voglio che subito sii letto.

Io Tomaso Flangini affermo ut supra.

3 Febraio 1645.— Ho io Tomaso Flangini pien. te disposto così nel mio Test. o presentato nella Cancelleria per me consignato a d. o Domenico Grandi Nod. et anco aggiunto in una cedula essistente appresso della Sig. mia moglie

μίνικο Γκράντι πρὸς ὃν τὴν εἶχον ἐπιδώσει, ὅσον καὶ εἰς ἓν ὑπόμνημα, εὐρισκόμενον παρὰ τῇ κυρία σύζυγῳ μου, παρ' ἐμοῦ οἰκειοθελῶς παραδοθέντος εἰς αὐτήν, ἤδη ἐγὼ ἐπιδοκιμάζω καὶ ἐπιβεβαιῶ πᾶν ὅ,τι εἰς τὴν Διαθήκην καὶ Κωδεϊκελλον περιέχεται, θέλων ἵνα ὅλη ἡ περιουσία μου ὑποβληθῇ εἰς αἰώνιαν πιστευτὴν κληρονομίαν καὶ ὡς ἐν τῇ ῥηθείῃ διαθήκῃ διατυπώνεται, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶχον ἐγκαταστήσει ὡς ἐπίτροπον τὸν πρωτεξάδελφόν μου κ. Φραγκίσκον Νεγροπόντε, ὃν ἀγαπῶ πολὺ καὶ πολλάκις εὐηργέτησα, ἀλλ' εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀνακαλῶ καὶ μαζὺ ἀνακαλῶ καὶ τὸ ἀφεθὲν αὐτῷ κληροδοτήμα διότι ἡ κ. Μαρία δέον νὰ ἔχη τὴν ἀνωτάτην ἐπίβλεψιν τοῦ παντός καὶ αὕτη θὰ ἀναθέσῃ εἰς ὅποιον τῆς ἀρέσει καὶ ἡ ἐπιθυμία μου εἶναι ἵνα ὁ κ. Βενέδικτος γαμβρός μου μετὰ τοῦ ἐξοχωτάτου ἀδελφοῦ του Ματθαίου βοηθήσουν τὴν σύζυγόν μου νὰ ἐκτελέσῃ τὰς εἰρημένας παραγγελίας μου. Ἐννοῶ πάντοτε ἵνα ἅπανα ἡ περιουσία μου ἐπενδυθῇ κατόπιν ἀποφάσεως τῶν Κυρίων ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων μὲ εἰδικὴν ἀπογραφὴν τοῦ ὑπάρχοντός μου, θέλω νὰ ἐκλέξῃ ἡ γυνὴ μου ὅποιον θελήσῃ ἵνα κρατῇ ξεχωριστὸν βιβλίον παντός ἀνήκοντος εἰς ἐμέ, μὲ τὸν μισθὸν ἐκείνον ποῦ θὰ θεωρηθῇ ἱκανοποιητικὸς καὶ εἰς τὸ βιβλίον θὰ καταγραφῇ πᾶν ὅ,τι ἔχω καὶ εἶτα θὰ παραδοθῇ εἰς τὸ γραφεῖον τῶν ἐξοχωτάτων Κυρίων ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων, ἵνα δύναται τις νὰ βλέπῃ πάντοτε τὸ ὀλίγον ποσὸν τοῦ ἐνεργητικοῦ μου. Καθιστῶ γνωστὸν ὅτι εἰς τὴν οἰκίαν εὐρίσκονται τὰ βιβλία μου καὶ ἰδία ἐκείνο τὸ ἐκ χαρτονίου καὶ τὸ τελευταῖον ἐκείνο τὸ μεγάλο μὲ ἄλλα προηγούμενα, εἰς τὰ ὁποῖα εἶνε σημειωμένα τὰ ὑπάρχοντά μου ἅπαντα ὡς καὶ αἱ πιστώσεις μὲ τιμότητα, μολονότι εἶνε μὲ κάποιαν σύγχυσιν.

per me a lei volontariamente consignata. Hora io approbo et confermo quanto in essi test.o et cod.o si contiene volendo al tutto che il mio haver sii soggetto a p.petuo fideicommisso et come in detto test.o si contiene ma perchè avevo in essi instituito commissario il sig. Fco Negroponte mio germ.o da me molto amato et al quale havevo fato molti beneficii però in questa parte lo revoco et insieme revoco il legato lasciatoli dovendo la sig.ra mia moglie haver la sovraintendenza di tutto et lei deputar chi le piace, desid.o che il sig. Benetto mio genero debbi lui con l' ill. mo Sig. Mattio suo fratello coadiuvar et eseguir le soprad. e mie ordin.i intendendo sempre che tutto il mio sii investito col decreto dei Signori sopra li hospitali con parti. e invt.io di tutto il mio; voglio che mia moglie elegga chi le piacerà a tener libro destinto de tutto il mio con quel salario che sarà stimato conv.e, nel qual sii registrato tutto il mio havere dovendo dto libro esser poi pntato all' officio delli Ill.mi Sig. sopra li hospitali acciò sempre si possa veder la quantità del mio havere, avvertendo che vi sono i miei libri in casa partic.te quello di carton et quell' ultimo grando con altri anteced.i nelli quali vi sono notati li miei haveri et crediti con lealtà seben con qualche confusione.

Havendo fatto certa tal qual disposit.ne di fabricar un monasterio a Corfù

Ἐπειδὴ ἔχω κάμει μίαν παραγγελίαν ἵνα κατασκευασθῆ ἓν μοναστήριον ἐν Κερκύρα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τῆς κυριότητος μου, τῆς Ἁγίας Μαρίας, προστιθεμένων, εἰς αὐτὴν καὶ τῶν ἐσόδων τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, τώρα τὴν ἀνακαλῶ, διότι δὲν θέλω, νὰ δαπανηθῆ ποσὸν ὑπερβαῖνον τὰ 100 δουκάτα διὰ τὴν ἐπισκευὴν τῆς εἰρημένης Ἐκκλησίας καὶ ἐννοῶ ἵνα ἀπὸ τὸ Συμβούλιον τῆς Κερκύρας ἐκλεγῆ εἰς ἱερεὺς καλῆς φήμης καὶ νὰ τῷ παραχωρῶνται τὰ ἔσοδα καὶ τῶν δύο εἰρημένων Ἐκκλησιῶν μὲ ὑποχρέωσιν ὅτι ἕξ φορὰς κατ' ἔτος τοῦλάχιστον, δέον νὰ ψάλλῃ μίαν λειτουργίαν ἐν τῷ ῥηθέντι τόπῳ, ἣν νὰ ἐπακολουθῆ ἢ ἐπιμνημόσυνος δέσεις ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου καὶ ἂν δὲν τὸ κάμῃ, οἱ κύριοι ἐπόπται δέον νὰ τὸν ἀπολύουν καὶ μόνον τὸ Συμβούλιον δέον νὰ ἐκλέγῃ ἀντικαταστάτην καὶ παρακαλῶ τὴν κ. Μαρίαν νὰ φροντίσῃ νὰ προμηθεύσῃ τὰ ἀναγκαῖα ἱερὰ ἄμφια, ἐκτὸς ἐκείνων ποῦ ὑπάρχουν ἤδη ἐν αὐταῖς, οἱ δὲ κύριοι Ἐπόπται τῆς εἰρημένης πόλεως δέον νὰ κάμνουν μίαν λεπτομεροῦ ἀπογραφὴν παντὸς ὅ,τι εὐρίσκεται εἰς τὰς ἐκκλησίας ὡς καὶ τῶν ἐσόδων, διότι ἡ διοίκησις θὰ ἀνήκῃ εἰς τοὺς ἐν λόγῳ κυρίους.

Θέλω, ἂν ὁ προϋστάμενος τῆς ἐνορίας τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίνου θελήσῃ νὰ κάμῃ τὸ βῆμα τοῦ Ἁγίου Σπυριδωνος, νὰ τῷ δοθοῦν δουκάτα 200, ἀλλὰ μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κάμῃ τὴν εἰκόνα ἑλληνικὴν μὲ τὴν προσωπογραφίαν ἐμοῦ γονυπετοῦς καὶ νὰ τῷ δίδωνται κατ' ἔτος τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἀγ. Σπυριδωνος, Κηρῖα ἀξίας 12 λιρῶν ἵνα φωτίζηται τὸ βῆμα καὶ ἐννοῶ νὰ λαμβάνῃ μέρος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῶν Γραικῶν ἢ οἱ ἐφημέριοί των καὶ νὰ εἶναι ἐκείνη ἢ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ τελεῖται ἡ λειτουργία παρὰ

nella chiesa di mia raggione di Sta Marina et incorporarli anco le rendite di San Gio. Crisostomo, ora le revoco non volendo che si spendan che soli duc. cento per reparar detta chiesa intentendo che dal Cons.o di Corfù sii eletto un sacerdote di buona vita et se li assegnino le entrate di dette due chiese con obligo che sei volte all'anno debba almeno dir messa in d.o luochu con la comemor.on per l'anima mia et se non la farà i sig. syndici lo debban privar et il Cons.o solo debba elegger altro, pregando la sig. Maria che debba proveder di qualche param. o neces. o oltre quelli che sono in essere et li sig. syndici di detta città debban far destinto invt.o di tutte le robbe et entrate dovendo il governo aspettar a detti signori. Voglio se il piovan di Sant' Antonin vorra far l'altar di San Spiridion che li siino dati duc. dusento ma con far *la palla greca con il mio retratto in zenochion* assegnandole ogni anno il dì di sua festa lire dodese di cera per illuminar l'altar intend.o che vi intervenga l'arc.o de Greci ovvero suoi capp.i et sii quel giorno che da greci sarà celebrata la sua festa et non lo facendo non habbi cosa alcuna nè anco li duc. dusento quali li siino dati con istr.o con asta cond.ne et mancando si debba il tutto restituire et anco se li levi la spesa per il giorno di S. Saba vigilia istituita nel mio test.o et questo

τῶν Ἑλλήνων καὶ ἂν δὲν τὸ κάμη¹⁾ νὰ μὴν λάβῃ τίποτε, οὔτε καὶ τὰ 200 δουκάτα, τὰ ὅποια ἐνδεχομένως θὰ τῷ δοθοῦν μὲ συμβολαιογραφικὴν πράξιν καὶ μὲ αὐτὸν τὸν ὄρον καὶ ἂν τὸν παραβῆ, δέον νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ πᾶν καὶ μάλιστα νὰ τῷ ἀφαιρεθῆ τὸ ἔξοδον διὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἁγ. Σάββα ἢ τὴν παραμονήν, ποῦ διώρισα ἐν τῇ διαθήκῃ μου καὶ τὸ ποσὸν αὐτὸ νὰ διανέμηται εἰς ἀπόρους Ἕλληνας ἀσθενεῖς καὶ θέλω ἵνα τὰ ῥηθέντα 200 δουκάτα καὶ κάθε ἄλλο κληροδοτήμα νὰ λαμβάνηται ἀπὸ τὰ ἔσοδά μου διότι ἡ σταθερά μου πρόθεσις εἶναι πρωτίστως νὰ γίνηται ἡ πώλησις καὶ ἡ ἐπένδυσις καὶ κατόπιν νὰ πληρώνωνται τὰ κληροδοτήματα. Θέλω ὁμοίως ἵνα τὸ δάνειον τῶν 500 δουκᾶτων μὲ τὰ ὠριμάσαντα διάφορα, ποῦ ἔχω κάμει εἰς τὸν Ἐξοχώτατον Καοτόρτα μὲ ἐγγυητὴν τὸν ἔξοχώτατον Δολφίν, ἐκχωρηθῆ εἰς τὰ δύο Νοσοκομεῖα, τῶν Ἀνιάτων καὶ τοῦ Ἑλέους, πρὸς ἐκπλήρωσιν παλαιοῦ ταξίματος, ἀλλ' ὅμως ἂν τυχὸν οἱ Ἀνιάτοι ἀρνηθοῦν νὰ δέχωνται Ἕλληνας, νὰ τοῖς ἀφαιρεθῆ καὶ νὰ προσεθῆ εἰς τὸ ἐνεργητικόν μου ὑπόλοιπον. Εἶμαι ὁμοίως πιστωτὴς τῆς Ἐξοχωτάτης Τζιουστινιάνας Τρεβιζάν διὰ ποσὸν ἑκατὸν καὶ πλέον δουκᾶτων τὴν παρακαλῶ νὰ τὰ πληρώσῃ, διότι ἔκτος τοῦ ὅτι εἶμαι νόμιμος πιστωτὴς, τὸ ἀξίζω διὰ τὴν ἐμπιστον ὑπηρεσίαν καὶ ὑπεράσπισιν τῶν συμφερόντων της καὶ ταῦτα ἀφήνω εἰς τὰς Ἀνυπάνδρους Νεάνιδας²⁾ ἵνα τὸ ἡμισυ διατεθῆ διὰ τὴν ὑπανδρείαν ἢ μοναχικὴν χειροτονίαν τῆς Θωμαζίνας βαπτιστικῆς μου, ἐκεῖ διαμενούσης, καὶ τὸ ἄλλο ἡμισυ εἰς τὴν ἀδελφὴν τῆς Καικιλίας θαλαμηπόλου μου καὶ ἂν δὲν θελήσῃ νὰ τὸ κάμη οἰκιοθελῶς (ἢ Τρεβιζάν), ἱκετεύω

debba esser dispensato a poveri greci amalati, volendo che li sud.i duc. dusento et ogni altro legato sii cavato dalle mie entrate essendo mia ferma inte.e che prima tutto si venda et si investa et poi si eseguishino li legati. Così voglio che il livello delli duc.i 500 con li prò corsi che tengo con l' ecc.mo Caotorta et piezzo l' ecc.mo Dolfin siino aplicati alli doi hospitali Incurabili et pietà per estintion di voto fatto, ma però se li Incurabili ricuseran pigliar greci le sii levato et vadi nel mio residuo. Io son creditor di duc. cento et più dall' ill.ma Giustianiana Trevisan la prego soddisfarli perchè oltreche son leg.o creditor lo merito per la fedel servitù et difesa prestata ai suoi int.si quali li lascio alle Zitelle per-

¹⁾ Δὲν ἐδέχθη ὁ προϊστάμενος τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίνου νὰ κάμη τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγ. Σπυρίδωνος κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν (Βυζαντινὴν) τεχνοτροπίαν καὶ σήμερον ὑπάρχει μὲν τὸ βῆμα τοῦ Ἁγ. Σπυρίδωνος ἀλλ' ἡ εἰκὼν δὲν ἔχει γονυπετὴ τὸν Φλαγγίνην καὶ ὡς πρὸς τὴν τεχνοτροπίαν δὲν παρουσιάζει τι τὸ ἐνδιαφέρον. Τοῦτο ἀνηγέρθη τῷ 1705 ἀπὸ ἄλλους δύο Κερκυραίους: τὸν Ἰωάννην Χαλικιόπουλον καὶ Γεώργιον Ζανδέρην ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ τοῖς παραχωρηθῆ πρὸ τοῦ μικροῦ παρεκκλησίου τοῦ Ἁγ. Σπυρίδωνος, χάρις διὰ τοὺς τάφους των, οἵτινες καὶ σώζονται σήμερον μὲ τὰς ἐπιγραφάς, ἐντὸς τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας (atti N° Fr. Velano - Busta 13.603). Ἐν τῷ Ναῷ τούτῳ φυλάσσεται ὡς ἱερὸν λείψανον εἰς δάκτυλος ἀνήκων — ὡς λέγεται — εἰς τὸν Ἁγιον Σπυρίδωνα.

²⁾ Ὑπῆρχεν ἐν τῇ νησίδι Giudicca ἐν φιλανθρωπικόν ἴδρυμα ἐπονομαζόμενον delle Zitelle, ἐν ᾧ ἐγίνοντο δεκταὶ αἱ πτωχαὶ ἀνύπανδροι καὶ ἀπροστάτευτοι νεάνιδες.

τὸν ἑξοχώτατον κύριον Διοικητὴν τοῦ ἰδρύματος νὰ ἐκτελέσῃ δι' ἐξόδων μου αὐτὴν τὴν τόσον δικαίαν προᾶξιν. Εἰς τὴν Καικιλίαν θαλαμηπόλον μας, ἀνακαλῶ ὅ,τι τῆς ἔχω ἀφήσει εἰς τὴν διαθήκην μου καὶ θέλω νὰ λάβῃ 200 δουκάτα εἰς μετρητά, ἐκτὸς ἐκείνων τῶν Σχολῶν ¹⁾ καὶ δουκάτα 100 εἰς φορέματα ποῦ θὰ ἐγκρίνη ἢ σύζυγός μου ἐκτὸς τῶν ἐνδυμάτων της καὶ ὑποκαμίσεων. Ὅμοίως ἐνόσω ζῆ αὕτη καὶ ὁ σύζυγός της, ἐφόσον καὶ αὐτὸς συγκατατεθῆ, τὴν χοῆσιν τῆς μικρᾶς μου οἰκίας εἰς τὸν Ἅγιον Γρηγόριον, ²⁾ ποῦ ἐνοικιάζεται τῶρα μὲ 17 δουκάτα κατ' ἔτος καὶ νὰ δαπανηθῆ καὶ ποσὸν μέχρις εἴκοσι δουκάτων διὰ τὴν καλὴν ἐπισκευὴν της.

Ἐς θεωρηθῆ ὁ λογαριασμὸς τοῦ Λορέντζου διὰ τὸν ὁποῖον ἔκαμα μίαν ἐπένδυσιν εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον δουκάτα 150 καὶ ὅ,τι ὑπόλοιπον μείνη, νὰ πληρωθῆ. Ὁ Μαξιμιανός ³⁾ πληρώνεται παρ' ἐμοῦ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος μὲ δουκάτα 70 κατ' ἔτος, καὶ αὐτὸς διαθέτει ὅλα τὰ τσαμπουρα ⁴⁾ εἰς μεγάλην ποσότητα, ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ τὰς ἀποδείξεις του καὶ ἂν ἤθελε φέρῃ καμμίαν δυσκολίαν ἢ ἤθελε προβάλλῃ καμμίαν ἀξίωσιν, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀνακαλῶ κάθε κληροδότημα καὶ ἐννοῶ ἢ ἐπιτροπεία μου νὰ κρατήσῃ ἄμυναν, διότι δὲν τοῦ ὀφείλω, ὡς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ βιβλίον μου, ἀλλὰ δὲν πιστεύω παρόμοιον προᾶγμα, θεωρῶν αὐτὸν ἐντιμὸν ἄνθρωπον. Κάμνω καὶ πάλιν γνωστὸν εἰς τοὺς κληρονόμους μου ὅτι δὲν ἔχω χρήματα οὐδενὸς οὔτε πρὸς ἀσφάλειαν

chè la metà sii per il monacar o maritar di Tomasina mia fiozza ivi esistente et l'altra mittà alla sorella di Cecilia mia cam.ra et se non vora farlo volonte suplico l' ecc. mo sig. gov. r del locho a far a mie spese eseguir qsta cosi giusta opera. A Cecilia nsra cam.a revocho quanto le ho lasciato nel mio test.o et voglio che habbi duc. dusento contanti, oltre quelli delle Scole et duc. cento di robbe che parera a mia moglie oltre le sue vest.e et camise. Item durante la sua vita et di suo consorte mentre però egli cosi vorà, l'uso della mia casetta a San Gregorio che s'affitta duc. ti 17 all'anno dovendosi spender fin duc. vinti per ben acomola. Si veda il conto di Lorenzo al qual ho investito in Cecca duc. centocinquanta et di quanto le resta sii pagato. Massimian è da me d'ano in ano sodisfatto con duc. 70 all'ano ed egli dispone di tutte le graspe in gran quantità e di ciò ne sono i suoi riceveri et quando movesse alcuna difficoltà o promovesse alcuna pretention sara indebita onde in tal caso revoco ogni legato et intendo che la mia Comm.a resti difesa pchè non le deve cosa alcuna constando ciò dal mio libro, non credo però cosa tale stimandolo homo da bene. Avvertisco di nuovo i

¹⁾ Τῶν Ἀδελφοτήτων, αἵτινες ὠνομάζοντο τότε Scuole.

²⁾ Ἐνορία ἐν Βενετία παρὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ὑγείας (della Salute).

³⁾ Ὁ Τρόνος ὑπηρέτης του.

⁴⁾ Τὸ ἄλλως λεγόμενον τσαμπί (βότρως σταφυλῆς).

οὔτε δανεικὰ καὶ λέγω τοῦτο διότι βλέπω πολλάς δολιότητας καὶ τεχνάσματα ποῦ με καθιστοῦν ἐκπληκτον. Καὶ ἐδῶ εἶναι τὸ τέλος.

Ἐγὼ Θωμᾶς Φλαγγίνης βεβαιῶ τὰ ἄνωθι.

1647 τῇ 9 Μαρτίου ἐν Βενετία. — Ἐχων ἐγὼ ὁ Θωμᾶς Φλαγγίνης εἰς τὰς ἐν τῇ διαθήκῃ διατάξεις μου παραγγεῖλει ἵνα πωληθοῦν ὅλα τὰ ἐπιπλά μου, ἄργυρος καὶ λοιπά, ὅπως ἔγραψα εἰς τὰς εἰρημένους διαταγὰς μου, ἃς ἐπιβεβαιῶ καὶ ἐπιδοκιμάζω εἰς ὅλα αὐτῶν τὰ σημεῖα, ὅμως βλέπων τὰ δυστυχήματα τοῦ παρόντος καιροῦ ¹⁾ — καὶ ὁ εὐλογημένος Θεὸς ἃς εὐδοκήσῃ νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειαν καὶ ἀνακούφισιν τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας μου — ἐννοῶ νὰ διαφυλαχθοῦν τὰ ῥηθέντα ἐπιπλά μου καὶ ἃς ἀναμένουν καλὴν εὐκαιρίαν, ἵνα μὴ πωληθοῦν εἰς χαμηλὰς τιμὰς, ἀλλ' ἐννοῶ νὰ διατηρηθοῦν καὶ νὰ μὴν τεθοῦν εἰς χρῆσιν καὶ ἂν ἡ προσφιλεστάτη μου θυγάτηρ θελήσῃ νὰ κρατήσῃ πρὸς χρῆσίν της νὰ δύναται νὰ τὰ λάβῃ ὑπὸ ἐκτίμησιν καὶ διὰ τὴν πληρωμὴν ἃς παρακρατῆται ἀπὸ τὰ ἔσοδά μου μία ποσότης κατ' ἔτος, οὕτως ὥστε ἐντὸς πέντε ἐτῶν ἢ ἔστω ἕξ, νὰ πληρωθοῦν καὶ τὰ εἰρημένα ἔσοδά μου νὰ τοποθετῶνται εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον εἰς τὴν συμφερωτέραν κατάθεσιν καὶ ἐν περιπτώσει ἀπελευθερώσεώς των, ²⁾ ἵνα μένουν εἰς τὰς καταθέσεις ποῦ θὰ ἀνοιχθοῦν καὶ οὕτω θὰ πράξουν οἱ ἔσο-

miei heredi che non ho denari d'alcuno ne in salvo ne adimprestito chè vedo molte falsità et invent.ni che mi rendono stupido. Et hic est finis.

Io Tomaso Flangini aff. o ut s. a.

1647 addì 9 Marzo in Venetia. — Havendo io Tomaso Flangini nelle mie ordin.i test.ie ordinato che si vendano tutti li miei mobili, argenti et altro come nelle dte mie ordin.i quali confermo et approbo in tutte le sue parti, però vedendo li infortunii delli tempi prnti (che voglia Iddio bend. o porger il suo agiuto a sollievo della mia Ser.ma Rep.ca) però intendo che dti mii mobili si sostentino et si aspetti buona occasione aciò non si vendino a precipitio ma però voglio che restino conservati et non adoperati, se poi la mia caris.ma figliola volesse tener per suo uso possa riceverli a stima et per pagamento si trattenghino dalle mie entrate tanto all'anno sicchè in anni cinque et anco sei restino pagati et le d.e entrate si pongano in Cecha al maggior deposito et affrancandosi restino neli depo-

¹⁾ Εἶχεν ἀπὸ δύο ἐτῶν ἀρχίσει καὶ ἐξηκολούθει ἄγιος ὁ Τουρκογενεϊκὸς πόλεμος ἐν Κρήτῃ.

²⁾ Μόνον τὸ Κράτος ἐδέχετο εἰς τὸ θησαυροφυλάκιόν του ἢ εἰς τοὺς διαφόρους ὀργανισμοὺς του (Dazio al Vin, al Sal κλπ.) καταθέσεις τῶν ἰδιωτῶν τὸ ἐπιτόκιον τῶν ὁποίων ἐκυμαίνετο ἀναλόγως τῶν ἐκτάκτων ἀναγκῶν καὶ τῆς ζητήσεως τῶν χρημάτων, διὰ τὴν διεξαγωγὴν ἰδίως τῶν ἐξωτερικῶν πολέμων ἀπὸ 3 ἕως 7 τοῖς ἑκατόν. Ὅσάκις λοιπὸν παρουσιάζεται σπάνις, κατ' ἀνάγκην τὸ ἐπιτόκιον ἤϋξανε, ἐνῶ τοῦναντίον συνέβαινεν ὅτε τὸ Κράτος εἶχεν ἐπάρκειαν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐκάλει τοὺς καταθέτας νὰ ἀποσύρουν τὰ χρήματά των καὶ ἤνοιγε νέας μὲ μικρότερον τόκον.

χώτατοι Κύριοι Ἐπιμεληταὶ τῶν Νοσοκομείων. Ἐάν κατὰ σύμπτωσιν ἡ θαλαμηπόλος μου Καικιλία δὲν θὰ εἶναι ὑπανδρευμένη, τῆς ἀφίνω διὰ τὴν ὑπανδρείαν τῆς τὴν χρῆσιν τῆς μικρᾶς μου οἰκίας εἰς τὸν Ἅγιον Γρηγόριον, ἐφόσον ζῆ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν τῆς, ἀκόμη δ' ἐκεῖνον ποῦ αὐτὴ θὰ διατάξῃ, ἐφόσον οὗτος ζῆ, καὶ ἐκτὸς τοῦ ὅ,τι τῆς ἀφήκα, τῆς ἀφήνω καὶ δύο Stara ¹⁾ ἀλεύρου καὶ δύο βαρέλια ²⁾ κρασί, κατ' ἔτος καὶ ἐφόσον ζῆ καὶ νὰ τῆς τὰ πηγαίνουν εἰς τὸ σπίτι τῆς.

Ἐγὼ δὲ Θωμᾶς Φλαγγίνης βεβαιῶ τὰ ἄνωθι.

1648 21 Μαρτίου ἐν Βενετία. — Ἐχω ἤδη ἐγὼ ὁ Θωμᾶς Φλαγγίνης τοῦ ποτε Ἀποστόλου διαθέσει ἐξ ὀλοκλήρου τὰ πράγματά μου, τόσον διὰ τῆς διαθήκης ἣν ἐπέδωκα εἰς χεῖρας τοῦ ποτε Δομνίκου Γκράντι Ἐνετοῦ Συμβολαιογράφου, ὅσον καὶ διὰ τῶν Κωδικέλλων τῶν εὑρισκομένων ἐν τῇ οἰκίᾳ παρὰ τῇ συζύγῳ μου, τοὺς ὁποίους πάντας ἐπιδοκιμάζω, ἐπαινῶ καὶ ἐπικυρῶ καθ' ὅλα αὐτῶν τὰ σημεῖα καὶ ἰδιαιτέρως συνιστῶ εἰς τὸν Γαληνότατον καὶ ἀγαθώτατόν μου Πρίγκηπα τὴν προστασίαν τῶν ὑπαρχόντων μου καὶ γονυπετῆς ἱκετεύω τὸ ἐνδοξότατον Συμβούλιον τῶν 40³⁾ ἵνα διαφυλάξουν ἀθικτον τὴν πιστευτὴν μου κληρονομίαν, ἣτις ἀποσκοπεῖ τὴν ἐξυπηρέτησιν Κυρίου τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ δημόσιον ὄφελος. Ἦδη προσθέτω ὅτι ἔχων δώσει, πρὸ τεσσάρων περιπυρῶν ἐτῶν, δάνειον εἰς τὸν ἐξοχώτατον κ. Σεμπαστιὰν Μοτσενίγον δουκ. 2600 μὲ τὸν εἰ-

siti che saran aperti et cosi li ecc.mi sign.i sopra li hospitali farano eseguire. Se per caso Cecilia mia cam.ra non sarà luoghata le lascio al suo maridar l'uso della mia casetta a San Gregorio finchè viverà et anco doppo la sua morte in vita solamente di chi lei ordinerà et oltre quello li ho lasciato li lascio anco due stara di farina et due barille di vin in vita sua all'anno, condotte a casa.

Io Tomaso Flangini affermo quanto de sopra.

1648 21 Marzo in Venetia. — Seben ho io Tomaso Flangini q. Apostolo disposto pienam.e delle cose mie cosi nel mio test.o appresentato nelle mani del qm. Domenico Grandi Nod. Ven.o come nelli miei codicilli esistenti in casa appresso la Sig. mia moglie quali tutti approbo, laudo et ratifico in tutte le loro parti et partic.te racomando al mio Ser.mo et benign.mo Prencipe la protetion del mio havere et genuflesso suplico l'ecc.mo Cons.o de 40 che conservino illeso il mio fideicommisso diretto pure al servitio del sig. Iddio et beneficio pub.co. Hora aggiungo che havendo io già anni quattro inc.a dato a livello all'illmo s. Sebastian Mocenigo duc. doimille seicento con qsta espressa et precipua conditione che fossero impiegati nel-

¹⁾ Τὸ staro = 83 κιλιά.

²⁾ Τὸ βαρέλι περιεῖχε 64 λίτρα.

³⁾ Εἶναι ἡ Quarantia Civil ἥτοι τὸ Τεσσαρακονταμελὲς Πολιτικὸν Δικαστήριον.

δικὸν καὶ ῥητὸν ὄρον ἵνα τὰ μεταχειρισθῆ διὰ τὴν ἀγορὰν 46 ἀγρῶν εἰς τὸ Σκαλτε-
νίγο, ¹⁾ ἀνηκόντων εἰς τινὰς κυρίας Φερέτι καὶ Σακάρδι, διὰ τοὺς ὁποίους ἀγροὺς ἐπρό-
κειτο νὰ δοθῆ καὶ ἕτερον ποσὸν μεγαλείτερον ὑπὸ τοῦ ἐν λόγῳ Κυρίου, καὶ ἔδει ἢ
ἰδιοκτησίᾳ νὰ μοὶ ἐνεχυριασθῆ διὰ τὸ ῥητὸν ποσὸν, ὡς καὶ ἐγένετο διὰ συμβολαιογρα-
φικῆς πράξεως συνταχθείσης ἐνώπιον τοῦ ποτε Δομινίκου Γκράντι συμβολαιογράφου,
καὶ τὸ συμβόλαιον τῆς ἀγορᾶς ὃ εἰρημένος Κύριος μοὶ τὸ ἐπέδειξε καὶ μὲ ὑπεχρέωσε
νὰ καταθέσω εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον δουκ. 2.600 ἵνα χρησιμεύσουν ὡς ἀντάλλαγμα
τῶν ῥηθέντων ἀγρῶν, μὲ αὐτὸ τὸ πειστήριον ἐγὼ τοῦ ἐμέτρησα τὸ ἀντίτιμον, ἀλλ' ὃ κύ-
ριος αὐτός, μὲ προφανεστάτην ἀπάτην, διέθεσε τὸ χρῆμά μου κατ' ἀρέσκειάν του καὶ
ὅταν μετέβην ἵνα προβῶ εἰς τὴν κατάσχεσιν τῆς εἰρημένης ἰδιοκτησίας, ἀνεῦρον ταύτην
ἐπ' ὀνόματι τῶν κυριῶν αὐτῶν καὶ οὔτε εἶχε γίνῃ καμμία ἐνυπόθηκος πράξις καὶ οὔτω
μένει τὸ κεφάλαιόν μου ποῦ μαζὺ μὲ τὰ διάφορα, ἀνέρχεται εἰς δουκάτα 3000, κατα-
ναλωθέντα παρὰ τοῦ εἰρημένου Κυρίου, εἰς τὸν ὁποῖον ἔκαμα πολλάκις παράκλησιν
ἵνα καταθέσῃ τὸ ὀφειλόμενον ποσόν, ἄλλως θὰ κατέφευγον εἰς τοὺς ἐξοχωτάτους Κυ-
ρίους Ἀρχηγούς ²⁾, ὄντος τοῦ χρέους τούτου, μία ἀπάτη ἐγκληματικὴ καὶ προφανεστάτη·
ὃ κύριος οὗτος πολλὰς φορὰς μοὶ ὑπεσχέθη καὶ κατόπιν καὶ δι' ἐπιστολῶν τὸν ἠπέλιψα
ἀλλ' εἰς μάτην. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον προσέρχομαι γονυπετῆς ἵνα ἱκετεύσω τὸ Ἐκλαμ-
πρότατον Συμβούλιον τῶν 10, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάγονται αἱ ἄδικοι παρόμοιοι πράξεις,
διότι δὲν δύναμαι νὰ τὸν ἐναγάγω ἀλλαχοῦ, καθ' ὅσον ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του εἶναι ὑπο-

L'acquisto di campi 46 a Scaltenigo di raggione di alcune sign.e Feretti et Sachardi
che dovevan esser anco con maggior suma acquistati da d.to Sig.re dovendo qsta
pos.on essermi obligata per dta suma et come nell'istrom.o rogato nelli atti del qm.
Domen.o Grandi nod.o qsto sign.e mi ha mostrato l'istr.o d'acquisto con obligo di
dover depositar duc.i 2600 in cecha per esser c.ditionati invece di dti campi con
qsta fede io le ho fatto l'esborso et qsto sign. con patentis.a delusione ha disposto
del mio danaro a suo piacere et quando sono andato per eseguir contro dta poss.on
ho ritrovato esser in nome dī dte donne nè esser stato fatto alcun deposito
et cosi resta il mio capital che con li pro ascende a duc. 3 m. consunti da dto
Signore al quale ho fatto ogni modesta istanza perchè facesse il deposito altrimenti
sarei comparso alli Ecc.mi Sign. Capi essendo qsto debito criminale et patent.mo
ingano, egli ha piu volte promesso et poi anco con lettere sue minacciato onde con-
vengo genuflesso suplicar l'ecc.mo Cons.o de X al quale son racomandate le ingiu-
ste operationi simili non potendosi comparir altrove perchè civilmente tutti li suoi
beni sono conditionati, egli ha debiti anteriori al mio che assorbono, anco se vi

¹⁾ Πολίχνη παρὰ τὸ Mestre (Βενετία).

²⁾ Ἐνωσὶ τὴν Δεκαρχίαν ἢ ὁποῖα ἐδίκαζε τὰ παραπτώματα τῶν εὐγενῶν.

θηκευμένα· οὗτος ἔχει χρέη προτερόχρονα τοῦ ἰδικοῦ μου, τὰ ὁποῖα ἀπορροφοῦν καὶ ὅ,τι ἀκόμη ἤθελεν εὐρεθῆ ἑλεύθερον βαρῶν καὶ δὲν ἔχω ἄλλην ἐγγύησιν εἰμὴ τὴν δέσμευσιν τῆς ἰδιοκτησίας ἣτις ἀποδεικνύεται ψευδεστάτη. Ὁ ὄνηθεις κύριος ἀποδόμησε ἐπὶ ἔδαφῶν ἐνυποθήκων διὰ 40 χιλ. δουκάτα καὶ μὲ τὴν παροῦσαν ἐγὼ μένω ἡπατημένος καὶ ἤδη ἀφίνω ἵνα ὅλη αὕτη ἡ διαπραγματεύσεις προσαχθῆ ἐνώπιον τοῦ Ἐκλαμ-προτάτου Συμβουλίου καὶ τὸ εἰσπραχθησόμενον ποσὸν νὰ κατατεθῆ εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον καὶ ἐκ τοῦ «διαφόρου» τὸ μὲν ἡμῖσι νὰ περιέσχηται εἰς τὸν Ἐξοχωτάτον Κύριον Βενέδικτον Σοράντσον γαμβρόν μου καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς τὸ εὐεργετικόν μου ὑπόλοιπον, μὲ τὸ κεφάλαιον ἐν περιπτώσει ἀπαλλαγῆς συμφώνως τῇ διαθήκῃ μου, τὸ δὲ ἄλλο ἡμῖσι νὰ κατανεμηθῆ εἰς δύο μέρη, ἕξ ὧν τὸ ἓν διὰ τὸ Νοσοκομεῖον τοῦ Ἐλέους καὶ τὸ ἄλλο διὰ τὸ Νοσοκομεῖον τῶν Ἀνιάτων καὶ τοῦτο δι' ἐκπλήρωσιν ἐνὸς ἀναθήματός μου, καὶ ἐννοῶ νὰ ἀνακληθοῦν τὰ ὄσα ἀφῆκα διὰ τῆς διαθήκης καὶ Κωδικέλλων καὶ ἡ Ἐπιτροπεία μου νὰ κάμη οἰανδήποτε δαπάνην διὰ τὴν διάσωσιν τοῦ εἰρημένου χρέους, διότι δὲν εἶναι λογικὸν μὲ αὐτὰ τὰ μέσα νὰ ἀφαιροῦνται ἀπὸ τοὺς δυστυχεῖς ὑπηκόους τὰ ὑπάρχοντά των. Ὁμοίως ἡ ἔξοχωτάτη Κυρία Τζιουστινιάννα ὀφείλει νὰ μοῦ δώσῃ ἕξ ὑπολοίπου δανείου δουκ. 86 περίπου, τὰ ὁποῖα ἀφίνω εἰς τὸν Οἶκον τῶν ἀνυπάνδρων, ἵνα τὸ ἡμῖσι ποσὸν δοθῆ ὡς προῖξ εἰς τὴν Θωμαζιαν βαπτιστικὴν μου, ἐκεῖ εὐρισκομένην, καὶ τὸ ἄλλο ἡμῖσι εἰς δύο παρθένους τοῦ εἰρημένου ιδρύματος διὰ κλήρου καὶ ἐκεῖναι ποῦ θὰ εὐνοηθοῦν ἀπὸ τὴν τύχην, νὰ ἀπολαμβάνουν τοῦ εὐεργετήματος καὶ ἐλπίζω ὅτι ἡ ὄνηθεῖσα Κυρία γεμάτη ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν καὶ δι-

fosse qualche cosa di libero io non ho altra piggiaria che la obligatione della possessione che riesce fals.ma. S. Sig. ha fabricato sopra fondi condizionati per duc. 40 M et con questa mia resto io deluso. Io lascio che qsto negotio sii portato all'ec.c.mo Cons.o et il tratto tutto sii posto in Cecha et il pro sii diviso la mettà all'ill.mo sig. Benetto Soranzo mio genero et dopo la sua morte nel mio residuo con il capital in caso di affrancation iusta il mio test.o, l'altra mittà sii divisa in due parti l'una all'hospital della Pietà et l'altra all'hospital delli Incurabili et qsto per assegn.o di certo voto fatto, intendendo che resti revocato quanto li lascio per il mio test.o et codicilli et la mia Comm.a spenda ogni denaro per la ricupera pchè non è ragionevole che con qste forme si levino a poveri sudditi il loro havere. Med.te la ill.sign. Giustiniana mi deve dar per resto di livello duc. 86 inc.a li lascio alle citelle acciò la metta sii data per dotte a Tomasina mia fiozza ivi esistente et l'altra metta a due putte de d. to lucho quali si debba imbossolar et quelle che usciranno prime habbino il benef.o spero che qsta Si.ra piena di carità et iustitia non ponerà difficultà sapendo quanto io sempre mi son affaticato nella difesa delle sue cause trattate da me con eccesso d'affetto. Io ho più volte espresso et hora lo replichò che non intendo che alla sig. Maria mia consorte sii levato o

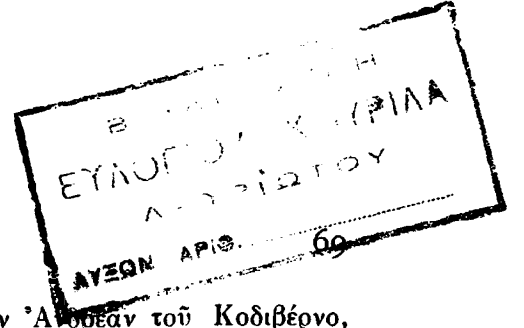
καιοσύνην δὲν θὰ προβάλλῃ δυσκολίαν τινά, γνωρίζει πόσον πάντοτε ἐκοπίασα διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ὑποθέσεών της, τὰς ὁποίας καὶ διεξήγαγα μὲ ὑπερβολικὴν στοργήν.

Πολλάκις ἐξεφράσθην καὶ ἤδη τὸ ἐπαναλαμβάνω ὅτι δὲν ἐννοῶ ἀπὸ τὴν σύζυγον μου κυρίαν Μαρίαν νὰ ἀφαιρεθῇ ἢ κλειδί ἢ κυριαρχία τις, ἀλλὰ νὰ ἀκολουθοῦν ὅ,τι θὰ εἴπη καὶ θὰ κάμῃ αὕτη, καὶ ὅποιος θὰ τῆς παράσχῃ ἐνόχλησιν τινὰ ἢ ἰδιωτικὴν ἢ δικαστικὴν, νὰ ἐκπίπτῃ ἀπὸ τὴν κληρονομίαν μου καὶ νὰ μὴ δύναται ἢ κόρη μου, ἐν ἣ περιπτώσει ἤθελεν οὕτως ἐνεργήσῃ ὁ σύζυγός της ἢ οἱ συγγενεῖς της καὶ φίλοι, νὰ λάβῃ ἄλλο τι εἰμὴ 1000 Δουκάτα ἐτησίως ἐφόσον ζῇ ὁ σύζυγός της καὶ νὰ πηγαίνουν οἱ τόκοι εἰς αὔξησιν τοῦ Κεφαλαίου καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της νὰ λαμβάνῃ ὅσα τῆς ἀφῆκα μὲ τὴν διαθήκην μου. Ἡ σταθερά μου ὄθεν σκέψις εἶναι, νὰ μὴ ἐνοχληθῇ καθόλου ἢ ἐν λόγῳ κυρία. οὔτε νὰ τῆς ἀφαιρεθῇ κυριότης τις, ἀλλὰ νὰ ἀφήσουν νὰ κρατῇ τὰ κλειδιά παντὸς ὑπάρχοντός μου, ἵνα τὰ παραδώσῃ κατόπιν συμφώνως μὲ τὰς διατάξεις μου καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ τὴν μεταχειρισθοῦν ἐπαξίως, διότι πάντοτε τοὺς ἐγνώρισα ὡς εὐγενεῖς ἄνδρας μεγάλης εἰλικρινείας. Ὅμοίως ἠγόρασα μερικὰ κτήματα ἀνήκοντα εἰς τοὺς ἐξοχωτάτους Κυρίους Παῦλον, Νικόλαον καὶ Μαρίαν ντὰ Μολὶν μὲ τὴν συγκατάθεσίν των, καθ' ὅσον εἶχον κατὰ μέρος ὀλίγα χρήματα, ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ τὰ γραφόμενά των. Ὅταν οὗτοι ἤθελον ἐπανακτήσῃ ἢ ἤθελον ἀπαλλοτριωθῇ τὰ εἰρημένα κτήματα, ἐννοῶ τὸ κεφάλαιον νὰ ἐναποτεθῇ στὸ Θησαυροφυλάκιον συμφώνως τῇ διαθήκῃ μου καὶ ὅ,τι ἄλλο μου ὀφείλουν ξεχωριστά, τὸ ἀφήνω εἰς τὸν κ. Βενέδικτον γαμβρόν μου ἐλευθέρως καὶ ἐπειδὴ ὁ κ. Νικολὸς μοὶ ἐπώλησε

chiave o dominio ma che si riporti a tutto quello lei dirà et darà et chi le farà o darà molestia o privata o iudiciaria decadà dalla mia heredità ne possa mia figliola in caso tale etiam operato da suo marito o da suoi parenti et amici haver altro che duc mille all'anno durante la vita di suo marito ma vadi tutto prò sopra capital et dopo la morte di suo marito conseguisca poi quanto per il mio test.o le lascio essendo qsto mio fermo pensiero che qsta Sig.a non sii punto molestata ne levatole alcun dominio lasciando che lei tenga le chiavi di tutto il mio avere per consegnarlo poi conforme alla mia dispos.on se ben credo certo che tratterano degna.te havendoli sempre conosciuti gentilhomini di molto candore. Item ho io comperato alcuni beni di raggione delli Ill.mi Signori Paulo, Nicolò et Maria da Molin con il loro assenso havendo havuto a parte certo denaro come appar suoi scritti quando qsti o ricuperassero o fossero evitti detti beni intendo che il capital sii posto in Cecha iusta il mio test.o et quanto mi deban dar a parte lo lascio al sig. Benetto mio genero liber.e et perchè il sig. Nicolò mi ha venduto prima sopra la sua vita alcuni campi a S. Andrea di Codiverno quali aveva con anterior istr.to venduti ad altri che importano duc. 300 circa essendo qsta materia criminale stante la lezze de bona vendizione intendo che si querelli et il tratto sii del med.o sig.

ΘΩΜΑΣ ΦΛΑΓΓΙΝΗΣ

προτύτερα ἐπὶ τῆς ζωῆς του, μερικὸς ἀγροὺς στὸν Ἅγιον Ἀσθεῖν τοῦ Κοδιβέρο, τοὺς ὁποίους εἶχε μὲ προηγούμενον συμβόλαιον πωλήση εἰς ἄλλους, ἀξίας δουκ. 300 περίπου καὶ ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεσις εἶναι ποινικῆς φύσεως, συμφώνως μὲ τὸν νόμον τῆς καλῆς πωλήσεως, ἐννοῶ νὰ τοῦ γίνῃ καταγγελία καὶ τὸ εἰσπραχθησόμενον ποσὸν νὰ περιέλθῃ εἰς χεῖρας τοῦ κ. Βενεδίκτου γαμβροῦ μου, μὲ τὸν ὅρον νὰ δώσῃ 30 δουκ. τμηματικῶς εἰς ἀπόρους ἀσθενεῖς ποῦ νὰ μὴν εἶνε εἰς Νοσοκομεῖα. Καὶ ἐπειδὴ θὰ παρουσιασθῇ ἀνάγκη νὰ γίνουν ἀπογραφαί, καταγραφαί, ἐμφανίσεις καὶ ἄλλα δικανικῆς φύσεως ἔγγραφα, δὲν θέλω νὰ ἀναμιχθῇ κανεὶς ἄλλος ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ εἰμὴ μόνον ὁ κ. Φραγκίσκος Τζόνκα κουμπάρου μου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐκτὸς τοῦ ὅ,τι ἀφίνω, προσθέτω ὅλας τὰς ποινικὰς δίκας, τὰς παρουσιασθείσας περιπτώσεις καὶ ὄχι ἄλλο καὶ νὰ τῷ δοθῇ διὰ τὴν ἀπογραφὴν ποῦ θὰ κάμῃ καὶ κανονίσῃ ὅλα τὰ ἔγγραφα καὶ συλλέξῃ ὅλας τὰς ποινικὰς δίκας μου, δουκ. 30 ἐφάπαξ καὶ διὰ τοὺς κόπους του εἰς τὸ Κυβερνητικὸν Μέγαρον νὰ τῷ δίδονται 3 δουκάτα μηνιαίως, δι' ὅσον καιρὸν ἐργασθῇ· καὶ δὲν θέλω, ἄλλος πλὴν αὐτοῦ νὰ ἀναμιχθῇ καὶ ἐπιβάλλω τοῦτο εἰς τὴν σύζυγόν μου καὶ τὴν κόρην μου, ἐπικαλούμενος τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ ἂν ἤθελον ἐνεργήσῃ διαφοροτικά, καὶ ὡς μὴ ἀναγνωρισθῇ τὸ σχετικὸν ἐξοδὸν ποῦ ἤθελε γίνεαι ὑπὲρ ἄλλου καὶ ἐννοῶ ἵνα ἡ ἀπογραφὴ ἐκείνη τῆς περιουσίας ἀφοῦ ὑπογραφῇ μεθ' ὄρκου ὑπὸ τῆς γυναικός μου, παρουσιασθῇ εἰς τοὺς Ἐξοχωτάτους Κυρίους Ἐπιμελητὰς τῶν Νοσοκομείων ἵνα ἐκτελεσθῇ ἡ θέλησίς μου ὡς ἐν τῇ διαθήκῃ μου.

Ἐφῆκα ἐν κληροδότημα ὑπὲρ τῆς ὑπηρετρίας Καικιλίας, ἀνατραφεύσης παρὰ τῆς

Benetto mio genero con patto di dar duc. 30 in più volte a poveri infermi che non siino in hospitali in una o più volte. Et perchè occorera far inventari de scritte, comparse et altri scritti forensi non voglio per alcun modo che altri si ingerisca che il sig. Frn.co Zonca mio compare al quale oltre quelli le lascio aggiungo tutti li processi criminali, casi seguiti et non altro et le sii dato per l'inventario che facesse et per regular tutte le scritte et metter insieme tutti li processi di mia raggione, duc. 30 per una volta tantumi et per le fatiche di Palazzo le siino dati duc. 3 al mese per quanto opererà; ne voglio che altri che lui se ne ingerisca imponendo ciò a mia moglie et mia figliola protestandole l'ira del Sig. Iddio quando facessero altrimenti et tuttavia non sia fatto buona la spesa che fosse fatta ad altri, intendendo che quell'inventario che sarà sotoscritto da mia moglie con suo giuramento sii prntato alli Ill. Signori Prov.ri sopra li hospitali acì si eseguisca la mia volontà come nel mio test.o. Ho nel mio test. beneficiato Cecilia serva di casa allevata da mia moglie qual legato restera revocato quando si attrovasse maritata da me, avanti la mia morte et se non fosse maritata le lascio duc. cento de contanti oltre quelli che le ho fatto haver dalle Procuratie et Scole. Item duc. cento in tanti mobili et il prò di duc. tresento posti in Cecha sopra la sua vita che saranno in tutto duc.

γυναικός μου, τὸ ὁποῖον θέλει καταστῆ ἄκυρον, ἐν ἣ περιπτώσει ἤθελε συζευχθῆ, δι' ἐξόδων μου, πρὸ τοῦ θανάτου μου καὶ ἂν δὲν ἤθελεν ὑπανδρευθῆ, τῆς ἀφίνω 100 Δουκάτα εἰς μετρητά, ἐκτὸς ἐκείνων ποῦ ἐπέτυχα νὰ τῆς δοθοῦν ἀπὸ τὰς Προκουρατίας καὶ Ἀδελφότητας. Ὁμοίως 100 Δουκάτα εἰς τόσα ἔπιπλα καὶ τὸ διάφορον Δουκ. τριακοσίων κατατεθειμένων ἐν τῷ θησαυροφυλακείῳ, ἐπ' ὀνόματί της, τὰ ὅποια θὰ εἶνε ἐν ὄλῳ Δουκ. 600, ἐξ ὧν 300 Δουκ. θέλω νὰ εἶναι προικῶν ἰδιοκτησία καὶ νὰ μὴ εἶναι ποτὲ δυνατὸν νὰ ἐνεχυριάζωνται ἢ νὰ ἀπαλλοτριῶνται οὔτε παρ' αὐτῆς οὔτε ὑπὸ τοῦ συζύγου της, ἀλλὰ νὰ καταβάλλωνται κανονικῶς τὰ «διάφορα» εἰς τὴν ἰδίαν καὶ κάθε δέσμευσις νὰ εἶναι πάντοτε ἄκυρος, ἔστω καὶ ἂν ἔγινε παρ' αὐτῆς τόσον ἐν τῇ ζωῇ ὅσον καὶ μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρός της· καὶ ἂν ἤθελεν ὑπανδρευθῆ χωρὶς τὴν διάθεσιν τῶν 300 Δουκ. προειρημένων, ἐννοῶ μετὰ τὸν θάνατόν μου νὰ τὰ ἀποκτήσῃ μὲ τοὺς ἄνω ὄρους. Εἰς τὴν νεάνίδα Μοναρίνα ὑπηρετρίαν μας, ἂν παραμείνῃ μετὰ τῆς γυναικός μου καλὴ καὶ πειθηνία τῆς ἀφίνω ἐκτὸς τοῦ μισθοῦ της, ἐν καιρῷ τῆς ὑπανδρείας της λίρας 200 μικράς, ¹⁾ αἱ ὅποια νὰ μὴ δοθοῦν εἰς ἄλλον τινὰ πλὴν τοῦ συζύγου της. Ἀφίνω εἰς τὸν ὑπῆρέτην τοῦ γραφείου μου Γιάκομον ἐφάπαξ δουκ. 20. Θέλω νὰ δοθοῦν δουκ. 20 εἰς τὸν κ. Φραγκίσκον Μαρίαν Μαφεί ἵνα κάμῃ ἐν φόρεμα, εἰς ἐνδειξιν τῆς ἀγάπης μου καὶ αὕτη εἶναι ἡ θέλησίς μου.

Ἐγὼ Θωμᾶς Φλαγγίνης, βεβαιῶ τὰ ἄνωθι.

Ἐν ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ 1648 ἰνδικτ. 2^a), ἡμέρᾳ Σαββάτῳ, 13^m τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου, ἐν Ριάλτῳ ²⁾.

600 quali duc. 300 voglio che siino suoi fondi dotali ne possano mai esser obligati ne renociati ne da lei ne da suo marito ma siino di volta in volta contati li prò a lei med.ma et ogni obligazione sii sempre nulla etiam che fosse fatta da lei cosi in vita come dopo la morte di suo marito et se fosse maritata senza l'asseg.to delli preditti duc. 300 in Cecha intendo dopo la morte mia che li conseguisca con la conditione come di sopra. Alla putta Monarina che serve in casa mentre starà con mia moglie bona et ubbid.te le lascio oltre il suo salario al suo maritar lire 200 de piccoli quali non siino mai dati ad altri che al marito. Lascio a Giacomo mio serv.r di messo p.u.v.t. duc. vinti. Voglio che sii dato duc. 20 al sign. Franco Maria Maffei per farsi un habito in segno d'amor et qsta e la mia volontà.

Io Tomaso Flangini aff.o ut supra

¹⁾ Κάμνει διάκρισιν μεταχειριζόμενος τὸ ἐπίθετον μικράς, διότι ὑπῆρχον καὶ λίραι de grossi. Ἐκ τῶν μικρῶν λιρῶν, ἕξ καὶ σολδία 4 ἐξισοῦντο μὲ ἐν δουκάτον. Ἐνῶ αἱ ἄλλαι ἤξιζον 62 λιρ. ἢ κάθε μία ἦτοι 10 περίπου δουκάτα.

²⁾ Τοποθεσία ἐν Βενετίᾳ παρὰ τὴν περιώφημον ὁμόνυμον γέφυραν ὅπου ἄλλοτε ἦτο ἡ κυρίως ἀγορά. Εἰς τὰς διαθήκας ἡ λέξις ἐμφανίζεται συγκεκομμένη Rti ὅπερ σημαίνει Rivo Alti καὶ κατὰ παραφθορὰν μετεσχηματίσθη ἐν τῇ διαλέκτῳ εἰς Rialto.

Ἐχων ἤδη ἐγὼ ὁ Θωμᾶς Φλαγγίνης δικηγόρος κάμει τὴν διαθήκην μου καὶ θέλων τώρα νὰ ἀφήσω μερικὰ κληροδοτήματα, ὧν, χάριτι θείᾳ, ὑγιῆς τὸν νοῦν καὶ τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ ὄχι καὶ σωματικῶς, κλινήρης ὢν ἐξ ἀσθενείας, ἐν τῇ κατοικίᾳ μου κειμένη εἰς τὴν ἐνορίαν Ἁγίας Μαρίας Τζομπενίκο,¹⁾ ἐκάλεσα παρ' ἐμοὶ τὸν κύριον Γρηγόριον Μπιανκόνι Ἐνετὸν Συμβολαιογράφον καὶ παρουσίᾳ τῶν κάτωθι ὑπογεγραμμένων μαρτύρων, τὸν παρεκάλεσα νὰ γράψῃ τὸν κωδεῖκελλον τοῦτον καὶ παρουσιαζομένης τῆς περιπτώσεως τοῦ θανάτου μου, νὰ τὸν ἀνοίξῃ, νὰ τὸν συμπληρώσῃ καὶ νὰ τὸν καταστήσῃ ἔγκαιρον σύμφωνα με τοὺς νόμους τῆς πόλεως ταύτης. Ἀναθέτω τὴν ψυχὴν μου εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς ὅλην τὴν ἐπουράνιον χορείαν. Ἀφίνω εἰς τὴν ἠηθειῶσαν Μαριέταν κόρην μου καὶ εἰς τὸν Ἐξοχώτατον Κύριον Βενέδικτον γαμβρόν μου ὅλα τὰ καθίσματα ἐκ βελλούδου, τὸ ὑπόβαθρον (κομοδίνο) μετὰ τὸν ἐπ' αὐτοῦ πίνακα, τὸ ἐκ βελλούδου παραπέτασμα τῆς θύρας, τὴν ἐπίχρυσον κλίνην καὶ τὰ πλεόν τοῦ ἐνὸς πολυτελεῆ περικαλύμματα τῶν τοίχων, ἵνα τὰ χαίρωνται διὰ τὴν ἀγάπην μου καὶ νὰ δύναται ἡ κόρη μου νὰ τὰ διαθέτῃ κατ' ἀρέσκειάν της. Ὅλα τὰ ἐπιπλά μου καὶ σκευὴ καὶ τῶν τριῶν Ἐπαύλεων καὶ τῆς πόλεως τῆς Παδοβας, θέλω νὰ τὰ χαίρωνται καὶ οἱ δύο καὶ ἡ κόρη μου νὰ ἠμπορῇ νὰ τὰ διαθέτῃ εἰς ὅποιον παιδί της θελήσῃ. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἡ σύζυγός μου, ἡ κόρη μου καὶ ὁ γαμβρός μου θὰ διαχειρίζονται τὸ πᾶν χωρὶς ὑποχρέωσιν νὰ δίδουν λογαριασμόν, ἀλλ' ὅ,τι ὑπ' αὐτῶν θὰ γίνῃ ἢ παράδοσις ὅπως διετυπώθη εἰς

Anno ab incarnat. D. N. J. Christi 1648 ind. 2) 2 da Die vero Sabbati. decima tertia mes. Februarii Rti.

Havendo io Tomaso Flangini avvocato già fatto il mio test.o et volendo hora far col pr.nte codicillo alcuni prelegati essendo perciò sano per la gratia del sign. idio della mente et intelletto ma del corpo infermo, stando nel letto in casa della mia habitatione de contrà Sta Maria Zobenigo ho fatto chiamar d.o Gregorio Bianconi not.o Ven.o et alla presenza degli infr.ti test.i ho pregato quello scriver et venendo caso della mia morte aprirlo et compirlo et roborarlo giusta le leggi di qsta città. Racomando l'anima mia a Dio et a tutta la Corte celeste. Lasso alla d.a Marietta mia figliola ed all' Ill.mo Sig. Benetto mio genero tutte le carieghe di velludo il sgabello, il quadro che va sopra il sgabello, la portiera di velluto et anco la lettiera d'oro et la mia muda di Razzi fini accio li godino per amor mio et che possa mia figliola di essi disponer a suo piacer. Tutti li mobili et utensili di tutte tre le ville et della città di Padova voglio che li godino tutti due et lei mia figliola possi disponer in chi figlio le parera; replichò che mia moglie, mia figliola

¹⁾ Φέρει τὴν ὀνομασίαν ταύτην διότι οἱ ἰδρυταί, δύο ἀδελφοὶ καταγόμενοι ἐκ Δαλματίας, ὀνομάζοντο Zubanico καὶ ἡ Ἐνετικὴ διάλεκτος μετεσημάτισε τὸ ὄνομα εἰς Zobenigo.

²⁾ Ἡ ἰνδικτιῶν ὑπελογίσθη ὄχι μετὰ τὸ Ἐνετ. ἔτος ἀλλὰ μετὰ τὸ παλαιὸν ἦτοι μετὰ τὸ ἔτος 1649.

τὴν διαθήκην μου, καὶ νὰ γίνηται τὸ πᾶν ἀποδεκτὸν χωρὶς οἰανδήποτε λογοδοσίαν. Θὰ ἄφηναι τὸ βᾶρος αὐτὸ καὶ εἰς τὸν Ἐξοχώτατον κ. Ματθαῖον Σοράντζον ¹⁾ ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπῆγε νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν Θεόν, εἰς μόνους τοὺς ἀνωτέρω τρεῖς θὰ ἀνατεθῆ τὸ βᾶρος. Τὰ 300 Δουκάτα τὰ ὅποια ἔχω εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον ἐπ' ὀνόματι τῆς Καικιλίας τὰ ἀφήνω εἰς τὴν ἰδίαν μὲ τὸν ὄρον νὰ μὴ περιέλθῃ εἰς τὴν κατοχὴν τῆς, ἂν ὑπὸ τοῦ ἀνδρός τῆς δὲν πληρωθῆ τὸ ἐκ 200 καὶ πλέον Δουκάτων χρέος ὡς ὁ λογαριασμός του.

²⁾ Ἀφίσας τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ὑπαρχόντων μου μὲ κάποιαν ἀναγνώρισιν καὶ εἰς τὸν κ. Νεγροπόντην πρωτεξάδελφόν μου, ἥδη, λόγῳ τῶν πράξεών του, ἀνακαλῶ τὸ πᾶν καὶ θέλω νὰ δοθῆ εἰς τὸν κ. Νικόλαον γυναικάδελφόν μου μὲ κάποιαν ἀναγνώρισιν ἀνταξίαν τῶν προσόντων του καὶ ἐκτὸς τούτου τοῦ ἀφίνω 100 ἀργυρᾶ σκοῦδα ³⁾ ἐφάπαξ. Ὅλα τὰ χειρόγραφα καὶ τὰ ἐντυπα καὶ τὰ σημειώματα τὰ ἀφίνω ἵνα ὁ κ. γαμβρός μου τὰ διανείμῃ μέρος εἰς τὸν κ. Μαφεῖ καὶ μέρος εἰς τὸν κ. Τζόνκα· τὰ χειρόγραφα ταῦτα εἶναι πραγματικὰ ἀριστουργήματα. Εἰς τὸ ἐσχάτως προσληφθὲν εἰς τὸ σπίτι μας παιδί τῆς τροφοῦ ὀνόματι Λορέντζο, ἂν σταθῆ μὲ τὴν κυρά, νὰ τῷ δοθῆ τὸ ποσὸν τῶν δουκάτων δώδεκα κατ' ἔτος καὶ τινὰ ἐνδύματα καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῆς γυναικός μου, θέλω νὰ τῷ ἀγορασθῆ ἐν πορθμεῖον ³⁾ διὰ δαπάνης 150 δουκάτων περίπου. Τὸ ἐπανωφόρι μου ἐκ μαύρου ἐριούχου καὶ τὸν ἐπενδύτην χρώματος φαιοῦ μὲ φόδραν ἀπὸ

et mio genero habbino loro ad administrar il tutto senza obligo di render conto ma quanto sarà da loro consegnato alchi et come nel mio test.o il tutto sii accettato senza conto di sorte alcuna. Haverei lasciato qsta carica anco all'ill.mo Sig. Mattio Soranzo, ma essendo andato a servire Iddio a questi tre toccherà il peso. Li duc. 300 che ho in Cecha in nome di Cecilia li lascio alla med.ma conditione che non vadi al possesso se da suo marito non sarà pagato il debito di duc. 200 e più come dal conto. Havendo nel precte mio test.o lasciato ꞑla cura della mia robba con qualche ricognition al sig. Negroponte mio germ.o hora per li suoi affari revoco il tutto et voglio che sii dato al Sig. Nicolò mio cognato con qualche ricognit.on propria del suo merito et oltre di qsto li lasso cento scudi darzento per una volta tanto. Tutte le Scritture cosi seguiti scritte et stampati tutte le lasso che il sig. mio genero le distribuíscha parte al sig. Maffei et parte al sig. Zoncha che veramente sono zogie. Al putto tolto in casa ultim.e figlio della nena nom.o Lorenzo mentre stara con madonna le sii dato duc. dodese all'anno et una

¹⁾ Οὗτος ἔγινε μοναχὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Fra Bernardo (πβλ. Κώδ. Barbaro περί εὐγενῶν Ἑνετῶν).

²⁾ Τὸ ἀργυροῦν σκοῦδον ἤξιζε 12 λίρες ἐνετ. ἤτοι δύο περίπου δουκάτα τρεχοῦμενα.

³⁾ Τότε ὀνομάζετο liberta καὶ σήμερον traghetto. Δι' ὅσους δὲν γνωρίζουν τὴν Βενετιάν, σημειοῦμεν ὅτι κατὰ μῆκος τοῦ μεγάλου Καναλιοῦ (Gran Canale) ὑπάρχουν εἰς ὠρισμένα σημεῖα σταθμοὶ ἀπὸ 4 - 5 γόνδολες, αἱ ὅποια μεταφέρουν τοὺς κατοίκους ἀπὸ τῆς μιᾶς ὁχθῆς εἰς τὴν ἄλλην· ἐπὶ πληρωμῇ τῶρα 20 λεπτῶν (πρὸ τοῦ Εὐρωπ. πολέμου 5).

βελούδο τὰ ἀφήνω εἰς τὸν θαλαμηπόλον μου Λορέντζον, ἐκτὸς τοῦ ὅ,τι τοῦ ἀφήκα με τὴν διαθήκην μου. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὑποκάμισα καὶ τὰ ἄλλα πράγματα, ἡ κ. σύζυγός μου θὰ τὰ διαθέσῃ κατ' ἀρέσκειάν της εἰς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ εἰς ἄλλους πτωχοὺς κατὰ τὴν ἔγκρισίν της. Εἰς τὰ ὄρφανὰ τοῦ ποτε Μπερνάρδου βαρκαδόρου, ἀφίνω ἐπάπαξ δουκάτα 25. Καὶ δὲν ἔχω ἄλλο τι νὰ διατάξω. Ἀναθέτω γονυπετῆς εἰς τὸν Γαληνότατον Πρίγκηπα καὶ τὸ Ἐκλαμπρότατον Συμβούλιον τὴν προστασίαν τῆς περιουσίας μου ταύτης, ἡ ὁποία ἐκτήθη δικαίως καὶ τιμίως καὶ με κόπους καὶ ἰδρωτὰς καὶ ὡς πρὸς τὰ εὐαγῆ καθιδρύματα, τὰ ὁποῖα μοῦ ὑπέμνησεν ὁ συμβολαιογράφος, διέθεσα διὰ τῆς διαθήκης μου. Δηλῶ καὶ ἔννοῶ οἱ ἐπίτροποί μου νὰ μὴ ἠμποροῦν νὰ ἐκβιασθοῦν ἵνα φέρουν εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τὸ προῖον τῶν ἐπίπλων μου καὶ ἄλλων πραγμάτων, καὶ νὰ τὰ φέρουν ὅταν δυνηθοῦν καὶ με ἐκείνους τοὺς τύπους ποῦ θὰ ἐγκρίνη συμφέροντας ἡ Ἐπιτροπεία μου. Εἰς τὸν Μαξιμιανὸν ἀφοσιωμένον μου ὑπρέτην ἐκτὸς τοῦ ὅ,τι τοῦ ἀφήκα, τοῦ ἀφίνω τὸν ἐπενδύτην ἐκ βελούδου φοδραρισμένον με δέγμα σαμουριῶ». Ἐπὶ τούτοις ὑπεγράφη:

*Ἐγὼ ὁ Νικηφόρος Καλομᾶνος ἱεροδιάκονος, υἱὸς τοῦ ποτε
Ἀνδρέα, παρέστην μάρτυς ὀρκοδοτήσας καὶ παρακληθεὶς.*

*Ἐγὼ ὁ Ἰάκωβος Μπονέτι τοῦ ποτε Βιργιλίου, παρέστην
μάρτυς ὀρκοδοτήσας καὶ παρακληθεὶς.*

*Ἐγὼ ὁ Γρηγόριος Βλανκόνας τοῦ θείου Ἁγίου Μάρκου Δημόσιος
συμβολαιογράφος εἰς πίστωσιν ὑπέγραψα, ἐδήλωσα καὶ ἐδημοσίευσα.*

muda di drappi et doppo la morte di mia moglie voglio le sii comprata una liberta et spender duc. 150 in c.a. Il mio ferrariol di pano negro ed il palandranrovan fodra di velludin lo lasso a Lorenzo mio cam.er oltre q.o le lasso nel test.o; quanto a camise et altre cose la s.ra mia moglie disponera nella servitu a suo piacer ad altri pov.ti che le parera. Ali figlioli orfani che furono di Bernardo piater le lassio p.u.v.t. duc. 25; ne altro voglio ordinare. Racomando genuflesso al Ser.mo Pnpe et ecc.mo Cons.o la protetion di qsta mia facolta che è stata acqst.a giustame et honore et con fatiche et sudori et quanto alli lochi pii arricordatimi dal nod.o ho ordinato nel mio test.o; dichiaro et intendo che li mii Commis.i non possino astretti a portar in Cecca il tratto delli mii mobili et alto se non quando potrano et con quelle forme che piu le pareran avvantagiose alla mia Comm.a. A Massimian mio amorev.mo serv.e oltre quanto le lassio le lasso la mia palandrana di velluto fodrata de gole de martore. Praeterea siquis et signum.

Io Niceforo Calormauo sacrodiacono del qm sig. Andrea fui testimonio giurato et pregato.

Io Jacobo Bonetti qm Virgilio fui testimonio giurato et pregato.

*Ego Gregorius Blanconus S. D. Marci Pub.us Not.us de permis-
sus rogatus in fidem subscripsi et signavi ac publicavi.*

Ἐδημοσιεύθη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τῆ 23^η Φεβρουαρίου 1648, ἡμέρα Τρίτη μετὰ τῆς συνήθους κοινοποιήσεως ¹⁾).

Διαθήκη Μαρίας Φλαγγίνης ἐκ Κύπρου.

Ἐν ὀνόματι τοῦ Διωνίου Θεοῦ. Ἐν ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσαρκώσεως κ.λ.π. 1615, Ὀκτωβρίου 16.— Σκεπτομένη ἐγὼ ἡ Μαρία θυγάτηρ τοῦ ποτε Βικεντίου Φλαγγίνης ἐκ Κύπρου καὶ χήρα τοῦ ποτε κ. Ἀποστόλου τοῦ Θωμᾶ ἐκ Κερκύρας, τοὺς κινδύνους τῆς φθαρτῆς ζωῆς, ὑγιᾶς χάριτι Θεῖα τὸν νοῦν καὶ τὴν διανόησιν καὶ μνήμην, καίπερ ἀσθενῆς τὸ σῶμα, ἠθέλησα, ἐνόσω ἀκόμη εἶμαι εἰς τὰ λογικά μου, νὰ διαθέσω τὰ ὑπάρχοντά μου καὶ δι' αὐτὸ ἐκάλεσα παρ' ἐμοὶ ἐν τῇ κατοικίᾳ μου, εὐρισκομένη ἐν τῇ ἐνορίᾳ Ἁγίου Μωϋσῆ, τὸν Ἐνετὸν Συμβολαιογράφον Ἰωάννην Δράγκι, τὸν ὁποῖον, ἐνώπιον τῶν προσυπογραφομένων μαρτύρων, παρεκάλεσα νὰ θελήσῃ νὰ γράψῃ τὴν παροῦσαν διαθήκην καὶ μετὰ τὸν θάνατόν μου νὰ τὴν καταστήσῃ ἔγκυρον, σύμφωνα μὲ τὰ ἐν Βενετίᾳ κρατοῦντα. Πρῶτον ἐναποθέτω τὴν ψυχὴν μου εἰς Κύριον τὸν Θεόν μου καὶ εἰς τὴν Ἀειπάρθενον Μαρίαν καὶ εἰς ὅλην τὴν ἐν θριάμβῳ οὐρανίαν χορείαν. Ἀφίνω τὸν υἱόν μου Θωμᾶν κύριον καὶ Ἐπίτροπον τῆς περιουσίας μου, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ ᾗ ὑποχρεωμένος νὰ ἐκτελέσῃ τὰς διαταγὰς μου ὡς κατωτέρω, ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου καὶ

Publicatum fuit die Martis 23 m.sis Februarii 1648 *Visu Cadavere* cum solita intimatione.

Testamento di Maria Flangini de Cipro.²⁾

In Dei Aeterni nomine. Anno ab incarnatione ecc. 1615, 16 Octob're. — Considerando io Maria fiola del q. Vincenzo Flangini de Cipro et rela del q. sig. Apostolo de Tomaso da Corfù li pericoli di questa fragil vita, sana per la Iddio gratia della mente, senso et intelletto et memoria, abbenchè dal corpo inferma ho voluto finchè la ragion regge la mente dispor et ordinar di beni miei et così ho fatto chiamare qui in casa della mia habitatione posta in contrà San Moisé, Zuane Draghi Not. Ven.o il qual insieme con i testimonii sotoscritti ho pregato voler scriver il pnte testamento et dopo la morte lo voglia compir et roborar secondo gli ordeni di Venetia. Prima l'anima mia raccomando al mio Sig. Iddio, a Beata Maria Vergine et a tutta la Corte trionfante del Cielo. Lasso mio fiol Tomaso pa-

¹⁾ Εἰς τὸ Μαγιστράτο delle acque, διὰ τὴν ἐπιβολὴν τῆς συνήθους ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν φορολογίας.

²⁾ Archivio di Stato, atti Notaio Zuane Draghi, Busta N° 334, Test° N° 208.

γνωρίζω καλῶς ὅτι δὲν θὰ παραλείψῃ νὰ τὰς ἐκτελέσῃ, διότι πάντοτε ὑπῆρξε καλὸ παιδί. Ἄφινω εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν δουκ. 50 ἐφάπαξ μὲ τὸν ὄρον νὰ μὲ θάψουν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐτάφη καὶ ἡ νύμφη μου. Εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Φιλαδελφείας ἀφίνω δουκ. εἴκοσι. Εἰς τοὺς ἑφημερίους τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας δουκ. 10 ἢτοι 5 εἰς τὸν καθένα, ἵνα μοὶ ψάλλουν τόσας λειτουργίας ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς μου. Ἄφινω εἰς τὴν μεγάλην ὑπηρέτριάν μου Μαρίαν ἢ ὅποια ὑπῆρξε πάντοτε καλὴ καὶ πιστὴ τοῦ σπιτιοῦ μας δουκ. 20 καὶ δύο βαρέλια κρασιοῦ καὶ δύο stara ἀλεύρου, ἐτησίως, ἐφόσον θὰ εὐρίσκηται ἐν ζωῇ, ἵνα δύνανται νὰ συντηρῆται. Ἄφινω εἰς τὴν ἀδελφήν μου Ἀγνήν δουκ. 5 καὶ ἄλλα 5 εἰς τὴν κόρην της. Ἐν ἣ περιπτώσει δὲν θὰ ἤθελε νὰ κρατήσῃ εἰς τὸ σπίτι τὴν μικρὰν ὑπηρέτριαν ποῦ ἔχω ἐγώ, τότε τῆς ἀφίνω δουκ. 20, ὡς καὶ τὰ ρούχά της, ἵνα δυνηθῇ νὰ συντροφευθῇ μὲ κανένα καὶ ἀφίνω ἐπίσης εἰς τὸν ὑπηρέτην Γεώργιον δουκάτα πέντε ἂν ὅμως θὰ φέρηται καλὰ καὶ δὲν θὰ πειράζῃ τὸν μάγειρον. Ἐν ἐναντία περιπτώσει νὰ μὴ τοῦ δοθοῦν τὰ πέντε δουκάτα. Ἐρωτηθεῖσα ἀπὸ τὸν Συμβολαιογράφον διὰ τοὺς εὐαγεῖς τόπους καὶ διὰ τοὺς αἰδήμονας ¹⁾ πτωχοὺς, ἀπήντησα ὅτι δὲν θέλω ἄλλο τι νὰ διατάξω. Διὰ ταῦτα κ.λ.π.

Ἐγὼ Λουδοβίκος Μπαρμπιέρ, κατασκευαστὴς προσωπίδων εἰς τὸν Ἅγιον Μωϋσῆν ἤμην μάρτυς παρακληθεῖς καὶ ὀρκισθεῖς.

Ἐγὼ Μάνιο Στέγκερ, κατασκευαστὴς λαούτων εἰς τὸν Ἅγιον Μωϋσῆν ἤμην μάρτυς παρακληθεῖς καὶ ὀρκισθεῖς.

Ἐγὼ Ἰωάννης Δράγκι Δημόσιος Ἐνετὸς Συμβολαιογράφος.

tron et Commissario della mia facultà con questo patto che el sia in obligo di farmi quanto ordinerò qui sotto per l'anima mia che so che lui non mancherà essendo sempre stato buon fiol. Lasso alla nostra chiesa de S. Zorzi de Greci ducati 50 per u.v.t. con questo che mi seppeliscano nel loco dove fn seppulta mia nuora. Al Rev.mo Arcivescovo di Filadelfia lasso duc. vinti. Alli Cappellani di detta chiesa lasso duc. 10, cioè cinque per cadauno, acciò mi dicano tante messe per l'anima mia. Lasso alla mia Maria granda de casa per esser essa stata sempre buona et fidel di casa nra duc. 20 all'anno fino che lei viverà et doi barile di vino et doi stara di farina all'anno finchè lei viverà acciò che la possi sostentarsi. Lasso a mia sorella Agnesina duc. 5 et altri cinque a sua fia. In caso che la putta che ho qui in casa il detto mio fio non la volesse tenir, in tal caso che lasso duc. 20 con li suoi drappi acciò possi accompagnarsi con qualcuno et lasso a Zorzi servitor de casa duc. 5 se però sara buono et che lassì star il cuogo et non facendo

¹⁾ Ροβερί vergognosi = πτωχοὶ ποῦ ἐντρέπονται, εἶναι οἱ ξεπεσμένοι εὐγενεῖς, οἱ ὅποιοι διητῶντο εἰς ἐν ἀγαθοεργὸν κατάστημα.

Ἐν ἡμέρᾳ Πέμπτῃ τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου τοῦ ῥηθέντος χιλοστοῦ, ἐδημοσιεύθη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ¹⁾.

Διαθήκη Παβόνας Τσιγαρά²⁾ συζύγου τοῦ Θ. Φλαγγίνῃ.

Ἐν ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ χιλοστῶ ἑξακοσιοστῶ δωδεκάτῳ, Ἰνδ. πρώτη, ἡμέρᾳ Παρασκευῇ, ἑνδεκάτῃ τοῦ μηνὸς Μαρτίου, ἐν Ριάλτῳ. — Γράψασα ἐγὼ ἡ Παβόνα κόρη τοῦ ποτε κυρίου Ζώτου Τσιγαρά καὶ σύζυγος τοῦ ἐξοχωτάτου Θωμᾶ Φλαγγίνῃ, διὰ τῆς ἰδίας μου χειρὸς τὴν παροῦσαν διαθήκην καὶ θέλουσα ἵνα αὕτη ἐκτελεσθῇ, καὶ οὔσα ὑγιῆς τὸν νοῦν, τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα, καίτοι εἶμαι ἔγκυος καὶ ἔγγυς πρὸς τὸν τοκετόν, ἐκάλεσα παρ' ἐμοὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ μου τὸν κ. Ἀνδρέαν ντὶ Ἐρκολι συμβολαιογράφον καὶ τοῦ τὴν παρουσίασα, ἵνα ὅταν εὐ-

no habbi essi duc. 5. Interrogata dal notaio di Luoghi Pii et de poveri vergognosi ho risposto non voler ordinar altro. Praeterea ecc. ecc.

Io *Lodovico di Barbier*, mascherer a San Moisè fui testimonio preg.o et giurato.

Io *Magno Stegher*, lantaro a San Moisè fui testimonio preg. et giur.

Ego Joannes Draghi pub. Venetus Notarius.

Die Jovis quinque mensis Novembri, millesimi suprascripti, publicatum fuit viso cadavere.

Testamento di Pavona Zigarà, moglie di Tom. Flangini.³⁾

Anno ab incarnatione Dni Jesu Christi mil.mo sexagesimo doudecimo ind.e prima die vero veneris undecim mens. Martii Rti. Havendo io Pavona fiola del qm miss.e Zotto Cigarà et consorte del mio ecc.mo Tomaso Flangini scritto di mia propria mano il pnte test.o et volendo che quello sii eseguito essendo sana della

¹⁾ Εἰς τὸ βιβλίον θανάτων τῆς Ἐκκλησίας τοῦ San Moisè, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται ἤδη εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Ἐκκλ. τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐγγραφή: «1615 Νοεβρίου 6 ἡ κυρία Φλαγγίνῃ ἑτῶν 66 ἐκ πυρετοῦ ἐντὸς 23 ἡμερῶν. Ἰατρὸς ὁ ἐξοχ. Fracanza».

²⁾ Θυγάτηρ τοῦ Ζώτου Τσιγαρά Πρωτοσπαθαρίου καὶ τῆς Δόμνας Μαρίας κόρης τοῦ Πρίγκηπος Πέτρου Μιχνέστου (πρβλ. Κ. Δ. Μέριτζιου, τὸ ἐν Βενετίᾳ Ἡπειρωτ. Ἀρχεῖον - Ἡπειρ. Χρον. ΙΑ' σελ. 1 καὶ 14 ὑποσημ.). Εἰς συμπλήρωσιν τῶν ὄσων ἐγγράψαμεν τότε περὶ τῶν θυγατέρων τοῦ Ζώτου Τσιγαρά, σημειοῦμεν ὅτι, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς Ἑλλ. Κοινότητος, ἡ Ῥωξάννη ἡ τρίτοτοκος ἐγένετο δεκτὴ τῇ 24 Αὐγούστου 1617 εἰς τὸ παρὰ τὴν ἐκκλησίαν Μοναστήριον τῶν Ἑλληνίδων Καλογραιῶν καὶ ἐγινε μοναχὴ ὁμοῦ μετὰ τῆς ὑπηρετρίας της.

³⁾ Archivio di Stato, atti Andrea de Ercolis, Busta N° 359 Test.o N° 640 καὶ ἑλλην. Κοινότητος θήκη 18 ἀριθ. 221.

δοκήση ὁ Κύριος, νὰ τὴν δημοσιεύσῃ καὶ τὴν ἐπικυρώσῃ καὶ ὅταν ὁ ὄθηθεις συμβολαιογράφος μὲ ἠρώτησεν ἂν ἤθελον νὰ κάμῃ ἄλλην ἵνα τὴν ἐπιδώσῃ εἰς τὴν Καγγελαρίαν, εἶπον νὰ ἐπιδώσῃ τὴν παροῦσαν καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὰ εὐαγῆ καθιδρύματα καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν αἰχμαλώτων ¹⁾, ποῦ μοῦ ὑπέμνησεν ὁ αὐτὸς συμβολαιογράφος, εἶπον ὅτι ἤδη διέταξα». Ἐπὶ τούτοις ὑπεγράφη:

Ἀκολουθεῖ τὸ κείμενον τῆς ἐν λόγῳ διαθήκης:

1612 τῇ 29^ῃ Μαρτίου. — Εὐρισκομένη ἐγὼ ἡ Παβόνα σύζυγος τοῦ κ. Θωμᾶ Φλαγγίνῃ ἔγκυος καίτοι, θεῖα χάριτι, εἶμαι ὑγιής, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ καθεὶς ὑπόκειται εἰς τὸν θάνατον θέλω νὰ διαθέσω τὰ πράγματά μου ἥτοι ἔχω 5030 δουκάτα καὶ τὰς ἀλυσκὰς τῆς Καποδίστριας, τὰς ὁποίας ἔδωσα ὡς προῖκα εἰς τὸν σύζυγόν μου κ. Θωμᾶν καὶ μολοντί εἰς τὸ συμβόλαιον εἶναι κᾶτι τι περισσότερον, ὅμως ἐγίνε λάθος εἰς τὴν ἐκτίμησιν καὶ ἤδη ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἔχω περισσότερα ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω καὶ ἀπὸ τὴν προῖκα αὐτὴν ἀφίνω δουκ. 200 ἵνα ἐπενδυθοῦν αἰωνίως καὶ ἀπὸ τὸ διάφορον αὐτὸ νὰ δοθῇ ἐν νόμισμα τῶν 20 εἰς ἕνα ἱερέα ὅστις θὰ τελῇ μίαν λειτουργίαν κάθε Παρασκευὴν διὰ τὴν ψυχὴν μου παντοτεινὰ καὶ ἀφίνω ἐπίσης δουκ. 10 ἵνα δοθοῦν εἰς ἀπόρους ἀσθενεῖς, ὡς ἀφίνω ἀκόμη δουκ. 25 εἰς τὸν ἐξοχώτατον κύριον Ἀρχιεπίσκοπον Φιλαδελφείας. Ἀφίνω δουκ. 50 εἰς τὴν ἐξοχωτάτην μητέρα μου καὶ 20 δουκ. εἰς

mente, corpo et intelletto sben graveda et prosima al parto ho fatto venir nella casa della mia habita.ne il sig. Andrea de Ercoli nod.o et gli ho pres.to aciò che quando piacera al Signor, il detto aprir, publicar et roborar et essendomi de dto nod.o stato detto se volevo fare d'altro per pres.lo in C.a dissi che pres.se quello, quanto alli lochi pii et liber.on de schiavi ricordatimi da esso nod.o dissi haver ordin.o Praeterea per siquis et signum. Segue il tenor di detto test.o:

1612 adi 29 di marzo. — Ritrovandomi io Pavona moglie del sig. Tomaso Flangini graveda, ben che per gratia del sig. Iddio sia sana ma essendo ogni uno sottoposto a la morte voglio disponer delle cose mie, qual mi trovo aver cinquemille dti et trenta et le saline di Capodistria li quali o dato in dotta al sig. Tomaso mio consorte et seben che nel contratto e qualcosa di più però e stato in fallo nella stima qual io confesso di non aver più di tanto, dala qual dotta lasso dti dusento che siino invstiti in petuo et che di quel pro sia da un da vinti a un prete che dica una messa ogni venere per l'anima mia in ppetuo et lasso duc. diese che siino da a poveri infermi et lasso duc. 25 all'ill.mo sig. arciv.o di Filadelfia e lasso dti

¹⁾ Οἱ Συμβολαιογράφοι συμπάσης τῆς Ἑνετικῆς πολιτείας εἶχον τὴν ὑποχρέωσιν - ὡς καὶ ἀλλοχοῦ θὰ λάβωμεν εὐκαιρίαν νὰ κάμωμεν μνεῖαν ἐκτενῆ - νὰ ἐρωτοῦν τοὺς διαθέτας τί ἀφίνουν ὑπὲρ τῶν αἰχμαλώτων.

τὴν κ. Κασσάνδραν Μέδιτσι καὶ 10 δουκ. εἰς τὴν ὑπερέτριαν τοῦ σπιτιοῦ μου Μα-
ρίαν, νὰ τῆς δοθοῦν ἐφάπαξ καὶ ἂν ἀποθάνω χωρὶς κληρονόμον, ἦτοι χωρὶς παιδὶ ἢ
κορίτσι, ἀφίνω εἰς τὸν σύζυγόν μου κ. Θωμᾶν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ποσοῦ τῶν 5 χιλ.
δουκάτων ὅπερ ἤμπορῶ νὰ διαθέσω ¹⁾, ἀπὸ ἐκεῖνα τοῦτέστι ποῦ μοῦ ἄφησεν ὁ μακα-
ρίτης πατὴρ μου καὶ ἀπὸ τὰ 1500 ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ μοῦ ἔδωκεν ἡ ἐξοχωτάτη μήτηρ
μου, ἀλλ' ἂν ἀποθάνω καὶ ἀφίσω κληρονόμον, ἀφίνω τὸ πᾶν ὡς καὶ τὴν προικὰ μου
εἰς τοὺς υἱοὺς μου μὲ τὸν ὄρον ὁ πατὴρ νὰ τὴν ἔχη εἰς τὴν κυριότητά του καὶ νὰ
τὴν διαχειρίζεται ἐνόσω ζῆ καὶ ἀφίνω τὸν αὐτὸν πατέρα ἐπίτροπον καὶ ἂν τὰ παιδιὰ
μου ἤθελον ἀποθάνει πρὸ τοῦ πατρὸς χωρὶς διαδοχὴν, ἦτοι χωρὶς παιδὶ ἢ κορίτσι, νὰ
μείνῃ τὸ πᾶν εἰς τὸν πατέρα κ. Θωμᾶν σύζυγόν μου, ἐκτὸς 300 δουκάτων τὰ ὅποια
ἀφίνω νὰ δοθοῦν εἰς τὴν ἐξοχωτάτην μητέρα μου ἐφάπαξ, ἂν τὰ παιδιὰ μου ἤθελον
ἀποθάνει χωρὶς κληρονόμους, πρὸ τοῦ πατρὸς.

Μάρτυρες κ. Πέτρος Παῦλος Ἀβογάρο καὶ Λαυρέντιος Μπονέλλι.

²⁾ Ἐδημοσιεύθη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τῆ 12 Ἰουνίου 1612²⁾.

Ἀνδρέας ντι Ἐρκολι Συμβολαιογράφος Ἐνετός.

cinquanta alla ecc.ma mia madre et lasso duc. vinti alla sig. Cassandra Medici e
diecce duc.i a donna Maria di casa li quali li siano per una volta tanto et in caso
che muoro senza erede, cioè figlio o figliola, lasso al sig. Tomaso mio consorte il resto
di quel che posso disponer de 5 m. di quelli che malasa qm mio padre et milecin-
quecento di quelli che mihada l'ecc.ma mia madre, ma se moro con erede lasso tutto
et la dotta a mii figlioli con questo che il padre patronizza et governa lui finche-
vive et lasso eso padre Communis.o et se li mii figlioli mancasero senza erede cioè
figlie o figlio avanti il padre lasso che tuto resti al padre quale il sig. Tomaso mio
consorte cetuando tresento duc.ti quali lasso che sii dati all'ecc.ma mia madre per
una v. t. mentre che li mii figlioli mancassino senzerede inanzi il padre.

Testimonii D. Petrus Paulus Avogaro et Laurentius Bonelli.

Die 12 mensis Junii 1612, publicatum fuit visu cadavere.

Andreas de Erculis notarius Venetus.

¹⁾ Συμφώνως τῆ διαθήκη τοῦ Ζώτου Τσιγαρά (ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 14) αἱ θυγατέρες του, ὑπαν-
δρευόμεναι καὶ τυχὸν εἴτα ἀποθνήσκουσαι χωρὶς κληρονόμους, δὲν ἠδύναντο νὰ διαθέσουν εἰμὴ ἐν
μόνον μέρος ἐκ τῆς προικὸς (ἣτις ἦτο 4000 δουκ.) ὑπὲρ ἔργων φιλανθρωπικῶν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἔδει
νὰ περιέρχεται εἰς τὰς ἐπιζώσας ἀδελφάς.

²⁾ Τὴν ληξιαρχικὴν πράξιν τοῦ θανάτου δὲν τὴν ἀνεύρομεν εἰς τὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας
Zobenigo, εἰς τὴν ἐνορίαν τῆς ὁποίας ὑπῆγετο τὸ σπίτι τοῦ Φλαγγίνη, ἀλλ' εἰς τὸ βιβλίον τῶν
Provveditori alla Sanità - Necrologi 1611 - 1612 ἀριθμ. 844 καὶ ἔχει οὕτω: ἡ ἐξοχωτ. Παουλίνα
τοῦ ἐξοχωτ. Θωμᾶ Φλαγγίνη ἐτῶν 24, ἐκ τοκετοῦ (La m.ca Sa Paolina del Mag.co Toma Flangini
di anni 24, da parto).

Διαθήκη Μαρίας Φλαγγίνης. ¹⁾

Αἶνος τῷ Θεῷ, 1649 τῇ 18 Μαρτίου. — Εὐρισκομένη ἐγὼ ἡ Μαρία Φλαγγίνη κόρη τοῦ ποτὲ Βερνάρδου Γονέμη καὶ χήρα τοῦ ποτε ἐξοχωτάτου κ. Θωμᾶ Φλαγγίνης, ὑγιής, μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, τὸν νοῦν καὶ τὸ σῶμα, ἀλλὰ πολὺ καταβεβλημένη καὶ ἀλγοῦσα ἐξ αἰτίας τοῦ θανάτου τοῦ ἠθθέντος συζύγου μου, ἠθέλησα νὰ κανονίσω τὰ πράγματά μου, γράφουσα ἰδιοχείρως τὴν παροῦσαν διαθήκην καὶ πρῶτον ἀναθέτω τὴν ψυχὴν μου εἰς Κύριον τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν μακαρίαν καὶ ἔνδοξον Παρθένον Μαρίαν καὶ εἰς ὅλην τὴν Ἐπουράνιον Χορείαν. Θέλω τὸ σῶμά μου νὰ ταφῆ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν, ἐν τῷ τάφῳ, ἐκ σκληροῦ λίθου ὅπου θὰ ἐναποτεθῆ τὸ σῶμα τοῦ εἰρημένου συζύγου μου, ὡς καὶ ὁ ἴδιος παρήγγειλε διὰ τῆς διαθήκης του, καὶ νὰ δοθοῦν εἰς τὴν εἰρημένην ἐκκλησίαν δουκ. 50 ἐφάπαξ διὰ τὸν ἐνταφιασμόν μου. Θέλω ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατόν μου νὰ δοθοῦν παρὰ τῶν ἐπιτρόπων μου δουκ. 20 εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῆς εἰρημένης ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν, ἐφάπαξ. Ὁμοίως εἰς τοὺς ἐφημερίους τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας δουκ. 5 ἐφάπαξ, ἵνα βγάξουν μερίδα τὰς πρώτας τεσσαράκοντα ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατόν μου, διὰ τὴν ψυχὴν μου, κατὰ τὴν λειτουργίαν ποὺ θὰ τελοῦν καθ' ἑκάστην τῶν ἡμερῶν τούτων. Ἀφίνω εἰς τὰς Ἑλληνίδας μοναχὰς αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται ἐν τῷ Μο-

Testamento di Maria Flangini.

Laus Deo, 1649 adì 18 Marzo. — Ritrovandomi io Maria Flangini figliola del qdm Bernardo Goneme et relitta del qdm ecc.mo sig. Tomaso Flangini con l'agiuto del sig. Iddio sana dalla mente et del corpo, ma molto aflitta e travagliata per la morte del detto mio consorte, ho voluto acomodar le cose mie con far il pnte test.o di mia propria mano et prima racomando l'anima mia al sig. Iddio et alla beata et gloriosa Vergine Maria et a tuta la Corte celestiale, voglio che il mio corpo sii sepolto in chiesa di San Zorzi di Greci nel cason di pietra viva ove sarà sepolto il corpo del sopr.o mio consorte come pur ancor lui ha ordinato nel suo test.o et sii datta a esa chiesa duchati cinquanta per una volta tanto per dta mia sepultura. Voglio che subito seguita la mia morte dali miei commissari si dii duchati vinti all'Arcivescovo di deta chiesa di San Zorzi di Greci per una volta tanto. Item ali capelani pure di deta chiesa duchati cinque per uno una v.t. per cavar merida tutti li primi giorni quaranta dopo la mia morte per l'anima mia ne la mesa che celebrerano ciaschedun di esi giorni. Lassio a le monache Greche che si attro-

¹⁾ Archivio di Stato, notaio Blanconus Gregorius, Busta 155 Test° N° 160.

ναστηρίω τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν¹⁾ ἐδῶ ἐν Βενετία, ἐν δουκάτον ἐφάπαξ, ἵνα παρακαλοῦν τὸν Θεὸν διὰ τὴν ψυχὴν μου—ὁμοίως ἀφίνω εἰς τὸν Παπαπέτρον Κυπριώτην δέκα δουκάτα ἐτησίως, ἐνόσω ζῆ, ἵνα ὑποχρεωθῆ νὰ παρακαλῆ Κύριον τὸν Θεὸν διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ συζύγου μου ὡς ἐπίσης διὰ τὰς ψυχὰς τοῦ πατρός μου, τῆς μητρός μου, τῶν ἀδελφῶν μου καὶ τῆς κόρης καὶ ἀποθνήσκοντος τούτου, νὰ ἑξακολουθῆ τὸ ῥηθὲν κληροδότημα ὑπὲρ τῶν κατὰ καιροὺς ἑφημερίων τῆς ῥηθείσης Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τελοῦν κάθε Σάββατον μίαν λειτουργίαν καὶ νὰ ψάλλουν τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν μὲ τὴν συνήθη ἐπίκλησιν καὶ τοῦτο ἐννοῶ νὰ γίνηται αἰωνίως καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον οἱ ἐπίτροποί μου ὀφείλουν νὰ διαθέσουν ἀνάλογον κεφάλαιον ἐκ τοῦ παρὰ τῷ ἱησαυροφυλακίῳ κατατεθειμένου ποσοῦ, εἰς τὴν κατάθεσιν τῶν πέντε τοῖς ἑκατόν, διὰ τὸ ἐτήσιον ἔσοδον δουκάτων δέκα καὶ ἂν ἢ ἐν λόγῳ κατάθεσις κηρυχθῆ ἀπαλλακτέα ὑπὸ τῆς δημοσίας θελήσεως, νὰ διατεθῆ ἢ μᾶλλον νὰ ληφθῆ πρόνοια διὰ τόσον κεφάλαιον εἰς τὴν κατάθεσιν τῶν τεσσάρων τοῖς ἑκατόν ἐν τῷ ἱησαυροφυλακίῳ, ὅπερ νὰ ἀποδίδῃ τὰ δέκα δουκάτα ἐτησίως καὶ ἂν ἢ κατάθεσις αὕτη τῶν 4% κηρυχθῆ ἀπαλλακτέα ὑπὸ τῆς δημοσίας θελήσεως, τότε νὰ εἰσπραχθῆ τὸ ῥηθὲν κεφάλαιον ἀπὸ τρεῖς ἐπιτρόπους ἐκλεχθισομένους διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον παρὰ τῆς ὁμηγύρεως τῶν τεσσαράκοντα καὶ προσθήκης τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν καὶ νὰ τεθῆ εἰς ἓνα κουτὶ

vano nel monasterio di San Zorzi di Greci qui in Venetia un duchato per una p.u.v.t. acio preghino il sig. Iddio per lanima mia. Item lascio a Papapetro Cipriotto duchati dieci alano finche vivera acio sii obligato pregar il sig. Iddio per lanima mia di mio marito come anco per le anime di mio padre, madre, fratelli et figliola et morendo lui continui deto legato alli capelani di deta chiesa di San Zorzi di Greci che di tempo in tempo sarano con obligo di dir ogni sabato una mesa et far lesequie con la solita imprecatione et questo intendo sii in perpetuo che percio li miei commissari siino obligati asegnar di tanto capital dal investito in Cecha ali depositi dele cinque per cento per la rendita di duchati diese alano in perpetuo et francandosi deto deposito per volonta publicha li sii asegnato overo provisto tanto cavedal nel deposito del qtro per cento in Cecha ce rendo li sud.i duchati diese alano in ppetuo et francandosi anco eso deposito del qtro per cento per volonta pub.ca sii eso cavedal ascoso da tre com.ii da esser del.ti dal capitolo di quaranta et gionta dela chiesa di San Zorzi di Greci per eser posti in scrigno serato in deta

¹⁾ Τὸ Μοναστήριον τῶν Ἑλληνίδων Καλογραιῶν συνεστήθη τῷ 1596, ὁ ἀριθμὸς των ἦτο περιορισμένος εἰς 13 καὶ εἰσήγοντο, ἐπὶ πληρωμῇ 500 δουκ. κατ' ἀρχὰς καὶ εἶτα 200 καὶ βραδύτερον μόνον 100, αἱ εὐγενεῖς νεάνιδες, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Συλλόγου τῶν 40 καὶ προσθήκης, ὑφ' οὗ ἐξελέγετο ἐπίσης καὶ ἡ καθηγουμένη.

κλειδωμένο ἐν τῇ ρηθείῳ ἐκκλησίᾳ καὶ Ἀδελφότητι καὶ νὰ τὸ ξαναεπενδύσουν ὅπως κρύνουν συμφερότερον οἱ τῆς Ὁμηγύρεως καὶ τὸ ἔσοδον νὰ εἰσπράττηται πάντοτε παρὰ τῶν ἑφημερίων ὡς ἄνω ἐλέχθη καὶ ἐν ἣ περιπτώσει ἐγὼ δὲν ἤθελον ζῶσα εἶτι ἐκπληρώσει τὸ παλαιὸν τάξιμον δύο θάβδων ἀργυρῶν προοριζομένων διὰ τὴν ἐν Κερκύρᾳ ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος, ἵνα χρησιμεύσουν ὡς φωτοδόται τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος, θέλω νὰ τὸ ἐκτελέσουν οἱ ἐπίτροποι μου δαπανῶντες ἀπὸ τὴν περιουσίαν μου ἑκατὸν δουκάτα περίπου ἵνα κάμουν τὰς δύο αὐτὰς θάβδους καὶ νὰ τὰς στείλουν ὡς ἄνω, ἂν ἡ εἰρημένη πόλις ἐξακολουθῇ νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Γαληνοτάτης αὐτῆς Δημοκρατίας, διότι ἐν ἐναντία περιπτώσει νὰ τοποθετηθῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν, ἵνα χρησιμοποιηθῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀγίου ἐκεῖνου· ὁμοίως ἂν παρ' ἐμοῦ δὲν ἤθελε βοηθηθῇ διὰ τὴν ὑπανδρείαν τῆς ἢ διὰ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἢ ἀτυχῆς Μπέτα, ἢ ὁποῖα εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν ἀσφαλείᾳ εἰς τὸ Μοναστήριον τῶν μοναχῶν τοῦ Ἀγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν, ὡς καὶ ἡ Μαριέτα ἡ κόρη τῆς τροφοῦ τῆς θυγατρὸς μου Μαριετίας καὶ ἡ Φραγκίσκα Μοναρίνα, ἣτις μὲ ὑπηρετεῖ ἤδη εἰς τὸ σπίτι, θέλω νὰ τὰς συνδράμουν οἱ ἐπίτροποι μου καὶ ἀφίνω νὰ δοθῶν εἰς τὴν ῥηθείσαν Μπέταν δουκ. 75 καὶ εἰς τὰς ἄλλας δύο δουκ. 25 εἰς ἑκατέραν διὰ τὴν ὑπανδρείαν τῶν ἢ τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἐφόσον ὅμως ἢ καθε μίᾳ ἐξ αὐτῶν θὰ ζῇ μὲ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τιμότητι καὶ δηλώ ὅτι ἂν ἡ Φραγκισκίνα ἤθελεν ἀπαυδέσει νὰ μὲ ὑπηρετῇ ἢ ἤθελε μοῦ δώσει ἀφορμὴν νὰ τὴν ἐκδιώξω, νὰ στερηθῇ τοῦ κληροδοτήματος τούτου.

chiesa et scola per riinvestirlo come meglio parera a deto capitolo acio deto pro sii in ppetuo conseguito dali cap.ni come di sopra et si in caso non havessi io vivendo sodisfato al mio nome di un paro di aste dargento che devo mandar a Corfu ala chiesa di San Spiridion acio siino adoperati per illuminar deto corpo santo di San Spiridion voglio che dali predeti miei Commis.i sii adempito et sotisfato con spender dal mio haver duchati cento in c.a in far ese doi aste et mandarli come disopra mentre pero esa cita di Corfu continui eser soto il dominio di qsta Ser.ma Rep.ca che in altro caso siino poste a San Zorzi di Greci per servirsi in deta chiesa a honor di quel Santo. Item anco se da me non fose stata socorsa nel maritar o monacar Beta povera che al presente si attrova in salvo nel monasterio delle monache di San Zorzi di Greci et Marietta fia dela nena di mia figliola Marietina et Franceschina Monarina che al presente mi serve in casa voglio che da deti miei commis.i siino socorse a quali lasso a Beta sopradta duchati setanta cinque et ale altre doi duchati vinticinque per una al suo maritar o monacar mentre pero ciascheduna di ese viva con el timor de Dio et honoratamente dichiarando che si Franceschina si stufase a servirmi overo mi dase ocasion di mandarla via sii priva di dto legato. Item ali servitori et anco masere che si ritroverano in casa al tempo

Ὅμοίως εἰς τοὺς ὑπηρέτας καὶ ὑπηρετίας ποῦ θὰ εὐρεθοῦν εἰς τὸ σπίτι εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου μου καὶ θὰ εἶναι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου ἢ εἰς τὴν τοῦ ἀδελφοῦ μου ἢ τοῦ συζύγου τῆς ἀδελφῆς μου, ἀφίνω δουκ. 5 εἰς τὸν καθένα ἐφάπαξ καὶ εἰς τὰς ὑπηρετίας τέσσαρα ὑποκάμισα εἰς τὴν καθεμίαν. Εἰς τὸν κ. Μαξιμιλιανὸν τὸν ἀγαπητόν μας εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ἀφίνω δουκ. 10, ἵνα ἀγοράσῃ ἓνα δακτυλιδάκι ἢ ὅ,τι ἄλλο ἵνα τὸ κρατῇ πρὸς ἀνάμνησίν μου. Εἰς τὴν θαλαμηπόλον μου Καικιλίαν ἤδη σύζυγον τοῦ κ. Ἀντωνίου Τζινέτι ἀφίνω τέσσαρα ἀπὸ τὰ ὑποκάμισά μου καὶ τὰ ἄλλα ἐνδύματα, ἀσπρόρουχα καὶ μάλλινα φορέματά μου νὰ δοθοῦν τὰ πάντα διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην καὶ διὰ τὴν ψυχὴν μου, εἰς πτωχὰς νεάνιδας ἀγάμους καὶ εἰς ἄλλας ἀκόμη πτωχὰς γυναῖκας καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῆς προικὸς μου καὶ κάθε ἄλλο κεφάλαιόν μου τόσον ἐπενδεδυμένον ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ εἰς τὴν παρ' αὐτῷ κατάθεσιν, ὅσον οἶονδῆποτε ἄλλο τῶν ὑπαρχόντων μοι, χρήματα, μετοχαί, ὁμολογίαι τῆς κυριότητός μου ἢ ὅ,τι δῆποτε ἤθελε περιέλθῃ εἰς τὴν κατοχὴν μου, θέλω τὸ πᾶν νὰ χωρισθῇ εἰς δύο μέρη, ἐξ ὧν τὸ ἓν θὰ εἶναι τῆς κόρης μου Μαρίας καὶ τὸ ἄλλο τοῦ ἀδελφοῦ μου Νικολάου καὶ ὡς ἐπιτρόπους καὶ ἐκτελεστάς τῆς παρούσης μου διαταγῆς καὶ θελήσεως θέλω καὶ παραγγέλλω νὰ εἶναι ὁ ἐξοχώτατος κ. Βενέδικτος Σοράντζο γαμβρός μου μετὰ τῆς γυναικὸς του καὶ κόρης μου Μαρριέτινας, ὁ κ. Φραγκῖσκος Νεγροπόντε καὶ ὁ κ. Νικολὸς Γονέμης ἀδελφός μου, τοὺς ὁποίους παρακαλῶ νὰ θελήσουν ἠνωμένοι καὶ σύμφωνοι νὰ ἐκτελέσουν ὅσα ἄνω διέταξα καὶ αὕτη εἶναι ἡ θέλησίς μου.

Ἐγὼ ἡ Μαρία Φλαγγίνη βεβαιῶ τὰ ἄνω.

dela mia morte al mio servitio e di mio fratello et cognato lassio duchati cinque per uno per u.v.t. et ale done quatro dele mie camise per una. A missier Massimilian nostro amorev.mo per segno damor lassio duchati diese acio si compri un aneieto o altro da tenir per mia memoria. A Cecilia mia camera ora moglie del sig. Antonio Gineti lasso quatro dele mie camise e traverse et vesture e drapi di mio aso si diino tute per lamor mi Dio per lanima mia spartendole a povere pute da maritar che siino bisognose et anco ad altre done povere et il restante dela mia dotta et ogni altra suma di cavedal cosi investito in cecha nel deposito di esa come qualsiasi roba, dinari, ationi, ragioni pertinenti a me et che spetar mi potesse in qualsisia tempo et caso tuto voglio sia diviso in due parti luna de le quali sia di mia figliola Marieta et l'altro di mio fratello sig. Nicolo et per commissari esecutori della presente mia ordination et volonta voglio et ordino siino l'Ill.mo Sig. Benetto Soranzo mio genero con Mariettina sua moglie mia figliola, il sig. Francesco Negroponte et il Sig. Nicolo Goneme mio fratello, i quali prego voler unitamente et concordevolmente seguir quanto di sopra ordinato et questa è la mia volonta.

Io Maria Flangini afermo quanto di sopra.

Ἐν ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ 1649 ἰνδ. 2^α ἡμέρα Πέμπτη τοῦ μηνὸς Μαρτίου εἰκοστῇ δευτέρῃ, ἐν Ριάλτῳ. — Εὐρισκομένη ἐγὼ ἡ Μαρία Φλαγγίνη τοῦ ποτε Βερνάρδου Γονέμη χήρα τοῦ ἔσοχ. Θωμᾶ Φλαγγίνη ὑγιῆς τὸν νοῦν κ.λ.π., ἐκάλεσα παρ' ἐμοὶ τὸν κ. Γρηγόριον Μπιανκόνι Ἐνετὸν Συμβολαιογράφον καὶ παρουσίᾳ τῶν προσυπογεγραμμένων μαρτύρων ἐπέδωκα τὴν διαθήκην μου ἣν ἔγραψα ἰδιοχείρως καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ θελήσῃ νὰ τὴν διαφυλάξῃ καὶ παρουσιαζομένης τῆς περιπτώσεως τοῦ θανάτου κ.λ.π. κ.λ.π.

Ἐγὼ Ἀντώνιος Πόξι ὁπάτης ὑπῆρξα μάρτυς ὁρκισθεὶς καὶ παρακληθεὶς.

Ἐγὼ Γεώργιος Πόνα τοῦ ποτε Ἀντωνίου ὑπῆρξα μάρτυς ὁρκισθεὶς καὶ παρακληθεὶς.

Ἐγὼ Γρηγόριος Μπιανκόνους Ἐνετὸς Συμβολαιογράφος.

Ἐδημοσιεύθη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ ¹⁾ τὴν 12^{ην} Αὐγούστου 1652 ἡμέραν Δευτέραν.

Διαθήκη Μαριέττας Σοράντζου ²⁾

τὸ γένος Θωμᾶ Φλαγγίνη.

Ἰουλίου 20, 1654. — Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας ἔχουσα κάμει ἐγὼ ἡ Μαριέττα Φλαγγίνη, σύζυγος τοῦ ἔσοχωτάτου Βενεδικτου Σοράντζου, ἥδη τὴν διαθήκην μου, ἀλλ' ἐπειδὴ θέλω νὰ εἶναι ἄκυρος ἐκείνη, ἔγραψα τὴν παροῦσαν 1^{ον} ἀναθέτω τὴν ψυχὴν μου εἰς τὸν Κύριον τὸν Θεόν, εἰς τὴν Παρθένον Μαρίαν Θέλω νὰ ταφῶ ὅπως καὶ ὅπου ἀρέσει εἰς τὸν προσ-

Anno ab incarnatione Domini N. Jesu Christi 1649, ind. doi die vero Jovis vigesima secunda Martis. R.ti. — Esendo io Maria Flangini del q. Bernardo Goneme relitta del ecc. Tomaso Flangini sana ecc. ecc. ho fatto chiamar d. Gregorio Biancoli nod. Ven. et alla presenza delli infr.i testim.i ho presentato il mio test.o fatto scriver di mia propria mano et l'ho pregato di voler conservar et venendo il caso ecc. ecc.

Io Antonio Posi sartor fui testimonio giur. et preg.

Io Giorgio Pona q. Antonio fui testimonio g. et p.

Ego Gregorius Blanconus Not.us Venetus.

Die Lune 12 Augusto 1652 publicatum fuit viso cadavere.

¹⁾ Εἰς τὸ βιβλίον θανάτων τῆς Ἐκκλ. Ἁγ. Μαρίας Τζομπενίγο ἀνεύρομεν τὴν κάτωθι ἐγγραφὴν: «ἡ ἔσοχωτάτη Κυρία Μαρία Γονέμη χήρα τοῦ ποτε ἔσοχωτάτου Θωμᾶ Φλαγγίνη ἐτῶν 55, ἐκ πυρετοῦ ἐντὸς ἑπτὰ ἡμερῶν. Ἴατροι Ρότα καὶ Σκουαδρόν. 15 Αὐγούστου 1652».

²⁾ Archivio di Stato, atti Notaio Biancoli Gregorio, Busta 155 Test. o N° 163.

φιλέστατον σύζυγόν μου Βενέδικτον, τὸν ὁποῖον ἐγκαθιστῶ γενικὸν κληρονόμον καὶ ἐκτελεστὰς διορίζω τὸν ἠθύντα σύζυγόν μου καὶ τὸν κύριον Θωμᾶν Βάλλι.

Ἐγένετο ἐν τῇ ἐπαύλει τοῦ Φιέσσο, πλησίον τῆς Πάδοβας».

Ἐδημοσιεύθη ἐπὶ τοῦ Νεκροῦ τῇ 23 Ἰουνίου 1661, ἡμέρα Πέμπτη.

Ἦ Συμβολαιογράφος Γρηγόριος Μπιανκόνι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Η ΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΕΝ ΤΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΙ

Ἀπὸ νεαρωτάτης ἡλικίας ὁ Φλαγγίνης ἤρχισεν ἀναμιγνυόμενος εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἧς τὰ μέλη, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐγράψαμεν, συνερχόμενα κατὰ διετίαν, ἀνεδείκνυον διὰ ψηφοφορίας τὸν Σύλλογον τῶν τεσσαράκοντα καὶ προσθήκης, ἐξ οὗ πάλιν διὰ ψηφοφορίας προήρχετο κατ' ἔτος τὸ Προεδρεῖον, ὅπερ διώκει τὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ Ἀδελφότητος.

Οὗτος, εἰκοσαέτης μόλις, ἐξελέγη τῇ 4 Ἰουνίου 1598 ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως ὡς εἰς ἐκ τῶν ἐννέα ἀντιπροσώπων Κερκύρας εἰς τὸν Σύλλογον καὶ φέρεται ἐγγεγραμμένος εἰς τὰ πρακτικὰ ὡς Θωμᾶς Ἀποστόλου (Tomaso de Apostolo). Καὶ ἀναδεικνύεται συνεχῶς ὡς τοιοῦτος, μέχρι τοῦ 1606 ὅτε τὴν 25 Ἀπριλίου τοῦ ἰδίου ἔτους ἐκλέγεται, ὑπὸ τὸ ὄνομα Θωμᾶς Φλαγγίνης, ὡς εἰς τῶν 12 συμβούλων τοῦ Προεδρείου

20 Luglio 1654.— Nel nome della Santa Trinita e della Beata Vergine Maria. . . . havendo io Marietta Flangini, consorte dell' Ecc^{mo} Benetto Soranzo, già fatto il mio Testamento, ne intendendo che quello habbia luoco, ho scritto il presente primo: raccomando l'anima mia al Sigr Iddio, alla B^{ta} Vergine Maria. . . . Voglio esser sepolta dove e come parerà al Sigr Benetto mio delittissimo consorte Erede universale costituisco detto mio consorte et esecutori voglio che siano l'ecc^{mo} Sigr Benetto et il Sigr Tomaso Valli.

«Fatto in Villa Fiesso vicino a Padova...».

Il Notaio Gregorio Bianconi.

Publicatum fuit viso cadavere ¹⁾ 23 Juni 1661 die Jovis.

¹⁾ Εἰς τὸ βιβλίον θανάτων τῆς ἐκκλησίας Ἁγίας Μαρίνης Τζομπενίγο ὑπάρχει ἡ κάτωθι ἐγγραφή: 23 Ἰουνίου 1661. «Ἡ ἐξοχωτάτη καὶ ἐκλαμπροτάτη Μαριέτα Φλαγγίνη σύζυγος τοῦ ἐξοχωτ. καὶ ἐκλαμπροτάτου Βενεδίκτου Σοράντζο ἐτῶν 38. Ὑπέφερεν ἀπὸ ἀρθρίτιδα καὶ ἐσχάτως ἐκ πυρετοῦ. Ἐντὸς 8 ἡμερῶν. Ἰατροὶ Ρότα καὶ Ταλαμόνι. Θά τὴν θάψη ὁ ἐξοχωτάτος κύριος προουκαροτὸρ Soranzo».

(degano ή decano). Ὡς τοιοῦτος ἐξελέγη καὶ μετὰ δύο ἔτη, ἦτοι τὴν 30^{ην} Αὐγούστου 1608, μετὰ τρία δὲ ἔτη, τοῦτέστι τὴν 7^{ην} Ἀπριλίου 1611 ὡς ἐλεγκτῆς (sindico). Καὶ δὲν παύει ἀκολούθως νὰ ἐκλέγεται ὡς εἰς ἐκ τῶν 40 καὶ προσθήκης, τὴν δὲ 6^{ην} Μαρτίου 1619 ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου τὸν ἀναβιβάζει εἰς τὸ δεύτερον ἀξίωμα τῆς Ἱεραρχίας ἦτοι τὸ τοῦ Γκοβερνατόρου, καὶ μετὰ τετραετίαν, ἦτοι τὴν 20^η/₃₀ Νοεμβρίου 1623, ὁ Φλαγγίνης ἀναδεικνύεται εἰς τὸ ὑπατον ἀξίωμα τοῦ προέδρου (Guardian Grande).

Τὸ πνεῦμα τῆς φειδοῦς καὶ τῆς οἰκονομίας ὅπερ τὸν διέπνεε καθ' ὅλην του τὴν σταδιοδρομίαν, δὲν ἔλειψε νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ ἐπὶ τῶν Κοινοτικῶν πραγμάτων. Καὶ ἰδοὺ τὴν 3 Νοεμβρίου 1624 συγκαλεῖ τὸν Σύλλογον καὶ ὑποβάλλει τὴν κάτωθι πρότασιν: Ἐπειδὴ, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν βιβλίων τῆς διαχειρίσεως τῆς Σεβασμίας ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ Ἀδελφότητος ¹⁾ (Scola) ἔδαπανήθησαν μερικὰ κεφάλαια τὰ ὁποῖα ὄφειλον νὰ παραμείνουν κατατεθειμένα καὶ νὰ χρησιμοποιεῖται μόνον τὸ διάφορόν των, ὡς ἄλλως τε εἶναι ἡ θέλησις τῶν διαθετῶν καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνακουφισθοῦν ἢ τε Ἐκκλησία καὶ ἡ Σχολὴ ἡμῶν καὶ ἵνα μὴ λαμβάνουν χώραν παραβάσεις, ἀλλὰ τοῦναντίον δέον νὰ δοθῇ εὐκαιρία καλοῦ παραδείγματος, εἰς τρόπον ὥστε οἱ διάδοχοί μας εἰς τὴν διοίκησιν ταύτην νὰ ἔχουν ζῆλον νὰ ἀκολουθήσουν ὁμοίως, προτείνει ὁ Πρόεδρος Θωμᾶς Φλαγγίνης, ἵνα τὰ χρήματα ἅτινα εὐρίσκονται εἰς τὸ Ταμεῖον, ἐπενδυθοῦν καὶ κατατεθοῦν ἐν τῷ Δημοσίῳ Θησαυροφυλακείῳ, εἰς τὴν κατάθεσιν τῶν 5^ο/₁₀ καὶ ἡ ἀπόδειξις τῆς καταθέσεως ταύτης δέον νὰ τεθῇ ἐν τῷ Χρηματοκιβωτίῳ μαζὺ μὲ τὰς ἄλλας καὶ νὰ μὴ χρησιμοποιηθῇ ἡ ἀπόδειξις αὕτη οὔτε καὶ τὸ κεφάλαιον, ἀλλὰ νὰ φυλάσσονται πάντοτε καὶ οὕτω δέον νὰ ἐξακολουθήσουν καὶ οἱ διάδοχοι ἡμῶν εἰς τὴν διοίκησιν . . .» Καὶ ἡ πρότασις ἐγένετο ἀποδεκτὴ διὰ ψήφων 31 κατὰ 4 ²⁾.

Καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐκλέγεται εἰς τὸν Σύλλογον τῶν 40 καὶ προσθήκης. Τὴν 15^η/₂₅ Ἰανουαρίου 1625 προκειμένου νὰ ἐκλεγοῦν δύο ἀντιπρόσωποι τῆς Ἀδελφότητος, οἱ ὁποῖοι, μαζὺ μὲ τοὺς δύο ἐλεγκτάς, ἐπρόκειτο νὰ διαπραγματευθοῦν τὴν ἀγορὰν τῶν παρακειμένων τῇ ἐκκλησίᾳ οἰκιῶν τῶν εὐγενῶν Φοσκαρίνι, εἰς ἐκ τῶν δύο ἐκλεγέντων εἶναι καὶ ὁ Θωμᾶς Φλαγγίνης. Καὶ φθάνομεν εἰς τὴν 29 Νοεμβρίου 1626 καθ' ἣν συνετάγη τὸ κάτωθι πρακτικόν, ὅπερ δημοσιεύομεν εἰς τε τὸ ἀρχικὸν κείμενον καὶ ἐν μεταφράσει, διότι ἔγινε τῇ ὑποδείξει τοῦ Φλαγγίνη καίτοι δὲν ἦτο πρόεδρος καὶ διότι εὐρίσκομεν τὴν ἰδίαν φρασεολογίαν τὴν ὁποίαν θὰ συναντήσωμεν περαιτέρω καὶ ἐν τῇ διαθήκῃ του ὡς πρὸς τὴν σύστασιν ἀνωτέρου Ἐκπαιδευτικοῦ ἰδρύματος ἐν Βενετίᾳ:

«Τὸ ἔθνος ἡμῶν, εἰς τὸ ὁποῖον πάντοτε ἠνθῆσαν αἱ ἐπιστῆμαι, εὐρίσκεται κατὰ τοὺς παρόντας καιρούς, λόγῳ τῆς Τουρκικῆς πίεσεως, εἰς τοιαύτην κακὴν κατάστασιν, ὥστε ἐναργεστάτη φαίνεται ἡ κατάπτωσις, διότι δὲν ὑπάρχει μέρος ὅπου νὰ δύνανται

¹⁾ Αἱ Ἀδελφότητες ἐν Βενετίᾳ, αἱ ὁποῖαι εἶχον πάντοτε ἓνα ἅγιον Προστάτην, ὠνομάζοντο Scola.

²⁾ Capitolare III. Ἀρχεῖον Ἑλλην. Κοινότητος.

να εκπαιδεύονται και να μορφώνονται, μάλιστα, εκδηλώνονται ήδη επιβλαβέσταται θεωρίαι και καινοτομίαι, διότι πολλοὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀνάγκης μεταβαίνουν εἰς ἕνας χώρας και εκπαιδεύονται παρὰ διδασκάλων κακοήθων, ἐμποτιζόμενοι οὕτως οἱ νεαροὶ αὐτοὶ σπουδασταὶ με διεφθαρμένα ἤθη ἐπὶ βλάβῃ τοῦ ἔθνους ἡμῶν και ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὴν ἔκτακτον στοργὴν και προστασίαν τὴν ὁποῖαν ἔχει πρὸς ὅλους τοὺς Ἕλληνας ἢ Γαληνοτάτη αὕτη Δημοκρατία, τῆς ὁποίας ὁ καθείς διαπιστώνει εἰς κάθε περίστασιν τὴν ἀπέραντον μεγαθυμίαν, προτιθέμεθα ἤδη να ἐξεύρωμεν τὸν τρόπον καθ' ὃν, χάρις εἰς τὴν ὑπέροχον σύνεσίν της, δύναται να ἰδρυθῆ ἔν τῇ πόλει ταύτῃ ἔν Κολλέγιον ἔν τῷ ὁποίῳ να ἡμποροῦν να εκπαιδεύονται οἱ νέοι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, κατὰ τὸ μᾶλλον και ἥτιον, κατὰ τὰς δυνάμεις και τὰ ἔσοδα ποῦ θὰ εἶναι περισσότερα ἢ ὀλιγώτερα, εἰς τὸ ὁποῖον Κολλέγιον να προσκληθοῦν τρεῖς, τέσσαρες Ἕλληνες διδάσκαλοι ἢ ὑπήκοοι ἢ πρόσωπα ἀφοσιωμένα εἰς ταύτην τὴν Γαληνοτάτην Κυριαρχίαν, με τὴν συμβουλήν, ἀρωγὴν και προστασίαν τοῦ ἡμετέρου Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου και θὰ ἀμείβωνται με μίαν κατάλληλον μισθοδοσίαν και θὰ διδάσκουν τοὺς εἰρημένους νέους τοῦ ἔθνους και ἐπειδὴ ἐκτὸς τοῦ ὅ,τι θὰ ἡμποροῦμεν να ἐπιείσωμεν ἀπὸ τὴν εὐσπλαγχτίαν τῆς Αὐτοῦ Γαληνότητος, εἶναι ἀνάγκη ἵνα

• La Nation nostra che sempre ha fiorito di scienze, s'attrova nei tempi pnti per l'oppression de Turchi a cosi mal stato che si vede manifes.ma la declinatione per non vi esser loco ove possino andare ad instruirsi et documentarsi, anzi si vedino nelli tempi prnti pernitios.mi introductioni, poichè molti astretti da necessità, capitano in paesi esteri sotto precettori mal affetti imbevendosi giovani loro allievi di seditiosi costumi con molto pregiuditio della nation et provedendo noi l'affetto straordinario et la protetion che tiene de tuti li Greci qsta Ser.ma Rep.ca della qual sicome deve ognuno in ogni loco precisare l'infinita Sua munificenza cosi condivenimo anco investigar modo col qual mercè alla Sua Sublime Prudenza si possa instituire in qsta città un Collegio nel qual possino instruirsi i giovani della Nation Greca et più et meno secondo le forze et rendite si renderan maggiori o minori nel qual sian condotti tre, quattro maestri Greci o suditi o persone ben affette a qsto Ser.mo Dom.o col consiglio agiuto et protetion del nostro Rev.mo Arciv.o, con quella recognitione che parerà conveniente, acciò questi insegnar debbino et instruir li predetti giovani della nation e perchè oltre quello che dalla pietà di Sua Ser.tà si potrà sperare, è necessario che tutta la Nazione soccorra cosi santa et degna opera, come anco il simile fu fatto quando fu fabricata la Chiesa nostra, aciò oltre il salario de maestri et affitto della casa si possa anco proveder a chi per povertà fosse inclinato a studii. Landerà parte che mette il Mco Sig. Geronimo Giustinian G. G. che a laude del Sig. Dio et a eterna gloria di qsta Ser.ma Rep.ca, sii dato auttorità all'ecc.mo Sig. Tomaso Flangini che a nome di

σύμπαν τὸ Ἔθνος βόηθήσῃ τόσον ἄξιον καὶ ἅγιον ἔργον, ὡς ἄλλως τε ἐγένετο κατὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, μὲ τὸν σκοπὸν ἵνα, ἐκτὸς τοῦ μισθοῦ τῶν διδασκάλων καὶ ἐνοικίου τοῦ καταστήματος, νὰ δύνανται νὰ τυγχάνουν συνδρομῆς ὅσοι, λόγῳ πτωχείας, ἤθελον ἔχει κλίσιν πρὸς τὰ γράμματα, διὰ ταῦτα ὑποβάλλει πρότασιν ὁ μεγαλοπρεπῆς ¹⁾ κ. Ἰερώνυμος Γιουστινιάν, πρόεδρος ἵνα πρὸς αἶνον Κυρίου τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς αἰωνίαν δόξαν τῆς Γαληνοτάτης ταύτης Δημοκρατίας, δοθῇ ἡ πληρεξουσιότης εἰς τὸν ἐξοχώτ. κ. Θωμᾶν Φλαγγίνην ὅπως ἐν ὀνόματι ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους μας, δυνηθῇ νὰ ἐμφανισθῇ πρὸ τοῦ Ἐκλαμπροτάτου Κολλεγίου καὶ ὅπου ἄλλοῦ παροῦσασθῇ ἀνάγκη, μαζὺ μὲ τὸν Πρόεδρον καὶ τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον ἐκλιπαρήσῃ καὶ ἱκετεύσῃ μὲ πᾶσαν ὑποταγὴν τὸν Γαληνότατον Πρίγκηπα, ὅπως μὲ τὴν συνήθη μεγάθυμον στοργὴν Του πρὸς τὸ ἡμέτερον πιστότατον καὶ λίαν ἀφοσιωμένον ἔθνος, εὐδοκήσῃ καὶ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀνέγερσιν ἑνὸς Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, μὲ ἐκείνους τοὺς τρόπους, κανόνας καὶ διατάξεις τὰς ἀναγκαίας διὰ τὴν καλὴν λειτουργίαν τούτου, ὅπου νὰ ἐκπαιδεύωνται οἱ νέοι ἐναρέτως καὶ νὰ ἀπο-

tutta la Nazione nostra possa supplicar et comparir nell' Ecc.mo Col.o et in dove più bisognerà insieme anco col G.G. e Rev.mo Sig. Arc.o et ivi implorar con ogni sommissione che Sua Ser.tà col solito Suo Benign.o affetto verso la nostra fidel. ma et divot.ma Nazione si degni suffragar l' eretione di un Collegio de Greci in qsta città con quei modi, regole et ordini che saranno proprii et adeguati per la bona cura de d.o loco et acciò s'allevino questi virtuosamente et con la debita dev. on verso il pub.o et verso la Nation, con la presente parte s'intendi obligata tutta la robba de raggion de Greci che sotto qualsivoglia nome e di qualsivoglia sorti capiterà di Levante havuto rispetto alle qualità delle robbe et così anco le navi de Greci che siino tassate iusta la loro condition, essendo robba grossa di pagar duc. 4 per sacco o cao et delle sede et altre robbe sottili duc. 12 acìò tanto più degnamente si possa construir et perfetionar così santa opera, dovendo quello che si caverà da qsta contributione esser posto in un scrigno a parte nè servir debba ad altro effetto nè per altro che per qsta sola opera mentre anco dalla Pub.ca Benignità ne sii sumministrato qualche per tal effetto altre volte contribuito altrove così dal Vescovado di Chissamo sotto la Canea come d'altro et inoltre anco si facci un Rodolo perchè ognun possa conforme alle sue forze far qualche contrib. on annuale et anco di pnte et anco si procuri con l' agiuto di Sua Ser.tà che li Monasteri et benefici di Levante che s'attrovan in buona fortuna ne faccino quelle contribution che si conviene a così santa opera». Et fu mandato il bossolo et per la parte de si si trovarono 32 et contro 1.

¹⁾ Ὁ Πρόεδρος εἶχε τὸν τίτλον τοῦ Magnifico.

κτοῦν τὴν δέουσαν στοργὴν καὶ ἔναντι τοῦ Δημοσίου ὡς καὶ τοῦ ἔθνους. Μὲ τὴν παροῦσαν πρότασιν νὰ ὑποχρεωθῇ τοῦ λοιποῦ κάθε ἐμπόρευμα διὰ λογαριασμὸν Ἑλλήνων ποὺ ἤθελε καταφθάσῃ ἐκ τῆς ἐγγυς Ἀνατολῆς ὑπὸ οἰονδήποτε ὄνομα καὶ οἰονδήποτε εἶδος, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ποιότητος τῶν ἐμπορευμάτων - καὶ τὰ πλοῖα τὰ ἑλληνικὰ νὰ φορολογηθοῦν ἐπίσης ἀναλόγως τῆς καταστάσεώς των - ἂν μὲν εἶναι χονδρὰ ἐμπορεύματα νὰ πληρώνουν δουκ. 4 τὸν σάκκον ἢ δέμα καὶ ἐπὶ τῆς μετάξης καὶ ἄλλων παρομοίων λεπτῶν δουκ. 12, ἵνα μὲ τὸ μέσον τοῦτο ἔτι μεγαλοπρεπέστερον ἀνεγερθῇ καὶ τελειοποιηθῇ τὸ τόσον ἅγιον αὐτὸ οἰκοδόμημα καὶ ὅ,τι εἰσπραχθῇ ἀπὸ μίαν τοιαύτην εἰσφορὰν δέον νὰ ἐναποτεθῇ ἐντὸς ξεχωριστοῦ κιβωτιδίου καὶ οὔτε θὰ ἠμπορῇ νὰ χρησιμοποιηθῇ δι' ἄλλον σκοπὸν, εἰμὴ διὰ τὸ ἔργον τοῦτο ἀποκλειστικῶς, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἡ Δημοσία Μεγαθυμία θὰ εὐδοκήσῃ νὰ μᾶς χορηγῇ ὅ,τι καὶ ἄλλοτε ἐχορήγησεν ἀλλαχοῦ, τόσον ἐκ τῆς Ἐπισκοπῆς Κισσάμου παρὰ τὰ Χανιά ὡς καὶ ἄλλοθεν καὶ νὰ γίνῃ καὶ ἐν βιβλίον εἰσφορῶν ἵνα ἐγγράφῃ τις ἐτησίως ὅ,τι αἱ δυνάμεις του ἐπιτρέπουν καὶ τώρα νὰ γίνῃ ἐνέργεια ὥστε καὶ τὰ Μοναστήρια καὶ ἄλλα ἀγαθοεργὰ καταστήματα τῆς Ἀνατολῆς, τὰ εὐποροῦντα, νὰ κάμουν μίαν βοήθειαν ἀρμόζουσαν διὰ τόσον ἅγιον ἔργον». Ὑπὲρ τοῦ ναὶ 32, ὑπὲρ τοῦ ὄχι εἰς καὶ ἡ πρότασις ἐψηφίσθη, ἀλλ' ἀτυχῶς τὸ μεγαλοῦργὸν σχέδιον τοῦ Θωμᾶ Φλαγγίνῃ - ὅστις ἔκτοτε εἶχε συλλάβει ἐν τῇ πατριωτικῇ του διανοίᾳ τὴν ἰδέαν τῆς δημιουργίας ἀνωτέρου Ἑλληνικοῦ ἐκπαιδευτηρίου ἐν Βενετίᾳ καὶ ἦν ἐπραγματοποίησε μετὰ εἴκοσι περίπου ἔτη - τὸ μεγαλοῦργόν, λέγομεν, σχέδιον προσέκρουσε τίς οἶδε εἰς ποῖα προσκόμματα καὶ ἔμεινεν ἀνεκτέλεστον.

*
* *

Καὶ δὲν ἔπαυσεν οὐδέποτε ἡ ἀνάμιξις τοῦ Φλαγγίνῃ εἰς τὰ Κοινοτικά. Οὕτω τὴν 28 Δεκεμβρίου 1626 ἐξελέγη εἰς ἐκ τῶν 12 τῆς Πρωτοκαθεδρίας (decano) καὶ τὴν 5 Σεπτεμβρίου 1627 ὡς ἐλεγκτής. Τὴν 19 Μαρτίου 1630 πάλιν ὡς decano, τὴν δὲ 24 Μαΐου 1632 ὑποβάλλει ὑποψηφιότητα ὡς Γκοβερνατόρος ἀλλ' ἀπέτυχε, καίτοι τρις ἐπανελήφθη ἡ ψηφοφορία. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος (26 Δεκεμβρίου 1633) δὲν ἐξελέγη ὡς Γκοβερνατόρος, καίτοι τόσα καὶ τόσα εἶχε προσόντα καὶ τοιαύτην εἶχε καταλάβει κοινωνικὴν θέσιν. Ἀλλὰ τὰ μέλη τοῦ μικροσκοπικοῦ τούτου Ἑλληνικοῦ Κοινοβουλίου, ἔνθα τὸ πᾶν ἐμετρεῖτο εἰς τὰ «κουκιά» ἢ «μπόσολι» ὡς τότε ἐλέγοντο, οὐκ ἠβουλήθησαν συνιέναι.

Μετὰ τρία ἔτη, ἤτοι τὴν 6 Ἀπριλίου 1636 ὁ Φλαγγίνῃς ὑπέβαλεν ὑποψηφιότητα Προέδρου, ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ προὔτιμήθη, ὡς πλειοψηφίας, ὁ σύγγαμβρός του Φίλιππος Τζιμπλέτι ἐκ Κύπρου. Ἀλλὰ καὶ μὲ ὄλην αὐτὴν τὴν ἀποτυχίαν ἐξακολουθεῖ νὰ πολιτεύεται. Οὕτω τὴν 16 Ἀπριλίου 1636 ἐξελέγη ὡς εἰς τῶν δώδεκα καὶ τῷ 1640 Ἀπριλίου 10^η, προκειμένου νὰ ἀνοικοδομηθοῦν ¹⁾ αἱ παλαιαὶ οἰκίαι αἱ ἀγορασθεῖσαι

¹⁾ Τὴν 19 Αὐγούστου 1640 ὁ Σύλλογος συνήλθεν ἵνα κρίνῃ ἐπὶ τῶν σχεδίων αὐτὰ ὑπέβαλεν

παρὰ τῶν εὐγενῶν Λουδοβίκου καὶ Πέτρου Φοσκαρίνι, ἐκλέγονται τέσσαρες πληρεξούσιοι, ἐν οἷς καὶ ὁ Φλαγγίνης, ὅστις τὴν 25 Μαρτίου 1642 ἀνέρχεται διὰ δευτέραν φοράν εἰς τὸ ὑπατον ἀξίωμα τῆς Ἀδελφότητος ἦτοι τὸ τοῦ Προέδρου· ἀλλ' ἐπειδὴ, λόγῳ πολλῶν του ἀσχολιῶν, δὲν δύναται νὰ κρατῇ τὸ ταμεῖον εἰσπράξεων καὶ πληρωμῶν, ἀνατίθεται τοῦτο, τῇ συγκαταθέσει τοῦ Φλαγγίνη, εἰς τὸν Δημήτριον Ξενάκη, κατόπιν τῆς καθιερωμένης ἀπαραιτήτου ψηφοφορίας.

Πλὴν ἡ δαπάνη διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχεδίων τοῦ Longhena ἦτο ὑπερβολικὴ. Τὸ ταμεῖον τῆς Κοινότητος ἦτο κάπως ἀναιμικόν, διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τοιαύτας ἀνάγκας. Καὶ ἀφοῦ εἶχε προστρέξῃ ὁ Σύλλογος εἰς τὸν ἡγεμόνα τῆς Μολδοβλαχίας καὶ πάσης Οὐγγαρίας Ματθαῖον Βοεβόδαν τῇ 22 Ἰουλίου 1641 καὶ ἔλαβεν ὡς βοήθημα 10 σάκκους κηροῦ μελισσῶν, ἦτοι δεκάδας ἑπτακοσίας¹⁾ καὶ μὲ τὴν εὐχαριστήριον ἐπιστολήν, εἶχεν ἀποστείλει δύο ἀργυρᾶς κανδήλας μὲ παράστασιν τοῦ Ἁγ. Νικολάου καὶ Ἁγίου Γεωργίου — μίαν διὰ τὸν ἡγεμόνα καὶ μίαν διὰ τὴν σύζυγόν του — (τῇ 28 Ἰουνίου 1642) — ἥδη, προτάσει τοῦ Προέδρου Φλαγγίνη, ἀποφασίζεται νὰ σταλῇ ἔκκλησις καὶ νὰ ζητηθῇ ἡ ὑψηλὴ βοήθεια τοῦ «Ἀνωτάτου καὶ Μεγάλου Προστάτου τοῦ ἡμετέρου Ἔθνους καὶ τοῦ ἡμετέρου δόγματος ἦτοι τοῦ Εὐσεβεστάτου, Ἐνδοξοτάτου καὶ Ἐπισημοτάτου Αὐτοκράτορος καὶ Μεγάλου Δουκὸς τῆς Μοσχοβίας».

*
* *

Ἄλλὰ καὶ νέος ἄνεμος οικονομίας πνέει εἰς τὴν Κοινότητα ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Φλαγγίνη, ὅστις προτείνει νὰ παύσῃ τὸ περιττὸν ἔξοδον τῆς παρασκευῆς καὶ παραθέσεως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ναοῦ κολλύβων δις τοῦ ἔτους, δι' ἃ δαπανῶνται Δουκ. 50 ἑτησίως. Ἄλλ' εἰς τὴν Συνεδρίασιν τοῦ Συλλόγου, ἐνεφανίσθη ὁ ἐξ Ἠλείου μέγας εὐεργέτης καὶ μέγας ἐπίσης φιλόανθρωπος ὁ Ἐπιφάνιος ὁ Ἠγούμενος ὅστις ἀνέλαβε νὰ παρασκευάσῃ ἰδίᾳ δαπάνῃ τὰ κόλλυβα καὶ οὕτως ἀποφασίζεται νὰ ἐξοδεύῃ ὁ Σύλλογος μόνον 5 δουκάτα κατ' ἔτος. Μετὰ τὴν προεδρείαν, ὁ Φλαγγίνης ἐξελέγη τὴν 19 Μαρτίου ὡς εἰς ἕκ τῶν δώδεκα καὶ τὴν 19 Νοεμβρίου 1645 καὶ 8 Ἰουλίου 1646 ὡς ἐλεγκτὴς καὶ ὡς τοιοῦτος ἀνεδείχθη καὶ τὴν 19 Μαρτίου 1647 μετὰ τοῦ Φραγκίσκου Νεγροπόντη, ὅστις παραιτεῖται καὶ ζητεῖ νὰ διορισθῇ ἄλλος πρὸς ἐξέλεξιν τοῦ ταμείου, διότι ὁ ἕτερος ἐλεγκτὴς Θωμᾶς Φλαγγίνης εἶναι πρωτεξάδελφός του. Τὴν 3 Δεκεμβρίου 1647 ἐξελέγη ὡς εἰς τῶν 12, τὴν 15 Μαρτίου 1648 ὑπέβαλεν ὑποψηφιότητα ὡς πρόεδρος, ἀλλὰ δὲν

ὁ ἀρχιτέκτων Baldissera ὁ οἰκοδομῆσας τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ὑγείας (Chiesa della Salute) ἀλλὰ δὲν συνεκεντρώθη ὁ ἀπαιτούμενος ἀριθμὸς ψήφων καὶ ἡ ἀπόφασις ἀνεβλήθη. Κατὰ τὴν ἰδίαν συνεδρίαν ὑπέβαλε δύο σχέδια καὶ ὁ Pietro Betinelli, ἀλλὰ τὴν 22 Ἰουλίου 1641 ἀνῆλθε καὶ πάλιν ὁ Σύλλογος καὶ ἐνέκρινε τὰ τοῦ Longhena.

¹⁾ Ἐκ τοῦ πρακτικοῦ τῆς 12 Ἰουνίου 1644 μαθητόμενον ὅτι ὁ Βοεβόδας ἔστειλε καὶ δεύτερον φορτίον κηροῦ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Κοινότητος, ἡ ὅποια ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν δύο αὐτῶν ἀποστολῶν εἰσέπραξε Δουκάτα 1060 καὶ grossi 12.

ἐπέτυχε, συγκεντρῶσας ἐπὶ 50, μόνον δέκα εὐνοϊκὰς ψήφους!! Τὴν 20 Σεπτεμβρίου 1648¹⁾ ἀπέτυχε καὶ εἰς τὴν ὑποψηφιότητα ἐλεγκτοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐτήρησε καμμίαν μνησικακίαν καὶ μετὰ τινὰς μῆνας ὅτε ἐξεμέτησε τὸ ζῆν, ἐξεδήλωσε κατὰ τρόπον πανηγυρικὸν ὅλα τὰ πληροῦντα τὴν καρδίαν του φιλοπάτριδα καὶ φιλόανθρωπα αἰσθήματα, διαθέσας ἅπασαν τὴν περιουσίαν ὑπὲρ τοῦ προσφιλεστάτου Ἔθνους του καὶ δημιουργήσας οὕτως, αἰωνίαν τὴν μνήμην του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

ΤΟ ΦΛΑΓΓΙΝΙΑΝΟΝ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟΝ²⁾

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς μοναχοκόρης τοῦ Φλαγγίνη, Μαριέττας, ἡ διαχείρισις, συμφώνως τῇ διαθήκῃ, ἔδει νὰ περιέλθῃ εἰς τοὺς τρεῖς ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων καὶ εὐαγῶν Καθιδρουμάτων Ἐπιμελητὰς, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἐχρειάζετο ἡ ἄδεια τῆς Γερουσίας, ἣτις πράγματι συνελθοῦσα, ἕνα μόλις μῆνα μετὰ τὸν θάνατον τῆς Μαριέττας, ἐξέδωκε τὴν 27 Ἰουλίου 1661³⁾ ἐν τιμητικώτατον διὰ τὸν διαθέτην ψήφισμα, δι' οὗ ἀνελάμβανεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς τὴν περιουσίαν τοῦ Φλαγγίνη καὶ ἀνέθετεν εἰς τοὺς Ἐπιμελητὰς τῶν Νοσοκομείων ὅπως, ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ μοναδικοῦ ἀπομείναντος ἐκτελεστοῦ Βενεδίκτου Σοράντζου, προβοῦν εἰς τὴν πώλησιν τῶν κτημάτων, ἐπίπλων κ.λ.π. συγκεντροῦντες τὸ προῖόν εἰς κατάθεσιν παρὰ τῷ Δημοσίῳ θησαυροφυλακίῳ. Ὡς πρὸς δὲ τὸ Ἱεροσπουδαστήριον, ἡ Γερουσία ἀνέθηκε, διὰ τοῦ αὐτοῦ ψηφίσματος, εἰς τοὺς Ἀναμορφωτὰς τοῦ Φροντιστηρίου τῆς Παδούης ἵνα μελετήσουν τὸ ζήτημα ὑφ' ὅλας αὐτοῦ τὰς πλευρὰς καὶ ὑποβάλουν εἰς τὴν σχετικὴν ἐκθεσιν. Καὶ ἰδοὺ νέον ψήφισμα τῆς Γερουσίας ἀπὸ 24 Ἰουνίου 1662 δι' οὗ ἀπεφασίσθη ἡ ἴδρυσις⁴⁾ τοῦ ἐν λόγῳ Ἱεροσπουδαστηρίου καὶ ἀνετέθη ἡ γενικὴ διοργάνωσις εἰς τοὺς εἰρημένους Ἀναμορφωτὰς, ἐνταλθέντας νὰ ἐκπονήσουν καὶ νὰ ὑποβάλουν πρὸς ἔγκρισιν τοὺς σχετικοὺς Κανονισμοὺς, οὔτινες καὶ ἐνεκρίθησαν διὰ νέου ψηφίσματος τῆς 6 Σεπτεμβρίου 1664.

¹⁾ Τελευταίαν ἐμφάνισιν ἔκαμεν ὁ Φλαγγίνης τὴν 31 Ἰανουαρίου 1649 (Ἐν. ἔθ. 1648) ὅτε ὑπὸ τῆς Γεν. Συνελεύσεως ἐξελέγη ὡς εἰς ἐκ τῶν 9 ἀντιπροσώπων Κερκύρας ἐν τῷ Συλλόγῳ τῶν 40 καὶ προσθήκης καὶ μετὰ 23 μόλις ἡμέρας ἀπεβίωσεν.

²⁾ Ὀνομάσθη κατὰ καιροὺς Φροντιστήριον, Ἑλληνομουσεῖον, ἀλλ' ἦτο κυρίως Seminario = Ἱεροσπουδαστήριον. Ὡς τοιοῦτο τὸ ἠθέλησεν ὁ διαθέτης καὶ ἱερωμένοι ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ διδάξαντες ὡς καὶ οἱ Ἐπόπται (Prefetti). Ἐκ παραδόσεως δὲ γνωρίζομεν ὅτι οἱ οἰκότροφοι ὁσάκις ἐξήρχοντο εἰς περίπατον, ἐφόρουσαν ῥάσα ὡς οἱ τῆς Ριζαρείου Σχολῆς.

³⁾ Senato Terra. Βιβλίον ἀρ. 163 σελ. 326. (Archivio di Stato).

⁴⁾ Τὸ Φλαγγινιακὸν φροντιστήριον ἐστεγάσθη εἰς οἶκον τῆς Κοινότητος παραπλεύρως τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ 1684 τὸ ὑπὸ τῶν Ἀναμορφωτῶν καταβαλλόμενον ἐνοίκιον εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἀδελφότητος ἦτο 120 Δουκάτα ἐτησίως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1684 ὅτε ἔγινεν ἀνακαίνισις ῥιζικὴ τῆς οἰκοδομῆς, τὸ ἐνοίκιον ἐκανονίσθη εἰς Δουκ. 170.

Τόσον τὰ ψηφίσματα ὅσον καὶ οἱ κανονισμοὶ ἀποτελοῦν τὰ βασικὰ στοιχεῖα τῆς ἱστορίας τοῦ Φλαγγινιανοῦ Φροντιστηρίου καὶ κρίνομεν σκόπιμον νὰ τὰ δημοσιεύσωμεν περαιτέρω, ἔν τε τῷ ἀρχικῷ κειμένῳ καὶ ἔν μεταφράσει :

Pregadi ¹⁾ 1661 - 27 'Ιουλίου (Βιβλίον ἀρ. 162 σελ. 326).—Ἐκείνη ἡ πίστις καὶ ἀγνοία ἀφοσίωσις πρὸς τὴν Ἡμετέραν Αὐθεντίαν, πού ἐπὶ μακρὸν διάστημα ἔτων εἶχεν ἐπιδείξει ὁ ποτε ἔξοχος Θωμᾶς Φλαγγίνης δικηγόρος εἰς τὰ διάφορα ὑπουργήματα, ἔνθα λίαν εὐδοκίμως ὑπηρετήσε, αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἠθέλησε πάλιν, εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, νὰ καταστήσῃ περισσότερον ἔναργῆ, διαθέσας τὰ ὑπάρχοντά του ὑπὲρ πολλῶν ἀγαθοεργῶν καὶ εὐεργετικῶν ἰδρυμάτων, ἅτινα πλεονάζουν, πρὸς δόξαν Κυρίου τοῦ Θεοῦ καὶ κοινὸν ὄφελος. Ἔτι δέ, καθυποτάσσων, δι' εὐλαβοῦς ἐκκλήσεως, τὴν ἰδίαν του θέλησιν εἰς τὴν Δημοσίαν Προστασίαν, διέταξε καὶ ὤρισεν, ὅπως, ἅπαν τὸ ἐκ κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας του προίον, ἔναποτεθῆ πρὸς μείζονα ἀσφάλειαν ἔν τῷ Ἡμετέρῳ Θησαυροφυλακίῳ.

Εἰς τὰ δείγματα αὐτὰ τῆς εἰλικρινείας, ἀρμόζουσι πλήρεις ἐκφράσεις εὐαρεσκείας καὶ εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην του ἐπὶ τὴν Δημοσίαν Προστασίαν, δέον νὰ ἀνταποκριθῶμεν μὲ ἴσην ἐτοιμότητα, ἐπαγρυπνοῦντες διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐν τῇ διαθήκῃ διατάξεων πρὸς διαδήλωσιν ἀκόμη τῆς μεγίστης ἀτομικῆς ἀξίας τοῦ ἀποθανόντος.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον παροῦσιασθείσης ἤδη, ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου προσφιλεστάτου εὐγενοῦς Βενεδίκτου Σοράντζου, Προκουρατόρου ²⁾ ἀπομείναντος μοναδικοῦ Ἐπιτρόπου

In Pregadi ¹⁾ MDCLXI-XXVII Luglio (pp. 326 Registro N° 162).—Quella fede et divotione purissima verso la S. N. che in un lungo corso d'anni ha il q. ecc.te Tomaso Flangini avvocato comprobata con vari impieghi a publico vantaggio sostenuti quella stessa ha pure voluto nel fine di sua vita rendere magg. te palese mentre dispose della sua facoltà in molte opere pie e meritorie che ridondano a gloria del S. Dio et a benef.o pub.o ancora ha rassegnando con dichiarazione d'ossequio la propria volontà alla pub.a prot.e, ordinato e prescritto che il tratto tutto de suoi beni mobili e stabili sia a maggiore sicurezza nella Cecca nostra investito. A queste prove di scinceratezza convengono piene espressioni di grado et alla confidenza sua nel P.o patrocinio si deve corrispondere con ugual prontezza nell'invigilare per l'adempimento delle sue test.ie ordinationi a dichiarazione ancora del merito molto pieno del defonto già a quest' effetto dal dil.mo Nob. Nro Benetto Soranzo P.r restato unico Comm.o di detta facoltà, venendo esibito lo

¹⁾ = Γερουσία, περὶ τῆς λέξεως ταύτης γράφομεν ἄλλαχού.

²⁾ Προκουρατόρος τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ἦτο τὸ δεύτερον ἀξίωμα ἀμέσως μετὰ τὸν Δόγη. Οὔτοι μέχρι τοῦ 1259 ἦσαν μόνον τρεῖς, βραδύτερον ἔγιναν ἕξ καὶ κατόπιν ἑννέα καὶ ἐξελέγοντο ὑπὸ τῆς Γερουσίας προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ Δόγη, μεταξύ τῶν πρώων πρεσβευτῶν, τῶν χρηματισάντων

τῆς εἰρημένης περιουσίας, τῆς ἰδίας αὐτοῦ διαθήκης, ὑποβάλλεται πρότασις ἵνα, διὰ τοῦ παρόντος ψηφίσματος ἐπεκταθῆ ἡ Δημοσία Προστασία καὶ ἐπὶ τῆς πωλήσεως τῶν ὑπαρχόντων του, ἐπενδύσεως τοῦ προϊόντος, πληρωμῆς τῶν κληροδοτημάτων καὶ ἐπὶ παντὸς πού ἤθελε παρουσιασθῆ ἀνάγκη, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἵνα ἐξασφαλισθῆ ἡ πλήρης ἐκτέλεσις τῶν ἐν τῇ διαθήκῃ ὀρισθέντων.

Πρὸς τοῦτο νὰ ἀνατεθῆ εἰς τὴν ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων Ἀρχὴν, νὰ ἐπιβλέπη τὴν ἐκτέλεσιν, πάντοτε ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διαφωτίσεων καὶ τῶν ἀναγκαίων πληροφοριῶν τοῦ εἰρημένου Ἐπιτρόπου, ἀλλ' ἡ ῥηθεῖσα Ἀρχὴ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐπιτροπείαν μετὰ τῆς πλέον εὐρείας δικαιοδοσίας διὰ τὴν ἐξομάλυνσιν τῶν δυσχερειῶν καὶ ἀμφισβητήσεων, αἵτινες ἤθελον τυχὸν ἀνακύψῃ ἀπὸ τὰς ἰδίας εὐσεβεῖς διατάξεις τοῦ ἀποβιώσαντος, συμφώνως μὲ τὰς ὁποίας θὰ ἀρχίσουν αἱ ἐκποιήσεις τῶν εἰρημένων ὑπαρχόντων του, μὲ πᾶσαν δυνατὴν ὠφέλειαν καὶ μὲ τὸν τρόπον ὃν διέγραψεν ἐν παντὶ ὁ διαθέτης καὶ εἰδικότερον μὲ τὴν παρουσίᾳ τῶν πωλήσεων τούτων ἐνώπιον τοῦ Ἡμετέρου Κολλεγίου καὶ ὡς πρὸς τὰ ἀκίνητα τῆς συνοικίας Ἁγίας Μαρίας τοῦ Τζομπενίγο, περὶ ὧν ποιεῖται μνεῖαν ἐν τῇ διαθήκῃ, ἵνα ἔτι μᾶλλον ὑποστηριχθῆ ἡ τιμὴ των, νὰ ὑποβληθῆ αὕτη προκαταβολικῶς εἰς τὴν Δημοσίαν εὐαρέσκειαν μετὰ τῶν εἰδικῶν πλη-

stesso suo test.o. Però anderà parte che per le dispositioni in esso della vendita de beni, investite del tratto di essi a sodi.ne de legati et in ciò fosse conosciuto necess.o si habbi in virtù del pnte Decreto ad estender la pub.a assistenza acìò ne resti assicurato il loro adempimento. All' effetto di chè sia commesso al Mag.to sopra li Hospetali d' invigilar alla esecutione predetta previi sempre li lumi et informationi necess.ie del sud.o Com.o restando però il Mag.to med.o delegato con ogni più ampla autorità per la decisione delle difficoltà et contese che insorgessero sopra le pie stesse ordinationi del defonto. In ordine a quali si doverà andare incaminando le vendite de beni predetti con quel vantaggio che sarà possibile con le forme in tutto dal testador med.o prescritte in particolare con la presentation delle vendite stesse nel Coll.o nostro dovendo quanto al lotto da esso mottivato per li stabili in contrà S. Maria Zobenigo ad oggetto di sostenerli magg.te nel prezzo che viene rimesso al pub.o Benepiacito con le informationi proprie et con le considerationi più opportune anderassi deliberando il più conferente ancora. Quanto

Ναυάρχων καὶ διοικητῶν ἐπαρχιῶν. Ἡ θέσις τοῦ προκουρατόρου ἦτο ἰσόβιος καὶ ἡ κατοικία δωρεάν εἰς τὰ ἐκατέρωθεν τῆς πλατείας τοῦ Ἁγίου Μάρκου οἰκήματα, τὰ καλούμενα Procuratie. Οἱ προκουρατόροι ἦσαν καὶ μέλη τῆς Γερουσίας, ἡ ὁποία ἦτο ἡ ψυχὴ οὕτως εἶπεῖν τῆς Ἐνετικῆς Ἀριστοκρατίας, ἐνῶ τὸ Maggior Consiglio ἦτο τὸ σῶμα. Εἰς ἐκτάκτους ἀνάγκας καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦτο παρεχωρεῖτο εἰς τοὺς εὐγενεῖς ἐπὶ καταβολῇ ὀρισμένου χρηματικοῦ ποσοῦ. Ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ Soranzo μανθάνομεν ἀπὸ τοὺς Κώδικας Barbaro ὅτι οὗτος κατέβαλε τὴν 5 Ἀπριλίου 1649 Δουκ. 20.500 ἵνα γίνῃ προκουρατόρος.

ροφοριῶν ὡς καὶ μετὰ τῆς πλέον καταλλήλου αἰτιολογίας, ἵνα ἀποφασισθῇ τὸ σκοπιμότερον καὶ συμφορώτερον.

Ὡς πρὸς τὸ Ἱεροσπουδαστήριον τὸ ὁποῖον ὁ διαθέτης θὰ ἤθελε νὰ ἐγκαθιδρουθῇ, ἐνῶ δέον νὰ προηγηθῇ τοῦ Διατάγματος ἡ καλῶς ἐννοουμένη ὄριμος σκέψις, ἃς ἀνατεθῇ εἰς τοὺς Ἀναμορφωτὰς τοῦ Φροντιστηρίου Παδούης τὸ καθήκον νὰ ὑποβάλουν ἐγγράφως ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἡ σύνεσις των θὰ κρίνη συνᾶδον μὲ τὴν Δημοσίαν Ὑπερεσίαν, ἵνα κατόπιν καταστῇ δυνατὸν νὰ ἀποφασισθῇ βασίμως ὅ,τι ἤθελε κριθῇ πλέον κατάλληλον καὶ ἀρμόζον.

+ 125 ¹⁾
3
5.

24 Ἰουνίου 1662 - *Pregadi* (Κατάστιχον 164 σελ. 241). — Τὸ πρὸ ὀλίγου ἀναγνωσθὲν ἐγγραφοῦ τῶν Ἀναμορφωτῶν ³⁾ τοῦ Φροντιστηρίου Παδούης, τεθὲν ἀκριβῶς ὑπὸ τὴν ὄριμον κρίσιν τοῦ Συμβουλίου τούτου ἵνα ἀποφασίσουν ὅ,τι ἡ ἴδια των σύ-

al Seminario che il testador vorebe fosse istituito mentre devono precedere al decreto li proprii riflessi ben compresi dalla Pub.a maturità, sia commesso alli R.ri dello Studio di Padova di dover a questo punto applicar per rappresentare in scrittura ciò che per loro prudenza stimeranno poter compiere al Pub.o servitio onde con fondamento, si possa deliberare il più opportuno e conferente ²⁾).

125
3
5.

XXIV *Giugno MDCLXII in Pregadi* (Registro 164 pp. 241). — La scrittura hora letta dalli Reff.ri dello Studio di Pad.a esattamente posta alla maturità di questo Cons.o ciò che stimeranno per propria prudenza convenirsi decretare per intiero

¹⁾ Αἱ ψηφοδόχοι, καλούμεναι Bossoli, ἦσαν τρεῖς, ἠνωμένοι εἰς ἓν σῶμα καὶ τριῶν διαφορῶν χρωμάτων. Εἰς τὴν πρώτην λευκὴν ὑπῆρχεν τὸ γράμμα T (= taglio ἤτοι κόπτω καὶ ἦτο τὸ ὄχι. Εἰς τὴν δευτέραν πρασίνην ἦτο L (= laudo ἤτοι ἐπαινώ, ἐπιδοκιμάζω) καὶ ἦτο τὸ Ναί. Καὶ εἰς τὴν τρίτην ἐρυθρᾶν τὰ γράμματα N S = non sincere ἤτοι ὄχι εἰλικρινεῖς, τούτέστι ἀμφίβολοι. Καὶ ἐν προκειμένῳ τὸ ψήφισμα ἔσχε 125 ναί, 3 ὄχι καὶ 5 ἀμφιβόλους.

²⁾ Ἐφροντίσαμεν νὰ ἀποδώσωμεν, εἰς τὴν μετάφρασιν, ὅσον τὸ δυνατὸν εὐκρινέστερον, τὸ πνεῦμα τὸ διέπον τὸ θαυμάσιον αὐτὸ διὰ τὸν Φλαγγίνην ἐπαινετικὸν ψήφισμα. Οἱ γνωρίζοντες τὴν Ἱταλικὴν ἃς τὸ ἀναγνώσουν εἰς τὸ ἀρχικὸν κείμενον ἵνα ἐννοήσουν μὲ ποίαν βαρῦτητα καὶ μὲ ποίαν ἐπισημότητα συνετάσσοντο τὰ ψηφίσματα τῆς ὑπερχλιετοῦς ἐκεῖνης Ἀριστοκρατικῆς Αὐθεντίας.

³⁾ Ἐξ αἰτίας τοῦ Συνδέσμου τοῦ Cambrai καὶ τῆς ἐπακολουθησάσης πολιορκίας, πτώσεως καὶ ἐπανακτήσεως τῆς Παδοῦης ἐπῆλθε σοβαρὰ διαταραχὴ καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ ἐκεῖ Πανεπιστημίου - ὅπερ τότε ἐκαλεῖτο Studio - καὶ τῷ 1517 ἀποφάσι τῆς Γερουσίας ἀνετέθη ἡ ἀναδιοργάνω-

νεσις ἤθελε θεωρήσει ἀρμόζον διὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς θελήσεως τοῦ διαθέτου ποτὲ Θωμᾶ Φλαγγίνη, ἀφορώσης εἰς τὴν ἴδρυσιν ἑνὸς Ἱεροσπουδαστηρίου Ἑλληνικοῦ διὰ τοὺς ἀρίστους ἐκείνους σκοποὺς οὓς προέθετο ἐν τῇ διανοίᾳ του ὁ διαθέτης καὶ ἐπειδὴ τὸ Συμβούλιον τοῦτο ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ἐπιρρεπὲς εἰς τὸ νὰ περιποιῆται τοὺς ὑπηκόους καὶ ἰδιαζόντως εἰς ἐκεῖνα τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα τείνουν πρὸς τὸ γενικὸν ὄφελος καὶ συμφέρον καὶ δεδομένου ὅτι τοιαῦτα προσόντα συντρέχουν πλήρως εἰς τὴν ἴδρυσιν τοῦ εἰρημένου Ἱεροσπουδαστηρίου διὰ τὸ καλὸν ποὺ θὰ προσπορίσῃ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, πάντοτε ἀγαπηθὲν καὶ προστατευθὲν παρὰ τῆς Ἡμετέρας Αὐθεντίας.

Ἐπιβάλλεται πρότασις ἵνα ἐπιτραπῇ ἡ ἴδρυσις ἑνὸς Ἑλληνικοῦ Σεμιναρίου μετὰ τὸ ἔσοδον ἐκεῖνο ποῦ καθωρίσθη ἀπὸ τὸν ποτε Θωμᾶν Φλαγγίνην, διὰ τῆς διαθήκης του, ἅμα ὡς ἔρυστοποιηθοῦν τὰ κεφάλαιά του. Τόπος τῆς ἰδρύσεως θὰ εἶναι ἡ πόλις αὕτη τὴν ἐπὶ τῆς τροφῆς ἐκλογὴν θὰ ἔχουν οἱ ἐπίτροποι, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν γενικὴν ἐπιβλεψιν τῶν ἀναμορφωτῶν τοῦ Φροντιστηρίου, οἱ ὁποῖοι τόσον ὡς πρὸς τὰς ἐπιστήμας ποὺ θὰ διδάσκωνται ἐν αὐτῷ, ὡς καὶ διὰ τὴν μισθοδοσίαν τῶν διδασκάλων, διὰ τοὺς κανονισμοὺς καὶ ὅ,τι ἄλλο, ὀφείλουν περὶ τοῦ παντὸς νὰ προβλέψουν καὶ νὰ καταρτίσουν μίαν εἰδικὴν ἀπόφασιν, τὴν ὁποῖαν ἀφοῦ ἐγκρίνουν, θὰ ὑποβάλουν ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τούτου διὰ τὴν ἀναγκαίαν ἐπιψήφισιν ταύτης ὡς καὶ παντὸς ἄλλου ὅπερ ἤθελε, κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἱεροσπουδαστηρίου τούτου, κριθῆ ἐπιβαλλόμενον νὰ ἀχθῆ εἰς γνῶσιν τοῦ Συμβουλίου.

adempimento della volontà testam.ia del q. Tomaso Flangini per l'erectione di un Seminario de Greci per quelli ottimi fini che si comprendono dalla mente del testatore essendo questo Cons.o stato sempre inclinato a compiacere i sudditi massime nelle cose che tendono a universal vantaggio e profitto e tale requisito concorrendo pienamente nella fond.e del Sem.o sud.o per il bene che v'è per ridonare alla Natione Greca stata sempre amata e protetta dalla S. N.

L'anderà parte che sia permesso il fondarsi un Sem.o de Greci con quella rendita che è stata assignata dal q.m Tomaso Flangini et espressa nel suo test.o esitati che siano li di lui capitali. Il luoco habbi da esser in questa città con la disposizione circa la scielta del vito alli Commissari ma con la soprintendenza a tutto delli Reff.i dello Studio i quali cosi circa le scienze che doveranno in esso insegnarsi come circa el stipendio a maestri, le regole et altro doveranno intieramente disponer e farne una particular terminatione da esser poi opportun.te da essi stabilita e portata a questo Cons.o per la necessaria approb.e del medesimo e quel

σις καὶ γενικὴ ἐποπτεία τούτου εἰς τρεῖς εὐγενεῖς λίαν εὐπαιδεύτους, ὀνομασθέντας Refformatori dello Studio di Padova. Οὗτοι διώριζον καθηγητάς, ἐκανόνιζον μισθοὺς καὶ ὑπεδείκνυον καὶ τὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας. Ἡ δικαιοδοσία των ἐπεξετείνετο καὶ εἰς τὰς Σχολὰς τῆς Βενετίας, βραδύτερον δὲ τοῖς ἀνετέθη καὶ ἡ λογοκρισία ἐπὶ τῶν ἐκτυπουμένων συγγραμμάτων.

113

2

3.

6 Σεπτεμβρίου 1664 — Προγράδι (Κατάστιχον 169 σελ. 420). — Ἐπιδιοθέντες μετ' ἀξιεπαίνου ἀκριβείας οἱ Ἀναμορφωταὶ τοῦ Φροντιστηρίου τῆς Παδούης εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Διατάγματος τοῦ Συμβουλίου τούτου, τῆς 24 Ἰουνίου 1662, ὡς πρὸς τὴν ἴδρυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἱεροσπουδαστηρίου ὅπερ δέον νὰ ἀνεγερθῆ, πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐν τῇ διαθήκῃ διατάξεως τοῦ ποτε Θωμᾶ Φλαγγίνη, ἐμφανίζουσι ἤδη μὲ πολλὴν διάκρισιν τὸ ὑπ' αὐτῶν ἐπιτελεσθὲν ἔργον, εἰς τρόπον ὥστε, ἡ εὐσεβὴς πρόθεσις τοῦ ἐπαξίου διαθέτου ἀφορῶσα τὸ κοινὸν καλὸν καὶ συμφέρον, πραγματοποιηθῆ ἔξ ὀλοκλήρου, ὑποβάλλουσι ὑπὸ τὴν Ἡμετέραν Κρίσιν μίαν ἀπόφασιν τῶν τῆς 2^ας τρέχοντος, περιέχουσαν τοὺς κανονισμοὺς ποῦ κατήρτισαν διὰ τὴν λειτουργίαν καὶ συντήρησιν τοῦ εἰρημένου Ἱεροσπουδαστηρίου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὁμοίους μὲ τοὺς ἰσχύοντας ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Γυμνασίοις τῆς Ρώμης καὶ Παδούης. Τούτους ἀναγνωρίζοντες ὡς λίαν προσφόρους καὶ καταλλήλους, ὑποβάλλομεν πρότασιν, ἵνα ἡ ἀπόφασις καὶ οἱ δηθέντες κανονισμοί, ἐπικυρωθῶσι παρὰ τοῦ Κυριάρχου τούτου Συμβουλίου καὶ ἐπιφορτισθοῦσι οἱ τόσον ἀξιεπαῖνοι Ἀναμορφωταὶ τοῦ εἰρημένου Φροντιστηρίου, οἵτινες δέον πάντοτε νὰ διορίζουσι διδασκάλους καὶ ἄλλους ἀναγκαίους ὑπηρέτας εἰς τὸ Κολλέγιον καὶ νὰ ἐπιβλέπουσι ὅπως ἐκτελῶνται ἐν παντὶ καιρῷ, ἐπακριβῶς καὶ ἵνα παραμένῃ σεβαστὴ ἡ θέλησις τοῦ Δια-

più che al tempo dell'erectione di questo luoco conosceranno dovuto alla Pub.ca notitia.

113

2

3.

VI Settembre MDCLXIII in Pregadi (registro 169 pp. 420). — Applicati con puntualità commendabile li Reff.i dello Stud.o nro di P.a ad eseguire il decreto di qsto Cons.o 24 Jugno 1662 circa l'istitute del Sem.o Greco che deve erigersi per ademp.o della dispo. e test.ia del q. Tomaso Flangini rapresentano con molta distintione l'operato da essi afine chè la pia intentione del benemerito test.or rivolta a vantaggio del Pub.o interesse habbi il suo intiero effetto e sottopongono a Publici riflessi in una term.e loro del 2 cor.e le regole che hanno stabilito per l'incaminamento e sussistenza del. Sem.o soprannominato per la maggior parte conformi a quelle che si praticano nelli Collegi Greci di Roma e di Padova le qli recognoscendosi per molto proprie et aggiustate sia preso che la termin.e e le regole soprad.e siano per autorità di questo Cons.o approvate et incaricato il zelo de Refformatori dello Studio predetto li quali doveranno sempre provveder de precet-

θέτου. Ἐπίσης καλοῦνται οἱ αὐτοὶ Ἀναμορφωταὶ ὅπως ἐπαγρουποῦν διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ῥηθέντος Ἱεροσπουδαστηρίου ἵνα τοῦτο λειτουργῇ μὲ τὴν καλλιτέραν τάξιν καὶ τὸ χρῆμα νὰ χρησιμοποιῆται καλῶς καὶ πρὸς ὄφελος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, πάντοτε ἀγαπηθέντος παρὰ τῆς Ἡμετέρας Αὐθεντίας.

115

2

3.

1664 - 2 Σεπτεμβρίου (Ἀναμορφωταὶ τοῦ Φροντιστηρίου). — Ἐγκριθείσης ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Διατάγματος 24 Ἰουνίου 1662 τῆς Ἐκλαμπροτάτης Γερουσίας, τῆς ἰδρύσεως ἑνὸς Ἱεροσπουδαστηρίου, συμφώνως τῇ διαθήκῃ τοῦ ποτε Θωμᾶ Φλαγγίνη, ἀποφασίζουσι: «Εἰς τὸ Ἱεροσπουδαστήριον θὰ συντηρῶνται 12 μαθηταί, οἱ ὅποιοι θὰ ζοῦν κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον, προτιμωμένων τῶν Κερκυραίων καὶ κατὰ δεύτερον λόγον τῶν Κυπρίων, νὰ ἔχουν γεννηθῆ ἕκ πατρὸς καὶ μητρὸς Ἑλλήνων, ἕκ νομίμου γάμου, νὰ ἔχουν βαπτισθῆ κατὰ τὸ ἑλληνικὸν δόγμα, καλοῦ χαρακτῆρος, χωρὶς σημαντικὰ ἑλαττώματα εἰς τὸ σῶμα, ὄχι μικρότεροι τῶν 12 ἐτῶν, οὔτε μεγαλειέτεροι τῶν 16, μὲ δικαίωμα νὰ ἠμποροῦν νὰ διαμένουν ἐν τῷ Ἱεροσπουδαστηρίῳ ἐπὶ ἕξ ἔτη. Νὰ γνωρίζουν νὰ ἀναγινώσκουν καὶ νὰ γράφουν ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ καὶ νὰ κατέχουν τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς γραμματικῆς. Νὰ ἔχουν ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους τῶν κληρικῶν τὰ νόμιμα πιστοποιητικὰ τῆς γεννήσεώς των καὶ πατρίδος καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐπάρκειάν των καὶ τοὺς βιωτικὸς πόρους νὰ ὑποχρεῶνται νὰ προσάγουν

tori et altri servienti necessari al Collegio e sopra intendere perchè siano in ogni tempo puntualmente eseguite et adempite rimanga la volontà del Testador, rimanendo pure invitati li stessi Reff.i ad invigilar per la sussistenza del Sem.o preaccenato e perchè in esso si camini con meglio ordine e che il denaro sii ben impiegato a beneficio della Nazione Greca, sempre amata dalla Sig.a nostra.

115

2

3.

1664. - 2 Settembre (Reff. dello Studio). — Dovendo in virtù del Decreto dell' Ecc.mo Senato 24 Giugno 1662 inerente a disposizione Test.a del qu. Tomaso Flangini erigersi un Seminario, terminano I) che hanno nel Sem.o mantenersi dodese scolari, vivino alla greca, preferiti i Corfioti poi li Ciprioti, siano nati di padre e madre greci, di legit.o matrim.o, battezzati secondo il rito greco, di buona indole, senza difetti notabili nel corpo, non minori di anni 12, ne maggiori di anni 16 con habilità di poter dimorar per anni 6 nel Sem.o. Sappino legger e scriver in

πιστοποιητικὰ τοῦ Κυρίου Ἀρχιεπισκόπου Φιλαδελφείας, τοῦ διαμένοντος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. Νὰ φέρουν μεθ' ἑαυτῶν βιβλία πρὸς χρῆσιν τῶν ἐπιστημῶν ποὺ θὰ μανθάνουν καὶ νὰ ἔχουν ὅλοι ὁμοίομορφον ἔνδυμα. Δέον νὰ ζοῦν ἐν τῷ Οἰκοτροφείῳ ἀπὸ κοινοῦ, μετριοφρόνως, χριστιανικῶς, συμφώνως τῷ δόγματί των. Καὶ ἐν περιπτώσει σπουδαίας τινὸς παραλείψεως καὶ παραβάσεως, θὰ ἀποβάλλωνται τοῦ Οἰκοτροφείου παρὰ τῶν Ἀναμορφωτῶν καὶ οἱ οὕτως ἀπολυόμενοι δὲν θὰ δύνανται νὰ εἰσάγωνται ἐκ νέου, ἐκτὸς ἂν λάβωσι καὶ τὰς τρεῖς ψήφους τῶν ἰδίων. Νὰ φροντίζουν οἱ διδάσκαλοί των νὰ δίδουν, ἐκ συμφώνου μετὰ τοῦ κυρίου Ἀρχιεπισκόπου, τὰς διαταγὰς καὶ ὁδηγίας ποῦ θὰ ἐγκρίνουν καταλλήλους διὰ τὰς πρώτας αὐτῶν ἀσκήσεις καὶ οἱ Ἀναμορφωταὶ θὰ δώσουν διαταγὰς ἵνα, ὡς πρὸς τὰς ἐπιστήμας νὰ διδάσκωνται ἢ γραμματικὴ καὶ ἢ φιλολογία (οὐμανισμός), ἢ ἔθνητορική, ἢ λογικὴ καὶ ἢ φιλοσοφία, εἰς τὰς ὁποίας συνηθίζου ἐπίσης εἰς τὰ τοῦ ἑξωτερικοῦ Φροντιστήρια καὶ ἐν Παδοῦῃ εἰδικὸν νὰ λαμβάνουν δίπλωμα διδάκτορος.

Νὰ δύνανται κάθε Ἑλλήν νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὰ μαθήματα, συμφώνως ταῖς ὁδηγίαις ἃς θὰ ὑποδείξουν οἱ εἰρημένοι Ἀναμορφωταί, ἀλλ' ὡς οἰκοτρόφοι θὰ γίνωνται δεκτοὶ μόνον οἱ ἄνω δώδεκα. Θὰ ἐκλέγουν διδασκάλους, οἰκονόμους καὶ ἄλλους ὑφισταμένους, οὓς θὰ θεωρήσουν ἀναγκαίους διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἱεροσπουδαστηρίου οἱ Ἀναμορφωταί, οἱ ὁποῖοι καὶ νῦν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἐκδίδουν ἀπάσας τὰς διαταγὰς διὰ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλειτέραν οἰκονομίαν τοῦ παρὰ τοῦ διαθέτου ἀφειθέντος χρήματος».

*Ἰωάννης Δονᾶτος, Ἀνδρέας Πιζάνι, Ἄγγελος Κορνὲρ
Ἀναμορφωταὶ τοῦ Φροντιστηρίου*

greco e latino et habbino i principi della grammatica greca e latina. Habbino da loro prelati superiori fedeli legali della loro nascita e patria et quanto alla loro sufficienza et alla loro fortuna siano tenuti haver attestati del Monsignor Arciv.o di Filadelfia esistente in questa città. Portino seco libri per uso delle scienze che devono imparar e siano tutti de habito conforme vestiti. Doveran nel Collegio viver in comunità con modestia christianamente secondo il loro rito, per dover esser anco in caso di qualche notabil mancamento esclusi dal Collegio, dai Reff.ri et gli licenziati non possino di nuovo esser introdotti se non con tutti tre li voti dei medesimi.

Sia cura de loro precettori di dar con notitia di Monsignor Arcivescovo gli ordini e regole che per li primati loro esercizi pareranno convenienti et dai Reff.i siano dati gli ordini perchè per quello riguarda le scienze siano insegnate la grammatica et humanità, retorica, logica e filosofia: nelle quali sogliono pure nei studi esteri et in Padova particul.te addottorarsi. Possa ognuno de Greci esser introdotto alle letioni con le formole che saranno dai Sudi Reff.i deliberate ma al soccorso e vito se non con li sud. dodese come sopra. Siano eletti Maestto, economo et altri mini-

Ἐποφάσεις τῶν Ἐκλαμπροτάτων καὶ Ἐξοχωτάτων Κυρίων
Ἐναμορφωτῶν τοῦ Φροντιστηρίου Παδοῦης.

1665 Σεπτεμβρίου 25. — Θέλοντες οἱ Ἐκλαμπρότατοι καὶ Ἐξοχώτατοι κύριοι Ἐναμορφωταὶ τοῦ Φροντιστηρίου Παδοῦης μὲ τὴν ἐξουσίαν ποὺ ἔλαβον ἀπὸ τὴν Ἐκλαμπροτάτην Γερουσίαν, νὰ διαγράψουν τοὺς καταλλήλους κανονισμοὺς διὰ τὸ Ἑλληνικὸν Ἱεροσπουδαστήριον αὐτῆς τῆς πόλεως, ἐγκαθιδρυθὲν συμφώνως μὲ τὰς διατάξεις τῆς Διαθήκης τοῦ ποτε ἑξόχου κ. Θωμᾶ Φλαγγίνη, προῆλθον εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν κάτωθι προσταγῶν :

1. Ἐπειδὴ ἡ εὐσέβεια εἶναι τὸ θεμέλιον πάσης καλῆς κανονικῆς μαθήσεως διὰ τοῦτο δέον κυριώτατα νὰ ἐξασκῆται ἐπαγρύπνησις ἵνα τὰ παιδιά ἐπιδίδωνται εἰς ἐκείνην. Θὰ εἶναι συνεπῶς καθήκον τοῦ διδασκάλου νὰ τοῖς δίδῃ τὴν ἀναγκαίαν κατεύθυνσιν καὶ διὰ παραιρέσεων καὶ κηρυγμάτων νὰ τοὺς παρορμᾷ εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς εὐσεβείας.
2. Θὰ ἐξομολογῶνται τοῦλάχιστον μίαν φορὰν κατὰ μῆνα καὶ θὰ μεταλαμβάνουν τοῦλάχιστον ἕξ φορὰς κατ' ἔτος καὶ θὰ ἐξομολογῶνται πάντες παρ' ἑνὸς ἐξομολογητοῦ, ὅστις δέον νὰ ἐκλέγῃται ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου.

stri che per servizio del Coll.o stimeranno necessari gli Reffi da qual al presente et in avvenire siano distribuiti tutti gli ordini le pareran per la buona economia del med.o per il denaro lasciato dal Test.e.

Zuane Donado, Andrea Pisani, Angelo Corner
Refform.i dello Studio.

**Terminationi degl' Illustrissimi & Eccellentissimi Signori
Refformatori dello studio di Padova.**

1665 Settembre 25. — Volendo gl' Illustris. & Eccellentis. Signori Refformatori dello Studio di Padova con l' autorità che tengono dall' Eccmo Senato prescriber le regole proprie da osservarsi nel Seminario Greco in questa Città, istituito in ordine alla dispositione Testamentaria del qu. Excell. D. Tomaso Flangini, sono devenuti allo stabilimento degl' ordini infrascritti :

1. Perchè la Pietà è il fondamento d' ogni ben regolato sapere, perciò dovrassi principalmente invigilare che i Figliuoli s' approfittino in quella. Sarà per tanto ufficio del Maestro il provederli della necessaria direttione e con esortationi e discorsi spirituali animarli all' acquisto di essa.
2. Si confesseranno almeno una volta il mese e si Communicheranno almeno sei volte l' Anno e le Confessioni tutti le faranno da un Confessore che doverà perciò esser eletto da Monsignor Arcivescovo.

3. Ἐκτὸς τῶν προσευχῶν καὶ τῶν ἀσκήσεων εὐσεβείας αἱ ὁποῖαι θὰ τελῶνται καθημερινῶς ἐν τῷ Ἱεροσπουδαστηρίῳ, θὰ παρίστανται καθ' ὅλας τὰς ἑορτὰς τὰς καθιερωμένας εἰς τὰς λειτουργίας ποῦ ψάλλονται ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, κατὰ δὲ τὰς ἐπισημοτέρας ἑορτὰς καὶ εἰς τοὺς Ἑσπερινούς καὶ τοὺς ὄρθρους· θὰ ἀκροῶνται τῶν κηρυγμάτων καὶ ὅλας αὐτὰς τὰς ἀσκήσεις θὰ τὰς κάμουν μετὰ τοιαύτας ἐκδηλώσεις ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ἀφοσιώσεως, ὥστε νὰ χρησιμεύουν ὡς ὑποδείγματα εἰς τοὺς ἄλλους, εἰς οὓς θὰ ἐπιδεικνύουν οὕτω τὴν καλὴν τῶν ἀνατροφῆν.
4. Ἄν τις ἐξ αὐτῶν ἤθελεν εἶσθαι ὄχι τόσο εὐσεβὴς καὶ μὲ τὸ παράδειγμα ἢ μὲ τὴν συμπεριφορὰν ἤθελε γίνεαι σκάνδαλον εἰς τοὺς ἄλλους, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ κοινοῦ καλοῦ, δέον νὰ ἀποπέμπηται συμφώνως μὲ τὰς κάτωθι προσταγὰς.
5. Θὰ ἔχουν ὅλοι τὸ ἀρμόζον σέβας καὶ θὰ ὑπακούουν, εἰς ὅλα καὶ καθ' ὅλα, τὸν διδάσκαλον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀξιωματούχους, ἀναλόγως τῆς ὑπηρεσίας ἣν ἕκαστος τούτων θὰ ἐξασκῆ· ἐν ἣ περιπτώσει ἤθελέ τις παρακούσῃ καὶ διὰ λόγων ἢ δι' ἔργων ἤθελεν ἀποτολμήσει νὰ ἐναντιωθῆ, νὰ τιμωρῆται ἀυστηρῶς καὶ ἂν ἡ προσβολὴ ἤθελεν εἶσθαι βαρεῖα νὰ ἀποβάλληται, ὡς ἄνω, τῆς Σχολῆς.
6. Θὰ ἔχουν ὅλοι τὴν ἰδίαν τροφήν, ἐνδύματα καὶ κατοικίαν, καὶ δὲν πρέπει νὰ γίνηται διάκρισις διὰ κανένα ἀπολύτως, ἐκτὸς ἂν πρόκειται περὶ ἀσθενοῦς καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δέον νὰ καταβάλληται κάθε φροντίς ὥστε νὰ μὴ στερῆται οὐδενὸς ἀναγκαίου πράγματος πρὸς θεραπείαν του. Καὶ ἵνα τηρῆται ἡ δέουσα καθαριότης

-
3. Oltre l'Orationi ed essercitii di Pietà che haveranno quotidianamente nel Seminario, ritroveranno presenti in tutte le Feste di Precetto alle Messe che si cantan in San Giorgio e nei di più solenni anco ai Vesperi e Matutini; udiranno le Prediche e tutti questi esercitii li faranno con tali segni d'interiore e d'esteriore divotione che siano d'esempio a gl'altri e mostrino la bontà della loro educatione.
 4. Se alcuno riuscisse poco devoto e coll'esempio e costumi suoi fosse di scandalo a gl'altri, havuto riguardo al ben Publico, doverà esser licenziato con gl'ordini qui sotto espressi.
 5. Porteranno tutti il dovuto rispetto e obbediranno in tutto e per tutto al Maestro ed agl'altri Ufficiali per quanto importerà l'officio di ciascheduno: laonde chi non volesse obbedire e con parole o con fatti osasse di strapazzarli, sia rigorosamente punito, e se lo strapazzo fosse considerabile sia anche come sopra licenziato.
 6. Haveranno tutti il medesimo Vito, Vestito ed habitatione nè s' userà partialità con veruno, se non in caso d'infirmità, nella quale si porrà ogni diligenza, che niente manchi della dovuta carità, e necessaria assistenza, dovendo man-

κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἐν τῷ οἰκοτροφείῳ δέον ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ διδασκάλου νὰ κόπτονται τὰ μαλλιά τῶν ὑποτρόφων.

7. Ὁ καθείς θὰ παρακολουθῇ μετ' ἐπιμελείας τὰ μαθήματα ἐκεῖνα, τόσον ἑλληνικά ὅσον καὶ λατινικά, τὰ ὁποῖα θὰ παραδίδη ὁ διδάσκαλος καὶ θὰ γίνηται ἐτησίως ἢ προμήθεια τῶν ἀναγκαίων βιβλίων δι' ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας.
8. Δέον νὰ καταβάλληται ἢ δέουσα ἐπίβλεψις ἵνα μὴ οἱ μαθηταί, μὲ τὴν πρόφασιν νὰ ἐκμάθουν τὴν γλῶσσαν μεταχειρίζονται βιβλία τοιαῦτα τὰ ὁποῖα θὰ ἠμποροῦσαν νὰ τοὺς ἐκτρέψουν ἀπὸ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν καλῶν ἠθῶν. Διὰ τοῦτο ὁ διδάσκαλος δέον νὰ ἐπαγρυπνῇ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὥστε τὰ τοιοῦτου εἶδους βιβλία νὰ μὴ εὐρίσκωνται ἐντὸς τοῦ Ἱεροσπουδαστηρίου καὶ ἵνα εἶναι βέβαιος περὶ τούτου, νὰ ἀνοίγῃ καὶ νὰ ἐπιθεωρῇ συχνὰ τὰ συρτάρια ὄλων τῶν μαθητῶν καὶ ἂν ἤθελεν ἀνακαλύψῃ παραβάτην τινά, μετὰ τὴν τρίτην ἢ τετάρτην παρατήρησιν νὰ τὸν ἐκβάλλῃ τοῦ Ἱεροσπουδαστηρίου.
9. Νὰ μὴ εἶναι δικαίωμα τῶν μαθητῶν τοῦ Οἰκοτροφείου, νὰ ἐξέρχωνται τῆς Σχολῆς ὑπὸ οἰονδήποτε πρόσχημα ἢ νὰ ἐγκαταλείπουν τὴν θέσιν των καὶ νὰ πηγαίνουν εἰς τὰς τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὀφείλουν πρὸς τοῦτο νὰ λαμβάνουν κάθε φοράν ἄδειαν παρὰ τοῦ Διδασκάλου καὶ ἐν ἀπουσίᾳ τούτου παρὰ τοῦ Ἐπόπτου.
10. Ἴνα δὲ ἀποφεύγωνται οἱ περισπασμοί, δὲν πρέπει νὰ ἐπιτρέπηται εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ συνδιαλέγωνται μὲ οἰονδήποτε, ἔξω τοῦ οἴκηματος. Ἐν τοσοῦτῳ πᾶς μαθητὴς πού ἤθελε προσκληθῆ εἰς τὴν θύραν παρὰ τινος, δέον πρότερον νὰ λαμβάνῃ τὴν

tener Politia e nell' introduzione del Collegio esserle dal Maestro fatti ben tagliar li capelli per maggior nettezza.

7. Ogn'uno attenderà diligentemente a quei studii così greci come Latini, ne quali sarà posto dal Maestro e si provvederà di quei Libri che Anno per Anno gli saran necessarii per l' una e l' altra lingua.
8. Si avverta però esattamente che gl' Alluni sotto il pretesto d' imparar la lingua non si servissero di quei libri che li potessero far discapitare nella Pietà e buoni costumi. Dovera pertanto invigilare il Maestro che li libri di tal sorte non si ritroviuo in Seminario, e per esser sicuro di ciò apra e riveda spesso i cancelli di tutti e se trovasse alcuno che in questa materia mancasse, doppio la terza o quarta correzione, sia come sopra licentiato dal Seminario.
9. Non sia in arbitrio degli alluni del Collegio uscir fuori di scuola sotto qual si sia pretesto o di partirsi del loro per andar ne luoghi d' altri ma doveranno di ciò pigliar licenza volta per volta dal Maestro & in assenza sua dal Prefetto.
10. Per evitar poi le distrattioni non si permetta a gl' Alunni il trattare con chi che sia di fuori di Casa. Per tanto ogni volta che alcuno sarà chiamato alla Porta prima si pigli la licenza dal Maestro, e non essendovi lui, dal Prefetto e tal,

ἄδειαν ἀπὸ τὸν Διδάσκαλον καὶ ἐν ἀπουσίᾳ τούτου ἀπὸ τὸν ἐπόπτην καὶ ἡ ἄδεια αὕτη νὰ χορηγῆται σπανίως καὶ μόνον εἰς στενοὺς συγγενεῖς καὶ οὐδέποτε κατὰ τὴν ὥραν τῆς παραδόσεως καὶ εἰς τὴν συνδιάλεξιν δέον νὰ παρίσταται πάντοτε ἐπόπτης.

11. Νὰ μὴ δύνανται νὰ εἰσάγουν οἰονδήποτε εἰς τὰ δωμάτια των. Καὶ εἰς τὴν Σχολὴν ὁμοίως νὰ μὴ προσέρχωνται εἰμὴ οἱ μαθηταὶ ὡς καὶ ἐκεῖνοι οἱ σπουδασταὶ οἱ ὅποιοι θὰ ἔχουν τὴν ἄδειαν τῶν Ἀναμορφωτῶν, ἵνα παρακολουθοῦν τὰ μαθήματα.
12. Εἰς δὲ τὸ Οἰκοτροφεῖον (Κολλέγιον) νὰ μὴ δύνανται ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ κατοικοῦν γυναῖκες οὔτε καὶ καὶ κἂν νὰ εἰσέρχωνται, ἔστω καὶ ἂν ἀνήκουν εἰς οἰανδήποτε τάξιν ἢ δι' οἰανδήποτε τυχὸν ὑπηρεσίαν ἢ καθῆκον.
13. Ἄν, κατόπιν ἐπαρκοῦς δοκιμασίας, ἤθελε διαπιστωθῆ ὅτι μαθητὴς τις εἶτε δι' ἔλλειψιν ἰδιοφυίας εἶτε λόγῳ ἀμελείας δὲν ἔχει ἐπίδοσιν εἰς τὰ μαθήματα, οὗτος δέον, ὡς ἂνω ἐρρέθη, νὰ ἐκβάλληται τῆς Σχολῆς.
14. Δὲν θὰ ἐξέρχωνται ποτὲ ἔξω τοῦ οἰκήματος εἰς περίπατον, χωρὶς πρότερον νὰ ἔχουν τὴν ἄδειαν τοῦ διδασκάλου καὶ πάντοτε μετὰ τοῦ ἐπόπτου.
15. Νὰ ἐξέρχωνται ὅλοι ὁμοῦ καὶ νὰ πηγαίνουν κατὰ δυνάδας, ἕκαστος μὲ τὸν προσδιωρισμένον ὑπὸ τοῦ διδασκάλου σύντροφον καὶ πάντοτε τῇ συνοδείᾳ τοῦ ἐπόπτου, ὁ ὅποιος οὔτε ἐντὸς τοῦ οἰκοτροφείου οὔτε ἔξω αὐτοῦ θὰ τοῖς ἀφίνη ποτὲ μόνους.
16. Νὰ μὴ ἐπιτρέπηται ἡ ἔξοδος εἰς τινὰ μόνον, ἐκτὸς ἂν ὑπάρχη ἀπόλυτος καὶ ἐπέι-

licenza si conceda di rado a soli congiuntissimi e mai in tempo di scuola e sempre vi assista il prefetto.

11. Non possano introdurre veruno di qualunque conditione si voglia nelle Camere loro. Et nella Scuola parimente non v intervengano se non gl' Alluni e quelli scolari che per le Lettioni fossero destinati dagl' Eccellentissimi Riformatori.
12. Nel Collegio poi non possano in verun modo ne habitar donne ne meno entrarvi sian di qual si voglia conditione, o per qual si sia sorte d'Officio.
13. Se doppo sufficiente esperienza si vedesse che alcuno o per mancamento d'ingegno o d'applicatione non per far profitto nello studio, sia come sopra licenziato.
14. Non usciranno mai fuor di casa per andar a spasso senza aver prima la licenza dal Maestro e sempre col Prefetto.
15. Escano tutti insieme e vadano a due a due, ciascuno co' l Compagno assignatogli dal Maestro e sempre co' l Prefetto il quale ne in casa ne fuori li doverà mai lasciar soli.
16. L'uscir poi soli per andar in qual si sia luogo non si conceda a veruno senza

γουσα ἀνάγκη ἐν γνώσει τοῦ διδασκάλου καὶ ἐν περιπτώσει παραβάσεώς τινος, ὁ ὑπαίτιος νὰ ἐκβάλληται τοῦ οἰκοτροφείου.

17. Ἡ διανυκτέρευσις ἔξω τοῦ Ἱεροσπουδαστηρίου ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται, καὶ μὲ τὴν σήμανσιν τῶν εἰκοσιτεσσάρων ὥρῶν¹⁾ δέον νὰ εὐρίσκωνται πάντοτε ἐντὸς τοῦ οἰκοτροφείου.
18. Τὸ νὰ γευματίζῃ τις ἔξω τοῦ Ἱεροσπουδαστηρίου δὲν θὰ ἐπιτρέπηται εἰμὴ δύο φορὰς κατ' ἔτος καὶ νὰ εἶναι ἐν γνώσει τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου καὶ ὄχι εἰς ἄλλας οἰκίας εἰμὴ εἰς τὰς τῶν πατέρων, τῶν ἀδελφῶν καὶ θείων.
19. Καὶ ἂν τις ἤθελε φάγει ἢ ἀπλῶς πῖει εἰς ἐστιατόρια ἢ οἰνοπωλεῖα, νὰ μὴ γίνηται πλέον δεκτὸς εἰς τὸ Ἱεροσπουδαστήριον.
20. Κατὰ τὰς ἑορτὰς νὰ μὴ ἐξέρχωνται ἀπὸ τὸ οἶκημα τὸ πρωί, ἀλλὰ νὰ μένουν καὶ νὰ μελετοῦν ἕως ὅτου θὰ σημάνῃ ἡ ἔναρξις τῆς λειτουργίας.
21. Δὲν πρέπει οἱ μαθηταὶ νὰ χαριεντίζωνται μὲ τοὺς ὑπηρέτας τοῦ οἰκήματος, πολὺ δ' ὀλιγώτερον νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὰ δωμάτια των καὶ εἰς τὰ μαγειρεῖα καὶ πλυντήρια καὶ ἂν ἀποδειχθοῦν τυχὸν ἔνοχοι παραβάσεως, νὰ τιμωρῶνται αὐστηρῶς.
22. Τῶν πραγμάτων ποῦ εὐρίσκονται ἐντὸς τοῦ οἰκήματος τοῖς ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις οὐχὶ δὲ καὶ ἡ κυριότης καὶ οὐδεὶς θὰ τολμήσῃ νὰ πάρῃ ἢ νὰ ἀποξενώσῃ οἷον-δήποτε πρᾶγμα εἴτε τροφὴν δηλ. ἢ ἄλλο τι ὑλικόν.
23. Μεταξὺ των δὲν πρέπει νὰ ἀξιῶνουν, ὅταν κἀθῆνται ἢ περιπατοῦν, προτεραιότητά

cause necessarie & urgentissime da esser conosciute dal Maestro e contravenendo sia dal Collegio licenziato.

17. Il pernottare fuori del Seminario non sia lecito in verun modo, onde al suono delle vintiquattr'hore doveranno sempre esser in Casa.
18. Il desinare fuori del Seminario non si permetta se non due volte l' Anno con saputa di Monsignor Arcivescovo, ne in altre Case che in quelle de Padri de Fratelli e de Zii.
19. Che se poi alcuno mangiasse o semplicemente bevesse in Camere, Locande o Hosterie, non sia più ricevuto nel Seminario.
20. Le Feste non escano fuori di Casa la Mattina, ma stiano a studiare fintanto che suoni la Messa.
21. Non doveranno gl' Alunni usar familiarmente co' servitori di Casa, molto meno entrar nelle camere loro o nell' Officine del Seminario e se in ciò saranno trovati colpevoli siano severamente castigati.
22. Delle cose che sono in Casa gli si permette l' uso ma non il dominio; laonde

¹⁾ Αἱ εἰκοσιτέσσαρες ὥραι συνέπιπτον μὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ὅτε οἱ κώδωνες τῶν ἐκκλησιῶν ἐσήμαινον τὸ Ave Maria καὶ ἤρχιζε κατόπιν τούτου μία, δύο, τρεῖς κλπ. τῆς νυκτός.

τινα οίανδήποτε ἀλλὰ νὰ ὑπακούουν μόνον εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ διδασκάλου ἢ τοῦ Ἐπόπτου καὶ ὡς φροντίζουν μόνον νὰ ἐπιδεικνύουν ἀμοιβαίαν μεταξύ των ἐκτίμησιν καὶ νὰ ἀμιλλῶνται εἰς τὸ νὰ ὑπερτερῇ ὁ εἰς τὸν ἄλλον, εἴτε ἐν τῇ Σχολῇ εἴτε ἔξω ταύτης εὐρισκόμενοι.

24. Ἴνα δὲ διαφυλάττουν μεταξύ των τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην, νὰ μὴ ἐπιτρέπωνται εἰς αὐτοὺς τὰ παιγνίδια ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα καταλήγουν συνήθως εἰς ῥήξεις καὶ φιλονεικίας, μάλιστα νὰ μὴ ἐπιτρέπηται ὁ εἰς νὰ ἐγγίζη τὸν ἄλλον ἀκόμη οὔτε δι' ἀστειότητα. Ἐὰν δὲ τις μὲ λέξεις ἢ μὲ κτυπήματα ἤθελε κακοποιήσῃ τὸν σύντροφόν του, νὰ τιμωρῆται αὐστηρῶς καὶ ἂν ἡ προσβολὴ ἤθελε κριθῆ πλεόν ἀξιόποιος, νὰ ἐκβάλληται οὗτος - ὡς ἄνω ἐρρέθη - ἐκ τοῦ Ἱεροσπουδαστηρίου.
25. Ἐπιστάται ὅμως ἡ προσοχὴ ὅπως εἰς τὰς ὡς ἄνω παροῦσιασθησομένας περιπτώσεις καθ' ὅς θὰ παραστῆ ἀνάγκη νὰ ἀποβάλλωνται μαθηταί, ἢ ὑποχρεωμένος ὁ διδάσκαλος νὰ εἰδοποιῇ τοὺς ἐξοχωτάτους Ἀναμορφωτάς, καὶ νὰ λαμβάνῃ τὰς διαταγὰς των καὶ ἂν μαθητὴς τις, ἅπαξ ἀποβληθεὶς, ἤθελεν ἐκλιπαρήσῃ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὸ Ἱεροσπουδαστήριον, νὰ μὴ δύναται νὰ ἐπανέλθῃ χωρὶς καὶ τὰς τρεῖς ψήφους τῶν ἐξοχωτάτων ἀναμορφωτῶν, συμφώνως τῇ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ληφθεῖσῃ ἀποφάσει.
26. Καὶ ὡς πρὸς τὴν διανομὴν τῶν ὥρων διὰ τὰ μαθήματα καὶ τὰς ἄλλας ἀσκήσεις, αὕτη ἐπαφίεται εἰς τὸν διδάσκαλον τοῦ αὐτοῦ Οἰκοτροφείου (Κολλεγίου).

non ardirà verun di pigliare od alienare cosa veruna siasi robba di vito o altra materia.

23. Non pretendano fra se stessi nel sedere o nel camminare, in camera o in Scuola precedenza di sorte veruna, ma ubbidiscano quello si farà comandato dal Maestro o prefetto, e procurino nell' honorarsi di vincersi vicendevolmente l' un l' altro.
24. Per conservar fra di loro la pace e carità fraterna, non gli si permettano quei giuochi che sogliono partorire risse e contese, anzi ne meno il toccarsi l' un l' altro, benchè per burla. Che se poi qualcuno con parole o con percosse maltrattasse il Compagno sia severamente castigato e se l' insolenza il meritasse, sia anco come sopra licenziato dal Seminario.
25. Si avverta però che in tutti i casi sopraccennati nequali si vedesse occasione di dover licenziare gl' allunni, sia obbligo del Maestro dar parte a gl' ecc.mi Reff. i per ricever i loro ordini e se alcuno una volta licenziato supplicasse ritornare in Sem.o non possa senza tutti tre i voti degl' Ecc.mi Reff. conforme la parte in questo proposito.
26. Et quanto alla distributione dell' hore per lo studio & altri exercitii resti questa rimessa al Maestro del Collegio medesimo.

5 Ὀκτωβρίου 1665 (Ἀναμορφωταὶ τοῦ Φροντιστηρίου τῆς Παδοῦης). — Ἐγκαθιδρυθέντος ἤδη μὲ τὴν ἄδειαν τῆς ἐκλαμπροτάτης Γερουσίας τοῦ ἑλληνικοῦ Ἱεροσπουδαστηρίου ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, συμφώνως τῇ διαθήκῃ τοῦ ἐσχίου ποτε Θωμᾶ Φλαγγίνῃ καὶ διευθετηθέντων παρὰ τῶν Ἐξοχωτάτων Ἀναμορφωτῶν τοῦ Φροντιστηρίου τῆς Παδοῦης τῶν πραγμάτων διὰ τὴν λειτουργίαν καὶ συντήρησιν τοῦ Ἱεροσπουδαστηρίου, θέλοντες ἤδη νὰ κανονίσουν ἀκριβοδικαίως καὶ ὀρθῶς τὰ τῆς διανομῆς καὶ διαθέσεως τοῦ διὰ τοῦτο ἀπαιτηθησομένου χρηματικοῦ ποσοῦ, ἀφοῦ ἔλαβον τὰς ἀναγκαίας πληροφορίες παρὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Φιλαδελφείας, κατέληξαν εἰς τὴν ἀκόλουθον κατανομὴν καὶ τὰ κάτωθι ποσὰ δόσον νὰ διανέμονται εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους παρὰ τῶν ἐξοχωτάτων κυρίων Ἐπιμελητῶν ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων, ἐπὶ τῇ βίσει ἐνταλμάτων ἐκδομένων ὑπὸ τῶν ἐξοχωτάτων Ἀναμορφωτῶν τοῦ εἰρημένου Φροντιστηρίου Παδοῦης :

Διὰ δώδεκα οἰκοτρόφους μαθητὰς πρὸς δουκ. 55 ἕκαστον = Δουκ.	660
Δι' ἓνα οἰκονόμον καὶ ἓνα ὑπηρέτην διὰ τροφὴν καὶ μισθὸν	
ἀνὰ 60 δουκ. εἰς ἕκαστον	= » 120
Δι' ἓνα ἐπόπτην	» 60
Δι' ἐνοίκιον τοῦ Οἰκήματος	» 120
Διὰ τροφὴν τοῦ διδασκάλου	» 75
Διὰ μισθὸν τοῦ ἰδίου	» 100
Τὸ ὅλον	Δουκ. 1135

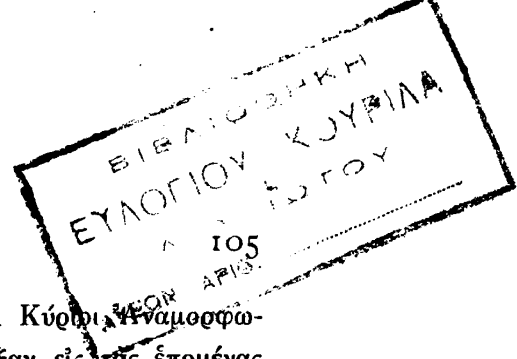
Ἰωάννης Δονάτος, Ἀνδρέας Πιζάνι, Βαπτιστῆς Νάνι

Ἀναμορφωταὶ τοῦ Φροντιστηρίου Παδοῦης

5 Ottobre 1665. (Refformatori dello Studio di Pad.a). — Èretto già con permissione dell'Ecc.mo Senato il Seminario Greco in questa città in ordine alla dispositione dell'Ecc.te q. Tomaso Flangini e disposte dagli ecc.mi Reff.ri dello Studio di Padova le cose per il buon incamin.to e sussistenza, volendo metter regola aggiustata e propria nella dispos.e e distribut.e del denaro che dovrà suplire per l'occorenza del Seminario med.mo, prese le convenienti informazioni dal Mgr Arcivescovo Rev.mo di Filadelfia, sono devenuti al seguente comparto dovendo tutte le qui sottoscritte sume esser distribuite a chi spetta rispettivamente dagli Ecc.mi Sigg. Provv.i sopra li hospitali con mandati degli Ecc.mi Sig. Refformatori dello Studio di Padova sopradetto :

Per dodesi scolari a duc. 55 cadauno	= Duc. 660
Per un economo e un servitor tra vitto e salario a duc. 60	
per cadauno	= » 120
Per un prefetto	» 60

ΘΩΜΑΣ ΦΛΑΓΓΙΝΗΣ

5^{ος} Οκτωβρίου 1665. — Οι Έκλαμπρότατοι και Έξοχώτατοι Κύριοι Αναμορφω-
ται του Φροντιστηρίου Παδούης, κάτωθι υπογεγραμμένοι, κατέληξαν εις τας επομένας
συνταγὰς ὡς πρὸς τὴν τροφοδοσίαν τῶν ὑποτρόφων τοῦ Κολλεγίου Φλαγγίνης, πρὸς
τὰς ὁποίας ὁ Οἰκονόμος ὀφείλει ἀπαρεγκλίτως νὰ συμμορφῶνηται :

Διὰ τὰς συνήθεις ἡμέρας.

Τὸ πρωτὶ ὀφείλει νὰ δίδῃ εἰς ἕνα ἕκαστον ἓν ῥόφημα (μανέστρα), ἕξ οὔγγιας κρέα-
τος καὶ ἓν ἐπιδόρπιον ἀπὸ ὀπωρικά. Τὸ βράδν μίαν σαλάταν, τέσσαρας οὔγγιας κρέα-
τος καὶ ἓν ἐπιδόρπιον ὁμοίως ἀπὸ ὀπωρικά ἢ ἀντὶ τούτων, ἓν τεμάχιον τυροῦ.

Διὰ τὰς ἑορτάς.

Τὸ πρωτὶ ἓν παραθέμα ἀπὸ κρέας ταριχευτὸν (σαλάμι) ἢ χοιρομῆρι ἢ ἐντόσθια
καὶ τὸ πιάτο τοῦ κρέατος δέον νὰ εἶναι πέντε οὔγγια Μοσχαριοῦ.

Διὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῶν ἀπόκρεω.

Θὰ ἔχουν δύο παραθέματα καὶ διπλοῦν τὸ ἐπιδόρπιον ἤτοι ὀπωρικά καὶ τυρόν.

Per affitto di casa	Duc.	120
Per vitto del maestro	»	75
Per salario del medesimo	»	100
in tutto.....	Duc.	1135

Zuane Donado, Andrea Pisanì, Battista Nani
Refformatori dello Studio di Padova

5 Ottobre 1665. — Gli Illustrissimi & Eccellentissimi Signori Refformatori
dello Studio di Padova infrascritti, sono divenuti alle infrascritte prescrizioni per-
chè l'Ecconomo del Collegio Flangini habbi a regolarsi in conformità di esse nel
somministrar l'Alimenti a Convittori del Collegio medesimo.

Per li giorni ordinarii.

La mattina doverà dare per ciascheduno dei sopradetti una Minestra, sei on-
cie di Carne & un pospastro di Frutti. La sera un' Insalata, quattr'oncie di Carne
& un Pospastro parimente di Frutti o in vece di questi un pezzo di Formaggio.

Per li giorni Festivi.

La mattina un' Antipasto di salame o Presciuto o Interiora & la Piatanza
della Carne dovrà essere cinque Oncie di Vitello.

Per li giorni ultimi di Carnevale e Pasqua.

Doveranno havere due Antipasti & il Pospastro doppio cioè Frutti & Formaggio.

Διὰ τὰς νηστευσίμους ἡμέρας.

Ἐντὶ κρέατος δέον νὰ τοῖς δίδηται ψάρι εἰς τὴν αὐτὴν ποσότητα ἀναλόγως. Κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ ἀργίας, διαρκούσης τῆς ἑβδομάδος, θὰ τοῖς δίδηται τὸ πρόγευμα ἦτοι μισὸ ψωμί, ὀπωρικά, κρασί κ.λ.π.

Ὁ οἰκονόμος θὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ φροντίζη διὰ τὸ πλῆσιμον τῶν ἀσπρορροῦχων καὶ θὰ προμηθεύηται πᾶν ὅ,τι χρειάζεται διὰ τὴν τροφήν τῶν ὡς ἄνω οἰκοτρόφων.

Χορηγεῖται εἰδικὴ ἐξουσιοδότησις εἰς τὸν διδάσκαλον νὰ ἐπιθεωρῇ πάντοτε ἐπιμελῶς τὸ κρασί, τὸ ἀλεύρι καὶ τὴν τροφήν, ποῦ θὰ ἀγοράζη ὁ ἠθεις οἰκονόμος, ὡς ἔχει ὑποχρέωσιν, καὶ ἂν τὰ τρόφιμα δὲν ἤθελεν εἶσθαι καλῆς ποιότητος, νὰ τὰ ἀπορρίπτῃ ὅπως δῆποτε.

Ἰωάννης Δονᾶτος, Ἀνδρέας Πιζάνι καὶ Βαπτιστὴς Νάνι.

*
**

ΠΟΙΟΙ ΟΙ ΔΙΔΑΣΑΝΤΕΣ

Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐκπόνησιν καὶ δημοσίευσιν τῶν ἐσωτερικῶν Κανονισμῶν, οἱ Ἐναμορφωταὶ τοῦ Φροντιστηρίου ἐπεφόρτισαν τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑλλ. Κοινότητος ἵνα ὁμοῦ μετὰ τοῦ τότε διορισθέντος οἰκονόμου Γεωργίου Σκορδύλη προβοῦν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν ἀναγκαίων ἐπίπλων¹⁾ καὶ σκευῶν διὰ τοὺς κοιτῶνας τῶν μαθητῶν, τὴν αἴθουσαν τῶν παραδόσεων, διὰ τὸ μαγειρεῖον, πλυντήριον κ.λ.π. Διαταγῇ τῶν ἰδίων Ἐναμορφωτῶν ἀνηρηθῆ εἰς τὴν αἴθουσαν ἢ ἐλαιογραφία τοῦ ἀειμνήστου εὐεργέτου, τῆς φωτοτυπίας ἐλάβομεν καὶ ἡμεῖς καὶ τὴν δημοσιεύομεν ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ.

Περατωθεισῶν οὕτω τῶν ἀναγκαίων προπαρασκευῶν, ἐξελέγη τὴν 1^{ην} Μαΐου

Per li giorni Magri.

In luogo di Carne si dovrà dare Pesce nella stessa quantità propotion.te. Nelli giorni di Festa e di Vacanza della settimana gli si doverà dare la Sua Collatione che farà mezo Pane, qualche Frutto, Vino ec.

Sia tenuto l' Ecconomo far lavar la Biancheria del Collegio & proveder di tutto quello occorrerà per l' alimento de Convittori sopradetti.

Con speciale incarico al Maestro di riveder sempre diligentemente il Vino, Farina e vito che l' Ecconomo sopradetto compierà in conformità del suo obligo e quando la robba non fosse di buona qualità debba in ogni modo regettarla.

Zuane Donado, Andrea Pisani, Batista Nani.

¹⁾ Οἱ Χαρτοφύλακες οἱ περιέχοντες τὰ ἔγγραφα τῆς διαχειρίσεως τῶν Ἐπιτρόπων Φλαγγίνη, συμποσοῦμενοι εἰς 52, εὐρίσκονται ἐν τῷ Archivio di Stato, Provveditori agli Ospedali ἀρ. 116 μέχρι τοῦ 168.

1665¹⁾ ὡς πρῶτος Διευθυντής καὶ Διδάσκαλος (Rettore e Maestro) ὁ διδάκτωρ Νικόλαος Καλλιάρχης²⁾ ὁ Κρής ἐπὶ μισθῷ δουκῶν ἑκατὸν ἑτησίως³⁾, πληρωτέων καθ' ἑξαμηνίαν. Οὗτος ἐδίδαξε συνεχῶς ἐπὶ ἔνδεκα ἔτη ἕτοι μέχρι τῆς 28 Φεβρουαρίου 1676⁴⁾ ὅτε προτάσει τῶν ἰδίων Ἀναμορφωτῶν διωρίσθη ὑπὸ τῆς ἐκλαμπροτάτης Γερουσίας Καθηγητῆς τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Παδούης.

Ἀποχωρήσαντος τοῦ Καλλιάρχη, διορίζεται διδάσκαλος ὁ τότε ὑπηρετῶν ὡς ἰατρὸς παρὰ τῷ Νοσοκομίῳ Φλαγγίνῃ Gio - Antonio Procacciante⁵⁾ τῇ 1^η Μαρτίου 1677 ἐπὶ μισθῷ δουκῶν ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἑτησίως. Οὗτος δὲν ἐδίδαξεν εἰμὴ ἐπὶ 15 μῆνας περίπου ἕτοι μέχρι τῆς 30 Ἰουνίου 1678⁶⁾, ὅτε καὶ ἐξελέγη ὁ ἐκ Κεφαλληνίας Ματθαῖος Τυπάλδος, ὅστις, ὡς θὰ ἴδωμεν εἰς ἄλλο κεφάλαιον, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ὑπότροφος ὁ εἰσαχθεὶς εἰς τὸ Φλαγγινιανόν. Οὗτος ἐμισθοδοτεῖτο καθ' ἀρχὰς μὲ δουκ. 120 τὰ ὅποια ἀπὸ τοῦ 1681 ἠϋξήθησαν εἰς 150. Τὸ τελευταῖον ἔνταλμα⁷⁾ πληρωμῆς ὑπ' ἀριθ. 176 φέρει χρονολογίαν 7 Ἰουλίου 1685 καὶ ἀναγράφει: «Δουκάτα 37.12 κατεβλήθησαν εἰς τὸν Σεβασμιώτατον⁸⁾ Ματθαῖον Τυπάλδον διδάσκαλον, δι' ὑπόλοιπον μισθοδοσίας του μέχρι τῆς 1^{ης} Ἀπριλίου παρελθόντος».

Τέταρτος κατὰ σειρὰν διδάσκαλος ὑπῆρξεν ὁ Θωμᾶς Κατάνης⁹⁾ Tommaso Cataneo¹⁰⁾ ὅστις διορισθεὶς τὴν 7^{ην} Ἀπριλίου 1685 ἐδίδαξε μέχρι τῆς 7^{ης} Ἰουνίου 1687 ὅτε καὶ προήχθη εἰς καθηγητὴν τοῦ ἐν Παδούῃ Πανεπιστημίου.

Ἀνοίγομεν ἐνταῦθα μίαν παρένθεσιν ἵνα παραθέσωμεν τὰ νέα στοιχεῖα τὰ ὅποια ἀνεύρομεν διὰ τὸν ἐπιφανῆ τοῦτον λόγιον περὶ οὗ ἐλάχιστα ἔγραψαν, καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπέχοντα τῆς ἀληθείας, οἱ Σάθας, Παπαδόπουλος Βρετὸς κ. ἄ.

Ἐν τῇ Μαρκτιανῇ Βιβλιοθήκῃ (48 C. 32) ὑπάρχει τὸ κάτωθι σύγγραμμα:

«Opere Postume di Tommaso Cataneo, dedicate all' Ecc^{mo} Senato Veneto. In Venezia, presso Albrizzi, MDCCXXXVI. Ἴδου ἐν περιλήψει τὶ μανθάνομεν ἀπὸ τὴν

¹⁾ Busta 128.

²⁾ Οὗτος ἀνεμίχθη καὶ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἑλλ. Ἀδελφότητος. Οὕτω τὴν 28 Ἰουλίου 1669 ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Γεν. Συνελεύσεως ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Κρήτης ἐν τῷ Συλλόγῳ τῶν 40 καὶ προσθήκης, τὴν δὲ 31 Δεκεμβρίου 1670 ἀνεδείχθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ὡς εἰς ἐκ τῶν δύο governatori.

³⁾ Ἀπὸ τοῦ 1674 ὁ μισθὸς του ἠϋξήθη εἰς Δουκάτα 140 ἑτησίως.

⁴⁾ 1677 κατὰ τὸ παλαιὸν ἔτος. Τὸ Ἑνετικὸν ἔτος ἤρχιζεν ὡς γνωστὸν ἀπὸ τῆς 1^{ης} Μαρτίου καὶ ἔληγε τὴν 28 Φεβρουαρίου.

⁵⁾ Busta 129. Ἡ ὑπογραφή του ἢ ιδιόχειρος ὄπισθεν τῶν ἐνταλμάτων οὕτως ἔχει. Εἰς δὲ τὸ βιβλίον βαπτίσεων ὑπογράφει δις ὡς ἀνάδοχος: Τζάν Ἀντώνιος Προκατσιάντες καὶ Τζάν (Ἰωάννης) Ἀντώνιος Προκατζάντες.

⁶⁾ Busta 129.

⁷⁾ Τὴν 28 Μαρτίου 1685 διὰ ψήφων 129 κατὰ ὀκτώ — καὶ ὄχι παμψηφεί ὡς λέγει ὁ Βελούδος — ἐξελέγη Μητροπολίτης Φιλαδελφείας ὑπὸ τῆς Γεν. Συνελεύσεως τῶν μελῶν τῆς Ἀδελφότητος τοῦ Ἁγ. Νικολάου (Capitolare N° VIII).

⁸⁾ Filza 189.

¹⁰⁾ Ὅπισθεν τῶν ἐνταλμάτων οὕτως ὑπεγράφετο.

ἀφιέρωσιν τῶν «ταπεινοτάτων καὶ βαθυσεβάστως ὑπογραφομένων Ἰωάννου καὶ Πέτρου Κατάνη», υἱῶν τοῦ ῥηθέντος Θωμᾶ. Ἡ οἰκογένεια Κατάνη ὑπῆρξεν εὐγενῆς τιμαριοῦχος ἐν τῇ νήσῳ Κρήτης καὶ ὡς τοιαύτην τὴν ἀνεγνώρισεν καὶ ἡ Ἐκλαμπροτάτη Γερουσία διὰ ψηφίσματος ¹⁾ τῆς 27 Δεκεμβρίου εἰς ἔνδειξιν τῶν ὑπηρεσιῶν ἃς ἡ οἰκογένεια αὕτη προσέφερε κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας. Τῇ 11 Ἀπριλίου 1685 ὁ στρατιωτικὸς Διοικητὴς Ἰωάννης Κατάνης ²⁾, ἀφοῦ προηγουμένως εἶχε πολεμήσει εἰς τὰ Δαρδανέλλια, διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Τενέδου καὶ Λήμνου, διωρίσθη εἶτα διοικητὴς τῆς Δαλματίας καὶ τελευταῖον τῆς Κερκύρας, ὅπου ἐπίσης ἐπέδειξε τὰ μεγάλα προσόντα του. Τὴν 11 Φεβρουαρίου 1710, ὁ διδάκτωρ Θωμᾶς Κατάνης, λόγῳ ἀδιαθεσίας, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Παδούης, ἐνθα εὐδοκιμώτατα ὑπηρετήσε, αὐτὸς ὁ ὁποῖος εἰς τὴν εὐγενῆ καταγωγὴν του καὶ εἰς τὸ τιμᾶριον οὗτινος ἀπελάμβανε, ἐνώνει τὰ ἀνεκτίμητα προσόντα τῆς εὐρείας του μορφώσεως καὶ ἀναζωογονεῖ οὕτω ἐν τῷ προσώπῳ του τὰς ἀλησμονήτους ἀρετὰς τῶν προγόνων καὶ τοῦ πατρὸς οἱ ὁποῖοι ἠγωνίσθησαν νὰ σπάσουν τὰ δεσμὰ τῶν βαρβάρων, ὑπεραμυνόμενοι οὕτω τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος».

Εἰς τὸ αὐτὸ σύγγραμμα ἐν συνεχείᾳ τῆς ἀφιερώσεως παρατίθεται μικρὰ βιογραφία τοῦ Κατάνη, ληφθεῖσα ἀπὸ τὴν Biblioteca Volante di Giovanni Cinelli Calvoli, Τόμ. II σελ. 109. Venezia 1735.

«Θωμᾶς Κατάνης υἱὸς τοῦ Ἰωάννου, εὐγενοῦς τιμαριοῦχος ἐκ Κρήτης, στρατάρχου (Condottiero d' armi) τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας, ἐγεννήθη ἐν Κερκύρα κατὰ τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων τοῦ ἔτους 1660 καθ' ὃν χρόνον ὁ πατὴρ του Ἰωάννης ἦτο στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς πόλεως ἐκείνης. Περὶ τῆς οἰκογενείας του ὁμιλοῦν μετ' ἐπαίνου πολλὰ ψηφίσματα τῆς ἐκλαμπροτάτης Γερουσίας. Εἰς ἡλικίαν 12 ἐτῶν εἰσήχθη εἰς τὸ ἐν Ρώμῃ Ἑλληνικὸν Γυμνάσιον, ὅπου μετὰ ὀκτῶ ἐτῶν ἐπεράτωσε τὰς σπουδὰς καὶ ἀνεδείχθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας. Ἐλθὼν εἰς Βενετίαν προὔτάθη διὰ τὸ Ἑλλην. Γυμνάσιον Φλαγγίνη καὶ τῷ 1686 διωρίσθη ὑπὸ τῆς Ἐκλαμπροτάτης Γερουσίας εἰς τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Παδούης ἔδραν τῆς φιλοσοφίας ὡς ὑφηγητῆς (in secundo luogo) καὶ τῷ 1692 προήχθη μετὰ διπλὴν μισθοδοσίαν εἰς τὴν ἑκτακτον ἔδραν τῆς Φιλοσοφίας ὡς πρῶτος καθηγητῆς (in 1° luogo). Μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν περιορισμένην αὐτὴν σφαῖραν τῶν γραμμάτων, παρηκολούθει ταῦτοχρόνως τὰ τῆς ἱατρικῆς μαθήματα ἐν τῷ αὐτῷ Πανεπιστημίῳ ὡς καὶ τὰ τῆς Νομικῆς καὶ ἔγινεν εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐπιστήμας διδάκτωρ ἤτοι medicofisico καὶ dottore in ambileggi (τοῦτέστι ἱατρὸς - φυσικὸς καὶ διδάκτωρ τοῦ τε κοινοῦ καὶ κανονικοῦ δικαίου). Ἄλλ' ὑποστὰς ὑπερκόπως ἠναγκάσθη νὰ ἀποχωρήσῃ ἐκ τῆς περιβλέπτου ἔδρας ἣν κατεῖχε. Ἡ δὲ Γερουσία ἀναγνωρίζουσα τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας ἃς προσέ-

¹⁾ Τὰ ψηφίσματα τῆς Γερουσίας ὀνομάζοντο «Ducali».

²⁾ Πατὴρ τοῦ Θωμᾶ καὶ πάππος τῶν γραψάντων τὴν ἀφιέρωσιν.

φερεν ὁ πατήρ του καὶ ὁ ἴδιος, παρεχώρησεν αὐτῷ ἐν σημαντικὸν τιμάριον ἐν τῷ Βασιλείῳ τοῦ Μωρέως καὶ μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Πελοποννήσου τῷ παρεχωρήθη ἄλλο τιμάριον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἱστορίας. Εὐχαριστημένος ἤδη ἀπὸ τὴν ἐν Βενετία διαμονὴν του, προσεῖλκυσε, λόγῳ τῆς φήμης ἣν ἀπέκτησε, πολλοὺς εὐγενεῖς εἰς οὓς ἐδίδασκε πολιτικὴν καὶ ἱστορικὴν, καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν ταύτην ἠσχολήθη μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του. Καταληφθεὶς ἀπὸ στηθικὸν νόσημα εἰς ἡλικίαν 64 ἐτῶν συμπληρωμένων, ἐξέπνευσεν ἐντὸς ἑπτὰ ἡμερῶν ἦτοι τὴν 27 Φεβρουαρίου 1725 εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν δύο υἱῶν του.

Πολλὰ εἶναι τὰ συγγράμματά του τὰ ἐκτυπωθέντα καὶ μὴ :

1. Successi dell' Armi Cesaree nell' una e nell' altra Ungheria.
2. Lettere di Monsignor de l' heremitage à Madame Argenide (Venetia 1688). Ἐμφανίζονται ὡς μετεφρασμένα ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ἀλλ' εἶναι γραμμένα ἀπὸ τὸν ἴδιον.
3. La vita di S. Lorenzo Giustiniano 1° patriz. di Venetia (1712 - Venezia).
4. Moltissime orazioni in lode dei più rinomati Patrizii Veneti et altre varie operette.

Βλέπουν ἤδη τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος: ¹⁾

5. L' introduzione alle scienze.
6. L' arte del pensare.
7. L' oratore.
8. I tre raggionamenti sopra l' esistenza delle prime verità architettoniche nella religione, nella politica e nella morale.

Παραμένουν ἀνέκδοτα :

9. L' arte di vivere sociabile.
10. Preliminare alla Morale.
11. La Morale.
12. Un trattato del corpo umano.
13. Un Trattato dei principi.
14. Un' arte del pensare.
15. Un intero quaresimale.
16. Un trattato dello spirito, incompiuto.
17. Commentarii sopra il testo greco delle sacre scritture.
18. Traduzione di LXX Salmi dal Testo Greco.
19. Un Buon numero di poesie delicatissime.
20. Varie favole e racconti.
21. Un piccolo trattato dei motivi e effetti della venuta in carne del Salvator Gesù».

¹⁾ Bibl. Marciana 48 C. 32.

*
* *

Ἄλλ' ἐκεῖνο ὅπερ ἀνυψώνει ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἐπιγιγνομένων τὸν Θωμᾶν Κατάνην, εἶναι ὅτι οὗτος παρ' ὅλας τὰς δημοσίας θέσεις ἃς κατέλαβε, οὐδέποτε ἔλησμόνησε τὴν Ἑλληνορθόδοξον καταγωγὴν του. Καὶ τὸν ἴδιον συναντῶμεν ἐγγεγραμμένον εἰς τὸ Μητροφῶν τῆς Ἀδελφότητος τοῦ Ἁγ. Νικολάου καὶ τὰ παιδιά του ἐβάπτισεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων, ὡς μαρτυροῦν αἱ κάτωθι δύο ἐγγραφαὶ ἃς παρελάβομεν ἀπὸ τὸ Βιβλίον Βαπτίσεων:

1698 Μαρτίου 24. Πέτρος - Ἰωσήφ νόμιμος υἱὸς τοῦ λογιωτάτου καὶ εὐγενοῦς ἄρχοντος κ. Θωμᾶ Κατάνου καὶ κυρᾶς Φαουστίνας Φιλίππου Μποναμίμου, ἐβαπτίσθη παρ' ἐμοῦ Μεθοδίου Ἱερέως τοῦ Ἀνθρακίτου ¹⁾, ἐφημερίου τοῦ Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τῶν Γραικῶν». Ἀνάδοχοι: ὁ ἐκλαμπρότατος ἄρχων Δημήτριος Πιτζαμᾶνος, Μιχαὴλ Περούλης, Νικόλαος Καραγιάννης.

1699 Ἰανουάριος 21. Τίτος - Ἰωάννης - Μπερναρδίν - Ροδόλφος υἱὸς γνήσιος τοῦ εὐγενεστάτου κυρίου Θωμᾶ Κατάνη καὶ τῆς κυρίας Φαουστίνας Βοναμίν, ἐβαπτίσθη παρ' ἐμοῦ Μεθοδίου Ἱερέως τοῦ Ἀνθρακίτου. Ἀνάδοχος ὑπῆρξεν ὁ ἐνδοξότατος Ροδόλφος Καντακουζηνός ²⁾.

*
* *

Τὴν ἐπομένην τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ Κατάνη ἦτοι τὴν 8^{ην} Ἰουνίου 1687 διωρίσθη ὁ Νικόλαος Παπαδόπουλος ³⁾ διδάκτωρ φιλοσοφίας καὶ ἱερᾶς Θεολογίας, ἐπὶ μισθῷ ἑκατὸν δουκάτων ἑτησίως. Ὑπὲρ τούτου ἐξεδόθη τὸ τελευταῖον ἔνταλμα ὑπ' ἀρ. 98 τὴν 19 ἴβριου 1689 διὰ δουκάτα 25 ἦτοι μισθὸν του μιᾶς τριμηνίας ληξάσης τὴν 7^{ην} ἰδίου καὶ φθάνομεν εἰς τὴν 12 Σεπτεμβρίου 1690 ὅτε ἀνευρίσκομεν εἰς τὸν φάκελλον ἀρ. 548 τῶν Ἀναμορφωτῶν τοῦ Φροντιστηρίου τὸ κάτωθι πρακτικόν: «Ἐκτιμῶντες τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Διακόνου Ἡλία Μηγιάτη, ἀντικαταστάτου τοῦ Παπαδοπούλου κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀσθενείας του καὶ τοῦ ἐπισυμβάντος θανάτου του ⁴⁾, μέχρι σήμερον, ἀποφασίζομεν νὰ δοθῇ εἰς αὐτὸν ὁ μισθὸς ἐνὸς ἔτους ἦτοι δουκάτα ἑκατὸν ⁵⁾».

¹⁾ Ὁ γνωστὸς λόγιος Ἰωαννίτης περὶ οὗ ἐγράψαμεν (Ἡπειρωτ. Χρον. Γ' σελ. 254 καὶ 324 (ὑποσημ. 27) ὅτι εὐρίσκετο μέχρι τοῦ 1707 ἐν Βενετίᾳ. Ἐκ νεωτέρας ἐρεῦνης μαθάνομεν ὅτι οὗτος ἐβάπτισε τῇ 12 Φεβρουαρίου 1708 (παλ. ἔθ.) τὴν Ἀγγελαν τοῦ Ἐρνέστου Μαϊῶτα καὶ Πιερίνας (Βιβλ. Βαπτίσεων Ἑλλ. Κοινότητος) ὡς ἐφημέριος τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Κατὰ συνέπειαν ἐκ Βενετίας ἀνεχώρησε κατὰ τὸ 1708.

²⁾ Τὸν πρῶτον Καντακουζηνὸν ἐν Βενετίᾳ, τὸν Μανώλην, τὸν συναντῶμεν τῷ 1554 καὶ τῷ 1555 τὸν εὐρίσκομεν Πρόεδρον τῆς Κοινότητος.

³⁾ Φάκελλος 129.

⁴⁾ Οὗτος ἀπεβίωσε νεώτατος ὡς μαρτυρεῖ ἡ κάτωθι ἐγγραφή: 30 ἴβριου 1689 ὁ αἰδ. Νικόλαος Παπαδόπουλος Ἑλληγ ἱερεὺς, ἐτῶν 28 περίπου. Ἰατρὸς Ζανδίρης (πρβλ. Βιβλ. θανάτων Ἐκκλ. Ἁγ. Ἀντωνίου).

⁵⁾ Τῷ κατεβλήθησαν τὴν 20 ἴβριου 1690 ὡς ἡ ἀπόδειξις του ἐν ἣ ὑπογράφεται: Don Elia Mignatti (πρβλ. filza 189 - Pronveditori agli ospedali).

Ἄμεσως μετὰ τὸν Μηνιάτην, ὅστις ἐδίδαξε μόνον ἐν ἔτος καὶ ὄχι τρία, ὡς ἔγραψαν οἱ Μαζαράκης, Ζαβύρας, Σάδας, Τσιτσέλης κ. ἄ., διωρίσθη τὴν 12 Ἰουλίου 1690 ὁ Στέφανος Μόσχος ¹⁾ εἰς δὲν κατεβλήθησαν «δουκ. 50 τὴν 11 Ἀπριλίου 1691 διὰ τὸ πρῶτον ἑξάμηνον τῆς διδασκαλίας του, τὸ λῆξαν τὴν 12 Μαρτίου παρελθόντος». Οὗτος παρέμεινε διδάσκων μέχρι τέλους Μαΐου τοῦ 1693 ὅτε καὶ ἀνεχώρησε, λαβὼν τετραμήνον ἄδειαν διὰ Κέρκυραν, ἔνθα ἐπέιγουσαι ὑποθέσεις τὸν προσεκάλουν. Ἀντικαταστάτης του προσωρινὸς διωρίσθη τὴν 2^{αν} Ἰουνίου 1683 ὁ Ἀλέξανδρος Κόκκινος ²⁾, ὅστις καὶ ἐδίδαξεν ἐπὶ ἑννέα μῆνας, ὡς μαρτυρεῖ τὸ σχετικὸν ἑντάλμα πληρωμῆς ὑπ' ἀριθ. 24 τῆς 19 Μαρτίου 1694: «εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Κόκκινον ἐμετρήθησαν δουκ. 75 διὰ μισθὸν του ἑννέα μηνῶν, ἧτοι μέχρι τῆς 2^{ας} τρέχοντος Μαρτίου».

Παρατεινομένης τῆς ἀπουσίας τοῦ Στεφ. Μόσχου, διωρίσθη ὀριστικὸς ἀντικαταστάτης τὴν 3^{ην} Μαρτίου 1694 ὁ Ἰωάννης Χαλκεὺς ³⁾ ὅστις παρέμεινε διδάσκων μέχρι τῆς 20 Μαρτίου 1703, μὲ μισθὸν 100 δουκ. ἀυξηθέντα ἀπὸ τοῦ 1696 εἰς 120. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ἀναμορφωταὶ ἐδημοσίευσαν καὶ νέον ἐσωτερικὸν κανονισμόν, ἀφορῶντα εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ οἰκοτροφείου τῆς Σχολῆς, ἔχοντα οὕτω:

22 Ἰουνίου 1698. — Οἱ Ἐξοχώτατοι καὶ Ἐκλαμπρότατοι κύριοι Ἀναμορφωταὶ τοῦ Φροντιστηρίου Παδούης, ἐπαγρυπνοῦντες μὲ ἔνθερον ζῆλον ἐπὶ τὴν καλλιτέραν διεύθυνσιν τοῦ Οἰκοτροφείου Φλαγγίνη καὶ εἰς τὴν ὅσον τὸ δυνατόν εὐδοκιμωτέραν ἐκπαίδευσιν τῶν μαθητῶν, τῶν εἰς αὐτὸ προοριζομένων ἐκάστοτε, ἀποφασίζουσι:

1. Οἱ ἐκλεχθησόμενοι οἰκότροφοι, δεόν νὰ γίνωνται δεκτοὶ κατόπιν ἐντολῆς ὑπογεγραμμένης ὑπὸ τῆς ἐξοχότητός των.
2. Περαιτουμένου τοῦ καθορισθέντος διὰ τῶν κανονισμῶν χρόνου παραμονῆς τῶν οἰκοτρόφων ἐν τῷ Κολλεγίῳ, δεόν ὁ οἰκονόμος νὰ ὑποβάλλῃ σχετικὴν εἰδοποίησιν εἰς τὴν ἐξοχωτάτην Ἀρχὴν ἡμῶν, ἵνα ἀφ' ἐνὸς μὲν τῷ παραδίδηται ἐντολὴ περὶ ἀπολύσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου ἵνα δημοσιεύωνται αἱ συνήθεις προκηρύξεις διὰ νέαν ἐκλογὴν οἰκοτρόφων.

22 Giugno 1698. — Gli Ill. mi & Ecc. mi Signori Refformatori dello Studio di Padova, invigilando col zelo loro alla miglior direzione del Collegio Flangini & alla più pontual educatione degli alunni, che si destinano in esso, hanno terminato:

1. Che quelli, che saranno eletti Convittori, habbino sempre ad essere introdotti con Mandato sottoscritto dall' Eccellenze loro.
2. Che terminato da Convittori il tempo della permanenza loro prescritta dalle

^{1), 2)} Busta 164 καὶ 130.

³⁾ Οὗτος εἰς τὰ ἐντάλματα πληρωμῆς ὑπέγραψε: Giovanni Chalchia, ἀλλ' εἰς τὸ Rodolo τοῦ 1694 τῆς Ἑλλην. Κοινότητος ἐνθ' ἀνέγραψε καὶ ὁ ἴδιος μίαν μικρὰν συνδρομὴν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Γεωργίου ὑπογράφεται: Ἰωάννης Χαλκεὺς.

3. Ἐν ἡ περιπτώσει ἤθελε παροῦσιασθῆ ἀνάγκη εἰς τινὰ τῶν οἰκοτρόφων νὰ ἀπουσιάσῃ προσωρινῶς ἐκ τοῦ Κολλεγίου, νὰ ζητῆται πάντοτε ἡ ἄδεια τῆς ἐξοχωτάτης Ἀρχῆς ἡμῶν ἣτις θὰ χορηγεῖται διὰ διάστημα 15 ἡμερῶν παρ' ἑνὸς τῶν ἐξοχωτάτων κυρίων Ἀναμορφωτῶν καὶ ἂν ἤθελε ζητηθῆ διὰ μακρότερον χρόνον, παρὰ δύο ἐξ αὐτῶν καὶ πάντοτε ἐγγράφως.
4. Ὑφισταμένης τῆς συνηθείας ἵνα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐκδίδουν ἐντάλματα πληρωμῆς αἱ αὐτῶν ἐξοχότητες πρὸς τὸ ταμεῖον τῆς ἐξοχωτάτης ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων καὶ εὐαγῶν Καθιδρυμάτων Ἀρχῆς, ὑπὲρ τοῦ οἰκονόμου τοῦ Κολλεγίου ὅστις διὰ τοῦ χρήματος τούτου προνοεῖ διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ἰδίου, ἀπὸ τοῦδε καὶ ἐφεξῆς θὰ εἶναι ὑποχρεωμένος ὁ αὐτὸς οἰκονόμος προτοῦ λάβῃ τὸ ἐντάλμα, νὰ προσάγῃ πιστοποιητικὸν περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν τῷ Κολλεγίῳ ὑποτρόφων καὶ περὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἤθελέ τις ἀπουσιάσῃ, ἵνα ἐπὶ τοιούτων βάσεων ἐκδίδηται τὸ σχετικὸν ἐντάλμα, θὰ τῷ χαρίζεται δὲ δίκην φιλοδωρήματος τὸ ἐξοδὸν μαθητοῦ τινος, ποῦ ἤθελεν ἀπουσιάσῃ μόνον 15 ἡμέρας, ἀλλ' ἂν πρόκειται περὶ μεγαλύτερου χρονικοῦ διαστήματος, θὰ ἐκπίπτηται τὸ ἀναλογοῦν δι' ὀλόκληρον τὸν χρόνον τῆς ἀπουσίας, ὡς ἐπίσης θὰ ἀφαιρῆται ἀπὸ τὸν λογαριασμὸν καὶ τὸ ἐπὶ ἔλαττον ἐξοδὸν ὅπερ θὰ προκύπτῃ ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν οἰκοτρόφων δὲν θὰ εἶναι πλήρης καὶ διέταξαν ἵνα οὕτω καταχωρηθῆ.

constitutioni del Collegio, ne habbi da esser portata la notizia dal Prefetto all' Ecc.mo Magistrato per esserli rilasciato mandato di licenza e per devenirsi alla publicatione de soliti Proclami per nuove elettioni.

3. Che occorrendo a convittori uscire dal Collegio, habbia ad esserne impetrata la licenza dal Magistrato Ecc. mo da esserle concessa per il termine di giorni quindecim da uno degll Ecc. mi Signori Refformatori & quando il bisogno fosse di maggiore tempo, da due di essi, e sempre con loro sottoscrizione.
4. Che essendo solito di levarsi di tempo in tempo dal Magistrato dell' Ecc. ze loro, all' Economo del Collegio li mandati per riscotere dalla Cassa dell' Ecc. mo Magistrato sopra gl' Ospitali e Luoghi Pii il Dinaro per provvedere all' occorrenze del. Coll. o, sia in avvenire tenuto esso Economo, prima di levar il Mandato, portar fede del numero degl' Allunni ch' esistono nel Coll. o & del tempo che ne fossero alcuni mancanti, perchè con tali fundamenti possi levarsi il mandato stesso, annuendosi gratiosamente bonificarli la spesa per la mancanza, che per soli quindecim giorni fosse seguita per alcuno di medesimi alunni, ma quando transcendesse di più de sudetti giorni quindecim, doverà esserli dibattuto per l' intiero tempo della loro assenza e cosi anco per la mancanza che potesse succedere da Scolari a proportione dell' una e dell' altra e cosi ordinarono doversi annotare.

*
**

Μετὰ τὸν Ἰωάννην Χαλκέα, οἱ Ἀναμορφωταὶ ¹⁾ διώρισαν τὸν ἐξ Ἀθηνῶν διδάκτορα τοῦ Πανεπιστημίου Παδούης Ἰωάννην Πατούσαν ²⁾ τοῦ Σταματίου, τὴν 21 Μαρτίου 1703, ἐπὶ μισθῷ 100 δουκ. ἐτησίως.

Οὗτος ἐδίδαξε συνεχῶς ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη καὶ τὴν 25 Ἰανουαρίου 1711 ³⁾ τῇ ὑποδείξει τοῦ Μελετίου Τυπάλδου Ἀρχιεπισκόπου Φιλαδελφείας διορίζεται καὶ δεύτερος διδάσκαλος, ἀποφάσει τῶν Ἀναμορφωτῶν, ὁ καὶ ἄλλοτε ὑπηρετήσας Ἰωάν. Χαλκεύς, ὅστις καὶ ἤρξατο τῶν παραδόσεων ἀπὸ τῆς 5 Ἀπριλίου 1712 ⁴⁾. Ἀποθανόντος τοῦ Πατούσα ⁵⁾, ὁ μὲν Χαλκεύς καταλαμβάνει τὴν θέσιν τοῦ πρώτου διδασκάλου καὶ δεύτερος διορίζεται ὁ ἐκ Παραμυθίας καταγόμενος καὶ ἐν τῷ Ἑλλην. Γυμνασίῳ τῆς Ῥώμης σπουδάσας Ἀπόστολος Μῆχος, διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας καὶ ἱερᾶς Θεολογίας. Ὁ Χαλκεύς, ὅστις ἀπὸ τοῦ 1713 ἐμισθοδοτεῖτο μὲ 120 δουκάτα, ἀπεχώρησε τῆς Σχολῆς τὴν 5 Ἰουνίου 1716 ⁶⁾ ὅτε διὰ πρακτικοῦ τῶν Ἀναμορφωτῶν διορίζεται «ὁ Αἰδ. Ἀντώνιος Κατήφορος, πρώην ἱεροκῆρυξ ἐν Ζακύνθῳ, σπουδάσας ἐν Ῥώμῃ ἔνθα καὶ ἐχρημάτισε καθηγητῆς τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς Γλώσσης ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ Κολλεγίῳ». Ταῦτοχρόνως ἐδίδασκεν ὡς δεύτερος καὶ ὁ Μῆχος μέχρι τῆς 1^{ης} Μαρτίου 1717, ὅτε διὰ λόγους οἰκονομίας κατηργήθη ἡ θέσις τοῦ δευτέρου καὶ παρέμεινε μόνον ὁ Κατήφορος ὅστις καὶ ἐδίδαξε μέχρι τῆς 1^{ης} Ἰουλίου 1720, ὡς μαρτυρεῖ τὸ ἐπόμενον πρακτικὸν τῶν Ἀναμορφωτῶν: «1720 Ἰουλίου 1 ἐνεφανίσθη σήμερον ὁ αἰδ. Ἀντώνιος Κατήφορος καὶ εἶπεν ὅτι θέλει νὰ μεταβῆ εἰς τὴν πατρίδα του Ζάκυνθον καὶ γίνεται δεκτὴ ἡ παραίτησίς του». Ἐν τῷ μεταξὺ καὶ νέος ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τῶν Ἀναμορφωτῶν Κανονισμὸς διὰ τὴν ἐσωτερικὴν λειτουργίαν τῆς Σχολῆς, ἔχων οὕτως:

20 Μαρτίου 1703. — Καταβαλόντες πᾶσαν ἐπιμέλειαν οἱ ἐξοχώτατοι καὶ Ἐκλαμ-

¹⁾ Refform. φάκ. 548.

²⁾ Εἶναι ὁ συγγραφεὺς τῆς τετρατόμου Φιλολογικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας (πρβλ. Κ. Δ. Μέρτζιου. Κατάλ. Ἐκδ. Ν. Γλυκίος σελ. 117 - Ἠπειρ. Χρον. Γ).

³⁾ 1712 παλ. ἔτος. Ὁ Μελέτιος εἰς τὴν ἀπὸ 28 Νοεμβρίου 1711 ἐμπιστευτικὴν ἐπιστολὴν του πρὸς τοὺς Ἀναμορφωτὰς ὑποδεικνύει τὸν διορισμὸν καὶ ἄλλου διδασκάλου καὶ συνιστᾷ ἵνα οἱ Ἀναμορφωταὶ λάβουν πρόνοιαν καὶ ἀξιώσουν ἀπὸ τοὺς διδασκάλους νὰ μὴ ἀσχολῶνται εἰς ἄλλας ὑποθέσεις, περαίνων δὲ τὴν ἐπιστολὴν του ἐκχύνει ὅλον τὸ δηλητήριον κατὰ τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνορθοδόξου Κοινότητος, μεθ' ἧς τότε εὕρισκετο εἰς διάστασιν - περὶ ἧς ἀλλαγοῦ γράφομεν - διὰ τῶν φράσεων: «in questa vigna greca piena di sterpi e di serpi» ἤτοι «εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ταύτην ἄμπελον ἡ ὁποία εἶναι γεμάτη ὑπὸ ἀποφυάδας καὶ ὄφεις».

⁴⁾ Reff. 548 καὶ Pronn. 164.

⁵⁾ Οὗτος ἀπεβίωσεν ἐν Βενετίᾳ τῇ 11 Νοεμβρίου 1712 ὡς ἡ κάτωθι ἀπόδειξις: Ἐλαβον ἐγὼ ὁ Γεώργιος Πατούσας, ἀδελφὸς καὶ κληρονόμος τοῦ αἰδεσίμου Ἰωάννου Πατούσα, διατελέσαντος διδασκάλου τῆς Σχολῆς Φλαγγίνης, ἀποβιώσαντος τὴν 11 Νοεμβρίου παρελθόντος δουκ. 58.16 ὑπόλοιπον τοῦ μισθοῦ του (ἔνταλμα 24, φάκελλος 132).

⁶⁾ Reff. 548.

⁷⁾ Οἱ κανονισμοὶ εὕρισκονται ἐν τῷ φακέλλῳ 547.

πρότατοι κύριοι Ἀναμορφωταὶ τοῦ Φροντιστηρίου Παδούης διὰ τὴν συντήρησιν καὶ καλλιτέραν διεύθυνσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου, ἰδρυθὲν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, εἰς ἐκτέλεσιν τῆς σχετικῆς διατάξεως ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ ποτε ἐξόχου Θωμᾶ Φλαγγίνῃ, ἀπεφάσισαν νὰ καταργήσουν ἔκτροπά τινα συμβαίνοντα ἐν αὐτῷ καὶ προέβησαν εἰς τὴν δημοσίευσιν τῶν κάτωθι διατάξεων.

1. Παραμενουσῶν ἐν πλήρει ἰσχύϊ τῶν προσταγῶν ὅσας εἰς διαφόρους ἀποφάσεις ἀπεκρυστάλλωσεν ἡ σύνεσις τῶν ἐξοχωτάτων κυρίων Ἀναμορφωτῶν, τῶν προϋπαρξάντων, καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν τῆς 25 Σεπτεμβρίου 1665, γίνεται δῆλον διὰ τῆς παρουσίας ὅτι, δὲν δύνανται εἰς τὸ μέλλον νὰ εἰσαχθοῦν εἰς τὸ Οἰκοτροφεῖον οἱ νεανίαι ἐκεῖνοι ποὺ δὲν θὰ ἦσαν ἐφοδιασμένοι μὲ τὰ νόμιμα πιστοποιητικά, ὑπογεγραμμένα παρὰ τῶν ἱεραρχῶν των, οἵτινες θὰ πιστοποιοῦν τὸν τόπον γεννήσεως, τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν διαγωγήν, ἵνα αἰρομένων τῶν ἀμφιβολιῶν, νὰ ἤμποροῦν πάντοτε νὰ ἐκλέγωνται κατὰ προτίμησιν οἱ ἱκανώτεροι καὶ οἱ καταλληλότεροι, συμφώνως μὲ τὴν εὐλαβῆ διατάξιν τοῦ Λιαθέτου.
2. Νὰ μὴ δύνανται εἰς τὸ μέλλον νὰ εἰσάγωνται οἱ οἰκότροφοι ὑπὸ τύπον προσωρινότητος ἀλλὰ νὰ ἐκλέγωνται μὲ τὰς συνήθεις διατυπώσεις καὶ νὰ καταλαμβάνουν τὰς θέσεις ἐκεῖνας ποὺ θὰ ἔμεναν διαθέσιμοι εἴτε ἀπὸ τοῦς περατοῦντας τὰς σπουδὰς ἢ τοῦς ἀποχωροῦντας δι' οἰανδήποτε αἰτίαν.
3. Καὶ ἐπειδὴ κατὰ νόμον δέον νὰ προτιμῶνται οἱ Κερκυραῖοι ὡς οἰκότροφοι, νὰ ἐπι-

20 Marzo 1703. — Rivolte tutte le applicationi degl' Ill. mi & Ecc. mi Signori Reff. i dello Studio di Padova alla sussistenza e migliore direzione del Collegio de Greci instituito in questa città in adempimento della dispositione test. ia del qu. eccellente Tomaso Flangini, sono divenuti con l' oggetto di togliere li pregiudicii in esso Collegio invalsi allo stabilimento degli ordini infr. i.

1. Che restando nel suo intiero vigore le prescittioni tutte in varie Terminazioni estese dalla prudenza degl' Eccellentissimi Signori Refformatori Precessori et espresse particolarmente in quella di 25 Settembre 1665 sia inoltre dichiarato che non possino in avvenire essere admessi nel Collegio quei giovani che non fossero muniti di fedi legali sottoscritte da Loro Prelati che giustifichino la patria, l' habilità & il costume, onde tolti gl' equivoci, siano sempre prescielti in ordine alla pia dispositione del Testatore li più capaci & idonei.
2. Che non possino in avvenire admettersi li Convittori in atto provisionale ma con le forme solite esser eletti & occupare quei luochi che o per finir del tempo o per qualunque altra causa si trovassero vacanti.
3. Che dovendo per le leggi essere preferiti all' ingresso li Corfiotti, sia incaricato il Rettore & Maestro del Collegio di portare d' anno in anno al Segre-

φορτισθῆ ὁ Διευθυντῆς - Διδάσκαλος τοῦ Κολλεγίου, νὰ παρουσιάσῃ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος λεπτομερῆ σημείωσιν εἰς τὸν Γραμματέα τῆς Ἀρχῆς ἡμῶν, τῶν οἰκοτρόφων ἐκείνων ποὺ θὰ προσήγγιζον τὸ τέλος τῆς ἐν αὐτῷ παραμονῆς, ἵνα καθίσταται δυνατὴ, ἕξ μῆνας πρὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ χρόνου, ἡ κοινοποίησις εἰς τὸ Σύνταγμα Κερκύρας διὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν συνήθων προκηρύξεων καὶ ἠμποροῦν οὕτω οἱ καταγόμενοι ἐκ τῆς νήσου ἐκείνης νὰ προσέρχωνται ἐγκαίρως εἰς τὴν Κυρίαρχον ταύτην καὶ παροῦσιαζονται εἰς τὸν διαγωνισμόν.

4. Ὁ Διευθυντῆς ἢ Διδάσκαλος ὅστις θὰ προορίζεται διὰ τὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν οἰκοτρόφων, νὰ μὴ δύναται αὐτοβούλως νὰ ἀπουσιάσῃ διὰ λόγους διακοπῶν ἢ ἑορτῶν, ἄνευ προηγουμένης εἰδοποιήσεως τοῦ Κυρίου Ἀρχιεπισκόπου Φιλαδελφείας· ὁμοίως δὲν θὰ ἀπομακρύνηται ἀπὸ τὴν Σχολὴν ἢ ἀπὸ τὸ Κολλέγιον ἢ ἀπὸ τὴν πόλιν ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν ἑξοχωτάτων Κυρίων Ἀναμορφωτῶν. Ὁ αὐτὸς Διευθυντῆς ἢ Διδάσκαλος εἶναι ὑποχρεωμένος καὶ ἐπιφορτισμένος νὰ διαπαιδαγωγῇ τοὺς ὑποτρόφους οὐ μόνον εἰς τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ γράμματα ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀσκήσεις τῆς εὐσπλαγχνίας καὶ εἰς τὴν χρησιμότητα τῶν ἡθῶν.
5. Ὁ Ἐπόπιτῆς εἰς ὃν ἐπαφίεται ἡ ἐπιστασία καὶ ἡ φροντίς τῶν οἰκοτρόφων, ὀφείλει νὰ ἐξασκῇ τὸ καθῆκόν του μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας, ἵνα μὴ παρεκκλίβουν ἀπὸ τὴν ὀφειλομένην ὑπακοήν καὶ ἵνα διάγουν ἐν χρηστοθηείᾳ καὶ σωφροσύνῃ, τοῦθ' ὅπερ εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον.
6. Ἐν τῷ μέλλοντι ὁ διορισμὸς τοῦ αὐτοῦ Διευθυντοῦ καὶ Διδασκάλου καὶ Ἐπόπιτου

tario del Magistrato nota distinta di quei Convittori che s'accostassero al fine della permanenza loro in esso, perchè s'abbia sei mesi avanti al terminar del tempo a scrivere al Reggimento di Corfù per la publicatione di soliti proclami e possino li nativi di quell'isola comparire in tempo opportuno in questa Dominante & presentarsi al concorso.

4. Che il Rettor o Maestro che sarà destinato all'educazione de Convittori, non possi prendersi arbitrio di vacanze o di feste, senza precedente notizia di Monsignor Arcivescovo di Filadelfia, come pure non allontanarsi dalla Scuola o dal Collegio o dalla Città senza assenso degl' Ecc. mi Signori Riformatori, restando esso Rettor o Maestro strettamente incaricato a tenere coltivati li Convittori non meno delle lettere Greche e Latine, che negl' esercitii di pietà & probità di costumi.
5. Ch' il Prefetto al quale resta demandata la custodia & cura de Convittori, debba attentamente e diligentemente esercitarla, affinchè non declinino dall' obbedienza dovuta & vivano con morigeratezza ch' è sommamente necessaria.
6. Ch' in avvenire l'impiego del medesimo Rettor e Maestro e Prefetto sia limitato per anni tre, spirato il qual termine habbia per il Magistrato degl' Ecc.

θὰ περιορίζεται εἰς τρία μόνον ἔτη, μετὰ τὴν λήξιν τῶν ὁποίων ἡ ἀρχὴ τῶν Ἐξοχῶν. Κυρίων Ἀναμορφωτῶν θὰ προβαίνει εἰς τὸν ἐπαναδιορισμὸν τότε ὅτε θὰ ἔχουν ὑποβληθῆ πιστοποιήσεις καὶ ὁμολογίαι τοῦ Σεβασμιωτάτου Κυρίου Ἀρχιεπισκόπου, ὅτι ἔκαμον ἐπακριβῶς τὸ καθήκον των καὶ τὰ πιστοποιητικὰ ταῦτα θὰ ὑποβάλλονται κατὰ τετραμηνίαν ἵνα χρησιμεύουν ὡς βάσις διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν συνήθων ἐνταλμάτων πληρωμῆς τῆς μισθοδοσίας των.

7. Ὁ Οἰκονόμος θὰ ἐκτελῆ καὶ αὐτὸς τὸ καθήκον του καὶ θὰ προετοιμάζῃ καθ' ἑκάστην τὸ φαγητὸν εἰς τοὺς οἰκοτρόφους εἰς τὰς ποσότητας ἐκεῖνας ποῦ ἔκανόνισθησαν μετὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς 5 Ὀκτωβρίου 1665.
8. Ὁφείλει οὗτος λόγῳ τῶν ὑποχρεώσεων ποῦ ἀναλαμβάνει, νὰ καταβάλλῃ κάθε δυνατὴν ἐπιμέλειαν εἰς τὴν διατήρησιν τῶν σκευῶν ποῦ τοῦ παραδίδονται παρὰ τῆς Ἐξοχωτάτης Ἀρχῆς τῶν ἐπὶ τῶν νοσοκομείων καὶ εὐαγῶν καθιδρυμάτων Ἐπιμελητῶν, νὰ ἀναπληρώσῃ κάθε ἔλλειψιν, νὰ τηρῆ καθαρὰ τὰ δωμάτια, συντηρῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἰδίαις δαπάναις, ἕνα ὑπηρέτην.
9. Καὶ τοῦτου ὁ ἐπαναδιορισμὸς θὰ γίνηται κατὰ τριετίαν ἐπὶ τῇ βάσει πιστοποιητικῶν περὶ τοῦ ὅτι ἐξετέλεσε ἐπακριβῶς τὴν ὑπηρεσίαν του.
10. Καὶ ἵνα ἐπιτυγχάνηται, τόσον παρὰ τοῦ Διευθυντοῦ, Διδασκάλου, Ἐπόπτου καὶ Οἰκονόμου καὶ ἐκ μέρους τῶν ὑποτρόφων, ἢ πλέον πρόθυμος ὑπακοὴ εἰς πάσας τὰς ἐκδοθείσας διαταγὰς, νὰ ἀνατεθῆ ἡ ἀνωτάτη ἐπίβλεψις εἰς τὸν Σεβασμιωτάτον Ἀρχιεπίσκοπον ὅστις προτρέπεται ἵνα μετὰ ζήλου ἐπαγρυπῆ οὕτως ὥστε ἡ

mi Signori Refformatori a seguirne la Confirmatione previe le fedì & attestati di Monsignor Rev. mo Arcivescovo, ch' habbino pontualmente adempite le parti loro & le fedì stesse doveranno esserli rilasciate dal medesimo Monsignor Arcivescovo di quattro in quattro mesi, perchè servano di fondamento al lievo di soliti Mandati del loro stipendio.

7. Che l' Economo sia pur tenuto a supplire alle proprie incombenze provvedere il giornaliero vitto a Convittori con le misure già stabilite con la terminatione di 5 Ottobre 1665.
8. Doverà egli in consonanza dell' obbligo che le corre contribuirvi la più accurata attenzione alla conservatione degli Utensili che li vengono consignati dal Magistr. Eccellentiss. de Proveditori sopra Hospitali e Luoghi Pii, supplire all' occorrenze del luogo, tenere ben nette le stanze. mantenendo all' effetto stesso a proprie spese un servitore.
9. Doverà pur correre d' anni tre in tre la confirmatione della sua electione, previe le Fedì della pontualità del suo servitio.
10. Et per esigere tanto dal Rettore o Maestro, Prefetto & Economo & altresì da' Convittori la più pronta obbedienza agl' ordini tutti che restano prescritti, ne

ὕπακοή νὰ μὴ εἶναι βραδυκίνητος ἢ ἀμελητέα καὶ νὰ προσάγη κάθε ἕξ μῆνας λεπτομερῆ ἔκθεσιν παντὸς ἀξιοσημειώτου εἰς τὰς αὐτῶν ἐξοχότητας, ἵνα δύνανται οὗτοι νὰ λάβουν τὰ μέτρα ἐκεῖνα καὶ τὰς ἀποφάσεις αἱ ὁποῖαι θὰ προσαρμόζωνται εἰς τὴν περίστασιν καὶ θὰ συντείνουν εἰς τὸ νὰ κρατοῦν μετὰ τὴν καλλιτέραν πειθαρχίαν καὶ κανονικότητα αὐτὸ τὸ Κολλέγιον, ὡς ἀκριβῶς εἶναι ἡ πρόθεσις καὶ ἡ θέλησις τοῦ ἀξιωματικοῦ Διαθέτου.

Ἡ παρούσα ἀπόφασις, μετὰ τὰς προηγουμένας ἀπὸ 25 Σεπτεμβρίου καὶ 5 Ὀκτωβρίου 1665 καὶ 22 Ἰουνίου 1698, νὰ ἐκτυπωθῆ καὶ νὰ τοιχοκολληθῆ εἰς τὰ δωμάτια καὶ εἰς διάφορα μέρη τοῦ Οἰκοτροφείου, πρὸς τελείαν κατανόησιν παρ' οἰουδήποτε καὶ πρὸς ἀπαράβατον ἐκτέλεσιν.

Ἰωάννης Λάνδος ἱπότης Προκουρατόρος

Σεβαστιανὸς Φοσκαρίνι » »

Φραγκίσκος Κορνάρος » »

Ὁ Γραμματεὺς Ἀγιοστέφανος Γκασταλδίνι.

Ἀναμορφωταὶ τοῦ Φροντιστηρίου Παδοῦης.

*
* *

Τὸν Κατήφορον ἀποχωρήσαντα διεδέχθη ὁ αἰδ. Γεώργιος Πατούσας τοῦ Σταματίου «υἱὸς εὐγενεστάτου εὐπατρίδου Ἀθηναῶν» ὡς ἀναφέρει ὁ Μεθόδιος Ἀνθρακίτης¹⁾. Οὗτος ἐδίδαξεν συνεχῶς ἀπὸ τῆς 1ης Ἰουλίου 1720 μέχρι τοῦ 1761 ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ἐπομένου πρακτικοῦ: 1761 – Αὐγούστου 17. Ἀποβιώσαντος τοῦ αἰδ. Γεωργίου Πατούσα τὴν 4^{ην} τρέχοντος, ἐκλέγεται ὁ Ἀντώνιος Μοσχόπουλος ὅστις ὑπῆρ-

sia raccomandata la soprintendenza à Monsignor Reverendiss. Arcivescovo & eccitato il zelo suo ad invigilare perchè in alcuna parte non sia ralentata o negletta & a portarne di sei in sei mesi pontuale relatione di tutto ciò ch' emerge, all' Eccellenze loro, afinchè possino prendersi quegli espedienti e deliberationi che si troveran più accomodate e che vegliano a tenere nella più esata disciplina e regola il Collegio stesso come è dell' intentione & volontà del benemerito Testatore.

La presente terminatione con l' altre di 25 Settembre & 5 Ottobre 1665 & 22 Giugno 1698 sia stampata & affissa nelle stanze & in ogni luogo del Collegio a chiara intelligenza di chi si sia per la sua inviolabile essecutione.

Cio. Lando Civ. Proc.

Sebastian Foscarini » »

Francesco Cornaro Proc.

Agostino Cadaldini Segretario.

Refformatori dello Studio di Padova.

¹⁾ Κ. Δ. Μέριζιου. Τὸ ἐν Βενετία Ἑπειρωτ. Ἀρχ. (Ἑπειρ. Χρον. ΙΑ'. σελ. 255).

ξεν βοηθός, χωρίς μισθόν, κατὰ τὸν τελευταῖον καιρὸν τοῦ ἐσχάτου γήρατός του ¹⁾. Ὁ Μοσχόπουλος ἐδίδαξεν ἐπὶ μίαν πενταετίαν καὶ τὴν 28 Μαΐου 1766, ἀντ' αὐτοῦ παραιτηθέντος, διορίζεται ὁ Ἀγάπιος Λοβέρδος ²⁾.

Ὁ Λοβέρδος, πλὴν μιᾶς διακοπῆς κατὰ τὸ 1767 ὅτε ἠναγκάσθη νὰ μεταβῆ εἰς Κεφαλληνίαν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ βαρέως ἀσθενοῦντος πατρὸς καὶ προσωρινῶς ἀνεπληρώθη ἀπὸ τὸν διάκονον Σπυρίδωνα Παπαδόπουλον ³⁾, ἐδίδαξε συνεχῶς μέχρι τῆς 21 Ἰανουαρίου 1794, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ἐπομένου ἐντάλματος πληρωμῆς: «Εἰς τὴν χήραν Ἀγαπίου Λοβέρδου ἐμετρήθησαν δουκ. 13.13 ⁴⁾ διὰ μισθὸν ἐνὸς μηνὸς καὶ 21 ἡμερῶν ἤτοι ἀπὸ τῆς 1 Δ/βρίου 1794 μέχρι τῆς 21 Ἰανουαρίου 1794» ⁵⁾

Ὁ Ἀγάπιος Λοβέρδος, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ Βιβλίου θανάτων τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίνου, ἦτο υἱὸς τοῦ Νικολάου Λοβέρδου καὶ ἀπεβίωσεν εἰς ἡλικίαν 74 ἐτῶν. Καὶ ἐπειδὴ τὸ 1794 εἶναι τὸ Ἐνετικὸν ἔτος καὶ κατὰ τὸ παλαιὸν εἶναι 1795, ἄρα ἐγεννήθη τῷ 1721 καὶ σφάλλονται προφανῶς ὁ Μαζαράκης ἀναφέρων ὡς ἔτος γεννήσεως 1710, ὁ Σάθας τὸ 1718 καὶ ἄλλοι ἄλλως.

Τελευταῖος διδάσκαλος ἐχρημάτισεν ὁ Σπυρίδων Βλαντῆς ⁶⁾ μέχρι τοῦ 1797 ὅτε ἕξαμισθόντων τῶν κεφαλαίων συνεπέα τῆς πτώσεως τῆς Ἐνετικῆς Ἀριστοκρατίας καὶ τῆς καταλήψεως τῆς Βενετίας ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος τοῦ Βοναπάρτου, ἐκλείσει τὸ περίφημον ἀνὰ σύμπαντα τὸν ὑπόδουλον Ἑλληνισμὸν καταστὰν Φλαγγινιανὸν Φροντιστήριον. Ὡς πρὸς τὰ ἐν αὐτῷ ἐπὶ ἐξαιτίαν διδασκόμενα μαθήματα καὶ τὰ ὁποῖα ὡς εἶδομεν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ κανονισμῷ τῆς 2 7βρίου 1664 ἦσαν ἡ γραμματικὴ, ἡ κλασικὴ φιλολογία (οὐμανισμός), ἡ ῥητορικὴ, ἡ λογικὴ καὶ ἡ φιλοσοφία ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ, ἔχομεν τεκμηρίον τι μόνον διὰ τὴν φιλοσοφίαν, ὅπερ ὑπάρχει ἐν τῷ Ἀρχεῖφ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βενετίας (φάκελλος 531):

Theses philosophicae in utroque idiomate disputationi expositae a studentibus Collegii Flanginiani: ⁷⁾

α'. Τὸ εἰδικὸν καθόλου ἀδύνατον ὑπάρχειν χωρὶς τῆς τοῦ νοὸς ἐνεργείας.

β'. Ὁ συστατικὸς τῆς οὐσίας λόγος οἰκεῖται μὲν ἐν τῇ ἀποφάσει τοῦ μὴ εἶναι ἐν ὑποκειμένῳ μήτε ἐν τῷ ὑπόκεισθαι τοῖς συμβεβηκόσιν, ἀλλ' ἐν τῷ καθ' αὐτὴν ὑπάρχειν καὶ ὑφίστασθαι.

¹⁾ Ref. 547, Busta 167 καὶ filza 128.

²⁾ Ref. 547.

³⁾ Ἑλλην. Κοινότης Βενετίας ἀρχ. θήκη 528.

⁴⁾ Τὸ δουκάτον ὑποδιηρεῖτο εἰς 24 grossi.

⁵⁾ Riformatori 548.

⁶⁾ Οὗτος διωρίσθη τῇ 7 Φεβρουαρίου 1794 (ἐν. ἔτ.) ἤτοι 1795.

⁷⁾ Ἦτο τὸ θέμα τῶν ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων ἑλληνιστὶ καὶ λατινιστὶ. Ἡμεῖς δημοσιεύομεν μόνον τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον. Καὶ αἱ ἐξετάσεις αὗται αἱ ἐπιτήριοι, ἐλάμβανον, ὡς εἶναι γνωστὸν ἐκ παραδόσεως, χαρακτηριστὰ πανηγυρικὸν, παρούσιά τοῦ Μητροπολίτου καὶ τῶν Ἐνετικῶν Ἀρχῶν.

- γ'. Ἐν τῇ κατηγορίᾳ τῆς οὐσίας πάντα τίθεται τὰ κτιστὰ καὶ αὐτὸς ὁ σαρκακωμένος Λόγος ὡς ἄνθρωπος, ὁ δὲ γε Θεὸς ἢ τοιοῦτος ὑπάρχει ἀχώριστος.
- δ'. Ὁ τοῦ ποσοῦ συστατικὸς λόγος οὐκ ἔστιν αὐτὸ τὸ μέτρον, οὐ μὴν ἡ εἰδικὴ τῶν μερῶν διαίρεσις, οὐδέ γε τὸ μὴ δι' ἀλλήλων τὰ μέρη χωρεῖν, ἀλλ' ἡ κατ' ὄντοτητα ἔκτασις τῶν μερῶν.
- ε'. Ἡ σχέσις τῶν πρὸς τι οὐκ ἔστι τι τρίτον παρὰ τὰ ἄκρα πραγματικῶς διακεκριμένον.
- ς'. Τρεῖς εἰσὶν αἱ ἀρχαὶ τῇ φύσει ὄντος ἐν τῷ γίνεσθαι δύο δὲ ἐν τῷ γενέσθαι, ὡς ἔδοξε τῷ Σταγειρίτῃ.
- ζ'. Ἡ ὕλη καθ' αὐτὴν ὑπάρχει δι' οἰκείας ὑπάρξεως, φύσει δὲ παντὸς εἶδους ἀδιαφόρως ἐφίεται.
- η'. Καὶ φύσει μὲν ἡ ὕλη οὐκ οἶά τε χωρὶς εἶδους ὑπάρχειν, δύναται δὲ ὑπὲρ φύσιν ἀπολελυμένη Θεοῦ δυνάμει.
- θ'. Ἡ μεταξὺ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἶδους ἔνωσις, ἔστι μὲν τι ἀμφοῖν διακεκριμένον, τὸ δ' ἐκ τούτων σύνθετον οὐδὲν ἔστι πραγματικῶς παρὰ τὰ μέρη ἠνωμένα.
- ι'. Οἰκεία δυνάμει ἡ Τέχνη οὐκ ἐκτελεῖ τὰ τῆς φύσεως εἰμὴ κατ' ἐπίθεσιν τῶν δραστηκῶν τοῖς παθητικοῖς.
- ια'. Τὸ ποιητικὸν αἴτιον οὐ δύναται ἀμέσως εἰς τὰ πόρρω ἐνεργεῖν.
- ιβ'. Τὸ δυνάμει ἄπειρον ἔστι μὲν, τὸ δ' ἐντελεχεία ὑπάρχει ἀδύνατον καὶ αὐτῇ τῇ Θεῖα δυνάμει.
- ιγ'. Οὐκ ἐνδέχεται φύσει δύο σώματα ὁμοῦ εἶναι ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, δύναται δὲ ὑπὲρ φύσιν.
- ιδ'. Ἐν καὶ τὸ αὐτὸ σῶμα ἅμα ἐν πολλοῖς τόποις εἶναι περιγραπτῶς καὶ ὑπὲρ φύσιν ἀδύνατον.
- ιε'. Τὸ Κενὸν οὐκ ἔστιν, οὔτε μὴν ἐνδέχεται εἶναι κατὰ φύσιν, ὑπὲρ φύσιν δὲ δύναται.
- ις'. Ὁ χρόνος ἔστιν ἀριθμὸς Κινήσεως κατὰ πρότερον καὶ ὕστερον.
- ιζ'. Τὸ συνεχὲς οὐκ ἔστιν ἐξ ἀδιαιρέτων μαθηματικῶν, ἢ φυσικῶν, ἀλλ' ἐκ μερῶν αἰεὶ διαιρετῶν.
- ιη'. Ὁ Κόσμος οὐκ ἄπ' αἰῶνος, ἀλλ' ἐν χρόνῳ ἐκ τοῦ μηδαμῶς ὄντος ἐποιήθη παρὰ Θεοῦ.
- ιθ'. Οὐ γὰρ μὴν ἐδύνατο ἄπ' αἰῶνος ποιηθῆναι, πῆ μὲν κατὰ τὰ ὄντα τὰ διαμένοντα, πῆ δὲ κατὰ τὰ διαδεχόμενα. — Venetiis anno MDCLXXXI.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐδίδασκεν ὁ ἐκ Κεφαλληνίας Ματθαῖος Τυπάλδος, ὁ μετέπειτα Φιλαδελφείας Μελέτιος. Καὶ ἦτο ἀρτία ἡ μόρφωσις ἐν τῷ Φλαγγινιανῷ, ἀφοῦ οἱ ἐκ τούτου ἐξερχόμενοι ἦσαν ἱκανοὶ νὰ διδάσκουν. Καὶ τοιοῦτος εἶναι καὶ ὁ Τυπάλδος ὅστις, παρ' ὅ,τι γράφουν οἱ Ἀνθιμος Μαζαράκης, Βελοῦδος καὶ Τσιτσέλης, δὲν ἐφοίτησεν ἐν Παδοῦῃ. Ἄλλως τε, ὡς εἶδομεν, οὗτος περατώσας τὰς σπουδὰς του ὡς ὑπότροφος ἐν τῷ Φλαγγινιανῷ, τῷ 1671, προσελήφθη ἀμέσως ὡς διδάσκαλος τῆς Σχολῆς τῆς Κοινότητος ἔνθα ὑπηρέτησε μέχρι τοῦ 1678 καὶ ἐντεῦθεν ἐξελέγη διὰ τὸ Φλαγ-

γινιανὸν ὄπου καὶ ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1685 ὅτε ἀνεδείχθη Ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας. Ἀλλὰ καὶ ἔρρενα γενομένη κατὰ παράκλησίν μας εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Παδούης παρὰ τοῦ ἐκεῖ σπουδάζοντος Κερκυραίου φοιτητοῦ κ. Καρούδη, ἀπεκάλυψεν ὅτι φοιτητῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Ματθαῖος Τυπάλδος οὐδέποτε ἐχημάτισε.

Εἰς τὸ αὐτὸ Φλαγγινιανὸν ἐξεπαιδεύθησαν καὶ οἱ ἔξ Ἰωαννίνων μεγάλοι διδάσκαλοι: Γεώργιος Σουγδουρῆς, Μιχαὴλ ἢ Μελέτιος Μῆτρος καὶ Μεθόδιος Ἀνθρακίτης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄

ΠΟΙΟΙ ΚΑΙ ΠΟΣΟΙ ΟΙ ΥΠΟΤΡΟΦΟΙ

Συμφώνως τῇ διαθήκῃ, οἱ Ἀναμορφωταὶ τοῦ Φροντιστηρίου συνέταξαν τὸν Κανονισμόν τῆς 2^{ης} 7βρίου 1664 δ' οὗ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποτρόφων μαθητῶν ὠρίσθη εἰς δώδεκα, ἡ ἡλικία τῶν ὄχι κάτω τῶν 12 οὔτε ἄνω τῶν 16 καὶ ἡ ἀποδοχὴ τῶν ἐν τῷ Οἰκοτροφείῳ ἐκανονίσθη νὰ γίνηται διὰ κλήρον, μεταξὺ τῶν καταγομένων ἐκ Κερκύρας, Κύπρου πτωχῶν καὶ ἐν ἐλλείψει ἐπαρκoῦς ἀριθμοῦ ἐκ τῶν δύο τούτων νήσων, καθωρίσθη ὀλίγον τι βραδύτερον καὶ ἡ πρόσληψις καὶ ἔξ ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος. Εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑποτρόφων διέθεσε καὶ ὁ ἐκ Κύπρου Βερνάρδος Ἀζης τοὺς τόκους Δουκᾶτων 2,400 ἵνα προστεθοῦν δύο ὑπότροφοι, κατὰ προτίμησιν ἐκ Κύπρου. Τὴν δωρεὰν ταύτην ἀπεδέχθη ἡ Γερουσία δι' ἐνὸς ἐγκωμισιατικοῦ ψηφίσματος ὑπὸ χρονολ. 28 Αὐγούστου 1666 καὶ ἀνέθηκε τὴν μὲν ἐκλογὴν τῶν μαθητῶν εἰς τοὺς Ἀναμορφωτάς, τὴν δὲ διαχείρισιν εἰς τοὺς ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων ἐπιμελητάς.

Πλὴν τῶν ὀνοματεπωνύμων τῶν ὑποτρόφων θέλομεν δημοσιεύσει καὶ τινα πιστοποιητικὰ γεννήσεως ἢ βαπτίσεως παρουσιάζοντα κάποιον ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον.

Τὴν 7 Αὐγούστου 1665 ¹⁾ εἰσάγονται ἀποφάσει τῶν Ἀναμορφωτῶν τέσσαρες: Παναγιώτης Βούλγαρης, Ἰωάννης Ρίκης, Αὐγουστίνος Καπέλλο καὶ Ἰωάννης Κακαβέλλας.

Τὴν 25^{ην} Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὁ κλῆρος εὐνοεῖ τοὺς: Ματθαῖον Τυπάλδον ²⁾ τοῦ Ἀντωνίου ἐκ Κεφαλληνίας, Εὐστάθιον Ζάνε τοῦ Κωνσταντίνου ἐκ Κερκύρας, Ἐμμανουὴλ Βάρδαν ἐκ Κρήτης καὶ Ἀντώνιον Βαρούχαν τοῦ Γεωργίου ἐκ Κερκύρας. Ἐνεφανίσθησαν καὶ ἄλλοι ὑποψήφιοι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀλλ' ἀπερρίφθησαν διότι δὲν εἶχον τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα. Καὶ ἵνα συγκεντρωθῇ μεγαλείτερος ἀριθμὸς, ἀπεφασίσθη νὰ τοιχοκολληθοῦν προκηρύξεις εἰς τὴν Κέρκυραν καὶ εἰς ἄλλας νήσους ὑπὸ τὴν Ἑνετικὴν Κυριαρχίαν.

¹⁾ Riformatori dello Studio, φάκελλοι 547 καὶ 548.

²⁾ Εἶναι ὁ μετέπειτα διδάσκαλος τῆς Κοινότητος καὶ τοῦ Φλαγγινιανοῦ καὶ εἶτα Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Μελέτιος.

Τὴν 18 Νομβρίου 1674 ἐγένοντο δεκτοὶ οἱ ἐπόμενοι: Ἀντώνιος Μαδερός, Φραγκίσκος Δημητρίου, Γεώργιος Παλαδόπουλος καὶ Κωνσταντῖνος Τυπάλδος. Τὴν 3^{ην} Φεβρουαρίου 1677 ὁ Μᾶνος Πολυνᾶς καὶ Βαράγγας Στεφανόπουλος. Τὴν 23^{ην} Μαρτίου 1678 ὁ Φραγκίσκος Παδοβᾶς ἐκ Κερκύρας, τὴν 6^{ην} Αὐγούστου ὁ Νικόλαος Γερομεσάτης ἐκ Κερκύρας, τὴν 25^{ην} Αὐγούστου 1679 ὁ Ἐμμανουὴλ Τζανκαρόλος ἐκ Κρήτης, τὴν 2^{ην} Ἰουλίου 1680 ὁ Κάρολος Γονέμης τοῦ ποτε Στεφάνου ἐκ Κερκύρας. Τὴν 22^{αν} Ἰουλίου 1680 εἰς τὴν θέσιν τοῦ Κωνσταντῖνου Τυπάλδου εἰσάγεται ὁ ἀδελφός του Βερνάρδος, τὴν 19^{ην} Μαρτίου 1681 ὁ Παῦλος Μελιγαλᾶς τοῦ Ἰωάννου ἐκ Κύπρου καὶ τὴν 31^{ην} Μαρτίου 1681 ὁ Γεώργιος Μαγιώτας¹⁾ καὶ ὁ ἐκ Κεφαλληνίας Ἡλίας Μηνιάτης.

Ὡστε λοιπὸν ὁ Μηνιάτης εἰσήχθη τῷ 1681 καὶ δὴ δωδεκαέτης, ὡς ὥριζεν ὁ κανονισμὸς καὶ ὄχι δεκαέτης τῷ 1679 ὡς ἔγραψαν ὁ Ἀνθιμος Μαζαράκης καὶ ἄλλοι. Καὶ δὲν παρηκολούθησε συνεχῶς τὰ μαθήματα τῆς ἑξαετοῦς φοιτήσεως, διότι τὴν 18^{ην} Αὐγούστου τοῦ 1684 ἐγκατέλειψε τὴν Βενετιανὴν διὰ λόγους ὑγείας καὶ τὴν θέσιν του, ἀποφάσει τῶν Ἀναμορφωτῶν, κατέλαβεν ὁ Θεόδωρος Λογοθέτης. Ὅτε δέ, μετὰ ἓν περὶ τοῦ ἔτους, ἐπανῆλθεν ὁ Μηνιάτης εἰς Βενετιανὴν, ἐχρειάσθη ἡ ἐπέμβασις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Φιλαδελφείας, ἵνα οἱ Ἀναμορφωταὶ τὸν δεχθοῦν καὶ πάλιν. Ὁ Μελέτιος τὸν συνίστα θερμοῦς ὡς νέον καλῶν ἡθῶν καὶ λίαν ἐπιμελῆ.

Τὴν 10^{ην} Νοεμβρίου 1681 εἰσήχθησαν οἱ Παῦλος Ἀλιάρης, Μᾶνος Χρήστου Κορέσση, Νικόλαος Κλαδᾶς, Νικόλαος Βόλος, Δημήτριος Παλαιολόγος. Ὁ τελευταῖος ὄμως παρητήθη καὶ τὴν 4^{ην} Φεβρουαρίου 1682 κατέλαβε τὴν θέσιν του ὁ Χριστόδουλος Πουλημένος. Τὴν 22^{αν} Μαΐου 1683 ὁ Γεώργιος Βλαστός, τὴν 13^{ην} Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ Ἰωάννης Ἀβράμιος²⁾ καὶ ὁ Iserro Giusti Sfakiotο ἐκ Κερκύρας. Τὴν 9^{ην} Δεκεμβρίου 1687 οἱ Ἀντώνιος Δαμαλᾶς, Μάρκος Καρατής, Νικόλαος Κορέσσης καὶ Φραγκίσκος Ζωγράφος.

Ἀλλὰ τὰ πρακτικὰ τῶν Ἀναμορφωτῶν παραλείπουν ἐνίστε καὶ ἄλλα ὀνοματεπώνυμα εἰσαγομένων ὑποτρόφων. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι, μία σημείωσις ἀχρονολόγητος εἰς τὸν ἴδιον φάκελλον 548 περιλαμβάνει τινὰς ἐκ τῶν προαναφερθέντων ἀλλὰ καὶ ἄλλους μὴ σημειωθέντας, ἦτοι: Πέτρος Κατάνης ἐκ Χανίων, Isero Giusti Sfakiotο ἐκ Κερκύρας, Εὐαγγέλης Μηνιάτης ἐκ Κεφαλληνίας, Παῦλος Μπελαρόζας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, Γεώργιος Χρυσαφίδας ἐκ Κύπρου, Ἀντώνιος Βερβιτσιώτης ἐκ Κερκύρας, Ἀντώνιος Πιλὸς ἐκ Κερκύρας, Νικόλαος Μελιγαλᾶς ἐκ Κύπρου, Νικόλαος Κλαδᾶς, Γεώργιος Βλαστός, Μάνος Κορέσσης.

Τὴν 30 Δεκεμβρίου 1688 ὁ Nutio Sicuro ἐκ Ζακύνθου, ὁ Κωνστ. Κατσαίτης τοῦ Σταματέλλου καὶ ὁ Μάρκος Λοβέρδος. Τὴν 10^{ην} Ἰουνίου 1691 ὑπαρχουσῶν πέντε

¹⁾ Ἐκ Κρήτης.

²⁾ Εἶναι ὁ μετέπειτα διδάσκαλος τῆς Κοινότητος καὶ διορθωτὴς τῆς τυπογραφίας τῶν Γλυκέων Ἱεροδιάκονος Ἀβράμιος ὁ Κρής.

θέσεων κενῶν εἰσάγονται οἱ: Πέτρος Κασιμάτης, Γεώργιος Θεοτόκης¹⁾ ἐκ Κερκύρας, Γεώργιος Μπουλίνης, Γεώργιος Μηνιάτης ἐκ Κεφαλληνίας καὶ Κωνστ. Κιαρέλλος ἐκ Ῥεθύμνου. Τὴν 12^{ην} Ἰουνίου 1691 ὁ Πέτρος Γιαφόνις ἐκ Κύπρου, τὴν 14^{ην} 7βρίου 1692 οἱ Ἰωάννης Μόρος, Στέλλιος Συρόπουλος τοῦ Ἀντωνίου καὶ Ἀναστ. Κοντοῖδης ἐκ Κερκύρας, τὴν 8 Ὀκτωβρίου 1692 ὁ Μαρίνος Μηλιαρέσης, τὴν 27 Ἰανουαρίου 1692²⁾ (ἐν. ἔτ.) ὁ Δαρεῖος Πολυκαλᾶς Κεφαλλὴν καὶ τὴν 2 Φεβρ. ἰδίου ἔτους ὁ Ἀνδρέας Μαντζαβίνος. Τὴν 4 Ἰουλίου 1694, ὑπαρχουσῶν ἕξ θέσεων κενῶν, εἰσάγονται οἱ Θωμᾶς Κολομπῆς³⁾ τοῦ Ζωσίμου ἐκ Κεφαλληνίας, Γεώργιος Μαγουλᾶς τοῦ Ἰακώβου⁴⁾ ἐκ Κεφαλληνίας, Ματθαῖος Καμιλαῦχος ἐκ Χίου, Γεώργιος Κιαρέλος ἐκ Κρήτης, Κωνσταντῖνος Μέμος⁵⁾ τοῦ Νικολάου ἐκ Κρήτης καὶ Κωνσταντῖνος Παλιμιέρης ἐκ Κεφαλληνίας. Τῇ 10 Ἰανουαρίου 1694 (ἐν. ἔτ.) ὁ Φραγκίσκος Μαντζαβίνος ἐκ Κεφαλληνίας, τῇ 15 Φεβρουαρίου 1696 οἱ Ἀντώνιος Ἀξέντης τοῦ ἐξοχωτάτου Φιλίππου ἐκ Ζακύνθου⁶⁾, Ἰωάννης Βούλγαρης⁷⁾ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Λιμπέριος Κολέττης ἐξ Ἀθηνῶν τοῦ ποτὲ Ἰωάννου, καὶ ὁ Ἱερώνυμος Ἀννίνος τοῦ Φραγκίσκου ἐκ Κεφαλληνίας.

Τὴν 20 Μαρτίου 1703 ὁ Δημήτριος τοῦ Λορέντζου Σέρικα (ἢ Σενέκα) ἐκ Κύπρου, ὁ Νικόλαος Λούζης τοῦ Ἰωάννου ἐκ Κεφαλληνίας, ὁ Στάθης Χωραφᾶς τοῦ Ἰωάννου ὁμοίως καὶ ὁ Μιχαὴλ Τσιονότο (ἢ Τσιουρότο), Τῇ 3 Ἀπριλ. 1703 ὁ Ἀντώνιος Λάζαρος ἐκ Μυτιλήνης, τῇ 11 Ὀκτωβρίου 1704 ὁ Ἰωάννης Πυλαρινὸς καὶ ὁ Γεώργιος Δαμαλᾶς τοῦ ποτε Κωνσταντίνου ἐκ Κων/πόλεως καὶ τῇ 2 Ἀπριλ. 1705 ὁ Λουδοβίκος Χαλικιόπουλος⁸⁾. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀναδημοσιεύομεν καὶ νέαν σημείωσιν μαθητῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης: Γεώργιος Τραπεζούντιος, Ἐμμανουὴλ Μπούμπουλης, Μιχαὴλ Ἰουστινιανὸς ἐκ Κων/πόλεως, Νικολέτος Φούνη, Μάρκος Ἀντώνιος Καρδάκος, Πέτρος

¹⁾ Τὸ ἐπώνυμον Θεοτόκης συνηντήσαμεν καὶ εἰς τὸ Μητρώον τῆς ἀδελφότητος μὲ ἔτος 1629: Γεώργιος Θεοτόκης καὶ 1611 Θωμᾶς Θεοτόκης ἐκ Κερκύρας ἀμφότεροι. Ὁ πρῶτος ἀπέθανεν ἐν Βενετίᾳ τῇ 3 Ἀπριλίου 1699 ἐβδομηκοντοῦτης (Βιβλ. θαν. S. Antonino) καὶ τέλος Δημήτριος Θεοτόκης ὑπὸ ἔτος ἐγγραφῆς 1674 καὶ Νικόλαος Θεοτόκης 1680 ὅλοι ἐκ Κερκύρας.

²⁾ Ἦτοι 1693.

³⁾ Παρουσίασε πιστοπ. βαπτίσεως τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ Πρωτοπατᾶ Φραγκίσκου Μηνιάτη. Ἡ μήτηρ του ὀνομάζετο Διαμάντω Μπριόνι.

⁴⁾ Τὰ ὀνόματα πατρὸς τὰ ἀντιγράφομεν ἀπὸ τὰ σχετικὰ βαπτιστικά.

⁵⁾ Ἐχορημάτισε καὶ οὗτος διδάσκαλος τῆς Κοινότητος (δρα σχετ. Κεφάλαιον).

⁶⁾ Πιστοπ. Μελετίου Τυπάλδου Ἀρχιεπισκόπου Φιλαδελφείας.

⁷⁾ Οὗτος, ἐπεμβάσει τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἀρκετὴν ἐπίδοσιν εἰς τὰ μαθήματα παρέμεινε μίαν ὀκταετίαν ἐν τῇ Σχολῇ.

⁸⁾ Περὶ τούτου ὑπάρχει πιστοποιητικὸν ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ὅτι ἐγεννήθη ἐκ πατρὸς Ἀντωνίου καὶ μητρὸς Κιαρέτας τὸ γένος Τζώρτζη Βαρούχα καὶ ἐβαπτίσθη τῇ 6 Φεβρουαρίου 1692 ἐν τῇ Μονῇ τῆς Ἁγίας Θεοτόκου Ὁδηγητρίας καὶ Ἁγ. Ἀθανασίου εἰς τὰ Μουράγια τῆς Κερκύρας ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου ἱερέως τοῦ Ἀγαπητοῦ, ἱερομνήμονος. Ἐπισυνάπτεται καὶ πιστοπ. γάμου ἐξ οὗ μανθάνομεν ὅτι ὁ πατήρ του Ἀντώνιος Χαλικιόπουλος τοῦ ποτε εὐγενοῦς Ἀλοῦσίου (= Λουδοβίκου) ἐστεφανώθη τὴν Κιαρέταν, αὐτὸς μὲν εἰς α΄. γάμον αὕτη δὲ εἰς β΄, τῇ 23 Ἰανουαρίου 1687 ὑπὸ τοῦ ἀρχιμανδριτοῦ Ἀλεξάνδρου Βουλγάρεως.

Βερναρδάκης ἐκ Ζακύνθου, Πέτρος Μάνεσης ἐκ Κερκύρας, Φραγκίσκος Κολομπῆς, Ἀντώνιος Στρατηγὸς ἐκ Κερκύρας.

Τῆ 8 Ὀκτωβρ. 1706 Φραγκίσκος Κουλουμπῆς ἐκ Κεφαλληνίας καὶ Πέτρος Βερναρδάκης. Τῆ 8 Ὀκτωβρίου 1709 ὑπαρχουσῶν τεσσάρων κενῶν θέσεων ἐκλέγονται οἱ Πέτρος Μάνεσης, Λορέντσος Βενιέρο, Γεώργιος Πατούσας ἐξ Ἀθηνῶν καὶ Ἀντώνιος Λάνδος ἐκ Λευκάδος. Τῆ 5 Ἀπριλ. 1712 ὁ Φραγκίσκος Ἰωάννου ἐκ Μεθώνης, τῆ 25 Φεβρ. 1712 (ἐν. ἔτ.) ὁ Γεώργιος Τομπέτης ἐκ Ζακύνθου, τῆ 2 Ὀκτωβρ. 1714 ὁ Βαπτιστῆς τοῦ Θεοδώρου Πεζάρου ἐκ Κεφαλληνίας, ὁ Ἀντώνιος Ζάνκης ἐκ Κεφαλληνίας, ὁ Στέφανος Λαγκαδάνης ἐκ Κερκύρας, υἱὸς τοῦ ἐπιλοχίου Λορέντσου, Ἰωάννης Μάκουλας τοῦ Νικολάου ἐξ Ἀθηνῶν καὶ τῆ 19 Δεκεμβρίου 1715 ὁ Λεονάρδος Λάνδος¹⁾. Τῆ 17 Μαΐου 1716 ὁ Ἀντώνιος Νικολ. Ἀβραμιώτης ἐκ Ζακύνθου, περὶ οὗ οἱ τρεῖς ἐφημέριοι τῆς Ἐκκλησίας Ἀγ. Γεωργίου: Ἰωάν. Στίας, Γ. Πατούσας καὶ Βενέδικτος Μοσχόπουλος πιστοποιοῦν ὅτι εἶναι υἱὸς τοῦ Νικολάου ὅστις κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ναυπλίου συνελήφθη αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν βαρβάρων. Τῆ 7^η Ἀπριλίου 1717 ἀντὶ τοῦ Ἰωάννου Μάκολα ἀποχωρήσαντος, εἰσάγεται ὡς ὑπότροφος ὁ ἀδελφὸς του Βερνάρδος. Τῆ 30 Νοεμβρίου 1717 ὁ Νικόλαος Λάνδολος ἐκ Μονεμβασίας, τῆ 28 Μαρτίου 1718 ὁ Ἰωάννης τοῦ Γεωργίου Συροπούλου, τῆ 27 Σεπτεμβρίου 1720 ὁ Πέτρος Κρασσᾶς τοῦ Νικολάου ἐκ Κεφαλληνίας, ὁ Ἰωσήφ Λαγκαδάνης τοῦ Λορέντσου ἐκ Κερκύρας καὶ τῆ 12 Ἰανουαρίου 1720 (ἐν. ἔτ.) ὁ Χριστόδουλος Ἀραβαντινὸς ἐκ Κεφαλληνίας.

Ἴδου καὶ ἄλλη σημείωσις τῶν ὑποτρόφων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης:

Πέτρος Πυλαρινὸς Κεφαλληνία (1721), Στέφανος Κεφαλᾶς ὁμ. (1722), Ζήσιμος Περρασιᾶνος ὁμ. (1723), Mauri Policalà ὁμ. Κεφαλ. (1723), Φώτιος Κατσαίτης ὁμ. Κεφαλ. (1723), Rodi Bouzichi - Patrasso (1723), Nicolò Scorzi ἐκ Ζακύνθου (1723), Ζήσιμος Πυλαρινός, Κεφαλ. (1724), Mattio Cusin ἐκ Σπιναλόγκας (1724), Γεώργιος Βλαστὸς Κεφαλ. (1725).

Τῆ 25 Ἰουνίου 1725 εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἀντωνίου Κεφαλᾶ παραιτηθέντος, εἰσάγεται ὁ Ἰωάννης Μαυρογιάννης. Τῆ 23 Νοεμβρίου 1726, ἀποθανόντος τοῦ μαθητοῦ Γεωργίου Βλαστοῦ, εἰσάγεται ὁ Λάζαρος τοῦ Λαζάρου ἐκ Ζακύνθου. Τῆ 8 Ἰανουαρίου 1726 (ἐν. ἔτ.) εἰσάγεται ὁ Ἀναστάσιος Πολίτης τοῦ Ἰωάννου ἐκ Κερκύρας, τῆ 12 Μαρτίου 1727 ἀποχωρήσαντος τοῦ Νικολάου Ζόρζι ἐκ Ζακύνθου ἐκλέγεται ὁ Ἀγγελος Τυπάλδος ἐκ Κεφαλληνίας καὶ τὴν 23 Ἰουλίου 1727 ὁ Σπυρίδων Παλαιοχωρίτης Βαληνιώτης ἐκ Κερκύρας.

¹⁾ Ὑπάρχει πιστοποιητικὸν τῶν τριῶν ἐφημερίων τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου ὅτι ὁ Λεονάρδος τοῦ κόμητος Φραγκίσκου Λάνδου καὶ τῆς Νικολέτας δὲ Τζόρτζι ἐβαπτίσθη τὴν 23 Ἰανουαρίου 1703 ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς τῆς νήσου Λευκάδος ὑπὸ τοῦ ἱερέως Ἀγγέλου Παπαδοπούλου.

Τῆ 5 Μαρτίου 1728 ὁ Γεώργιος Πλατυγένης ἐκ Κορώνης, τῆ 26 Ἰουλίου 1730 ὁ Λεονάρδος Μέμος ἐκ Κρήτης καὶ ὁ Πασχάλης Γραμματικόπουλος ἐκ Κεφαλληνίας. Τῆ 10 Ὀκτωβρίου 1730 ἀντὶ τοῦ Rodi Busichi¹⁾ ἀποχωρήσαντος, εἰσάγεται ὁ Ruggero Speranzi ἐκ Μήλου. Τὴν 3 Φεβρουαρίου 1730 εἰς πλήρωσιν κενῆς θέσεως ὁ Ἀντώνιος Ἀμπελικόπουλος²⁾ ἐκ Κερκύρας. Τῆ 20 Μαρτίου 1731 ἀντὶ τοῦ Σπύρου Παλαιοχωρίτη εἰσάγεται ὁ Γεώργιος Ζορζέτος³⁾ ἐκ Ζακύνθου. Τῆ 14 Ἰουνίου 1732 ἀντὶ τοῦ Ἀναστασίου Πολίτη ἀποχωρήσαντος, ὁ Ἄγγελος Λούζης ἐκ Κεφαλληνίας καὶ τῆ 18 Δεκεμβρίου ἰδίου ἔτους ὁ Ἀντώνιος Ταρακούλης ἐκ Κερκύρας. Τῆ 14 Σεπτεμβρίου 1733 ἀποχωρήσαντος τοῦ Διαμάντη Κιβωτοῦ ὡς καὶ τοῦ Γεωργίου Ζορζέτου λόγῳ ἀσθενείας, ἐκλέγονται ὡς ὑπότροφοι οἱ Ἀντώνιος de Santi⁴⁾ ἐκ Κερκύρας καὶ Παναγιώτης Γκατζήνης⁵⁾ ἐκ Λευκάδος. Τῆ 5 Νοεμβρίου 1733 εἰς πλήρωσιν τριῶν κενῶν θέσεων εἰσάγονται οἱ Θωμᾶς Λαγγαδάνης⁶⁾ ἐκ Κερκύρας, Marin Biceli⁷⁾ ὁμ. καὶ Νικόλαος⁸⁾ Ἱερομνήμων υἱὸς τοῦ Φιλίππου Γκατζίνι ἐκ Λευκάδος. Τῆ 18 Ἰανουαρίου 1733 ὁ Ἀνδρέας τοῦ Μιχαὴλ Μελισσηνοῦ⁹⁾ ἐκ Κεφαλληνίας τῆ 5 Αὐγούστου 1734 ὁ Ἀναστάσιος Μιχαλίτσης¹⁰⁾ ἐκ Κεφαλληνίας καὶ τῆ 26 Σεπτεμβρίου 1734 ὁ Νικόλαος Βενιζέλος Ρίτσι¹¹⁾ ἐκ τοῦ Βασιλείου τοῦ Μωρέως καὶ 6 Ἀπριλίου 1735 ὁ Νικόλαος Λησανᾶς¹²⁾ τοῦ

¹⁾ Ἰδὲ περαιτέρω ὑποσημ. σχετικὴν μὲ τὸν ἀδελφόν του.

²⁾ Υἱὸς τοῦ Ἀναστασίου ἐγεννήθη ἐν Κερκύρα τῆ 3 Νοεμβρίου 1719 καὶ ἐβαπτίσθη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀειπαρθένου τῆς Πλατυτέρας.

³⁾ Υἱὸς Παναγιώτου.

⁴⁾ Υἱὸς τοῦ ποτε Σάντου ἐγεννήθη ἐν Κερκύρα καὶ ἐβαπτίσθη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Νικολάου καὶ Λαζάρου ὑπὸ τοῦ ἱερέως Σπύρου Σανδορίνη.

⁵⁾ Υἱὸς τοῦ Φιλίππου καὶ τῆς Ἐλισσάβητ Μπαδέρνι.

⁶⁾ Υἱὸς τοῦ Στεφάνου — ὅστις ὑπῆρξεν, ὡς εἶδομεν, ὑπότροφος τοῦ Φλαγγινιανοῦ — ἐβαπτίσθη ἐν τῇ Ἱερῇ Μονῇ Ἁγ. Τριάδος καὶ Ἁγίας Νίκης, Κερκύρας. Τὸ πιστοποιητικὸν ὑπογράφει ὁ ἐφημέριος τῆς Μονῆς Δανιὴλ Τζανκαρόλος καὶ ἐπικυροῖ ὁ Μέγας Πρωτοπαπᾶς Κερκύρας Σπυρίδων Βούλγαρης τῆ 14 Ἰουλίου 1733.

⁷⁾ Τὸ πιστοποιητικὸν ἄτι εἶναι νόμιμος υἱὸς τοῦ Σπυρίδωνος καὶ τῆς Μαρίας καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὴν Μονὴν Ἁγ. Μεγαλομάρτυρος Παρασκευῆς ὑπογράφει ὁ ἱερεὺς Σπυρίδων Καρακάτης ἐφημέριος τῆ 5 Αὐγούστου 1733 ἐκ Κερκύρας.

⁸⁾ Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου Παναγιώτου Γκατζίνι.

⁹⁾ καὶ μητρὸς Μαρίας... ἐβαπτίσθη τῷ 1719 εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τοῦ Ληξουρίου.

¹⁰⁾ Τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Ζαφείρας... ἐβαπτίσθη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγ. Μαρίας ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ πιστοποιητικὸν τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ τοποτηρητοῦ Ἀναστασίου Τρέκα.

¹¹⁾ Ὁ Νικόλαος τοῦ Βενιζέλου Ρίτσι καὶ τῆς Ἀναστασίας Μαλακάσα ἐβαπτίσθη ἐν Πάτραις, ἀλλὰ κατάγεται ἐκ Κρήτης.

¹²⁾ Ἐπισυνάπτεται πιστοποιητικὸν συμβολαιογράφου Ζακύνθου 6 Ἀπριλίου 1735 ὅτι ἐνεφανίσθησαν ἐνώπιόν του ὁ Πανιερώτατος Ἐπίσκοπος κ. Ἰάκωβος Σταθόπουλος ὁ Καρονίας, «ἦτον ἡ ἐπαρχία του εἰς τὴν Πάτραν εἰς τὸν καιρὸν τῆς Χριστιανοσύνης καὶ ὁ εὐλαβ. ἱερεὺς Ἰάκωβος Μπαρτζὸς ἀπὸ Μωρέαν» κάτοικοι καὶ οἱ δύο Ζακύνθου, ὁ τελευταῖος ἐφημέριος τοῦ Ἁγ. Στεφάνου καὶ βεβαιοῦν ὅτι ὁ Νικόλαος Λησανᾶς υἱὸς τοῦ Μιχαλάκη ἐβαπτίσθη τὴν 27 Ἀπριλίου 1715 εἰς τὴν Πάτραν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγ. Τριάδος ὑπὸ τοῦ ποτε εὐλαβ. ἱερ. Παναρέτου Κανελλοπούλου ἐφημερίου καὶ ἀνάδοχος παρέστη ὁ εὐγενῆς Ἀναστάσιος Μεταξᾶς ὁ Συμβολαιογράφος Νικόλαος Γρηγοράς.

Μιχαλάκη καὶ Δημ. Ρίτσι ¹⁾. Τῇ 13 Μαρτίου 1735 εἰσάγεται ὡς ὑπότροφος ὁ Γεώργιος Συρόπουλος τοῦ Νικολάου. τῇ 24 Ἰουλίου 1735 ἀντὶ τῶν Ἀντωνίου Ἀμπελικοπούλου καὶ Κωνστ. Μαϊώτα, Κρητικοῦ, ἀποχωρησάντων, γίνονται δεκτοὶ οἱ Ἀντώνιος Συγοῦρος ²⁾ ἐκ Ζακύνθου καὶ Μανώλης τοῦ Γεώργη Καρακιανῆ ἀπὸ τὴν Γεωργίαν τῆς Περσίας. Τὴν 10 Ἰουλίου 1735 εἰς τὴν θέσιν τοῦ Μαρίνου Μπετσίλη ὁ Γεώργιος Γαβαλᾶς ³⁾ ἐκ Κερκύρας καὶ τὴν 28 Ἀπριλίου 1736 ἀντὶ τοῦ Παναγ. Γατζίνη ἀποχωρήσαντος οἰκειοθελῶς πρὶν ἢ συμπληρωθῆ ἢ ἐξαετία, ἐκλέγεται ὁ Ἰωάννης τοῦ Ἀγγέλου Παιγνιδοπούλου ἐκ Πατρῶν. Τὴν 28 Ἀπριλίου 1737 ἀναχωρήσαντος τοῦ Γεωρ. Συροπούλου εἰσάγεται ὁ Ἀναστ. Παναγιώτου Ζορζέτος ἐκ Ζακύνθου. Τῇ 5 Ἰουνίου 1737 ὁ Σπυρίδων Λοβέρδος ⁴⁾ ἐκ Κεφαλληνίας. Τὴν 9 Ἰουνίου 1738 ὁ Ἰερώνυμος Τσερνίτας ⁵⁾ καὶ τὴν 8 Αὐγούστου 1738 ὁ Ἀντώνιος Πετρόπουλος ⁶⁾ ἐκ Χίου, ἀντὶ τοῦ Μανώλη Καρακιανοῦ ἀποχωρήσαντος. Τὴν 17 Μαρτίου 1738 ὁ Ἀντώνιος δὲ Santi υἱὸς τοῦ Santo, ἀποβάλλεται τῆς Σχολῆς ὡς ἀνήσυχος καὶ θορυβοποιός. Τῇ 20 Ἰανουαρίου 1739 εἰσάγεται ὁ Μιχαὴλ Μοσχόπουλος ⁷⁾. Τῇ 23 Ἰουλίου 1737 ὁ Νικόλαος τοῦ

¹⁾ Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου.

²⁾ Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τῇ 4 Αὐγούστου 1723 ἐκ πατρὸς Νικολάου καὶ μητρὸς Χρυσούλας Καρρέρ. Ἡ οἰκογένεια Σιγούρου εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἀρχαιοτέρας ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Κοινοτήτι: τῷ ὄντι συνητήσαμεν Jacomo Sicuro τῷ 1563. Κωνστ. Σιγούρον τῷ 1555 καὶ Zorzi Sicuro 1572, Μάρκον Σιγούρον τοῦ ποτε Κωνσταντίνου τῷ 1560 καὶ Siguro Siguro τῷ 1575· ὅλοι ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸ Μητρώον τῆς Ἀδελφότητος τοῦ Ἀγ. Νικολάου.

³⁾ Τοῦ Δημητρίου καὶ Κατερίνης ἐβαπτίσθη ὑπὸ ἱερομ. Μιχαὴλ Μπουρνέλη ἐφημ. τῆς Μονῆς τοῦ Σωτήρος ἐν Κερκύρᾳ. Τὸ πιστοποιητικὸν (4 Φεβρουαρίου 1735) ὑπογράφει ὁ τότε ἐφημέριος ἱερεὺς Ἰωάννης Προσαλέντης καὶ προσεπικυροὶ ὁ Μέγας Πρωτοπαπᾶς Σπυρ. Βούλγαρις ὡς καὶ ὁ συμβοηθὸς Γεώργιος Πολυμάρκης.

⁴⁾ Ἐκ πατρὸς Σπύρου καὶ μητρὸς «κυράτζας» Κατερίνης τὸ γένος Παναγιώτου Δραγανίου ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ καὶ ἐβαπτίσθη τριῶν μηνῶν τὴν 22 Νοεμβρίου 1725 ἐν τῇ ὑπεραγίᾳ Θεοτόκῳ Ὁδηγητρίᾳ καὶ ἁγίων 40 Μαρτύρων ὑπὸ ἱερέως Χριστοδοῦλου Τσαουσοπούλου ἐφημερίου. Τὸ πιστοποιητικὸν ἐπικυροὶ ὁ Ἰωάννης Βούλγαρις, Μέγας Σακελλάριος καὶ Πρωτοπαπᾶς πόλεως καὶ νήσου Κερκύρας. Ἐκ τῆς Πρωτοπαπαδικῆς Ἱεροκαγγελαρίας ἀψηλῆ (Ἀπριλίου 8) ἡτοῖ 1738, Ἰωάννης Σφακιώτης συμβοηθός.

⁵⁾ Υἱὸς τοῦ Γεωργίου καὶ τῆς Μαργαρίτας Μάρκου Πυλαρινοῦ Γιούγκαλη ἐβαπτίσθη ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Παναγίας τῆς Ὑγείας ὑπὸ τοῦ αἰδ. Παπαναστασίου Βουτσινᾶ καὶ εἶναι τῶρα 12 ἐτῶν.

⁶⁾ Περὶ τούτου ἐνώπιον Ἐνετοῦ Συμφου κατέθεσαν ἐνόρκως οἱ Σταμάτης Θαλασσινὸς τοῦ ποτε Δημητρίου καὶ Νικόλαος Κουλουμάσης τοῦ Ὄσμᾶν ἐκ Χίου ὅτι εἶναι νόμιμος υἱὸς τοῦ Φραγκίσκου Πετροπούλου καὶ τῆς Πεπίνας Γιούγκαλη καὶ ὅτι ἐγεννήθη καὶ ἐβαπτίσθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1724 ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Βίκτωρος παρὰ τοῦ ἱερέως Νικολάου Καριώτη. Ἀνάδοχοι ἦσαν ὁ Δημήτριος Μενεξέλης καὶ Φραγκίσκος Νόβας.

⁷⁾ πιστοπ. Ἱερέως Γεωργίου Γαλάτη μᾶς γνωρίζει ὅτι ὁ Μιχαὴλ υἱὸς τοῦ Ἰακώβου Μοσχόπουλου καὶ τῆς Εὐαγγελούλας Ἀραβαντινοῦ ἐβαπτίσθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας Θεοτόκου τῶν Χαφριάτων Κεφαλληνίας τὴν 8 Ν/βρίου 1725 παρὰ τοῦ Ἀναστ. Γαλάτη ἐφημερίου τότε καὶ ὅτι «ὑπάρχουν πτωχοὶ μὰ εὐγενεῖς τῆς πατριδος» Κεφαλληνία 22 Ἰουλίου 1729. Γεώργιος ἱερεὺς ὁ Γαλάτης καὶ Ἀναστ. Ἱερεὺς ὁ Τρέκας ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος. Ἐν Βενετίᾳ εἰσήχθη εἰς τὸ Φλαγγινιανὸν

Ἄγγελου Παιγνιδοπούλου καὶ τῆς Αἰκατερίνης Ἰωάννου Παῖλου ἐκ Πατρῶν, τῆ 15 Ἰουνίου 1738 ὁ Σπυρίδων Μηνιάτης¹⁾ τῆ 3 Μαρτίου 1743 ὁ Ἀνδρέας Βάλσαμος²⁾ τῆ 12 Ὀκτωβρίου 1743 ὁ Ἰωάννης Ρώσση ἐκ Κερκύρας, τῆ 8 Ὀκτωβρ. 1742 ὁ Γεώργιος τοῦ Ἰωάννου Βαϊνόλη καὶ τῆς Τζανέτας ντε λά Ρόζα ἐκ Βενετίας, τῆ 3 Μαρτίου 1744 ὁ Εὐάγγελος Παριστιανός³⁾ τῆ 9 Μαΐου 1745 ὁ Ἰωάννης Σπυρίδων Κλάδος⁴⁾, τῆ 10 Δεκεμβρίου 1746 ὁ Γεώργιος Κοκκίνης ἐκ Χίου υἱὸς τοῦ Λορέντσου καὶ Ἰσαμπέλλας, τῆ 25 Σεπτεμβρίου 1747 ὁ Σπύρος Μαυροφόρος τοῦ πότε Γεωργίου καὶ Καροῦς Πασκουάλη ἐκ Ναυπλίου, ἐγεννήθη ἐν Σμύρῃ καὶ ἐβαπτίσθη ἐκεῖ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Γεωργίου», τῆ 5 Ὀκτωβρίου 1747 ὁ Προκόπιος Ζίφκοβιτς ἐκ Castelnovo⁵⁾, τῆ 2 Ὀκτωβρίου 1748 ὁ Νικόλαος τοῦ Στέλιου Μηλιαρέση⁶⁾, τῆ 30 Δεκεμβρίου 1749 ὁ Μᾶρκος τοῦ Ἰωάννου Καβάκου ἐκ Χίου⁷⁾, τῆ 18 Ἰανουαρίου 1749 (ἐν. ἔθ.) εἰσῆχθη εἰς ὑπότροφος ὁ Δημήτριος τοῦ Ζαφείρη Καμουρσῆ καὶ τῆς Φραγγίσκης Ταρακούλη, μὲ πιστοποιητικὸν τῶν ἐν Βενετίᾳ Ἐφημερίων τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ὅτι ἐγεννήθη τὴν 30 Ὀκτωβρίου 1737.

Τῆ 26 Φεβρουαρίου 1738 ὁ Ἀλέξανδρος Βενιέρ καὶ τὴν 26 Σεπτεμβρίου 1739 ἐξελέγη ὁ Δημήτριος Τρέκας τοῦ Ἀνδρέου, Κεφαλλήν· ἐπειδὴ ὁμοῦ οὗτος δὲν προσῆλθε, εἰσάγεται τῆ 14 Δεκεμβρίου ὁ Πέτρος Γιαφόνης (ἢ Τζιαφόνης) τοῦ ποτε Γεωργίου⁸⁾. Ἀλλὰ τὴν 17 Μαΐου 1740 ὁ Τρέκας κατέφθασε καὶ καταλαμβάνει τὴν θέσιν τοῦ Τζιαφόνι, εἰσαχθέντος, ὡς λέγει τὸ πρακτικόν, προσωρινῶς. Τὴν 18 Αὐγούστου

ἐνεργεῖαις τοῦ θείου Βασιλείου Μοσχοπούλου, ἐφημερεύοντος ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν.

¹⁾ Υἱὸς τοῦ Ἰωάννου καὶ τῆς Μαρίας Λοβέρδου ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῶν Μηνιατῶν τῆ 25 Ὀκτωβρίου 1726 ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου Νικολάου Μηνιάτη.

²⁾ Υἱὸς τοῦ Νικολάου καὶ τῆς Κυριακῆς Βούλγαρη. Τὸ πιστοποιητικὸν ὑπογράφεται τῆ 14 Ἰανουαρίου 1743 ὑπὸ Ἐμμανουὴλ Βλαστοῦ ἱερέως τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναλήψεως. Ὁ Ἀνδρέας εἶχε καὶ ἀδελφὸν ἱερωμένον ὑπηρετοῦντα ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν, ὀνόματι Δημήτριον. Φέρει καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ προβλεπτοῦ Ζακύνθου Βέμβο.

³⁾ Τοῦ Γιάκομο καὶ Παγῶνας ἐβαπτίσθη τῆ 10 Μαΐου 1728 ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Ἁγ. Νικολάου τοῦ Ληξουρίου.

⁴⁾ Τοῦ Ἀντωνίου Κλάδου καὶ τῆς Πασκουαλίγκας ἐβαπτίσθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν Ἁγ. Μαρτίνου Κυθήρων ὑπὸ τοῦ Ἱερομονάχου Ἄγγελου Μπόν. Ἀνάδοχος Giacomo Bregadino, Provveditor.

⁵⁾ Ἐκ πατρὸς Ἰωάννου καὶ μητρὸς Ἀγγέλας Καίτς ἐβαπτίσθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Κοιμήσεως εἰς τὸ Καστέλνόβο. Τὸ πιστοποιητικὸν ὑπογράφουν: ὁ δὸν Μάρκο Μέρκοβιτς τοῦ ποτε Λουκά καὶ Γεώργιος Καίτς τοῦ λοχαγοῦ Λουκά.

⁶⁾ Καὶ τῆς Φραγγίσκης Κρασσᾶ ἐβαπτίσθη τῷ 1735 ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Θεοδώρων ὑπὸ τοῦ ἱερέως Στάθη Κρασσᾶ.

⁷⁾ Καὶ τῆς Ἀγγελικῆς Κακαίλῃ ἐβαπτίσθη τῆ 22 Ἰουνίου 1737 ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Μιχαὴλ ἀρχαγγέλου. Οἱ γονεῖς του εἶνε εὐγενεῖς ἐκ καταγωγῆς ἀλλὰ τώρα εἶναι μᾶλλον πτωχοί.

⁸⁾ καὶ Αἰκατερίνης Λυκούδη ἐβαπτίσθη ἐν Βενετίᾳ τῆ 16 Δεκεμβρίου 1725 ὡς πιστοποιεῖ ὁ διδάσκαλος Γεώργιος Πατούσας ὅστις προσθέτει ὅτι εἶναι ὄρφανὸς πατρὸς καὶ μητρὸς καὶ ὅτι γνωρίζει ἀρχετὰ Ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ καὶ ὅτι ἐσπούδαξε τότε Ρητορικὴν.

1740 ὁ Φραγκίσκος Καβάκος ἐκ Χίου¹⁾ καὶ ὁ Γεώργιος Σκιαδάς τοῦ Ἀναστασίου ἐκ Μόσχας²⁾ καὶ τὴν 15 Σεπτεμβρίου 1741 ἀντὶ τῶν Νικολάου Σιγούρου καὶ Ἀνδρέου Πετροπούλου ἀποχωρησάντων, ἐκλέγονται οἱ Εὐθύμιος τοῦ Λεονάρδου Μποζίκη³⁾ ἐκ Πατρῶν καὶ ὁ Δανιὴλ—Ἀθανάσιος τοῦ Ἰωάννου Σταυροφόρου ἐκ Ναυπλίου. Τὴν 18 Ἰουλίου 1742 ὁ Ἀντώνιος Μοσχόπουλος τοῦ Γρηγορίου⁴⁾, τὴν 29 Αὐγούστου ἰδ. ἔτους ὁ Κωνσταντῖνος τοῦ Ἰωάννου Καβάκου ἐκ Χίου καὶ τὴν 27 Σεπτεμβρίου ὁ Πέτρος τοῦ ποτε Ἀποστόλου Βαλσαμάκη ἐκ Κεφαλληνίας. Μετὰ τὸ 1742⁵⁾ καὶ μέχρι τοῦ 1752 ὑπάρχει κενὸν εἰς τὰ πρακτικά. Ἀπὸ μίαν διαμαρτυρίαν ὅμως τὴν ὁποίαν ὑπέβαλον εἰς τοὺς Ἀναμορφωτὰς οἱ Seminaristi (= ἱεροσπουδασταὶ) παραλαμβάνομεν τὰ ἐπόμενα ὀνόματα: 1) Ἀντώνιος Μοσχόπουλος, 2) Γεώργιος Τρέκκας, 3) Ἀντώνιος Καβάκος, 4) Δανιὴλ Σταυροφόρος, 5) Δημήτριος Ἀρμένης, 6) Εὐθύμιος Βοζίκης, 7) Γεώργιος Δένδες, 8) Κωνστ. Καβάκος, 9) Πέτρος Βαλσαμάκης, 10) Γεώργιος Atelini (πιθανῶς Ἀγγελίνης). Καὶ περὶ μὲν τῶν ὑπ' ἀριθ. 1, 4, 5, 8, 9, ἔγινεν ἤδη λόγος, τὰ ἄλλα εἶναι νέα ἄγνωστα ἡμῖν ἐκ τῶν πρακτικῶν.

Τῇ 1^η Μαΐου 1752 ὁ Σπῦρος Λούζης τοῦ Ἀνδρέα ἐκ Κεφαλληνίας, ὁ βραδύτερον διαπρέψας ὡς λόγιος, ὡς στρατιωτικὸς καὶ ὡς διπλωμάτης· τῇ 2 Μαΐου 1753 ἀντὶ τῶν ἀποχωρησάντων Ἰωάννου Κανδούνη ἐκ Ζακύνθου καὶ Νικολάου Βλασοπούλου, εἰσάγονται ὁ Ἰωάννης Ἀγιοποστολίτης καὶ ὁ Πέτρος Φάτσι, υἱὸς τοῦ ἐπιλοχίου Ἀγγέλου ἐκ Λευκάδος, ἀλλὰ καταγόμενος ἐκ Κρήτης. Τῇ 31 Ἰουλίου 1753 ὁ Σπῦρος Κονδόρης⁶⁾ τοῦ Γεωργίου ἐκ Κεφαλληνίας, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Ἀναστασίου Λοβέρδου ἀποχωρήσαντος.

Μετὰ τὸ 1753 οἱ ὑπότροφοι γίνονται ὀλιγώτεροι. Τῷ 1765 εἰσάγεται ὁ

¹⁾ Τοῦ Ἰωάννου καὶ τῆς κυρᾶ Ἀγγελουῆς γυνῆς του ἐβαπτίσθη εἰς ταύτην τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Μιχαὴλ Ἀρχαγγέλου τὴν 11 γεναρίου 1732, ἀνάδοχοι ὁ μέσερ Ἀντώνιος Μπιρμπίλης καὶ ἡ Κυρᾶ Κατερίνα γυνὴ τοῦ μέσερ Κυριάκου. Ἰωάννης Κουράης ἱερεὺς καὶ Ἐφημέριος τοῦ Ναοῦ.

²⁾ Ἐπισυνάπτεται πιστοποιητικὸν Συμβολαιογραφικὸν ἐξ οὗ ἐμφαίνεται ὅτι ὁ Νικόλαος Ροδοστάμος ἐκ Κερκύρας τοῦ ποτε Ἰωάννου καὶ Δημήτριος Γιαννόπουλος, τοῦ ποτε Κωνσταντίνου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως κατέθεσαν ἐνόρκως ὅτι γνωρίζουν τὸν Γεώργιον Σκιαδᾶν τοῦ Ἀθανασίου ἐκ Κεφαλληνίας ὅτι ἐγεννήθη εἰς Μόσχαν τὴν 1 Νοεμβρίου 1724 καὶ ἐβαπτίσθη τὴν 8^{ην} ἰδίου κατὰ τὸ Ἑλληνορθόδοξον δόγμα. Περὶ τῆς μεταναστεύσεως ταύτης τῶν Σκιαδάδων εἰς Μόσχαν γράφουν καὶ οἱ Κεφαλλῆνες συγγραφεῖς Μαζαράκης καὶ Τσιτσέλης.

³⁾ Πιστοποιητικὸν 6 Μαΐου 1740. Παλαιὰ Πάτρα. Ὁ ἐφημέριος τοῦ Ἁγ. ἐνδοξοτάτου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ μυροβλήτου μαρτυρεῖ πῶς τὴν 20 Γενάρη 1724 ἐβάπτισε τὸν Εὐθύμιον τοῦ σινοῦ Κόντε Λεονάρδου Μποζίκι καὶ τῆς κυρᾶς Μαρίας. Ἀνάδοχος ἡ κυρᾶ Ἀναστασοῦλα θυγάτηρ τοῦ σινοῦ Κόντε Ἀνδρέα Κασῆ, ἵνα εἰσαχθῆ εἰς τὸ Φλαγγίνειον. Πανάγιος ἱερεὺς ἐφημέριος 18 Μαΐου 1740. Ἐπικυρώνει ὁ Antonio Ghirardi, Console Veneto.

⁴⁾ Ἐγεννήθη συμφώνως τῷ πιστοποιητικῷ τῷ 1728—καὶ οὐχὶ τῷ 1718 ὡς ἀναφέρει ὁ κ. Τσιτσέλης εἰς Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα σελ. 489—καὶ ἀπὸ τοῦ 1761—1766 ἐδίδαξεν ἐν τῷ Φλαγγίνειῳ.

⁵⁾ Busta 167, Filza 128. Provveditori agli ospedali.

⁶⁾ Ἰωας Κονιδάρης.

ἐκ Κερκύρας Γεώργιος Ἀσπρέας τοῦ ἱερέως Σπυρίδωνος καὶ τῆς Ἑλένης Παναγ. Καλλονᾶ. Τῷ 1767 ὁ Γεώργιος Τάλπος. Τῷ 1772 ὁ Ἰωάννης Πέλικας ἐκ Κεφαλληνίας καὶ τῷ 1778 ὁ Γεράσιμος Χωραφᾶς, ὁμοίως.

Διὰ δὲ τὰ ἐπιόντα ἔτη μέχρι τοῦ 1797 ὅτε ἔκλεισε τὸ Οἰκοτροφεῖον, ἀνεύρομεν σημειώσεις περιεχούσας τοὺς κάτωθι μαθητεύσαντας ὑποτρόφους: 1783-1786: Ἀντώνιος Τυπυλδός, Δανιὴλ Κουράκλης, Κωνστ. Ραβαντζῆς, Ἰωάννης Κωνσταντίνου, Παναγῆς Μυλωνᾶς, Βασίλειος Μόρος τοῦ Ἀγγέλου, Διονύσιος Λοβέρδος, Γεώργιος Μάρκου Παραμυθιώτης, Σπῦρος Χρήστου Μπαρότσης. 1787-1797: Φραγκῖσκος Ψαλλίδης Ἡλίας Βέγιας, Φίλιππος Ψαλλίδης, Γεώργιος Βιτάλης, Μαρίνος Μπρομῆρος, Νικόλαος Σκορδύλης, Παῦλος Συρόπουλος, Ἰωάννης Ρόζας, Κάρολος Δριμῆς, Νικόλαος Βίδας, Ἰωάννης Στρατίνοβιτς, Θεοχάρης Βελοῦδος, Σάββας Βίδας ἐξ Ἰωαννίνων, Ἰάκωβος Βελοῦδος, Ἀνδρέας Σκαλισσιᾶνος, Ἀναστάσιος Παναγῆς, Ἰωάννης Σπανόπουλος, Νικόλαος Παρασκευᾶς, Νικόλαος Μπαρότσης, Δημήτριος Μόρος, Ἰωσήφ, Καγιάννης, Ἰάκωβος Σμεράλδης, Γεώργιος Ἀναστασίου Θεριανός, Εὐαγγελῆς Αὐγερινός, Ἰωάννης Σπυρίδωνος Βαλλιᾶνος, Βασίλειος Ἀγγέλου Μόρος, Σίμων Μίκοβιτς, Ἀνδρέας Βελοῦδος, Γεώργιος Μήτσης, Χριστόδουλος Βίδας ἐξ Ἰωαννίνων, Ἀναστάσιος Σφαέλος, Ἰωάννης Πετραλίδας τοῦ Γεωργίου ἐκ Μισοτρᾶ καὶ Σπῦρος Παναγιώτου Ἰωανᾶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

ΤΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ ΦΛΑΓΓΙΝΗ

Συμφώνως τῇ θελήσει τοῦ Διαθέτου ἢ ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων Ἐπιμελητεία, ἔδρυσεν καὶ τὸ Νοσοκομεῖον διὰ τοὺς ἀπόρους ἀσθενεῖς Ἑλληνας, μὲ δέκα κλίνας. Εἰς τοὺς διαφόρους φακέλλους ἀνεύρομεν πολλάς, κατὰ διαφόρους ἐποχάς, καταστάσεις τῶν ὑπὸ θεραπείαν πτωχῶν τοὺς ὁποίους ἐπεσκέπτοντο δύο ἰατροί, εἰς παθολόγος καὶ εἰς χειροῦργος, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ Ἑλληνες. Πρῶτος ἰατρός διωρίσθη τῷ 1666 ὁ Pietro Zeno καὶ μετ' αὐτὸν τῷ 1667 δι' ὀλίγους μῆνας ὁ Δημήτριος Κιγάλας medico - fisico. Καὶ ἐκ νέου ἀνέλαβεν ὁ Zeno μέχρι τοῦ 1674 ὅτε διωρίσθη ὁ Ἰωάννης Ἀντώνιος Προκατσιάντης ὁ χρηματίσας ἐπίτινα καιρὸν καὶ διδάσκαλος τοῦ Φλαγγινιανοῦ, ὡς χειροῦργος δὲ ὑπηρετεῖ ὁ Φραγκῖσκος Schiavo.

Ὁ Προκατσιάντης παρέμεινε μέχρι τῶν ἀρχῶν Μαΐου 1684 ὅτε καὶ ἀπέθανε, νεώτατος, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐπομένη ἐγγραφή: «2. Μαΐου 1684 ὁ ἔσοχώτατος Ἀντώνιος Προκατσιάντης ἰατρός--φυσικὸς ἑτῶν 34» (Βιβλίον θανάτων Καθολικῆς Ἐκκλησίας Ἁγίου Ἀντωνίου) Ἴδου καὶ ἄλλη σχετικὴ μαρτυρία: ἀριθμὸς ἐντάλματος 115. «Εἰς τὸν Μάρκον Προκατσιάντην, ἀδελφὸν τοῦ ποτε Gio. Ant° Procacciante ὅστις

υπηρετεί ως ἰατρός εἰς τὸ Νοσοκομεῖον Φλαγγίνη, διὰ μισθόν του ἑπτὰ καὶ ἡμίσεος μηνῶν μέχρι τῆς 1^{ης} Μαΐου, ἡμέρας καθ' ἣν μετέστη εἰς ἄλλην ζωὴν, κατεβλήθησαν Δουκάτα 26, 6 τῆ 8 Ἰουλίου 1684¹⁾. Τὸν Προκαταϊάντην διεδέχθη ὁ Κερκυραῖος ἰατρός Γεώργιος Ζανδῆρης, ὡς χειροῦργος δὲ ἀπὸ τοῦ 1687 προσελήφθη ὁ ἐκ Κρήτης Φραγκῖσκος Μπόν²⁾. Ὁ Ζανδῆρης ὑπηρετήσῃ μέχρι τοῦ 1713 ὅτε ἀνέλαβεν ὁ ἐξ Ἰωαννίνων Ἀλέξανδρος Καγκελάριος³⁾, ὅστις παρέμεινε μέχρι τοῦ 1760 καὶ λόγῳ τοῦ γήρατος, ὑπέβαλε παραίτησιν. Ἀντ' αὐτοῦ διορίσθη ὁ Giuseppe Rossini, καὶ κατόπιν ὁ Sartori, ὁ Vaarini καὶ ὁ Lazzari.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τοὺς ἰατροὺς⁴⁾. Ὡς πρὸς δὲ τοὺς ἀσθενεῖς, οὗτοι, ἰδίᾳ μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Κρήτης, ὅτε πολλοὶ πρόσφυγες εἶχον καταφύγει εἰς Βενετίαν, ἀθρόοι προσήρχοντο, προσποιούμενοι ἀσθένειαν, ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ ἵνα, ἀποχωροῦντες μετὰ τινος ἡμέρας, λαμβάνουν τὸ καθορισθὲν ὑπὸ τοῦ διαθέτου βοήθημα ἐκ Δουκάτων δύο. Ἡ ἀδικαιολόγητος αὕτη συρροὴ ἠνάγκασε τοὺς ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων Ἐπιμελητὰς οἵτινες συμφώνως τῇ διαθήκῃ ἦσαν οἱ κύριοι διαχειρισταὶ τῆς περιουσίας Φλαγγίνης νὰ ἐκδώσουν τὴν 27 Σεπτεμβρίου τοῦ 1694 τὴν κάτωθι διαταγὴν: «Οἱ Ἐξοχώτατοι
» Antonio Pasqualigo, Sebastiano Molini e Francesco Sanudo, προτιθέμενοι νὰ διορ-
» θώσουν τὴν ἀταξίαν ἣ ὁποία παρατηρεῖται ἐκ τοῦ ὅτι εἰσέρχονται τόσοι ὡς ἀσθενεῖς
» καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐξέρχονται καὶ ζητοῦν τὰ δύο δουκάτα, ἀποφασίζουσι ἵνα τοῦ
» λοιποῦ μὴ γίνηται κανεὶς δεκτὸς ἄνευ ἐνόρκου βεβαιώσεως τοῦ ἰατροῦ πρὸς τοὺς Ἐξο-
» χωτάτους Ἐπιμελητὰς περὶ τοῦ εἶδους τῆς ἀδιαθεσίας καὶ οὐδεὶς θὰ δικαιουταὶ νὰ
» λαμβάνῃ τὰ δύο δουκάτα, ἂν μὴ ἔχη προηγουμένως παραμείνῃ τοῦλάχιστον εἴκοσι ἡμέ-
» ρας ἐν τῷ Νοσοκομείῳ, κατόπιν δεδικαιολογημένης αἰτίας. Ἐν περιπτώσει δὲ πού
» ἤθελεν ἀποθάνῃ τις ἐν τῷ Νοσοκομείῳ, νὰ παρουσιάζηται λεπτομερὴς ἐκθεσις εἰς τοὺς
» Κυρίους Ἐπιμελητὰς ὡς καὶ ἔνορκος διαβεβαίωσις τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου
» Φιλαδελφείας ἂν παρὰ τῶν Ἐφημερίων ἐπεδαμυλεύθησαν εἰς τὸν ἀποθανόντα ὅλα τὰ
» διὰ τὴν ψυχὴν ἀναγκαῖα χαρίσματα». ⁵⁾

Ἀπὸ τὰς καταστάσεις πού ὑπέβαλλεν ὁ κατὰ καιροὺς νοσοκόμος μανθάνομεν ὅτι ἐνῷ κατ' ἀρχὰς ἡ δαπάνη τροφῆς δι' ἕκαστον ἀσθενῆ ὑπελογίζετο κατ' ἀποκοπὴν πρὸς 18 σολῖδια ἡμερησίως, ἀπὸ τοῦ 1714 αὕτη ἀνεβιβάσθη εἰς 20 ἥτοι εἰς μίαν λίραν Ἑνετικὴν. Μακροὶ ἐπίσης εἶναι αἱ σημειώσεις τῶν ἰατρικῶν τὰ ὁποῖα ἐχορῆγεὶ τὸ γειτονικὸν φαρμακεῖον «alla Groce di Malta» τὸ ὁποῖον διατηρεῖται καὶ σήμερον ἔτι, μὲ

¹⁾ Φάκελλος 129 Provveditori Ospedali.

²⁾ Εἶναι ὁ πενθερὸς τοῦ ἐπίσης ἰατροῦ Ἀλεξάνδρου Καγκελλαρίου (πρβλ. Κ. Δ. Μέρτζου, τὸ ἐν Βενετίᾳ Ἑπτερωτικὸν Ἀρχεῖον σελ. 224 (Ἑπ. Χρ. ΙΑ').)

³⁾ Ὁ λόγιος οὗτος Ἰωαννίτης διορθωτὴς τοῦ Τυπογραφείου Ν. Γλυκέος, ὑπῆρξε φυσικὸς υἱὸς τοῦ Γεωργίου Καγγελάρου καὶ ἐβαπτίσθη ἐν Βενετίᾳ τῇ 8 Αὐγούστου 1673.

⁴⁾ Κατὰ τὸ 1713 ἐπὶ τι διάστημα ὑπηρετήσεν ὡς ἰατρός καὶ ὁ Ἰωάννης Λοράνδος ἐκ Κρήτης.

⁵⁾ Φάκελλος 128.

τὴν ἰδίαν ἐπιγραφὴν καὶ ἀπ' αὐτὸ προμηθεύεται ἤδη ἡ Ἑλλην. Κοινότης τὰ ἀναγκαζοῦντα φάρμακα διὰ τοὺς ὀλίγους πτωχοὺς τῆς.

Τὸ Νοσοκομεῖον ἐστεγάζετο εἰς οἶκημα παραπλεύρως τῆς Ἐκκλησίας, ἰδιοκτησίας τῆς Ἑλλ. Ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου Νικολάου, διὰ τὸ ὅποιον κατεβάλλετο παρὰ τῶν Ἐπιμελητῶν τῶν Νοσοκομείων ἐτήσιον ἐνοίκιον ἐκ Δουκάτων 170, εἰς τὸν πρόεδρον τῆς Ἀδελφότητος.

Μετὰ τὸ 1797 ἐξατμισθέντων τῶν ἐσόδων καὶ κεφαλαίων ὡς καὶ ἀλλαγῶν γραφομεν, ἔκλεισε καὶ τὸ Νοσοκομεῖον Φλαγγίνῃ. Ἀλλὰ κατὰ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἀνασυνεστήθη καὶ πάλιν ὡς Νοσοκομεῖον Φλαγγίνῃ-Πίγγεριγκ¹⁾, ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ εὐεργέτου Πίγγεριγγ, ἀφήσαντος διὰ διαθήκης ἱκανὸν ποσὸν ὑπὲρ τῆς λειτουργίας του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

ΟΙ Αἰχμαλωτοὶ

Ἄλλος τομεὺς εἰς ὃν ἐξεδηλώθη ἡ εὐεργετικὴ προστασία τοῦ Φλαγγίνῃ ἦτο, ὁ τῶν αἰχμαλώτων, οἱ ὅποιοι συνελαμβάνοντο τόσον κατὰ τοὺς ἐπανειλημμένους πολέμους οὓς διεξήγαγον τότε οἱ Ἐνετοὶ κατὰ τῶν Τούρκων ὅσον καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης ὑπὸ τῶν Μπαρπαρέσων πειρατῶν ποῦ ἐλυμαίνοντο τὴν Μεσόγειον.

Καὶ ἰδοὺ ἡ σχετικὴ παράγραφος τῆς Διαθήκης του: Ὅμοίως κατ' ἔτος νὰ διατίθηνται παρὰ τῶν ἐξοχωτάτων Ἐπιμελητῶν τῶν Νοσοκομείων δουκάτα πεντακόσια δι' ἔξαγοράν αἰχμαλώτων Ἑλλήνων καὶ νὰ δίδηται πάντοτε προτίμησις εἰς ἐκείνους ποῦ ἤθελον συλληφθῆ ἐπὶ πλοίων τῆς Γαληνοτάτης ἀύθεντίας καὶ εἰδικῶς εἰς ἐκείνους ποῦ θὰ ὑπηρετοῦν ὡς στρατιῶται τοῦ Κράτους καὶ ἂν δὲν εἶνε Ἕλληνες καὶ οἱ Λατίνοι ὑπήκοοι Ἐνετοί, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες νὰ προτιμῶνται καὶ ἂν ἀκόμη δὲν εἶνε ὑπήκοοι, διότι ὅλοι οἱ Ἕλληνες, ὡς πρὸς τὴν ἀφοσίωσιν δύνανται νὰ ὀνομασθοῦν ὑπήκοοι».

Τὸ ζήτημα τῶν αἰχμαλώτων εἶχε κατ' ἐπανάληψιν ἐπισύρει τὴν προσοχὴν τῆς Γερουσίας ἢ ὅποια ἐξέδωκε πολλά, κατὰ διαφόρους ἐποχάς, ψηφίσματα. Τὸ πρῶτον εἶναι τῆς 19 Φεβρουαρίου 1566 καὶ τὸ δεύτερον τῆς 12 Φεβρουαρίου 1585, διὰ τῶν δύο τούτων ἀνετίθετο ἡ διεξαγωγὴ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης εἰς τοὺς Ἐπιμελητὰς τῶν Νοσοκομείων, οἱ ὅποιοι διὰ διαταγῆς των πρὸς ὅλους τοὺς διοικητὰς τῶν Ἐπαρχιῶν τῆς Βορείου Ἰταλίας, ὅσαι ἦσαν ὑπὸ τὴν Ἐνετικὴν Κυριαρχίαν, ἠξίωσαν νὰ περιφέρηται δίσκος τρεῖς φορὰς κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστὴν ὑπὸ τῶν ἱεροκηρῶν

¹⁾ Ὁ Γεώργιος Ἐδουάρδος Πίγγεριγκ, Ἄγγλος τὴν Ἐθνικότητα ἐκ μητρὸς Ἑλληνορθόδοξου, γεννηθεὶς ἐν Κων/πόλει, ἠσπάσθη ἐν Βενετίᾳ τὸ ὀρθόδοξον δόγμα καὶ ἀφῆκεν τῷ 1843 ὑπὲρ τοῦ Νοσοκομείου φρ. χρ. ἐξήκοντα χιλιάδας.

εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας, ὑπὲρ τῶν αἰχμαλώτων (19 Φεβρουαρίου 1586 ἐγκύκλιος). ¹⁾

Τρίτον ψήφισμα τῆς Γερουσίας εἶναι τὸ τῆς 3 Ἰουνίου 1588 ἐν ᾧ μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρεται ὅτι ἤδη ὑπάρχουν 2500 αἰχμαλῶτοι εἰς χεῖρας ἀπίστων καὶ διατάσσονται οἱ Ἐπιμεληταὶ τῶν Νοσοκομείων νὰ φροντίσουν διὰ τὴν συγκέντρωσιν τοῦ ἀναγκαίου πρὸς ἐξαγορὰν τῶν χρημάτων καὶ γίνεται ἀπόφασις νὰ διορισθῶν προξενικοὶ πράκτορες εἰς τὰς χώρας τῆς Μπαρμπαραῖας οἱ ὅποιοι θὰ προνοοῦν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ, συνεννοούμενοι μὲ τοὺς Κων/πόλει Μπαίλους (= Ἐνετοὺς Πρεσβευτάς), διὰ τοῦ ἰδίου ψηφίσματος διατάσσονται οἱ συμβολαιογράφοι τῆς Βενετίας ἵνα κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν διαθηκῶν ὑποχρεωτικῶς «ὑπομιμνήσκουν εἰς τοὺς διαθέτοντας τὴν ἄνω ὑπόθεσιν τῶν αἰχμαλώτων. ἡ ὁποία εἶναι ἀξία διὰ τὴν σημασίαν της, κάθε ἰδιαιτέρας προστασίας».

Τέταρτον Διάταγμα τῆς Γερουσίας ἐξεδόθη τὴν 4 Φεβρ. 1695 «διὰ τοῦ ὁποίου» — παραμενόντων ἐν ἰσχύϊ τῶν προηγουμένων τριῶν ψηφισμάτων, ὑποχρεοῦνται οἱ»
 » Διοικηταὶ τῆς τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ²⁾ νὰ διατάσσουν τοὺς ὑπ' αὐτοὺς Γραμματεῖς,
 » πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως διὰ τὰς οἰκείας θέσεις, νὰ μεταβαίνουν εἰς τὸ Γραφεῖον τῶν
 » τριῶν Ἐπιμελητῶν καὶ νὰ ἀποσύρουν τὸ βιβλιάριον τὸ περιέχον ἐντύπους, ἀπάσας
 » τὰς Διαταγὰς τῆς Γερουσίας ὡς καὶ τὰς ὁδηγίας τῶν Ἐπιμελητῶν, ὡς πρὸς τοὺς αἰχμα-
 » λώτους καὶ μὲ τὴν ῥητὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἐπανεκλέγωνται
 » ὡς Διοικηταί, ἅμα τῇ λήξει τῆς περιόδου των, ἂν μὴ πρότερον προσαγάγουν πιστο-
 » ποιητικὸν τῶν ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων Ἐπιμελητῶν ὅτι ἐξεπλήρωσαν τὸ καθήκον των
 » ὡς πρὸς τὴν εἴσπραξιν τοῦ χρημάτων ἀπὸ τοὺς περιφερομένους ἀνὰ τὰς Ἐκκλησίας
 » δίσκους καὶ ὅτι τὸ χρῆμα τοῦτο τὸ κετέθεσαν ἤδη εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον Βενετίας,
 » οἱ δὲ παραμελοῦντες θὰ παραπέμπωνται διὰ τὰ περαιτέρω εἰς τὴν Γερουσίαν. — Τέ-
 » λος εἰς τοὺς Συμβολαιογράφους τῆς τε Βενετίας καὶ τῶν ἐν τῇ ξηρᾷ κτήσεων νὰ ὑπο-
 » μνησθῆ καὶ πάλιν ἡ ὑποχρέωσις νὰ προκαλοῦν τὸ ἔμπρακτον ἐνδιαφέρον τῶν διαθε-
 » τῶν διὰ τὸ ἱερὸν τοῦτο καθήκον».

*
* *

Εἰς τοὺς φακέλους τοῦ ἀρχείου Φλαγγίνη φυλάσσεται ὀγκώδης ἀλληλογραφία ἀφορῶσα ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων, οἱ ὅποιοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατήγοντο ἐκ Κεφαλληνίας, Κρήτης, Κερκύρας, Ζακύνθου, Κυθήρων, Ἀθηνῶν κ.λ.π. ἐξ ὧν ἄλλοι μὲν ἐκρατοῦντο εἰς τὴν Τρίπολιν, ἄλλοι εἰς τὸ Ἀλγέρι, ἄλλοι εἰς τὴν Τύνιδα, ἄλλοι εἰς τὴν Σκόδραν, καὶ μερικοὶ εἰς τὸ Μαργαρίτι τῆς Ἡπειρωτικῆς ἀκτῆς. Καὶ δὲν ἦσαν μόνον ἄνδρες οἱ αἰχμαλωτιζόμενοι ἀλλὰ καὶ γυναῖκες, τὸ δὲ τίμημα τῶν λύτρων ἐκυμαίνετο, ἀναλό-

¹⁾ Φάκελλος 98 Provveditori agli Ospedali.

²⁾ Ἐν τῇ ἐπισήμῳ γλώσσῃ ἡ Ἐνετικὴ Ἀριστοκρατία ὠνόμαζε τὰς μὲν ἐν τῇ Βορείῳ Ἰταλίᾳ κτήσεις: terraferma, τὰς δὲ ὑπερποντίους ἤτοι Ἐπτάνησα, Κρήτην καὶ Ἑλλάδα ἐν γένει, «da mar.»

λως τῆς μεγαλειτέρας ἀφ' ἑνὸς ἢ μικροτέρας ἀπληστίας τῶν φυλάρχων πειρατῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς κοινωνικῆς θέσεως τῶν συλλαμβανομένων, μεταξὺ τοῦ ποσοῦ τῶν 40 Δουκάτων καὶ τῶν 500. — Μίαν δὲ μόνην φορὰν διὰ τὴν ἐξαγορὰν ἑνὸς εὐγενοῦς Ἐνετοῦ, τοῦ Ματθαίου Κουερίνη, ὑπεχρεώθη τὸ Ταμεῖον Φλαγγίνη, κατόπιν ψηφίσματος τῆς Γερουσίας ἀπὸ 10 Ἀπριλίου 1681 νὰ καταβάλλῃ Δουκάτα 3600 !!

Οἱ οὕτω λυτρωθέντες ὁμογενεῖς ἀνέρχονται εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας, ἀλλὰ πλὴν τούτων ἔλυτρώθησαν καὶ Ἴταλοι αἰχμαλῶται, ὡς ἠθέλησεν ὁ Διαθέτης.

Καὶ φθάνομεν εἰς τὴν 30 Δεκεμβρίου 1726 ¹⁾ ὅτε εὐρίσκομεν τὸ κάτωθι πρακτικὸν τῶν Ἐπιμελητῶν τῶν Νοσοκομείων «... λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς ἐλαττώσεως τῶν ἐσόδων τῆς Ἐπιτροπείας Φλαγγίνη, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν πολλῶν χρεῶν τὰ ὁποῖα συνήφθησαν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν Ἑλλήνων αἰχμαλώτων, ὡς διέταξεν ὁ διαθέτης, βλέποντες τέλος οἱ Ἐπιμεληταὶ μὲ βλέμμα συμπαθείας τὴν πληθὺν τῶν πτωχῶν τοῦ εἰρημένου ἔθους τόσον εὐνοηθέντος παρὰ τοῦ διαθέτου, οἱ ὁποῖοι προσέρχονται καθ' ἑκάστην εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν καὶ μὴ ὑπάρχοντος τρόπου ἐνισχύσεώς των ἀποφασίζουσι νὰ γίνουσι αἱ κάτωθι οἰκονομίαι εἰς τὰ ἔξοδα τῆς διαχειρίσεως: Εἰς τὸν ἐντεταλμένον ἐπόπτην ἀντὶ 132 Δουκάτων νὰ δίδονται 80 ἐτησίως. Ἡ θέσις τοῦ γραμματέως συγχωνεύεται μὲ τὴν τοῦ ἐλεγκτοῦ εἰς ὃν θὰ χορηγῶνται 90 Δουκ. ἐτησίως καὶ ὄχι ἄλλο δῶρον κατὰ τὰ Χριστούγεννα ἢ τὸ Πάσχα».

Βραδύτερον ἢ πληθὺς τῶν αἰχμαλώτων ἦτο τοιαύτη ὥστε τὸ Ταμεῖον δὲν ἐξήρκει νὰ καταβάλλῃ ἀμέσως τὰ ἀπαιτούμενα δι' ἕκαστον αἰχμαλῶτον λύτρα, ὧν τὸ ποσὸν διετυπώνετο ἐγγράφως δι' ἐνταλμάτων φερόντων τὰς ὑπογραφὰς τῶν Ἐπιμελητῶν. Καὶ εὐρέθησαν διάφοροι κερδοσκόποι οἱ ὁποῖοι προεξώφλουσι τὰ τοιαῦτα ἐντάματα ἄτινα ἢ Ἐπιτροπὴ τῶν Ἐπιμελητῶν ἐπλήρωσε τμηματικῶς, ἀναλόγως τῶν διαθεσίμων.

Ἄλλὰ τὰ ποσὰ τῶν ἐνταλμάτων ἐφθασαν εἰς ἀριθμοὺς τεραστίους καὶ τὸ γεγονός τοῦτο ἠνάγκασε τὸ Ταμεῖον Αἰχμαλώτων νὰ προτείνῃ συμβιβασμὸν εἰς τοὺς προκαταβαλόντας τὰ ποσὰ κερδοσκόπους.

Καὶ ἰδοὺ τὸ πρακτικὸν τῆς 19 Αὐγούστου 1751; ²⁾

«Ὅντος λίαν μικροῦ τοῦ ποσοῦ τῶν πεντακοσίων δουκάτων ἐτησίως καὶ ἰδίως κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον τοῦ Μωρηᾶ, ὅτε πλείστα αἰχμαλωσίαι ἔλαβον χώραν, εὐρέθη ἠναγκασμένη ἡ Ἐπιτροπεία νὰ ἱκανοποιήσῃ ὅλους ἐκείνους τοὺς Ἕλληνας τοὺς πεσόντας εἰς τοιαύτην ἀθλίαν κατάστασιν μὲ ὑποσχέσεις χρηματικῆς ἐνισχύσεως διὰ τὴν λύτρωσίν των, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ πληρωμὴ ἐντὸς τῶν ὁρίων ποῦ διέγραψεν ὁ διαθέτης, αἱ δὲ ὑποσχέσεις τοιαύτης φύσεως ἀνῆλθον εἰς μίαν ποσότητα εἰς τρόπον ὥστε μετὰ τὴν ἐπὶ τριάκοντα καὶ πλέον ἔτη χρησιμοποίησιν τῶν 500 Δουκάτων ἐτησίως, ὑπάρχουν ἤδη χρεὴ διὰ τοὺς ἄνω ἐκτεθέντας λόγους συνολικοῦ πο-

¹⁾ Φάκελλος 117.

²⁾ Φάκελλος ἀρ. 117.

σοῦ εἴκοσι χιλιάδων Δουκάτων τὰ ὅποια εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸ ἀκέραιον νὰ πληρωθοῦν καὶ ἀποφασίζεται νὰ διατεθῇ τὸ ἔσοδον 16 ἔτων ἤτοι Δουκ. 8000 καὶ ἂν οἱ ἐνδιαφερόμενοι πιστωταὶ δέχωνται νὰ λάβουν μόνον τὰ 40 % τῶν ὄσων ἔχουν νὰ λάβουν, ὀφείλουν νὰ παρουσιασθοῦν ἐντὸς ἐνὸς ἔτους καὶ νὰ κάμουν ἔγγραφον δήλωσιν ἀποδοχῆς τοῦ συμβιβασμοῦ».

Ἄλλο πρακτικὸν μεναγενέστερον ἤτοι τῆς 15 Νοεμβρίου 1755 σημειώνει περίσυμα ἐκ τῆς διαχειρίσεως τῶν ἐσόδων Φλαγγίνη διὰ Δουκ. 4000 ἐξ ὧν τὰ ἡμίση ἀπεφασίσθη νὰ διατεθοῦν δι' ὑπανδρείαν πτωχῶν παρθένων καὶ τὰ ἄλλα ἡμίση δι' ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων καὶ ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουν Ἕλληνες ἀπεφασίσθη νὰ ἐλευθερωθοῦν «Λατῖνοι ποῦ στεναρίζουν εἰς χεῖρας βαρβάρων».

Νεώτερον πρακτικὸν εἶναι τῆς 19 Φεβρουαρίου 1766 δι' οὗ ἀποφασίζεται νὰ ἐξαγορασθοῦν 24 Ἕλληνες αἰχμάλωτοι κρατούμενοι ἐν Κων/πόλει.

Καὶ τῆ 16 Ἀπριλίου 1768 δι' ἄλλου πρακτικοῦ ἀπεφασίσθη ἵνα διατεθοῦν, ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντα περισεύματα ἐκ τῆς διαχειρίσεως Φλαγγίνη, Τζεκίγια 1000 πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν αἰχμαλώτων, ὅσοι περιέχονται εἰς τὸν ἀποσταλέντα παρὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μπαΐλου κ. Ruzzini, κατάλογον.

Καὶ ἐπειδὴ περὶ αἰχμαλώτων ὁ λόγος παραθέτομεν ἐνταῦθα, ἀντιγράψαντες ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος, τὴν κάτωθι δήλωσιν:

«Δηλῶ ἐγὼ ὁ Βενέδικτος Βαλιέρ ὅτι ἐπώλησα μίαν Τουρκοπούλαν ἡλικίας πέντε ἐτῶν περίπου εἰς τοὺς κυρίους Γεώργιον καὶ Ἰωάννην ντὰ Πάριζι ¹⁾ ἔναντι τοῦ ἀντιτίμου ποῦ ἐσυμφωνήσαμεν καὶ δεόν οὔτοι νὰ ἀναγνωρισθοῦν παρὰ πάντων ὡς κύριοι τῆς ἰδίας καὶ νὰ τὴν διαθέτουν ὡς ἰδικόν των πρᾶγμα καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς ἀληθείας ἔκαμα τὴν παροῦσαν ἔγγραφον δήλωσιν ἰδίᾳ χειρὶ.

Βενέδικτος Βαλιέρ βεβαιῶ.

Κάτωθι τῆς δηλώσεως ταύτης ὑπάρχει τὸ πρακτικὸν τῆς βαπτίσεως, τῆς «τουρκοπούλας ἀπὸ τὴν Καβάλλαν ὀνόματι Ἐξοῦλας ἡ ὁποία συνελήφθη αἰχμάλωτος μαζὺ » μὲ ἄλλες Τούρκισσες ἀπὸ τὸν Ἐκλαμπρότατον κύριον Βενέδικτον Βαλιέρ», ὑπὸ τοῦ ἱερέως Ἀντωνίου τοῦ Μπούμπουλη ἐφημερίου τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν τῆ 29 Ἰουνίου 1663 καὶ ἐδόθη εἰς αὐτὴν τὸ ὄνομα Μαρία.

¹⁾ Ἑλληνορθόδοξοι ἐκ Ζακύνθου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Η ΥΠΑΝΔΡΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΠΑΡΘΕΝΩΝ

Τὸ μεγαλείτερον, μετὰ τὴν Σχολήν, ποσὸν διέθεσεν ὁ ἀείμνηστος Φλαγγίνης ὑπέροπων Ἑλληνίδων παρθένων, εἴτε διὰ τὴν ὑπανδρείαν των, εἴτε διὰ τὸν μοναχικὸν των βίον.

Καὶ ἰδοὺ ἡ σχετικὴ παράγραφος τῆς διαθήκης:

«Κατ' ἔτος νὰ τίθηνται εἰς τὰς κληρωτίδας τὰ ὀνόματα διαφόρων Ἑλληνίδων παρθένων αἱ ὁποῖαι θὰ ζοῦν κατὰ τὰ Ἑλληνικὰ ἔθιμα, κόραι Ἑλλήνων καλῆς διαγωγῆς, ἐφοδιασμένα μετὰ τὰ πιστοποιητικά των ἀπὸ τοὺς ἐφημερίους Ἑλληνας καὶ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ αἱ πρῶται δέκα ποὺ θὰ ἐξαχθοῦν ἐκ τῆς κληρωτίδος νὰ λαμβάνουν δουλκ. ἑκατὸν ἑκάστη διὰ τὴν ὑπανδρείαν των μετ' Ἑλληνας ἢ διὰ τὸν μοναχικὸν των βίον καὶ ἂν ἤθελον ἐμφανισθῆν νεάνιδες Ἑλλήνων ναυτικῶν, φονευθέντων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Δημοκρατίας, νὰ ἐκλέγωνται δύο τοῦλάχιστον χωρὶς κλήρωσιν . . .».

Καὶ ἦτο σημαντικὸν διὰ τὴν τότε ἐποχὴν τὸ ποσὸν τῶν 100 δουλκῶν ὅπερ διετίθετο δι' ἑκάστην παρθένον, ἐφόσον ἄλλως τε καὶ ὁ Γυμνασιάρχης τοῦ Φλαγγινιανοῦ ἐμισθοδοτεῖτο ἑτησίως μετ' ἴσον ποσόν. Παρὰ τῷ Ἀρχεῖφ τῆς Ἑλλ. Κοινότητος (Busta ἀφ 37 φάκελλος 533) φυλάσσεται κατάστιχον περιέχον ὅλα τὰ ὀνοματεπώνυμα καὶ τόπον γεννήσεως τῶν ἀπὸ τοῦ 1665 μέχρι τοῦ 1797 εὐεργετηθεισῶν.

Ἡ πρώτη κλήρωσις ἔλαβε χώραν τὴν 1^{ην} Μαΐου 1665 ὅτε ἐξήχθησαν 9, τῷ 1667-11. Ἀπὸ τοῦ 1667 ἕως τὸ 1672 «δὲν ἔβγαλαν - λέγει μία σημείωσις τοῦ βιβλίου γραφεῖσα ἀπὸ τοὺς τότε ἐφημερίους - διότι οἱ ἀφένταις ἤθελαν νὰ προξεντάρουν τῆς φέδαις¹⁾ εἰς τὸ Ματζιστράτο²⁾ καὶ ὁ Σεβασμιώτατος δὲν ἠθέλησε καὶ ἔτσι καθυστέρησε». Εἰς τὰ 1672-16, 1673-26, 1674-10, 1675-13, 1676-36, 1677-13, 1678-11, 1679-10, 1680-10 (ἐπὶ ὀλιγοῦ πιστοποιητικῶν παρουσιασθέντων 40) 1681-10, 1682-10, 1683-1696 ἀνὰ 10 ἑτησίως = τὸ δῖλον 140, τῷ 1700-17, 1701-12, 1702-14, 1703-20, 1704-23, 1705-10, 1706-10 (ἐπὶ ὀλιγοῦ ἀριθμοῦ 32 τεθέντων ἐν κληρωτίδι) 1707-10, 1710-30, 1714-10 (ὀλικὸς ἀριθμὸς 80 ἐν τῇ κληρωτίδι) 1719-10, 1721 ἕως 1745 ἀνὰ 10 ἑτησίως = 250, τῷ 1747-16 καὶ ὑπάρχει ἡ ἑξῆς σημείωσις «τοῦτον τὸν χρόνον ἔβγαλαν μόνον 16 ἐπειδὴ καὶ ἔλειπαν ἀπὸ τοὺς ἀπερασμένους χρόνους ὅπου ἔβγαζαν μόνον ταῖς Βενετζιάναις, διὰ τοῦτο ἀπεφάσισαν οἱ ἀφεντάδες ἀπὸ τῶρα καὶ ἔμπροσθεν ὅτι ὄσαι λείπουν ἀπὸ ταῖς Βενετζιάναις νὰ εὐγένουν τόσαις Λεβαντῖναις».

Ζώσιμος Μαντζαβίνος ἐφημέριος.

¹⁾ Νὰ παρουσιάσουν τὰ πιστοποιητικά.

²⁾ Εἰς τὴν ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων Ἀρχήν.

Τῷ 1749 ἕως 1755 ἀνά 10 ἐτησίως = 70. Τῷ 1756-30, μετὴν ἐξῆς σημείωσιν : «τοῦτον τὸν χρόνον ἔβγαλαν ἄλλαις εἴκοσι κοπελιαῖς περισσότερον ἀπὸ τὸ διαταγμένον » ἐπειδὴ καὶ νὰ ἦτον σολδία εἰς τὴν κάσαν ὅπου ἐπερίσευσαν καὶ ἔτσι οἱ ἀφεντάδαις » ἀποφάσισαν νὰ τὰ δώσουν εἰς τόσαις παρθέναις». Τῷ 1757 ἕως 1759 ἀνά 10 ἐτησίως = 30. Τῷ 1760-30, μετὴν σημείωσιν ὅτι «ἔβγαλαν καὶ τὸν παρόντα χρόνον εἴκοσι περισσότερες ἐπειδὴ καὶ νὰ ἐπερίσευσαν εἰς τὴν κάσαν σολδία». Τῷ 1761 ἕως 1762 ἀνά 10 ἐτησίως = 30. Τῷ 1763-30 μετὴν αὐτὴν ὡς προηγουμένως σημείωσιν. Τῷ 1764-30 «ἀκόμη καὶ τοῦτον τὸν χρόνον ἔβγαλαν περισσότερες εἴκοσι». Τῷ 1765-1772 ἀνά 10 ἐτησίως = 80. Τῷ 1773-16, τῷ 1774-10, τῷ 1775-10, τῷ 1776 τεσσαράκοντα (μεταξὺ τῶν ὁποίων 24 ἐκ Κεφαλληνίας, 4 ἐκ Κερκύρας, 8 ἐκ Ζακύνθου καὶ τὰς ἄλλας ἐκ διαφόρων μερῶν), τῷ 1778-10, 1779-10, 1780-25, τῷ 1781-14, 1782-15, 1783-12, 1784-10, 1785-16, 1786-13, 1787-16, 1788-14, 1789-13, 1790-10, 1791-10, 1792 ἕως 1795 ἀνά 10 = 40.

Ὁ συνολικὸς ὄθεν ἀριθμὸς τῶν οὕτω προικοδοτηθεισῶν Ἑλληνίδων παρθένων ἀνέρχεται εἰς 1288 καὶ τὸ διατεθὲν ποσόν, εἰς δουκάτα 128.800, ἦτοι λίρας Ἑνετικὰς ἑπτακοσίας ἐνενήκοντα ἕξ χιλιάδας καὶ πεντακοσίας ἐξήκοντα πρὸς λίρ. 6 καὶ σολδία 4 τὸ κάθε δουκάτον. Ἀτυχῶς καὶ αἱ πρόσοδοι αὐταί, ὡς καὶ αἱ ἄλλαι τοῦ αἰμνήστου Φλαγγίνη, ἐξητιμίσθησαν τῷ 1797, μετὴν πτώσιν τῆς Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας.

* *

Αἱ οὕτως εὐεργετηθεῖσαι, προήρχοντο κυρίως ἐκ Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, ἐκ τῆς ἐν Βενετία πολυπληθοῦς Ἑλληνικῆς παροικίας, ἐκ Κερκύρας, ἐκ τῶν Ἑλληνορθοδόξων Κοινοτήτων τῆς Δαλματίας καὶ ἐλάχισται ἐξ ἄλλων μερῶν τοῦ ὑποδοῦλου Ἑλληνισμοῦ (Πελοπόννησος, Ἀθήναι, Σμύρνη, Κων/πολις, Χίος, Ἰωάννινα κ.λ.π.) καὶ 4 ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν παροικιῶν τῆς Βουδαπέστης καὶ Τεργέστης.

Ἡ φήμη εἶχε τότε διασπαρῆ ἀνά σύμπαντα τὰ Ἑλληνικὰ κέντρα καὶ ἦτο τοιαύτη ἢ συρροὴ ὑποψηφίων, ὥστε τὸ 1766 ἐτέθησαν εἰς τὴν κληρωτίδα 286 ὀνοματεπώνυμα πτωχῶν παρθένων καὶ μόνον τὰ δέκα ἠννοήθησαν ὑπὸ τοῦ κλήρου. Δὲν ἔλειψαν δὲ καὶ αἱ συνήθεις παρατυπίαὶ καὶ ἀταξίαὶ ὡς μαρτυρεῖ ἡ κάτωθι ἐπιστολὴ¹⁾ τοῦ Φιλαδελφείας Γρηγορίου Φατσέα πρὸς τὸν Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου κ. Σωφρόνιον ὑπὸ χρονολογίαν 1767 Ὀκτωβρίου 8^η . . . «καθ' ἕκαστον χρόνον οἱ ἐπὶ τῶν Ὀσπιδάλιων Ἐξοχώτατοι αὐθένται ἐβγάζουν κατὰ τύχην, δέκα πτωχὰς παρθένας ῥωμαίων γονέων τέκνα, τὰς ὁποίας εὐεργετοῦν μετὰ 100 δουκάτα τὴν κάθε μίαν. Ἐπειδὴ ὁμως συνέβη εἰς τοὺς προαπερασμένους χρόνους νὰ ξεσκεπασθοῦν ἀταξίαις καὶ κατὰ τινὰ τρόπον ἀδικήματα πονηρὰ, ἐδιώρισαν νὰ γένουν τὰ ἐνθάδε περισφραγισμένα χαρτὰ τυπωμένα τὰ ὅποια ἢ εὐεργετημέναις κοπέλαις νὰ παραλαμβάνουν καὶ νὰ φυλάττουσιν ἀσφαλῶς

¹⁾ Ἀρχεῖον Ἑλλ. Κοινότητος Busta 37 φάκελλος 592.

ἕως εἰς τὸν καιρὸν τῆς ὑπανδρείας των, πρὸς δὲ νὰ προσέχουν ὅταν ἀπεράσωσι δέκα πέντε χρόνοι, χωρὶς νὰ ὑπανδρευθῶσι, νὰ τὰ στέλλουν ἐδῶ διὰ νὰ ἀνανεώνωνται. Οἱ αὐθένται λοιπὸν μᾶς ἐπαράδωσαν τὰ γράμματα τῶν παρθένων, ὁποῦ τὸν παρόντα χρόνον εὐηγοετήθησαν μὲ τὸ λεγάτο ¹⁾, ἐπιτάττοντες νὰ στείλωμεν τῇ αὐτῆς πανιερότητι ἐκεῖνα ὁποῦ εἶναι εἰς τὴν ἐπαρχίαν της καὶ νὰ τῆς γράψουμε νὰ προσκαλέσῃ τὰς παρθένους καὶ εἰς αὐτὰς νὰ παραδώσῃ τὰ μανδάτα ²⁾ διὰ τὴν προορηθεῖσαν αἰτίαν καὶ δὴ ἀναπληροῦντες τὰ προσταττόμενα, τῆς τὰ πέμπομεν μὲ τὴν παροῦσαν ἄπερ εἰσὶ δύο διὰ τὴν Κεφαλληνίαν καὶ πέντε διὰ τὴν Ζάκυνθον· ὅθεν ὁ πατρικὸς καὶ πνευματικὸς πόθος της εἰς τὴν ὠφέλειαν τῶν πτωχῶν παρθένων ἄς κάμῃ νὰ τὰ λάβουν ἀσφαλῶς ἀφοῦ τὰ δεχθῆ καὶ ἄς μᾶς ἀξιῶσῃ σεβασμίων αὐτῆς ἐπιστολῶν δηλωτικῶν τῆς ἐφετωτάτης ἡμῶν ὑγείας της . . . ».

Ἐν Βενεταίαις ἀψξξ' Ὀκτωβρίου η'.

* *

Ἴνα λάβουν μέρος εἰς τὴν κλήρωσιν αἱ παρθένοι, ἔδει νὰ ἔχουν ἡλικίαν ἄνω τῶν δέκα ἐτῶν καὶ ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ στέλλουν τὰ βαπτιστικά των δεόντως ἐπικυρωμένα. Ὅσαι δὲ ἠύνοοῦντο ὑπὸ τῆς τύχης, εἰδοποιοῦντο καὶ ἐλάμβανον τὰ σχετικὰ ἐντάλματα, τὰ ὁποῖα ἔστελλον πρὸς εἰσπραξιν ὁμοῦ μὲ τὰ πιστοποιητικά τοῦ τελεσθέντος γάμου ἢ μὲ τοιαῦτα τοῦ Μοναστηρίου εἰς ὃ ἐγκλειόμεναι περιεβάλλοντο τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα. Εἰς τὸ Ἀρχεῖον τῆς Ἐπιτροπείας Φλαγγίνη φυλάσσονται ὅλα σχεδὸν τὰ πρωτότυπα πιστοποιητικά, γάμων, βαπτίσεων καὶ λοιπὰ ἔγγραφα, ἐντὸς διαφόρων χαρτοφυλάκων — καὶ πρόκειται *περὶ χιλιάδων* — ἅτινα καὶ διεξήλθομεν ἐπισταμένως ἀντιγράφαντες μόνον ἐκεῖνα ποῦ ἔχουν κάποιο ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον.

Ἀπὸ τὰ περαιτέρω δημοσιευόμενα — ὅτε μὲν ἐν περιλήψει, ὅτε δε αὐτούσια — μανθάνομεν τοὺς κατὰ καιρὸν Ἐφημερίους τῶν Ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν τῆς Δαλματικῆς ἀκτῆς Zara, Pola, Sebenico, Lesina, περὶ ὧν ἐλαχίστας εἶχομεν πληροφορίας καὶ περὶ τῆς ἐρεύνης τῶν ὁποίων ἐξεδήλωσεν ἡμῖν μέγα ἐνδιαφέρον κατὰ τὴν ἐντεῦθεν διέλευσίν του ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θυατείρων κ. Γερμανός. — Ἐτι δὲ τῶν Ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν Βουδαπέστης, Τεργέστης, Λιβόρνου, ἐν μέρει τοῦ Σταυροδρομίου, Γαλατᾶ καὶ Σμύρνης, τῶν Ἰωαννίνων — εἰς ἃ ἐμφανίζεται διὰ πρώτην φορὰν ὡς Μητροπολίτης τῷ 1766 ὁ Ματθαῖος, ἀγνοούμενος μέχρι σήμερον παρὰ τῶν ἱστοριογράφων τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἰωαννίνων. — Ἐχομεν ἐπίσης ὀνόματα Μητροπολιτῶν, πρωτοπαπάδων καὶ Ἱερέων τῶν Ἀθηνῶν, Ναυπλίου, Κορίνθου, Πατρῶν, Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Ἰθάκης, Κυθήρων, Κερκύρας, Τρικκάλων, Παξῶν, Σμύρνης, ὡς καὶ τῶν διαφόρων προεστώτων, τῶν εὐγενῶν καὶ μὴ, τῶν μερῶν τούτων ὀνόματα εἶτα, ξένων

¹⁾ Κληροδοτήματα.

²⁾ Ἐντάλματα.

προξένων Ρωσσίας, Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ἑνετίας, ἐν Ἀθήναις, Πάτραις, Ναυπάκτῳ, Σμύρῃ, Τεργέστῃ, ὡς καὶ Ἑνετῶν πρεσβευτῶν ὀνόματα Ἑλλήνων Συνταγματάρχων, πλοιάρχων, λοχαγῶν, σημαιοφόρων καὶ ναυτῶν ὑπηρετούντων ὑπὸ τὰς σημαίας τῆς ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας καὶ τέλος μίαν σημαντικὴν πληροφορίαν ὅτι τὸ ἐν Verona σταθμεῖον κατὰ τὸ 1734 *Σύνταγμα Χειμαριωτῶν* ὑπὸ τὸν διοικητὴν Φώτιον Θεοτόκην εἶχε καὶ ἱερέα Ἑλληνα παρακολουθοῦντα τὸ σιράτευμα ὀνόματι Ἡλίαν Γρίκαν.

*

* *

Καὶ ἰδοὺ τὰ πιστοποιητικὰ τῶν εὐεργετηθειῶν:

*Κορυφοὶ 1 Φεβρουαρίου 1673*¹⁾. — Σπυρίδων ἱερεὺς ὁ Σπυρῆς τῆς μονῆς Ἀγ. Γεωργίου εἰς τὸ *μαντοῦκι* ἐστεφάνωσε τὸν Ἄνδρέα Δελότι τοῦ ποτὲ Μπάρτολη μὲ τὴν κυράτσαν Ὀρσέταν θυγατέρα τοῦ ποτὲ Μπατίστα Βεβέλη ἀπὸ τὴν χώραν τοῦ *Ρέθυμνου*.

Μάρτυς Θεόδ. Κακαβέλας νιοτόρης.

1676 Νοεμβρίου 17. — Ὁ Νεόφυτος ἐφημέριος τῆς Ἐκκλ. san Nicolò de Greci a Pola πιστοποιεῖ ὅτι ἐστεφάνωσε τὴν Ἑλένην Παπαδοπούλου ἐκ Κρήτης μὲ τὸν Ἰωάννην Βαπτιστὴν Τιμιγότον ἐκ Κρήτης ὁμοίως. Κατοικοῦν εἰς τὸ Parenzo παρὰ τὴν Pola (Δαλματίας).

1677 Ἰουλίου 1, Ζάκυνθος. — Ἡ Μαργαρίτα θυγάτηρ τοῦ ποτὲ Λινάρδου Καρακαβούλη καὶ γυνὴ τοῦ ποτὲ Δημητρίου Πατρίκη, ὑπάνδρευσε τὴν θυγατέρα της ὀνόματι Λουίζέταν μὲ τὸν κυρ. Στεφανῆν Δίκαιον τοῦ Θεοδωράκη ἀπὸ τὴν Μάνην, κατοικοῦντα ἐν Ζακύνθῳ καὶ τοῦ δίδει διὰ προίκα, πρῶτον τὴν εὐχὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔπειτα τὴν ἰδικὴν της καὶ τὰ ἑξῆς: στρομαντσο κενουργιο μπουρδινο γιοματο μαλὴ καὶ δυο προσκεφαλα δυο ζευγαρια ἐνδεμέλες²⁾ ενα ζευγ. σεντονια σκουλινα³⁾ μέρεκοπλεκες⁴⁾ ατοργο⁵⁾, ἐξι πουκαμίσα κενουργια ουτραδας σκουλινας καὶ στουπινας⁶⁾ πλεον λογιῶν, ενια πουδιες, μια ογγιαρικη με τὰ μερλα⁷⁾, δυο σκουλινες κενουργιες, δύο τουλουπανένιες καὶ η ετερες στουπίνες ουτραδες, ἐξι τουβαλιθια⁸⁾ τα δυο βενετικα κενουργια καὶ τα αλα ουτραδας, πεντε σοτανελλες⁹⁾ ἢ μια κοκινη κενουρια απο σαριτσα¹⁰⁾ η

¹⁾ Archivio di Stato, Provveditori agli ospedali Busta N° 155.

²⁾ Αἱ προσκεφαλοθῆκαι.

³⁾ Ποιότης πανιοῦ.

⁴⁾ Complica = περίπλεγμα.

⁵⁾ Ὀλόγυρα.

⁶⁾ Ὡς φαίνεται τρεῖς ἦσαν αἱ ποιότητες τοῦ ὑφάσματος.

⁷⁾ τριχάπτα (δαντέλα).

⁸⁾ tonaglioli = πετσέτες.

⁹⁾ Φούστες.

¹⁰⁾ Γαλλ. Serge.

αλη απο γρογαν ¹⁾ μαβρη κενουρια, αλες καβεληνας απο καντι κενουρια καλί, τζαμπελοτο μαβρο ουτραδας και η αλη μπλαβι ουτραδα απο σαρτζί, ενα βελέσι πάνινο μπλάβο, ενα τζενταλε μαβρο κενουριο, τεσερα τζιπουνια η τριπουνια το ενα κολορ δεμουσικο σαγια κενουργιο το αλλο κοκινο σαρτζα κενουργιο το αλο ρουχο κοκινο ουτραδο και το ετερο απο σαρτζα μπλαβο δυο ακασας το ενα απο περπιτουάλας. . . .» Και εξακολουθεῖ τὸ προικοσύμφωνον μετὴν αὐτὴν ἀκατάληπτον φρασεολογίαν τῶν παρεφθαρμένων ἐνετικῶν λέξεων, ἀλλὰ διακόπτομεν τὴν συνέχειαν διότι ὡς δεῖγμα τῆς τότε διαλέκτου εἶναι ἀρκετὸν τὸ ἄνω δημοσιευόμενον.

1677 Νοεμβρίου 25. — Ὁ ἐν Πόλα ἑφημέριος τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῶν Γραικῶν *Νεόφυτος Σαργέδος* ἐστεφάνωσε τὴν Μαρίαν τοῦ Νικολάου Δράκοβικ ἀπὸ τὸ *Peroi* μετὸν Γαβριήλ Λουμποτίνα τοῦ Μαρτίνου.

1676 Ὀκτωβρ. 29 — Ὁ Ἐπίτροπος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ Πρωτοπαπᾶς *Ζακύνθου* κ. Σταμάτιος πιστοποιεῖ ὅτι ὁ Ἐφημ. τοῦ Ἁγ. Παντελεήμονος ἐστεφάνωσε τὴν Μαρίαν τοῦ ποτε ἱερέως Σουργιά μετὸν Ἀντώνιον Ξενοπούλου.

1679, 1685, 1686, 1687, 1688. — Ὀκτώ νεάνιδες τῆς Κοινότητος *Peroi* (Δαλματίας) ἐστεφανώθησαν ὀρθοδόξους Δαλματοὺς ἱερουργουῖντος τοῦ ἑφημερίου τῆς Ἐκκλ. Ἁγ. Νικολάου ἐν Πόλα, *Διονυσίου Μαζαράκη*.

1680 Μαρτίου 6. — Ἡ Ζαφείρα τοῦ Νικολάου Δοβρώτη ἐστεφανώθη ἐν Κερκύρα ὑπὸ τοῦ ἱερέως Γερμανοῦ Γαϊτάνη τὸν Μανώλην Ταπεινὸν ἐκ Κυθέρων ὡς πιστοποιεῖ ὁ Πρωτοπαπᾶς Κερκύρας Χριστόδουλος Βούλγαρης. Ἡ Ζαφείρα διώρισεν ἐν Βενετία πληρεξούσιον τὸν ἐξ Ἰωαννίνων Μᾶνον Γκιόλμαν ἵνα εἰσπράξῃ τὰ 100 Δουκάτα. Μάρτυρες εἰς τὸ πληρεξούσιον εἶναι :

Μπαλᾶνος Βασιλόπουλος «πρόξενος τῶν Λεβαντίνων
πραγματευτῶν ἐν Κερκύρα».

Φίλιππος Ἀλέξη Νικόλας ἐκ Τρικάλων.

Συμβολαιογράφος Ἰωάννης Καπέλλος.

1690 Ἰανουαρίου 6, ἐν Κερκύρα. — Ὁ ἱερεὺς Ἐμμανουὴλ Μελισσινὸς ἐστεφάνωσε τὴν Μενεγίναν τοῦ ποτε Νικολάου Κλαπατζαρά λεγομένου Δαράκη ἀπὸ τὴν Κρήτην μετὸν Κων/τῖνον Κουρκουμέλην τοῦ ποτε Πιέρου ὁμοίως ἐκ Κρήτης. Παράνυμφοι Νικόλαος Τριανταφύλλου καὶ Στυλιανὸς Μάστρακας.

1691 Ἀύγ. 19 εἰς Κορφοῦς — πόντα ²⁾ ευγαλμένι ἀπο το ομολογον οπου εκαμαν η κира Κάτερσινα Παπαδόπουλο γυνη χηρα του ποτε κυρ Γεωργ. Γαστρα οπια εὐρισκετε ρεγγιστραδα ³⁾ καὶ ἐνφιλτζάδα ⁴⁾ εἰς τα ατι εμου του υπογεγραμενου Νοταρίου καὶ

¹⁾ Gros grain.

²⁾ Punta = ἄκρα (ἀπόσπασμα).

³⁾ Registrata = κατακεχωρημένη.

⁴⁾ iufilzata, περασμένη εἰς τὴν filza (τὰ χειρόγραφα τὰ ἐτρυποῦσαν εἰς τὸ μέσον μετὴν βελόνα καὶ περνοῦσαν μίαν κλωστήν καὶ αὐτὸ ὀνόμαζον. filza)

υπανδρευσε την κυρ. Μαριαν γαστρο θυγατερα της και τῆς εδωκεν ανδραν νομιμον τον κυρ Κωνταντίνον πρινον του ποτε Ἰωαννου, εἰς τὸ οπιον αναμεσα ἐς αλλα οπου της τασει δια πρικαν της, ταση και εις μετριτα δοκατα επτακοσηα (700) κομπρεζο ¹⁾ το λασον του ποτε εὐγενου Τομαζο Φλαγγινη δοκατα εκατο βενετικα, ενοπιον τον τιμιον κ. Κωνσταντηνου βουλγαρην και αγγελου Καβοδηστρια δοτορου και υπογραφουν:

Νικόλαος στρολιος νοτάριος δημόσιος.

Zuane Querini, Bailo di Corfù, επικυρώνει.

1690-1692 — Και ἄλλαι δύο νεάνιδες ἐκ Δαλματίας ἔλαβον τὸ κληροδότημα τοῦ Φλαγγίνη. ὑπανδρευθεῖσαι Δαλματοῦς Ὁρθοδόξους, Ἱερουργὸς ὁ Μαζαράκης Διονύσιος ἐν Pola.

1690 Ἰουνίου 4. — Ὁ Παρθένιος Ἱερομόναχος ὁ Καβαδίας ἔφημ. τῆς ἐκκλ. Προφήτου Ἡλίου εἰς τὸ Κάστρον τῆς Ἀσσου ἐστεφάνωσε τὸν Καποράλ ²⁾ Νικόλαν λοκέρην μὲ τὴν θυγατέραν τοῦ Ἀλφιέρη ³⁾ Φραγκίσκου Κορέση τοῦ ποτε Μάρκου ὀνομαυ Λορέντζαν, Μάρτυρες: Ὁ Γερόλιμος Τζιτζάνας, Κοβερναδόρος ⁴⁾ καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Κάπου ⁵⁾ Παντζηλιέρ ὀνόματι Γιούλια.

1693, 1694, 1695, 1697, 1699: Ἄλλαι ἐπτὰ νεάνιδες ἀπὸ τὸ Ρεγοῖ (Pola) εὐηγετήθησαν. Ἱερουργὸς ὁ αὐτὸς Μαζαράκης.

1695 Ἰανουαρίου 24 ἐν Βενετία. — Ἡ Μαρία ἔξ Ἀθηνῶν Τούρκα, γενομένη χριστιανὴ ἐστεφανώθη τὸν Χριστόδουλον τοῦ ποτε Βικεντίου Ἑλληνα ἐκ Μακεδονίας. «Ἡ Μαρία αὕτη αἰχμαλωτισθεῖσα κατὰ τὴν ἐποχὴν ποὺ κατελήφθησαν αἱ Ἀθῆναι» ἀπὸ τὰ ἐνδοξα ὄπλα τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας ἐβαπτίσθη ἐκεῖ κατὰ τὸ Ἑλληνορθόδοξον δόγμα ὑπὸ τοῦ τότε Σεβασμ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, ὡς πιστοποιεῖται ἀπὸ ἀξιοπίστους μάρτυρας».

1695 Φεβρουαρίου 2. — Ἡ Μαρία Τούρκα ἀπὸ τὸ Βασίλειον τοῦ Μωρέως γενομένη χριστιανὴ ἐστεφανώθη σήμερον ἐν Βενετία τὸν Φίλιππον Δημητρίου Ἑλληνα ἔξ Aosta (Τουρίνου).

1700 Ἰουλίου 28. — «Ἀμβρόσιος ἐλέι θεῖω μητροπολίτης Ναυπλίου καὶ Ἄργους ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος Πατριαρχικός.

«Διὰ τοῦ παρόντος γράμματος κάμνει φαῖδε ⁶⁾ καὶ πίστιν ἢ ταπεινότης ἡμῶν τοῖς Ἐπιτρόποις καὶ ἀδελφοῖς τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, τοῦ ἐν ταῖς κλιναῖς Ἑνεταῖς ὅτι ὁ ἐπιφέρων τὸ παρὸν ὀνό-

¹⁾ Περιλαμβανομένου.

²⁾ Δεκανέα τῆς Ἑνετικῆς ἐθνοφρουρᾶς.

³⁾ Σημαιοφόρος.

⁴⁾ Στρατιωτικὸς κυρίως Διοικητής.

⁵⁾ Ἀξίωμα ἐν τῷ Ἑνετικῷ Ναυτικῷ.

⁶⁾ Fede = πίστις.

ματι Μανώλης συμυρνέος ἔλαβε διὰ νόμιμον αὐτοῦ γυναῖκα κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς νόμους τῆς Ἐκκλησίας τὴν Αἰκατερίνην θυγατέρα τοῦ ποτε Μαμωνᾶ Κωνσταντινοπολίτου ὄθεν εἰς ἔνδειξιν, καὶ βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας ἔγινε τὸ παρὸν γράμμα καὶ ἐπεδώθη τῷ αὐτῷ εἰρημένῳ Μανώλῃ συμυρνέῳ κατεστρώθη δὲ ἐν τῷ κώδικι τῆς ἡμετέρας Μητροπόλεως, ἐν ἔτει σριϞ αψ^ῶ Ἰουλλίου κη'».

Ταπεινὸς μητροπολίτης Ναυπλίου καὶ Ἄργους Ἀμβρόσιος βαϊβεῖ.

Ἐπισυνάπτεται πιστοποιητικὸν γάμου τοῦ ἱερέως Παπαγαβριήλ ἐφημ. τῆς Ἐκκλησίας Μιχαήλ Ἀρχαγγέλου ἐν Ναυπλίῳ. Ὑπάρχει καὶ ἡ ἐπικύρωσις τοῦ Ἐνετοῦ προβλεπτοῦ Antonio Minio, ὁ ὁποῖος ἐχορήγησε καὶ τὴν ἄδειαν!! πρὸς τέλεσιν τοῦ γάμου τὴν 21 Φεβρουαρίου 1699. (*Ha concesso la licenza*, λέγει τὸ κείμενον).

1700, 1701, 1702, 1703, 1704. Ἄλλα 8 συνοικέσια ἐκ Δαλματίας παρθένων, εὐεργετηθεισῶν μὲ τὸ κληροδότημα Φλαγγίνῃ. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ 1701 ἐφημέριος ἱερουργὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῶν Γραικῶν ἐν Pola ἦτο ὁ Διονύσιος Μαζαράκης. Ἀπὸ τοῦ 1702 ἐμφανίζεται ἐφημέριος νέος, ὁ Ἰωάννης Μπραΐκ, Δαλματός.

1704 Ὀκτωβρίου 26. — Ἡ Θεοδώρα τοῦ Γεωργίου Μπούσεβικ ἀπὸ τὸ Sebenico ἐστεφανώθη τὸν Ἰωάννην Ράδικ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Sebenico ὡς μαρτυρεῖ πιστοποιητικὸν τοῦ ἐφημερίου τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης ἱερομονάχου Ἀμβροσίου Μεταξᾶ.

1705 Μαρτίου 24. — Ἡ Αἰκατερίνη τοῦ Μάρκου Νοβάκου ἐκ Villa Peroi ἐστεφανώθη τὸν Δημήτριον Βαλάσι παρὰ τοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἁγ. Νικολοῦ τῶν Γραικῶν ἐν Πόλῃ, ἱερέως Ἰωάννου Ράδολε. Τῷ 1705 ἄλλαι δύο νεάνιδες τοῦ Peroi ἔτυχον τοῦ αὐτοῦ εὐεργετήματος.

Ἀρχιερατικὸν Ἐπίτροπον τῷ 1704 καὶ πρωτοπαπᾶν Ζακύνθου συναντῶμεν τὸν Σάββαν Ρωμαντζᾶν. Τῷ 1705 Μέγιστον Πρωτοπαπᾶν Κερκύρας τὸν Ἀναστάσιον Αὐλωνίτην.

Βενετία 1704 Σεπτεμβρίου 29. — Ἡ Κατερίνα τοῦ Ζήσιμου Κράβαρη ἐκ Κεφαλληνίας συνεζεύχθη τὸν Ἰωάννην Μόρμορην — Τοῦρκον, ψυχογιὸν τοῦ Συνταγματάρχου Γεωργίου Μόρμορη, ἐκχριστιανισθέντα.

1705 Μαρτίου 25. — Ἡ Ἄννα τοῦ Ἐμμ, Περλιγκᾶ καὶ Μαρίας Χοιδᾶ ἐκ Κεφαλληνίας συνεζεύχθη τὸν Ζαχαρίαν Ἀραβαντινόν.

1706 Ἰουνίου 13. — Ἡ Αἰκατερίνη τοῦ Μιχαήλ Δράκοβικ συνεζεύχθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγ. Νικολάου τῶν Γραικῶν τὸν Στογγιᾶννον Βάσεβιτς, ἑλληνορθοδόξου δόγματος, ἐκ Πατρῶν. Τοῦτο πιστοποιοῦν ὁ Μητροπολίτης Πατρῶν Ἀρσένιος καὶ οἱ πρόκριτοι: Σταμάτης Ζωγράφος καὶ Σταμάτης Ροῦφος (πιστοπ. τῆς 19 Φεβρουαρίου 1706).

1702 Αὐγούστου 8. — Ἡ Ἐλισσάβητ τοῦ Πέτρου Ζωγράφου συνεζεύχθη ἐν Πά-

τραις τὸν Γεώργιον Καρκανδύλην Ἑλληνα Ἀθηναῖον ὑπὸ Καμίλλου ἱερέως καὶ Οἰκονόμου.

1706 Μαΐου 5. — Ἡ Ἀτοῦσα τοῦ Κωνστ. Ἀλήμπεη ἐκ Κεφαλληνίας συνεζεύχθη ἐκεῖ τὸν Χριστόδουλον Κοντομάτην, συμφώνως πιστοπ. Ἀρχιεπισκόπου Κεφαλληνίας κ. Τιμοθέου.

Ὁ αὐτὸς «Τιμόθεος ἐλέει θεῖω Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου ἀρχιεπίσκοπος πιστοποιεῖ ὅτι ἡ Μαρία θυγάτηρ Ζησίμου Ζερβοῦ καὶ κυρ. Ἀσημίνας τοῦ Σπύρου Ἀλήμπεη ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον τοῦ Ληξουρίου ὑπὸ τοῦ ἱερέως Σταμάτη Καμινάρη· ἀνάδοχος ὁ Λιβαθηνὸς Ληξουριώτης ὅστις ἐχάρισεν αὐτῇ τὸ ὄνομα Μαρία, ὅτι εἶναι σήμερον 19 ἔτων, ὅτι εἶναι πτωχὴ καὶ ἀρχόντισσα ἄλλοτε. — 1704 Μαρτίου 12 καὶ ὅτι τὴν 20 Αὐγούστου 1706 ἐστεφανώθη τὸν Φλώριον Μαντζαβῖνον.

1705 Ἀπριλίου 23. — Ἡ Ἀγγελικὴ τοῦ Ἐμμ. Σκένδου τοῦ ποτε Μιχαὴλ ἐκ Καστορίας καὶ τῆς Πιερίνας Ἀβράμη ἐκ Κρήτης συνεζεύχθη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ζαρα τὸν Γαβριὴλ Γιάδιτς ὀρθοδόξου δόγματος ἐκ Seraio di Bossina¹⁾, ἱεροουργόντος τοῦ ἐφημερίου τῆς εἰρημένης ἐκκλησίας ἱερομονάχου Βησσαρίωνος Κελαῖτη.

Μετὰ δύο ἔτη (5 Δεκεμβρίου 1707) καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς προγεγεστέρας, Αἰκατερίνη συνεζεύχθη τὸν Μάρκον Καρατζιᾶν ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ τῆς Ζαρα.

1708 Φεβρουαρίου 15. — Ὁ Κεφαλληνίας Τιμόθεος πιστοποιεῖ ὅτι ἡ Ρουμπίνα τοῦ Γεωργίου Καλλέργη τοῦ ποτε Ἀνδρέου καὶ Μαργαρίτας τοῦ ποτε κυρ Ἀντωνίου Καλλιγᾶ, ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ Σπυρίδωνος ἱερέως τοῦ Καλλιγᾶ καὶ συνεζεύχθη τῇ 26 Ἀπριλίου 1707 τὸν Ἀνδρέαν Καλλιγᾶν. Ὑπογράφει καὶ ὁ Πρωτονοτάριος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνος ἱερεὺς ὁ Τυπάλδος.

1709 Σεπτεβρίου 22. — Ἡ Ἑλενα τοῦ Giacomo Bianchi καὶ Ἀνεξίνας Καλαφάτη ἐβαπτίσθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγ. Νικολάου τοῦ Lepare, ὀρθοδόξου δόγματος, καὶ ὅτι ὁ πατὴρ τῆς ἀπέθανεν ἐπὶ πολεμικοῦ πλοίου τῆς Ἀριστοκρατίας, εἰς δημοσίαν ὑπηρεσίαν καὶ ὅτι συνεζεύχθη τὸν Γεώργην Καλλέργην.

1713 Μαρτίου 26. — Ὁ ἐφημέριος τῆς Ἑλλ. ἐκκλησίας τοῦ Προφήτου Ἡλία ἐν Ζάρα Γεώργιος Ἀπαλληρᾶς πιστοποιεῖ ὅτι ἡ Περίνα τοῦ Δημητρίου Καρατζιᾶ ἐκ Θεσσαλονίκης ἐστεφανώθη τὸν Παναγιώτην Ἡλίαν ἐκ Ζαγοράς.

Τῷ 1713. — Ὁ Διονύσιος Μαζαράκης ἐφημέριος τοῦ Ἀγ. Νικολάου τῆς Pola ἐτέλεσε τρεῖς γάμους Δαλματῶν ἑλληνορθοδόξων.

1713 Ἀπριλίου 7. — Ὁ ἱερεὺς Νικόλας Μάνεσης τῆς Ἐκκλησίας Κυρίας τῆς Φανερωμένης ἐν Ζακύνθῳ ἐστεφάνωσε τὴν κυράτσα Μαρίαν Μοσκοποῦλαν μὲ τὸν Ἰωάννην Ἀσπρογέρακα.

Κόρινθος 3 Νοεμβρίου 1712. — Ὁ Παπαστέφανος Κοριάνος ἐφημέριος τοῦ προ-

¹⁾ Τὸ Σεράγεβον τῆς Βοσνίας.

αστείου τῆς Κορίνθου (Corinto del Borgo) πιστοποιεῖ ὅτι ἐστεφάνωσε τὴν Ἑλένην τοῦ Μάρκου Μόρα καὶ Βικτωρίας Μιζοτοπούλας μετὸν Γιάννην Πόρην.

1713 *Αὐγούστου 17*. — «Πιέτρος πρῶν πρωτοπαπᾶς Ζακύνθου ἐφημέριος καὶ νοικοκύρης τοῦ ναοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας, ὁ Ἀβούρης, ἐστεφάνωσα σήμερον τὴν Ἀναστασίαν Χαλκία τοῦ Στάμου Χαλκία μετὸν Θεόδωρον Κόλιαρην. Κουμπᾶροι ὁ κύρ Κανέλλος Γραμματικόπουλος καὶ Εὐστάθιος Μαρτινέγκος». Ἔπεται ἐπικύρωσις Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου καὶ πρωτοπαπᾶ Ζακύνθου Θωμᾶ Μπελέτη.

1715 *Μαΐου 1*. — «Χριστόφορος ἐλέφ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Μητροπόλεως Παλαιῶν Πατρῶν, ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Ἀχαΐας πιστοποιεῖ ὅτι ὁ Θεόδωρος Ἰακώβης γεννηθεὶς ἐν Πατραις παρὰ τοῦ Ἰωάννου Ἰακώβη καὶ Διαμάντως ἐβαπτίσθη ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Τριάδος ὑπὸ τοῦ ἐν Ἱερομονάχοις κ. Δωροθέου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, ἐν ἔτει 1702 Ἰανουαρίου 6 — ἀνάδοχος Ἰωάννης Μαντέλλος». Ἐδόθη ἐν Βενετίᾳ 1715 *Μαΐου* πρώτῃ, ἔθος παλαιόν.

1715 - 1717. — Ἄλλους δύο γάμους ἐτέλεσεν ὁ Διονύσιος Μαζαράκης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Νικολάου τῶν Γραικῶν ἐν Πόλα, καὶ αἱ ἐνδιαφερόμεναι ἐπῆραν τὰ 100 δουκ.

1718 *Μαοῖον 15 Ἀθήνα* ¹⁾, μαὶ τὸ παρον γραμα φανερονον και ομολογουνε η Κυριακὴ ψυχοπεδα του σιορ ἀλαίξι βαιρиси και ὁ ἄντρα της ονοματη Κοσταντης του γηοργου πως ἐκλαίγουν καὶ ψοφουνε δηα επειτροπον τους και καθολικὸν νοικοκιρι τον ανοθι κυρι ἀλέξι οπου εβρισκεται εις τα μερη της χριστιανοσυνης του οπιου διδουναι εξουσια δηα να ηπορι να λαβαινει και να σκοδερι ²⁾ απο το μαγιστρατο ἐξοχότατον τον χαρισμάτον ἀπανο στα σπιταλια της χριστιανοσυνης δοκατα εκατο χαρισμα οπου ἐτιχαν τίς ανοθεν κυριακισ γινῆ του ανοθε κοσταντῆ του γιοργι ταζοντας να κρατοῦν το παρον δια βαιβαιον και μεταθετον ηπομαρτερον και τα ἐξῆς και ανισος ο ανοθεν βαιρисиς δαι ναι βραιθί ³⁾ και εχη να παιαλουναιπορυ ⁴⁾ να εκλαιγε αλο επιτροπον οσαν τον ιδιον και τα ἐξῆς.

σταματις κακαβακισ μαρτυρό.

διμιτριος διαμαντις μαρτυρό.

Nous *Joseph de Gaspari* Cons. er du Roy et Consul pour sa majesté très Chretienne à *athenes*, Lepante ⁵⁾ et les dependences certiffions a tous qu'il apartiendra que c'est la veritable Signature des themoins Signés ci dessus ayant Souscris ama presence en foydequoy *jatteste, fait Athenes* le 27 May 1718 Gaspari Consul. L. S. ⁶⁾.

¹⁾ Φάκελλος 133.

²⁾ Riscuotere = εισπράττω.

³⁾ Δέν εὐρεθῆ.

⁴⁾ Νὰ πάη ἀλλοῦ νὰ ἡμπορῆ

⁵⁾ Ναύπακτος.

⁶⁾ Σφραγίς.

1718 Δεκεμβρίου 12.— Ἴδρα νησί¹⁾ πιστιν βαιβαίαν πiouμεν, οτι η Χρυση του σιορ Αλεξη Βερυση και ὁ ανδρας της Γεώργιος του Μανολη διορηζουν επιτροπον τὸν Αλεξη Βερίσι.

Αναργιρος Βαθης μαρτιρο,

Γεωργιος τοῦ Μανολι βεβαιονω δια τοῦ λογου μου και δια την γυνέκα μου Χρυση ως ανοθι.

Βενετία, 7 Σεπτεμβρίου 1719. Τὰ ἔλαβεν ὁ Ἀλέξ. Βερίσης.

1720 Ἰουνίου 21.— Ὁ κύριος συνταγματάρχης Δῆμος Λιόση τοῦ Νικολάου ἀπὸ τῆ Ρούμελη ὡς πληρεξούσιος τοῦ Ἀναστασίου Λιόση καὶ τῆς γυναικός του Στάμωσ ὡς καὶ τῆς Μαρίνας Γιάννη καὶ Πάνου Λιόση υἱῶν των, ὡς καὶ τοῦ Ἰωάννου Λιόση ἀδελφοῦ τοῦ εἰρημένου Ἀναστάση ὡς καὶ τοῦ Ἀθαν. Τριανταφύλλου καὶ Κασάνδρας Λιόση ἀνεπιῶν τοῦ Ἀναστάση, εἰς τὸ πληρεξούσιον καμωμένον εἰς τὴν πολίχνην Τρίκαλα (Villa di Tricala) τῆς Ρούμελης, ἀπὸ τὸν ἱερέα Γεώργιον Μιχαήλ, Πρωτοπαπᾶν, ἔφημέριον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς πόλεως ταύτης (città), πληρεξούσιον μεταφρασθὲν παρὰ τοῦ ἔφημερίου τῆς Ἐκκλησίας Ἁγίου Γεωργίου Βενετίας Γερασίμου Φωκᾶ. Ὁ εἰρημένος Δῆμος Λιόσης συνταγματάρχης ὡς πληρεξούσιος ἐπίσης τοῦ Δημητρίου Φολεροῦ καὶ τῆς Δρακοῦλας Φολεροῦ προγονῆς του, ὡς καὶ τοῦ Ἀντωνίου καὶ Λεονάρδου υἱῶν τοῦ εἰρημένου συνταγματάρχου Δήμου Λιόση συμφώνως πληρεξουσίω γενομένῳ ἐν τῷ Βράχῳ (Scoglio) Κοιλούρης ἀπὸ τὸν ἱερέα Παναγιώτην, Οἰκονόμον καὶ ἔφημέριον τῆς ἐκκλησίας ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς νησίδος Κουλούρης, διορίζει τὸν Ἀντώνιον Μπόρτολι νὰ εἰσπράξῃ ἀπὸ τοὺς ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων ἐπιμελητᾶς 10 ἐντάλματα διὰ δουκάτα 1000».

1720 9 Ὀκτωβρίου²⁾. — Ὁ Μιχαήλ Καραγιάννης τοῦ ποτε Ἰωάννου ἐξ Ἀθηνῶν, ἐξ ὀνόματος τῆς Φλώρας Καραγιάννη γυναικός του καὶ τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων του: Νικολάου, Σωτηρίου, Γαρουφαλιᾶς, Κατερίνης, Μαρίας, καὶ Μίχου, διορίζει πληρεξούσιον τὸν Ἀντώνιον Μπόρτολι, ἵνα εἰσπράξῃ ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπείαν Φλαγγίνη 7 ἐντάλματα ἀπὸ 50 δουκ. ἕκαστον ἦτοι δουκ. 350.

1721 13 Ἀπριλίου. — Ὁ κ. Γεώργιος Βαλαβάνης τοῦ ποτε Νικολάου ἐκ Ρούμελης ὡς πληρεξούσιος τοῦ κ. Γεωργάκη Παραγιοῦ καὶ τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων του: Τριανταφυλιᾶς, Παρασκευῆς, Κωνσταντίνου, Ἐμμανουήλ, Εὐθυμίου, Βασιλείου, Αἰκατερίνης, Ἀγγελῆνας καὶ Παργιανῆς, συμφώνως πληρεξουσίῳ γραφέντι ἐν Κων/πόλει ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ Γερασίμου Ἐπισκόπου Σινᾶ, μεταφρασθέντι ἐδῶ ὑπὸ τοῦ ἱερέως Γεωργίου Πατούσα, διορίζει πληρεξούσιον τὸν Ἀντώνιον Μπόρτολι ἵνα εἰσπράξῃ ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπείαν Φλαγγίνη τὰ δουκάτα 650 τὰ ὁποῖα ὑπεσχέθη εἰς τὰ 10 εἰρημένα ἄτομα τὴν 10^{ην} παρελθόντος Ἰουλίου».

¹⁾ Φάκελλος 133.

²⁾ Φάκελλος 144.

1723 *Ἰουνίου 3.* — Ἡ Ἄντωνία τοῦ Χριστοδ. Σπύρου ἐστεφανώθη ἐν Ζακύνθῳ ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου Δημητρίου Μανιώτη, τὸν Δημήτριον Καμπάρην. Ἐπισυνάπτεται πιστοποιητικὸν τοῦ Ἐνετοῦ Ναυάρχου Antonin Diedo ὅστις πιστοποιεῖ, ἐπὶ τῇ βάσει ἐνόρκου διαβεβαιώσεως τοῦ Pietro Pasqualigo, governator da mar, ὅτι ὁ Χριστ. Σπύρος ἐκ Ζακύνθου ἐφρονεύθη ἐπὶ πολεμικοῦ πλοίου, ἔνθα ὑπηρετεῖ, ἔξωθι τοῦ Ἁγίου Ὅρους τὴν 16 Ἰουνίου 1717. (Συμφώνως τῇ διαθήκῃ, δὲν ἐτίθετο εἰς τὴν κληρωτίδα ἢ κόρη φονευθέντος ἐν πολέμῳ, τοῦ παρὰ τοῖς Ἐνετοῖς ὑπηρετοῦντος Ἑλλήνος).

1723 *Αὐγούστου 20.* — Ὁ Ἀρχιεπ. Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου Ἀγάπιος Λοβέρδος πιστοποιεῖ ὅτι ἡ Μαρία Λιβαδά τοῦ Δημητρίου καὶ τῆς Anzoletta Bruno, ἐστεφανώθη τῇ 18 Αὐγούστου 1723 τὸν Ἀθαν. Λυκούδη τοῦ Δημητρίου.

1724 *Ἀπριλίου 7.* — Ἱεροθέος ἱερομόναχος ὁ Μερατάρης ἐφημέριος τοῦ ναοῦ τοῦ Προφήτου Ἡλία τῶν Γραικῶν ἐν Ζάρα, πιστοποιεῖ ὅτι ἐστεφάνωσε τὴν κυράτσα Ἄνναν τοῦ ποτε Γεωργίου Ἀβράμη ἀπὸ τὴν Κρήτην μὲ τὸν Ἀπόστολον Στογιανοβίκι ἀπὸ τῆ Ῥούμελη. Κουμπάροι: ὁ σιὸρ Μιχαὴλ Μερατάρης ἀρμιράγιος¹⁾ τοῦ ἀφεντὸς Γενεράλ Νικόλα Ἐρίτζου καὶ ἡ Λάουρα τοῦ Νικόλα ντὲ Τζόρτζη καὶ ὁ Πέτρος Καραντζιάς».

1724 *Μαΐου 28.* — Ἰωάννης Μηνιάτης Ἀρχιερ. Ἐπίτροπος Κεφαλληνίας καὶ πρωτοπαπῆς. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Θεὸς νὰ ἐπροσκάλεσεν εἰς καλυτέραν ζωὴν τὸν μακαρίτην ἀρχιερέα Κεφαλληνίας κ. Ἀγάπιον Λοβέρδον, πιστοποιῶ ὅτι ἡ Αἰκατερίνη τοῦ Δημ. Αὐλωνίτου καὶ Διαμάντως ἐβαπτίσθη ἀπὸ τὸν ἱερέα Ἀναστάσιον Κρασσᾶν ἐφημέριον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Παναγίας τῶν Περγλυκάτων εἰς τὰ 1706 Νοεμβρίου 10. Ἀνάδοχοι: Θεόδωρος Χωραφᾶς καὶ Ἀντώνιος Κρασσᾶς τοῦ Κωνσταντίνου.

1712 *Αὐγούστου 30 Βενετία.* — Εὐρισκόμενος ἐδῶ εἰς Βενετίαν ἐγὼ ὁ κάτωθεν ὑπογεγραμμένος πίστιν ἀληθείας ποιῶ ὅτι εἰς τοὺς 1696 Φεβρουαρίου 28, ὦν ἐφημέριος τῆς Θεοτόκου Φανερωμένης τοῦ Ναυπλίου, ἐβάπτισα τὴν Ἀρετὴν θυγατέρα τοῦ Zorzi Varda ἀπὸ τὴν Κρήτην καὶ τῆς Μαρίας Μπονινοπούλας ὁμοίως.

Ἰωάννης ἱερεὺς ὁ Κληματαράς πρωτέκδικος Ναυπλίου.

1726 *Μαΐου 18.* — Ἀντώνιος Κατήφορος²⁾ Ἀρχιεπισβύτερος Ζακύνθου καὶ Ἐφημέριος τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῶν ξένων ἐστεφάνωσε τὴν κυρά Παουλίαν τοῦ Γεωργίου Θεοδόση μὲ τὸν Εὐστάθιον Παπαδόπουλον, τῇ 8 Ἰουλίου 1725.

Ὁ αὐτὸς τῇ 18 Σεπτεμβρίου 1726 ὅτι ἐστεφάνωσε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν Ἰουστίναν τοῦ Ἀλεξίου Λιβαθινοπούλου καὶ τῆς Μαρίας Δραμισσοπούλας μὲ τὸν Νικόλαον Πανιέλον.

¹⁾ Ναύαρχος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχιναυάρχου (Proveditor General da Mar) Νικόλαου Ἐρίτζου.

²⁾ εἶναι ὁ χρηματίας Γυμνασιάρχης τοῦ Φλαγγινιανοῦ.

1726 29 Δεκεμβρίου. — Σωφρόνιος Ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου ὁ Ρομαντζᾶς πιστοποιεῖ ὅτι ὁ ἱερεὺς Γεώργιος Λοβέρδος ἐφημέριος τῆς Θεοτόκου τῶν Περλιγγάτων εἰς τὸ Ληξοῦρι, ἔστεφάνωσε τὴν Νικολέταν Ἀλεξ. Κουρούκλη μετὸν Ἰωάν. Καμινάσην.

1726. — Συναντῶμεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀγίου Νικολάου τῶν Ἑλλήνων ἐν Ροῦα ὡς ἐφημέριον τὸν Πέτρον ἱερέα τὸν Γιαφούνην, ἐν Ζακύνθῳ τὸν Ἀβέρκιον ἢ Ἀρσένιον Ἱερομόναχον τὸν Τεμπονέραν ἐφημέριον Ἀγ. Ἀντωνίου καὶ Ἀνδρέαν ἱερέα τὸν Νομικόν, τῆς Ἁγίας Μαρίνας, τὸν Δανιὴλ Μελαχρινὸν ἐφημέριον μονῆς τοῦ Σωτήρος ἐν Κερκύρᾳ, τῷ 1728 τὸν ῥηθέντα Ἀντώνιον Κατήφορον, ὡς Ἀρχιεπισκοπικὸν Ἐπίτροπον καὶ πρωτοπαπᾶν Ζακύνθου, τὸν Ἀναστάσιον ἱερέα τὸν Μεταξᾶν ἐφημέριον ἐκκλησίας Ἀγ. Θεοδώρων τοῦ Κάστρου (Κεφαλληνίας), τὸν Ἀλέξανδρον ἱερέα τὸν Χοῖδᾶν ἐφημέριον τῆς ἐνδόξου Ἀναλήψεως καὶ Ζωσιμᾶν Ροσόλυμον ἱερουργοῦντα ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ τοῦ Ληξουρίου, τῷ 1724 τὸν Φραγκίσκον ἱερέα τὸν Κονταρίνι ἐφημέριον τοῦ ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου εἰς Ληξοῦρι.

Τῷ 1726 16 Ἀγούστου. — Ἰωάννην τὸν Μηνιάτην Πρωτοπαπᾶν Κεφαλληνίας τοποτηρητὴν τοῦ εἰς περιοδείαν εὐρισκομένου Ἀρχιεπισκόπου, Ἀντώνιον ἱερέα τὸν Θεριανὸν ἐφημέριον Ἀγ. Κωνσταντίνου Ζακύνθου, Ἰωάννην ἱερέα τὸν Λιβέριον ἐφημέριον τῆς Θείας Ἀναλήψεως, Νικηφόρον ἱερομόναχον τὸν Βλαστὸν ἐφημέριον τῆς ἐκκλησίας Ἀρσενιότισσας τοῦ Τζούφλη, Ἀρτέμιον ἱερομόναχον ἐκκλησίας Ἀγ. Ἰωάν. Χρυσοστόμου Ζακύνθου, Ἀναστ. ἱερ. τὸν Τρέκαν τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου Χρυσοστόμου Ληξουρίου.

Τῷ 1727. — Στυλιανὸν ἱερ. τὸν Πινατόρον ἐφημέριον Μεγάλῃς Παρασκευῆς Ἀργοστολίου, τῷ 1729 20 Αὐγούστου Νικόλαον ἱερέα τὸν Μηνιάτην, πρωτονοτάριον, Γεώργιον ἱερέα τὸν Γεράκην καὶ ἐφημέριον Ἀγίας Τριάδος Ἀργοστολίου, Νικόλαον πρῶην πρωτοπαπᾶν τὸν Μπαρτζὸν ἐφημέριον Ἀποστόλου Παύλου, Ζακύνθου, Θεόδ. ἱερέα τὸν Ρίζον ἐφημέριον Ἀγ. Παντελεήμονος Ζακύνθου.

Τῇ 24 Ἀπριλίου 1731 Ζάρα. — Ἑλλήν. ἐκκλησία Προφήτου Ἡλία. Ὁ Νικόλαος Δούκας ἐκ Μακεδονίας κάτοικος νησίδος Osgliach ἔναντι τῆς Ζάρα ἔστεφανώθη τὴν Παρασκευὴν τοῦ Καπιτὰν Μάρκου Καρατζιά παρ' ἐμοῦ Διονυσίου ἱερομονάχου τοῦ Σιναΐτου, κωλυμένου τοῦ ἐφημερίου Δωροθέου Μερατάρη».

1727. — Ὁ ἐφημέριος Πέτρος Γιαφούνης τοῦ Ἀγ. Νικολάου τῶν Γραικῶν ἐν Ροῦα ἐτέλεσε δύο γάμους ἐκεῖ, μεταξὺ Δαλμοτῶν.

1732 Ἰουλίου 22. — Ὁ Δωροθέος Μερατάρης ἐφημέριος Προφήτου Ἡλία ἐν Ζάρα ἔστεφάνωσε τὸν Μάρκον τοῦ Πέτρου Σαραλιᾶ ἐκ Sebenico μετὴν Δωροθέαν τοῦ ποτε Γεωργίου Λέκα.

1725 Ἀπριλίου 15 εἰς Ἀθήνας ¹⁾. — Ὁ Ἀθηναίων Ἰάκωβος βεβαιοῖ «Ἐν μπρο-

¹⁾ Φάκελλος ἀριθ. 154.

σθεν τοῦ πανιερωτάτου καὶ λογιωτάτου ἡμῶν αὐθεντὸς καὶ δεσπότη μητροπολίτου Ἀθηνῶν κυρίου κυρίου Ἰακώβου καὶ τὸν κάτοθεν ὑπογεγραμμένων αξιοπίστων καὶ ἐμοῦ νοταρίου ἐφανίστησαν σωματικὸς ὅτε κυρ νικολὸς Πουλος καὶ ὁ κυρ διμήτρις καρσιβάνις καὶ ἀργυρὸς πουλος γνωρισμένοι ὑπο ἡμῶν δια ἄξιη πίστεος καὶ ὁπρὶ μαρτυρίαν με θόρκου πὸς ἡ κρεούζα ἦνε νομημος θηγάτιρ τού ποτες κυρ ἀργυρου κοτονικια καὶ τῆς κασάντρας θηγατρὸς του ποτε διμητρίου παπαθωμᾶ καὶ βαπτισμένοι εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου εἰς τὸ παζάρι εἰς τοὺς 1705 ὑπο του ἔφημερίου του ποταὶ μακαρίτου Παπασαμουήλ ὁπου ἦτον τὸν γκερὸν ἐκείνον ἐφιμεριος εἰς τὸν αὐτὸν ναὸν καὶ ἡ νονά τῆς ἐστάθη ἡ κυρα κρεούζα ἡ θηγάτιρ του ποτε νηκολιοῦ Χιλὰ ἡ ὁπια Κρεούζα θηγάτιρ του ἀνοθι ποτε κοτονικια ζῆ εως τὴν σήμερον παρθένα καὶ τημιμένη με πράξις φρόνιμες καὶ τημιμένες ὁμοιος εὐρίσκεται εἰς ἐσχάτην πενία καὶ ἀκολουθα τορίτον¹⁾ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας σθεν εἰς ἐνδιξὴν καὶ βεβαίωση τις ἀληθῆς τῆς ἐδοθη ἡ παρούσα φέδε

δημητριος καρσηβανος βαιβαιων με θόρκου
 Ἀργυρὸς πουλος βεβειώνω μεθε ὠρκω
 Νικολὸς Πουλος βεβαιώνω με θορκου
 μιχαήλ Γερένης μαρτιρῶ
 Ἀντωνῆς Παλαιολογος μαρτιρῶ
 Ἀθανάσιος Τυρων.της μαρτιρῶ
 Διμητριος Πατούσας μαρτιρῶ
 Χριστόδουλος Πατούσας μαρτιρῶ
 Λεονάρδος Καλογεράς μαρτιρῶ

Ἐγὼ Πρωτονωτάριος μπερνάρδος ὁ Παλαιολόγος μαρτιρῶ καὶ οὗτος υπογραφα

Nous Gaspari Consul de france affirmons le sijn cj contre estre veritables
 comme aussi le sijn du notaire cj dessous.

Athenes le 2 May 1725.

Βερνάρδος Καπιτανάκης τοῦ ποτε Ἰωάννου ἐξ Ἀθηνῶν καὶ
 Δημήτριος Παΐκος τοῦ Κωνσταντίνου ὁμοίως ἐξ Ἀθηνῶν
 βεβαιώνουν διὰ αἱ ἄνω ὑπογραφαὶ εἶνε γνήσιαι.

Βενετία 9 Ἰουλίου 1725.

Συμβολαιογράφος Ἐμίλιος Βελάνος²⁾

Καὶ τὸ μὲν δημοσιευθὲν ἄνω εἶναι τὸ βαπτιστικὸν ὄπερ ἐστάλη εἰς Βενε-
 τίαν ἵνα κληρωθῇ ἡ ὀρθοίσα ἥτις ἠνυνοήθη ὑπὸ τῆς τύχης καὶ ἐδῶ μετὰ ἑπτὰ ἔτη
 παρουσίασε τὸ πιστοποιητικὸν γάμου, ἔχον οὕτως :

Εἰς δόξαν Χοῦ 1732 Ὀκτωβρίου 15 εἰς Ἀθήνας.

Πηστην ἀληθηνὴν καὶ βεβαίαν πηδὸ ἐγὼ ὁ κατωθεν υπογεγραμμενος ἐφημέριος τοῦ

¹⁾ Τὸ δόγμα.

²⁾ Οἱ Συμβολαιογράφοι Βελάνοι ἦσαν Ἑλληνορθόδοξοι ἐκ Κρήτης.

ναοῦ τῆς ὑπερευλογημένης δεσπίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ αειπαρθένου Μαρίας τῆς ἐπονομαζομένης Μεγάλης Παναγίας εἰς τούτην τὴν χώραν πῶς εστεφάνωσα κατα τοὺς θείους καὶ ιεροὺς νομούς τῆς αγίας ἡμῶν Ανατολικῆς ἐκκλησίας πρωτον γάμον τον κυρ Φιλαχτὸ μαρουσιάτη με τὴν κυρα Κρεοῦζα θυγάτηρ νομιμος του ποτε ἀργυροῦ κοτονικια καὶ εἰς ἐνδιξην ἀληθείας εδοθη ἡ παρουσία του αυτοῦ γαμπροῦ ὡς ἀνω οτι ἀναδουλευτῆ οπου του χριαστῆ καὶ τα ἐξῆς.

σιμεὼν ἱερομοναχος ἐφημεριος του ανωθε ναοῦ βεβεῶνο.

ἡ ταπεινοτης ἡμῶν μετα των περι αυτὴν κληρικῶν πιστιν βεβαίαν ποιεῖται πῶς ὁ ἀνωθι ἐφιμεριος σιμεῖον εἶναι καὶ ευρισκεται εἰς τον ἀνωθεν της κυριας Θεοτοκου Ναον καὶ το ἀνωθι συνοικέσιον ὑπάρχει ἀληθὲς καὶ βέβαιον. Ὅθεν καὶ ἐδώσαμεν την παρουσαν πιστιν εἰς χειρας του ἀνωθεν γαμπροῦ καὶ εἰς ἐνδειξιν ἀληθείας,

ὁ Ἀθηνῶν Ἰάκωβος βεβαιοῖ

Λαμπρος ιερεας καὶ οικονομος βαιβεοῖ

διμητριος ιερεας καὶ σακελαριος βεβαιοῖ

Λαζαρος ιερευς καὶ σκευοφυλαξ βεβαιοῖ

διμητριος ιερεὺς καὶ χαροφύλαξ βεβαιοῖ

διμητριος ιερευς καὶ σακελῶν βεβεῶνο

Βενετία 26 Φεβρουαρίου 1732. — Ὁ διδάκτωρ κ. Γεώργιος Πατούσας τοῦ ποτε Σταμάτη διδάσκαλος τοῦ Φλαγγινιανοῦ Φροντιστηρίου τῆς πόλεως ταύτης καὶ ὁ κ. Πανταζῆς Σκουζέ υἱὸς τοῦ κ. Μονασίου ἐξ Ἀθηνῶν, με ἐβεβαίωσαν μεθ' ὄρκου ὅτι τὸ εἰρημένον ἑλληνιστὶ ἔγγραφον ὑπεγράφη ἰδιοχείρως παρὰ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν κ. Ἰακώβου.

Συμβολαιογράφος Ἐνετός, Ἐμίλιος Βελαῖνος

Πρὸς εἰσπραξιν τῶν 100 δουκάτων ἔγινε τὸ κάτωθι πληρεξούσιον:

Εἰς δόξαν Χοῦ 1732¹⁾ Οκτόμβρη 20 εἰς Ἀθηνῶν. — Ἐνιφανιστησαν ἐμπροστά μου νοταρηου καὶ μαρτυρων ο κυρ φυλαχτος μαρουσιατις καὶ η θυγατηρ νομιμος του ποτε κυρ Γυρου κοτονικια ονοματη Κριοῦζα ἀντρογηνο στεφανομενο κατα τους θηους καὶ ιερους νομούς τῆς αγίας του Θεοῦ ἀνατολικῆς ἐκκλησίας το οποιο ἀντρογηνο εἰς δινάμειω της παρουσης πειεὶ καὶ ἐκλεγει δια νομιμον του επιτροπον καὶ καθοληκον κόμισο²⁾ του τον κυρ Φυλαχτο βοβὸν προς τον οπίον διδουν ἀπλην ἀδιαν καὶ ἐξουσιαν να ἡμπορη να σκουδερη ἀπο το ἐξοχοτατο μακιστρατο οτι σοπρα³⁾ οσπιτάλι⁴⁾ καὶ λογους⁵⁾ πious⁶⁾ καὶ ἀπο κάθε ἀλη ἀφεντικη κασα ἢ μπανκο δηγιρο⁷⁾ τα δου-

¹⁾ Φάκελλος 184.

²⁾ Ἐπιστάτην.

^{3), 4)} Ἐπὶ τῶν Νοσοκομείων.

^{5), 6)} Λιογχιπίι = εὐαγὴ καθιδρύματα.

⁷⁾ Banco di giro = κρατικὸν Τραπεζικὸν Γραφεῖον ἐν Βενετίᾳ.

κατα ασημενια εκατον οπου ητον αυτης της κира κρεούζας έτηχανε, χάρην απο το λασο του ποτε Φλαγγινη με τους 1725 καπος διαλαμβανι πολυ καληοτερα η φεδε της αυτης χαρητας οπου εύρίσχετε εις το ανοθι μαγηστρατο και να ημπορή να αφηνη της προεπουμενες καουκιονες ¹⁾ και η αυτη σκόσι ²⁾ να εινε στερεά βέβαια και απερα σαλευτι και ουτω περηκάλεσε να γραψω ως θέλι βεβαιωση η ηδιοχηρο του ο αυτος γαμβρος δια ονομα της ανο συμβιας του και υπο μαρτυριας και των εξής.

Φυλακτος μαρουσιατη βεβέονω ομον και δια ονομα της οιβιας μου Κρεούζης.

Λεονάρδος Καλογεράς μαρτιρω

Αγγελαικις Καντζιλαιίρης μαρτιρω

μπερνάρδος Πατισιάτης >

μπερνάρδος Καπιτανάκης >

Γεωργιος δημάκις >

Ίωάννης Ταρωνήτης >

Ο Αθηνών πρωτονοταριος μπερναρδής ο Παλαιολογος μαρτιρω και ουτως υπογραψα.

1733 Φεβρουαριον 2 στο παλαιόν, ο Μητροπολίτης Σμύρνης Νεόφυτος βεβαιοί.

«κάμνο πιστιν αληθινή εγω υποκατοθεν επιμέριος και σίγγελος τής μιτροπόλαιος μσυρνης και εκκλησια ονομαζομενη αγια Φοτινή τήν σημερον εβλογησα εις τα 1733 Ίανουαριου 28 τήν μαρίνα θυγάτηρ του ποτε Νικόλα Μπαλαμπάνη με τον Γιαννάκη Αυγουστή ο ανοθι μπαλαμπανης δεν εκαμεν αλη θυγατεραν ζοντας του, μονον ονοματη μαριναν αίτην την οπίαν τους ευλογησα ρομέϊκα ως ρομέϊ και οι δύο απο τής γεννήσεως και εις πιστεως τήν αληθιαν δίνω στα χερια ινα λαβη το λασο του Φλαγγινη κατα την εστρασιον ³⁾ και ουτως υπογραφομεν».

Εγω Ιγνατιος Τινγκας εφημεριος και συγγελος τής αγιας μητροπολαιως Φοτινης ομυρνης βεβέονω.

Noi Franco Cortazzi per la Ser.ma Rep.a Console in Smirne et sue dipendenze ⁴⁾.

Επιοννάπεται και τὸ βαπτιστικόν: 1723 5 Μαΐου. — Σπυρίδων Βούλγαρης έλέφ Θεοῦ Μέγας πρωτοπαπᾶς πόλεως και νήσου Κερκύρας, ότι ή Μαρίνα του ποτε Νικολ. Μπαλαμπάνη εκ Ναυπλίου, πρώην αιχμαλώτου, έβαπτίσθη εν τῇ μονῇ τῶν Ἀσωμάτων εν τῇ ῥηθείση πόλει, γεννημένη μετὰ τῆς νομίμου συμβίας του Ἀργεντοῦς εκ Χίου, υπό Γαβριήλ Ιερέως εκ Εδρίπου εφημερίου τῆς ἀνωθεν Μονῆς. Ἀνάδοχος Χατζι Παλαιολογος Καπούτζος.

¹⁾ Cauzioni = ἀσφαλείας, έγγυήσεις.

²⁾ Scosso = εισπραχθέν, εισπραξις.

³⁾ Ἐξαγωγήν εκ τῆς κληρωτίδος.

⁴⁾ Ἡμεῖς Φράγκος Χορτάκης διά τήν Γαληνοτάτην Δημοκρατίαν πρόξενος Σμύρνης και τῶν εκ ταύτης έξαρτωμένων μερών.

1737 Ἀπριλίου 2 Πάτριαι (ἔγγραφον Ἰταλιστί). — Ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Γραμματεῖαν τοῦ Βρεττανικοῦ Προξενείου ὁ αἰδ. Ἱερομόναχος Δὸν Συμεὼν Ἀντύπας ἐκ Κεφαλληνίας, διαμένων ἐν Ἀθήναις, ὅστις ἐβεβαίωσεν ἐνόρκως ὅτι τὴν 1^{ην} Ἰουνίου 1728 ἐστεφάνωσε τὸν Δομήνικον Κουερίνι τοῦ ποτε Ἀνδρέα μὲ τὴν Ἀνεζίναν θυγατέρα τοῦ κ. Γεωργίου Κουμάνου, προξένου Ἐνετοῦ ἐν Ναυπάκτῳ, ἀμφοτέρους Ἑλληνορθοδόξου δόγματος καὶ ὁ γάμος ἐτελέσθη εἰς τὴν Δραγομιστᾶν ¹⁾ (Dragomestà) ἐν τῷ Ναῶ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα. Κουμπᾶροι Βικέντιος καὶ Βαλιᾶνος Πλέσση ἐκ Κεφαλληνίας.

Συμεὼν Ἀντύπας Ἱερομόναχος βεβαίῳ.

Γεώργιος Μηνιάτης Καγγελάριος ἀντέγραψε καὶ ὑπέγραψε.

Ἡμεῖς Nicolò Paul, πρόξενος Βρεττανός, πιστοποιοῦμεν ὅτι τὸ ἄνω ἀντίγραφον εἶναι αὐθεντικὸν γραμμένον ἰδιοχείρως ἀπὸ τὸν κ. Γεώργιον Μηνιάτην καὶ ὑπογεγραμμένον παρὰ τοῦ ἰδίου. Ἐγένετο ἐν τῷ ἐν Πάτριας Προξενικῷ Καταστήματι τῇ 2 Ἀπριλίου 1733.

Ὁ Βρεττανὸς Πρόξενος Nicolò Paul.

1734 Σεπτεβρίου 8 εἰς Ἀθήνας. — πιστιν αλιθῆ καὶ βεβαιαν αποκαθιστημε εγὼ ὁ κατωθεν γεγραμμενος εφημεριος τοῦ σεβασμίου Ναοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐπονομαζομένης Παναγίας Ἀγγέλου κειμενου ἐνδον τῆς ἐνταῦθα τῶν Ἀθηνῶν πολιτείας πῶς κατὰ τοὺς θείους καὶ ιεροὺς νόμους τῆς αγίας τοῦ Χριστοῦ Ανατολικῆς ἐκκλησίας ἐστεφάνωσα εἰς πρωτον γαμον τὸν Γεωργάκι Μιχαῆλ Αἰγινήτη μετὰ τῆς Ἀνης θυγατρὸς νομίμου του ποτε Στάμου Ρακιντζῆ καὶ Παναγιωτας οντος κουμπάρου τοῦ κ. Γεωργάκι κούρη καὶ πρὸς ἐνδειξιν εγινε τὸ παρὸν μου ἐνυπογραφον ὑπομαρτυρον τῶν κατωθεν αξιοπιστων μαρτυρων προσέτι βεβαιοῦντος τοῦ πανιερωτάτου ημῶν Μητροπολίτου εἰς ἀσφάλειαν.

*Σταματιως ιερευσ καὶ προτεκδικος ἐστεφανωσα τον ανωθε
εἰς γαμον πρῶτον κατὰ τοὺς θείους καὶ ιερους νομους.*

Gaspari, thimoin, Nicolas Logotheti, Console Britanico Testimonio,

Μιχάλης Γερένης μαρτυρας, Βερνάρδος Καπιτανάκης μάρτυς, Νικόλαος Παπαδάκης, Ἀντώνης Δαρακλόγης.

Ὁ Ἀθηνῶν Γεράσιμος ἐπιβεβαίῳ.

1734 Φεβρουαρίου 2, (Ἰταλιστί). — πιστοποιῶ μεθ' ὅρκου ἐγὼ ὁ πρωτοπαπᾶς τῆς σεβασμίας Ἐκκλησίας τοῦ Ἀγ. Ἰουλιανοῦ τῶν Γραικῶν ἐν τῇ πόλει τοῦ Sebenico ὅτι ἡ Θωμαζίνα τοῦ Γεωργίου Καλίκη καὶ τῆς Βίδας συζύγου του, ἐβαπτίσθη ἀπὸ τὸν προκάτοχόν μου Γεράσιμον Γκλιουμποτίνα ἀπὸ τὸ Πιερόϊ, περιφερείας Πόλας, τῇ 19 Μαΐου 1715 ὡς φαίνεται εἰς τὰ βιβλία Βαπτίσεων τῆς ἐκκλησίας ταύτης.

Ἐγὼ Δὸν Νικόλαος Μεταξᾶς βεβαίῳ ἰδιοχείρως.

¹⁾ Πρόκειται περὶ τοῦ Ἀστακοῦ, ὃν οἱ Ἐνετοὶ ὀνόμαζον Dragomeste.

Διὰ πιστοπ. 7 Ἰουλίου 1736 τοῦ ἰδίου Μεταξᾶ γίνεται δῆλον ὅτι ἡ Θωμαζίνα ἔστεφανώθη τὸν Γεώργιον Λαλίκην ἐν τῇ εἰρημένῃ ἑλληνικῇ ἐκκλησίᾳ».

1734 Ἀγούστου 6 εἰς Ἀθήνας. — πιστιν αληθη και βεβαίαν αποκαθίστημι ἐγὼ ὁ κατωθεν εφημέριος τοῦ σεβασμίου καὶ θείου Ναοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τοῦ ἐπονομαζομένου *μαγκούτη* κείμενον ἔνδον κατὰ τὴν ἐνταῦθα τῶν Ἀθηνῶν πολιτειαν πως εστεφανωσα κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς νομους τῆς αγίας τοῦ Χριστοῦ Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας τον κυρ ανδρεαν Παύζον με την παρθένον κυρὰ Φλωροῦν του ποτε γεώργη Αγγίκου καὶ Κρεοῦζας, κουμπάρος Κουτρικᾶς Νικόλαος ὄθεν εἰς πληρεστάτην βεβαίωσιν εγινε τὸ παρὸν ενυπογραφον προσμαρτυρικο τον κατοθεν τιμηωτατων αρχοντων προσεπιβεβεοῦντος καὶ τοῦ πανιερωτάτου ημων μητροπολιτου διασφαλειαν.

Λαμπρος ιερευς και οικονομος, εφημεριος τοῦ Ἰωάννου Μαγκουτη βεβαῖο.

**) Ἀθηνῶν Γεράσιμος ἐπιβεβαῖο.*

Gaspari j'affirme le sein deleconome, Nicolas Logothetis, Console Britanico come sopra. Μιχαήλ γερένης μάρτυς, Μπερονάρδος Καπιτανάκις μάρτυς, Λεονάρδος Καλογεράς μάρτυς.

Ἐπισυνάπτεται καὶ βαπτιστικὸν ἔχον οὕτω :

1729 9 Ἀπριλίου. — Ὅτι ἡ Φλωροῦ τοῦ Γεωργίου Ἀγγίκου καὶ Κρεοῦζας ἔβαπτίσθη εἰς τὸν Ἁγ. Ἰωάννην Μαγκούτη εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀθηνῶν τῇ 12 Νοεμβρίου 1704 ἀπὸ τὸν εὐλαβέστατον κυρ παπᾶ *γεροῦτζο Ἀλέξημ*, οἰκονόμον ἐφημέριον.

Ἰωάννης Παπαγγελῆς νοτάριος Ἀθηνῶν μαρτιῶ και ὑπόγραφα.

Nous Joseph de Gaspari Cons¹⁾ du Roy et Consul de france a Athènes et ses dépendances certiffions que le certificat ci dessus a este ²⁾ fait par le notaire public de cette vile et pour estre ³⁾ la verite telle, nous avons signé le présent.

a Athènes le 22 Avril 1729. s. n.

Gaspari.

1735 Ἀγούστου 8. — Ἡ Νικολέτα τοῦ αἰδεσίμου Βασιλείου Κολυβᾶ ἔστεφανώθη ἐν Λευκάδι τὸν Λουκᾶν Βριώνην τοῦ Ἀντζολέτου, ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου ἱερέως τοῦ Πολίτη, ἐν τῇ νήσῳ τῆς Ἁγίας Μαύρας ὡς μαρτυρεῖ πιστοποιητικὸν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Λευκάδος *Εἰγγενίου*.

1737 13 Ἀπριλίου. — Ὁ αἰδ. Νικόλαος Μεταξᾶς ἐφημέριος ἑλληνικῆς ἐκκλησίας Ἁγ. Ἰουλιανοῦ ἐν *Sebenico* ἔστεφάνωσε τὴν Μαρίαν τοῦ ποτε Γεωργίου Κοντογιάννη με τὸν Στέφανον Δραγόλοβικ.

1736 Σεπτεμβρίου 20. — Ὁ ἱερεὺς Δημήτριος Βάλσαμος ἔστεφάνωσε ἐν Ζακύνθῳ τὴν Ἀναστασίαν θυγατέρα τοῦ Μαρίνου Βάλσαμου — *γονευθέντος ἔξωθι τῆς Τενέδου*

¹⁾ Conseiller.

²⁾ été. ³⁾ être.

ἐπὶ τοῦ Ἐγκτικῆς Πολεμικοῦ San Gaetano ἔνθα ὑπηρετεῖ ὡς ἐθελοντῆς ναύτης, ὡς μαρτυρεῖ πιστοπ. τοῦ κυβερνήτου τοῦ σκάφους Βαρθολομαίου Μπάλλι — μὲ τὸν Ἀντώνιον Βάλσαμον τῆς Κοινότητος Βαλσαμάτα.

1729 Ἰανουαρίου 30. — Ἡ Μαργαρίτα τοῦ Ἰωάννου Βέργη καὶ τῆς Κατερίνας τοῦ ποτε Ἰωάννη Γερομεργιάτη ἐβαπτίσθη ἐν Κορίνθῳ ἐν τῷ ναῶ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου Παπαγιάν Τηγιότι, καὶ ἐστεφανώθη τὸν Νικόλαον Μακρῆν, ἱερογούντος τοῦ ἱερέως Σπυρίδωνος Μεταξᾶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Πλατυτέρα τῆς Κερκύρας.

1737. — Αἱ δύο θυγατέρες τοῦ ἱερέως Ἀντωνίου Βασιλᾶ ὑπανδρεύθησαν ἐν Κερκύρᾳ ἡ μὲν Φραντσεσκίνα τὸν Ἀναστάσιον Παντελῖον ὑπὸ ἱερέως Μιχαὴλ Σαγιά ἐφημερίου ἐκκλησίας Ἀγ. Νικολάου, ἡ δὲ Ἀντωνία τὸν Νικόλαον Μαζαράκην ὑπὸ ἱερέως Ἀνδρέα Ἀργυροκαστρίτη ἐφημ. τῆς Σπηλιώτισσας.

1738 Ἰουλίου 20, Ἀγ. Μαύρου. — Ὅτι ὁ Ἀντώνιος Ποπολάτος ἐνυμφεύθη τὴν Αἰκατερίνην Ἀναστασίου Γρυπάρη ἐκ Ζακύνθου, μὴ ὑπάρχοντος ἐμποδίου ὡς μαρτυροῦν:

Νικόλαος Τρίμπας, Ἀντώνιος Ἀντύπας, Γεώργιος Λόξα, Σταμάτιος Μπισκόνη κάτοικοι Λευκάδος.

Παράνυμφοι ὁ Ἐκκλημπρότατος Δόκτωρ Ἀμβρόσιος Χαλικιόπουλος τοῦ ποτε Στέλιου καὶ Ἰωάννης Μουδιᾶνος τοῦ ποτε Νικολάου

Ὁ εὐλόγησας τὸν γάμον Κωνσταντῖνος ἱερεὺς Μουδιᾶνος.

1733 Ἀπριλίου 13. — Ὁ Στέφανος ἱερεὺς Τυπάλδος τῆς ἐκκλησίας Ἀγ. Σπυρίδωνος εἰς Ληξούρι ἐστεφάνωσε τὸν Φραγκίσκον Κοκίνην μὲ τὴν Μαρίαν τοῦ Ἀνδρέα Δελαπόρτα καὶ Καλομοίρας βαπτισθεῖσαν παρὰ τοῦ Γεωργίου ἱερέως Τυπάλδου τῇ 10 Ἰουνίου 1723 «καὶ εἶναι ἡθῶν χριστῶν ἀπὸ ταῖς λοιπαῖς ἀρχοντοπούλαις τῆς πατρίδος».

Ἐπικυρώνει: Ἀναστάσιος Τρέκας Ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος.

Δαλματία 1736 16 Ἰανουαρίου. — Ὁ ἱερεὺς Πέτρος Γιαφούνης ἐστεφάνωσε τὴν Ναταλίαν Μιχαὴλ Λουμποτίνα μὲ τὸν Λάζαρον Δράκοβικ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀγ. Νικολάου Ρολα. Ὁ ἴδιος τῇ 29 Νοεμβρίου 1738 τὴν Μαργαρίταν τοῦ Στογιάνου Δράκοβικ μὲ τὸν Μιχαὴλ Ἰσκάροτο τοῦ Ἰωάννου.

1738 Αὐγούστου 4. — Ὁ Νικόλαος Μεταξᾶς ἐφημέριος ἐκκλησίας Ἀγ. Ἰουλιανοῦ Sebenico τὴν Νικολέταν Ἀντωνίου Ραφτοπούλου μὲ τὸν Ἰωάννην Μιλόσεβικ.

Τῷ 1741 ἄλλον γάμον ἐτέλεσε μεταξὺ Δαλματῶν ὁ ἱερεὺς Δωρόθεος Μερατάρης ἐν Ζάρα εἰς τὴν ἐκεῖ ἑλλην. ἐκκλησίαν Ἀγ. Ἡλία Προφήτου.

Ἀπὸ τοῦ 1741 εἰς τὴν ἑλλην. ἐκκλησίαν Ἀγ. Νικολάου ἐν Ρολα συναντῶμεν ἐφημέριον Νικόλαον Μπαλάσην, τελέσαντα δύο γάμους κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο.

Εἰς τὸ Σταυροδρομίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀγλς' Ὀκτωβρίου β'. — Οἱ ἐφημέριοι τῆς ἐκκλησίας Παναγίας Καταφιανῆς ἐπιλεγομένης καὶ προεστοὶ τοῦ τε Σταυροδρομίου καὶ Μπέογλου πιστοποιοῦν πῶς διὰ προσταγῆς καὶ ἀδείας τοῦ Παναγ. ἡμῶν αὐθεντὸς καὶ Δεσπότην, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κ. Κ. Νεοφύτου, ἐστεφανώσα-

μεν κατὰ τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς κανόνας τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τὸν τιμιώτατον ἄρχοντα κ. Πᾶνον Φολερὸν εἰς β' γάμον μετὰ τῆς τιμιωτάτης ἀρχοντίσσης Ἰουστίνας Κιαρέλλου τοῦ Κωνσταντίνου, ἀνεψιᾶς τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχοντος κ. Μαρίνου Καλαβροῦ, Ἀμπέρτη καὶ Δραγουμάνου τῆς Γαληνοτάτης καὶ Θεοφρουρήτου τῶν Ἑνετῶν Ἀριστοκρατίας. Κουμπᾶρος δὲ καὶ συνεργὸς τοῦ μυστηρίου ἐστάθη ὁ κ. Γεώργιος Μπαλατζῆς. Ὅθεν διὰ τὸ βέβαιον τῆς ἀληθείας δίδομεν εἰς χεῖρας τὴν παροῦσαν ἀπόδειξιν, βεβαιοῦντες μεθ' ὄρκου καὶ ἰδιοχείρως ὑπεγράψαμεν.

*Ρωμανὸς ἱερομόναχος παρὼν, Μελέτιος ἱερομόναχος ἑπουργὸς ¹⁾,
Γεώργιος Μπαλατζῆς βαιβέονω.*

Ἔπεται Ἰταλικὴ μετάφρασις τοῦ ἄνω πιστοποιητικοῦ καὶ ἐπικύρωσις ἀπὸ τὸν Δημόσιον Διερμηγέα Χριστόφορον Ράλην (attesto io sottoscritto Pub. co Drag. no Cristoforo Rali, esser vera e legittima l'oltrascritta fede tradotta dal Greco ²⁾).

Ἐπικυρώνει καὶ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Βαίλο ³⁾ Nicolò Errizzo.

1740 Φεβρουαρίου 6.

αἰγλῆ Ἀποιλίου κ' ἐθ. π. — Ὁ παναιδεσιμώτατος καὶ μέγιστος ἀθρόντης ἡμῶν πρωτοπαπᾶς κ. κ. Σπυρίδων ὁ Βούλγαρος ἰδίᾳ χειρὶ εὐλογῶν, ἀρραβοστεφάνωσα τὸν εὐγενῆ κ. Ματθαῖον Γερομεριάτη τοῦ ποτε εὐγενοῦς Πιέρου μετὰ κ. Μαργαρίτας τοῦ τιμίου κ. Ἰωάννου Μοδιάνου, Ραγγιονάτου ¹⁾ τὸν μὲν εἰς γάμον β'. τὴν δὲ εἰς α'. ὄντων παρανύμφων τοῦ εὐγενοῦς κ. Τζὼν Μάρκου Θεοτόκου καὶ τοῦ κ. Πιέρου Κομπίζη.

Γεώργιος Πολυμάρκης, Συμβοηθὸς τῆς Ἱεροκαγκελαρίας.

1744 26 Ἰοννίου. — Ὁ ἀντισηνταγματάρχης Σωτήριος τοῦ ποτε Καπιτὰν Σπύρου ἐξ Ἀθηῶν, διαμένων ἐν Mestre καὶ ὁ Καπιτὰν Νικόλαος Μάρμπαρικ τοῦ ποτε Λουκᾶ ἐκ Ρονιτσα, ἐβεβαίωσαν ἐνόρκως ὅτι ἡ Μπετίνα Πέπα εἶναι κόρη νόμιμος τοῦ σηνταγματάρχου Γκίκα Πέπα τοῦ ποτε Καπιτὰν Ἀντώνη καὶ τῆς Ἀσιμίνας τοῦ Κωνσταντίνου Μάνεση Γιούγκαλη ὅτι ἐγεννήθη ἐν Κερκύρα καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Στρατηγοῦ ὑπὸ τοῦ ποτε ἐφημερίου Χριστοδοῦλου Στρατηγοῦ. Ἀνάδοχος Γεώργιος Ζῶτος ἀπὸ τὰ Γιάννινα». Ἡ Μπετίνα αὕτη συνεξεύχθη ἐν Βενετίᾳ, τῇ 23 Δεκεμβρίου 1744 τὸν σημαιοφόρον Θεϊάνον Μῆχον τοῦ λόχου τοῦ Καπιτὰν Νικόλα Μπάρμπαρικ.

1744 Ὀκτωβρίου 7. — Ἡ Κοκώνα τοῦ Ἰωάννη Λάσζαρη βαπτισθεῖσα ἐν Κων-

¹⁾ Ἱεροουργός.

²⁾ Πιστοποιῶ ἐγὼ ὁ ὑπογεγραμμένος Δημόσιος Διερμηγεὺς Χριστόφορος Ράλης ὅτι εἶναι ἀληθὲς καὶ νόμιμον τὸ ἄνω πιστοποιητικὸν ὅπερ μετάφρασα ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ.

³⁾ Μπάλλος ὀνομάζετο ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνετὸς Πρεσβευτῆς καὶ ὁ ἐν Κερκύρα Πολιτικὸς Διοικητής.

⁴⁾ = λογιστοῦ.

στατινουπόλει συνεζεύχθη ἐν Βενετία τὸν Παναγιώτην Σχολάριον ἐκ Κοινστατινουπόλεως, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Γεωργίου ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου Βενεδίκτου Μοσχοπούλου καὶ ἔλαβε τὰ 100 δουκάτα Φλαγγίνη.

1744 *Μαρτίου 25*. — Ἡ Βενετία τοῦ Ἀλεξάνδρου Κατσαίτη ὑπανδρεύθη τὸν Ἀναστάσιον Ἀραβαντινὸν τοῦ ποτε Ἀθανασίου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Νικολάου τοῦ χωρίου Ἰλάρους Κεφαλληνίας ὑπὸ ἱερομονάχου Μητροφάνους Συνοδινῶ.

1744 *Δεκεμβρίου 12*. — Ἡ Μαρία τοῦ ποτε Ἀνδρέου Λοβέρδου ὑπανδρεύθη 2 Φεβρουαρίου 1737 τὸν Χαρίτον Λοβέρδον ἐν τῷ χωρίῳ Κοντογενάτα, ἐκκλησία Ἁγ. Ἰωάννου Εὐαγγελιστοῦ, ἱερουργὸς Γεώργιος Πασχάλης.

1745 *Φεβρουαρίου 2*. — Ἡ Ἄννα τοῦ Νικόλα Λεφτέρη ὑπανδρεύθη τὸν Σπυρίδωνα Ραφομανίκην ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Προφήτου Ἡλίας τῆς Ζαρά ὑπὸ τοῦ αἰδ. Μάρκου Δημητροπούλου, ἐφημερεύοντος. Τὸ βαπτιστικόν της ἀναφέρει ὅτι ἡ μήτηρ της Ἐλένη ἦτο Τούρκα, ἐχριστιανισθεῖσα καὶ ὅτι κατὰ τὴν τελετὴν τῆς βαπτίσεως ἐν Ζάρα τῇ 8 Ἰουνίου 1729 ἱερουργοῦντος τοῦ Δωροθέου Μερατιάρη, παρέστη ὡς ἀνάδοχος ὁ ἀντισυνταγματάρχης Θεόδωρος Λέδες.

25 *Αὐγούστου 1745*. — Ἡ Ἀναστασία Πέτρου Κουτουφᾶ ὑπανδρεύθη τὸν Μαργῖνον Ἀραβαντινὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἁγίας Μαρίνης τοῦ χωρίου Μιχαλιτσάτα Κεφαλληνίας ὑπὸ ἱερομονάχου Παύλου Κουτουφᾶ ἐφημερίου.

Ἐπικυρώνει ὁ Ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος Ἀναστάσιος Τρέκας.

1746 *Ἰουλίου 26*. — Ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδόπουλος τοῦ ποτε Εὐσταθίου ἐνυμφεύθη — κατόπιν ἀδείας τοῦ προτοπαπᾶ *I. Βούλγαρη* — τὴν Αἰκατερίνην τοῦ ποτε Ἰωάννου Καλούτζη. Παράνυμφος ὁ ἐκλαμπρότατος Γεώργιος Μαρχοῦς τοῦ ποτε εὐγεν. κ. Ἀντωνίου. Ὁ ἱερουργήσας Ἀνδρέας ἱερεὺς ὁ Χαλκίας τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἁγ. Πατέρων καὶ Ἀρσενίου εἰς τὴν χώραν τῶν Κορυφῶν.

1747 *Μαΐου 20*. — Ἡ Διαμάντω τοῦ Ἀνδρέα Δρόσου ὑπανδρεύθη τὸν Ἀντώνιον Κορνάλπαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Νικολάου, ἱερουργοῦντος Ἰωάν. Βλασσοπούλου.

Τὸ πιστοποιητικὸν ἐπικυροῖ ὁ Marin Co. Metaxa¹⁾ della Sr^a Ra de V^a Governator e Cap. nio di Thiaki — 8 Ἰουλίου 1747.

1749 *Ὀκτωβρίου 4*. — Διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν ἐκκλησιαστικοῦ ἐνυπογράφου καὶ ἔμμαρτύρου γράμματος²⁾ πίστιν ποιοῦμεν ὡς ἔγνωμεν ἤδη καὶ ἐβεβαιώθημεν δι' ἀκριβοῦς ἐρεῦνης καὶ ἐξετάσεως, ὡς ἡ Ἀλεξάνδρα γνησία θυγάτηρ τοῦ ποτε Κώστα Μπιλιάρη καὶ Μαργαρίτας ἀνεδέχθη διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος ἐν τῷ Πανσέπτῳ Ναῶ

¹⁾ Κόμης Μαρίνος Μεταξᾶς στρατιωτικὸς Διοικητὴς Ἰθάκης.

²⁾ Ὁ παραβάλλων τὴν ὀρθογραφίαν καὶ σύνταξιν τοῦ παρόντος πιστοποιητικοῦ μὲ τὰ προγενέστερα τῶν Ἀθηνῶν καὶ Σμύρνης ἀντιλαμβάνεται ἀμέσως εἰς ποῖον σημεῖον ἠδύσκητο τότε ἀνεπτυγμένη ἡ ἐκπαίδευσις ἐν Ἰωαννίνοις καὶ εὐλογος εἶναι ὁ χαρακτηρισμὸς ὅστις ἐδόθη εἰς αὐτὰ τῶν «Νέων Ἀθηνῶν».

τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μεγ. Ἀθανασίου τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Ἰωαννίνων, ὑπὸ ἀναδόχου τοῦ Πασχάλη Θεοδώρου διὰ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐν ἱερεῦσιν Ἰωάννου, ἐφημερίου τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Ἰωαννίνων κατὰ τὸ ἀψκ' ἔτος τὸ σωτήριον· ὄθεν δὴ εἰς τὴν περὶ τούτου δήλωσιν ἐγένετο παρ' ἡμῶν ἡ παρούσα ἐνυπόγραφος καὶ ἐμμάρτυρος ἐκκλησιαστικὴ πίστις καὶ ἐπεδόθη αὐτῇ εἰς ἔνδειξιν. αψμθ' Ὀκτωβρίου δ'.

Ἐπίτροπος Ἰωαννίνων Δαμασκηνὸς ὑποβεβαιοῖ.

Νικόλαος Γλυκὸς μαρτυρεῖ ὡς ἄνοθεν.

Ἰωάννης Δευγαμάτης Βράσιας μαρτηρό.

Ἐν Βενετία 4 Ἀπριλίου 1750. — Βεβαίωσις τοῦ Συμβολαιογράφου ὅτι τὴν μετάφρασιν ἔκαμαν ἐνόρκως οἱ Νικόλαος Γλυκὸς ¹⁾ τοῦ ποτε Μιχαὴλ καὶ Γιώργος Τομαράς τοῦ ποτε Ἀναστασίου ἐξ Ἰωαννίνων.

Ἐκ τοῦ πιστοποιητικοῦ τῶν ἐφημερίων τῆς ἐκκλησίας Ἀγ. Γεωργίου Βενετίας προκύπτει ὅτι ἡ εἰρημένη Ἀλεξάνδρα ἐνεδύθη τὸ μοναχικὸν ἔνδυμα καὶ τὰ 100 δουκάτα ἐμετρήθησαν εἰς τὴν Καθηγουμένην τοῦ Μοναστηρίου τῶν Ἑλληνίδων ἐν Βενετία.

1751 Μαΐου 9. — Ἡ Ἀγγελα τοῦ Συν/χου Γκίκα Πέπα — περὶ οὗ ἔκαμαμε λόγον προηγουμένως — ὑπανδρεύθη ἐν Βενετία τὸν Χριστόφορον τοῦ Ἰωάννου Μάϊνα, ἐν τῇ ἑλλην. ἐκκλησίᾳ. Ἐκ τοῦ βαπτιστικοῦ μανθάνομεν ὅτι ἐβαπτίσθη τῇ 15 Φεβρουαρίου 1729 ἐν *Zara* παρὰ Δωροθ. Μερατάρη ἐφημερίου τότε τῆς ἑλλην. ἐκκλησίας καὶ ὅτι ὁ πατήρ τῆς Γκίκας ἦτο τότε *λοχαγός*.

1748 Μαρτίου 25. — Ὁ Ἀναστάσιος Τυπάλδος τοῦ ποτε Κωνσταντίνου ἐνυμφεύθη τὴν Αἰκατερίνην τοῦ Ἰωάννου Τυπάλδου καὶ Βαγγελούλας Κατερέλλου, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀγ. Παρασκευῆς Ληξουρίου ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου Στεφάνου Τυπάλδου.

1749 Δεκεμβρίου 23. — Ὁ Ἀντώνιος Τυπάλδος τοῦ ποτε Γεωργίου ἐνυμφεύθη τὴν Ρουμπίναν τοῦ Κωνσταντίνου Μέμου ἐν ἐκκλησίᾳ Ἀγ. Σωτήρος Ληξουρίου, ἱερουργοῦντος τοῦ Νικολάου Μαλασπίνα.

1749 Ὀκτωβρίου 30. — Ὁ ἐφημέριος Μπαλάσης Νικόλαος, τῆς ἐκκλησίας Ἀγ. Νικολάου ἐν *Pola* ἐτέλεσε γάμον.

1750 Νοεμβρίου 21. — Ἡ Ἑλένη τοῦ Νικολάου Συροπούλου ὑπανδρεύθη τὸν Φίλιππον Gasigavich ἐν τῇ ἑλλην. ἐκκλησίᾳ Προφήτου Ἡλία — *Zara* ὑπὸ ἱερομονάχου Μάρκου Δημητροπούλου.

1752 Ἀπριλίου 5. — Ἡ Μαρία Ἰωάννου Καταλάκη τὸν Γρηγόριον Μοντεσάντον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀγ. Παρασκευῆς — Ληξουρίου ὑπὸ ἱερέως Γεωργίου Λοβέρδου.

1752 Ἰανουαρίου 27. — Ἡ Ἄννα τοῦ Δημητρίου Γαβαλά τὸν Παῦλον Καλαμαρᾶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἐν Πάτραις — Βασίλειον τοῦ Μωρέως — ἱερουργοῦντος τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου Πατρῶν Παρθενίου. Φέρει ἐπικύρω-

¹⁾ Ἐγγονος τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ Τυπογραφείου.

σιν τοῦ Ἀναστασίου Μεσαλά, per la Ser. a Rep. a Console di Leranto, Arta, Patrasso e sue giurisdizioni»¹⁾. Ἴδου τὸ πιστοποιητικὸν τοῦ Μητροπολίτου: Διὰ τοῦ παρόντος δῆλον ποιούμεν ὅτι ἡ κυρία Ἄννα τοῦ Δημητρίου Γαβαλά συνεζεύχθη νομίμως τὸν ἐξοχώτατον ἐν Ἱατροῖς Πιᾶλον τὸν Καλαμαράν κατὰ κγ'. παρόντος Ἰανουαρίου παρ' ἡμῶν ἀμέσως καὶ με' ὄλην τὴν παρατήρησιν καὶ διατύπωσιν τοῦ θείου Νόμου. αψνα'. Ἰουνίου γ'.

Ἄ Παλαιῶν Πατρῶν Παρθένιος

1752 *Δεκεμβρίου 9.* — Ἡ Καλομοῖρα τοῦ αἰδεσιμωτάτου Εὐσταθίου Ταρίτη τὸν Φλῶρον Ἀμπάτην ἐν ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Σπυρίδ. Ἀργοστολίου, ἱερουροῦντος Ἀντωνίου Βουταινᾶ. Κουμπάροι: Νικόλαος Μεταξᾶς, Νικόλαος Πινιατόρος καὶ Γεώργιος Πιάγκαλος.

1753 *Ἰουλίου 2.* — Ἡ Τριανταφυλλιά τοῦ Γκίκα Δήμου, *σημαιοφόρου* καὶ τῆς Θεοδώρας γυναικὸς του, ἔγινε μοναχὴ τῇ 14 Ἰουνίου 1753 ἐν Βενετίᾳ. Τὸ βαπτιστικὸν τῆς ἀναφέρει ὅτι ἐβαπτίσθη τῇ 19 Σεπτεμβρίου 1734 ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ *San Vigilio* τῆς *Verona*, ἱερουροῦντος τοῦ αἰδεσιμωτάτου Γκίκα Ἡλία ὅστις ἴητο ἱερεὺς τοῦ *Συντάγματος τῶν Χειμαριωτῶν ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Φώτιον Θεοτόκην.*

1751 *Ὀκτωβρίου 26.* — Ἡ Ρουμπίνα τοῦ Ἀναστασίου Μηλιαρέση ἐνυμφεύθη τὸν Ἀνδρέαν Καρύδην ἐν ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Νικολάου Ληξουρίου ὑπὸ ἱερέως Νικολάου Μηνιάτη.

1756 *Ὀκτωβρίου 12).* Ἡ Μαρία τοῦ Νικολάου Ἐλευθέρη τὸν Νικόλαον Ντὲ Ζόρσι εἰς τὴν *Zara* ἐν τῇ ἑλλην. ἐκκλησίᾳ Προφήτου Ἡλία ὑπὸ ἱερέως *Σπύρου Ραγομανίκη.* Τὸ πιστοποιητικὸν ὑπογράφει ὁ Μάρκος Δημητρόπουλος ἐφημέριος.

1760. — Ἄλλα δύο συνοικέσια μεταξὺ Δαλματῶν ἔγιναν ἐν Pola καὶ Zara καὶ αἱ ἐνδιαφερόμεναι ὡς καὶ ὄλαι αἱ ἄλλαι προηγούμεναι, ἐπῆραν τὰ 100 δουκάτα.

1763 *Ἰουλίου 30.* — Ἡ Εἰρήνη τοῦ Χριστοδοῦλου Γριπιώτη καὶ Αἰκατερίνης Γιούγκαλη τὸν Ἀλέξανδρον Μάροβιτς τοῦ ποτε Στογιάννου, ἐκ Καστέλ Νόβο, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Σπυρίδωνος τῆς *Τεργέστης* ὑπὸ *Ραφαὴλ Δημολᾶ*, ἱερομονάχου ἐφημερίου ἰδίου ναοῦ.

1763 *Ὀκτωβρίου 9, (ἐν. ἔθ.)* ἡ Ἀγγελα τοῦ Γεωργίου Μεταξᾶ καὶ Μαρίας Μπιάνκας, τὸν Δημήτριον Πιάνδην ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Προφήτου Ἡλία τῆς *Zara* ὑπὸ ἱερέως Μάρκου Δημητροπούλου.

1763 *Ὀκτωβρίου 22.* — Ἡ Ἀγγελα τοῦ Δαρείου Συνοδικοῦ καὶ Περιστερᾶς τοῦ ποτε Παναγιώτου Ποταμιάνου, ἐνυμφεύθη τὸν Χαράλαμπον Ἀύγερινὸν τοῦ Βαλλιάνου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἁγίου Νικολάου-Ληξουρίου, ὑπὸ ἱερέως Νικολάου Μηνιάτη *Πρωτοπαπᾶ.*

¹⁾ Προξένου τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας διὰ τὴν Ναύπακτον, Ἄρταν, Πάτρας καὶ διακοδοσίας των.

²⁾ Φάκελλος 156.

1764 Φεβρουαρίου 2. — Ἡ Μάρθα τοῦ Ζώσιμου Λυκούδη καὶ Ἰσαμπέλας, τὸν Χριστόφορον Πυλαρινὸν τοῦ ποτε Δημητρίου. Ἐκκλησία Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ, Ληξουρίου. Ἱεροεργὸς Παπαἰερώνυμος Καλτσούνης.

1764 Ἰανουαρίου 14. — Ἡ Εἰρήνη τοῦ Μανώλη Κασσιμάτη ἔγινε μοναχὴ ἐγκλεισθεῖσα ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τῆς Ἀγ. Βαρβάρας ἐν Ζακύνθῳ, ὡς μαρτυρεῖ πιστοποιητικὸν τοῦ ἡγουμένου Δημητρίου Ταβολάρη.

1764 Ὀκτωβρίου 10. — Ἡ Κρέουζα τοῦ Σπυρ. Ὀλιβέρη καὶ τῆς Ἀνεζίνας Τρεντίν τὸν Νικολέτον Φουλιὰν τοῦ ποτε Καρόλου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Σπηλιώτισσας καὶ Ἀγ. Βλασίου ὑπὸ ἱερέως Ἀνδρέα Ἀργυροκαστρίτου.

Ἐπικυροῖ ὁ Ἀλοῦσιος Καππάδοκας Μέγας πρωτοπαπᾶς Κερκύρας.

1765 Ἰανουαρίου 30. — Ἡ Βικτωρία τοῦ Γιάννη Γιατρᾶ καὶ Φραγκίσκης τὸν Νικόλαον Μεταξᾶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀγ. Ἰωάννου-Προκουράρου ἐν Ζακύνθῳ ὑπὸ ἱερέως Γεωργίου Αὐξέντη. Παράνυμοι ὁ ἐκλαμπρότατος Ἀντώνιος Καρέρης καὶ Νικόλαος Σολωμὸς λεγόμενος Ταμπακέρης ¹⁾.

1766 Ἰανουαρίου 21. — Ἡ Ἰωάννα τοῦ Δημητρίου Κοτάκη καὶ Μαρίας Μαρμορᾶ ἔγινε μοναχὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Θεριανῆ ἐν τῷ Μοναστηρίῳ Ἀγίου Ἀντωνίου-Πενδεκάμερο, Ζακύνθου, ὡς πιστοποιεῖ ὁ ἡγούμενος Ἀβέρκιος Τεμπονέρα.

1766 Φεβρουαρίου 17. — Ἡ Βασιλικὴ τοῦ Λάμπρου Γιαννιώτη καὶ Ἀγγελικῆς ἔστεφανώθη ἐν τῇ ἑλλην. ἐκκλησίᾳ Βενετίας τὸν Γεώργιον Κώσταν ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐπισυνάπτεται πιστοποιητικὸν τοῦ Μητροπολίτου Ἰωαννίνων Γρηγορίου ἔχον οὕτω: † ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος ἐνυπογράφου γράμματος δηλοποιεῖ ὅτι ὁ ἐν ἱερεῦσι Παπαφίλης παρασταθεὶς ἐνώπιον ἡμῶν ὡμολόγησεν κατὰ αὐτῶν ἔτος τὸ σ/ριον ἐν μηνὶ Μαΐῳ ἰ' προσῆλθεν αὐτῷ ἡ Βασιλικὴ θυγάτηρ τοῦ ποτε Λάμπρου καὶ τῆς Ἀγγελικῆς, ὄντων τούτων Χριστιανῶν ὀρθοδόξων καὶ ῥωμαίων, ἀκολουθούντων [ἀπὸ ἀρχῆς καὶ μέχρι σήμερον τὸ ρίτον τῆς Ἀνατολικῆς Ἀποστολικῆς καὶ ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀναδόχου οὔσης αὐτῆς τῆς κυρίας Ἐλένης τοῦ Ἱερομνήμονος. Ὅθεν παριστῶντες τὴν ἀλήθειαν ταύτην δεδώκαμεν καὶ τὸ παρὸν ἡμῶν ἐνυπόγραφον ἀποδεικτικὸν καὶ ἔστω εἰς ἔνδειξιν.

αψνέ' Σεπτεμβρίου κς'.

1765 Νοεμβρίου 14. — Ἡ Βρισίδα τοῦ Ἀνδρέου Σολωμοῦ καὶ τῆς Λαουρέτας τὸν Ἀναστάσιον Κουρούκλην ἐν ἐκκλησίᾳ Παναγίας εἰς Περγλυκάτα Ληξουρίου-Ἱεροεργὸς Στέφανος Κρασσᾶς.

1765 Νοεμβρίου 11. — Ἡ Κυριακοῦλα τοῦ Γεωργίου Χωραφᾶ τὸν Πέτρον Μηλιαρέσην τοῦ ποτε Βαγγέλη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ-Ἀργοστολίου ὑπὸ τοῦ

¹⁾ Οὗτος εἶναι πιθανῶς ὁ πατήρ τοῦ ἔθνικοῦ μας ποιητοῦ Διον. Σολωμοῦ.

ιερέως Στέλιου Βουτσιναῖ. Ἐφημέριος Βαλιᾶνος Μεταξᾶς. Ἀνάδοχος ἢ Ἀρχόντισσα κυράτσα Βασιλικὴ τοῦ κύρ Στάθη Κατελάνου.

1766 Μαΐου 4. — Ἡ Καλομοίρα τοῦ Βασιλείου Δεβέρη καὶ Αἰκατερίνης τὸν Ἥλιαν Τυπάλδον τοῦ ποτε Πέτρου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Ἀποστόλου - Ληξουρίου - ἱερουργοῦντος Ἰωάννου Κωφαλαῖ ἐφημερίου καὶ πρωτονοταρίου.

1766 25 Μαρτίου. — Ἡ Ἀναστασοῦλα τοῦ Μηνᾶ Κωστῆ τὸν Ἀντώνιον Λοβέρδον τοῦ ποτε Σπυρίδωνος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Ἰωάννου Θεολόγου - χωρίου Κοντογενάδα Κεφαλληνίας ὑπὸ ἱερέως Μιχαὴλ Λοβέρδου.

1767 Ἀπριλίου 8. — Ἡ Ἀναστασοῦλα τοῦ Γιάννη Ρωμάνου καὶ Αἰκατερίνης τὸν Γεράσιμον Πυλαρινὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Παρασκευῆς - Κεφαλληνίας ὑπὸ ἱερέως Σπυρίδωνος Περισιτιάνου.

1768 Μαρτίου 6. — Ἡ Ἰουλιανὴ τοῦ κ. Κόμιτο ¹⁾ Βαπτιστοῦ Παπαδοπούλου καὶ Μαρίας τὸν κ. Μπογδᾶν Ποζέτα *ragone* ²⁾ della galera di S. E. Carlo da Mar Boldù ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Λουκά εἰς *Cattaro* ὑπὸ τοῦ αἰδεσιμωτάτου πρωτοπαπᾶ Δὸν Πέτρου Βλάτοβιτς. Ἀπὸ τὸ βαπτιστικὸν μανθάνομεν ὅτι ἡ Ἰουλιανὴ ἐβαπτίσθη ἐν Κερκύρα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Αἰκατερίνης τῇ 20 Ἰανουαρίου 1749 ὑπὸ τοῦ τότε ἐφημερίου Παρθενίου Κουρσάρου, ἀναδόχων παραστάντων τοῦ εὐλαβεστάτου ἱερέως Ἀναστασίου Μαρμαρᾶ καὶ τοῦ ἐκλαμπροτάτου Ὀρλάντου Ρίκη.

1768 Νοεμβρίου 14. — Ἡ Κατερίνα τοῦ ποτε Καπιτᾶν Δημήτρι Βλασοπούλου τὸν Γεώργιον Σίδερην ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐκκλησίᾳ *Τεργέστης* τοῦ *Ἐξαγγελισμοῦ* καὶ Ἁγ. Σπυρίδωνος ὑπὸ τοῦ αἰδ. Δὸν Δαμασκοῦ Ὀμήρου (Damascono Omero) ἀρχιμανδρίτου καὶ προϊσταμένου.

1767 Ὀκτωβρίου 1. — Ὅτι ἡ Παρασκευὴ τοῦ Δρόσου καὶ Ἰουλίας, τὸν Γιόβο Λούιτς δεκανέα ἐν τῷ λόγῳ τοῦ *Συντάγματος* τοῦ Πέτρου Παπαδοπούλου, *Συν/χου*. Ἀπὸ τὸ βαπτιστικὸν μανθάνομεν ὅτι ἡ Παρασκευὴ (Veneranda) κόρη τοῦ Δρόσου καὶ Ἰουλίας ἀπὸ Bergamo - Ἑλλήνων ἀμφοτέρων - ἐβαπτίσθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς τῆς πολίχνης *Lesina* ³⁾ ὑπὸ τοῦ ἱερομονάχου Γερμανοῦ Μωραῖτη. Ὁ γάμος ἐτελέσθη ἐν τῇ ἑλλην. ἐκκλησίᾳ Βενετίας.

1768 ⁴⁾ 9/βρίου 13. — Ἡ Διαμάντω τοῦ Εὐσταθίου Ἀργυροπούλου καὶ Σταμάτως ἔγινε μοναχὴ, ἐγκλεισθεῖσα εἰς τὴν Μονὴν τῆς Ἁγ. Βαρβάρας - Ζακύνθου ὑπὸ τὸ ὄνομα «Διονυσία» ὡς πιστοποιεῖ ὁ καθηγούμενος Ζώσιμος ἱερομόναχος Πασκαλίνης.

1770. — Δύο γάμοι ἐτελέσθησαν μεταξύ Δαλματῶν ὀρθοδόξων ἐν τῇ ἑλλην. ἐκκλησίᾳ τῆς *Rola* ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου Σπυρίδωνος Λίμα.

1771 Ἀπριλίου 10. — Ἡ Μαγδαληνὴ τοῦ Σπυρίδωνος Βαρβέρη - *πρώην* Ἑβραίου

^{1), 2)} Ἀξιώματα ἐν τῷ Ἑνετικῷ Ναυτικῷ, ἀντιστοιχοῦντα μὲ τὸ τοῦ ναυκλήρου.

³⁾ Ἐνθα ἀπέθανεν τῷ 1616 ὁ Γαβριὴλ Σεβήρος Μητροπολίτης Φιλαδελφείας.

⁴⁾ Φάκελλος 157.

ἐκχριστιανισθέντος — καὶ τῆς Ἀγγέως Ἀβράμη τὸν Γεώργι Τσερίκον τοῦ Μιχαὴλ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Προφήτου Ἡλία — Zaga ὑπὸ τοῦ ἱερέως Μάρκου Δημητροπούλου.

1770 Φεβρουαρίου 2. — Ἡ Μαρία τοῦ ποτε αἰδεσίμου Ἀποστόλου Δούκα καὶ Σωζάνας τοῦ ποτε Ἰωάννου Τεμπονέρα τὸν Γεώργιον Μέγα Ἰωάννην ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας τῆς Ὑγείας ἐν Λευκάδι ὑπὸ τοῦ ἱερέως Παχωμίου Δούκα. Τὸ πιστοποιητικὸν ἐκδίδει ὁ ἐφημέριος Ἰωάννης ἱερεὺς ὁ Λεκατζᾶς καὶ ἐπικυρώνει ὁ Μελέτιος ἐλέω Θεοῦ Λευκάδος καὶ Ἀγίας Μαύρας Ἀρχιεπίσκοπος. αψοα' Ὀκτωβρίου 1β'.

Ἀδριανὸς Φέτης Ἀρχιεπισκοπικὸς Καγγελάριος.

1770 Ὀκτωβρίου 10. — Ἡ Ἀγαθὴ τοῦ Ἰωάννου Λιβαθινοῦ καὶ Ἀναστασίας τὸν Χρήστον Δελαπόρταν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Παναγίας εἰς Περλιγκᾶτα Κεφαλληνίας ὑπὸ ἱερέως Σπυρίδωνος Βασιλοπούλου.

1772 Ἰουλίου 17. — Ἡ Ζαφειροῦλα τοῦ Νικολὸ Κουκουμῆ καὶ Μαροῦλας Βουταινᾶ τὸν Ἀντώνιον Μαυροκέφαλον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀγ. Νικολάου ὑπὸ τοῦ ἱερέως Ἀντωνίου Μηνιάτη.

1773 Ἀπριλίου 24. — Ἡ Καλομοίρα τοῦ Ἰὸν Νικολάου Σολωμοῦ τοῦ ποτε Ἱερωνύμου καὶ Ρεγγίνας, τὸν Φραγκίσκον Βουταινᾶ τοῦ ποτε Σπύρου, ἐκκλησίας ἁγ. Γεωργίου, Κεφαλληνίας ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου Σπυρίδωνος Δεβάρη. Παράνυμφος Δημήτριος Πινατόρος τοῦ Νικολάου τὸ βαπτιστικὸν ἀναφέρει ὅτι ἡ Καλομοίρα τοῦ εὐλαβεστάτου καὶ λογιωτάτου Νικολάου Σολωμοῦ καὶ Ρεγγίνας ἐβαπτίσθη τῷ 1754 Ἰανουαρίου 19 ὑπὸ ἐφημερίου Μαροῦ Ἀγγελάτου. Ἀνάδοχος ὁ Παπασπυρίδων Μαρκόπουλος.

1773 Ἀγούστου 4. — Ἡ Εὐτυχία τοῦ Νικόλα Τηνιότη καὶ Ἰσαμπέλας Ἐξαδάχτυλου ἐγινε μοναχὴ ἐγκλεισθεῖσα ἐν τῇ Μονῇ Ἀγ. Βαρβάρας τῆς Ζακύνθου, ὑπὸ τὸ ὄνομα Μελανία, ὡς πιστοποιεῖ ὁ ἱερομόναχος Σεραφεῖμ Μελιανίτης καὶ ὁ Δὸν Ἀντώνιος Μαλιᾶς.

1773 Ἀπριλίου 17. — Ἡ Σωζάνα τοῦ Ἀναστασίου Ποταμιάνου καὶ Μαρίας Δελαπόρτα τὸν Ἰωάννην Καλιτσούνην ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀγ. Νικολάου Λιβαθινάτων ὑπὸ τοῦ ἱερέως Μιχαὴλ Τυπάλδου.

1773 Ὀκτωβρίου 30. — Ἡ Ἰωάννα τοῦ Μάρκου Τζόβα καὶ Μαρίας, τὸν Λούκαν Βορτσέλαν τοῦ ποτε Ἀντωνίου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀγ. Νικολάου τῶν Ἑλλήνων ἐν Pola ὑπὸ ἱερέως Ἰωάννου Μοσχονᾶ, ἐφημερίου.

1773 Ἀπριλίου 14. — Ἡ Μαρία Δαρείου Συνοδινοῦ καὶ Περιστερᾶς τοῦ ποτε Παγαῆ Ποταμιάνου, τὸν Παναγιώτην Λιβαδᾶν τοῦ ποτε Ἰωάννου, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀγ. Νικολάου Κεφαλληνίας ὑπὸ Ἀντωνίου Μηνιάτη.

1773. — Καὶ ἄλλοι δύο γάμοι μεταξὺ Δαλματῶν ἐτελέσθησαν ὑπὸ Ἰ. Μοσχονᾶ ἐφημερίου τῆς ἄνω ἐκκλησίας ἐν Pola.

1774 Ὀκτωβρίου 26. — Ἡ Κατερίνη τοῦ Σπυρίδωνος Ραψομανίκη καὶ Ἄννης τὸν Θεόδωρον Κουπινόβιτς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Προφήτου Ἡλία — Zaga ὑπὸ ἱερομόναχου

Ἰωσήφ Δοσένοβιτς ¹⁾). Παράνυμφοι ὁ ἐνδοξότατος κύρ. Ragonato Ἡλίας Ἀντύπας, ὁ κ. Ἀρμιράγιος (armiragio) Μιχαὴλ Λογοθέτης.

1774. — Ἄλλοι δύο γάμοι ἐτελέσθησαν ἐν Ρολα ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου Ἰωάννου Μοσχονᾶ.

1773 Ὀκτωβρίου 13. — Ἡ Ἀκριβὴ τοῦ Ἀναστασίου Μαρκέτου καὶ Ἀναστασίας, τὸν Ἀναστάσιον Ρωμάνον τοῦ Ἡλία, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Χαραλάμπους εἰς τὸ Ληξοῦρι ὑπὸ ἐφημερεύοντος Σπυρίδωνος Βασιλοπούλου.

1774 Μαΐου 4. — Ἡ Αἰκατερίνη τοῦ Δημητρίου Πολίτη καὶ Ἐλοῦλας τὸν Μάρκον Δραζῖνον τοῦ ποτε εὐλαβεστάτου ἱερομονάχου κυρίου Γεωργίου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Θεοτόκου Σπηλιώτισσας ἐν Κερκύρα. Παράνυμφος Σπυρίδων Χρυσομάλλης. Τὸ πιστοποιητικὸν ὑπογράφει ὁ ἐφημέριος Νικόλαος ὁ Λάσκαρις καὶ ἐπικυρῶνει ὁ πρωτοπαπᾶς Ἀλοῦσιος.

1774 Φεβρουαρίου 22. — Εἰς τὸν γάμον τῆς Ἀνδριάνας τοῦ Ἀντζολέτου Σουμάκη - εὐεργετηθείσης ὑπὸ κληροδοτήματος Φλαγγίνη - μετὸν Νικόλαον Μπαρμπαρίγον, συναντῶμεν ἐφημέριον καὶ νοικοκύρην τοῦ Ναοῦ τῆς Ἁγ. Αἰκατερίνης - Ζακύνθου, τὸν ἱερέα Πέτρον Γρυπάρην.

1777 27 Ἰανουαρίου. — Ἡ Παουλίνα τοῦ Ἐμμανουὴλ Λιονταράκη καὶ Μαρίας Λάνδολο τὸν Παναγῆν Λοβέρδον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀγγέλων - Ζακύνθου ὑπὸ ἐφημερίου Ἀνδρέου Καλογεροπούλου. Παράνυμφοι: Μιχαὴλ Σικοῦρος, Ρικάρδος Σαρτζέν καὶ Γεώργιος Μελιατινός.

Pesta, Ἰανουαρίου 11 1776. — «Πίστιν βεβαίαν ποιῶμαι οἱμεις οἱ ὑποκάτωθεν ὑπογεγραμμένοι καὶ ἐφημέριος τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῆς Πέστας πως ἡ κυρὰ Μαρία θυγάτηρ τοῦ κ. Βασιλείου Κούσκου, τὸ γένος Ζακυνθινοῦ συνεξεύχθη μετὸν κύρ Κωνσταντῖνον Ἰωάννου Μορτζάνι τὸ γένος αὐτοῦ Σιατιστινός τῆς Ρούμελης ἀμφοτέρωτεροι κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἀνατολικῆς καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας, διὰ τοῦτο δίδωμεν αὐτοῖς τὴν παροῦσαν ἐκ χειρὸς ἡμῶν διὰ πίστωσιν καὶ μαρτυρίαν ὁμοῦ μετὸς ἄλλους ἀξιοπίστους μάρτυρας, εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν.

Μιχαὴλ Κάστρα ²⁾ πρωτοπαπᾶς.

Ὁ τοῦ Στεριάδη Θεόδωρος ἱερεὺς καὶ ἐφημέριος τῆς Πέστας.

Χατζῆ Ἀξέντης Χριστόφορος νόθος μαρτιρὸς
Λάσκαρης Ἀγγελάκης μαρτιρῶ
Δημήτριος Πρόποβιτς μαρτιρὸς.

Τὸ πιστοποιητικὸν τοῦτο μετεφράσθη λατινιστὶ ὑπὸ Συμβολαιογράφου ἐν Βουδαπέστη καὶ ἐπεκυρώθη ἀπὸ τὸν ἐκεῖ Ἐνετὸν Πρεσβευτὴν Alvisè Contarini τῇ 18 Σεπτεμβρίου 1776.

¹⁾ Τὸ πιστοποιητικὸν εἶναι Σλαβικόν.

²⁾ Ὑπογράφει Σλαβιστί. (Φάκελλος 157).

Ἰωάννῃνα. — Ἡ ταπεινότης ἡμῶν κ.λ.π. ὅτι Θεοδόσιος ὁ ἱερομόναχος, κώνωψ καλούμενος, ὅ,τε ἱερομόναχος ἱερεὺς τοῦ Ἀρχιμανδρείου Ἀνθιμος ἐμαρτύρησαν ὅτι ἡ κυρὰ Βασιλικὴ ὑπάρχει θυγάτηρ τοῦ ποτε Ἀναστασίου Νικολάου καὶ ὁμοζύγου αὐτοῦ Ζαφείρου, ἀμφοτέρων ὄντων ὁμοίων, τὴν ὁποίαν Βασιλικὴν ἐβάπτισεν ὁ ὁμηθεὺς ἱερομόναχος κ. Ἀνθιμος κατὰ 1750 καὶ ἀνάδοχος ἐστάθη ἡ Θεοκλήτη μοναχὴ καθὼς διατάττουσιν οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ νόμοι τῆς ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον εὕρισκεται καὶ εἰς τὸν κώδικα τοῦ ἀρχιερέως. Διὸ ἐγένετο τὸ παρὸν πιστοποιητικὸν καὶ στέλλεται πρὸς ἐνδειξὴν καὶ ἀσφάλειαν. ἀχθ' ἑταύτου ς'.

Ὁ Ἰωαννίνων Γαβριὴλ βεβαιοῖ.

Θεοδόσιος ἱερομόναχος καὶ πρωτοσύγκελος τοῦ Ἀρχιμανδρείου βεβαιοῖ.

Ἀνθιμος ἱερομόναχος βεβαιοῖ.

Οἱ μάρτυρες Ἀναστάσιος Καραγιάννης, Ἰωάννης Μπέρκος, Παναγιώτης Συκάς, Δημήτριος Δρόσος, Δημήτριος Γ. Συκάς, Παναγιώτης Παπαναστάσις.

1777 *Μαῖον 18.* — Ἡ Ἀναστασοῦλα Νικολάου Φωκᾶ καὶ τῆς Ἐλισσάβητ Κωνσταντῆ Καβαδία, τὸν Ἀναστάσιον Ἀγγελᾶτον τοῦ ποτε Παναγῆ ὑπὸ ἐφημερίου Σπυρίδωνος Καλούσου τῆς ἐκκλησίας Ἀγ. Νικολάου τῶν ξένων — Κεφαλληνίας.

Κέρκυρα, 1778 Ἀπριλίον 29. — Ἡ Δωροθέα τοῦ κ. Μιχαὴλ Καππάδοκα, Συνταγματάρχου καὶ Μαρίας Σάββα, τὸν Ἰωάννην Κοέρο τοῦ Κωνσταντίνου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ὑπεραγίας Θεοτόκου, Ἀντιβουნიώτισσας, ἱερουργοῦντος Ἐμμανουὴλ Χαλκιοπούλου σακελλαρίου καὶ ἐφημερίου. Παράνυμφοι: Συνταγματάρχης κύρ Ἀνδρέας Πατιμόρης καὶ ἡ κυρ. Μαργαρίτα Βελέρη Ραϊζόνη.

1779 *Μαρτίον 17.* — Ἡ Ἀγγελικοῦλα τοῦ Φραγκίσκου Πυλαρινοῦ καὶ τῆς Καλομοίρας, τὸν Ζόρζι Τυπάλδον τοῦ ποτε Σπύρου Ξυδιᾶ ὑπὸ ἱερέως Νικόλα Πυλαρινοῦ τῆς ἐκκλησίας Ἀγ. Γερασίμου Κεφαλληνίας.

1779 *Ἰανουαρίον 20.* — Ἡ Ἀγγελικὴ τοῦ Δημητρίου Τυπάλδου Ζανάτο καὶ Βικτωρίας τοῦ Ἀναστασίου Λοβέρδου τὸν Ἰωάννην Λιβιεράτον, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγ. Δημητρίου Κεφαλληνίας ὑπὸ ἱερέως Τιμοθέου Κούρτζουλα.

1779 *Ἰουνίου 2.* — Ὁ Νικόλαος Χρυσομάλλης τὴν Ἀγγελικὴν τοῦ Χρήστου Ἀνδρέα ὑπὸ Ἀμβροσίου Βιτζαμάνου ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἐκκλησίᾳ Βενετίας. Παράνυμφοι: Ἰωάννης Λάζαρος καὶ Σίμων Καλαμανάκης ἐξ Ἰωαννίνων. Ἴδου καὶ τὸ ἐξ Ἰωαννίνων πιστοποιητικόν: ἡ ταπεινότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος αὐτῆς ἐνυπογράφου καὶ ἐμαρτύρου γράμματος πίστιν ποιεῖται βεβαίαν καὶ ἀληθῆ ὅτι ἡ Ἀγγελικὴ θυγάτηρ νόμιμος τοῦ κύρ Χρήστου Ἀνδρέα¹⁾ καὶ τῆς κυρίας Ἐλένης Βρανᾶ²⁾ συμβίας αὐτοῦ,

^{1), 2)} Πρβλ. Κ. Δ. Μέρτζιου, Οἰκογένεια Γλυκῶν σελ. 3 καὶ Ἠπειρωτικὸν Ἀρχεῖον ἐν Βενετίᾳ σελ. 217, 218 — Ἠπειρωτ. Χρον. Γ' καὶ ΙΑ'. Παραδόξως ὁμοίως ἐκεῖ ἡ Ἐλένη φέρει τὸ ἐπώνυμον «Γλυκῆ», ἐνῶ ἐδῶ ἐπωνομάζεται «Βρανᾶ» πρόκειται περὶ λάθους τοῦ γράψαντος ἢ μήπως οἱ Γλυκῆδες ἐπωνομάζοντο καὶ «Βρανᾶδες»;

ἀμφοτέρων ὄντων ὁωμαίων, ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου Ἰωαννίνων κατὰ τὸ ἀπὸ ἐνδεκάτη μηνὸς Μαΐου ἧς τινος ὑπάρχει ἀνάδοχος ὁ κὺρ Γεώργιος Στάνου καὶ ἐπειδὴ εἰς τὰ ἐνταῦθα δὲν εἶναι συνήθεια διὰ νὰ κρατοῦσι βιβλία τῶν βαπτιζομένων βρεφῶν τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν διὰ τοῦτο ἐγράφη παρ' ἡμῶν ἡ παροῦσα ἐκκλησιαστικὴ, ἐνυπόγραφος καὶ ἐμμάρτυρος πίστις καὶ ἐπεδόθη αὐτοῖς εἰς ἐνδειξιν καὶ τῆς ἀληθείας βεβαίωσιν.

Ἁγίου Ἰωαννίνων Ματθαῖος¹⁾ ὑποβεβαιοῖ.

Νικόλαος Θεοδοσίου μαρτυρῶ,

Ἀναστάσιος Δρόσος μαρτυρῶ,

Κυριάκης Χαραμῆς μαρτυρῶ,

Ἰωάννης Πάλης μαρτυρῶ.

Ἰωάννινα ἀγὸς Μαΐου ιη'

1779 Ἰανουαρίου 17. — Ἡ Ἀνδριάννα τοῦ Νικόλα Τυπάλδου Δρακάτου καὶ Ἀνέτας Πολυκαλά τὸν Παῦλον Λιβαθητὸν τοῦ ποτε Ρόδι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου Ἐρνικάτα ὑπὸ ἱερέως Σπυρίδωνος Τζιμάρα. Παράνυμφος ὁ Μπερναρδῆς Ποταμιᾶνος.

1779 Ἰουλίου 30. — Ἡ Ἄννα τοῦ Θωμᾶ Γιάιτς καὶ Ἐλένης, τὸν Λάζαρον Βαρτάση τοῦ ποτε Πέτρου ὑπὸ Μάρκου Δημητροπούλου ἐφημερίου Προφήτου Ἡλία, Ζαρά.

1779 Σεπτεμβρίου 10. — Ἡ Μαρία τοῦ Μάρκου Γκάτζιτς καὶ Μαγδαληνῆς τὸν Ἰωάννην Μαρτίνοβιτς τοῦ ποτε Θωμᾶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐφημερίου ἐν Ζάρα.

1778²⁾ Ἀπριλίου 28. — Ἡ Παολίνα τοῦ Λεονάρδου Βιτζαμάνου καὶ τῆς Γεωργίας τὸν Γεώργιον Καλούτση τοῦ ποτε Χριστοφόρου ὑπὸ ἐφημερίου τῆς Ἀναλήψεως Ἐμμανουὴλ Καλούτση. Παράνυμφος ὁ ἐξοχώτατος δόκτωρ Μόρμορης.

1780 Τριέσι Φεβρουαρίου 9. — Μαρία Χριστοδ. Παχούμα καὶ Σοφίας Πολυτρίχη, τὸν Γεώργιον Χαρβούρη. Παράνυμφος Νικόλαος Πλαστιρᾶς. Ἐκκλησία Ἁγίου Σπυρίδων, 1780 Φεβρουαρίου 10. Δανιὴλ Βιτάλης, πρωτοσύγκελος καὶ ἐφημέριος. Ἡ ἐν λόγῳ Σοφία ἐβαπτίσθη τῇ 23 Φεβρουαρίου 1762 ἐν τῇ ἑλλην. ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Τριάδος τοῦ *Livorno* ὑπὸ Σεραφεῖμ Θωμᾶ ἱερομονάχου, τοῦ τότε ἐφημερίου, ὡς πιστοποιεῖ ὁ ἤδη ἐφημέριος Θεόκλητος πρωτοσύγκελος ἐν τῷ ἀπὸ 2 Σεπτεμβρίου 1777 πιστοποιητικῷ «γενομένῳ ἐν Λιβόρνῳ». Ἴδου καὶ τὸ ἐκ Τεργέστης πιστοποιητικὸν γάμου: 30 Νοεμβρίου 1780 Τεργέστη (ἰταλιστὶ) ὁ Δαμασκηνὸς Ὁμηρος ἀρχιμανδρίτης καὶ προϊστάμενος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Τεργέστης ὅτι, ὁ πρωτοσύγκελος Δὸν Δανιὴλ Βιτάλι ἐφημέριος τοῦ Ἁγ. Σπυρίδωνος ἐστεφάνωσε τὸν Κώσταν Ἰωάννου Γιανικωστόπουλο μὲ τὴν δεσποινίδα Ἀναστασίαν τοῦ Δημητρίου Γκουμπρουγάνη καὶ Ἀγγελικῆς, γεννηθεῖσαν ἐν Pola καὶ βαπτισθεῖσαν τῷ 1761 Αὐγούστου 16 ὑπὸ τοῦ τότε ἐφημερίου ἐκεῖ Νικολάου Μπαλάση».

¹⁾ Ἄγνωστος τελείως εἰς τοὺς ἀσχοληθέντας μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας Ἰωαννίνων.

²⁾ Φάκελλος 158.

1781 Φεβρουαρίου 22. — Ὁ αὐτὸς προϊστάμενος τῆς ἐκκλησίας *Τεργέστης* πιστοποιεῖ ὅτι ἡ Ἀγγελικὴ Σπύρου Χρονοπούλου τοῦ Ἰωάννου, ἐστεφανώθη τὸν Ἀντωνιον Αὐγερινὸν ὑπὸ τοῦ ἱερέως Δὸν Βιτάλι τὴν 7 Φεβρουαρίου 1781. Ἡ Ἀγγελικὴ ἐγεννήθη ἐν Ρολα τῇ 17 Σεπτεμβρίου 1761 καὶ ἐβαπτίσθη ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ ἐφημερίου Μπαλάση.

1780 Νοεμβρίου 8 Ρολα, ἐκκλησία ἑλλην. Ἀγ. Νικολάου. — Ὁ ἐφημέριος Ἰωάννης Μοσχονᾶς τὴν Αἰκατερίναν τοῦ Πέτρου Δοπίλα μὲ τὸν Μάρκον Βονιζέταν τοῦ ποτε Μιχαήλ.

1783 Ὀκτωβρίου 15 Ρολα, ἐκκλησία Ἀγ. Νικολάου. — Ὁ ἐφημέριος Κνέσεβιτς τὴν Ἄνναν Ζόρζι Λουμποτίνα μὲ τὸν Ναδαλὶν τοῦ Χριστ. Βάλδιτς.

1783 Ἰουλίου 4. — Ὁ ἀββᾶς Ἀνανίας Θεοδόσης τῆς Μονῆς ἁγ. Γεωργίου Ζακύνθου ὅτι ἡ Ἀναστασία Γεργ. Βελονάκη ἐγινε μοναχὴ καὶ ὠνομάσθη Ἀθανασία.

Ἀντώνιος Καῖσαρ ἡγούμενος τῆς Μονῆς.

1784 Ἰανουαρίου 6. — Ἡ Καλομοῖρα τοῦ Δημητρ. Τυπάλδου Τζανάτου καὶ Ζαφείρως, τὸν Γεράσιμον Τυπάλδον Πρετενδέρην ὑπὸ ἐφημ. Ἰωάννου Λευκοκίλου ἐν τῇ Ἐκκλ. τοῦ Σωτήρος εἰς τὸ Ληξοῦρι.

1784 Ἰουλίου 15. — Κέρκυρα. Ἡ Καθηγουμένη Εὐπραξία Πετρετῆ τῆς Μονῆς Ἀγ. Νικολάου τοῦ Κασίνα, πολίχνης Μανδουκίου, ὅτι ἡ Λουκία Ἀντωνίου Μακροῦ καὶ Κρουσταλένιας, ἐγινε μοναχὴ καὶ ὠνομάσθη Λορέντσα.

1785 Ἰουνίου 17. — Κόπια Ἐκκλ. Φανερωμένης *jus* ¹⁾ τοῦ εὐγενοῦς Νικολάου Πολίτη: «1770 Ἰανουαρίου 20. ἐβαπτίσθη θηλικὸν τοῦ κ. Μαριάνου Ἀλμπρίτζη τοῦ ποτε Ἰωάννου - Βαπτιστῆ καὶ Φραγκίσκας Αὐγερινοῦ. ἀνάδοχος, ὁ εὐγενὴς Ἀντώνιος δὲ Τζόρτζης Σκέντος καὶ ἡ τιμία Ρεγγίνα τοῦ Σπυρίδωνος Βαπτισμᾶ καὶ ὠνομάσθη Ρεγγίνα.

Νικόλαος Ἱερεὺς Παλατιανὸς ἐφημέριος, Ἀρτέμιος Ἱερεὺς Παλατιανὸς ὁμοίως.

Δημήτριος Πετρετῆς Μέγας Πρωτοπαπᾶς Κερκύρας Ἐπικυροῖ.

αφζέ Ἰουνίου ιζ'.

Αὕτη συνεζεύχθη τὸν Νικόλαον Παπαδόπουλον τῇ 22 Σεπτεμβρίου 1785 ἐν τῇ Ἑλλην. Ἐκκλησίᾳ τῆς Βενετίας.

1775. Σεπτεμβρίου 28. — Μαρία Τοῦρκα, ἐκχριστιανισθεῖσα, συνεζεύχθη τὸν Θεόδωρον Ζανετᾶτον τοῦ ποτε Κοσμᾶ ἐκ Κεφαλληνίας ὑπὸ Γερασίμου Ζυγούρα ἐφημ. ἐν Βενετίᾳ.

1785 30 Ὀκτωβρίου — Κεφαλληνία. Ἐκκλ. Ἀγ. Χαλαλάμπους, ὁ Ἐφημ. Αὐγουστῆς Ἀντύπας ἐστεφάνωσε τὸν Βασίλειον Τυπάλδον Κιάπλιαν τοῦ ποτε Ἰακώβου

¹⁾ Juspatronato, ιδιόκτητος τούτέστι Ναός.

μέ τὴν Κατερίναν τοῦ Εὐσταθίου Βουλίσμα τοῦ ποτε Ἀντωνίου καὶ Καλομοίρας Δελαπόρτα.

1787 Ἰανουαρίου 6. — Κεφαλληνία. Ἐκκλησ. ἀγ. Ἰωάννου Χρυσοστόμου ὅτι ἡ Αἰκατερίνη τοῦ Νικολάου Μαζαράκη καὶ Ἀντζολέτας Χρυσάφη τὸν Ἀνδρέαν Κατουφᾶν τοῦ ποτε Γερασίμου, ὑπὸ Ἐφημ. Ἰωάννου Λευκοκίλου.

1788 Μαΐου 5. — Ὁ Ὅμιρος Δαμασκηνός, Ἀρχιμανδρίτης ἐν Τεργέστη, πιστοποιεῖ ὅτι ὁ ἱερομόναχος Ἀμβρόσιος ἐφημέριος τῆς ἐκκλησίας Ἀγίας Τριάδος καὶ Ἀγ. Νικολάου ἐστεφάνωσε τὴν Σταματοῦλαν τοῦ Γεωργίου Μαρούλη - ἥτις εἶχε βαπτισθῆ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀγ. Σπυρίδωνος - Τεργέστης τῇ 12 Δεκεμβρίου 1769 ὑπὸ τοῦ τότε ἐφημερίου Ραφαὴλ Δημοῦλα - μετὸν Ἰωάννην Γεωργίου Καστορινόν.

1788 Ὀκτωβρίου 10. — Ἡ Ἰουλία Πέτρου Πυλαρινοῦ τοῦ ποτε Φραγκίσκου καὶ τῆς Ἀντζολέτας τὸν Παναγιώτην Καστάνιαν τοῦ Ἀναστασίου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Ξένων Ζακύνθου ὑπὸ τοῦ πρωτοπαπᾶ Βασιλείου Καρέρ - παράνυμφοι ὁ εὐγενὴς Κόντε Καποκέφαλος Ἀναστάσιος καὶ Νικόλαος Λιβάνης.

Τῷ 1789 Μαρτίου 23 συναντῶμεν Ἀρχιεπίσκοπον Κεφαλληνίας, Ζακύνθου καὶ Ἰθάκης τὸν Ἰωαννίσιον.

1788 Ἀπριλίου 4. — Ἡ Πολωνία τοῦ Γεωργίου Κοντοσταύλου καὶ Ἀναστασίας ἐστεφανώθη τὸν Σπυρίδωνα Ρωμᾶνον ἐκ τῆς νήσου Παξῶν. Παράνυμφος ὁ ἀνδρείοτατος καὶ εὐγενέστατος *Συνταγματάρχης* Ἰωάννης Τριβόλις, εὐγενὴς Ἰωάννης Δόνδης καὶ Ἰωάννης Δὲ Μπιάζις. Ἐφημέριος Ἀγ. Ἀθανασίου Ἰωάννης Λαρδέας.

Ἐπικυροῖ ὁ πρωτοπαπᾶς Ἀλοῦσιος Καππάδοκας.

αψ: Ἰουλίον β'.

1791 Ἰουλίου 19. — Ἡ Στελοῦλα τοῦ Γερασίμου Λευκοκίλου καὶ Διαμάντως τοῦ ποτε Μάξου Φλωριᾶ, ἀμφοτέρων ἀρχόντων, ἐστεφανώθη τὸν Ἀνδρέαν Σβορώνον τοῦ ποτε Παναγιώτου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου ὑπὸ ἐφημερίου Εὐαγγέλου Καλλιγᾶ.

1791 Νοεβρίου 11. — Ἡ Μαρία τοῦ Γεώργη Λουμποτίνα τὸν Μάρκον Δράγοβιτς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀγ. Νικολάου - Ρολα ὑπὸ τοῦ αἰδεσίμου ἀρχιμανδρίτου Ἰωσήφ Κνέσεβιτς καὶ Σαμουήλ Γιόβα, δευτέρου ἐφημερίου.

1790 Μαρτίου 23. — «Πιστοποιοῦμεν ἡμεῖς οἱ κάτωθεν ὑπογεγραμμένοι προεστῶτες τῆς ἐκκλησίας Ἀγ. Νικολάου ἐν Γαλατᾶ ὅτι ἡ Ἐλένη θυγάτηρ τοῦ Γεωργίου Καλούτζη Ντόλη ἐκ Τσιρίγων καὶ συζύγου Βαρβάρας τὴν ἀρραβονοστεφανώσαμεν εἰς γάμον α'. μετὸν Γρηγόρη μερμπέρην υἱὸν τοῦ Λάσκαρη γένημα καὶ θρέμα ἀπο ἐδῶ ἀπὸ τὸν Γαλατᾶν εἰς τοὺς 1787 Ὀκτωβρίου 28. Παράνυμφος ἐστάθη Γεώργιος τοῦ ποτε Ἀντώνη καὶ διὰ βέβαιον τῆς ἀληθείας γράφομεν ἡμεῖς οἱ προεστῶτες τῆς ὀρθοῦς ἐκκλησίας μετὰ ὑπογραφῆς.

Ὁ Σελευκίας Δοσίθεος ἀρχιερεὺς βεβαιῶ, Ἰωάννης Ἱερομόναχος προεστῶς τῆς ἀνω ἐκκλησίας γράφω καὶ βεβαιῶ, Εὐθύμιος Ἱερομόναχος προεστῶς, ὁμοίως ὁ παράνυμφος Γεώργιος βεβαιῶ.

1792 Ἀπριλίου 29. — «Ἀρραβονοστεφανώσαμε τὸν εὐγενῆ Κύρ Μαρίνον Ματαράγκαν τοῦ ποτε εὐγενοῦς Σπυρίδωνος ἐκ Κεφαλληνίας καὶ τὴν κυρὰ Ἐμίλιαν θυγατέρα τοῦ Ἱερολογιωτάτου κύρ Ἰωάννου Παραμυθιώτου ἄρχον τῶν Μοναστηρίων τὸν μὲν εἰς β' τὴν δὲ εἰς α' γάμον ὄντος παράνυμφος: ὁ εὐγενὴς Δοτὸρ Σπυρίδων Προσαλέντης, ὁ εὐγενὴς Βιαρέτος Πετρετῆς τοῦ εὐγενοῦς κ. Γεωργίου. Ἐκκλησία Ἀγ. Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου καὶ Ἀγ. Ἀθανασίου, προάστειον Γαρίτσας. Ἐφημέριος Σπυρίδων ἱερεὺς Σολομόν. Τὸ βαπτιστικὸν τῆς 27 Μαΐου 1787 ὑπογράφει Σωφρόνιος ἱερομόναχος Παραμυθιώτης.

Τεργέστη 29 Ἰουλίου 1793, (ἰταλιστὶ). — Ὁ ἀρχιμανδρῆτης Δαμασκηνὸς Ὀμηρος, Πρόεδρος ἀμφοτέρων τῶν Ἑλληνικῶν Ἐκκλησιῶν Τεργέστης, πιστοποιεῖ ὅτι ἡ Ἀναστασία τοῦ Καπιτάν Ἀλεξάνδρου Γκιόλμα καὶ Ρόζας, συνεζύχθη τῇ 22 Μαΐου 1793 τὸν Δημήτριον Παπαδόπουλον παρὰ τοῦ ἐφημερίου τῆς Ἀγ. Τριάδος ἐν Τεργέστη, Ἰὸν Ἀβραμίον Ἀγγελάτου. Τὸ πιστοποιητικὸν γράφει καὶ ὑπογράφει — λόγῳ τοῦ ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ γράψῃ ἐξ ἀδυναμίας τῆς χειρὸς ὁ Ἀρχιμανδρῆτης — ὁ Ματθαῖος Σελέκης¹⁾ Καγκελλάριος τοῦ ἔθνους ἦτοι τῶν ἐκκλησιῶν Ἑλληνικῆς καὶ Ἑλληνο-Ἰλλυρικῆς καὶ προϊστάμενος (Canc. er e prefetto). Παράνυμφος ἦτο ὁ ἐξοχώτ. Σπυρίδων Βαροῦχας πρόξενος τῆς Α. Μ. τοῦ Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν.

1793 Φεβρουαρίου 2. — Ἐκκλησία Ταξιαρχῶν, Ληξουρίου, ἐφημέριος Σπυρίδων Μάντουκας ἐστεφάνωσε τὴν Ρουμπίναν τοῦ Κωνσταντίνου Μαυροῖδῃ καὶ Μήλιας μὲ τὸν Γιάννη Λοβέρδον τοῦ ποτε Νικολάου. Παράνυμφος ὁ Σπῦρος Βουτζινᾶς Φαρσινός.

1793 Ἰουνίου 19. — Ἡ Μαργαρίτα τοῦ Ν. Κεφαλά καὶ Λεμονιάς, ἐστεφανώθη τὸν Ἰάκωβον Λοβέρδον Λιβιεράτον τοῦ ποτε Στάθη. Ἐκκλησία Ἀγ. Νικολάου Μηνιατῶν «πατρονάτο» ὑπὸ Ἀναστασίου πρωτοπαπᾶ τοῦ Μηνιάτη. Παράνυμφος ὁ εὐγενέστατος Τζανμπατίστας Λοβέρδος.

Τῷ 1795 συναντῶμεν πρωτοπαπᾶν Κερκύρας τὸν Γεώργιον Χαλικιόπουλον.

1795 Ὀκτωβρίου 12. — Ὁ προϊστάμενος ἀρχιμανδρῆτης τῆς ἑλλην. ἐκκλησίας Ἀγ. Νικολάου Πόλας, Ἰωσήφ Κιέσεβιτς πιστοποιεῖ ὅτι ὁ ἐφημερεύων Σαμουήλ Λουμποτίνας ἐστεφάνωσε τὴν 20 Μαΐου 1795 τὸν Στέφανον Χρονόπουλον τοῦ ποτε Σπυρίδωνος μετὰ τῆς Ἐλισάβετ τοῦ Γεωργίου Λουμποτίνα.

Ὁ αὐτὸς πιστοποιεῖ τὸν γάμον τοῦ Νικόλα Μπράϊκι μὲ τὴν Ναδαλίαν Πέτρου Ράδολε γενόμενον τῇ 5 Μαρτίου 1796 ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐφημερευόντος.

1796 25 Ἰανουαρίου. Ἐκκλησία Ἀγ. Νικολάου Κεφαλληνίας. — Ἐφημέριος Ἀνδρέας Πυλαρινὸς ἐστεφάνωσε τὴν Ἀγγελικὴν τοῦ Γιάννη Ἀραβαντινοῦ μὲ τὸν Ντίλιον Γαλάτην.

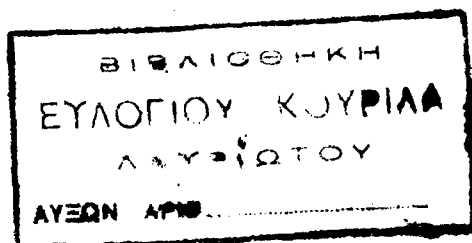
Μάρτυς Ἀθανάσιος Ἀρδαβάνης.

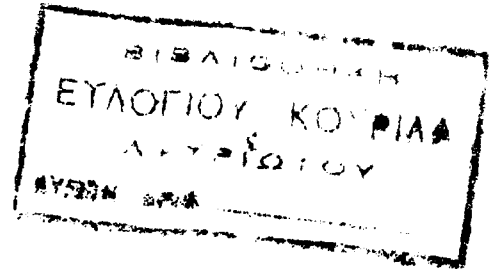
¹⁾ Ἰωαννίτης.

1795 23 *Ἰανουαρίου*, Ἐκκλησία Ἁγ. Παρασκευῆς - Κεφαλληνία, χωρίον Μεταξᾶτα, περιοχή Λιβαθοῦς. — Ὅτι ἡ Διαμάντω τοῦ Στέλιου Μεταξᾶ Στραβόλαιμου τοῦ ποτε Βασίλι καὶ Ρεγγίνας Μηλιαρέση τοῦ ποτε Στέλιου, τὸν Θεοδορίν Μονόπολι τοῦ Ἰωάννου ὑπὸ ἐφημερίου Νικολάου Μυλωνᾶ. Κουμπᾶροι: Παπακὺρ Ζωσιμᾶ Σκυλίτης τοῦ ποτε Εὐσταθίου καὶ ἡ συμβία Βικτωρία τοῦ κὺρ Γερασίμου Λασκαράτου Μεταξᾶ τοῦ ποτε Ἰωάννου.

1796 *Μαρτίου 25*, Ἐκκλησία τοῦ Παντοκράτορος - Ληξουρίου Ποτάμι. — Ἐφημέριος Ζωσιμᾶς Λοβέρδος ἐστεφάνωσε τὴν Εἰρήνην Βαγγελῆ Ποταμιάνου λεγομένου Σαμαρᾶ τοῦ ποτε Σπύρου καὶ Στυλιανῆς συζύγου, τὸν Σταματέλον Σερεπέτην τοῦ ποτε Ἀντώνη. Κουμπᾶροι ὁ Τομάζος Κουλουμπῆς καὶ Γεώργιος Κατζιάλας.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΜΙΚΡΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

(1593 - 1926)

Ἐξιστορήσαντες ἀλλαχοῦ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ Φλαγγινιανὸν Φροντιστήριον, θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ ἀσχοληθῶμεν καὶ μετὰ τὴν Σχολὴν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος ἣτις ἰδρυθεῖσα, ὡς γνωστόν, κατὰ τὸ 1593, ἀπερροφήθη κατὰ τὸ 1700 ὑπὸ τοῦ Φλαγγινιανοῦ καί, ἔξαφανισθέντος εἶτα τούτου συνεπεῖα τῆς Ναπολεοντείου ἐπιδρομῆς κατὰ τὸ 1797, ἀνασυνεστήθη μετὰ τὸ 1800 ὑπὸ τῆς Κοινότητος, ἀλλ' ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἑλληνικὴ Σχολὴ Φλαγγίνη» — εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν μέγαν εὐεργέτην — διετηρήθη δέ, ὄχι βεβαίως μετὰ τὴν προτέραν αἴγλην, μέχρι τοῦ 1926, ὅτε καὶ ἔκλεισεν ὀριστικῶς.

Ὁ ἀναγινώσκων τὰς ὀλίγας σελίδας ποὺ ἀφιέρωσε διὰ τὴν Σχολὴν ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Βελοῦδος ἐν τῇ «Ἑλλήνων Ὁρθοδόξων Ἀποικία», ἀποκομίζει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι αὕτη, εὐθύς ἅμα τῇ ἰδρῦσει καὶ μέχρις ὅτου ἀπερροφήθη ἀπὸ τὸ Φλαγγινιανόν, ἔλειτούργει κανονικώτατα καὶ χωρὶς διακοπὴν τινα καὶ ὅτι, οἱ κατὰ καιροὺς διδάξαντες διεδέχοντο ἀλλήλους ὁμαλώτατα. Ἄτυχῶς ὅμως, ἐν τῇ πραγματικότητι, ἀλλοία ὑπῆρξεν ἡ κατάστασις, ὡς κατωτέρω θὰ ἀναπτύξωμεν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπισήμων πρακτικῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ ἄλλων ἐγγράφων, ἅτινα καὶ ἐπισταμένως ἠρευνήσαμεν.

*
* *

Τὴν 16^{ην} Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1593¹⁾ ὁ Σύλλογος τῶν 40²⁾ καὶ προσθήκης «διαβλέπων ὅτι αἱ ἀρεταὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους υπέστησαν μεγάλην κατάπτωσιν καὶ

¹⁾ Capitolaire N° I.

²⁾ Περὶ τούτου ἐγράψαμεν καὶ εἰς τὴν προγενεστέραν περὶ Γλυκῶν μονογραφίαν μας (Ἑπειρωτικὰ Χρον. I' σελ. 7). Ἐπειδὴ ὅμως ἐσημειώσαμεν κατὰ λάθος - ἀκολουθήσαντες τὸν Βελοῦδον (Ἑλλ. Ὁρθ. Ἀποικία σελ. 16) - ὅτι ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῶν μελῶν συνήρχετο κατὰ τριετίαν πρὸς ἐκλογὴν τοῦ Συλλόγου τῶν 40 καὶ προσθήκης, ἤδη, ἐρευνήσαντες ἐπισταμένως διεπιστώσαμεν ὅτι ἡ Γενικὴ συνέλευσις δὲν συνήρχετο κατὰ τριετίαν, ὡς ἔγραψεν ὁ Βελοῦδος, ἀλλὰ κατὰ διετίαν. Ὁ δὲ Σύλλογος ἔχει τὴν ἐξῆς ἀρχήν: Εὐθύς ἅμα τῇ συστάσει τῆς Ἀδελφότητος, λόγῳ τῶν ὀλίγων

» ἵνα μὴ λησμονηθοῦν ἐντελῶς, εἶναι ἀνάγκη νὰ ληφθῇ κάποια πρόνοια, ὑποβάλλει
 » πρότασιν ἵνα οἱ ἀποτελοῦντες τὸν Σύλλογον ὑποχρεωθοῦν νὰ δίδουν ἀνὰ 10 σολδία
 » ἕκαστος κατὰ μῆνα εἰς τὸν κ. Ν. Λάσκαρην, ἄνθρωπον λίαν ἐγγράμματον καὶ πε-
 » παιδευμένον, ὅστις θὰ διδάσκη τὰ παιδιὰ τῶν Ἑλλήνων τῶν εὐρισκομένων ἐν Βε-
 » νετία καὶ χωρὶς ἰδιαιτέραν πληρωμὴν καὶ τὰ πτωχά». Τὴν πρότασιν ἐψήφισαν 34
 μέλη κατὰ 8 καὶ ὁ Λάσκαρης ἀνέλαβε τὴν διδασκαλίαν. Πόσον καιρὸν παρέμεινεν οὗ-
 τος, δὲν προκύπτει ἐκ τῶν πρακτικῶν, τὰ ὁποῖα ὅμως ἀναφέρουν ὅτι τῷ 1594 25
 Σεπτεμβρίου ὁ Σύλλογος ἐξέλεξε τὸν ἱερομόναχον Μελέτιον¹⁾ ὡς ἱεροκήρυκα καὶ ψάλ-
 την δι' ἐν ἔτος, ἐπὶ μισθῷ 100 δουκάτων ἑτησίως, ἀλλὰ μὲ τὴν ὑποχρέωσιν «νὰ διδά-
 σκη ἀνάγνωσιν εἰς τὰ παιδιὰ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους». Μετὰ τὸν Μελέτιον τοῦτον, φαί-
 νεται ὅτι ἐδίδαξεν ἐν τῇ Σχολῇ ὁ Νικόλαος Ἀψτένιος ἢ Ἀπισθένιος²⁾. Τοῦτο συνά-
 γομεν ἀπὸ τὴν ἐγγραφὴν του εἰς τὸ Μητρώον τῆς Ἀδελφότητος, ἐνθα φέρεται ὡς
 «mistro della Scola» ἦτοι διδάσκαλος τῆς Σχολῆς καὶ μὲ ἔτος ἐγγραφῆς 1596. Οὗτος
 ἦτο ἐκ τῶν ἐλαχίστων λογίων καὶ φέρεται ἐπίσης μεταξὺ τῶν ὀλίγων χρεωστῶν τοῦ
 ἐκ Χίου βιβλικιδότου Ἐμμανουὴλ Γλυτζῶνη, περὶ οὗ ἀλλαχοῦ θὰ γίνῃ εὐρύτερος λόγος.

Καὶ φθάνομεν οὕτως εἰς τὸ 1602 ὅτε τὴν 10^{ην} Μαρτίου ἐξελέγη διὰ ψήφων
 τριάκοντα κατ' οὐδεμιᾶς, ὡς τακτικὸς διδάσκαλος ὁ Λίβιος Ζάκρας³⁾, ἐπὶ μισθῷ ἑτη-
 σίῳ ἐκ 50 δουκάτων. Οὗτος παρέμεινε μόνον δύο ἔτη, ὡς τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὴν
 ἐπομένην ἐγγραφὴν ἀνευρεθεῖσαν, ὅχι εἰς τὰ πρακτικά, ὡς συνήθως, ἀλλ' εἰς τὸ Ἡμε-
 ρολόγιον τῶν εἰσπράξεων καὶ πληρωμῶν: 1604 Αὐγούστου 15 εἰς τὸν Λίβιον Ζάκραν

τότε μελῶν ἡ Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ ἢ ἐκλεγομένη παρὰ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως (Capitolo gene-
 rale) ἦτο δεκαεναεταμελής. Ἦτοι: εἰς Πρόεδρος (Gastaldo), εἰς Βικάριος ἦτοι ἀντικαταστάτης τοῦ
 προέδρου, εἰς γραμματεὺς, 4 προκουρατόροι καὶ 12 Σύμβουλοι (Degani ἢ Decani). Τὴν 13 Ἰου-
 νίου 1563 εἰς τοὺς 19 προσετέθησαν καὶ ἄλλοι 21 καὶ ἔγιναν 40, τὴν 9 Ἀπριλίου 1581 ἕτεροι 11
 καὶ τὴν 18 Ἰουνίου 1592 ἄλλοι 9 καὶ ἔγιναν 60 ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν τεσσαράκοντα καὶ προσθήκη
 (Quaranta e Zonta). Καίτοι προσετέθησαν ἄλλοι τρεῖς τὴν 9 11:1625, ἐν τούτοις ἡ ὀνομασία παρέ-
 μεινεν ἡ αὐτή. Καὶ ἐξελέγοντο οἱ ἀποτελοῦντες τὸ μικροσκοπικὸν αὐτὸ Κοινοβούλιον τοῦ ὑποδοῦ-
 λου ἑλληνισμοῦ ὡς ἔπεται: ἐννέα ἐκ Κύπρου, 9 ἐκ Κρήτης καὶ τῶν νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους, 9
 ἐκ Ναυπλίου καὶ Μονεμβασίας (Napoli di Romania e Malvasia ὡς ἐλέγοντο τότε), 9 ἐκ Ζακύν-
 θου καὶ Κεφαλληνίας, 9 ἐκ Κερκύρας, 9 ἐκ χωρῶν μὴ κατονομαζομένων (Ἡπειρος, Μακεδονία,
 Κωνσταντινούπολις, Ἀθῆναι κ. ἄ.) καὶ 9 τῆς Zonta ἀδιακρίτως ἐξ ὅλων τῶν μερῶν καὶ ἅπαντες
 οὗτοι ἐξέλεγον τὸ Προεδρεῖον ἀποτελούμενον ἀπὸ ἓνα πρόεδρον (guardian grande), δύο Γκοβερ-
 νατόρους, ἓνα Βικάριον, ἓνα ὑποβικάριον, ἓνα γραμματέα, δύο ἐλεγκτὰς καὶ 12 τῆς πρωτοκαθε-
 δρίας (Decani ἢ Degani).

¹⁾ Capitolare I.

²⁾ Ἀπεβίωσεν ὀγδοηκοντούτης, τὴν 11 Ἰανουαρίου 1637 (ἐν. ἔθ. ἦτοι 1638) ὡς μαρτυρεῖ
 σχετικὴ ἐγγραφὴ εἰς τὸ Βιβλ. θανάτων ἐκκλησίας S. Antonino. Οὗτος κατήγετο ἐκ Ζακύνθου καὶ
 εἶχεν ἀναμικθῆ καὶ εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς Κοινότητος, ἐκλεγείς γραμματεὺς ἐπὶ σειρᾶν ἐτῶν
 (1593 - 1599).

³⁾ Κύπριος. Εἰς τὸ Μητρώον τῆς Ἀδελφότητος, ἀνεύρομεν συγγενῆ του ὀνόματι Ἰωάννην
 Ζάκραν τῷ 1602.

κατεβλήθησαν δουκάτα 100 διὰ δύο ἔτη λήξαντα τὴν 10 παρελθόντος Μαρτίου καὶ κατοπιν ἐπῆρεν ἄδειαν».

Ἀποχωρήσαντος τοῦ Ζάκρα ἡ Σχολὴ ἔμεινεν ἐπὶ ἑπτὰ ὁλόκληρα ἔτη κλειστή. Οἱ διευθύνοντες τὴν Κοινότητα καίτοι εἶχον ἀπὸ τοῦ 1599 ἀποφασίσει νὰ διαθέτουν τὰ ἡμίση ἐκ τῶν ἐσόδων τῶν εἰσπραττομένων ἐκ παραχωρήσεως τάφων ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, ὑπὲρ ἑνὸς διδασκάλου, ἐν τούτοις ὅμως, προκειμένου περὶ διορισμοῦ τοιοῦτου, οὐδεμίαν ἐλάμβανον φροντίδα καὶ φθάνομεν εἰς τὸ 1609 ὅτε φευγαλέαν ἔκαμεν ἐμφάνισιν εἰς τὴν Βενετιανὴν ὁ Θεόφιλος Σκορδαλλός¹⁾ (Teofilo Scordallo) διδάξας ἐπὶ μίαν μόνην τετραμηνίαν, μεθ' ἣν ἀπεχώρησε μὴ θελήσας - ὡς μανθάνομεν ἀπὸ ἄλλο πρακτικὸν δημοσιευόμενον περαιτέρω - νὰ ἀναλάβῃ ὀριστικῶς τὴν διδασκαλικὴν ἔδραν. Τὰ πρακτικὰ οὐδεμίαν κάμνουν περὶ τούτου μνείαν, ἀλλ' εἰς τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Ἀδελφότητος ὑπάρχει ἡ ἐπομένη ἐγγραφὴ: 1610 Μαρτίου 5 εἰς τὸν Θεόφιλον Σκορδαλλὸν διδάσκαλον τῆς Σχολῆς, δουκάτα 12 κατεβλήθησαν τὴν 12 Ἰουλίου 1609».

Ἄλλὰ τὰ πενήτηκοντα δουκάτα δὲν ἦσαν ἐπαρκῆ διὰ τὴν μισθοδοσίαν ἑνὸς καλοῦ διδασκάλου. Τοῦτο διαβλέπων ὁ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Γαβριὴλ Σεβῆρος²⁾, ὁ ἀπαράμιλλος ἐκεῖνος ἱεράρχης, ἔκρινεν εὐλόγον νὰ ζητήσῃ τὴν ἀρωγὴν τῆς Γαληνοτάτης Αὐθεντίας καὶ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν τότε Δόγην Λεονάρδον Δονάτον τὴν κάτωθι αἴτησιν³⁾: «Ἄπειροι αἱ χάριτες καὶ αἱ εὐνοιαὶ τὰς ὁποίας ἡ Ὑμετέρα Γαληνότης ἠδύοκησεν εἰς διαφόρους περιστάσεις νὰ ἐπιδαφιεύσῃ εἰς ἐμὲ τὸν Γαβριὴλ Σεβῆρον ἐκ Μονεμβασίας, Ἀρχιεπίσκοπον Φιλαδελφείας, πιστότατον καὶ ταπεινότατον δοῦλόν της καὶ εἰς ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος μας⁴⁾, εὐνοιαὶ καὶ χάριτες αἱ ὁποιαί, ἐν ᾧ ἀπ' ἑνὸς ἀποτελοῦν ἀσφαλεστάτην μαρτυρίαν ἐνώπιον ὄλου τοῦ κόσμου, τῆς ἀπείρου εὐσπλαγχνίας καὶ ἀγαθότητος τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος καὶ ταύτης τῆς εὐτυχεστάτης καὶ ἐνδοξοτάτης Δημοκρατίας πρὸς ἡμᾶς, ἀπ' ἐτέρου ὑποχρεῶνουν πάντας ἡμᾶς νὰ ἐκθέτωμεν πάντοτε καὶ εἰς κάθε περιστάσιν καὶ τὰ ὑπάρχοντά μας καὶ τὴν ζωὴν μας ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Χριστιανικωτάτης Ὑμετέρας Κυριαρχίας πρὸς ἐπαύξισιν καὶ δὴ πρὸς τὸν κολοφῶνα τῶν τοιούτων εὐνοιῶν τείνοντες, ἐμφανίζόμεθα σήμερον πρὸ τῶν ποδῶν τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος καὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ δώσωμεν μίαν κατεύθυνσιν

¹⁾ Εἶναι ὁ Θεόφιλος Κορυδαλλεύς.

²⁾ Τοῦτον συναντῶμεν πρῶτην φορὰν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βενετίας τῆ 29 Ἰουνίου 1572 ὡς «ιερομόναχον Gabriel Sfirò da Malvasia», ὑποψήφιον ἐφημέριον, ἀλλὰ μὴ συγκεντρῶσαντα τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν ψήφων. Ἐξελέγη ὅμως ὡς ἐφημέριος τὴν 29 Ἰουνίου τοῦ ἐπομένου ἔτους 1573 καὶ τῷ 1578 ἀνεδείχθη Μητροπολίτης Φιλαδελφείας. Τὸ ἐπώνυμόν του ἦτο «Σβηρός» ἀλλ' ἵνα τὸ καταστήσῃ εὐκολοπρόφερτον ἀπὸ τοὺς Ἑνετοὺς μεταξὺ τῶν δύο πρώτων συμφώνων προσέθεσεν ἐν «ε» καὶ ἔγινε Σεβῆρος.

³⁾ Τὴν Κοινότητά των οἱ ἡμέτεροι ὁσάκις ἀπηυθύνοντο εἰς τὰς Ἑνετικὰς Ἀρχὰς ὀνόμαζον «παζιονε» = (ἔθνος) καὶ τὴν ὀνομασίαν ταύτην τὴν χαρακτηριστικὴν, συναντῶμεν καὶ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ψηφίσματα τῆς Γερουσίας.

⁴⁾ Senato Mag παρὰ τῷ Κρατικῷ Ἀρχεῖῳ, Registro N° 47 καὶ filza N° 91.

διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν υἱῶν μας καὶ ἄλλων, εἰς τὰ ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ γράμματα, τῶρα ὅπου παροῦσιάζεται εὐκαιρία ἑνὸς ἀτόμου καταλλήλου καὶ γνωρίζοντος κάλλιστα ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας, ἐκλιπαροῦμεν τὴν Ὑμετέραν Γαληνότητα ἵνα εὐδοκήσῃ καὶ παραχωρήσῃ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, δι' ὅσον καιρὸν ἤθελεν ἐγκρίνη, ἓν μέρος τοῦ εὐεργετήματος ὅπερ εἶχεν εὐδοκήσει νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν μακαρίας μνήμης Σεβασμιώτατον Ἐπίσκοπον Κυθήρων Μάξιμον Μαργούνιον ἥτοι δουκάτα 124 ἑτησίως ¹⁾ καὶ ἀκόμη δέκα βοῖνες ²⁾ γῆς ἐν Κρήτῃ, αἱ ὁποῖαι ἀπέφερον καὶ ἐκείναι πλέον τῶν 150 δουκάτων κατ' ἔτος, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διδάσκῃ ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ γράμματα, ἵνα δυνηθῶμεν μὲ τὴν χάριν ταύτην τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος νὰ θίψωμεν μίαν μικρὰν βᾶσιν διὰ τὸ τόσον ἅγιον καὶ ὠφελιμώτατον δι' ἅπαν τὸ ἔθνος μας ἔργον, εἰς ἣν χάριν θὰ προσθέσωμεν καὶ ἡμεῖς ὅ,τι αἱ δυνάμεις μας ἐπιτρέψουν καὶ ὑποχρεούμεθα νὰ διδάσκωμεν παρ' ἀτόμου καταλληλοτάτου ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ γράμματα εἰς ὅσους θελήσουν νὰ προσέλθουν πρὸς ἐκμάθησιν καὶ τοῦτο ἵνα τὰ ἑλληνικὰ γράμματα σχεδὸν τελείως νεκρωμένα καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ ἔθνει ἡμῶν, ἀναζήσουν καὶ πάλιν εἷς τι μέρος καὶ τὰ λατινικὰ ἀφ' ἑτέρου διαδοθοῦν τόσον εἰς τοὺς Ἕλληνας ποῦ εὐρίσκονται

«Serenissimo Principe: Infinite le grazie ed i favori che V/Ser.tà si è degnata in diversi tempi compartire a me Gabriel Seviro da Malvasia Arcivescovo di Filadelfia fed.mo et hum.mo Suo servo et a tutta nra natione greca le quali cosi come rendono sicur.me testim.ze al mondo tutto dell' immensa carità et benignità della Ser.tà Vra et di qsta felic.ma et inclit.ma Rep.ca verso di noi, cosi obligano tutti noi ad esponer sempre in ogni caso et l' avere et le vite nre in servitio del suo Crist.mo Dom.o; per augumento anzi per colmo delle quali gratie compariamo al pnte a piedi di V/Ser.tà et essendo desiderio nro di indriciare un poco di comodità con la quale et alli nri figli et a altri esser imparate lettere greche et latine ora che si appresenti occas.e di persona suffic.e et adotata di buon.me letttere greche et latine, supplichiamo la Ser.tà V/ che si degni concieder alla Nation grecha per quel tempo che li piacerà una parte di quel utile e beneficio che già si era compiaciuta concieder al q. Rev.mo Massimo Margunio vescovo di Cerigo di buona memoria di D. 124 all' anno et ancora dieci boine da

¹⁾ Εἰς εἰδικὸν κεφάλαιον περὶ Μαργουνίου δημοσιεύομεν τὰ σχετικὰ δύο διατάγματα τῆς Γερουσίας ὡς καὶ δύο ἐπιστολάς τοῦ ἰδίου ἀνεχδότους. Ἀνέκδοτα ὁμοίως εἶναι καὶ τὰ διατάγματα, δεύτερον καὶ τρίτον, διότι τὸ πρῶτον ἐδημοσιεύθη παρὰ Legrand, Bibl. Hell. Vol. 2 - 16e siècle.

²⁾ Τὸ Διάταγμα τῆς Γερουσίας τὸ ὁποῖον εἶδομεν καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ Κρατικῷ Ἀρχεῖῳ (Senato Mar, Registro 47 ἔτους 1585 - 87) καὶ ὅπερ ἐξεδόθη τῇ 4 Φεβρουαρίου 1585 (ἐν. ἔθ.) προορίζει τὰς δέκα βοῖνας γῆς ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Μαργουνίου, Μιχαήλ, ὃν ἐπονομάζει fedel nostro. Εἶναι δὲ ἡ boiina ἢ boina ἕκτασις ἀγρῶν τὴν ὁποίαν ἡμπορεῖ νὰ καλλιεργήσῃ ἐν ζευγὸς ἀροτριῶντων, ἥτοι ὁ Γεωργικὸς κληρὸς ἢ μπάσταίνα ὡς ἐλέγετο ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

ὡς ὑπήκοοι τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος ὡς καὶ μεταξύ ἐκείνων οἱ ὅποιοι, καίτοι κατὰ κακὴν τὴν τύχην ζοῦν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν ἀπίστων, ἐν τούτοις εἶναι μὲ τὴν ψυχὴν ἀφοσιωμένοι θεράποντες τῆς εὐσεβεστάτης Δημοκρατίας καθὼς καὶ εἰς ὅλους ἐκείνους ποὺ θὰ θελήσουν νὰ ἐκμάθουν καὶ δὲν πρόπει νὰ ἀναγκάζονται νὰ προστρέχουν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπὸ ἄλλην Κυριαρχίαν ¹⁾ εἰ μὴ τὴν τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας. Καὶ τῆς εὐνοίας ταύτης θὰ εἴμεθα τόσον μᾶλλον ὑποχρεωμένοι εἰς τὴν ὑμετέραν Γαληνότητα, ὅσον τὰ δῶρα τῆς διανοίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν δέον νὰ εἶνε πλεον προτιμώτερα ἀπὸ τὰς ἀνέσεις τοῦ σώματος καὶ δὲν θὰ λείψωμεν, ὡς ἄλλως τε ἔχομεν ὑποχρέωσιν, νὰ δεώμεθα Κυρίου τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀνύψωσιν καὶ τὴν μεγαλειέταν ἐτι εὐδαιμονίαν καὶ δόξαν Αὐτῆς. Εὐχαριστῶ.

1610 Αὐγούστον 26.

Ἡ αἴτησις ἐξετασθεῖσα ὑπὸ τῶν Consiglieri καὶ τῶν Savii, παρεπέμφθη διὰ τοῦ

terra in Candia che valevano ancor quelle più di D. 150 all'anno, con qsto carico d'insegnar lettere greche et latine acciò possano con qsta gratia di V/Ser. à fare un poco di fondamento a così santa opera et util. ma a tutta la nation nra alla quale noi agiongeremo con le forze nostre obligandosi noi di far insegnar da persona suff. ma lettere greche et latine a quelli che vi voranno attendere et qsto acciò le lettere greche già quasi affatto spente inparticolare nella nra Nation risorgano in qualche parte et le latine ricevano augumento così nelli greci che si ritrovano sud-diti di V/ Ser. à come in quelli che seben per loro disaventura vivono in servitù d'infedeli sono però con l'animo divot. mi servi di qsta Relig. ma Rep. a et in tutti che voranno attendervi nè siano constretti a ricorrer per quest'effetto sotto altro dominio che di qsta Ser. ma Rep. ca della qual gratia tanto più resteremo obligati a V/ Ser. tà quanto li doni dell'intelletto et scienze sono da esser più estimati che le comodita dei corpriet secondo esso nro obligo continuamente pregheremo il Sig. re Dio per la Sua esaltazione et accrescimento di felicità et gloria. Gratie.

1610 Agosto 26.

1610 Dicembre 2 in Pregadi ²⁾. — Si è mosso con ottima intentione verso

¹⁾ Ὑπαινίσσεται τὸ Ἑλλην. Γυμνάσιον Ρώμης τὸ ἰδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Πάπα Γρηγορίου XIII. Λίαν ἐπιτυχῆς ὁ ὑπαινιγμὸς οὗτος τοῦ Σεβήρου καὶ δὴ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν αἱ μετὰ τοῦ τότε Πάπα Παύλου τοῦ V σχέσεις τῆς Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας ἦσαν κάθε ἄλλο παρὰ φιλικαί, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ Βενετία ἐπέμενε νὰ δικάζη αὐτὴ τοὺς ἐκκλησιαστικούς καὶ νὰ κανονίζη τὴν κυριότητα τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κτημάτων, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐπέτυχε, παρ' ὅλον τὸν ἀφορισμὸν ποὺ ἐξαπέλυσεν ἐναντίον τῆς ὁ Ποντίφηξ.

²⁾ Ἡ Γερουσία ἐκαλεῖτο συνηθέστερον Pregadi καὶ ὄχι Senato, διότι εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν μὴ ὑπάρχοντος συγκεκριτομένου Σώματος Γερουσιαστῶν, ἦτοι πρὸ τοῦ 13ου αἰῶνος, ὁ Δόγης παρε-

Collegio εἰς τὴν Γερουσίαν, καταρτισθέντος τοῦ σχετικοῦ ψηφίσματος ἀποδοχῆς, ὅπερ ἐνῶ περὲμεινεν ἐν ἐκκρεμότητι τὴν 2^{αν} Δεκεμβρίου 1610, ὡς μὴ συγκεντρῶσαν τὰ ἀπαιτούμενα $\frac{4}{5}$ τῶν ψήφων, εἰσήχθη ἐκ νέου τὴν 10 Ἰανουαρίου 1610 (ἐν. ἐθ.) καὶ ἐγένετο ἀποδεκτὸν διὰ ψήφων 129 κατὰ 18 καὶ 12 μὴ εἰλικρινῶν. Καὶ ἰδοὺ τὸ κείμενον: 1610 Δεκεμβρίου 2 in Pregadi *) «Παρωρμήθη μὲ ἀρίστην πρόθεσιν πρὸς τὸ κοινὸν καὶ ἰδιωτικὸν ὄφελος ὁ Σεβασμιώτατος Κ^{ος} Γαβριὴλ Σεβῆρος, Ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας, ἵνα ζητήσῃ παρὰ τῆς Ἡμετέρας αὐθεντίας ἐπιχορηγήσιν τινα ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἵνα δύναται τοῦτο νὰ ἐκπαιδεύῃ καλὰ τὰ τέκνα του ὡς καὶ τὰ τῶν ἄλλων, εἰς τὰ ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ γράμματα καὶ μάλιστα τώρα ὅπου παρουσιάζεται περίστασις νὰ ἔχουν πρόσωπον κατάλληλον καὶ πεπροικισμένον μὲ καλὰ γράμματα· διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον λαμβανομένης ὑπ' ὄψει, τῆς ἀξίας, τῆς καλωσύνης καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ εἰρημένου Κυρίου Ἀρχιεπισκόπου καὶ λόγῳ τῆς ἐγκαρδίας ἀφοσιώσεως ἣν τρέφει οὗτος πρὸς τὴν Ἡμετ. Δημοκρατίαν, ἐπιδιώκοντες ἐξ ἄλλου τὴν πίστιν καὶ ἀφοσιώσιν σύμπαντος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους πρὸς τὴν ἡμετέραν Κυριαρχίαν πρὸς ἣν ἔδωκε τόσον δικαίαν ἱκανοποίησιν, καὶ ἐπειδὴ τέλος, ἔργον τόσον καλὸν καὶ ἅγιον θὰ ἀποβῆ πρὸς κοινὸν ὄφελος,

Ἀποφασίζομεν, ἵνα ἀπὸ τὰ χρήματα ποῦ εἶναι εἰς τὰς καταθέσεις τῶν ἐκτάκτων ἀναγκῶν, δίδονται κατ' ἔτος Δουκάτα ἑκατὸν πενήκοντα εἰς τὸ προειρημένον Ἑλληνικὸν Ἔθνος καὶ νὰ καταβάλλονται κάθε ἐξ μῆνας, ἐκδιδομένου τοῦ συνήθους ἐντάλματος τοῦ Collegio, εἰς ὅποιον ἤθελε ἐμφανισθῆ μὲ πιστοποιητικὸν ὑπογεγραμμένον παρὰ τοῦ ῥηθέντος Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Φιλαδελφείας ἢ παρὰ τῶν Διαδόχων του, καὶ ρητὴ γίνεται δήλωσις ὅτι τὰ εἰρημένα χρήματα δέον νὰ χρησιμοποιῶνται ἀποκλει-

il Pub.o et particular ser.o Mr Rev.mo Gabriel Seviro Arc.o di Filadelfia a intendere dalla Sria Nra qualche sovvenim.o per la natione greca per poter bene educare li suoi figli et altri nelle Ire greche et latine nella occ.e partic.e che hora hanno di persona sufficiente et ornata di buone lettere per questo effetto et meritando il sop.o Mons.re Arc.o per la bontà et virtù sua et per il cordiale affetto che egli ha alla Rep.ca Nra ricercando anco la devotion et fedeltà di tutta la natione greca verso il Do Nro ch'egli ha data cosi giusta sodisf. e et dovendo opera cosi buona et santa riuscire di pub.o commodo et beneficio, Landerà Parte ¹⁾ che delli danari del Deposito delle occorrenze siano assignati alla p.ta natione greca ducati cen-

κάλει ὠρισμένους Πατρικίους τῆς ἐκλογῆς του νὰ προσέλθουν εἰς τὸ Παλάτι ἵνα τοὺς συμβουλευθῆ ἐπὶ Κρατικῶν ὑποθέσεων, οὕτω δὲ προήλθεν ἡ λέξις pregati (ῥῆμα prego=παρακαλῶ) ἢ pregadi κατὰ τὴν ἐνετικὴν διάλεκτον, σημαίνουσα τὸ σῶμα τῶν Γερουσιαστῶν.

¹⁾ Ἡ φράσις *Landerà parte* ἢ ὁποία ἐπαναλαμβάνεται εἰς ὅλα τὰ διατάγματα τῆς Ἐνετ. Γερουσίας ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν ρωμαϊκὴν *vadit pars* ἣτις εὐρίσκεται εἰς παλαιότερα ψηφίσματα καὶ σημαίνει «ληφθήτω ἀπόφασις».

στικῶς πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν ἦτοι νὰ διδάσκωνται τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ ἄλλων, ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ γράμματα καὶ ὄχι δι' ἄλλον τινὰ σκοπὸν, ἐν ἐναντία περιπτώσει ἢ παροῦσα παραχώρησις θέλει θεωρηθῆ ἄκυρος καὶ ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀξίας.

118

21 ἐκκρεμεῖ.

14

Εἰσήχθη καὶ πάλιν τῇ 8 Ἰανουαρίου 1610 καὶ αἱ ψῆφοι ὑπῆρξαν :

129

18

12

tocinquanta all'anno da esser pagati di mesi sei in mesi sei col solito mandato del Coll. o a chi comparirà con una fede sottoscritta dal sop. o Rev. mo Arciv. o di Filadelfia o da suoi Successori con espresa dichiar. e che li sop. i dan. i debbano esser spesi solamente nell' effetto sop. to de insegnare et non in alcun altra cosa per alcun modo, altrimenti la pnte concessione restar debba nulla et de nissun valore.

118

21 pende

14

introdotta nuovamente la sopradetta parte et furono:

129 ¹⁾

18

12

*
* *

Ἐπὶ τούτοις ὁμοῦς οἱ διοικοῦντες τὴν κοινότητα δὲν προέβησαν ἀμέσως εἰς τὴν ἐκλογὴν τοιοῦτου, ἀλλ' ἀφῆκαν νὰ παρέλθῃ μία ὀλόκληρος τετραετία ἀδικαιολογήτως καὶ ἰδοὺ φθάνομεν εἰς τὴν 2^{αν} Νοεμβρίου 1614 ὅτε εὐρίσκομεν τὸ κάτωθι πρακτικόν :

» Ἐπειδὴ εἶναι πολὺς καιρὸς καθ' ὃν ἡ διδασκαλικὴ ἔδρα (lettura) μὲ τὴν ὁποίαν ὁ
 » Γαληνότατος ἡμῶν Πρίγκηψ εὐηργέτησε τὸ ἡμέτερον Ἔθνος παραμένει κενὴ διότι
 » δὲν ἠθέλησε νὰ τὴν ἀναλάβῃ ὁ Θεόφιλος Κορυδαλεὺς (Coridileo), παρουσιασθέντων

¹⁾ Ἡ ψηφοφορία ἐγένετο εἰς τὸ Ναι καὶ εἰς τὸ Ὅχι καὶ ἀντὶ τῆς σημερινῆς «ἀποχῆς» ἐξεδηλοῦντο οἱ ἐπαμφοτερίζοντες καὶ ἀβέβαιοι εἰς τὸν τρίτον κατὰ σειρὰν ἀριθμὸν, αἱ ψῆφοι τῶν ὁποίων ὠνομάζοντο «non sincere» = μὴ εἰλικρινεῖς.

» ἤδη δύο καταλλήλων προσώπων ἦτοι τοῦ Νικολάου Βλαστοῦ ἐκ Ρεθύμνης καὶ ἱερο-
 » μονάχου Ναθαναήλ¹⁾ (fra Nathanael) ἐξ Ἀθηνῶν ἀποφασίζεται νὰ ἀνατεθῆ εἰς αὐ-
 » τοὺς ἢ διδασκαλία καὶ εἰς μὲν τὸν Νικόλαον Βλαστὸν ἢ τῶν Λατινικῶν, ἢ δὲ τῶν Ἑλ-
 » ληνικῶν εἰς τὸν Ἱερομ. Ναθαναήλ, δι' ἐν ἔτος καὶ ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μοιραζῶνται ἐξ
 » Ἰσου τὰ 150 Δουκάτα τῆς Πριγκηπικῆς χάριτος». Καὶ ἐγένετο ἀποδεκτὴ ἡ πρότασις
 διὰ ψήφων 31 κατὰ 5.

Οἱ ἀνωτέρω ἐδίδαξαν μέχρι τῶν ἀρχῶν Δεκεμβρίου τοῦ 1616 ὅτε ἐκλέγονται ὁ μὲν
 Παχώμιος Δοξαράς, πρῶην πρωτοπαπᾶς Ζακύνθου καὶ τότε ἐφημέριος τοῦ Ἀγ. Γεωρ-
 γίου, ὡς πρῶτος διδάσκαλος, ὁ δὲ αἰδ. Νικόλαος Σοφιανός²⁾ ὡς βοηθός του, ὑπὸ τὸν
 ὄρον ἵνα ἐκ τῶν 150 Δουκάτων λαμβάνη τὰ 100 ὁ Δοξαράς καὶ τὰ 50 ὁ Σοφιανός.
 Μετὰ παρέλευσιν ἐνὸς ἔτους ἦτοι τὴν 10 Δεκεμβρίου 1617 εὐρίσκομεν τὸ κάτωθι
 πρακτικόν: «Ἐπειδὴ ἔληξε τὸ ἔτος τῆς διδασκαλίας τοῦ αἰδ. Παχωμίου Δοξαρά καὶ
 ἐπειδὴ οὗτος διὰ χθεσινῆς αἰτήσεώς του φέρει εἰς γνώσιν ἡμῶν ὅτι δὲν ἐννοεῖ νὰ ἔξα-
 κολουθήσῃ, ὑποβάλλεται πρότασις ἵνα ἡ εὐεργεσία ἢ παραχωρηθεῖσα παρὰ τοῦ Γαλη-
 νοτάτου Πρίγκηπος ἐκ Δουκ. 150 ἐτησίως, διατεθῆ ὑπὲρ τοῦ αἰδ. Ναθαναήλ Ἀθη-
 ναίου, ὅστις ἐκλέγεται ἀπὸ τοῦδε διδάσκαλος εἰς τὴν θέσιν εἰς ἣν καὶ ἄλλοτε ὑπηρέτη-
 σεν». Μετὰ τοῦτον ἐξελέγη τὴν 19 Μαρτίου 1619 ὁ αἰδ. Γεώργιος Δόλτσε (Dolce)
 Κρητικὸς λίαν ἐγγράμματος, ὡς βοηθός του δὲ ὁ διάκονος Ἰγνάτιος Καβάσιλα μὲ τὸν
 ὄρον νὰ λαμβάνη ἐκ τῶν 150 τὰ 100 ὁ Δόλτσε καὶ τὰ 50 ὁ Ἰγνάτιος. Μετὰ ἐν ἔτος
 ἦτοι τὴν 19 Μαρτίου 1620 παραιτηθέντος τοῦ Ἰγνατίου ἀνατίθεται εἰς τὸν Δόλτσε νὰ
 εὐρη ἄλλον βοηθόν, ἀλλὰ μὴ ἔξευρεθέντος τοιοῦτου, ὁ Δόλτσε ἐξελέγη καὶ πάλιν μόνος
 τῇ 23 Ἀπριλίου 1621 καὶ παρέμεινε διδάσκων μέχρι τῆς 9 Ἰουλίου 1623 ὅτε καὶ παρη-
 τήθη ἵνα μεταβῆ εἰς τὴν Κρήτην διότι ἐν τῷ μεταξύ εἶχεν ἀποβιώσει ὁ ἀδελφός του³⁾.

Καὶ ἡ Σχολὴ παρέμεινε καὶ ἐκ νέου κλειστὴ μέχρι τῆς 27 Δεκεμβρίου 1625 ὅτε
 συνηλθεν ἐκ νέου ὁ Σύλλογος ἵνα ἐκλέξῃ διδάσκαλον μεταξὺ τῶν κάτωθι πέντε ὑπο-
 ψηφίων:

Gabriel Dolce, Lunardo Vilara, (εἶναι ὁ πολὺς Φιλαράς ὁ Ἀθηναῖος, ὁ διαπρέ-
 πτας ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ). Theofilo Scordalò⁴⁾ R. do Natanail Emporo καὶ Canaki Rosso.

¹⁾ Ὁ Βελουδός (ἐνθ. ἀν. σελ. 108) τὸν ἐπονομάζει «Χύκα» καὶ ἀγνοοῦμεν πόθεν ἠρώσθη τὴν
 πληροφορίαν. Καθ' ἡμᾶς ὁ Ναθαναήλ οὗτος εἶναι ὁ Ἐμπορος, εἰς ὃν ὁ Μάξιμος Μαργούνης ἀφι-
 έρωσε τὸν 8ον Ἀνακρεόντιον Ὑμνον του: «εἰς Ναθαναήλον Ἱεροδιάκονον τὸν ἐξ Ἀθηνῶν» τὸν ὅποιον
 ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἦν δημοσιεύει ὁ Legrand ἐπονομάζει Ἐμπορον. Ἄλλως τε εἰς τὸ πρακτικόν τῆς
 27 Νοεμβρίου 1625 μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων εἶναι καὶ ὁ Ναθαναήλ καὶ τὴν φορὰν ταύτην μὲ τὸ
 ἐπώνυμόν του Ἐμπορος.

²⁾ Ὁ Νικόλαος οὗτος Σοφιανός ἱερεὺς, συνώνυμος τοῦ λογίου τοῦ ἀκμάσαντος κατὰ τὰ μέσα
 τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος, ἀπεβίωσεν ἐν Βενετίᾳ εἰς ἡλικίαν 63 ἐτῶν, τὴν 13 Ἀπριλίου 1618 (ὄρα
 Βιβλίον θανάτων λατιν. Ἐκκλ. Ἀγίου Ἀντωνίου).

³⁾ Ἰωάννης Δόλτσε, Κρητικὸς, ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 25 ἐτῶν τῇ 13 Φεβρουαρίου 1617 (πβλ.
 Βιβλίον θανάτων προαναφερθέν).

⁴⁾ Ὁ Κορυδαλεὺς εἶχεν ἔλθει πρὸ δύο ἐτῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως κομιζων ἐπιστολὴν τοῦ

Ἄλλ' οὐδεὶς συνεκέντρωσε τὰ ἀπαιτούμενα δύο τρίτα τῶν ψήφων — καὶ ἦσαν 53 οἱ παριστάμενοι — καὶ ἀτυχῶς οὔτε κατὰ τὴν ἐπανάληψιν τῆς ψηφοφορίας ἐλήφθη ἀπόφασίς τις καὶ ἡ Σχολή, χάρις εἰς τὰς προσωπικὰς συμπαθείας καὶ τὰς ἐπιβλαβεῖς ἀντιζηλίαις τῶν διοικούντων, παρέμεινε κλειστὴ ἐπὶ μίαν ἀκόμη διετίαν καὶ φθάνομεν εἰς τὴν 9/19 Σεπτεμβρίου τοῦ 1627 ὅτε καὶ συνετάχθη τὸ κάτωθι πρακτικόν, ἐν τῷ ὁποίῳ καὶ οἱ ἴδιοι ἀνομολογοῦν τὰ ἀσύγγνωστα σφάλματά των, οἱ αἰώνιοι αὐτοὶ Ἕλληνες οἱ ὁποῖοι καὶ ἐν τῇ ξένη διετήρησαν τὰ ἐλαττώματα τῆς φυλῆς μας, ἀνάμεσα ἀπὸ τόσα ἄλλα προτερήματα: «Ἐπειδὴ παρῆλθεν ἀρκετὸς καιρὸς καθ' ὃν δι' ἔλλειψιν διδασκάλου ἐστερήθησαν τὰ τέκνα τοῦ Ἔθνους ἡμῶν τῆς ἐκμαθήσεως τῶν ἐπιστημῶν καὶ τοῦτο παρὰ τὴν μεγάλουμον πρόθεσιν τοῦ ἡμετ. Γαληνοτάτου Πρίγκηπος, ὅστις ἀρκετὸν ποσὸν χρημάτων ἐξεχώρησεν ἡμῖν διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἀρμόζον νὰ ἐξακολουθήσῃ πλέον παρομοία ἀταξία καὶ μάλιστα τώρα ποὺ παρουσιάζεται ἡ ὑποψηφιότης τοῦ κ. Γεωργίου Κορεσίου (Zorzi Coressi) ἐκ Χίου διὰ τὸν ὁποῖον ἐλάβομεν τὰς δεούσας πληροφορίας καὶ ἰδιαίτερας παρὰ τοῦ ἡμετέρου Σεβασμ. Ἀρχιεπισκόπου, ὑποβάλλεται ἡ πρότασις νὰ μετακληθῇ ὁ ἐν λόγῳ Γεώργιος καὶ νὰ διορισθῇ διὰ πέντε ἔτη, τὰ ὁποῖα θὰ ἀρχίσουν ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποῦ θὰ φθάσῃ εἰς τὴν Βενετίαν καὶ νὰ τῷ δοθοῦν τὰ 150 Δουκάτα τὰ ὁποῖα διέθεσέν διὰ τοῦ ἀπὸ 8 Ἰανουαρίου 1610 Διατάγματος ὁ ἡμ. Πρίγκηψ, ἐπὶ πλέον δὲ τὰ Δ. 21 τὰ ὁποῖα ἀφῆκεν ἡ Γρασιόζα Μανολέσου καὶ ἕτερα 40 τὰ ὁποῖα ἀφῆκε διὰ τὸν διδάσκαλον ὁ μακαρίτης Κωνσταντῖνος τοῦ ποτε Μάνου ἐκ Τρικκάλων ¹⁾ ἥτοι ἐν ὄλῳ Δουκάτα 211». Καὶ ἡ πρότασις ἐγένετο ἀποδεκτὴ διὰ ψήφων 30 κατὰ 5.

Ἄλλ' ὁ Κορέσιος δὲν ἀπεδέχθη καὶ ὁ Σύλλογος ἀφῆκε νὰ περάσῃ ἀκόμη ἐν ἔτος ἕως οὗ συνέλθῃ τὴν 3 Σεπτεμβρίου 1628 ἵνα, ἀντὶ τοῦ Κορεσίου, ὅστις «ὄχι μόνον δὲν ἦλθεν, ὡς εἶχεν ἐκδηλώσει τὴν πρόθεσιν, ἀλλ' οὔτε κἂν ἀπήντησε εἰς τὴν ἐπιστολὴν μας», ἐκλέξῃ τὸν αἰδέσιμον Μητροφάνην Κριτόπουλον ²⁾. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐχρειάζετο καὶ βοηθὸς τοῦ διδασκάλου, ὁ Σύλλογος συνῆλθε τὴν 3 Δεκεμβρίου 1628 καὶ ἀνέθηκεν εἰς τὸν Θωμᾶν Φλαγγίνην ἵνα παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ Πρίγκηπος καὶ ζητήσῃ τὴν αὔξησιν τοῦ χορηγουμένου ποσοῦ, διὰ ψήφων 36 κατὰ μιᾶς.

Ὁ Μητροφάνης Κριτόπουλος ἐδίδαξε μέχρι τῶν ἀρχῶν Μαΐου τοῦ ἔτους 1632 ὅτε συνῆλθεν ὁ Σύλλογος ἵνα ἐκλέξῃ διάδοχόν του:

«1632 Μαΐου 9, παραμεινάσης κενῆς τῆς θέσεως τοῦ διδασκάλου λόγῳ ἀναχω-

Πατριάρχου Κυρίλλου πρὸς τὴν Κοινότητα διὰ τὴν ὑπόθεσιν κάποιου ταραχοποιοῦ ἱερέως Παπαμάρκου. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ὁ Κορυδαλεὺς παρίσταται ὡς λίαν ἐγγράμματος, ὡς καὶ ἐν τῇ πραγματικότητι, ἄλλως τε, ἦτο.

¹⁾ Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ Τρικκάλων σημειοῦμεν ὅτι ἐν Βενετίᾳ ἀπέθανε τῇ 24 Ὀκτωβρίου 1591 εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν ὁ Ἐπίσκοπος Τρικκάλων Κύριλλος (Βιβλ. θανάτων Ἀγ. Ἀντωνίνου).

²⁾ Τὸν μετέπειτα Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας (πρβλ. Κ. Δ. Μέρτζιου — τὸ ἐν Βενετίᾳ Ἦπειρ. Ἀρχεῖον ἐν Ἦπειρ. Χρον. ΙΑ'. σελ. 49 ὑποσημ. 2.

ρήσεως τοῦ Μητροφάνους Κριτοπούλου, ἐκλέγεται ὁ αἰδ. Σωφρόνιος Πάγκαλος». Οὗτος εἶχε καὶ βοηθόν του τὸν αἰδ. Ἱερεμίαν Τοσκᾶνον ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἐπομένου ἀποσπάσματος πρακτικοῦ: «1633 Μαΐου 29, προτιθεμένου τοῦ Σωφρονίου Παγκάλου νὰ μεταβῆ εἰς Κρήτην, διορίζεται εἰς ἀντικατάστασίν του ὁ τέως βοηθός του Ἱερεμίας Τοσκᾶνος, ἕως οὗ ἐπανέλθῃ ὁ πρῶτος». Καὶ ἀκολουθεῖ μετὰ ἓν ἔτος τὸ ἐξῆς πρακτικόν: «1634 Δεκεμβρίου 10, μὴ ἐπανελθόντος τοῦ Παγκάλου, ὑποβάλλεται πρότασις νὰ διορισθῇ ὁ Θεόφιλος Κορυδαλέως (Teofilo Coridaleo) ἀλλὰ δὲν συγκεντρώνει οὗτος τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν ψήφων καίτοι τρεῖς κατὰ συνέθειαν φορὰς ἐπανελήφθη ἡ ψηφοφορία. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας, ἦτοι τὴν 13^{ην} συνέρχεται καὶ πάλιν ὁ Σύλλογος ἵνα ἐκλέξῃ μετὰ τῶν δύο ὑποψηφίων ἦτοι τῶν Ἀγγέλου Μπενιζέλου¹⁾ καὶ Θεοφίλου Κορυδαλέως καὶ ἐξελέγη ὁ πρῶτος διὰ ψήφων 21 κατὰ 10 ἔναντι 16 κατὰ 17 ποὺ ἔλαβεν ὁ δεύτερος.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκλογὴν, ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τοῦ Συλλόγου ὁ Μπενιζέλος καὶ ἐδήλωσεν ὅτι «παρατεῖται τοῦ μισθοῦ του ἐξ 150 δουκάτων, τὰ ὁποῖα θέλει νὰ διατεθοῖν ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐκκλησίας δι' ἀγορὰν ἀργυρῶν ὀσκειῶν κ.λ.π. καὶ παρατεῖται ἐπίσης τῶν ἄλλων δύο μισθῶν ἦτοι τῶν ἐξήκοντα καὶ ἑνὸς δουκάτων τῆς Μανωλέσσας καὶ τοῦ Κ. Μάνου». Μετὰ τὴν γενναϊόδωρον ταύτην παραίτησιν ὁ Σύλλογος, συνελθὼν τὴν ἐπομένην, ἐξέλεξεν ὡς βοηθόν του ἐπὶ ἀντιμισθία ἐξ 100 Δουκάτων τὸν κ. Ἀνδρέαν Ρώσση²⁾ ἐκ Ναυπλίου.

Ὁ Μπενιζέλος εἶχεν ἀναμιχθῆ καὶ εἰς τὴν Διοίκησιν τῆς Ἀδελφότητος. Οὕτω τὴν 12 Ἀπριλίου 1632 μέλος ὦν τοῦ Συλλόγου τῶν 40 καὶ προσθήκης, ἐκλέγεται Γκοβερνατόρος καὶ μετὰ δύο ἔτη ὡς ἐλεγκτῆς (sindico). Τότε ἀποχωρήσαντος τοῦ Μπενιζέλου ἀνετέθη ἡ διδασκαλικὴ ἔδρα εἰς τὸν εὐδοκίμως ὑπηρετοῦντα, ὡς βοηθόν, Ἀνδρέαν Ρώσση.

Τὴν 24 Ἰουνίου 1639³⁾ ληξάσης τῆς δευτέρας διετίας, ὑποβάλλεται πρότασις νὰ ἐκλεγῆ δι' ἄλλα δύο ἔτη οὗτος, ἀλλὰ δὲν συνεκεντρώθη ὁ ἀπαιτούμενος ἀριθμὸς ψήφων καὶ ἡ πρότασις ἀπερρίφθη. Καὶ παραμένει τοιοῦτοτρόπως ἡ σχολὴ ἐπὶ ἓν ἔτος ἀνευ διδασκάλου, ὅτε τὴν 25 Μαρτίου 1640 συνέρχεται ὁ Σύλλογος ἵνα ἐκλέξῃ μετὰ τῶν ὑποψηφίων: Νικολάου Κούρτζουλα, Γερμανοῦ Ρασοξέστη, Νικολάου Φιορόντζα ἱεροκήρυκος, Ἀνδρέα Ρώσση καὶ Νικολάου Μπενιζέλου—ἀδελφοῦ τοῦ προγενεστέρου Ἀγγέ-

¹⁾ Ἀθηναίου.

²⁾ Εἰς τινὰ ἐπιστολὴν δημοσιευθεῖσαν παρ' ἡμῶν (ἐνθ. ἀν. σελ. 61) ὑπογράφεται «δὸν Ἀνδρέ ὁ Ρώσσιος».

³⁾ Ἴνα μὴ ἐπαναλαμβάνηται συχνὰ ὁ ἀριθμὸς τῶν βιβλίων τῶν περιεχόντων τὰ πρακτικά, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται Capitolaria (ἐκ τοῦ Capitolio ἦτοι Συνέλευσις) σημειοῦμεν ὅτι τὰ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1558 - 1601 περιέχονται εἰς τὸν τόμον ὑπ' ἀρ. I, τὰ τοῦ 1601 - 1618 εἰς τὸν II, τὰ τοῦ 1618 - 1639 εἰς τὸν III, τὰ τοῦ 1639 - 1657 εἰς τὸν IV, τὰ μέχρι τοῦ 1657 εἰς τὸν V, τὰ μέχρι τοῦ 1669 εἰς τὸν VI, τὰ μέχρι τοῦ 1681 εἰς τὸν VII, τὰ μέχρι τοῦ 1694 εἰς τὸν VIII, τὰ μέχρι τοῦ 1713 εἰς τὸν IX, τὰ μέχρι τοῦ 1739 εἰς τὸν X, τὰ μέχρι τοῦ 1757 εἰς τὸν XI, τὰ μέχρι τοῦ 1769 εἰς τὸν XII, τὰ μέχρι τοῦ 1797 εἰς τὸν XIII καὶ τὰ τελευταῖα μέχρι τοῦ 1905 εἰς τὸν XIV καὶ XV.

λου—ἀλλ' οἱ τελευταῖοι δύο ἐδήλωσαν ὅτι δὲν θέλουν νὰ περιληφθοῦν μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων καὶ περιορισθείσης τῆς ψηφοφορίας εἰς τοὺς ἄλλους τρεῖς, ἐξελέγη ὁ Νικόλαος Φιορέντζας δι' ἓν ἔτος μετὰ τὴν λήξιν τοῦ ὁποίου ἡ Σχολὴ παρέμεινεν ὀλίγους μῆνας χωρὶς διδάσκαλον, ὡς πιστοποιεῖται ἐκ τοῦ ἐπομένου πρακτικοῦ: «1641 Σεπτεμβρίου 22. Ἐπειδὴ εἶναι ἀρκετὸς καιρὸς ὅπου ἀργεῖ ἡ ἔδρα τοῦ διδασκάλου τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, ὑποβάλλεται πρότασις νὰ γίνῃ νέα ἐκλογὴ μεταξὺ τῶν κάτωθι ὑποψηφίων: αἰδ. Θεοφυλάκτου Τσανφορνάρη¹⁾, Σωφρονίου Καλλονᾶ, Νικολάου Κούρτζουλα καὶ Γερμανοῦ Ρασοξέστη, ἀλλ' οὐδεὶς συνεκέντρωσε τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν ψήφων καίτοι ἡ ψηφοφορία ἐπανελήφθη τρεῖς κατὰ συνέχειαν φορές!!

Ἡ ἀσύγνωστος αὕτη συμπεριφορὰ τῶν ἀποτελούντων τὸν Σύλλογον οἵτινες ἤγοντο καὶ ἐφέροντο ἀπὸ τὰς προσωπικὰς συμπαθείας ἢ ἀντιπαθείας ἕκαστος ἔναντι τῶν ὑποψηφίων, προὐκάλεσε τὴν ἐπέμβασιν τοῦ τότε Ἀρχιεπισκόπου Φιλαδελφείας, ὅστις μὴ εἰσακουσθεὶς εἰς τὰς παραινέσεις του, κατέφυγεν εἰς τὴν Γερουσίαν ἣτις διὰ ψηφίσματος ἀπὸ 17 Δεκεμβρίου 1641 ἀνέθετε τὴν ἐκλογὴν τοῦ διδασκάλου εἰς τοὺς Ἀναμορφωτὰς τοῦ Φροντιστηρίου Παδούης. Ἀλλὰ δὲν παρῆλθον εἰμὴ ὀλίγαι ἡμέραι ἀπὸ τοῦ ψηφίσματος καὶ ὁ Μητροπολίτης, εἴτε διότι ἀντελήφθη τὸ ὀλίσιθμα εἴτε διότι ἔλαβε διαβεβαιώσεις ἐνθαρρυντικὰς παρὰ τῶν ἀποτελούντων τὸν Σύλλογον, ἐνεφανίσθη καὶ πάλιν τὴν 25 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐνώπιον τοῦ Γαληνοτάτου Πρίγκηπος καὶ ἐζήτησε νὰ ἐπανέλθῃ τὸ πρῶτον καθεστῶς εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ διδασκάλου, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Πλὴν ἡ κατάστασις οὐδόλως ἐβελτιώθη. Καὶ παρέμεινεν ἡ Σχολὴ ἀκόμη ἓν ἔτος ἄνευ διδασκάλου, ὡς τὸ ὁμολογοῦν καὶ οἱ ἴδιοι εἰς τὸ πρακτικόν:

«1642 Δεκεμβρίου 14. Ἐπειδὴ εἶναι πολὺς καιρὸς ποῦ δὲν ὑπάρχει διδάσκαλος γίνεται πρότασις νὰ ἐκλεγῇ εἰς ἐκ τῶν δύο ὑποψηφίων: Γερμανοῦ Ρασοξέστη καὶ Ν. Κούρτζουλα» καὶ εἰς τὴν δευτέραν ψηφοφορίαν ἐκλέγεται διὰ ψήφων 25 κατὰ 12 ὁ Ρασοξέστης, ἱερομόναχος, ὅστις καὶ ἐδίδαξε μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1649.

Τὸ ἀκολουθοῦν ἀπόσπασμα πρακτικοῦ περὶ διορισμοῦ διδασκάλου φέρει χρονολογίαν 22 Ἰανουαρίου 1650, ὅτε μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων αἶδес. Ἰλαρίωνος Κιγάλλα, Μιχαὴλ Χορτάτση, τοῦ αἰδ. Ἀλοῦσίου Γραδενίγου, τοῦ αἰδ. Γερασίμου Βλάχου καὶ τοῦ Θεοφυλάκτου Τσανφορνάρη, ἐξελέγη κατὰ τὴν δευτέραν ψηφοφορίαν ὁ Γραδενίγος διὰ δύο ἔτη.

Καὶ φθάνομεν εἰς τὴν 7^{ην} Δεκεμβρίου 1653 ὅτε γίνεται καὶ πάλιν ἡ ἐκλογὴ διὰ ψηφοφορίας μεταξὺ τῶν Σωφρονίου Καλλονᾶ, Μιχαὴλ Χορτάτση, Γερασίμου Βλάχου, Ἀλοῦσίου Γραδενίγου καὶ Θεοφίλου Σκούφου, ἀλλ' ἐπαναλαμβάνεται δύο φορές ἡ ψηφοφορία καὶ οὐδεὶς συνεκέντρωσε τὰς ὠρισμένας ψήφους. Μετὰ ἓνα μόλις μῆνα, ἐπειδὴ ἦλθον ἐν τῷ μεταξὺ πολλαὶ Ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι πρόσφυγες ἐκ Κρήτης, ὁ πρόεδρος Ν. Γονέμης συγκαλεῖ ἐκτάκτως τὸν Σύλλογον πρὸς ἐκλογὴν διδασκάλου καὶ διορίζεται

¹⁾ Υἱοῦ τοῦ Ἐμμανουὴλ Τσανφορνάρη, ὡς ἀλλαγῆς θὰ γίνῃ λόγος.

τὴν 7 Δεκεμβρίου 1653 ὁ Θεόφιλος Σκοῦφος. Τὴν 7^{ην} Ἀπριλίου ἐπομένου ἔτους ἐπαναλαμβάνεται ἡ ψηφοφορία διὰ τοὺς δύο, ἦτοι τὸν Σωφρόνιον Καλλονᾶν καὶ Μιχαὴλ Χορτάτην ἀλλ' οὐδεὶς συνεκέντρωσε τὰ $\frac{2}{3}$ καίτοι δις διεξήχθη αὕτη. Καὶ εἰσάγεται ἐκ νέου τὴν 9 αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀλλ' ἀπορρίπτεται καὶ ἐκ νέου τὴν 1^{ην} Αὐγούστου ἐπομένου ἔτους 1655 ἐπαναλαμβάνεται διὰ τοὺς τρεῖς ἦτοι Καλλονᾶν, Χορτάτην καὶ Βλάχον ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Καὶ πάλιν εἰσάγεται ἡ πρότασις τὴν 22^{αν} Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀλλ' οὐδεὶς ἐκ τῶν τριῶν συνεκέντρωσε τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν ψήφων καὶ ὁ ἡμι-ρικὸς αὐτὸς ἀγὼν τῶν ἀνειζηλιῶν καὶ συμπαθειῶν ἔληξε μὲν ἀναιμάκτως... πλὴν ἡ Σχολὴ παρέμεινε καὶ πάλιν κλειστὴ ἐπὶ δύο ἔτη! Σημειωτέον ὅτι ἐκεῖνο ποῦ ἐγένετο μὲ τοὺς διδασκάλους ἐπανελαμβάνετο καὶ μὲ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐφημερίων ¹⁾. Ἀτελείωτοι αἱ ψηφοφορίαι καὶ ἀναβολαὶ ἀναλόγως τῶν προτιμήσεων καὶ τῶν προσωπικῶν συμπαθειῶν ποῦ εἶχε κάθε ὁμάς νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν εὐνοούμενόν της καὶ συντοπίτην, ὁ αἰώνιος δηλονότι ἐγωϊσμός καὶ ἀτομικισμός τοῦ αἰωνίου Ἑλληνοσ.

Καὶ φθάνομεν αἰσίως εἰς τὴν 8^{ην} 7βρίου 1655 ὅτε ὁ Πρόεδρος, διαβλέπων προφανῶς πόσον ἰσχυραὶ καὶ ἀναλλοίωτοι εἶνε αἱ ἀντιπάθειαι τῶν ἀποτελούντων τὸν Σύλλογον ἔναντι τῶν ὑποψηφίων, ὑποβάλλει πρότασιν νὰ διορισθοῦν καὶ οἱ τρεῖς! καὶ ἰδοὺ τὸ σχετικὸν Πρακτικόν: «Ἐπειδὴ παρήλθον ἤδη δύο ἔτη ἀφότου ἀπεχώρησεν ὁ » Ἀλοῦσιος Γραδενίγος καὶ δὲν ἐπετεύχθη μέχρι σήμερον ἡ ἐκλογὴ νέου διδασκάλου, » ὑποβάλλεται πρότασις ἵνα διορισθοῦν καὶ οἱ τρεῖς ὑποψήφιοι». Καὶ ἐγένετο αὕτη ἀποδεκτὴ διὰ ψήφων 38 κατὰ 5, παρηγυρίσκοντο τοῦτέστι μόνον 43, ἐν ᾧ εἰς τὰ, προηγουμένας ψηφοφορίας διὰ τοὺς τρεῖς, ἐκινητοποιοῦντο ὑπὲρ τοὺς 55.

Μετὰ δύο περίπου ἔτη, ἦτοι τὴν 25 Μαρτίου 1657 ὁ Χορτάτιος ἢ Χορτάκιος ἀναδεικνύεται ὑπὸ τῆς Γεν. Συνελεύσεως διὰ ψήφων 214 κατὰ 117 Μητροπολίτης Φιλαδελφείας καὶ λαμβάνει τὸ ὄνομα «Μελέτιος»· παρέμειναν οὕτω οἱ δύο ἀνωτέρω ὡς διδάσκαλοι ἦτοι Καλλονᾶς καὶ Βλάχος ὅστις ἐξελέγη καὶ ἐκ νέου μόνος τὴν 29 Ἰανουαρίου 1661 ὑπερτερήσας τοῦ ἄλλου ὑποψηφίου Ἰλαρίωνος Κιγάλα, ἀλλὰ τὴν 20^{ην} Ἰανουαρίου 1662 μεταξὺ τῶν Γερασίμου Βλάχου ²⁾ καὶ Ἀλοῦσίου Γραδενίγου, προτιμήθη ὁ δεύτερος διὰ ψήφων 41 κατὰ 18 ἀντὶ τοῦ Βλάχου συγκεντρώσαντος 30 κατὰ 29. Ὁ Γραδενίγος ἐδίδαξεν ἐπὶ πέντε κατὰ συνέχειαν ἔτη ἦτοι μέχρι τῆς 4 Νοεμβρίου 1669 ὅτε καὶ διὰ πρακτικοῦ τοῦ Συλλόγου, ἀπελύθη διότι μετὰ τῶν ἄλλων ἱερωμένων ἦτοι Ἀνθίμου Πρασινίκου, Ἀθανασίου Χριστοφόρου, Ἐμμανουὴλ Ζάνε καὶ

¹⁾ Ὡς γνωστὸν εἰς τὴν ὑπόδειξιν τῶν ἐφημερίων διὰ ψηφίσματος τῆς Ἀδελφότητος γενομένου τῷ 1617 οὐδεμίαν ἀπολύτως ἐδικαιούτο νὰ ἀσκή ἐπέμβασιν ἢ ἀνάμειν οἰανδήποτε ὁ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας ὅστις δὲν εἶχε παρὰ μόνον πειθαρχικὴν ἐξουσίαν καὶ ταύτην ὅταν ὑπεβάλλετο παρὰ τῶν μελῶν τῆς Κοινότητος καταγγελία τις κατὰ τινος ἱερέως.

²⁾ Οὗτος ἐξελέγη τὴν 3 Σεπτεμβρίου 1679 διὰ ψήφων 78 κατὰ 39 Μητροπολίτης Φιλαδελφείας καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Βενετίᾳ τῇ 24 Μαρτίου 1685 εἰς ἡλικίαν 80 ἐτῶν (Βιβλίον θανάτων Ἀγ. Ἀντωνίνου).

Ἐμμ. Παδοβά, υπέγραψε διαμαρτυρίαν κατὰ τοῦ Συλλόγου διὰ τὴν παράνομον δῆθεν ἐκλογὴν ὡς ἐφημερίου, τοῦ Νικηφόρου Καλορμάνου. Ὡστε τὸ μικρόβιον τῆς ἀντιζηλίας δὲν ἄφηνεν ἡσύχους οὔτε καὶ τοὺς ἱερωμένους !

Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Γραδενίγου ἐξελέγη τὴν 10^{ην} Δεκεμβρίου 1669 ὁ Παπᾶ Βίκτωρ ἐκ Κερκύρας συγκεντρώσας τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν ψήφων, ὑπερτερήσας οὕτω τῶν ἄλλων πέντε ὑποψηφίων ἦτοι τῶν Αἰδ. Βαρθολομαίου Συροπούλου¹⁾, Ἰουλίου Τζιμπλέτι, Σωφρ. Καλλονᾶ, Γεωργίου Κανιόλα καὶ Ματθαίου Τυπάλδου. Μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς καθωρισμένης διαιτίας ἐξελέγη τὴν 16 Αὐγούστου 1671 ὁ Ματθαῖος Τυπάλδος διὰ ψήφων 30 κατὰ 6 καὶ ἐδίδαξεν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη, ὅτε τὴν 1^{ην} Ἰουλίου 1678 διωρίσθη Γυμνασιάρχης τοῦ Φροντιστηρίου Φλαγγίνης. Ἄλλ' οἱ τῆς Κοινότητος δὲν ἐφρόντισαν νὰ εὔρουν ἀντικαταστάτην, καίτοι δὲν ἔλειπον τότε ὑποψήφιοι οἱ ὅποιοι ἐξήρχοντο τελειόφοιτοι τοῦ ἀπὸ τοῦ 1665 ἰδρυθέντος Φροντιστηρίου. Ἡ αὐτὴ ἀμεριμνησία καὶ ἡ αὐτὴ ἀκηδεΐα διέκρινε τοὺς κατὰ καιροὺς διευθύνοντας τὰ τῆς Κοινότητος, οἱ ὅποιοι ἐπὶ τέλους δὲν ἔδαπάνων ἐκ τοῦ κοινοῦ Ταμείου διὰ τὸν διδάσκαλον, ἀλλὰ τὸ ἐλάμβανον ἀπὸ τὴν Γαληνοτάτην Αὐθεντίαν, ἡ ὁποία φυσικὰ ἐκέρδιζε κατὰ τὰ ἔτη τῆς ἀργίας τοῦ διδασκάλου τὰ 150 δουκάτα !! Καὶ ἰδοὺ ἡ παταγώδης ὁμολογία των :

«6 Σεπτεμβρίου 1682. Ἀπολαμβάνει τὸ ἡμέτερον Ἔθνος μιᾶς εὐνοίας τοῦ Πρίγκηπος διὰ τὸν διδάσκαλον . . . καὶ μολονότι παρῆλθεν ἀρκετὸς καιρὸς πὸν μένει κενὴ ἡ θέσις αὕτη, ἣτις κατείχετο τελευταίως, πρὸς γενικὴν ἱκανοποίησιν, ἀπὸ τὸν αἰδ. κ. Ματθαῖον Τυπάλδον, συγκεντροῦντα τὴν καλωσύνην καὶ ἀρετὴν ἀξίου ἱερωμένου, ὅστις ἤδη τυγχάνων διδάσκαλος τοῦ Φλαγγινιανοῦ Κολλεγίου δὲν ἠρνήθη νὰ δεχθῆ εἰς τὴν Σχολὴν του τὰ παιδιὰ πὸν προσῆλθον ἵνα μάθουν γράμματα, θεωρῶν ὡς λογικὸν ἵνα ἀναγνωρισθῆ ὡς διδάσκαλος καὶ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, καὶ δυνηθῆ νὰ λάβῃ τὸ προσδιορισθὲν ποσόν, ὑποβάλλει πρότασιν ὁ Πρόεδρος Ἰάκωβος Ζανδήριος νὰ ἐκλεγῆ ὁ Ματθαῖος Τυπάλδος ὡς διδάσκαλος καὶ τοῦ ἔθνους μας καὶ νὰ προσλάβῃ αὐτὸς ἄλλον βοηθόν του μὲ 40 δουκάτα ἐτησίως ἵνα διδάσκη τὰ στοιχειώδη μαθήματα εἰς τὰ παιδιὰ».

Καὶ ἡ πρότασις ἔγινεν ἀποδεκτὴ διὰ ψήφων 40 κατὰ 4. Μετὰ δύο ἔτη ἦτοι τὴν 9 Ἰουλίου 1684 ἐκλέγεται καὶ πάλιν ὁ ἴδιος διὰ ψήφων 42 κατὰ μιᾶς. Ἄλλὰ τὴν 28 Μαρτίου 1685 ὁ Ματθαῖος Τυπάλδος ἀναδεικνύεται διὰ ψήφων 129 κατὰ 8 παρὰ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν μελῶν, ὡς ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας²⁾ καὶ ἡ θέσις τοῦ διδασκάλου παραμένει κενὴ καὶ νέος ἀγὼν διεξάγεται διὰ τὴν ἐκλογὴν διαδόχου. Τὴν 2 7βρίου 1685 συνέρχεται ὁ Σύλλογος νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τῶν δύο ὑποψηφίων : Αἰδ. Ν. Παπαδοπούλου καὶ Μάρκου Μαυρᾶ καὶ διαλύεται ἡ συνεδρίασις χωρὶς ἀποτέλεσμα, καίτοι δις ἐπανέλφηθη ἡ ψηφοφορία. Μετὰ 4 μῆνας, ἦτοι τὴν 20^{ην} Ἰα-

¹⁾ Ὁ Συρόπουλος ἀπέθανε τῆ 3 Ἀπριλ. 1699 ὀγδοηκοντούτης (ἴδιον βιβλίον θανάτων).

²⁾ Ὡς Μελέτιος Τυπάλδος.

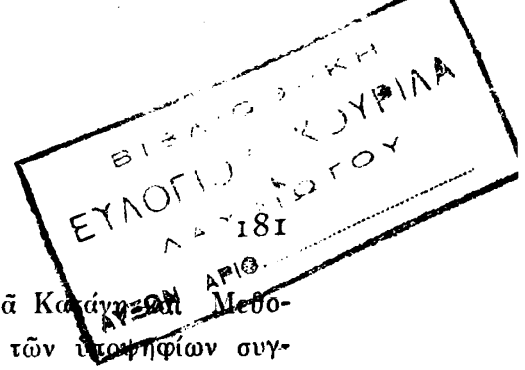
νουαρίου 1685 (έν. ἔθος) ἐπαναλαμβάνεται ἡ ψηφοφορία ἀλλὰ ἀσκόπως, διότι οὐδέτερος τῶν ὑποψηφίων συγκεντρώνει τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν ψήφων. Καὶ ὑποβάλλεται τὴν 27 Ἰανουαρίου ἰδίου ἔτους μία συμβιβαστικὴ πρότασις ἵνα διορισθοῦν καὶ οἱ δύο ὑποψήφιοι καὶ νὰ ἐναλλάσσωνται εἰς τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἀλλὰ καὶ αὕτη ἀπορρίπτεται. Μετὰ δὶμήνην ἦτοι τὴν 8 Μαρτίου 1686 συνέρχεται καὶ αὐθις ὁ Σύλλογος καὶ ἀναγνωρίζει ὅτι πολὺς καιρὸς παρήλθεν ἀφότου παραμένει κενὴ ἡ θέσις τοῦ Διδασκάλου καὶ ὅτι δέον νὰ προέλθουν εἰς τὴν ἐκλογὴν νέου, πρὸς ἀποφυγὴν περαιτέρω ἀναβολῆς καὶ ἀποφασίζουσι νὰ προσλάβουν καὶ τοὺς δύο καὶ ἡ πρότασις αὕτη συνεκέντρωσε ψήφους 28 κατὰ 13 καὶ ἐγένετο ἀποδεκτὴ. Ἀμφότεροι ἐδίδαξαν μέχρι τῶν ἀρχῶν Αὐγούστου 1687 ὅτε ὁ μὲν Παπαδόπουλος ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ζάκυνθον ¹⁾, ὁ δὲ Μαρᾶς ἐξελέγη ἐφημέριος τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἰδοὺ συνέρχεται ὁ Σύλλογος τὴν 17 Αὐγούστου 1687 πρὸς ἐκλογὴν νέου διδασκάλου καὶ ἐπὶ τῶν δύο ὑποψηφίων ἦτοι τοῦ Νικολάου Μπούμπουλη καὶ Στεφάνου Μόσχου, προτιμᾶται ὁ διδάκτωρ Ν. Μπούμπουλης διὰ ψήφων 34 κατὰ 14. Ἀσθενήσαντος ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ τότε Γυμνασιάρχου τοῦ Ἱεροσπουδαστηρίου Φλαγγίνη, ὑποβάλλει ὁ Μπ. αἴτησιν εἰς τοὺς Ἀναμορφωτὰς τοῦ Φροντιστηρίου νὰ διορισθῇ προσωρινῶς καὶ ἐκεῖ, καὶ τὸ ἐπέτυχε, ἀλλὰ τὸ προεδρεῖον τῆς Κοινότητος ἀντέστη καὶ μετὰ χρονικὸν τι διάστημα ἐπαύθη ἀπὸ τὸ Φλαγγινιανὸν καὶ τὴν 26 Φεβρουαρίου 1689 διορίσθη δι' ἄλλα δύο ἔτη διδάσκαλος τῆς Κοινότητος.

Μετὰ τοῦτον, ἀνεδείχθη εἰς τὴν διδασκαλικὴν ἔδραν τὴν 7 Μαρτίου 1692 ὁ Ἱεροδιάκονος Ἰωάννης Ἀβράμιος προτιμηθεὶς τοῦ συνυποψηφίου Γεωργίου Μαϊώτα διὰ ψήφων 38 κατὰ 15 ἔναντι 28 κατὰ 24 τοῦ τελευταίου. Οὗτος ἐδίδαξε μέχρι τῆς 30 Ἰουνίου 1697 ὅτε καὶ ἐγένετο νέα ψηφοφορία, διὰ τὴν ἐκλογὴν ἀντικαταστάτου μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων: Ἡλία Μηνιάτη, Ἰωάννου Χαλκιᾶ καὶ Γεωργίου Μαζαράκη, ἀλλ' οὐδεὶς συνεκέντρωσε τὴν ἀπαιτουμένην πλειοψηφίαν. Καὶ ἡ Σχολὴ παρέμεινε καὶ πάλιν ἀνευ διδασκάλου μέχρι τῆς 31 Αὐγούστου 1698 ὅτε ἐξελέγη διὰ δύο ἔτη ὁ Ἡλίας Μηνιάτης μὲ ψήφους 35 κατὰ 8. Ἀλλὰ μετὰ ἑννέα μόλις μῆνας ὁ Μηνιάτης ὑπέβαλεν αἴτησιν ἵνα τῷ χορηγηθῇ ἄδεια νὰ συνοδεύσῃ τὸν ἱππότην Λορέντσον Σοράντσον ἑκτακτον πρεσβευτὴν μεταβαίνοντα εἰς Κων)πολιν, ἣτις καὶ τῷ παραχωρεῖται τὴν 1^{ην} Ἰουνίου 1699 διὰ ψήφων 30 κατὰ 13 καὶ διορίζεται ὡς προσωρινὸς ἀντικαταστάτης του τὴν 13 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ Κωνσταντῖνος Μέμος. Μετὰ δύο ἔτη, ἐν ἀναμονῇ πάντοτε τοῦ Μηνιάτη, ὑποβάλλεται πρότασις νὰ διορισθῇ ὡς προσωρινὸς διδάσκαλος ὁ διδάκτωρ Ἰωάννης Χαλκιᾶς ἀλλὰ δὲν ἐνεκρίθη ἀπὸ τὸν Σύλλογον. Καὶ ἡ ψηφοφορία ἐπαναλαμβάνεται τὴν 17 Ἰουλίου 1701 ἵνα προσληφθῇ ὁ Χαλκιᾶς μὲ βοηθὸν τὸν δηθέντα Μέμον, ἀλλ' εἰς μάτην. Καὶ ἐκ νέου γίνεται ψηφοφορία πρὸς

¹⁾ Καὶ ἐπανελθὼν εἰς Βενετίαν ἀπεβίωσε μετὰ διετίαν ἦτοι τὴν 3 Ἰουλίου 1689 εἰς ἡλικίαν 28 ἐτῶν. (Βιβλ. θαν. Ἀγ. Ἀντωνίου).

ΜΙΚΡΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ανάδειξιν διδασκάλου μεταξὺ τῶν ὑποψηφίων Ἴω, Χαλκιᾶ, Θωμᾶ Κατάνη, Μεθοδίου Ἀνθρακίτου ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὁμοίως ἀρνητικόν, τῶν ὑποψηφίων συγκεντρωσάντων κατὰ σειράν : 19 κατὰ 18 ὁ α΄, 19 κατὰ 18 ὁ β΄, καὶ 17 κατὰ 20 ὁ τρίτος.

*
* *

Αὐτὸ εἶναι τὸ τελευταῖον Πρακτικὸν τὸ ἀφορῶν διορισμὸν διδασκάλου εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Κοινότητος ἢ ὁποία ἔπαθεν ὀλικὴν ἔκλειψιν ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον ἑκατονταετηρίδα. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι τότε ἤμαζε τὸ Φλαγγινιανὸν Φροντιστήριον, ἀλλ' εἰς τοῦτο εἰσήγοντο, ὡς ἀλλαχοῦ θὰ ἴδωμεν, δωδεκαετῆ παιδιὰ τὰ ὁποία ἔδει νὰ κατεῖχον τὴν στοιχειώδη μόρφωσιν. Ποῖα λοιπὸν τὰ αἷτια ἅτινα ἐξηνάγκασαν τὸν Σύλλογον νὰ μὴ σκεφθῆ ποτὲ περὶ διδασκάλου; Δὲν πιστεύομεν νὰ ἦσαν οἰκονομικῆς φύσεως διότι τότε ἡ Κοινότης πλὴν τῶν ἄλλων ἐσόδων ἐκ τῶν συνήθων συνδρομῶν καὶ εἰσφορῶν, εἶχε καὶ ἓν πάγιον εἰσόδημα ἐκ 340 Λουκάτων ἐτησίως ἀπὸ τὰ ἐνοίκια τοῦ Φλαγγινιανοῦ Φροντιστηρίου καὶ Νοσοκομείου, εἰς τρόπον ὥστε καὶ ἂν ἀκόμη ἡ Γαληνοτάτη Δημοκρατία δὲν ἐξηκολούθει τότε νὰ χορηγῆ τὰ 150 Δουκάτα ἐτησίως, διότι εἶχεν ἐπέλθῃ ῥῆξις μεταξὺ τοῦ τότε Μητροπολίτου Μελετίου Τυπάλδου καὶ τῆς Κοινότητος καὶ πιθανῶς οὗτος νὰ ἤρνεϊτο νὰ ὑπογράψῃ τὰ ὑπὲρ τοῦ διδασκάλου καθωρισμένα ὑπὸ τοῦ σχετικοῦ Διατάγματος πιστοποιητικά, ἢ Κοινότης ὅμως ἠδύνατο νὰ πληρῶσῃ ἐξ ἰδίων τὸν διδάσκαλον καὶ ὑποψήφιοι τότε δὲν ἔλειπον, ἐφόσον κατ' ἔτος ἐξήρχοντο ἀπὸ τὸ Φλαγγινιανὸν μετὰ ἑξαετῆ φοίτησιν, καὶ ἂν δὲν τὸ ἔκαμε, τοῦτο ἀποδοτέον εἰς τὴν συνήθη ὀλιγωρίαν καὶ ἀκηδίαν τῶν διοικούντων, οἱ ὅποιοι δὲν ὄφειλον νὰ ἐγκαταλείψουν ἄνευ στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως τὰ πτωχὰ παιδιὰ — διότι τὰ εὐπορα εἶχον διδασκάλους κατ' ἰδίαν, ὡς ἠδυνήθημεν νὰ ἐξακριβώσωμεν κατὰ τὴν ἔρευναν.

Τὰ αἷτια τὰ προκαλέσαντα τὴν ῥῆξιν μεταξὺ τοῦ Μελετίου καὶ Κοινότητος εἶνε γνωστά. Ὁ Μελέτιος φαίνεται ὅτι εἶχε συλλάβῃ τὸ μεγαλεπήβολον (;) σχέδιον νὰ ἐνώσῃ ὅλας τὰς Ἑλληνορθοδόξους Κοινότητας τῆς Ἰταλίας ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν του καὶ ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν κυριαρχίαν τοῦ Ποντίφηκος τῆς Ρώμης. Καὶ ἡ χίμαιρα αὕτη προῦκάλεσε τὴν καθάραισίν του παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τὸν ἔφερε προῶως εἰς τὸν θάνατον¹⁾.

*
* *

Κλειόντες τὴν παρέμβασιν ταύτην ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν ἀφορώντων τὴν Σχολὴν τῆς Κοινότητος καὶ ἀρχίζομεν ἀπὸ τὴν 1^{ην} Ἰανουαρίου 1791 (ἐν. ἔθος²⁾) ὅτε εὐρίσκομεν τὸ κάτωθι πρακτικόν :

¹⁾ Οὗτος ἀπεβίωσε τὴν 6 Μαΐου 1713 εἰς ἡλικίαν 62 ἐτῶν καὶ μετὰ ἐπτάμηνον κλινῆρη ἀσθένειαν. (πρβλ. Βιβλ. θανάτων ἐκκλησίας Ἀγ. Ἀντωνίνου).

²⁾ Τὸ ἐνετ. ἔτος ἤρχιζε τὴν πρώτην Μαρτίου, συνεπῶς ἡ 1^η Ἰανουαρ. 1791 εἶναι 1792 κατὰ τὸ παλαιόν.

«Ἐπειδὴ εἶνε μερικαὶ πτωχαὶ οἰκογένειαι ἐν ταύτῃ τῇ πόλει αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν τὰ μέσα νὰ σπουδάζουν τὰ παιδιά των καὶ ἐπειδὴ εὐρίσκεται ἐδῶ ὁ κ. Σπυρίδων Βλαντῆς ὁ ὁποῖος καταγίνεται εἰς τὸ νὰ μανθάνῃ γράμματα εἰς τὰ παιδιά ἐπὶ πληρωμῇ, τὸ Προεδρεῖον ἀποφασίζει νὰ προσλάβῃ ὁ Βλαντῆς 4 πτωχὰ παιδιά τῆς κοινότητος ἐπὶ ἀμοιβῇ 48 Δουκᾶτων τὸ ἔτος ἦτοι Δουκ. 12 δι' ἕκαστον, καὶ τὰ ὁποῖα θὰ ὑποδειχθῶν διὰ ψήφου ἀπὸ τὸν Σύλλογον μεταξὺ τῶν ἀνηκόντων εἰς Ἑλληνικὰς πτωχὰς οἰκογενείας».

Ὁ Βλαντῆς ἐξηκολούθησεν οὕτω διδάσκων τὰ τέσσαρα αὐτὰ παιδιά μέχρι τῆς 12 Ἰουνίου 1813 ὅτε προτάσει τοῦ προέδρου Ἀγγέλου Φορέστη ἀποφασίζεται τὸ ἄνοιγμα τῆς Σχολῆς καὶ ἀνατίθεται ἡ διδασκαλία εἰς τὸν ἴδιον, ἐπὶ ἐτησίῳ μισθῷ λιρῶν ἐνετικῶν 230 ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ διδάσκῃ εἰς 8 παιδιά, ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ γράμματα. Ἐκεῖ παρέμεινε μέχρι τῆς 9 Ἰουνίου 1820 ὅτε καὶ ὑπέβαλε παραίτησιν διὰ τὴν γλισχρότητα τοῦ μισθοῦ. ἡ δὲ Κοινότης τὴν ἀπεδέχθη καὶ τοῦ ἔδωκε μίαν ἕκτακτον ἀποζημίωσιν ἕξ 100 ἐνετικῶν λιρῶν ἐφάπαξ.

Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τούτου μόλις τὴν 7 Μαρτίου 1824 συνήλθεν ὁ Σύλλογος καὶ πανηγυρίζει δι' ἀποφάσεως «τὸ ἄνοιγμα τοῦ Φλαγγινιανοῦ Σχολείου, ὅπερ ἰδρυθῆναι ἔστιν ἐνός καὶ ἡμίσεως αἰῶνος ὑπὸ τοῦ κατὰ πάντα ἀξιεπαίνου ἡμετέρου ὁμοεθνοῦς» Φλαγγίνης». Καὶ διορίζει Γυμνασιάρχην καὶ διδάσκαλον (Rettore e Maestro) τὸν ἐκ Κερκύρας Ἱερομόναχον Θεοδώρητον Καρύδην καὶ ὡς Βοηθὸν τὸν Σπύρον Βλαντῆν¹⁾. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν τότε ἀνήρχετο εἰς 28.

Ὁ Καρύδης ὅστις εἶχεν ἐκλεγεί καὶ ὡς ἐφημέριος ἐδίδαξε μέχρι τῆς 16^{ης} Ὀκτωβρίου 1827 ὅτε καὶ ὑπέβαλε παραίτησιν ἀπὸ ἀμφοτέρας τὰς θέσεις, διότι τῷ ἐγένετο παρατήρησις, ὡς ἐγκαταλείψαντι τὴν Βενετίαν καὶ μεταβάντι εἰς τὰ περὶχωρα ἄνευ ἀδείας καίτοι ῥητῶς εἶχε τοῦτο ἀπαγορευθῆναι. Ἡ παραίτησις ἐγένετο ἀποδεκτὴ τὴν 22 τοῦ ἰδίου μηνὸς καὶ μετ' ὀλίγους μῆνας ἦτοι τὴν 29 Ἰουνίου 1828 ἐκλέγεται ὡς διδάσκαλος ὁ Ἱεροδιάκονος Γρηγόριος Μελιδόνης. Σχεδὸν ταῦτοχρόνως διωρίσθη καὶ ὁ Βαρθολομαῖος Κουτλουμουσιανὸς διὰ τὸν ὁποῖον κάμνει λόγον ἐν μεταγενέστερον πρακτικῶν ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. Τὸ πρακτικὸν τῆς 15 Μαρτίου 1830 ἀναφέρει τὴν γενομένην διζικὴν ἐπιδιόρθωσιν τῆς Σχολῆς, τὸν διορισμὸν κατ' ἀρχὰς δύο καὶ εἶτα τριῶν διδασκάλων, τὴν ἵδρυσιν τῆς Βιβλιοθήκης περιλαμβανούσης 800 τόμους ὡς καὶ τὴν δαπάνην διὰ τὴν ἔκτύπωσιν μιᾶς Γραμματικῆς²⁾ καὶ ἐνός προσευχηταρίου ἔργων τοῦ Διδασκάλου καὶ γυμνασιάρχου Δὸν Βαρθολομαίου. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἀνήρχετο τότε εἰς 40. Μετὰ 4 ἔτη ἦτοι τὴν 14 Ἀπριλίου 1834 εὐρίσκομεν τὸ ἐπόμενον πρα-

¹⁾ Ὁ Βλαντῆς Σπυρίδων τοῦ Φραγκίσκου καὶ τῆς Ἑλένης Τζιώτη, ἀπεβίωσεν ἐν Βενετίᾳ τὴν 6ην Ἰουνίου 1830 εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 65 (βιβλ. θαν. Ἑλλ. Κοιν.). Ἡ Ἑλλ. Κοινότης ἀναγνωρίζουσα τὰς ὑπηρεσίας ἃς οὗτος προσέφερε, παρεχώρησε μικρὰν σύνταξιν εἰς τὴν χήραν καὶ εἰς τὰ δύο παιδιά του, ἀπὸ τῆς 20 Μαρτίου 1831.

²⁾ Περβλ. ἡμετ. Καταλ. Ἐκδ. Ν. Γλυκῆς ἀρ. 479. (Ἡπειρ. Χρον. Γ' σ. 153).

κτικόν: «Ἀποχωρήσαντος τοῦ Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ ὅστις προσεκλήθη ὑπὸ
 » τῆς Ἴονικῆς Πολιτείας ἵνα ἀναλάβῃ τὴν θέσιν Καθηγητοῦ¹⁾, ἀφοῦ ἐδίδαξεν παρ'
 » ἡμῖν ἐπὶ ἑπτὰ συνεχῆ ἔτη, διὰ λόγους οικονομίας καὶ διότι δὲν ὑπάρχουν τῶρα οὔτε
 » μαθηταὶ οὔτε διδάσκαλος, ἀποφασίζεται τὸ κλείσιμον τῆς «Σχολῆς». Ἀλλὰ μετὰ δύο
 » μῆνας ἦτοι τὴν 1^{ην} Μαΐου 1834 γίνεται καὶ πάλιν ἐκλογή διδασκάλου καὶ μεταξὺ
 τῶν δύο ὑποψηφίων ἦτοι τοῦ αἰδ. ἱερ. Χρυσάνθου Ληνιαῆτη καὶ τοῦ Ἰωάννου Βελούδου²⁾
 προτιμᾶται διὰ ψηφοφορίας ὁ δεύτερος, ἐπὶ μισθῷ 60 λιρῶν αὐστριακῶν μηνιαίως,
 διὰ δύο ἔτη μετὰ τὴν λήξιν τῶν ὁποίων ἐπαναδιορίζεται δι' ἄλλην μίαν διετίαν, ὅτε
 τῇ ὑποδείξει τῶν κ. κ. Ἰππότου Μουστοξύδη³⁾ καὶ Κόμητος Βιάρου Καποδίστρια⁴⁾
 ἐκλέγεται ὡς ἐφημέριος καὶ διδάσκαλος ὁ ἱερεὺς Ἀναστάσιος Βρακλιώτης ἐκ Κερκύρας,
 ἀρχιεποφύλαξ παρὰ τῇ ἐκεῖ Ἐπισκοπῇ, ἀλλ' οὗτος δὲν ἀπεφάσισε νὰ ἔλθῃ εἰς Βενετίαν,
 καθὸ γέρων καὶ εὐχαριστῶν διὰ τὴν ἐκλογὴν παρακαλεῖ, διὰ γράμματος, νὰ τὸν ἀπαλ-
 λάξουν καὶ τὴν 2 Δεκεμβρίου 1838 ἐξελέγη ὁ ἐκ Κεφαλληνίας Ἀνθιμος Μαζαράκης
 ὡς ἐφημέριος καὶ διδάσκαλος, ὅστις καὶ ἐδίδαξε μέχρι τοῦ 1852, δὲν γνωρίζομεν ἐπα-
 κριβῶς τὴν χρονολογίαν τῆς ἀποχωρήσεώς του, διότι τὰ πρακτικὰ εἶναι ἀσαφῆ. Ἀπὸ
 τῆς 8 Μαρτίου 1846 εἶχε διορισθῆ καὶ βοηθός του ὁ Νικόλαος Πολυκαλᾶς, μετὰ τὴν
 ἀποχώρησιν τοῦ ὁποίου ἐξελέγη τὴν 27 Ἀπριλίου 1851 ὁ Πολυχρόνης Φιλιππίδης ἐξ
 Ἡπείρου, μὲ 45 λίρας μηνιαίως καὶ ἰδοὺ τὸ πρακτικόν: 5 Ἰουνίου 1853. — «Παρα-
 » μεινάσης κενῆς τῆς θέσεως τοῦ Γυμνασιάρχου καὶ διδασκάλου διὰ τῆς ἀποχωρήσεως
 » τοῦ Ἀνθίμου Μαζαράκη, ὁ Σύλλογος ἐκλέγει τὸν Δὸν Γεννάδιον Μπάο ἐκ Σίφνου,
 » ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμένοντα, ὁπόθεν ἦλθε τὴν 31 Ἰανουαρίου 1853 καὶ ἀνέ-
 » λαβε. Ἦδη ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1851 ἐδίδασκεν ὁ Φιλιππίδης μὲ μισθὸν 45 λιρῶν. Μὲ
 » τὸν μισθὸν τοῦτον ἐξηκολούθησε ἐπὶ 22 μῆνας, καὶ ἐπειδὴ ἐζήτησεν ἔπειτα μίαν αὐ-
 » ξησιν διότι ἔμεινε μόνος νὰ διδάσκῃ εἰς τὴν Σχολήν, τῶρα πού ἦλθεν ὁ διδάσκαλος
 » περιορίζεται ὁ μισθός του εἰς 30 λίρας». Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Φιλιππίδης δὲν ἐδέχθη,
 ἐξελέγη ὡς βοηθός τοῦ Μπάο ὁ Ἱεροδιάκονος Παρθένιος Περισιτιᾶνος μὲ λίρας 32,
 εἰς δὲ τὸν Φιλιππίδην δίδεται μία ἕκτακτος ἀμοιβὴ ἐκ λιρῶν 120.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Σύλλογος διώρισε καὶ διδάσκαλον τῆς Ἰταλικῆς Γλώσσης
 τὸν Ἀντώνιον Γασπαρότι, ὅστις ὑπεχρεοῦτο νὰ διδάσκῃ καὶ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Παρ-
 θεναγωγεῖον, νεοσύστατον τότε.

¹⁾ Βραδύτερον, ἦτοι τῷ 1841 ὡς προκύπτει ἐξ ἐπιστολῆς του, διηύθυνε τὸ Ἑλληνικὸν Φρον-
 τιστήριον Χάλκης, συστηθέν, ὡς γράφει, παρ' ἐμπόρων.

²⁾ Εἶναι ὁ γνωστὸς λόγιος ὅστις ἐχρημάτισε ἀπὸ τοῦ 1838 μέχρι τοῦ 1841 καὶ ψάλτης τῆς
 Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Γεωργίου καὶ τὴν 24 Φεβρ. ἰδίου ἔτους ὑπέβαλε παραίτησιν, διορισθεὶς καθη-
 γητῆς τῆς κλασικῆς φιλολογίας (umanità) εἰς τὸ Αὐτοκρατορικὸν Ναυτικὸν Κολλέγιον τῆς Βενετίας.
 Ἀπὸ τοῦ 1842 ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐχρημάτισεν ἀρχιεποφύλαξ τῆς Κοινότητος καὶ τῷ 1881 διωρίσθη Βι-
 βλιοθηκάρχος τῆς Μαρκιανῆς. Ὁ Βελούδος υἱὸς τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς Ἄννας Καλογεροπούλου ἀπε-
 βίωσεν ἐν Βενετίᾳ τῇ 10 Μαρτίου 1890 εἰς ἡλικίαν 78 ἐτῶν.

^{3), 4)} Ἦσαν ἀμφοτέροι διοικοῦντα μέλη τῆς Κοινότητος.

Τὴν 19 Μαρτίου 1854 ἀντὶ τοῦ Μπάο, διορίζεται ὁ Γρηγόριος Μελιδώνης ἐκ Κεφαλληνίας καὶ διδασκάλισσα τῶν Ἑλληνικῶν εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον ἡ Ἰωάννα Μίσιτις.

Ὁ Μελιδώνης ἐδίδαξε συνεχῶς ἐπὶ ἔνδεκα ἔτη εἰς τὸ Φλαγγινιανόν, καὶ 8 εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον καὶ ὑπέβαλεν ἐγγράφως τὴν παραίτησίν του τὴν 1 Ἀπριλίου 1863. Ἐν τῷ μεταξὺ τὴν 6 Ἀπριλίου 1860 ἐπειδὴ ἦσαν ὀλίγοι οἱ μαθηταί, κατηγορήθη ἡ ἔδρα τῆς Ἰταλικῆς ἢ ὁποία καὶ πάλιν ἐτέθη, τὴν 23 Μαρτίου 1862 διορισθέντων τοῦ Καθηγητοῦ Πιέτρο Βερόνα καὶ τῆς Carlotta d' Antiga διδασκαλίσης. Τὴν 19 Ἀπριλίου 1863 ἀποχωρήσαντος τοῦ Βερόνα, ἐπανῆλθεν ὁ Γασπαρότι, ὁ δὲ Περισιτιᾶνος, παραιτηθέντος τοῦ Μελιδώνη, διδάσκει εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον.

Τὴν 12 Μαρτίου 1865 ἐξελέγη εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Μελιδώνη ὁ Ἱερομόναχος Διονύσιος Ζακυνθινός, τοῦ δὲ Παρθεναγωγείου Διευθύντρια γίνεται ἡ Μίσιτις, διδάσκαλοι δὲ ἡ Γιουάννα Rossetti καὶ ὁ Γασπαρότι.

Τὴν 4 Ἀπριλίου 1869 ἐκλέγεται νέος διδάσκαλος, ὁ Κωνσταντῖνος Τριανταφύλλης καὶ τῶν Ἰταλικῶν τῇ 9 Μαρτίου 1873 ὁ Γιουάννι Zamatta καὶ τῷ 1876 εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον ἡ Ρόζα Βελούδου. Τῇ 12 Ὀκτωβρίου 1877 διωρίσθη διδάσκαλος ὁ ἱερομόναχος Εὐγένιος Κίτινος εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Τριανταφύλλη, διὰ δύο ἔτη, μετὰ τὴν λῆξιν τῶν ὁποίων διορίζεται καὶ πάλιν ὁ Τριανταφύλλης μὲ 100 λίρας μηνιαίως καὶ ἐδίδαξε συνεχῶς μέχρι τέλους τοῦ 1890. Τὴν δὲ 23 Φεβρ. 1891 ἀντικαταστάτης τούτου ἐξελέγη προσωρινῶς ὁ ἱεροδιάκονος Ἰγνατίος Λαδόπουλος. Εἰς τὸ παρθεναγωγεῖον, ἀποχωρησάσης, λόγῳ γήρατος, τῆς Μίσιτις, εἰς ἣν παρεχωρήθη καὶ σύνταξις ἐκ Λιρῶν 90 μηνιαίως ἀπὸ τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1879, διωρίσθη ὡς διδασκάλισσα ἡ Ἀγλαΐα Πρινάρη ἢ ὁποία εἶχε συνάδελφον τὴν προορηθεῖσαν Ρόζαν Βελούδου, Καθηγητὴς δὲ τῶν Ἰταλικῶν διωρίσθη τὴν 6 Ὀκτωβρίου 1886 ὁ Gaetano Franceschi, τὴν 14 Μαρτίου 1889 εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον ἡ Πηνελόπη Πολίτη τῶν Ἑλληνικῶν καὶ ἡ Σοφία Τριανταφύλλη τῶν Ἰταλικῶν, ὡς καὶ ἡ Ἡπειρωτικῆς καταγωγῆς Αἰκατερίνη Βίδα τῶν ἔργοχειρῶν. Ἀντὶ τῆς Πηνελόπης Πολίτη διωρίσθη τὴν 6 Δεκεμβρίου 1889 ἡ Κλεοπάτρα Χρυσάνθου ὡς διευθύντρια.

Τὴν 23 Ἀπριλίου 1893 ἐγένετο ὁ ἐπαναδιορισμὸς τοῦ Λαδοπούλου, τοῦ Franceschi καὶ τῆς Τριανταφύλλη. Τὴν δὲ Διευθύντριαν Χρυσάνθου ἀποχωρήσασαν τῇ 4 Ἀπριλίου 1894, ἀντικατέστησεν ἡ Δήμητρα Ἀρτίκη ἐκλεγείσα τῇ 6 Ὀκτωβρίου 1894. Τοῦ Λαδοπούλου διάδοχος εἰς τὴν διδασκαλικὴν ἔδραν διωρίσθη τῇ 14 Ἰουνίου 1898 ὁ ἱεροδιάκονος Ἀριστοτέλης Μοντεσάντος, τὴν δὲ 27 Μαΐου 1900 πλὴν τῆς ἤδη διδασκούςσης Τριανταφύλλη, προσλαμβάνεται καὶ ἡ Εὐχαρις Παναγιωτοπούλου, ἥτις καὶ παρῆτήθη τὴν 20 Ἀπριλίου 1902.

Ὁ Μοντεσάντος γενόμενος ἐν τῷ μεταξὺ ἐφημέριος καὶ ἀρχιμανδρῆτις, ἐξηκολούθει νὰ διδάσκη μέχρι τοῦ 1905 ὅτε λόγῳ τῶν ἐμφιλοχωρησασῶν ἐρίδων μεταξὺ τῶν ἱερέων καὶ τοῦ Συλλόγου, ἡ Κοινότης ἔχασε τὴν αὐτοδιοίκησίν της. Καὶ ἐδῶ λήγουν τὰ πρακτικά.

Ἡ Τριανταφύλλη παρέμεινε διδάσκουσα εἰς τὰ ἐλάχιστα παιδιὰ μέχρι τῆς 28 Δεκεμβρίου 1915 καὶ τελευταία διδασκάλισσα ἐχορημάτισεν ἡ ἐκ Κερκύρας Ἀλεξάνδρα Κοντεστάνου, ἀρσακειάς, ἣτις διορισθεῖσα τὴν 17^{ην} Μαΐου 1903 ἐδίδαξεν ἐπὶ 23 συνεχῆ ἔτη καὶ ἔλλειψε μαθητῶν ἀπεχώρησε τὴν 5^{ην} Φεβρουαρίου 1926, ὅτε ἡ Σχολὴ ἐκλείσεν ὀριστικῶς καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλοτε διάσημον Φλαγγινιανὸν φροντιστήριον δὲν ὑφίσταται σήμερον εἰμὴ μόνον μιὰ ξεθωριασμένη πινακίς: «Ἑλληνικὸν Σχολεῖον Φλαγγίνη» ἐν εἶδει ἐπιτυμβίου πλακός!... Sic transit gloria mundi!

Καὶ εὐλογος ἤδη προκύπτει ἡ ἀπορία: πῶς ἡ ὀλιγομελὴς ἑλληνικὴ Κοινότης, ἡ ὁποία ἀπώλεσε τὰ πάντα τῷ 1797, συνεπεία τῆς πτώσεως τῆς Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας, κατώρθωσε βραδύτερον νὰ ἀναστήσῃ τὴν Σχολὴν μὲ δύο καὶ τρεῖς διδασκάλους καὶ διδασκαλίσσας εἰς οὓς παρῆγε καὶ συντάξεις ἀκόμη; Τοῦτο ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς μετὰ τὸ 1797 εὐεργέτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων, πρωτεύουσαν καὶ ἐξαιρετικὴν θέσιν καταλαμβάνει ὁ μέγας εὐεργέτης τῆς Κοινότητος Κωνσταντῖνος Μπογδάνος ἐκ Πατρῶν, ὅστις διὰ τῆς ἀπὸ 13 Ἀπριλίου 1844 διαθήκης ἀφῆκεν ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν του, ἀνερχομένην τότε εἰς δύο περίπου ἑκατομμύρια (διὰ τὴν ἀκριβείαν 1.952.520) ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τῆς Ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Χωρὶς τὸ κληροδότημα τοῦτο τοῦ Μπογδάνου θὰ εἶχε πρὸ πολλοῦ κλείσῃ καὶ ἡ Σχολὴ ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀκόμη. Καὶ ἔχει, νομίζομεν, ἐπιτακτικὸν καθῆκον ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης νὰ προβῆ εἰς τὴν μετακομιδὴν τῶν ὀστῶν ἐκ τοῦ νεκροταφείου καὶ εἰς τὴν τοποθέτησίν των ἐντὸς ὑπάρχοντος ἤδη κενοῦ τάφου ἔμπροσθεν τοῦ Τέμπλου καὶ παραπλεύρως τοῦ ἄλλου — ἐπίσης μεγάλου εὐεργέτου: τοῦ Θωμᾶ Φλαγγίνη.

ΜΙΚΡΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

Μανούσος Θεοτοκόπουλος

Πρὶν ἢ παραθέσωμεν τὰ νέα στοιχεία ἅτινα ἠτύχησαμεν νὰ ἀνεύρωμεν εἰς τὸ Κρατικὸν Ἀρχεῖον Βενετίας, διὰ τὸν Μανούσον Θεοτοκόπουλον θεωροῦμεν σκόπιμον, χάριν τῶν ἀναγνωστῶν, νὰ δώσωμεν ὀλίγα τινὰ στατιστικὰ στοιχεία περὶ τοῦ ἐν λόγῳ Ἀρχείου.

Τοῦτο καταλαμβάνει ὁλόκληρον τὸ παλαιὸν κοινόβιον τῶν Fragi — παρὰ τὴν δώ-
νυμον Ἐκκλησίαν — ὅπερ ἀποτελεῖται ἀπὸ 250 περίπου μεγάλας αἰθούσας. Ἐκεῖ εἰς
πελώρια « ῥάφια »¹⁾ εἶνε ἐναποτεθειμένοι οἱ μεγάλοι Χαρτοφύλακες οἱ περιέχοντες τὰ
παλαιὰ ἔγγραφα τῆς τε Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας ἀλλὰ καὶ τῶν μετέπειτα χρόνων. Πόσοι
ἀκριβῶς εἶνε οἱ χαρτοφύλακες, οὐδεὶς γνωρίζει, οὔτε καὶ ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς πρὸς ὃν
ἀπετείναμεν σχετικὸν ἐρώτημα.

Κατὰ τοὺς μετριωτέρους ὑπολογισμοὺς οὗτοι ἀνέρχονται εἰς *ἑξακοσίας περίπου
χιλιάδας* καὶ μαζὶ μὲ τὰς περγαμηνὰς καὶ ἄλλα ἔγγραφα φθάνουν τὸ ἐν ἑκατομμύριον.
Ὅλοκληρον τὸ ὕλικὸν τοῦτο περιέχεται εἰς ἓν γενικὸν εὔρετήριον (Indice degli indici=
ὁ δείκτης τῶν δεικτῶν) ἐνθα σημειοῦνται κατ' ἀλφάβητον ἑξακόσια περίπου εἰδικὰ εὔ-
ρετήρια — ὁλόκληρα κατάστιχα ἐνίοτε — τὰ ὁποῖα καταλαμβάνουν, μὲ τὸν ὄγκον των,
μίαν αἴθουσαν!

Ἐνώπιον τοιούτων ἰλιγγιωδῶν ἀριθμῶν: δεικτῶν, εὔρετηρίων καὶ χαρτοφυλάκων
εὐρισκόμενος ὁ ἐρευνητὴς, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἐπίμονος καὶ ἀκαταπόνητος, εἶναι ποτὲ
δυνατὸν νὰ ἐξαντλήσῃ οἰονδήποτε θέμα ποῦ ἤθελεν ἀναλάβῃ νὰ ἐρευνήσῃ:

Τὸ νὰ ἰσχυρισθῇ λοιπὸν τις ὅτι ἠρευνήσεν ἐπισταμένως τὸ Κρατικὸν Ἀρχεῖον Βε-
νετίας καὶ ὅτι διὰ τὸ τάδε ἄτομον ἢ τὴν τάδε πόλιν ἢ τὴν δεῖνα ὑπόθεσιν, δὲν ὑπάρχει
πλέον τίποτε τὸ ἀνεξερεύνητον, προδίδει ἀσύγνωστον ἐπιπολαιότητα. Αὐτὰς τὰς σκέψεις
μᾶς ἐνέπνευσαν αἱ διαβεβαιώσεις ἡμετέρων καὶ ξένων ἐρευνητῶν οἱ ὁποῖοι διεκήρυξαν
inibi et orbi ὅτι εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας — τό τε Κρατικὸν καὶ τὸ τῆς Ἑλληνικῆς
Κοινότητος — δὲν ὑπάρχει κανὲν ἔγγραφον σχετικὸν μὲ τὴν οἰκογένειαν Θεοτοκοπούλου.

Καὶ ὅμως, ἀνεύρωμεν τοιαῦτα καὶ εἰς τὸ Κρατικὸν ὡς καὶ νέα στοιχεία εἰς τὸ τῆς
Κοινότητος καὶ ὁμολογοῦμεν, ἀνευθροιάστως, ὅτι τὴν πρώτην φοράν ποῦ ἠρευνήσα-
μεν τὸ δεύτερον — ὄχι βεβαίως μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὸν Θεοτοκόπουλον — εἶχομεν
ἀνεύρει μόνον ἓν στοιχεῖον, ὅπερ ἀναφέρει ὁ φίλος κ. Κύρου εἰς τὸ θαυμάσιον ἔργον

¹⁾ Τὰ « ῥάφια » ὡς μᾶς ἔλεγεν ὁ διευθυντὴς τοποθετούμενα τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο θὰ ἐσχημά-
τιζον μίαν σειρὰν μήκους 6500 μέτρων.

του «οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ὁ Δομήνικος Θεοτοκόπουλος», τὰ δὲ νῦν ἀποκαλυφθέντα μᾶς εἶχον τελείως διαφύγει.

Ἄλλὰ δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ ἔρευνα τῶν Ἀρχείων τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης, ἵνα ἀνεύρη κανεῖς στοιχεῖα ἀφορῶντα τὴν Μεγαλόνησον. Καὶ ἴσως γεννηθῆ ἡ ἀπορία πῶς ἡμεῖς ἀνεκαλύψαμεν ὅ,τι εἰς τοὺς προγενεστέρους ἐρευνητὰς διέφυγε; Ὁμολογοῦμεν εἰλικρινῶς ὅτι δὲν μᾶς ἔπεσε τυχαίως ἡ ἀλληλογραφία ἡ ἀφορῶσα τὸν Μανουῖσον Θεοτοκόπουλον, ὡς συχνὰ συμβαίνει, νὰ ζητῆ δηλαδή τις κάτι καὶ νὰ εὕρισκῃ ὅλως τυχαίως ἄλλο πού δὲν ἀνέμενε. Καὶ ἰδοὺ ποία ἡ μέθοδος ἦν ἠκολουθήσαμεν.

Ὡς γνωστὸν ἡ ψυχὴ τῆς Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας — ὡς καὶ ἀλλαχοῦ γράφομεν — ἦτο ἡ Γερουσία. Ἀπ' ἐκεῖ ἐδίδοντο αἱ κατευθύνσεις καὶ εἰς αὐτὴν τὸ πᾶν κατέληγε. Ἄλλὰ τὰ πρακτικὰ τῆς εἶναι *τρισυπόστατα*. Τὰς μὲν, δηλονότι, ὑποθέσεις τῆς *ξηράς* (*terraferma*) ἦτοι τῶν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς συνεχομένων ἐπαρχιῶν τῆς Βορείου Ἰταλίας, τὰς συνεζήτουν καὶ τὰς διευτύπωνον εἰς ἀποφάσεις, αἵτινες κατεχωροῦντο εἰς τὰ πρακτικὰ τὰ ὀνομαζόμενα *Senato-Terra* αἱ σχετικαὶ μὲ τὰς ὑπερθαλασσίους κτήσεις ἦτοι Κύπρον, Κρήτην, Ἐπτάνησον καὶ Ἑλλάδα ἐν γένει εἰς τὰ πρακτικὰ τοῦ *Senato Mar* ὑπάρχουν δὲ καὶ ἄλλα πρακτικὰ τοῦ *Senato misti* (= ἀνάμικτα). Ἐκαστὸν τῶν ἐτῶν περιλαμβάνεται εἰς ἓν ὀγκῶδες κατατάσιχον ὅπου εἶναι ἀντιγεγραμμένα ὅλαι αἱ ἀποφάσεις, χωριστὰ διὰ τὰ τρία *Senati*, εἰς ἰδιαίτερα κατάστιχα. Καὶ ἐκεῖ μὲν καταχωροῦνται μόνον αἱ ἀποφάσεις (*ducali*). Ἄλλὰ αἱ αἰτήσεις τῶν προστρεχόντων εἰς τὸν Δόγην καὶ ὅλα τὰ συμπαραμαρτοῦντα ἔγγραφα περιέχονται εἰς ἰδιαίτερα εὐμεγέθη Κατάστιχα τὰ ὁποῖα λέγονται *filze*, δεμένα κατὰ τριμηνίαν ἢ τετραμηνίαν. Ἡμπορεῖ συνεπῶς κανεῖς νὰ φαντασθῆ ποῖος ὄγκος πρακτικῶν καὶ συναφῶν ἐγγράφων τῆς Γερουσίας, εὕρισκεται παρὰ τῷ Κρατικῷ Ἀρχεῖῳ, ἐκ τῶν ὁποίων ἡμεῖς διεξήλθομεν μόνον τὰ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1540 μέχρι τοῦ 1600, καθόσον ἐσχηματίσαμεν τὴν γνώμην, ὅτι, ἦτο πιθανόν, εἰς τι τῶν Καταστίχων τούτων καὶ ἰδίᾳ τοῦ *Senato Mar* νὰ ὑπάρχῃ τι τὸ σχετικὸν μὲ τὴν οἰκογένειαν Θεοτοκοπούλου. Καὶ αἱ ἐλπίδες μας δὲν διεψεύσθησαν. Μετ' ἄλλεπαλλήλους ἐρεύνας ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἔτος 1588 ἔνθα ἀνεύρομεν τὰ περαιτέρω δημοσιευόμενα ἔγγραφα, ἡ ἀνακάλυψις τῶν ὁποίων μᾶς ἐχαροποίησεν ἰδιαζόντως.

*
* *

Ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων μανθάνομεν ὅτι ὁ Μανουῖσος Θεοτοκόπουλος ἦτο ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν (ἀπὸ τοῦ 1566-1583) ἐνοικιαστὴς τῶν φόρων τοῦ Δημοσίου ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἡρακλείου, ὅτι λόγῳ διαφόρων περιστατικῶν ἐξημίωσε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ ἔμεινε χρεώστης ἀπέναντι τοῦ Δημοσίου διὰ ποσὸν δουκ. 6000 περίπου, μαζὺ μὲ τὰ πρόστιμα, ὅτι ἠναγκάσθη νὰ πωλήσῃ τὰ ὑπάρχοντά του διὰ 3000 δουκάτα μὲ τὰ ὁποῖα ἐπλήρωσε τὸ ἥμισυ ποσόν, ὅτι διὰ τὸ ὑπόλοιπον χρέος ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς ὁπόθεν, ἀσθενήσας, μετεφέρθη εἰς τὴν οἰκίαν του ἔνθα παρέμενεν ὑπὸ διαρκῆ περιορισμόν, ὅτι ἀπηύθυνεν ἔκκλησιν πρὸς τὸν Δόγην δι' ἧς ἐξήτει νὰ τῷ παραχωρηθῆ

πολυετής προθεσμία ἵνα δυνηθῆ νὰ πληρώσῃ μὲ ἑτησίας δόσεις τὸ χρέος, προσφέρων νὰ δώσῃ νέους ἑγγυητὰς καὶ ὅτι τέλος εἶχε καὶ τέσσαρα παιδιά. Ἡ ἔκκλησίς του αὕτη ἐγένετο ἀποδεκτὴ καὶ τῷ ἐχορηγήθη δωδεκαετής προθεσμία πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ χρέους.

Τὴν ἔκκλησιν δὲν τὴν ὑπέβαλε μέσφ τῶν ἐν Κρήτῃ Ἀρχῶν, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει αὐταὶ θὰ διεβίβαζον ταῦτοχρόνως καὶ τὴν ἐπὶ τῆς αἰτήσεως γνώμην των, ἐν ᾧ ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας προκύπτει ὅτι μετὰ τὴν ὑποβολὴν τῆς ἐκκλήσεως ἐζητήθη ἡ γνώμη τῶν Διοικούντων τὴν Μεγαλόνησον. Συνάγομεν ἄρα ὅτι ὁ Μανουῖσος ὑπέβαλεν αὐτοπροσώπως τὴν ἔκκλησιν ἐλθὼν πρὸς τοῦτο εἰς Βενετίαν. Ἀλλὰ πῶς ἐπετράπη εἰς αὐτὸν ποῦ ἠύρισκετο ὑπὸ περιορισμὸν ἐν Κρήτῃ ἢ ἐκεῖθεν ἀναχώρησις; λίαν δύσκολος ἢ ἀπάντησις ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος τούτου. Οὐδόλως ἄπορον ἂν ἐπενέβη, φέρῳ εἰπεῖν ὁ ἐν Βενετία πρεσβευτὴς παρὰ ταῖς Ἑνετικαῖς Ἀρχαῖς ὑπὲρ τοῦ Μανουῖσου, κατ' ἐντολὴν τοῦ Βασιλέως τῆς Ἰσπανίας Φιλίππου τοῦ Β'. καὶ δὴ κατόπιν μεσολαβήσεως τοῦ Δομηνίου, οὕτινος ὁ ἀστὴρ ἐμεσουράνει τότε ἐν Ἰσπανίᾳ.

Ἀλλὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Μανουῖσου Θεοτοκοπούλου ἐν Βενετία, κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, πιστοποιοῦν καὶ τὰ ἐπίσημα πρακτικὰ τῆς ἑλληνικῆς Κοινότητος, ἔνθα ἐμφανίζεται τὴν 6^{ην} Αὐγούστου 1588¹⁾ ὡς ὑποψήφιος μετ' ἄλλων²⁾ ἐκ Κρήτης, διὰ τὸν Σύλλογον τῶν 40 καὶ προσθήκης ἀλλὰ δὲν συνεκέντρωσεν εἰμὴ 22 εὐνοϊκὰς ψήφους ἐπὶ 77. Καὶ παρέμεινε τότε ἐν Βενετία ἐπὶ τρία ἔτη, διότι τὸν ἐπανευρίσκομεν εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς 3 Ἰανουαρίου 1590³⁾ (ἐν. ἔθ.) ἤτοι τοῦ 1591 ὡς ὑποψήφιον καὶ πάλιν διὰ τὸν Σύλλογον, ἀλλὰ καὶ τὴν φορὰν ταύτην ἀπέτυχε συγκεντρώσας 25 ψήφους εἰς τὸ ναὶ καὶ 27 εἰς τὸ ὄχι. Καὶ εἶναι αὕτη ἡ ἐποχὴ ποῦ ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Μητροπολίτην Φιλαδελφείας Γαβριὴλ τὸν Σεβῆρον ὅστις ὡς γνωστὸν ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἐν Βενετία ὡς ὑποψήφιος ἐφημέριος τῷ 1572. Εἰς τὰ πρακτικὰ δὲν ὑπάρχουν ἄλλα μεταγενέστερα περὶ τούτου στοιχεῖα καὶ συνάγομεν ὅτι κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ Μανουῖσος ἀνεχώρησεν ἐκ Βενετίας δι' Ἰσπανίαν πρὸς συνάντησιν τοῦ ἀδελφοῦ του Δομηνίου, ἵνα παρ' αὐτοῦ τύχῃ τῆς ἀναγκαίας χρηματικῆς ἀρωγῆς πρὸς καταβολὴν, ἀφ' ἐνὸς τῶν ἑτησίων δόσεων εἰς τὴν οἰκονομικὴν Ἐφορείαν Ἡρακλείου, διὰ τὴν τακτικὴν τῶν ὁποίων πληρωμὴν εἶχε δώσει καὶ ἀξιοχρέους ἑγγυητὰς, συμφώνως τῷ θεσπίσματι τῆς Γερουσίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἵνα ἐκεῖθεν συνδράμῃ καὶ τὴν πενομένην ἐν Ἡρακλείῳ οἰκογενειάν του.

*
**

Ἐξετάσωμεν τώρα τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τοῦ Θεοτοκοπούλου. Ὡς ἐκ τῶν ἐγγράφων προκύπτει ἐκ τῆς ἐκποιήσεως τῶν ὑπαρχόντων του ἐπραγματοποίησε 3000

¹⁾ Capitolare I σελ. 75.

²⁾ Οὗτοι ἦσαν οἱ Δημήτριος Κορέσης Θεωδωρὶς Λομπάρδος, Κωνστ. Ἐπισκοπόπουλος, Νικόλ. Ἀνδρεόπουλος, Γεώργιος Θεριανός, Νικόλ. Δράκος, Μάρκος Νταμῆλος, Μιχαὴλ Σταμίνης, Γεώργιος Ἀντωνίκης καὶ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος «Manusso Teotocopulo».

³⁾ Ὡς ἀνωτ. σελ. 86.

δουκάτα περίπου. Ἄλλὰ ποία ἡ ἀγοραστικὴ ἀξία τῶν δουκάτων τότε καὶ τί περίπου ἀντεπροσώπευε τὸ ποσὸν τῶν τριῶν χιλιάδων;

Μετατρέποντες τὰ 3000 δουκάτα εἰς τὸ τοπικὸν τότε νόμισμα τῆς Κρήτης τὰ «πέρπερι»¹⁾ πρὸς 14 1/2, ὡς ἔγγιστα τὸ δουκάτον, ἔχομεν 43000 «πέρπερι». Ἀπὸ μίαν δὲ πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν γενομένην ἐν Ἡρακλείῳ τῷ 1590²⁾ μανθάνομεν τὴν τιμὴν τῶν διαφόρων μικρῶν καὶ μεγάλων ζῶων εἰς «πέρπερι»: μίαν ἀγελάδα ἐπωλήθη δι' 139 πέρπερι. Ἐνα ζευγάρι βώδια 296, 118 πρόβατα πρὸς 7 πέρπερι ἤτοι μισὸ δουκάτο, 23 γίδια πρὸς 9, 1 μουλάρι ἀντὶ 376, ἕνας γάϊδαρος μὲ τὸ σαμάρι του ἀντὶ 168, 4 γουροῦνες μὲ 17 γουρουνόπουλα ἀντὶ 107 καὶ μία φοράδα μὲ τὸ μικρὸ της διὰ πέρπερι 539.

Καὶ τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὁ Μανουῖσος Θεοτοκόπουλος δὲν ἦτο μὲν πλούσιος, ἀλλ' ἦτο ὅπως δὴποτε εὐκατάστατος, ἀφοῦ μὲ τὰ 3000 δουκάτα ποῦ ἐπραγματοποίησε ἐκ τῆς ἐκποιήσεως τῶν ὑπαρχόντων του, ἠμποροῦσε τότε νὰ ἀγοράσῃ, ἐπὶ παραδείγματι, 6,000 πρόβατα!... Δὲν γνωρίζομεν ποῖα ἦσαν τὰ περιουσιακά του στοιχεῖα πρὸ τοῦ 1583. Ἄλλ' εἶναι ἀναμφισβήτητον, ἐφόσον ἐνοικίαζεν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1566 τοὺς φόρους καὶ ἐξεύρισκε τοὺς ἔγγυητὰς καὶ εἰς τὸ διάστημα τῶν 17 ἐτῶν διεχειρίσθη 60,000 Δουκάτα, εἴτε δι' ἴδιον λογαριασμὸν εἴτε ἐν συνεταιρισμῷ μετ' ἄλλων — ὡς ὁ ἴδιος ἀναφέρει ἐν τῇ αἰτήσει του — θὰ εἶχεν ἔκτοτε μίαν μικρὰν περιουσίαν, τὰ δὲ ἀποκομιζόμενα κατ' ἔτος κέρδη τῷ ἐπέτρεπον καὶ τὸν ἐν Βενετίᾳ σπουδάζοντα τὴν ζωγραφικὴν ἀδελφόν του Δομήνικον νὰ διατρέφῃ καὶ τὴν οἰκογένειάν του ἐν Ἡρακλείῳ νὰ συντηρῇ.

*
* *

Ἐρχόμεθα ἤδη νὰ διατυπώσωμεν μερικὰς σκέψεις μας ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν τοῦ ἐπωνύμου «Θεοτοκόπουλος».

Τόσον εἰς τοὺς φακέλους τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης ὅσον καὶ εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος, συνητήσαμεν χιλιάδας Κρητικῶν ἐπωνύμων ἀπὸ τοῦ 1500 — 1600 ἐξ ὧν πολλαὶ δεκάδες εἰς «πουλος» καὶ ὀλίγισται εἰς «ακης»³⁾. Ἀναφορικῶς δὲ μὲ τὰ ἐπώνυμα τῶν γυναικῶν ἢ κατάληξις «πουλα» ἦτο γενικῆς χρήσεως: Κορναροπούλα, Ραλλοπούλα, Θεργιανοπούλα, Μπολιανοπούλα, Μουσουροπούλα, Γαβαλοπούλα, Δραμιτινοπούλα, Μουρμουροπούλα, Βλαστοπούλα κλπ.

Ἄλλ' ἐνῶ ἡ κατάληξις «πουλα» προστίθεται εἰς τὰ ἐπώνυμα, τοῦναντίον ἡ «πουλος» προκειμένου περὶ ἐπωνύμων ἀνδρικῶν προσκολλᾶται ἢ εἰς ὀνόματα Κύρια, ὡς: Ἀνδρεόπουλος, Γρηγορόπουλος, Δημητρόπουλος, Πετρόπουλος, Μιχαλόπουλος, Πασχα-

¹⁾ = Ὑπέρπερον (Βυζαντινὸν νόμισμα), ἡ ἐν Κρήτῃ ἀξία του ἦτο τότε 8 1/2, σολδία περίπου (τὸ δουλ. = 124 σολδία).

²⁾ Duca di Candia, Busta 57.

³⁾ Καλιάκης, Μαζαράκης, Γεράκης, Ἀρμάκης, Κονδάκης καὶ μεταγενέστερον τὸ Πουλάκης.

λόπουλος, Κυριακόπουλος, Γιανμητρόπουλος, Διαμαντόπουλος, Μανουσόπουλος, Γιαννόπουλος, Στεφανόπουλος ἢ εἰς ὄνόματα ἐπαγγελμάτων καὶ συνυπαρχόντων κυρίων ὀνομάτων ὡς: Παπαστεφανόπουλος, Παπαγιαννόπουλος ἢ μόνον ἐπαγγελμάτων: Παπαδόπουλος, Γραμματικόπουλος, Ραφτόπουλος, Μυλωνόπουλος, Διακονόπουλος ἢ σωματικῶν ἐλαττωμάτων ὡς: Σπανόπουλος, Κοντογιαννόπουλος.

Οὐδαμοῦ συνητήσαμεν τὴν κατάληξιν «πουλος» εἰς καθαρά οἰκογενειακὰ ἐπώνυμα ὡς π.χ. τὰ Κορνᾶρος, Βλαστός, Θεργιανός, Ράλλης, Γαβαλάς, Δραμυτινός, Μουρμούρης, Μπολάνης, Λομπάρδος, Καλλέργης, Γερμανῆς, Καλλονᾶς, Συναδινός, Νοταρᾶς, Κλόντζας, Μαργούνης, Κατάνης, Σκορδύλης, Ἀβράμης κ.λ.π., ἅτινα παρέμειναν τὰ αὐτά.

Καὶ ἐφόσον δὲν ἔχομεν παραδείγματα οἰκογενειακῶν ἐπωνύμων εἰς «πουλος» παραχθέντων ἐκ προγενεστέρων τοιούτων, πῶς προῆλθε τὸ ἐπώνυμον Θεοτοκόπουλος; Ἡ ταπεινὴ ἀτομικὴ ἡμῶν γνώμη εἶναι, ὅτι τοῦτο προέκυψε ὄχι ἀπὸ ἐπώνυμον, ἀλλ' ἀπὸ κύριον ὄνομα Θεοτόκης, ὅπερ συνητήσαμεν ἐξ ἑορᾶς κατὰ τὴν ἔρευναν τοῦ ἀρχείου τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης καὶ τῶν συμβολαιογράφων. Τῷ 1569 ἀναφέρεται: Χριστόδουλος Πλάτινος τοῦ ποτε s. r. (= signor ἢ signor κατ' ἐνετικὴν συγκοπὴν) Theotoki πατρός του. Τῇ 11 Αὐγούστου 1569, εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ συμβολαιογράφου Μάρκου Καλίβα, συνετάχθη ἔγγραφο δι' οὗ «φανερὸν ποιεῖ ὁ Θεοτόκης Τριχᾶς ὡσάν κομίσος τῆς κυρίας Μαρίας μάνας του----» Τῷ 1576 συναντῶμεν: Θεοτόκην Κουνούπην καὶ Θεοτόκην Σγουρομάλλην. Τῷ 1580 ἀναφέρεται Θεοτόκης Μαντζούλης ἐκ τοῦ χωρίου Κάτω Ἐπισκοπὴ καὶ τῷ 1584: ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου Θεοτόκης Γαλανός.

Κάποιος λοιπὸν πρόγονος τοῦ Θεοτοκοπούλου ὠνομάζετο Θεοτόκης καὶ ὅπως τὰ παιδιὰ τοῦ Γρηγόρη ἔγιναν Γρηγορόπουλοι, τοῦ Δημήτρη Δημητρόπουλοι καὶ τοῦ Ἀνδρέα Ἀνδρεόπουλοι, οὕτω καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ Θεοτόκη ἔγιναν Θεοτοκόπουλοι, ἔξαφανισθέντος τοῦ παλαιοῦ ἐπωνύμου. Αὕτη ἐπαναλαμβάνομεν εἶναι ἡ ἀτομικὴ ἡμῶν γνώμη. Ἐρχόμεθα τέλος εἰς τὸ ὄνομα Δομήνικος. Ὅσον εἶναι κοινὸν ἀνά τὴν Κρήτην τὸ ὄνομα Μανοῦσος— ὅπερ συνητήσαμεν πλειστάκις κατὰ τὴν ἔρευναν—τόσον εἶναι σπανιώτατον τὸ «Δομήνικος». Ἴνα εἴμεθα ἀκριβέστεροι σημειοῦμεν ὅτι μίαν μόνην φορὰν τὸ εὔρομεν εἰς κάποιον Συμβολαιογράφον Κρητικόν: Δομένικος Συναδινός (1518-1535). Συνηθέστερον ἀπαντᾶται τὸ Κυριάκος ἢ Κυριάκης. Καὶ εἶναι προφανές ὅτι τόσον ὁ Συναδινός, ὅστις συνέτασσε τότε καὶ Λατινικὰ Συμβόλαια ὅσον καὶ ὁ Θεοτοκόπουλος προτίμησαν νὰ χρησιμοποιήσουν ἀντὶ τοῦ Κυριάκου, τὸ ἀντίστοιχον λατινικὸν Domīnicus (ἐκ τοῦ Dominus = Κύριος, Domenicus = Κυριάκος καὶ Domenica = Κυριακὴ) περιβαλόντες τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα μετὰ τὴν αὐστηρὰν λατινικὴν μορφήν, ποὺ ἦτο τότε «τῆς μόδας». Ἐχομεν δ' ἀπ' ἐτέρου καὶ ἄλλο παρεμφερὲς παράδειγμα εἰς ἓνα Κοθώνην ἐξ Ἄρτης, ὅστις βαπτισθεὶς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Βενετίας ὡς Κυριάκος, ἐμφανίζεται τῷ 1685 ἤτοι μετὰ εἰκοσαετίαν ἀπὸ τῆς βαπτίσεως, ὡς ἀνάδοχος ἑνὸς θυγατρίου ὅπερ ὠνόμασε Κυριακὴν, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὑπογράφεται εἰς τὸ Βιβλίον βαπτίσεων ὄχι ὡς Κυριάκος, ἀλλ' ὡς Δομήνικος Κοθώνης.

*
* *

Αὐταὶ εἶνε αἱ παρατηρήσεις ἃς ἐθεωρήσαμεν εὐλογον νὰ παραθέσωμεν καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ βεβαιώσωμεν, ὅτι ἐξηγητήθη ἡ ἔρευνα τῶν ἀρχείων ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο, ἴσως, ὅταν ἐπαναληφθῇ αὕτη συστηματικώτερον, ἀποκαλυφθοῦν καὶ ἄλλα πολὺτιμα στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴν οἰκογένειαν Θεοτοκοπούλου, περὶ ἧς ἐνδιαφέρεται ὁ παγκόσμιος τεχνοκριτικὸς κόσμος.

*
* *

Καὶ δὲν περιορίσθη ἡ ἔρευνα ἡμῶν εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης, εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Γερουσίας καὶ εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς ἑλληνικῆς Κοινότητος ¹⁾. Γνωρίζοντες τὰ κρατοῦντα τότε ὡς πρὸς τὰς τέχνας καὶ ἐπαγγέλματα, καθ' ἃ ἔδει οἱ θέλοντες νὰ ἐπιδοθοῦν εἰς οἰανδήποτε τέχνην νὰ διατρέξουν ὠρισμένον πολυετὲς χρονικὸν διάστημα ὡς garzoni (μαθητευόμενοι) καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψει ὅτι καὶ ὁ Μάνος Τζανφουρνάρης ἐχρημάτισε ὡς μαθητευόμενος τοῦ Κερκυραίου Καθηγητοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ζωγραφικῆς Θωμᾶ Μπατᾶ — ὡς γίνεται ἀλλαγῆ λόγος — ἠρευνήσαμεν εἰς τοὺς φακέλους τῆς giustizia vecchia ἧτις προΐστατο, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Θεοτοκοπούλου καὶ ἐνωρίτερον ἀκόμη, τῶν τεχνῶν καὶ ἐπαγγελμάτων καὶ ἀνεύρομεν καὶ καταλόγους τῶν μαθητευομένων ἀλλὰ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν «Arte dei dipentori» εἶνε λίαν ἑλλιπῆ καὶ οὐδαμοῦ ἀνεύρομεν περὶ Θεοτοκοπούλου ἐνδειξίν τινα.

Ἐξ ἄλλου δὲν ἀποκλείεται, κατὰ τὰ πρῶτα τοῦλάχιστον ἔτη τῆς διαμονῆς του ἐν Βενετίᾳ νὰ παρηκολούθησε μαθήματα τῶν Ἑλλήνων Καθηγητῶν τῆς Ζωγραφικῆς, οἱ ὁποῖοι ἠσχολοῦντο — ὡς εἰς τὸ περὶ Μπατᾶ ἢ Μπαδᾶ κεφάλαιον γίνεται μνεῖα — καὶ μὲ τὴν Ἰταλικὴν τεχνοτροπίαν.

*
* *

Ἴδου τώρα τὰ ἀποκαλυφθέντα ἐν τῷ Κρατικῷ Ἀρχεῖῳ (Senato Mar) ἔγγραφα τὰ ἀφορῶντα τὸν Μανουῖσον Θεοτοκόπουλον εἰς τε τὸ ἀρχικὸν κείμενον καὶ ἐν μεταφράσει:

Γαληνότητε Πρίγκηψ,

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1566 μέχρι τοῦ 1583 ἔχω ἐνοικιάσει, ἐγὼ ὁ Μανουῖσος Θεοτοκόπουλος, λίαν ἀφοσιωμένος θεράπων τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος, διαφόρους φόρους, ὑπὸ διάφορα ὀνόματα, ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἡρακλείου, διὰ συνολικὸν ποσὸν Δουκάτων ἐξή-

¹⁾ ἠρευνήσαμεν ἐπὶ πλέον καὶ τὰς διαθήκας τὰς ἐναποτεθειμένας ἐν τῷ Κρατικῷ Ἀρχεῖῳ καὶ ὃν ὁ ἀριθμὸς ἀνέρχεται εἰς πολλὰς χιλιάδας. Καὶ εἶδομεν τὸ εὐρετήριο τῶν δημοσιευθεισῶν τοιούτων ὡς καὶ τῶν ἀδημοσιεύτων εἰς τὸ γράμμα Te καὶ The, τὰ ἀρχικά τοῦ ἐπωνύμου, πλὴν ἡ ἔρευνα ἡμῶν ἀπέβη ἄκαρπος.

κοντα χιλιάδων τῶν 6 καὶ 4¹⁾ κατὰ Δουκάτον, ἐπὶ πλέον ἢ τιμὴ τῶν φόρων τούτων ἠϋξησε, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παρελθόν, ἐπὶ μεγίστῳ ὀφέλει τῆς Οἰκονομικῆς ἐκείνης Ἐφορείας καὶ ἐνῶ ἤλπιζον νὰ ἀποκομίσω κέρδος τι ἐξ αὐτῶν, εὐρέθην ἀντιμέτωπος ἀπροόπτων συμφορῶν καὶ συμβάντων δυσαρέστων ἔνεκα τῶν ὁποίων ἔχασα ἕξ χιλιάδας δουκάτα καὶ πλέον καὶ περιορίσας εἰς τὸ ἐλάχιστον τὰ ἔξοδά μου, ἀφαιρέσας μάλιστα τὸ ψωμί ἀπὸ τὸ στόμα τῶν παιδιῶν μου, ἐπλήρωσα ἐναντι τοῦ χρέους ὅ,τι ἠμπόρεσα νὰ εἰσπράξω ἀπὸ τὴν πώλησιν τῶν ὀλίγων ὑπαρχόντων πού εἶχα εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, ἤδη εἶμαι ἀκόμη χρεώστης διὰ δουκάτα 3.252,4 καὶ ἐπειδὴ εἶχα χάσει τὰ πράγματα, οἱ προϊστάμενοι τῆς εἰρημένης Ἐφορείας μὲ συνέλαβον καὶ μὲ ἐνέκλεισαν εἰς τὰς φυλακὰς ὅπου ἔμεινα πολὺν καιρὸν καὶ ἐπειδὴ ἠσθένησα μὲ μετέφεραν ἕξ οἴκτου εἰς τὸ σπίτι μου καὶ παρέμεινα ἐκεῖ ἐπὶ τέσσαρα κατὰ συνέχειαν ἔτη, ὡσὰν νεκρὸς ζωντανὸς καὶ μὴ γνωρίζων ὑπὸ τοιαύτας καταστρεπτικὰς συνθήκας, τί νὰ κάμω ἵνα ἐξασφαλίσω τὸ ἄτομόν μου καὶ ἵνα δυνηθῶ μὲ τὴν ἐλευθερίαν τῆς κινήσεως νὰ ἀσχοληθῶ εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ νὰ βοηθήσω οὕτως ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ παιδάκια μου, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἀρχίσω τὴν πληρωμὴν τοῦ χρέους μου, ταπεινῶς καταφεύγω πρὸ τῶν ποδῶν τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος, ἐκλιπαρῶν ἵνα μοὶ παραχωρήσῃ διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν δουκάτων 3.252,4, τὰ ἡμίση ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι πρόστιμα, συμφώνως

Serenissimo Principe,

Dall' anno 1566 fin l' anno 1573 ho condotto io Manusso Theotocopulo divotissimo servitor della Vostra Serenità diversi datii sotto diversi nomi nella città di Candia per l' importantia de ducati sessantamille da 6 a 4 per ducato, di più havendo questi accrescinto di pretio oltre il passato con notabilissimo denefficio di quella Camera et mentre speravo qualche buona riuscita di essi, ho havuto durissimo incontro de tante disaventure et sinistri accidenti che ho fatto perdita de ducati siemille et più onde ristretto in me stesso et tolto il proprio pane di bocca a miei figliuoli a conto di tal debito sono andato a pagando quanto ho possuto trare dalla vendita di quel poco che io havevo a questo mondo et restando ancora debitore di ducati 3.252,4 poichè avevo perso la robba hano il ministri di essa Camera fato esperimento nella mia persona et reducendomi nelle carceri dove son stato molto tempo per sopragionta infermità fui per pietà fatto condur in casa in dove son stato quattro anni continui quasi sepolto vivo nè sapendo in questo mio calamitoso stato che partito prendere per accicurare la persona mia et per poter con la libertà del camminare a doperarmi in qualche traffico et sostentar le mie

¹⁾ Ἐννοεῖ τὰ ducati correnti τὰ ὁποῖα ἤξιζον λίρας Ἐνετ. 6 καὶ σολδία 4 καὶ κάμνει αὐτὴν τὴν διάκρισιν διότι ἐν Βενετία, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ γράφομεν, ὑπῆρχον καὶ Ducati effettivi καὶ Ducati di Banco.

μέ τοὺς κανονισμοὺς τῆς ἐφορείας ἐκείνης, προθεσμίαν εἴκοσιν ἐτῶν, κατ' ἔτος μίαν δόσιν καὶ εἶμαι διατεθειμένος νὰ ὑποδείξω, πρὸς ἔγκρισιν, τοὺς ἐγγυητὰς τῶν φόρων τούτων πρὸς ὀλοσχερῇ ἀποπληρωμῇ, συμφώνως μὲ τὴν ῥηθεῖσαν πρότασίν μου, εἰς τρόπον ὥστε εἰς τὸ διάστημα τοῦτο τῶν εἴκοσιν ἐτῶν νὰ ἠμπορέσω νὰ ἐξεύρω, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Παντοδυνάμου, ἢ καμμίαν θέσιν ἢ κανὲν ἐμπόριον καὶ νὰ ἐξοικονομήσω τὰς ἀπολύτους ἀνάγκας διατροφῆς τῶν τεσσάρων παιδιῶν μου καὶ συνάμα νὰ πληρῶνω τακτικὰ τὸ χρέος μου. Αἱ δὲ Ἀρχαὶ τῆς Κρήτης γνωρίζουσαι κάλλιστα τὴν ἀπώλειαν καὶ τὴν ὀλοσχερῇ ἐκποίησιν τῆς ὀλίγης περιουσίας μου ὡς καὶ τὴν μακροχρόνιον φυλάκισίν μου, ἃς συγκατατεθοῦν ἐν ὀνόματι τῆς χριστιανικῆς εὐσπλαγχνίας, νὰ μὴ με ἐνοχλήσουν ποσῶς διὰ τὰς πιστώσεις των, ἀλλ' ἀνεχόμεναι ἐμὲ ὑπομονητικῶς, ἃς ἀναμένουν καὶ χάρις εἰς τὴν ἐπιείκειαν τῆς Ὑμετέρας Αὐθεντίας, θὰ δυνηθῶ μίαν ἡμέραν, μὲ τὴν βοήθειαν Κυρίου τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀναλάβω ὅπως δὴποτε. Εὐχαριστῶ.

1588 6 Ἰουλίου ¹⁾ ἐν τῷ Collegio. — «Ἐπὶ τῆς εἰρημένης ἐκκλήσεως νὰ ἀπαντήσουν ἡ Διοίκησις, ὁ ἀναπληρωτὴς τοῦ Δουκὸς καὶ ὁ Γενικὸς Προβλεπτὴς καὶ ἀφοῦ ἐξακριβώσουν τὰ ἐν αὐτῇ ἐκτιθέμενα καὶ σκεφθοῦν ἐπισταμένως ἐπὶ τοῦ πρακτέου, ἃς

creature et insieme andar a pagando tal debito, humilmente ricorro ai piedi di Vra Serenità supplicandola a conciedermi habilità di pagare essi ducati 3.252,4 la mittà de quali sono di pene giusta l' ordinario di quella Camera, in anni vinti ogni anno la ratta, offerendomi far ratificar li piezi di essi datii per la intiera satisfattione nel modo sudetto acciò che fra questo tempo possi procurar con aggiutata da sua Divina Maestà qualche carico o esercizio col quale sovegner al bisogno estremo di quatro figlioli che io ho et con tal habilità di tempo in tempo vadi a pagando questo mio debito, le qual benissimó informate della lunga mia prigionia, per carità christiana consentano non darmi alcuna molestia per li loro crediti ma pacificamente supportandomi aspettano che dalla clementia della Ser. Vra possi un giorno se così a nostro Signore piacerà in qualche parte rihavermi. Gratie.

1588. 6 Luglio in Collegio. — «Che alla supradetta supp. e rispondano il Regimento et Capitano di Candia et Provv. r. Generale in quel Regno et ben informati delle cose in essa contenute visto servato acconsiderato quanto si conviene dicano l' opinion loro con giuramento et sottoscrizione di mano propria iuxta le

¹⁾ Ἡ αἴτησις τοῦ Θεοτοκοπούλου δὲν φέρει χρονολογίαν, ὅπως καὶ ὄλαι αἱ ἐκκλήσεις αἱ ἀπευθυνόμεναι εἰς τὸν Δόγην. Ἦρχιζον δὲ μὲ τὸ ὀνοματεπώνυμον τοῦ αἰτοῦντος καὶ ἐτελείωνον μὲ τὸ «gratie» χωρὶς ὑπογραφήν, οὔτε ἡμερομηνίαν. Λαμβάνοντες ὡς βάσιν τὴν χρονολογίαν καθ' ἣν τὸ Collegio ἔκαμε τὴν δέουσαν ἐνέργειαν ζήτησαν τὴν γνώμην τῶν Ἀρχῶν Κρήτης κ.λ.π. συνάγομεν ὅτι αὕτη θὰ ἐπεδόθη κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1588.

εἶπουν τὴν γνώμην των μὲ ἰδιόγραφον ἔνορκον βεβαίωσίν των, συμφώνως πρὸς τὰς νομικὰς διατάξεις· τὸ ἴδιον ἄς κάμουν καὶ οἱ ἐσχάτως ἐκεῖθεν ἐπανελθόντες Διοικηταὶ ὡς καὶ οἱ φύλακες τῶν Καταθέσεων».

1588 τῇ 6 Νοεμβρίου. — Νὰ διαβιβασθῇ εἰς τοὺς Savii τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης χειρὸς ¹⁾.

5

0

0

Οἱ Σύμβουλοι: Ἀντώνιος Μπραγκαδίν, Σεβαστιανὸς Μπαρμπαρίγο,
Λουδοβίκος Λορεδάν, Λουδοβίκος Διέδο.

Ὁ Γραμματεὺς: Γιένε Σανούδο.

Γαληνότηατε Πρίγκηψ,

Προκειμένου νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὰ Γράμματα τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος ἀπὸ 6 Ἰουλίου παρελθόντος, δι' ὧν παραγγέλλεται ἡμῖν ἵνα μὲ ἔνορκον ἰδιόχειρον βεβαίωσιν εἴπωμεν τὴν γνώμην μας ἐπὶ τῆς ἐκκλήσεως ἣν παρουσίασεν ὁ Μανούσος Θεοτοκόπουλος καὶ διὰ τῆς ὁποίας ζητεῖ νὰ τῷ παραχωρηθῇ εἰκοσαετῆς προθεσμία νὰ πληρώσῃ

forme delle leggi, l'istesso facciano li ultimi ritornati di parimenti li Conservatori del Deposito».

1588 a 6 Novembre.—Sii commissa ai Savii dell' una et dell' altra mano.

5

0

0

Consiglieri: Antonio Bragadin, Sebastian Barbarigo, Alvise Loredan,
Alvise Diado.

Il Segretario: Jene Sanudo.

Serenissimo Principe,

Dovendo noi risponder alle Itre della Ser.à Vra di 6 Luglio prossimo pass.o per le quali ci vien commesso a dover con giuramento et sottoscrizione di mano propria dir l'openion nra sopra la suppl.on pnta per il Sr. Manusso Theotocopulo per la qual ricerca l'habilità di pagar in anni venti il debito ch'egli ha con qsta Camera per li ..datii ch'egli ha condotto li anni 1575,

¹⁾ Savii agli Ordini καὶ Savii di terraferma.

τὸ πρὸς τὴν Ἐφορείαν¹⁾ χρέος του ἐκ φόρων τοὺς ὁποίους ἐνοικίασε κατὰ τὰ ἔτη 1575-77-79-83-84 καὶ 87²⁾, ὅπερ ἀνέρχεται εἰς ὑπέρπυρα 47263 καὶ γρόσι μικρὰ ἰδικά μας 28, τὰ ὁποῖα κάμνουν ἐνετικά δουκάτα 3.252,4 καὶ ὑπισχνεῖται νὰ πληρῶνῃ κατ' ἔτος τὴν δόσιν καὶ νὰ ὑποδείξῃ νέους ἐγγυητὰς διὰ τὴν ὀλοσχερῇ ἀποπληρωμὴν.

Εἰς ἀπάντησιν τῇ λέγομεν εὐσεβᾶτως ὅτι ἐξετάσαντες τὸν λογαριασμὸν εὗρομεν ὅτι τὸ χρέος του εἶναι ὅσον ὁ ἴδιος ἀναφέρει ἐν τῇ ἐκκλήσει του, μὴ γνωρίζοντες δὲ ἐξ ἄλλου ὅτι οὗτος ὑπέστη ζημίαν ἀπὸ τοὺς φόρους καὶ λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς ποιότητος τῶν ἐγγυητῶν, τινὲς ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι σήμερον φερέγγυοι διὰ 9.000 ὑπέρπυρα, διότι οἱ ἄλλοι ἀπέθανον, μὴ παραμελήσαντες δὲ κάθε ἐνέργειαν διὰ τὴν εἰσπραξίν, ἐφθάσαμεν καὶ μέχρι τῆς ἐγκαθειρξεως τοῦ Θεοτοκοπούλου καὶ ἐπειδὴ εἶναι πτωχότατος καὶ προστάτης πολυαριθμοῦ οἰκογενείας ὀλίγα πράγματα ἠδυνήθημεν νὰ εἰσπράξωμεν ἐναντι τοῦ χρέους, λαβόντες ἰδίως ὑπὸ σημείωσιν ὅτι μετ' εὐλόγον προθεσμίαν ἂν ἤθελε δώσει νέους ἐγγυητὰς ἀσφαλεῖς διὰ τὸ ὑπόλοιπον ποσὸν μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν 9 χιλιάδων ὑπερπύρων, θὰ καταστῇ ἀπαιτητὸν ἂν μὴ ὅλον, τοῦλάχιστον μέγα μέρος τοῦ χρέους τούτου πρὸς ὄφελος ταύτης τῆς Οἰκονομικῆς Ἐφορείας, ἐκρίναμεν ὅτι θὰ εἶναι ἄξιος τῆς Ὑμετέρας Χάριτος, πλὴν ὅμως ἀφιέμεθα πάντοτε εἰς τὴν συνετήν κρίσιν τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος πρὸς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸ χρέος καὶ εἰς τὴν ῥηθείσαν ἐγγύησιν.

Ἐξ Ἡρακλείου 25 Αὐγούστου 1588.

Βερνάρδος Ναβαγκιέρος, Δούξ, μεθ' ὄρκον καὶ ἰδιοχειρῶς.

Πέτρος Ζάνε, Καπιτάνιος, ὁμοίως.

Βερνάρδος Μπάφο, Οἰκονομικὸς Ἐφορος, ὁμοίως.

Δομήνικος Μπόν, Σύμβουλος, ὁμοίως.

77-79-83-84 et 87 che sumi i perperi quarantasettemila dosento sessanta tre grossi nostri piccoli 28 che fanno ducati venetiani 3252,4 con pagar ogni anno la ratta et con far ratificar li piezi per la intiera sodisfatione li diciamo riverentemente a risposta che havendo noi prima veduto il debito esser come egli riferisce in d. a supplic.e non sapendo noi che egli havuto patimento alcuno in essi datii et considerato la qualità che i piezi delli quali ve ni sono al pnte sicuri per perperi 9. m. per esser gli altri morti, non havendo lassiato cosa alcuna con tutto che si habbi fatto ispirienza di riscuoter tal debito da lui Theotocopulo con haver intromesso la persona sua et che per esser poverissimo et carico di numerosa famiglia se ne habbi cavato poca cosa a conto di esso suo debito et considerato

¹⁾ Εἶναι ἡ Camera fiscale ἣτις ἀντεπροσώπευε τὴν σημερινὴν Οἰκονομικὴν Ἐφορείαν.

²⁾ Φαίνεται ὅτι κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα τοὺς εἶχεν ἐνοικιάσει ἐπ' ὀνόματί του, ἐνῶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἀπὸ τοῦ 1566 καὶ ἐντεῦθεν, ὡς ἀναφέρει ἐν τῇ ἐκκλήσει του, τοὺς εἶχεν ἐνοικιάσει ὑπὸ ἄλλα ὀνόματα, ἐν συνεταιρισμῷ προφανῶς.

Γαληνότητα Πρίγκηψ,

Ἐπὶ τῆς ἐκκλήσεως ἦν παρουσίασεν εἰς τὴν Ὑμετέραν Γαληνότητα ὁ Μανοῦσος Θεοτοκόπουλος, ἐπὶ τῆς ὁποίας Αὐτῇ μοὶ ζητεῖ τὴν γνώμην μου μεθ' ὄρκου ἥτοι ἐπὶ τῆς πολυετοῦς προθεσμίας ἦν ὁ ῥηθεὶς ἔξαιτεῖται διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ χρέους του, ὀφειλομένου εἰς ζημίας ἃς ὑπέστη κατὰ τὴν ἐνοικίασιν τῶν φόρων κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐν Ἡρακλείῳ, ἀπαντῶν λέγω ὅτι, ἐπειδὴ εἶναι ἀρκετὰ χρόνια ὁποῦ ἀπουσιάσω ἀπὸ τὸ Βασίλειον ἐκεῖνο, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μοῦ ἔλθουν εἰς τὴν μνήμην αἱ λεπτομέρειαι ἃς οὗτος ἀναφέρει ὅτι πράγματι ἠδέχθησαν χάριν εἰς αὐτὸν τὰ ἔσοδα ἐκ τῶν φόρων οὔτε καὶ ἂν ἐκουσίως ἐπώλησε τὰ ὑπάρχοντά του διὰ 3.000 δουκάτα ἵνα πληρῶσῃ τὴν Ὑμετέραν Γαληνότητα καὶ διὰ ταῦτα ἀφίεμαι εἰς τὴν ἀπάντησιν ποῦ θὰ δώσουν οἱ τωρινοὶ Διοικηταὶ— Δοῦξ καὶ Γενικὸς— καὶ οἱ ἄλλοι προϊστάμενοι, οἱ ὁποῖοι καλλίτερον πληροφορημένοι ἀπὸ ἐμέ, θὰ δυνηθοῦν νὰ δώσουν λεπτομερεστέραν ἔκθεσιν εἰς τὴν Ὑμετέραν Γαληνότητα, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας Αὐτῇ θὰ ἔχη τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀποφασίσῃ τὸ συμφωρότερον. Εὐχαριστῶ.

Ἐκ Ρούσσαι 6 Αὐγούστου 1588.

Δουδοβίκος Γριμάνι, ἡ τὴν παρουσιάζει μεθ' ὄρκου.

parimenti che con giusto mezzo di habilità quando dassi altri piezi sicuri per il resto della d.a suma computando li detti p.i 9.m. si venira a far in gran parte tal debito se non in tutto esigibile a beneficio di qsta Camera, habbiamo giudicato che sarà degno della Gratia Sua rimettendosi però sempre al prudent.o giudicio di Vra Ser.à quanto al tempo et quanto a detta piezaria.

Di Candia 25 Agosto 1588.

Bernardo Nav.r Duca con giuramento et di mano propria.

Piero Zane Cap. io con giur.o e mano pria.

Bernardo Baffo Proo.r Fiscal.

Domenigo Bon Con.r.

Serenissimo Principe,

Alla supplic. e presen. a a Vra Ser à da Manusso Theotocopulo sopra la quale ella mi commette che debbi dire l'opinione mia con giuramento, della instantia fatta da lui di esser habilitato per multi anni a far il pagamento del suo debito causato per danni patiti nelli datii tolti in Candia in diversi tempi, rispondendo dico che essendo qualche anno che io son absente de quel Regno non mi può venir a memoria li particolari detti da lui che invero per causa sua siano

¹⁾ Ὁ Γριμάνι ἦτο ἐν Κρήτῃ τῷ 1584.

Γαληνότητα Πρόγκηψ,

Προτιθέμενος νὰ ἀπαντήσω εἰς τὴν σεβαστὴν παραγγελίαν ἣν ἔδωκεν ἡ Ὑμετέρα Γαληνότης εἰς ἐμὲ τὸν Λουδοβίκον Μέμο, ἐσχάτως ἐπανελθόντα ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης, καὶ νὰ εἶπω τὴν γνώμην μου, μετ' ἐνόρκου ἰδιογράφου βεβαιώσεως, ἐπὶ τῆς ἐκκλήσεως ἣν παρουσίασεν εἰς τὴν Ὑμετέραν Γαληνότητα κάποιος Μανοῦσος Θεοτοκόπουλος, ὁ ἄλλως γνωστὸς ὡς ἐνοικιαστὴς τῶν φόρων τῆς πόλεως τοῦ Ἑρακλείου, ὅστις λέγει ὅτι συνεπεία συμφορῶν του καὶ δυστυχημάτων λυπηρῶν ἔμεινε χρεώστης τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος διὰ Δουκ. 3.252,4 τὰ ὅποια λόγῳ τῆς πτωχείας καὶ ἀθλίας του καταστάσεως ἐξαιτεῖται παρὰ τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος νὰ πληρώσῃ τὸ ρηθὲν χρέος ἐντὸς εἴκοσιν ἐτῶν, μίαν δόσιν κατ' ἔτος, προσφέρων νὰ παρουσιάσῃ πρὸς ἔγκρισιν ἐγγυητὰς ἀσφαλεῖς μέχρι τῆς ὀλοσχεροῦς ἐξοφλήσεως, ἀπαντῶν ἤδη λέγω ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς διοικήσεώς μου τὸν ἐγνώρισα πτωχόν, φορτωμένον ἀπὸ χρέη καὶ ἀπὸ πολυμελῆ οικογένειαν καὶ ἀνίκανον νὰ πληρώσῃ τὸ χρέος του, ἐν τούτοις δεδομένης τῆς πτωχείας του εἶναι ἄξιός νὰ τύχῃ τῆς Ὑμετέρας Χάριτος καὶ πάντοτε ἐπαφίεμαι εἰς τὴν συνετωτάτην κρίσιν τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος.

Λουδοβίκος Μέμο, ὁ ἐπανελθὼν ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης, μετ' ὄρκου καὶ ἰδιογράφως.

cresciuti gli datii nè che habbi volontariamente venduti per tre mille ducati li suoi beni per pagar la Ser.à Vra et però mi rimetto alla risposta che sara stata fatta dagli ecc.mi Duca et general presenti et di quelli pnti Rettori che meglio informati di me haveranno potuto darne maggior conto a Vra Ser.tà con che Ella haverà occasion di potter deliberar quel meglio che è. Gratie.

De Russa, VI Agosto MDLXXXVIII.

Alvise Grimani ὁ P.tta con juramento

Serenissimo Principe,

In riverente commission dattami dalla Ser.à Vra che io Lodovico Memo ritornato ultim.e di ducca di Candia debba risponder e dir l'opinion mia con giuramento et sottoscrizione alla supplic.un present.a alla Ser.à Vra da un Manusso Theotocopulo alias dacier della città di Candia il qual dice per sui infortunii et sinistri accidenti per suo resto andar debitor della S.à Vra de duc. 3254,4 quali per la sua povertà et miseria dimanda gracia alla Ser.à Vra di pagar detto suo debito in anni vinti ogni anno la ratta offerendosi far retificar li piezi de detti datii per intiera satisfatione nel modo predetto al che rispondendo dico, il sud.o suppl. e havendolo nel tempo del mio regimento conosciuto povero et carico de debiti

ἰ) Ὁ Memo ἦτο τῷ 1585.

Γαληνότητε Πρίγκηψ,

Λαβὼν παρὰ τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος ἐντολήν, ὑπὸ χρονολογίαν 6 Ἰουλίου παρελθόντος, ἐγὼ ὁ Ἀντώνιος Μιάνι, ἐπιστρέψας ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ Capitanio ἐν Κρήτῃ, νὰ ἀπαντήσω ἐπὶ μιᾷ ἐκκλήσεως ἣν παρουσίασεν ὁ Μανοῦσος Θεοτοκόπουλος καὶ δι' ἧς ζητεῖ προθεσμίαν νὰ πληρώσῃ τὰ δουκάτα 3.252,4 πὺν χρεωστῆ ἀπὸ φόρους, εὐσεβάτως ἀναφέρω ὅτι ὢν Capitanio εἰς τὸ Βασίλειον ἐκεῖνο. εὗρον αὐτὸν τὸν Μανοῦσον χρεώστην δι' ἀρκετὸν ποσὸν χρημάτων καὶ προσεπάθησα νὰ εἰσπράξω τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν ποσότητα καὶ νομίζω ὅτι ἐπλήρωσεν ὄχι ὀλίγα καὶ ἤδη φρονῶ ὅτι καλὸν θὰ ἦτο ἡ Ὑμετέρα Εὐσπλαγγνία νὰ τῷ παραχωρήσῃ μίαν προθεσμίαν, διότι ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐνοικίασε τοὺς φόρους τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος, ἀλλὰ τὰ εἴκοσιν ἔτη μοῦ φαίνονται παρὰ πολλὰ καὶ ἵνα ἠμπορέσῃ νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς τὰς ὑποσχέσεις του, νομίζω ὅτι θὰ ἦτο καλὸν νὰ τοῦ ζητηθοῦν νέαι ἐγγυήσεις ἀσφαλεῖς διότι αἱ παλαιαὶ δὲν γνωρίζω εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκονται καὶ πάντοτε ἐπαφίεμαι εἰς ἐκεῖνο πὺν ἤθελεν ἀποφασίσῃ ἡ Ὑμετέρα Γαληνότης. Εὐχαριστῶ.

Ex Canal, 26 Αὐγούστου 1588.

Ἀντώνιος Μιάνι¹⁾, ἐπιστρέψας Capitanio Κρήτης ἐνόρκως καὶ ἰδιοχείρως.

et di numerosa famiglia dal qual debito che in modo alcuno potrà pagar detto suo debito però stante la sua povertà lo puol fare degno di la Sua gratia riportandomi sempre al sapient.o giudicio di la S.à Vra.

Ludovico Memo¹⁾ ritornato di Duoca di Candia con mio giur. o et sottoscr. di mano propria.

Serenissimo Principe,

Essendo stato commesso dalla Ser.tà Vra sotto 6 Luglio passato a me Antonio Miani ritornato di cap.io in Candia che io debi risponder a una suplica pntata da Manusso Theotocopulo per la qual dimanda habilità di pagar li duc. 3252. 4 di quali dice andar debitor per diversi datii dico riverentemente come essendo capitano in quel Regno ritrovai quel Manusso debitor di buona suma de denari et mi affatai di scuoder per la maggior quantità che possi et credo ne pagasse buona suma onde che crederei che fusse opera della Sua Pietà di conciederli qualche habilità di tempo havendo condotto in molti anni molti datii della Ser. à Vra mi par ben che li anni vinti siano tropo et aciò che potesse aceder a quele promesse alla S. V. crederei fusse bene farli dar nuove piezarie che fossero buone non potendo afirmar in che stato sian le piezarie già date, rimettendomi però a quello parerà alla S. Vra. Gratie.

Di Canal 26 Agosto 1588.

Antonio Miani¹⁾ ritornato cap.rio di Candia di mano propria et con juramento.

¹⁾ Οὗτος ἦτο Capitanio ἐν Κρήτῃ τῷ 1585.

Γαληνότητα Πρίγκηψ,

Ἐποτασσόμενος μὲ τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν εἰς τὴν Ἑμετ. ἐντολὴν ἐγὼ ὁ Ἀντώνιος ντὰ Μολὶν ἐπανελθὼν ἐσχάτως ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ Συμβούλου Κρήτης, θὰ ἀπαντήσω ἐπὶ τῆς ἐκκλήσεως τοῦ κ. Μανούσου Θεοτοκοπούλου, τὴν ὁποίαν μελετήσας κάλλιστα, λέγω ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐκθέσεων ὡς ἔλαβον καθ' ὄν χρόνον ὑπηρετοῦν τὴν Ἑμετ. Γαληνότητα εἰς τὸ Βασίλειον ἐκεῖνο, αὐτὸς ὁ κ. Μανούσος ὑπέστη πολλὰ ἀτυχήματα καὶ φυλάκισιν, ὅτι εἶναι πτωχότατος καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ πληρώσῃ τώρα ἀμέσως τὸ χρέος του καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὸν κρίνω ἄξιον τῆς Ἑμετέρας Χάριτος ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ζητήματα ποὺ ἀναφέρει ἐν τῇ ἐκκλήσει του, οὔτε ἔχω οὔτε δύναμαι νὰ ἔχω πληροφορίας, ἀλλ' ἢ προθεσμία νὰ τῷ δοθῇ μὲ ῥητὸν ὄρον ὅτι ἂν δὲν καταβάλλῃ τακτικὰ κατ' ἔτος τὰς δόσεις ὡς προσεφέρθη νὰ τὸ κάμῃ, νὰ ἡμπορῇ νὰ ἐξαναγκασθῇ καὶ ὁ ἴδιος καὶ οἱ ἐγγυηταί του δι' ὄλον τὸ ποσὸν χωρὶς παρατάσεις, ἀναβολάς, διακοπάς ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἢ Ἑμετέρα Ἑψηλότης δύναται νὰ εἶναι βεβαία ὅτι θὰ εἰσπράξῃ τὰ ὀφειλόμενα, καίτοι κατόπιν μακροῦ χρόνου· αὕτη εἶναι ἡ γνώμη μου ἣτις ὑποβάλλεται εἰς τὴν συνετωτάτην κρίσιν καὶ ὄριμον σκέψιν τῆς Ἑμετ. Ἑψηλότης εἰς τὴν τῆς ὁποίας εὐνοίαν ταπεινῶς συνιστῶ ἑμαυτὸν. Εὐχαριστῶ.

Ἐκ Βενετίας τὴν 16 Αὐγούστου 1588.

Ταπεινότατος καὶ λίαν ἀφοσιωμένος θεράπων τῆς Ἑμετ. Ἑψηλότης.

Ἀντώνιος ντὰ Μολὶν¹⁾ τοῦ ποτε Μάρκου ἐνόρκως, ἰδία χειρῖ.

Serenissimo Principe,

Per debita et riverente obediienza io Antonio da Molin tornato ultim.e da Cons. er de Candia risponderò alla supplication de m. Manusso Teotocopulo la quale havendo benis. o considerata dico che per le relazioni che ho havuto nel tempo che l'ho servita in quel Regno questo m. Manusso ha patito molti infortunii et prigionia egli è poverissimo et è impossibile che prontamente paghi il suo debito per ciò lo riputo degno della gratia; nel resto quanto dice in essa suppl. e non ne ho ne posso haver informationi ma habilità sia con espresa condicion che non facendo il pagamento ogni anno le ratte come si offersero, possi esser astretto se et li piezi per tutta la suma senza dilationi suspensioni o proroga di alcuno; rappresentata in questo modo, la Sublimità Vostra potrà esser sichura di haver il suo seben con longeza de tempo, questa è la mia oppinione sottoposta però sempre al prudentis. o giudicio et maturo parere della Subl.à Vra ala cui buona gratia humilmente mi racomando. Gratie.

Datta a Venezia il 16 Agosto 1588.

Hmilis. o et divotis. o della Sublimità Vra.

Antonio da Molin¹⁾ q. Marco con giuramento e mano propria.

¹⁾ Οὗτος ἦτο ἐν Κρήτῃ τῷ 1587.

Γαληνότητα Πρίγκηψ,

Ὁφείλων ἐγὼ ὁ Λουδοβίκος Φαλιέρ, ἐπανελθὼν κατὰ τοὺς παρελθόντας μῆνας ἀπὸ τὴν Διοίκησιν τῆς Κρήτης, νὰ ἀπαντήσω κατόπιν ἐντολῆς τῆς Ὑμετ. Γαληνότητος εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἣν παροῦσίασε πρὸ τῶν ποδῶν Αὐτῆς ὁ κ. Μανοῦσος Θεοτοκόπουλος καὶ δι' ἧς ζητεῖ προθεσμίαν εἰκοσαετῆ ἵνα πληρώσῃ τὸ ἐκ δονκ. 3252.4 — ὡς αὐτὸς λέγει — χρέος του πρὸς τὴν Οἰκονομικὴν Ἐφορείαν Ἡρακλείου, λέγω εὐσεβάτως ὅτι εἶναι ἀληθὲς ὅτι κατὰ τὸν χρόνον τῆς διοικήσεώς μου, εἶχεν ἐνοικιάσει μερικὸς φόρους τῆς Ὑμετ. Γαληνότητος, ἐκ τῶν ὁποίων, ὡς τοῦλάχιστον ἐλέχθη, οὗτος ὑπέστη ζημίαν μεγάλην καὶ ἐπειδὴ ἠδυνάτει νὰ πληρώσῃ, τὸν ἐφυλακίσασαμεν ἐνῶ συγχρόνως ἐκάμαμε κάθε δυνατὴν ἀπόπειραν τόσον ἐναντίον του, ὅσον καὶ κατὰ τῶν ἐγγυητῶν του ἵνα ἡ Ἐφορεία εἰσπράξῃ τὰ δικαιώματά της, ἀλλὰ δὲν ἐφθάσαμεν εἰς ἀποτέλεσμά τι καὶ ἡ γνώμη εἶναι, ὅτι ἂν δὲν δοθῇ προθεσμία πληρωμῆς εἰς τὸν αἰτοῦντα ἡ Ὑμετ. Γαληνότης δὲν θὰ εἰσπράξῃ ποτὲ τὰ ὀφειλόμενα Αὐτῇ φρονῶ ὅμως ὅτι θὰ ἤρκει νὰ τῷ δοθῇ προθεσμία δωδεκαετῆς ἵνα πληρώσῃ ἕξ ὀλοκλήρου τὸ χρέος του, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ παρουσιάσῃ νέους καὶ καλοὺς ἐγγυητὰς καὶ ὅχι ὡσὰν ἐκείνους πὺν ἔδωκε κατὰ τὴν ἐποχὴν ποῦ εἶχεν ἐνοικιάσει τοὺς φόρους, διότι ἂν ἐκεῖνοι ἦσαν φερέγγυοι δὲν θὰ προσήρχετο τώρα ὁ Θεοτοκόπουλος νὰ ἐνοχλήσῃ τὴν Ὑμετ. Γαληνότητα καὶ θὰ ἦτο πολὺ καλλίτερα ἂν ἡ ἐπιλογὴ τῶν ἐγγυητῶν ἐν Ἡρακλείῳ ἐγένετο μὲ αὐστη-

Serenissimo Principe,

Dovendo, io Lodovico Falier, ritornato questi mesi passati dal Regimento di Candia, risponder di ordine della S. Vra alla suppl.e present.a a Suoi piedi per m. Manusso Theotocopulo per la qual egli ricerca habilità di pagar in vinti anni quanto va debitor alla Camera Fiscal di Candia che è come egli dice de ducati 3252.4 dico riveren.e esser vero che questo al tempo del mio Regimento condusse alcuni dacia della Ser. Vra nelli quali per quanto fu detto, egli ricusò dano grande per il che non potendo pagar lo facessimo mitter in preggione facendo insieme ogni tentativo possibile così contro di lui come contra li suoi piezi acìò che quella Camera fusse reintegrata ma non vi fu mai rimedio et per me credo che mai se non si da qualche comodità de tempo a esso supplic.e la S. V. non sarà mai satisfata del suo credito però sentirei che se le desse tempo di anni dodeci nei quali egli dovesse intieramente satisfare il suo debito con qsto però ch'egli desse nuovi buoni et securi piezi di dover nel pnte tempo far la ditta satisfatione che se li piezi ch'egli hora s'offerisse de dar così quelli stessi come egli dice che diede il tempo della condotta de daciai fossero stati buoni non saria acaduto che esso Teotocopulo fosse veinuto hora a molistar la S. V. el saria certo bene che la balotation

ρότερον τρόπον ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ἐπικρατεῖ σήμερον, διότι ἡ πληρωμὴ τῶν φόρων τοῦ Βασιλείου ἐκεῖνου ἐξαρτᾶται μᾶλλον ἀπὸ τοὺς ἐγγυητὰς παρὰ ἀπὸ τοὺς ἐνοικιαστάς, καθόσον ἐνίοτε, πτωχότατοι ἄνθρωποι ἀναλαμβάνουν τὴν ἐνοικίασιν σπουδαιότατων φόρων καὶ κατόπιν ἂν μὲν κερδίσουν, τὸ κέρδος εἶναι ἰδικόν των καὶ ἂν χάσουν ἡ ζημία ἀντανακλᾷ εἰς τὴν Ὑμετ. Γαληνότητα. Εὐχαριστῶ.

Λουδοβίκος Φαλιέρ¹⁾ ἐνόρκως καὶ ἰδίῃ χειρὶ.

*
**

ΤΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ

1589, 3 Μαρτίου. *Πρεγάδι*²⁾. — Λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν περιστάτικῶν τὰ ὁποῖα ἐκθέτει ἐν τῇ ἐκκλήσει τοῦ ὁ Μανοῦσος Θεοτοκόπουλος ἐνοικιαστής τῶν ἡμετέρων φόρων ἐν τῇ Νήσῳ Κρήτης μέχρι τοῦ ἔτους 1587 καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἔμεινε χρεώστης διὰ δουκ. 3252 καὶ λίρας 4, ἀποφασίζεται νὰ τῷ παραχωρηθῇ προθεσμία πληρωμῆς ἵνα δυνηθῇ νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ ῥηθὲν χρέος του ἐντὸς τῶν προσεχῶν δώδεκα ἐτῶν καταβάλλων τακτικὰ τὴν ἐτησίαν δόσιν καὶ χωρὶς ἄλλο πρόστιμον καὶ μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ γνωστοποιήσῃ τὰ ὀνόματα τῶν ἤδη προταθέντων ἀξιοχρέων ἐγγυητῶν

deli piezi in Candia si facesse con modo ancor più stretto di quello che si fa al pnte consistendo senza alcun dubbio la satisfatione deli daciai di quel Regno più nelli piezi che nelli stessi principali perchè alle volte poverissime persone conducono importantissimi datii quali, se guadagnano il guadagno è suo et se perdono la perdita è della Ser.à Vra. Gratie.

Lodovico Falier¹⁾ con giuramento et sottoscrizione.

*
**

IL DECRETO DEL SENATO

1589, 3 Marzo. *In Pregadi*²⁾. — Che attese le cose narrate nella supplicatione di Manusso Theotocopulo datiaro delli datii nostri nella isola di Candia finiti l'anno 1587 per li quali va in resto debitor de ducati 3252. e Lire 4 sia fatta habilità di tempo di poter pagar detto suo debito in anni dodese pros.i venturi ogni anno la rata et senza pena dovendo egli far notificar quelli delli piezi già dati che siano buoni et darne de nuovi che siano idonei et sufficienti a satisfatione del Regg.to nostro di Candia in loco delli primi non buoni siccome dalle

¹⁾ Οὗτος ἦτο ἐν Κρήτῃ τῷ 1584.

²⁾ Senato Mar filza Marzo 1589 N° 50 - Archivio di Stato.

καὶ νὰ δώση καὶ νέους ἱκανοὺς καὶ ἐπαρκεῖς, τῆς πλήρους ἀρεσκείας τῆς ἐν Κρήτῃ ἡμετέρας Διοικήσεως εἰς ἀντικατάστασιν τῶν πρώτων ὄχι ἀξιοχρέων — ὡς ἀκριβῶς συμβουλεύουν τὴν ἡμετέραν Αὐθεντίαν αἱ ἤδη ἀναγνωσθεῖσαι ἀπαντήσεις — καὶ ἐν τῇ περιπτώσει δὲν ἤθελε πληρώσει δόσιν τινά, ἢ παροῦσα εὐεργεσία θεωρεῖται ἄκυρος καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀξίας καὶ δέον νὰ ἐξαναγκασθῇ μαζὺ μὲ τοὺς ἐγγυητὰς του νὰ πληρώσῃ ὅλον τὸ χρέος μὲ τὰ συνηθισμένα καὶ καθιερωμένα πρόστιμα.

1588¹⁾ 9²⁾ Ἰανουαρίου ἐν τῷ Collegio.

		21 Ἰανουαρίου
129 ³⁾ $\frac{4}{5}$	15	18
11	1 ἐκκρεμεῖ ³⁾	0
11	5	0

risposte hora lette è stata consigliata la S.N. et mancando di pagar alcuna di esse rate la pnte gratia s'intendi nulla et niun valor et sia astretto insieme con li suoi piezi a pagar tutto il debito con le pene solite et consuete.

1588 9 Gennaio in Collegio.

		21 Gennaio
129 ⁴⁾ $\frac{4}{5}$	15	18
11	1 pendet	0
11	5	0

¹⁾ Ἐν. ἔθ. ἤτοι 1589.

²⁾ Ἦτοι 129 εἰς τὸ ναί, 11 εἰς τὸ ὄχι καὶ 11 μὴ εἰλικρινεῖς. Διὰ τὴν λήψιν ἀποφάσεων ἐχειράζετο ἡ συγκέντρωσις τῶν τεσσάρων πέμπτων τῶν ψήφων.

³⁾ Καὶ εἰς τὸ Collegio ἦτο ἀναγκαία ἡ συγκέντρωσις τῶν $\frac{4}{5}$, καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀνεβλήθη, χαρακτηρισθεῖσα ὡς «ἐκκρεμῆς τὴν 9 Ἰανουαρίου καὶ ἐψηφίσθη εἰς νέαν συνεδρίασιν τὴν 21 Ἰανουαρίου 1589.

Ἐμμανουὴλ Γλυντζώνης¹⁾

Καὶ μία ἄλλη ἐξέχουσα Ἑλληνικὴ φυσιογνωμία προσεῖλκυσε τὴν προσοχὴν μας κατὰ τὴν πρόσφατον ἔρευναν τοῦ τε Κρατικοῦ Ἀρχείου Βενετίας, ὡς καὶ τοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος.

Πρόκειται περὶ τοῦ ἐκ Χίου Ἐμμανουὴλ Γλυντζώνη, διὰ τὸν ὁποῖον καὶ νέα σπουδαῖα στοιχεῖα, περὶ τῆς καθόλου δράσεώς του, ηὐτυχήσαμεν νὰ ἀνεύρωμεν.

Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Χίῳ κατὰ τὸ ἔτος 1540, ὡς τοῦτο συνάγομεν ἀπὸ τὴν ληξιαρχικὴν πράξιν τοῦ θανάτου του, τὴν ὁποῖαν κατόπιν ἐπιμόνου ἐρεῦνης ἀνὰ τὰς λατινικὰς Ἐκκλησίας τῆς συνοικίας Castello, ἀνεκαλύψαμεν εἰς τὸ βιβλίον θανάτων τῆς Ἐκκλ. τοῦ Ἁγ. Φραγκίσκου²⁾ ἔνθα εὑρηται ἡ ἐξῆς ἐγγραφή: «10 Ottobre 1596, m. Mauoli Glisoni d'anni 56 da febre già domesi in le case de cà Basadonna in Campo de doi Pozzi» ἤτοι ἐν μεταφρ.: 10 Ὀκτωβρίου 1596³⁾ ὁ κ. Μανώλης Γλυντζώνης ἑτῶν 56 ἐκ πυρετοῦ, κλινήρης ἐπὶ δύο μῆνας ἐν ταῖς οἰκίαις (ταῖς συνεχομέναις) εἰς τὸ παλάτι Μπαζαδόνα ἐν τῇ πλατείᾳ τῶν δύο Πηγαδίων.

Πότε ἐνεφανίσθη διὰ πρώτην φορὰν ἐν Βενετίᾳ ὁ Γλυντζώνης παραμένει ἄγνωστον. Ἄλλ' ἀπὸ τὸ παρὰ τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἁγίου Μάρκου εὑρισκόμενον «Βιβλίον πρόχειρον περιέχον τὴν πρακτικὴν ἀριθμητικὴν» τὸ ἐκτυπωθὲν παρὰ τοῦ Francesco Ramprazetto τῷ 1569 «ad instantia Manoli Glizoni», φαίνεται ὅτι οὗτος ηὐρίσκετο ἔκτοτε ἐν Βενετίᾳ καὶ ἀπὸ τότε ἠσθάνθη μίαν ἰδιαιτέραν κλίσιν πρὸς τὴν τυπογραφικὴν τέχνην. Ἐν Βενετίᾳ τὸν συναντῶμεν ὀριστικῶς ἐγκατεστημένον τῷ 1586. Ποῦ διῆλθε τὰ μεσολαμβάνοντα δέκα ἐπτὰ ἔτη δὲν ἔχομεν ἀκριβεῖς πληροφορίας. Γνωρίζομεν μόνον ἐξ ὅσων ἐδημοσίευσεν ὁ Legrand ὅτι κατὰ τὸ 1581 εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἵνα πωλήσῃ χειρόγραφα, ἐκ τῶν ὁποίων φαίνεται ὅτι ἐφωδίαζε καὶ τὴν ἐν Ρώμῃ Βιβλιοθήκην τοῦ Βατικανοῦ ἔνθα εἶχε γνωριμίαν μὲ τὸν Καρδινάλιον Sarletto.

Ἐγκατασταθεῖς, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, ὀριστικῶς ἐν Βενετίᾳ ἀπὸ τοῦ 1586 — ἐνεγράφη εἰς τὸ Μητρώον τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος Ἁγ. Νικολάου τῷ 1587 καὶ ἐξελέγη τὴν 21 Μαρτίου ἰδίου ἔτους⁴⁾ ὡς εἰς ἐκ τοῦ Συλλόγου τῶν Τεσσα-

¹⁾ Αὕτη εἶναι καθ' ἡμᾶς ἡ ὀρθὴ γραφὴ τοῦ ἐπωνύμου του, διότι ὁ ἴδιος ὑπογράφει ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω Ἰταλιστί: Glinzou. Ἡ κατάληξις «ιος» Γλυζώνιος καὶ Γλυντζούνιος, ὀφείλεται εἰς τὴν «μόδον» ποῦ ὑπῆρχε τότε νὰ μαζραίνουν τὰ ἐπώνυμα καὶ ὀνόματα μὲ λατινικὰς καταλήξεις. Οὕτω καὶ ὁ Μαργούνης ἐγίνε Μαργούνιος καὶ ὁ Ἀβράμης Ἀβράμιος.

²⁾ Τὸ βιβλίον θανάτων εἶναι κυρίως τῆς Ἐκκλησίας Santa Ternitta (κατὰ παραφθορὰν ἐκ τοῦ Trinità = Τριάς) = Ἁγίας Τριάδος εἰς τὴν ἐνορίαν τῆς ὁποίας (contrà ἢ contrada ὡς ἐλέγετο τότε ἡ ἐνορία, σήμερον Parocchia) ὑπῆγετο καὶ τὸ σπίτι τοῦ Γλυντζώνη, ὡς ἀναφέρει ἐν τῇ διαθήκῃ του.

³⁾ Τὴν 10ην ἐγένεεν ἡ κηδεῖα ὁ Γλυντζώνης ἀπέθανε τὴν 9ην ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω.

⁴⁾ Capitolare N° I.

ράκοντα και Προσθήκης — ἐπεδόθη εἰς τὴν Βιβλιοεκδοτικὴν ἐργασίαν ἐν στενῇ εὐρισκόμενος ἐπικοινωνία καὶ συνεργασία μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου Κυθήρων καὶ διαπρεπεστάτου λογίου Μαξίμου Μαργουνίου. Ὅχι ἄμοιρος παιδείας, ἐπεμελήθη τὴν ἔκδοσιν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ ἐξέδωκε κατ' ἀρχὰς τὸ ψαλτήριον ἐν ἔτει 1586 καὶ εἶτα ἐπηκολούθησαν τὸ Θεῖον καὶ Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, τὸ Εὐαγγελιστάριον, ἡ Κλίμαξ τοῦ Παραδείσου καὶ ἄλλα ἑπτὰ, ἅτινα ἀναφέρει λεπτομερῶς ὁ Emile Legrand ἐν τῇ Βιβλιογραφίᾳ του ¹⁾).

Ἐν Βενετίᾳ εὐρισκόμενος ὁ Γλυντζώνης ἐξέμαθε καὶ τὴν τέχνην τῆς κατασκευῆς τυπογραφικῶν στοιχείων, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς διαθήκης του δι' ἧς ἀφίνει τὰ *polsoni* ²⁾ (Ἰταλ. *punzoni*) καὶ τὰs *madri* (*matrici*) — τὰ πρωτόγονα δηλονότι μηχανήματα τῆς κατασκευῆς στοιχείων, ἅτινα ὁ ἴδιος, ὡς φαίνεται ἐσχεδιάζε — μιμούμενος τὸν προτερόχρονον του ἐν Βενετίᾳ Ζαχαρίαν τὸν Καλλέργην — εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν ἵνα οἱ Ἐπίτροποι ταύτης ἐξακολουθήσουν τὴν ἐξάσκησιν τῆς τέχνης, χρησιμοποιοῦντες πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸν ἐν τῇ διαθήκῃ ὑποδεικνυόμενον Γεώργιον Βιτζιένι ὡς καὶ τὸν μαθητευόμενον βαπτιστικόν του Ἰωάννην - Ἄγγελον.

Τὸ μέρος ἐνθα ἐξήσκει τὴν τέχνην ἦτο τὸ Κατάστημα ποῦ εἶχεν ἐνοικιάσει ³⁾ τὴν 1^{ην} 7βρίου 1588 ἀντὶ 14 Δουκάτων — ὅπερ ἐκράτησεν ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἀποδείξεων πληρωμῆς, μέχρι τοῦ θανάτου του — τὸ κείμενον ἐν τῇ τοποθεσίᾳ Rialto ἐνθα ἦτο τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐμπορικὸν τότε κέντρον τῆς Βενετίας καὶ ὅπερ συνέκειτο ἀπὸ μίαν «καμάραν» ἰσογείως καὶ ἐν δωμάτιον εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα (*una volta N° 11 et il soler de supra*).

Ἄλλὰ πλὴν τῆς τέχνης ταύτης καὶ τῆς βιβλιοεκδοτικῆς ἐργασίας, ὁ Γλυντζώνης ἠσχολεῖτο καὶ μὲ ἐξαγωγὴν ἐμπορευμάτων ἅτινα ἐφόρτωνε διὰ τὸν ἐν Κων/πόλει διαμένοντα Ἐνετὸν Giacomo Masini, παρ' οὗ, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς σχετικῆς ἀλληλογραφίας, ἐλάμβανε, τακτικά, χρηματοδέματα. Εἰς ποῖον εἶδος ἐμπορίου ἠσχολεῖτο δὲν προκύπτει σαφῶς. Ἀπὸ ἐν ἀντίγραφον φορτωτικῆς μανθάνομεν ὅτι εἶχε κάποτε φορτώσῃ 3 βαρέλια, χωρὶς ἄλλην ἔνδειξιν.

*
* *

Τῇ 5 Φεβρουαρίου 1591, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ σχετικοῦ συμβολαίου, ὁ Γλυντζώνης συνῆψε συνεταιρισμὸν ἐν Βενετίᾳ μετὰ τῶν Ἀντωνίου Zemilli, ⁴⁾ Ἰωάννου Ἀλιμπράντε βιβλιοπώλου καὶ ἐκδότου καὶ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων Λουκά Σουγδουρῆ, σκοπὸν

¹⁾ Bibliogr. Hellén. XVI Siècle Tom. II.

²⁾ Ἴδου τί γράφει τὸ Ἐνετικὸν λεξικὸν τοῦ Βοέριο εἰς τὴν λέξιν *Polson* = *termine de fonditori di caratteri*. Punzone. Specie di conio o strumento che serve ad improntare le cosi dette *madri* nelle quali si fondono i *Caratteri* di stampa.

³⁾ Ἀρχ. Ἑλλ. Κοιν. Ἑρμάριον D φάκελλος ἀφ. 1.

⁴⁾ Ὡς προκύπτει ἐκ πιστοποιητικοῦ τοῦ *Officio di Sanità*, ὁ Zemilli, ὅστις ἦτο Συμβολαιογράφος, ἀπεβίωσε τὴν 9 Μαρτίου 1593.

ἔχοντα τὴν ἔκδοσιν τῶν Μηναιῶν. Τοῦ συνεταιρισμοῦ τούτου ἡ διεύθυνσις καὶ διαχειρίσις ἀνετέθησαν εἰς τὸν Ἄλιμπράντεν καὶ εἰς τὸν Γλυντζώνην.

Καὶ ὁ Σουγδουρῆς δὲν ἦτο νεοσύλληκτος εἰς τὴν Τυπογραφικὴν ἐν γένει ἔργασίαν, διότι ἤδη τῷ 1570 εἶχεν ἐκδοθῆ ἐν Βενετίᾳ τὸ «Εὐχολόγιον, ἀναλώμασι τοῦ Ἰππολύτου Βαλέριδος καὶ τοῦ Κυρίου Λουκά Σουγδουρῆ, ἐπιμελεία δὲ Ἰωάννου Ναθαναὴλ ἱερέως».

Μετὰ δύο ἔτη, ἀπὸ τοῦ ῥηθέντος συνεταιρισμοῦ, ἀποθανόντος τοῦ συνταίρου Ἄντωνίου Zemilli, παρέμειναν οἱ τρεῖς οἱ ὅποιοι καὶ ἐμφανίζονται ὑπογράφοντες τὴν ἐπομένην χρεωστικὴν ἀπόδειξιν: (μετάφρασις).

«Ἐλάβομεν ἡμεῖς Λουκάς Σουγδουρῆς, Ἰωάννης Ἄλιμπράντης καὶ Ἐμμανουὴλ Γλυντζώνης παρὰ τοῦ Ἐξοχωτάτου κ. Λορέντσου Γκουάνο δουκάτα 100 τῶν 6, 4 τὰ ὅποια χρησιμεύουν διὰ μίαν ἀνταλλαγὴν καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ εἰρημένου κ. Λορέντσου ἐκάμαμε τὴν παροῦσαν ἀπόδειξιν ἡ ὅποια θὰ ὑπογραφῆ ἀπὸ τὰς ἰδιοχείρους ὑπογραφάς μας, παρουσίᾳ τῶν κάτωθι μαρτύρων καὶ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι καὶ οἱ τρεῖς ἀλληλεγγύως νὰ τὰ ἀποδώσωμεν καὶ νὰ τὰ πληρώσωμεν εἰς τὸν εἰρημένον κ. Λορέντσον τόσον τὰ 100 δουκάτα ὅσον καὶ οἰανδήποτε ζημίαν πού ἤθελε προκύψῃ ἀπὸ τὴν ῥηθεῖσαν ἀνταλλαγὴν.

Ἐγὼ Λουκάς Σουγδουρῆς βεβαιῶ τὴ ἀνωθι.

Ἐγὼ Ἰωάννης Ἄλιμπράντης ὁμοίως.

Ἐγὼ Ἐμμανουὴλ Γλυντζώνης ὁμοίως.

(Ἐπογράφει Ἰταλιστί: Emanuil Glinzoni καὶ εἶναι ἡ μοναδικὴ ὑπογραφή του ἣν συνητήσαμεν εἰς τὴν ἔρευνάν μας).

Ἐν Βενετίᾳ τῇ 24 Μαΐου 1593.

Ὁ Συνεταιρισμὸς μὲ τοὺς προειρημένους δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ, διότι ὡς μανθάνομεν ἐκ τῆς διαθήκης του ὁ Γλυντζώνης κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θανάτου του εἶχε συνταίρους τὸν Ἰταλὸν — καὶ ὄχι Ἑλληνα ὡς ἔγραψαν ἡμέτεροι συγγραφεῖς — τυπογράφον Φραγκῖσκον Ἰουλιανὸν (Francesco de Giuliani) καὶ τὸν Ἰωάννην Ceruela.

Πλὴν τῶν πολλῶν ἑκατοντάδων ἐντύπων βιβλίων τὰ ὅποια ἀφῆκεν ἀποθνήσκων, ὁ Γλυντζώνης εἶχε καὶ πολλὰ βιβλία χειρόγραφα, ἅτινα καὶ ἐδώρησε διὰ τῆς διαθήκης του εἰς τὴν Αὐτοῦ Καθολικὴν Μεγαλειότητα τὸν Βασιλέα τῆς Ἰσπανίας Φίλιππον τὸν Β΄¹⁾. Ἀλλὰ τὰ χειρόγραφα φαίνεται ὅτι ἀπεδεκατίσθησαν ὀλίγον μετὰ τὴν ἐκπνοὴν τοῦ ἀειμνήστου, ὡς μαρτυροῦν τὰ κάτωθι δύο ἔγγραφα²⁾:

¹⁾ Τὸ γραφὲν κάπου ὅτι ὁ Γλυντζώνης διεπραγματεύετο ἤδη ἀπὸ τοῦ 1550-53 τὴν πώλησιν χειρογράφων εἰς τὸν Κάρολον Ε΄ τῆς Ἰσπανίας — τὸν πατέρα δηλονότι τοῦ Φιλίππου — ἐλέγχεται ἤδη ἀνακριβές, διότι ὁ Γλυντζώνης δεκατέτης ἢ δεκατριῆς τότε ὄν, δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἔχη τοιαύτας φιλοδόξους ἀσχολίας.

²⁾ Φάκελλος 1 (ἀρχ. Ἑλλην. Κον.).

«Κατὰ τὸ ἔτος 1597, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ ἐκλαμπροτάτου κ. Σπηλιώτη Ταπεινοῦ, Μεγάλου τότε φύλακος τῆς Ἐκκλησίας καὶ Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ ἡμετέρου Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἡμεῖς Γαβριήλ, ἐλέω Θεοῦ, Ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας, ἀπηυθύναμεν μίαν προειδοποίησιν πρὸς ὄλους ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἔκρυψαν, ἀφήρσαν ἢ ἔκλεψαν γραπτὰ, ἐπιστολάς, βιβλία ἢ ἄλλα πράγματα τοῦ μακαρίτου κ. Ἐμμανουὴλ Γλυζούνη ὅτι ὀφείλουσαν νὰ τὰ ἐπιστρέψουν καὶ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, ἠθέλομεν προβῆ εἰς τὸν ἀφορισμὸν των κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1598· ἤδη κατόπιν αἰτήσεως τοῦ ἐκλαμπροτάτου Μανούσου Κρέση, Μεγάλου φύλακος, ἀπαγγέλλομεν ἀφορισμὸν καθ' ὅλων ἐκείνων οἱ ὅποιοι κατέχουν γραπτὰ, ἐπιστολάς, βιβλία ἢ ἄλλα πράγματα ἢ καὶ γνωρίζουν ἀπλῶς ποῦ εὑρίσκονται καὶ δὲν τὰ ἀποκαλύπτουν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνετάξαμεν τὸ παρὸν ἔγγραφο ὅπερ ἰδιοχείρως ὑπεγράψαμεν.

Τῇ 4 Μαΐου 1599.

Γαβριήλ Ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας.

Ἴδου καὶ τὸ ἄλλο ἔγγραφο. Πρόκειται περὶ μαρτυρικῆς καταθέσεως ὑπὸ χρονολ. 2 Ἀπριλίου 1599, δοθείσης παρὰ τοῦ Γεωργίου de Bernes ζωγράφου, υἱοῦ τοῦ ποτε Φραγκίσκου, διαμένοντος ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ ἐξοχωτάτου Πρεσβευτοῦ τῆς Αὐτοῦ Καθολικῆς Μεγαλειότητος, ὅστις ἐδήλωσεν ὅτι «ἦτο πολὺ φίλος τοῦ μακαρίτου Γλυντζώνη τὸν ὁποῖον ἐπεσκέπτετο συχνὰ εἰς τὸ σπίτι του καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀσθενείας του, ἐξ ἧς ἀπέβησεν τὴν 9^{ην} Ὀκτωβρίου 1596, ἐπήγαινε δύο καὶ τρεῖς φορὰς τὴν ἡμέραν, ὅτι δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του ἦλθεν ὁ Δομήνικος da Gagliano καὶ ὁ Ἰωάννης Γκριμπέτο¹⁾ καὶ ἦτο παρὼν καὶ ὁ κύριος Γραμματεὺς τοῦ κ. Πρεσβευτοῦ μου, οἱ ὅποιοι Gagliano καὶ Γκριμπέτο — ἠρεύνησαν ὅλα τὰ χαρτὰ τοῦ μακαρίτου, ἤνοιξαν τὰ συρτάρια καὶ συνέλεξαν ὅλα τὰ χειρόγραφα, ἐπιστολάς καὶ κάθε εἶδος ἔγγραφων καὶ τὰ ἐτοποθέτησαν εἰς τρία κιβώτια καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετέφεραν ταῦτα εἰς μίαν ἀποθήκην εἰς τὸ Rialto».

**

Ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατόν του παροῦσας εἰς τοὺς Ἐπιτρόπους Ἐκτελεστὰς λογαριασμὸν ἐξόδων ἢ συγγενῆς του Αἰκατερίνη:

«1596. 27 Ὀκτωβρίου. — Ἐξόδα πὸν ἔκαμεν ἡ Αἰκατερίνη ἐκ Χίου κατὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἐξαδέλφου τῆς Γλυντζώνη:

Διὰ δύο συμβούλια μὲ τρεῖς ἰατροὺς Σκουδα 3	£	42
Ἐξόδα εἰς 40 ἡμέρας διὰ κοτόπουλα, αὐγά, λάδι, ξύλα .	£	173
Ὀλικὸν	£	215

¹⁾ Ἕλλην χρηματίας καὶ πρόεδρος τῆς Κοινότητος.

«Ἡμεῖς Γαβριὴλ Ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας πιστοποιοῦμεν ὅτι τὰ ἄνω ση-
» μειωθέντα ἔξοδα ἔγιναν πράγματι ὡς ἐβεβαίωσεν ἡμᾶς ἐνόρκως ἡ εἰρημένη γυνὴ ποῦ
» τὰ ἔκαμε. 28 8/βρίου 1596».

Ἔτερον λογαριασμὸν παροῦσάσεν ὁ φαρμακοποιὸς διὰ λίρας 59 ὡς καὶ ἡ Μαργαρίτα de Ragusi — ἦν ἀναφέρει καὶ ἐν τῇ διαθήκῃ του — «ποῦ εἶχεν ἐνοικιάσει εἰς
» τὸν Γλυντζώνη ἐν δωμάτιον μὲ κρεβάτι, στρῶμα, γραφεῖον καὶ πάντα τὰ ἀναγ-
» καιοῦντα καὶ ἐφρόντιζε τόσον διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν τροφῶν ὅσον καὶ νὰ τὸν
» περιποιῆται καὶ νὰ τὸν κρατῇ καθαρὸν ἐπὶ τρία συνεχῆ ἔτη καὶ δύο μῆνας ἦτοι ἀπὸ
» τῆς 13 Αὐγούστου 1593 μέχρι τοῦ θανάτου του ἐπισυμβάντος τὴν 9 Ὀκτωβρίου
» 1596, καθ' ὃν χρόνον ὑπέφερεν ἀπὸ νεφρίτιδα καὶ ἄλλας παθήσεις. Κατὰ τοὺς τελευ-
» ταίους δύο μῆνας ἔδαπάνησε διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν ἐπομένων εἰδῶν διὰ τὸν Γλυντζώνη :

Διὰ λάδι ἀφότου ἦλθεν εἰς τὸ σπίτι, 2 miri ¹⁾ ἀξίας.	£	28
Διὰ 80 στεατοκήρια μεγάλα βάρους λιτρῶν 20 πρὸς 20 σολδία ἦτοι 1 λίρ. »		20
Διὰ κρασί ἐκ Ρωμυλίας 6 βαρέλια ὡς καὶ ἄλλων προελεύσεων πρὸς λιρ. 15		
τὸ βαρέλι ²⁾	»	90
Διὰ σαποῦνι πρὸς πλύσιμον τῶν ἀσπρορρούχων του.	»	18
Διὰ σάκκους ἐκ καννάβεως 6 νέους καὶ ἓνα παλαιὸν μπράτσα 30 πρὸς 12		
σολδία τὸ μπράτσο	»	18
Διάφορα μικροῦξοδα	»	13
	Ὅλικὸν . . .	£ 187

Ἄλλ' οἱ Ἐπίτροποι ἠρηθήσαν νὰ πληρώσουν τὸν λίσμον τῆς ὀηθείσης Μαργαρίτας ἡ ὁποία κατέφυγεν εἰς τὰ δικαστήρια.

Καὶ τρίτος πιστωτὴς τοῦ Γλυντζώνη ἐνεφανίσθη, ὁ αἰδ. Ἰωάννης Βλαστός ὁ Που-
νιαλέτος ὅστις καὶ προσήγαγε καὶ πιστοποιητικὸν τοῦ Μαξίμου Μαργουνίου ἔχον οὕτω :

1596, 26 10/βρίου. (μετάφρ.) Πιστοποιῶ ἐγὼ ὁ Μάξιμος ταπεινὸς Ἐπίσκοπος
Κυθέρων ὅτι ὁ μακαρίτης κ. Μανώλης Γλυντζώνης (Manoli Glinzoni) ἦτο ὀφειλέ-
της πρὸς τὸν πολὺ αἰδέσιμον Παπαϊωάννην Βλαστόν, ἐπιλεγόμενον Πουνιαλέτον, διὰ
τζεκίνια χρυσᾶ τέσσαρα ἦτοι 4 καὶ ὅτι ὁ ἐν λόγῳ αἰδέσιμος δὲν τὰ ἔλαβε ποτὲ ἀπὸ
τὸν ὀηθέντα κ. Μανώλην καὶ κάμνω τὸ παρὸν ἔγγραφον εἰς πίστωσιν τῆς ἀληθείας
καὶ ὑπογράφω ἰδιοχείρως. Μάξιμος Ἐπίσκοπος Κυθέρων ἔγραψα.

1596 τῆ 3 Ἰανουαρίου.

«Ἐλαβον ἐγὼ ὁ Παπαϊωάννης Βλαστός (Padre Zuanne Vlasto) ἀπὸ τὸν ἐκλαμ-

¹⁾ Τὸ miri εἶχε χωρητικότητα 15 λίτρων καὶ 790 χιλιοστῶν. Τὸ λάδι τοῦτέστι ἐστοίχιζε τότε 18 σολδία τὸ λίτρον ἦτοι μίαν περίπου λίραν Ἐνετ. τὸ χιλιόγραμμον.

²⁾ Ἡ Barila εἶχε χωρητικότητα ἀπὸ λίτρα 64.385 ἦτοι ἡ ἀξία τοῦ Κρασιοῦ ἦτο τότε 23 λεπτά τὸ λίτρο ἦτοι 25 περίπου λεπτά τὸ χιλιόγραμμον.

πρότατον κ. Δομήνικον Dagagian Τσεκίγια Νο 4 ἦτοι τέσσερα καὶ ταῦτα δι' ἄλλα τόσα τὰ ὁποῖα μοι ὄφειλεν ὁ κ. Μανώλης Γλυζώνης ὡς ἄνω καὶ πρὸς ἀσφάλειαν δίδω τὴν παροῦσαν ἀπόδειξιν. Ἐγὼ ὁ Παπαγιάννης εἰρημένος ὑπογράφω ἰδιοχείρως τὴν παροῦσαν ἀπόδειξιν».

*
* *

Ἐναφορικῶς μὲ τὴν ποσότητα τῶν βιβλίων τῶν ἐγκαταλειφθέντων ὑπὸ τοῦ Γλυζώνη εὐρίσκομεν ἐν τῷ Capitolare Νο 1 τῆς Κοινότητος τὸ κάτωθι Πρακτικόν: (Μεταφ.) 1597 Ἰουλίου 3. Εὐρίσκομένης παρὰ τῇ Ἐπιτροπείᾳ τοῦ ποτε κ. Γλυζούνη μεγάλης ποσότητος βιβλίων ἐντύπων, Ἑλληνικῶν ὡς μαρτυρεῖ ἡ γενομένη ἀπογραφή διὰ τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχει σήμερον ἀγοραστῆς ἐκτὸς ἂν παραχωρηθῇ προθεσμία πληρωμῆς διὰ τρία ἔτη καὶ ὁ ἀγοραστῆς δὲν εἶναι τόσον φερέγγυος, αἱ δὲ τιμαὶ αἱ προσφερόμεναι εἶναι χαμηλόταται, ἦτοι τὰ κόκκινα καὶ μάρβα βιβλία πρὸς Δουκ. 20 τὸ Δέμα καὶ μόνον τὰ μάρβα πρὸς Δουκ. 15 καὶ εἶναι τὰ δεμένα βιβλία καὶ ἐν ὄλῳ συμποσοῦνται εἰς Δουκ. 120. Τὰ Λατινικὰ βιβλία πρὸς λίρας 70 τὸ Δέμα χωρὶς τὴν ἐγγύησιν, δηλαδὴ θὰ δοθοῦν εἰς τιμὴν σχεδὸν τοῦ κόστους, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι συμφέρον καὶ ἐπειδὴ τὸ κέρδος ποῦ θὰ κάμῃ ἕνας ἄλλος εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ κάμῃ ἡ Ἐκκλησία μας, ὑποβάλλει πρότασιν ὁ Σπηλιώτης Ταπεινός, Μέγας Φύλαξ, ἵνα ἡ Ἐκκλησία μας καὶ ἡ Ἀδελφότης, ἐμπορευθοῦν τὰ εἰρημένα βιβλία μὲ μίαν ἐπιπλέον προσφορὰν ἐκ Δουκ. 20 ἐν ὄλῳ ἀπὸ ἐκείνην ποῦ ἔλαβον ἀπὸ ἄλλους ἀγοραστάς». Καὶ ἡ πρότασις ἐγίνε ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸν Σύλλογον διὰ ψήφων 28 κατὰ 4.

Εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν εὔρηται καὶ ἡ κάτωθι ἀπογραφή:

1600. Ἀπριλ. 11. — Σημείωσις Βιβλίων Ἑλληνικῶν καὶ Ἰταλικῶν πωληθέντων εἰς τὸν κ. Δομήνικον Ἀλιμπράντεν τυπογράφον πρὸς Δουκ. 24 τὸ Δέμα δι *risime 10 e fogli* Νο 30.

Μηναιὰ τοῦ Μαΐου: 541, Ἰουνίου: 5, Ἰουλίου: 486, Αὐγούστου: 570, Σεπτεμβρίου: 600, Ὀκτωβρίου: 594, Θησαυροὶ 50, Προφητεῖαι 685, Εὐαγγέλια 4, Ἀπόστολοι 154, Ὀκτώηχοι 395, Ψαλτήρια 270, Λειτουργεῖαι 125, Κλιμάκια 22, *Abbashî* 731, Ἀκολουθίαι 649, Ὁρολόγια μικρὰ 453, δεμένα ὁμοια 24, Ἱστορίαι Αὐτοκρατορίας 56, Ἀπόκοποι 530, Ἀπολλώνιοι: 734, *Fior di virtù* 50, Γάϊδαροι 300 καὶ Ἰταλικά: *Amadii de - gaiela dorugelo*, 541. Δεμένα ἐντὸς Κιβωτίων: Θησαυροὶ 24, Εὐαγγέλια 7, Πορτολάνοι 2, Προφητεῖαι 1, Ὀκτώηχοι 44, Ψαλτήρια 29, Ὁρολόγια μικρὰ 102, Ἀπόκοποι 130, Γάϊδαροι 140, Ἱστορίαι Ἀγ. Νικολάου 100, *Inbarii* 60, Ἱστορία τῆς Σωσσάνας 120, Ἐξομολογητάρια 60, Διάφοροι Ἱστορίαι 10, Τριψῆδια 2, Παρακλητικαὶ 2, Δημοσθένης 1, Ὅμηρος 1, Πολύβιος 1, Ἡσίοδος 1, Πτολεμαῖος 1, Γραμματικαὶ 13, Ἐπιγραμματικοὶ 4, Θεοδώρου Γραμματικὴ 1, Σοφοκλῆς 1, Ἰώσηπος 2, Πλούταρχος 1, Ἀπολλώνιος Ἀργοναυτικά 1, Γραμματικαὶ Ἄλδου 2, Ἱερὰ Βίβλος Ἑλληνιστὶ 1, Βιβλία ἀριθμητικῆς 3.

Ἄδετα ἐπίσης: Ὀκτώηχοι μεγάλοι 1158 (κάμουν 3 δέματα ἀπὸ 2 δέσμια, 2 κουϊντέρνα καὶ 8, ἀξίας ἐν ὄλῳ λιρῶν 258, 8)–1155 Ἀπολλώνιοι ἀπὸ 4 1/2 φύλλα τὸ ἐν, κάμουν μίαν Μπάλαν 1 κουϊντέρνον καὶ 7 = λίρες 41. 2.—1250 Ἀπόβολοι μὲ 2 φύλλα ὁ καθεὶς = λίρ. 34.2. 900 Συλλειτουργικά, 450 fior di Virtù, 3460 Imperii, 2450 Γαΐδαροι¹⁾, 1250 Ἀπόκοποι.

Ἄλλη πώλησις ἐγένετο τῇ 8 Μαρτίου 1600 εἰς τὸν Δομήνικον καὶ Ἀνδρέαν ντὲ Βολόνι βιβλιοπώλην διὰ Δουκ. 1344²⁾.

*
* *

Εἰς τὸν ἴδιον φάκελλον ὑπ' ἀριθ. 1 παρὰ τῷ Ἀρχεῖῳ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος ὑπάρχει καὶ ἡ κάτωθι ἐπιστολὴ ἐκ Χίου πρὸς τοὺς Ἐπιτρόπους τοῦ Γλυντζώνη. ἦτοι τὸν Δομήνικον Da Gagliano καὶ τὸν τότε Προέδρον τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος. Ἡ ἐπιστολὴ εἶναι γραμμμένη ἰταλιστὶ καὶ τὴν παραθέτομεν κατωτέρω εἰς τε τὸ ἀρχικὸν κείμενον καὶ ἐν μεταφράσει:

«Εἰς τοὺς Ἐκλαμπροτάτους Κυρίους Ἐπιτρόπους Ἐμπίσιους Ἐκτελεστάς τοῦ ποτε κ. Μανώλη Γλυντζώνη.

Ἐκλαμπρότατοι Κύριοι,

Ἀπὸ ἐν ἀντίγραφον τῆς διαθήκης τοῦ μακαρίτου κ. Ἐμμανουὴλ Γλυντζώνη συμπατριώτου μας, συνταχθείσης παρὰ τοῦ κ. Βικεντίου Κόντι δημοσίου Συμβολαιογράφου τὸ ὁποῖον μᾶς ἔστειλε ὁ κ. Δομήνικος Γκαλιάνο. εἰς ἐκ τῶν Ἐκτελεστῶν, εἶδομεν ὅτι ἀφῆκεν ὁ μακαρίτης δουκ. 1000 τρεχούμενα τὰ ὁποῖα διέταξε

Ai molto Magn.ci S.ri fidecommissari Testament.i del q.m Manoli Glinzoni:

Molto Magn. ci Si. ri Oss. mi,

Per una copia di testam.o del q.m. Manelle Glinzoni nro compatrioto rogato per m.Vincenzio di Conti notario publico, mandata dal magn.o S.or Dominico Da Gagliano uno delli fidei Comessarii testament.i, habbiamo visto quanto ha disposto intorno li ducati mille correnti che ha ordinato si mettono a livello acciò che l'usufrutto di essi si mandi quà per servir in salario di uno erudito per servir ad insegnar gramatica in greco in qsta città a ogni uno che volesse imparar senza haver altra mercede da essi et non essendo messa in execution tale opera pia non havendo comodità di tal persona sofficiente et a presente essendo capitato di Na-

¹⁾ Εἶναι ὁ γνωστός μῦθος Γαΐδάρον, Λύκου καὶ Ἀλεποῦς.

²⁾ Καὶ ἦσαν 56 δέματα βιβλία Ἑλληνικά καὶ Ἰταλικά, πρὸς 24 δουκάτα τὸ δέμα, πληρωτέα δουκ. 200 προκαταβολικῶς καὶ τὰ ὑπόλοιπα εἰς ὀκτὼ ἑξαμηνιαίας δόσεις.

να τοποθετηθῶν εἰς ἐνυπόθηκόν τι δάνειον καὶ τὸ ἔσοδον νὰ στέλληται ἐδῶ διὰ τὴν πληρωμὴν ἐνὸς ἐκπαιδευτοῦ, ἵνα διδάσκη Ἑλληνικὴν Γραμματικὴν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, εἰς ὅποιον ἤθελε νὰ μάθῃ καὶ χωρὶς νὰ λαμβάνῃ παρ' αὐτοῦ ἄλλην ἀμοιβὴν καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐξετελέσθη τὸ εὐεργετικὸν αὐτὸ ἔργον, ἔλλείψει προσώπου καταλλήλου, ἤδη παρουσιασθέντος ἐνὸς ἐκ Νάξου, κατόπιν αἰτήσεώς μας, τοῦ ἐξόχου κ. Φραγκίσκου Κόκου, ποῦ ἐσπούδασε εἰς τὸ ἐν Ρώμῃ Ἑλληνικὸν Γυμνάσιον, καὶ ἀφοῦ ἐπῆρε τὸ δικτατορικὸν δίπλωμα ἔμεινε ἐκεῖ διδάσκων ἐπὶ τρία ἔτη, ἄτομον εὐπαίδευτον καὶ κεκοσμημένον μὲ ἤθη ἐναρετώτατα καὶ κάλλιστα τὰ ὁποῖα ἐνδιαφέρουν περισσότερον διὰ τὴν ἐξάσκησιν παρομοίου ἐπαγγέλματος ἐδήλωσεν ὅτι εὐχαρίστως ἀναλαμβάνει καὶ ἡμεῖς τὸν ἐσυμφωνήσαμεν, ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν θέσιν αὐτὴν καὶ μὲ τὸν ὄρον νὰ εἰδοποιήσωμεν καὶ ὑμᾶς ἵνα μᾶς ἀπαντήσητε καὶ οὕτω βεβαιωμένοι δυνηθῶμεν νὰ κάμωμεν τὸ συμβόλαιον μὲ αὐτὸν καὶ Σᾶς παρακαλοῦμεν μὲ πρώτην εὐκαιρίαν νὰ μᾶς δώσητε εἶδῃσιν, πῶς ἐκανονίσατε τὸ κληροδότημα αὐτὸ καὶ τι εἰσόδημα θὰ ἔχωμεν κατ' ἔτος καὶ νὰ ἐπενδύσητε καὶ τὰ εἰσπραχθέντα ἔσοδα εἰς μέρος ἀσφαλές, ἂν ἐγκρίνητε, ἵνα διατηρηθῇ καλλίτερον τὸ ἔργον αὐτὸ καὶ παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς δώσητε ἀπάντησιν καὶ μὴ ἔχοντες ἄλλο τι παρακαλοῦμεν Κύριον τὸν Θεὸν νὰ σᾶς παρᾶσχη κάθε εὐχαρίστησιν καὶ νὰ στείλῃτε χρήματα ἀσφαλῶς μέσον τοῦ εἰρημένου ἐκλαμπροτάτου Δε Γκαλιάνο εἰς τὸν Κ^{ον} Λουκᾶν Καλούδαν ἵνα κάμῃ τὴν πληρωμὴν αὐτὴν εἰς τὸν εἰρημένον διδάκτορα καὶ θὰ στείλῃ οὕτως εἰς τὰς Ὑμετέρας ἐκλαμπρότητας πιστοποιητικὸν μέσον

xia richiesto da noi il mag.o S.or Francesco Coco il quale ha studiato in Collegio di Greci in Roma e dopo di esser adottoratto havuto la lettura di detto Collegio per anni tre, persona dot.ma e ornata di bonissimi e virtuosissimi costumi che importa più per simil esercizio col nome del Signor Iddio l'habbiamo acordato per tal opera et con qsta conditione dando notitia a Voi che Vi habbi risposta aciò meglio certificati possiamo far il contratto con esso pertanto preghiamo VM. che con p.ma comodità ne dia aviso come hanno acomodato esso carico di detto legato e quanta rendita si possa haver ogni anno convertendo li frutti passati in qualche livello ancora se le paresse aciò sia meglio mantenuta detta opera pregandole che ne dia risposta et senza dir altro le preghiamo dal Nro Sig. ogni contento mandandoli assicurati per man di detto Mag.co Dagagiano in m. Lucca Caluda per far detto pagamento a d.o Dottor e che debba mandare a VM. fede de Mag.co Consule del Ser.mo Dominio di Venetia di haver osservato tal ordine.

Da Scio adi 3 Febraro 1604.

*Noi Michelle Giustino, Demetrio Rali, Pantele Voricla
deputati della Comunità di Scio.*

τοῦ ἐδῶ Προξένου τῆς Γαληνοτάτης Κυριαρχίας τῆς Βενετίας ὅτι ἐξετέλεσε τὴν τοιαύτην διαταγὴν.

Ἐκ Χίου, τῆ 3 Φεβρουαρίου 1604.

Ἡμεῖς Μιχαὴλ Γιουστίνος, Δημήτριος Ράλλης, Παντελῆς Βουρικλᾶς προϊστάμενοι τῆς Κοινότητος Χίου.

Ἡμεῖς Μάριος Μαζίνι τῆς Γαληνοτάτης Ἑνεϊκῆς Αὐθεντίας, Πρόξενος ἐν Χίῳ πιστοποιοῦμεν ὅτι αἱ ἄνω ὑπογραφαὶ ἐτέθησαν ἰδιοχείρως ἀπὸ τοῦς εἰρημένους Κυρίου Μιχαὴλ Γιουστίνου, Δημήτριου Ράλλου καὶ Παντελῆν Βουρικλᾶν προϊσταμένους ταύτης τῆς Κοινότητος, καὶ εἰς πίστωσιν ὑπεγράψαμεν τὸ παρὸν ἔγγραφον καὶ ἐθέσαμεν καὶ τὴν συνήθη ἡμῶν σφραγίδα.

Ἐν Χίῳ, τῆ 23 Φεβρουαρίου 1604.

Μάριος Μαζίνι, Ἑνετὸς Πρόξενος. Στέφανος τοῦ Πόρτου Καγκελλάριος τοῦ ἄνω κυρίου Προξένου.

Εἰς τὸν ἴδιον φάκελλον ὑπάρχει καὶ σημείωσις τῶν χρεωστῶν τοῦ Γλυντζώνη ἀπὸ βιβλία, διὰ ποσὰ κυμαινόμενα μεταξὺ τοῦ ἐνὸς καὶ τῶν 5 δουκάτων καὶ εἶνε οὗτοι :

Ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Φιλαδελφείας, ὁ Ἰωάννης Ἀλιμπράντες, ὁ ἱερομόναχος Μακάριος Καραγκούλης, ὁ χρηματίας πρόεδρος τῆς Κοινότητος Μανούσος Κρέσσης, ὁ Σεβασμιώτατος Μάξιμος Μαργούνιος, Ἀνδρέας Κουλάρης, Νικόλαος Ἀψτένιος, ἱερομόναχος Θεοφάνης ἐφημέριος τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ἱερομόναχος Διονύσιος ἐφημέριος καὶ Δομήνικος καὶ Ἀνδρέας ντὲ Πολόνιο βιβλιοπῶλαι.

Εἰς ἄλλην δὲ σημείωσιν ἀναγινώσκομεν :

Ὁ Σεβασμ. Μάξιμος Μαργούνιος ὀφείλει ἀξίαν δύο Κλιμάκων καὶ ἐνὸς Ἰωσήπου. Ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἀγ. Γεωργίου μίαν Παρακλητικὴν καὶ ἐν Τριφίδιον, ὁ αἰδ. Θεοφάνης ἐν Τυπικόν, ἓνα Εὐκλείδην, 1 Ἐπιγράμματα, ὁ αἰδ. Διονύσιος ἓνα Εὐκλείδην καὶ μίαν Γραμματικὴν Λασκάρως, ὁ Νικόλαος Μούσης Διάκονος ἓνα Θησαυρόν, ὁ Λουδοβίκος διάκονος ἓνα Τετραευάγγελον.

Noi Mario Masini per la Ser.ma Signoria di Venetia Consule in Scio facciamo fede qualmente le soprascrittion furono scritte di mano pr.p.a di detti S.ri Micaele Giustino, Demetrio Ralli, Pant.e Voricla Deputati di questa Comunità et in fede habbiamo sottoscritto le pnti et posto il n. solito sigillo.

Da Scio, adi 23 di Febraro 1604.

Mario Masini Consule Veneto. Stephanus de Portu, sup. MD Consulis Cancellarius.

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ

Ταύτην ἐδημοσίευσεν ὁ Emile Legrand ἐπὶ τῇ βάσει ἀντιγράφου χορηγηθέντος αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Βελοῦδου, ὅστις τὸ ἀντέγραψε ἀπὸ τὸ Βιβλίον Διαθηκῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ παρὰ τοῦ Legrand δημοσιευθὲν ἀντίγραφον εἶς τινα σημεῖα εἶναι τελείως ἀκατανόητον, εἰς ἄλλα ἐμφανίζει κενὰ ἀδικαιολόγητα, ἐπεξητήσαμεν νὰ εὐρωμεν τὴν πρωτότυπον διαθήκην τὴν ὁποίαν καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου ἀνεγνώσαμεν ὁλόκληρον χωρὶς νὰ μείνη ἐν ἡμῖν οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ἐπὶ τινος λέξεως καὶ τὴν δημοσιεύομεν ὑποσημειοῦντες τὰς παραλλαγὰς καὶ παραλείψεις τοῦ Legrand. :

Διαθήκη τοῦ Ἑμμανουὴλ Γλυντζώνη ¹⁾

Ἐν ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Ἀμήν. Ἐν ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσαρκώσεως κ.λ.π. 1596, ἡμέρα Τετάρτη, 11^η τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου, Ῥιάλτο. Ἀναλογιζόμενος τοὺς κινδύνους τῆς παρουσίας φθαρτῆς ζωῆς ἐγὼ ὁ Ἑμμανουὴλ Γλυντζώνης ἐκ Χίου τοῦ ποτε κ. Βασιλείου καὶ εὐρισκόμενος ἀδιάθετος σωματικῶς κ.λ.π. κ.λ.π.

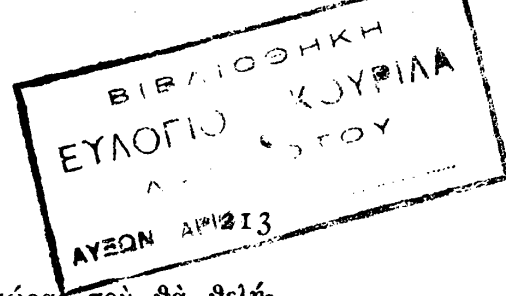
Ἐπιτρόπους καὶ Ἐκτελεστὰς τῆς παρουσίας διαθήκης μου ἐγκαθιδρύω καὶ θέλω νὰ εἶνε ὁ κ. Δομήνικος ντὰ Γκαγιὰν καὶ ἐκεῖνος πὺν θὰ εἶναι ὁ κατὰ καιροὺς Γκασταλδος ἐν τῇ Ἀδελφότητι τοῦ Ἁγ. Γεωργίου μετὰ τῶν δύο Γκοβερνατόρων του καὶ ἐπὶ ὅλων αὐτῶν παρακαλῶ νὰ εἶναι ὁ ἐκλαμπρότατος κ. Πρέσβυς τῆς Ἰσπανίας Δὸν Δομήνικος ντὲ Μενδόζα. — Θέλω νὰ πωληθοῖν τόσα ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά μου ὥστε νὰ εἰσπραχθοῦν δουκ. χίλια τὰ ὁποῖα θέλω νὰ ἐπενδυθοῦν εἰς ἐνυπόθηκον δάνειον ἢ ὅπως ἄλλως ἐγκρίνουν οἱ ἐπίτροποί μου καὶ τὸ διάφορον τούτων θέλω νὰ στέλληται εἰς τὴν πατρίδα μου τὴν Χίον ὅπου νὰ δίδωνται εἰς ἓνα διδάσκαλον γραμματικῆς ὅστις νὰ

Testamento di Emanuele Glinzoni ¹⁾

In Dei Aeterni nomine Amen. Anno ab incarnatione ecc. 1596, Die mercurii 11 mensis Septembris Rti. Considerando li pericoli di questa fragil vita io Emmanuil Glinzoni da Scio q.m m.Basili attrovandomi indisposto di corpo ecc. ecc.... Commissarii et esecutori del pnte mio test.o instituisco et voglio che sian m. Domingo da Gagian et quello che si trovava di tempo in tempo gastaldo in la Scola di S. Zorzi con li sui dui governatori et soprattutto quisti pgo sia l'ill.mo S.r Imbasciador di Spagna D. Dnico di Mendoza - Voglio che sian venduti tanti delli mii beni che si cavi duc. mille li quali voglio sian investiti alivello overo comi parera alli mii Commis.i et el pro di quilli voglio sia mandato nel mio paese asio da isser

¹⁾ Archivio di Stato, Testamenti Notaio Vincenzo Conti, Busta 240 Testo N° 149.

ΜΙΚΡΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

διδάσκη τὴν Ἑλληνικὴν Γραμματικὴν ¹⁾ εἰς ὅλους ἐκείνους τῆς χώρας ποῦ θὰ θελήσουν νὰ τὴν μάθουν χωρὶς νὰ παίρνη ἀπὸ αὐτοὺς ἄλλην πληρωμὴν ²⁾ καὶ νὰ δοθῆ διὰ κατοικίαν εἰς τὸν διδάσκαλον τὸ σπίτι μου ποῦ ἔχω ἐκεῖ κάτω, κείμενον ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῆς Ἁγίας Μαρίας τῆς Θεομηριώτισσας ³⁾).

Ὅμοίως θέλω νὰ ἐπενδυθῶν δουκ. τετρακόσια ἐκ τῆς περιουσίας μου καὶ τὸ διάφορον τούτων θὰ τὸ καρποῦται ἡ κυρία Αἰκατερίνη, συγγενῆς μου ποῦ εἶναι ἐδῶ εἰς τὸ σπίτι καὶ μὲ περιποιεῖται, τὸ ὁποῖον διάφορον τῶν εἰρημένων 400 δουκάτων θὰ τὸ χαίρηται ἐφόσον ζῆ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν της, μὲ τὸ διάφορον τοῦτο νὰ ὑπανδρεύονται δύο πτωχαὶ Ἑλληνίδες παρθένοι κατ' ἔτος. Ἀφίνω εἰς τὴν Ἀδελφότητα (Scola) τῶν Τυπογράφων δουκ. 25 ἐφάπαξ, τὰ ὁποῖα θέλω νὰ δοθῶν ὅταν θὰ κάμουν τὸν σταυρὸν ποῦ προτίθενται νὰ κάμουν. Ἀφίνω εἰς τὴν κόρην τοῦ μαστρο-Γεώργη ῥάφτη ὀνόματι Μαρίναν ἐκτὸς τῶν 20 δουκάτων ποῦ τῆς εἶχον ὑποσχεθῆ διὰ τὴν ὑπανδρείαν της, θέλω νὰ τῆς δοθῶν ἄλλα 20. Ἀφίνω τὰ ἐκτυπωτήρια ⁴⁾ καὶ τοὺς κονδύλους ⁵⁾ μου, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν ἵνα ἐξακολουθήσουν τὴν ἐξάσκησιν τῆς τέχνης καὶ ἂν ὁ κ. Γεώργιος Βιτζένι ⁶⁾ θελήσῃ, δια-

dati aduno maistro di gramatica che insegni la ¹⁾ gramatica greca a tutti quilli di paese che vorano impararla senza torli altra ²⁾ mircede et li sia dato per habitation a quel mistro la casa che matrovo deli haver posta in Sta Maria Termiriotissa ³⁾. Ittem voglio siano investiti duc. quatrocento delli mii beni et il pro di essi debba goder. Mad.a Catarina mia parente che è qui in casa et mi governa, qual pro di duc. 400 sop.i li si godi in vita sua et doppo la morte di quilla di quisto pro sian maridate doi povere putte greche ogni anno, lasso alla Scola di Stampadori duc. vinticinque per una volta quali voglio li sian dati quando farano la crose che sono per far. Lasso alla puta di mro Zorzi sartor nom.ta Marina oltre li duc.vinti che li ho promisso per suo maritar voglio che vilisidian dati altri vinti, lasso le mie nire ⁴⁾ et li mii polsoni ⁵⁾ alla chiesa di S.Zorzi de Greci per far esircitar l'arte et se mr Zorzi Vigeni ⁶⁾ vora ordino che lui sia soprastante a quista cosa. Voglio sian pa-

¹⁾ Ὁ Legrand (Bibl. Hellén. XVIe siècle Tom. II pp 386) ἐσφαλμένως ἔχει «di».

²⁾ Ὁ L. κακῶς ἔχει «detta» = ῥηθείσαν (μισθοδοσίαν). Κανείς δὲν θὰ τὴν ἐπαίρνε τὴν μισθοδοσίαν του διότι θὰ ἐδίδασκεν εἰς πτωχοὺς. Ἀπ' ἐναντίας ὁ διαθέτης θέλει νὰ διδάσκη καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ νὰ μὴ λαμβάνη παρ' αὐτῶν ἄλλην (altra) πληρωμὴν.

³⁾ Ἡμεῖς ἀνεγνώσαμεν Termiriotissa, ὁ L. ἔχει Terminiotissa. Ἀλλ' ὑπὸ τοιοῦτο ὄνομα δὲν ὑπῆρξέ ποτε Ναὸς ἐν Χίῳ. (Βλ. Κ. Σγουροῦ. Ἱστορ. τῆς Χίου, ἐν σελ. 392, ὑποσ. 2. Ὁρθῆ ὄθεν ἡ ἡμετ. ἀνάγνωσις.

^{4), 5)} Madre e polsoni (Ἰταλιστὶ punzoni, Γαλλιστὶ poignons) = morceaux d'acier gravés en relief pour former les matrices (Ἰταλ. madri), ἐργαλεῖα δηλονότι διὰ τὴν κατασκευὴν τυπογραφικῶν χαρακτήρων.

⁶⁾ Τὸ κείμενον οὕτως ἔχει. Ὁ L. ἔχει Digeni. a) τὸ μεταξὺ δύο εἰσαγωγικῶν, παρὰ Le-

τάσσω νὰ εἶναι αὐτὸς προϊστάμενος εἰς αὐτὴν τὴν ὑπηρεσίαν. Θέλω νὰ πληρωθῶν λίρες 40 εἰς «ἐκείνον τὸν πωλητὴν τοῦ ἀμμίου» α) (κιννάβαρι) εἰς τὸ κατάστημα στὴ σκάλα, ἐκτὸς τῶν λιρ. 100¹⁾ πού τοῦ ἔχω δώσει. Ἀφίνω εἰς τὸ παιδί²⁾ ποῦ ἔβάρπτισα τὸν Ἰωάννην - Ἄγγελον τὰ λατινικὰ στοιχεῖα³⁾ τὰ ὅποια εὐρίσκονται εἰς τὸ σπίτι του καὶ τὰ μισὰ τὰ στοιχεῖα⁴⁾ ἔχει νὰ μοιρασθῆ μετὸν Ἐπίσκοπον⁵⁾, καθὼς καὶ τὸ χρεωστικὸν ἔγγραφον τῶν 50 δουκάτων τὰ ὅποια μοῦ ὀφείλει. Ἀφίνω ἵνα τὸ κέρδος⁶⁾ τοῦ συνεταιρισμοῦ ποῦ ἔχω μετὸν Φραγκίσκον τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ τὸν κ. Ἰωάννην Τσεροῦκαν νὰ εἶναι ἰδικόν των⁷⁾ καὶ μόνον τὸ κεφάλαιόν μου νὰ ἐπιστραφῆ παρ' αὐτῶν, ὅπως τὸ πᾶν εἶναι σημειωμένον⁸⁾ εἰς τὰ βιβλία. Ἀφίνω εἰς τὴν κυρίαν Μαργαρίταν τοῦ σπιτιοῦ ἐδῶ ὅ,τι ἐξώδευσα δι' αὐτήν, κατόπιν διαταγῆς⁹⁾ τοῦ κ. Ἰακώβου Μαζίνικα, τὰ τρία¹⁰⁾ τελευταῖα ἔτη καὶ θέλω ἵνα ὁ κ. Ἰάκωβος τῆς

gati lire quaranta «a quello deli cinapri» a) alla bottega della scala appresso delle L. cinto¹⁾ che li ho dati. Lasso al fiolo²⁾ che ho batizato Zan Anzolo la litera latina³⁾ che s'atrova in casa sua et la mità della litera⁴⁾ che ha da spartir col viscovo⁵⁾ et lo scritto delli duc. 50 che mi die dar. Lasso chel quadagno⁶⁾ della compagnia che ho con Fco de Giulian et m. Zuane Cerucha sia tutto di essi⁷⁾ mii compagni et il capital mio solamente sia per loro restituito come il tutto è notado⁸⁾ neli libri. Lasso a mad. a Margarita qui di casa tutto quillo che ho speso per ella d'ordene⁹⁾ de m. Giac.o Masini in quisti tre¹⁰⁾ ani che voglio che isso m. Giac.o ghe le¹¹⁾ dia o che la loghi in qualche loco. La litera nova che ho fatto zittar per la stamparia voglio che li resti insieme con l'altra in casamia per far esircitar l'arte et se il puto sop. to Zuane¹²⁾ si fara bono ad isircitar l'arte Voglio che lui sia preferito ad

grand ἔχει οὕτω: e... delli Cinapri, τελείως ἀκατανόητον καὶ τὸ Cinapri με κεφαλαῖον ἀρχικὸν στοιχεῖον, ὡσαυτεῖ ἐπρόκειτο περὶ ἀτόμου τινός, ἐνῶ πρόκειται γὰρ «κιννάβαρι» διὰ τὴν ἐρυθρὰν δηλ. οὐσίαν ἣν μετεχειρίζοντο τότε οἱ τυπογράφοι διὰ τὰ κόκκινα γράμματα, καὶ ἡ φράσις «quello delli cinapri» ἀφορᾷ τὸν πωλητὴν τῆς οὐσίας ταύτης, εἰς ὃν προφανῶς ἦτο χρεώστης ὁ Γλυντζώνης.

¹⁾ Τὸ κείμενον ἔχει cinto = 100· ὁ L. ἔχει 200.

²⁾ Ἡ λέξις al fiolo = εἰς τὸ παιδί, παραλείπεται παρὰ L.

³⁾ Ὁ L. κακῶς ἔχει lattina. Πρόκειται περὶ λατινικῶν τυπογραφικῶν στοιχείων.

⁴⁾ Litera ἀντὶ lettera εἶναι τὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα.

⁵⁾ Ἐδῶ ἐννοεῖ τὸν Ἐπίσκοπον Κυθήρων Μάξιμον Μαργγούνιον μετὸν ὁποῖον στεναὶ ἦσαν αἱ σχέσεις τοῦ Γλυντζώνη. Ἡ λέξις αὕτη della litera παραλείπεται παρὰ L.

⁶⁾ Ἡ λέξις chel guadagno = τὸ κέρδος, παραλείπεται παρὰ L.

⁷⁾ Αἱ τρεῖς λέξεις tutto di essi παραλείπονται παρὰ L.

⁸⁾ Αἱ δύο λέξεις è notado παραλείπονται παρὰ L.

⁹⁾ Ἡ λέξις d'ordene δὲν ὑπάρχει παρὰ L.

¹⁰⁾ Τὸ κείμενον ἔχει tre, ὁ L. ἐσφαλμένως ἔχει sie = 6.

¹¹⁾ Αἱ δύο λέξεις ghe le δὲν ὑπάρχουν παρὰ L.

¹²⁾ Τὸ παιδί ὀνομάζεται Zan Anzelo = (Ἰωάννης - Ἄγγελος) ὁ L. ἔχει Giovanni Antonio.

τὰ δώση ἢ ἄς φροντίση νὰ τῆς ἐξεύρη κατάλυμα. Τὰ νέα στοιχεία τὰ ὁποῖα ἔδωκα ἐντολὴν νὰ χύσουν διὰ τὴν τυπογραφίαν θέλω νὰ μείνουν εἰς τὸ σπίτι μου μαζὺ μὲ τὰ ἄλλα ἵνα ἐξασκηθῆ ἡ τέχνη καὶ ἂν ὁ ῥηθεὶς νεαρὸς Ἰωάννης θὰ γίνῃ ἱκανὸς νὰ ἐξασκήσῃ τὴν τέχνην, θέλω νὰ προτιμηθῆ αὐτὸς παντὸς ἄλλου καὶ ἂν ἡ μήτηρ του προκαλέσῃ καμμίαν ἀνησυχίαν ἢ ἐνόχλησιν εἰς τὴν Ἐπιτροπείαν μου ἢ τυχὸν ὁ ἴδιος, θέλω νὰ ἀκυρωθῆ ὅ,τι εἶπα ἀνωτέρω περὶ αὐτοῦ, καὶ νὰ γίνουν ἀμέσως οἱ λογαριασμοὶ του καὶ νὰ ἐξοφληθῆ ἐντελῶς. Ἀφίνω ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ χειρόγραφα μου διὰ τὸ ὄνομα ποῦ τὰ συνέλεξα τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ τοῦ Γαληνοτάτου Πρίγκηπος τῆς Ἰσπανίας, τοῦ Γαληνοτάτου Καθολικοῦ Βασιλέως ¹⁾ καὶ ἐπειδὴ δι' Αὐτὸν τὰ συνέλεξα, δι' Αὐτὸν θέλω νὰ μείνουν καὶ παρακαλῶ τὴν Αὐτοῦ Καθολικὴν Μεγαλειότητα νὰ εὐαρεστηθῆ νὰ τὰ ἀποδεχθῆ καὶ νὰ τὰ ἔχη ὑπὸ τὴν φύλαξίν του. Θέλω τὸ σῶμά μου νὰ τεθῆ εἰς ἓν Κιβώτιον καὶ νὰ κατατεθῆ προσωρινῶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν καὶ νὰ μεταφερθῆ εἰς Χίον εἰς τὸν τάφον μου καὶ θέλω νὰ δοθῶν 100 δουκάτα εἰς τὸ πλοῖον ποῦ θὰ τὸ μεταφέρῃ ἐκεῖ κάτω. Γενομένης ὑπομνήσεως ἕκ μέρους τοῦ Συμ/φου περὶ τῶν ξεπεσμένων εὐγενῶν ²⁾ τῆς πόλεως, ἀπήντησα ὅτι τοῖς ἀφίνω 5 δουκάτα καὶ ἄλλα 5 δουκ. εἰς ἕκαστον ἤτοι εἰς τὰ Νοσοκομεία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ Παύλου, τοῦ Ἐλέους, τῶν Ἀνιάτων, τῶν προσηλύτων καὶ τῶν ἀνυπάνδρων πτωχῶν κορασίων. Ὅμοίως θέλω νὰ δοθῶν δουκ. 10 εἰς τὴν ἐνορίαν μου ἵνα μεταφέρουν τὸν νεκρὸν μου πρὸς ταφὴν εἰς τὸν Ἁγιον Γεώργιον ὡς ἂν ἄνεφερα, οὔτε καὶ θέλω ἄλλην πομπήν, ἀλλὰ διὰ τὰ λοιπὰ ³⁾ ἀφίνω τὸ βάρος εἰς τοὺς ἐπιτρόπους μου — (εἰς τὴν δευτέραν ἀνάγνωσιν προσέθεσε: ⁴⁾ Ἀφίνω δουκάτα 10 εἰς

ogni altro et se sua madre vora movir qualche disturbo ovir molestia alla mia commisia oviro anco lui voglio che sia anulato quanto di supra ho dito de lui ma che li sia fatti li suoi conti et satisfati di ogni cosa. Lasso tutti li mii libri scritti a mano in greco per lo nome che ho raccolti chè è lo Ser.mo Principe di Spagna el Ser.mo Re Catolico havendoli per lui raccolti per lui Voglio che rimanghino et prego Sua Maistà Catolica a volerli favorire et havir per racomandati. Voglio chel mio corpo sia messo in una cassa et posto in deposito in chiesa S. Zorzi de Greci et sia condotto asio in la mia sepultura et voglio che sia dati duc. cento a quella nave che lo portera di li. Racordato dal nod.o deli poveri vergognosi dela citta risposi li lasso duc. 5 et altri duc. 5 per luocho alli hospitali de S. Zane Polo, Pietà, Incurabili, Convertide, Citelle. Itt. voglio sia dato duc. 10 ala mia parochia per portar el mio corpo ala sepultura a S. Zorzi comi ho dito di sopra ne altra pompa voglio ma lasso il carco alli mii commis.i del resto ³⁾ (in relectione soggiunse). ⁴⁾ Io lasso

¹⁾ Πρόκειται περὶ τοῦ Φιλίππου τοῦ Β'.

²⁾ Ἡ κατὰ λέξιν μετάφρασις εἶναι «τῶν πτωχῶν ποῦ ἐντρέπονται».

^{3), 4)} Ὁ Legrand ἀναγράφει τὴν περίοδον ὡς ἔπεται: Del resto in religione segionte, τελείως

τοὺς πτωχοὺς καλογήρους¹⁾ καὶ τὰ καλογηρόπουλα¹⁾ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τὰ ὁποῖα ὁ Ἁρ-
χιεπίσκοπος ἄς τὰ μοιράσῃ κατὰ βούλησιν. Τὰ ὑπολειφθησόμενα ἀγαθὰ μου, παντὸς
εἴδους θέλω νὰ εἶναι δλόκληρα πρὸς ὄφελος τοῦ διδασκάλου τοῦ Σχολείου, ὡς ἀνω-
τέρω ἀνέφερα, διὰ νὰ διδάσκη τὴν Ἑλληνικὴν γραμματικὴν. Διὰ ταῦτα κ.τ.λ. κ.τ.λ.

*Οἱ μάρτυρες: Μπρότολος υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Βαπτιστοῦ Καμπάρδο, ἐργά-
της χρυσοχόος, Ἀντώνιος τοῦ Νικολάου ἐκ Βενετίας, ὁπωροπόλης.*

Ἐδημοσιεύθη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τὴν 10 Ὀκτωβρίου 1596.

Ὁ Συμβολαγωγὸς Vicenzus de Comitibus.

Τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ Ἅγιον Ὅρος.—Ἡ Μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου

Τὸ Ὅρος Σινᾶ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης Βενετίας

Παρὰ τῷ ἀρχεῖφ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βενετίας φυλάσσεται (Atinadio B. 132) ἓν Κατάστιχον πολυσέλιδον ὀνομαζόμενον Rodolo ἓν τῷ ὁποίῳ — ἀρχομένῳ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1604 καὶ λήγοντι τῷ 1963—ἐνεγράφοντο ἰδιοχείρως ὁ Μητροπολίτης, οἱ Ἱερωμένοι καὶ οἱ λαϊκοί, διὰ διάφορα ἕκαστος ποσά, ὡς ἕκτακτον συνδρομὴν ἔτησίαν ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Ναοῦ. Βιβλίον ὄντως πολύτιμον διότι περιέχει περὶ τὰς 1500 ὑπογραφὰς τῶν Μητροπολιτῶν Φιλαδελφείας, τῶν Ἱερέων, διδασκάλων, ἀγιογράφων καὶ λοιπῶν μελῶν.

duc. 10 alli poveri monaci¹⁾ et monacili¹⁾ di S. Zorzi che l'Arcivesc. li parta come li parera. Il residuo de mii beni di cada sorte voglio resti tutto in beneffo del mi-
stro di Scola che ho ditto di sopra per insegnar la gramatica greca. Praeterea ecc. ecc.

I testimoni: Bartolo fio di Zanhatta Calbardo battiro, Antonio de Nicolò da Venecia furutariol²⁾.

Publicatum fuit visu cadavere 10 Octobris 1596.

Vicenzus de Comitibus Notarius Venetus.

ἀκατανόητος φράσις καὶ ἐντελῶς ἐσφαλμένη. Καὶ τὸ μὲν del resto ἀναφέρεται εἰς τὴν προηγουμέ-
νην περίοδον καὶ δέον νὰ τεθῇ τελεία. Τὸ δὲ religione segionte εἶναι εἰς τὸ πρωτότυπον «in rele-
ctione soggiunse» καὶ σημαίνει ὄχι «ἐν θρησκείᾳ segionte» ὡς γράφει ὁ L. (καὶ τὸ segionte δὲν
εἶναι οὔτε Ἰταλικὴ λέξις), ἀλλὰ: «εἰς δευτέραν ἀνάγνωσιν προσέθεσε» καὶ ὄντως ὑπάρχει προσθήκη
εἰς τὸ περιθώριον τῆς διαθήκης.

¹⁾ Καὶ ἐδῶ σφάλλεται ὁ L. ἀναγράφων τὸ θηλυκὸν Monache, αἱ ὁποῖαι οὔτε κἀν ὑπῆρ-
χον τότε ἐν Βενετίᾳ, διότι τὸ Μοναστήριον τῶν Ἑλληνίδων καλογραιῶν ἔγινε τῷ 1599.

²⁾ Ὁ L. ἔχει putaiol — λέξιν ἀκατάληπτον καὶ ἄγνωστον.

Ἄλλ' οἱ τέσσαρες πρωταρχικοὶ ἔρανοι μὲ τοὺς ὁποίους ἀρχίζει τὸ Rodolo δὲν εἶνε ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας Ἁγ. Γεωργίου, ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος ὑπὲρ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατρι-
αρχείου, ὁ δεύτερος ὑπὲρ τῆς μονῆς τοῦ Ἁγ. Ὁρους «Σιμωνόπετρας», ὁ τρίτος ὑπὲρ
τῆς Μονῆς τοῦ Μ. Σπηλαίου καὶ ὁ τέταρτος ὑπὲρ τοῦ Ὁρους Σινᾶ.

Διὰ τοῦ πρώτου γενομένου τῷ 1604 Ἰουλίου 11, συνελέγη τὸ ποσὸν τῶν Δου-
κάτων 360.

Μεταξὺ τῶν ἐγγραφέντων εἶναι πρῶτος ὁ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Γαβριὴλ
ὁ Σεβήρος διὰ Δουκ. 25, ὁ Παπαγεώργιος Βλαστός διὰ 5, ὁ Γεώργιος Ἡγούμενος
ἐξ Ἰωαννίνων διὰ 10, ὁ Ἰούλιος Σοδερίνης Κύπριος διὰ 50, ὁ Κωνσταντῖνος Παλαι-
ολόγος 5, Ἰωάννης Ζάκρας 5, Θεόδωρος Λομπάρδος δι' ἓν, «ἐγὼ ὁ Ἰω. ὁ Σωζόμενος 1)
ὑπογράφω 5» καὶ ἄλλοι δι' ἄλλα μικρότερα ποσὰ ἐν οἷς καὶ μερικαὶ γυναῖκες.

Τὸ εἰρημένον ποσὸν τὸ εἰσέπραξαν οἱ πρὸς διενέργειαν ἔρανου ἀπεσταλμένοι ἐκ
Κωνσταντινουπόλεως ὡς μαρτυρεῖ ἡ κάτωθι ἀπόδειξις παραλαβῆς κατακεχωρημένη εἰς
τὸ αὐτὸ βιβλίον:

«αχδ' τῆ κη' Ἰουλίου».

† Ἡμεῖς Νικηφόρος Ἱερομόναχος καὶ Μιχαὴλ Πρωτοκανονάρχος τῆς μεγάλης
Ἐκκλησίας, ἀπεσταλμένοι εἰς Βενετίαν παρὰ τοῦ Παναγιωτάτου ἡμῶν αὐθέντου καὶ
δεσπότου, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου Ῥαφαὴλ χάριν ἐλεημοσύνης ἀπὸ τῶν
ἐν Βενεταίαις φιλοχρίστων, ἐλάβομεν ἐξ αὐτῶν, παρόντος καὶ τοῦ πανιερωτάτου καὶ
σοφωτάτου Μητροπολίτου Φιλαδελφείας κ. Γαβριὴλ, Ἐπιτρόπου καὶ ἐξάρχου τοῦ Οἴκου.
Πατριάρχου, ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχοντος κυρ. Ἰουλίου Σιδερῆ, τοῦ Γα-
στάλδου τοῦ Σεβασμίου Ναοῦ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, συναχθέντα πάντα παρὰ τῶν ἐν-
ταῦθα φιλευσεβῶν Χριστιανῶν, δουκάτα Βενέτικα, πρὸς 6 καὶ 4 τὸ καθέν, τριακόσια
ἐξήκοντα (360).

Ἐγὼ ὁ ἄνωθεν Νικηφόρος Ἱερομόναχος ὁμολογῶ τὰ ἄνω καὶ ἰδίᾳ χειρὶ ὑπέγραψα.

*Ἐγὼ Μιχαὴλ ὁ Πρωτοκανονάρχος τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὁ Κεΐδαλης,
ὁμολογῶ τὰ ἄνωθεν γεγραμμένα καὶ διὰ χειρὸς ὑπέγραψα.*

Ταπεινὸς Μητροπολίτης Φιλαδελφείας, Ἐξαρχος Πατριαρχικὸς, παρὼν.

Ὁ δεύτερος ἔρανος διενηργήθη μετὰ τινος ἡμέρας ἦτοι τὴν 18 Ἰουλ. 1604 διὰ
τὸ μοναστήριον «Σιμόπετρας» εἰς τὸ Ἅγιον Ὁρος καὶ ἀπέδωκε Δουκ. 34 ἐξ ὧν 5
προσέφερον ὁ ἐξ Ἰωαννίνων Γεώργιος Ἡγούμενος, τρία ὁ Ἰούλιος Σιδερῆς, τρία ὁ
Ῥαφαὴλ Σωζόμενος: «ἐγὼ Ῥαφαὴλ Σωζόμενος προμετέρω 2) Δουκ. τρία» καὶ ἄλλοι μι-

1) Τὸν ἀναφέρει ἐν τῇ Διαθήκῃ ὁ Σεβήρος γράψας ἵνα τὰ βιβλία του ἐκτιμήσῃ «ὁ αὐθέντης
> ὁ πνευματικὸς Παχώμιος Δοξαράς ὁ καλὸς καὶ πιστὸς μου φίλος καὶ ὁ σὲρ Τζουάνες Σωζόμενος
> ποὺ τὸν ἔχει διδάσκαλον ἢ Αὐθεντία μας...» ὁ Ῥαφαὴλ Σωζόμενος ἦτο πατήρ του (Ἀρχ. Δουκὸς
Κρήτης Φάκ. 9).

2) = ὑπόσχομαι.

κρότερα ποσά. Τὸ σύνολον ἐμετρήθη εἰς τὸν Λεόντιον Ἱερομόναχον ὡς μαρτυρεῖ ἡ κάτωθι ἀπόδειξις: «εἶλαβα ἐγὼ Λεοντιος Ἱερομοναχος ἀπο τὸ ἅγιον ὄρος ἀπο τὴν σιμοπετρα ἀπὸ τὸν σινιὸρ Ιούλιον Σιδερίνου οπου ἦτον γαστάδος¹⁾ τοῦ ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου Δουκάτα τριάντα τεσσαρα κουρεντε²⁾ τῆς Βενετίας τα οπια ἦνε δια τὴν ζήτησιν τοῦ μοναστηρίου τῆς σιμοπετρας δια ἐλεημοσύνην.

Θεοφάνης Ἱερομόναχος καὶ ἐφημέριος τοῦ Μεγάλου. Γεωργίου τῶν Γραικῶν μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Τρίτος ἔρανος διενηργήθη μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Κοινότητος τῇ 1 Αὐγούστου 1604 ὑπὲρ τῆς Μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου καὶ ἀπέδωκε δουκ. 170.15. Μεταξὺ τῶν προσενεγκόντων, συγκαταλέγονται: Γεωργάκης Μπεναλδῖς, Λεονάρδος Παλαιολόγος, Κωνστ. Παλαιολόγος, Θεόδ. Ζυγομαλᾶς, Μιχαὴλ Καλογεράς, Ἰωάννης Δούκας, ὅλους δὲ ὑπερβάλλει ὁ Σπηλιώτης Ταπεινὸς ὅστις μόνος προσέφερε 100 δουκάτα καὶ ἰδοὺ ἡ ἀπόδειξις παραλαβῆς:

1604 Ιουλ. 22 πτω παλειῶ

Εἶλαβα ἐγὼ νικηφόρος Ἱεροδιακονος ἀπο τὸ μεγα σπηλεω ἀπὸ τὸν αφεντη τον Ιουλιον τὸν Σιδερῆν γαστάλδαν τοῦ μεγάλου Γεωργίου Βενέτης τὸν Ρωμέον δουκάτα ἑκατῶν εβδομίντα καὶ γρόσι 15³⁾ τα οπια ἦνε διὰ ρεστω της ανοθεν ζήτης οπου ἔγινε δια τὸ μοναστήρη τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου του μεγα Σπηλεο τα ὅπημα εἶλαβα ὡς ἡμετερος ἐπιτροπος τοῦ ἄνωθεν μοναστηριου.

Τρίτος καὶ τελευταῖος ἔρανος ἔγινε τὸν Μάιον τοῦ 1605 ὑπὲρ τοῦ ἁγίου Ὁρους Σινᾶ, καθ' ὃν προσέφεραν: Ραφαὴλ Σωζόμενος δουκ. 3, Πρωτοπαλᾶς Γεώργιος 2, Γεώργιος Ἠγούμενος 2, «ἐγὼ ὁ Θεόδωρος Λονμπάρδος ἔδωσα λύτρες ὀκτώ», Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος δουκ. 1, ἥτοι ἐν ὅλῳ λίρες Ἐνετικῆς 222 αἱ ὁποῖαι ἐμετρήθησαν εἰς τὸν ἐν Βενετία Ἀνδρέαν Γερμανῆν ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ ὄρους Σινᾶ.

Εἰς τὸ αὐτὸ Rodolo, τῇ 8 Μαΐου 1611 προσέφερον — ὑπογράψας ἰδιοχείρως — δουκ. 5 ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐκκλησίας ὁ Ἐπίσκοπος Κυθήρων Διονύσιος.

¹⁾ Ἐντὶ γαστάδος = ἐπιστάτης (ἐπίτροπος ὡς λέγομεν σήμερον). Βραδύτερον ἐπωνομάσθη Γκουαρδιάν Γκράντε = Μέγας Φύλαξ. Προήδρευε κυρίως τῆς Ἀδελφότητος τοῦ ἁγ. Νικολάου, ἥς παρεκκλήσιον (Cappella) ἐθεωρεῖτο ἡ Ἐκκλησίαι.

²⁾ Τρεχομένα.

³⁾ Τὸ δουκάτον ὑποδιηρεῖτο εἰς 24 grossi.

ΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑΙ

Α'. Ὀθων — Ἀμαλία

Εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῆς Βενετίας καὶ ὑπὸ χρονολογίαν 14/26 Ἰανουαρίου 1837 ὑπάρχει τὸ ἐπόμενον σημείωμα Ἰταλιστί:

Καταφθάσαντες εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος Ὀθων μετὰ τῆς Σεπτῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας, ἐξέφρασαν διὰ τοῦ προξένου τῆς Ἑλλάδος κ. Γεωργίου Τζέτζου τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὴν Ἐκκλησίαν μας, πρὶν ἢ ἀναχωρήσουν διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἔγινε πολυτελῆς διακόσμησις ἐν τῷ Ναῶ, ἐστρώθησαν βαρύτιμοι τάπητες καὶ ἠνάφθησαν ὅλα τὰ πολύφωτα. Πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου, ἠτοιμάσθησαν δύο θρόνοι κεκαλυμμένοι μὲ πολύτιμα δαμασκηνὰ μεταξωτά.

Περὶ ὥραν 9^{ην} π. μ. τῆς ἄνω ἡμέρας, ἀπεβιβάσθησαν ἐκ τῆς γόνδολας εἰς τὸ προαύλιον τῆς Ἐκκλησίας, αἱ Αὐτῶν Μεγαλειότητες μετὰ καὶ τοῦ Πρίγκηπος Διαδόχου τῆς Βαυαρίας ἀδελφοῦ τοῦ Βασιλέως, οὓς ἅμα τῇ εἰσόδῳ των ἐν τῷ Ναῶ προῦπήντησεν ὁ πρῶν Ἐπίσκοπος Δαλματίας Βενέδικτος Κραλλίδης ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ λοιποῦ κλήρου.

Ὁ Ἐπίσκοπος ἔτεινε τὸ Εὐαγγέλιον πρὸς τοὺς Μεγαλειοτάτους οἵτινες καὶ τὸ ἠσπάσθησαν καὶ ἀπηύθυνεν Αὐτοῖς ὀλίγας λέξεις. Μεθ' ὃ ὑπὸ τὴν γενικὴν χαρὰν καὶ τοὺς χαρμοσύνους τῶν κωδῶνων ἤχους, ὠδηγήθησαν εἰς τοὺς θρόνους. Ἐκεῖθεν ἀντίκρουσαν τὴν ἐπάνω τῆς Ἱερᾶς Πύλης, ἐπὶ μεταξωτοῦ ὑφάσματος κίανου καὶ λευκοῦ — τὰ χρώματα τῆς σημαίας — ἐπιγραφὴν γραμμένην Ἑλληνιστί καὶ Ἰταλιστί:

«Ὀθων ὁ Α'. Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Σεβαστὴ Αὐτοῦ Σύζυγος εἰσερχόμενοι ἐν τῷ Ναῶ τούτῳ, εὐφραίνουσι τὴν ἐν Βενετίᾳ Ἑλληνικὴν Ἀδελφότητα».

Ἐψάλη εἶτα δοξολογία καθ' ἣν ὁ Ἐπίσκοπος ἐμνημόνευσε:

Καὶ τοῦ Εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος Ὀθωνος τοῦ Α'. καὶ τῆς συμβίας Αὐτοῦ Ἀμαλίας ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς τηρήσῃ Αὐτοῖς ὑγείαν καὶ μακροήμερουσιν καὶ εὐδαιμονίαν, χαρίσῃται δὲ Αὐτοῖς τέκνα τέκνων καὶ κατευδῶσῃ Αὐτοὺς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ».

Μετὰ ταῦτα ὁ διδάσκαλος τοῦ Φλαγγινιανοῦ Σχολείου Ἰωάννης Βελοῦδος, προσεφώνησεν, ἐν ὀνόματι τοῦ Γένους, τοὺς Μεγαλειοτάτους, Ἑλληνιστί, διερμηνεύων τὴν γενικὴν χαρὰν δι' ἐν τοιοῦτο ἱστορικὸν γεγονός ὅπερ θὰ συντελέσῃ ἵνα ἐπανεύρῃ ἡ Ἑλλὰς τὴν λεωφόρον τῆς παλαιᾶς τῆς δόξης καὶ εὐημερίας. Τὴν προσφώνησιν, γραφεῖσαν ἐπὶ μεμβράνης ἐνεχείρισεν εἰς τὰς Αὐτῶν Μεγαλειότητας, αἵτινες εἶτα ἀνεχώρησαν ἀμέσως μὲ τοὺς Συνοδοὺς Των διὰ Τεργέστην.

Β'. Γεώργιος — Όλγα

Μετὰ τριάκοντα ἀκριβῶς ἔτη ἦτοι τὴν 5/17 Νοεμβρίου 1867 ἐπεσκέφθησαν τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν αἱ Α. Α. Μ. Μ. ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Α' τῆς Ἑλλάδος καὶ Ὁλγα Κωνσταντινόβνα καὶ παρηκολούθησαν τὴν Λειτουργίαν.

Ἐπὶ τῆς Ἱερᾶς πύλης — ὡς ἀναφέρει τὸ σημεῖωμα — εἶχεν ἀναρτηθῆ ἡ ἐπομένη ἐπιγραφή, μόνον Ἑλληνιστί:

Ταῖς Α. Α. Μ. Μ. Γεωργίω τῷ Α'. Βασιλεῖ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ὁλγα τῇ Θεοσέπτῳ Αὐτοῦ Νεονύμφῳ, εἰσερχομένοις ἐν τῷ Θείῳ τούτῳ, τοῦ τροπαιοφόρου Γεωργίου Ναῶ, ἐνθέρμους δεήσεις τε καὶ εὐχάς, ὑπὲρ εὐημερίας Αὐτῶν καὶ κραταιώσεως τοῦ θεοστεφεοῦς θρόνου τῆς περιφιλήτου Ἑλλάδος, οἱ παροικοῦντες Ἐνετίησι Ἑλληνες αἰῶξ'.

Εἶτα ὁ ἱερουργῶν ἐφημέριος Σπυρίδων Ζερβὸς ἐπεκαλέσθη τὴν εὐλογίαν τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ ἐπὶ τὰς Αὐτῶν Μεγαλειότητας, ὁ δὲ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος Νικόλαος Γιαννιώτης, ἐκ Συρράκου τῆς Ἡπείρου, ἀπηύθυνεν ἐξ ὀνόματος συμπάσης τῆς ἐν Βενετίᾳ παροικίας τὴν ἐπομένην προσφώνησιν:

Μεγαλειότατοι,

«Ἡ ἐν Ἐνετίαις Ἑλληνικὴ Ἀποικία, καθίδρυμα καὶ ἄσυλον τῶν προσφύγων, τοῦ πεσόντος Βυζαντίου, Ἑλλήνων, τηρήσασα ἀκμαῖα καὶ ἀναλλοίωτα, τά, πρὸς τὴν περιφιλήτον πατρίδα, τῶν προγόνων αἰσθήματα ἐπὶ τέσσαρας ὄλας ἑκατονταετηρίδας καὶ μεταδοῦσα τῇ πατρίδι ἐν ἡμέραις δουλείας τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς πατρῴας σοφίας, ἀγάλλεται σήμερον βλέπουσα ἐν τῷ θείῳ Ναῶ τοῦ ἐν Ἁγίοις Τροπαιοφόρου Γεωργίου, τὰς Ὑμετέρας Θεοσέπτους καὶ λαοποθήτους Μεγαλειότητας καὶ ἀναπέμπει ἐνθέρμους πρὸς τὸν Ὑψιστον Θεὸν δεήσεις καὶ εὐχάς ὑπὲρ ὑγείας καὶ εὐημερίας τῶν Ὑμετέρων Μεγαλειότητων καὶ ὑπὲρ κραταιώσεως τοῦ Ὁρθοδόξου καὶ Θεοστηρίκτου Θρόνου, ἐφ' ὃν θεῖα βουλήσει ἀνάσσετε καὶ ὃν περιβλέπει καὶ φρουρεῖ ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ ὁ ἡρωϊσμός καὶ ἡ ἀγάπη τῶν ἀπανταχοῦ τῆς ὑψηλίου τέκνων τῆς Ἑλλάδος».

Ἐνετίησι τῇ ε'. Νοεμβρίου αἰῶξ'.

Μεθ' ὃ αἱ Α. Α. Μ. Μ. ἀποδεχθεῖσαι τὴν προσφώνησιν ἐξῆλθον τοῦ Ναοῦ ὑπὸ τὰς χαρμοσύνους κωδωνοκρουσίας, συνοδευόμεναι ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς, τὸ Προεδρεῖον ὡς καὶ ἀπὸ τοὺς Προξένους Ρωσσίας καὶ Ἑλλάδος.

Ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα Ὁλγα¹⁾ διερχομένη ἐκ Βενετίας τῇ 10 Μαΐου 1885 παρηκολούθησε τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν τῷ ἱερῷ Ναῶ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, συνοδευομένη ἀπὸ τοὺς μεγάλους Δούκας Παῦλον καὶ Κωνσταντῖνον τῆς Ρωσσίας.

¹⁾ Ἡ Α. Μ. εἶχεν ὑπογράψει εἰς τὸ εἰδικὸν βιβλίον τῇ 8 Ἰουλίου 1882.

Γ'. Κωνσταντίνος — Σοφία

Τῷ 1902 καταπλεύσαντες εἰς Βενετίαν οἱ Ὑψηλότατοι Πριγκηπες διὰ τῆς Θαλαμηγοῦ Ἀμφιτρίτης, μετὰ τῶν ὑψηλῶν τέκνων Ἰωαν, ἐπεσκέφθησαν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εὐηρεστήθησαν νὰ ὑπογράψουν ἰδιοχείρως εἰς τὸ ἐπὶ τοῦτο Βιβλίον Ὑψηλῶν Ἐπισκεπτῶν :

«*Ἐν τῷ λιμένι Βενετίας* ¹⁾ ἐπὶ τῆς Βασιλικῆς Θαλαμηγοῦ Ἀμφιτρίτης 5/18 Ἰουνίου 1902.

Κωνσταντίνος Διάδοχος.

Σοφία. ²⁾

Καὶ παραπλεύρως ὑπέγραψαν τὰ πριγκηπόπουλα :

Γεώργιος — ὁ νῦν λαοφιλῆς ἡμῶν Ἀναξ — Ἀλέξανδρος καὶ Ἑλένη.

Ξενοὶ Βασιλεῖς καὶ Πριγκηπες ἐπισκέπται τῆς Ἐκκλησίας

Τῇ 20 Ἰανουαρίου 1781 οἱ Μεγάλοι Δοῦκες τῆς Μοσκοβίας, φέροντες τὸν τίτλον «Conti del Nord» ³⁾ διήλθον ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην.

Τῇ 4/16 Δεκεμβρίου 1822 ὡς καὶ τὴν ἐπομένην Κυριακὴν 10/22 ἰδίου, ἐπεσκέφθη τὴν Ἐκκλησίαν ἡ Α. Α. Μ. ὁ Ἀλέξανδρος Α'. Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν.

Τῇ 9 Ὀκτωβρίου 1838 — ὡς σημειοῦν τὰ πρακτικά, ἐπεσκέφθη τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Αὐστρίας Φερδινάνδος ὁ Α^{ος}.

Τῇ 6/18, 8/20 Νοεμβρίου καὶ τὴν 20/2 Δεκεμβρίου 1838 ἡ Α. Αὐτοκρατορικὴ Ὑψηλότης ὁ Μέγας Δοῦξ Ἀλέξανδρος, Διάδοχος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν.

Τῇ 12/24 Δεκεμβρίου 1845 Νικόλαος ὁ Α^{ος} Αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ρωσσιῶν.

Καὶ τῇ 21 Νοεμβρίου 1889 ὁ Nicolas Césarevich ⁴⁾.

Ἰδιόχειροι τέλος ὑπογραφαὶ ὑπάρχουν ἐν τῷ Βιβλίῳ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων Πριγκήπων : Ἀνδρέου, Νικολάου καὶ Χριστοφόρου.

¹⁾ Ἐγγράφη ἰδίᾳ χειρὶ, παρὰ τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως Κωνσταντίνου.

²⁾ Ἰδιόχειρος ὑπογραφή τῆς μετέπειτα Βασιλίσσης τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας ὑπάρχουν δύο ἀκόμη ὑπογραφαὶ ἐν τῷ εἰδικῷ Βιβλίῳ : ἡ μία τῇ 21.10. 1889 : Σοφία Πριγκηπίσσα τῆς Πρωσίας καὶ ἡ ἄλλη τῷ 1931 ὅτε ἐπεσκέφθη τὴν ἐκκλησίαν καὶ παρηκολούθησεν ἐν βαθείᾳ κατανύξει — ὡς ἐνθυμεῖται ὁ γράφων — τὴν θείαν λειτουργίαν, συνοδευομένη ὑπὸ τῆς Α. Β. Υ. τῆς Πριγκηπίσσης, Αἰκατερίνης ἣτις ἐπίσης ὑπέγραψε.

³⁾ Κόμητες τοῦ Βορρᾶ.

⁴⁾ Ἰδιόχειρος ὑπογραφή τοῦ μετέπειτα Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν Νικολάου τοῦ Β'.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ ΚΑΙ ΑΙ ΚΗΔΕΙΑΙ

ΔΥΟ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

Ἡ αἰτία ἣ ὁποία κυρίως προὐκάλεσε μετὰ τὸ 1760 τὴν ἀθρόαν μετανάστευσιν τῶν Ἑλλήνων ἐκ Βενετίας εἰς Τεργέστην, δὲν εἶναι ἐκείνη οἷαν περιγράφει ὁ Βελουῶδος, ὅτι δηλονότι οἱ ὁμογενεῖς δὲν ἠνείχοντο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸν παρανόμως ἀναρρηθέντα εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν θρόνον Φιλαδελφείας, Φατσέαν, ὅτι πολλάκις ἐδημιουργοῦντο ὀχλαγωγίαι καὶ διαμαρτυρίαι παρακωλύουσαι τὴν ἱερουργίαν κ.λ.π. ἀλλ' ἄλλη, πολὺ σπουδαιότερα — ὡς ἀποδεικνύεται ἀπὸ δύο ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἀποκαλυφθέντα ἐν τῷ Κρατικῷ Ἀρχεῖῳ Βενετίας¹⁾ — σχέσιν ἔχοντα μὲ τὸ ζήτημα τῆς κηδείας τῶν νεκρῶν Ἑλλήνων.

Ἐνῶ δηλονότι μέχρι τοῦ 1760 περίπου οἱ Λατῖνοι ἱερεῖς συνώδευον ἐκ τῆς κατοικίας του, κατ' εὐθείαν εἰς τὸν Ἕλληνα. Ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅπου καὶ παρέδιδον τὸν νεκρὸν πρὸ τῆς ἐξωτερικῆς πύλης εἰς τοὺς ἡμετέρους ἔφημερίους, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, συνεπεῖα αὐθαιρέτου Διατάγματος τῆς Δεκανδρίας, ἐπετρόπη εἰς τοὺς Λατίνους ἱερεῖς τῶν ἐνοριῶν νὰ συνοδεύουν τοὺς νεκροὺς Ἑλληνας πρῶτον εἰς τοὺς Καθολικοὺς Ναοὺς ὅπου ἔψαλον τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν καὶ εἶτα τοὺς συνώδευον εἰς τὴν ἐκκλησίαν μας, ὅπου κατὰ πιστοποίησιν ἐνὸς Λατίνου — τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν ἀναφέρουν οἱ ἡμέτεροι εἰς τὰς αἰτήσεις των, ἃς δημοσιεύομεν περαιτέρω — εἰσῆρχοντο καὶ ἀπήγγελλον καὶ ἐντὸς τῆς ἡμετ. Ἐκκλησίας νεκρωσίμους τινὰς εὐχὰς, πρὶν ἢ παραδώσουν τοὺς νεκροὺς εἰς τοὺς ἔφημερίους μας. Καὶ τὴν κατάστασιν ταύτην δὲν ἠνέχθησαν τὰ μέλη τῆς Κοινότητος, πολλὰ ἐκ τῶν ὁποίων μετηνάστευσαν οἰκογενειακῶς εἰς Τεργέστην πιθανῶς τότε καὶ εἰς Λιβόρνον, οἱ δὲ ἀπομείναντες ὁμογενεῖς, εὐθὺς ὡς εἰσῆλθον τὰ στρατεύματα τοῦ Ναπολέοντος εἰς Βενετίαν, ἀπηύθυναν εἰς τὴν τότε προσωρινὴν Δημαρχιακὴν Ἐπιτροπὴν, δύο ἐντονωτάτας καὶ εὐθαρσεῖς διαμαρτυρίας²⁾, ἀξιοῦντες τὴν κατάργησιν τοῦ Τυραννικοῦ Διατάγματος τῆς Δεκανδρίας καὶ τὴν ἀπόδοσιν τῆς προτέρας των ἐλευθερίας ὡς πρὸς τὴν κηδείαν τῶν νεκρῶν. Καὶ ἰδοὺ ἐν τε τῷ πρωτοτύπῳ καὶ ἐν μεταφράσει τὰ ἱστορικὰ ταῦτα ἔγγραφα γραφέντα παρὰ τοῦ ἐκ Κεφαλληνίας Διονυσίου Δούσμανη.

¹⁾ Riformatori dello Studio, Buste N° 547, 548.

²⁾ Μεταξὺ τῶν 118 ὑπογραψάντων εἶναι καὶ ὁ γνωστὸς ποιητὴς Ἰωάννης Βηλαράς, ἐν Βενετίᾳ τότε διαμένων.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΙΣΟΤΗΣ

Πρώτον ἔτος τῆς Ἱταλικῆς Ἐλευθερίας

11 τοῦ Μεσιδὸρ — 29 Ἰουνίου 1797 (π. ἔθ.)

Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος τὸ ὁποῖον ἀφ' ἧς ἰδρύθη ἡ Βενετία, ἀπέδειξεν εἰς πᾶσαν ἐποχὴν τὴν σταθερὰν ἀφοσίωσιν καὶ προσήλωσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἑνετικὸν λαόν, συντέλεσαν πάντοτε ἔν τε εἰρήνῃ καὶ ἔν πολέμῳ κατὰ ξηράν, κατὰ θάλασσαν καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον, εἰς τὴν ἔθνηκὴν εὐημερίαν, ὑπέστη ἀπὸ τὴν παρελθοῦσαν Τυραννικὴν Ἀριστοκρατίαν κάθε εἶδος πιέσεως, πικρίας καὶ ἐπαχθείας. Κατὰ τὴν παροῦσαν εὐτυχῆ περίστασιν τῆς κοινῆς ἀναγεννήσεως καθ' ἣν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν ἀρχῶν τῆς ἔλευθερίας καὶ ἰσότητος, εἶναι θεμιτόν, χωρὶς νὰ ὑπάρχη φόβος τῶν κολασμῶν τῆς Ἀριστοκρατικῆς Τυραννίας εἰς κάθε πολίτην, νὰ ἐπικαλῆται τὸ δίκαιόν του, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἔλευθερία εἶναι βαθειὰ χαραγμένη εἰς τὴν ψυχὴν κάθε Ἑλληνοῦ κατὰ φυσικὸν ἔνστικτον, ὡς ὑπῆρξεν αὕτη εἰς τοὺς προγόνους των κατὰ τὴν εὐτυχῆ ἐκείνην περίοδον τῆς Ἑλληνικῆς ἀκμῆς, — ἵνα τώρα διεκδικήσῃ τὰ δικαιώματα, τὰ ὁποῖα πηγάζουσι ἀπ' αὐτὸ τὸ σταθερὸν καὶ ἀξιοσέβαστον Δημοκρατικὸν πολίτευμα, τὸ ἐν Βενετίᾳ διαμένον Ἑλληνικὸν Ἔθνος, ἐκλέγει τοὺς πολίτας Ἰωάννην Ἀργυροκαστρίτην ἐκ Κερκύρας, Ἡλίαν Κατσαίτην ἐκ Κεφαλληνίας, Νικόλαον Καραγιάννην ἐξ Ἰωαννίων καὶ Σπυρίδωνα Καλούτσην ἐκ Βενετίας ἅπαντας Ἑλληνας τὴν Ἐθνικότητα καὶ τοὺς ἐπιφορτίζει ἵνα, ἐμ-

LIBERTA

UGUAGLIANZA

Anno primo della libertà Italiana

II Messidor — 29 Giugno 1797 v. s.

La Nazione Greca che fino dalli primordii della fondazione di Venezia si conservò in ogni tempo con costante affetto et attaccamento unita al popolo Ven. o, contribuito, avendo sempre in pace ed in guerra per terra, in mare, e nel commercio, alla prosperità Nazionale, fù *dalla passata tirannica Aristocrazia depressa in ogni modo, avvilita, aggravata.*

In questo felice momento della comun rigenerazione in cui sopra le sacri basi della libertà e dell'uguaglianza, è lecito senza temere *i flagelli della Aristocratica Tirannia a tutti li cittadini di reclamar li propri diritti, ed essendo la libertà scolpita profondamente nell'animo d'ogni Greco per naturale istinto come lo fu nelli loro avi alli tempi felici della florida Grecia;* per reclamare questi diritti sopra le basi fondamentali ed auguste della Democrazia, la Nazione Greca dimorante In Venezia, deputa ed elegge li cittadini Zuane Argirocastriti da Corfù, Elia Cazzaiti dalla Cefallonia, Nicolò Caragianni di Giannina e Spiridion

φανεζόμενοι ένώπιον τής Προσωρινής Δημαρχιακής Έπιτροπής παρουσιάσουν τās καταλλήλους αίτήσεις πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Ἔθνους μας καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξουσιοδοτοῦνται ἀπὸ τοὺς κάτωθι ὑπογεγραμμένους. Ἔπονται 119 ὑπογραφαὶ ἐν οἷς καὶ τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας.

Callucci Veneto, tutti Greci Nazionai perchè a nome della Nazione abbiano a presentarsi alla Provvisoria Municipalità di Venezia ed a essa presentar le occorrenti petizioni per li interessi della Nazione, al qual fine vengono autorizzati dalle sottoscrizioni delli seguenti e sono :

Gerassimo Zigura Arcivescovo di Filadelfia, Petro Lazarovitch dalle Bocche¹⁾ ex governatore di Zupa, cittadino Andrea Radovich tenente²⁾, Nico Janovich, alf.³⁾ Gerassimo Catonich, Petro Lazarevich, Vuco Juvov, ten.colon.⁴⁾ Niedo Lazarevich maggior⁵⁾ Zuanne Sudoti, Bose Gicanovich, Gerassimo Cazzaiti dalla Cefallonia, Spiro Coraffa idem, Dionisio Dusmani idem, autore della sollecitazione⁶⁾ della Greca Nazione, Vangelin Typpaldo idem Cefall., Antonio Capadoka da Corfù, Zuan Andrea Valsamachi id., Vincenzo Arpirocastrilli id., Alan, Dalughi id., Nicolò Peloponnisio di Morea, Παναγιώτης Μουμούρης (Κέρκ.), Teodoro Asimopoulos Corfù, Panagiotti Luca di Morea, Cristodulo Vida da Giannina, Alessandro Geroparo id., Nicolò Vida da Giannina, Apostolo Giorgio Apostolopulo da Corfù, Zuanne Coroneo Vallamonte (Corfù), Pietro Typpaldo da Ceff., Σπυρίδων Δελβινιώτης (Κέρκρια⁷⁾), Angelo Licudi Corfù, Demetrio Nacca - Corfù, Costantin Catrivà - Corfù, Zuanne Pini Corfù, Spiridione Vagliano - Zante, Demetrio Vlasid - Corfù, Pietro Pavlogianni Corfù, Zuanne Lessi id., Marin Mavrogiani - Parva, Michele Pujanopulo - Corfù, Panagiotti Pieri (Corfù), Costandin Mitzi (Arta), Apostolo Furlì Tricala, Giorgio Turturi - Jannina, Spiro Mignati (Ceff.) Spiridione Barozzi dalle Bocchè, Anzolo Moro (Corfù), Paolo Typpaldo (Ceff.), Antonio Matna tenente, Spiridon Zarovitch tenente colon.o, Nicolò Spanopulo (Corfù), Anastasio Bacola (Jannina), Demetrio Cristo - Tricala, Costantin Turturi - Jannina, Cristoforo Gazzoi - Jannina, Costanti Burtia - Giannina, Demetrio Poltzo - Tricala, Spiridon Vaptimas, Giov. Raftopulo, Λάζως τοῦ Σταμάτι Ρωδίτη, Basilio Calli - Candia, Antonio Papa di Demetrio, Giacomo Mochridi (Ceff.), Marco Jupsovich da Zupa, Pietro Zelivich id., Antonio Vuccari - Zante, Spiridon Jonu - Venezia, Nicolò Orissomalli - Venezia, Zorzi Costa - Jannina, Costantin Costa - Veneto, Cristoforo Bantimpuni da Tricala di Rumetta, Antonio Milinovich dal Risano, Pano Papadatos - Santa Maura, Giorgio Costa - Arta, Costantin Maneta - Patrasso, Demetrio Costa - Arta, Zuanne Lucich - Bocche, Polioronio Bozzoli - Jannina, Stefano Michiel - Jannina, Teodoro Bolodima (Jan.) Demetrio di Giorgio Stathi - Jannina, Giorgio Raftopulo - Zante, Spiridon Costa - Ve-

¹⁾ Dalle Bocche di Cattaro.

²⁾ Ὑπολοχαγός.

³⁾ Σημαιοφόρος.

⁴⁾ Ἀντισυνταγματάρχης.

⁵⁾ Ταγματάρχης. Ὅλοι αὐτοὶ εἶναι Ἑλληνορθόδοξοὶ Δαλματοὶ, ἀξιωματικοὶ τῆς Δαλματικῆς ἔθνοφρουρᾶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας.

⁶⁾ Συντάκτης τῆς αἰτήσεως ταύτης.

⁷⁾ Τρεῖς μόνον ὑπογραφαὶ εἶναι ἑλληνιστί.

Καὶ ἰδοὺ ἡ αἴτησις ἦν ἀπηύθυναν οἱ ὡς ἄνω διορισθέντες πληρεξούσιοι :

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΙΣΟΤΗΣ

Πρώτον ἔτος τῆς Ἰταλικῆς Ἐλευθερίας

11 Μεσσιδῶρ — 29 Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1797 (π. ἔθ.)

Πρὸς τὸ Κομιτᾶτον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδύσεως τῆς προσωρινῆς Δημαρχίας.

Πολῖται Δημαρχιακοί,

Ὁ Δεσποτισμὸς τῆς Ποντηφικῆς Ρωμαϊκῆς Αὐλῆς, δεσμεύων τὰ ἀνθρώπινα πνεύματα, ἔτι μᾶλλον ἐξηπλώθη ἐπὶ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, πολυειδῶς καταδιωχθὲν καὶ τυραννηθὲν, ἐν τούτοις ὅμως δὲν ἐθεώρησεν ἑαυτὴν ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐλὴ ἱκανὴν νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν βίαν τῆς καὶ ἐπὶ τῶν κηδεῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦτο πιστοποιοῦν αἱ Μπόλλαι τοῦ Λέοντος τοῦ 10^{ου} καὶ κατόπιν ἡ τοῦ Παύλου 3^{ου}, αἱ ὁποῖαι παραχωροῦν εἰς τοὺς Ἕλληνας πλήρη ἐλευθερίαν ὡς πρὸς τὰς κηδεῖας, ἀπαγορεύουν μάλιστα εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ τὸν λατινικὸν κλήρον νὰ ἀναμιγνύωνται ἢ νὰ ἐνοχλοῦν τοὺς Ἕλ-

ncto, Antonio Gavaglia - Zante, Demetrio Cassinali - Corfù, Gerolamo Papà - Veneto, Zuane Velludo, Giorgio Velludo, Joan Lazzarovich capitano, Nicolò Vlassopulo, Diamanti Micho Chroni - Jannina, Michali Chroni - Jannina, Cristodulo Caterina - Corfù, Demetrio di Giorgi Pistò - Triccala, Jani Teod. Pistò id., Costanti Tomo - Jannina, Giovanni Vellara da Glannina, Nicola Arghiri - Jannina, Ghiorghi Carassonidi da Euo, Antonio Eugenio & figli da Scio, Nikitas Papalopighis da Zante, Christo Diamanti - Santa Maura, Costandi Bakolla - Jannina, Nicolaos Turturis - Jann., Demetr. Giov. Lagourdi, Giov. Ginachi - Corfù, Polimero Paulin, Cristo Spitelli - Arta, Michel Olich, Zorzi Callocrisso (Corfù), Nicolò Delvinioti Corfù, Anast. Rosa - Jann., Giov. Anastasi - Giannina, Zorzi Richi - Corfù, Teodoro Securo - Zante, Gerassimo Gorgorini, Demetrio Velludo, Panagioli Lappo.

LIBERTA

UGUAGLIANZA

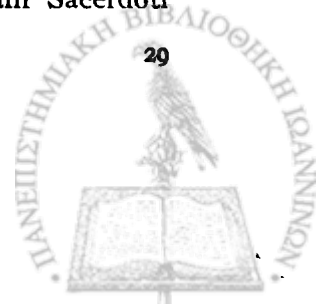
Anno primo della libertà Italiana

11 Messidor — 29 Giugno dell'anno 1797 v. s.

Al Comitato di Pub.a Istruzione della Municipalità Provvisoria.

Cittadini Municipalisti,

Il dispotismo della Pontificia Romana Corte, vincolando gli umani spiriti molto più si estese sopra la Nazione Greca, in vari modi perseguitata e tiraneggiata, pure non si credette essa stessa lecito di estender la sua violenza sopra alli funerali dei greci, e fanno sopra ciò fede le Bolle di Leone X* e l'annessa di Paolo Terzo che accordano alli Greci liberi di loro funerali anzi divietano alli Sacerdòti

ληνας ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου. Τῆς ἐλευθερίας ταύτης χαίρουν πανταχοῦ οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ συνεπεία μιᾶς αὐθαιρεσίας τῆς Ἀριστοκρατικῆς ἐξουσίας τῆς παρελθούσης Κυβερνήσεως, ἀπεστερήθησαν, δι' ἐνὸς βιαίου Διατάγματος τοῦ καταργηθέντος ἤδη Συμβουλίου τῶν Δέκα, καὶ ἐξηναγκάσθησαν οἱ Ἕλληνες τῆς πόλεως ταύτης νὰ χρησιμοποιοῦν Λατίνους Ἱερεῖς τῶν σχετικῶν ἐνοριῶν, ἵνα συνοδεύουν πρὸς ταφὴν τοὺς νεκροὺς των. Ἡ Ἑλληνικὴ Θεοσκεία ἔχει τελετὰς καὶ ἔθιμα ἰδιαίτερα εἰς τὰς κηδεῖας, μηδαμῶς συνάδοντα μὲ τὰ ἐν ταῖς λατινικαῖς ἐκκλησίαις κρατοῦντα καὶ ἵνα μὴ παραβαίνουν τὰς διατάγας, εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ ὑφίστανται τὴν βαρεῖαν δαπάνην διπλῶν νεκρωτίμων ἀκολουθιῶν ἢ ὅποια αὐξάνει ἀναλόγως τῆς ἀπληστίας τῶν ἐνδιαφερομένων. Ὑπὸ τοιαύτας λυπηρὰς συνθήκας, ὡς εἶναι παγκοίνως γνωστόν, τὸ εἰρημένον ἐπαχθὲς Διάταγμα ἐπέδρασε τοσοῦτον ἐπὶ τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων ὥστε, κατὰ τὴν ἔκδοσίν του ἦτοι κατὰ τὸ ἔτος 1767 περίπου¹⁾, ἐπηκολοίθησαν αἱ μεταναστεύσεις. Μέγας ἀριθμὸς Ἑλλήνων συναποκομιζῶν τὰ ἐπάροχτά του μετόρησεν εἰς Τεργέστην, ἔνθα μετέφερε τὰς οἰκογενείας, τὰς περιουσίας καὶ τὴν ἐμπορικὴν δρᾶσιν. Πολλοὶ ἄλλοι φθάσαντες εἰς γεροντικὴν ἡλικίαν καὶ φοβούμενοι μὴ ὑποστοῦν κηδεῖαν ἐναντίαν τοῦ δόγματός των, ἐγκατέλειψαν, μὲ τὰς περιουσίας των, τὴν Βενετίαν.

Ἦδη τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς κοινῆς ἀναγεννήσεως καθ' ἣν οἱ ἱεροὶ τίτλοι τῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος δέον νὰ χρησιμεύσουν ὡς βάσις διὰ τὴν γενικὴν εὐημερίαν, τὴν στιγμὴν ταύτην ὅτε ὑμεῖς ἐλεύθεροι Ἀντιπρόσωποι ἐνὸς ἐλευθέρου λαοῦ, ἀπεφα-

e clero Latini, intrigarsene o molestare li Greci in tal proposito. Godono di tal facoltà dapertutto li Greci, ma per un abuso del potere Aristocratico del passato Governo, furono in questa città con un violento decreto del cessato Consiglio di X, privati et obbligati a servirsi delli preti Latini delle rispettive Parocchie, per condurre alla sepoltura li morti della loro Nazione. La religione Greca tiene dei riti e costumanze particolari nelli funerali che per nulla si addattano alle pratiche delle Chiese Latine, quando per non trasgredirli, conviene loro addattarsi al gravoso dispendio di doppi funerali accresciuto dall'altrui cupidigia. In tali luttuose circostanze, com'è universalmente notorio, tale pesante decreto influi tanto nell'animo dei Greci, che all'epoca del medesimo nell'anno 1766 incirca, succedettero l'emigrazioni: quantità di individui Greci che asportando le loro facoltà si portarono a stabilirsi a Trieste conducendo seco le loro famiglie e la loro commercial industria. Molti altri giunti in età senile, pavendando un funerale contrario alli loro riti, abbandonarono con le loro facoltà Venezia.

In questo momento di comun rigenerazione, in cui li sacri titoli di libertà

¹⁾ Τὸ συννημένον εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν ἔντυπον Διάταγμα τῆς Δεκανδρίας φέρει χρονολογίαν 22 Φεβρουαρίου 1768.

σίσετε νὰ ἐπιμεληθῆτε καὶ τῆς ὑποθέσεως τῶν κηδεῶν, ἐμφανίζεται τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, τὸ διαμένον ἐν Βενετία, πάντοτε ἠνωμένον καὶ προσηλωμένον εἰς τὸν Ἑνετικὸν λαόν, εὐθύς ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἰδρύσεως τῆς πόλεως ταύτης καὶ ζητεῖ ἀπὸ ὑμᾶς, ἐν ὀνόματι ἀκριβῶς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος, νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ ἓνα τόσο ἐπαχθῆ δεσμὸν καὶ νὰ τῷ παραχωρηθῇ, ἵνα χωρὶς καμμίαν ἀπολύτως ἐξάρτησιν ἀπὸ τὰς Ἐκκλησίας καὶ τὰς λατινικὰς Ἐνορίας, ἐπιτρέπεται ἐφεξῆς εἰς τοὺς Ἕλληνας ἱερεῖς των, νὰ ἐκφέρουν τοὺς νεκροὺς ἀπὸ τὰς κατοικίας των καὶ νὰ τοὺς συνοδεύουν πρὸς ταφὴν — ἔτοιμοι νὰ τηρήσουν τοὺς κανονισμοὺς ἐκείνους οὓς ἠθέλετε διαγράψει ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν κηδεῶν ἐν γένει — ὡς ἐπίσης ἵνα τηροῦν ἐφεξῆς βιβλίον θανάτων, ὡς ἤδη τηροῦν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ των διὰ τὰς βαπτίσεις καὶ γάμους. Ἐκατὸν εἴκοσι περίπου ἄτομα, τὰ ἀποτελοῦντα τὴν πλειοψηφίαν τοῦ Ἔθνους καὶ ἰδίᾳ τὴν ἄπορον καὶ ἀληθῶς δημοκρατικὴν τάξιν αὐτοῦ, ἀπὸ τὴν Ὑμετέραν Εὐθύτητα ἀναμένουν τὴν δικαίωσιν τῶν αἰτημάτων των, πρὸς ἀνακουφίσιν των καὶ πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ὁμοεθνῶν των ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Ἀνατολικοῦ Βένετο καὶ τῆς ὑπολοίπου Ἑλλάδος, οἱ ὅποιοι ἐπὶ τοιοῦτω ἀκούσματι θὰ αἰσθανθοῦν ἔτι μεγαλειτέραν ἀδελφικὴν προσήλωσιν πρὸς τὸν Ἑνετικὸν λαόν καὶ θὰ προστρέξουν ὄχι μόνον διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς κοινῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ θὰ συντελέσουν ἵνα ἀνθήσῃ εἰς τὴν πόλιν ταύτην τὸ Ναυτικόν, ἡ Βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον.

Ἑγεία καὶ Συναδέλφωσις

Νικόλαος Καραγιάννης, Ἰωάννης Ἀργυροκαστρίτης,
Σπυρίδων Καλούτσης, Ἡλίας Κατσαῖτης

πληρεξούσιοι

ed eguaglianza, devono formare la base della comun felicità, in questo momento Voi liberi rappresentanti di un popolo libero, avete determinato di estender le virtuose cure dell'affar funerario, si presenta la Nazione greca, dimerante in Venezia, sempre unita ed attaccata al popolo Veneto, fino dai primordi della fondazione di Venezia e Vi domanda appunto in nome della libertà e dell' eguaglianza, d'esser svincolata da tal pesante legame e che le venga accordato senza veruna dipendenza dalle Chiese e Parrocchie Latine, sia lecito alli loro Sacerdoti Greci portarsi a levar li morti della loro Nazione e condurli alla sepoltura, pronti ad osservar li metodi e regole che crederete prescrivere sopra l'articolo funerario nelle provvidenze che sietè per emanare come pure d'instituire come si pratica nella loro chiesa per li battezzati e maritati. Cento e venti individui in c.a, che costituiscono la maggioranza della Nazione e la parte povera e veramente democratica della med.a, dalla Vostra equità l'attendono per loro conforto e per conforto dei loro Connazionali delle isole del Veneto Levante e del restante della Grecia che a tal annunzio si conformeranno sempre più nel fraterno attaccam.o del popolo Veneto

ed accorreran non solo alla difesa della comun libertà ma a concorrere in questa città a far Vi fiorire la Marina, l'industria ed il commercio.

Salute e Fratellanza

*Nicolò Caragiani, Giovanni Argirocastriti,
Spiridion Calucci, Elia Cazzaiti*

Deputati

*
**

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ὑποβολὴν τῆς αἰτήσεως, τὸ Κομιτᾶτον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἐξέδωκε διάταγμα διὰ τοῦ ὁποίου κατηγοεῖτο τὸ παλαιὸν τῆς Δεκανδρίας, καὶ ἐπετρέπετο εἰς τοὺς Ἑλληνας ἱερεῖς νὰ παραλαμβάνουν ἐκ τῶν οἰκῶν τοὺς ἀποθνήσκοντας ὁμογενεῖς καὶ νὰ τοὺς συνοδεύουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν ταφὴν. Τὸ διάταγμα ὑπέγραψαν οἱ ἐντεταλμένοι: Rota πρόεδρος καὶ τὰ μέλη Falier, Gritti καὶ Collalto. Ἄλλ' ἄλλως ἔδοξε τῷ Προέδρῳ τῆς Δημοσυχικῆς Ἐπιτροπῆς Bembo ὅστις παρεκράτησε τὸ Διάταγμα, ἵνα ἐν τῷ μεταξὺ ἐρωτηθῇ καὶ ὁ Λατινικὸς Κλῆρος ἐπὶ τοῦ ἀνακινήθεντος ζητήματος. Ἀλλὰ μετὰ τρεῖς περίπου μῆνας (17 Ὀκτωβρίου 1797) διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Campoformio ἡ Ἐνετία περιήλθεν εἰς τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ τὸ φλέγον τὴν Ἑλληνορθόδοξον Κοινότητα ζήτημα παρέμεινεν ἔκκρεμὲς καὶ μόλις διεκανονίσθη τῷ 1810.

Ἐνδιαφέρον παροῦσιάζει τὸ εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν ταύτην συνημμένον πιστοποιητικὸν τοῦ ἐφημερίου τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος ἐν Ριάλτῳ ὑπὸ χρονολ. 19 Ἰουλίου 1797, ἔχον οὕτω: πιστοποιῶ ὅτι, ὁ Ἰωάννης Φελίκης τοῦ ποτε Ἀναστασίου ἐξ Ἰωαννίνων, ἑλληνικῆς ἐθνικότητος, ἀποθανὼν τῇ 17 Ἰουνίου 1797, τὴν ἐπομένην 18 μετεκομίσθη ἐκ τῆς οἰκίας του μετέσσαρας ἱερεῖς εἰς τὴν ἐκκλησίαν μου συμφώνως μετὰ τὴν τάξιν ποὺ ἐπικρατεῖ διὰ τοὺς ἰδικούς μας νεκρούς ψαλείσης εἶτα τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας, συνωδεύσαμε τὸν νεκρὸν μέχρι τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν, ὅπου εἰσελθόντες ἀπηγγείλαμεν τὰς συνήθεις προσευχὰς τὰς διαγραφόμενας ἀπὸ τὸ Ρωμαϊκὸν δόγμα καὶ κατόπιν ἐγκατελείψαμεν τὸν νεκρὸν εἰς τοὺς ἱερωμένους Ἑλληνας καὶ τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ μετὰ τὸν Στέφανον Θεοδώρου Γεώργιον θανόντα τῇ 9 Φεβρουαρίου 1788 ὡς καὶ μετὰ τὸν Γεώργιον Φελίκην τῷ 1792. Εἰς πίστωσιν ἐξεδόθη τὸ παρόν».

*Ὁ ἐφημέριος Giov. Battista Gasparini
della Chiesa di San Giovanni Elemosiniere.*

Μιχαήλ Δαμασκηνός. — Ἰωάννης Κόπριος

καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἁγ. Γεωργίου ἐν Βενετία

Τὸν διασημότερον τῶν Ἑλλήνων ἀγιογράφων Μιχαήλ τὸν Δαμασκηνὸν ἀνεύρομεν ἐγγεγραμμένον εἰς τὸ Μητροῶν τῆς Ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἐν Βενετία ὑπὸ ἔτος 1577: Michel da Maschin pitor di zexia ¹⁾ καὶ μέχρι τοῦ 1582. Καθ' ὅλα τὰ ἔτη ταῦτα ἐπλήρωνε τὴν καθωρισμένην ἑτησίαν συνδρομὴν καὶ ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰς Γεν. Συνελεύσεις τῶν μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος, ἔνθα τῇ 20 Μαρτίου 1581 ὑπέβαλεν ὑποψηφιότητα ἵνα ἐκλεγῆ ὡς μέλος τοῦ Διοικούντος Συλλόγου τῶν Τεσσαράκοντα καὶ Προσθήκης, ὡς εἰς τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Κρήτης καὶ συνυποψήφιοί του τότε ἦσαν: Θεόδωρος Λομπάρδος, Δημήτριος Κορέσης, Γεώργιος Νοταρᾶς, Κωνσταντῖνος Ἐπισκοπόπουλος, Γεώργιος Δουκατάρης, Γεώργιος Σκορδίλης καὶ Λουκάς Μούζιας. Ἀλλ' ἀπέτυχε, συγκεντρῶσας ἐπὶ 48 ψηφοφορησάντων τὰς 24 εὐνοϊκὰς καὶ τὰς ἄλλας ἐναντίας. Οὗτος ὑπέβαλε καὶ ἐκ νέου ὑποψηφιότητα τῇ 9 Ἀπριλίου ἰδίου ἔτους ἵνα ἐκλεγῆ, ὡς εἰς τῆς Προσθήκης, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν ἀπέτυχε συγκεντρῶσας μόνον 35 *ναι* καὶ 25 *ὄχι*, ἀναδειχθέντων τῶν συνυποψηφίων συμπατριωτῶν τοῦ Νικολάου Διάκου διὰ 59 κατὰ μιᾶς καὶ Μιχαήλ Πάνδημου διὰ 49 κατὰ ἕνδεκα.

Μετὰ τὸ 1582 ἀνεχώρησεν ἐκ Βενετίας καὶ τῷ 1588 τὸν συναντῶμεν ἐν Ἡρακλείῳ τῆς Κρήτης ὡς μαρτυροῦν τὰ κάτωθι ἐπίσημα Πρακτικά τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος.

Capitolare I σελ. 77. — 1588 ²⁾ *1 Σεπτεμβρίου.* — dovendosi con l'ajuto del omnipotente Dio dar principio a depenzer la nra Chiesa cosi per conseguir il lasso del q.m. Jacomo Samariari come pure darle quel ornamento et perfecion che ciascun di noi desidera, l'anderà parte che sia condotto di Candia in qsta città Mistro Michel Damaschinò pittor per depenzer di dentro qsta chiesa et che aciò possi venir in viaggio sia accomodato de duc. 25 delli danari della Comessaria del q.m. J° Samariari da esser scontati dalle sue mercedi, e fu presa con 22 contro 9.

(*Μετάφρ.*). — «Προκειμένου μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ νὰ κάμωμεν ἔναρξιν νὰ ζωγραφίσωμεν τὴν ἐκκλησίαν μας μὲ τὸν σκοπὸν ἵνα ἀφ' ἑνός, ἐπιτύχωμεν τὸ κληροδότημα τοῦ ποτε κ. Ἰακώβου Σαμαριάρη ³⁾ καὶ ἀφ' ἑτέρου ἵνα τῆς

¹⁾ Ἡ ciesa ὡς λέγουν σήμερον οἱ Ἑνετοὶ = ἐκκλησία.

²⁾ Ὁ Δαμασκηνὸς προσεκλήθη εἰς Βενετίαν κατὰ τὸ 1588 ὡς κατωτέρω θὰ ἴδωμεν καὶ ὄχι τὸ 1586 ὡς ἔγραψεν ὁ Βελοῦδος (ἐν Ἑλλ. Ὁρθοδ. Ἀποικ. σελ. 37).

³⁾ Ἐκλεκτὸν μέλος τῆς Ἑλλην. Κοινότητος, Ζακύνθιος τὴν πατρίδα, ἀποθνήσκων ἀφῆκε 1000 δουκάτα διὰ τὴν διακόσμησιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἕτερα 1000 διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ κωδωνοστασίου.

δώσωμεν ἐκείνην τὴν διακόσμησιν καὶ τελειότητα ποὺ ὁ καθείς ἐξ ἡμῶν ἐπιθυμεῖ, ὑποβάλλεται πρότασις ἵνα μετακληθῆ ἀπὸ τὴν Κρήτην εἰς τὴν πόλιν ταύτην ὁ μαστρο Μιχαὴλ Δαμασκηνὸς ζωγράφος, ἵνα ζωγραφίσῃ ἐσωτερικῶς ταύτην τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἵνα ἠμπορέσῃ νὰ ταξειδεύσῃ νὰ τῷ σταλοῦν δουκ. 25 ἀπὸ τὰ χρήματα τῆς Ἐπιτροπείας τοῦ ποτε κ. Ἰακώβου Σαμαριάρη καὶ τὰ ὅποια θὰ κρατηθοῦν κατόπιν ἀπὸ τὴν ἀμοιβὴν του». Καὶ ἐγένετο δεκτὴ ἡ πρότασις μὲ 22 ψήφους κατὰ 9.

Ἄλλ' ὁ Δαμασκηνὸς δὲν εὔρεν ἀρκετὰ τὰ 25 δουκάτα τῆς προκαταβολῆς καὶ ἔγραψεν ἐξ Ἡρακλείου τὴν 24 Ὀκτωβρίου 1588 ἵνα τῷ στείλουν τοῦλάχιστον ἐξήκοντα καθόσον ἤθελε νὰ ἀφήσῃ καὶ μικρόν τι ποσὸν εἰς τὴν οἰκογένειάν του, ὡς μανθάνομεν ἀπὸ τὸ κάτωθι πρακτικόν:

1589 Μαρτίου 9. — (εἰς τὸ ἴδιον Βιβλ. πρακτικῶν I σελ. 80).....concluso che si dovesse scriver in Candia a mistro Michel Damaschinò depentor per venir in qsta città et con l'intervento di mistro Zuane Depentor Cipriotto far quella deliberation che a questo Capitolo paresse migliore, al qual essendo stato scritto pare che per sue lettere de 24 hottobre passato risponde non poter venir se prima non se li mandì ducati 60 si per spesa di viaggio come per accomodar la casa sua da esser poi scontati in tanto lavoro si propone si habbi da far dar in Candia a domino Mistro Michel Damaschinò depentor Duc. sessanta da 6.4 et per caucion della chiesa nostra si costituisce piezo e pagator in caso non venisse con li primi violi delle vendemie di Agosto prossimo venturo del presente millesimo, m. Andrea Germani a refar la chiesa.

De si 32 de no 2. et fu presa.

(*Μετάφρ.*) — Ἀπεφασίσαμεν προηγουμένως νὰ γράψωμεν εἰς Ἡράκλειον εἰς τὸν μαστρο Μιχαὴλ Δαμασκηνὸν ζωγράφον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν ταύτην καὶ μὲ τὴν συμμετοχὴν τοῦ μαστρο Ἰωάννου ζωγράφου Κυπριώτου τὰ λάβωμεν ἐκείνην τὴν ἀπόφασιν ποὺ ἤθελε φανῆ ἢ καλλιτέρα εἰς τὸν ἡμέτ. Σύλλογον καὶ ὄντως ἐγράψαμεν εἰς τὸν εἰρημένον ὅστις δι' ἐπιστολῆς του ἀπὸ 24 Ὀκτωβρίου παρελθόντος, ἀπαντᾷ ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἔλθῃ ἂν προηγουμένως δὲν τοῦ σταλοῦν δουκ. 60 τόσον δι' ἔξοδα τοῦ ταξειδίου ὅσον καὶ δι' ἀνάγκας τοῦ σπιτιοῦ του, καὶ τὰ ὅποια νὰ ἀφαιρεθοῦν κατόπιν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του, γίνεται πρότασις ἵνα σταλοῦν εἰς Ἡράκλειον¹⁾ εἰς τὸν κύριον Μαστρο Μιχαὴλ Δαμασκηνὸν ζωγράφον δουκ. 60 τῶν 6.4 καὶ δι' ἀσφάλειαν τῆς Ἐκκλησίας μας προσφέρεται ὡς ἐγγυητὴς καὶ πληρωτὴς — ἐν ἣ περιπτώσει δὲν ἤθελεν ἔλθῃ μὲ τὰ πρῶτα ἰστιοφόρα τοῦ τρυγητοῦ τοῦ προσεχοῦς Αὐγούστου ἐνεστῶτος ἔτους — ὁ κ. Ἀνδρέας Γερμανῆς ἵνα ἀποζημιώσῃ τὴν ἐκκλησίαν».

¹⁾ Εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης συνητήσαμεν εἰς τι ἔγγραφον τῆς 27 Ἰουνίου 1587: Ἀγνήν Δαμασκηνοπούλαν καλογραῖαν ἐν Ἡρακλείῳ.

Ἐψήφισαν εἰς τὸ ναὶ 32 καὶ εἰς τὸ ὄχι δύο καὶ ἐπεκυρώθη ἡ πρότασις».

Διὰ τοῦ ἰδίου πρακτικοῦ ἐδόθη ἐντολὴ εἰς τὸν ἄνω ἀναφερθέντα Ἰωάννην Κύπριον ζωγράφον¹⁾ (Zuane depentor de Cipro) νὰ ἐτοιμάσῃ ἐν τῷ μεταξὺ τις σκαλωσιές καὶ ὅ,τι χρειάζεται ἵνα ἅμα ὡς ἔλθῃ ὁ Δαμασκηνὸς ἀρχίσῃ ἀμέσως ἡ ἐργασία τῆς διακοσμῆσεως τοῦ θόλου καὶ τῷ δίδονται δι' ἕξοδα Δουκάτα τριάκοντα, τῇ 27 Ἀπριλίου 1589.

Ἄλλ' ὁ Δαμασκηνὸς δὲν ἦλθε καὶ ὁ Σύλλογος συνελθὼν εἰς συνεδρίασιν τὴν 9 Νοεμβρίου 1589 ἀπεφάσισε νὰ ἀναθέσῃ τὴν διακόσμησιν τοῦ θόλου εἰς τὸν «ἐπίσης κατάλληλον διὰ τοιοῦτον ἔργον Ἰωάννην τὸν Κύπριον ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν τοῦ ἐκλαμπροτάτου Τιντορέττο καὶ ἰδοὺ τὸ σχετικὸν πρακτικόν. (Βιβλίον ὡς ἄνω σελ. 82). 1589 Νοεμβρίου 11).

—.... «et vedendo che non fu eseguita la parte di far venir di Candia M. Mastro Damachinò, nemeno si sa se è per venir nè quando, ritrovandosi in questa città mastro Zuane depentor cipriotto *persona idonea e sufficiente* a tal opera. Sia preso che con l'ajuto di Dio et della S.ma Trinità si debba metter man et dar principio alla pittura cupa adoperando per Maestro il predetto M. Zuane Cipriotto et che tuttavia procurare la venuta de maestro Michelin Damachinò Sop^o justa la parte de 9 Marzo 1589, spendendo il lasso de q. m. Giacomo Samaritari con questa espressa condition et dichiarazione che per satisfatione del pnte nro Cap^o et della natione, aciò l'opera si faccia di quella maggior excellentia et perfettione che da tutti noi è desiderata si habbi di adoperar *per visitator et consultor et corrector di sop^o opera il Mag^o Tentoretto*, si in riguardo i diseni et figure che siano proportionate come l'altre si in circostantie et con il parer et ausilios uo continuar, costruendo però il stil, habiti, figure et aeri greci seconda ricerca la vera arte greca et così si habbi a continuar fino ulter^a deliberation del pnte Capitolo.

De si 31, de no 7 et fu presa.

(Μετάφρ.). — «Βλέποντες ὅτι δὲν ἐξετελέσθη ἡ ἀπόφασις τῆς μετακλήσεως ἐκ Κρήτης τοῦ κ. μαστρο Δαμασκηνοῦ, καὶ οὔτε εἶναι γνωστὸν ἂν καὶ πότε θὰ ἔλθῃ καὶ ἐπειδὴ εὐρίσκεται εἰς τὴν πόλιν ταύτην ὁ μαστρο - Ἰωάννης ζωγράφος Κύπριος, πρόσωπον ἱκανὸν καὶ ἐπαρκές διὰ τοιοῦτον ἔργον, νὰ γίνῃ ἀπόφασις ὅπως, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἀγιωτάτης Τριάδος, ἐπιληφθῶμεν καὶ ἀρχίσωμεν τὴν εἰκονογράφησιν τοῦ θόλου χρησιμοποιοῦντες ὡς ἀρχιτεχνίτην (maestro) τὸν εἰρημένον κ.

¹⁾ Δὲν ἦτο ἱερωμένος — ὡς ἔγραψεν ὁ κ. Σισιλιᾶνος εἰς τὸ ἄλλως τε περισπούδαστον ἔργον του «Ἑλληνες Ἀγιογράφοι μετὰ τὴν ἄλωσιν» σελ. 28 — οὔτε καὶ ἐφημέριος συνεπῶς τοῦ Ἀγ. Γεωργίου.

Ἰωάννην Κύπριον, χωρὶς νὰ παύσῃ ἢ ἐνέργεια πρὸς μετάκλησιν τοῦ δηθέντος Μιχαλάκη Δαμασκηνοῦ, συμφώνως τῇ ἀποφάσει ἀπὸ 9 Μαρτίου 1589, δαπανῶντες πρὸς τοῦτο τὸ κληροδότημα τοῦ ποτε κ. Ἰακώβου Σαμαριάρη, ἀλλὰ μὲ τὸν ἀκόλουθον ὄρον καὶ τὴν ὄρητὴν δήλωσιν: πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ παρόντος ἡμῶν Συλλόγου καὶ τοῦ Ἔθνους ἵνα τὸ ἔργον γίνῃ ὅσον τὸ δυνατόν ὑπέροχον καὶ τέλειον, ὡς πάντες ἡμεῖς ἐπιθυμοῦμεν, νὰ ὑποχρεωθῇ ὁ εἰρημένος νὰ χρησιμοποιήσῃ ὡς ἐπόπτην, σύμβουλον καὶ διορθωτὴν τοῦ ἐν λόγῳ ἔργου τὸν ἐκλαμπρότατον *Τιντορέττον*, τόσον ὡς πρὸς τὰ σχέδια καὶ τὰς μορφὰς νὰ εἶνε ἀνάλογοι μὲ τὰς ἄλλας, ὅσον καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ, κατὰ τὰς περιστάσεις, μὲ τὴν συμβουλὴν καὶ βοήθειάν του, ζωγραφίζων ὁμῶς τὸν θυθμόν, τὰ ἐνδύματα, τὰς μορφὰς καὶ τὰς ἐκφράσεις Ἑλληνικάς, ὡς ἀπαιτεῖ ἢ ἀληθῆς Ἑλληνικὴ τέχνη, καὶ οὕτως ἄς ἀκολουθήσῃ νὰ γίνηται μέχρι νεωτέρας ἀποφάσεως τοῦ παρόντος Συλλόγου».

Ἐψήφισαν ὑπὲρ τῆς προτάσεως 31, κατ' αὐτῆς 7 καὶ ἐγένετο ἀποδεκτὴ.

* *

Ὁ Ἰωάννης Κύπριος ἐτέθη ἐπὶ τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον καὶ ἐπεράτωσε μετὰ ἔνδεκα περίπου μῆνας, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ἐπομένου πρακτικοῦ: «1590 Ὀκτωβρ. 4... ἀποφασίζεται νὰ δοθοῦν Δουκάτα 220 εἰς τὸν Ἰωάννην ζωγράφον ἐκ Κύπρου διὰ τὸν
» Παντοκράτορα καὶ 16 περίξ εἰκόνας¹⁾ ἃς ἐζωγράφησε ὡς καὶ διὰ μερικὰς διακο-
» σμήσεις».

* *

Κλείοντες τὸ περὶ Δαμασκηνοῦ καὶ Κυπρίου κεφάλαιον σημειοῦμεν ὅτι, ὡς προκύπτει ἀπὸ μίαν ἐγγραφὴν εἰς τὸ ἡμερολόγιον τῆς Κοινότητος, ὁ Μιχαὴλ Δαμασκηνὸς ἐζωγράφησε, πλὴν τῶν γνωστῶν, καὶ μίαν μικρὰν εἰκόνα τοῦ προστάτου τῆς Ἀδελφότητος, ἦτοι τοῦ Ἁγ. Νικολάου καὶ Ἰδοῦ ἢ σχετικὴ ἐγγραφή:

«1606 Ἰανουαρ. 29 εἰς τὸν Γεώργιον Πλούτινον ἐμετρήθησαν δουκάτα 18, πα-
» ρόντων καὶ τῶν ζωγράφων Μάνου Τζαφορνάρη καὶ Γιάννη Καλογερά, διότι ἔκαμε
» περίξ τῆς μικρᾶς εἰκόνας τοῦ Ἁγ. Νικολάου, γενομένης παρὰ τοῦ Μιχ. Δαμασκηνοῦ
» (pittura a mano de Michel Damasciino), ἐν διάδημα ἀργυροῦν ἐπιχρυσωμένον καὶ
» τὴν περιέβαλε μὲ μίαν κορνίζαν ἀπὸ ἔβενον καὶ ψηφιδωτὰ ἐκ μαργάρου²⁾ (madre-

¹⁾ Ὁ μοναδικὸς θόλος τοῦ Ναοῦ τοῦ Γεωργίου ἔχει διάμετρον περὶ τὰ 10 μέτρα καὶ ὕψος περὶ τὰ 6-7 ἀπὸ τῆς βάσεως. Εἰς τὸ μέσον εἶναι ὁ Παντοκράτωρ διαστάσεων περίπου 4 τετραγωνικῶν μέτρων καὶ ὀλόγουρα οἱ 12 Ἀπόστολοι, ἡ Παναγία, ὁ Μιχαὴλ Ἀρχάγγελος καὶ 4 ἑξαπτέρυγα. Εἰς τὴν δευτέραν σειρὰν κάτω τῶν Ἀποστόλων καὶ ὀλόγουρα εἶνε ἄλλαι 30 εἰκόνες περίπου ἁγίων, ἀγνόστου ζωγράφου, ἴσως τοῦ ἐκ Κερκύρας Θωμᾶ Μπατᾶ ἢ Μπαθᾶ εἰς ὃν θὰ ἀφιερῶσμεν ἰδιαίτερον Κεφάλαιον, καὶ ὅστις ἐν τῇ διαθήκῃ ἀναφέρει ὅτι εἰργάσθη διὰ τὴν Ἐκκλησίαν.

²⁾ Κοινῶς σαντέφι.

» peria). Ἡ εἰκὼν αὕτη ἐκτίθεται κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ προστάτου εἰς τὸ μέσον τῆς
 » Ἐκκλησίας¹».

Palma il Giovane. — Θωμᾶς Μπατᾶς. — Ἰωάννης Γκουλάσος²)

Ἐφοῦ εἶχε προχωρήσει ἄρκετὰ ἡ Εἰκονογράφησις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, ὁ Σύλλογος συνήλθε τὴν 20^{ην} Νοεμβρίου 1897 καὶ ἔλαβε, διὰ πρακτικοῦ, ἀποφασίαν ἵνα διακοσμηθῇ αὕτη καὶ δι' εἰκόνων ἐκ μωσαϊκοῦ καὶ πρὸς τοῦτο κατὰ τὴν συνεδρίασιν ταύτην ὑπεβλήθη πρὸς ἔγκρισιν ἐν ἰχνογράφημα τοῦ ἐξοχωτάτου Jacopo Palma, detto il Giovane, διὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν τῷ Ἱερῷ, ἵνα γίνῃ μὲ μωσαϊκὰ εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς κόγχης, ἦν εἰς τὸ κάτω μέρος εἶχε ζωγραφίσει ὁ Μιχαὴλ Δαμασκηνός.

Τὸ ὄνομα τοῦ τότε μεγάλου ζωγράφου Palma παρέσυρε τοὺς ἀποτελοῦντας τὸν Σύλλογον, οἱ ὅποιοι ἐνῶ εἰς τὴν πρώτην ψηφοφορίαν ἐφάνησαν διστακτικοὶ — τοῦ σχεδίου μὴ συγκεντρώσαντος τὰ καθωρισμένα $\frac{2}{3}$ τῶν ψήφων διὰ τὴν ἔγκρισιν, ἦτοι 23 κατὰ 12 — εἰς τὴν ἐπανάληψιν τῆς ψηφοφορίας τὸ ἐνέκριναν διὰ 27 κατὰ 8. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ, ἤρχισεν ἡ ἀντίδρασις μεταξὺ τῶν μὴ ψηφισάντων. Τὸ σχέδιον δὲν ἦτο κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν τεχνοτροπίαν καὶ αἱ μεμπιμοιρίαι καὶ διαμαρτυρίαι προῦκάλεσαν μετὰ ἐννέα περὶπου μῆνας νέαν συνεδρίασιν καθ' ἣν ἐλήφθη νέα ἀπόφασις ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ἐπομένου πρακτικοῦ:

«1589 Σεπτεμβρίου 3. — Ληφθείσης ἀποφάσεως ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τούτου, τὴν
 » 20^{ην} Νοεμβρίου παρελθόντος ἔτους, ἵνα γίνῃ διὰ μωσαϊκῶν ἢ εἰκόνων τοῦ Κυρίου
 » Ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ Ἱερῷ, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ σχεδίου τοῦ ἐξοχωτάτου Palma
 » Jacopo, ἀλλ' ἐπειδὴ κατόπιν ἐγεννήθησαν διάφοροι δυσαρέσκαιαι λόγῳ τοῦ ὅτι δὲν
 » ἠὲχαριστήθησαν ἀπὸ τὸ σχέδιον πολλοὶ ἐκ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, καθόσον ἡ τεχνο-
 » τροπία (maniera) δὲν εἶναι σύμφωνος μὲ τὸ ἡμέτερον δόγμα, συνεπειὰ τούτου, πολλοὶ
 » κινούμενοι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδουν εἰς τὴν θέσιν ταύτην νὰ γίνῃ μία εἰκὼν,
 » συμφώνως μὲ τὰ παλαιὰ ἔθιμα (uso antico) καὶ πρὸς τὴν εὐσεβῆ (divota) Ἑλληνι-
 » κὴν τεχνοτροπίαν, παρήγγειλαν τὸν αἰδεσιμώτατον Ἱερομόναχον Ἰωάννην Γκουλάσον
 » καὶ τὸν κ. Θωμᾶν Μπατᾶν καθηγητὰς ἀμφοτέρους τῆς Ἑλληνικῆς Ζωγραφικῆς (pro-
 » fessori di pittura greca), ἵνα ὁ καθεὶς ἐκ τούτων κάμῃ ἐν ἐπιμελεημένον σχέδιον
 » τῆς εἰκόνης καὶ πράγματι ἔκαμαν τὰ σχέδια καὶ τὰ παρουσίασαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν
 » εἰς δημοσίαν θέαν. Μόλις τὰ εἶδεν ὁ ἐξοχώτατος Palma παρέλαβε τὸ σχέδιόν του
 » καὶ ἐξαλείψας τὴν ζωγραφίαν ὅλης τῆς κεφαλῆς τὴν ξαναέκαμε καὶ παρουσίασε καὶ
 » αὐτὸς τὸ σχέδιον εἰς τὴν δημοσίαν θέαν πλησίον τῶν ἄλλων δύο καὶ τώρα δέον νὰ

¹) Ἀτυχῶς δὲν ὑφίσταται σήμερον.

²) Ἡ Γουλᾶσος (Gulasso) ὡς ἀνεγνώσαμεν ἀλλαχοῦ.

» γίνῃ ἢ ψηφοφορία ἐπὶ τῶν τριῶν καὶ ἐκεῖνο ποῦ θὰ λάβῃ περισσοτέρας ψήφους θὰ » ἐγκριθῇ», καὶ ἔλαβε τὸ σχέδιον Ἰωάννου Γκουλάσου εἰς τὸ ναὶ 8 εἰς τὸ ὄχι 22, τὸ σχέδιον Θωμᾶ Μπατᾶ εἰς τὸ ναὶ 20 εἰς τὸ ὄχι 10, τὸ σχέδιον τοῦ ἔξοχωτάτου Palma εἰς τὸ ναὶ 11 εἰς τὸ ὄχι 19.

Καὶ ἐνεκρίθη συνεπῶς τὸ τοῦ Μπατᾶ.

*
* * *

Καὶ εὐλογον γεννᾶται ἤδη τὸ ἐρώτημα: ποῖος εἶναι ὁ Μπατᾶς¹⁾ οὗτος ὁ καθηγητῆς τῆς Ἑλληνικῆς Ζωγραφικῆς, ὁ ἀνιμετωπίσας νικηφόρος τὸν πολὺν Palma: Τὴν ἀπάντησιν μᾶς δίδουν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ πρακτικὰ τῆς Κοινότητος καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ διαθήκη του. Ἀπὸ τὰ πρῶτα μανθάνομεν ὅτι οὗτος κατήγετο ἐκ Κερκύρας, ὅτι εἶχεν ἐγγραφῆ εἰς τὸ Μητρώον τῆς Ἀδελφότητος ὑπὸ ἔτος 1581 καὶ διετέλεσε μέλος ταύτης μέχρι τοῦ 1598, ὅτι τῷ 1588 εἶχεν ἐκλεγῆ ὡς εἰς ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων Κερκύρας εἰς τὸν Σύλλογον τῶν 40 καὶ Προσθήκης καὶ ὅτι τέλος τῷ 1590 εἶχεν ἀναδειχθῆ βικᾶριος — τὸ τρίτον μετὰ τὸν πρόεδρον ἀξίωμα ὅπερ κυρίως ἀφείρα εἰς τὰ τῆς ἐκκλησίας — καὶ ὡς τοιοῦτος παρέμεινε ἐπὶ μίαν τριετίαν. Ἀλλὰ τὰ σπουδαιότερα στοιχεῖα, ἅτινα προκύπτουν ἐκ τῆς διαθήκης του, εἶναι ὅτι οὗτος ἐζωγράφιζε καὶ κατὰ τὴν Ἰταλικὴν τεχνοτροπίαν καὶ ὅτι εἶχε μαθητευόμενον τὸν Ἐμμανουὴλ ἢ Μάνον Τζανφορνάρην περὶ οὗ θὰ ἀσχοληθῶμεν εὐρύτερον, ἀποκαλύπτοντες τὰ ἀνεκδότους πληροφορίας ἅς συνεκεντρώσαμεν.

Καὶ ἰδοὺ τώρα τὰ κυριώτερα ἀποσπάσματα τῆς διαθήκης του.

Βενετία 11 Ἀπριλίου 1599²⁾. — Θωμᾶς Μπατᾶς τοῦ ποτε Νικολάου ἐκ Κερκύρας. . . ἀφίνω Δουκάτα 1000 τῶν ὁποίων τὸ ἔσοδον θὰ καρπῶται ἢ σύζυγός μου, ἐφ' ὅσον ζῆ καὶ μετὰ τὸν θάνατόν της νὰ διατίθεται πρὸς ὑπανδρείαν ὀρφανῶν παρθένων Ἑλληνίδων. Ἐν τυχὸν ἤθελε συστηθῆ Μοναστήριον διὰ Καλογραιῆς, θέλω τὸ εἰσόδημα — ἀντὶ τῶν παρθένων — νὰ διατίθεται ὑπὲρ τῶν Καλογραιῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔχουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ παρακαλοῦν Κύριον τὸν Θεὸν δι' ἐμέ.

¹⁾ Εἰς τὴν διαθήκην εἶναι Thomio (= Θωμᾶς) Battà. Εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς Κοινότητος σημειοῦται πότε ὡς Patha πότε ὡς Batha. Εἰς δὲ τὰ Necrologi (archivio di Stato - Provveditori alla Sanità) ὑπάρχει ἡ ἑξῆς ἐγγραφὴ: 14 Ἀπριλίου 1599 Tomio de Batista, greco, ἐκ πυρετοῦ καὶ κατάρρου μετὰ ὀκταήμερον ἀσθένειαν». Ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι οὗτος εἶχε προπάτορα ὀνόματι Βαπτιστὴν καὶ ἐπειδὴ ἐν Βενετίᾳ τὸν Battista τὸν συντομέουσιν εἰς Batta, τὸ ἀκριβὲς ὀνοματεπώνυμον του εἶναι πιθανώτατα: Θωμᾶς Βαπτιστῆς τοῦ Νικολάου· περαιτέρω θὰ συναντήσωμεν καὶ ἄλλον ζωγράφον: Zorzi de Batta, ἴσως συγγενῆ του, προτερόχρονον ἐν Βενετίᾳ διότι φέρεται ἐγγεγραμμένος τῷ 1560. Εἰς δὲ τὴν Μοῆν τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου ἐπὶ τῆς νησίδος Ἰωαννίνων ἀνεύρομεν μίαν εἰκόνα παλαιᾶν — πιθανῶς τοῦ 16^{ου} ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ 17^{ου} — ἡμικατεστραμμένην, ἀλλὰ καλῆς τέχνης μὲ τὴν κάτωθι ἐπιγραφὴν: «Μάρκος Βαθᾶς ἔγραφεν». Μήπως τυχὸν ὁ Βαθᾶς οὗτος εἶναι τῆς αὐτῆς οἰκογενείας μὲ τὸν ἄνω Θωμᾶν;

²⁾ Archivio di Stato, Notaio Nicola Doglion Busta 344 Test^o N° 588.

«Ἐπικυρῶ τὴν ὑπόσχεσιν ἣν ἔκαμα εἰς τοὺς αἰδεσίμους Ἱερομονάχους τοῦ Ἁγίου Ὅρους¹⁾ διὰ δουκάτα 100, τὰ ὅποια θέλω νὰ τοῖς σταλοῦν. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῶν Γραικῶν ἀφίνω δουκ. 25 καὶ εἰς τὸν Μητροπολίτην Φιλαδελφείας ἐν ἀπὸ τὰ δύο ἀργυρᾶ ποτήρια—καὶ νὰ τὸ ἐκλέξῃ ὁ ἴδιος τῆς ἀρεσκείας του—ὡς ἐπίσης μισὴ δωδεκάδα περοῦνια ἀργυρᾶ καὶ μισὴ δωδεκάδα χουλιάρια, ὁμοίως. Εἰς τὰς Μοναχὰς ἀνὰ ἐν δουκάτον. Εἰς τὸν Μάνον Τζαφουρνάρην μαθητευόμενόν μου²⁾ (a Mano Dzaforuari mio garzon) ὅλα τὰ ἰχνογραφήματά μου (disegni) τόσον τὰ Ἑλληνικῆς ὅσον καὶ τὰ Ἰταλικῆς (all' Italiana) τεχνοτροπίας, ἐπίσης ὅλα τὰ μάρμαρα³⁾ ὡς καὶ τὰ ἄλλα ποῦν τοῦ ἔκαμα. Εἰς τὴν ὑπηρέτριάν μου Μαρίαν δουκ. 25 ἐκτὸς τοῦ μισθοῦ της καὶ ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μείνῃ μετὰ τὴν γυναῖκα μου. Καὶ ἂν θελήσῃ νὰ ὑπανδρευθῇ, καὶ νὰ πάρῃ ἄνδρα Ἑλληνα νὰ τῆς δοθοῦν καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἐπιπλα, ἥτοι κρεβάτι, στρῶμα, παραπετάσματα κ.λ.π. Ἐν ὅμως δὲν ὑπανδρευθῇ μετ' Ἑλληνα νὰ μὴ τῆς δοθῇ τίποτε.

«Εἰς τοὺς πτωχοὺς κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς θανάτου μου νὰ δοθοῦν δουκάτα 10. Θέλω νὰ ψαλῆ ἢ νεκρώσιμος ἀκολουθία κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν δόγμα καὶ νὰ γίνουν ὅλα τὰ συνήθη διὰ τὰς κηδείας, νὰ ταφῇ δὲ ὁ νεκρὸς μου ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας εἰς καλὴν θέσιν, ὅπως ἀξίζει εἰς τὴν μακρὰν μου ὑπὲρ αὐτῆς ὑπηρεσίαν⁴⁾.

Ἐπιτρόπους καὶ ἐκτελεστάς ἀποκαθιστῶ τὸν Ἀνδρέαν Στίνι ὡς καὶ τὸν Μητροπολίτην Φιλαδελφείας».

Ἁ Συμβολαιογράφος, Νικόλαος Δολιάν.

Ἐδημοσιεύθη ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τῇ 14 Ἀπριλίου 1599.

*
* *

Ἐμμανουὴλ Τζαφουρνάρης

Οὗτος ἐμαθήτευσεν, ὡς εἶδομεν, παρὰ τῷ Κερκυραίῳ Καθηγητῇ τῆς ζωγραφικῆς ἐν Βενετίᾳ, Θωμᾷ Μπατᾶ, ὅστις διὰ διαθήκης τῷ ἀφῆκεν ὅλα τὰ σχέδιά του τῆς τε Ἑλληνικῆς καὶ Ἰταλικῆς τεχνοτροπίας.

¹⁾ Ἐκ τοῦ σημείου τούτου καταφαίνεται ὅτι οὗτος ἐμαθήτευσε πιθανώτατα ἐκεῖ.

²⁾ Ὡς γνωστὸν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀλλὰ καὶ βραδύτερον καὶ δὴ καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς Ἑνετικῆς Ἀριστοκρατίας, ἀπὸ τοῦ 1500 καὶ ἐντεῦθεν, ἐν Βενετίᾳ ὑπῆρχον αἱ ἐπαγγελματικαὶ ὁργανώσεις (arti e mestieri) ἐκάστη τῶν ὁποίων εἶχεν αὐτόνομον διοίκησιν. Προκειμένου δὲ νὰ ἐγγραφῇ τις μέλος καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἄδειαν ἐξασκήσεως, ὤφειλε προηγουμένως νὰ διέλθῃ τὰ καθωρισμένα ἔτη ὡς garzone (μαθητευόμενος) καὶ εἶτα ὑπεβάλλετο εἰς ἐξετάσεις, ἕκαστος ἐν τῇ τέχνῃ ἣν ἐξέμαθε καὶ ἐπιτυχῶν ἠδύνατο νὰ ἐξασκήσῃ δι' ἴδιον λογαριασμὸν τὴν οἰανδήποτε τέχνην, διότι ὅλαι αἱ τέχναι ἀδιακρίτως ἦσαν ὁργανωμέναι καὶ κοινούς εἶχον τοὺς κανονισμούς.

³⁾ Μαρμαρὶ ἐννοοῦνται καὶ αἱ προτομαὶ ἐκ μαρμάρου καὶ ἄλλα κομποτεχνήματα καὶ διόλου παράδοξον νὰ ἦτο καὶ γλύπτῃς ὁ Μπατᾶς.

⁴⁾ Ἐκ τούτου συνάγομεν ὅτι οὗτος εἰργάσθη καὶ διὰ τὴν εἰκονογράφησιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τὸ Μητροῦρον τῆς Ἑλλην. Ἀδελφότητος εὐρίσκειται ἐγγεγραμμένος ὡς ἔπεται : «Manuel Zanfornari da Corfou 1600» καὶ διετέλεσε συνεχῶς μέλος μέχρι καὶ τοῦ 1631.

Ἐν Βενετία εὐρίσκόμενος, ἐνυμφεύθη κατὰ τὸ 1605 — δὲν ἔχομεν σαφεῖς ἐνδείξεις — τὴν Ἑλένην τοῦ Θωμᾶ Σοδερίνη ἐκ Κύπρου καὶ ἀπέκτησε τὸν Ἰζάν Θεόδωρον, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἐπομένης ἐγγραφῆς :

«1606 30 Ἰανουαρίου (ἐν. ἔθ.) Ἰζάν Θεόδωρος τοῦ Ἐμμανουὴλ Ἰζανφουρνάρη καὶ Ἑλένης ἐβαπτίσθη παρὰ τοῦ Πανιερωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Φιλαδελφείας κ. Γαβριήλ. Ἀνάδοχοι Δημήτρ. Γονέμης, Θωμᾶς Φλαγγίνης, Ἰούλιος Σοδερίνης».

Τῇ 7 Φεβρ. 1607 ἐβαπτίσθη ὁ δεύτερος υἱὸς τοῦ Ἀνδρέως ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας, τὴν 29 Ἰανουαρ. 1609 ὁ τρίτος Θωμᾶς¹⁾ ἢ Τόμιος, ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἀρχιεπισκόπου καὶ τέλος τὴν 30 Ἰουνίου 1611 ἐβαπτίσθη ἡ θυγάτηρ του Ριόζα ὑπὸ τοῦ ἰδίου Φιλαδελφείας.

Εἰς τὰ βιβλία βαπτίσεων καὶ γάμων ἀνεύρομεν τὸν Ἐμμ. Ἰζανφουρνάρη ὡς ἀνάδοχον ἢ παρὰνυμφον, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἦτοι. ἀπὸ τοῦ 1599-1627, ἔνθα ἀναφέρεται πότε ὡς Ἐμμανουὴλ καὶ πότε ὡς Μάνος καὶ μόνον τὸ 1615 εἰς τινα βάπτισιν προστίθεται καὶ τὸ ἐπάγγελμα «ζογράφος»²⁾.

Ὁ πατὴρ τοῦ Ἰζανφουρνάρη ὠνομάζετο Γεώργιος ὡς τοῦτο μανθάνομεν ἀπὸ μίαν διαθήκην (Testamenti Notaiο Doglionι, φάκελλος 344. διαθήκη ἀριθμ. 473) ὑπὸ χρονολογίαν 20 Ὀκτωβρίου 1605, ἔνθα ὑπογράφει ἰδιοχείρως ὡς μάρτυς : «εγὼ εμμανουὴλ υἱος του ποτε Ἰζόρτζη Ἰζανφουρνάρη μαρτιρὸ, παρακαλετὸς μάρτυρας καὶ εἰς τὸν ὄρκον μου»³⁾.

Ἀνεμίχθη καὶ εἰς τὰ Κοινοτικά ὁ Ἰζανφουρνάρης. Οὕτω τὴν 3 Δεβρίου 1623 μέλος ὦν τοῦ Συλλόγου, ὡς εἰς τῶν ἀντιπροσώπων Κερκύρας, ἐξελέγη ὡς Βικάριος. Ἀλλὰ μετὰ δύο ἔτη ἦτοι τὴν 1^{ην} Ἰουνίου 1625 συνήλθεν ὁ Σύλλογος πρὸς ἀνάδειξιν νέου βικαρίου εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ Ἰζανφουρνάρη, ἀναχωρήσαντος ἐκ Βενετίας, (per far un vicario in loco di Manoli Zanfornari partito da Venezia). Πλὴν ἡ ἀπουσία του ὑπῆρξεν ὀλιγόμηνος, διότι εἰς τὸ Μητροῦρον ἐξηκολούθει κατ' ἔτος νὰ ἀνανεώσῃ τὴν συνδρομὴν καὶ δὲν ὑπάρχει καμμία διακοπὴ ἀπὸ τοῦ 1600 ἕως τὸ 1631.

Εἰς τὸ Μητροῦρον εἶναι ἐγγεγραμμένη καὶ ἡ σύζυγός του «Elena consorte di

¹⁾ Οὗτος ἐνυμφεύθη α) ἐν Βενετία τῇ 10 Αὐγούστου 1633 τὴν Καικιλίαν Ἰζάν Ἀντόνιο Σιδερίνη, ἱερουργούντος τοῦ πανιερωτ. ἀρχιεπ. Κεφαλλ. καὶ Ζακύνθου Κον Νικοδήμου Μεταξά καὶ διέπρεψεν ἐν Βενετία, καταλαβὼν τρεῖς τὴν προεδρείαν τῆς Ἑλλην. Κοινοτικῆς καὶ ἀποκτῆσας τὸν τίτλον τοῦ Ἐξοχωτάτου.

²⁾ Τὰ ὀνοματεπώνυμα τῶν ἀναδόχων τὰ ἐσημείωνον οἱ ἐφημέριοι.

³⁾ Ὁ Ἰζανφουρνάρης ἠθέλησε νὰ μεταφράσῃ τὴν συνήθη φράσιν τῶν μαρτύρων «pregato et giurato» τὸ pregato σημαίνει ὅτι προσήρχοντο προσκαλούμενοι, ὅχι ἐπὶ πληρωμῇ.

α) Παρὰνυμφος ὁ Θωμᾶς Φλαγγίνης.

Emanuel Zanfornari figlia del S-r¹) Tomaso, ἀπὸ τοῦ 1623 μέχρι τοῦ 1629 καὶ ἀπὸ τοῦ 1638 μέχρι τοῦ 1646.

*
* *

Τὸν Ἐμμανουὴλ Τζανφουρνάρην ἀνεύρομεν καὶ εἰς τὸ Rodolo²) τῆς Ἐκκλησίας ἐνθα τῷ 1611 ὑπογράφων ἰδιοχείρως «Ἐμμανουὴλ Τζανφουρνάρης» (καὶ ὄχι Τζὰν Φουρνάρι) προσφέρει Δουκ. 10. τῷ 1613 Δουκ. 5. τῷ 1614 Δ. 2. τῷ 1615 Δ. 1. τῷ 1617 Δ. 2. τῷ 1618 Δ. 5. τῷ 1624 Δ. 2. τῷ 1628 Δ. 2. τῷ 1629 Δουκ. 2 καὶ τῷ 1630-25 Αὐγούστου Δ. 2. Καὶ εἰς ὅλας τὰς σελίδας, ὡς ἄνω, ὑπογράφει ἰδιοχείρως.

Ἄλλας πληροφορίας ἔχομεν ἀπὸ τὴν διαθήκην τοῦ υἱοῦ του Θωμᾶ γενομένην ἐν Βενετίᾳ τῇ 14 Φεβρουαρίου 1651 (Συμ/φος Alessandri — φάκελλος 1139 Διαθήκη ἀριθ. 267). «Ἐγὼ ὁ Θωμᾶς, γράφει, Τζανφουρνάρης τοῦ ποτε Ἐμμανουὴλ δικηγόρος ἀφίνω τοῦ ἁγ. ἀδελφοῦ μου Ἀνδρέα δουκάτα δύο χιλιάδας καὶ τοῦ ἀγαπητοῦ μου ἀδελφοῦ Θεοφύλακτου δουκάτα 1000 καὶ δύο πίνακας ἑλληνικῆς τεχντροπίας (alla greca) ποὺ ἔχω στὸ σπίτι μου καὶ ἅς ἐκλέξη ὁ ἴδιος τῆς ἀρεσκείας του».

Κατὰ ταῦτα, ὁ Θεοφύλακτος Ἱερομόναχος ὁ Τζανφουρνάρης, ὁ λόγιος οὗτος καὶ καλλιγράφος, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὰ βιβλία βαπτίσεων καὶ γάμων καὶ ὅστις διετελέσεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἐφημέριος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν πρωτότοκον υἱὸν τοῦ Ἐμμανουήλ, τὸν Τζὰν — Θεόδωρον ὅστις περιβληθεὶς τὸ ἱερατικὸν σχῆμα μετέτρεψε τὸ «Θεόδωρος» εἰς «Θεοφύλακτος».

Ἀπὸ τὴν διαθήκην ἐπίσης μανθάνομεν ὅτι ὁ Θωμᾶς, ὁ ἐξοχώτατος, ἦτο πλουσιώτατος, ὅτι εἶχεν ἔπαυλιν ἔξω τῆς Βενετίας εἰς τὸ Strà, ἐνθα καὶ ἀπεβίωσεν ὄχι ἀκόμη πεντηκοντούτης — τῇ 8^η Ἰουνίου 1656 καὶ μεταξὺ ἄλλων ἀφήκε δουκ. 4000 εἰς μίαν ἀνεψιὰν τῆς γυναικὸς του ἣν εἶχε εἰς τὸ σπίτι του ὡς ψυχοπαῖδα, ὡς καὶ δουκ. 500 εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Γεωργίου τῶν Ἑλλήνων, ἵνα ταφῆ ἐντὸς αὐτῆς, παραπλεύρως τοῦ τάφου τῆς μητρός του, τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ὅτι ὁ πατὴρ του ἀπέθανε μακρὰν τῆς Βενετίας ἐνθα μετὰ τὸ 1631 χάνονται τελείως τὰ ἴχνη.

*
* *

Κλείοντες τὸ περὶ Ἐμμανουὴλ Τζανφουρνάρη—ἐνὸς ἀπὸ τοὺς καλλιτέρους βυζαντινοὺς ἀγιογράφους—κεφάλαιον σημειοῦμεν ὅτι παρὰ τῇ Ἑλλήν. Κοινότητι Βενετίας, πλὴν τῶν δύο γνωστῶν φορητῶν εἰκόνων του, ἦτοι «Ἡ Κοίμησις τοῦ Ἁγ. Σπυρί-

¹) = Signor.

²) Ἡ διαθήκη εἶναι τῆς Μορεζίνας ἐκ Κων/πόλεως χήρας τοῦ ποτε Νικολῶ Βολοντέρο ἀπὸ τὰ Γιάννινα, ἡ ὁποία, «μὴ ἔχουσα κανένα εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον» μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της ἀφίνει εἰς τὸν ἱερομόναχον τοῦ Μαρμαρᾶ (Κων πόλεως) Ματθαῖον Κολιτσιδὴν ἀρχιμανδρίτην ὅλα τὰ ὑπάρχοντά της. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Ἁγ. Γεωργίου δουκ. 30. Εἰς τὸν Μητροπολίτην Φιλαδελφείας 20 καὶ εἰς τοὺς ἐφημέριους δουκ. 10.

δωνος» χρονολογούμενη: 1595 και ἡ «Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας», φυλάσσεται καὶ ἑτέρα εἰκὼν του, παριστώσα τὴν Θεοτόκον Βρεφοκρατοῦσαν — τοῦ τύπου τῆς Ἀμολύντου — διαστάσεων 84 × 64 καὶ με ὑπογραφὴν: «Ἐμμανουὴλ Τζανφουρνάρη χεῖρ».

**Ἰωάννης Βλαστός. — Ζάνες Πουνιαλέττος. — Ἐμμανουὴλ Τζάνες
Μπουναλῆς καὶ Κωνσταντῖνος Τζάνες**

Πρῶτον ἐν Βενετίᾳ συναντῶμεν τὸν ἱερέα Γεώργιον Βλαστόν τὸν ὁποῖον ὁ Γαβριὴλ Σεβήρος ὑπέδειξε τῷ 1579, κατόπιν ἐξουσιοδοτήσεως τῆς Ἑλλην. Ἀδελφότητος, ὡς ἀντιπρόσωπόν του. Οὗτος ἐστάλη τῇ 22 Ἰουλίου 1583 εἰς Κων/πολιν, κομιστὴς μιᾶς ἀπαντητικῆς ἐπιστολῆς τῆς Ἑλλ. Ἀδελφότητος πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, δι' ἧς ἀπεποιοῦντο τὴν προταθεῖσαν ἀνακήρυξιν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Γεωργίου εἰς Σταυροπήγιον. Ὁ Γεώργιος Βλαστός ἐπωνομάζετο Πουνιαλέτος, ὡς τοῦτο φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῆς Κοινότητος καὶ ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ βιβλία τὰ ἐκτυπωθέντα ἀπὸ τοῦ 1586-1599 παρὰ τῷ Ἑνετικῷ Τυπογραφείῳ Zanetto, «ἐπιμελεία καὶ διορθώσει Γεωργίου ἱερέως τοῦ Βλαστοῦ ἐπονομαζομένου Πουνιαλέτου». Υἱὸς τούτου εἶναι ὁ Ἰωάννης Βλαστός, ἱερεὺς ἐπίσης ὡς μαρτυρεῖ τὸ κάτωθι πρακτικόν: ¹⁾

«1589 Μαρτίου 9. — Ἐκτιμῶντες τὰς καλὰς ὑπηρεσίας τῶν ἱερέων Γεωργίου (Zorzi) καὶ Ἰωάννου (Zuane) Βλαστοῦ τῶν λεγομένων Πουνιαλέτι (ditti Pugnaletti), εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς ἱερεῖς Πουνιαλέττους, πατέρα καὶ υἱὸν (alí doi pretti Pugnaletti padre e figliolo) ἀποφασίζομεν νὰ δοθοῦν δουκ. 50 ἥτοι ἀνὰ 25, ἵνα ὑπηρετήσουν ὡς ψάλται. — Ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτὴ διὰ ψήφων 29 κατὰ 5.

Ὁ Ἰωάννης Βλαστός ἐξελέγη τῷ 1584 ἐφημέριος τῆς Ἐκκλησίας Ἁγ. Γεωργίου τῶν Γραικῶν καὶ τῷ 1586 ἀνεεώθη ἡ ἐκλογὴ δι' ἄλλα δύο ἔτη με ψήφους 34 κατὰ 2 (συνεδρίασις 13 Ἀπριλίου 1586).

Καὶ φθάνομεν εἰς τὸ 1598 ὅτε εὐρίσκομεν εἰς τὸ ἡμερολόγιον τῆς Κοινότητος τὰς κάτωθι ἐγγραφάς: «1598 Αὐγούστου 15: a Zuane Vlastò per un disegno £ 16.10 ²⁾ καὶ 1599 Μαΐου 13 ³⁾: a Zuane Pugnaletto per il disegno fatto de S. Zuane e di nostra madona Benedetta ⁴⁾ £ 13 καὶ τέλος τὴν ὑπὸ χρονολογίαν 16 Δεκεμβρίου 1599 ⁵⁾: ducati 10 contadi a Prete Zane Pugnaletto resto di doi figure, pittura de

¹⁾ Capitolare I σελ. 78.

²⁾ = Εἰς τὸν Ἰωάννην Βλαστόν δι' ἑν σχέδιον.

³⁾ = Εἰς Ἰωάννην Πουνιαλέττον διὰ τὸ σχέδιον ποῦ ἔκαμε τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου καὶ τῆς Παναγίας τῆς Εὐλογημένης.

⁴⁾ Εἶναι αἱ δύο ψηφιδωταὶ εἰκόνες τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου αἱ ὁποῖαι περιστοιχίζουσι τὸν ἐπὶ θρόνον καθήμενον Ἰησοῦν Χριστόν. οὗτινος τὰ σχέδια ἐν συναγωνισμῷ μετὰ τοῦ Palma, ἔδωκεν ὁ Θωμᾶς Μπατᾶς.

⁵⁾ Τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν 10 Ἰανουαρίου 1599 (ἐν. ἔθ.) ἦτοι 1600, ὑπάρχει καὶ ἡ ἐγγραφὴ διὰ δουκ. 24 μετρηθέντα εἰς τὸν Ἰάκωβον Βασιλάκην (Jacomo Vassilaki) ὅστις δὲν εἶναι ἐν

mosaico ἦτοι: δουκάτα 10 μετρηθέντα εἰς τὸν ἱερέα Γιάννην Πουνιαλέτον, ὑπόλοιπον διὰ δύο εἰκόνας, ζωγραφισθῆναι διὰ ψηφιδωτόν».

Ἐναντιοβήτητον προκύπτει ἀπὸ τὰς ἐγγραφὰς ταύτας τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἰωάννης Βλαστός ὁ ἐπονομαζόμενος Πουνιαλέτος μὲ τὸν Zuane ἢ Zane Pugnaletto, *εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον*.

Ὡστε ἐσφαλμένη εἶναι ἡ γνώμη τοῦ κ. Σπ. δὲ Μπιάζη ἦν ἐπανέλαβεν ὁ κ. Δ. Σισιλιάνος (Ἑλληνες Ἀγιογράφοι — σελ. 61) ὅτι δῆθεν ὁ Ἰωάννης Βλαστός ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Τζάνε.

Υἱοὶ τούτου εἶναι, ὁ Φραντσέσκος, ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ Ἐμμανουήλ καὶ ὁ Μαρίνος. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐν Βενετία τότε ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι οἰκογένειαι μὲ τὸ ἐπώνυμον Βλαστός τόσο ἀπὸ τὰ Χανιά ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν Ρεθύμνην, ὁπόθεν κατήγετο καὶ ὁ Ἰωάννης Βλαστός — καὶ τοῦτο φαίνεται ἀφ' ἐνός μὲν ἀπὸ τὸ Μητρῶον τῆς Ἀδελφότητος, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἀπὸ τὸ περὶ Σχολῆς Κεφάλαιον, ἐνθα τῷ 1614 ἐδίδασκεν ὁ ἐκ Ρεθύμνης Νικόλαος, ἱερεύς, ὁ Βλαστός, ἀσχετος πρὸς τοὺς περὶ οὗ ὁ λόγος Βλαστός, οἱ ὅποιοι ἀκριβῶς πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἶχον τὴν παρωνυμίαν «Πουνιαλέτοι» — συνέπεσε δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν νὰ ἔλθῃ εἰς Βενετίαν καὶ ἄλλη οἰκογένεια Πουνιαλέτων ἐκ Μήλου, διὰ ταῦτα ὁ διασημότερος τῶν τεσσάρων εἰρημένων ἀδελφῶν, ὁ Ἐμμανουήλ, ἐνῶ ἀφ' ἐνός ἐγκατέλειπε τὸ ἐπώνυμον Βλαστός, ἵνα μὴ συγχέηται μὲ τοὺς ἄλλους ὁμωνύμους, καὶ προσέλαβεν ὡς ἐπώνυμον τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς του Ζανε — καὶ πρὸς τιμὴν ἀναμφιβόλως τοῦ γεννήτορός του καλοῦ τότε ζωγράφου, παρ' οὗ καὶ ἐδιδάχθη τὴν ζωγραφικὴν — ἐξ ἄλλου δὲ τὴν παρωνυμίαν «Πουνιαλέτος» τὴν μετεσημάτισεν εἰς Μπουνιαλῆς, ἐνῶ οἱ ἀδελφοὶ του καὶ ἀνεψιοὶ του, ὡς κατωτέρω θὰ ἴδωμεν, ἐπονομάζονται πότε Πουνιαλέτοι καὶ πότε Μπουνιαλῆδες.

*
* *

Καὶ ἤδη ἐρχόμεθα νὰ ἀποκαλύψωμεν τὰ ἀνευρεθέντα δι' ἓνα ἕκαστον ἐκ τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν ἀνέκδοτα στοιχεῖα.

Περὶ τοῦ Φραντσέσκοι γνωρίζομεν ὅτι εἶχε νυμφευθῆ κάποιαν Βερναρδίναν καὶ ἀπέκτησεν υἱὸν ὀνόματι Ἰωάννην καὶ θυγατέρα Ζαμπέταν· περὶ τοῦ Ἰωάννου δὲν ὑπάρχει καμμία ἐγγραφὴ εἰς τὰ βιβλία βαπτίσεων τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, τὰ ὅποια ἀρχοῦνται ἀπὸ τοῦ 1599 καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἰδίως ἔτη παρουσιάζουν κενά.

Περὶ τῆς Ζαμπέτας γνωρίζομεν ὅτι ἐβαπτίσθη τὴν 6 Αὐγούστου 1611: «Ζαμπέτα τοῦ Φραντσέσκο δὲ Zuane καὶ Βερναρδίνας, ἐβαπτίσθη σήμερον ὑπ' ἐμοῦ Ἀρσεβίου τοῦ Ἱερομονάχου.

καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον μετὰ τοῦ Ἀντωνίου Βασιλάκη τοῦ Aliense, ὡς νομίζει ὁ κ. Σισιλιάνος (ἐνθ. ἄνωτ. σελ. 61). Ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ Μητρῶου τῆς Ἀδελφότητος οἱ Βασιλάκαι ἦσαν τρεῖς, σύγχρονοι, Ἀντώνιος Βασιλάκης, Ἰάκωβος Βασιλάκης καὶ Ἰωάννης Βασιλάκης.

Ὁ δὲ Ἰωάννης ἐνυμφεύθη τῇ 3 Μαρτίου 1636 τὴν Αἰκατερίνην τοῦ ποτε Ἰακώβου Μπόνια καὶ ἀπέκτησεν δύο θυγατέρας: τὴν Μπέταν καὶ τὴν Φιορίναν καὶ ἓνα υἱόν, τὸν Ἐμμανουήλ καὶ ἰδοὺ αἱ ἐγγραφαὶ τοῦ Βιβλίου βαπτίσεων α) Μπέτα τοῦ Ἰωάννου δὲ Francesco Πουνιαλέτου καὶ Αἰκατερίνης ἐβαπτίσθη σήμερον ὑπὸ Θεοφυλάκτου Ἱερομονάχου τοῦ Τζουνφουρνάρη. 22 Ἰανουαρίου 1637» β) «Ἐμμανουήλ τοῦ Ἰωάννου de Francesco Πουνιαλέτου καὶ τῆς Αἰκατερίνης ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω τῇ 19 Ἰανουαρίου 1639» γ) Φιορίνα τοῦ Ἰωάννου Πουνιαλέτου καὶ Αἰκατερίνης ἐβαπτίσθη σήμερον ὑπ' ἐμοῦ Προχόρου Ἱερομονάχου τοῦ Γιαλούρη. 1641 Φεβρουαρίου 6».

Χαρακτηριστικὸν ὡς πρὸς τὸ ἐπώνυμον καὶ τὰ παρωνύμια εἶναι τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἐμμανουήλ οὗτος, τοῦ Φραγκίσκου Πουνιαλέτου, ἐπειδὴ εἶχε βραδύτερον καὶ πρωτεξάδελφον — υἱὸν τοῦ θείου του Κωνσταντίνου μὲ τὸ ὄνομα Ἐμμανουήλ — ἀπέβαλε τὸ ἐπώνυμον τοῦ Τζάνε καὶ τὴν παρονομασίαν Πουνιαλέτου καὶ ἐνυμφεύθη τὴν 15 Ἰβρίου 1672 τὴν Δωροθέαν Καναζοπούλαν, ὡς Μανώλης Βλαστός, ὑπὸ τοῦ ἱερέως Ἐμμανουήλ τοῦ Παδοβά, ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ τὴν σχετικὴν ἐγγραφὴν εἰς τὸ Βιβλίον Γάμων.

Καὶ ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τὸν Φραγκίσκον.

Ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὸν Κωνσταντίνον Τζάνε Μπουνιαλῆν ἢ Πουνιαλέτον, τὸν ὑποδιάκονον καὶ διδάσκαλον τῆς ζωγραφικῆς ὡς κατωτέρω ἀναφέρεται. Οὗτος εἶχε σύζυγον ὀνόματι Καλὴν ἢ Καλίτσαν¹⁾ καὶ ἔσχε δύο υἱοὺς — τὸν Ἐμμανουήλ καὶ Γεώργιον — καὶ μίαν θυγατέρα, τὴν Ἀντωνίαν:

α) «1662 - Ἰουνίου 2. — Ἐμμανουήλ Κωνσταντίνου Ζάνε λεγομένου Μπουνιαλῆ καὶ Καλίτσας ἐβαπτίσθη ὑπ' ἐμοῦ ἱερέως Ἀντωνίου τοῦ Μπούμπουλη».

β) «1655 - Νοεμβρίου 26. — Ἀντωνία θυγάτηρ τοῦ Κωνσταντίνου ὑποδιακόνου τοῦ Τζάνε καὶ Καλίτσας, ἐβαπτίσθη ὑπ' ἐμοῦ Φιλοθέου Σκούφου Ἱερομονάχου».

γ) «1658 - Μαΐου 14. — Γεώργιος υἱὸς τοῦ ὑποδιακόνου Κωνσταντίνου τοῦ Τζάνε καὶ Καλίτσας ἐβαπτίσθη ὑπ' ἐμοῦ Φιλοθέου Ἱερομον. τοῦ Σκούφου».

Ἡ Ἀντωνία συνεζεύχθη τῇ 22 Φεβρουαρίου 1685 καὶ ἰδοὺ τὸ σχετικὸν πρακτικόν: «αχπέ. Φεβρ. κβ'. Μάριος ὁ εὐγενῆς υἱὸς τοῦ ἐνημοτατου²⁾ ἀψθεντη Μπότζα καὶ τῆς ευγενέστατης Κυρίας Πετήνας Προτονοταροπούλας ἀπὸ τὸ Κάστρο τῆς Κρήτης ελαβε διὰ γυνέκα τὴν κυρίαν Αντωνία θυγατέρα του ποτε διδασκάλου Ζωγράφου Κωνσταντίνου Τζάνε λεγομένου μπουνιαλῆ ἀπὸ τὸ δέθευμος καὶ εστεφανώθη ὑπ' ἐμου ἐφημεριου Ἐμμανουήλ ἱερέως τοῦ Τζάνε τοῦ θίου αὐτῆς ἐν τῷ Ναῶ τοῦ μεγαλομάρτυρος

¹⁾ Αὕτη ἀπεβίωσεν ἐν ἡλικίᾳ 40 ἐτῶν, τῇ 7 Μαρτίου 1663 ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ βιβλίον θανάτων τοῦ Sant Antonino: mad. Cali consorte del S' Costantino Zane, Pitor da Rettimo d'anni 40· ἤτοι: ἡ κυρία Καλὴ σύζυγος τοῦ κ. Κωνσταντίνου Ζάνε ζωγράφου ἐκ Ρεθύμνης ἐτῶν 40·

²⁾ Ἀντιγράφωμεν ἀκριβῶς τὸ κείμενον ὡς ἔχει.

Γεωργίου: κουμπάροι, ὁ λογιότατος καὶ σοφότατος διδάσκαλος ἱερεὺς Ματθαῖος ὁ τιπάλδος, ὁ ἐκλαμπρότατος αὐθέντης Πεοναρδῆς Πρεμαρῆς, ὁ ἐκλαμπρ. αὐθ. Τζουάνης παρωτίσης, ὁ ἐκλαμπρ. αὐθ. Φρατζέσκος ντὲ μέτζος, ὁ σοφότατος αὐθ. τοτόρες Ἴω. Τζιγάλας, ὁ ἱατροφιλόσοφος αὐθ. Ἐμμ. Βάρδας, ὁ ἐκλαμπρ. αὐθ. Τζουάνε Πρεμαρῆς, ὁ εὐγεν. αὐθ. Ἀνδρέας Χαλικιόπουλος, ὁ αὐθ. Ἀπόστολος Σεβαστός, ὁ αὐθ. Τζόρτζη Φλαμίνης, ὁ πανευγεν. Μάρκος καγιάννης, ὁ αὐθ. τοτόρες μπενέτος σακελλάριος, ὁ τοτόρες αὐθ. μαρκαντώνιος Ἀχέλης, ἡ κυρία Κικελερίνα Τζαγκαρόλο».

Τὸ πρακτικὸν τοῦτο, γραμμένον παρὰ τοῦ Ἐμμ. Ζάνε μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ ἐκεῖνα καλλιγραφικὰ γράμματα, ἅτινα μεταχειρίζεται καὶ εἰς τὴν ὑπογραφὴν τῶν εἰκόνων του, μᾶς ἀποκαλύπτει τρία τινά — πρῶτον: ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος Τζάνε, ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Ἐμμανουήλ, ὡς ἐγράψαμεν καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος κεφαλαίου καὶ αἴρονται οὕτως αἱ ὑφιστάμεναι τυχὸν ἀμφιβολίαι ¹⁾, δεῦτερον: ὅτι ὁ Ἐμμανουήλ ἔχαιρε μεγάλης ὑπολήψεως ἐν Βενετία, ἀφοῦ τόσοι ἐκλαμπρότατοι ἐτίμησαν ὡς κουμπάροι τὴν ἀνεψιάν του καὶ τρίτον: ὅτι ὁ ὑποδιάκονος Κων/τῖνος δὲν ἠύρισκετο τότε ἐν ζωῇ.

Πρὸς ἔτι μεγαλειτέραν ἐπικύρωσιν τῶν ἄνω, ἔχομεν καὶ ἄλλην ἐγγραφὴν μεταγενεστέραν κατὰ τι: 1684, 22 Ἰουλίου. Ζαμπέτα ²⁾ τοῦ Γεωργίου Τζάνε ³⁾ λεγομένου Μπουνιαλῆ καὶ τῆς Ἀνεζίνας ⁴⁾ ντὲ Τζόρτζι, ἐβαπτίσθη ὑπ' ἐμοῦ Ἐμμανουήλ ἱερέως τοῦ Τζάνε τοῦ *μεγάλου αὐτῆς θεοῦ*».

Καὶ ταῦτα ὡς πρὸς τὸν Κων/τῖνον Τζάνε τοῦ ὁποίου φυλάσσεται παρὰ τῇ Ἑλλήν. Κοινοῦ μίᾳ μικρᾷ εἰκὼν «δέσις Γρηγορίου ἱερέως τοῦ Μαρά, χεῖρ Κωνσταντίνου Τζάνε ἀχπβ'».

*
* *

Περὶ τοῦ ἄλλου ἀδελφοῦ Μαρίνου ὅστις εἶναι γνωστὸς ὡς συγγραφεὺς ἐμμέτρου στιχουργήματος περὶ τοῦ Κρητικοῦ πολέμου καὶ μιᾶς κατανύξεως ὠφελίμου ⁵⁾, δὲν ἀνεύρομεν ἄλλο τι στοιχεῖον εἰμὴ μόνον ὅτι ἐνεγράφη εἰς τὸ Μητρώον τῆς Ἀδελφότητος — Marin Zane Bugniali 1674 — καὶ διετέλεσε μέλος μέχρι τοῦ 1685.

Καὶ ἤδη παραθέτομεν τὰ στοιχεῖα τὰ ἀφορῶντα τὸν διαπρεπέστερον ἐκ τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν, τὸν Ἐμμανουήλ. Οὗτος ἐγεννήθη, πιθανώτατα ἐν Κρήτῃ — διότι ἐν Βενετία παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κοινοῦ δὲν ὑπάρχει σχετικὴ ἐγγραφὴ — τῷ 1610 καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Βενετία, ὀγδοηκοντούτης, τῇ 28 Μαρτίου 1690 ⁶⁾ ὡς ἐξάγεται ἀπὸ τὴν

¹⁾ Δ. Σισιλιάνου ἐνθ. ἀν. σελ. 218.

²⁾ Ζαμπέτα, Μπέτα ἢ Μπετίνα εἶναι ἡ Ἐλισσάβητ (Ἰταλ. Elisabetta).

³⁾ Υἱοῦ τοῦ ὑποδιακόνου Κωνσταντίνου.

⁴⁾ Αὕτη εἶναι ἐγγεγραμμένη εἰς τὸ Μητρώον τῆς Ἀδελφότητος ὡς Anesina Vlastopula.

⁵⁾ Ὅρα Κ. Δ. Μέρτζιου: Ἡ οἰκογένεια τῶν Γλυκῶν - Ἡπειρωτ. Χρον. Γ' σελ. 40 καὶ 64.

⁶⁾ Ὁ κ. Σισιλιάνος (ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 204) γράφει ὅτι ἡ καλλιτεχνικὴ δρασίς του ἐκτείνεται μέχρι τοῦ 1694. Ἀναμφιβόλως πρόκειται περὶ τυπογραφικοῦ λάθους, διότι εἰς τὰς ἐπομένους σελίδας τῆς ἀξιολόγου πραγματείας του ἡ χρονολογία τῶν εἰκόνων δὲν ἐκτείνεται πέραν τοῦ 1684. Ἄλλως τε τῷ 1694 δὲν ἠύρισκετο ἐν τῇ ζωῇ.

ἀκόλουθον ἔγγραφὴν εἰς τὸ βιβλίον θανάτων τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Sant Antonio, ὅπου κατεγράφοντο οἱ ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῆς ἐκκλησίας μας ἀποθνήσκοντες ὁμογενεῖς.

«28 Μαρτίου 1690. — Ὁ αἰδέσιμος ἱερεὺς Ἐμμανουὴλ Ζάνε ἐφημέριος ἐν τῷ Ἁγ. Γεωργίῳ τῶν Γραικῶν, ἐτῶν 80 περίπου, ἀπεβίωσε σήμερον μετὰ τεσσαρακονθήμερον ἀσθένειαν, ἐκ γεροντικοῦ μαρασμοῦ καὶ πυρετοῦ. Ἰατρὸς ὁ ἐξοχῶτ. Βάρδας. Θὰ τὸν θάψῃ ὁ ἀνεψιὸς του».

Ἀπὸ τὰ Βιβλία βαπτίσεων καὶ γάμων τῆς Ἐκκλησίας μανθάνομεν ὅτι ὁ Ἐμμανουὴλ δὲν ἐξημέρισε μόνον τὸ 1659 ὡς ἐφημέριος—καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ Βελοῦδος—ἀλλ' ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν καὶ δὴ τὸ 1659-60-61-62-63-71-72-73-74-75-76-77-79-80-81-82-84-86-87 καὶ 1689. Ἐτέλεσε δὲ κατὰ τὰ 20 ταῦτα ἔτη περὶ τὰς 69 βαπτίσεις καὶ γάμους, ὡς προκύπτει ἀπὸ τὰς ἰδιοχείρους ἐγγραφάς του, εἰς τὰς ὁποίας ἄλλοτε μὲν ὑπογράφει ὡς Ἐμμανουὴλ Τζάνες καὶ ἄλλοτε ὡς Ἐμμανουὴλ Τζάνες Μπουνιαλῆς καὶ μίαν ἢ δύο φορές ὡς Ἐμμανουὴλ Ζάνες.

Ὁ Ἐμμανουὴλ εἶχεν ὑποβάλει ἤδη ἀπὸ τοῦ 1655-24 Μαρτίου αἴτησιν—ὡς μαρτυροῦν τὰ Ἀρχεῖα τῆς Κοινότητος—να διορισθῇ ἐφημέριος, ὑπισχνούμενος νὰ ἀναλάβῃ δωρεὰν τὴν εἰκονογράφησιν τοῦ Ναοῦ. Ἄλλ' ἡ αἴτησις δὲν ἐγένετο ἀποδεκτὴ μετὰ τινα ὅμως ἔτη εἰργάσθη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁ Ἐμμανουὴλ καὶ ὁ πρόεδρος κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου τῶν 40 καὶ προσθήκης, ἔδωκε Δουκάτα 52 εἰς τὸν «Μπουνιαλῆν καὶ τοὺς ἀδελφούς του διότι ἐδιώρθωσαν μερικὰς εἰκόνες».

Εἰς τὸ Rodolo τῶν ἐκτάκτων συνδρομῶν ἐμφανίζεται συχνὰ μὲ τὸν ὄβολόν του¹⁾ ὁ Ἐμμανουὴλ καὶ ὡς δεῖγμα τῆς ὑψίστης του ἀφιλοκερδείας, ἀντὶ τῆς συνήθους συνδρομῆς γράφει ἰδιοχείρως τῷ 1686 «Ἐμμανουὴλ Ἱερεὺς ὁ Ζάνες «δὲν θέλο τίποτας διὰ ταῖς φιγοῦρες ὅπου ἔκαμα».

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Ζάνες ὅστις μαζὺ μὲ τὸ ἀνώτερον ζωγραφικὸν ἄλυσον συνήγωνε καὶ ἀνωτερότητα ψυχῆς καὶ μετέχετο τὴν τέχνην, ἧς μᾶς ἐχάρισεν ὑπέροχα δειγμάτων, ὅχι ὡς ἐπαγγελματίας, ἀλλ' ὡς ἰδεολόγος.

Ἄλλοι ἁγιογράφοι

Φιλόθεος Σκοῦφος: Οὗτος, εἰς ἐκ τῶν πέντε μεγάλων ἁγιογράφων τῶν μέσων τοῦ 17^{ου} αἰῶνος—ὡς τὸν χαρακτηρίζει ὁ κ. Δ. Σισιλιᾶνος²⁾—ἐξημέρισε ἐφημέριος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Γεωργίου ἐν Βενετίᾳ, οὐ μόνον τῷ 1655, ὡς ἔγραψεν ὁ Βελοῦδος, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ ἐπόμενα 1656, 1657, 1658 καὶ 1659, ὡς προκύπτει ἀπὸ τοὺς γάμους καὶ τὰς βαπτίσεις πὺ ἐτέλεσε κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα. Εἰς δὲ τὸ Rodolo τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὸ βιβλίον δηλ. ἐν ᾧ κατεγράφοντο ἐτησίως αἱ ἔκτακτοι συνδρομαὶ

¹⁾ Πότε μὲ ἡμισυ καὶ πότε μὲ ἐν δουκάτον.

²⁾ Ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 196.

ἄς προσέφερον τρωμένοι καὶ λαϊκοὶ ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Ναοῦ καὶ ἕκαστος ὑπέγραφε καὶ ἐδήλου τὸ προσφερόμενον ποσόν, ὁ Φιλόθεος Σκοῦφος—οὕτως ὑπογράφει καὶ ὄχι Θεόφιλος—εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν ἄλλων δωρητῶν, προσφέρων τὸ κατὰ δύναμιν, κατὰ τὰ ἔτη 1660 μέχρι καὶ τοῦ 1668. Τὴν παρουσίαν του κατὰ τὸ 1664 ἐν Βενετίᾳ, τὴν κατεστήσαμεν γνωστὴν δημοσιεύσαντες ἄλλοτε ¹⁾ ἀντίγραφον σχετικῆς του ἀποδείξεως.

Θεόδωρος Πουλάκης: ²⁾ Τοῦτον συναντῶμεν ³⁾ πρώτην φοράν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1648, ὅτε ἐβαπτίσθη τὸ πρῶτον φυσικὸν θυγάτριόν του τῇ 30 Μαΐου, ὑπὸ τοῦ Ἱερομονάχου Θεοφυλάκτου Τζανφουρνάρη, ἡ «Ἐλένη τοῦ Θεοδώρου Πουλάκη καὶ Αἰκατερίνης...» (νόθος). Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συνῆψε νόμιμον γάμον μετὰ τινος Εἰρήνης καὶ ἰδοὺ νέα βάπτισις τῇ 17 Ἰουνίου 1649 «Βίκτωρ νόμιμος υἱὸς τοῦ Θεοδ. Πουλάκη καὶ Εἰρήνης ἐβαπτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Τζανφουρνάρη». Τὸν ἐπανευρίσκομεν ἐν Βενετίᾳ τῷ 1671 ὅτε παρέστη ὡς ἀνάδοχος εἰς τινὰ βάπτισιν καὶ τέλος εἰς τὸ Μητροῶν τῆς Ἑλλην. Κοινότητος τῷ 1674 καὶ 1675.

Πολύτιμα τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα διὰ τὸν ζωγράφον τοῦτον περὶ οὗ ὁ κ. Σισιλιᾶνος γράφει: «οὐδεμία περὶ τοῦ βίου του ὑπάρχει ἀρχαία μαρτυρία, οὐδὲ ὁ χρόνος καθ' ὃν ἔζησεν εἶναι ἀκριβῶς γνωστός, καθόσον, ὑπογράφων, σπανιώτατα χρονολογεῖ τὰ ἔργα του». Συμπληροῦντες τὰ ὑπὸ τοῦ ἰδίου κ. Σισιλιάνου περιγραφόμενα ἐκτενῶς ἔργα του, ἀναφέρομεν ὅτι παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κοινότητι Βενετίας εὐρίσκονται τρεῖς μικραὶ φωγραφαίαι τοῦ Πουλάκη ὑπογεγραμμέναι, ἐξ ὧν ἡ μία παριστᾷ τὸν Ἅγιον Νικόλαον, ἡ ἄλλη τὸν Ἅγιον Γεώργιον καὶ ἡ τρίτη, κατὰ τι μεγαλειτέρα τὴν Κιβωτὸν τοῦ Νῶε, ὅτι δ' ἐν Ἰωαννίνοις, πλὴν τῆς εἰκόνος ἣτις ὑφίστατο ἐν τῇ Μονῇ Ἐλεούσης ἐπὶ τῆς νησίδος τῆς λίμνης—ἦν σημειώνει ὁ κ. Σισιλιᾶνος, ἀλλ' ἡ ὁποία δυστυχῶς ἐξηφανίσθη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν—ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη μεγάλη εἰκὼν τοῦ Πουλάκη ⁴⁾ καλλίστης τέχνης παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κοινότητος Γραμμένο ⁵⁾ (Ἰωαννίνων).

¹⁾ Κ. Δ. Μέρτζιου, ἡ Οἰκογένεια τῶν Γλυζέων σελ. 33.

²⁾ Τοῦτον ὡς μᾶς ἐβεβαίωσεν ὁ διαπρεπὴς Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, Ἀκαδημαϊκὸς κ. Α. Κεραμόπουλος εὐρίσκονται ὁμοίως φερταὶ εἰκόνες ἐν Σιατίστῃ.

³⁾ Βιβλίον βαπτίσεων Ἑλλην. Ἐκκλησίας Ἀγ. Γεωργίου.

⁴⁾ Διαστάσεων 1.17 × 81 παριστᾷ τὴν δευτέραν παρουσίαν καὶ ἔχει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν: «Ἡ εἰκὼν τῆς β' παρουσίας Χου του Θεοῦ του νυν σγδωου αἰωνος.

«Κοπος καὶ σπουδὴ Θεοδώρου Πουλάκι του κρητός» ἄλλη εἰκὼν τοῦ Πουλάκη εὐρίσκεται ἐν τῇ Μονῇ τῆς Πλατυτέρας ἐν Κερκύρᾳ ὡς μᾶς ἐπληροφόρησεν ὁ Θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Περιστερᾶς κ. Εὐστάθιος. Αὕτη παριστᾷ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου καὶ εἶναι διαστάσεων 88 × 68. Χρονολογία 1670, ὡς μᾶς ἐπληροφόρησεν ὁ Κερκυραῖος κ. Κοσκινᾶς.

⁵⁾ Τῇ 2 Μαρτίου 1657 ὁ «Θεόδ. Πουλάκης τοῦ ποτε Ἀντωνίου ἀπὸ τὰ Χανιά» διώρισε πληρεξούσιον κάποιον Β. Μαγιόταν ῥάπτην ἐκ Χανίων» (Συμβολαιογράφος Νικολὸ Βελάνο—φάκελλος 13563—Κρατικὸν Ἀρχεῖον Βενετίας).

Λέων Μόσκος: Τοῦτον εὐρίσκομεν τὸ πρῶτον ἐν Βενετία τῷ 1656 (3 Ἰουνίου) ὡς ἀνάδοχον εἰς τὴν βάπτισιν «τοῦ Ἀντωνίου νομίμου υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου Συροπούλου, ἀγιογράφου καὶ Εἰρήνης καὶ σημειοῦται: «Λέων Μόσκος, ἀγιογράφος ἐκ Ρεθύμνου ἀνάδοχος». Τὴν βάπτισιν ἐτέλεσεν ὁ ἐφημέριος τῆς Ἐκκλησίας Φιλόθεος Σκοῦφος. Τὸν ἐπανευρίσκομεν ὡς ἀνάδοχον πάλιν τῷ 1681 εἰς ἄλλην βάπτισιν καὶ τῷ 1681 εἰς τὸ βιβλίον γάμων: Ὀκτωβρίου 16-1681 ὁ Λέων Μόσκος ἀπὸ τὸ Ρέθεμνος ἐστεφανώθη σήμερον τὴν Zanetta Trivisana ἀπὸ τὴν Padova παρ' ἐμοῦ Γρηγορίου ἱερέως τοῦ Μαρά». Τῇ 27 Δ/βρίου 1688, παρίσταται καὶ πάλιν μάρτυς εἰς τινὰ βάπτισιν καὶ ἐκ νέου ἐπίσης τῇ 30 Ἰανουαρίου 1690 (ἐν. ἔθ.), εἰς δὲ τὸ Μητροφῶν τῆς Ἀδελφότητος εἶναι ἐγγεγραμμένος ὡς: Leo Mosco 1678-1688.

Ἄλλον Μόσκον ἀπὸ τὴν Ρεθύμνην ἀνεύρομεν τὸν Ἰωάννην, σύγχρονον τοῦ Λέοντος, ὡς μαρτυρεῖ ἡ κάτωθι ἐγγραφή εἰς τὸ βιβλίον γάμων: 1657 Φεβρουαρίου, 28. Ὁ Ἰωάννης Μόσκος ἀπὸ τὸ Ρέθεμνος ἐστεφανώθη σήμερον τὴν Ἐργίαν Κλαροτζανοπούλα ἀπὸ τὸ Ρέθεμνος ὑπὸ Ἐμμανουὴλ ἱερέως τοῦ Παδοβᾶ.

Τούτου ὑπάρχει παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κοινοῦτητι μία εἰκὼν, διαστάσεων 0.90 × 0.70 παριστώσα τὴν Σταύρωσιν «ποίημα Ἰωάννου Μόσκου ἀψιᾶ.» τὴν ὁποίαν δὲν ἀναφέρει ὁ κ. Σισιλιᾶνος.

Ἰάκωβος Τζές: Ἄλλος ζωγράφος εἰς τὰ βιβλία βαπτίσεων καὶ γάμων τῆς Ἐκκλησίας ἀναφέρεται ὁ Ἰάκωβος Τζές, υἱὸς τοῦ ἐπίσης ζωγράφου Ἰωάννου Τζέ, ὃν ἀναφέρει ὁ κ. Σισιλιᾶνος καὶ περὶ οὗ γράφει «οὐδὲν περὶ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἔζησε ὁ ζωγράφος οὗτος γνωρίζομεν». Ὁ Ἰάκωβος οὗτος ἐνυμφεύθη ἐν Βενετία κατὰ τὸ 1678 ὡς μαρτυρεῖ ἡ κάτωθι ἐγγραφή: «1678-3 Ν/βρίου «Ἰάκωβος Τζές τοῦ ποτε Ἰωάννου ἀπὸ τὸ Κάστρον τῆς Κρήτης τὴν Τζοάνναν τοῦ ποτε Μάρκου Νταληάτση ὑπὸ Γρηγορίου ἱερέως τοῦ Μαρά, ἐφημερίου. Κουμπάροι: ὁ Λουκᾶς Μένγκανος ζωγράφος, Ἀντώνιος μπελούτζις ζωγράφος».

Ἀπὸ τὴν ἐγγραφὴν ταύτην μανθάνομεν δύο τινά, ἧτοι α) ὅτι ὁ Ἰωάννης Τζές εἶχεν ἀποθάνει πρὸ τοῦ 1678, ἄρα ἤκμασε κατὰ τὰ μέσα τοῦ 17^{ου} αἰῶνος καὶ β) ὅτι κατήγετο ἀπὸ τὸ Κάστρον τῆς Κρήτης.

Ὁ εἰρημένος Ἰάκωβος ἔσχεν ἓνα υἱὸν τὸν Λαυρέντιον βαπτισθέντα τῇ 5 Μαΐου 1685 καὶ τέσσαρας θυγατέρας ἧτοι: Παουλίαν τῷ 1679, Μαρίαν-Ἐλένην τῷ 1681, Μαργαρίταν τῷ 1683 καὶ Μπέταν τῷ 1693. Ἡ ἀφορῶσα τὴν βάπτισιν τῆς Παουλίνας ἐγγραφή ἔχει οὕτω: 1679 Ἰουνίου 21. Παουλίνα τοῦ Ἰακώβου Τζέν ζωγράφου καὶ τῆς Τζοάννας ἐβαπτίσθη σήμερον ὑπὸ Ἐμμ. ἱερέως τοῦ Τζάνε. Ἀνάδοχοι: Λουκᾶς Μένγκανος, Ἀντώνιος Μπελούτζις καὶ Σπύρος Καοντίστριας».

Τῷ 1694 ἐπανευρίσκομεν τὸν Ἰάκωβον εἰς τινὰ βάπτισιν ὑπογραφόμενον «Ἰάκωβος Τζές ζωγράφος καὶ εἰς τὸ Μητροφῶν τέλος τῆς Ἀδελφότητος, εὐρίσκεται ἐγγεγραμμένος τῷ 1679 μέχρι καὶ τοῦ 1705 ὡς Giacomo Zen. Τούτου ἔργα δὲν ὑπάρχουν ἐν Βενετία.

Οἱ Λαμπάρδοι: Ἰχνη τῶν τεσσάρων εἰκονογράφων τοῦ ἀναφέρει ὁ κ. Σισιλιάνος ἦτοι τῶν Ἑμμανουήλ, Πέτρου, Ἰωακείμ καὶ Ἰωάννου δὲν ἀνεύρομεν εἰς τὰ βιβλία τῆς Ἑλλην. Κοινότητος. Σημειοῦμεν μόνον πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ ἰδίου καταρτισθέντος Καταλόγου, τὴν παρὰ τῇ Ἑλλην. Κοινότητι Βενετίας φυλασσομένην εἰκόνα τοῦ Ἑμμ. Λαμπάρδου διαστάσεων 102 × 0.64 καὶ παριστῶσαν τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον καὶ τὸν Ἅγιον Πρόχορον φέρουσαν δὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ζωγράφου ὡς ἑξῆς: «Χεὶρ Ἑμμανουήλ Λαμπάρδου ΑΧΒ'» (= 1602).

Εἰς τὰ βιβλία γάμων καὶ βαπτίσεων ἀναφέρονται ὀνόματα τῶν εὐγενῶν Κρητικῶν οικογενειῶν Λομπάρδου καὶ Λαμπάρδου, ὧν προηγεῖται πάντοτε ὁ τίτλος τοῦ «εὐγενεστάτου αὐθέντου». Οὕτως ἀναφέρεται ἀπὸ τοῦ 1575-1600 ὁ Θεωδωρὸς Λομπάρδος, τῷ 1574 ὁ Ἀντώνιος Λομπάρδος, τῷ 1661 ¹⁾ ὁ Βιτόρες Λομπάρδος, τῷ 1660 ὁ Φραντσέσκος Λομπάρδος ²⁾ καὶ τῷ 1673 ὡς ἀνάδοχος εἰς τινὰ βάπτισιν, Γεώργιος ἱερεὺς Ταλιάνος ὁ Λομπάρδος, Καστρινός.

«Τὴν 6 Φεβρουαρίου 1658 ὁ ἔξοχώτατος αὐθέντης Ἰωάννης Ἐριτσας δοτόρες ἰατροὺς ἐνυμφεῦθη τὴν Ζαμπέταν Λαμπαρδοποῦλαν τοῦ ποτε Νικολάου ἀπὸ τὸ Κάστρον τῆς Κρήτης».

«Τῇ 30 Ἀπριλίου 1666 ὁ εὐγενὴς αὐθέντης Νικόλαος Λομπάρδος τοῦ ποτε Μικέλε ἀπὸ τὸ Κάστρον τῆς Κρήτης ἔστεφανώθη τὴν Ἀνεζίναν Σαγκρεδοποῦλα ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου Ἀντωνίου ἱερέως τοῦ Μπούμπουλη. Κουμπᾶροι Βιτόρες Λομπάρδος καὶ οἱ κύριοι Ἀνδρέας καὶ Ἰωάννης Ἐρίτζος ἀδέλφια».

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Λαμπάρδων καὶ Λομπάρδων, οἱ ὅποιοι φρονοῦμεν, ὅτι ἦσαν ὁ αὐτὸς κλάδος οικογενείας καὶ ἐπωνομάζοντο δὲ μὲν ὡς Λομπάρδοι, δὲ δὲ ὡς Λαμπάρδοι.

Καὶ ἰδοὺ ἡ βάπτισις τοῦ πρώτου υἱοῦ τοῦ ἄνω Ἐρίτσου ἔνθα ἡ Ζαμπέτα Λαμπαρδοποῦλα γίνεται Λομπάρδου: «1661 Ἀπριλ. 16. Γεώργιος υἱὸς νόμιμος τοῦ ἔξοχωτάτου αὐθέντη Ἰωάννου Ἐρίτσο δοτόρου ἰατροῦ καὶ τῆς Ζαμπέτας Λομπάρδου ἀπὸ τὸ Κάστρον τῆς Κρήτης ἐβαπτίσθη σήμερον ὑπὸ Ἑμμ. ἱερέως τοῦ Τζάνε».

Ἀνδρέας Ἐριτσος ἢ Ἐρίτζος: Ὁ ἄνω ἐμφανιζόμενος ὡς κουμπᾶρος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰωάννου, μήπως εἶναι τυχὸν ὁ μυστηριώδης — ὡς τὸν ἀποκαλεῖ ὁ φίλος κ. Α. Κύρου — ὁ τὸσον συζητούμενος ὑπὸ τε τῶν ἡμετέρων καὶ ξένων τεχνοκριτῶν, Ἀνδρέας ὁ Ρίτζος; Καὶ ἄλλοι μὲν τὸν θεωροῦν ὡς τοῦ 11^{ου} ἢ 13^{ου} ἢ 14^{ου} αἰῶνος, ἀλλ' ὁ διακεκριμένος τεχνοκρίτης κ. Σισιλιάνος ὁ ὁποῖος εἶδε τὸ ἐν τῇ Πινακο-

¹⁾ Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο (22 Ἰουνίου) παρέστη ὡς κουμπᾶρος εἰς τὸν γάμον τοῦ Ματθαίου Παγκάλου ἐκ Χίου μὲ τὴν Ἀνέξαν Φαντέλου ἐκ Πάρου, ὁ εὐγενὴς αὐθέντης Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι ἐσπούδαζε τότε εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Παδοῦης.

²⁾ Πρόγονος τούτου Φραντσέσκος Λαμπάρδος ὑπογράφει εἰς τι ἔγγραφον τοῦ Λουκᾶ τῆς Κρήτης μεταξὺ τῶν εὐγενῶν Κρητῶν.

θήκη τοῦ Τορίνου ὑπάρχον ἔργον του «ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου» ἀποφαίνεται ὅτι ὁ εἰκονογράφος οὗτος εἶναι τοῦ 16^{ου} αἰῶνος». Εἶναι λοιπὸν σύγχρονος τοῦ Πουλάκη, τοῦ Τζάνε καὶ τοῦ Σκούφου; Ἄς τὸ εὔρουν οἱ τεχνοκρίται μὲ τὴν συγκριτικὴν ἐξέτασιν τῆς τεχνοτροπίας τῶν ζωγράφων τῆς ἐποχῆς ταύτης, μὲ τὴν τοῦ Ρίτζου.

Βίκτωρ ἱερεὺς: Οἱ μέχρι τοῦδε ἀσχοληθέντες μὲ τὸν διάσημον αὐτὸν ζωγράφον τὸν θεωροῦν ὡς καταγόμενον ἐκ Κρήτης καὶ μάλιστα ὁ κ. Σισιλιάνος τῷ ἀποδίδει καὶ μίαν φορητὴν εἰκόνα ἣν ἀναφέρει ὁ κ. Ἄμαντος εἰς τὰ Συναίτικὰ μνημεῖα, ἧτις φέρει χρονολογίαν «ΑΧΕ' χεῖρ Βίκτωρος Κριτὸς» καὶ ἣν θεωρεῖ ἐσφαλμένην καὶ ἀναγινώσκει 1650. Ἡμεῖς τὸν Βίκτωρα — ὁ ὁποῖος ζηλοτύπως κρύπτει τὸ ἐπώνυμόν του — τὸν θεωροῦμεν Κερκυραῖον καὶ ἰδοὺ ποῦ βασιζόμεθα. Εἰς τὸ Rodolo τῆς Ἑλλην. Κοινότητος, κατὰ τὸ ἔτος 1669 μεταξὺ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι προσέφεραν διάφορα ποσὰ ὑπὲρ τῶν ἐκτάκτων ἀναγκῶν τῆς ἐκκλησίας εἶναι καὶ ὁ Βίκτωρ ὅστις ὑπογράφει ἰδιοχείρως: «Ἱερεὺς Βίκτωρ πο κορφοῦς δουκ. 1» καὶ εἶναι ὁ αὐτὸς Παπαβίκτωρ καὶ ὄχι ἄλλως ἐπωνομαζόμενος καὶ ἀγνοοῦμεν πόθεν ὁ Βελοῦδος ἠρύσθη τὴν πληροφορίαν ὅτι ἐπωνομάζετο Κλαπατζαράς, ἀφοῦ εἰς τὰ πρακτικὰ σημειοῦται ὡς Παπαβίκτωρ — ὁ ὁποῖος τῇ 10 Δεβρίου 1669 ἐξελέγη διδάσκαλος τῆς Ἑλλην. Σχολῆς διὰ μίαν διετίαν. Ἄλλως τε μία ἐπισταμένη παραβολὴ τῆς ὑπογραφῆς του εἰς τὸ Rodolo καὶ τῆς τῶν εἰκόνων του τῶν φυλασσομένων ἐνταῦθα — ἐνθα πλὴν τῆς ὑπογραφῆς ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ὀνόματα προφητῶν καὶ Ἀποστόλων — μᾶς ἔπεισεν ὅτι ὑπάρχει σχετικὴ ὁμοιότης εἰς τὸν γραφικὸν χαρακτῆρα.

Παρὰ τῇ Ἑλλην. Κοινοῦτι φυλάσσονται τρεῖς φορηταὶ εἰκόνες του καὶ αἱ μὲν δύο, ἰσομεγέθεις — ἡ μία μὲ τὸ δένδρον τοῦ Ἀβραάμ, εἰς τὸ μέσον ἡ Θεοτόκος καὶ εἰς τοὺς κλάδους οἱ Προφῆται, ἡ ἄλλη μὲ τὸ δένδρον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐπὶ τῶν κλάδων οἱ 12 Ἀπόστολοι — φέρουν ἀμφότεραι τὴν ὑπογραφὴν «χεῖρ Βίκτωρος ΑΧΟΑ» ἡ δὲ τρίτη κατὰ τι μεγαλειτέρα, παριστάνει τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου καὶ ἔχει μὲν ὑπογραφὴν «χεῖρ Βίκτωρος» ἀλλ' εἶναι ἀχρονολόγητος. Καὶ ἐπειδὴ ἄλλον Βίκτωρα ἱερέα τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν συνητήσαμεν, συνάγομεν ὅτι ὁ ὑπὸ κρίσιν εἶναι ὁ ἐκ Κερκύρας καὶ εἶναι, συνεπῶς, ὄχι ἰδική του ἡ εἰκὼν ἐν τῷ Ὄρει Σινᾶ, ἡ φέρουσα χρονολογίαν 1605. Ἄλλως τε ὁ Βίκτωρ ἐγνώριζε καὶ ἐσημείωνεν ἀκριβῶς τὰς χρονολογίας, τοσοῦτω μᾶλλον ἀφοῦ ἐχηρημάτισε καὶ διδάσκαλος καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γράψῃ «Κριτὸς» ἀντὶ «Κρητὸς». Ἦτο ἄλλως τε ἀρκετὰ ὀρθογράφος.

*Ἄλλους ἀγιογράφους κατὰ τὴν ἔρευνάν μας συνητήσαμεν: τῷ 1560 Zorzi depentor,¹⁾ Zuane depentor, Marco Balita depentor, Domenico Cipriotto depentor, Zorzi de Batta depentor, Stefano Dapraropulo depentor, Nicolò Grimani depentor

¹⁾ Παραλαμβάνομεν τὰ ὀνόματα ὡς εὕρισκονται γεγραμμένα εἰς τὸ Μητρώον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος.

e diacono 1578, Zuane de Piero pittor (1590), Μάστορ Νικόλα Κουμῆς ζωγράφος (1600), Γιάννης Καλογεράς (1606). Καὶ περὶ τὰ μέσα τοῦ 17^{ου} αἰῶνος συναντῶνται οἱ καὶ ἄνω ἀναφερθέντες ἦτοι Ἰωάννης ἢ Τζανῆς Συρόπουλος, Λουκάς Μέγκανος, Ἀντώνιος Μπελούτσης καὶ Κοσμάς Καλλονᾶς. Τοῦ τελευταίου τούτου ὑπάρχει παρὰ τῇ Ἑλλήν. Κοινότητι μικρὰ εἰκὼν παριστώσα τὸν Ἁγ. Δημήτριον, τὴν Ἁγ. Βαρβάραν καὶ τὸν Ἁγιον Σάββαν.

Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΩΝ ΕΙΣ ΣΑΡΔΗΝΙΑΝ

Πῶς ἐσχεδιάσθη καὶ διατὶ ἐματαιώθη ¹⁾

Πλὴν τῶν γνωστῶν μετοικεσιῶν Ἑλλήνων εἰς Τοσκάνην καὶ Κορσικὴν, ἐπεχειρήθη κατὰ τὸ 1750 καὶ νέα τοιαύτη, ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ ἀλληλογραφίαν ἀνευρεθεῖσαν ἐν τοῖς Ἀρχείοις τῆς Βενετίας. Ὁργανωταὶ τῆς μεταναστεύσεως ὑπῆρξαν ὁ Ἑλληὴν ἱερεὺς Γεώργιος Κασάρας ²⁾ καὶ κάποιος Ἀντώνιος Μπαρότσης Κρητικὸς, μετοικήσας εἴτα εἰς Δαλματίαν, ὡς πρωτουργὸς δὲ τῆς ματαιώσεως ἐμφανίζεται κάποιος καπιτὰν Νικόλαος Πανᾶς ³⁾, Ἡπειρώτης κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εὐφυέστατος καὶ πολιτικώτατος νοῦς, ὡς θὰ ἴδωμεν ἀπὸ τὰ περαιτέρω δημοσιευόμενα ἔγγραφα.

Ἀπὸ μίαν αἴτησίν του πρὸς τὸν Δόγην, ὑστερόχρονον τῶν ἐγγράφων, μανθάνομεν ὅτι ἦτο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Βασιλέως τῶν δύο Σικελιῶν, ὁπόθεν ἀπεχώρησεν οἰκειοθελῶς ὡς μαρτυρεῖ τὸ ἀπολυτήριόν του φέρον τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως καὶ ἦλθεν εἰς Βενετίαν ἔνθα διὰ τινὰς ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας ἐπέτυχε μίαν σύνταξιν ἐκ 10 δουκάτων καὶ ἐπισυνάπτων συστατικὰ τοῦ πρώην ἀρχιναυάρχου Γκριμάνι ὡς καὶ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ πυροβολικοῦ Βενετίας Sora ζητεῖ ἵνα τῷ καταβληθῇ ἡ καθυστερουμένη σύνταξις.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ματαιώσιν τῆς μετοικεσίας, ὡς ἐκ τῶν ἐγγράφων καταφαίνεται, αὕτη ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ ὅτι, ἐνῶ διὰ τῆς πρώτης συμβάσεως ὑπογραφεύσης ἐν Τορίνῳ τῷ 1746 παρεχωρεῖτο ἐλευθέρᾳ ἐξάσκησις τοῦ Ἑλληνορθοδόξου δόγματος, ὑπὸ Ἑλλήνας ἱερεῖς καὶ Ἐπισκόπους, διὰ τῆς δευτέρας τοῦ 1750 ἐπεβλήθη εἰς τοὺς μέλλοντας μετανάστας ἡ «ὁμολογία πίστεως» καὶ ἡ ἐξάρτησις ἀπὸ τὸν Λατίνον Ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Cagliari. Ἀλλὰ καὶ ἄλλας πληροφορίας περὶ τῶν προγενεστέρων

¹⁾ Archivio di Stato, Ref. dello Studio 548 καὶ Inquisitori di Stato N° 402.

²⁾ Ἡ Κοσαράς.

³⁾ Τὸ ἐν Βενετία Ἡπειρωτ. Ἀρχεῖον (σελ. 242, 243) ἀναφέρει τῷ 1563 - 64 Γεώργιον Πανᾶν καὶ Στάθην Πανᾶν ἀπὸ τὰ Γιάννινα. Εἰς δὲ τὰ βιβλία τῆς ἐκκλ. Sant'Antonino ἀνεύρομεν Νικόλαον Πανᾶν τοῦ ποτε Μάνου ἐξ Ἰωαννίνων ἀποθανόντα τῇ 7 Δεκεμβρίου 1676 εἰς ἡλικίαν 64 ἐτῶν.

μεταναστεύσεων μᾶς παρέχουν τὰ παρατιθέμενα — ἐν μεταφράσει ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ — ἔγγραφα.

Καὶ ἰδοὺ πρῶτον ἐκθεσις τῶν γεγονότων ἦν ἀπευθύνει ὁ Πανᾶς πρὸς τὸν πρόεδρον ἴσως τῶν Inquisitori di Stato ¹⁾).

Ὁ Ἀντώνιος Μπαρότσι καὶ ὁ ἱερεὺς Γεώργιος Κοσάρας Ἑλληνας ἐκ Μάνης, μετέβησαν εἰς Cagliari καὶ εἰς Τορίνον καὶ ἔκαμαν σύμβασιν μετὰ τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῶν Σαρδῶν ἵνα μεταφέρουν πολλὰς ἑλληνικὰς οἰκογενείας πρὸς ἐγκατάστασιν εἰς τι μέρος τῆς Σαρδηνίας. Μετὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς συμβάσεως ὁ μὲν ἱερεὺς Ἑλληνας ἀνεχώρησε διὰ τὴν Ἑλλάδα ἵνα συναθροίσῃ τὰς οἰκογενείας, ὁ δὲ Μπαρότσι παρέμεινεν εἰς τὴν Αὔλῃν τοῦ Τορίνου μέχρι τῆς ἐλεύσεως τῶν οἰκογενειῶν, ἵνα προστατεύῃ τὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους. Ὁ εἰρημένος ἱερεὺς διήλθεν ἐκ Νεαπόλεως καὶ ἵνα διευκολύνῃ τὰς ὑποχρεώσεις αἷς ἀνέλαβεν, ἐζήτησε νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς Ἑλληνας ἀξιωματικούς ποῦ ἠύρισκοντο ἐκεῖ ὑπηρετοῦντες εἰς τὸ Βασιλικὸν Μακεδονικὸν Σύνταγμα (Reggimento Real Macedone) καὶ οἱ ὅποιοι ἰδόντες πόσον εὐνοϊκὴ ἦτο ἡ σύμβασις, συγκατετέθησαν καὶ τὸν ἐφωδίασαν μετὰ συστατικὰ γράμματα διὰ τοὺς ἐν Ἑλλάδι συγγενεῖς των πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ καὶ ἠθέλησαν νὰ προσεταιρισθῶσιν καὶ ἐμὲ καὶ πρὸς τοῦτο μοὶ ἔστειλαν ἀντίγραφον τῆς συμβάσεως ὅπερ καὶ παρούσα ἀμέσως εἰς τὴν ἐξοχωτάτην Ἐνετικὴν Ἀρχὴν ἣτις μετὰ ἐπεφόρτισε νὰ εὐρίσκωμαι εἰς ἀλληλογραφίαν μετὰ τοὺς ἐν λόγῳ Ἑλληνας ἀξιωματικούς καὶ νὰ καταβάλω κάθε προσπάθειαν ἵνα ματαιωθῇ ἡ μετοικεσία αὕτη. Ἐγὼ ἐδέχθην εὐχαρίστως καὶ χωρὶς καμμίαν ὑλικὴν ὠφέλειαν, ἀλλὰ μόνον μετὰ τὴν πρόθεσιν νὰ ὑπηρετήσω τὸν πρίγκηπά μου, ἀλλ' ἢ Α. Γαληνότης ἠδύοκῃσε νὰ μοὶ χορηγήσῃ 10 δουλ. μηνιαίως, μετὰ τὴν ἐντολήν νὰ μεταβῶ εἰς τὴν ἐγγὺς Ἀνατολήν καὶ νὰ εἶμαι εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Α. Ε. τοῦ Ἀρχιναύαρχου ²⁾ τοῦθ' ὅπερ καὶ ἔπραξα καὶ ἡ Α. Ἐξοχότης μετὰ διέταξε νὰ μεταβῶ εἰς τὸ Βασίλειον τοῦ Μωρέως μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ προκαλέσω τὴν ματαίωσιν τῆς ἀποπειρωμένης μεταναστεύσεως. Μεταβὰς ἐπὶ τόπου ἔμαθον ἀπὸ τοὺς συντρόφους τοῦ Μπαρότσι ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι τοῦ Τορίνου καὶ Cagliari κατέστησαν γνωστὸν εἰς τὴν Α. Μεγαλειότητα, ὅτι καίτοι ἀπεδέχθησαν τὴν πρόβλιν τοῦ Ποντίφηκος, δὲν ἠδύναντο ἀνεῦ τῆς ἐπιδοκίμασίας καὶ ἐγκρίσεως τῆς αὐτοῦ Παναγιότητος τοῦ Πάπα, νὰ υἱοθετήσῃ τὰς εἰρημένους συμβάσεις· συνεπεία τῆς ἀνακοινώσεως ταύτης τῶν Ἐπισκόπων ἀπεστάλη εἰς Ρώμην ὁ Μπαρότσι ³⁾ ἵνα ἐνεργήσῃ διὰ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Α. Μεγαλειότητος καὶ ἐπιτύχῃ τὴν ἐγκρίσιν τῆς συμβάσεως καὶ ἰδίᾳ τὰ σχετικὰ μετὰ τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τοῦ Ἑλληνορθόδοξου δόγματος. Μόλις ἔλαβον γνῶσιν τούτων, εἰδοποίησα διὰ καταλ-

¹⁾ Τὸν ὅποιον ἀποκαλεῖ Ill.mo Signor Signor Padron Collentissimo.

²⁾ Ὀνομάζετο «Proveditor General da mar. Μετὰ τὴν ἀπόλειαν τοῦ Μωρέως, ὁ Ἀρχιναύαρχος εἶχε τὴν ἔδραν ἐν Κερκύρα.

³⁾ Ἀπὸ τὸν φάκελλον 632-80 μαθητόμενον ὅτι ὁ Μπαρότσι ἦτο Πρόξενος τῆς Ἐνετίας ἐν Μεθώνῃ καὶ ἀπελύθη ὡς καταχρηστής.

λήλου μέσου τὸν Ὑμέτερον ἐν Ρώμῃ πρεσβευτὴν ἵνα ἀντενεργήσῃ παρὰ τῇ Παπικῇ Αὐτῇ καὶ ματαιώσῃ τὴν ζητουμένην παραχώρησιν.

Αἱ ἐνέργειαι μου ὡς ἄνω περιέχονται εἰς ἐπιστολὰς ἅς ἀπηύθυνα εἰς τὸν ἐκλαμπρότατον ἀρχιναύαρχον καὶ εἰς τὸν ἑξοχώτ. Κ^{ον} Γραμματέα ὑπὸ χρονολογίαν 9 καὶ 21 Ἰουλίου καὶ 20 Αὐγούστου τοῦ 1751 καὶ εἰς μίαν ἐξ αὐτῶν εἶχον ἐγκλείσει καὶ ἀντίγραφον τοῦ ὑπομνήματος ὅπερ τὸ Ἔθνος παροῦσίασεν εἰς τὴν Α. Μεγαλειότητα τῶν Σάρδων ὡς ἐπίσης καὶ τὴν ἀλληλογραφίαν διὰ τὸ δόγμα τὸ Ἑλληνικόν, τὴν παρουσιασθεῖσαν εἰς τὸν κ. Κόμητα Di Laureat τῇ 5 Ἰανουαρίου 1751 καὶ ὅλα αὐτὰ εὐρίσκονται παρὰ τῇ εἰρημένῃ ἐκλαμπροτάτῃ Ἑνετικῇ Ἀρχῇ καὶ ἔλαβον χώραν κατὰ τὸ ἦρθεν ἔτος (1751). — Κατὰ τὸ 1752 ἐγνώσθη ὅτι ἦλθεν ὁ Μπαρότσι ἐκ Ρώμης καὶ διετάχθη παρὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου Ἀρχιναύαρχου νὰ μεταβῶ εἰς τὸ Βασίλειον τοῦ Μωρέως, εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, καὶ κατώρθωσα νὰ ἀνεύρω τὰς ἀπαντήσεις τὰς ὁποίας ἡ Σύνοδος τῶν Καρδιναλίων (Santa Congregazione) ἔκαμεν εἰς τὸν εἰρημένον Μπαρότσι καὶ ὅλαι αἱ ἐνέργειαι φαίνονται ἀπὸ τὰς ἐπιστολὰς ποὺ ἔστειλα εἰς τὸν εἰρημένον Ἀρχιναύαρχον καὶ εἰς τὸν Κ^{ον} Γραμματέα του ὑπὸ χρονολογίαν 13, 15 Φεβρουαρίου, 17 Ἀπριλίου, 24 Μαΐου, 21 Ἰουνίου καὶ 20 Αὐγούστου, ἐξ ὧν ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ὅλη ὑπόθεσις ἐναυάγησεν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τὰς χειρίστας ἀπαντήσεις ὡς πρὸς τὸ δόγμα καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τοὺς λόγους (orazioni) ποῦ ἐξεφώνησα ἐγὼ Ἑλληνιστὶ καὶ ἔστειλα καὶ ἀντίγραφον εἰς τὴν Μάνην, εἰς ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέρη ποῦ ὑπῆρχον πληροφορίαὶ ὅτι θὰ ἔφευγαν οἰκογένειαι διὰ τὴν Σαρδηνίαν, ὡς τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀπὸ 20 Αὐγούστου 1752 ἐπιστολὴν μου πρὸς τὴν ἀνωτέρω Ἀρχὴν πρὸς ἣν διεβίβαζον καὶ τὰς ἀπαντήσεις τοῦ Συμβουλίου τῶν Καρδιναλίων καὶ ἀνέφερα τὴν ἐπιστροφὴν μου εἰς τὴν Αὐθεντίαν καὶ ἐπειδὴ εἶχον πληροφορηθεῖ ὅτι καὶ ἐκ νέου ἀνεκινεῖτο ἡ ὑπόθεσις εἶχον μεταβῆ εἰς τὴν Νεάπολιν καὶ ἔγραψον εἰς τὴν ἰδίαν ἐπιστολὴν ὅτι θὰ ἐξακολουθήσω νὰ ἔχω ἀλληλογραφίαν μὲ τοὺς ἐν Νεαπόλει, ἵνα μανθάνω πᾶσαν ἐνέργειάν των καὶ ἔλαβον τῇ 20 Ἰανουαρίου 1753 ἀπάντησιν ἐκεῖθεν καὶ ἄλλην ἀπὸ 14 Ἀπριλίου ἰδ. ἔτους ὡς ἐξῆς: «διὰ τὸ ζήτημα ποῦ ἐνδιαφέρεσθε ἦλθεν ἡ ἀπάντησις ἀλλὰ χρειάζεται ὀλίγη ὑπομονὴ ἕως ὅτου τελειώσουν μερικὰ ζητήματα χωρὶς νὰ δυσσαρεστηθοῦν οἱ περὶ οὗ ὁ λόγος καὶ τότε θὰ διαπραγματευθῶμεν τὰς ὑποθέσεις μας ἄνευ ἄλλης ἀναβολῆς . . . ». Ἄλλη ἐπιστολὴ ἐκ Νεαπόλεως τῇ 11 Δεβρίου 1753 γράφει: διὰ τὸ πρᾶγμα ποῦ γνωρίζετε ἡ ἐλπίς ὑπάρχει, ἀλλὰ τὰ ζητήματα βραδύνουν καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ ἓνα ταξεῖδι καὶ νὰ ἀλειφθοῦν ὀλίγοι τροχοί!! Congiere certe riode). Διὰ τὴν Τεργέστην ἐδῶ δὲν ἀναλαμβάνουν, ἵνα μὴ ἔχουν δυσσαρεσκείας μὲ τοὺς Τούρκους καὶ ἵνα ἐξομαλυνθοῦν τὰ ζητήματα ἐνδείκνυται μετάβασις εἰς τὴν Αὐλὴν, ἔστω καὶ ἂν δυσσαρεστηθοῦν οἱ προστάται διότι μόνον ἡ ἀλληλογραφία εἰς τοιαῦτα ζητήματα εἶναι ἐντελῶς ἀνίσχυρος. Περιμένω νὰ ἔλθῃ ὁ νέος πρεσβευτὴς καὶ θὰ ἐπιληφθῶ ἐκ νέου».

Αὐταὶ εἶναι αἱ πράξεις καὶ ἐνέργειαι μου καὶ ἂν ἡ Ἐκλαμπροτάτη Ὑμῶν Ἀρχὴ νομίξῃ ὅτι δὲν δικαιουμαι ἱκανοποιήσεως τινος θὰ εἶναι δι' ἐμὲ μέγα δυστύχημα, διότι

ἐδαπάνησα πολλά μόνον γιὰ τὸ ταξίδι τῆς Βενετίας. Ἡ οἰκογένειά μου εἶναι πολυ-
ριθμος καὶ ἐγὼ ἔκαμα τὸν προϋπολογισμὸν ἐξόδων ἐπὶ τῶν χρημάτων τούτων, καὶ
ἤδη στερούμενος τούτων, ἐνεχυρίασα εἰς τὸ ἐνεχυροδανειστήριον τοῦ Treviso τὰ ὀλίγα
ἐκεῖνα ποῦ μοῦ εἶχον μείνει, διότι εἰς τὰ ὀκτὼ χρόνια ποῦ εἶμαι χωρὶς θέσιν ἐξώδευσα
τὸ μέγα μέρος. Ἰκετεύω ὅθεν τὴν Ὑμετ. Ἐκλαμπροτάτην Αὐθεντίαν ἵνα ἀποδεχθῆ
εὐμενῶς τὴν παροῦσαν αἴτησίν μου. Εὐχαριστῶ».

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἔκθεσις ἣν ὑπέβαλε διὰ τὰ πεπραγμένα του ὁ δξυνούστατος αὐτὸς
Καπιτὰν Πανᾶς. Τὴν συνέχειαν τὴν ἀνεύρομεν εἰς τὸν φάκελλον Inquisitori di Stato
ἐνθα ὑπάρχει ἀλληλογραφία τοῦ ἐν Κερκύρα Ἀρχιναυάρχου Gio. Batta ¹⁾. Vitturi πρὸς
τὰς ἐν Ἑνετίᾳ Ἀρχὰς ὡς καὶ ἀντίγραφα τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Πανᾶ καὶ τῶν ὁδηγιῶν
τοῦ Ἀρχιναυάρχου πρὸς αὐτόν. Εἰς τὴν ἀπὸ 27 Ἰουλ. 1751 ἐκ Κερκύρας ὁ Vitturi
ἀναφέρει ὅτι ἔφθασεν ἐκεῖ ὁ Πανᾶς καὶ τοῦ ἔδωκε δι' ἐξοδὰ του 50 τζέκνια ἵνα ἀνα-
χωρήσῃ εἰς Κεφαλληνίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Μωρέα, τοῦ «ἔβαλε δὲ στὸ πλευρὸ καὶ ἓνα
ἄλλον ἵνα τὸν παρακολουθῆ» [καὶ ὁ ἄλλος αὐτὸς παροῦσιάζθη ὡς δῆθεν συν-
ταξειδιώτης!]

Ὁ Πανᾶς γράφει πρὸς τὸν Ναύαρχον ἐκ τῆς Πελοποννήσου ὅτι ὡς ἔμαθεν ἐκεῖ,
ὁ Μπαρότσι ἐνεργεῖ μέσον τοῦ Πρεσβευτοῦ τοῦ Βασιλέως τῆς Σαρδηνίας ἐν Ρώμῃ ἵνα
πάρῃ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Πάπα διὰ τὸ δόγμα καὶ ὅτι ὁ ἴδιος Πανᾶς, προσποιού-
μενος τὸν ἐνδιαφερόμενον μετανάστην λέγει εἰς τοὺς ἄλλους «ὅτι δὲν πρέπει νὰ πι-
» στεύωμεν εἰς τὰς συμβάσεις διότι μετὰ τὴν μετάβασίν μας ἐκεῖ δὲν θὰ τηρήσουν
» τὴν ὑπόσχεσίν των καὶ δὲν θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν ἐλευθερίαν εἰς τὸ δόγμα μας οἷτε
» τὴν ἐξάρτησίν μας ἀπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Κων/πόλεως, τὸν Ἀρχηγὸν τῆς
» Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἔχομεν πρόσφατα παραδείγματα, ἀφίνομεν κατὰ μέρος
» τὰ προηγούμενα τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν οἱ ὅποιοι μετόκησαν εἰς τὴν Ἀπου-
» λίαν, Καλαβρίαν καὶ εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Σικελίας. Μόνον ἀναφέρω τὰ τελευταῖα
» συμβάντα μὲ τοὺς Μανιάτας οἱ ὅποιοι ἦλθον εἰς τὴν Κορσικὴν μὲ τὰς ἰδίας μὲ ἡμᾶς
» συμβάσεις καὶ τὰς ὁποίας εἶδον συντόμως νὰ παραβιάζονται καὶ ὑπεχρεώθησαν νὰ
» κάμουν τὴν «ὁμολογίαν πίστεως» καὶ ἔγιναν ἤδη Λατίνοι καὶ οἱ πλέον πρόσφατοι
» εἶναι οἱ Ἀλβανοὶ οἱ ὅποιοι ἦλθον εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Νεαπόλεως τὸ 1743 εἰς
» Abruzzo. Καὶ εἰς αὐτοὺς ἔκαμαν τὰς ἰδίας παραχωρήσεις καὶ ὅταν ἔφθασαν ἐκεῖ μετ'
» ὀλίγον καιρὸν τοὺς ἐξηνάγκασαν νὰ κάμουν ὅ,τι ἔκαμαν καὶ οἱ Μανιάται τῆς Κορσικῆς.
» Σκεφθῆτε ἂν δὲν γίνῃ τὸ ἴδιον καὶ μὲ ἡμᾶς καὶ μὴν πιστεῦτε εἰς τὰ λόγια τοῦ Μπα-
» ρότζι ποῦ ἔγινεν ἤδη Λατίνος καὶ ὁ Βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας τὸν ἔκαμε καὶ βαρῶνον.
» Ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ θυσιάσωμεν τὸ δόγμα μας, οὔτε τὴν τιμὴν τοῦ ἔθνους μας.
» Ἡμεῖς ἐγεννήθημεν καὶ θὰ ἀποθάνωμεν εἰς αὐτὴν τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων μας».

¹⁾ Ἰωάννης - Βαπτιστῆς Βιτοῦρι.

Αὐτὰ ἀναφέρει ὁ Πανᾶς εἰς τὸν Ναύαρχον ὅτι τὰ ἐξεφώνει πρὸς τοὺς Μανιάτας καὶ ἐν τέλει προσθέτει ὅτι ἵνα γίνῃ ἀποτελεσματικὴ ἐνέργεια χρειάζονται καὶ χρήματα καὶ ἐδῶ ἐξαπολύει, διὰ τὰ προκαλέσῃ τὴν ἐντύπωσιν τῶν Ἑνετῶν, ἐν εἶδος ἀπειλῆς ὅτι ἂν ἤθελεν ἐγκατασταθῆ μία τοιαύτη ἀποικία ἐν Σαρδηνίᾳ ἀπὸ τοὺς ἐλευθέρους αὐτοὺς λαούς, τοὺς Μανιάτας δηλ. καὶ Ἄλβανούς, θὰ εὐρίσκηται ἡ ἀποικία αὕτη εἰς συνεχῆ ἐπικοινωνίαν μὲ τὰ μέρη ταῦτα καὶ θὰ ἔχουν τὰ πλοῖα τῶν τὴν σημαίαν τῆς Σαρδηνίας τὰ ὁποῖα θὰ ἐνεργοῦν τὴν μεταφορὰν ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων ποὺ παράγουν αἱ χῶραι αὗται ἥτοι λάδι καὶ βελανίδι καὶ κατὰ συνέπειαν θὰ πλημμυρίσουν τὰ νερὰ τῆς Ἀδριατικῆς καὶ τοῦ Ἴονίου ἀπὸ πειρατὰς τοῦ ἰδίου Ἑλλήν. Ἐθνους ὑπὸ σημαίαν τῆς Σαρδηνίας, ἥτις βοηθουμένη ἀπὸ τοὺς φίλους τῆς καὶ συμμάχους, θὰ ἐξασφαλίζῃ ἀρκετὰ λάφυρα ἀπὸ τὴν ἐχθρικὴν Ὀθωμανικὴν σημαίαν. Ἐδῶ ὁ διπλωματικώτατος Πανᾶς θίγει ἐν λεπτὸν σημεῖον, λίαν εὐαίσθητον διὰ τὴν τότε θαλασσοκράτειραν Ἑνετίαν: τὸ τῆς πειρατείας, ὅπερ παρεκώλυε σπουδαίως τὴν ἐλευθέραν κίνησιν τοῦ πολυαριθμοῦ ἐμπορικοῦ τῆς στόλου. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἄλλως τε τὸ κίνητρον ὅπερ ἐξώθησε τὰς Ἑνετικὰς Ἀρχὰς ἵνα διὰ παντὸς τρόπου ματαιώσουν καὶ νέαν τῶν Ἑλλήνων μετανάστευσιν, διότι ἐφοβοῦντο μήπως δημιουργηθῆ καὶ ἄλλη πειρατικὴ ἐστία ἀπὸ τὴν θαλασσοπόρον καὶ τολμηρὰν ἡμετέραν φυλὴν.

Δι' ἄλλης ἐπιστολῆς ὁ Πανᾶς ἀναφέρει πρὸς τὸν Ἀρχιναύαρχον ὅτι «καθ' ὅς ἔχει ἀκριβεῖς πληροφορίας, ἀπεσταλμένοι ἐξ Ἀρκαδίας εὐρίσκονται ἤδη εἰς Τεργέστην καὶ διαπραγματεύονται μετὰ τῆς Βασιλείσσης τῆς Οὐγγαρίας ἵνα τοῖς παραχωρήσῃ γαίαν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Φιοῦμε καὶ Μπούκαρι, καὶ ἐγκαταστήσουν ἐκεῖ τὴν ἀποικίαν ἂν οἱ ὄροι ἤθελον εἶσθαι εὐνοϊκοί».

Τῆ 30 Ἀπριλίου 1752 ὁ Ἀρχιναύαρχος γράφει ἐκ Κερκύρας πρὸς τὸν Δόγην μετὰξὺ ἄλλων ὅτι ἀμφιβάλλει ἂν ὁ Πανᾶς «φέρῃ τὸ ποθοῦμενον ἀποτέλεσμα καὶ οὔτε» εἶναι καὶ εὐκόλον νὰ ἐξευρεθῆ ἄλλο πρόσωπον διὰ μίαν τόσο δύσκολον ὑπόθεσιν. «Θὰ ἦτο πρὸ παντὸς ἀνάγκη νὰ γνωσθῆ διὰ ποῖον λόγον οἱ Μανιάται ἐγκαταλείπουν τὴν πατρίδα τῶν. Ὁ Μπαρότσι εἶναι ἰκανώτατος καὶ ἐξυπνώτατος καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προδώσῃ τὰς ἐνεργείας του εἰς τὸν Πανᾶν, διότι θέλει νὰ ἐπιφυλάξῃ δι' ἑαυτὸν ὀλόκληρον τὴν ἀνταμοιβήν. Τὸ μόνον ἀποτελεσματικὸν μέσον εἶναι νὰ γίνῃ διάβημα, ἔμμεσον, πρὸς τὸν Πασσᾶν τοῦ Μωρέως διότι αὐτὸς ἔχει ἄμεσον ἐνδιαφέρον, λόγῳ τῆς θέσεώς του, καὶ εἶναι ὁ μόνος ποὺ θὰ ἤμποροῦσε καὶ διὰ τῆς βίας νὰ ἐμποδίσῃ μίαν τόσον παράξενον ἀπόπειραν...».

Ἴδου τώρα ἐν περιλήψει τὸ μακροσκελές — Ἰταλιστί — «ὑπόμνημα ὅπερ ἐπέδωκεν ἰδιοχείρως εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Σαρδηνίας, ὁ ἱερεὺς Γεώργιος Κοσάρας: Μεγαλειότατε, ὁ Δὸν Γεώργιος Κοσάρας ἱερεὺς Ἑλλήν ὅστις ἔχει τὴν μεγάλην τιμὴν νὰ ἐμφανισθῆ σήμερον ἐνώπιον τῆς Ὑμετ. Μεγαλειότητος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἔκαμε τὴν πρότασιν διὰ

μίαν ἀποικίαν Μανιατῶν ἐν Σαρδηνία καὶ ἐπέτυχε τὴν συνομολόγησιν τῆς συμβάσεως ὑπὸ χρονολ. 17 Ὀκτωβρίου 1746. Μεγίστην τότε ἠσθάνθη χαρὰν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ὅτε ἠκούσθη εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ὄνομα τοῦ ἐνδόξου Βασιλέως τῆς Κύπρου καὶ λίαν εὐχαρίστως προσεφέρθησαν νὰ γίνουν ἐκουσίως ὑπήκοοι τῆς Ὑμετ. Μεγαλειότητος, ἀλλ' ὑπῆρξε βραχεῖα ἢ ἀγαλλίασις διότι, ἐνῶ ἐζήτησαν ταπεινῶς τὴν ἐξομάλυνσιν μερικῶν διαφορῶν καὶ τὴν παραχώρησιν εὐνοιῶν τινων, εὗρον εἰς τὴν δευτέραν σύμβασιν, τὴν γενομένην ὑπὸ τὸν νέον Ἀντιβασιλέα καὶ τὸν διάδοχον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τοῦ Cagliari, λόγους νὰ διακόψουν κάθε περαιτέρω πρᾶξιν ὡς ἀνεπτύξαμεν ὁ Μπαρότσι καὶ ἐγὼ εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἣν διεβιβάσαμεν εἰς τὴν Ὑμετ. Μεγαλειότητα διὰ μέσου τοῦ Κόμητος de Monesterol, Πρεσβευτοῦ Αὐτῆς ἐν Νεαπόλει.

Ἀνεῦρον εἰς τὴν δευτέραν σύμβασιν τὴν ἐξάρτησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου ἀπὸ τὸν Λατῖνον Ἐπίσκοπον ὡς καὶ τὴν ὑποχρέωσιν εἰς ὁμολογίαν πίστεως, δύο δηλαδὴ προσθήκας αἱ ὁποῖαι δυσηρέστησαν τὰ μέλη τοῦ ἔθνους μας ὅπερ στεροῶς εἶναι προσηλωμένον εἰς τὸ ἴδιον δόγμα καὶ δὲν θὰ ἠδύνατο ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ ἀνεχθῆ τὴν ἀνάμειξιν τοῦ Λατινικοῦ Κλήρου. Ἄς ῥίψη ἢ Ὑμετ. Μεγαλειότης ἐν βλέμμα εἰς τὴν συμπεριφορὰν τῶν Ἑνετικῶν Ἀρχῶν, ἐναντι τῶν Ἑλληνορθοδόξων. Οἱ πλέον ὑψηλοὶ διοικηταὶ οὓς στέλλει εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας ἢ Ἑνετικὴ Ἀριστοκρατία, παρίστανται ἐν σώματι ὁμοῦ μὲ τὰς ἄλλας Ἑλληνικὰς Ἀρχάς (magistrati greci) εἰς τὰς λειτουργίας, εἰς τὰς λιτανείας καὶ εἰς ἄλλας θρησκευτικὰς τελετάς, ὑποχρεούμενοι εἰς τοῦτο ἀπὸ τὸν Δόγην· ὁμοίως οἱ ἄνω, ὁμοῦ παρίστανται καὶ εἰς τὰς τελετάς τοῦ λατινικοῦ κλήρου καὶ οἷτω πραγματοποιεῖται ἡ ἁρμονία καὶ ἡ εἰρηνικὴ διαβίωσις τῶν δύο δογμάτων.

— Περαιτέρω ἀναπτύσσει τὰς διαφορὰς μεταξὺ τῶν δύο δογμάτων, κάμνει λόγον περὶ τῆς μπόλλας τοῦ τότε Πάπα τῆς σχετικῆς μὲ τὸ δόγμα καὶ ἐπάγεται: «Ἄφου οἱ ὑπὸ τὴν Ἑνετίαν Ἑλληνας τοὺς ὁποίους αὕτη κατέκτησε χαίρουν τῆς θρησκευτικῆς τῶν ἐλευθερίας διατὶ νὰ μὴ εἶναι σεβαστὰ τὰ δίκαια τῶν Μανιατῶν οἱ ὁποῖοι ἐθελουσίως προσέρχονται ὡς ὑπήκοοι; Καὶ ἂν ἡ κατάκτησις δίδῃ περισσότερα δικαιώματα, δὲν εἶναι κατάκτησις τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἔρημος τοῦ Montreste ἐν Σαρδηνία θὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία καὶ ἀπὸ τοὺς φυγοδίκους καὶ θὰ σχηματισθῆ ἐκεῖ διὰ τῶν ἑλληνικῶν χειρῶν μία πολίχνη, καρποφόρος καὶ κατοικημένη, τῆς Ὑμετ. Μεγαλειότητος ἢ ὁποῖα φέρει ἐν Ἑλληνικὸν στέμμα εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ οἱ Ἑλληνας θὰ ἀνεγνώριζον οὔτω ἓνα μονάρχην ποὺ δὲν ἀπέκτησαν ἀκόμη;

— Ἀναφέρει κατόπιν τὴν ἐν Βενετίᾳ ἐγκατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀποικίας καὶ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ὅπου προΐσταται καὶ Ἑλλην Μητροπολίτης μὲ τίτλον τοῦ τῆς Φιλαδελφείας ὅστις ἐκλέγεται παρὰ τοῦ ἔθνους καὶ χωρὶς καμμίαν ἀνάμειξιν τοῦ ἐκεῖ Λατίνου Πατριάρχου καὶ χωρὶς ὑποχρέωσιν εἰς ὁμολογίαν πίστεως. Εἶτα, θεωρεῖ ὅχι σκόπιμον τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τοῦ Cagliari ἀξιοῦντος νὰ ὑπάγῃται ὑπ' αὐτὸν ὁ Ἑλλην. Κλῆρος, ἐνῶ ὁ Βα-

σιλεύς με τὴν πρώτην σύμβασιν εἶχεν ἀναλάβει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συμπεριφερθῆ ἡ πρὸς τοὺς νέους ὑπηκόους ὡς καὶ ἡ Ἑνετικὴ Δημοκρατία.

Καὶ ἐξακολουθεῖ: «ὁ ὑποσημειούμενος ἱερεὺς ποὺ ἔχει τὴν τιμὴν νὰ ἐκφράζεται » τοιουτοτρόπως, δὲν παρεκινήθη νὰ κάμῃ τὴν πρότασιν τῆς ἀποικίσεως — καὶ τρεῖς » κατὰ συνέχειαν φορὰς ἔκαμε τὸ ταξίδι ἕως ἐδῶ — ἀπὸ κανὲν συμφέρον ἰδιωτικὸν ἢ » ἀπὸ φιλοδοξίαν νὰ ἐπιτύχῃ τίτλους καὶ ἀξιώματα, ἀλλ' ἠθέλησε μόνον νὰ ἐπανέλθῃ » εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ ἐπιρροὴ τοῦ Ὑμετέρου Εὐσεβάστου Οἴκου καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ » εἰς τὸ Κράτος Ὑμῶν τοὺς Ἑλληνας ἐκείνους οἱ ὁποῖοι προσκαλοῦνται καὶ εἰς τὰς » ἐν τῇ Μεσογείῳ νήσους τοῦ Βρεττανοῦ Βασιλέως ὅστις εἶχε μέγαν ἀριθμὸν τούτων » εἰς ὑπηρεσίαν ἐπὶ τοῦ στόλου του κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, καθ' ὃν ἦτο σύμμα- » χος καὶ ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης».

— Ἀναφέρει εἶτα τὰς μπόλλας τοῦ Λέοντος 10^{ου} καὶ Κλήμεντος VII εἰς ἃς δὲν γίνεται μνεῖα περὶ ὁμολογίας πίστεως καὶ μάλιστα ὑπάρχει ἐν αὐταῖς ῥητὴ ἀπαγόρευσις εἰς τὸν λατινικὸν κληρὸν νὰ ἀναμιγνύηται εἰς τὰ τῶν Ἑλλήνων. Καὶ τέλος ζητεῖ ἵνα καὶ ὁ Βασιλεὺς τῶν Σάρδων παραχωρήσῃ ὅ,τι καὶ οἱ ἄλλοι Καθολικοὶ Βασιλεῖς.

Εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ἐπισυνάπτεται καὶ ἄλλο ὑπόμνημα πλέον ἀκριβὲς καὶ ἐμπεριστατωμένον ἐνῶ ἀναπτύσσονται μὲ παραγράφους τῶν εἰρημένων Παπικῶν Διαταγμάτων, τὰ αἷτια διὰ τὰ ὁποῖα οἱ Μανιάται δὲν πρέπει νὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν Λατινικὸν κληρὸν. «Ἦσαν ὁμοίως δύο ἐπίσκοποι εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν δύο Σικελικῶν ὅπου σήμερον διαμένουν οἱ Ἰταλο-Ἕλληνες. Αἱ εἰρημέναι μπόλλαι ὡς καὶ ἄλλαι περιγραφαὶ καὶ ἱστορίαι, ἀναφέρουν Ἐπισκόπους καὶ Ἀρχιεπισκόπους καὶ ἄλλους ἱεράρχας. Ἀλλ' ὅταν ἔλειψαν οἱ Ἑλληνες Ἐπίσκοποι, οἱ Λατῖνοι τοιοῦτοι ὑπήγαγον ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν των καὶ τοὺς Ἑλληνας.

Εἰς τοὺς παλαιούς, ὑπεισηλθον κατὰ τὸν 16^{ον} αἰῶνα οἱ ἄλλοι ἐκεῖνοι Ἑλληνες Ἐπίσκοποι, οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦντες τὸ πολυπληθέστατον γένος των ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Καρόλου τοῦ Ε', παρέμειναν ἐγκατεστημένοι εἰς τὰ δύο αὐτὰ Βασίλεια ὅπου τὸ δόγμα προσέκρουσεν εἰς ὠρισμένας δυσχερείας, περὶ ὧν ἀναφέρουν αἱ Μπόλλαι τοῦ Λέοντος καὶ Κλήμεντος οἱ ὁποῖοι ἐπέβαλον νὰ ἐκλεγῆ εἰς Ἑλλην τοποτηρητὴς τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους.

«Κατὰ τὸν αὐτὸν 16^{ον} αἰῶνα μετώκησαν τέσσαρες καὶ πλέον χιλιάδες κατοίκων τῆς Ρόδου — οἱ ὁποῖοι εἶχον τὴν θρησκείαν τῶν Ἱεροσολύμων — εἰς τὴν Μάλταν, ὅπου, ἐνοχληθέντας παρὰ τοῦ τοπικοῦ Ἐπισκόπου, τοὺς ἐπροστάτευσεν ὁ Πάπας Κλήμης VII ¹⁾ (Bolla τῆς 1^{ης} Ὀκτωβρ. 1730 ὑστερόχρονος τῆς ὁμολογίας πίστεως ἦν διέταξεν ὁ Γρηγόριος XIII) καὶ τοὺς ἔταξεν ὑπὸ τὸν Μέγαν Καθηγούμενον (Gran Priore) ἀλλ' ἀποθανόντος τοῦ Πάπα, ὑπετάγησαν καὶ πάλιν εἰς τὸν Λατῖνον ἐπίσκοπον, Ἑλη-

¹⁾ Πρόκειται περὶ τοῦ XII καὶ ὄχι τοῦ VII.

κολούθησεν εἶτα ἡ μετανάστευσις τῆς ἀποικίας εἰς Κορσικὴν, ἣτις ἦλθε μὲ τὸν Ἑλληνα Ἐπίσκοπόν της. Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τούτου ὑπήχθησαν εἰς τὸν Λατίνον, ἐνῶ ἡ Κοινότης εἶχε τὸ δικαίωμα, συμφώνως μὲ τὰς ἀνωτέρω Μπόλλας νὰ ἐκλέξη ἴδιον Ἐπίσκοπον» καὶ ἤδη μεταξὺ τῶν Ἱταλο-ἐλλήνων, παρέμεινεν ὡς ὄνειρον τὸ ὅτι προέρχονται ἐξ Ἑλλάδος καὶ τὸ ὅτι εἶχον κάποτε ἄλλο δόγμα. Τὴν ὁμολογίαν πίστεως δὲν τὴν κάμνουν οἱ Μανιάται διότι εἶναι ὑπερήφανοι εἰς τὴν προάσπισιν τῆς τιμῆς καὶ αἰσθάνονται ἑαυτοὺς προσβεβλημένους διότι τίθεται ὑπὸ κρίσιν ἡ προγονικὴ των θρησκεία, τὴν ὁποίαν ἐκληρονόμησαν ἀπὸ τοὺς ἀγίους ἐκείνους Πατέρας καὶ Μεγ. Διδασκάλους».

— Ἐπανερχεται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διαφορᾶς τῶν δύο δογμάτων καὶ ἐπιλέγει : «αὐτὸ εἶναι τὸ δόγμα ὅπερ παρεχώρησεν ὁ Βασιλεὺς εἰς τοὺς Μανιάτας διὰ τῆς πρώτης συμβάσεως (3 Ὀκτωβρίου 1746 ἄρθρα 1, 2) συμφώνως μὲ τὸ παράδειγμα τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας καὶ τῆς Βασιλείσης τῆς Οὐγγαρίας ἵνα φέρουν μαζί των καὶ τὸν Ἐπίσκοπον ἐκ τῆς ἐγγύς Ἀνατολῆς ὁ ὁποῖος θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἀποδεκτὸς παρὰ τῆς Α. Μ. τῶν Σάρδων, ἐπὶ τῇ προσαγωγῇ πιστοποιητικοῦ ἢ ἄλλου ἐγγράφου τοῦ Ἑλληνος Ἐπισκόπου τῶν Κυθῆρων, τῆς Κεφαλληνίας καὶ τῆς Ζακύνθου ἢ τοῦ Πρωτοπαπᾶ Κερκύρας καὶ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀγίας Μαύρας Τὰ ἄρθρα αὐτὰ ἀνετράπησαν μὲ τὰ ἐπ' ἀριθ. 2, 3, 7, 8 καὶ 9 τῆς δευτέρας Συμβάσεως ὑπὸ χρονολ. 16 Ἀπριλίου 1750 παρὰ τὰ θεσπίσματα τῶν προηγουμένων Παπῶν (Παύλου Γ'. 16 Δ/βρίου 1544 καὶ τοῦ Οὐρβανοῦ Η'. τῆς 30 Ἰουνίου 1626 «Ἐν αὐτῇ τῇ Μεσσηνίᾳ ἐπειδὴ ὁ ἐκεῖ Ἀρχιεπίσκοπος ἐπιχειρήσας νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὰς ἐκεῖ Ἑλλην. Ἐκκλησίας, ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῇ κατόπιν τῶν διαμαρτυριῶν τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Κορσικῆς θελήσαντες νὰ ἐπιβάλουν εἰς τοὺς Ἑλληνας τὸ Γρηγοριανὸν Ἡμερολόγιον, ἔπαυσαν κάθε ἐνέργειαν διότι οὗτοι προσέτρεξαν εἰς τὸν Ποντίφηκα».

. . . . «Δὲν εἶναι ἄλλως τε νέος ὁ Ἑλλην ἐν Σαρδηνίᾳ. Ἡ ὄνομασία τῆς Villa Greca πλησίον τῆς Βαρωνείας τοῦ Σαμμάζι καὶ ἄλλαι παρόμοιαι εἰς τὸν λιμένα Κόντε (porto Conte) παρὰ τὴν ἔρημον Montreste πού παρεχωρήθη εἰς τὴν Ἑλλην. Ἀποικίαν, ἐκτὸς τῶν τόσων ἐκκλησιῶν αἱ ὁποῖαι εἶναι ᾠκοδομημέναι κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν τύπον, μὲ τίτλους καὶ ἀφιερώσεις πού συνηθίζονται μόνον ἐν Ἑλλάδι. εἶναι δείγματα παλαιᾶς ἐγκαταστάσεως Ἑλλήνων ἐν Σαρδηνίᾳ . . . Ὁ Δὸν Γεώργιος Κασάρας Ἑλλην ἱερεὺς, ὁ ἐπιτυχῶν τὰς πρώτας διομολογήσεις, καὶ ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦ κόμητος Cospadara ἔκαμε ὄλον τὸν γύρον τῆς Σαρδηνίας κατ' ἐντολὴν τοῦ Βασιλέως δὲν συνήντησεν εἰς κανὲν μέρος ἐχθρότητα τινα· τοῦναντίον οἱ Σάρδοι ἤκουσαν μετ' εὐχαριστήσεως τὴν ἐπικειμένην ἀφιξιν τῶν Ἑλλήνων καὶ δι' ἄλλους λόγους καὶ διότι θὰ ἐξέλειπον οἱ λησταὶ καὶ κακοῦργοι ἀπὸ τὰ μέρη ὅπου θὰ ἐγκαθίσταντο Ἑλληνες. Ἐξ ἄλλου συχνὰ ἤρχοντο εἰς τὴν Σαρδηνίαν καὶ ἴδια εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Sassari κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Διοικητοῦ βαρῶνου Tondu, Ἑλληνορθόδοξοι ἱερεῖς τῆς Κορσι-

κῆς, προσκαλούμενοι ἵνα λειτουργοῦν καὶ τοιουτοτρόπως αἱ οἰκογένειαι ἐκείναι αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τὴν Κορσικὴν διεπεραιώθησαν εἰς τὴν Σαρδηνίαν ὅπου ἀναμένουν τὴν ἄφιξιν τῆς νέας παροικίας, κατέστησαν ἀρκετὰ γνωστὰ εἰς τὸ Βασίλειον ἐκεῖνο, τὸ ὄνομα, τὸ δόγμα καὶ τὸν Ἑλληνικὸν κλῆρον, χωρὶς ποτὲ νὰ σημειωθῇ τὸ ἐλάχιστον ἐπεισόδιον».

«Θὰ κατοικήσουν οἱ Μανιάται εἰς μίαν ἔρημον ὅπως εἶναι τὸ Montreste ἀπέχον τοῦλάχιστον 15 μίλια ἀπὸ τὰ ἄλλα χωριά τὰ κατοικούμενα ὑπὸ Σάρδων καὶ θὰ εἶναι ἐκεῖ μακρὰν ἀπὸ τὰ ὄμματα τοῦ ἀμαθοῦς λαοῦ, ὅπου θὰ ἐξασκοῦν ἀνενόχλητοι τὸ δόγμα των, ὡσὰν νὰ μὴ ἦσαν ἐν Σαρδηνίᾳ, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν μετοικοῦν ἵνα κηρύξουν νέα δόγματα καὶ νέας θρησκείας, ἀλλ' ἵνα καλλιεργήσουν χέρσον γῆν καὶ ἵνα ἐξασκήσουν τὴν ἐμπορίαν»

Ἐδῶ τελειώνουν τὰ ἀνευρεθέντα ἔγγραφα. Ἐκ τῆς ὑστεροχρόνου δὲ αἰτήσεως τοῦ Πανᾶ, δημοσιευθείσης ἐν τῇ Ἀρχῇ τοῦ παρόντος Κεφαλαίου, προκύπτει ὅτι ἡ μετοικεσία αὕτη ἐματαιώθη τότε ὀριστικῶς, λόγῳ τῶν ἀναφεισῶν δυσχερειῶν ὡς πρὸς τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῆς λατρείας καὶ τὴν ἐξάρτησιν τοῦ κλήρου ἐξ Ἐπισκόπων ἄλλοτρίου δόγματος.

Ἄλλη σχεδιασθεῖσα μετανάστευσις εἰς Σιλεσίαν

Ἐν τῷ φακέλλῳ 402 — Inquisitori di Stato ἔνθα περιέχονται ἀναφοραὶ τοῦ ἀρχιναυάρχου Κερκύρας (Provveditor general da Mar) ἀπὸ τοῦ ἔτους 1741—1752. περιέχεται καὶ μία τοῦ ἰδίου πρὸς τὰς ἐν Βενετία Ἀρχὰς δι' ἧς κάμνει γνωστὰς τὰς κινήσεις κάποιου Καπιτὰν Δάνδολο ὃ ὁποῖος ἐκ Βενετίας διεπεραιώθη εἰς τὴν Τεργέστην ὅπου παρέμεινεν ἐπ' ἀρκετὸν καὶ εἶτα ἐπιβιβασθεὶς ἐπὶ ἐνὸς Μεσολογγίτικου καραβιοῦ ἔφθασεν εἰς Λέξιναν¹⁾ καὶ ἐκεῖθεν μὲ τὰ Ἑνετικὰ πολεμικὰ κατέπλευσεν εἰς Κέρκυραν, ἀλλὰ χωρὶς τὸν καλόγηρον σύντροφόν του. «Φαίνεται ὅτι οὗτος κατευθύνεται εἰς Λευκάδα καὶ ὅτι θὰ προσπαθήσῃ νὰ προκαλέσῃ μετανάστευσιν τῶν Ἑλλήνων εἰς Σιλεσίαν, αὐτὸ ἔμαθα ἀπὸ μίαν ἐπιστολὴν ποῦ εἶχε στείλει προηγουμένως ὁ ἴδιος ἐκ Νεαπόλεως πρὸς ἕνα ἐδῶ γνωστὸν του. Ἐγὼ δὲν θὰ λείψω νὰ παρακολουθῶ τὰς ἐνεργείας του καὶ θὰ ἀναφέρω ἐν καιρῷ τὰ καθέκαστα εἰς τὰς Ἐξοχότητάς Σας». Ἡ ἀναφορὰ φέρει χρονολογίαν 17 Ἰουνίου 1751. Εἰς τὸν αὐτὸν φάκελλον εὑρίσκειται ἐπιστολὴ τοῦ καπιτὰν Νικόλα Πανᾶ πρὸς τὸν Ναύαρχον εἰς τὴν ὁποίαν ἐπισυνάπτει ἀντίγραφον τῶν συμβάσεων αἵτινες ἀπεστάλησαν ὑπογεγραμμέναι παρὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Πρωσσίας τὴν 20 Ὀκτωβρίου 1747 εἰς τὸν κ. Κοσμᾶν ἵνα τὰς παρουσιάσῃ εἰς τὴν Α. Ε. τὸν Κόμητα τοῦ Machaur.

¹⁾ Τῆς Δαλματίας.

Ἴδου αἱ συμβάσεις ἐν περιλήψει :

« Διαβλέπουσα ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Πρωσίας καὶ τῆς μιᾶς καὶ ἄλλης Σιλεσίας τὰ πλεονεκτήματα ἅτινα θὰ προσκομίσει εἰς τὸ ἔμποριον τῆς ἐκτεταμένης ἐκείνης καὶ εὐφόρου ἐπαρχίας ἢ ἐγκατάστασις πολλῶν Ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔφερον μαζύ των καὶ τὰς περιουσίας των καὶ τὰ ἄφθονα κεφάλαιά των, ἠδύοκῃσε νὰ τοῖς παραχωρήσῃ τὰ κάτωθι προνόμια :

1) Αἱ οἰκογένειαι αὗται ποὺ θὰ ἔλθουν μὲ ὅλα τὰ μέλη, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ὑπαλλήλων, θὰ εἶναι ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ οἰανδήποτε στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ἢ θητείαν, ἐκτὸς ἂν οἱ ἴδιοι τὸ θελήσουν.

2) Θὰ εἶναι ἀπηλλαγμένοι ἐπὶ πέντε ἔτη παντὸς φόρου.

3) Εἰς τὰς πολίχνας Neis καὶ Brigh ὡς καὶ εἰς ἄλλο μέρος τοῦ Δουκάτου, ποὺ ἤθελον ἐγκρίνη κατάλληλον διὰ τὴν ἐγκατάστασίν των, ἂν θὰ ἀπεφάσιζον νὰ κτίσουν οἰκήματα κατὰ τὰς συνθηθείας των, θὰ τοῖς παραχωρεῖται δωρεὰν τὸ οἰκόπεδον καὶ εἰς τὴν οἰκοδομὴν θὰ συντρέχῃ τὸ Δημόσιον μὲ ἐν ἐπίδομα ἐκ 10% ἐπὶ τῆς ὀλικῆς δαπάνης.

4) Εἰς τὰ μέρη ὅπου ἤθελον συγκεντρωθῆ ἀρκεταὶ Ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι, ἢ Α. Μεγαλειότης θὰ παραχωρῇ δωρεὰν τὸ οἶκημα διὰ τὴν ἀνέγερσιν μιᾶς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ὁποίαν θὰ λειτουργοῦν Ἑλληνορθόδοξοι ἱερεῖς τῆς ἐκλογῆς των καὶ δὲν θὰ ἔχουν καμμίαν ἀνάμιξιν εἰς τὰ τῆς θρησκείας των οὔτε αἱ Προτεσταντικαὶ Ἐκκλησιαστικαὶ Ἀρχαὶ οὔτε αἱ τῆς Ρώμης.

5) Ἄν εἰς διάφορα μέρη τοῦ Δουκάτου τῆς Σιλεσίας σχηματισθῶν ἀρκετοὶ συνοικισμοὶ μὲ τὴν ἐκκλησίαν του ἕκαστος, τότε θὰ ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς Ἑλληνας νὰ ἐκλέξωσιν καὶ ἐπίσκοπον ὁ ὁποῖος θὰ ἔχῃ ὅλα τὰ δικαιώματα, τιμὰς, προνόμια καὶ δικαιοδοσίαν συμφώνως μὲ τὸ δόγμα των.

Ἐλεύθερος λιμὴν τῆς Τεργέστης

Εἰς τὸν αὐτὸν ὡς ἄνω φάκελλον ὑπάρχει καὶ ἀλληλογραφία ἀφορῶσα τὸν διορισμὸν ἐνὸς Καρόλου Πελεγράνη ἐκ Κεφαλληνίας, ὡς ἀντιπροσώπου τῶν ἔμπόρων καὶ πλοιαρχῶν Ἑλλήνων, διὰ τὴν προστασίαν τῶν συμφερόντων των ἐν Τεργέστη.

Τὴν αἴτησιν ὑπέβαλον οἱ κάτωθι ὑπογεγραμμένοι ἐκ Τεργέστης τὴν 22 Μαΐου 1747 οἱ ὁποῖοι ἐκδηλώνουν τὴν εὐγνωμοσύνην των διὰ τὰς εὐκολίας ποὺ τοῖς παρεχώρησε ὁ Βασιλεὺς Κάρολος ἀνακηρύξας ἐλεύθερον τὸν λιμένα ὅπου προθύμως ἦλθον μὲ τὰ καράβια των καὶ τὰ ἔμπορεύματά των καὶ εἶναι οὗτοι :

Patron ¹⁾ Κοσμᾶς Καραντινός, Patron Παναγιώτης Ἀντύπας, patron Ξάνθης Βασιλόπουλος, patron Ζώσιμος Αὐλωνίτης, patron Διμήτρις Καρδιάνος, Ἀναστ. Φλάμ-

¹⁾ Ἴδιοκτῆτης ἰστιοφόρου.

πουρας, Ἄνδρουῦτσος Βάλσαμος, Φραντσέσκος Καλλιγᾶς, πατρὸν Διμίτρις Μαντζαβίνος μαζὺ μὲ τοὺς συντρόφους του, Φλωριᾶς Καλλιγᾶς ὁμοίως, Κωνστ. Καραντζιᾶς ὁμοίως, Ἄνδρουῦτσος Κοντζακάρης ὁμ., Παναγιώτης Ράπεζης, Ζαφείρης Ἁγιομαβρίτης, Νικόλ. Φραγκούλης, Νικόλας Πανταζῆς, Γιάννης Σίδερης, Κωνστ. Ἁγιομαβρίτης, Γιάν Χωραφᾶς, πατρὸν Ἀναστ. Μεταξᾶς.

Ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφίαν καταφαίνεται ὅτι πράγματι ὁ Κάρολος Πελεγρίνι διωρίσθη ἀντιπρόσωπος των παρὰ τῆς τοπικῆς Διοικήσεως.

Μάξιμος Μαργούνιος

Πρὶν ἢ παραθέσωμεν τὰ ἐν τῷ Κρατικῷ Ἀρχείῳ ἀνευρεθέντα ἀνέκδοτα ἔγγραφα, σχετικὰ μὲ τὸν διαπρεπῆ τοῦτον λόγιον, κρίνομεν σκόπιμον νὰ κάμωμεν μικρὰν εἰσαγωγὴν.

Οὗτος εἶχε προηγουμένως ζητήσει (13 Ἰουλίου 1585) παρὰ τῆς Γερουσίας ἢ τὴν ἐγκατάστασιν του εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Κιθῆρων, εἰς ἣν εἶχε νομίμως ἀναδειχθῆ παρὰ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἢ — ἂν τοῦτο καθίστατο ἀδύνατον — τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Λασηθίῳ καὶ δέκα «μποῖνες γῆς». Ἡ Γερουσία διὰ ψηφίσματος ἀπὸ 4 Φεβρουαρίου 1585 (ἐν. ἔθ. ἡτοι 1586) δὲν ἀπεδέχθη τὰ αἰτήματα τοῦ Μαργουνίου καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὸν κρατήσῃ ἐν Βενετίᾳ, ἵνα διδάσκῃ τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Λατινικὰ γράμματα ἐπὶ ἀμοιβῇ 50 δουκάτων κατ' ἔτος, εἰς δὲ τὸν ἀδελφόν του Μιχαὴλ παρεχώρει 10 μποῖνες γῆς εἰς τὸ Καστελνόβο — Φραγκοτόπι τῆς Κρήτης.

Τὰ ἀνωτέρω δύο ἔγγραφα, ἅτινα ἀνεύρομεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ Ἀρχεῖον, τὰ ἐδημοσίευσε καὶ ὁ Legrand. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰς μὲν τὸ ψήφισμα γίνεται λόγος περὶ 50 δουκάτων, ὁ δὲ Γαβριὴλ Σεβῆρος εἰς τὴν πρὸς τὸν Δόγην αἴτησιν τοῦ 1610 — ἣν δημοσιεύομεν ἐν τῷ περὶ Ἑλληνικῆς Σχολῆς Κεφαλαίῳ — ἀναφέρει ὅχι 50 ἀλλὰ 124 δουκάτα ὅτι ἐδίδοντο εἰς τὸν Μαργούνιον, διὰ ταῦτα ἠρευνήσαμεν εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Γερουσίας (Senato Mar) ἵνα εὔρωμεν τὴν ἀλήθειαν ἐν προκειμένῳ καὶ οὕτως τὰ ἀποκαλυφθέντα ἔγγραφα δικαιολογοῦν τὸ ὑπὸ τοῦ Σεβήρου γραφέν, καὶ μάλιστα διὰ ψηφίσματος τοῦ 1589 τὰ 120 δουκάτα, πού εἶχον δοθῆ τῷ 1587, ἔγιναν 144 — καὶ ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν δύο τελευταίων τούτων ψηφισμάτων, ὁ Μαργούνιος ἐλάμβανε τὸ ποσὸν τοῦτο μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος ὡς γνωστὸν τῇ 30 Ἰουνίου 1602 καὶ καθ' ὅλον τοῦτο τὸ χρονικὸν διάστημα ἐδίδασκεν ἐν Βενετίᾳ Ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ γράμματα, ἔχων ἀκροατὰς Ἑλληνας καὶ Βενετούς. Εἷς τι βιβλίον τοῦ 1598 ὡς ἀκροατῆς του φέρεται καὶ ὁ ἱεροδιάκονος Ἀθηναῖος, Ναθαναὴλ ὁ Ἐμπορος.

Ἀπομένει τώρα νὰ εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐγεννήθη ὁ Μαργούνιος. Τινὲς μὲν φρονοῦν ὅτι ἐγεννήθη τῷ 1522 καὶ ἀπέθανεν ὀγδοηκοντούτης τῷ 1602. Ἄλλοι βασιζόμενοι εἰς τὴν σχετικὴν ἔγγραφὴν τοῦ βιβλίου θανάτων τῆς Λατι-

νικῆς Ἐκκλησίας Ἁγ. Μαρτίνου, ἐν Βενετία, ἐγγραφήν τὴν ὁποίαν καὶ ἡμεῖς εἶδομεν καὶ ἀναφέρει καὶ ὁ Legrand, ἀποδέχονται ὡς ἔτος γεννήσεως τὸ 1549.

Ἡ ἐγγραφή τῆς ἐκκλ. Ἁγ. Μαρτίνου ἔχει οὕτω: Βιβλίον ἀριθ. 3 ἀπὸ τοῦ 1592 - 1605 σελ. 63). Ἰουλίου 1 1602 ὁ σεβασμιώτατος κύριος Μάξιμος Μαργούνιος, ἐπίσκοπος Κυθήρων ἑτῶν 53 περίπου, μετὰ εἰκοσιτετραήμερον ἀσθένειαν — εἶχε πυρετὸν καὶ νεφρίτιδα — ἀπέθανεν ἐν τῇ οἰκίᾳ Καμπραγαδίν».

Καὶ θὰ ἔλυετο ἀσφαλέστερον ἢ ἀπορία αὕτη, ὡς πρὸς τὸν ἀκριβῆ χρόνον τῆς γεννήσεώς του, ἂν ἦτο δυνατόν νὰ γνωσθῆ τὸ ἀκριβές ἔτος καθ' ὃ οὗτος εἰσήχθη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Παδούης. Ἀλλὰ τοῦτο ἀτυχῶς δὲν κατέστη ἐφικτὸν οὔτε καὶ εἰς τὸν γράφοντα, ὅστις μετέβη ἐπίτηδες εἰς Παδούην καὶ ἐξήτασε τὰ ἀρχεῖα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (1540 - 1575), διότι ταῦτα εἶναι λίαν ἐλλιπῆ. Δὲν ὑπάρχει Μητρώον τῶν φοιτητῶν. Ὅλα δὲ τὰ ἐγγραφα τὰ ἀφορῶντα τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1556 - 1564, δὲν ὑφίστανται.

*
*
*

Ἀλλὰ καὶ νέα αὐθεντικὴ πηγὴ ἔρχεται νὰ ἐνισχύσῃ τὴν τῆς ἐκκλ. τοῦ Ἁγ. Μαρτίνου ἐγγραφήν καὶ εἶναι αὕτη ἡ τοῦ Βιβλίου τῶν Proveditori alla Sanità - Necrologi τοῦ 1602 (Βιβλίον ἀριθ. 830 - archivio di Stato) ἔχουσα οὕτω:

«Il Reverendissimo Mon Signor Massimo Marguni, Vescovo di Cerigo, di anni 53 da febre e mal di pietra, giorni 24 a S. Martin». Τὴν καταγγελίαν τῶν θανάτων τὴν ἔκαμνον τότε, ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ ἰατροὶ τῆς συνοικίας καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ ἱερεῖς τῆς ἐνορίας. Κατόπιν τῆς ἀνω πληροφορίας δὲν ἀπομένει καθ' ἡμᾶς ἀμφιβολία ὅτι ὁ Μαργούνιος ἐγεννήθη τῷ 1549. Ἄλλως τε εἰς τὰς δύο, περαιτέρω δημοσιευόμενας ἐκκλήσεις του, οὐδαμοῦ κάμνει λόγον περὶ γήρατος καὶ θὰ ἦτο ἀσφαλῶς γέρον τῷ 1589 ἦτοι ἑβδομηκοντούτης, ἂν, ὡς λέγουν ὁ Κομνηνὸς Παπαδόπουλος καὶ ἄλλοι, εἶχε γεννηθῆ τῷ 1522, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας οὗτος δὲν ζητεῖ καταφύγιον ἵνα διέλθῃ τὰς ὑπολοίπους ἡμέρας, ἀλλὰ θέλει νὰ ζήσῃ καὶ νὰ δράσῃ:

«Γαληνότατε Πρίγκηψ, Ἐκλαμπρότατοι καὶ Ἐξοχώτατοι Κύριοι, ὁ ταπεινὸς Ἐπίσκοπος Κυθήρων Μάξιμος Μαργούνιος¹⁾, πιστὸς καὶ ταπεινόςτατος θεράπων τῆς Ὑμετ. Γαληνότητος καὶ τῶν Α.Α.Ε. Ε. καὶ Ἐκλαμπροτήτων, προσεπάθησα, κατὰ τὸν παρελθόντα καιρὸν, νὰ παραστήσω Ὑμῖν εἰς ποίαν οἰκτρὰν κατάστασιν εὐρίσκομαι, διότι παρούσασθεῖς πρὸ δύο ἑτῶν μετὰ τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ καὶ ταπεινοφροσύνης πρὸ τῶν ποδῶν Ὑμῶν, δὲν ἐπέτυχον καμμίαν ἀπόφασιν ὡς πρὸς τὴν Ἐπισκοπὴν μου ἐν τῇ ὁποίᾳ θὰ ὑπηρετῶν Κύριον τὸν Θεὸν μου καὶ θὰ ὠφέλου τὸ δυστυχὲς ἐκεῖνο

¹⁾ Τὸ ἐπώνυμον Μαργούνιος συνηντήσαμεν καὶ εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης. Οὕτω τῷ 1530 γίνεται λόγος περὶ μιᾶς ἀμπέλου ἀνηκούσης εἰς τὸν Γεώργιον Μαργούνην, κειμένην εἰς θέσιν Κατάπυλα. Τὸν Μιχαὴλ Μαργούνην ἀναφέρει ἐγγραφοῦ τοῦ 1573, καὶ τῷ 1587 εὐρίσκομεν Γιάννην Μαργούνην.

ποίμνιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ θὰ ἦτο καὶ πρὸς τὸ συμφέρον Ὑμῶν, μάλιστα θὰ ἐφρόντιζον ὥστε νὰ αὐξήσῃ ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ πίστις τῶν ψυχῶν ἐκείνων πρὸς τε τὴν Αὐτοῦ Θεϊκὴν Μεγαλειότητα ὡς καὶ πρὸς τὰς Αὐτῶν ἑξοχότητας καὶ ἐκλαμπρότητας, πρὸς μεγάλην ἱκανοποίησιν τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος, ἀπεποιήθην ἐγὼ ἐντιμωτάτας μισθοδοσίας καὶ Ἀρχιεπισκοπικὰς Ἔδρας προσφερθείσας μοι εἰς ξένας χώρας καὶ τὰς ἀπεποιήθην μόνον διότι θέλω νὰ ζήσω καὶ νὰ ἀποθάνω ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ φιλανθρωποτάτου καὶ εὐτυχεστάτου Ὑμετ. Κράτους, διὰ τὸ ὁποῖον τρέφω ἐν τῇ ψυχῇ μοι μεγίστην ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς Ὑμᾶς, ὡς δύνανται κάλλιστα νὰ πληροφορηθῆτε τόσον ἀπὸ τοὺς ἑξοχωτάτους πρῶν Ἀντιπροσώπους ὡς καὶ ἀπὸ ἤδη εὐρισκομένους ἐν τῷ Βασιλείῳ τῆς Κρήτης τῆς προσφιλεστῆς μου πατρίδος. Καὶ δὲν εἶναι ποσῶς δευτερεῦον τὸ γεγονὸς ὅτι, ἐπειδὴ δὲν ἐκρίνετε εὐλογον νὰ ἀποφασίσῃτε περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μου ἑδρας, ἐγκαταλείψας κάθε ἄλλην βιωτικὴν ἄνεσιν προὔτιμησα νὰ ἐγκλεισθῶ ἐν τινι Μοναστηρίῳ τῆς ἰδιαίτερας μου πατρίδος, ἵνα ἠμπορέσω τοῦλάχιστον ὡς ἰδιώτης μοναχὸς νὰ διέλθω τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου ἐν ἡσυχίᾳ, χωρὶς ποσῶς νὰ ἐξασκήσω Ἐπισκοπικόν τι καθήκον καὶ νὰ ἐπαυξήσω τὸ τάλαντον τὸ δωρηθὲν μοι παρὰ τῆς Θείας Προνοίας, μόνον καὶ μόνον ἵνα μὴ μὲ ἐγκαταλείψῃ ἡ ἀφοσίωσις τὴν ὁποίαν ἔτρεφον καὶ θὰ τρέφω, ἐνόςῳ ζῶ, πρὸς τὴν Ὑμετ. Γαληνότητα. Ἀπὸ τὸ Μοναστήριον τοῦτο, προσεκλήθην παρὰ τοῦ Ἐξοχωτ. Γεν. Προβλεπτοῦ Μοτσεινίγο καὶ ἔλαβον διαταγὴν νὰ παροῦσιασθῶ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς Ὑμετ. Γαλη-

Serenissimo Principe et Illmi et Ecc.mi Signori, L'humil Vescovo di Cerigo Massimo Margunio fidel et humil.mo Serv.r di V.S. et di V.V.S.S. Ill.mi et Ecc. mi, mi son sforzato nelli giorni passati darle ad intendere in che stato calamitoso mi trovasse poichè già fa duoi anni appresentatomi con quelle debite riverenze et humiltà che dovevo innanti a Suoi piedi non le parve di far resolutione alcuna intorno al mio Vescovado nel qual far servitio del mio Signor Iddio et per benef.o di quel povero ovile di G. Christo mi havesse a ridurre senza di interesse Suo anzi con molto acriscimento di fedeltà et devotione degli animi di loro che si trovano li et verso Sua Divina Maestà et verso VVSSrie Ill.me et Ecc.me et con grande Sua sodisfattione, havendo io rifiutato honestissimi tratenimenti et offerte di Arcivesc.di propostemi in terre aliene et tuttavia rifiutado solo per poter viver et morire sotto l'ombra dell'humanissimo et felicis.o Suo Stato del qual nutro animo devotissimo verso di loro oltre che ne possono haver pienissima informatione cosi dagli Ecc.i Suoi passati Rappr.i com. anco da quelli si trovano al pnte nel Regno di Candia mia dilet.ma patria, non è però secondo qsto che poichè non le parse di far la sudetta resolutione della mia chiesa, io posposta ogni sorta d'altra comodità mi habbia piuttosto voluto ridure ad un Monast.o nell'istessa mia patria perchè potessi almeno come privato monaco passar li giorni miei in quiete senza

νότιος, ὅπερ καὶ ἔπραξα, χωρὶς ἀναβολὴν τινα, ἐπιθυμῶν νὰ διαδηλώσω τὴν πρόθυμον ὑποταγὴν μου εἰς πᾶσαν διαταγὴν Ὑμῶν. Τώρα εἶμαι ὑπὸ τὴν πειθαρχίαν τῆς Ὑμετ. Γαληνότητος καὶ παρακαλῶ Αὐτήν, ἐν ὀνόματι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης, νὰ εὐδοκίση νὰ παραχωρήσῃ εἰς ἐμὲ τὸν εὐλαβέστατον καὶ λίαν φιλόδοξον, τὴν Ἐπισκοπὴν, ἐν τῇ ὁποίᾳ εὐρισκόμενος, θὰ προσπαθῶ πάντοτε, μὲ ὅλας μου τὰς δυνάμεις, νὰ αὐξάνῃ εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ λαοῦ ἐκείνου ἢ ἀφοσίωσις πρὸς τὴν Ὑμετ. Γαληνότητα καὶ νὰ διάγουν ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ θὰ φροντίζω μὲ ἐκείνην τὴν διαφώτισιν, ἣν ἡ Αὐτοῦ Θεϊκὴ καὶ ἐλεήμων Μεγαλειότης θὰ μοὶ ἀποκαλύψῃ. Καὶ ἐφόσον εἰσθε βεβαιότατοι διὰ τὴν ἀφοσίωσιν ἐμοῦ ποῦ ἐγεννήθην ἐν Κρήτῃ, ἔζησα καὶ ἐξησχέθην ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Παδούης ὑπὸ τὴν Ὑμετέραν προστασίαν, ἂν τώρα Κύριος ὁ Θεὸς ἤθελε φωτίσῃ καὶ ἐμπνεύσῃ Ὑμᾶς νὰ πραγματοποιήσητε τὴν θέλησίν Του, θὰ ἠδύνασθε νὰ διατάξῃτε τὸν κατὰ καιροῦς ἐξοχώτατον Προβλεπτήν, νὰ μὴν ἐπιτρέπῃ νὰ κάμω, ὅτι δῆποτε ἄνευ τῆς συμβουλῆς καὶ παρουσίας του καὶ τοῦτο λέγω ἵνα μὴ γεννηθῇ ἐν Ὑμῖν ἀπενκαίᾳ τις σκέψις καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν μαρτυρίαν Κυρίου τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἡ συνείδησίς μου εἶναι πολὺ μακρὰν καὶ τελείως ξένη πρὸς τοιαῦτα, λόγῳ τῆς ἀφοσιώσεως τὴν ὁποίαν τρέφω πρὸς Ὑμᾶς καὶ ἂν ζητῶ τὴν Ἐπισκοπὴν μου, τὴν ζητῶ πρὸς ὄφελος ἐκείνων τῶν ψυχῶν καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πάλιν θὰ ἤμην ἐτοιμώτατος εἰς κάθε Ὑμετέραν ζήτησιν. Ἄλλ' ἂν τυχὸν δὲν ἠθέλετε κρίνῃ εὐλογον — καὶ εἴθε ὁ Θεὸς νὰ μὴ τὸ θελήσῃ — νὰ μὲ ἐγκαταστήσητε δηλ. εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν

punto esercitar alcun off.o Vescovale, ne crescer il talento donatomi dalla provvidenza di Dio, solo per non mi allontanar della devotione che ho portato sempre e porterò finchè viva a V.Ser.tà dal qual Monast.o essendo io stato chiamato dall' Ecc.mo Provv.r G.al il Sig. Mocenigo ebbi ordine di dovermi p.utar a piedi Suoi il che feci senza metter tempo di mezzo desiderando dimostrarle sempre la prontezza dell'animo mio ad ogni suo ordine. Hora mi son nell'ubidienza Sua et le prego per la passion di Dio come pietosis.o et religiosis.o che sono che si degni concedermi il mio Vescovado nel qual ritrovandomi procuri sempre con tutte le mie forze che habbi a crescer nell'animo di quel popolo la devotione verso Vra Ser.à et si custodischino nel santo timor di Dio, con quel lume che Sua Divina Maestà per sua misericordia me illuminerà già che ne sono certis.e della mia fedeltà essendo io nato in Candia vissuto et esercitato longo tempo sotto la sua protettion nello Studio di Padova aggiungendo a ciò che quando il Sig. le illuminasse et inspirasse a qsta sua volontà potrebbero anco dar ordine all'ecc.mo prov.r che pro tempora andasse li che io non potessi far cosa alcuna senza il consiglio et la pr.nza sua et ciò dico perchè non le cadesse nell'animo qualche sinistro pensier che Dio è testimonio che la mia coscienza è lontanis.a e del tutto aliena, dalla devotione che io le porto nel qual mio Vesc.o domando per benef.o

μου, παρακαλῶ καὶ ἐκλιπαρῶ νὰ εὐδοκήσητε νὰ μοὶ χορηγήσητε τὴν ἄδειαν νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν πατρίδα μου καὶ εἰς τοὺς οἰκείους μου καὶ νὰ ἀποσυρθῶ εἰς τὸ Μοναστήριον ὅπου διέμενα ἢ εἰς ὅποιονδήποτε ἄλλο ἠθέλετε κρίνη κατάλληλον, ἵνα δυνηθῶ νὰ ἐξασκήσω τὸ ἐπάγγελμά μου. Καὶ προτιμῶ τὴν ἀπομόνωσίν μου ταύτην, παρὰ νὰ ἀπασχολοῦμαι μὲ τὸ ὑψηλὸν ἐπάγγελμα ἀναμέσον τῆς κοσμικῆς ὁμολογίας καὶ μεταξὺ τόσων ἀμαρτωλῶν παγίδων ποὺ ὁ ἐχθρὸς μᾶς στήνει διαρκῶς. Ὑπισχοῦμαι δὲ Ὑμῖν, ἐν ὀνόματι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πίστεώς μου, ὅτι θὰ εἶμαι πάντοτε καθ' ὄλον τὸν ὑπολειπόμενον βίον μου, πιστὸς ὑπῆκοος, ὡς καὶ μέχρι τοῦδε καὶ προσφέρομαι ἐπὶ πλέον νὰ ὑπογράψω ἰδιοχείρως ἐν ἔγγραφον ὅτι δὲν θὰ ἀναμιχθῶ εἰς κανὲν ἐπισκοπικὸν καθήκον ἐν τῷ μέλλοντι. Αὐτὰ εἶναι ἐκεῖνα ποὺ ἠθέλησα νὰ ὑπομνήσω εἰς Ὑμᾶς πρὸς ἐλάφρυνσιν τῆς συνειδήσεώς μου καὶ θέτων τέρμα ταπεινῶς συνιστῶ ἑμαυτὸν εἰς τὴν εὐμένειαν τῆς Ὑμετ. Γαληνότητος ὡς καὶ τῶν Αὐτῶν ἐξοχοτήτων καὶ ἐκλαμπροτήτων.

1587 Δεκεμβρίου 5. Νὰ παραπεμφθῆ εἰς τοὺς Σάβι τῶν δύο τμημάτων.

*
**

ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ

1587 31 Δεκεμβρίου Pregadi¹⁾. — Ἀξιόπαινος ἢ μεγάλη παιδεία καὶ ἀρετή, συνδυσασμένοι μὲ ἐξαιρετικὴν καλωσύνην καὶ μὲ μίαν ἰδιάζουσαν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν

di quelle anime sarei nondimeno prontissimo ad ogni Sua requisitione. Quando però non le paresse, che Dio non lo voglia, di ammettermelo, prego et supplico che si degnino concedermi almeno che io ritorni di nuovo nella mia patria et alli miei et mi ritira al Monast.o dove io restavo, over in qualsivoglia altro che più espediente Le paresse per poter attendere alla proff.ione che faccio che io ne stia occupato intorno all'alto esercizio tra la confession del mondo e tra tanti lacci a peccati che il nemico ci tende contin.e et Le prometto sopra la fede che porto di Dio che Le sarò finchè Dio mi conceda sempre quel fedel suddito che fin hora lo son stato, offerendomi per più cautione di farle una scrittura di mio pugno di non havermi ad impedire in cosa alcuna d'oficio Vescovile per l'avvenir. Quest'è quanto Le ho voluto ricordare per disincar la coscienza mia con che facendo finc Humilmente mi raccomando alla buona Gratia di V.Ser.tà et V.V.S.S.I.I.E.E.mi.

1587 Dicembre 5. Sia commessa alli Savi delle due mani.

DECRETO DEL SENATO

1587 31 Dicembre in Pregadi¹⁾. — Merita la molta dottrina et virtù accompagnate da singolar bontà di vita et da una special fidelità et dev.on verso La

¹⁾ Registro Senato Mar 1587.

πρὸς τὴν ἡμετ. Αὐθεντίαν, τοῦ αἰδεσίμου Δὸν Μαξίμου Μαργουνίου¹⁾, ὡς ἐπιστοποιήθη τοῦτο ἤδη ἀπὸ ἔγγραφον τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ τοῦ Βασιλείου τῆς Κρήτης, τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Βασιλείου ἐκείνου καὶ ἀκόμη ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατον Ἐπίσκοπον τῆς Bressa, ὅτε οὗτος ἦτο Διοικητῆς ἐν Κερκύρα (Μπάυλος) καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατόν, διὰ τὰς γνωστὰς αἰτίας, νὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν αἴτησίν του διὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Κυθήρων, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς μεγάλης πτωχείας του, δέον νὰ γίνῃ καὶ δι' αὐτὸν πρόνοια ὡς καὶ δι' ἄλλους ἐγένετο εἰς παρομοίας περιστάσεις: παραμένων δ' ἀφ' ἑτέρου οὗτος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, δύναται ἀκόμη νὰ παράσῃ μεγάλην ὠφέλειαν μὲ τὴν μάθησίν του, διότι εἶναι καταλληλότατος νὰ διδάξῃ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ταυτοχρόνως δὲ θὰ εἶναι ἐδῶ, παρὼν καὶ πρόθυμος νὰ κάμῃ ὅ,τι ἤθελεν ἀξιώσῃ ἡ ἡμετ. Κρατικὴ Ὑπηρεσία καὶ θὰ τὸ κάμῃ μὲ ὅλην τὴν προθυμίαν λόγῳ τῆς μεγάλης του ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν ἡμετ. Αὐθεντίαν, ὑποβάλλεται πρότασις ἵνα ὁ αἰδέσιμος Δὸν Μάξιμος Μαργουνίος διαμῆνῃ ὑποχρεωτικῶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ εἰς τὰ 50 δουκάτα πού τοῦ ἐχορηγήθησαν ἐτησίως παρὰ τοῦ Συμβουλίου τούτου τὴν 4 Φεβρουαρίου 1585, καθ' ὃν χρόνον θὰ ἔμενεν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, νὰ προστεθῇ καὶ ἄλλο ποσὸν καὶ νὰ γίνουν ἐν ὄλῳ δουκάτα δέκα κατὰ μῆνα, τὰ ὅποια θὰ τῷ καταβάλλωνται κατὰ μῆνα παρὰ τῶν ταμιῶν τοῦ Κοινοῦ χωρὶς ἄλλο ἔνταλμα τοῦ Collegio.

170

1587 29 Δεκεμβρίου ἐν Κολλεγίῳ

18

21

16

1

S. Nra de R. D. Massimo Margunio come fu già attestato in scrittura da Prov. r Gen.al del Regno di Candia, Rettor di quel Regno et anco dal Rev.o Vescovo di Bressa quando fu haylo nostro a Corfù et non potendosi per li rispetti publici sodisfare alla sua dimanda di Vescovo di Cerigo sia, havuto riguardo alla molta sua povertà provvedendo anco a lui come si è fatto in altre occasioni, poichè restando in qsta città potrà giovare ancora colla sua dottrina essendo attissimo ad insegnare la lingua greca et restar insieme p.nte secondo le occorrenze di tempo ad operare tutto quello che ricercasse il servitio dello Stato nostro et che farà sempre prestamente per la molta fedeltà verso la Sia Nra però Landera parte ch' esso R. D. Massimo Margunio debba restar in qsta città et alli cinquanta ducati all'anno che furono assignati per parte di qsto Consiglio a 4 Feb. 1585 mentre stesse in qsta città sia aggiunto fino a duc' diece al mese in tutto da esserli intieramente pagati di mese in mese senz'altro mandato di Coll.o dalli Camerlenghi del Comun sinchè resterà in qsta città.

¹⁾ Καὶ εἰς τὰ δύο ψηφίσματα ἀποφεύγουν ἐπιμελῶς νὰ τὸν ἐπονομάσουν «Ἐπίσκοπον Κυθήρων» ἢ ἀπλῶς «Ἐπίσκοπον».

Νέα αἴτησις τοῦ Μαργουνίου

Μετὰφρασις: Γαληνότετε Πρίγκηψ¹⁾, Ἐξοχώτατοι καὶ Ἐκλαμπρότατοι Κύριοι, δὲν νομιζῶ ἐγὼ ὁ Μάξιμος Μαργούνιος πιστότατος καὶ εὐπειθέστατος θεράπων τῆς Ὑμετ. Γαληνότητος καὶ τῶν Αὐτῶν ἐξοχοτήτων καὶ Ἐκλαμπροτήτων ὅτι παρὰ τῆς Ὑμετ. καλοκίγαθίας καὶ ὑψίστης δικαιοσύνης, ἠμπορῶ νὰ χαρακτηρισθῶ ὡς ἐνοχλητικός, διότι τύπισ τῆς συνειδήσεώς μου εἶναι τὸ ἀξίωμα τὸ ὁποῖον Κύριος ἡμῶν ὁ Θεὸς μετὰ τὸ ἄπειρον Αὐτοῦ ἔλεος παρήγγειλε νὰ βαστάξω ἐπὶ τῶν ὤμων μου, ἐμπιστευθείσης μοι τῆς φυλάξεως τοῦ ἀτυχοῦς ἐκείνου ποιμνίου καὶ τούτου ἔνεκα ἀδυνατῶ νὰ μένω ἐν ψυχικῇ ἠρεμίᾳ καὶ μάλιστα ὅταν ἀναλογίζομαι ὅτι ἔλαβον τὸ ἀξίωμα συμφώνως μετὰ τὰς διατάξεις τῶν Ἀγίων καὶ Ἱερῶν κανόνων καὶ μετὰ τὰ θεσπίσματα τῶν Ἀγίων πατέρων, καίτοι δ' ἀφ' ἑτέρου καὶ ὡς τοῦρκος ὑπήκοος ὡς εἶναι ἡ οἰκτρὰ κατάστασις τοῦ ἀτυχοῦς ἡμῶν Ἔθνους, δὲν ἔπρεπε νὰ στερηθῶ τοῦ ἀξιώματος. Ἐκεῖνο τέλος ποῦ ἐνδιαφέρει περισσότερο εἶναι ὅτι, λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν ἱερῶν Ἀποστολικῶν κανόνων ὡς πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους καὶ τῶν Ποντιφικικῶν Διαταγμάτων ποῦ ἐπιβάλλουν ἵνα ὁ ἔχων τὴν τῶν ψυχῶν μέριμναν Ἐπίσκοπος, ἂν ἤθελε τυχὸν εὐρεθῆ μακρὰν τῆς ἔδρας του, ὀφείλει νὰ μεταβῆ πάραυτα εἰς τὴν θέσιν του, ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀναβολῆς, ἄλλως κηρῦσσεται ἀφω-

170
18
16

1587 29 *Dioem. in Coll.o*

21
1

Nuova supplica di Margunio

Ser.mo P.e, III. et Ecc. ni Sig. i¹⁾ Non giudico io Massimo Margunio fedelis.o et ubbedientis.o servitore di V.S.à et di V.V.S.S.II. et ECC. i ch' appresso alla benignità et somma giustitia Sua habbia ad esser riputato per importuno, poichè il rimordimento della conscienza mia è il carico che il Nro Sig. Iddio per l' infinita Sua misericordia ha ordinato che io n' havesse a sostenere sopra le spalle di quel povero ovile raffidato alla custodia mia, fa che io non ne possa star mai con l' animo quieto massim.e quantovò considerando tra me med.mo che oltre che l' habbia havuto secondo gli ordini delli sacrosanti canoni et delle costituzioni dei Santi Padri; avvenga che da suddito Turchesco, come porta il calamitoso stato della nra povera natione che perciò non dovrei esserne privo, et poi quello che importa più che vivendo a quello che ordinano delli Vescovi li sacri canoni Apostolici, li decreti Pontificali che comandano che ognuno dei Vescovi et altro che

¹⁾ Senato Mar, filza 104. Ottobre 1588.

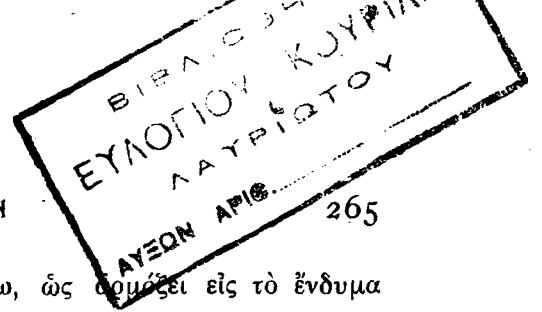

ρισμένος, δι' ὅλα ταῦτα δὲν ἤμπορῶ εἰμὴ νὰ εἶμαι περίλυπος καὶ ἀπαρηγόρητος, ὅταν σκέπτομαι ὅτι θανάσιμον ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης μὲ βαρύνει ἀμάρτημα, ἂν δι' ὅλων τῶν τιμῶν καὶ θεμιτῶν μέσων δὲν ἀπαυδέσω ἐνεργῶν ὅπως ἡ ἀθλία αὐτῆ ψυχῆ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ αὐτὴν τὴν φυγοδικίαν, καὶ τοσοῦτω μᾶλλον αὐξάνουν ἡ λύπη καὶ ἡ ἀπελπισία μου — ὡς αἱ ὑμέτεροι ἐξοχότητες δύνανται νὰ κρίνουν ἐν τῇ συνέσει των — καθόσον βλέπω ὅτι ὄχι μόνον ὑφίσταμαι τὰς Πόντιφικὰς ἐπικρίσεις ἀλλὰ καὶ εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ μένω εἰς δωμάτιον πανδοχείου, χωρὶς νὰ δύναμαι τοῖλάχιστον νὰ διάγω ὡς ἱερωμένος, ἐπὶ μεγάλη καταφρονήσει τοῦ ἐνδύματος ποὺ φέρω καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος ποὺ ἐξασκῶ. Καὶ ἂν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔστερξα νὰ ὑπομένω ἡσυχῶς ἐπὶ τινὰ καιρὸν τὰς Ὑμετέρας ἀποφάσεις ὡς πρὸς τὸ ἄτομόν μου, τὸ ἔκαμα θεληματικῶς, τόσον διὰ νὰ δεῖξω εἰς Ὑμᾶς, μὲ προφανέστερον καὶ ἐναργέστερον τεκμήριον, τὴν μεγάλην μου ἀφοσίωσιν, πίστιν καὶ ὑπακοὴν ποὺ τρέφω καὶ θὰ τρέφω, ἐνόσω ζῶ, ὅσον καὶ διότι εἶχον κάποιαν ἐλπίδα νὰ ἐπιτύχω κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, διὰ μέσου τῆς φιλανθρωποτάτης μεγαθυμίας Ὑμῶν καὶ λόγῳ τῆς εἰλικρινοῦς μου ἀφοσιώσεως, ὅτι δικαίως, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἐπιζητῶ παρ' Ὑμῶν.

Τώρα ὅμως, ἠναγκασμένος ἀπὸ τὰς ἄνω ἐκτεθείσας ἐπειγούσας ἀνάγκας καὶ νομίμους αἰτίας, καταφεύγω καὶ πάλιν πρὸ τῶν ποδῶν τῆς Ὑμετέρας Γαληνότητος ἐκλιπαρῶν ταπεινῶς Αὐτὴν, ἵνα ἐν ὀνόματι τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου Ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εὐδοκῆσῃ νὰ ἀποφασίσῃ ἵνα ἐπιτύχω ἢ τὴν Ἐπισκοπὴν μου ἢ τὴν μετάβασίν

habbia cura d'anime quando si truovasse fuori della sua residenza, si debba trasferire a quella senza alcuna dimora, altrimenti che subito sia dichiarato per iscomunicato, non posso far di non star sempre afflitto e sconcolato, considerando che perciò mi trovo in peccato mortale quando con tutti gli honesti et leciti modi non m'affatichi almeno perchè la misera anima mia non habbia a stare in qsta tal contumacia, tanto maggiormente poi come Elle prudentemente possono considerare, m'accresce il dolore et quasi per così dire la disper.e vedendo che non solam.e casco alle censure Pontificali, etianodio son astretto di star a camere locanti, senza poter vivere almeno da religioso, con gran biasimo dell'habito che porto et della profes.e che ne faccio, onde se io per il passato m'ho contentato d'aquetarmi per qualche tempo, a quello Le parse di disponer alla persona mia, l'ho voluto fare si per mostrarle con più evidente et chiaro segno la gran dev.ne fideltà et ubbedienza che Le porto e porterò finche io viva si anco per la certa speranza che n'havevo d'haver ad ottenere in qsto tempo per mezzo della humanis.a benignità Sua et della fideltà et sincerità mia, quello che giustamente mi pare di ricercarle. Hora però astretto dalle sopradette urgentis.e necessità et cause legitime, ricorro di nuovo alli piedi di Sua Ser.à supplicandola humilmente che per la passione di Christo Nostro Signore si contenti deliberare che io n'habbia od il mio Ves.do o la mia

μου εἰς τὴν πατρίδα, ἵνα ἠμπορέσω τοῦλάχιστον νὰ ζήσω, ὡς φοβέσαι εἰς τὸ ἔνδυμα πὸν φορῶ, ἢ ἐπὶ τέλος νὰ μοὶ δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ μεταβῶ εἰς Κέρκυραν, εἰς τι ἐκεῖ Μοναστήριον, διότι ἀπεχθανόμενος ἐγὼ ὑπὲρ τὸ δέον τὴν ἀπάνθρωπον φύσιν τῶν ἀπίστων, προτιμῶ μᾶλλον νὰ ζήσω καὶ νὰ ἀποθάνω μὲ ἀσήμαντον βαθμὸν ὑπὸ τὴν Ἀγιωτάτην ταύτην Δημοκρατίαν ἢ μὲ ἀξιώματα καὶ τιμὰς εἰς ξένας χώρας καὶ θὰ εἶμαι πάντοτε πρόθυμος εἰς κάθε Ὑμετέραν πρόσκλησιν καὶ λίαν ὑποχρεωμένος, θὰ παρακαλῶ διηνεκῶς τὴν Αὐτοῦ Θεϊκὴν Μεγαλειότητα διὰ τὸ εὐτυχέστατον τοῦτο Κράτος καὶ περαινῶν τὴν παροῦσαν, τὴν ἀναθέτω ταπεινῶς εἰς τὴν εὐμένειαν τῆς Ὑμετ. Γαληνότητος.

1588 19 Ὀκτωβρίου ἐν Collegio.

Νὰ παραπεμφθῇ εἰς τοὺς ἐξοχωτάτους Savii τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης χειρός.

Οἱ Σύμβουλοι: Βίδο Μοροζίνι, Σεβαστιανὸς Μπέμπο, Λουδοβίκος Διέδο, Ἄντ. Μπραγαδίν, Λουδοβίκος Λορεδάν.

5

0

0

ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΗΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ

8 Ἰουλίου 1589 — Pregadi. — Ἦκουσε τὸ Συμβούλιον τοῦτο ἀπὸ τὴν πρὸ ὀλίγου ἀναγνωσθεῖσαν ἔκκλησιν, τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μαξίμου Μαργουνίου

patria perchè possa almeno viver come si conviene all'habito che porto over finalmente mi voglia conceder d'andar a Corfù in qualche Monast.o che abborendo io sommamente la inhumana natura degli infideli mi contento piuttosto, di viver e morir con bassa fortuna sotto questa Santissima Rep.ca che viver con Magistrato e dignità in terre aliene et sarò poi prontamente ad ogni Sua requisitione in occasion et obligatis.o di pregar sempre Sua Divina Maestà per qsto felic.o Stato con che facendo fine alla buona Gratia di Sua Ser.à humilmente mi raccomando.

1588 19 Ottobre in Coll.o.

Che sia commessa alli Ecc.mi Savii dell'una e dell'altra man.

Consiglieri: Vido Morosini, Seb. Bembo, Alv. Diedo, Ant. Bragadin, Alvise Loredan.

5

0

0

DECRETO DEL SENATO

8 Luglio 1589 in Pregadi ¹⁾. — Ha inteso questo Consiglio dalla supplic.e hora letta il desiderio del Rev.mo Massimo Margunio di andar in Candia patria

¹⁾ Filza Luglio 1589 Senato Mare Registro 1589.

να μεταβῆ εἰς τὴν πατρίδα του Κρήτην ἢ τοῦλάχιστον εἰς Κέρκυραν καὶ ἐπειδὴ τὸ Συμβούλιον τοῦτο ἀπεφάσισε τὴν 4 Φεβρουαρίου 1585 καὶ κατόπιν τὴν 31 Δεκεμβρίου 1587 διὰ τὰς πολὺ γνωστὰς αἰτίας νὰ τὸν κρατήσῃ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἐπὶ ἀμοιβῇ δυν. δέκα μηνιαίως καὶ μὲ πρόθεσιν νὰ γίνῃ πρόνοια καὶ δι' ἄλλό τι πρᾶγμα, καὶ ἐπειδὴ οὗτος διαμένει ἐν τινι Πανδοχείῳ, ὡς ἐξέθεσεν ἐν τῇ εἰρημένῃ ἐκκλήσει, πρέπον εἶναι νὰ διευκολυνθῇ ὁ ἐνάρετος καὶ ἀξιότιμος καὶ ἔμπλεως καλωσύνης καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὸ ἡμέτερον Κράτος εἰς πᾶσαν περίστασιν αἰτῶν, διὰ ταῦτα ὑποβάλλεται πρότασις ἵνα εἰς τὰ ῥηθέντα δέκα δουκάτα μηνιαίως, προστεθοῦν ἄλλα δύο καὶ γίνουσι οὕτω 12, τὰ ὅποια θὰ καταβάλλονται εἰς ἀκέραιον εἰς τὸν εἰρημένον Σεβάσμιον Μαργούριον κατὰ μῆνα, ἕως ὅτου θὰ παραμένῃ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ χωρὶς ἄλλην ψηφοφορίαν τοῦ Collegio, ὡς ἐλέχθη ἄνω.

1589 18 Μαρτίου ἐν Collegio

(Ναὶ)	150	(Ναὶ)	19
(Ὅχι)	2	(Ὅχι)	2
(μὴ εἰλικρινεῖς)	10	—	0

*Ἰουστιανὸς Ἰουστιανοῦ Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου.
Ὀλιβέριος Καπέλλο Savio τῆς ξηρᾶς.
Νικόλαος Μολίν Savio ἐπὶ τῶν τάξεων.*

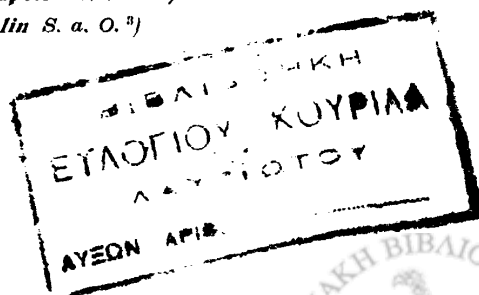
sua o almeno a Corfu et essendo stato deliberato da qsto Consiglio a 4 Feb. 1585 e poi a 31 Dicembre 1587 per li rispetti ben noti di trattenerlo in qsta città con duc. diese al mese con intentione anco di provederli di altra cosa stando egli frantanto a camera locanda come è espresso nella soprad.a supp.ne è conveniente dar modo a questo virtuoso e degno soggetto pieno di bontà et fede verso lo Stato Nostro et che possa alquanto meglio trattenersi et provedersi di stanza per servir prontamente lo Stato nostro in ogni occasione però Landera parte che alli duc. ro al mese soprad.i siano acresciuti altri duc. doi al mese di esser al detto Rdo Margunio intieramente pagati di mese in mese fino che starà in qsta città senza altra ballotazion di Collegio come è soprad.o.

1589 18 Marzo in Col. o

150	19
2	2
10	0

*Giustinian Giustinian S. D. C. ¹⁾
Oliviero Capello S. T. F. ²⁾
Nicolò Molin S. a. O. ³⁾*

- ¹⁾ Segretario del Consiglio.
²⁾ Savio di Terra ferma.
³⁾ Savio agli Ordini.

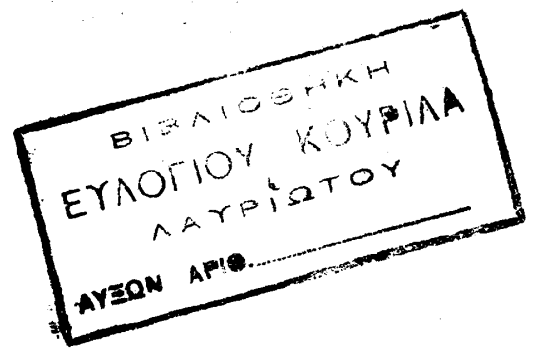
ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
Προλεγόμενα	1 - 4
Θ. Φλαγγίνη ἡ καταγωγή του καὶ ἄλλα βιογραφικὰ στοιχεῖα	5 - 11
Ἡ περιουσία του	11 - 13
Αἱ Διαθῆκαὶ του καὶ οἱ Κωδὶκελλοὶ	13 - 73
Διαθήκη Μαρίας Φλαγγίνη	74 - 76
» Παβώνας Τσιγαρᾶ	76 - 78
» Μαρίας Γονέμη Φλαγγίνη	79 - 83
» Μαριέττας Σοράντζου	83 - 84
Ἡ δρᾶσις του ἐν τῇ Κοινότητι	84 - 90
Τὸ Φλαγγινιανὸν Φροντιστήριον	90 - 120
Ποῖοι καὶ πόσοι οἱ Ὑπότροφοι	120 - 128
Τὸ Νοσοκομεῖον Φλαγγίνη	128 - 130
Οἱ Αἰχμάλωτοι	130 - 133
Ἡ ὑπανδρεία Ἑλληνίδων Παρθένων	134 - 165

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Μικρὸς Ἑλληνομνήμων. Ἡ Ἑλληνικὴ Σχολὴ Βενετίας	167 - 185
Μανοῦσος Θεοτοκόπουλος	186 - 202
Ἐμμανουὴλ Γλυτζῶνης	203 - 216
Τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως - Τὸ Ἅγιον Ὄρος κλπ.	216 - 217
Οἱ Βασιλεῖς τῶν Ἑλλήνων ἐν Βενετία	219 - 221
Ἡ Ἑλλην. Κοινότης Βενετίας καὶ αἱ Κηδεῖαι	222 - 228
Μιχαὴλ Δαμασκηνὸς - Ἰωάννης Κύπριος	229 - 332
Ραῖμα - Μπατᾶς - Γκουλάσος	233 - 235
Ἐμμανουὴλ Τζανφουρνάρης	235 - 238
Ἰωάννης Βλαστός, Ζάνες Πουνιαλέτος, Ἐμμανουὴλ καὶ Κ. Τζάνες	238 - 242
Φιλόθεος Σκουῖφος, Θεόδ. Πουλάκης, Ἰάκωβος Τζῆς	242 - 244
Οἱ Λαμπάρδοι, Ἀνδρέας Ἐριτσος, Βίκτωρ	245 - 246
Ἡ μετανάστευσις Πελοποννησίων εἰς Σαρδηνίαν	247 - 255
» » εἰς Σίλεσίαν	255 - 256
Μάξιμος Μαργούνιος	257 - 266

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ.	8	ὑποσ.	1	ἀντι	γράφε	Patavinum
»	10	στίχ.	1	»	»	adeo
»	10	»	20	»	»	designatis
»	10	»	22	»	»	an.
»	13	»	6	»	»	1661
»	18	»	30	»	»	obligo
»	21	»	24	»	»	loco
»	23	»	25	»	»	intendendo
»	30	»	16	»	»	ὄτι
»	33	»	6	»	»	θάνατόν της
»	35	»	19	»	»	ιδία
»	41	»	25	»	»	della
»	42	»	13	»	»	τοῖς
»	43	»	27	»	»	et
»	43	»	33	»	»	dovesse
»	45	»	3	»	»	εὐσπλαχνία
»	50	»	17	»	»	κυριαρχῆ
»	61	»	12	»	»	κάμουν
»	61	»	36	»	»	qsta
»	64	»	32	»	»	παρουσιάζεται
»	69	»	27	»	»	tantum
»	70	»	28	»	»	da mezzo
»	71	»	8	»	»	ἔγκυρον
»	71	»	18	»	»	παραδοθῆ
»	72	»	19	»	»	a chi
»	73	»	28	»	»	Calormano
»	77	»	18	»	»	seben
»	80	»	29	»	»	che renda
»	82	»	26	»	»	di Dio
»	101	»	30	»	»	non fosse per
»	106	»	8	»	»	ἤθελον
»	114	»	2	»	»	ἰδρυθέντος
»	119	»	2	»	»	ἀχώρητος
»	129	»	29	»	»	σολδία
»	131	»	7	»	»	τοὺς ἐν Κων/πόλει
»	133	»	6	»	»	περί-

Σελ.	162	στίχ.	24	ἀντι	αψη'	γράφε	αψη'
>	163	>	21	>	αψη'	>	αψη'
>	180	>	35	>	ἐκ	>	ἐκ
>	181	>	28	>	κλειόντες	>	κλειόντες
>	186	>	6	>	250	>	300
>	186	>	31	>	6500	>	65.000
>	192	>	21	>	beneficio	>	beneficio
>	193	>	29	>	acconsiderato	>	e considerato
>	196	>	26	>	Ser à	>	Ser. tà
>	197	>	8	>	λόγω	>	λόγω
>	216	>	11	>	1963	>	1693.
>	223	>	16	>	Ἰωαννίων	>	Ἰωαννίων
>	223	>	20	>	attaccamento	>	attaccamento
>	225	>	18	>	Euo	>	Euo
>	226	>	32	>	pravendando	>	praventando
>	226	>	21	>	dimerante	>	dimorante
>	227	>	1	>	Ἑλληνικόν	>	Ἑλληνικόν
>	231	>	34	>	ausilio suo	>	ausilio suo
>	236	>	26	>	uu	>	uu
>	238	>	5	>	Μπουνταλῆς	>	Μπουνιαλῆς
>	245	>	14	>	Ἔριτσας	>	Ἔριτσος
>	261	>	27	>	fine	>	fine

«Στέφανος Ν. Ταρουσόπουλος»
Έργαστήριο Γραφικών Τεχνών

ΒΚ
494.2

Αρ. εως. 131752

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΑΓΓΕΛΙΩΤΟΥ
ΛΥΣΕΩΝ ΑΡΙΘ.
Περίοδος Β.

Αριθ. φύλλου 19

Ιανουάριος 1944

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΒΗΜΑ

Ιδρυτής
Α. Γ. Τράκας

Διευθυντής
Γ. Γούταζίας.

Διευδύνεται υπό επίτροπής

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ ΠΑΝ. ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΟΥ
ΤΗΣ Ι. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ ΧΡ. ΡΑΛΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ

Χίλια έννιακόσια τεσσαράκοντα τρία έτη έπέρασαν από τότε. Η ανθρωπότης δλόκληρος ήτο βυθισμένη εις άπελπιστικήν πνευματικήν και ήθικήν νύκτα. 'Αλλ' ίδου ήλθε «τό πλήρωμα του χρόνου» (Γαλ. 4, 4) και εις τους όρίζοντας έμφανίζεται εις άσθη «άσυνίθης». Τόν άστέρα τούτον είδον πρώτοι οι σοφοί της Περείας μάγοι. 'Ητο δ άυγερινός άσθη που προήγγελε την άνατολήν του Μεγάλου 'Ηλίου. 'Ητο άστρον της αύγης του πνεύματος.

Τόν άστέρα αυτόν άκολουθήσαντες οι Μάγοι ώδηγήθησαν έντός ενός πτωχικού καταλύματος της Βηθλεέμ και εκεί προσέκυνησαν πτωχόν νεογέννητον Βρέφος βασταζόμενον εις τας άγκάλας ταπεινής και χαριτωμένης 'Ισραηλίτιδος Παρθένου, νομιζομένης συζύγου ενός σεμνού και σεπτού γηραιού τέκτονος. 'Επειδή δέ έν τή πτωχική εκείνη κοιτίδι του νεογενήτου Παιδίου οι σοφοί μάντις της 'Ανατολής διείδον δια των άκτίων του θεοφεγγούς άστέρος τόν Μέγαν Βασιλέα του Παντός, τόν υπό της ανθρωπότητος άναμενόμενον Μεσίαν, προσέφερον συμβι-

ΕΠΙ ΤΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ

Όταν έξεδίδετο ο πρώτος του «'Εκκλησιαστικού Βήματος» αριθμός, αυτοί ούτοι οι την πρωτοβουλίαν της εκδόσεως του σχόντες, αυτοί ούτοι οι συντάκται του, ήσιν τά μάλα επιφυλακτικοί, όσον άφορά του περιοδικού τόν βίον.

'Εγνώριζον εκ πάρας μακράς διηθνησιγενή ύπήρξαν τά έκάστοτε έμφανιζόμενα θεολογικά περιοδικά, διη βράχύβια πάντως έθεωρούντο. Και έλεγον καθ' έαυτούς :

— Προσπάθειαν εύγενή, ανυστερόβυλον, άκίβδηλον καταβάλλομεν ύπερ της άγίας ήμών 'Εκκλησίας, ύπερ του Κλήρου, ύπερ των ύτηρετών του Θεού. 'Ο Παντοδύναμος ά; εύλογήση την προσπάθειάν μας!

Κα' ο Δεσπότης των πάντων Θεός ηλόγησε τό «'Εκκλησιαστικόν Βήμα».

Τό λέγομεν έν φόβω Θεού, αλλά και ύπερηφάνως.

Πόσα και όπόσα θεολογικά περιοδικά έγεννήθησαν δια νά αποθάνωσιν, πόσα και όπόσα άνέτειλαν δια νά σβύσουν έντός βραχυτάτου! 'Όν ούκ έστιν αριθμός.

Τό «'Εκκλησιαστικόν Βήμα» συμπληροϊ ήδη δεκαετηρίδα από της εκδόσεως αυτού. Διήλθε τόσας και τόσας συμπληγάδας, με την βοήθειαν του Θεού και ο ιερός κλήρος, εις την ύπηρεσίαν του όποιου έτάχθη από της πρώτης στιγμής, ήγάτησεν αυτό, ως χρήσιμον, ως έτιωφέρες, ως άπρηραίτητον.

Με τας νέας του καινοτομίας τας όποιας εισάγει, παρά των περιστάσεων ώ; άλλος 'Ανταίος; τό επαχθές, θά βιδίση πολύ πέραν της συμπληρωθείσης ή η δεκαετίας

Και τό εύχόμεθα και τό άπεκδεχόμεθα.

ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ 1944 ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Α. ΠΕΤΡΑΚΚΟΣ

λικά τά δώρα των.

'Αλλ' όμως πρό όλίγου, κατά την προηγηθείσαν νύκτα και αγαθοί τινες ποιμένες «εβ'γγελισθέντες ύπό του 'Αγγέλου την γέννησιν του Σωτήρος» μέσα εις φωτόλουστον σπήλαιον ήξιώθησαν ύπό παναρωμίτιον μελωδίαν μυριάδων 'Αγγέλων νά προσκυνήσουν τό ίδιο Βρέφος; «έσπαργανωμένοι εις φάνην άλλόγων». Οι άπλοϊκοί αυτοί άνθρωποι, άκακοι και «καθαροί τή καρδία» ύπαρχοντες, είδον τόν Θεόν ως υίδν της Παρθένου, ένφ τό γεγονός ηρομήνευεν ο άγγελικός ύμνος «Δόξα έν ύψίστοις Θεώ και επί γης ειρήνη έν ανθρώποις εύδοκία» (Λυκ. 2, 14). 'Από της ώρας εκείνης ο Θεός ήτο μεταξύ των ανθρώπων, διότι τό νεογέννητον παιδίον που προσεκύνησαν ήτο ο 'Εμμανουήλ.

Τό Παιδίον αυτό της Βηθλεέμ, ένφ κατώκει πάν τό πλήρωμα της Θεότητος (Κολασ. 2, 9.), ήνδρώθη. Περιήλθεν από πόλεως εις πόλιν την πατρίδα του, έδίδασκε και ένουθέτησεν, αλλά και ήλεγξε και επέπληξεν. 'Ομίλησε καινά και παράδοξα και έποίησε και έκρινε τέρρα και παράδοξα τέρατα. Πλήθη λαού από

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπολιτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

πάσης ηλικίας και μορφώσεως ανθρώπων ἐξ ἀφοτέρων τῶν φύλων με θαυμασμόν τὸν ἠκολούθουν «ἐνωτιζόμενα τῶν ῥημάτων του», και μολοντί τὸ ὄνομά του διεφημίσθη πέραν τῆς πατρίδος του, πολὺ μακράν, ὥστε και Ἕλληνες νὰ ἔλθουν ἵνα «τὸν Ἰησοῦν=Σωτῆρα ἴδωσιν» (Ἰωάνν. 12,21.), ἐν τούτοις οἱ ἐχθροὶ του δὲν ἔδιστασαν νὰ κάμουν συμβουλίαι κατ' αὐτοῦ.

Οἱ μαθηταὶ του εἶπον περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶναι ὁ ἐνανθρωπήσας Θεὸς και οἱ ἐχθροὶ του, ὅτι ἦτο πλάγιον. Μέσα δὲ εἰς τὴν διαμάχην «φωτὸς πρὸς σκότος» ἀπέβη «σημαῖον ἀντιλεγόμενον και ἔκειτο εἰς πτώσιν και ἀνάστασιν πολλῶν» (Λουκ. 2,34). Ὁ ἴδιος ὅμως ὁμιλῶν περὶ ἑαυτοῦ ἔλεγεν, ὅτι «ἐγὼ και ὁ Πατήρ μου ἐν ἑσμέν» (Ἰωάνν. 10,30) και «ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς και ἡ ἀλήθεια και ἡ ζωὴ τοῦ κόσμου» (Ἰωάνν. 14,6).

Ἐκατοντάδες και χιλιάδες ἐτῶν πρὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ οἱ πατριάρχαι και οἱ προφῆται, οἱ σοφοὶ και οἱ μάντις, τὰ Σιβυλλιακὰ βιβλία και τὰ βιβλία τῶν Γραφῶν, τὰ χροστήρια και τὰ μαντεῖα εἶχον ὁμιλήσει περὶ αὐτοῦ, εἰς τρόπον ὥστε σύμπασα ἡ ἀνθρωπότης νὰ τὸν ἄναμένη ὅπως και τὸν εἶδε, τοῦτέστι Μέγαν Λυτρωτὴν.

Ἀπὸ τότε ποὺ ἐγεννήθη ὁ κόσμος διὰ τοῦ πνεύματος και τοῦ λόγου του, διὰ τῆς ἰσχύος τῆς χάριτος και τῆς ἐπιρροῆς του ἤρχισε νὰ μεταβάλλεται και νὰ μεταλλάσσεται. Τὰ ἀρχαῖα πλέον παρήλθον και ἰδοὺ «ἐγένοντο τὰ πάντα καινὰ» (Β' Κορινθ. 5,17). Ὁ ἀνθρώπος ἠδύνατο νὰ γίνεται «καινὴ κτίσις» (Γαλάτ. 6,15)—. Συνεπῶς τὸ ἠθικὸν και πνευματικὸν σκότος ἤρχισε νὰ ὑποχωρῆ, ἡ πλάνη και τὸ ψεῦδος νὰ φυγαδεύεται, νὰ ἐκτείνεται τὸ φῶς και νὰ κυριαρχῆ ἡ ἐλευθερώουσα τὸν ἀνθρώπον ἀλήθεια (Ἰωάνν. 8 32.—), τὸ δὲ σεσαθρωμένον καθεστῶς νὰ κρημνίζεται και ἡ ἀνθρωπότης νὰ σηρίζεται ἐπὶ τῶν νέων βάσεων τῆς θείας ἀγάπης, ἧτις φέρει τὴν «πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν εἰρήνην» (Φιλ. 4,7.—).

Χιλιάδες τώρα εἴη μετὰ τὴν γέννησιν του τὸ ὄνομά του μένει τὸ μόνον λατρευόμενον και κυριαρχοῦν ὄνομα εἰς ὅλον τὸν πεπολιτισμένον κόσμον. Οἱ σοφοὶ ἔκτοτε ὁμιλοῦν περὶ αὐτοῦ, και «οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι» ἀκαταπαύστως τὸ ὑμνοῦν, διότι εἶναι ὄνομα χαρισμένον παρὰ τοῦ Θεοῦ, τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα «ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ πᾶν γόνυ κάμπη» (Φιλιπ. 2,10.—) και ἵνα δι' αὐτοῦ πᾶς ἀνθρώπος αἰσθάνεται κατὰ τὸ μέγεθος τῆς ψυχῆς του και τὸ εὖρος τῆς καρδίας του ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ Δημιουργὸς εἰς ἕκαστον ἔδωκεν. Εἰς τὸν Ἰησοῦν ἡ ἀνθρωπότης δύναται νὰ βλέπῃ τὸν τέλειον Θεὸν και τὸν τέλειον ἀνθρώπον, διὰ τοῦτο δὲ δὲν ἔπαυσε νὰ λαμβάνῃ παρ' αὐτοῦ θείαν χάριν ἅμα και πρόδοον, δι' ὧν καθωπλισμένη σπεύδει πρὸς τὴν κατάκτησιν και βαδίζει αὐτομάτως πρὸς τὸ προσφιλέστατον ἰδεῶδες τῆς τελειότητος.

Ὅθεν αὐτοκράτορες και μεγιστᾶνες, μικροὶ και μεγάλοι, ταπεινοὶ και εὐγενεῖς, λαοὶ και ἔθνη, γλώσσαι και φυλαὶ, χιλιάδες χιλιάδων και ἑκατομμύρια ἑκατομμυρίων τὸν προσεκύνησαν. Τὸ Εὐαγγέλιόν του

μεταφρασθὲν εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς γλώσσας διεδόθη ἀπὸ ἀνατολῶν μέχρι δυσμῶν και ἀπὸ πόλον εἰς πόλον, δι' αὐτοῦ δὲ ἤδη ἡ ἀνθρωπότης γνωρίζει τὸ σημεῖον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ Θεοῦ πορευομένη τὴν ὁδὸν τῶν αἰώνων, και πληροφροεῖται περὶ τοῦ κοσμοσωτηρίου μυστηρίου, τὸ ὁποῖον ἀρχίζει εἰς τὴν Βηθλεὲμ, τελειοῦται ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ και διαιωνίζεται ἐν τῷ χριστιανισμῷ πρὸς φωτισμόν και ἀνάστασιν.

Δικαίως λοιπὸν ἡ Φάτινῃ τῆς Βηθλεὲμ ἐξυμνήθη ὡς τὸ πάνσεπτον λίκνον τοῦ χριστιανισμοῦ και προσσηγορεύθη ὑπὸ τῶν πεφωτισμένων ἐθνῶν τῆς γῆς ὡς τὸ ζωηφόρον λίκνον τῆς ἀληθοῦς προόδου, διότι ἐν τῷ λίκνῳ τούτῳ, ἐνθα ἐγεννήθη ὁ λυτρωτὴς τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ὁ Θεὸς και ὁ ἀνθρώπος συναντῶνται, ἡ δὲ θεία ἐνέργεια εἰσέρχεται ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ τοιαύτῃ. Ἀπὸ τῆς εὐλογημένης ἐκείνης ἡμέρας, καθ' ἣν ἐγεννήθη ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἡ ἀνθρωπότης ἔχει μεθ' ἑαυτῆς τὸν Θεὸν και οὕτω πᾶς ἀνθρώπος ἐάν θέλῃ γίνεται ἄξιος θείας ὑψώσεως και μεγαλειότητος και κληρονόμος βασιλείας ἀτελευτήτου και ἀγαθῶν αἰώνων, «ἀ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε και οὐκ ἤκουσε, και ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἀ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν» (Α' Κορινθ. 2,9.—). Και πράγματι ἡ νέα αὕτη και θαυμασία δύναμις τῆς ἀναγέννησεως τοῦ ἀνθρώπου ἐγεννήθη ἐν τῇ φάτινῃ τῆς Βηθλεὲμ και ὠλοκληρώθη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Γολγοθᾶ καθιερωθεῖσα ὡς θυσία ἐν τῷ βαπτίσματι τοῦ αἵματος, ἡ δὲ Ἐκκλησία παραλαβούσα ταύτην προσφέρει αὐτὴν «εἰς πάντα ἀνθρώπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον» (Ἰωάνν. 1,9.—). Οὕτω διὰ μέσου τῶν αἰώνων ὁ Χριστιανισμός, ἡ θεία αὕτη σοφία τῆς ἀγάπης και τῆς εἰρήνης ἐκτελεῖ τὰ θαυμάσια ἔργα τῆς ἀληθοῦς προόδου και εὐημερίας τῶν λαῶν, και σημερον εἶτι ἀπὸ τὰ σιήθη τῶν ὀδυνομένων ἀνθρώπων ἐξερχεται ἡ εὐχὴ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς αὐτόν.

Και δὲν εἶναι δυνατόν ἄλλως νὰ γίνῃ. Τὸ πρόσωπον και ὁ βίος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ συγκροτοῦσι τὸ ἱερὸν θυσιαστήριον τῆς Ἰστορίας, τὸ δὲ ἔργον αὐτοῦ παραμένει ὡς μόνη πηγὴ τῆς χάριτος, τῆς δικαιοσύνης και τῆς ζωῆς, διὰ μέσου τῶν αἰώνων, και θὰ παραμένῃ πάντοτε, και ὅταν ἀκόμη και «οὐρανὸς και ἡ γῆ παρελεύσονται» (Ματθ. 24,35). Αἱ σοφαὶ διδασκαλίαι και αἱ κοσμοθεωρίαι, τὰ οὐράνια δόγματα και αἱ τελεταί, αἱ ἐπιστῆμαι, ὁ πολιτισμός, τὰ φῶτα και αἱ τέχναι εἶναι θρίαμβοι τῆς χριστιανωσύνης, οἱ λαμπροὶ και ἐξ ἀεὶ ἀνεξίτηλοι χαρακτῆρες τῆς θείας σφραγίδος, τὴν ὁποῖαν ὁ Χριστὸς ἐπὶ τὸν κόσμον ἐπέθηκεν, διὰ τοῦτο οἱ πανταχοῦ τῆς γῆς ἀνεγερθέντες και ἰδρυσόμενοι μεγαλοπρεπεῖς Ναοὶ ἀποτελοῦν τὰ ἐνδοξα μνημεῖα τῆς ἐγγνωμοσύνης και τῆς πίστεως τῶν ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα δι' ἀναριθμῆτων ἑσμάτων και θεοπρεπῶν-προσευχῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑμνολογοῦν τὴν θείαν δόξαν και τὸ ἀπειρον ἔλεος αὐτοῦ, και καταγγέλλουσι τὴν θρησκείαν και τὴν βασιλείαν του ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ ἀδιαλείπτως, μέχρις οὗ πίντες κλίνωμεν γόνυ λατρείας ἐνώπιον

αυτοῦ καὶ περιπτυχθῶμεν τὸ θεῖον αὐτοῦ σκήπτρον τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀδελφότητος, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς μακαριότητος, καὶ γίνωμεν μία ποίμνη ὑπὸ ποιμένα αὐτὸν τὸν αἰώνιον Βασιλέα. (Ἰωάνν. 10, 16). Καὶ ἂν σήμερον τὰ εἰς Χριστὸν πιστεύοντα ἔθνη στεροῦνται τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐνότητος καὶ ἀλληλοσπαράσσωνται, δὲν θὰ βραδύνουν νὰ ἀντιληφθῶν τὸ σφάλμα τῆς ἀσυνεπείας πρὸς τὴν πίστιν τῶν ταύτην, διότι ἡ γνώσις παρ' ὅλας τὰς ἀντιξοότητας πληθύνεται καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ γλυκυτάτου ἐν Χριστῷ ἀδελφικοῦ ἀσπασμοῦ γίνεται ὁλονὲν αἰσθητή.

Ἡ σημερινὴ ἡμέρα ἄς δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν εἰς ὅλους τοὺς χριστιανούς νὰ ἐννοήσωμεν πῶς διὰ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Θεοῦ προσφέρεται ἡ σωτηρία εἰς ἕνα ἕκαστον, καὶ συνεπῶς τί ἀπαιτεῖται νὰ κάμωμεν διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ὑμνηθείσης ὑπὸ τῶν Ἀγγέλων «ἐπὶ γῆς εἰρήνης». Πρὸς τοῦτο ἄς κλίνωμεν μετὰ τῶν ποιμένων τὸ γόνυ πρὸ τῆς Φάτνης τοῦ Σπηλαίου καὶ ἄς προσκυνήσωμεν μετὰ τῶν μάγων τὸ παιδίον τῆς Βηθλεὲμ, διότι τὸ παιδίον τοῦτο εἶναι ὁ Θεὸς ὑμῶν, ὁ αἰώνιος Βασιλεὺς τῆς εἰρήνης.

Εὐχόμεθα, ὅπως ὁ καιρὸς τοῦ χριστιανικοῦ τούτου θριάμβου νὰ μὴ εἶναι μακράν.

ΑΡΧΙΜ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΠΛΕΞΗΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΓΑΠΑΤΕ ΑΛΛΗΛΟΥΣ

ΓΝΩΣΤΑ ΑΓΝΩΣΤΑ...

ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ κ. Δ. ΜΠΟΓΡΗ

Ἡ γιορτὴ εἶχε πεύχη. Τὰ παιδιά πανευτυχημένα στὸ κομψὸ σαλονάκι γύρω ἀπὸ τὸ χρυσοστολισμένον δένδρον χοροπηδῶσαν, γελοῦσαν—ἕνα λιόχαρο κομμάτι τῆς ζωῆς. Οἱ μεγάλοι σ' ἔλαφρὸ κέφι, ὕστερα ἀπ' ἕνα ἔκλεκτὸ καὶ πλούσιον ἀπογευματινὸ φαγοπότι, ἀνυπομονοῦσαν πότε θ' ἀντικατασταθῶν τὰ κουβέρ καὶ τὸ χιονάτο κεντημένον τραπεζομάνδυλον ἀπὸ τὸ μεγάλον τραπέζι μὲ τὴν πράσινη τσόχα καὶ τὶς τράπουλες τοῦ μπακαῖ. Συνέβαλον ὅλα γιὰ νὰ ξεχασθῇ κανεὶς, νὰ παρασυρθῇ, νὰ διασκεδάσῃ σ' αὐτὸ τὸ φιλόξενον ἀρχοντικὸ κεῖνη τὴν παραμονὴ τῆς πρωτοχρονιάς. Ὁραῖα νειῶτα, περιποιητικὴ οἰκοδόσποινα, ἀναμμένα καλοριφέρ, προπολεμικοὶ μεζέδες καὶ γλυκίσματα, λουλούδια, μουσική, κυρίες καὶ κοριτσόπουλα ὄνειρο. Ὅμως ὁ ἰδιότροπος φίλος μου καθότανε σκεπτικὸς, ὅπως συνήθως, σὲ μιὰ ἀπόμωρη γωνιά. Τὸν πλησίασα καὶ τὸν ρώτησα.

— Τί ἔχεις; Γιατί δὲν ἔρχεσαι μαζί μας;

— Σκέπτομαι, μοῦ εἶπε, σκέπτομαι σὲ κείνα ποῦ μοῦ ψιθυρίζει τούτη τὴν ὥρα μιὰ ἐσωτερικὴ φωνή.

— Φωνή;!

— Ναι. Αὐτὲς τὶς μέρες γιορτάζουμε ἕνα μεγάλο γεγονός σ' αὐτὸν τὸν κόσμον. Γιατὸ εἴμαστε καὶ δῶ συγκεντρωμένοι. Δὲν εἶναι ἔτσι;

— Βέβαια... Χριστούγεννα, ἉγιοΒασίλης.

— Ἀκριβῶς. Ἐ λοιπὸν αὐτὴ ἡ φωνὴ μὲ ὑποχρεώνει νὰ σκεφθῶ πόσο φτηνά, τιποτένια, χαμένα

ζῶα εἴμαστε μὲς οἱ ἄνθρωποι.

— Στὰ καλά σου, εἶσαι ἀδελφέ! Φιλοσοφίες σ' ἕνα τέτοιο χαρούμενον βράδν!

— Μὰ ἐπειδὴ τὸ περιβάλλον ἐδῶ εἶναι χαρούμενον καὶ στὸ γειτονικὸ σπῆτι ἴσως νὰ εἶναι πένθιμο ὅπως εἶναι ὁ ὄλεθρος καὶ ἡ καταστροφή κάμποσα χιλιόμετρα μακριὰ μας, στὰ μέτωπα, γιατὸ σκέπτομαι... Ἁγαπητέ μου, μοῦ εἶπε τώρα μὲ ἔμφαση, εἴμαστε, ἐπαναλαμβάνω, θλιβερά ζῶα οἱ ἄνθρωποι, ἀνάξιοι νὰ γιορτάζουμε τὴν γέννηση τοῦ Χριστοῦ. Ἀκούω τὸν Ναζωραῖο ἀπὸ μιὰ ἄκρη τοῦ οὐρανοῦ νὰ μᾶς λέγῃ: «Ἀξιοθρήνητοι καὶ δυστυχισμένοι. Πῆρα τὴν μορφὴ σας κι' ἦρθα κάτω στὴ γῆ γιὰ νὰ σᾶς δώσω τὸ κλειδί τῆς εὐτυχίας σας. Δυὸ λεξοῦλες εἶναι μονάχα, δυὸ λεξοῦλες: Ἄγαπατε Ἀλλήλους. Μὲ σταυρώσατε γιατί σᾶς τὸ ἀπεκάλυψα μὰ σᾶς; συνεχώρησα τότε ἐπειδὴ εἴσατε ἀκόμα σὲ μιὰ νηπιώδη κατάσταση πολιτισμοῦ. Μήπως μπορεῖ νὰ ζητήσῃ κανένας εὐθύνες ἀπ' ἕνα μικρὸ παιδί ποῦ τοῦ δίνει μιὰ ἀναμμένη λαμπάδα γιὰ νὰ φωτισθῇ, κι' αὐτὸ βάζει πυρκαγιά; Θυμώσατε; Σφάζετε παρθένες καὶ αἰχμαλώτους τότε στοὺς Βωμούς σας γιὰ νὰ ἐξευμενίσετε τὰ εἰδῶλα καὶ οἱ αὐτοκράτορες σας, γιὰ νὰ διασκεδάσουν, βάλινε τὰ λεοντάρια καὶ τὶς τίγρεις νὰ σᾶς κατασπαράξουν στὰ ἵπποδρόμια. Ἡ φωνή μου κατήγγησε ὅλες αὐτὲς τὶς πράξεις τοῦ βαρβαρισμοῦ. Πάνω στοὺς ματωμένους στίβους καὶ στίς ἀγορὰς τῶν δούλων ὑψώσατε ἐκκλησίες καὶ νοσοκομεία. Μὲ τὸ κήρυγμα μου, κήρυγμα παρμένο ἀπὸ τὰς βίβλους τοῦ οὐρανοῦ, φθάσατε στὸ σημεῖον νὰ ὀργανωθῆτε καλλίτερα, νὰ συστηματοποιήσετε τὶς προσπάθειες σας καὶ νὰ ὑποτάξετε στὴ θέλησή σας τὶς δυνάμεις τῆς φύσεως. Μὰ ζαλιστήκατε ἀμυαλα καὶ δυστυχισμένα παιδιά... Ζητήσατε μὲ συστήματα καὶ κανόνια νὰ λύσετε τὸ πρόβλημα τῆς εὐτυχίας σας καὶ τὸ πιὸ θλιβερὸ ζητήσατε νὰ μὲ κατεβάσατε σὶδ ἐπίπεδο σας... Σταυρωνώσατε τώρα ἐσεῖς οἱ ἴδιοι γιατί ἡ βλακώδης σας ὑπεροψία καὶ τὸ ζῶο π' ἔχετε μέσα σας σᾶς κάνανε νὰ λησμονήσετε πῶς ὅλα τὰ συστήματα καὶ ὅλα τὰ κανόνια γίνονται κελνός, ὅταν κλείσετε βαθυὰ μέσα στὴν ψυχὴ σας τὶς δυὸ λεξοῦλες ποῦ σᾶς ἔφερα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ: ΑΓΑΠΑΤΕ ΑΛΛΗΛΟΥΣ

Αὐτὰ νομίζω πῶς μοῦ λέει ἡ ἐσωτερικὴ φωνή, μοῦ προσέθεσε, καὶ πάνω σ' αὐτὰ τὰ γνωστὰ ἀγνωστα σκέττομαι. Καὶ καταλήγω στὸ συμπέρασμα πῶς εἴμαστε τὰ πιὸ θλιβερά ζῶα τῆς δημιουργίας.

Καὶ μ' ἄφησε.

Τὸ οὐρλιασμα τῶν σειρήνων ἀνήγγειλε καινούργιο συναγερμὸ ἐνῶ ὁ οἰκοδεσπότης μᾶς προσκαλοῦσε νὰ δοκιμάσουμε τὴν τύχη μας γύρω ἀπὸ τὴν πράσινη τσόχα.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΟΓΡΗΣ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΠΟΡΟΥΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΤΡΙΚΚΛΑΩΝ

Εἰς τὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος κ. Ἰεζεκιὴλ ἐπιτροπὴν ἐράναν διὰ τοὺς ἀπόρους τοῦ νομοῦ Τρικκάλων προσέφερον ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἑκατὸν ἑκατομμύρια, ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἑκατὸν ἑκατομμύρια καὶ ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα ἑκατὸν ἑκατομμύρια δραχμῶν.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΓΡΑΦΗΝ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΗΣΑΪΟΥ 55,1-2

ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ κ. Β. ΒΕΛΛΑΣ

Πολλοί πολλάκις, γνωρίζοντας την Π. Δ. μόνον εκ του κειμένου των Ο', μοι προβάλλουν διαφόρους απορίας ἐπὶ διαφόρων χωρίων τῆς Π. Δ., τὰ ὅποια ἐν τῷ κειμένῳ των Ο' φαίνονται εἴτε δυσνόητα εἴτε τελείως ἀκατανόητα, ἐνίοτε δὲ παρουσιάζουν καὶ ἀθεραπεύτους συντακτικὰς ἀνωμαλίας. Πολλὰ δὲ εἶναι τὰ τοιαῦτα χωρία, ἢ γένεσις των ὁποίων ἀφίεται ἄλλοτε μὲν εἰς καθαρῶς παλαιογραφικὴν παραφθορὰν τοῦ κειμένου, ἄλλοτε εἰς ἄλλοιαν ἀνάγνωσιν καὶ στίξιν των Ἑβραϊκῶν λέξεων ὑπὸ των μεταφραστῶν, ἄλλοτε δὲ εἰς παρερμηνεῖαν λέξεων, ἐνίοτε εἰς δουλικὴν τοῦ κειμένου μετάφρασιν, προξενούσαν ἀνελληνίστους ἐκφράσεις καὶ ἄλλοτε εἰς διαφόρους ἄλλους λόγους. Ἐν των χωρίων, τὰ ὅποια πρὸς ἐρμηνεῖαν μου προβάλλονται, εἶναι καὶ τὸ Ἡσ. 55,1-2, τὸ ἀναγινωσκόμενον κατὰ τὸν ἀγισμὸν των Θεοφανείων, ὅπερ κατὰ τοὺς Ο' ἔχει ὡς ἑξῆς :

55,1 «Οἱ διψῶντες πορεύεσθε ἐφ' ὕδωρ
καὶ ὅσοι μὴ ἔχετε ἀργύριον βαδίσαντες ἀγοράσατε
καὶ φάγετε ἀνευ ἀργυρίου καὶ τιμῆς οἶνον καὶ σῆσαρ
2 Ἴνατι τιμᾶσθε ἀργυρίου ἐν οὐκ ἄρτοις
καὶ τὸν μόχθον ὕμων οὐκ εἰς πλησμονήν ;
Ἄκουσάτε μου καὶ φάγεσθε ἀγαθὰ
καὶ ἀντηρῶσθε ἐν ἀγαθοῖς ἢ ψυχῇ ὕμων.»

Δύο εἶναι ἐνταῦθα αἱ προβαλλόμεναι ἀπορίας α) πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἀγοράσῃ τις, μὴ ἔχων ἀργύριον καὶ β) τί σημαίνει ἡ ἀσύντακτος φράσις «Ἴνα τι τιμᾶσθε ἀργυρίου ἐν οὐκ ἄρτοις καὶ τὸν μόχθον ὕμων οὐκ εἰς πλησμονήν ;»

Καὶ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ κειμένῳ ὁ στ. 55,1 ἔχει περίπου ὡς παρ' Ο'. Τὸ σφάλμα ἔγκειται ἐν τῇ φράσει «καὶ ὅσοι μὴ ἔχετε ἀργύριον βαδίσαντες ἀγοράσατε» καὶ δὴ ἐν τῇ λέξει «ἀργύριον», ἣτις, ὡς δεικνύει ὁ παράλληλισμός, δὲν δύναται νὰ σταθῇ, διότι πρὸς τὴν δίψαν δὲν ἀποτελεῖ παράλληλον ἢ ἔλλειψις ἀργυρίου. Εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ λέξις «ἀργύριον» ἐκ των ἐπομένων εἰς τὸ κείμενον εἰσελθοῦσα, ἐξετόπισε τὴν μόνην ἐνδεδειγμένην λέξιν «ἄρτον», ὅποτε ἔχομεν τέλειον παράλληλισμόν τῆς πείνης πρὸς τὴν δίψαν. Ὁ ὅλος στίχος θὰ ἔχη ὡς ἑξῆς κατὰ τὸ Ἑβραϊκόν :

«Ὁ σῆς πού διψᾶτε, ἔλθετε πρὸς τὸ ὕδωρ
καὶ σῆς πού πεινᾶτε, ἀγοράσατε καὶ φάγετε.
Ἐλθετε, ἀγοράσατε ἀνευ ἀργυρίου.
καὶ ἀνευ χρημάτων οἶνον καὶ γάλα.»

Ὁ προφήτης ὁμιλεῖ πρὸς τοὺς διψῶντας καὶ πεινῶντας. Ἐννοεῖ ὅμως δίψαν καὶ πείναν πνευματικὴν, ἀντιπαραβάλλων πρὸς τὸ ὑλικὸν ὕδωρ καὶ τὸν ἄρτον τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ, τὰ ὅποια αὐτὸς ἀνευ χρημάτων ἔχει νὰ προσφέρῃ, τὸ κήρυγμα αὐτοῦ, τὸ ὅποιον ἀδαπάνως πυρᾶται. Καὶ ἐξακολουθεῖ ὁ προφήτης ἐν

στ. 55 2 ὅστις κατὰ τοὺς Ο' φαίνεται ἀκατανόητος, διότι οὗτοι, σχεδὸν κατὰ λέξιν μεταφράζοντες, δὲν ἀνέλυσαν Ἑβραϊκὰς ἐκφράσεις καὶ βραχυλογίας, διὸ καὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συλλάβουν τὸν νοῦν των λεγομένων. Ὁ στ. κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸν κείμενον ἔχει ὡς ἑξῆς :

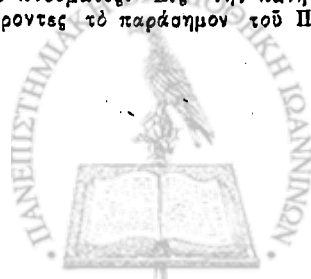
«Διατὶ πληρῶνετε χρήματα διὰ πράγματα,
πού δὲν δύναται νὰ σῆς θρέψου
καὶ τοῦ μόχθου σῆς τὸ χρέμα (τὰ οικονομίας)
διὰ πράγματα πού δὲν μποροῦν νὰ σῆς χορτάσουν ;»

Τὸ κείμενον εἶναι τώρα πλήρως κατανοητόν. Ὁ προφήτης κακίζει τοὺς προσκεκολλημένους εἰς τὰ γήινα ἀγαθὰ, αἵτινα δὲν δύναται νὰ σβέσουν τὴν πνευματικὴν δίψαν καὶ νὰ χορέσουν τὴν πνευματικὴν πείναν. Ἐδῶ ὁμιλεῖ ὁ προφήτης, ὅστις πιστεύει εἰς τὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος, μόνου δυναμένου νὰ παρᾶσῃ τὴν ἀνάπαυσιν. Καὶ τὴν ἀνάπαυσιν ταύτην, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ κειμένου, ὁ πνευματικὸς προφήτης πρᾶγματι εὗρεν. Οἱ δύο ἀνωτέρω στίχοι εἶναι τὸ προοίμιον ὠραιοτάτης ὁμιλίας, βασιζομένης ἐπὶ τῆς ἀξίας των πνευματικῶν ἀγαθῶν, ἧς ὅμως ἡ ἐρμηνεία δὲν εἶναι σκοπὸς των ὀλίγων γραμμῶν, τὰς ὁποίας χαράσσω. Ἀναγινώσκων τις τοὺς δαυμασίους τούτους στίχους ἀκὼν μιμησεται παραλλήλων χωρίων τῆς Π. Δ. (Δευτ. 8,3. Ἰησ. Σειρ. 15,3. 24,28) ἀλλὰ καὶ τῆς Κ. Δ. (Ἰω. 4,14-6,35-7,37). Ἡ δύναμις δὲ τῆς διατυπώσεως καὶ παραστάσεως των ἀνωτέρω στίχων, ἀπότοκος τῆς μεγάλης τοῦ προφήτου πίστεως εἰς τὴν δύναμιν τοῦ πνεύματος, δὲν ὑπερεῖ των παραλλήλων λόγων τοῦ Κυρίου.

Β. ΒΕΛΛΑΣ

Η ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΕΞΑΡΧΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΤΑΦΟΥ

Κατὰ τὴν ἐορτὴν των Ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ μεγαλομάρτυρος ἐτελέσθη πανήγυρις ἐν τῷ ἐνταῦθα Μετοχίῳ τοῦ Παναγίου Τάφου ἐορτάζοντες τοῦ φερωνύμου Ναοῦ τῆς Ἐξαρχίας. Ἀφ' ἐσπέρας ἐτελέσθη ὁ Μέγας Ἐσπερινὸς χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος κ. Ἰεζεκιὴλ ὅστις εἶπε καὶ τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας. Τὴν ἐπαύριον ὁ αὐτὸς Μητροπολίτης ἐν μέσῳ πολλοῦ ἐκκλησιασματος ἐτέλεσε τὴν Θείαν Λειτουργίαν ὁμιλήσαντος τοῦ Πρωτοσυγκέλλου κ. Λουκιανοῦ Ἀγιοπαυλίτου. Ἐν τῷ Ἱερῷ Βήματι παρῆσαν συμπροσυχόμενοι οἱ Σεβ. Μητροπολίται Φιλίππων κ. Χρυσόστομος, Σισανίου Διδώρου καὶ Ναυπακτίας κ. Γερμανός, ἐχοροστάτησε δὲ ὁ Πανοσιολ. ἱερχμ. κ. Βενέδικτος Ἐξαρχος ἐν Ἑλλάδι τοῦ Παναγίου Τάφου. Τὴν μεσημέριαν παρετίθη γέφυρα ὑπὸ τοῦ Ἐξάρχου κ. Βενέδικτου ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Ἐξαρχίας κατὰ τὸ ὅποιον ὁ Ἐξαρχος κ. Βενέδικτος προσεφώνησε τὸν Σεβ. Θεσσαλιώτιδος παλαιὸν συνεργάτην τοῦ ἐπισήμου ὄργανου τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων «Νέα Σιών» καὶ παλαιὸν προσωπικὸν φίλον τοῦ Πατριάρχου κ. Τιμοθέου. Ὁ Σεβ. Θεσσαλιώτιδος εὐχαριστήσας τὸν ἅγιον Ἐξαρχον, προσέπιε ὑπὲρ ὑγείας τοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς ἀγιοταφικῆς ἀδελφότητος φρουρῶν τῆς ἐν Παλαιστίνῃ μεγάλῃς Ἑθνικῆς κληρονομίας, ἣτις ἐπὶ αἰῶνας ὡς καλλίφωτος φάρος διαχέει ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην τὸ χριστιανικὸν φῶς ἐκ τοῦ Θεοδόγμονος Τάφου καὶ τοῦ φρικτοῦ Γολγοθᾶ ἐκ των Θεοβαδίστων τόπων διὰ τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος. Εἰς τὴν πανήγυριν παρευρέθησαν καὶ οἱ φέροντες τὸ παράσημον τοῦ Παναγίου Τάφου.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ ΔΩΔΕΚΗΜΕΡΟΝ

Τοῦ κ. ΦΑΙΔΩΝΟΣ ΚΟΥΚΟΥΛΕ

Τακτικοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Κατὰ τὸ μεταξύ τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Φώτων χρονικὸν διάστημα, καθ' ὃ συμπιπτοῦσιν αἱ χειμεριναὶ τροπαὶ τοῦ ἡλίου, οἱ Ῥωμαῖοι ἐφάρταζον, χάριν αὐτοῦ, μετὰ μεγάλης πομπῆς διαφόρους ἐορτάς, ὡς λ. χ. τὴν 1^η Δεκεμβρίου τὰ Κρόνια, τὴν 25^{ην} τῆς αὐτοῦ τὰ γενέθλια τοῦ ἀητιῆτου ἡλίου, ἔπειτα τὰ Βρομάλια, κατὰ τὴν πρώτην Ἰανουαρίου τὰς Καλένδας (Calendae) καὶ κατὰ τὴν 3^{ην} τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὰ Βότα. Ἡ ἐκκλησία ἐπιθυμοῦσα νὰ ἀντιδράσῃ εἰς τὸν ἐορτασμὸν τοῦτον, ὁ ὁποῖος συνεχίζετο τοῦλάχιστον μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Ζ' μ.Χ. αἰῶνος, ἀφ' οὗ ἢ ἐν Τρούλλῳ Στ'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διὰ τοῦ 62ου κανόνος τῆς διέταξε «τὰς οὕτω καλουμένας Καλάνδας καὶ τὰ λεγόμενα Βότα καὶ τὰ καλούμενα Βρομάλια καὶ τὴν ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ Μαρτίου μηνὸς ἡμέραν τελομένην πανήγυριν, καθόσας ἐκ τῆς τῶν πιστῶν πολιτείας περιειρησθῆναι βουλόμεθα», ἡ ἐκκλησία, λέγομεν, εἰσήγαγεν ἀντὶ τῶν εἰρημνῶν ἐθνικῶν ἐορτῶν ἄλλας Χριστιανικὰς, καὶ διὰ τὴν τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ, ἀντὶ τῆς τοῦ ἀητιῆτου ἡλίου, τὴν τῆς περιουῆς αὐτοῦ, ἀντὶ τῆς τῶν Καλανδῶν, καὶ τὴν τῶν Φώτων, αἰτίως σημειωθῆτω, ἐπεκράτησαν ἐν τῷ Χριστιανικῷ κόσμῳ κατὰ μικρὸν. Οὕτως ἡ ἐορτὴ τῶν Φώτων, ἥτις εἶναι καὶ ἡ παλαιότερον εἰσαχθεῖσα, μόλις ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμισίου τοῦ Δ' μ.Χ. αἰῶνος ἐπεκράτησε γενικῶς, ἢ δὲ τῶν Χριστουγέννων, ἥτις παλαιότερον ἐφορτάζετο μετὰ τῶν Φώτων, ἐφορτάσθη τὸ πρῶτον ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 378 μ.Χ. γογγυζόντων τῶν πολιτῶν δι' αὐτὴν, κατὰ τὸν Χρισόστομον.

Μία τῶν ἐπισημοτέρων ἐθνικῶν ἐορτῶν, κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, ἦτο ἡ τῶν Καλανδῶν ἢ Καλανδῶν, Ῥωμαϊκὴ οὕτη, κρὸς τιμὴν τοῦ Θεοῦ Ἰανοῦ (Calendae Januariae) ἐορταζομένη κατὰ τὴν πρώτην Ἰανουαρίου, τὴν ὁποίαν ὁ Ἰούλιος Καίσαρ ὤρισεν τῷ 46 π.Χ. ὡς πρώτην τοῦ ἔτους. Ἡ ἐορτὴ οὕτη, ἥτις ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σενήρου ἐθεωρεῖτο ὡς μία τῶν πέντε μεγάλων ἐορτῶν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, τὸσον σὺν τῷ χρόνῳ ἰδιεδοθῆ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολήν, ὥστε κατὰ τὸν Δ' μ.Χ. αἰῶνα ὁ Λιβάνιος ἐβεβαίωσεν ὅτι ἦτο «τεταμένη ἐφ' ἅπαν ὅσον ἡ Ῥωμαίων ἀρχὴ τίεται» καὶ ὅτι ἦτο «κοινὴ ἀπάντων ὁπόσοι ζῶσιν ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων ἀρχήν», κατὰ δὲ τὸν ΙΒ' ὁ Θεσσαλονικὴς Εὐστάθιος παρετήρει ὅτι «τὰς τῶν Καλανδῶν πανηγυρίζουσι πάντες οἱς τὰ Ῥωμαίων πρεσβεύεται».

Ἄτὰ νὰ φανῇ ὅτι τὰ κατὰ τὸν ἐορτασμὸν τῶν Καλανδῶν κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους συμβαίνοντα, τὰ ὁποῖα ἦσαν συνέχεια Ῥωμαϊκῶν ἐθίμων, ἦσαν ἀπαράλλακτα μετὰ τὸ σήμερον γινόμενα, λέγομεν ὅτι τὴν παραμονὴν τῆς ἐορτῆς οἱ Βυζαντινοὶ ἤναπτον λύχνους εἰς τὴν ἀγορὰν, ἥτις ἦτο πλήρης πολιτῶν ἀγοραζόντων διάφορα τρόφιμα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐστελλον καὶ ὡς δῶρα. Κατὰ τὴν ἐπομένην πρωὶ ἀνήρτων ἀπὸ τῶν θυρῶν τῶν οἰκιῶν ἢ καταστημάτων στεφάνους δάφνης ἢ καὶ ἄλλων φυτῶν ἢ ἀνθέων, στέλλοντες καὶ τὰ δῶρα, καρποὺς συνήθως καὶ γλυκύσματα ἢ τρόφιμα.

Περὶ τῆς ἐορτῆς τῶν Κολενδῶν ὁμιλῶν Βυζαντινὸς συγγραφεὺς, λέγει ὅτι οἱ σύγχρονοὶ του κατ' αὐτὴν «δεξιόσονται ἀλλήλους καὶ προσογορεύουσι νομισμάτων τε ἀντιδόσει καὶ κοινῶν τῶν γῆς καὶ θαλάσσης καλῶν». Τὰ νομίσματα μάλιστα τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο στρηναι, Λατινιστὶ bonae strenae, καὶ νῦν κατὰ τόπους πλαουστῆρας ἢ μπουλουστῆρας, παρεῖχοντο διδομένου καὶ φιλήματος εἰς τὸν φιλοδωροῦμενον, εἴτε παῖς ἦτο οὗτος εἴτε καὶ ἐνήλικος. Καὶ φαντάζεται τις μετὰ πόσῃ ἀγωνίᾳ οἱ Βυζαντινοὶ παιδὲς ἀνέμενον τὸ ἀντιδῶρον, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸς μαρτυρίας τῶν συγγραφέων, ἦτο τοῦλάχιστον διπλοῦσας ἀξίας.

Καί, διὰ νὰ μὴ μείναισιν ἀμέτοχοι τῶν δῶρων καὶ οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ ἰατροὶ, ἐφρόντιζον οἱ γονεῖς καὶ οἱ πε-

λάται καὶ εἰς αὐτοὺς κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν Καλανδῶν νὰ στέλλουσι χρήματα καὶ καρπούς.

Καὶ αὐτὰ μὲν ἐγένοντο κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῶν Καλανδῶν κατὰ τὴν δευτέραν, κατὰ μάρτυρα τὸν Λιβάνιον γενικὴ ἐπεκράτει συνήθεια νὰ μένωσιν οἱκοὶ οἱ δεσπόται καὶ οἱ ὑπηρετοὶ καὶ νὰ συγκυβέωσιν, ἔθιμον Ῥωμαϊκόν, ὅπερ καὶ σήμερον ἐπικρατεῖ κατὰ τὴν πρώτην Ἰανουαρίου. Κατὰ τὴν τρίτην οἱ πολῖται συνήρχοντο εἰς τὸν ἱπόδρομον καὶ ἐκεῖ ἐθεώρουν τοὺς ἵππους ἀγῶνας, μετὰ τὴν λήξιν τῶν ὁποίων ἐλούοντο καὶ διεσκέδαζον τρώγοντες, πίνοντες καὶ κυβέοντες, μέχρι τῆς πρωίας τῆς τετάρτης ἡμέρας, ὁπότε ἤρχιζε νὰ ἀμβλύγεται ἡ διασκέδασις, ἥτις καὶ ἔληγεν ὁριστινῶς τὴν πέμπτην ἡμέραν.

Οἱ Βυζαντινοὶ πρόγονοί μας ἔχοντες, ὡς καὶ οἱ σημερινοὶ, τὴν πρόληψιν ὅτι, ἐάν ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ Ἰανουαρίου διέλθῃ ἐν εὐφροσύνῃ, εὐτυχὲς καὶ εὐχάριστον θὰ εἶναι καὶ ὅλον τὸ ἔτος, ἐφρόντιζον ἢ ἐνορθεῖς αὐτοῦ νὰ εἶναι γλυκεία, δι' ὃ κατὰ τὴν παραμονὴν παρεσκευάζον καὶ ἐτρωγον τὸ γλυκύσμα πασιλλῆν, εἶδος χαλβά, ἔθιμον, ὅπερ καὶ σήμερον ἐπικρατεῖ ἐν Κύθῳ, ἐνθα κατὰ τὴν παραμονὴν οἱ κάτοικοι τρώγουσιν οἶνον βερροσμένον μετὰ μέλιτος, καὶ ὅπερ ἦτο καὶ Ῥωμαϊκόν, ὡς παρακίσει συγγραφεὺς τοῦ ΣΤ' μ.Χ. αἰῶνος, ὁ Ἰωάννης Λυδός, λέγων. «πάλαι μὲν ἰσάδαα ἀλλήλοις (οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Καλανδῶν) ἐπέδιδον ἀπὸ γλυκείας τρώφης διήθεν ἀπαρχόμενοι». Ἐπειδὴ δὲ ἤθελον ἐν εὐθυμίᾳ τὰ διαφρεῦσθαι ὅλον τὸ ἔτος, διὰ τοῦτο κατὰ τὰ ἐξημερώματα τῆς πρώτης αὐτοῦ ἡμέρας γυναῖκες καὶ ἄνδρες κριτιόντες πρώτας, αἱ ποτῆρια πλήρη οἴνου ἐπίνον, ὁμιλίας τὰς διαμαρτυρίας τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας προκαλοῦντες, καὶ διὰ τοῦ Χρυσόστομου, ὅστις ἀνεσώζειν «δεξιὸς ὁ ἐνιαυτὸς ἐστὶ οὐκ ἐὰν νομηνία μεθ' ἡ, ἀλλ' ἐὰν καὶ ἐν νομηνίᾳ καὶ καθ' ἐκάστην ἡμέραν τὰ τῷ Θεῷ δοκοῦντα ποιῆ».

Κατὰ τὰς ἐορτάς τῶν Καλανδῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἀπὸ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων μέχρι τῶν Φώτων διάστημα, οἱ Βυζαντινοὶ συνήθειαν ἔχον νὰ μεταμφιένωνται, αἱ μὲν γυναῖκες εἰς ἄνδρας, οὗτοι δὲ πάλιν εἰς γυναῖκας, γυναικεῖα φορέματα καὶ ὑποδήματα φοροῦντες κατὰ τὸν Ἀρσένιος Ἀστέριον, καὶ τὴν κόμην κατὰ τὸν τρόπον τῶν γυναικῶν κτενίζοντες καὶ νὰ περιέρχωνται ἐνδυσόμενοι δέματα αἰγῶν, λύκων καὶ ἄλλων τετραπόδων ζώων, τὸ πρόσωπον δι' ὀσβόλης ἀλείφοντες καὶ προσοπεῖα διάφορα φοροῦντες, ἔθιμον τὸ ὁποῖον σφόδρα ἐψεγον οἱ πατέρες, ἐθνικῶν αὐτὸ καλοῦντες καὶ κατὰ τοῦ ὁποίου ἀντιπεξήληθε καὶ ἡ ἐν Τρούλλῳ ΣΤ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διὰ τοῦ προσηνηνομένου 62ου κανόνος τῆς, ὁποῖος λέγει. «τὰς ἐξ ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν γινόμενας οὐχ ἡσυχίας καὶ τελετάς, κατὰ τὴν ἔθος παλαιῶν καὶ ἀλλότριων τοῦ τῶν Χριστιανῶν βίου, ἀποπεμπόμεθα, ὀρίζοντες μηδένα ἄνδρα γυναικεῖαν στολήν ἐνδιδύσκεσθαι ἢ γυναικᾶ τὴν ἀνδρῶν ἀρμόδιον, ἀλλὰ μῆτε προσοπεῖα κωμικὰ ἢ σατυρικὰ ἢ ἱραγικὰ ὑποδέσθαι».

Καὶ αὐτὰ μὲν ἡ ἐκκλησία καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ἄνδρες, τὸ ἔθιμον ὅμως ἦτο τὸσον διάδοδεμένον, ὥστε καὶ σήμερον ἀκόμη κατὰ τόπους ἐπικρατεῖ ὡς λ. χ. εἰς ὄρισμένα μέρη τῆς Μακεδονίας, Θεσσαλίας καὶ Θράκης, ἐνθα αἱ μεταμφιέσεις δὲν γίνονται, ὡς εἰς ἄλλα τῆς Ἑλλάδος μέρη κατὰ τὴν ἀπόκρυσον, ἀλλὰ κατὰ τὸ δωδεκαήμερον.

Οἱ οὕτω μεταμφιεννύμενοι, τῶν ὁποίων τὴν πομπὴν χαρακτηρίζει ὁ Χρυσόστομος ὡς «διαβολικὴν καὶ καταγέλαστον κωμῶδιαν», ἐγένοντο, δυστυχῶς, παλὺ ἐνοχλητικοὶ μὴ ἀκούμενοι δηλαδὴ εἰς ἀπλοὺς ἀστεϊσμοὺς καὶ γέλωτας καὶ χοροὺς, ἠνώχλουν τοὺς πολῖτας, ἐν καιρῷ νυκτὸς κροοῦντες τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν καὶ καταστημάτων τῶν, λοιδοροῦντες ἐκείνους τοὺς ὁποίους συνήντων, μαστί-

ζοντας αυτούς και απορρίπτοντες, ότι αυτοί διά την ημέραν αγοράσαντες εκράτουν εις τὰς χείρας. Τόσον μάλιστα καθίσταντο φορτικοί, ὥστε τὰς ημέρας αὐτὰς παρέβαλλον οἱ φιλήσυχοι τὰς πόλεις πρὸς κυριευθείσας. Ὁ φόβος δὲ ἀπὸ τῶν μετημφισμένων τούτων οἴτινες περιήρχοντο και ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐγέννησε τὰς περὶ καλλικαντζάρων δοξασίας, οἴτινες διὰ τοῦτο πιστεύεται ὅτι ἐμφανίζονται μόνον κατὰ τὰς ημέρας τοῦ δωδεκαημέρου. Ἐκ τοῦ φόβου ἐπίσης τῶν μετημφισμένων ἐγεννήθη κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους και νυκτερινὸν φάντασμα, ὁ Βαβουσικάριος, ἢτοι ὁ γέρος, ὅστις ἀπετέλει τὸ φόβητρον τῶν Βυζαντινοπαίδων κατὰ τὰ δωδεκαήμερα, ὁπότε και μόνον ἐνεφανίζετο.

Σήμερον κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν Χριστουγέννων, γνωστὸν εἶναι ὅτι εἰς πλείστα μέρη τῆς Ἑλλάδος γίνονται χοιροσφάγια. Τὸ ἔθιμον τοῦτο εἶχον και οἱ Βυζαντινοί, παρὰ τῶν Ῥωμαίων και αὐτοὶ παραλαβόντες, ὡς ματυρεῖ κατὰ τὸν ΣΤ'. αἰῶνα ὁ Ἰωάννης Λυδὸς λέγων ἐν τῷ περὶ μνηῶν ἔργῳ του «οἱ δὲ γεωργοὶ (Ῥωμαίων) πρὸς θεοραπείαν Κρόνου και Διμήτρος ἐδρατιον χαιρούς ὅθεν και νῦν φυλάττεται κατὰ τὸν Δεκέμβριον ἡ χοιροσφαγία». Εἰς τὰ Βυζαντινὰ σχολεῖα, και μάλιστα τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως, ἢτοι εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ὁ ραβδισμὸς, διὰ τοῦτο μετ' ἰδιαιτέρας χαρᾶς οἱ μαθηταὶ ἀνέμενον τὴν ἀφιξὴν τοῦ δωδεκαημέρου, ὁπότε ἐγένετο παῦσις ἀπὸ τῶν μαθημάτων. Κατὰ τὸν Λιβάνιον, «παιδαγωγὸς τις ἄγιος τότε οὐκ ἄγιος και διδάσκαλος ὅστις χαλεπὸς τότε οὐ χαλεπός, ἀλλ' ἰσηγορίαν ὁ καιρὸς ποιεῖ και μαστιγὴς ἠρεμοῦσι και πληγαί».

Ὡς δ' οἱ παῖδες σήμερον περιφερόμενοι κατὰ τὰς ημέρας τῶν Χριστουγέννων, τῆς πρώτης τοῦ ἔτους και τῶν Φώτων λέγουσι τὰ κάλανδα, οὕτω συνέβαινε και κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους. Και τότε δήλα δὴ τὰ παιδάρια περιήρχοντο τὰς οἰκίας και ἔψαλλον ἄσματα κατὰ τὴν πρώτην Ἰανουαρίον, ἔπαινον τοῦ Μεγάλου Βασιλείου και τιμωρίαν Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβιάτου περιέχοντα, ὅστις, κατὰ παράδοσιν Βυζαντινὴν, οὐχὶ ὅμως ἀκριβῆ, ἠπειλήσῃ τὸν ἱεράρχην οὐκ ἀσθερῶς θά τὸν τιμωρήσῃ, ἐὰν κατὰ τὴν ἐκ Καισαρείας διέλευσίν του δὲν τοῦ ἐστελλε χιλίας λίτρας χρυσοῦ. Τὰ κάλανδα ταῦτα ἤρχιζον με τοὺς ἐξῆς δεκασυλλάβους στίχους.

Ἄστρον ἀνεφάνης Βασιλεῖ,
ἐν τῇ Καισαρείᾳ μητροπόλει,
ἅγιε Βασιλεῖ, σοιε.

Κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Φώτων οἱ παῖδες ἔψαλλον πάλιν τοὺς ἐξῆς στίχους:

Σήμερον ἡ κτίσις φωτίζεται
και πανηγυρίζει, εὐφραίνεται
ἀπὸ τῆς ἐρήμου ὁ Πρόδρομος
ἦλθε νὰ φωτίσῃ τὸν Κύριον
με τὸν ἐπφθῶν

Ὁ Θεὸς τῶν ὄλων και Κύριος
δῶν σὰς ὑγείαν και χαιρέτε.

Τὰ κάλανδικὰ ταῦτα ἄσματα, τὰ ὁποῖα περιεῖχον και στίχους σχετιζόμενους και με τὸν σχολικὸν βίον και τὴν ἀπειλήν τῆς ὑπὸ τοῦ διδασκάλου μαστιγώσεως, πολλάκις ἐτελείωνον, ὡς ἄλλως τε και σήμερον πολλαχοῦ, με αἰτησιν ἐκ μέρους τῶν σχολιαστῶν νὰ τοὺς δώσωσιν αἱ οἰκοδόποινα χρήματα, ψά, ὄρνιθας, οἶνον και τὰ τοιαῦτα.

Πλὴν τῶν (παιδίων) ὁμοῦς και ἐνήλικοι, ἀγύρται ἡ σιγνοφόροι ἢ χελιδονιστὰι καλούμενοι, πιθανώτατα διὰ τὸ σῖνον, ἢτοι τὴν σημαίναν, ἢν ἔφερον ἢ τὴν ξυλίνην χελιδόνα, τὴν ὁποῖαν περιέστρεφον περὶ κατακόρυφον ἄξονα, περιήρχοντο κατὰ τὰς ἐπισημοὺς ημέρας τοῦ δωδεκαημέρου τὰς διαφόρους οἰκίας και τὰ ἐργαστήρια, ἢσβολοῦμενοι τὰ πρόσωπα και ἐν συνοδείᾳ αὐτῶν και συρίγγων και ἀνθρώπων τῆς σκηνῆς ψάλλοντες μέχρι βαθεῖας νυκτὸς ἄσματα, τὰ ὁποῖα, κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς, περιεῖχον «πάθη ἐνδόξων ἀνδρῶν ἢ λόγους ἐγκωμίων».

Ἄς προσθέσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων, και ἐπὶ ἔνδεκα ημέρας, εἰς τὴν ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῆς Δάφνης μεγάλην αἰθουσαν τῶν δεκαεννέα

ἄκουσβίτων ἐγίνοντο αἱ λεγόμεναι ἐκθέσεις τῶν δεκαεννέα ἄκουσβίτων, καθ' ἃς καλούμενοι ἠσιῶντο μετὰ τοῦ βασιλέως διάφοροι ἄρχοντες, λαϊκοὶ και κληρικοὶ, συνήθως ἀνὰ δώδεκα, ἐν οἷς και δώδεκα πένητες εἰς τύπον τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, οἴτινες πάντες, κατὰ ἀρχαίαν συνήθειαν, ἔτραγον οὐχὶ ἐπὶ ἔδρῶν καθήμενοι, ἀλλ' ἄκκομβίζοντες, ἢτοι ἀνακλιμένοι, παρακολουθοῦντες πολλάκις και εὐχάριστα θεάματα ὑπὸ μίμων διδόμενα.

Τέλος ἃς σημειωθῇ, ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων, ὡς παραδίδει Κωνσταντῖνος ὁ Πισχυρογέννητος ἐν κθέσει τῆς βασιλείου τάξεως, ἐγίνοντο ἐν τοῖς ἀνακτόροις και ἐπίσημοι τελεταὶ και ὑποδοχαί, καθ' ἃς ἀντιπρόσωποι τῶν δήμων, ψάλλοντες προσφύρους πρὸς τὴν ἡμέραν στίχους, ἤρχοντο τὸν βασιλέα και τὰ μέλη τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, προσήρχοντο δὲ και ἄρχοντες ἐν ἐπισήμῳ περιβολῇ εὐχόμενοι ὁμοίως τὸν βασιλέα, ὅστις, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῇ, προέβαινε εἰς προαγωγὰς ἀξιωματῶν.

ΦΑΙΔΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΥΜΝΟΔΟΓΙΑΝ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΝΟΗΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ κ. Σ. ΚΑΨΑΣΚΗ

Τὰ περισσότερα ἄσματα τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων, ἔργα μεγάλων ποιητῶν εἶναι ὕμνοι πρὸς τὸ φῶς, ὅπου ἐξέλαμψεν ἀπὸ τοῦ Σπῆλαιον. Τὸ Ἀπολυτίκιον τῶν Χριστουγέννων «Ἡ γέννησις σου» και τὸ Ἐξαποστειλάριον «ἐπεσκέπαστο ἡμᾶς» τονίζον τὸ φῶς τῆς γεννήσεως ὡς «φῶς ἀπρόσβητον», ὡς «Ἀνατολὴν Ἀνατολῶν», ὡς «φῶς τῆς γνώσεως». Ἡ αὐτὴ συμβολικὴ εἰκὼν ὑπάρχει και εἰς ἄλλα ἄσματα, ἰδιόμελα, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ ἀναφέρωμεν ἐδῶ τὰ κυριώτερα. Εἰς τὸ γ' ἰδιόμελον τοῦ ἐπερινοῦ τῆς ἑορτῆς «Ἡ βασιλεία σου, Χριστέ ὁ Θεός...», ποίημα τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ, ἀναφέρονται αἱ ἐξῆς φράσεις «φῶς ἡμῖν ἔλαμψε...φῶς ἐκ φωτός, τοῦ Πατρὸς τὸ ἀπαύγασμα».

Εἰς ἄλλο τροπάριον τοῦ Ἐπερινοῦ, ἐκτελούμενον μουσικῶς κατὰ τὸν παλαιότατον ἐκείνου τρόπον τῆς ψαλμωδίας, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ ἔψαλλε μόνος του, ὀδοκλήρον τὸν ὕμνον ὁ δὲ λαὸς μετ' ἕκαστον στίχον ἐπανελάμβανε ὑποψάλλον, «τὰ ἀκροστίχια ἢ ἀκροτελευτία», ὁ «ἀνατείλας ἐκ τῆς Παρθένου», «Χριστὸς εἶναι ὁ νοητὸς ἦλιος τῆς δικαιοσύνης».

Εἰς ἐν ἰδιόμελον τοῦ Δαμασκηνοῦ (τῆς Λιτῆς), ὁ Χριστὸς εἶναι «φῶς ὅπερ ἐξανέτειλε τοῖς ἐσκοιμένοις» ἢ «ἐπέφανε τοῖς ἐν σκότει και σιῶ καθήμενοις», εἰς ἄλλο ἰδιόμελον τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ ψιλλόμενον εἰς τὰ «Ἀπόστιχα» τοῦ Ἐπερινοῦ τῆς ἑορτῆς, ὁ Χριστὸς εἶναι «ἦλιος τοῖς ἐν σκότει». Εἰς ἄλλα δὲ δύο τῆς «Λιτῆς» τῆς «Υπαπαντῆς», ἐν τοῦ Ἀνατολίου και ἕτερον Ἀνδρέου τοῦ Πυρροῦ, ὁ Χριστὸς εἶναι «φῶς διασκεδάζον τῶν ἀπίστων ἐθνῶν τὴν σκοιόμαιναν» και «τοῖς ἐν τῷ σκότει τὸ ἀνέσπερον φῶς ἀποκαλύπτων».

Ἡ παρομοίωσις τοῦ Κυρίου ὡς νοητοῦ ἡλίου και τῆς Χριστιανικῆς Θερησκείας ὡς Ἀνατολῆς ἀνε-

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Ι. Μονῶν, Ἐνδριακῶν Ναῶν, Δήμων, Κοινοτήτων,
Σχολικῶν Βιβλιοθηκῶν Δρχ. 80.000
Γράφεια: Ἐργοῦ 51

σπέρου φωτός, παρατηρεῖται ὄχι μόνον εἰς τὴν ὕμνο-
λογίαν τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων,
ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλην τὴν Χριστιανικὴν ποίησιν, εἰς
τὴν ὁποίαν οἱ ὕμνογράφοι κάμνουν ἀφθονον χρῆσιν
τῆς λέξεως φῶς, π. χ. «δεῦτε λάβετε φῶς», «εἶδομεν
τὸ φῶς» κτλ. καὶ ἄλλων παραγῶγων ἢ συνθέτων ὡς
φωτοδότης, φασεφόρος, φωτισμός κτλ.

Ἡ ἀναζητήσις τοιούτων λέξεων καὶ ἡ ἐφευρετι-
κότης τῶν ὕμνογράφων φθάνει ἐνίοτε καὶ εἰς ὑπερ-
βολὰς π. χ. εἰς ἕνα Κανόνα τοῦ Θεοδώρου τοῦ
Στουδίτου (9ος αἰὼν) εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάρχουν 104
ἐπιθέτα σύνθετα ἀπὸ τὰς λέξεσι, φῶς, φάος, καὶ ἄλλα
παρόμοια.

Ἡ προτίμησις αὐτῆ πρὸς τὴν ὠραίαν καὶ συμβυ-
λικὴν λέξιν «φῶς» βέδμηιούρησι καὶ τὰ λεγόμενα
«φωταγωγικά ἄσματα» δι' ὧν ἐπικαλούμεθα τὸ φῶς
τοῦ Θεοῦ, ἀντικατασταθέντα δι' ἄλλων τὰ ὁποῖα κα-
λοῦνται «ἐξαποστειλάρια» διότι εἰς τὰ ἐξ ὧν προήλ-
θον «Φωταγωγικά» ἐγίνετο συχνὴ χρῆσις τῆς φρά-
σεως «ἐξαπόστειλον Κύριε τὸ φῶς Σου».

Τὴν αἰτίαν τῆς προτιμήσεως ταύτης ἐξηγεῖ δι-
ἄλιγων λέξεων ὁ ἀείμνηστος ὕμνωδὸς καὶ Καθηγητὴς
Ἰ. Σακελλαρίδης γράφων «ἃς εἶμεθα προπάντων
Ἕλληνες, Φῶτα καὶ Φῶτες» διότι Ἕλλάς θὰ πῆ φῶς
τοῦ κόσμου, νοῦς τῆς οἰκουμένης, τῆς σοφίας ἱερεῖα
μεγίστη».

Ὁ διακεκριμένος Καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς καὶ
Εὐρωπαϊκῆς Μουσικῆς κ. Κ. Παπαδημητρίου γρά-
φει σχετικῶς τὰ ἑξῆς: «Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες εἶμεθα
πλησιέστεροι πρὸς τὴν Ἀνατολὴν καὶ ζητοῦμεν παν-
τοῦ καὶ πάντοτε τὸ φῶς. Τὸ φῶς ἐλάτρευσε καὶ ἐθεο-
ποίησε ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιότης· μετὰ τὸ φῶς, ἀλλὰ φῶς
ἀληθινὸν καὶ ἀπόσιτον, παρωμοίασεν ἡ χριστιανικὴ
ποιήσις τὴν ἀλήθειαν, πού ἐφώτισε τοὺς ἐν σκότει
καὶ σκιᾷ θανάτου καθυδόντας. Μετὰ τὸ φῶς—πῶς
ἄλλως—παρέβαλλον οἱ Ἕλληνες, ἰδίως οἱ ὑπόδουλοι
καὶ τὴν παιδείαν, πού σὺν ἀκοίμητος κενδήλα ἐφώ-
τιζε τὸ ἔθνος εἰς τὰ μαύρα χρόνια τῆς δουλείας μετὰ
τὸ ἀμυδρὸν φῶς εἰς τὸν Νάρθηκα τῆς Ἐκκλησίας
καὶ εἰς τὸ «κρυφὸ σχολεῖο» τῆς ἐποχῆς. Καὶ ὅταν τὸ
ἔθνος ἀνεστήθη «φῶς ἐξήτησαν μεγαλοφῶνας οἱ
ἐλευθερωταί».

Εἶθε ὁ ἐκ Παρθένου ἀνατείλας νοητὸς ἥλιος ὁ
ἀναβαλλόμενος τὸ φῶς ὡς ἱμάτιον, νὰ πέμψῃ ἐκ τοῦ
Ἁγίου κατοικητηρίου του τὸ φῶς τὸ ἀνέσπερον εἰς
τὰς καρδίας ὄλων τῶν πιστῶν, νὰ καταναγάσῃ δὲ καὶ
τὰς διανοίας τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας, ὥστε ταχέως
τὸ θραδίσφωρον, ὡς καλὸς Ἄγγελος νὰ ἐκπέμψῃ
ἄγγελμα «ἐπὶ γῆς εἰρήνη».

Σ. ΚΑΨΑΣΚΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Η ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΤΟΥ ΕΚ ΜΑΔΥΤΩΝ

(1843-1943)

ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ κ. Κ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1943 συνεπληρώθη αἰὼν
ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ λογίου καὶ μουσικοῦ Ἱεράρχου
Χρυσάνθου τοῦ ἐκ Μαδύτων, ἐνὸς ἐκ τῶν τριῶν δι-
δασκάλων τῆς νέας μουσικῆς μεθόδου, ἐπὶ τῆ θάσει
τῆς ὁποίας γράφεται καὶ ἀναγινώσκεται ἀπὸ τοῦ
1814 ἡ Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ. Οἱ
τρεις διδάσκαλοι, ὁ τότε ἀρχιμανδρίτης Χρυσάνθος ὁ
ἐκ Μαδύτων, ὁ τότε λαμπαδάριος (ἀριστέρας) καὶ
ἀπὸ τοῦ 1819 Πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλη-
σίας Γρηγόριος ὁ Λευίτης καὶ ὁ Χαρτοφύλαξ τοῦ Οἰ-
κουμενικοῦ Πατριαρχείου Χουρμούζιος ὁ Γιαμαλής,
συνεργασθέντες, μετέγραψαν, ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συ-
νόδου τοῦ Πατριαρχείου, εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Χρυσάνθου
ἐπινοηθεῖσαν ἀναλυτικὴν παρασημαντικὴν (μουσικὴν
γραφὴν) τὰ ἐπὶ τῆ θάσει τῶν παλαιῶν μουσικῶν χει-
ρογράφων, καὶ τῆς ἐν Φαναρίῳ τοῦ Βυζαντίου καὶ
ἐν ἄλλοις κέντροις διασωθείσης κωννητικῆς παραδό-
σεως ἱερὰ μέλη (ἄσματα) τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς,
τὰ ὁποῖα καὶ ἐδίδαξαν εἰς τὴν τότε ἐν Κωνσταντινου-
πόλει Ἱερουθεῖσαν Γ' Πατριαρχικὴν Μουσικὴν Σχο-
λὴν. Ἐκ τῆς Σχολῆς ἐκεῖνης (1815—1821), ἐν τῇ
ὁποῖα ὁ μὲν Χρυσάνθος ἐδίδαξε τὴν θεωρίαν τῆς Μου-
σικῆς, οἱ δὲ ἄλλοι δύο διδάσκαλοι, Γρηγόριος καὶ
Χουρμούζιος, τὸ πρακτικὸν μέρος τῆς Ἱερᾶς ὕμνω-
δίας, ἐξήλθον ἐνθουσιώδεις ψάλται καὶ διδάσκαλοι
τῆς Μουσικῆς, οἱ ὁποῖοι ἐσχόρπισαν τὸ φῶς τῆς τέχ-
νης τοῦ Δαμασκηνοῦ εἰς ὅλας τὰς χριστιανικὰς ἐ-
παρχίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Συρίας, Παλαιστι-
νης, Αἰγύπτου, τῶν Νήσων τοῦ Αἰγαίου, τῆς Πελο-
ποννήσου, τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τῶν Νήσων τοῦ
Ἴονίου, τῆς Ἠπείρου, Ἀλβανίας, Μακεδονίας, Θρά-
κης, Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Ρουμανίας. Εἰς τὴν τε-
λευταίαν αὐτὴν χώραν, τὴν παλαιὰν Βλαχίαν, ἐξε-
δόθη καὶ τὸ πρῶτον «Ἀναστασιματάριον» (βιβλίον
μουσικόν, περιέχον τὰ ἄσματα τοῦ Ἑσπερινοῦ καὶ
τοῦ ὁρθροῦ τῶν Κυριακῶν εἰς τοὺς 8 Ἦχους, τὰ εἰς
τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου ἀναφερόμενα) ὑπὸ τοῦ
ὀνομαστέου ψάλτου Πέτρου τοῦ Ἐφεσίου, μαθητοῦ
τῶν τριῶν διδασκάλων, ὅστις ἐφευρε «τὸν μουσικὸν
τύπον», κατασκευάσας πρῶτος τὰ τυπογραφικὰ στοι-
χεῖα τῶν μουσικῶν χαρακτήρων (φθογγοσήμων), καὶ
ἀπαλλάξας τοὺς Μουσικοὺς τοῦ κόπου τῆς καλλιγρα-
φικῆς ἀντιγραφῆς.

Τὸ ἔργον τῶν τριῶν διδασκάλων ἐπρεπε δεδαίως
νὰ τιμηθῇ κατὰ τὰς ἐορτὰς τῆς 100 ἐτηρίδος (1921),
ὡς ἔργον μεγάλην ἀσκήσαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀνα-
γεννήσεως τοῦ ἔθνους κατὰ τὴν λήξαν ἑκατον-
ταετηρίδα, ἀλλ' ἐλησημονήθη τότε, διότι προηγουμένον
καὶ δικαίως, οἱ γενναῖοι ἄνδρες, οἱ ἑποιοὶ ἠγωνίσθη-

σαν διά να μας δώσουν τὸ φῶς καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐλευθερίας. Τὸ ἔργον τῶν τριῶν Διδασκάλων, τὸ ὁποῖον ἀνέλυσαν εἰς εἰδικὴν διάλεξιν, δοθεῖσαν κατὰ τὸ ἔτος 1939 ἐν τῇ Αἰθουσῇ τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας ἐκ μέρους τῆς «Ἐταιρείας Βυζαντινῶν σπουδῶν», δὲν ὑπῆρξεν ὀλιγώτερον πατριωτικόν· ἐξεδηλώθη ἔμως καὶ συνετελέσθη ἐπὶ πεδίου εἰρηνικοῦ καὶ ὡς τοιοῦτον ἠδύνατο νὰ τιμηθῇ καὶ βραδύτερον, ὅταν ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ θὰ κρίνῃ ἀκριβοδικαίως τοὺς πρωτοπόρους τῆς μουσικῆς ἀναγεννήσεως τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος· καὶ ὡς τοιοῦτοι θὰ θεωρηθοῦν ἀσφαλῶς οἱ τρεῖς ἑνδοξοὶ Διδασκαλοὶ τῆς νέας μουσικῆς μεθόδου, ὁ Χρυσάνθος, ὁ Γρηγόριος καὶ ὁ Χουρμούζιος, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τοῦ 1814 κατέστησαν τὴν Βυζ. μουσικὴν προσιτὴν εἰς πάντας.

Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο πρωτεύουσαν θέσιν κατέχει ὁ Χρυσάνθος, ὁ ὁποῖος εἰργάσθη ὑπὸ τρεῖς ιδιότητες : ὡς Μεταρρυθμιστῆς, ὡς Διδάσκαλος καὶ ὡς Συγγραφεὺς δύο θεωρητικῶν ἔργων : α) ἐνὸς μικροῦ Ἐγχειριδίου, ὑπὸ τὸν τίτλον «Εἰσαγωγή εἰς τὸ θεωρητικὸν καὶ πρακτικὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς», ἐκδοθὲν τὸ 1821 ἐν Παρισίοις, καὶ ἀνατυπωθὲν τὸ 1940 ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῆς Βυζαντινῆς Σχολῆς τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν χορηγία τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Παν. Μπρατσιώτη, ἐπιμελεῖα δὲ καὶ μετὰ προλεγομένων τοῦ ἀναφορτοῦ τὸ παρὸν ἄρθρον, καὶ β) τοῦ «Μεγάλου Θεωρητικοῦ», ἐκδοθέντος τὸ 1832 ἐν Τεργέστῃ ὑπὸ Π. Πελοπίδα, μαθητοῦ Χρυσάνθου καὶ ἀνατυπωθέντος τὸ 1911 ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ Ἐκδοτοῦ οἴκου Κουσουλίνου. Διὰ τὴν καταδειχθῆ ἡ ἀξία τῶν θεωρητικῶν ἔργων τοῦ Χρυσάνθου ἀρκεῖται νὰ εἴπω τοῦτο μόνον : ἔτι 122 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς «Εἰσαγωγῆς», 111 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ «Μεγάλου Θεωρητικοῦ» καὶ 100 ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Χρυσάνθου δὲν ἐγράφησαν καλύτερα ἔργα, καὶ τὰ βιβλία τοῦ ἀειμνήστου Ἱεράρχου παραμένουν καὶ σήμερον ὡς βάσις τῆς θεωρητικῆς διδασκαλίας τῆς Βυζ. μουσικῆς. Ὁ Χρυσάνθος ἀναφέρεται εὐφρόμως ἔχει μόνον ἀπὸ Ἑλλήνων μουσικοῦς καὶ ἐπιστήμονας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ξένους σοφοὺς, ἔπως ὁ πολὺς Christ, ἄλλοτε Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου, ὁ Bugnoui, ἄλλοτε Διευθυντῆς τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ὁ Fr. Fétiis, διάσημος Βέλγος Συγγραφεὺς τῆς παγκοσμίου ἱστορίας τῆς Μουσικῆς. Ἐπίσης διάσημος Ὀδῶν Riemann (Ρήμαν) Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λειψίας, συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ Λεξικοῦ τῆς Μουσικῆς ὁ πολὺς Βυζαντινολόγος τῆς Ρουμανίας Μπραϊλόγιου κ. ἄ.

Ἡ παλαιὰ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου Κων/πόλεως κατὰ τὸ 1821, ἀμείβουσα τοὺς ὑπὲρ τῆς Ἱεράς Μουσικῆς εὐγενεῖς ἀγῶνας τοῦ Χρυσάνθου, ἀνύψωσεν αὐτὸν εἰς τὸ ὑψηλὸν ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα, ἐμπιστευθεῖσα εἰς τὴν ποιμαντορικὴν του ράβδον τὴν Ἐπαρχίαν Δυρραχίου καὶ ἀχολούτως τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Προπόσης.

Οἱ Ἱεράρχαι τῆς σημερινῆς Ἐκκλησίας δὲν θ' ἀφίσουν, πιστεύω, νὰ περάσῃ ἀπαρτήρητος ἡ ἑκα-

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ

ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΘΕΩΣΣΑΛΩΤΙΔΟΣ κ. ΙΕΖΕΚΙΗΛ

Ἐθεωρήθη ἐλάττωμα ὅτι ἀπὸ τοῦ 1850 ὅτε ἐδημοσιεύθησαν οἱ Σ' καὶ ΣΑ' Καταστατικοὶ Νόμοι τῆς Ἐκκλησίας μέχρι τοῦ 1910, ὅτε ἐδημοσιεύθη ὁ πρῶτος Ἐνοριακὸς Νόμος, οὐδεὶς νόμος τοῦ Κράτους ἠσχολήθη μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν : Καὶ ἐν τούτοις ἂν κρίνῃ τις ἐκ τῆς σημερινῆς περὶ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ πράγματα πολυνομίας ἢ ἑλλειψίς ἐκείνη ἦτο προσὸν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡδὴ δημοσιεύονται ἀλληλοδιαδόχως νόμοι διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, πολλάκις μάλιστα ἐπαναλαμβάνονται ἰσχύουσαι διατάξεις ἀγνοούμεναι ὑπὸ τοῦ συντάκτου τοῦ Νόμου, ὡς ἐγένετο μετὰ τὴν νέαν Ἐκκλησιαστικὴν δικονομίαν καθ' ἣν ἠγνοήθησαν νόμοι ἐμπεριέχοντες τὰς δῆθεν τροποποιηθείσας διατάξεις. Διὰ τοῦτο σήμερον ἐπικρατεῖ εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ἕνας ἀφάνταστος κυκεὼν λόγῳ τῆς πολυνομίας ταύτης, καὶ εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ διακρίνῃ τις τὰ ἰσχύοντα καὶ μὴ ἰσχύοντα. Λυπηρὸν δὲ ὅτι οἱ νόμοι οὗτοι καταρτίζονται ἴσῳ προχείρως καὶ ἀνευ ἀνάγκης ὥστε καταντῶν πολλάκις

ταυτῇ ἐπέτειος ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ παλαίου τῶν Συναδέλφου καὶ θὰ σκεφθοῦν ἀναμφισβόλως περὶ τῶν ἐπιβαλλομένων τιμητικῶν ἐκδηλώσεων πρὸς τὴν μνήμην αὐτοῦ. Ἐὰν αἱ περιστάσεις τὸ ἐπέτρεπον θὰ ἔπρεπε κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τῆς 100 ἐτηρίδος τοῦ, διὰ κοινῆς συνεισφορᾶς κληρικῶν καὶ μουσικῶν νὰ στηθῇ εἰς κατάλληλον θέσιν ἀναμνηστικὴ πλάξ εἰς τιμὴν τοῦ Χρυσάνθου καὶ τῶν συνεργατῶν τοῦ Γρηγορίου καὶ Χουρμούζιου.

Αἱ περιστάσεις ἔμως, ἔσον καὶ ἂν εἶναι ἀνώμαλοι, δὲν μας ἐμποδίζουν νὰ κάνωμεν κάτι ἀπλοῦστερον :

α') νὰ συστήσωμεν ἐξ ἀντιπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, τοῦ Δήμου καὶ τῶν Μουσικῶν Ὀργανώσεων Ἐπιτροπὴν, ἢ ὅποια νὰ τιμηθῇ ἐν καιρῷ προσκόντως τὸν Μουσικὸν Ἱεράρχην.

β') ἐν ἀπερίττῳ ἐπιμνημοσύῳ τελειῇ νὰ εἴπωμεν : Χρυσάνθου Ἀρχιερέως, Γρηγορίου καὶ Χουρμούζιου, τῶν αἰδίων Διδασκάλων τῆς Ἱεράς ἡμῶν Μουσικῆς, αἰωνία ἡ μνήμη.

γ') Νὰ δώσωμεν τὸ ὄνομα Χρυσάνθου τοῦ ἐκ Μαδύτων εἰς μίαν ἐδὸν τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Νέας Μαδύτου, τῆς Νέας Σμύρνης καὶ τοῦ Συντάκτισμοῦ τῶν Προυσαίων.

δ') εἰς μνήμην δὲ τῶν τριῶν Διδασκάλων νὰ ἐνθυμηθοῦν οἱ ἀρμόδιοι, ἐὰν νομίζουσιν ὅτι ἀξίζει τὸν κόπον, τοὺς σήμερον δεινοπαθόντας Διδασκάλους καὶ νὰ μὴ ἀφίσουν τὴν ἐργασίαν τῶν ἐργατῶν τούτων τοῦ πνεύματος νὰ τιμηθῇ, ὡς εἰθισται παρ' ἡμῖν, μετὰ ἕνα αἰῶνα, κατὰ τὴν Ἐκατονταετηρίδα των !

Κ. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ένος νέος νόμος να περιλαμβάνη μόνον ισχυούσας διατάξεις. Τοῦτο γίνεται διότι κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ νόμοι καταρτίζονται ἀνευ γνώσεως τῆς ἀρμοδίας υπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Θεοσχευμάτων. Μέχρι τοῦδε ὁ ὑπ' ἀριθ. 2170)1940 Ἀναγκαστικός Νόμος ἦτο ὁ Καταστατικός Νόμος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐδημοσιεύθη ἀνευ ἀνάγκης ὁ νόμος 671)1943 ὁ ὁποῖος εἶναι ἀντιγραφὴ τοῦ προηγουμένου χωρὶς νὰ ἐμπεριέχῃ διορθώσεις ἐλλείψεων τινῶν τούτου. Πολλάκις αἱ προστιθέμεναι ἀμελετήτως διατάξεις καθιστῶσι δυσνόητους τὰς ἰσχυούσας. Ἐν τῷ ἄρθρῳ 42 τελευταῖον ἐδάφιον ὁ ἐν αὐτῷ ἀριθμὸς δέον νὰ διορθωθῇ εἰς 17 ἐδ. ε'. Ἐν τῷ ἄρθρῳ 18 τοῦ νέου νόμου ἀναγράφεται ἡ ἡλικία τῶν ὑποψηφίων ἐκλογίμων οὐχὶ μικρότερα τῶν 35 οὐδὲ μεγαλύτερα τῶν 55 ἐτῶν. Ἡ βουλήσις τοῦ νομοθέτου εἶναι ὅτι δὲν δύναται νὰ εἶναι ἐκλόγιμος ὅστις συνεπλήρωσε τὸ 55ον ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἐν τούτοις ὅπως ἔχει διατυπωθῇ τὸ ἄρθρον ὁ πρὸ τῆς ἡλικίας τῶν 55 ἐτῶν ἐγγραφεὶς ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐκλογίμων δύναται νὰ χειροτονηθῇ Ἀρχιερεὺς εἰς οἰανδήποτε ἡλικίαν ἀνωτέραν τῶν 55 ἐτῶν. Κατὰ τὸ ἴδιον 18 ἄρθρον παράγραφος 6 εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐκλογίμων ἐγγράφονται αἱ καθ' ὠρισμένον χρόνον διατελέσαντες Πρωτοσύγκελλοι, Ἱεροκλήρυκες, ὑπάλληλοι Ἱερᾶς Συνόδου καὶ Μητροπόλεων, ἐφημέριοι στόλου καὶ στρατοῦ, Διευθυνταὶ Ἱερατικῶν σχολῶν καὶ καθηγηταὶ Γυμνασίων, ἡ ἐφημέριοι Ναῶν, Ἡγούμενοι Μονῶν, Καθηγηταὶ ἢ Ὑφηγηταὶ Θεολογικῶν Πανεπιστημίου Σχολῶν. Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀποκλείει τοὺς ἐν χρῆσιν προσοντούχους ἱερεῖς καὶ τοὺς τοιοῦτους τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων τοῦ Ἐξωτερικοῦ οὓς ὅμως ἀνέγραφε τὸ ἄρθρον 19 τοῦ προηγουμένου 2170 Νόμου. Ἐνῶ δὲ δριζύονται τόσαι τάξεις προσοντούχων ὑποψηφίων ἐκλογίμων, ἡ παράγραφος 5 τοῦ ἰδίου ἄρθρου περιορίζει τὰ προσόντα ταῦτα μόνον εἰς δύο, Πρωτοσύγκελλου ἢ Ἱεροκλήρυκος, ἀναγράφον αὐδὲς τῶν ἐφεξῆς ἀποφοιτῶντων τῆς Θεολογ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ἢ ἄλλης ὁμοταγοῦς δύναται νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὸν κατάλογον τὸν δι' ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων ἀν μὴ ὑπηρετήσῃ πέντε τοὐλάχιστον ἔτη ὡς τακτικὸς Ἱεροκλήρυξ ἢ Πρωτοσύγκελλος *ἀσχέτως τῶν ἄλλων* ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ». Κατὰ τὴν γραμματικὴν ἐρμηνείαν τῆς διατάξεως ταύτης, ὅσοι λάβωσι τὸ πτυχίον των μετὰ τὴν 25 Σ)βρίου τοῦ 1943 ὅτε ἐδημοσιεύθη ὁ 671 Νόμος διὰ νὰ εἶναι πρὸς ἀρχιερατείαν ἐκλόγιμοι πρέπει ἐπὶ πενταετίαν νὰ ὑπηρετήσωσι Ἱεροκλήρυκες ἢ Πρωτοσύγκελλοι. Ἐὰν ὑπηρετήσαν Καθηγηταὶ ἢ Ὑφηγηταὶ Πανεπιστημίου, ὑπάλληλοι τῆς Ἱ. Συνόδου, ἐφημέριοι στρατοῦ καὶ στόλου ἢ ὅτι δῆποτε ἄλλο δὲν δύναται νὰ ἐγγραφῶσιν, ἀποκλείει δὲ τοὺς προσοντούχους ἱερεῖς τῶν φυλακῶν οὓς ἀνέγραφεν ὁ παλαιότερος νόμος. Ἀμφιβόλου ἐρμηνείας εἶναι καὶ ἡ διάταξις τῆς παραγράφου 3 τοῦ ἰδίου ἄρθρου «ὡς σχολόντων τῶν μέχρι τοῦδε ὑπαρχόντων καταλόγων» ἐφ' ὅσον διάταξις τοῦ ἰδίου ἄρθρου ὀρίζει ὅριον ἡλικίας τὸ 55ον ἔτος, οἱ ἄνω τοῦ 55 ἔτους γεγονότες οἱ ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐκλογίμων ἐγγεγραμμένοι δὲν

εἶναι πλέον ἐκλόγιμοι ὡς ὑπερβάντες τὸ τιθέμενον ὅριον τῶν 55 ἐτῶν. Εἰς τὸ ἄρθρον 40 ἐδάφ' 2 ἡ ἀνασύστασις καταργηθείσης ὀργανικῆς θέσεως Μητροπολιτικοῦ Γραφείου ἐπιτρέπεται μόνον μετὰ διετίαν. Διάταξις ἐντελῶς ἄσχοπος.

Εἰς τὸ ἄρθρον 42 ἀναγράφονται ὁ βαθμὸς καὶ μισθὸς τῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Περὶ τοῦ Πρωτοσύγκελλου ἀναγράφεται «ἐπὶ βαθμῷ καὶ μισθῷ β' τάξεως» δηλαδὴ δύναται νὰ εἶναι β' τάξεως Γραφεὺς ἢ Γραμματεὺς ἢ Τμηματάρχης ἢ Διευθυντής. Περὶ τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου οὐδὲν ἀναγράφει τὸ σχετικὸν 10ον ἄρθρον, ὁμιλεῖ περὶ δύο Γραμματέων ἐπὶ μισθῷ καὶ βαθμῷ Τμηματάρχου β' τάξεως. Ἡ παράγραφος ὅμως 17 τοῦ ἰδίου ἄρθρου ἀναγράφει ὅτι Ἀρχιγραμματεὺς προάγεται μόνον ὁ Γραμματεὺς καὶ ἐν ἐλλείψει τούτου δύναται ἀπ' εὐθείας νὰ διορισθῇ. Ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐλλείπῃ ὁ Γραμματεὺς ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ ὀργανικῆς θέσεως. Μάλιστα ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἔπρεπε νὰ ἔχωσι βαθμὸν καὶ μισθὸν Γενικοῦ Γραμματέως Ὑπουργείου, νὰ μὴν ἔχωσιν ὅμως Ἐφημεριακὴν θέσιν ἣτις ἀποτελεῖ μείωσιν τοῦ ἀξιώματός των κατὰ τὰ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις εἰθισμένα. Ἀπὸ τὰς ἀπαρχὰς τῆς ἀπελευθερώσεως, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ πολλοῦ ἐκείνου Ἀρχιγραμματέως Ἱερομονάχου Θεοκλήτου Φαρμακίδου ὅστις οὔτε καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου οὔτε Ἀρχιερεὺς ἄλλ' οὔτε καὶ Ἀρχιμανδριτὴς ἐδέχθη νὰ γίνῃ μέχρι τῶν κάτω χρόνων ὅτε Ἀρχιγραμματεὺς διετέλεσαν ὁ Ἀθηνῶν Προκόπιος ὁ Β', ὁ Πατρῶν Διμασκηνός, ὁ Κορινθίας Βαρθολομαῖος, ὁ Μεσσηνίας Μελέτιος δημοσίαν ἐμφάνισιν ὡς λειτουργοὶ οἱ Ἀρχιγραμματεῖς ἔκαμον μόνον ἱεροουρουσύνης τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ. Τοὺς ἐσχάτους καιροὺς εἶδομεν Ἀρχιγραμματεῖς καθημένους μὲ δίσκον εἰς τὸν Νάρθηκα τοῦ εορτάζοντος Ναοῦ καὶ πενταρολογοῦντας. Κατὰ τὸ ἄρθρον 2ον ἀνωτάτη Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ εἶνε οὐχὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἄλλ' ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας, ταύτης δὲ ἀντιπροσώπος εἶναι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος. Συνήθως ὅμως ὁ ἀντιπροσωπευόμενος εἶναι ἀνώτερος τοῦ ἀντιπροσώπου εἰς ὃν δίδει ὁδηγίαν κατὰ ποῖον τρόπον θὰ τὸν ἀντιπροσωπεύῃ, ἐν ᾧ ἐν προκειμένῳ συμβαίνει τὸ ἀντίθετον ὁ ἀντιπρόσωπος ἐπιτάσσει τὸν ὃν ἀντιπροσωπεύει.

Εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Θεοσχευμάτων λειτουργεῖ Νομοπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν νόμων ἐκ διαπρεπῶν ἐπιστημόνων. Ἀνάγκη, νὰ ἀνακαθαρθῶσι καὶ κωδικοποιηθῶσιν οἱ τόσον ἀταλαιπώρως καταρτιζόμενοι Ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι ἵνα ἐπέλθῃ τακτοποίησις τῆς οὕτω δεινοπαθοῦσης Ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας.

† Ο ΘΕΣΣΑΛΙΩΤΙΔΟΣ ΙΕΖΕΚΙΗΛ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΝΟΜΩΝ 1943.

Κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἐδημοσιεύθησαν οἱ κάτωθι νόμοι ἀφορῶντες τὴν Ἐκκλησίαν :

- N. 45 «Περὶ ἐφ' ἀπαξ ἐπιχορηγήσεως ὑπὸ τοῦ Δημοσίου τοῦ Ὄργανισμοῦ Διοικήσεως Μοναστηριακῆς Περιουσίας Νήσου Κρήτης» Φ.Ε.Κ. 114/30-10-1943
- N. 75 «Περὶ συμπληρώσεως τοῦ Α.Ν. 2200» «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» Φ.Ε.Κ. 113/12-5-1943.
- N. 86 «Περὶ συμπληρώσεως τῶν διατάξεων τοῦ Νόμου 3775/1925 «περὶ τοῦ Ἱ. Ναυτοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας ἐν Τήνῳ» Φ.Ε.Κ. 125/11-5-1943.
- N. 106 «Περὶ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ Ἱεροῦ Ἱδρύματος τῆς Εὐαγγελιστρίας Τήνου» Φ.Ε.Κ. 135/15-5-1943.
- N. 189 «Περὶ τακτοποιήσεως προκαταβολῆς ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμεῖου διὰ τῆν ἀντιμετώπισιν ἐκκλησιαστικῶν ἀναγκῶν» Φ.Ε.Κ. 156/31-5-1943.
- N. 226 «Περὶ τροποποιήσεως τοῦ ἀπὸ 1ης Μαρτίου 1932 Δ)τος περὶ τρόπου διαχείρισεως καὶ ἐλέγχου τῆς διατηρητέας περιουσίας τῶν Μονῶν κλπ.» Φ.Ε.Κ. 165/5-6-1943.
- N. 316 «Περὶ τρόπου ἐνεργείας δαπανῶν διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶν ἐπιποσειτικῶν κλπ. ἀναγκῶν τῶν ἐν ταῖς Ἱεραῖς Μοναῖς καὶ τοῖς ἐξαρτήμασιν αὐτῶν τῆς ἐν Ἀθῶν Ἐλληνορθόδοξου Ἐκκλησίας διαδιούτων μοναχῶν.» Φ.Ε.Κ. 201/9-7-1943.
- N. 320 «Περὶ ἀναθεωρήσεως Ἐκκλησιαστικῶν Ποινικῶν Ἀποφάσεων» Φ.Ε.Κ. 202/9-7-1943.
- N. 328 «Περὶ Ἐκκλησ. Γεωργικῶν Σχολῶν» Φ.Ε.Κ. 205/14-7-1943.
- N. 451 «Περὶ ἀναθεωρήσεως Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστικῶν Ἀποφάσεων» Φ.Ε.Κ. 255/10-8-1943.
- N. 453 «Περὶ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῆς Ἐξουχίας τοῦ Παναγίου Τάφου» Φ.Ε.Κ. 256/11-8-1943.
- N. 463 «Περὶ διατάξεων τινῶν ἀφορῶσιν τὴν διεξαγωγὴν τῶν Δικῶν τοῦ Δημοσίου, τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμεῖου καὶ τοῦ Ταμεῖου Ἐθνικοῦ Στόλου» Φ.Ε.Κ. 258/13-8-1943.
- N. 474 «Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως ἰσχυουσῶν διατάξεων περὶ Ὄργανισμοῦ Διοικήσεως Ἐκκλησιαστικῆς Περιουσίας» (Ο.Δ.Ε.Π.) Φ.Ε.Κ. 260/13-8-1943.
- N. 508 «Περὶ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς» Φ.Ε.Κ. 281/30-8-43.
- N. 556 «Περὶ καταβολῆς ἐκάστοτε ἐφ' ἀπαξ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως εἰς τὸν Ὄργανισμὸν Διαχείρισεως Ἐκκλησ. Περιουσίας καὶ εἰς Ταμεῖον Ἀσφαλίσεως Κλήρου Ἑλλάδος καὶ τακτοποιήσεως ἐνεργηθειῶν πληρωμῶν ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμεῖου» Φ.Ε.Κ. 292/3-9-1943.
- N. 613 «Περὶ καταβολῆς ἐκάστοτε ἐφ' ἀπαξ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ Δημοσίου εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Καλογραίων Ἁγίου Κων/νου Καλαμών» Φ.Ε.Κ. 308/16-9-1943.
- N. 635 «Περὶ συμπληρώσεως τοῦ Νόμου «Περὶ Ἐνοριῶν».
- N. 636 «Περὶ χορηγήσεως μηνιαίου ἐπιδόματος εἰς τοὺς ἑμπεριστάτους Ἀρχιερεῖς».
- N. 637 «Περὶ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῆς Ἱ. Μονῆς Δαδίου».
- N. 638 «Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ Α.Ν. 2129/1932 «περὶ ἐκποιήσεως καὶ διαθέσεως κληροδοτημάτων τοῦ Κων/νου Νικολάου ἢ Μουσταῖα ὑπὲρ ἀναγέρσεως διδαστηρίων ἐν Λαμῖα» Φ.Ε.Κ. 314/23-9-1943.
- N. 671 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» Φ.Ε.Κ. 324/27-9-1943.
- N. 679 «Περὶ ἐκτάκτου οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως εἰς τὰς Μονὰς τοῦ Ἁγίου Ὄρους» Φ.Ε.Κ. 328/29-9-1943.
- N. 745 «Περὶ τακτοποιήσεως ὑπαλλήλων τοῦ TAKE Φ.Ε.Κ. 340/12-10-1943.
- N. 746 «Περὶ συμπληρώσεως διατάξεων τοῦ ἀρθροῦ 72 τοῦ Α.Ν. 2200/1940» Φ.Ε.Κ. 340/12-10-1943.
- N. 748 «Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν

ὑπ' ἀριθ. 1272/1942 καὶ 1480/1942 Ν. Διαταγμάτων» Φ.Ε.Κ. 340/12-10-1943.

N. 755 «Περὶ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῆς Ἱ. Μ. Σόρου, Τήνου καὶ Ἀνδρου» Φ.Ε.Κ. 340/12-10-1943.

N. 756 «Περὶ οἰκον. ἐνισχύσεως τῆς ἐν Πάφῳ Ἐκκλησιαστικῆς Γεωργικῆς Σχολῆς» Φ.Ε.Κ. 340/12-10-1943.

N. 802 «Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν περὶ ΟΔΕΠ. Νόμων».

N. 803 «Περὶ ἐπικυρώσεως τῆς μεταξὺ ΟΔΕΠ καὶ Ἐθνικῆς Τραπέζης συμβάσεως».

N. 808 «Περὶ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀντιπροσωπείας τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ὄρους Σινᾶ» Φ.Ε.Κ. 351/20-10-1943.

N. 819 «Περὶ τρόπου καταβολῆς ἀποδοχῶν τῶν ἐμπεριστάτων Ἀρχιερέων τῆς Νήσου Κρήτης» Φ.Ε.Κ. 351/22-10-1943.

N. 836 «Περὶ ἰδρύσεως Βυζαντινολογικοῦ Σπουδαστηρίου ἐν Ἀγίῳ Ὄρει» Φ.Ε.Κ. 363/28-10-1943.

N. 848 «Περὶ ἐφ' ἀπαξ ἐπιχορηγήσεως ὑπὸ τοῦ Δημοσίου τῶν Ὄργανισμῶν Διοικήσεως Μοναστηριακῆς Περιουσίας Κρήτης» Φ.Ε.Κ. 366/30-10-1943.

N. 873 «Περὶ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῆς Ἐκκλησ. Γεωργικῆς Σχολῆς Κορινθῶν» Φ.Ε.Κ. 368/30-10-1943.

N. 874 «Περὶ ἐφ' ἀπαξ χορηγήσεως εἰς τὸ ἐν Τήνῳ Πανελ. Ἱερὸν Ἰδρυμα τῆς Εὐαγγελιστρίας δραχμῶν 10 ἑκατομμυρίων».

N. 875 «Περὶ οἰκον. ἐνισχύσεως Ἱστορικῶν Ἱερῶν Ναῶν».

N. 876 «Περὶ οἰκον. ἐνισχύσεως τῆς Ἱ. Μ. Σισανίου καὶ Σιατίτσας» Φ.Ε.Κ. 360/30-10-1943.

N. 898 «Περὶ τροπ. καὶ συμπληρώσεως τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5383/932 Νόμου «περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας» Φ.Ε.Κ. 373/31-10-1943.

N. 991 «Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ 586 τῆς 9-10-1940 Ν.Δ. δι' οὗ ἀετοποιήθη καὶ συνεπληρώθη ὁ ὑπ' ἀρ. 2260/1940 Α.Ν. «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» Φ.Ε.Κ. 410/1-12-1943.

N. 1007 «Περὶ συμπληρώσεως τῶν διατάξεων τοῦ Νόμου περὶ ΟΔΕΠ.» Φ.Ε.Κ. 423/15-12-1943.

N. 1011 «Περὶ ἀναστολῆς ἐφαρμογῆς διατάξεως τοῦ ἀρθ. 63 τοῦ 2553/1940 Α. Ν. «Περὶ παροχής οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως εἰς Ριζαρείον Ἐκκλησιαστικὴν Σχολήν».

N. 1055 «Περὶ ἀναγνωρίσεως τοῦ ἐκθιμοῦ ὑπηρετούντων Ἱεροκλήρων παρὰ τῆ Ἱ. Συνόδου» Φ.Ε.Κ. 437/30-12-1943.

ΠΑΡΑΦΙΝΗ· Ἡ ΣΤΕΑΤΙΝΗ

Κατ' ἐπανάληψιν ἐγράψαμεν εἰς τοὺς ἀρμοδίους τὴν ὑπόθεσιν τῆς παραφίνης καὶ ὁμοῦς ἕως τῶρα δὲν ἐδόθη λύσις. Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ ἐκκλησιαστικὰ συμβῆθλια εἶναι ὑποχρεωμένα νὰ διαθέτουν ἑκατοντάδας ἑκατομμυρίων διὰ τὴν ἀγορὰν στεατίνης καὶ οὕτως ἐντὸς ὀλίγου οἱ δραχμοσυνητήριτοι τῶν Ἱερῶν Ναῶν θὰ μείνουν ἄνευ μισθοῦ. Ἐπιβάλλεται ὅπως οἱ ἀρμοδίοι ἀντιμετωπίσουν τὴν ἀνάγκην τῆς παραφίνης μὲ περισσότεραν ἐνεργητικότητα.

Ἀναμένομεν.

ΚΛΗΡΙΚΟΙ ΕΠΡΙΤΟΥΝΤΕΣ

Οἱ δικάτες τὴν παραμονὴν τῆς Πρωτοχρονιάς θὰ εἶδαν ἀσφαλῶς εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου ἕνα γέροντα πτωχὸν Ἱερέα ποῦ ἔστεινε τὴν παλάμην του καὶ ἐζητοῦσεν ἐλεημοσύνην. Ἀσφαλῶς θὰ ἐκίνησαν θλιθερὰ τὴν κεφαλὴν διὰ τὸ φοβερὸν κατάντημα ἐνὸς πτωχοῦ λευίτου, καὶ θὰ ἠσθάνθησαν ἀγανάκτησιν, διότι οἱ λειτουργοὶ τοῦ Ἱεῖστου κατήγγισαν εἰς θεοῦ γῆρας εἰς τὸν δρόμον διὰ νὰ ἐξοικονομήσουν τὸν ἐπιπόσιον των διὰ τῆς ἐπαίτιας.

Καὶ ὁμοῦς μία χριστιανικὴ κοινωρία ποῦ σέβεται ἑαυτὴν πρῶτα νὰ ἀισθανθῆ τὴν ὑποχρῶσιν ν' ἀξιώσῃ ἀπὸ τοῦς ἀρμοδίους τὴν θεραπείαν αὐτῆς τῆς καταστάσεως.

Εἰκόνες ὡς αὐτὴ τῆς ὁδοῦ Σταδίου τὴν παραμονὴν τῆς Πρωτοχρονιάς μᾶς θίγουν ὡς κοινωρίαν πολιτισμένων ἀνθρώπων.

ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΛΟΓΙΑ

ΑΡΘΡΟΝ Χ· ΚΟΝΤΟΓΕΩΓΡΑ

Είναι αληθές ότι δλόκληρος ή άνθρωπότης διανύει σήμερον τίν μάλλον καταστροφικήν περίοδον τής ιστορίας της, είναι όμως αναμφισβήτητον ότι μέσα από τὰ έρείπια και από τὸ δλοκαύτωμα τής θυσίας τῶν ἀνθρωπίνων υπάρξεων ἀκούονται οἱ ψυχικοὶ σπαραγμοὶ τής συγχρόνου γενεᾶς πρὸς ἀναθεώρησιν και ἀνεκτίμησιν τῶν θεμελιωδῶν ἀξιών τής ζωῆς, πρὸς ἀναζήτησιν ἀσφαλῶν αὐτῆς έρεισμάτων και γενικῶς πρὸς ἀποτέλεσιν ἱκανοποιητικῆς και ὑγιούς κοσμοθεωρίας. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐθεωρήσαμεν ὡς σκόπιμον και ἐπικαιρὸν ν' ἀσχοληθῶμεν δι' ὀλίγων, ἔσον ἐπιτρέπει ὁ χῶρος ἐνός ἀρθρου, μετ' τὸ προκείμενον θέμα πρὸ τοῦ σιγήσουν τὰ τηλεδόλα, διὰ νὰ δυνήθῃ νὰ καταλάβῃ ἡ θρησκεία καθόλου, κατ' ἐξοχὴν ἡ Χριστιανικὴ κατὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ νέου μεταπολεμικοῦ κόσμου τὴν ἀριμύζουσαν εἰς αὐτὴν θέσιν, διότι ὅπως διεπίστωση κατὰ τὰ τελευταία ἰδίως εἰν δλόκληρος ἡ πεπολιτισμένη ἀνθρωπότης, ἡ θρησκεία ἀποτελεῖ πραγματικῶτα τὴν ὅποιαν οὐδεμία θεωρία τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν και οὐδεμία ἱστορικὴ ἢ κοινωνιολογικὴ προκατάληψις δύναται νὰ παραμερίσῃ.

Ναι μὲν τὸ πεδῖον τής θρησκευτικῆς ἠθικῆς κατὰ πρῶτον λόγον και κυρίως εἶναι πεδῖον τής ἐσωτερικῆς ψυχικῆς ζωῆς, δὲν προτίθεται δηλ. αὐτὴ ἀμέσως νὰ ὀρίσῃ νόμους, διατάξεις, κανονισμοὺς, διὰ τὰς ἐξωτερικὰς συνθήκας τής ἀτομικῆς και τής κοινωνικῆς ζωῆς και ἐργασίας, ὅπως εἶναι αἱ κοινωνικαί, οικονομικαί, πολιτικαί και ἄλλα συνθήκαι. Ἐμμέσως ὅμως διὰ τῆς ἐσωτερικῆς ἀναγεννήσεως τῶν ἀνθρώπων και τής κοινωνίας, ἡ Χριστιανικὴ θρησκευτικὴ ἠθικὴ ἀναγεννᾷ, μεταμορφώνει και τελειοποιεῖ και τὰς ἐξωτερικὰς συνθήκας τής ἀτομικῆς και τής κοινωνικῆς ζωῆς. Ὡς ἐκ τούτου ἡ Χριστιανικὴ θρησκευτικὴ ἠθικὴ ἀφίενει γενικῶς τὴν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἐλευθερίαν και εἰς τὴν διὰ τοῦ πολιτισμοῦ ἀνάπτυξιν τοῦ ἀτόμου και τής κοινωνίας. Ἡ ἠθικὴ αὐτὴ θέτει μόνον τὴν ἀγάπην, τὴν ἀδελφωσύνην και τὴν ἰσότητα πάντων τῶν ἀνθρώπων, πάντων τῶν λαῶν, δλοκλήρου τής ἀνθρωπότητος ἐν τῷ Θεῷ και διὰ τὸν Θεὸν και ἐν σχέσει μετ' τὴν πίστιν εἰς τὴν θείαν δίκην και τὴν αἰώνιον μετὰ θάνατον ζωὴν, ὡς κινητήριον δύναμιν, ὡς ἰδεώδες και τελικὸν σκοπὸν τής κοινωνικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀτόμου και τής κοινωνίας.

Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἐκ σώματος και ψυχῆς. Καὶ ἡ κοινωνία ὡς ἠθικὸν ἄτομον, δέον νὰ θεωρηθῇ ὅπως και ἕκαστον ἄτομον ὡς ψυχοσωματικὸν ἠθικὸν ἄτομον. Ὅπως και εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὕτω και εἰς τὴν κοινωνίαν δὲν δύναται νὰ εφαρμοσθῶν καθαρῶς φυσικοὶ νόμοι. Ὅπως ὅλαι αἱ ἐκδηλώσεις τής ἀτομικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, οὕτω και ὅλαι αἱ κοινωνικαὶ ἐκδηλώσεις ὑπόκεινται ταυτοχρόνως εἰς τὰς φυσικὰς και τὰς πνευματικὰς δυνάμεις, εἰς τοὺς φυσικοὺς και πνευματικοὺς νόμους. Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα τόσον εἰς τὴν ἀτομικὴν ζωὴν ἔσον και εἰς τὴν κοινωνικὴν τοιαύτην εἶναι παράγων, ὅπως εἶναι παράγων και τὸ φυσικὸν στοιχεῖον ὅπως αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ ἀτόμου, οὕτω και αἱ κοινωνικαὶ τοιαῦται εἶναι φυσικαὶ ἅμα και πνευματικαί. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν ἀξίαν τὸ πνεῦμα ὑπερέχει τής σαρκός, ὁ αἰώνιος προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι σπουδαιότερος τοῦ ἐφημέρου, ὁ πνευματικὸς παράγων πρέπει νὰ λάβῃ τὴν προτεραιότητα ἀπὸ τὸν φυσικὸν και νὰ τὸν ὑποτάξῃ εἰς ἐαυτὸν. Κατὰ τὸν νόμον τής τελειολογίας, πάσαι αἱ ἐκδηλώσεις, τόσον οἱ ἀτομικαὶ ἔσον και αἱ κοινωνικαὶ δέον τελικῶς νὰ ἐξυπηρετοῦν τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας και τὸν αἰώνιον προορισμὸν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Χριστιανισμὸς περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην θρησκείαν και φιλοσοφίαν ἐξῆρε τὴν σημασίαν τοῦ πνεύματος και τοῦ αἰώνιου ἀνθρωπίνου προορισμοῦ. Ὡς ἐκ τούτου μόνον εἰς τὸν χριστιανισμὸν εὐρίσκονται αἱ ῥίζαι τής ἀληθείας και τής ὑγιούς κοινωνιολογίας ἢ τής ἐπιστήμης, ἣτις ἐξετάζει τὰς συνθήκας και τὰ φαινόμενα τής κοινωνικῆς ζωῆς και ἀναπτύξεως και συμφῶνως πρὸς αὐτὰ ὀρίζει τὰς ἀρχὰς και τοὺς κανόνας τής κοινωνικῆς διαρρυθμίσεως και ζωῆς. Κοινωνιολογία ἡ ὅποια παραβλέπει τὸ πνευματικὸν στοιχεῖον ὡς κοινωνικὸν παράγοντα,

θέτει δὲ μόνον τὸ φυσικὸν στοιχεῖον και παραμερίζει τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας και τὸν αἰώνιον προορισμὸν, ὄχι μόνον δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ λύσῃ κανένα κοινωνικὸν πρόβλημα ἀλλὰ και ἀποκόπτει μόνη τὰς φλέβας τής ζωῆς τής.

Ἡ κοινωνία δὲν εἶναι ἀπλῶς μᾶζα ἢ σωρὸς ἀτόμων ἀλλὰ ζῶν ἠθικὸς ὀργανισμὸς τοῦ ὅπου τὰ μέλη εὐρίσκονται εἰς τοιαύτην ἀναμεταξύ των σχέσιν, παρομοίαν πρὸς ἐκείνην εἰς τὴν ὅποιαν εὐρίσκονται καὶ κῆττα τῶν φυσικῶν ὀργανισμῶν. Ὅπως δὲ ὁ ὑγιῆς φυσικὸς ὀργανισμὸς προϋποθέτει κανονικὴν τὴν ὑφισταμένην σχέσιν μεταξύ τῶν κυττάρων και τοῦ ὀργανισμοῦ, οὕτω εἶναι ὑγιῆς μόνον ἐκείνη ἢ κοινωνιολογία και κοινωνικὸς συνόλου, οὕτω και τὸ ἄτομον εἰς τὴν κοινωνίαν, πρέπει νὰ ἀνήκῃ και εἰς τὸν ἐαυτὸν του και εἰς τὴν κοινωνικὴν ὀλότητα. Ἐν τούτοις ἡ κοινωνιολογία δὲν ὄρισε ἀκόμη τὴν σχέσιν μεταξύ τῶν καθ' ἕκαστον ἀτόμων, ἀτόμων και κοινωνικοῦ συνόλου, οὔτε τὴν κοινωνικὴν ἠθικὴν και τῆς κοινωνικῆς ὀλότητος. Εἰς τὰ διάφορα κοινωνιολογικὰ συστήματα ἐφαρτται περισσότερον ὅτε μὲν ἢ ἀρχῇ τοῦ ἀτόμου ἐπὶ ζῆμιά τῆς ἀρχῆς τῆς ὀλότητος, ὁ τὲ δὲ ἢ τῆς ὀλότητος ἐπὶ ζῆμιά τῆς τοῦ ἀτόμου. Ὅπως δ' ὁ Χριστιανισμὸς τὸ πρῶτον ἔφερεν εἰς φῶς τὸν ὀργανικὸν χαρακτῆρα τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, οὕτω πάλιν μόνον οὗτος ὀρθῶς καθώρισε τὰς γενικὰς σχέσεις μεταξύ τῶν ἀτόμων και τής κοινωνίας καθόλου ἐπὶ τῇ βάσει τῆς εἰς τὸν Θεὸν θρησκευτικῆς πίστεως και τὰς ἐφήρησε διὰ τῆς πίστεως αὐτῆς και τῆς ἀνωτέρας θείας δυνάμεως Του. Διὰ τοῦτο ἡ κοινωνιολογία δύναται μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Χριστιανικῆς ἠθικῆς νὰ ὀρίσῃ ἐν λεπτομερείᾳ τὰ δικαιώματα και τὰ καθήκοντα τοῦ ἀτόμου και τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, ὡς ἐπίσης και τὰς ἀναμεταξύ των σχέσεις. Δύναται δὲ νὰ τὰ ἐφαρμόξῃ ἐπιτυχῶς μόνον τῇ βοηθείᾳ τῆς ἀνωτέρας θείας δυνάμεως ἢ ὅποια εὐρίσκειται μόνον εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν και Ἐκκλησίαν. Ἡ κοινωνιολογία θὰ δυνήθῃ μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς νὰ λύσῃ γενικῶς τὰ διάφορα κοινωνιολογικὰ προβλήματα και μόνον διὰ τῆς ἀνωτέρας θείας δυνάμεως θὰ δυνήθῃ νὰ πραγματοποιήσῃ ὑγιεῖς κοινωνιολογικὰς ἀρχὰς. Οἱ ὀπαδοὶ τοῦ κοινωνιολογικοῦ θεικτισμοῦ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ θρησκευτικὴ ἠθικὴ ἐνεκα τῆς κοινωνιολογικῆς ἀπολυταρχίας τῆς εὐρίσκειται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν κοινωνιολογικὴν ἐπιστήμην. Ἡ θρησκευτικὴ ἠθικὴ ἐκ τῶν προτέρων ὀρίζει αἰωνίας ἠθικὰς ἀρχὰς και νόμους ἐνθ' ὅσα ἔπρεπε κατὰ τὴν γῶμην των νὰ πραγματοποιήσονται αὐτὰ τελείως πρὸς τὰς μεταβλητὰς κοινωνικὰς συνθήκας και σχέσεις, ἀπὸ τὰς ὅποιαις ἐξάγουν οὗτοι κοινωνιολογικοὺς νόμους και διατάξεις.

Πρὸς τὸν κοινωνιολογικὸν ὅμως θεικτισμὸν θὰ ἠδυνάμηντο νὰ εὐρίσκωνται εἰς ἀντίθεσιν μόνον φιλοσοφικὰ ἠθικὰ τινα συστήματα, τὰ ὅποια ἐξάγουν ἠθικὰς ἀρχὰς και ἠθικοὺς κανόνας ἐκ τῶν ἀφηρημένων περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀποφῶων, παραβλέποντα τελείως τὴν πραγματικότητα και οὕτω ἀντικειμενικῶν κριτηρίων, τὰ ὅποια θὰ ὀδήγουν εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς ἠθικότητος τῶν πράξεων, δημιουργοῦν ὑποκειμενικὰ ἰδεώδη, τὰ ὅποια συμφωνοῦν πρὸς τὰς ἀφηρημένας των ἀποφῶων ἢ τὰ ὅποια ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς προσωπικὰς τάσεις φιλοσόφων τινῶν. Ἐν τούτοις ὅπως ἡ θρησκεία δὲν εἶναι ἀπλῶς ἰδέα ἀλλὰ κυρίως ζῶν, βίωμα, οὕτω και ἡ θρησκευτικὴ ἠθικὴ εἶναι κυρίως ἠθικὴ ζωὴ. Αὐτὴ λαμβάνει ὅπ' ὀψει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν και τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς τῶν ἀτόμων και τῆς κοινωνίας, ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν εὐρίσκειται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν οὐσίαν αὐτῶν τούτων τῶν ἰδεῶν και τῶν ἀρχῶν. Ὡς ἐκ τούτου εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἠθικὴν δὲν ὑπάρχει κοινωνιολογικὴ ἀπολυταρχία και ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς οὔτε ἀντίθεσις πρὸς τὸν κοινωνιολογικὸν θεικτισμὸν.

Ἄν και ὄρισμένας συνθήκαι τῆς ζωῆς τῶν ἀτόμων και τῆς κοινωνίας εἶναι μεταβληταί, αἱ βασικαὶ ὅμως συνθήκαι εἶναι διαρκεῖς και αἱ αὐταὶ εἰς ὅλους τοὺς χρόνους και εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Ἐκτός τούτου ἡ ζωὴ και τὰ ἔργα τῶν ἀτόμων και τῆς κοινωνίας δὲν εἶναι ἄλογα και

ἀσκοπα παίγνια τῆς τύχης, οὐτε πάλιν προῖον μόνον τῶν φυσικῶν δυνάμεων καὶ τοῦ νόμου τῆς ἀναγκαιότητος. Ἡ τεολογικὴ στιγμή δὲν δύναται κατ' εὐθένα λόγον νὰ ἐξετασθῆ ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἠθικὴ ἐπιστήμη δὲν δύναται νὰ ἀρκεσθῆ εἰς τὴν ἐρευναν τῆς ὑφισταμένης ἠθικῆς καταστάσεως, ὅπως θὰ ἐπεθύμει ἡ θετικὴ κοινωνιολογία παρὰ ὁπεῖλαι νὰ ἀσχοληθῆ μὲ τὸ τί πρέπει νὰ γίνῃ. Πρὸ τῆς ἐξετάσεως τῆς ἠθικῆς πραγματικότητος, ἡ ἠθικὴ ἐπιστήμη ὀφείλει νὰ ἐρευνᾷ καὶ νὰ καθορίζῃ διαρκεῖς ἠθικὰς ἀρχὰς καὶ νόμους. Οὕτω δὲ ἡ κοινωνιολογία δὲν δύναται νὰ χωρισθῆ τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σύγχρονος κοινωνιολογία ἀποδέχεται ὡς βασικὴν ἀρχὴν ὅσον ἀφορᾷ τὴν κοινωνικὴν ἀποφίν, τὴν διδασκαλίαν ὅτι τὰ γεγονότα τοῦ ἠθικοῦ κόσμου δὲν εἶναι ἀπόρροια, προϊόντα τῆς τύχης καὶ ὅτι εἴτε ὀλίγον εἴτε πολὺ διαρκῶς ἐξαρτῶνται ἀπὸ αἰτία τὰ ὅποια δύναται νὰ ἐκτιμηθοῦν καὶ νὰ καθορισθοῦν. Ὅταν λοιπὸν ἡ θρησκευτικὴ ἠθικὴ παρουσιάζει αἰωνίας καὶ ἀμεταβλήτους ἠθικὰς ἀρχὰς, καὶ νόμους, εὐρίσκειται ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τὴν πραγματικότητα καὶ τὴν τεολογικὴν διαρρῦθμιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου συμφωνεῖ δὲ καὶ πρὸς τὴν κοινωνιολογίαν ἐφ' ὅσον αὕτη δὲν ἀντιτίθεται πρὸς τὰς διαρκεῖς συνθήκας τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ δὲν παραβλέπει τὸ τεολογικὸν ἠθικὸν στοιχείον. Ἡ θρησκευτικὴ ἠθικὴ παραχρεῖ τὴν ἀνάπτυξιν γενικῶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου ὀρίζουσα μόνον ὡς τεχνικὸν ἰδεώδες καὶ σκοπὸν τῆς ἀναπτύξεως τὴν ἐν τῇ θεῷ καὶ διὰ τὸν Θεὸν ἀγάπην, ἀδελφότητα καὶ ἰσότητα πάντων τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ πείρα δὲ αἰῶνων ὀλοκλήρων καὶ ἡ ἱστορία ἐπιβεβαιοῦν τὴν διδασκαλίαν τῆς θρησκευτικῆς ἠθικῆς περὶ τοῦ διαρκοῦς καὶ ἀμεταβλήτου τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ νόμων παρὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς θετικῆς κοινωνιολογίας περὶ τοῦ μεταβλητοῦ αὐτῶν. Παρ' ὅλας τὰς κατὰ καιροὺς καὶ τόπους μεταβολῆς, αἱ ὅποια ἀνεφέροντο εἰς τὴν ἐφαρμογὴν καὶ πραγματώσιν ἠθικῶν ἀρχῶν εἰς τὰς ποικίλας συνθήκας τῆς ζωῆς, πάντες οἱ ἄνθρωποι καὶ πάντες οἱ λαοί, καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ εἰς ὅλα τὰ μέρη συνεφώνουν εἰς τὰς αἰσιώδεις ἠθικὰς ἰδέας καὶ ἀρχὰς, αἱ ὅποια ὑφόντο ὑπεράνω πάντων τῶν φαινόμενων τοῦ ἀτομικοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου. Ἀναλόγως τοῦ τόπου καὶ τῆς μεταβολῆς τῶν συνθηκῶν αἱ ἠθικαὶ ἰδέαι καὶ αἱ ἠθικαὶ ἀρχαὶ ἀνεπτύσσοντο καὶ ἐξεφράζοντο εἰς εἰδικὰς ἠθικὰς διατάξεις, ἡ ὅσαι ὅμως τῶν ἠθικῶν διατάξεων ἔμμενε καὶ μένει πάντοτε ἡ αὐτή.

Οὕτως ἔχοντων τῶν πραγμάτων μόλις εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ διὰ τῶν ὑψηλῶν ἀρχῶν τῆς, τῶν ὁποίων βάσις καὶ στήριγμα ἀποτελεῖ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν ἀνθρώπον ἀγάπη, εἶναι ἡ μόνη ἐνδειχθεῖσα καὶ ἱκανή, ἐν συνεργασίᾳ καὶ συμπράξει μετὰ τῆς ἕως ἄρτι ἀπροκαταλήπτου κοινωνιολογίας, νὰ ζωῇ κατ' εἰρημικὸν τρόπον ὀριστικὴν λύσιν εἰς τὰ κοινωνικὰ προβλήματα, διὰ τὰ ὅποια ἐχούθη τοσοῦτον ἀνθρώπινον αἴμα ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

ΧΑΡΑ ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΑ

Διδάκτωρ Θεολογικῆς Σχολῆς
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΝΕΑ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ

Τῆς 10ῃ παρελθόντος μηνός ἐν τῇ Ἱερῇ Ναῷ τῶν Ταξιάρχων (Πύλης Ἀγορᾶς) ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος κ. Ἱερεμίου ἔχειροτόνησεν εἰς Ἡεροσολίμους τὸν Διάκονον κ. Ἱερεμίου Καλατζήν Πτυχιόχρον τῆς Θεολογίας διορισθέντα καθηγητὴν τοῦ Ἱεροδιδασκαλείου Λαμίας. Ὁ Σεβασμιώτατος προσεφώνησεν τὸν χειροτονοῦμενον ὑπενθυμίας ἀδελφὸν ὅτι καθίσταται διδάσκαλος τῶν διδασκάλων καὶ ὡς Ἱερομάρτυρος καὶ Πνευματικοῦ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἱεροδιδασκαλείου Ποιμῆν τῶν Ποιμένων. Ἀναλαμβάνει ἄρα ὑψηλὴν διακονίαν προκειμένου νὰ διαπλάσῃ τοὺς μέλλοντας Ἱερεῖς καὶ δημοδιδασκάλους οἵτινες ἀποτελοῦν τὰ δύο ἀρχαῖα θεμέλια τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. Εἰς ταῦτα ἀπηγγέθησεν ὁ χειροτονοῦμενος ὑποσχεθεὶς νὰ ἀναλώσῃ ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς πατρίδος.

Τύποις «Φοίνικος» Λεοννάτου 4. Ἀθῆναι

ΑΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΩΝ

Ἡ ὑπὸ τοῦ ΤΑΚΕ παρεχομένη σήμερον σύνταξις εἰς τοὺς ἐφημερίους καὶ τὰς ὄρφανικὰς οἰκογενεῖας ἀνέρχεται κατὰ μέσον ὅρον εἰς 14.000 δραχ. μηνιαίως εἰς ἓνα ἕκαστον τούτων. Οὐδεὶς ἐκ τῶν συναξιοδοτούμενων ὑπὸ τοῦ Κράτους ἢ τῶν ἄλλων Ὄργανισμῶν εἰναι δυνατόν νὰ λαμβάνῃ ὡς σύνταξιν τὸ ποσὸν τοῦτο, ὅπερ ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας, εἶναι ἀνεπαρκὲς διὰ τὴν θεραπεύσασθαι καὶ τὰς πλέον στοιχειώδεις ἀνάγκας μιᾶς ἡμέρας. Λόγοι ὅμως σεβασμοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ συμπαθείας πρὸς τοὺς πραγματικῶς πάσχοντας ἱερεῖς συνταξιούχους καὶ ὄρφανικὰς οἰκογενεῖας ἐπιβάλλουν τὴν ἄμεσον αὔξησιν τῶν συντάξεων εἰς ἐπίπεδον ἴσον τοῦλάχιστον πρὸς τὰς τῶν συντάξεων τῶν ἄλλων Ὄργανισμῶν.

Τὸ ΤΑΚΕ μὲ τοὺς ἤδη ὑφισταμένους πόρους δὲν εἶναι δυνατόν νὰ αὔξησιν τὰς ἤδη παρεχομένας συντάξεις ἀλλὰ καὶ μὲ οἰανδήποτε αὔξησιν τῶν πόρων του δὲν καθίσταται πάλιν δυνατὴ αἰσθητὴ αὔξησις τούτων.

Ἡ ἀπὸ μέρους τοῦ Κράτους ἐπιδειχθεῖσα μέχρι σήμερον μέριμνα διὰ τοὺς συνταξιούχους τῶν ἄλλων Ὄργανισμῶν ἐπιβάλλεται νὰ ἐπεκταθῆ καὶ εἰς τοὺς 1700 συνταξιούχους ἐφημερίους κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦλάχιστον τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως, τοσοῦτον μᾶλλον, καθ' ὅσον πρόκειται περὶ συνταξιούχων οὔτινες πολλὰ προσέφερον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κοινωνίαν καὶ οὔτινες ἐπὶ πλέον εἶναι ἀνίκανοι πρὸς πᾶσιν ἐργασίαν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΠΡΟΣ ΜΙΜΗΣΙΝ

Οἱ ἐφημεριοὶ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἔλαβον ἀπὸ δραχμὰς ἑπτακοσίας χιλιάδας ἕκαστος ἀπὸ τὸ ἰδιαιτερον ταμεῖον τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. κ. Δαμσκοῖνου. Ἐλπίζομεν ὅτι τὸ παράδειγμα τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας θὰ εὐρημητᾶς καὶ οἱ Σαβαριώτατοι θὰ σπεύσουν μὲ τὴν οἰκράν τους νὰ ἀνακουφίσουν τοὺς ὑφισταμένους των.

ΔΟΡΕΑΙ

Εἰς τὴν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος κ. Ἱερεμίου Πανθεσσαλικὴν ὄργανισιν προσέφερον οἱ Θεσσαλικοὶ Σιδηροδρομοὶ διακόσια ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Εἰς τὴν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος κ. Ἱερεμίου ἐρανικὴν ἐπιτροπὴν τῶν Μεσσηνίων προσέφερον τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ἐθνικῆς Προνοίας 250 ἑκατομ., ὁ κ. Σταύρος Κωστοπούλου πτόν Ὑπουργός 5.000.000, Ἀδελφοὶ Καρέλια 2 ἑκατομ., Λεων. Νικολόπουλος 2 ἑκατομμύρια, Ἀθ. Περωτῆς 500.000, Π. Λυκουρέζος 500.000 δρ.

Εἰς τὴν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζιχνῶν κ. Κυρίλλου ἐρανικὴν ἐπιτροπὴν Μακεδόνων, ὁ Σύλλογος τῶν Βιομηχάνων διὰ τοῦ Προέδρου αὐτοῦ κ. Σταύρου Κωστοπούλου προσέφερον ἑκατὸν ἑκατομμύρια δραχμῶν.

ΚΙΝΗΣΙΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ

Η «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΖΩΗ» ΕΝΟΡΙΑΣ ΑΓ. ΠΑΝΤΕΛΗΜΟΝΟΣ

Αἱ συγκατερώσεις χιλιάδων ἀκρατῶν εἰς τὸν εὐρύχωρον ναὸν κατὰ τὰς ὀμιλίας τοῦ Ἀγ. Πρωτοσυγκέλλου καὶ ἡ παρατηρούμενη μεγάλη συρροὴ εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ γυνομένην Ἱερὰν ἐξομολόγησιν πάσης μορφώσεως καὶ ἡλικίας Χριστιανῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων μαρτυροῦν περὶ τῆς εἰς τὸν τομέα αὐτὸν δημιουργηθείσης ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν χριστιανικῆς ὄντως ζωῆς.

Διὰ τῶν κατὰ τὰ ἀπογεύματα τῶν Κυριακῶν ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου καὶ ἐντεύθεν ὀμιλιῶν τοῦ ὁ Ἁγίου Πρωτοσυγκέλλου ἀναπτύσσει τὸ περὶ «Ἀναγεννήσεως» περιουδαστον ἥμας, εἰς δὲ τὰς ἐγκαινιολογίας ὑπ' αὐτοῦ ἐδραματίας ἀπογευματινὰς καὶ πρωινὰς κατὰ τὰς θ. Λειτουργίας ὀμιλίας προσετέθησαν ἀπὸ τινος καὶ τὰ κηρύγματα τοῦ Ἱερολογιωτάτου Διακόνου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ κ. Κυριανοῦ Παπαδοπούλου περὶ τῆς ἐλευσεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν κόσμον, περὶ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς ἀνακαινιστικῆς δυνάμεως τοῦ Χριστιανικοῦ κηρύγματος.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΒΗΜΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΛΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

Ίδρυτής : Ι. Σ. ΤΡΑΚΑΣ

Διευθ. Συντάξεως : Σ. ΕΥΤΑΞΙΑΣ

Γραφεία : Έρμου 51

ΣΤΟΡΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

Τὸ «Ἐκκλησιαστικὸν Βῆμα» μέθ' ἰκανοποιήσεως δημοσιεύει τὸ κάτωθι Νομοθετικὸν Διάταγμα, δι' οὗ ἐνεργῶς ἐκδηλοῦται ἡ στοργικὴ μέριμνα τῆς Κυβερνήσεως ὑπὲρ τῶν ἐφημερίων τῶν τὰ μάλιστα χειμαζομένων περιφερειῶν τοῦ Κράτους. Πρὸς τοῦτο οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν ἡ προσπάθεια τῶν διακεκριμένων Μητροπολιτῶν Ἰωαννίνων, Φιλιππων καὶ Νεαπόλεως καὶ Θεσσαλιώτιδος πρὸς οὓς ἀμέριτος ὀφείλεται ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου.

ΝΟΜΟΣ ὑπ' ἀριθ. 1107

Περὶ χορηγήσεως ἐπιδόματος εἰς τοὺς Ἐφημερίους Μακεδονίας, Θράκης κλπ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἀπὸ 7 Ἀπριλίου 1943 Διάγγελμα τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ἀποφασίζομεν καὶ διατάσσομεν :

*Ἄρθρον Μόνον

*Ἀπὸ 1 Νοεμβρίου 1943 καὶ ἐφεξῆς μέχρι πέ-

ρατος τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως παρέχεται εἰς τοὺς Ἐφημερίους τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς Μακεδονίας, Ἠπείρου, Θεσσαλίας καὶ τῆς Θράκης μηνιαῖον ἐπίδομα ἐκ δραχμῶν 200.000 πρὸς ταῖς λοιπαῖς κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις ἀποδοχαῖς αὐτῶν.

Ἡ πληρωμὴ τοῦ ὡς ἄνω ἐπιδόματος ἐνεργεῖται παρὰ τοῦ ἀρμοδίου Δημοσίου Ταμείου, βάσει ὀνομαστικῆς καταστάσεως τεθεωρημένης παρὰ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου.

Ἡ σχετικὴ πίστωση ἀναγράφεται εἰς τὸν εἰδικὸν προϋπολογισμὸν τοῦ Ὑπουργείου Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας χρήσεως 1943—1944.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Ἰανουαρίου 1944

Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον

Ὁ Πρόεδρος

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΡΑΛΛΗΣ

Τὰ Μέλη

Κ. ΠΟΥΡΝΑΡΑΣ, Α. ΤΑΒΟΥΛΑΡΗΣ, Ν. ΛΟΥΒΑΡΙΣ, Ε. ΤΣΙΡΟΝΙΚΟΣ, Β. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ, Ν. ΚΑΛΥΒΑΣ
Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17 Ἰανουαρίου 1944

Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργός

Κ. ΠΟΥΡΝΑΡΑΣ

ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ

ΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΩΤΙΔΟΣ κ. ΙΕΖΕΚΙΗΛ

II

Εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον (ἀριθ. 19) ἐγράψαμεν διὰ τὴν ὑπάρχουσαν σήμερον πολυνομίαν ὡς πρὸς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴν εἶναι δυνατὴ ἡ εὐρεσις τῶν ἰσχυρῶν διατάξεων καὶ διὰ τὴν ἐκ τοῦ λόγου τούτου προερχομένη σύγχυσις.

Εἶναι ὄντως ἀξιοθαυμασμοῦ οἱ δύο περὶ τῆς Ἐκκλησίας νόμοι οἱ Σ' καὶ ΣΑ' τοῦ 1852 οἵτινες δύνανται νὰ ὀνομασθῶσιν εὐστόχως «Δύο Οἴκοι τῆς Ἐκκλησίας» κατὰ τὸ «Εἰκοσι τέσσαρες οἴκοι τῆς Θεοτόκου». Διότι ὅπως οἱ Οἴκοι τῆς Θεοτόκου ὀνομάσθησαν οὕτω διότι ἐμπεριέχουσιν ὁλόκληρον τὸ Θεανδρικὸν δράμα ἀπὸ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ μέχρι τῆς Ἀναλήψεως, ὡς ὁ οἶκος ἐμπεριέχει ὅλα τὰ πράγματα τοῦ οἰκοδεσπότη, οὕτω καὶ οἱ δύο οὗτοι νόμοι ἰσχύσαντες παγίως ἄνευ μεταβολῆς ἀπὸ τοῦ 1852 μέχρι τοῦ 1910, ἐμπεριέχουσι πᾶν ὅτι ἀπαιτεῖται διὰ τὸ διοικητικόν, δικαστικόν καὶ Ἀγαστικόν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Συντάκτης τῶν δύο βυσικῶν τούτων νόμων, οἵτινες ἀναλλοίωτως ἰσχύσαν ἐξήκοντα περίπου ἔτη, ἦτο ὁ τότε Ἀρχιεπίσκοπος τῆς ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν Νεόφυτος Ἱερός Συνόδου ἄρχιμ. Μισαήλ Ἀπστολίδης ὁ Κρής ὁ διατελέσας ἐφημέριος ἐν ἀρχῇ ἐν Μονάχῳ καὶ Τεργέστῃ καὶ εἶτα Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, Ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν καὶ Ἡλείας καὶ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν.

Τοιούτου διαπρεποῦς ἀνδρός εἶναι ἔργον οἱ δύο θεμελιώδεις νόμοι Σ. καὶ ΣΑ' οἵτινες ἐπαναλέγω περιλαμβάνουσι πᾶν ὅτι χρειάζεται διὰ τὴν ὀλίγην διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας. Προσυνέγραψε δὲ καὶ ἐξέδοτο τοὺς νόμους ὡς Ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ὁ κατὰ τὸν Ἀγῶνα διαπρέπας δημογέρον τῶν Ἀθηνῶν Σταυρὸς Βλάχος, παῖθρ τοῦ μεγάλου λογοτέχνου Ἀγγέλου Βλάχου.

Ἀλλὰ πρὸς ἀκριβῆ γνῶσιν καὶ τήρησιν τῶν νόμων, τῶν διαταγμάτων καὶ Ἐγκυλίων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐξεδόθησαν δύο νόμοι, ὁ μὲν ὑπὸ τοῦ Τμηματοῦ Ἀνδρέα Μάμουκα, ἔτει 1859 ὑπὸ τὸν τίτλον «Μοναστηριακὰ» ἐμπεριέχων τὰ τῆς διοικήσεως καὶ διαχειρίσεως τῶν Μονῶν, ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τοῦ αὐτοῦ Ὑπουργείου Π. Κλάδου, ἔτει 1860 περιλαμβάνων τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐκπαιδευτικὰ. Ἀλλὰ πρὸς πληροστέραν γνῶσιν τῶν διαφορῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὀδηγίων, τρεῖς ἐξεδόθησαν Συλλογαί, ἡ πρώτη ἀνωνύμως τὸ 1850 ἔτος, ἡ δευτέρα ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ εἶτα Ἀρχιεπισκόπου Πατρῶν καὶ Ἡλείας Δαμασκηνοῦ ἔτει 1877 καὶ ἡ τρίτη ἡ πάντων πληροστέρα ἐξεδόθη μὲν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἄρχιμ. Στεφάνου Γιαννοπούλου ἔτει 1901 εἶναι ὅμως ἔργον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μαντινείας καὶ Κυκουρίας Θεο-

κλήτου τοῦ ἄλλοτε ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Καθηγητοῦ. Ἐκτοτε παρεμελήθη ἡ φροντίς τῆς συλλογῆς καὶ ἐκδόσεως τῶν Νόμων, τῶν διαταγμάτων καὶ τῶν Ἐγκυλίων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀγνοία καὶ ὁ κρυφὸν τῶν ἰσχυρῶν περὶ τὴν Ἐκκλησίαν νόμων.

III

Ἡ σημερινὴ προχειρότης τῶν νόμων καταφαίνεται ἐκτὸς ἐκείνων ἄτινα εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον ἐγράψαμεν διὰ τὸν ἐσχάτως ὑπ' ἀριθ. 671 νόμον Καταστατικὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος δημοσιευθέντα ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Θρησκευμάτων, καὶ ἐξ ἄλλων σοβαρῶν παραλείψεων.

Μέχρι σήμερον ἡ Σύνοδος ἐπιτοφορεῖτο συμφῶως τῷ ἀ.θ.φ. 2 τοῦ 2170 Καταστατικοῦ Νόμου «Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» ἀλλὰ διὰ τοῦ νέου ὑπ' ἀριθ. 671 Καταστατικοῦ Νόμου ἄρθρον 2 ὀνομάσθη «Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος». Ἐν τούτοις καίτοι ἡ μεταβολὴ ἐγένετο ἀπὸ τὰς 25 Σεπτεμβρίου π. ἐ. οὐτε ὁ τίτλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἠλλοξεν οὔτε ἐξεδόθη ἐγκύκλιος εἰδοποιῶσα τοὺς Μητροπολίτας περὶ ἀλλαγῆς τοῦ τίτλου, καὶ ἐξακολουθεῖ ἡ παλαιὰ τιτοφορία παρὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ νόμῳ τῆς αὐτῆς ἐδείξεν ἀμέλειαν ὁ συντάκτης αὐτοῦ ὥστε ἄλλοι μὲν τιτοφορεῖται «Διαρκὴς Ἱ Σύνοδος», ἄλλαχοῦ δὲ «Ἱερά Σύνοδος». Πρὸς κατάρτισιν τοῦ καταλόγου τῶν πρὸς ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀποφασίζει διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας (ἀρ. 19), ἀλλὰ διὰ αὐτῆ ἡ μυστικότης ἧτις σημαίνει ἐλλειψὶν θάρρους πρὸς ἐκδήλωσιν ὑπευθύνου γνώμης; Ὁ νόμος (ἄρθρον 33) ὁμιλεῖ περὶ δύο βοηθῶν Ἐπισκόπων οὓς δικαιότατα ἔχη ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, οὐδὲν ὅμως ἀναγράφει περὶ τοῦ ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ καταστατικοῦ νόμου 5187 ὑπάρχοντος βοηθοῦ Ἐπισκόπου τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἐπειδὴ δὲ τὸ ἄρθρον 69 καταργεῖ τὰ προσηγόμενα καταστατικὰ ὁ Ἐπίσκοπος Ὀλύμπου χειροτονηθεὶς βοηθὸς τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης μένει ἄνευ θέσεως, πρᾶγμα ὅπερ ἐπιφέρει περιπλοκάς εἰς τὴν Ἱεράν Μητροπολιν Θεσσαλονίκης. Ἄλλ' οὔτε ἀναγράφει ὁ νόμος πῶθεν θὰ μισθοδοτοῦνται οἱ βοηθοὶ Ἐπίσκοποι ἐν ᾧ ὁ καταργηθεὶς Ἐπίσκοπος Ὀλύμπου κατὰ νόμον δὲν δύναται νὰ μισθοδοτηθῇ. Ἐπειδὴ δὲ ἅπαν τὸ ἐν τῷ νόμῳ ἀναφερόμενον προσωπικὸν μισθοδοτεῖται ἀπὸ τὸν ΟΔΕΠ, ἐξυπακούεται ὅτι καὶ οἱ βοηθοὶ Ἐπίσκοποι ἐκείθεν μισθοδοτοῦνται καὶ οὐχὶ ὡς μέχρι τοῦδε ἀπὸ τὸ ταμεῖον τῶν Ναῶν.

Ὁ νόμος ἀναγράφει καὶ τὴν μακάβριον διάταξιν (ἀρθ. 32 ἔδ. 6) ὅτι διὰ τὰ ἔσοδα τῆς κηδείας τῶν Μητροπολιτῶν ὁ ΟΔΕΠ κατακρατεῖ ἐκ τοῦ μισθοῦ τῶν 1)2 ο)ο. Ὡστε συμβαίνει ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐν ζῳῇ οἱ Μητροπολίται νὰ καταβάλλωσι τὰ ἔσοδα τῆς

κηδείας των. Τὸ ἄρθρον 62 ἀναγράφει ὀρθῶς διατάξεις αἰτινες πολλάκις ἐπανελήφθησαν ἀλλ' οὐδέποτε ἐρημόσθησαν. Ἀπαγορεύει τὴν ἐκθεσιν πρὸς πώλησιν οἰουδήποτε σκεύους Ναῶν, εἰκόνων, σταυρῶν ἁγίων λειψάνων, ἀμφίων ἢ κατὰσχυσιν αὐτῶν πρὸς πληρωμὴν χρέους, ὃ δὲ ἐκθέτων ταῦτα τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως δύο ἕως ἕξ μηνῶν. Ἐν τούτοις τὰ ἀρχαιοπωλεῖα τῆς ὁδοῦ Πανδρόσου εἶναι κατὰμιστα τοιούτων Ἱερῶν ἀντικειμένων.

Τὰ τῆς ἐκλογῆς Ἀρχιεπισκόπου ἐνῶ ἐν τῷ ἰσχύοντι Καταστατικῷ καλῶς ἔχουσιν τῆς ἐκλογῆς ἀντὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐπαφειμένης πάλιν εἰς τὴν Ἱεραρχίαν, ὃ νέος νομοποιὸς τῆς Ἐκκλησίας συγχίζων τὰ ἀσύγχιτα ἐν ἄρθρῳ 13 ἀναγράφει «Ἄμα τῇ χηρείᾳ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἀνατίθενται τὰ καθήκοντα Τοποτηρητοῦ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς εἰς τὸν ἀρχαιότερον Συνοδικὸν Μητροπολίτην». Καὶ ἐνῶ ὁ προηγούμενος Καταστατικὸς ἐν ἄρθρῳ 14 ὁμοίως ἀναγράφει «ἵνα τίθενται διὰ Διατάγματος προτίσει τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Θρησκευμάτων», εἰς τὸν νέον Καταστατικὸν ὁ νέος νομοποιὸς παρέβηκε νὰ ἀναγράψῃ τίς ἀναθέτει τὰ καθήκοντα τοῦ Τοποτηρητοῦ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἢ Ἱερᾶ Συνόδου ἢ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Θρησκευμάτων. Ἄλλ' ἢ ἐπερχομένη σύγχισις εἶναι εἰς μεγαλειτέρα διότι λησμονεῖται τί ἐγράφη εἰς τὸ ἀνω 13 ἄρθρον καὶ τὸ ἄρθρον 15 ἐπαναλαμβάνει «Ἄμα τῇ χηρείᾳ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἀνατίθενται τὰ καθήκοντα τοποτηρητοῦ ὡς τὸ ἄρθρον 9 τοῦ παρόντος ὁρίζει». Ἡ διάταξις αὕτη ἐπερίτευε εἰς μᾶλλον διότι τὸ ἄρθρον 9 εἰς τὸ ὁποῖον παραπέμπει εἶναι ἀσχετον ἐντελῶς πρὸς τὸ θέμα.

Τὸ ἄρθρον 16 ἀναγράφει «ὅ οὕτως ἐκλεγείς καλούμενος τελεῖ τὸ Μήνυμα», ἐν τούτοις τὰ πρόσφατα γεγονότα μᾶς ἐδίδαξαν ὅτι τὸ Μήνυμα δὲν πρέπει νὰ γίνῃται ἁμέσως ἀλλ' ὅπως τοῦτο ἔχει μυστηριακὴν ὑπόστασιν. Διότι προφανῶς εὐθέτη ἔθεν ἐνώπιον σοβαρᾶς παλιμβουλίας. Τὸ Μήνυμα τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1924 δὲν εἶχεν οὐδεμίαν ἀξίαν ὡς τότε ἐλέχθη ὅτι «ἐπεὶ εἶναι τὰ Μυστήρια» ἐνῶ τὸ 1939 τὸ Μήνυμα ἦτο Μυστήριον, τοῦ Σεβ. Νευροκοπίου Γεωργίου ἔχοντος ἀντιρρήσεις εἰς τοῦτο. Ἐπειδὴ δὲ τὸ 1924 πρὸς ὑποστήριξιν εἰς τὸ Μήνυμα εἶναι ἀνευ ἀξίας ἐλέχθη ὡς προηγούμενον ὅτι καὶ τοῦ ἐκλεγέντος Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἀρχιμανδριτοῦ Φωτίου Περόγλου τὸ 1882 ἠκυρώθη τὸ Μήνυμα, διὰ προσφάτου δημοσιευθείσης λαμπρᾶς μελέτης ὑπὸ τοῦ Ἐπικουρικοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γεω. Κονιδάκη (Ἀθῆναι 1942) ἀποδεικνύεται ὅτι τότε δὲν ἐγένετο Μήνυμα ἀλλὰ μόνον ἐκλογή.

Τὸ ἄρθρον 68 περὶ τῶν Ἐπισκοπῶν Κρήτης ἀναφέρεται εἰς τὸ ἄρθρον 37 τοῦ ἰδίου νόμου ὅπερ ὁμοῦς εἶναι ἐντελῶς ἀσχετον μὲ τὸ ζήτημα.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ κωδικοποιηθῶσιν ὅλοι οἱ νόμοι τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ σταματήσῃ ἡ φάσμα τῆς παραγωγῆς προχείρων ἀνευ ἀνάγκης νέων Ἐκκλησιαστικῶν νόμων διότι ἡ προχειρότης ἐκθέτει τὸ κύρος τῆς Ἐκκλησίας, νὰ συνεχισθῇ δὲ ἡ πρὸς ἔτιω τεσσαράκοντα διακοπεῖσα ἕξδοσις τῶν ἐγκυκλίων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν νόμων τῆς Ἐκκλησίας.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

ΜΑΝΟΥΗΛ Ι. ΓΕΔΕΩΝ

Εἰς ἡλικίαν 93 ἐτῶν ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ ὁ Μέγας Χαρτοφύλαξ καὶ Χρονογράφος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ Ἀρχῶν Ὑπομηματογράφος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων Μανουὴλ Ι. Γεδεών. Ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν ὑπῆρξεν Ἀρχισυντάκτης τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας, ἐπισήμου ὄργανου τοῦ Οἴκου μενικοῦ Πατριαρχείου, ἀκάματος ἀναδιφθῆς τῆς προγονικῆς ἱστορίας ἀναδειχθείς. Ἐπὶ ἔτη 75 συγγράφων μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν θαλαροῦ γῆρας ἀφῆκε πολυτίμους συγγραφὰς ἰδίᾳ περὶ τῶν περιπετειῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ ἴσως εἶναι ὁ τελευταῖος ἐκπρόσωπος τῶν Λογᾶδων τοῦ Φαναρίου ὅτινες διεκρίνοντο διὰ τὸ γλαφυρὸν τῆς γραφίδος των, τὸ χρυσοστομίον ὡς ἐλέγετο ὕψος ἀσκοῦντες. Πρωταθλῆ τῆς τῶν δικαιομάτων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας κατὰ τὸ Βουλγαρικὸν ζήτημα, ὑπῆρξεν ὁ πολύτιμος σύμβουλος σειρᾶς ὀλοκλήρου Πατριαρχῶν ὅτινες ἐπὶ ἔτη 75 ἐδέσποσαν ἐπὶ τοῦ αἵματοβαφοῦς Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἀναφανείς εἰλικρινῆς ἀπολογητῆς τοῦ Μεγάλου Ἐθνομάρτυρος Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκόμεως.

† Θ. Ι.

ΙΩΑΚΕΙΜ ΣΠΕΤΣΙΕΡΗΣ

Ἠγγέλθη ἐξ Ἁγίου Ὄρους ὁ θάνατος τοῦ ἐκεῖ ἐφησυχάζοντος συνταξιούχου Ἱεροκήρυκος Ἰωακείμ Σπετσίερη. Ὁ μεταστάς καταδόμενος ἐκ Κεφαλληνίας ἐγένετο ἐν ἀρχῇ Κληρικὸς τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, καὶ ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἐνεγράφη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου καταστάς διπλωματοῦχος. Διορισθεὶς Ἱεροκήρυξ ὑπῆρξεν εἰς διαφόρους Μητροπόλεις διακριθεὶς διὰ τὴν πρὸς τὸ καθῆκον του ἀφοσίωσιν καὶ τὴν βαθεῖαν εὐσέβειαν του. Συμπληρώσας τὴν σύνταξιν ἠγόρασεν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει κελλίον παρὰ τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Παύλου ἔνθα ἐφυσούχασεν ἀσκητεύων, μεγάλου σεβασμοῦ ἀπολαύοντος εἰς ὀλοκλήρον τὸ Ἅγιον Ὄρος ὡς πνευματικοῦ. Ἠσχολήθη καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν διαφόρων πρωτοτύπων μελετῶν ὡς «ἡ τροφή Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἀκρίδης καὶ μέλι ἄγριον», «Λόγοι εἰς ἑορτὰς Ἁγίων» καὶ ἄλλα τινά.

Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει ἐθεωρεῖτο εἰς ἕκ τῶν ἀγιωτέρων ἀσκητῶν τοῦ Ἄθωνος ὑπερβαλλόντως τιμώμενος ὡς διδάσκαλος τῶν Ἀββάδων.

† Θ. Ι.

Ο ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Ἀφικόμενος ἐκ Θεσσαλονίκης ὁ Γερμανὸς Διοικητῆς Ἁγίου Ὄρους Δρ Στρέγγελ, ἐφεδρος Ταγματάρχης, ἐπισκέφθη τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Θεσσαλιώτιδος κ. Ἰεζεκιήλ, Ἐπίτροπον ἐν Ἀθήναις τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Ὁ Δρ Στρέγγελ διακεκριμένος νομομαθὴς ἐν Βερολίῳ εἶναι εἰδικὸς ἐπὶ τοῦ Βυζαντιακοῦ Δικαίου ἐξ οὗ καὶ τὸ ἄμεσον ἐνδιαφέρον καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ πρὸς τὸ Ἁγιώνυμον Ὄρος.

Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κ. Στρέγγελ οἱ Ἁγιοῦται εὐρον τὸν πλέον ἐνθερμον προστάτην. Ὁ κ. Στρέγγελ μετὰ τοῦ Σεβ. Θεσσαλιώτιδος συνεχέφθησαν περὶ διαφόρων ζωτικῶν ζητημάτων τοῦ Ἄθωνος.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ

ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ...

Τοῦ ΔΗΜ. ΜΠΟΓΡΗ

«Θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐγνώριζα—μου ἔγραψεν ἄγιος λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου—τί ἐννοοῦν οἱ περισσοτέροι Ἀθηναῖοι ὅταν μεταχειρίζονται τὴν λέξιν «ἀλληλεγγύη». Ἀκούω, ἀπὸ χίλια στόματα, κάθε μέρα, αὐτὴ τὴ λέξι, συναντῶ ἀνθρώπους πάσης ἡλικίας καὶ πάσης κοινωνικῆς τάξεως πού διαμαρτύρονται, σκίζουν κυριολεκτικὰ τὰ ἱμάτιά τους γιὰ «τὴν ἔλλειψιν ἀλληλεγγύης», γιὰ «τὸν κτηνώδη ἐγωϊσμό πού μᾶς δέρνει», γιὰ «τὴν τερατώδη ἀδιαφορία μας μπροστὰ στὴ δυστυχία τοῦ γείτονά μας» καὶ τέτοια παρόμοια, ἀλλ' ὅμως κανεὶς ἀπ' αὐτούς—ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις δὲν τίς ὑπολογίζω—δὲν καταβάλλει κόκκου προσπάθεια γιὰ νὰ φανῆ κατὰ τι ἀνώτερος ἀπ' ἐκείνους πού κατακρίνει».

Νομίζω πὼς τὸ πικρὸ αὐτὸ παράπονο τοῦ σεβαστοῦ πρεσβύτου εἶναι δίκαιο. Ὁφείλουμε, φίλοι μου νὰ παραδεχθοῦμε πὼς ἡ στάθμη τοῦ ἠθικοῦ μας κόσμου βρίσκεται σὲ φοβερὴν κατάπτωση, πὼς σὲ πολὺ λίγες ἱστορικὲς ἐποχές, τὸ γουρουνάκι πού ἔχουμε μέσα μας δὲν ἐκυριαρχεῖ τόσο τοῦ ἑαυτοῦ μας. Ὁ φιλοτομαρισμὸς μαζί μὲ τὰ πιὸ ταπεινὰ ἐνοστικὰ πνίξανε, σὰν πυκνὰ ἀγκάθια, στὴν ψυχὴ μας κάθε τρυφερὸ βλαστάρι τοῦ ἀγαθοῦ. Μαζὶ μὲ τ' ἄλλα γινήκαμε καὶ οἰκτροὶ θεατρίνοι. Δὲν ἔχετε πικρὰ νὰ ρίξετε μιὰ προσεκτικὴ ματιὰ δίπλα σας καὶ θὰ δικαιώσετε ἀπόλυτα τὸν σεβαστό μου ἐπιστολογράφου. Ὁ Α ἐμφανίζεται σὲ καφενεῖο ἢ σὲ φιλικὴν συγκέντρωση· καυτηριάζει, μὲ πύρινες λέξεις, τοὺς ἀσυνειδήτους ἐμπόρους πού ὑψώνουν ἀυθαίρετα τὴν τιμὴ τῶν εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης· λυπᾶται—καὶ τὰ μάγουλά του αὐλακάνονται ἀπὸ κροκοδείλια δάκρυα—γιατί δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ βοηθήσῃ, ὅπως θὰ ἠθελε, τὴν βομβόπληκτο οἰκονόμεια τοῦ συγγενοῦς του. Ὁμοῦς αὐτὸς ὁ ἴδιος κύριος Α, λίγα λεπτὰ ἀργότερα, ὅταν βγῆ ἀπὸ τὸ καφενεῖο χωρὶς τὴν λεοντὴ τῆς θλίψεως, θὰ μηχανευθῆ τὴν πιὸ ἀπαίσια «κομπίνα» μὲ τὸν Ἐμπορο τῆς Μαύρης γιὰ νὰ ἐκμεταλλευθῆ τὴν δυστυχία τῆς προσφυγιάς. Ἀνθρώποι πού ἔχουν γιομάτια τὰ κελάρια τους ἀπὸ ὄσπρια, ζυμαρικά, λάδι, τυρὶ, διεκδικοῦν μὲ κλάψες καὶ ἄλλα ταπεινωτικὰ μέσα, τὸ λίγο ρυζὶ ἢ ἀλεύρι ἀπὸ τοὺς διαφόρους ὀργανισμοὺς πού διανέμουν δωρεὰν τροφίμα γιὰ νὰ προστατεῦσουν τὸν ἐτελῶς ἀπορο καὶ ἀσθενῆ. Στὶς ταβέρνες καὶ τὶς ψησταριές, ὁ κόσμος πού δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν πόλεμο, τὰ κάνει θάλασσα κάθε βράδυ, ξεδύει μάτσα τὰ εἰκοσιπεντοχίλιαρα γιὰ ν' ἀλλθ στὸ κέφι ἢ Φωφῶ ἢ ἢ Κατινίτσα καὶ νὰ τραγουδήσῃ.

«Ἡ δύναμις στὸν ἀνθρώπο εἶναι τὸ πορτοφόλι» κ' ὅμως αὐτὸς ὁ κόσμος, πού βγήκε, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀπὸ τὴν φτώχεια καὶ τὴν κακομοιριά, αὐτὸς ὁ κόσμος πού ἔχει συγγενεῖς ντυμένους μὲ ράκη, μὲ παιδιὰ προφυματικά ἢ στὴν «Σωτηρία», ὅταν παρουσιάζεται ὁ εἰσπρακτὴρ τῆς ἐνορίας του γιὰ νὰ

ζητήσῃ τὸν ὀβολό του γιὰ τὸ φτωχὸ καὶ τὸν ἄρρωστο, μηχανεύεται τὰ πάντα «γιὰ νὰ τὸν γράψουνε στὴ 5η κατηγορία», γιὰ νὰ γλυτώσῃ δηλαδὴ μερικὰ χιλιάρικα πού δὲν ἀρκοῦν σήμερα οὔτε γιὰ νὰ γυαλίσῃ τὰ παπούτσια σου...

Τὸ θέαμα πού παρουσιάζει ὁ εὐπορῶν καὶ δῆθεν καλὸς μας κόσμος εἶναι πιὸ θλιβερό. Τὸ «εντεκόρι» πού κινεῖται καὶ δρᾷ ἀλλάζει, ἀλλ' ἡ οὐσία καὶ ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι εἶναι ὁ αὐτός.

Οἱ μορφωμένοι καὶ κοσμικοὶ σύγχρονοι καρχαρίες μας χάνουν στὴν ρουλέττα καὶ τὸν μπακαρᾶ· δεκάδες ἑκατομμυρίων, πληρώνουν τεράστια ποσὰ γιὰ νὰ κερτίσουν ποῦρα Ἀβάνας ἢ γιὰ καμμιά δυσεύρετη, λόγφ τοῦ κολέμου, μπουκάλια λικέρ, συσσωρευοῦν στὰ σπίτια τους πίνακες, ἔργα γλυπτικῆς, πορσελάνης, χαλιά, βάζα, πολύτιμα πετράδια καὶ δὲν ξέρω τί ἄλλο καὶ ὅταν γίνεται καμμιά ἐκκλήσις γιὰ ἀγαθοεργὸ σκοπὸ στέλνουν ἕνα τσεκάκι μὲ μερικὲς χιλιάδες πού ἐννοοῦν—οἱ ἀθεόφοβοι—νὰ διατυμπανίσῃ, εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, ὁ τύπος καὶ τὸ ραδιόφωνο!

Ἐποχὴ κατάντιας! Τὸ γουρουνάκι πού ἔχουμε μέσα μας ποτὲ δὲν αἰσθάνθηκε τόσο καλὰ τὸν ἑαυτόν του ὅσο σήμερα!

Συμμερίζομαι τὴν δίκαιη ἀγανάκτησή σας, σεβάσμιε πατέρα. Ἄν ἤμουν τόσο ἀγνὸς ὅπως ἐσεῖς κ' ἂν μπορούσα ν' ἀντιγράψω τὸν θεὸ ἰσοσ ἀφοβα ὅπως ἐσεῖς θὰ ἀνέβηναι στὸν ἄμβωνα μιὰ Κυριακὴ καὶ θὰ τοὺς ἔλεγα :

«Κύριοί μου, μαυραγοῖτες πάσης μορφῆς καὶ Σεῖς πού, γιὰ τὸν Χ ἢ Ψ λόγο, βρισκόσαστε σὲ μιὰ πλεονεκτικὴ θέση στὴ δύσκολη αὐτὴ περίοδο πού περνᾶμε. Δικαιωμά σας εἶναι νὰ ζῆτε ὅπως θέλετε. Δὲν εἶναι ὅμως ἀντρίκιο νὰ βάζετε προσωπεῖα τραγωδίας γιὰ νὰ καμουφλάρετε τὴ ζωὴ πού κάνετε, καὶ, πρὸ παντὸς νὰ μιλάτε γιὰ τὴν ἔλλειψιν ἀλληλεγγύης.

Ἡ ἀλληλεγγύη, ἡ συμπόνια, ἡ ἀγάπη γιὰ τὸν πλησίον εἶναι τρυφερά καὶ εὐαίσθητα λυυλούδια πού γιὰ ν' ἀνθίσουν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τὸ πιὸ πολύτιμο λίπασμα τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ τὴν φωνὴ καὶ τὸ ἄρωμα τῆς ψυχῆς ἀγωνισθήκαμε, ἐπὶ ἕνα αἰῶνα, νὰ τὴν πνίξουμε μὲ τὶς θετικὲς ἐπιστήμες καὶ τοὺς ὑλιστὰς φιλοσόφους μας. Ἔτσι φθάσαμε νὰ ἀπογυμνωθοῦμε ἀπὸ τὸ αἴσθημα καὶ καταστήσαμε ὅτι καταστήσαμε: **γ γέλη σοφῶν λύκων πού ἀλληλοτρῶγοι τὰ γιὰ τὸ πορτοφόλι.** Ἄς μὴ μιλάμε γιὰ τὴν ἀλληλεγγύη, ἀδελφοί μου. Ἀνήκει στὴ σφαῖρα τοῦ οὐρανοῦ Ἐμεῖς διαγράψαμε τὸν οὐρανὸ ἀπὸ τὰ κατὰστάχά μας. **ΔΟΘΗΚΑΜΕ ΚΑΙ ΑΝΗΚΟΥΜΕ ΟΛΟΚΛΗΡΟΙ ΣΤὴ ΓΗ!**

Κάπως ἔτσι θὰ τοὺς μιλοῦσα. Ἄλλ' ἄς κλείσουμε τὴν στήλην μας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΟΓΡΗΣ

ΕΝΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ Η ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ

Τοῦ Καθηγητοῦ κ. Σ. Δ. ΛΩΛΗ

Μεταξὺ τῶν ἄλλων προβλημάτων τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν ἐν τῇ Μέσῃ Ἐκπαιδεύσει σὺν καταλέγεται καὶ τὸ τῆς βαθμολογίας. Ὑφίσταται βεβαίως πρόβλημα βαθμολογίας ἐν τῇ ἑκπαιδεύσει καθόλου, ἀλλὰ τὸ πρόβλημα τοῦτο ἔξεταζεται ὑπὸ τῆς γενικωτέρας του πλευρᾶς καὶ κατ' ἀρχὴν, ἐὰν δηλαδὴ πρέπει νὰ ὑπάρῃ βαθμολογία καθόλου ἢ ὄχι.

Τὸ πρόβλημα ὅμως τῆς βαθμολογίας τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν ὑφίσταται—ὅσον καὶ ἂν δὲν ἀνακινήται—ἀπὸ τῆς μερικωτέρας του πλευρᾶς, ἐν τῇ ὑφισταμένη δηλαδὴ γενικῶς βαθμολογίᾳ ἐν τῇ ἑκπαιδεύσει. Ὑφίσταται δὲ εἰδικῶς μεταξὺ τῶν διδασκόντων τὸ μάθημα τοῦτο Θεολόγων, οἵτινες εἶναι χωρισμένοι εἰς δύο παρατάξεις.

Καὶ ἡ μὲν μία παραδέχεται, ὅτι τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν φρονηματιστικὸν καὶ ἡθοπλαστικὸν ἐκ τοῦ κύκλου τῶν τοιούτων μαθημάτων (Ἱστορίας, Θρησκευτικῶν κλπ.). Ἔνεκα τούτου ὀφείλει νὰ ἔχη ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος μορφήν κηρύγματος, μορφήν ἀκαδημαϊκὴν, μὴ ἔξετάζοντος τοῦ διδάσκοντος, οὐδὲ ἐπιτρέποντος συζητήσιν ἐπὶ τῶν γεννωμένων ἐρωτημάτων καὶ ἀποριῶν τῶν μαθητῶν.

Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἐχόμενος τῶν ἀρχῶν τούτων διδάσκων θεολόγος λαμβάνει ὑφὸς κατ' ἐξοχὴν ρητορικόν, θρησεύει λέξεις ἐντυπωσιακάς, ἐκφεύγει τοῦ μαθήματος, παρενέχει ἐν τῷ μεταξὺ προβλήματα καὶ θέματα ἱστορικά, γλωσσικά, καταπατεῖ τὰ οἰκόπεδα τῆς φυσικῆς καὶ γενικῶς δίδει μορφήν—καθὼς ἐννοουμένου—κηρύγματος, προσπαθῶν νὰ συναρπάσῃ τὰς μικρὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν καὶ νὰ τὰς ἀνυψώσῃ εἰς ἀνώτερα—ὅπως πιστεύει—θρησκευτικὰ ἐπιπέδα! Προσπαθεῖ δηλαδὴ νὰ δημιουργήσῃ μίαν ἀτμόσφαιραν πλημμυρισμένην ἀπὸ τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα καὶ οὕτω νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς μαθητὰς εἰς θρησκευτικὰ, πνευματικὰ πεδία καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς θρησκευούσας προσωπικότητας.

Μὲ τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν συμφωνοῦν καὶ οἱ κολλέμιοι τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν ἐν τῇ ἑκπαιδεύσει, οἱ ὁποῖοι, ἐπειδὴ δὲν βλέπουν ἔκδηλα τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐλιδράσεως τῶν θρησκευτικῶν, ἀποφαινόνται: «Τὰ θρησκευτικὰ δὲν εἶναι «ὔδωρ ζῶν» παρὰ μόνο λόγια καὶ νοήματα νεκρά. Μποροῦν τὰ παιδιὰ νὰ γίνονται ἀόλητοι θεολόγοι στὰ σχολεῖα, μὰ κανένα ἀπ' αὐτὰ δὲ γίνεται καλὸς χριστιανὸς ἀπὸ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν». Καὶ τὸ συμπέρασμα: «Ἄν δὲν μένει [τίποτις ἀπὸ τὰ θρησκευτικὰ] τότε γιατί νὰ γίνεταί τὸ μάθημα;» (Ι. Β. Α., Σχολικὴ Πράξις, χρονιά β' Σεπτέμβριος 1927, φυλλάδιο 1, σελ. 15. 16).

Πιστεύουν δηλαδὴ καὶ αὐτοὶ, ὅτι ὁ διδάσκων θεολόγος καὶ τὰ διδασκόμενα θρησκευτικὰ πρέπει νὰ

ἔχουν μέσα τους κάποιαν μαγικὴν καὶ υπεράνθρωπον δύναμιν, ὥστε αὐτομάτως νὰ ἐπιδρῶν εἰς τὸν διδασκόμενον καὶ νὰ τοῦ μεταβάλλουν τὸν χαρακτήρα, νὰ τὸν κάμουν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν προσωπικότητα, ἔστω καὶ ἂν τὸ σχολικὸν περιβάλλον, ὅπου μορφοῦται ὁ μαθητὴς δὲν βοηθεῖ καθόλου, ἔστω καὶ ἂν δὲν εὕρισκῃ παρόμοιον θρησκευτικὸν ἔδαφος εἰς τὸ σπῆτι του καὶ εἰς τὴν γύρω κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων! Ἄλλως εἶναι ἀπόβλητα!

Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει καὶ οἱ ἐχόμενοι τῶν ἀνωτέρω ἰδεῶν θεολόγοι, συνεπεῖς πρὸς αὐτάς, ἔχουν τὴν γνώμην, ὅτι πρέπει ἢ νὰ μὴ βαθμολογῆται καθόλου ὁ μαθητὴς διὰ νὰ μὴ χάσῃ τὴν ὑψηλὴν ἰδέαν τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὸ μάθημα καὶ διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ ἢ βαθμολογία τὴν δυσαρέσκειαν τῶν μαθητῶν πρὸς τὸν διδάσκοντα, ἢ, ἐφ' ὅσον εἶναι ἐπιβεβλημένη, νὰ τηρῆται ἡ ἀνωτάτη βαθμολογικὴ κλίμαξ, δια τοὺς ἰδίους λόγους, εἴτε οἱ μαθηταὶ κατέχουν τὸ μάθημα εἴτε ὄχι!

Ἡ ἄλλη δὲ παρατάξις δὲν συμφωνεῖ καθόλου μετὰς ἀνωτέρω ἀρχὰς καὶ ἰδεῶς. Πιστεύει τοῦναντίον, ὅτι τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν ἀνήκει μὲν εἰς τὸν κύκλον τῶν φρονηματιστικῶν καὶ ἡθοπλαστικῶν μαθημάτων, δὲν εἶναι ὅμως τὸ μόνον ἡθοπλαστικὸν καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει οὔτε ὁ διδάσκων οὔτε τὸ μάθημα ἐνεργοῦν αὐτομάτως καὶ μαγικῶς, ἀσκέτως τοῦ περιβάλλοντος εἰς τὸ ὅτιον ζῆ ὁ μαθητὴς, ἀκόμη καὶ ὁσηνδήποτε ρητορικότητα καὶ ἂν ἀναπτύξῃ ὁ διδάσκων καὶ ὁσαδήποτε ἐπιχειρήματα καὶ ἂν φέρῃ.

Ἐχουν δὲ τὴν γνώμην οἱ ταῦτα πρεσβεύοντες θεολόγοι—ὀρθότατα δὲ κατ' ἡμᾶς—ὅτι τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, ὁσαδήποτε ἐπιδιώξεις καὶ ἂν ἔχη, δὲν παύει ἐν τούτοις νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸν κύκλον καὶ εἰς τὸ πλαίσιον τῶν ἄλλων μαθημάτων, εἰς τὸν κύκλον δηλαδὴ τῶν γνώσεων, μὲ τὰς ὁποίας ὀφείλομεν νὰ ὀπλίσωμεν τὸν τρόφιμον. Καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν παύει νὰ εἶναι μάθημα μὲ ὀρισμένον περιεχόμενον, τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ γίνῃ κτῆμα, ὡς γνώσις τοῦ μαθητοῦ. Τέλος δὲ δὲν πρέπει ποτὲ τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν νὰ εἶναι ἀνεδαφικὸν καὶ νὰ μένῃ ὁ μαθητὴς μὲ τὴν ἐνύπωσιν, ὅτι τὸ διδασκόμενα συμβαίνουν εἰς ἕνα ἄλλον κόσμον ζῶντα μακρὰν τούτου τοῦ κόσμου καὶ ὅτι δὲν εἶναι διὰ τὴν σύγχρονον ζωὴν μας.

Συνέπεια τούτων θὰ εἶναι καὶ ἡ ἀνάλογος βαθμολογία τοῦ μαθητοῦ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς βαθμολογικῆς κλίμακος καὶ διὰ τὰ ἄλλα μαθήματα καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀποδόσεως καὶ κατοχῆς τοῦ μαθήματος ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ. Δευτέρα δὲ συνέπεια τῶν ὑγιῶν τούτων ἀρχῶν θὰ εἶναι καὶ ὁ περιορισμὸς τοῦ διδάσκοντος εἰς τὸ καθαυτὸ περιεχόμενον τοῦ μαθήματός του καὶ ἡ ἀποβολὴ πάσης ρητορικότητος καὶ ἡ ἀπογύμνωσις ἀπὸ τὰς λαμπρὰς ἐκείνας ψευδαισθήσεις τὰς δημιου-

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Ὁδείου κ. Σ. ΚΑΨΑΣΚΗ

Α' ΜΕΡΟΣ

Ἡ μουσικὴ εἶναι τέχνη ἀνήκουσα μάλιστα εἰς τὰς καλὰς τέχνας. Μὲ αὐτὴν ἐκδηλώνομεν τὰ συναισθηματὰ μας. Τὴν λύπην μας καὶ τὴν χαρὰν μας. Διὰ τὴν ἐκδηλώσωμεν τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐχαριστήσιν μας τραγουδοῦμεν. Διὰ τὴν ἐκφράσωμεν τὴν λύπην μας μοιρολογοῦμεν. Διὰ τὴν προσευχηθῶμεν ψάλλομεν. Ἡ μουσικὴ ἐπομένως ἀποτελεῖ ἀνάγκην τοῦ ψυχικοῦ μας κόσμου.

Ἡ μουσικὴ ἀποτελεῖ ἀνάγκην καὶ διὰ τὰ ζῶα. Τὸ κελάρημα τῶν πτηνῶν εἶναι μουσικὴ. Μουσικὴ εἶναι καὶ τὸ τέττερισμα τοῦ κζιτζικα καὶ τὸ κόασμα τοῦ βατράχου καὶ τὸ οὔριγμα τοῦ φειδιοῦ καὶ ἡ κραυγὴ τοῦ πιθήκου καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Τὰ ζῶα πιθανὸν νὰ μὴ ἔχουν διακεκριμένα συναισθήματα. Καὶ πιθανὸν δια τῆς μουσικῆς τῶν νὰ μὴ θέλουν νὰ ἐκδηλώσωσιν καθαρὰς ψυχικὰς τὰς ἀνάγκας ἀλλὰ σωματικὰς τοιοῦτας. Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει ἡ μουσικὴ ἀποτελεῖ καὶ διὰ τὰ ζῶα στοιχεῖον χρήσιμον τοῦ βίου τῶν.

Ἡ μουσικὴ ἐγεννήθη κυρίως ἀπὸ τὰς σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν. Οἱ πρωτόγονοι ἄνθρωποι κἀμνοντες μάγια διὰ ν' ἀπομακρύνουν μίαν ἀσθένειαν ἢ μίαν ἐπιδροικὴν ἔχθρῶν, συνώδευον αὐτὰ μὲ χαρακτηριστικὰς φωνὰς.

Καὶ οἱ ἄγριοι κατὰ τὰς προσευχὰς τῶν ἐκβόλλουν ἀναλόγους φωνὰς.

Οἱ ἄρχαιοι Ἕλληες ἐθεώρουν τὴν μουσικὴν ὡς δῶρον τῶν θεῶν. Καὶ διὰ τοῦτο εἶχον θέσει αὐτὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ εἰς τὸν

γινόμενα μὲ τὰς ὥρας, μὲν, ἀλλὰ κενὸς καὶ ἄνευ οὐσίας λέξεις καὶ φράσεις.

Ὅσον ἀφορᾷ τῶρα τὴν διατυπωμένην κατηγορίαν κατὰ τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν, ὅτι δὲν ἐπιδρᾷ εἰς τοὺς μαθητὰς, δὲν δημιουργεῖ ἠθικὰς καὶ θρησκευτικὰς προσωπικότητας, δὲν εἶναι «ἕδωρ ζῶν», εἶναι ἀναξία κἀν συζητήσεως καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους καὶ διότι ἀμφισβητεῖται βιασικῶς ὑπὸ τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης ἢ ἐτίδρασις ἐπὶ τοῦ παιδὸς ἢ ἀσκομένη διὰ τῆς ἀγωγῆς γενικῶς καὶ διὰ τοῦ σχολείου.

Ἄν δὲ εἶναι δυνατόν νὰ διατυπωθῇ μιά τοιαύτη κατηγορία ὀφείλει αὕτη νὰ στραφῇ πρὸς σύνολον τὸ σχολεῖον καὶ τοὺς διδάσκοντας, πρὸς τὴν οἰκογένειαν, πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, πρὸς τὴν κοινωνίαν καὶ οὐδέποτε πρὸς τοὺς διδάσκοντας θεολόγους, οἱ ὅποιοι, τρόπον τινά, ὀφείλουν νὰ φέρουν τὸν μαρτυρικὸν σταυρὸν τῆς κατηγορίας ἄνευ λόγου καὶ οὔτε πρὸς αὐτὸ τὸ μάθημα τῆς θρησκευτικῶν, τὸ ὅποιον οὐδε μίαν μαγικὴν ἰκανότητα εἶναι δυνατόν νὰ ἔχῃ ἐν ἑαυτῷ.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ Δ. ΛΩΛΗΣ

Διόνυσον καὶ εἰς τὴν Ἄρτεμιν καὶ εἰς τὴν Δήμητραν καὶ εἰς ἄλλους θεοὺς οἱ ἄρχαιοι Ἕλληες εἶχον ἀφιερῶσι ᾠδὰς.

Ἀπὸ τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἡ μουσικὴ ἐπεξετάθη εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν καὶ τὰ θεατρὰ τῶν, διὰ τῆς ἐξαπλώσεως δὲ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης μετεδόθη εἰς τὴν Ἀνατολὴν μέχρι Παλαιστίνης καὶ Αἰγύπτου. Εἰς τὴν Συρίαν καὶ τὴν Παλαιστίνην ἡ ἑλληνικὴ μουσικὴ ἀνεμίχθη μὲ στοιχεῖα τῆς μουσικῆς τῶν Ἑβραίων, τῶν Χαλδαίων καὶ τῶν Συρίων καὶ ἀπετέλεσεν ἴδιον κρᾶμα. Εἰς τὸ μουσικὸν τοῦτο κρᾶμα συνετέθησαν αἱ πρῶται ψαλμῳδαί τῶν Χριστιανῶν.

Αἱ ψαλμῳδαί αὗται συμπληρωθεῖσαι διὰ τοῦ χρόνου καὶ πλουτισθεῖσαι ἀφθόνως εἰς τὸ Βυζάντιον ἐτελειοποιήθησαν καὶ ἀπετέλεσαν τὴν Βυζαντινὴν Μουσικὴν.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἀπετέλει ἓνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτερα στοιχεῖα τῆς λαμπρότητος τῆς Βυζαντινῆς αυτοκρατορίας.

Διεξημεύουσα ἡ μουσικὴ αὕτη τὴν ζωὴν εἰς τὴν βαθύτερον περιεχόμενόν της, ἀποτελοῦσα καθ' ἑαυτὴν ἓνα ἁρμονικὸν σύνολον, στοιχοῦσα πρὸς τὴν πνοὴν τῆς ζωῆς καὶ ἀπτομένη τῆς συνειδήσεως, χωροῦσα χωρὶς χιῶματα καὶ ἀποτόμους μεταπτώσεις τούναντιον δὲ εὐνοῦσα τοὺς τόνους, τὴν μετὰ τὴν κατά τρόπον ὁμαλὸν καὶ φυσικόν, ἀνταποκρινόμενη δὲ τέλος εἰς αὐτὴν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐταύτιζεν τῶν ἐκκλησιαζομένων τὸς ψυχὰς καὶ ἐκάλει αὐτὰς εἰς ἕξαρσιν καὶ ἐναντιοσίν. Ἄν πύξασα ἡ Β. Μ. δαψίλειαν μελισμάτων καὶ δημιουργήσασα ἄφθαστον τοῦ ὕψους μεγαλοπρέπειαν ἦρε καὶ ἐφρονημάτιζε.

Κάθε ναὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸν μεσαίωνα ἀπετέλει καὶ ἓνα ἱερὸν τέμενος ὅπου ἡ ὑποβλητικότης τοῦ περιβάλλοντος, ἡ ἀφθαστος ἱεροπρεπὴς μυσταγωγία, ἡ ὅλη κατανυκτικὴ ἀτμόσφαιρα καὶ ἡ πλοῦσις ἐκδήλωσις τῆς συναισθηματικῆς ζωῆς ἦσκον ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τὴν μᾶλλον εὐεργετικὴν ἐκπολιτιστικὴν ἐπίδρασιν. Οὕτως ἡ Β. Μ. ἀπέβη ἐκ τῶν σπουδαιότερων παραγόντων οἵτινες ἐρρῶθμιζον τὴν δλην ζωὴν.

Τόση ἦτο ἡ δραστηκότης τῆς Β. Μ. τότε, ὥστε νὰ χρησιμοποιοῦν ταύτην λίαν ἀποτλεσματικῶς πρὸς καταπολέμησιν τοῦ Ἀρειανισμοῦ καὶ τῶν ἄλλων πολυπληθῶν αἱρέσεων καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν. Ὁ προσηλυτισμὸς τῶν Ρώσων καὶ τῶν ἄλλων σλαβικῶν λαῶν κατὰ κύριον λόγον ὀφείλεται εἰς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν γοητείαν τῆς Β. Μ. Εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἀκμῆς καὶ τελειότητος εἶχε φθάσει ἡ Β. Μ. καθ' ὅλον τὸν μεσαίωνα ὥστε ν' ἀνακόψη

κάθε εξέλιξιν και πρόοδον τῆς κοσμικῆς Μουσικῆς. Ἴσως δὲ καὶ ν' ἀφομοίωσεν ὠρισμένα στοιχεῖα αὐτῆς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ἐπικράτησις τῆς ἐναντι τῆς κοσμικῆς Μουσικῆς ὑπῆρξε πλήρης.

Ἀπὸ τοῦ 1300 μ. χ. ἡ παρασημαντικὴ τῆς Β. Μ. ἐτροποποιήθη κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ δυνάμεθα σήμερον νὰ μελετήσωμεν τὰ πρὸ τοῦ ἔτους τούτου χειρόγραφα.

Ἡ Β. Μ. λόγῳ τῶν μεγάλων τῆς ἀρετῶν ἠδὲ νήθη νὰ ἐπιζήσῃ τῆς μεγάλης συμφωνῆς, τοῦ 1453. Ἦδη ἐνωρὶς ἡ Δυτικὴ ἐκκλησία εἶχεν ἀφομοιώσει πολλὰ καὶ οὐσιώδη στοιχεῖα τῆς Β. Μ., μετὰ δὲ τὴν καταστροφὴν τοῦ 1453, περιορίσθη, ἡ τελευταία αὕτη, εἰς τὰ κρυφώγητα ὅπου οἱ σκλάβοι ἐτέλουν τὰ τῆς λατρείας τῶν πρὸς τὸν Θεόν.

Σήμερον εὐλόγως οἱ Εὐρωπαῖοι διεξάγουσιν εὐρυτάτας ἐρεῦνας δια νὰ εὑρουν τὸ κλειδί μετὰ τὸ ὁποῖον θὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἀναγνώσουν τὰ πρὸ τοῦ 1300 σχετικὰ χειρόγραφα. Ἐν γένει δὲ ἡ Β. Μ. ἐμφανίζει σήμερον ζωηρὴν ἠνδιαφερόμεν μεταξὺ τῶν μεγάλων καὶ πολιτισμένων λαῶν τῆς Εὐρώπης.

Δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονοῦμεν οὐδὲ ἡ δυτικὴ ἐκκλησία θεωρεῖ τὴν ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα ὄπλα τῆς εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐνισχύσεως τῶν πιστῶν καὶ τῆς περαιτέρω ἑκπλώσεως τοῦ δόγματός τῆς. Ἡ Β. Μ. διὰ τοὺς συγχρόνους Ἕλληνας ἔχει ὅπως ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τοὺς ἀκολουθῶν λόγους.

α) Διότι ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ μας. Ἡ Β. Μ. εἶναι ἡ Ἐθνικὴ μας μουσικὴ. Εἶναι ἡ λαμπροτέρα ἴσως πνευματικὴ μας ἐκδήλωσις κατὰ τὸν μεσαίωνα. Καὶ ὅπως κάθε λαὸς ἀγωνίζεται διὰ νὰ παραγάγῃ κατὰ νέον καὶ πρωτότυπον καὶ νὰ ἐπιδεικνύῃ αὐτὸ, οὕτω καὶ ἡμεῖς δικαιούμεθα νὰ σεμνυνώμεθα διότι ἐχαρίσαμεν εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον τὸ ἰδανικώτερον μέσον τῆς λατρείας του.

β) Διότι ἡ Β. Μ. συνδέει ὅλους τοὺς Ἕλληνας ψυχικῶς. Ἐνιαία ἡ μουσικὴ αὕτη καὶ ἀμετάβλητος ἐπιδρα εἰς τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς σταθερῶς καὶ ὁμοιοτρόπως ἀναπτύσσει τὴν ψυχικὴν μας συγγένειαν καὶ ἀπεργάζεται δια τὸν χρόνον τὴν αὐστηροτέραν τοῦ λαοῦ μας ἐσωτερικὴν συνεκτικότητα.

γ) Ἡ Β. Μ. διακρίνεται διὰ τὴν τυπικότητά τῆς, τὴν ἀκρίβειάν τῆς, τὴν σταθερότητα τῆς. Θέτει τὴν ἄρετήν τῆς εἰς τὸ ἀμετάβλητον καὶ ἀποκτὰ περιεχόμενον χαρακτηριστικώτατα συντηρητικόν. Δύναται οὕτως ν' ἀποβῇ παράγωγ ἰθνηκὸς ἐκ τῶν σπουδαιότερων.

δ) Ἡ Β. Μ. ἐνσαρκώνει τὴν ἑλληνικὴν παρῆδοσιν. Πνευματικὴ ἐργασία 2000 ἐτῶν συνεχῆς καὶ ἀδιάκοπος γαλουχήσασα ἡμᾶς μετὰ τὰ νάματα τοῦ ἀγνοήτου χριστιανισμοῦ, ὁμιλοῦσα πάντοτε εἰς τὴν συνείδησίν μας καὶ εὐρίσκουσα ἐν αὐτῇ τὴν ζωηροτέραν τῆς ἀπήχησιν, μᾶς πληροφορεῖ περὶ τῆς χθῆς, μᾶς καθορίζει τὴν σήμερον καὶ διαγράφει εὐκρινῶς τὴν αἴγιον.

Καὶ ἐὰν οἱ λαοὶ ζοῦν διὰ τῆς παραδόσεως, δυνά

ΕΘΝΙΚΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ

ΑΙ ΙΕΡΑΙ ΜΟΝΑΙ - ΤΑ ΚΕΙΜΗΛΙΑ
Ἡ ΣΩΤΗΡΙΑ ΑΥΤΩΝ

* Ἄρθρον τοῦ καθηγητοῦ
Κ. Ν. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Τὸν τελευταῖον τοῦτο καιρὸν πολλὰ φροντίδες καταβάλλονται ὑπὲρ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς Τέχνης, ὡς καὶ τῆς ἐν γένει ἠθικῆς ἀνυψώσεως καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἀνασυγκροτήσεως τοῦ ἡμετέρου γένους. Ἐν τῷ μέσῳ τοσούτων βασάνων, ἀναγκαίου ἔπακοῦ λουθήματος τοῦ φρικώδους τούτου πολέμου, ὄσφι εὐρισκόμενοι ἐν εἰρήνῃ μετὰ ποιάς τινας φυλετικῆς, ἐμμονῆς, καὶ τρόπον τινὰ ἀνατάσεως τῶν ψυχῶν, ἐνῶ γύρω ἡμῶν ὄργια τῶν κακῶν ἀνθρώπων ἡ ἀπληστία καὶ ὁ φρικώδης ἀτομισμός, ἐν τῷ μέσῳ, λέγω, τοιούτων βασάνων, ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Πολιτεία μετ' ἀξιοῦσιν γοργότητος προσπαθοῦν οὐ μόνον νὰ συγκρατήσων, ἀλλὰ καὶ νὰ δημιουργήσων ὅ,τι νέον καὶ κατ' αὐτοὺς χρήσιμον πρὸς τὴν τοιαύτην ψυχικὴν, ἠθικὴν, καλλιτεχνικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀνασυγκρότησιν.

Οὕτω ἐκ τῆς πλευρᾶς τῆς καλλιτεχνικῆς ἰδρῶνται νέα καλλιτεχνικὰ Σχολαί, Ἰνστιτοῦτα Βυζαντινολογικά, Ἐθνικὰ Μουσικὰ Ἀκαδημίαι καὶ πᾶν ὅ,τι καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς πολυτέλεια. Ἀπὸ θρησκευτικῆς πλευρᾶς ἡ ἀρμοδιὰ Γενικῆς Διεύθυνσις τῶν Θρησκευμάτων διὰ τῆς ἰδρῶσεως Ἱερατικῶν Ἀκαδημιῶν, κατωτέρων Ἱερατικῶν — Γεωργικῶν Σχολῶν ἀφθόνως ἐπιχορηγοῦμένων, ἐκτὸς τῆς μεσοδοσίας τοῦ κλήρου, καὶ τῶν ἄλλων φιλαλληλικῶν προσπαθειῶν τῶν κατὰ τόπους Ἱερῶν Μητροπόλεων ἐπιδεικνύει ἀξιόμητον προσπάθειαν πρὸς συγκρότησιν, πρὸς συγκράτησιν, πρὸς πρόωπὴν τοῦ θρησκευτικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ πεφωτισμένου χαρακτήρος. Ἄλλ' ἐνῶ τόσα καὶ τόσα ἐπιτελοῦνται ἐλησημονήθησαν τελειῶς αἱ βασικώτεραι τῶν ἑθνικῶν παραδόσεων προϋποθέσεις, αὗται αὗται αἱ θεμελιώδεις τοῦ ἔθνους προσπάθειαι, αἱ θεῖαι καὶ Ἱερὰ Μοναί. Αὗται αἱ τὴν ἑθνικὴν, ἱστορικὴν, καλλιτεχνικὴν, ἀρχαιολογικὴν, καὶ περιουσιακὴν ἐγκλείουσαι ἀξίαν, τελειῶς ἐγκαταλειμμένα βαίνουν πρὸς τὸν μοιραῖον ἀφανισμόν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης πλευρᾶς. Μεγάλαι καὶ Ἱστορικαὶ Μοναὶ διαδραματίσασαι μέγαν ἑθνικὸν, ἱστορικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν ρόλον κατὰ τὸν μακροῖωνα ἡμῶν βίον, μοναὶ περικλείουσαι ἀμυθήτους κινητοὺς καὶ ἀκινήτους θησαυροὺς, χειρόγραφα, Εὐαγγέλια, κειμήλια, λειψανοθήκας, Ἱερὰ φορητὰς εἰκόνας, Ἱερὰ ἀμφία, τοιχογραφίας ἐξαιρετοῦς καὶ τόσα ἄλλα ἡρηλωμένα καὶ ἐγκαταλελειμμένα διαρπάζονται, καταστρέφονται, καίονται καὶ ἀφανίζονται. Ἡ Ἑλλάς διατηρήσασα ἑθνικὴν ἱστορικὴν παράδοσιν ἐν τῇ Τέχνῃ ἐπὶ εἰκοσι περὶπου αἰῶνας, βλέπει ἐαυτὴν φθειρομένην καὶ διασωμένην. Ἐπὶ παραδείγματι τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὸ μέγα τοῦτο ἑθνικὸν καὶ καλλιτεχνικὸν μοναδικὸν ἐν τῷ κόσμῳ συγκρότημα, ἐνῶ ἀντικατροπτίζονται αἱ μεγάλαι τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὕψιστα προσπάθειαι, μένει ἐπὶ τῶν χρόνων ἀνευ τοῦ φυσικοῦ ἐπιτηρητοῦ, τοῦ Γενικοῦ Διοι-

μεθα νὰ θεωρήσωμεν τὴν Βυζαντινὴν μας Μουσικὴν ὡς ἓνα ἀπὸ τοὺς σημαντικωτέρους παράγοντας τῆς ὅλης πνευματικῆς μας ζωῆς.

(Τέλος τοῦ I μέρους)

Σ. ΚΑΥΑΣΚΗΣ

Β. Μ. = Βυζαντινὴ Μουσικὴ.

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Ι. Μονῶν, Ἑνοριακῶν Ναῶν, Δήμων, Κοινοτήτων, Σχολικῶν Βιβλιοθηκῶν Δρχ. 25.000

κητοῦ του μὴ στέρξαντος νὰ ταλαιπωρηθῇ ἀλλ' ἐν τούτοις μισθοδοτούμενου!

Ἅγιοι Ἱεραὶ κοιτίδες ὁμοίως ἔχουν ἐγκαταλειφθῆ μὴ δυνάμεναι μόναι νὰ συγκρατηθοῦν.

Θὰ ἔπρεπε καὶ περὶ τούτων νὰ ληφθῇ ἀνάλογος μέριμνα δι' ἐδικῆς ὑπηρεσίας ἐν τῷ ΟΔΕΠ, ἂν μὴ τι ἄλλο τοῦλάχιστον, πρὸς διατήρησιν τῆς κινητῆς περιουσίας καὶ κειμηλίων, ὧν τὴν ἀξίαν κρίνομεν σήμερον ἀνυπολόγιστον. Ἄραγε οἱ θησαυροὶ οὗτοι δὲν ἀποτελοῦν, κατὰ τεκμήριον, περιουσίαν αὐτοῦ τούτου τοῦ ΟΔΕΠ, ἢ γενικώτερον τῶν Ἱ. Μονῶν καὶ τοῦ Ἔθνους. Καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ὑπέβαλον σχετικὸν ὑπόμνημα καὶ γενικὸν σχέδιον νόμου, ἀλλ' ὁ καιρὸς ἐθεωρήθη οὐχὶ εὐθετός. Εἶθε αἱ ἐλάχισται αὐταὶ ὑποδείξεις μου νὰ κινήσουν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀρμοδίων πρὸς λήψιν ἀναγκαίου μέτρου, εἴτε πρὸς καθιέρωσιν ἐδικοῦ θεσμοῦ πρὸς παρακοῦ λούθησιν δι' ἐδικῶν προσώπων, τῶν θησαυρῶν τούτων, εἴτε διὰ καταγραφῆς, συμβατικῆς ἐκτιμῆσεως καὶ συντηρήσεως τῶν θησαυρῶν τῶν Ἱερῶν Μονῶν.

Οἱ ἀρμόδιοι, νομίζω, ὑπέχουν εὐθύνην τινὰ ἔναντι τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ δια τὴν διατήρησιν τῶν θησαυρῶν τούτων. Αἱ τυχόν ἀντιρρήσεις περὶ μὴ εὐθέτου καιροῦ, ἢ τοῦ ἀδυνάτου λόγῳ τοῦ πολέμου, ἐνῶ ἐκ παραλλήλου δημιουργοῦνται ἄλλαι προσπάθειαι Ἰνστιτούτων, αἱ τυχόν ἀντιρρήσεις δὲν δύνανται νὰ εὐσταθῶσιν. Ἄς ὀρισθοῦν ὀρισμένοι ἐδικοί ἐπιστήμονες εἴτε δι' ἀποσπάσεως, εἴτε ἄλλως πῶς πρὸς τὴν τοιαύτην ἐργασίαν, κατ' ἀρχὴν προπαρασκευαστικὴν ἐκ τῶν ἀρχείων, ἢ καὶ δημιουργίαν ἀρχείων, καὶ τὴν μετέπειτα ἐξ αὐτοψίας συντήρησιν, καὶ τότε ἔάν αὐταὶ ἀστοχήσουν θὰ βαρύνει μόνον αὐτοὺς ἢ εὐθύνη ἔναντι τοῦ Ἔθνους.

Ν. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΟΥ κ ΒΕΚΙΑΡΕΛΛΗ

Ὁ κ. Βεκιαρέλλης ἐκλεκτός συνεργάτης τοῦ περιοδικοῦ μας ἀπήθυσεν ἐπιστολὴν δι' ἣς ἐτόνισεν ὅτι δὲν ἔχει καμμίαν διάθεσιν νὰ ἔλθῃ ἀπὸ τῶν στηλῶν μας εἰς ἀντεγκλήσεις μὲ τὸν κ. Φ. Κόντογλου διὰ τὸ ζήτημα τοῦ ἐκφυλισμοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μας μουσικῆς μὲ τὸ ὅποιον ἀσχολεῖται τριάντα καὶ πλέον χρόνια.

ΝΑ ΔΟΘῆ ἘΝΑ ΤΕΛΟΣ

Πρέπει νὰ δοθῇ ἕνα τέλος εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν ἐπιτρόπων ὅτι πρέπει νὰ ἀποταμιεύουν εἰς βάρος τῆς μισθοδοσίας τῶν ἐφημερίων καὶ τοῦ προσωπικοῦ τῶν Ἱ. Ναῶν καὶ τέρμα εἰς τὴν ἀντίληψιν τῆς ἀποζημιώσεως εἶναι μόνον ἀρμόδιον νὰ δώσῃ τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον.

ΤΟ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΒΗΜΑ»

Τὸ «Ἐκκλησιαστικὸν Βῆμα» κυκλοφορεῖ διὰ τοῦ Πρακτορείου τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου καὶ ἀποστέλλεται εἰς τοὺς πληρῶνοντας τὴν συνδρομὴν τῶν ταχυδρομικῶν.

Ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν θὰ τεθῶσιν εἰς κυκλοφορίαν βιβλιοδετημένοι τόμοι τοῦ «Ἐκκλ. Βήματος» τοῦ παρελθόντος ἔτους.

Ὅσοι ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν ἐπιθυμοῦσιν νὰ ἔξασφαλίσωσιν τὸν τόμον τοὺς ἄς γράψουν ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ «Ἐκκλησιαστικὸν Βῆμα».

Ἐκαστὸς τόμος θὰ πωλεῖται πρὸς δρχ. ἑκατὸν χιλιάδας.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Οἱ βουβρόπληκτοι ἐφημέριοι τοῦ Πειραιῶς, κατέφυγον εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. διὰ τὴν ἑκτακτὸν οἰκονομικὴν τῶν ἐνίσχυσιν. Καὶ τὸ Τ.Α.Κ.Ε. χάρις εἰς ἔγκαιρον πρόβλεψιν κατέστη δυνατόν νὰ ἀνακουφίσῃ τοὺς μετόχους του καὶ ἀνά ἕν ἑκατομμύριον ἐδόθη εἰς ἕκαστον ἐφημέριον τοῦ Πειραιῶς. Τὸ ποσὸν τοῦτο βεβαίως εἶναι ἀνεπαρκές διὰ νὰ καλύψῃ τὰς πραγματικὰς ἀνάγκας τῶν ἐφημερίων τῆς γείτονος. Πρὸς ἄμεσον ἀντιμετώπισιν τῶν καθημερινῶν ἀναγκῶν εἶναι ἐπ' ἀνάγκης νὰ ληφθῶσιν σοβαρώτερα μέτρα καὶ δὴ οἱ ἐφημέριοι τῶν Ἀθηνῶν νὰ δεχθῶσιν προσωρινὰ εἰς τοὺς Ναοὺς τῶν ὡς συνεφημερίων τῶν ἐφημερίων τοῦ Πειραιῶς, μέχρις οὗ ἀναλάβῃ κανονικὸν ρυθμὸν ἡ ζωὴ τῆς γείτονος.

Τὸ ζήτημα τῆς βελτιώσεως κατὰ τι τῶν συντάξεων τῶν ἐφημερίων φαίνεται ὅτι, εἰσέρχεται εἰς τὸν ὀριστικὸν δρόμον τῆς διευθετήσεως. Τὸ νομοσχέδιον περὶ ἀξίσεως τῶν πόρων τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. συντάχθη, καὶ ἤδη πρόκειται νὰ γίνῃ νόμος τοῦ Κράτους. Διὰ τοῦ νέου νομοσχεδίου δὲν λήγεται ὀριστικῶς βεβαίως τὸ ζήτημα τῆς ἱκανοποιητικῆς συνταξιοδοτήσεως τῶν ἐφημερίων καὶ ἂν ἀκόμη εἰσπραχθῶσιν ὅλοι οἱ πόροι τοῦ νέου νομοσχεδίου. Δι' αὐτοὺς εἰς καὶ μόνος τρόπος ὑπάρχει, καὶ αὐτὸς εἶναι νὰ ἐκχωρηθῶσιν τὰ ἔσοδα τῶν νέων πόρων εἰς τὸ δημόσιον, καὶ τὸ δημόσιον νὰ καταβάλλῃ τὰς συντάξεις εἰς τοὺς ἐφημερίους κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως καὶ ἐπὶ ἕνα ἔξαμηνον μετ' αὐτὴν. Τότε θὰ δοθῶσιν συντάξεις ἱκαναὶ διὰ νὰ ζήσουν οἱ συνταξιούχοι μας καὶ νὰ μὴ τοὺς βλέπομεν εἰς τὰ πεζοδρόμια νὰ ζητοῦν ἐλεημοσύνην.

Μὲ τὰς νέας τιμὰς ποὺ ἔθεσαν εἰς ἐφαρμογὴν οἱ κηροπλάσται Ἀθηνῶν ἀναγκάζουν τὰ Ἐκκλησιαστικὰ συμβούλια τῶν Ἱ. Ναῶν νὰ αὐξήσουν καὶ πάλιν τὰς τιμὰς τῆς πωλήσεως τοῦ κηροῦ. Εἶναι καιρὸς τῷ Ὑπουργεῖον Ἐπισιτισμοῦ νὰ ἐπέμβῃ, νὰ ἐπέμβῃ δὲ αὐτὴν τὴν φορὰν μὲ μέσα δραστικά. Νὰ προβῇ εἰς δέσμευσιν τῆς τε στεατίνης καὶ τῆς παραφίνης—ἀφοῦ οἱ κ. κ. ἔμποροι ἐπιμένουν—καὶ διὰ διατακτικῶν νὰ χορηγήτῃ τὸ Ὑπουργεῖον τὰ εἶδη ταῦτα, καὶ ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν ἐνὸς ἑκάστου Ἱ. Ναοῦ, διὰ νὰ σταματήσῃ οὕτως ἡ παρατηρούμενη ἀνατίμησις καθ' ἑβδομάδα τοῦ πωλουμένου εἰς τοὺς Ἱ. Ναοὺς κηροῦ ἢ ὅποια ἐμφανίζει τοὺς Ναοὺς μέτεγοντας εἰς τὴν κίνησιν τῶν ἀνατιμήσεων.

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ μεριμνήσῃ διὰ τὴν ἀποστολὴν εἰς τὰ ὑποκαταστήματά της χρημάτων διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ διανομὴ τῶν συμπληρωμάτων μισθοῦ εἰς τοὺς ἐφημερίους ἢ ὅποια ἀπὸ διμήνου καθυστερεῖ. Δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον εἰς βάρος τῶν πτωχῶν ἱερέων νὰ προβάλλωνται πάντοτε δυσκολαί. Πιστεύομεν ὅτι, ἡ Διοίκησις τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς θὰ εὐρῆ δεδουλευμένους τὰς συστάσεις μας καὶ θὰ ἀρῇ τὸ ταχύτερον τοὺς λόγους ποὺ δημιουργοῦν τὰ εἴλογα παράπονα τῶν ἐφημερίων ποὺ ἀπευθύνονται πρὸς τὸ περιοδικὸν μας.

Οἱ ἐφημέριοι ἀποτελοῦν μίαν τάξιν ἢ ὅποια ὑπερπᾶσαν ἄλλην διέρχεται ἡμέρας στερησεῶν καὶ κἄλον εἶναι μὲ περισσοτέραν στοργὴν νὰ λύωνται πάντοτε τὰ ζητήματά των.

Τύπος : Ε. ΤΣΙΝΙΚΑ Σκουλενίου 1—Πλ. Ἀγ. Θεοδώρων

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΒΗΜΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΛΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΚΛΗΡΙΚΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ

Ίδρυτής: Ι. Σ. ΤΡΑΚΑΣ

Τιμή φύλλου Δραχ. 5.000

Γραφεία: Έρμούδου 51

Η ΠΑΝΑΓΙΑ

Του 'Υπουργού της Παιδείας κ. Ν. ΛΟΥΒΑΡΗ

Καθηγητού του Πανεπιστημίου 'Αθηνών

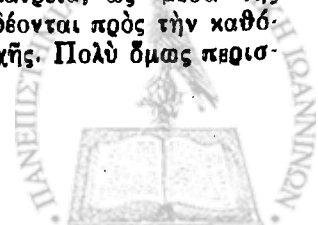
Ἡ ποικιλία πού ἐμφανίζει ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῆς ἀνθρωπότητος, ὀφείλεται εἰς τὴν ἰκανότητα τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως προσαρμοζῆ κατὰ διαφόρους τρόπους τὸ ὅμμα τῆς ψυχῆς του εἰς τὸ μυατῆριον, πού τὸν περιβάλλει. Διὰ τῶν διαφορῶν αὐτῶν ψυχικῶν προσαρμογῶν ἀνοίγονται οἱ διάφοροι ὁρίζοντες, πού ἀποτελοῦν τὴν πραγματικότητα τοῦ ἀνθρώπου, γινώσκονται τὰ διάφορα στρώματα, ἡ ἐνιαία σύνθεσις τῶν ὁκρίων συγκροτεῖ τὴν πραγματικότητα ταύτην, συνειδητοποιοῦνται αἱ διάφοροι λειτουργίαι μέσα εἰς τὸν πολιτισμόν, πού ὅλοι μαζί ἀποτελοῦν τὰς περιοχὰς εἰς τὰς ὁποίας ὁ πολιτισμὸς οὗτος διαιρεῖται.

Ἐκάστη ἀπὸ τὰς προσαρμογὰς αὐτὰς κατευθύνεται εἰς μίαν ὑψίστην καὶ εἰς αὐτὴν μόνον ἰδιόζουσαν ἀξίαν ἢ ὁποία χρησιμεύει τρόπον τινὰ ὡς ἐντελέχεια εἰς τὴν εἰς αὐτὴν ἀντιστοιχοῦσαν σφαῖραν τοῦ πολιτισμοῦ. Ὅλοι μαζί αἱ ἀξίαι αὐταὶ ἀποτελοῦν μίαν ἐνιαίαν καὶ ὀργανικὴν ὁλότητα, τὸν πολιτισμόν ἢ τὸν πνευματικὸν βίον.

Μία ἀπὸ αὐτὰς τὰς προσαρμογὰς εἶνε καὶ ἡ θρησκευτικὴ. Καὶ ὅπως αἱ ἄλλαι, δημιουργεῖ καὶ αὐτὴ ἰδιαιτέρον στρώμα πραγματικότητος, διανοίγει ἰδιαιτέρον ὁρίζοντα ζωῆς, κατευθύνεται εἰς μίαν ἰδιότυπον ὑψίστην ἀξίαν καὶ ἐπιτελεῖ μέσα εἰς τὸν πολιτισμὸν ἰδιαιτέραν λειτουργίαν ἐκ τῆς ὁποίας γεννᾶται ἡ σφαῖρα ἐκείνη τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν καλοῦμεν θρησκείαν. Κοινὴν πρὸς τὴν γινῶσιν καὶ τὴν φιλοσοφίαν, τὴν τέχνην καὶ τὴν ἠθικὴν ἔχει τὴν βασικὴν ὁρπὴν πρὸς ὑπερβασίαν τῶν ὁρίων, τὰ ὁποῖα δεσμεύουν τὴν ψυχὴν μέσα εἰς τὴν στενότητα τῆς ἀτομικότητος καὶ μέσα εἰς τὴν μικρότητα τῆς καθημερινῆς

ζωῆς. Ἄλλ' ἡ ὁρπὴ αὐτὴ κατευθύνεται ὅσον ἀφορᾷ τὴν θρησκείαν πρὸς τὸν ὑπερβατικὸν κόσμον τοῦ πνεύματος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐκπηγάθουν ὅλοι αἱ ἰδανικαὶ τάσεις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον λαμβάνει τὸ φῶς καὶ τὴν δικαιοσύνην του, τὸ νόημα καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ ὁ κόσμος, ἡ ζωὴ καὶ ὁ πολιτισμὸς. Τοιοῦτοτρόπως ἀποβαίνει ἡ θρησκεία ἡ λειτουργία ἐκείνη μέσα εἰς τὴν ψυχὴν μας καὶ μέσα εἰς τὸν πολιτισμόν, ἡ ὁποία παρέχει εἰς αὐτὰ τὸ ἔσχατον νόημά τους διὰ τῆς σχέσεως πού δημιουργεῖ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ἰδεατοῦ ἐκείνου κόσμου τοῦ πνεύματος, τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ. Ἐνεκα τῆς σημασίας αὐτῆς τῆς θρησκείας ἐβεβαίωσεν ὁ φιλόσοφος—ποιητῆς τῶν νεωτέρων χρόνων ὅτι δημιουργικοὶ εἶναι οἱ ἄνθρωποι, μόνον ἐφ' ὅσον εἶναι θρησκευτικοί.

Ἄλλ' ὅπως αἱ ἄλλαι σφαῖραι τοῦ πολιτισμοῦ, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ θρησκεία ἐξαρτᾶται κατὰ τὴν μορφήν της καὶ τὴν ἔκφρασιν ἐκ τοῦ ἰδιοτύπου χαρακτικῆς τῶν λαῶν, ἐκ τοῦ ἰδιόζοντος ἢ θοῦς τῆς ἱστορίας των, ἐκ τῆς ἰδιομορφίας τῆς ψυχικῆς των ὕψης. Διότι ἡ θρησκεία εἶναι κατὰ ῥῶτον λόγον ψυχικὸν γεγονός, σχέσις τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ Ἄνωτερον καὶ τὸ Καθαρώτερον, συναισθηματικὴ ἐξαρτήσεως καὶ ἐλευθερίας, βίωμα ἐξάρσεως καὶ πληρότητος. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἀποβαίνει κτήμα τοῦ ἐθνικοῦ πολιτισμοῦ τῶν λαῶν, ὅπως ἡ τέχνη, καὶ ἔκφρασις τῆς ψυχικῆς των ὕψης. Ἡ διατύπωσις τοῦ δόγματος καὶ ἡ λατρεία, ὡς μέσα τῆς ἐκφράσεως τῆς θρησκείας συνδέονται πρὸς τὴν καθόλου ἔκφρασιν τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς. Πολὺ ὅμως περισ-

σότερον τὰ θρησκευτικά ἔθιμα καὶ αἱ θρησκευτικαὶ δοξασαί, αἱ διηγῆσεις καὶ οἱ θρύλοι, ποῦ ἀπορρέουν κατ' ἀμεσώτερον τρόπον ἀπὸ τὴν δημόδη—εὐσέβειαν, ἡ ὁποία συνοδεύει ὡς βαθὺς τόνος τὰς ἐπισημοὺς μορφὰς τῆς θρησκείας καὶ χρησιμεύει ὡς ἀνεξάντλητος πηγὴ ποιήσεως. Ἄλλ' οὐδαμοῦ ὁ σύνδεσμος μεταξὺ θρησκείας καὶ ἔθιμων, μεταξὺ εὐσεβείας καὶ ψυχικῆς ὑψῆς τοῦ λαοῦ, ἐμφανίζεται τόσο σπινθηρὸς ὅσον εἰς τὸ ἡμέτερον γένος. Ἡ ἱστορία του, ἀρχαία, μέση, νεωτέρα, σημαίνει συγχάνουσιν ἐλατηρίων θρησκευτικῶν καὶ αὐστηρῶς ἔθνικῶν, ἐνότητα ἔθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἰδανικῶν. Διὰ τοῦτο ἡ ἑλληνικὴ θρησκευτικότης φέρει ἐξαιρετικῶς ἐμφανῆ τὴν ἰδιότυπον σφραγίδα τοῦ ἔθνικοῦ χαρακτήρος. Τοῦτο καταφαίνεται καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν καὶ ἐκ τῆς στενῆς καὶ ἐν συγχώσει πρὸς τὰς λοιπὰς ἐκφάνσεις τοῦ χριστιανισμοῦ, ἰδιόμορφου σχέσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Παναγίαν, ἡ πρὸς τὴν ὁποίαν ἀφοσίωσις ἀποτελεῖ ἐν ἀπὸ τὰ κύρια γνωρίσματα τῆς ἑλληνικῆς εὐσεβείας.

Τὰ ἐλατήρια τῆς ἰδιαιτέρας πρὸς τὴν Θεομήτορα νιμῆς ἐκ μέρους τοῦ χριστιανικοῦ καθόλου κόσμου ὑπῆρξαν ποικίλα, ἡ δὲ βαθμιαία ἐξέλιξις αὐτῶν ἐδημιούργησε τὰς διαφόρους φάσεις τῆς σχέσεως τῆς χριστιανικῆς ψυχῆς πρὸς τὴν Παρθένον. Τὸ γενικόν, καθαρῶς καὶ κοινῶς ἀνθρώπινον ἐλατήριον ἐγένετο ἡ τάσις ἐκείνη τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ὅπως διαβλέπη εἰς τὴν παρθενικότητα σύνδεσμον πρὸς τὰς μυστηριώδεις δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι διέπουν τὸ σύμπαν. Ἐντεῦθεν ἡ λατρεία παρθενικῶν θεαινῶν εἰς τοὺς Ἰνδογερμανικοὺς λαοὺς, μία τῶν ὁποίων ἡ πολιοῦχος Ἀθηνᾶ, ἡ θυγάτηρ τοῦ ὑψίστου τῶν θεῶν. Ὡς πρὸς τὴν Μαρίαν εἰδικῶς, συνήργησαν πρὸς τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐλάβειαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν ἀφοσίωσιν καὶ ἄλλο τι κοινῶς ἀνθρώπινον ἐλατήριον, ἡ ἀνάγκη τοῦτέστι τῆς μεσιτείας πρὸς τὸν Θεόν. τοσοῦτον μᾶλλον ὅσον ἀπεκαλύφθη οὗτος διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ὡς ἀπόρριον εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ὡς ἀπόλυτον πνεῦμα ἀναμίκτου τελειότητος. Ποῖον ὄν ἁρμοδιώτερον τῆς Μαρίας πρὸς τοιαύτην μεσιτείαν; Δὲν συνδυάζει εἰς ἑαυτὴν τὴν ἰδιότητα τῆς μητρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν τρυφερότητα καὶ ἐπιείκειαν τῆς γυναικείας καρδίας; Ἡ πίστις εἰς τὴν διὰ τῆς Παρθένου ἐνσάρκωσιν τοῦ Λόγου τοῦ Παντός, ὅστις συνεκράτει τὴν βαθυτέραν νοσταλγίαν τῆς ἀνθρωπότητος, προσετέθη ὡς εἰδικῶς χριστιανικὸν ἐλατήριον ὅπως δημιουργηθῆ κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας ἡ ἰδιόζουσα θέσις τῆς Παναγίας εἰς τὴν καθόλου εὐσέβειαν καὶ ὅλος ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Ἡ Μαρία ὑψώνεται εἰς πάγκαλον πρότυπον ἀγνότητος καὶ ταπεινοφροσύνης καὶ καθίσταται συγχρόνως μεσίτρια μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ Λόγου τοῦ Παντός. Εἶναι εἰς θέσιν νὰ κατανοῇ τοὺς ἀγωνιώδεις πόθους καὶ τὰς βαθεῖας ἀνάγκας τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας καὶ εἶναι ἐν ταύτῃ ἡ Μήτηρ τοῦ Θεοῦ.

Μετὰ τὴν διασαφήνισιν καὶ τὴν ἐμπέδωσιν τοῦ δόγματος καὶ ὑστερον ἀπὸ τὸν νικηφόρον ὑπὲρ αὐτῆς ἐκβάσιν τῶν σχετικῶν πρὸς αὐτὴν θεολογικῶν ἐρίδων ὑψοῦται βαθμηδὸν ἡ Παρθένος ὡς Θεοτόκος

ἀπὸ τῆς παθητικῆς μᾶλλον συμμετοχῆς εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας εἰς αὐτοτελῆ ἀπολυρωτικὸν παρόντα τιμωμένη διὰ τοῦτο καὶ ὡς Σώτειρα τοῦ κόσμου, ὡς χαρακτηρίζει αὐτὴν, συγκεκριαίων τὴν μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Θεολογικῆν διδασκαλίαν, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. Ἐμφανίζεται πλέον ὡς συνεργὸς τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας. Ἡ μνήμη τῆς εἰσάγεται εἰς τὸ ἔργοτολόγιον, ἐνισχύεται ἡ θέσις αὐτῆς εἰς τὴν θεῖαν λειτουργίαν, εἰκόνας ἱεραὶ ἀπεικονίζουσιν αὐτὴν καὶ τὰ σημαντικὰ γεγονότα τοῦ βίου της, ναοὶ ἐγείρονται πρὸς τιμὴν τῆς Πλούσιος συμβολισμὸς δημιουργεῖται περὶ τὴν ἁμωμον μορφήν της, διὰ τοῦ ὁποίου συνδέεται ἡ Θεομήτωρ πρὸς τὴν ὀλην ἱστορίαν τῆς ἀπολυρώσεως, ὡς ἐμφανίζεται αὕτη διὰ τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης. Ἡ ποίησις ἐπιλαμβάνεται αὐτῆς καὶ τῆς σημασίας της. Πλὴν τῶν θαυμασιῶν ὕμνων, οἵτινες ἀνήκουν ἐν μέρει εἰς τὴν προηγούμενην περίοδον, ἀσχολεῖται περὶ αὐτὴν ὄχι μόνον ἡ λυρική καὶ ἡ ἐπική ποίησις, ἀλλὰ καὶ ἡ δραματικὴ διαμορφώουσα δραματικῶς διάφορα ἐπεισόδια τοῦ βίου της.

ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς στρέφεται καὶ ἡ Δύσις μὲ μεγαλεῖτερον ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Θεοῦ. Ποία ἡ σημασία της διὰ τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν τοῦ δυτικοῦ Χριστιανικοῦ καταφαίνεται ἐξ ὅσων λέγει Ἀνσελμος ὁ Κοντοβροηγίας περὶ αὐτῆς: «Ὁ Θεὸς ἐγέννησεν ἐκεῖνον, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένοντο, ἡ Μαρία ἐκεῖνον, δι' οὗ τὰ πάντα ἐσώθησαν» Ἐν τούτοις ἡ Δύσις δεικνύει ἐξ ἀρχῆς τὴν τάσιν, ὅπως ἐκβάλλῃ τὴν Μαρίαν ἀπὸ τὴν ἱεροπρεπῆ μεγαλειότητα τῆς ἑλληνικῆς «κυρίας τῶν ἀγγέλων», καὶ περιορίσῃ αὐτὴν εἰς τὰς ἰδιότητες τῆς Παρθένου, τῆς γυναικὸς καὶ τῆς μητρὸς κατ' ἐξοχὴν. Τοιοῦτοτρόπως δημιουργεῖται τὸ δυνατόν τῆς μεταφυσικῆς λεγομένης ἀγάπης πρὸς τὴν Παρθένον, τὴν ὁποίαν ἀπαντῶμεν τόσο εἰς τοὺς κοσμικοὺς ὅσον καὶ εἰς μοναχικοὺς ἱππότης τῶν μέσων αἰώνων. Ἡ τοιαύτη ἀγάπη πρὸς τὴν Παναγίαν, ὡραῖο ἐκπρόσωποι τῆς ὁποίας ἐχρημάτισαν ὁ ἄγιος Βερνάρδος, Κονράδος ὁ ἐκ Würzburg καὶ Gottfrid ὁ ἐκ Σαλσβούργου καὶ τὴν ὁποίαν, ἠνωμένην μὲ τὴν μυστικίζουσαν ἰδέαν τῆς γεννήσεως τοῦ Θεοῦ ἐντὸς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ μὲ τὴν θρησκευτικὴν εὐλάβειαν πρὸς τὴν γυναῖκα, ποῦ χαρακτηρίζει τοὺς Τεῦτονας, ἐμφανίζει ἐν τρυφερωτάτῃ μορφῇ ὁ περίφημος μυστικὸς Σούσων, συνέβαλε μεγάλως εἰς τὴν ἐξύψωσιν τῆς γυναικὸς καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ εἶδους ἐκείνου τῆς ψυχικῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν δύο φύλων, διὰ τοῦ ὁποίου ἐξηγγελισθῆ καὶ συνεπληρώθη ἡ προχριστιανικὴ καὶ ἡ καθόλου εἰδωλολατρικὴ αὐτῆς μορφή. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἀπέβη ἡ ἀγάπη δημιουργική. Παράδειγμα ἐν ἑκ τῶν πολλῶν, τὸ ὡραιότατον, ὁ Δάντης, τοῦ ὁποίου οὔτε τὸ ἔργον οὔτε τὸ εἶδος τῆς σχέσεως πρὸς τὴν Βασιλίαν εἶναι νοητὰ χωρὶς τὴν μεταφυσικὴν ἐκείνην ἀγάπην εἶναι χρόνον του πρὸς τὴν Μαρίαν. Ἀντίδροσιν κατὰ τοῦ τοιοῦτου χαρακτῆρος τοῦ συναισθήματος σημαίνει ἡ Μαρσιολογία τῆς σχολαστικῆς θεολογίας καὶ ὁ μυστικισμὸς, ὅστις εἰς μὲν τὴν Παρθένον διαβλέπει τὸ σύμβολον τῆς τὸν

Θεὸν δεχομένης καὶ τὸν Θεὸν τικτούσης ψυχῆς, εἰς τὴν ὑπὸ τὸν σταυρὸν πινοῦσαν μητέρα σέβεται τὸ σύμβολον τῆς ἐν ταπεινοφροσύνῃ πασχούσης ψυχῆς.

Ἡ ὑψηλὴ ὄσον καὶ ποικίλη θέσις αὕτη τῆς Μαρίας εἰς τὴν εὐσέβειαν τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν ἀντικατοπτρίζεται εἰς τὰς ποικιλομόρφους ἐκφράσεις, τὰς ὁποίας ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς πιστούς. Εἰς τοὺς ὕμνους καὶ τὴν ποίησιν καθόλου, εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν γλυπτικὴν, εἰς τὰς εἰρωτὰς καὶ τοὺς εἰς τὴν Παρθένον ἀφιερωμένους ναοὺς, εἰς τὰ ἐπώνυμα ἱπποτικὰ καὶ μοναχικὰ τάγματα, μερικὰ τῶν ὁποίων ἀνέπτυξαν ἐν ὀνόματι αὐτῆς θανμαστὴν, κοινωνικὴν καὶ φιλανθρωπικὴν δράσιν, εἰς τὰ θαύματα, ποὺ ἀποδίδονται εἰς αὐτὴν, εἰς τοὺς θρόλους, ποὺ πλαίσιόνουν τὴν μορφήν τῆς δίκην διυτέρου φωτιστεφάνου ἀντανακλῶντος τὴν εὐσέβειαν τοῦ λαοῦ. Διότι ἀληθῶς τὰ τελευταῖα ταῦτα μᾶς μεταφέρουν εἰς τὴν δημώδη εὐσέβειαν, ἣ ὅποια δὲν εἶναι παρὰ ἀνταύγεια τῆς ἐπιστήμου διδασκαλίας συμμορφωμένη πρὸς τοὺς νόμους, ποὺ διέπουν τὴν δημιουργίαν τῆς ψυχῆς τοῦ συνόλου. Μέσα εἰς τὴν δημώδη αὐτὴν εὐσέβειαν, μέσα εἰς τὴν αἰτὴν καὶ ἀπείριστον πίστιν τοῦ λαοῦ καταλαμβάνει ἡ Παναγία ὅλας ἰδιάζουσας θέσεις. Γεραίρεται ὡς ἐνσάρκωσις τῆς θείας ἀγαθότητος καὶ μελιχίωτος καὶ ὡς πρόθυμος συναγωγὸς εἰς πᾶσαν σωματικὴν καὶ ψυχικὴν ἀνάγκην. Οἱ περὶ τὴν Μαρίαν θρόλοι πληθύνονται βαθμηδὸν εἰς τε τὴν Ἀνατολὴν καὶ εἰς τὴν ἐξ αὐτῆς ἐκστρωμένην Δύσιν καὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ Μεσαίωνος κυκλοφοροῦν πλεόντων ἑκατὸν θρυλικῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται ὑπὸ ποικίλας παραλλαγὰς. Ἐν ἀπὸ τὰ θέματα αὐτὰ καταγόμενον ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς, περιέχει ἤδη ἐν σπέρματι τὸ κεντρικὸν θέμα τοῦ βίου τοῦ Φάουστ, ὅτι εἶνε καὶ ἡ κεντρικὴ ἀφετηρία τῆς ὁμωνύμου τραγωδίας τοῦ μεγάλου ποιητοῦ. Ἡ εὐρωπαϊκὴ καὶ εἰς μεγαλύτερον ἀκρότην βαθμὸν ἡ Βυζαντινὴ ἀγιογραφία τελεῖ καταφανῶς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θεμάτων τούτων τῆς δημώδους εὐσεβείας, ὅπως κατοφανῆς εἶνε αὕτη καὶ εἰς τὴν νεωτέραν ποίησιν, ἣ ὅποια ἀπὸ τοῦ Goethe καὶ τοῦ Novalis μέχρι τοῦ Litienoron αἰ τοῦ Rilke, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, ἔθεσεν τὴν λύραν τῆς εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Παρθένου.

Ἄλλ' ὁ τρόπος ἡδὴ τῆς ἀπεικονίσεως τῆς Θεομῆτορος ἐν Ἀνατολῇ, συγκρινόμενος πρὸς τὴν τεχνιστοπῖαν τῆς Δύσεως, καταδεικνύει τὴν διαφορὰν ὡς πρὸς τὴν δημώδη εὐσέβειαν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας. Μετὰ τὴν εὐσέβειαν αὐτὴν σχετίζεται ἡ σημασία αὐτῆς διὰ τὴν ἐθνικὴν καθόλου ψυχὴν. Ταύτην μαρτυροῦν καὶ ἄλλα πολλὰ, πρὸ πάντων ὅμως ἡ πρὸς αὐτὸν τιμὴ ὡς προστάτιδα καὶ πρόμαχον τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων καὶ τοῦ γένους ὀλοκλήρου καὶ πρὸ τῶν χρόνων τῆς ἀλώσεως καὶ μετ' αὐτοὺς. Ὡς πολιοῦχος τῆς πόλεως προμαχεῖ ἐπανειλημμένως αὐτῆς καὶ σώζει μετὰ αὐτὴν καὶ τὸν μεσαιωνικὸν ἑλλητισμὸν ἀπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν Ἀβάρων, τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἀράβων. Καὶ εἰς αὐτὴν κατευθύνεται ἡ ψυχὴ τοῦ ἔθνους μετὰ τὴν ἀποφράδα ἡμέραν, ἧς κατέλυσε τὴν

Η ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑ ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΩΝ

Πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ νόμου 1107 περὶ μισθοδοσίας ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου τῶν Ἱερῶν Μακεδονίας, Θράκης, Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας ἐξεδόθη καὶ ἐστάλη ἡ κάτωθι Ἐγκύκλιος.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Δ)σις Ἐντελ. Ἐξόδων
Ἀριθ. πρωτ. 10867

Πρὸς Ἄπαντα τὰ Δημόσια Ταμεία τῶν περιφερειῶν Μακεδονίας Ἡπείρου, Θράκης καὶ Θεσσαλίας.

Συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου 1107)44 «περὶ χορηγήσεως ἐπιδόματος εἰς τοὺς ἐφημερίους Μακεδονίας, Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας» ἡ πληρωμὴ τοῦ δι' αὐτοῦ ὀριζομένου μηνιαίου ἐπιδόματος ἐκ δραχμῶν 200.000 θὰ καταβάλλεται βάσει ὀνομαστικῆς καταστάσεως τεθεωρημένης παρὰ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου.

Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ αὐτὸν θέλετε τηρήσει ἴδιον μητρώον τῶν δικαιούχων, ἡ δὲ δαπάνη θὰ βαρύνη τὴν ὑπὸ τὸ κεφάλαιον 27 ἄρθρον 9 τοῦ εἰδικοῦ προμοῦ ἐξόδων τοῦ παρ' ὧ τελοῦμεν Ὑπουργείου ἀναγεγραμμένην πίστωσιν.

Ο Διεθθυντῆς
Ν. ΚΑΝΕΛΛΗΣ

ΣΗΜ. Ε. Β. — Καθ' ἃ πληροφοροῦμεθα ἐλήφθη μέριμνα ὅπως τὸ ἄνω ἐπίδομα καταβάλληται καὶ εἰς τοὺς ἐφημερίους τῶν νήσων συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Κρήτης.

ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν, διὰ τῆς διαβεβαιώσεως, ποὺ εἶναι συγχρόνως διάπυρος πρὸς αὐτὴν ἰκεσία, ὅτι ἡ χριστιανικὴ ἐκείνη αὐτοκρατορία δὲν ἔχαθη διὰ πάντος.

Ἡ πίστις αὕτη τοῦ ἔθνους πρὸς τὴν Μαρίαν εὔρε τὴν κλασικὴν τῆς ἔκφρασιν εἰς τὸν Ἀκάθιστον Ὑμνον πρὸ πάντων, ὁ ὁποῖος ὡς ἱερὸν σύμβολον τοῦ γένους ἐκάλει εἰς συγκινήσεσιν καὶ ἐνίσχυσιν τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοὺς μακροὺς αἰῶνας τῆς δουλείας καὶ ἐνώνει μέχρι σήμερον τὸ εἰσίστοτε παρὸν πρὸς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν δόξαν τοῦ παρελθόντος.

Ἐκεῖ ὑμνεῖται ἡ Θεοτόκος ὡς τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἀσάλευτος πύργος, ἀλλὰ καὶ ὡς τὸ ἀπόρθητον τείχος τῆς βασιλείας, ὡς ἡ δύναμις, διὰ τῆς ὁποίας ἐγείρονται τρόπαια καὶ καταλίπουν οἱ ἐχθροί. Δὲν εἶναι κατὰ ταῦτα ἀτέλη σύμπτωσις ὅτι, κατὰ τὴν ἀρχὴν ἡδὴ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ γένους, ἀνευρέθη ἐν Τήνῳ ἡ ἱερὰ εἰκὼν τῆς Μαρίας, διὰ τῆς ὁποίας ὑψώθη ἡ νῆσος εἰς θρησκευτικὸν κέντρον τῶν πανελλήνων. Εἰς αὐτὴν προσήκει νὰ πλέη ἀνά ἑκαστον ἔτος ἱερὰ θεωρία, ὅπως ἄλλοτε εἰς τὴν Δῆλον, ἵνα ἀναγρῶφη εἰς τὴν Ὑπέριμαχον Στρατηγὸν τὰ Νικητήρα ὡς εὐχαριστία σύμπαντος τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Ν. Ι. ΛΟΥΒΑΡΙΣ.

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

Η " ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ , ,

*Άρθρον τοῦ Σεβ. Μ. Θεσσαλιώτιδος κ. ΙΕΖΕΚΙΗΑ

Ἐπληρώθησαν ἡ ἐκδοσις τοῦ ἐπισήμου ὄργανου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Ἐκκλησία» κυκλοφορήσαντος τοῦ τεύχους τῆς 1ης Φεβρουαρίου, ὅπερ περιοδικὸν εἶχεν διακόψει ἀπὸ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1942. Λυπηρὸν ὅτι δὲν εὐρέθη ἕνας κληρικὸς ἢ τοῦλάχιστον ἕνας Θεολόγος, ἵνα διευθύνῃ τὸ ἐπίσημον δημοσιογραφικὸν ὄργανον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ἤδη διευθύνοντος ὄντος ἐκ τῶν καλλιτέρων δημοσιογράφων καὶ ἐξαιρετικῶν ἀνθρώπων, οὐχὶ ὅμως Θεολόγου καὶ ὡς ἐκ τούτου μὴ ἔχοντος ψυχικὴν ἔνωσιν μὲ τὸ περιοδικὸν τὸ ὁποῖον διευθύνει. Ἄν ὑπῆρχε τοιαύτη ἡ «Ἐκκλησία» δὲν θὰ διέκοπτεν ἐπὶ 16 μῆνας τὴν ἐκδοσιν, ὡς δὲν διέκοψαν τὰ Ἐκκλησιαστικὰ περιοδικὰ «Ζωή», «Ἀκτίνες», «Ἐκκλησιαστικὸν Βῆμα» καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς». Ἀναμφιβόλως ἡ διακοπὴ τοῦ ἐπισήμου ὄργα-
νου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου βαρύνει τὴν Συνοδικήν, ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ τῆς παρελθούσης Συνοδικῆς περιόδου ἐπιτροπῆν. Οὕτε ἔλλειψις χρηματικῶν κεφαλαίων ὑπῆρχεν ἐφ' ὅσον ὁ Ο. Δ. Ε. Π. εἶχε θέσει εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ περιοδικοῦ τὸ ἐκ τοῦ νόμου χορηγούμενον χρηματικὸν ποσόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐλάμβανε τὸν κόπον νὰ διανύσῃ ἀπόστασιν ὀλίγων βημάτων ὅσον ἀπέχουσι τὰ Γραφεῖα τῆς «Ἐκκλησίας» ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ «Ο. Δ. Ε. Π.» ἐφ' ὅσον ὁ Διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ μὴ ἔχων προσωπικόν, ἰσχυρίζετο, ὅτι αὐτὸς δὲν εἶναι εἰσπρακτὴρ ἵνα εἰσπράξῃ τὰ χρήματα ἀπὸ τὸν Ο. Δ. Ε. Π. Ἄλλ' οὕτε ἔλλειψις χάριτος ἦτο ἀφορμὴ τῆς διακοπῆς ἀφοῦ ὑπῆρχεν χάριτος οὐ μόνον διὰ τὰ ἄλλα Ἐκκλησιαστικὰ περιοδικὰ ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἄλλα περιοδικὰ τοῦ λαοῦ ἅτινα εἰς τοὺς δρόμους καθημερινῶς διαλαλούμενα ἀκούομεν.

Δὲν γνωρίζω εἰς ποῖον ν' ἀποδώσω πρωτοφανῆ ἀβελτηρίαν ὥστε τὸ τελευταῖον φύλλον τοῦ περιοδικοῦ τὸ πρὸ τῆς διακοπῆς ἐκδοθὲν νὰ μείνῃ ἀδιεκπεραίστων, οὐδαμοῦ ἀποσταλὲν ἀλλὰ παραμείναν εἰς σωφροὺς ἐντὸς τοῦ γραφείου τοῦ περιοδικοῦ ἕως οὗτο ἐκλάπησαν τὰ φύλλα ὑπ' ἀγνώστου καὶ ἐπωλήθησαν ὡς χάριτος περιτυλίξεως. Εἶνε φανερόν ὅτι ἡ κατάστασις αὕτη ὀφείλεται ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὸ πολυάσχολον τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου ὅστις εὐλόγως ἔχει στρέψει τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ δυνάμεις εἰς τὰ ἔκτακτα γεγονότα ἅτινα μᾶς ἀπασχολοῦν, καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἔλλειψιν καταλλήλων συνεργατῶν Αὐτοῦ. Ἐπρεπε νὰ ἔλθῃ Συνοδικὸς ἕνας δραστήριος Ἱεράρχης ὁ Μητροπολίτης Γυθείου Χρυσόστομος διὰ νὰ εὐρεθῶσι καὶ χρήματα καὶ χάριτος πρὸς ἐκδοσιν τῆς «Ἐκκλησίας». Δὲν εἶναι ὅμως μυστικόν ὅτι ὁ Διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ διωρίσθη εἰς ἄλλην πλέον προσοδοφόρον θέσιν παραμελήσας τὴν διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ καὶ τὸ κατάντημα ἦτο ἡ διακοπὴ τοῦ ἐπισήμου

ὄργανου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ἐλέχθη δὲ ὅτι συζητεῖται ἀξίωσις ἵνα κατὰ τὸ δεκαεξάμηνον διάστημα τῆς διακοπῆς τοῦ περιοδικοῦ καταβληθῶσιν οἱ μισθοὶ εἰς τὸ προσωπικόν τοῦ περιοδικοῦ ἐφ' ὅσον δὲν ἦτο τοῦτο αἰτία τῆς διακοπῆς, τοῦτο θὰ κρίνῃ βεβαίως ἡ ἐπὶ τοῦ περιοδικοῦ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ. Ἐπρεπε μάλιστα τακτικῶς νὰ ἐκδίδεται καὶ ἡ «Θεολογία» τοῦ καθηγητοῦ κ. Βέλλα ἐπιδείξαντος μεγάλην προθυμίαν διὰ τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς καὶ ὄρεξιν δι' ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν.

Εἰς τὰ ἐκδιδόμενα τεύχη τῆς «Ἐκκλησίας» ἀναδημοσιεύονται οἱ διάφοροι Ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι οἵτινες ὅμως ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ δημοσιευθῶσιν εἰς τόμον μετὰ τῶν διαφόρων ἐγκυκλίων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀφ' ἧς διεκόπη ἡ ἐκδοσις αὕτη δηλ. ἀπὸ τοῦ 1901, ὅτε ἐξεδόθη ἡ συλλογὴ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιμ. Στεφ. Γιαννοπούλου.

Εἶναι λυπηρὸν ὅτι ὁ μακαρίτης Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος ὑπὸ ματίας κατεχόμενος εἰς τὸ νὰ γράφῃ καὶ νὰ ἐκδίδῃ, ἴδιον ἔχων τυπογραφεῖον οὐχὶ μόνον ἠμέλησεν τὸ ἀπαραίτητον αὐτὸ ἔργον ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀπεσπάρθη εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον πρὸς τακτοποίησιν τοῦ ἀρχείου ἐξαιρετος Θεολόγος ὁ καθηγητὴς κ. Μπόνης ἐπερωτήθη ὑφ' ἡμῶν κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἂν πρόκειται ὁ κ. Μπόνης τακτοποιῶν τὸ Ἀρχεῖον νὰ καταρτίσῃ πρὸς ἐκδοσιν συλλογὴν τῶν ἐγκυκλίων καὶ τῶν νόμων συνηχίων τὸ ἔργον τοῦ μακαρίτου Γιαννοπούλου, ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τοῦτο ἂν καὶ ἐξεφράσθη τοιαύτη Συνοδικὴ εὐχή. Ἐκτοτε ἀπὸ τοῦ 1901 αἱ ἐγκυκλίαι καὶ οἱ νόμοι εἰ ἀναφερόμενοι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν σποράδην δημοσιεύονται καὶ δὲν εἶναι εὐχρηστοί.

Εἰς τὴν «Ἐκκλησίαν» μετὰ τῶν ἄλλων δημοσιευμένων Ἐκκλησιαστικῶν νόμων ἀιένγωμεν καὶ τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 1990]1942 Ν. Δ. περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 2169]1940 Ἀναγκ. Νόμου περὶ Ἀποστολικῆς Διακονίας. Εἰσηγητὴς τοῦ θεσμοῦ τούτου ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ μὲ ὀνομασίαν «Ἐσωτερικὴ Ἱεραποστολή» τὸ πρῶτον ἦτο ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σύρου πολυετίαν διαμείνας ἐν Ἀμερικῇ καὶ νομίζων ὅτι τὰ ἐκεῖ καλῶς ἔχοντα δύναται νὰ μεταφυτευθῶσι καὶ ἐνταῦθα, πρόθεσιν ὅμως ἀγαθὴν ἔχων. Ἀντετάχθημεν κατὰ τοῦ ὀφθελίου τούτου θεσμοῦ σφοδρότατα ὑλοστηρίζοντες ὅτι ἔσωτερικὸς Ἱεραπόστολος εἰς ἐκάστην Μητροπόλιν οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ εἶναι ἢ ὁ οἰκτιος Μητροπολίτης ἔχων τὸ Ἐπιτελεῖον τοῦ ἀπὸ τὸν Ἱεροκλήρικα τὸν Πρωτοσύγκελλον καὶ τοὺς Ἱερεῖς του, Συνοδικὸς

Σύνεδρος τότε τυγχάνων. Ἐπικολούθησε κατόπιν ἡ συνέλευσις τῆς Ἱεραρχίας ἣτις ἐνέκρινεν τὸν θεσμόν μὲ ἄλλο ὄνομα «Ἀποστολικὴ Διακονία» καὶ διὰ δημοσιευθέντος Ἀναγκ. Νόμου ὑπ' ἀριθμ. 41]1936 συνεστήθη Ἐκκλησιαστικὸς ὀργανισμὸς ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος». Ὁ Νόμος οὗτος τροποποιηθεὶς διὰ τοῦ Ἀναγκ. Νόμου 2169]1939, ὅστις ὠριζε τοὺς σκοποὺς τοῦ Ἰδρύματος ἀφοῦ ὡς ἀναγράφει ἡ εἰσηγητικὴ ἐκθεσις «διετυποῦντο μετ' ἀσφαλείας καὶ συγχίσεως οἱ ἐπιδιωκόμενοι σκοποὶ ἐν τῷ πρώτῳ νόμῳ». Ὁρίζονται λοιπὸν ὡς σκοποὶ τοῦ Ἰδρύματος Α) ἡ συστηματικὴ ὀργάνωσις τοῦ Θεοῦ κηρύγματος. Β) ὁ καταρτισμὸς κατηχητῶν καὶ ἡ ὀργάνωσις κατηχητικῶν Σχολείων, Γ) ἡ διὰ παντὸς μέσου ἐνίσχυσις τοῦ Ὁρθοδόξου φρονήματος, Δ) ὁ καταρτισμὸς Πνευματικῶν.

Ἐπὶ ὀκταετίαν λειτουργῶν ὁ ὀργανισμὸς οὗτος βεβαίως οὐδένα τῶν ὡς ἄνω σκοπῶν ἐξεπλήρωσε πλὴν ὠφελίμων τινῶν ἐκδόσεων. Θὰ ἦτο καλὸν νὰ ἔμην θάνομεν πόσα χρήματα ἔλαβον οἱ διατελέσαντες μέλη τῶν διαφόρων διοικητικῶν συμβουλίων ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ὁργανισμοῦ οἱ καταδεχόμενοι νὰ συνεδριάξωσιν ἐπὶ ὀλόκληρον θετίαν ἐπ' ἀμοιβῇ χωρὶς οὐδὲν νὰ πράττωσιν. Ἐπειδὴ εἰς τὸν Ὁργανισμὸν τοῦτον ὑπηρετοῦσιν 6 μόνιμοι ὑπάλληλοι φθάνοντες τὸν βαθμὸν τμηματάρχου καὶ δύο ἔκτακτοι οὐδὲν ἀπολύτως πράττοντες καὶ δὲν φθάνουν τὰ σημερινὰ ἔσοδα δι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ δημοσιευθῇ ὁ νέος ὑπ' ἀριθμ. 1990 νόμος ὅστις αὐξάνει τὸ τέλος εἰς τὰς ἀδείας γάμων ἀπὸ δραχμᾶς 25 εἰς δραχμᾶς 300 καὶ τὴν μίαν δραχμὴν μηνιαίως ἐκ τῶν μισθοδοτουμένων ὑπὸ Ναῶν Μονῶν Τ. Α. Κ. Ε. καὶ Ο. Δ. Ε. Π. εἰς 50 δραχμᾶς. Ποῖαι εἶναι αἱ εἱρήσιοι εἰσπράξεις ἐξ ἐκάστης Μητροπόλεως τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας δὲν εἶναι γνωστὸν διότι οὐδέποτε ἐδημοσιεύθη ἰσολογισμὸς. Ἐκεῖνο τὸ ὅλον βλέπομεν ἐκ τοῦ δημοσιευμένου νόμου εἶναι αὐξήσις τῶν ἐσόδων καὶ αὐξήσις τῶν ἐσόδων διὰ φορολογίας.

Κατὰ τὴν Συνοδικὴν περίοδον 1941 τυγχάνων Συνοδικὸς Σύνεδρος ἐπερώτησα τὸν Μακαρ. Ἀρχιεπίσκοπον ποῖα τὰ πεπραγμένα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς (1936) καὶ ἂν θὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ φορολογία τοῦ λαοῦ πρὸς συντήρησιν ἀργομισθῶν. Ὁ Μακ. ἀπαντῶν ἐζήτησε πίστωσιν χρόνου ἵνα μελετήσῃ τὰ τῆς Ἀπ. Διακονίας καὶ ἀνακοινώσῃ εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τὰς ἀπεφάσεις του. Ἐν τούτοις ἐδημοσιεύθη τὸ ὡς ἄνω 1990]1942 Ν. Δ. αὐξίον τὴν φορολογίαν.

Καθ' ἣν στιγμήν δὲν ἐπετεύχθη εἰσέει ἡ αὐξήσις τῶν πόρων τοῦ Ταμείου τῶν Συντάξεων τῶν Ἱερῶν καὶ λαμβάνουσιν ἱερεῖς ἐκγρησάντες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας ὡς σύνταξιν δραχμᾶς 15.000 μηνιαίως, δημοσιεύονται νόμοι πρὸς αὐξήσιν τῆς φορολογίας διὰ τὴν ὑπαρξίν θνησιγενεῶς Ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τὴν συντήρησιν ἀργομισθῶν.

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία ἐκθέτει τὴν ὑπόληψιν

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΑΖΕΙ!!!

Ἐξω χαρὰ Θεοῦ, λιακάδα, ἀπὸ κείνες τὶς μέρες πού σὲ πληροῦν εὐτυχία.

Ἀπαλότητα, καλωσύνη, χαρὰ ἐπὶ τὰ μάτια τῶν ἀθρώπων, κάποια ἀνάπαυσις ἀνάμεσα στὸ βαρὺ χεῖμα καὶ κεῖ μέσα στὸ βάθος τοῦ γραφείου ἐνὸς δρομέου πού δὲν τὸν βλέπει ὁ ἥλιος τὸ συμβούλιο συνεδριάζει.

Ἦλθαν σκυφοί, μίξερ, με «σκοτίσις ὄψεις» καὶ ὅπως μῆτε τὴ χαρὰ τοῦ ἡλίου δὲ νοιώθουν ἔτσι ἀπόμακρα βρίσκονται κι' ἀπ' τὸν καὺμ τοῦ φτωχοῦ συνταξιούχου. Ἐκεῖνου πού μὲν πραγματικὴ στέρηση, δίνει τὴ κράτησι κάθε μήνα ἀπ' τὸν μισθολῶκα του.

Τὶ λὲν ἤθελα νᾶξερα, στὸ συμβούλιο αὐτὸ καὶ γιατί νᾶναι τόσο καμπουριασμένοι καὶ ἀγέλαστοι. Τὶ εὐθύνες νᾶχουν καὶ τί βιοπαλὴ ἀντιμετωπίζουν καθημερινά. Μὰ εἶναι δικαιολογημένοι. Μόλις καὶ μετὰ βίας ὁ μισθὸς τοῦ δημοσίου ὑπάλληλου καὶ τοῦ ἀνωτάτου ἀκόμα, ἐπαρκεῖ γιὰ τὶς στοιχειώδεις ἀνάγκες τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

Τὸ Συμβούλιο Συνεδριάζει!!! τρία χρόνια τώρα γιὰ νᾶξῆσαι τὶς συντάξεις 1700 ἐφημεριῶν καὶ τρία χρόνια τώρα ἡ μεγαλύτερη σύνταξι δὲν ξεπερνάει τὶς 15 000 δραχ. τὸ μήνα.

Μάταια ὁ ἥλιος ἀγωνίζεται νὰ ξεγλυστορήσῃ μὲς τὸ ἀνήλιο γραφεῖο νὰ τοὺς φωτίσῃ. Μάταιο τὸ βουβὸ παράπονο τοῦ πεινοσμένου γέροντα λευίτη, γιατί τὸ παράπονο κείνου πού ὑποφέρει ἀληθινὰ εἶναι πάντα βουβό, τότε αἰσθάνεσαι μονάχα σὰν βασανίζεσαι βαθεῖα πόσο τὰ λόγια εἶναι φτωχὰ, ἀλανιέται σὰν βαρβιὰ σκιά.

Τὸ Συμβούλιο Συνεδριάζει. Αἱ συντάξεις δὲν μποροῦν ν' αὐξηθοῦν ἀποφαίνεται ψυχρὰ. Πρίζονται πόδια, παραδίνονται τὰ παδιὰ τους στὴ φυματίωση. Ἡ χύτρα εἶναι ἀδειανή, τὸ τζάκι εἶναι ἀβυστὸ σὲ 1700 σπύτια καὶ τὸ Συμβούλιο Συνεδριάζει.

Ἐξω ὁ ἥλιος λούζει στὴν ἀγκάλῃ του τὴ φύση καὶ ἡ γῆ ἀναταράζεται ἀπὸ τὶς ὀρμές τῆς γονιμότητος. Τὸ ξερὸ κλῆμα στὶς ἀγλὲς σκάει τὰ πρώτα φυλλαράκια, ἡ ἀμυγδαλιά ἔδωσε τὴν ἀρχὴ μὲ τὴν ἀνθισμένη τῆς ποδιὰ κι' ὅλα ἀκολουθοῦν ἐπακούοντας τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, μονάχα οἱ ἄνθρωποι μένουσιν μακριὰ, δὲ θέλουσιν ἀκούσθαι τὸ θεῖο τραγοῦδι τῆς Ἀγάπης πού θὰ τοὺς δώσῃ τὴν ἐσωτερικὴν ἀνάστασι καὶ λύτρωσι. Καὶ κεῖ πέρα στὸν Ἁγ. Γιάννη στὸ Κατοπόδι ὁ γέροντ Δαμιανὸς, ἕνας ἀπ' τοὺς λίγους πούχουν ἀπομείνει ἀπὸ τοὺς 1700, μὲ τὴν κάτασπρη γενεὰ καὶ τὰ πρασινισμένα ἀπ' τὴν πολυκαίρια ἄρα συλλογιέται τότε πού πρωτοϊδρύθηκε τὸ ταμεῖο τὴ χαρὰ πού πῆρε σὰν σκεπτόταν, ἂν τόθελε ὁ Θεὸς καὶ ἔφτανε στὰ χρόνια πούναϊ τώρα, τὰ γερατειὰ του ἐξασφαλισμένα. Τώρα ὅλα εἶναι ἀδεια στὸ σπύτι του, ἀδεια ἀκόμα καὶ ἡ θέσι τοῦ παιδιοῦ του πού λιώνει στὴ Σωτηρία καὶ συλλογιέται ὁ γέροντ Δαμιανὸς πῶς αὐριο δὲν θὰ περάσῃ ἀπ' τὸ Ταμεῖο νὰ πάρῃ τὴ σύνταξι του γιατί τὸ λεωφορεῖο μονάχα γιὰ νὰ πάῃ κοσιέζει παραπάνω.

Σ. Ι. Τ.

τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἶναι καιρὸς ἵνα οἱ ὑπάλληλοι, οὐδὲν πταίνοντες ἂν εἶναι ἀργόμισθοι, ἐνσωματωθῶσιν εἰς τὸν Ο.Δ.Ε.Π. καὶ τὸ Τ.Α.Κ.Ε. ὁ δὲ ὀργανισμὸς νὰ διαλυθῇ ὅτε θὰ μένη μόνον ὡς διδασμα δεῖ τὰ ἐν Ἀμερικῇ τελούμενα δὲν εἶναι ὅλα ἐμφυτεύσιμα ἐν Ἑλλάδι. Ἐκτὸς ἐὰν ἡ Ἐκκλησία ἀκολουθῇ τὸ δόγμα «Μὴ θέγετε τὰ κακῶς κείμενα», τοῦ το ὁμοῦ εἶναι πρὸς ζημίαν Αὐτῆς.

† Ο ΘΕΣΣΑΛΩΤΙΔΟΣ ΙΕΖΕΚΙΗΛ

ΑΙ ΕΝ ΧΡΗΣΕΙ ΝΕΚΡΩΣΙΜΟΙ ΣΥΓΧΩΡΗΤΙΚΑΙ ΕΥΧΑΙ

Τοῦ Πανοσ Ἀρχιμ. ΕΜΜ. Ι ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ

Β'.

ΕΝΣΤΑΣΕΩΝ ΕΛΕΓΧΟΣ

Ἡ τυπικὴ ἀκρίβεια γενικώτερον.

Ἡ παραδοθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχαιότητος Τυπικὴ Τάξις τῆς «Νεκρώσιμου Ἀκολουθίας», ἣν εὐρίσκομεν εἰς τὰ γνωστὰ καὶ ἐν χρήσει Εὐχολόγια αἱ ἐξοδιαστικὰς «φυλλάδας», μίαν καὶ μόνην, ἐπὶ τῇ περιστάσει ταύτῃ Συγχωρητικὴν Εὐχὴν γνωρίζει τὴν Εὐχὴν «Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων», (1) καὶ μόνην αὐτὴν καθ' ὅλην τὴν Ἀκολουθίαν, ἥτοι κατὰ τὸ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀποθανόντος Τρισάγιον, κατὰ τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου ἅμα τῷ ἐνταφιασμῷ τελευταῖον Τρισάγιον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διδομένην ἐν τῷ ναῷ συγχώρησιν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου, γράφει ἡ πολιὰ Τυπικὴ Διάταξις, ἐκφωνεῖ ὁ Διάκονος:

«Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεὸς, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου... Ἐπι δεόμεθα ὑπὲρ ἀναπαύσεως τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ...» «Καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐκφωνήσεων τούτων λέγει ὁ πρῶτος τῶν ἱερέων ἢ ὁ ἀρχιερεὺς τὴν Εὐχὴν: «Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων» «μεγαλοφώνως». (2)

Οὐδεμία διακριτικὴ «ἀρχιερατικὴ» Συγχωρητικὴ Εὐχὴ φαίνεται εἰς τὴν ἀπ' αἰώνων Τυπικὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐν προκειμένῳ Τάξει. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ἱεροτελεστικὸν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καθεστὸς, ὄχι μόνον σχετικῶς πρὸς τὴν Νεκρώσιμον Ἀκολουθίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅλα τὰ Μυστήρια: «Ἀρχιερατικὴ Εὐχὴ» καὶ «ἱερατικὴ Εὐχὴ» «Ἀρχιερατικὴ Λειτουργία» καὶ «ἱερατικὴ Λειτουργία» οὐδεμίαν εἶχον ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν. Ἄν ἡ ἱστορία δὲν εἶναι μῦθος, ὁ Μέγας Βασιλεὺς, ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας, ἐτέλει τὴν λειτουργίαν του, ὅπως καὶ σήμερον τελεῖ αὐτὴν ὁ ἀπλευστότατος ἱερεὺς: τὸ αὐτὸ λεκτικὸν καὶ περὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως. Ἐκφωνήσας Λειτουργίας ὅσα καὶ ἡ ἀτὰ τὴν Ἐκφώνησιν τοῦ Τρισάγιου ὕμνου «οἱ τὸν Τρισάγιον ὕμνον διαμέλλομεν» ἀντὶ τῆς στεριότητος καὶ «οἱ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν» εἶναι καινοτομίαι ἰσορηαὶ παρενοχτικοί, οὐχὶ συντελεστικαὶ εἰς τὸν σεβασμὸν τῆς εὐκαταστασίας καὶ τῆς ἱεροτελεστικῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως. Εἶναι λυπηρὸν τὸ ἀδέσποτον, ἀνεξέλεγκτον καὶ ἀχαλίνωτον περὶ τὸ καινοτομεῖν καὶ ἰωτερίζειν, μάλιστα περὶ τὴν τελετουργικὴν τάξιν, καὶ διὰ εἰς τὰς ἡμέρας μας. Ὑψηρῶν πρὸ τινῶν ἐτῶν καθηγητῶν εἰς τὸ ἐν Ἀιερῷ γυμνάσιον, ἔλαβον ποτε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκδράμω, ἐπὶ διδασκαλίᾳ, εἰς χωρίον τι τῆς νήσου. Ἐλειτούργει μόνος ὁ ἱερεὺς, καὶ παρὰ τὴν Τυπικὴν Τάξιν, ὡς καὶ ἐν Ἀθήναις εἶναι «τοῦ συρμοῦ», μετὰ τὴν Μικρὰν Εἰσοδὸν, ὁ ἱερεὺς ἔψαλλεν ἔξω, «ἀρχιερατικῶς τῷ τρόπῳ» ἰστάμενος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ, τὸ «Δεῖτε προσκυνήσω-

μεν». Ἐνῶ δὲ εἰσῆρχετο εἰς τὸ Ἱερόν, οἱ Χοροὶ «τοῦ ἔψαλλον» τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη». Ἐν τῷ Ἱερῷ Βήματι ἦτο, χωρὶς νὰ δώσῃ γνωριμίαν, ὁ διερχόμενος ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας διὰ τοῦ χωρίου μητροπολίτης Πηλουσίου Παρθένιος. Ἐπλησίασα τὸν Ἱερέα, καὶ τοῦ εἶπα: «Μήπως θὰ πῆτε καὶ τὸ Κύριε Κύριε»; ...

Καθ' ὅμοιον ἀναμφιβόλως τρόπον ἐταράχθη ἡ Τάξις τῆς Νεκρώσιμου Ἀκολουθίας. Ἡ ἀρχαία Τυπικὴ Τάξις ἀποκρούει ὡς καινοτομίαν καὶ αὐθαίρεσιν κατ' ἀρχὴν τὴν ἀνάγνωσιν τῶν δύο Εὐχῶν ἐπὶ παντὶ θαιόντι, ἀκολούθως δὲ ὑπὸ μόνου τοῦ ἀρχιερέως, ὡς διατείνονται οἱ ἐνιστάμενοι. Πλήρης εὐχολογικὴ ἰσότης εἶναι καθιερωμένη ἔκταλαι ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων διὰ τῆς Εὐχῆς «Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων».

Ἡ γενέκουσις τῆς παρατυπίας.

Αἱ ἐπίμαχοι Συγχωρητικαὶ Εὐχαὶ «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν» καὶ «Δέσποτα Κύριε» δὲν εἶνε βεβαίως ἀγνωστοὶ εἰς τὴν ἀρχαιότεραν Τυπικὴν Τάξιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἡ χρῆσις ὁμοῦ αὐτῶν δὲν ἦτο εἰς τὰς κηδεῖας ἢ καὶ εἰς τὰ μνημόσυνα, ὡς βλέπομεν σημερινῶν, καὶ ὡς, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ἀπὸ τῶν τετῶν τοῦ προπαρελθόντος καὶ τῶν ἀρχῶν μόλις τοῦ παρελθόντος αἰῶνος παρειδήθη, τίς οἶδε τίνας πρῶτου μεγαλοφύτου καινοτομήσαντος καὶ διαδώσαντος τὴν παρατυπίαν, ἀποβᾶσαν σὺν τῷ χρόνῳ γενικὴν καὶ παγίαν, καὶ δι' οὐχὶ ὑπὸ τὴν ἀποκλειστικὴν μορφήν «ἀρχιερατικῆς» Εὐχῆς, ἀλλὰ Συγχωρητικῆς Εὐχῆς ἐπὶ τῷ θανόντι, ἀσχετῶς ἢ καὶ, ὡς εἶναι φυσικόν, ἐν συναφείᾳ πρὸς τὴν Νεκρώσιμον Ἀκολουθίαν.

Αἱ περὶ δὴν ὁ λόγος δύο Συγχωρητικαὶ Εὐχαὶ εἶναι: «Εὐχαὶ Συγχωρητικαὶ πάσης ἀρᾶς καὶ ἀφορισμοῦ» εἰς τεθνεῶτα, ἀλλ' εἰς ἐκείνον φυσικὰ ἐκ τῶν τεθνεώτων, ὅστις συγκεριμένως, καὶ οὐχὶ ὑποθετικῶς καὶ ἐνδεχομῶνως εὐρσκεῖο ὑπὸ δρομὸν ἀφορισμοῦ ἢ κατάρας. Τὸ Μέγα Εὐχολόγιον σημεῖοι. «Εἰς πᾶσαν ἀρὰν καὶ ἀφορισμὸν εἰς τεθνεῶτα, ἀναγινωσκόμενοι παρ' ἀρχιερέως ἢ ἐξ ἀνάγκης Πνευματικοῦ Πατρός, εἰ οὐ παρῶν ἀρχιερέως». Ἡ φράσις δὲ τῆς Εὐχῆς «εἴτε ὑπὸ κατάραν πατρός ἢ μητρός εἴτε τῷ ἰδίῳ ὀναθέματι ὑπέπεσον ὁ δοῦλος σου οὗτος, εἴτε τινὰ τῶν ἱερομένων παρεπίκρανε, καὶ παρ' αὐτοῦ δεσμὸν ἄλυτον ἐδέξατο, εἴτε ὑπὸ ἀρχιερέως βαρυτάτῳ ἀφορισμῷ περιέπεσε καὶ ἀμελεῖα ἢ ραθυμίᾳ χρησάμενος οὐκ ἔτυχε συγχώρησεως, συγχώρησον αὐτῷ» δὲν εἶναι προτάσεις ὑποθετικαί, σημαίνουσαι «ἂν τύχη καὶ ὑπέπεσον ὁ ἀποθανὼν εἰς τινα τῶν περιστάσεων τούτων τῆς ἀμαρτίας», ἀλλὰ ἰσοῦσιν διὰ πράγματι τὸν ἀποθανόντα βαρύνουσαι τοιαῦται περιπτώσεις ἀμαρτημάτων, οἱ δὲ οἰκείοι του ἢ καὶ ἀτεπαγγέλτως γνωρίζων πρόσωπα καὶ πράγματα ἱερεὺς προσφεύγουσιν εἰς τὸ διὰ τῆς Εὐχῆς ἐκφραζόμενον ἔλεος. Εἰς τὰς περιστάσεις ταύτας ἀμφοτέραι αἱ Συγχωρητικαὶ Εὐχαὶ ἀριστα διατηροῦσι τὸ κύρος των καὶ ἔχουσι τὴν θέσιν των. Ὡς πρὸς τὴν πρώτην Εὐχὴν μάλιστα παραιτηθῶμεν διὰ ἀνεγινώσκοντο κατὰ τὸ ἀπὸ τοῦ θανάτου μέχρι συμπλήρωσεως τριετίας διάστημα ἢ καὶ μετὰ τὴν τριετίαν, «ἂν ὁ νεκρὸς δὲν ἔλυωνεν», ὡς συμβαίνει ἐνίοτε, ὅτε καὶ παρῆται ἀνάγκη ἰσότητος, διότι καὶ μόνον εἰς τοιαύτας στιγμὰς ἔχει τὴν θέσιν τῆς καὶ κύρος ἢ ἀνάγνωσιν τῶν Εὐχῶν, καὶ ὄχι παντοῦ καὶ πάντοτε ὡς οἱ ἀρχιερεῖς στερεοτύπως καὶ κλασικῶς πράττουσιν εὐχόμενοι τὴν διαλύσιν σώματος, ἤδη διαλελυμένου «εἰς τὰ ἔξω ὧν

(1) ΜΕΓΑ ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ, ἀναθεωρηθὲν καὶ διὰ παντοίων σημειώσεων καὶ νέων Εὐχῶν πλουτισθὲν ὑπὸ Νικολάου Π. Παπαδοπούλου, πρωτοπρῶτος σβυτέρου. Ἐν Ἀθῆναις 1927. Σελ. 311.

(2) ΜΙΚΡΟΝ ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ ἢ ΑΓΙΑΣΜΑΤΑΡΙΟΝ ΤΟ ΜΕΓΑ, περιέχον Ἀκολουθίας καὶ Εὐχὰς, ἐκλεχθεῖσας ἐκ τοῦ Μεγάλου Εὐχολογίου, τὰς χρησιμωτέρας τοῖς ἱερεῦσιν. Ἐκδόσις νεωτάτη. Ἀδελφὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἐν Ἀθῆναις σελ. 280—299—304.

συνετέθη» από πεντακοσίων και επέκεινα έτων, ίνα αποφύγωσι την ανάγνωσιν της Εύχης «Ο Θεός των πνευμάτων»

Παρατυπία επί παρατυπία

Τονίζω : κατά την Τυπικήν της Έκκλησίας Τάξιν αι δύο Συγχωρητικά Εύχαι δέν έχουσι την θέσιν των επί παντί άδιακρίτως νεκρω ούδδ προσιδίζουσι μόνω τώ άρχιερεί, ώς τινες «αρχιερατικά Εύχαι». Το άρμοδιότερον παντός άλλου Έκκλησιαστικόν βιβλίον Μέγα Εύχολόγιον γράφει : «Ιστέον ότι αι παρούσαι Εύχαι άναγιώσκονται ούτως : έν μόνω τή Προνομίω άναγιώσκουσι ταύτας μετά καταύξεως πάντες οι μέλλοντες ιερουργείν ιερείς» έν δέ τή Μεγάλη Εισόδω, έξελθόντων των Ιερέων έξω των Κακέλλων μετά των Άγίων, και Ισταμένων, ο άρχιερεύς κλίνας τώ γόυ έκφωνεί ταύτας μεγαλοφώνως μετά καταύξεως και δακρύων μετά δέ τώ τελειώσει αυτίας, άνιστάμενος δέχεται τάς «Άγια». (1) Αναμφίβωως πρόκειται ένταύθα περί λειτουργίας υπέρ του αποθανόντος τελουμένης, και δη, ώς πιστεύω, υπό άραν ή άφορισμόν υπάραντος. Η κατασκευαστική και φιλόνηρωπος αυτή τάξις, δέν γνωρίζω πώς, άργεί αλλά τώ ούσιωδες έν προκειμένω είναι ότι ή Ιστορία και αι πηγαί των Εύχων δεικνύουσιν ότι δέν υπάνθησαν ούτε ώς στοιχεία της Νεκρωσίμου ή Επιμνημόσυνου Άκολουθίας ούτε ώς τελετουργικό διάσημα του άρχιερέως. Η παρεξοδισμός αυτών εις τάς Άκολουθίας ταύτας είναι παρατυπία, και ή άποκλειστικότητα την όποιαν άρει ούσιν οι άνιστάμενοι υπέρ της άναγνώσεως υπό μόνου του Άρχιερέως είναι άλλη παρατυπία «χειρών της πρώτης».

(Έπεται συνέχεια)

Άρχιμ. ΕΜΜΑΝ. Ι. ΚΑΡΠΑΘΙΟΣ

(1) Ίδε και τώ πολύχρηστον λειτουργικόν βιβλίον «ή θεία Λειτουργία», Έκδ. Σαλιβέρου, έπιμελεία Ν. Παπαδοπούλου, πρεσβυτέρου, σελ. 102

(1) ΜΕΓΑ ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΝ, σελ. 167.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ

Έν τώ πανεπιστημιακώ Ναώ της Καπνικαράς κατασκευαστικόν έτελέσθη έτήσιον μνημόσυνον υπέρ άναπαύσεως της ψυχής του καθηγητού του Έκκλησιαστικού Δικαίου έν τή Νομική σχολή του Πανεπιστημίου Άθηνών Κων. Μ. Ράλλη παρισταμένων πολλών καθηγητών του Πανεπιστημίου. Κατά τούτο ο χοροστατών Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος κ. Ίερεμιάη είπε τά εξής :

Ότι ηρώ του των γραμμάτων θεράπωντος έν τώ αϊωνοβίω τούτο Ναώ συνήλθομεν, οι συγγενείς, οι συνάδελφοι, οι φίλοι, ίνα έπιτελώμεν τώ έτήσιον μνημόσυνον. Ο Κωνσταντίνος Ράλλη προήχοχο έξ επιφανούς του Βυζαντινού οικογενείας ήτις ειη άσιευσεν ένταύθα εύθως μετά την άπελευθέρωσιν και ήτις απέδωκε και άποδίδει έξαιρέτους άδρας έν ταις έπιστήμαις και τώ κοινοβουλίω. Ο πατήρ αυτου διαπρεπής νομικός έχων εύπορίαν πλούτου άπέστειλεν εις μέτρον ήλικίας έλθόντα τον νεαρόν έφηβον εις Γερμανίαν, περατώσαντα εκεί τάς τε έγκυκλί

ους σπουδάς της μέσης εκπαιδεύσεως και τας πανεπιστημιακάς έν τή νομική σχολή. Έπανελθών έξ Ευρώπης ανέλαβεν ώς Γενικός Γραμματεύς έν τώ Υπουργείω των Έκκλησιαστικών και της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως, διακριθείς εκεί έν έποχή άκράτου κοινοβουλευτισμού, δια τον προς την Έκκλησίαν σεβισμόν και την προσήλωσιν εις την άκριβή των νόμων έφαρμογήν. Καίτοι δέ ήσχολήθη περί τώ Έκκλησιαστικώ δικαίον γινόμενος Υφηγητής έν τή Νομική Σχολή ήτο έν ταύτοις έγκρατέστατος περί τώ Ρωμαϊκόν και τώ Ποινικόν δικαίον τώ όποια και έδίδαξεν. Έν τή Θεολογική Σχολή δέν υπήρχον έδρα του Κανονικού δικαίου άπαραιτήτου δια τους Κληρικούς και τώ Ποινικόν Δικαίον της Έκκλησίας ήτο άγνωστον εις αυτους. Από των πρώτων πανεπιστημιακών χρόνων ο πολύς Ιερομόναχος και καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεόκλητος Φαρμακίδης ανεζητή την Ποινικην δικονομίαν της Έκκλησίας έν τή Απολογία αυτου. Ο άοίδιμος και φιλόμουσος Άρχιεπίσκοπος Πατρών Κύριλλος ο Χαιρονίδης έγκατέλιπε σοβρόν κληροδότημα προς τον σκοπόν τούτον. Ο έν τή Νομική Σχολή καθηγητής του Έκκλησιαστικού Δικαίου άοίδιμος Ιωάννης Ευταξίας ον έγνωρίσαμεν έξ άνωχος τον λόντα εκ του όλιγοσελίδου έργου περί Ιερατικής έξουσίας και μέχρι σήμερα ως έξαιρέτου έργου θεωρουμένου, και εκ τινων γνωμοδοτήσεων περί τώ Κανονικόν δικαίον οτινες όμως έπέφερον σάλον έν τή Έκκλησία περί άλλα άσχοληθείς άφηκε τώ Έκκλησιαστικόν δικαίον. Και δια τούτο καίτοι κληθείς υπό της Θεολογικής Σχολής ίνα λάβη τώ Χαιρονίδειον έπαθλον άνευ κρίσεως συγγράφων Έκκλησιαστικόν Ποινικόν δικαίον δέν έφάνη πρόθυμος καίτοι ύπεσχήθη. Εκ τούτου ή Θεολογική Σχολή προεκήρυξε χρηματικόν έπαθλον και εισηγούμενου του Ιωάννου Μεσολωρά ως καθηγητού του Πρακτικού κλάδου έβραβεύθη του Κων. Ράλλη τώ πόνημα, και ο συγγραφεύς αναγορευθείς έπίτιμος διδάτωρ της θεολογίας έξελέγη και καθηγητής του Κανονικού δικαίου. Αφού επί διετίαν μαρκαφόρος έδίδαξε μετετέθη εις την Νομικήν Σχολήν ως Καθηγητής του Έκκλησιαστικού Δικαίου αφού έτερος θεολόγος ούτως, είδηκευθείς έν Ευρώπη έγένετο έν τή Θεολογική Σχολή διάδοχος αυτου. Γνώστης των πηγών ήσχολήθη και συνέγραψε πρωτοτύπου μελέτας πολλά τούτων και εις την Ακαδημίαν ής έπίλεκτον μέλος άπετέλη άνακοινώσας. Και έγκαταλείψας τον βίον μάς άφηκεν άνάμνησιν χρηστού πολίτου και σοβαρού έπιστήμονος.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ «ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΙ»

Εις τώ γραφεία του συλλόγου Μενάνδρου 4 ένάστην Δευτέραν, Τετάρτην, Παρασκευήν και Κυριακήν και ώραν 4 1/2 μ. μ. κήρυγμα με έγκριτους όμιλητάς. Η ίδρυσις του Συλλόγου χρονολογείται από του 1905 ή δ' έπωφελής και πολυσχιδής δράσις του όφείλεται κατά τώ πλείστον εις τον άκάματον πρόεδρον κ. Βαρυπομπιάτην. Εκτός των κηρυγμάτων και της φιλανθρωπικής του δράσεως ο Συλλογος έκδίδει άνελλιπώς από του 1910 δεκαπενθήμερον περιοδικόν «Τρεις Ιεράρχαι» και από τώ 1938 τριμηνιαίον τοιούτον τώ «Χριστιανικά Γράμματα».

ΝΟΜΟΣ ὑπ' ἀριθ. 1280

«Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν Νόμων 1238)1938, 671)1943, 819)1943 ὡς καὶ συμπληρώσεως καὶ τροποποιήσεως τῆς Ἐκκλ. Νομοθεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης»

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἀπὸ 7 Ἀπριλίου 1943 Διάγγελμα τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ἀπεφασίσασμεν καὶ διατάσσομεν.

Ἄρθρον 1

Ὁ Μητροπολίτης Κρήτης, Πρόεδρος τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου Κρήτης ἀμβάνει μισθόν, ἐπίδομα, ἀποδοχὰς καὶ ἔξοδα παραστάσεως ἴσας πρὸς τὰς ἐκάστοτε ἀποδοχὰς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, οἱ δὲ λοιποὶ Ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης ἐξομοιοῦνται ὡς πρὸς τὸν μισθόν, λοιπὰς ἀποδοχὰς καὶ ἔξοδα παραστάσεως πρὸς τοὺς Μητροπολίτας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ κατὰ τὰ ἀνωτέρω παρεχόμενα ἔξοδα παραστάσεως καταβάλλονται ὁμοῦ κατὰ τὰ ἐκάστοτε χρονικὰ ὅρια τῶν λοιπῶν ἀποδοχῶν.

Ἄρθρον 2

Εἰς τὸ ἄρθρον μόνον τοῦ Νόμου 819)43 προστίθενται τὰ ἑξῆς :

Ἡ καταβολὴ τῶν ἀποδοχῶν τῶν ἐμπεριστάτων Ἀρχιερέων τῆς Νήσου Κρήτης διαρκούσης τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως ἐνεργεῖται βάσει καταστάσεων θεωρημένων ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Δ/ντοῦ τῶν θρησκευμάτων ἢ τοῦ Δ/ντοῦ τῶν θρησκευμάτων.

Ἄρθρον 3

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολεμικῆς περιόδου καὶ τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν λήξιν αὐτῆς, εἰς ὅς περιπτώσεις ἀπαιτεῖται συμφώνως τοῖς σχετικοῖς νόμοις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης ἀπόφασιν ἢ πρότασιν τῆς Ἱεράς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου Κρήτης, ἐφ' ὅσον δὲν δύναται νὰ συγκληθῇ αὕτη, ἀναπληροῦνται διὰ τῆς ἀποφάσεως ἢ προτάσεως τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης.

Ἄρθρον 4

Ἐν Κρήτῃ δύναται νὰ γίνῃ μετάθεσις Ἐπισκόπων εἰς ἑτέραν Ἐπισκοπὴν τῆς νήσου Κρήτης κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Ἱ. Ἐπαρχιακῆς Συνόδου Κρήτης τῆς συγκαταθέσει δὲ καὶ τῶν οικειῶν Ἐπισκόπων.

Ἴνα Ἐπίσκοπος τις κατασταθῇ εἰς ἑτέραν Ἐπισκοπὴν δεόν νὰ ἔχῃ καὶ συμπληρωμένην πενταετη εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν Ἐπισκόπου.

Ἄρθρον 5

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος ἔρχεται ἀπὸ 1 Νοεμβρίου 1943.

Τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον

ὁ πρόεδρος

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ ΡΑΛΛΗΣ

Τὰ μέλη

17)3)1944—Τεύχος Πρώτων Ἀρ. Φύλ. 58

Τύποις : Ε. ΤΣΙΝΙΚΑ Σκουλερίου 1, Πλ. Ἀγ. Θεοδώρων

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ

Ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως τὰ κάτωθι Διατάγματα καὶ πράξεις πρὸς Δημοσίευσιν.

1) Διάταγμα κατατάξεως εἰς Εἰσηγητὴν Φωκίω-νος Ἀγγελάτου ὑπαλλήλου Ἀποστολικῆς Διακονίας.

2) Διάταγμα προαγωγῆς εἰς τμηματάρχην Β'. Παναγ. Γαλάνη, Γραμματέως Μητροπόλεως Φθιώτιδος.

3) Δ/μα ἰδρύσεως ἰδίας ἐνορίας εἰς Συνοικισμὸν Παλαιάς Ἀλυκῆς Ἱ. Μ. Δημητριάδος.

4) Δ/μα προαγωγῆς εἰς τμηματάρχην Β'. Κυρίλου Ζαχοπούλου, ἐφημερίου Ἁγίας Παρασκευῆς Νέας Σμύρνης.

5) Δ/μα μετατροπῆς ἀνδρώας Ἱ. Μ. Ἐλεούσης, Ἱ. Μ. Ἡλείας εἰς γυναικεῖαν.

6) Δ/μα καταθέσεως Σπ. Καραβία ὑπαλλήλου Ἀποστολικῆς Διακονίας εἰς Εἰσηγητὴν.

7) Δ/μα προαγωγῆς εἰς Τμηματάρχην Α'. Γερασ. Ποταμιάνου, ἐφημερίου Ἁγίου Δημητρίου Ψυρρῆ.

8) Δ/μα ἀναγνωρίσεως τοῦ βαθμοῦ Τμηματάρχου Β' εἰς Κ. Παπαλουκά γραμμ. Ἱ. Συνόδου.

9) Δ/μα ἀναγνωρίσεως τοῦ βαθμοῦ τοῦ Εἰσηγητοῦ εἰς Σπ. Σταθάτον, γραμμ. Ἱ. Συνόδου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΟΡΦΑΝΟΤΡΟΦΕΙΟΝ

Εἰς τὴν διευθύνουσαν ἐπιτροπὴν τοῦ Ἱεροῦ προσκυνήματος «Παναχράντου καὶ Ἀρχαγγέλου» (Πόλης Ἀγορᾶς) ἀποτελουμένην ἀπὸ τὸν ἀρχιμ. Λουκιανὸν Ἀγιοπαυλίτην Πρόεδρον Παντελεήμονα Στεφανῆν Σακελλάριον Γ. Τρίμην Διευθυντὴν Ὑπουργείου Ἐργασίας, Δ. Παπαδημητρίου δικηγόρον Γ. Μπάτσαν ἔμπορον, ὁ Μακαρ. Ἀρχιεπίσκοπος δι' ἐγγράφου ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειαν αὐτοῦ, διὰ τὴν ὑπὲρ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὀρφανοτροφείου Βουλιαγμένης εἰσφορὰν τοῦ Ἱεροῦ Προσκυνήματος ἐκ Δρ. 80.000.000 καὶ 125 ὀκάδων Ἐλαίου.

ΝΕΑΙ ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΙ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προέβει εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν κενῶν Μητροπολιτικῶν ἑδρῶν Θηβῶν καὶ Λεβαδείας καὶ Καρυστίας.

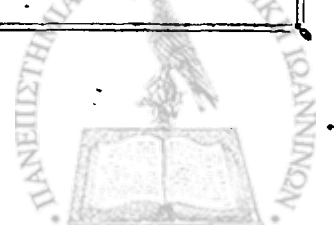
Διὰ τὴν πρώτην ἑδραν ἐξελέγη Μητροπολίτης, ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἱεράς Συνόδου Πολύκαρπος Κουτσουπίδης, διὰ δὲ τὴν δευτέραν ὁ Ἀνανίας Μᾶνος.

Ἡ ΑΥΞΗΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΝ

Πληροφορούμεθα, ὅτι αἱ ὑπὸ τοῦ Τ. Α. Κ. Ε χορηγούμεναι συντάξεις ἀυξάνονται ἀπὸ τῆς 1 Μαρτίου ἔ. ἔ. ὡς ἑξῆς : Διὰ τοὺς ἐν τῇ τάξῃ Διοικήσει Πρωτευούσης συνταξιούχους ἱερεῖς, ἱεροψάλτας καὶ ὄρφανικὰς οἰκογενεῖας ἢ σύνταξις ἀυξάνεται εἰς δραχμὰς 420.000 μηνιαίως· διὰ δὲ τοὺς λοιποὺς συνταξιούχους εἰς δραχμὰς 300.000 μηνιαίως. Ὑπὸ τὰς σημερινὰς ὁμως συνθήκας ἡ τειοσύτη αὐξήσεως δὲν ἐπαρκεῖ οὔτε διὰ τὴν ἀγορὰν μερικῶν δροσμίων ἐλαίου !

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Ἱ. Μονῶν, Ἐνοριακῶν Ναῶν, Δήμων, Κοινοτήτων, Σχολικῶν Βιβλιοθηκῶν Δρχ. 200.000

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΒΗΜΑ

Ίδρυτής : Ι. Σ. ΤΡΑΚΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Γραφεία : Κορνάρου 4

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

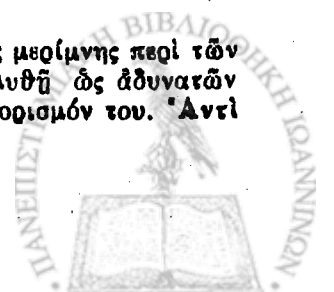
Τοῦ Μητροπολ. Θεσσαλιώτιδος κ. ΙΕΖΕΚΙΗΛ

Ἡ κοινωνικὴ ζωὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα πρέπει νὰ μεταβληθῆ μετὰ τὴν ἀνατολὴν τῆς Θεοδοσίας εἰρήνης. Ὁ ἐργάτης καὶ ὁ ἀγρότης οἱ δύο στυλοβάται τῆς εὐημερίας μιᾶς Κοινωνίας, ἐνὸς ἔθνους πρέπει νὰ ἀπολαμβάνουν τῶν ἀγαθῶν τῶν ἰδρώτων τῶν. Τὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόσδοκον ἐνὸς Κράτους δὲν ἐπιφέρει ἡ εὐημερία οὐδεμιᾶς ἄλλης ἁστικῆς τάξεως, ὅταν αἱ τάξεις τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν ἀνεπαρκῶς ἀπολαμβάνουσι τῶν πρὸς ζωσκήριαν μέσων. Παρηκολουθήσαμεν τὸν τελευταῖον εὐρωπαϊκὸν πόλεμον πέραν τοῦ Σαγγαρίου καὶ διεπιστώσαμεν ὅτι τὸν φόρον τοῦ αἵματος πρὸς τὴν πατρίδα καταβάλλον ἴδιως οἱ ἐργάται καὶ οἱ ἀγρόται. Τὸ κοινωνικὸν ἐπίπεδον τοῦ ἐργάτου καὶ τοῦ ἀγρότου πρέπει νὰ ἐξυψωθῆ καὶ οἱ ὅροι τῆς ζωῆς τῶν πρέπει νὰ βελτιωθοῦν. Ἡ μεγάλη βιομηχανία πρέπει νὰ παρέχῃ εἰς τοὺς ἐργάτας ἀνετον οἴκησιν, ὑγιεινὸν συσσίτιον, ἰατρικὴν περίθαλψιν, ἀνάλογον συναφῆ μόρφωσιν καὶ ψυχαγωγίαν τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν παιδῶν αὐτῶν. Διὰ τὴν καύση ἡ ἀστυφιλία πρέπει εἰς τὸν ἀγρότην νὰ παρέχεται ἀγροτικὴ μόρφωσις καὶ ψυχαγωγία, καλλιεργητικὰ δάνεια, ἀπόλυτος ἰδιοκτησία τοῦτε ἀγροῦ καὶ τοῦ οἴκου καὶ τῶν ἀποτριώνων ζῶων αὐτοῦ, δεῖνα νὰ καταστῶσιν ἀναπαλλοτριώτα. Ἐχω ἴδιαν ἀντίληψιν ὅτι σήμερον ὁ πάσχων ἐργάτης καὶ ἀγρότης ἐξ ἀδηρίτου ἀνάγκης ἐρχόμενοι ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν δυσκόλως εὐρίσκουσι κλίνην νοσηλείας εἰς τὰ Νοσοκομεία Ἀθηνῶν ἐνῶ πλουσιοπαρόχος εὐρίσκουσι οἱ δυνάμενοι νὰ πληρῶσιν τὴν κλίνην. Ἡ διάκρισις αὕτη μεταξὺ πλουσίων καὶ ἀπόρων πρέπει νὰ ἐκλείψῃ. Ἀμφοτέροι εἶναι πλάσματα τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ἐπιτρέπεται ὁ μὲν

πλούσιος ν' ἀποθνήσκῃ εἰς τὴν θαλασσορὴν τοῦ Νοσοκομείου, ὁ δὲ πτωχὸς εἰς τὸν δρόμον ἐγκαταλειψιμῆτος παρὰ πάντων.

Οἱ ἀκτήμονες καλλιεργηταὶ δεόν νὰ καταστῶσιν ἰδιοκτῆται διὰ τῆς ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως τῆς ὑπολειπομένης μεγάλης ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας. Εἰς τοῦτο πρέπει τὸ παράδειγμα νὰ δώσῃ ἡ Ἐκκλησία συντελοῦσα εἰς τὴν εὐημερίαν τῶν ἀγροτῶν οἵτινες προέρχονται ἀπὸ τὸ πλήρωμα Αὐτῆς. Ὑπάρχουσι ἀγροτικαὶ ἐκτάσεις μοναστηριακαὶ ἀκαλλιέργητοι καὶ μάλιστα εἰς τὰ πρόθυρα τῶν Ἀθηνῶν καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἀπέθνησκον ἄνθρωποι εἰς τὰς ὁδοὺς ἐξ ἐλλείψεως ἄρτου χιλιάδες στρεμμάτων τῆς Μονῆς Πεντέλης ἔμενον εἰς ἄγονον ἀνεξεχέρσωτον κατάστασιν ἀκαλλιέργητοι. Καὶ ὅταν καλῶς πράξαντες χωρικοὶ τῶν περιχώρων εἰσῆλθον καὶ ἔσπειραν σίτον πρὸς αὔξησιν τοῦ σπανίζοντος εὐλογημένου ἀροτου κατηγγέλθησαν ἐνῶ ἔπρεπε νὰ τιμωρηθοῦν οἱ ἀμελήσαντες τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Ὅλα τὰ ἀγροτικὰ κτήματα τῆς ρουσσοποιητέας Μοναστηριακῆς περιουσίας τὰ ἐλλειπῶς διαχειριζόμενα ὑπὸ τοῦ Ο. Δ. Ε. Π. πρέπει νὰ δοθῶσιν εἰς τοὺς ἀκτήμονας αὐτοκαλλιέργητάς καθῶς καὶ ὅσα ἀγροτικὰ κτήματα τῆς διατηρητέας περιουσίας τῶν Μονῶν μένουσι ἀκαλλιέργητα. Τὰ κτήματα ταῦτα καθημερινῶς διαρπάσσονται οὐχὶ ὑπὸ τῶν ἀκτημόνων ἀλλὰ ὑπὸ τῶν ἐπιτηδείων.

Ὁ Ο. Δ. Ε. Π., λαμβανομένης μερίμνης περὶ τῶν ὑκαλλήλων αὐτοῦ, πρέπει νὰ διαλυθῆ ὡς ἀδυνατῶν ἀπολύτως νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν προορισμὸν του. Ἄντι

της μεγάλης ταύτης εκδουλεύσεως την οποίαν η 'Εκκλησία θα παράσχη εις την 'Ελληνικήν Κοινωνίαν, η Κυβέρνησις ν' αναλάβη την μισθοδοσίαν απ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ δημοσίου ταμείου τῶν 7 000 ἱερῶν τοῦ Κράτους ὡς καὶ τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν Ἱεροκηρῶν οἵτινες νὰ ἐνσωματωθῶσιν εἰς τὸ πλαίσιον τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων τοὺς δροίους καὶ θὰ συνταξιοδοτῆ τὸ Κράτος κατὰ τὰς κειμένους διατάξεις τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, καταργουμένου τοῦ TAKE καὶ λαμβανομένης μερίμνης περὶ τῶν ὑπαλλήλων αὐτοῦ. Εἰς τὸ δημοσίον ἀντὶ τῆς δαπάνης ταύτης ἡ 'Εκκλησία νὰ ἐκχωρήσῃ καὶ 35 ο)ο ἐκ τῶν ἐσόδων τῶν ἐνοριακῶν ναῶν. Τὴν λύσιν ταύτην ὑποδειχθεῖσαν καὶ ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Θεοσκευμάτων ἀπεδέχθησαν οἱ Κυβερνήσεις Τσολάκογλου καὶ Λογοθετοπούλου ἀλλ' ἐδίστασεν ἡ 'Εκκλησία, καὶ οἱ Μοινασθηριακοὶ ἀγροὶ μένοντες ἀκαλλιέργητοι ἐπιφέρουσι ζημίαν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Οἰκονομίαν καὶ διαρπάζονται ὑπὸ τῶν ἐπιτηδείων οἱ δὲ ἱερεῖς πνυόμενοι κατὰ τὸ πλεῖστον μεταβάλλονται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἱερῶν αὐτῶν καθηκόντων εἰς μαυραγορίτας.

Ἀφοῦ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὀργανωθῶσιν αἱ τάξεις τῆς Ἐλληνικῆς Κοινωνίας λαμβανομένης μερίμνης καὶ διὰ τὴν ἐπάρκειαν τῶν ἐν γένει μισθωτῶν ὑπαλλήλων τότε πᾶς Ἕλληνας πρέπει νὰ κλείσῃ τὴν ἀκοῆς του εἰς τὰ Ἀντιθρησκιακὰ καὶ Ἀντιθρησκευτικὰ κηρύγματα τοῦ ἀθέου ὕλισμου. «Ἡ Πατρίς δὲν ἔχει σύνορα. Ἡ Ἐλληνικὴ σημαία εἶναι κουρελόπανο. Ἡ θρησκεία εἶναι ὄπιον τοῦ λαοῦ. Ἡ οἰκογένεια εἶναι ἐπιπέδον τοῦ ἀτόμου». Ὑπάρχει ἐν τούτοις ἡ ἐνδοξος Ἐλληνικὴ πατρίς ἡ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἀπολαμβάνουσα παγκοσμίως φήμης καὶ ἐκτιμήσεως μετὰ τῶν ἡμερῶν μας. Ἡ ἀναδείξασα τὰ μεγαλύτερα πνεύματα καὶ δημιουργήσασα ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην τὰ μεγαλύτερα Μνημεῖα εἰς ὅλας τὰς τέχνας καὶ τοὺς μεγαλυτέρους συγγραφεῖς αὐτοὺς ἐκείνους οἵτινες διέγνωσαν τὸν Ἄγνωστον Θεόν, τὸν ὁποῖον ἐλάτρευον καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου ὁ Θεσπέσιος Παῦλος ἀπεκάλυψεν ὡς τὸν ἀγνωστὸν ἀληθῆ Θεόν. Ὑπάρχει ἡ Ἐλληνικὴ Πατρίς ἡ βαφεῖται διὰ τοῦ αἵματος τῶν Βασιλέων αὐτῆς τοῦ Κόδρου καὶ τοῦ Παλαιολόγου καὶ ἡ διδάσκουσα τοὺς παῖδας τῶν Ἀθηναίων νὰ μὴ ἐγκαταλείπωσιν τὸν παραστάτην ἐν τῇ μάχῃ ἵνα μὴ ἐλάσσονα τὴν πατρίδα παραδώσωσι, διότι πατὴρ τε καὶ μητὴρ καὶ τῶν ἄλλων προγόνων τιμιώτερον καὶ προσφιλέστερον ἐστὶν ἡ Πατρίς. Ἡ δὲ Ἐλληνικὴ σημαία εἶναι τὸ δραστὸν σύμβολον τῆς ἐνόητος κάθε φυλῆς καὶ Ἔθνους διότι ὡς λέγει ὁ Παῦλος ὁ Θεὸς ἔστησεν τὰ ὁρθόδοξα τῆς κατοικίας παντὸς Ἔθνους ἀνθρώπων, (Πρ. ΙΗ 26), καὶ ἡ εὐημερία τοῦ συνόλου τῆς Πατρίδος συνεπιφέρει καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ ἀτόμου. Ἡ θρησκεία εἶναι ἡ παρήγορος ἐλπίς εἰς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα λύουσα τὰ διὰ τὴν ἐπιστήμην ἅλυστα, ἀνακουφίζουσα τὸ περιβάλλον ἡμᾶς σκότος ὡς λέγει ὁ Γερμανὸς Φιλόσοφος Ἐγγελος (Hegel), εἶναι ἡ Οὐρανοποιουσα τὴν γῆν, ἡ παρέχουσα τὴν βεβαίωσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος προσστατεύεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ καθοδηγεῖ αὐτὸν εἰς τὴν ἐπιτέλειαν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ, ὅπερ ἐπιφέ-

ΦΡΥΑΞΕ ΠΑΛΙ ΣΗΜΕΡΑ . . .

Φρύαξε πάλι σήμερα ἡ κακία σου
ὦ ἀνθρώπινο σκουληκι
κι' ὄχι φαρμακερὴ ἡ μανία σου
τίποτα δὲν θ' ἀφήκει
ἀδάγκωτο, ἀφαρμάκωτο, ὀρθὸ ἢ γερὸ.

Δὲν σοῦ γυρέβω λόγο
Τὸ μῖσος τοῦ ἀποτυχημένου λυσοερό
κατάκρισι καὶ ψόγο
τὰ ξαρματώνει ὅμως σὲ κάθε βῆμα σου
μὴ λησμονῆς θιγῆτέ
πῶς εὐκόλα οἱ θεοὶ σχωροῦν τὸ κρίμα σου
μὰ οἱ ἄνθρωποι ποτέ.

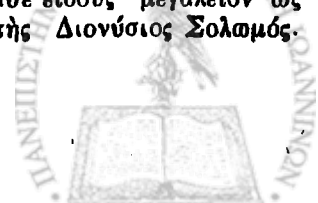
Κ. Μ. ΓΡΑΨΑΣ

Ἀπὸ τὴν κυκλοφοροῦσαν κατ'
αὐτὸς συλλογὴν «Δίχως Μάσκα»

ρεῖ τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν κοινὴν πρόοδον. Διὰ τοῦτο ἔλεγον καὶ οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοι ἡμῶν εἶναι δυνατόν νὰ εὐρεθῶσι πόλεις ἄνευ τοιχῶν, ἄνευ θεάτρων, ἄνευ ἀγορῶν, ἀλλὰ πόλεις ἄνευ θρησκείας οὐδαμοῦ ἠκούσθη νὰ ὑπάρχωσι. Ὁ Θεὸς λοιπὸν εἶναι ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, Κύριος Οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπάρχων, ὁ διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα (Πρ. ΙΗ. 24) ὡς ἐδημηγόρει πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὁ Θεὸς ὄρος Παῦλος. Το Ἐλληνικὸν Γένος διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν πίστεως διεσώθη, διὰ τῆς πίστεως ἀγεννήθη καὶ διὰ τῆς πίστεως προσδοκᾷ τὴν πρόοδον αὐτοῦ.

Πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἡ Οἰκογένεια διότι ἐν αὐτῇ ἡ Ἱερά Ἔστις πέριξ τῆς ὁποίας ἐκφέσται ὁ σεβασμὸς τῶν Γονέων, ἡ θαλπωρὴ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς στοργῆς καὶ τῆς ἀντιπαρητήσεως καὶ τῆς ἀλληλεγγύης μετὰ τῶν μελῶν. Πόσον ἀτυχεῖ λογίζονται οἱ νόθοι ὄσσην ἀνάπτυξιν καὶ ἀνλίβωσιν καὶ οἱ ἐν τοῖς Ὀρφανοτροφείοις ἀνδρούμενοι.

Κατηγοροῦμεθα οἱ Ἕλληνες ὅτι ἔχομεν Ἐθνικὴν τὴν Ὀρθόδοξον Θρησκείαν. Εἶναι τοῦτο ἀληθὲς ἀλλ' ἐπιβαλλόμενον, διότι ὁ Ἐλληνισμὸς ἐξυπηρετήσῃ τὸν Χριστιανισμὸν ἐν τοῖς σπαργάνοις αὐτοῦ ἀφοῦ εἰς τὴν Ἐλληνικὴν γλῶσσαν ἐγράφθησαν αἱ αἰώνιοι ἀλήθειαι. Προῖον τοῦ Ἐλληνικοῦ πνεύματος εἶναι αἱ 7 Μεγάλαι Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι αἱ ἐμπεδώσασαι τὸ πολίτευμα καὶ τὸ δόγμα τῆς ἀρτιπαγοῦς Ἐκκλησίας. Ἡ Ὀρθοδοξία πάλιν εἰς τοὺς μακροὺς εἰναυτοὺς στυγνῆς δουλείας ἔσωσεν τὸν Ἐλληνισμὸν. Ἀναπόσπαστος λοιπὸν δεσμὸς συνδέει τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ὀρθόδοξον Θρησκείαν. Πρέπει νὰ καυχώμεθα ὅτι ἐγεννήθημεν Ἕλληνες διότι εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχει κάθε εἶδους μεγαλεῖον ὡς ἔλεγεν ὁ Ἐθνικὸς ποιητὴς Διονύσιος Σολωμός.

Ο ΑΠ. ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ

Του Μητροπολίτου Κορινθίας κ. ΜΙΧΑΗΛ

Πρὸ δλίγων ἡμερῶν ἐωρτάσαμεν τὴν μνήμην τοῦ γίγαντος τῆς Χριστιανώσεως, τοῦ σκεύους τῆς ἐκλογῆς, τοῦ φωτιστοῦ τῆς Ἑλλάδος μας, τοῦ Ἀπ. Παύλου. Μόνος του ἀγωνιζόμενος, βασανιζόμενος ἀπὸ μακροχρόνιον ἀσθένειαν, ὡς ἐκ περισσοῦ δὲ διηνεκῶς κινδυνεύων, γυμνητεύων, φυλακιζόμενος, κολαφιζόμενος, λιθαζόμενος, ραβδιζόμενος, ὅπως ὁ ἱδιος λέγει εἰς τὴν β' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολήν, κατάρθρωσε νὰ στήσῃ τὸ νικηφόρον λάβαρον τοῦ Ἱ. Χριστοῦ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἐπάλλεων τοῦ ἀρχαίου εἰδωλολατρικοῦ κόσμου, νὰ ἰδρῦσῃ δεκάδας ὁλοκλήρους ἐκκλησιῶν, νὰ συστήσῃ ἑκατοντάδας ὁλοκλήρους χριστιανικῶν κοινοτήτων, νὰ σαγηνεύσῃ εἰς τὰ δίκτυα τοῦ Εὐαγγελίου χιλιάδας ὁλοκλήρους ψυχῶν ἀρπάζων κυριολεκτικῶς οὐτὰς ἀπὸ τὸ παμφάγον στόμα τοῦ ἐχθροῦ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Ἔργον ἱεροποιστικὸν τεράστιον, ἀθλος πνευματικὸς πρωτοφανῆς καὶ μοναδικὸς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος, ἐγγεγραμμά, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο δυνατόν

Ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ, ἀφοῦ ἤκμασε διὰ μέσου τῶν αἰώνων ὅσον οὐδεμία ἄλλη, ὅταν ἐδουλώθη ἐνομίσθη ὅτι ἐκπληρώσασα ἐν τῷ κόσμῳ τὸν προορισμὸν αὐτῆς βαίνει εἰς ἔξαφανισμόν, ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Φοίνικες, ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ ἐν τῇ δουλείᾳ οἱ Ἕλληνες ἀνεγέννησαν διὰ τῆς κλασικῆς Παιδείας τὴν Εὐρώπην καὶ ὅπως ὁ μυθολογούμενος Φοῖνιξ ἀνεγεννήθη ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ἀπέδειξε διὰ τῶν ἀθανάτων ἀγώνων τοῦ 21 πρωτοστατούσης τῆς Ἑκκλησίας ὅτι ὁ Δυναστὴς ὑπεδούλωσε τὸ σῶμα τὸ Ἑλληνικὸν οὐχὶ δὲ καὶ τὸ πνεῦμα Ἀπόδειξις τούτου τὸ χθεσινὸν ἔπος τῆς Ἀλβανίας. Προστατεύσωμεν Ἕλληνας τὴν ἀθάνατον Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μας εἰς τὴν ὁποῖαν μεγάλοι Γερμανοὶ Φιλόσοφοι ὡς ὁ Φίχτης (Fichte), ὁ Σπαγκέριος (Spanger), ὁ Βεντλάντιος (Wendlan), ὁ Ἑρντέρος (Herder) εἰς τὴν σπουδὴν καὶ τὰ φῶτα αὐτῆς ἀπέδωκαν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν ἀκμὴν τῆς σοφῆς Γερμανίας.

Κατόπιν τῆς ἐνδόξου ταύτης διὰ μέσου τῶν αἰώνων σταδιοδρομίας, βόμβοι βυρεῖς ἄς κλείσωσι τὰς ἀκοάς μας εἰς ὅσα κατὰ τῆς Πατρίδος, κατὰ τῆς Θρησκείας, κατὰ τῆς Οἰκογενείας μᾶς διαλαλοῦσι σκαπανεῖς δῆθεν τῶν νέων ἰδεῶν. Ὁ κόσμος οὐδέποτε προήχθη διὰ τῶν βιαίων ἀνατροπῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν συνεισῶν μεταρρυθμίσεων οἵτινες ἀποπελοῦσιν τὴν φυσιολογικὴν ἐξέλιξιν τῆς Κοινωνίας. Ἄς ὁμοιοῦσώμεν οἱ Ἕλληνες ἵνα μὴ τὴν Ἑλλάδα ἐλάσσονα καὶ κατησχήμενην παραδώσωμεν τοῖς ἐπιγιγνομένοις ὡς ὁ Ἐπίδαυρος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ διαιωνίζοντες τὸ ὄνομα μας.

Ὁ Μέγας Θεὸς τῆς Ἑλλάδος ἄς φανῇ βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους.

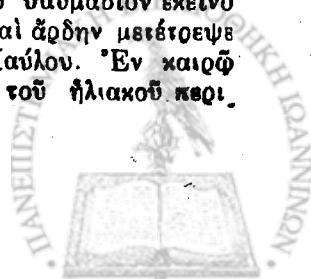
Ὁ Θεσσαλιώτιδος ΙΕΖΕΚΙΗΛ

νὰ πραγματοποιηθῇ ἂν μὴ προηγεῖτο κατὰ ἐξόχως μέγα καὶ ἐξαισιον, τὸ θαῦμα τῆς ἐπιστροφῆς του ἐξωθι τῆς Δαμασκοῦ.

Τὶ ἦτο ὁ Παῦλος πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς του; Ὁ ἴδιος μᾶς δίδει ὁλόκληρον τὸ παρελθὸν του. Εἶχεν ὅλα τὰ ἐξωτερικὰ καὶ κατὰ κόσμον πλεονεκτήματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἤνυχετο νὰ ἔχη ἄνθρωπος τῆς τότε ἐποχῆς. «Εἴ τις δοκεῖ πεποιθῆναι ἐν σαρκὶ ἐγὼ μᾶλλον» λέγει «περιτομῇ δικαίμερος, ἐκ γένους Ἰσραὴλ φυλῆς Βενιαμίν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος... κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἀμεμπτος». Τὰ δὲ φυσικὰ αὐτὰ καὶ ἐπίκτητα πρόνομια καὶ πλεονεκτήματα ἀπέκτησαν λαμπρότητα καὶ στιλβηδόνα ἐτι μεγαλειέταν, ἀφ' ἧς νεαρώτατος ἐμαθήτευσε παρὰ τοὺς πόδας τοῦ περιφήμου νομοδιδασκάλου Γαμαλιὴλ καὶ ἐξεπαδεύθη εἰς ἅλας τὰς λεπτότητας καὶ λεπτομερείας τοῦ νόμου καὶ τῶν παραδόσεων. Μὲ καταγωγὴν δὲ λαμπρὰν, μὲ μόρφωσιν ὑπέροχον, μὲ ἀμεμπτον ζωὴν, μὲ ζῆλον ὑπερβολικὸν ὑπὲρ τῆς πατρώας του θρησκείας, ἀλλὰ καὶ μὲ φανατισμὸν τυφλὸν καὶ μῖσος ἄσβεστον κατὰ τῆς νέας θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, διεδραμάτισε πρόσωπον πρωτεύον, εἰς τὸν διωγμὸν κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀπαρχὴ τοῦ ὁποῖου ἐθεωρήθη τὸ διὰ λιθοβολισμοῦ μαρτύριον τοῦ πρωτομάρτυρος ἀρχιδιακόνου Στεφάνου

Συνεχίζων δὲ τὴν κακοποιὸν του δρᾶσιν κατὰ τῆς θρησκείας τοῦ Ἐσταυρωμένου, εἰσῆρχετο εἰς τοὺς οἴκους τῶν χριστιανῶν, μένεα πνέων κατ' αὐτῶν, καὶ συνελάμβανεν ἀδιακρίτως ἀνδρας καὶ γυναῖκας καὶ δεσμεύων αὐτοὺς τοὺς ἐρριπτε εἰς τὰς φυλακὰς καὶ τοὺς ἠνάγκαζε νὰ βλασφημοῦν. Εἰς ποῖαν πραγματικῶς ψυχικὴν ἀγριότητα φθάνει κανεὶς, καὶ ὅποια ἐγκλήματα καὶ κακουργήματα εἴμπορεῖ νὰ διαπραξῆ, ὅταν μακρὰν τοῦ φωτὸς τοῦ προσώπου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὸ πυκνὸν σκότος τοῦ μίσους καὶ τοῦ φανατισμοῦ εἶναι βυθισμένος

Ἄλλ' ὁ Παῦλος δὲν ἦτο ἀπὸ τοὺς τύπους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἰς ἡμίμωτρα πεφιορίζονται. Ὅπως μετὰ ταῦτα ὁλόκληρον τὸν ἑαυτὸν του εἶχε παραδώσει ὑπὲρ τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ, τοιοῦτοτρόπως καὶ τώρα, πρὶν γνωρίσῃ τὸν Ἱ. Χριστόν, ὁλόκληρος ἀφιερῶθη εἰς τὴν ὁλοκληρωτικὴν ἐξόντωσιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Καὶ ἀφοῦ ἐδίωξεν, ἐτρομοκράτησεν, ἐφυλάκισε καὶ διεσκόρπισε τοὺς Χριστιανούς τῶν Ἱεροσολύμων, ἐφωδιασμένος δι' ἐπισήμων γραμμάτων τοῦ μεγάλου Συνεδρίου μετέβαινεν εἰς Δαμασκόν, διὰ νὰ συλλάβῃ ὅλους τοὺς ἐκεῖ χριστιανούς καὶ τοὺς φέρῃ δεσμίους εἰς Ἱεροσόλυμα διὰ νὰ τιμαρθηθοῦν. Ἐξωθι τότε τῆς Δαμασκοῦ συνέβη τὸ θαυμάσιον ἐκεῖνο γεγονός, τὸ ὁποῖον ἐδιχοτόμησε καὶ ἄρδην μετέτρεψε τὴν ζωὴν καὶ δρᾶσιν τοῦ Ἀπ. Παύλου. Ἐν καιρῷ μεσημβρίας φῶς λαμπρότερον καὶ τοῦ ἡλιακοῦ περι-

έστραψεν αὐτὸν καὶ τὴν ἀκολουθίαν του. Ἐντρομος ὁ Παῦλος κατέπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἤκουε φωνὴν μυστηριώδη λέγουσαν αὐτῷ. «Σαούλ, Σαούλ, τί με διώκεις; Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις. σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λυκτίζειν. Ἀνάστηθι καὶ εἰσελθε εἰς τὴν πόλιν καὶ λαληθήσεται σοι τί σε δεῖ ποιῆν».

Τυφλὸς ὁ Παῦλος ἠγέρθη ἀπὸ τοῦ ἔδαφους καὶ χειραγωγούμενος ἀπὸ τῶν συνοδῶν του ἐσήλθεν εἰς τὴν Δαμασκόν, ὅπου νηστεύων καὶ προσευχόμενος ἐδέχθη μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὸν μαθητὴν τοῦ Κυρίου Ἀνανίαν, ὁ ὁποῖος ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὸν, εἶπε, Σαούλ, ἀδελφὲ, ὁ Κύριος ἀπέσταλκέ μοι... ὅπως ἀναβλέψης καὶ πληθῆς πνεύματος ἁγίου. Καὶ εὐθέως ἀπέπεσαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη...

Ὁ Παῦλος, τοιοῦτοτρόπως ἀπεξεδύθη τὸν παλαιὸν ἀνθρώπον καὶ ἐνεδύθη τὸν νέον· ἔφαψε τὸ σκοτεινόν του παρελθόν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ βαπτίσματος καὶ ἀνέστη εἰς τὴν νέαν ζωὴν, τὴν ἐν Χριστῷ Ἡθεῖα χάρις, ἡ ὁποία κυριολεκτικῶς τὸν ἤρπασεν ἀπὸ τὸ βράθυρον τῆς καταστροφῆς καὶ τὸν ἔκαμε σκευὸς ἐκλογῆς αὐτῆ τοῦ λοιποῦ θ' ἀποτελῆ τὸ κεντρικὸν ἀγαπητόν του θέμα, περὶ τὸ ὁποῖον, ὡς περὶ ἀξίονα θὰ τρέφεται ὁλόκληρος ἡ διδασκαλία του.

Τὰ πάντα εἰς τὴν θεῖαν χάριν θὰ τὰ ἀποδίδη. Καὶ παρ' ὅλας τὰς κολοσσιαίας ἐπιτυχίας ἐπὶ τοῦ ἱεραποστολικοῦ πεδίου, μὲ βαθυτάτην ταπείνωσιν θὰ ὁμολογῆ. «Χάριτι δέ Θεοῦ εἰμι ὃ εἰμι. Καὶ περισσότερον πάντων ἐκοπίασα οὐχ ἐγὼ δὲ ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί».

Σήμερον ὁλόκληρος ὁ κόσμος καταρρέει καὶ εἰς συντρίματα καὶ τέφραν μεταβάλλεται ὑπὸ τὰ πλήγματα φεῦ! αὐτῆς τῆς ἰδίας ἀνθρωπότητος. Ἡ τάλαινα δὲ καὶ δύσμοιρος ἀνθρωπότης, ἀλλόφρων ἐκ τῶν τραυμάτων καὶ τῶν ὀδυνῶν, καὶ πρὶν ἀκόμη λήξῃ τὸ παγκόσμιον δράμα, εἰς τὸ σκότος τοῦ πολέμου ψηλαφῶσα ἀναζητεῖ νὰ εὑρῇ τὴν πανάκεια, ἣτις δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐπανάληψιν τῆς φοβερᾶς τραγωδίας, τῆς ὁποίας μάρτυρες παριστάνεθα. Καὶ προτείνονται ὡς λύσεις ἀκόμη καὶ τὰ τολμηρότερα καὶ ριζοσπαστικώτερα κοινωνικά προβλήματα ὡς κἀθαρσις τῶν δεινῶν τῆς αἰμορροούσης ἀνθρωπότητος. Ἡ ἐπιστροφή ὁμῶς τοῦ Ἀπ. Παύλου ἔρχεται νὰ μᾶς ὑπενθυμίσῃ, διὰ μυριοστὴν φορὰν ἀπὸ τῆς Ἐνσαρκώσεως τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, ὅτι ἐκεῖνο τοῦ ὁποίου ἔχει ἀνάγκη σήμερον ἡ ἀνθρωπότης δὲν εἶναι ἡ μεταβολὴ τῶν συστημάτων, ἀλλ' ἡ μεταβολὴ καὶ ἐπιστροφή αὐτῶν τούτων τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Παῦλος πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς του ἦτο καταστροφῆς· μολοντί εἶχε ὑπέροχα διανοητικὰ προσόντα, μολοντί ἦτο εὐγενεὺς καταγωγῆς καὶ κατεῖχε θεσιν διακεκριμένην ἐν τῇ κοινωσίᾳ. Ὅλα ὁμῶς τὰ προσόντα του τὰ ἐχρησιμοποίησεν ὡς ὄργανα καὶ μέσα διὰ νὰ καταστρέψῃ, νὰ φονεύσῃ, νὰ κάμῃ τοὺς ἀνθρώπους δυστυχεῖς. Καὶ μόνον ὅταν ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ «Ὡς δὲ οὐκέτι ἐγώ, ἔζη δὲ ἐν ἐμοί Χριστός», ἐγένε δημιουργός, τεχνίτης καὶ φορέυς τῆς εὐτυχίας καὶ

σωνηρίας τῶν ἀνθρώπων. Καὶ σήμερον μόνον ὅταν πραγματοποιηθῇ ἡ ἐσωτερικὴ μεταβολὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ γίνουν πραγματικοὶ Χριστιανοί, θὰ γίνῃ δυνατὸν νὰ λήσῃ εὐτυχῆς ἡ ἀνθρωπότης καὶ νὰ ἀποφευχθοῦν νέαι πολεμικαὶ ἀναστατώσεις καὶ καταστροφαί. Διότι τί εἰμποροῦν νὰ κάμουν τὰ συστήματα ὅταν οἱ ἄνθρωποι δουλεύουν εἰς τὸν ἐγωϊσμόν, τὸν ὕλισμόν, τὴν βίαν τὴν ὀμνῆν. Ἀνθρώποι τοιοῦτοι καὶ τὰ καλλίτερα κοινωνικά συστήματα θὰ τὰ διαστρέψουν καὶ θὰ τὰ διαφθείρουν. Δὲν τίθεται οἶνος νέος, εἶπεν ὁ Ἰ. Χριστός, εἰς ἀσκούς παλαιούς. Ἀν θὰ τεθῇ, οἱ ἄσκοι θὰ διαρραγοῦν καὶ ὁ οἶνος θὰ χυθῇ. Διὰ νὰ τὸν συγκρατήσῃν πρέπει καὶ οἱ ἄσκοι νὰ εἶναι νέοι. Καὶ διὰ νὰ εὐδοκμήσῃν νέα συστήματα πρέπει οἱ ἄνθρωποι νὰ γίνουν νέοι, νὰ ἀναγεννηθοῦν, νὰ γίνουν φιλάλληλοι, φιλάδελφοι, πραγματικοὶ χριστιανοί. Ἡ ἀνακαινισις τῶν ἀνθρώπων αὐτομάτως θὰ θέσῃ ἐκποδῶν τὰ παλαιὰ συστήματα καὶ θὰ δημιουργήσῃ νέα, εἰς τὰ ὁποῖα δικαιοσύνη, εἰρήνη καὶ ἀγάπη θὰ κατοικῆ. Αὐτὴ ἦτο ἡ προσωπικὴ γείρα τοῦ ἐπιστρέψαντος εἰς Χριστὸν Ἀπ. Παύλου, ὁ ὁποῖος λαλῶν πρὸς τοὺς ἀγαπητούς του Κορινθίους ἔλεγεν: «Εἴ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις, τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν ἰσοῦ γέγονε καινὰ τὰ πάντα».

† Ὁ Κορινθίας ΜΙΧΑΗΛ

Περὶ τὸ ἀνύπαρκτον γλωσσικόν

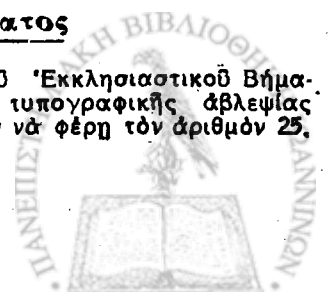
Ὁ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Καθηγητῆς κ. Α. Φιλιπίδης διαψεύδει τὸν κ. Λώλην ἐν τῷ φύλλῳ τοῦ Ἰουνίου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Βήματος, γράψαντα εἰς προηγουμένον φύλλον, ὅτι ὁ κ. Καθηγητῆς διδάσκει καὶ εἰς τὴν δημοτικὴν. Ὁ κ. Φιλιπίδης γράφει «ἡ πληροφορία αὕτη εἶναι ἀναληθής».

Προχωρῶν ὁμῶς ὁ κ. Καθηγητῆς διαψεύδει ἑαυτὸν καὶ οὐχὶ τὸν κ. Λώλην τάλῃθι γράψαντα. Διότι λέγει ὅτι μοναδικὴν ἐξαίρεσιν ἔκαμε εἰς ἕν ἄρθρον του καὶ ἐν μάθημα. Συνεπῶς ὁ κ. Λώλης ἔγραψε οὐχὶ πράγματα ἀναληθῆ. Ὁ κ. Φιλιπίδης ὁμολογεῖ ὅτι εἰς φροντιστηριακὸν μάθημα ὅπερ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἔκαμεν εἰς τιμὴν τοῦ Παλαμά «ἡ θρησκευτικὴ προσωπικότης τοῦ Παλαμά» μετεχειρίσθη τὴν δημοτικὴν, ἀνέθεσε δὲ εἰς δύο φοιτητὰς τὴν ἐργασίαν ἵνα εἰς γλώσσαν δημοτικὴν ἀσχοληθῶσιν, ἀλλ' ἡ ἐργασία τοῦ καθηγητοῦ κ. Μπαλάνου ἴσαν εὐστόχως ἀποδείξαντος ἀνυπαρξίαν θρησκευτικοῦ αἰσθηματος εἰς τὸν Παλαμά διέκοψε τὸ ἔργον. Ὁ κ. Φιλιπίδης ὁμολογεῖ προσέτι ὅτι ἀφήνει ἐλευθερίαν εἰς τοὺς φοιτητὰς νὰ χρησιμοποιοῦν ὅταν γλώσσαν θέλουν, παραβαίνων οὕτω τὴν αἰωνόβιον παράδοσιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὴν Ἐπετηρίδα τῶν φοιτητῶν τῆς Θεολογίας νὰ δημοσιευθοῦν αἱ εἰς μαλλιάρην γλώσσαν προαγγελόμεναι ἐργασίαι δύο φοιτητῶν. Κατόπιν τούτου ἀντιληπτὸν εἶναι ἕαν ὁ κ. Λώλης ἔγραψεν ἀναληθείας.

ΘΕΟΛΟΓΟΣ

Διόρθωσις παραράματος

Τὸ ἐκδοθὲν φύλλον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Βήματος τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ἐκ τυπογραφικῆς ἀβλεψίας φέρει ἀριθμὸν 24 ἐνῶ δεόν νὰ φέρῃ τὸν ἀριθμὸν 25.

ΚΑΤΩ ΤΑΣ ΧΕΙΡΑΣ ΑΠΟ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ!

Τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Πα-
νεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Α. Ι. ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ

1. Κατὰ τὴν εἰσοδὸν μου εἰς τινὰ συνοικιακὸν Ναόν, ὅπως παραστῶ εἰς συγγενικὸν Μνημόσυνον, ἐψάλλετο τὸ Ἀπολυτίκιον τῆς Ἀναλήψεως, διωρθωμένον εἰς: «**Βεβαιωθέντας σαφῶς** (διὰ τῆς εὐλογίας)» ἀντὶ τοῦ κειμένου: «**Βεβαιωθέντων αὐτῶν** (διὰ τῆς εὐλογίας)».

Εἰδοποίησα εὐθὺς τὸν Ἱεροψάλτην νὰ διορθώσῃ τὸ λάθος, ὅπερ ὅμως μετ' ὀλίγον ἐπανέλαβεν ὁ Ἐφημέριος ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ βήματος (**Βεβαιωθέντας σαφῶς**).

Μετ' ὀλίγον ἐδεχόμην σημεῖωμα τοῦ Ἱεροψάλτου: «Κύριε Καθηγητά, ἡ Ἐκκλησία ἔχει διατάξει τὴν μετοβολὴν ἐπὶ τὸ ὀρθότερον. Μετὰ τιμῆς (ὕπογραφή)». Εἰς τοῦτο ἀπήντησα ὀπισθογράφως:

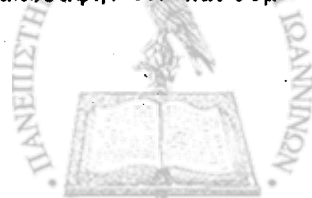
«Ἀγαπητέ, «Ἐκκλησία» εἴμεθα καὶ ἡμεῖς, εἴμεθα ὅλοι. Θέλετε νὰ εἴπητε: ἡ διοικοῦσα Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή. Ἐάν, λοιπόν, Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή (ἀγνώστου πότε καὶ ποῦ) προσῆλθῃ ὄντως εἰς τὴν διόρθωσιν, τόσον τὸ χειρότερον δι' αὐτὴν καὶ διὰ τὸν ἀγράμματον εισηγητὴν τῆς διορθώσεως. Τὸ κείμενον ἔχει ὀρθῶς. Ἡ μετοχὴ **Βεβαιωθέντων** εἶναι ἐπεξηγηματικὸς τροπικὸς προσδιορισμὸς εἰς τὴν μετοχὴν **χαροποιήσας**. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὑποκείμενον ἑκατέρωθεν εἶναι διάφορον—ἐκείνης μὲν: οἱ μαθηταί, τούτης δέ: ὁ Ἰησοῦς (Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν), ὅστις εἶναι ὑποκείμενον καὶ τοῦ κυρίου ρήματος (ἀνελήφθης)—διὰ τοῦτο ὀρθότατα ἡ μετοχὴ ἔκειναι ἐτέθη κατὰ γενικὴν ἀεόλυτον, ἣν ὀφείλοισι ἡ ἕτεροπροσωπία, καὶ τὸ ὑποκείμενον αὐτῆς (αὐτῶν= τῶν μαθητῶν) ὁμοιοπρωτίως κατὰ γενικὴν. Ἄρα ἡ δὴθεν ἐπὶ τὸ ὀρθότερον καὶ ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον διόρθωσις εἶναι ἀνελλήνιστος (ἀσχετῶς καὶ τοῦ ὅτι εἰς τὴν διατύπωσιν δὲν ὑπάρχει ὀρθὸν καὶ ὀρθότερον, ἀλλὰ μόνον ὀρθὸν ἢ ἐσφαλμένον)—εἶναι δὲ καὶ ἀσεβής, διότι παραβιάζει καὶ ἀλλοιοῖ κακῶς κείμενα, τὰ ὁποῖα ἐπὶ τέλους πρέπει νὰ μάθωμεν ὅλοι νὰ σεβώμεθα, διότι αὐτὰ μόνον ἔμειναν ὡς μοναδικὰ σημεῖα τῆς ζωῆς τοῦ Ἐθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Παρακαλῶ τὸ παρὸν νὰ διαβιβασθῇ καὶ εἰς τὸν ἱερέα. Μετὰ τιμῆς Α. Ι. Φ». Ὁ ἱερεὺς λειτουργὸς τοῦ Ὑψιστοῦ θεολόγος ἐκ τῶν νεωτέρων, χολωθεὶς, φαίνεται μὲ ἀπηξίωσεν χαιρετισμοῦ μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀκολουθίας.

Ἡ διόρθωσις ἐγένε μετὰ προφανοῦς ἐπιπολαιότητος, ἀπλῶς διὰ νὰ προσαρμοσθῇ ἡ διορθωθείσα μετοχὴ πρὸς τὴν προσηγηθεῖσαν αἰτιατικὴν (τοὺς μαθητάς), χωρὶς νὰ δοθῇ προσοχὴ εἰς τὸ ὅτι τὸ ἀντικείμενον τοῦ **χαροποιήσας** εἶναι ὑποκείμενον τοῦ **Βεβαιωθέντων** οὐδὲ εἰς τὴν ἕτεροπροσωπίαν ὡς πρὸς τὰ ὑποκείμενα τῶν δύο μετοχῶν. Οὕτως ἡ γενικὴ **Βεβαιωθέντων** ἐγένε **Βεβαιωθέντας**. Ἐπειδὴ δὲ ἡ λέξις αὐτῶν ἐπερίτευε πλέον, ἐνῶ ἐξ

ἄλλου τὸ μέτρον καὶ τὸ μέλος δὲν ἐπέτρεπον τὸ ἐκ τῆς ἀπαλείψεως αὐτῆς προκύπτον δίχρονον κενόν, εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς ἐτέθη, ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ τὸ πρὸς τὴν λέξιν αὐτῶν ἰσοσύλλαβον αὐτῆς (= δισούλλαβον), ἡ λέξις **σαφῶς**, ἥτις ὅμως ἐπιτείνει τὸ ἀνελλήνιστον τῆς διορθώσεως διὰ μιᾶς περιτολογίας, ἐντελῶς ἀσυνήθους εἰς τὰριστουργήματα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μας Ὑμνολογίας, ἀφοῦ τὸ ρῆμα **Βεβαιωθεῖσαι** ἐμπεριέχει καὶ ἐξυπακούει τὸ **σαφῶς**, μὴ σαφῆς δὲ βεβαίωσις εἶναι «ἀντίφασις ἐν τοῖς ὅροις» (contradictio in terminis) ἥτοι δὲν νοεῖται κἀν, δὲν εἶναι νοητὴ, εἶναι ἀνόητος.

Συμπέρασμα: ἡ διόρθωσις εἶναι: ἀνελλήνιστος, ἀσεβὴς καὶ ἀνόητος. Καλὰ θὰ κάμουν δὲ ὅσοι θέλουσι «σῶναι καὶ καλὰ» νὰ διορθώσουν, νὰ καταγιγνώσκονται, ἐὰν ἔχουν τὰς πρὸς τοῦτο μορφωτικὰς προϋποθέσεις, εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν ὄντως διορθωτέων, ἥτοι τυπογραφικῶν, ἀντιγραφικῶν, παλαιογραφικῶν καὶ μετρικῶν σφαλμάτων, αἵτινα ἔχουν παρεμφερῆ εἰς τὰς διαφόρους ἐκδόσεις, καὶ εἶναι καταφανῆ καὶ ἀναντίρρητα, οὐχὶ δὲ εἰς τὴν ἀλλοίωσιν τῶν ὀρθῶς ἐχόντων ἀριστουργημάτων, διότι ὕμνογράφους, οἷους ἔχει ἡ Ἐκκλησία μας, δὲν γεννοῦν τὰ ἔτη, ὥστε νὰ ἔχωμεν τὸ εὐτύχημα νὰ ζῶν καὶ μετὰ μᾶς Ρωμανοί, Ἰουστινιανοί, Ἀναστάσιοι, Σωφρόνιοι, Ἀνδρέαι, Δαμασκηνοί, Κοσμάι, Στουδίται, Κασίαι, Βλεμμύται ἄλλ' οἱ αἰῶνες, καὶ ἢ τι ἀνέπνευσεν ἐκ τῆς θεομπνεύστου λύρας τῶν εἶναι ἀναντικεινίστατον.

2. Εἰς ἄλλην μεγάλην ἀθηναϊκὴν ἐνορίαν, ἐν τῷ Ναῷ τῆς ὁποίας ἦκουσα χθὲς τὴν αὐτὴν ὡς ἄνω παραποίησιν τοῦ Ἀπολυτικίου τῆς Ἀναλήψεως, ἔψαλε Κυριακὴν τινὰ ὁ δεξιὸς Ἱεροψάλτης: «καὶ ἐν ἀμαρτίαις ἐκύθησέ με ἡ μήτηρ μου» (Ψαλμ 59/ἔβρ. 51,7). Δὲν τοῦ ἤρρεσε τὸ «ἐκίσησέ με» τοῦ κειμένου τῶν Ο' καὶ, ἀπλούστατα, τὸ διώρθωσε. Μήπω; ἔχουν φωνὴν τὰ κείμενα διὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦν; Καὶ ὅμως τὸ ἐκίσησέ με (ἀπὸ τοῦ κισσάω = σφόδρα ἐπιθυμῶ, ὀρέγομαι, ὀργῶ ἐξ ἔρωτικῆς ἢ γενετησίου πόθου) εἶναι ἐκφραστικώτατον, εἶναι ἀκριβεστάτη καὶ εὐστοχωτάτη ἀπόδοσις τοῦ ἀριστοῦ ἐβραϊκοῦ ρήματος: γαχάμ (γιαχάμ) εἰς τὸν πρόποντα καὶ ἐννοιολογικῶς ἀκριβῶς ἀντίστοιχον ἑλληνικὸν ὄρον—πρὸβλ. Γεν. 30,41: «ἐγένετο δὲ ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ἐνεκίσσων ἐὰ πρόβατα ἐν γαστρὶ λαμβάνοντα, ἔθηκεν Ἰακώβ τὰς ὀρθίδους ἐναντίον τῶν προβάτων τοῦ ἐγκισσῆσαι αὐτὰ κατὰ τὰς ὀρθίδους», ἐνθα, ὡς καὶ ἐν 31,10 (ἐνεκίσσων... ἐν γαστρὶ λαμβάνοντα) οἱ Ο', μὴ ἀρκούμενοι εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ ἐβραϊκοῦ ρήματος: γαχαχέμ, διὰ τοῦ ἐνεκίσσων = διετέλουν ἐν γενετησίῳ ὀργασμῷ, ἐν ἱμέρῳ, προσθέτουσι πρὸς ἀποσαφήνισιν καὶ συμ

πλήρωσιν ἢ ὀλοκλήρωσιν τῆς ἐννοίας, κατὰ δίπλωσιν, τὴν ἐπεξήγησιν ἐν γαστρὶ λαμβάνοντα, ἐλλείπουσαν ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ.

Ἄντι, λοιπόν, τοῦ: «ἐν ἀμαρτίαις ἐκίσσησέ με» (πρὸ βλ. τὸ, κατὰ συνωνυμικὸν παραλληλισμὸν, πρότερον ἡμιστίχιον: «ἐν ἀνομίαις συνελήφθη») = διεφλέγη, ἐν γενετησίῳ ὄργασμῳ καὶ καταστάσει ἀμαρτωλότητος (= ἐνοχῆς εἰς τε τὸ προπατορικὸν καὶ εἰς προσωπικὰ ἀμαρτήματα) ἀπὸ σφοδρᾶν πρὸς σύλληψιν μου ἐπιθυμίαν», ὁ ἱεροψάλτης ἔφαλεν: ἐκύησε, ὅπερ (κύω, κύεω, κύσκομαι) ἀναφέρεται μὲν εἰς τὸν αὐτὸν κύκλον γενετησίων καταστάσεων, ἀλλ' εἰς στάδιον ἐπιγενέστερον ἐκείνου, ὅπερ ἐμφαίνει τὸ ρ. κισσᾶν (τὸ κύειν εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ κισσᾶν — Πρὸ βλ. Ἰακ. 1,15: «ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα (= κισσήσασα) τίκει ἀμαρτίαν» ἢ δὲ ἀμαρτία ἵποτε λειοθεῖσα ἀποκύει θάνατον») καὶ ὅπερ οὐδέποτε μεταχειρίζονται οἱ Ο' — ἀπαξ μόνον (Ρουθ 4,13) ἀναφέρεται τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀφρημένον: κύησις (ἑβρ. χεραγιὼν = ἐγκυμοσύνη), ἐνῶ τὴν αὐτὴν ἑβραϊκὴν λέξιν ἐν Ὡση 9,11 μεταφράζουσιν οἱ Ο' σύλληψες τὸ δὲ ρῆμα χαρά μεταφράζουσι συνηθέστατα μὲν (Γεν. 4,1,17. 16,4. 21,2. 29,32—35. κ.ά.) συλλαμβάνειν καὶ ἐν γαστρὶ λαμβάνειν (Γεν. 38,18. Ἔξ. 2,2. 2 Σαμ. = Ο' 2 Βασ. 11,5. 2 Βασ. = Ο' 4 Βασ. 4,17. 1 Χρον. = Ο' 1 Παραλ. 7,23. Ἠσ. 8,3 κ.ά.), σπανιώτατα δ' ἐν γαστρὶ ἔχειν (Γεν. 25,21) καὶ τίκειν (1 Σαμ. 2,21 κ.ά.), δι' ὧν σημάτων: συλλαμβάνειν (Λουκ. 1,24,36. 2,21), συλλαμβάνειν ἐν γαστρὶ (Λουκ. 1,31) καὶ ἐν γαστρὶ ἔχειν (Ματθ. 1,18,23. 24,19. Μάρκ. 13,17. Λουκ. 21,23. 1 Θεσ. 5,3. Ἀποκ. 12,2.) ἐκφράζεται ἡ αὐτὴ ἐννοια καὶ ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ. Εἰς παραιτήρησίν μου ὁ ἱεροψάλτης, καίτοι δὲν εἶναι λειτουργὸς τοῦ Ὑψιστου οὐτε θεολόγος, ἠγάπησεν καὶ δὲν το ἔκατέλαβεν.

3. Παραλείπων ἄλλως χονδροειδεῖς διορθώσεις, (λ. χ.: Ἐβλαλα τὰ χεῖλη τῶν εὐσεβῶν, τῶν νῦν προσκυνούντων τὴν εἰκόνα Σου τὴν σεπτῆν — ἀντὶ τοῦ ὀρθῶς κειμένου: «ἄλλαλα τὰ χεῖλη τῶν ἀσεβῶν, τῶν μὴ προσκυνούντων κ. λ. π.» ἐν τῇ θ' ῥῆθι τοῦ παρακλητικοῦ κανόνος), ὧν τινες παρεισέφρυσαν καὶ εἰς τὰς νεωτέρας ἐκδόσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν μας βιβλίων (Σαλιβέρου) — πρὸ βλ. Δοξαστικὸν πλ. δ' «ἀλλ' ὅμως κήρυξ πέμπεται (ἡ Μαρία) τοῖς σοῖς μαθηταῖς, (οἷα εὐαγγέλια ἔφασεν — ἐπιπολαιότητα διόρθωσις, ἀπλῶς διὰ τὴν συμφωνήσῃ ἀνελληνίστως πρὸς τὴν λ. εὐαγγέλια, ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς κειμένοις τῆς ἐκκλ. παραδόσεως καὶ ταῖς μουσικαῖς διωθέρας ὀρθοῦ :) οἷς (= μαθηταῖς) εὐαγγέλια ἔφασεν» — διερωτῶμαι πολλάκις ἐκ συχίων ὁμοίων ἀφορμῶν: Ἐπὶ τέλους ἔμεινε καὶ εἶναι τὸ σον ξένος πρὸς τὴν δύσμοιρον αὐτὴν Φυλὴν μας ὁ ἀπροσμέτρητος καὶ ποιοτικῶς ἀφθαστος πλοῦτος τῶν τιμαλῶν μας παραδόσεων, τὰς ὁποίας θαυμάζει, εἰς τὰς ὁποίας ἐντροφέα καὶ διὰ τῶν ὁποίων μεταρροιοῦται καὶ ἐξιδανικεῖται ὁλος ὁ ἄλλος κόσμος, ὡστε νάφῃνη ἡμᾶς, τοὺς ἀπ' εὐθείας κληρονόμους του,

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

1. Μονῶν, Ἐνοριακῶν Ναῶν, Δήμων, Κοινοτήτων, Σχολικῶν Βιβλιοθηκῶν Δρχ. 2.000.000
Οικονομικὸς Διότης Γ. Προβατῆς

ἐντελῶς ἀσυγκινήτους; Τί τὰτάρα εἶναι αὐτὴ ἡ τραγικὴ ἀντινομία, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ἡ Φυλὴ μας ἀπέναντι τοῦ παρελθόντος Τῆς καὶ τῆς ἀποστολῆς Τῆς! Ποία ἄλλη Ἐκκλησία ἔχει νὰ ἐπιδείξη, ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς, τόσον ἐκπαγλον θησαυρὸν ἀριστουργημάτων — ποῖων ἄλλων ὕανων ἢ ἀνάμελψις ἢ εἰκόνων ἢ ἐνατένισις δημιουργεῖ τὴν θείαν ἐκείνην καὶ μυρίπουν ἀτμόσφαιραν τοῦ ἀχειροποιήτου θυμαμάτος, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ ἐναμιλλῶνται τόσοι κεντρισμοὶ πρὸς ψυχικὰς ἐξάρσεις καὶ πνευματικὰς ἀνατάσεις, εἰδικῶς διὰ τὸν Ὁρθόδοξον Ἑλληνα — ἐξάρσεις καὶ ἀνατάσεις ἀικνουμένας μέχρι τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ τῆς Μεγαλωσύνης ἐν Ὑψηλοῖς; Εἰς ποίας ἄλλης Ἐκκλησίας τὴν ζωὴν, τὴν Ἱστορίαν καὶ τὴν Τέχνην εὐρίσκειται, καθ' ὅλον αὐτῶν τὸ βάθος καὶ τὸ πλάτος, ὁ χρυσὸς ὁ ἀπερθεος μιᾶς εὐκλείας ἀπαρμιλλοῦ ἐν καταστάσει διαρκοῦς τήξεως ὑπὸ τὰς ἀσβέστους φλόγαις τοῦ ἀποκαθαίροντος αὐτὸν διαρκοῦς πόνου τῶν βασάνων τῆς Φυλῆς; Ὑπῆρξε, λοιπόν, μητροιὰ καὶ ὄχι Μητέρα ἢ Πατρίς μας καὶ ἡ Ἐκκλησία Τῆς, ὡστε νὰ ἀμιλλώμεθα ὅλοι μας — ποῖος πολὺ καὶ ποῖος ὀλίγον, ποῖος φανερὰ καὶ ποῖος κρυφά — νὰ καταφέρωμεν μαχαιριῶς εἰς τὸ αἰμόφυρον σῶμά τῆς; Καὶ ἀντὶ αὐτοῦ; ὁ λαὸς ὁ περιούσιος νὰ συναρπάζηται ἀπὸ τὴν ἱερὰν μέθην τῶν οὐρανίων μεταρρώσεων, πρὸς τὰς ὁποίας Τὸν ἀνυψῶνουν αἱ ἀάπειροι πέτραι; ἐνὸς μοναδικοῦ οὐρανοβάμονος παρελθόντος, πῶς κατήνησε νὰ κατέρχεται εἰς τὴν λάσπην τῆς εὐτελοῦς μέθης τοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ καὶ τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν ἀγεγεσιέρων παιδῶν του, διμύων ἐξόντωσιν καθ' ἑαυτοῦ;

Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου καὶ εὐλόγησον τὴν Κληρονομίαν Σου!

29 5 1944

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΙΩ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

Χειροτονία

Ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τῶν Ταξιαρχῶν (Πύλης Ἀγορᾶς) ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος κ. Ἱεζεκιὴλ χεירוτόνησεν εἰς Ἱερέα χειροθετήσας εἰς Ἀρχιμανδρίτην τὸν Διάκονον Σίλαν Κοσκινᾶν ἀριστοῦχον τῆς Θεολογίας. Ὁ χεירוτονηθεὶς ὠμίλησε διὰ μακρῶν περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης ἐκφράσας τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν Σεβ. Θεσσαλιώτιδος διὰ τὴν παρασχεθεῖσαν προστασίαν. Ὁ Σεβ. ἀπαντῶν συνέστησεν εἰς αὐτὸν νὰ διατηρήσῃ διὰ παντός τοῦ βίου τὴν μέχρι σήμερον καλὴν αὐτοῦ μαρτυρίαν καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ πάντοτε ἀριστεύων ὡς μέχρι τοῦδε.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 898

Του Μητροπολίτου Λαρίσης κ. ΔΩΡΟΘΕΟΥ

Είς τὸ ὑπ' ἀριθ. 373 φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐδημοσιεύθη ὁ νόμος ὑπ' ἀριθ. 898 τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1943 «Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ νόμου 5383 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων κλπ.» ὅστις προηγουμένος εἶχε τροποποιηθῆ δια τῶ ὑπ' ἀριθ. 1714]42 Νομοθετικοῦ Διατάγματος.

Ἀπὸ γενικῆς ἐπόψεως παρατηροῦμεν ὅτι δι' αὐτοῦ καταργοῦνται ἀντικαθιστάμενα τὰ ἀρθρα 5 καὶ 6 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1996]39 Ἀναγκ. νόμου, ἐνῶ αὐτὰ εἶχον καταργηθῆ ρητῶς πρὸ πολλοῦ διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 690 Ν. Διατάγματος τῆς 30 Ὀκτωβρίου 1941. Ἀλλὰ καὶ ἂν ρητῶς δὲν εἶχον οὕτως καταργηθῆ, ἡ μεταγενεστέρα δημοσίευσίς τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1714]42 Νομ. Διατάγματος καθήγησεν αὐτὰ ἐφόσον τὸ περιεχόμενον τῶν διατάξεων τοῦτου ἀντίκειται πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν διατάξεων ἐκείνου, εἶται δὲ γνωστὸν ὅτι νομικῶς καὶ ἡ τελευταία αὐτῆ περιπτώσις ἀποτελεῖ τρόπον καταργήσεως ὑφισταμένου νόμου.

Ἀπὸ εἰδικῆς ἐπόψεως παρατηροῦμεν τὰ ἀκόλουθα.

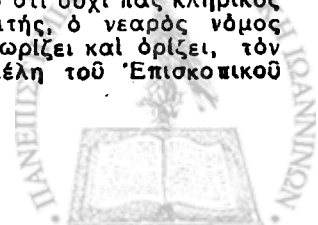
1) Διὰ τοῦ ἐδαφ. 2 τοῦ ἀρθρου 2 τοῦ νεαροῦ νόμου εἰσάγεται καὶ ἡ μειάθεσις τοῦ Ἐφημερίου, ὡς παρεπομένη ποινῆ, διὰν οὗτος τιμωρηθῆ εἰς ἀργίαν πέραν τοῦ ἔτους. Ἡ ἐξήρα ὁμως ἀναγραφή τῆς λέξεως χωρὶς τὴν συσχέτιον πρὸς τὰς ὑφισταμένας διατάξεις ἐν τῷ περὶ Ἐνοριῶν νόμῳ 2200]40, γενεῖα πολλὰς νομικὰς δυσχερείας εἰς τὸν μέλλοντα νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν Μητροπολίτην Μετάθεσις κατὰ τὰς κρατούσας διατάξεις δὲν δύναται νὰ γίνῃ εἰ μὴ ὡς ὁ νόμος 2200]40 ὀρίζει ἐν τῷ ἀρθρῳ 52 αὐτοῦ, ἥτοι 1) εἰς ἑτέραν ὀργανικὴν θέσιν μετασκατάθεσιν ὁμως τοῦ μειατιθεμένου καὶ σύμφωνον γίνωμην τῶν οἰκείων Ἐκκλ. Συμβουλίων, 2) εἰς ἑτέραν ὀργανικὴν θέσιν πληρῶσεως αὐτῆς ὑπὸ τὸν προσωρινῆς ἀποσπάσεως, 3) ἀμοιβαίως τῇ αἰτήσῃ καὶ συγκαταθέσει τῶν μειατιθεμένων καὶ τῶν Ἐκκλ. Συμβουλίων, καὶ 4) ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀλλὰ μέχρι τριῶν Ἐφημερίων ἐντός τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Εἰς τίνα λοιπὸν τῶν ἀνωτέρω διατάξεων θέλει στηριχθῆ ὁ Μητροπολίτης διὰ νὰ μεταθέσῃ τὸν καταδικασθέντα, ἐφόσον τὸ νομικὸν τοῦτου δικαίωμα περιορίζεται εἰς τὰς δύο ἐκ τούτων περιπτώσεις ἐκ τῆς προηγουμένης συγκαταθέσεως τὸσον τοῦ μειατιθεμένου ὅσον καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων, καὶ ὅπερ ἀσφαλῶς ἐκρηδενίζεται, διότι οὐδεὶς καταδικασθεὶς θὰ συγκατατεθῆ εἰς μετάθεσιν; Καὶ εἰς τὸ περὶ ἀποσπάσεως ἐδάφιον ἀκόμη δὲν δύναται νομικῶς νὰ στηριχθῆ, ὅ ὅτι καὶ ἐκεῖ ὑπάρχει ὁ ὅρος τῆς ἀποσπάσεως προσωρινῶς καὶ μέχρι τῆς πληρώσεως τῆς θέσεως, πρᾶγμα ὅπερ δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸν σκοπὸν τῆς καταδίκης, ἐκτός τοῦ ὅτι τὸ ἐδάφιον τοῦτου ὀμιλεῖ περὶ ἀποσπάσεως καὶ οὐχὶ μετάθεσεως. Ἀπομένει μόνον ἡ τετάρτη περίπτωσις, διὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ περιορισμὸς ὁμως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μετατιθεμένων τίθεται φραγμὸς εἰς τὸ δικαίωμα τοῦτου, διότι μόνον μέχρι τριῶν δικαιούται νὰ μεταθέτῃ οὕτω ἐντός τοῦ ἔτους. Ἐκτός τούτων ὁμως, ἀδυναμία περὶ τὴν ἀσκησιν τοῦ δικαίωματος τοῦτου εἶναι καὶ ἡ ὑπαρξίς κενῆς θέσεως πρὸ παντός δὲ θέσεως ἀρμοζούσης εἰς τὰ ἐκ τοῦ νόμου προσόντα τοῦ μετατιθεμένου, ἐφόσον ἀπαγορεύεται ἐκ τοῦ νόμου ἡ μετάθεσις Ἐφημερίου εἰς θέσιν ἀπαιτοῦσαν μείζονα προσόντα, ὑπαρχούσης ἐπὶ πλέον καὶ κυρώσεως ἐν τῷ νόμῳ διὰ τὸν τυχόν παρανομήσοντα Μητροπολίτην.

Ἐὰν κατ' ἀρχὴν παρίσταται ἀνάγκη νομοθετήσεως καὶ τῆς μεταθέσεως ὡς παρεπομένης ποινῆς, πρέπει ἐκ παραλλήλου νὰ καθορισθῆ πῶς ἐνεργεῖται αὕτη, δι' ἰδιαιτέρας διατάξεως, ὥστε ἀκωλύτως καὶ ἀνευθύνως νομικῶς ὁ Μητροπολίτης νὰ προβαίῃ εἰς ταύτην ἐκτελῶν τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν, διότι ἄλλως πᾶσα ἐνέργεια τοιαύτη, μὴ ἔχουσα ὑπερ αὐτῆς νομικὴν διάταξιν, δύναται νὰ ἀποτελέσῃ βάσιν δικαιολογητικὴν προσφυγῆς εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας καὶ ἀκύρωσιν τῆς περὶ μετάθεσεως διοικητικῆς ἀποφάσεως.

2) Διὰ τοῦ ἀρθρου 17 τοῦ νόμου 5383 καθορίζεται ἡ ἀρμοδιότης τοῦ Πρωτοβάθμιου συνοδικοῦ δικαστηρίου, καὶ ἐκτός ἄλλων περιλαμβάνεται ἐν αὐτῇ καὶ ἡ ἐκδίκασις τῶν ἐφέσεων κατ' ἀποφάσεων τῶν ἐπισκοπικῶν τοιούτων. Τὸ ἀρθρον 7 τοῦ νεαροῦ νόμου τὸ ἀντικαθιστῶν αὐτὸ καὶ τὸ ἀρθρον 4 τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 1714]42 Ν. Διατάγματος, ἀφαιρεῖ τὴν ἀρμοδιότητα ταύτην ἐφόσον δὲν ἀναγράφει αὐτὴν, περιορίζον οὕτω τὸ πρωτοβάθμιον δικαστήριον εἰς τὴν ἐκδίκασιν μόνον τῶν εἰς αὐτὸ λόγῳ ἀναρμοδιότητος τῶν ἐπισκοπικῶν δικαστηρίων παραπεμπομένων ὑπὸ τούτων ὑποθέσεων. Καὶ ναὶ μὲν εἰς τὸ ἀρθρον 15 ὁ νεαρὸς νόμος, ἐνθα ἀπαριθμεῖ καὶ καθορίζει τίνας ἀποφάσεις ἐκκαλοῦνται, ἀναφέρει ὅτι τοῦτο γίνεται ἐνώπιον τοῦ πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, οὔτε δύναται τις νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι ἐκ τούτου πηγάζει ἡ ἀρμοδιότης τοῦ πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, διότι καὶ νομικῶς δὲν νὰ ἔχη προκαθορισθῆ δι' εἰδικῆς ὁλως διατάξεως ἡ ἀρμοδιότης τοῦ δικαστηρίου, ὥστε νὰ ἐπηρεασθῇ εἰς τὰς λοιπὰς διατάξεις ὅ,τι σχετικὸν πρὸς ταύτην, διότι ἠδύνατο ἀριστὰ ὁ νόμος νὰ μὴ ἀναφέρῃ εἰς τὸ ἀρθρον 15 ἐνώπιον τίνας ἐκκαλοῦνται, ἀλλὰ νὰ ἀπηριθμεῖ μόνον τὰς δεκτικὰς ἐφέσεως ἀποφάσεις. Ἡ ἀρμοδιότης τοῦ δικαστηρίου ἀποτελοῦσα βάσιν ἀπαρτίτητον διὰ τὸ ἔγκυρον τῆς ἀποφάσεως προκαθορίζεται εἰς τὰς δικονομίας δ' εἰδικῆς ἐκ τῶν πρώτων διατάξεων.

3) Διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀρθρου 7 ὁ νεαρὸς νόμος ὀρίζει ὅτι τὸ πρωτοβάθμιον συνοδικὸν δικαστήριον ἐπιβάλλει ποινὰς μέχρι καὶ τοῦ πενταπλασίου τῶν ἐν τῷ ἀρθρῳ 10 τοῦ βασικοῦ νόμου 5383 ἀναγραφόμενων. Ἄλλ' ὁ νόμος 5383 διέκρινε τὰς εἰς τοὺς ἐγγάμους Πρεσβυτέρους καὶ Διακόνους ἐπιβαλλομένας ὑπὸ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου ποινὰς ἀπὸ τῶν εἰς τοὺς Ἱερομονάχους καὶ Μοναχοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπιβαλλομένων, καὶ τὰς μὲν πρώτας καθώρισε διὰ τοῦ ἀρθρου 10 τὰς δὲ δευτέρας διὰ τοῦ ἐπομένου ἀρθρου 11. Ὁ νεαρὸς λοιπὸν νόμος ὀρίζων οὕτω ἔχει ὑπ' ὄψει αὐτοῦ, ὡς φαίνεται, μόνον τοὺς ἐγγάμους Κληρικούς, διὰ δὲ τοὺς Ἱερομονάχους καὶ Μοναχοὺς, ἐφόσον δὲν ἀναφέρει καὶ τὸ ἀρθρον 11, ἡ ἀγνοεῖ τὴν ὑπαρξιν αὐτῶν ἢ χρησθεῖ γενναιοψύχως ἀφῆσιν ἀμαρτιῶν ἀφ' οὗ δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸ πρῶτον βαθμίου δικαστήριον νὰ ἐπιβάλλῃ ποινὰς μέχρι τοῦ πενταπλασίου.

4) Διὰ τοῦ ἀρθρου 8 τροποποιεῖται ἀντικαθιστάμενον τὸ ἀρθρον 100 τοῦ νόμου 5383, ὅπερ ὥριζεν ὅτι ὁ Μητροπολίτης τὴν ἐνέργειαν ἀνακριτικῶν ἀνατίθησιν εἰς ἐν τῶν μελῶν τοῦ ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου ἢ ἄλλον Κληρικόν. Οὕτω δὲ ἐνῶ ὁ κύκλος τῶν ἀνακριτῶν ἦτο εὐρύς, ἠδύνατο δὲ ὁ Μητροπολίτης νὰ ἀνεύρῃ ἕκαστοτε τὸν κατάλληλον κληρικόν καὶ ὀρίσῃ ὡς ἀνακριτὴν, δεδομένου ὅτι οὐχὶ πᾶς κληρικὸς δύναται νὰ εἶναι καὶ ἀνακριτὴς, ὁ νεαρὸς νόμος τρεῖς μόνον ἀνακριτὰς ἀναγνωρίζει καὶ ὀρίζει, τὸν Μητροπολίτην καὶ τὰ δύο μέλη τοῦ Ἐπισκοπικοῦ

δικαστηρίου. Οι Σεβ. Μητροπολίται γνωρίζουσι ποίας και πόσας δυσκολίας συναντώσι διά την ἐνέργειαν πλήρους ἀνακρίσεως ὑπὸ καταλλήλου κληρικοῦ. Ἦδη διὰ τῆς διατάξεως ταύτης περιοριζομένου τόσοσ στενά τοῦ κύκλου τῶν ἀνακριτῶν και αἱ ὑποθέσεις θὰ χρονίζουσι και αἱ ἀνακρίσεις εἶναι ζήτημα ἂν θὰ καταρτίζονται πλήρεις. Εἶναι ἀνάγκη νὰ φαντασθῶμεν τὴν Ἱερὰν Ἀρχιεπισκοπὴν μὲ τὴν πληθὺν τῶν ὑποθέσεων ἔχουσαν μόνον δύο ἀνακριτάς, διὰ νὰ λάβωμεν τὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως, ἢν δημιουργεῖ ὁ νέος νομοθέτης, ἐφ' ὅσον ὁ Ἀρχιερεὺς ἀδυνατεῖ νὰ ὀρίσῃ ἄλλον ὡς ἀνακριτὴν, διότι πᾶσα ἐναντία πράξις αὐτοῦ εἶναι παράνομος και ὁ κατηγορούμενος ἔχει ὅλα τὰ δικαιώματα νὰ ζητήσῃ τὴν ἀκούωσιν τοῦ φακέλλου.

5) Διὰ τοῦ ἀρθρου 9 ὁ νεαρός νόμος ὀρίζει ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς ἀνακρίνων προσλαμβάνει νὰ Γραμματέα, δταν ὁμοῦ ὀρίξῃ ἀνακριτὴν τότε παρίσταται (χωρὶς νὰ ὀρίζεται και ὑπὸ τίνος διοριζόμενος) «και κληρικὸς εἶτε ὡς γραμματεὺς εἶτε ὡς συμπράττων εἰς τὴν ἀνάκρισιν, ὅστις και προσυπογράφει τὴν μαρτυρικὴν ἀνάκρισιν». Καὶ ἂν μὲν οὗτος προσλαμβάνεται ὡς γραμματεὺς θὰ ἔπρεπε ὁ νομοθέτης νὰ ὀρίξῃ και ὑπὸ τίνος διοριζέται, ὡς τοῦτο ἀναγράφεται εἰς τὸν τροποποιούμενον νόμον 5383, ἂν ὁμοῦ παρίσταται ὡς συμπράττων, ἀσφαλῶς ἐρωτᾶται ἂν οὗτος εἶναι συνανακριτῆς. Καὶ ἂν μὲν εἶνε τοιοῦτος, τότε αὐτὸ ἀντιβαίνει εἰς τὴν διάταξιν τοῦ προηγουμένου ἀρθρου, ὅπερ ἀνακριτάς μόνον δύο ἀναγνωρίζει, τὰ μέλη τοῦ ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου, ἀποκλειόμενον παντὸς ἐτέρου νὰ εἶναι ἀνακριτῆς, ἂν δὲ δὲν εἶνε συνανακριτῆς, τότε ἐρωτᾶται ποῖος εἶναι ὁ χαρακτηρισμὸς του και εἰς τί χρησιμεύει ἢ πρόσληψις του; και τίς προσλαμβάνει αὐτόν, τίς δὲ ὁ ρόλος του, και πόθεν πηγάζει τὸ δικαίωμα τοῦτο; Τὸ ἀρθρον οὐδὲν περὶ τούτων ἀναφέρει. Θὰ εἶναι ἀσφαλῶς δεδικαιολογημένοι και βάσιμοι αἱ ἐνστάσεις αἰτινες θὰ προβληθῶσι ἀπὸ τὸν κατηγορούμενον.

6) Εἰς τὸ ἀρθρον 13 τὸ ἀντικαθιστῶν τὸ ἀρθρον 128 τοῦ νόμου 5383 ὀρίζεται ἡ διαγραφή τῆς φράσεως «ἐπιβάλλει...». Πλὴν τοιαύτη φράσις δὲν ὑπάρχει εἰς τοῦτο ὅτε δὲ και τὴν παράγρ. 3 τοῦ ἀρθρ. 6 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1714 Ν. Διατάγματος, ἣτις ἀναφέρεται ὡς ἀντικαθισταμένη. Ἴσως θὰ πρόκειται περὶ διατάξεως ἄλλου τινὸς ἀρθρου και κατὰ λάθος ὁ συντάκτης τοῦ νόμου ἔτιποθέτησεν αὐτὴν εἰς τὸ ἀρθρον 128.

7) Διὰ τοῦ ἀρθρου 15 τοῦ νεαροῦ νόμου ὀρίζονται αἱ ἐκκαλοόμεναι ἀποφάσεις ἐνώπιον τοῦ πρωτοβαθμίου δικαστηρίου. Μεταξὺ τούτων ἀναγράφεται και ἡ ἐπιβάλλουσα χρηματικὴν ποινὴν πέραν τῶν 1000 δραχμῶν. Ἀναγιγώσκοντες ὁμοῦ τὸ ποινολόγιον ἐν τῷ ἀρθρῷ 10 τοῦ νόμου 5383 εὐρίσκομεν ὅτι τὸ ἐπισκοπικὸν δικαστήριον ἐπιβάλλει χρηματικὴν ποινὴν μόνον μέχρι 500 δραχμῶν. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν τὸ δικαστήριον δὲν δύναται νὰ ἐπιβάλλῃ ποινὴν πέραν τῶν 500 δρχ. πῶς ἐπιτρέπεται ἔφεσις δταν ἡ ἐπιβληθεῖσα ποινὴ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ ποσοῦ τούτου ἔκτος ἂν πρόκειται περὶ ὑπερβάσεως καθήκοντος. Ἡ ἔφεσις ἐξυπακούει καταδίκην πέραν ὧρισμένου ποσοῦ τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ και ἐκεῖθεν ἡ ἀπόφασις εἶναι ἐκκλητή. Οὕτω πῶς τοῦλάχιστον νοεῖται ἐν τῇ δικονομίᾳ, ἔκτος ἂν διὰ προγενεστέρου τινὸς νόμου ἄλλως ὠρίσθῃ και τὸν ὁποῖον ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ὑπ' ὄψει.

8) Ἐν συνεχείᾳ ἐν τῷ αὐτῷ ἀρθρῷ 15 ὁ νεαρός νόμος ὀρίζει ὅτι δύναται νὰ ἀσκηθῇ τὸ ἐνδίκον μέσον τῆς ἐφέσεως κατ' ἀποφάσεως τοῦ ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου ἐπιβαλλούσης παῦσιν τοῦ Ἐφημερίου. Θὰ διέφυγε ὁμοῦ ἐνταῦθα τὴν προσοχὴν τοῦ νομοθέτου ὅτι ἡ παῦσις ἐν τῷ Ν. Δ. 1714/42 δὲν εἶναι

ποινὴ αὐτοτελής, ἀλλὰ παρεπομένη και δυνητικῶς συνεπιβαλλομένη μόνον εἰς τὸν καταδικασθέντα εἰς ἀργίαν πέραν τοῦ ἔτους. Ἡ ποινὴ αὕτη ἄλλαις λέξεσιν ὑπάρχει ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἡ ποινὴ τῆς πέραν τοῦ ἔτους ἀργίας, δυναμένη νὰ συνεπιβληθῇ ἢ μὴ. ἢ δ' ἀσκουμένη ἔφεσις δὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν τυχὸν συνεπιβληθεῖσαν ποινὴν τῆς παύσεως αὐτοτελῶς, ἀλλ' εἰς τὴν κυρίαν τοιαύτην τῆς πέραν τοῦ ἔτους ἀργίας και συνεπῶς και τῆς συνεπιβληθείσης ποινῆς τῆς παύσεως. Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ νεαρός νόμος ὠρίσεν ὅτι ὁ καταδικασθεὶς εἰς ἀργίαν πέραν τοῦ ἔξαμήνου ἔχει τὸ δικαίωμα ἐφέσεως, ἐπερίττευεν ἡ ἔφεσις διὰ τὴν παῦσιν, διότι περιέχεται ἐν τῇ ἔξαμηνίᾳ και ἡ πέραν τοῦ ἔτους ἀργία και ὀλαδήποτε παρεπομένη ἄλλη ποινὴ Νομικῶς δὲν ἴσταται ἢ ἀναγραφῇ τῆς παύσεως ὡς κυρίας ποινῆς, διότι δὲν χαρακτηρίζεται ὡς τοιαύτη εἰς τὸν τροποποιούμενον νόμον 5383 ἀντὶ τὸ Ν. Δ. 1714.

9) Διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀρθρου ὀρίζεται ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ πρωτοβαθμίου δικαστηρίου καταδικασθεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκκαλέσῃ τὴν ἀπόφασιν ἐνώπιον τοῦ δευτεροβαθμίου τοιοῦτου. Ἄλλ' ἡ ἔφεσις ἔχει ὡς προϋπόθεσιν καταδίκην πέραν ὧρισμένου χρόνου ἢ ποσοῦ, και ἡ ἀρχὴ αὕτη κρατεῖ. Ὁ νομοθέτης λοιπὸν παρέλειψε νὰ θέσῃ ὑπ' ὄψει αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ταύτην και παρέσχε εἰς πάντα καταδικασθέντα ἀσχετῶς ποσοῦ ἢ χρόνου τὸ δικαίωμα τῆς ἐφέσεως κατὰ πάσῃς ἀποφάσεως τοῦ πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, μὴ ὀρίσας χρόνον ἢ ποσοῦν μέχρι τοῦ ὁποῦ αὐταὶ τυγχάνουσι ἀνέκκλητοι. Οὕτω δὲ και ὁ καταδικασθεὶς εἰς ἐπίπληξιν ἢ εἰς χρηματικὴν ποινὴν μίᾳς δραχμῆς ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἐφέσεως, ὅπερ ἀίτησον.

Ο ΛΑΡΙΣΣΗΣ ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΚΡΙΣΕΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ ΜΑΣ

Ἀγαπητὸ «Ἐκκλησιαστικὸ Βῆμα»,

Δὲν ἔρχομαι ἀπὸ τῆ σκοπιᾶ σου νὰ διορθῶσω «τὰ κακῶς κείμενα» ἂν ὑπάρχουν, ἀλλὰ ἀπλῶς νὰ σὲ συγχαρῶ γιὰ τὸ σημεῖωμα ποῦ βαλες γιὰ τοὺς «παρεπιδημοῦντας ἐν Ἀθῆναις Ἱεράρχας» και φιλικῶς νὰ σοῦ διατυπῶσω τὴ σκέψη ποῦ με βασανίζει κάθε τόσο και μάλιστα δταν βλέπω ὀλάκερη σχεδὸν τὴν Ἱεραρχία στὴν Ἀθῆνα.

Δὲν νοιώθουσι—λέγω— τὴν ἐσωτερικὴν ἀνάγκη νὰ γυρίσουν στὴν Ἱεραρχία γιὰ νὰ ζήσουν ἀπὸ κοντὰ τὸ Ἑλληνικὸ δράμα; Δὲν γίνονται κοινῶν τοῦ πόνου τῶν πνευματικῶν τους παιδιῶν ποῦ δοκιμάζουσι ἀκατάπαυστα τίς δυσκόλες και βαρῦες γιὰ τὴν πατριδα μας και κατ' ἐπέκτασιν γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα ὄρες; Δὲν νομίζουν πῶς τούτη ἀκριβῶς τὴν ἱστορικὴν καμπὴ ἡ Ἑλληνικὴ μάζα ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τίς καθοδηγητικὰς παραινέσεις τῶν πνευματικῶν τῆς ἀρχηγῶν και ὄχι τὴν εἰρηνικὴν περιόδο με τίς αὐτοκινητικὰς περιόδιες φορῶντας τὰ γυαλιστερὰ ἐγκόλπια;

Ἄλλοῖμονο ἂν μιλάμε βροντόφωνα γιὰ αὐτοθυσία τὸν εἰρηνικὸ καιρὸ και τὴν πολεμικὴν περιόδο—περίοδο σκοτεινὴ—ποῦ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἀκτινοβόλες ψυχὰς και φωτεινὰ μυαλά—νὰ ἐγκαταλείψουμε ὀλα ἀφίνοντας τὰ ἀδιφώτιστα.

Καιρὸς νὰ γυρίσουν πίσω οἱ Σεβ. Μητροπολίται τῆς Παληᾶς Ἑλλάδας ποῦ βρίσκονται στὴν Ἀθῆνα και τῆς Νέας ποῦ παρεπιδημοῦν στὴ Θεσσαλονίκη γιὰ τὸ Ἑλληνικὸς Λαὸς στὸν ΕΛΛΗΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΟΥ πόλεμο ποῦ ἔχει ἀνοίξει στ' ἀνάμεσά του ἔχει ἀνάγκη ἀπ' τὴ διαφώτιση τῶν Ἱεραρχῶν του. Καιρὸς νὰ φανοῦν τὰ λόγια ἂν βρίσκονται σ' ἀρμονικὴ θέση με τὰ ἔργα—ἀπαραίτητο συνταίριασμα στὴ ζωὴ τῶν Ἱεραρχῶν.

Μαζὺ με τίς θερμὰς μου εὐχαριστίες, διατελῶ με κάθε τιμῇ.

ΣΗΦΗΣ Γ. ΚΟΛΛΙΑΣ

Ο ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ ΩΣ ΜΟΡΦΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

ΤΟΥ Κ. Ε. ΛΙΒΕΡΙΑΔΗ

Φιλοσοφικός μυστικισμός

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ἐκτός ἀπὸ τὸν Πλάτωνα καὶ ὁ Πλωτῖνος ὁ θεμελιώτης τοῦ Νεопλατωνισμοῦ καὶ εἰς τῶν διαπρεπεσιτέρων ἐκπροσώπων τοῦ φιλοσοφικοῦ μυστικισμοῦ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς του, ὡς μᾶς ἀφηγεῖται ὁ μαθητὴς του Πορφύριος, τέσσαρας φορές εἰς κατάστασιν ἐκστάσεως ἐπεκοινωνήσας μὲ τὸ Θεῖον καὶ ἔλαβεν ἄμεσον ἐμπειρίαν τῆς θείας ζωῆς.

Ἡ περίοδος τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας εἶχε τὸ εὐτύχημα νὰ τελειώσῃ καὶ νὰ σφραγισθῇ μὲ τὴν θεϊαν μορφήν τοῦ Πλωτίνου. Ὅ,τι συμβαίνει μὲ τὸν Πλάτωνα ὁ ὁποῖος εἶναι ἀέναος πηγὴ φιλοσοφικῶν ἀναγεννήσεων (ἡ φιλοσοφία ἀναγεννᾶται ἐκαστοτε καλινδρομοῦσα εἰς τὸν Πλάτωνα) τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὸν Πλωτῖνον, ἡ διανοουμένη ἀνθρωπότης ἐπιστρέφει εἰς αὐτόν, ὅχι μόνον διὰ νὰ ἴκανοποιήσῃ τὴν ἀσβεστον μεταφυσικὴν δίψαν τῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν ἀνωτέραν ἐκείνην πνευματικὴν συγκίνησιν τὴν ὁποῖαν μᾶς χαρίζει ἡ ἐπαφὴ μὲ μίαν τόσο μεγάλην προσωπικότητα. Ὁ Πλωτῖνος στηρίζεται καὶ αὐτὸς εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ λόγου, διότι ἔλεγε «ἐν ἀρχῇ ἦν λόγος καὶ πάντα λόγος» καὶ ἐπομένως ὡς πρὸς τοῦτο ἀκολουθεῖ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλοσοφικὴν παράδοσιν, μὲ τὸ στοιχεῖον ὅμως τοῦ μυστικισμοῦ τὸ ὁποῖον εἰσάγει εἰς τὴν φιλοσοφίαν του διδόντες ἴαν νέαν κατεύθυνσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν. Μὲ τὸν μυστικισμὸν του ὁ Πλωτῖνος δὲν διασπᾷ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλοσοφικὴν παράδοσιν, ἐφόσον καὶ αὐτὸς ἐκκινεῖ ἀπὸ τὴν θεωρίαν τοῦ λόγου, ἀλλὰ διὰ τῆς νέας περὶ γνώσεως θεωρίας του ἐλοκληρώνει τὸ ἑλληνικὸν φιλοσοφικὸν πνεῦμα. Εὐρίσκουν τινὲς εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλωτίνου, ἡ ὁποία εἶναι τὸ λυκόφως τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας καὶ διεμορφώθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, σημεῖον τῆς διασταθρῶσεως Ἀνατολῆς καὶ Ἑλληνισμοῦ, ἐπίδρασιν τῶν ἀνατολικῶν μυστηριακῶν θρησκειῶν καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ μυστικισμοῦ καὶ συνεπῶς θεωροῦν αὐτὴν ὡς παρεκκλίνας τῆς τροχιάς τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως τῆς ὁποίας κινητήριος δύναμις εἶναι ὁ λόγος. Ἄν καὶ εἶναι ζήτημα ἄλλοιον κατὰ πόσον ὁ Πλωτῖνος ὑπέστη τὴν ἀνατολικὴν ἐπίδρασιν, οὕτως ἢ ἄλλως, πρέπει νὰ ὑπογραμμίσωμεν τὸ γεγονός ὅτι ὁ Πλωτῖνος διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ μυστικιστικοῦ στοιχείου εἰς τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν δίδει μίαν νέαν δημιουργικὴν μεταφυσικὴν ἐρμηνείαν εἰς τὰ προβλήματα τοῦ κόσμου καὶ συμπληρώνει τὰ κενὰ τῆς ἑλληνικῆς διανοήσεως μὴ θεωρῶν μόνον τὸν λόγον ὡς μέσον γνώσεως, ἀλλὰ ζητῶν τὴν ἀλήθειαν ὡς ἀποκάλυψιν ἡ ὁποία κατορθοῦται μὲ τὴν ἔλλαμψιν καὶ τὴν μυστικὴν ἐκστασιν

καὶ μὲ μίαν, ὡς προὔπθεσιν αὐτῶν, ἀσκητικὴν ἠθικὴν «τότε γὰρ χρὴ ἐωρακῆναι πιστεύειν, διὰ τὴν ἡ ψυχὴν ἑξαίφνης φῶς λάβη».

Ὁ Πλωτῖνος ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι μεγάλοι μυστικοὶ δὲν περιφρονοῦν οὔτε καὶ ἀχρηστεύουν τὴν λογικὴν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν, πιστεύουν μάλιστα ὅτι ἡ λογικὴ καὶ ἡ ἐπιστήμη δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ἀνωτέραν ἐκείνην συνείδησιν τὴν ὁποῖαν ἀποκτᾷ ἡ καθαρὰ ψυχὴ καὶ ἡ ὁποία τὴν καθιστᾷ ἱκανὴν «ἰὰ θεῶναι τῶν ἀθεῶν, νὰ γίνεταί μάλιστα τῶν μυστηρίων καὶ νὰ ὁμοιοῦται μὲ τὸν Θεόν». Ἡ ἀλήθεια δὲν κατακτιᾶται μόνον διὰ τῆς γνώσεως ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐμπνεύσεως καὶ αὐτὸ συμβαίνει μὲ τῆς ἐμπνεύσεως τῶν ποιητῶν τὰς μελωδίας τῶν μουσουργῶν, τὰς ἱφενθέσεις κ. λ. κ. Ὅλγοι εἶναι ἐκεῖνοι κατὰ τὸν Πλωτῖνον, οἱ ὁποῖοι φθάνουν εἰς ἐν τοιοῦτον ἐπίπεδον ἐξαγνισμοῦ, ὥστε ἡ ψυχὴ των νὰ θεῶται τὸν Θεόν, καὶ αὐτὸ εἶναι παραπλήσιον μὲ ὅ,τι εἶπε εἰς ἄλλος θεόληπτος ποιητὴς ὁ Χαίντερλιν «ὅτι εἰς τὸ Θεῖον πιστεύουν μόνον ὅσοι καὶ οἱ ἴδιοι εἶναι θεοί».

Καὶ κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν περίοδον καὶ εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους οἱ δημιουργικότεροι τῶν φιλοσόφων διακρίνονται διὰ τὸν μυστικισμὸν των, διότι διὰ τὴν ἐρμηνείαν καὶ τὴν θεμελίωσιν τῆς πραγματικότητος δὲν περιορίζονται μόνον εἰς τὸν καθαρὸν λόγον ἢ εἰς τὰ διδόμενα τῆς ἐμπειρίας καὶ σύμφωνοι μὲ τὰ πορίσματα τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν νὰ δώσουν μίαν γενικὴν ἀπόψιν περὶ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ βασίζονται καὶ εἰς τὴν ἐνόρασιν καὶ πόθος των δὲν εἶναι μόνον νὰ εὕρουν τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ νὰ ζήσουν τὴν ἀλήθειαν.

Εἰς τὴν χορεία αὐτὴν ἀνήκουν ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ὁ ἀποκληθεὶς Πλάτων τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ Ἐκχαρὶ ὁ Μπαίμε, ὁ Ἰρλαδὸς φιλόσοφος Μπέρικλετὸς ὁ ὁποῖος εἶχε ἀγγελικὴν τὴν μορφήν καὶ τὴν ψυχὴν κατὰ τὸν βιογράφον του, ὁ Σπινόζα, ὁ λαμπρὸς τριαδικὸς ἀστερισμὸς τῶν Ἐγγέλου—Φίχτε—Σχέλιγκ, οἱ εὐπρόροχοι φιλοσοφικῆς προσωπικότητες τῶν γάλλων Μάλεμπρανς, Μπουτρουὶ καὶ Μπέρξονος.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Κάντ, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸ κορυφωμα τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας ὁ κατ' ἐξοχὴν φιλόσοφος τῆς αὐστηρᾶς κριτικῆς καὶ τῆς λογοκρατίας δὲν ἦτο ἄμοιρος μυστικοπαθείας καὶ ἔλεγε ὅτι ἠσθάνετο μεγάλην παραμυθίαν ἀπαγγέλων ἐκ τοῦ ΚΒ' ψαλμοῦ τοῦ Δαυὶδ τὸ «ἐάν γ' ὁ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶ; θανάτου οὐ φοβηθήσομαι κακὰ ὅτι Σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ».

Ε. ΛΙΒΕΡΙΑΔΗΣ

Τύποις : Ε. ΤΣΙΝΙΚΑ Σκουλλίου 1—Πλ. Ἀγ. Θεοδώρων

«ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΩΝ ΙΣΑΥΡΩΝ»

Κύριε Διευθυντά,

Εις τὸ φύλλον τοῦ Μοῦτου τοῦ «Ἐκκλησιαστικὸν Βήματος» ἀνέγνωσα ἄρθρον τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γ. Παπαδοπούλου, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἀπόσπασμα ἀνεκδότου συγγραφῆς αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Εἰκονομαχία, τὸ δῆθεν μεταρρυθμιστικὸν ἔργον τῶν Ἰσαύρων». Ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ ὁ κ. Καθηγητὴς προβαίνει εἰς δριμύειαν κριτικὴν τῆς δυναστείας τῶν Ἰσαύρων ἀμφισβητῶν τὸν μεταρρυθμιστικὸν καὶ προοδευτικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔργου τῶν Ἰσχυρῶν καὶ δεχόμενος μόνον τὸν ἠρωϊσμὸν αὐτῶν.

Ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ προβῶμεν εἰς τὰς ἀκολουθούσας παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἄρθρου τούτου. Πρωτίστως ὁ ἀρθρογράφος ἰσχυρίζεται, ὅτι νεώτεροι ἔρευναι περιέστειλαν τὴν νομοθετικὴν δρᾶσιν Λέοντος τοῦ Γου μόνον εἰς τοὺς ἐναντίον τῶν εἰκόνων ἀγῶνας αὐτοῦ καὶ παρακατιῶν γράφει, ὅτι τὸ ὑψηλὸν νομοθετικὸν ἔργον, ὅπερ ἀπέδιδετο ἄλλοτε εἰς τὸν ἐν λόγῳ Αὐτοκράτορα ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ Γεωργικοῦ Νόμου, τοῦ Στρατιωτικοῦ Νόμου καὶ τοῦ Νόμου Ροδίων ναυτικοῦ. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθόν. Τὸ κύριον νομοθέτημα, τὸ ὁποῖον ἀποδίδεται ἀδυστάκτως εἰς τὸν Λέοντα τὸν 3ον εἶναι ἡ Ἐκλογὴ ἐκδοθεῖσα κατὰ τὸ ἔτος 726 μ. Χ. ὡς ὑπεστήρξεν ὁ Giniis Ἡ γνώμη τοῦ Giniis θεωρεῖται ὀρθότερα τῆς γνώμης τοῦ Dolger τοποθετοῦντος τὴν ἐκλογὴν εἰς τὸ ἔτος 740 μ.Χ. Ὑπὲρ τῆς γνώμης τοῦ Giniis συντάσσεται ὁ Spulber. Ἡ σιενότης τοῦ γώρου δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἐξάρωμεν δεόντως τὴν ἀξίαν τοῦ νομοθετήματος τῆς Ἐκλογῆς, ἢ ὅποια εἶναι ἀναμφισβήτητος. Σημειοῦμεν ὁπλῶς ἐνταῦθα, ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ τὸν πρῶτον σταθμὸν ἐξελίξεως τοῦ Βυζαντινοῦ Δικαίου (βλ. Μοριδάκη «Τὸ δίκαιον εἰς τὰς Νεαρὰς τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατοριῶν», Τριανταφυλλοπούλου «Βυζαντινὸν Δίκαιον»). Ἡ Ἐκλογὴ χαρακτηρίζεται μὲ σημαντικὴν παρέκκλισιν ἐπὶ τῆς ἰουστινιανέου νομοθεσίας, φέρουσα ἀνεξίτηλον τὴν σφραγίδι τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ ἐπίδρασις τοῦ ἐπιπολαζόντος παρὰ τῷ λαῷ ἑλληνιστικοῦ δικαίου ἐπὶ τοῦ νομοθετήματος τούτου εἶναι καθολικὴ (βλ. Μοριδάκη παρὰ Regelsberger «Γενικὰ Διδασκαλίας»). Ἡ προσπάθεια τῶν Ἰσαύρων, ὅπως ἀνικαταστήσουν τὰ νομοθετήματα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τὰ ὁποῖα τὴν αἰγλήν περιεβλήθησαν, διὸ νομοθετικὸν ἔργον περιέχοντος δικαίου ἀπλοῦστερον καὶ λαϊκώτερον, εἶναι ἀληθῶς ἀναμορφωτικὴ. Πλεῖστοι ὅσοι προοδευτικαὶ καὶ κοινωφελεῖς διατάξεις, περιέχονται εἰς τὴν Ἐκλογὴν. Ἐν αὐτῇ τὸ πρῶτον καθιερώθη ὡς κανὼν τὸ ἀδιάλυτον τοῦ γάμου, ἐρρυθμίσθησαν αἱ περιουσιακαὶ σχέσεις τῶν συζύγων ἐπὶ τῇ βᾶσει τοῦ συστήματος τῆς κοινοκτημοσύνης, καθιεργήθη ὁ θεσμὸς τῆς παλακείας κλπ.

Ἡ Ἐκλογὴ λοιπὸν, περὶ ἧς οὐδεμίαν μνείαν ποιεῖται ὁ κ. Καθηγητὴς, ἀποτελεῖ τὸ κατ' ἐξοχὴν νομοθετικὸν ἔργον τῶν Ἰσαύρων. Ἄλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ τρεῖς νόμοι, δηλ. ὁ στρατιωτικὸς, ὁ ναυτικὸς καὶ ὁ γεωργικὸς, οὓς ἀναφέρει, ἀποτελοῦν, εἰσέτι θέμα ἐπιστημονικῆς ἔριδος καὶ οὐδόλως ἐλύθη τὸ ζήτημα. Ὁ Ζαχαρίας Λέγκεταλ ἀποδίδει τοὺς εἰς Λέοντα τὸν Γ' τοποθετῶν τούτους εἰς τὸ 740 μ. Χ. Ἄλλοι ἱστορικὸι ἀμφισβητοῦν τὴν ἀπόδοσιν τούτων εἰς Λέοντα. Ὁ Κάρολος Ντὴλ εἶναι ἐπιφυλακτικὸς. Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐρευνῶν οἱ καθηγηταὶ Γ. Μοριδάκης, Κ. Τριανταφυλλοπούλος καὶ Γ. Πετρόπουλος, ἰδιαιτέρως ἀσχοληθέντες εἰς τὴν μελέτην τοῦ Βυζαντινοῦ δικαίου, ἀποδίδουσι τοὺς ἐν λόγῳ νόμους εἰς τὴν δυναστείαν τῶν Ἰσαύρων (βλ. Μοριδάκη «Τὸ Ἑλληνιστικὸν Δίκαιον» παρὰ Regelsberger, Τριαντα

φυλλοπούλου «Βυζαντινὸν Δίκαιον», Πετροπούλου «Εἰσηγήσεις τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου» νεωτάτη ἐκδοσις). Εὐλόγως ὅθεν ὁ καθηγητὴς Κ. Ἀμαντος, ἀποφαίνεται ὅτι ἀκόμη δὲν ἀπεδείχθη μετ' ἀσφαλείας πότε συνετάχθησαν οἱ ἀνωτέρω νόμοι, οἱ ὁποῖοι δὲν δύνανται ἐν τῷ συνόλῳ νὰ θεωρηθοῦν προγενέστεροι ἢ μεταγενέστεροι τῆς Ἐκλογῆς, ἐφ' ὅσον ἄλλως τε χαρακτηρίζονται ὑπὸ τοῦ πνεύματος τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει καὶ τὴν Ἐκλογὴν (βλ. Ἀμάντου «Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους» ἔκδοσις 1939).

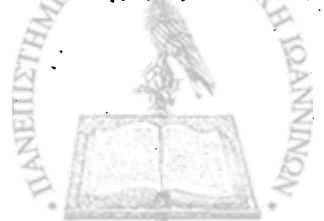
Ἄλλ' ἀνεξαρτήτως τῶν περὶ τῶν ὀλίγων Νόμων ἢ περιόδου τῆς βασιλείας τῶν Ἰσαύρων δύναται νὰ θεωρηθῆ νομοθετικῶς γόνιμος χάρις εἰς τὴν Ἐκλογὴν ἐξ ἧς ἰκανὸς διατάξεις ἠρρώσθη μεταγενεστέρως εἰς τὰς νεαρὰς αὐτοῦ Λέων ὁ Σοφός.

Αὐτὰ ὅσον ἀφορᾷ τὸ νομοθετικὸν ἔργον τῶν Ἰσαύρων. Ὡς πρὸς τὰ ἐλατήρια τῆς εἰκονομαχικῆς πολιτικῆς τῶν Ἰσαύρων καὶ δὴ Λέοντος τοῦ Γ', ἀνδρῶν ὁ Αὐτοκράτωρ οὗτος προτίθετο νὰ ἐφαρμόσῃ εὐρύ καὶ ὀλόκληρον μεταρρυθμιστικὸν πρόγραμμα εἰς ὃ περιλαμβάνετο ἡ περιστολὴ τοῦ μοναχισμοῦ καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν περιουσιῶν, παρατηρητέον ταῦτα. Ἡ πολιτικὴ τῶν Ἰσαύρων, ὡς γράφει ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἱστορίᾳ τοῦ ὁ Βασιλιέφσκυ, ἐστρέφετο πρὸς τὸ περισσότερο κατὰ τῶν Μονῶν παρὰ κατὰ τῶν εἰκόνων. Καὶ τοῦτο, διότι ὁ μοναχισμὸς, ἡτο μᾶς τῶν κυρίων αἰτιῶν ἐλαττώσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Αὐτοκρατορίας παραλλήλως μὲ τὰς εἰσβολὰς, τὴν πειρατείας, τοὺς λοιμοὺς καὶ τοὺς λιμοὺς, ὡς ἀναφέρει ὁ ἀειμνήστου Ἄ. Ἀνδρεάδης, διαπρεπῆς οἰκονομολόγος καὶ ἱστορικὸς ἐν τῇ μελέτῃ του «Ὁ πληθυσμὸς τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας». Πράγματι ἀνληθῆς ὑπ' ὅσιν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν μοιαχῶν ἐπὶ Ἰσαύρων ἀνήρχετο εἰς ὀγδοήκοντα χιλιάδας μόνον ἐν Κωνσταντινί, ὁ δὲ πληθυσμὸς τῆς πρωτεύουσος τῆς αὐτοκρατορίας ἐποίκιλλε μεταξὺ 500.000 καὶ ἐνδὸς ἑκατομμυρίου κ' ἔβρισται ἐμφανέστατος ὁ κίνδυνος τῆς μειώσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἐκ τοῦ μοναχικοῦ θεσμοῦ ὁ ὁποῖος μάλιστα κατὰ τὴν ἱστορικὴν περίοδον ἐκείνην παρουσίαζε σημεῖα ἐκφυλισμοῦ. Οἱ Ἰσαυροὶ λοιπὸν εἶχον νὰ ἀντιμετωπίσουν δημογραφικὸν πρόβλημα μειώσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Λαμβανομένου δὲ ὑπ' ὅσιν, ὅτι οἱ Ἰσαυροὶ ἐπέδωξαν νὰ ἀνορθώσουν καὶ ἰσχυροποιήσουν τὸ διοικητικὸν σύστημα τοῦ Κράτους συγκεντρῶσαντες πρὸς τοῦτο τὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἀμὰ ἐξουσίαν εἰς χεῖρας τῶν στρατηγῶν καὶ καταργήσαντες τὸ προγενέστερον διοικητικὸν σύστημα τοῦ Διοκλητιανοῦ, ἀποβαίνει ἀνεξήγητος ὁ ἀγὼν αὐτῶν κατὰ τοῦ μοναχισμοῦ, εἰς ὃν ἡ ῥοπή ὠφέλειο καὶ εἰς τὴν ἔφεσιν τῆς ἀπαλλαγῆς ἐκ τῶν στρατιωτικῶν καὶ φορολογικῶν ὑποχρεώσεων ὡς καὶ εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν εἰς τοὺς μοναχοὺς ἀπονεμομένων προνομίων. Αὐτὸς οὗτος ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς προσεπέχθησε διὰ τῶν νεαρῶν αὐτοῦ νὰ περιορίσῃ τὰ πλοῦτη τῶν Μοιῶν εἰς ἃς ἀνήκε τὸ τρίτον τῆς γῆς, ὅτι ὁ Φράγκος κατέκτησαν τὴν αὐτοκρατορίαν. Αὐτὰς ἀκριβῶς τὰς γαίας ἠθέλησαν οἱ μεταρρυθμισταὶ Ἰσαυροὶ νὰ ἀποδώσουν εἰς τὴν ἐλευθέραν καλλιέργειαν.

Τὸ ὅτι δὲ οἱ Ἰσαυροὶ παρὰ τὸν κατὰ τοῦ μοναχισμοῦ ἀγῶνα τῶν, ὁ ὁποῖος μοιραῖως προσέλαβε δὲν χαρακτηρᾷ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Ε', ἦσαν εὐσεβεῖς Χριστιανοὶ ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν διατάξεων τῆς Ἐκλογῆς, δι' ὧν ὡς ἐξετέθη ἐν ὀλίγοις ἐσκοπεῖτο ἡ ἐξόψωσις ἐπὶ τὸ χριστιανικώτερον τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου.

Ταῦτα πάντα δὲ ἐνῶ οἱ Ἰσαυροὶ ἦσαν ἀπηχοῦ λημῆτοι μὲ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ ἀραβικοῦ κινδύνου καθ' οὗ νικηφόρος ἐπεξήλθον.

Μετὰ τιμῆς
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ε. ΚΩΣΤΑΡΑΣ
Δικηγόρος

ΑΙ ΕΝ ΧΡΗΣΕΙ ΝΕΚΡΩΣΙΜΟΙ ΣΥΓΧΩΡΗΤΙΚΑΙ ΕΥΧΑΙ

Του Πανσο. Ἀρχιμαν. ΕΜΜ. Ι. ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ

Ε'.
ΕΝΣΤΑΣΕΩΝ ΕΛΕΓΧΟΣ
(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)Η ΕΥΧΗ
«Ο ΘΕΟΣ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΩΝ»
Η ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ

«Όλοι οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ἐπήρειαν εὐρισκόμενοι, καὶ σφάλλομεν καὶ ἀμαρτάνομεν. Ἀλάθητος οὐδεὶς εἰς τὰς προσωπικὰς αὐτοῦ σκέψεις καὶ ἐνεργείας. Πολλάκις παραπαίουσι καὶ ἐκείνοι περὶ τῶν ὁποίων νομίζει τις ὅτι δὲν σφάλονται. Τὸ σφάλεσθαι εἶναι ἀνθρώπινον, ἀλλὰ τὸ ἐπιμένειν εἰς τὸν δρόμον τὸν σφαλερὸν, καὶ παρὰ τὰς γενομένας ὁρθὰς ὑποδείξεις, τοῦτο πᾶν ἄλλο ἢ ἀνθρώπινον εἶναι, ἂν δὲ πρόκειται καὶ περὶ ἡγετῶν, τότε ἐπαφίεται εἰς ἑκαστον νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν πρᾶξιν τῆς ἐπιμονῆς ταύτης.

Ἐπιτὰ ἔτη ἔχουν παρέλθει ἀφοῦ χρόνου ὁ ἐσχάτως ἐκδημήσας πρὸς Κύριον μητροπολίτης Παραμυθίας Ἀθηναγόρας, ἐκ δοθείσης εἰς αὐτὸν ἀφορμῆς, ἐδημοσίευσεν λαμπρὰν διαφωτιστικὴν μελέτην περὶ τῆς Εὐχῆς «ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων». Δὲν εὐρίσκω τὸν λόγον νὰ κατασκευάσω συλλογισμοὺς ἰδικούς μου περὶ τῶν τίτλων σεβασμοῦ καὶ εὐλαβείας τῆς Εὐχῆς ταύτης παρὰ τὰς βαθυστοχάστους σκέψεις τὰς ὁποίας ὁ ἐν μακαρίᾳ ἤδη τῇ λήξει προμνησθεὶς ἀρχιερεὺς ἐξέφρασεν εἰς τὸν «Ἐκκλησιαστικὸν Φάρον» Ἀλεξανδρείας: «Ἔτος Α'. 1937. 16μ. ΛΣΤ', τεύχος Β', σελ. 177—200. Οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ὁ ἐπικρίνας με σεβασμιώτατος μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος, δύνανται νὰ εὐρωσι τὸ σχετικὸν τεῦχος εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπ' ἀριθ. Π. 195. Παρὰ τὴν ὑπόδειξιν, τὴν ἔκκλησιν τοῦ ἀρχιερέως ἐκείνου νὰ μὴ ἀποφεύγουν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ τούτους μιμούμενοι ποῦ καὶ ποῦ ἱερεῖς, νὰ μὴ ἀποφύγουν τὴν ἀναγνώσιν τῆς αἰωνοβίου κλασσικῆς συγχωρητικῆς ἐπὶ τοῖς θανοῦσιν Εὐχῆς «ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων», ἢ καινοτομία ἐξακολουθεῖ. Καὶ θὰ ἦτο μὲν ἡ χρῆσις καὶ τῶν δύο ἄλλων ἐπιμάχων Εὐχῶν συγγιωστῇ, ἐφ' ὅσον μάλιστα ἔχει ἤδη ἡ ἀναγνώσις τῶν περιβληθῆ δια τοῦ Τυπικοῦ τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κύρους ἐπίσημου ἐκκλησιαστικῆς διατάξεως, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τὸν ὄρον δι' ἅμα τὰς Εὐχαῖς ταύταις θὰ ἀναγινώσκηται καὶ ἡ Εὐχὴ «ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων» ἔστω καὶ τρίτη εἰς τὴν σειράν, κατὰ τὸ Τυπικόν, ἐφ' ἧς θὰ ἔπρεπε, ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν θεωρουμένου τοῦ πράγματος, νὰ ἀναγνωσθῇ πρώτη αὐτὴ καὶ νὰ ἐπακολουθῇ ἡ ἀναγνώσις τῶν δύο ἄλλων. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁμως, δια λόγους τοὺς ὁποίους ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἀρχιερωσύνην συστελλόμεθα νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα, αἱ δύο Εὐχαί, περιβαλλόμεναι τὸν μανδύαν τῆς ἀποκλειστικῆς ἀρχιερατικότητος» τείνουσι νὰ παραστήσωσι τὴν Εὐχὴν «ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων» ὡς «μὴ ἀρχιερατικὴν», μὴ ὑποχρεωτικὴν ὁδηλαθὶ δια τὸν ἀρχιερέα, καὶ ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ πρεσβυγενῆς Εὐχὴ «ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων» φθάνει νὰ κηρύσσεται παρ' ἀρχιερέων ὡς «ιερατικὴ» εὐρισκόμεθα πρὸ ἀτοπημάτων, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ ἂν, ὡς ἔχουσι τὰ καθ' ἡμᾶς, δὲν δύνανται νὰ λογοδοτήσωσιν, πάντως ὁμως ἅπασι διὰ παντὸς πρέπει νὰ ἀρθῶσιν ἐκ μέσου, καὶ νὰ ἰσχύσῃ ἡ Τυπικὴ τάξις, τοὔλαχιστον ὡς αὕτη ἐν τῷ ἐν ἐνεργείᾳ Τυπικῷ διαλαμβάνεται, καὶ καταδικαζομένης τῆς ἀποκλειστικότητος ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς Εὐχῆς παρὰ τοῦ ἱερέως ἢ τοῦ ἀρχιερέως. Ἐπαναλαμβάνομεν: «Πλήρης εὐ-

λογικὴ ἰσότης εἶναι καθιερωμένη ἔκπαλαι ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων διὰ τῆς Εὐχῆς «ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων». (1)

«Ἀπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἐφυ» δυοῖν θάτερον: ἢ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, ὡς εἶναι εὐκταῖον, πρέπει νὰ πούσωσι τὴν ἀδιάκριτον χρῆσιν τῶν δύο παρατύπων καὶ παρασιτικῶν τῆς Νεκρώσιμου Ἀκολουθίας Εὐχῶν, τροποποιουμένου τοῦ ἐν χρῆσει Τυπικοῦ τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἢ, τοῦτου ἰσχύοντος, νὰ μὴ παρεμβάλληται μηδὲν πρόσομμα εἰς τοὺς ἱερεῖς νὰ ἀναγινώσκωσι αὐτὰς, ἂν μάλιστα εἶναι πλειονεὺς τοῦ ἐνός οἱ συμμετασχόντες εἰς τὴν κηδεῖαν, ἀέλποτε δὲ τοῦ προεξάρχοντος ἀναγινώσκοντος πρώτου καὶ πρώτως τὴν Εὐχὴν «ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων», ὡς ἔπραξεν ὁ ἤδη κεκοιμημένος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Νικόλαος πρὸ τινῶν ἐτῶν, ὅτε προεξάρχων τῆς κηδεῖας τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου καὶ τῆς βασιλείσης καὶ τῆς βασιλομήτορος ἀνέγνωσε πρώτος αὐτὰς τὴν Εὐχὴν «ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων» ἀκολουθῶν δὲ τὴν ἑτέραν ἐκ τῶν δύο «Μεγάλων» Εὐχῶν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν.

Εὐλογικὴ νεκρώσιμος διάκρισις ἐθεσπίσθη εὐλόγως καὶ εἶναι σεβαστὴ ὡς πρὸς τὰ νήπια ἐπὶ τὰ ὁποῖα ἀναγινώσκεται εἰδικὴ Εὐχὴ, «Ὁ φυλάσων τὰ νήπια, Κύριε...» (2) Ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων παρεδόθη ἡμῖν, καὶ σώζεται ἐν τῷ μεγάλῳ Εὐχολογίῳ, διάκρισις Εὐχολογικῆς νεκρώσιμος μεταξὺ κοσμικῶν καὶ ἱερῶν—περίεργον ἴδι καὶ ἀρχιερέων!—καὶ μοναχῶν οὐδεμίᾳ ὁμως μεταξὺ τῶν κοσμικῶν. Ὅτε, ἀπὸ τοῦ 16' αἰῶνος παρεισήχθη εἰς τινὰς μονὰς ὑπὸ καλογῆρων ἀναγνώσις τῆς Εὐχῆς «Κύριε ὁ Θεός, ὁ ἐν τῇ οἴῃ ἀρρητῷ σοφίᾳ», εἰς θανόντας μοναχοὺς, χωρὶς νὰ καταργηθῇ παρ' αὐτῶν συγχρόνως καὶ ἡ ἀναγνώσις τῆς Εὐχῆς «ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων», ἐδόθη τὸ πρῶτον ρήγμα εἰς τὴν παραδεδομένην νεκρώσιμον Τυπικὴν τάξιν, καίτοι μόνον εἰς τινὰς μονὰς. Δὲν εἰσερχόμεθα εἰς λεπτομερέστεραν ἔρευναν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Παρατηροῦμεν ὁμως τοῦτο, ὅτι: καὶ ἡ «Μεγάλῃ» Εὐχὴ καὶ ἡ Εὐχὴ «ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων» εἰς τοὺς μοναχοὺς ἀνεγινώσκοντο ὑπὸ τοῦ ἱερέως. Ἐφ' ᾧ καὶ παρατηρεῖ σοβαρὸς τῶν πραγμάτων μελετητῆς, ὁ πρῶτον μητροπολίτης Λεοντιουπόλεως Σωφρόνιος: «Ἡ εἰς τὸς ἀρχιερατικὰς φυλλάδας εἰσοδος τῆς Εὐχῆς ταύτης ἐγένετο ὑπὸ νεωτέρου τινὸς καὶ ἐπεκράτησε μέχρις ἡμῶν ὥστε ἡ Εὐχὴ ἡ μεγάλη εἶναι ἔργον μοναστηριακὸν μεταγενέστερον, ἐλέγετο εἰς τὰς Μονὰς μόνον εἰς κηδεῖαν μοναχοῦ ὑπὸ τοῦ ἱερέως καὶ ἦτο ὁλως ἄγιωστος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν» (3).

Γενικῶς σήμερον κατὰ τὴν Τυπικὴν διάταξιν τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ἀναγεγραφομένη εἰς τὸ ἐπίσημον τελετουργικὸν βιβλίον «Τυπικόν» ἤρθη, πλὴν τῶν νηπίων, ἅσα εὐχολογικὴ διαφορά μεταξὺ τῶν πιστῶν, κληρικῶν, ἢ μοναχῶν, ἢ λαϊκῶν, ἢν διατάξιν ἐννοοῦσι νὰ ταραξῶσι καὶ πάλιν οὐ ἀξιούντες νὰ διακρίνωσιν ἀποκλειστικὰς Εὐχὰς τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοῦ ἱερέως!

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΕΜΜ. Ι. ΚΑΡΠΑΘΙΟΣ

(1) Ἴδτε ἡμέτερον ἄρθρον ἐν «Ἐκκλησιαστικῷ Βήματι» τῆς 1ης Ἀπριλίου ἐ. ε., σελ. 6

(2) Ἴδε αὕτη, καθὼς καὶ τὸν εἰς τὰ νήπια ἀναπαύσιμον Κανὼνα ἐν τοῖς Εὐχολογίοις τῆς Ἐκκλησίας.

(3) «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» ἐνθ. ἀν. σελ. 195.

ΠΕΡΙ ΤΑ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Τοῦ κ. Κ. ΚΟΛΙΤΣΑΡΑ

Ὁ καθηγητὴς κ. Λώλης εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 24 φύλλον τοῦ «Ἐκκλ. Βήματος» ἐθεώρησε καλὸν νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὸ ἀπὸ Νοεμβρίου π. ἔ. δημοσιευθὲν ἄρθρον μου, τὸ ὁποῖον εἶχα γράψῃ πρὸς ἀνάρεσιν μερικῶν ἐσφαλμένων ἀντιλήψεων καὶ κρίσεων τοῦ κ. Λ. διὰ τὰ Κατηχ. Σχολεῖα, δημοσιευθεῖσάν κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ ἰδίου ἔτους.

Ἐν πρώτοις δὲν ὑπεραμύνομαι ἀπολύτως «τοῦ τίτλου» «Κατηχητικὸν Σχολεῖον» καὶ γράφω ὅτι «ἡ ὀνομασία Κατηχητικά δὲν φαίνεται νὰ εἶναι τόσο ἀτυχῆς ὅσον νομίζει ὁ κ. Λ.». Κατοχυρώνω τὰς θέσεις αὐτὰς μὲ γραφικὰς καὶ ἐκ παραδόσεως μαρτυρίας, διὰ νὰ ἀποδείξω ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου προταθεῖσθαι καὶ κρατήσασθαι ὀνομασία εἶναι ἡ σχετικῶς προσηφειότερα. Αὐτὰ παρενόησε, φαίνεται, ὁ κ. Λ.

Δευτέρα παρανόησις. Οὐδαμοῦ τοῦ ἄρθρου μου ὑπαινίσσομαι, πολὺ δὲ περισσώτερον δὲν ἀναφέρω τὰς Κατηχητικὰς Σχολὰς τῶν πρώτων αἰώνων — αἱ ὁποῖαι σημειωτέον δὲν ἦσαν μόνον δύο, ὅπως φαίνεται πιστεύων ὁ κ. Λ. — ὡς Κατ. Σχολεῖα. Ἐκεῖναι μὲν ἐσκόπουν τὴν θεολογικοφιλοσοφικὴν συγκρότησιν τῶν ὄντων, ταῦτα δὲ ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν ἠθικοθησκευτικὴν μόρφωσιν τῶν νέων. Διαστέλλω δὲ ἐκεῖνας ἀπὸ αὐτῶν, ὥστε νὰ εἶναι ἀδύνατος οἰαδήποτε παρανόησις παντός, ὅτις εὐμοιρεῖ ἔστω καὶ στοιχειῶδους μορφώσεως καὶ μὲ κάποιαν προσοχὴν θὰ ἐδιάβαζε τὸ ἄρθρον.

Τρίτη παρανόησις. Δὲν ἔχω ὑπ' ὄψιν μου τὴν μελέτην τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀλιβιζάτου «περὶ τῆς ἠθικοθησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς διδασκαλίας». Ἀλλὰ καὶ αὐτὴν παρενόησεν ὁ κ. Λ., ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν περικοπὴν ποὺ παραθέτει. Λέγει μὲν ὁ κ. Ἀλ. ὅτι «εὐθύς ὡς ἐπεκράτησεν ὁ νηπιοβαπτισμὸς, ἦτο ὁλοῦς φυσικὸν ὅτι ἡ Κατήχησις θὰ κατέπιπτε», ἀλλ' εἶναι αὐτόδηλον ὅτι ὑπὸ τὴν λέξιν Κατήχησιν ἔννοεῖ ὁ κ. Καθηγητὴς τὴν εἰδικὴν διδασκαλίαν πρὸς τοὺς ὑποψηφίους διὰ τὸ βάπτισμα καὶ μεγάλους κατὰ τὴν ἡλικίαν κατηχομένους, καὶ ἡ ὁποῖα διδασκαλία ἦτο φυσικὸν νὰ καταργηθῇ ἅμα τῇ γενικεύσει τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ ἐλείψει κατηχομένων. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἔπαυσε καὶ ἡ κατήχησις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὅλας τούταντιον, καθὼς ἡ Ἱστορία μαρτυρεῖ, ἐνετάθη αὐτῇ προφορικῶς καὶ γραπτῶς εἰς διαφωτισμὸν οὐ μόνον τῶν κατηχομένων, ἀλλὰ τῶν πιστῶν μικρῶν καὶ μεγάλων, ἕπομένως μόνον κατὰ παρανόησιν δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ἡ περικοπὴ αὕτη τοῦ κ. Ἀλιβ. ὡς ἀπόδειξις καταργήσεως Κατηχ. Σχολείων. Τὸ δὲ περίεργον εἶναι ὅτι ὁ κ. Λ. καίτοι ἀναγνωρίζει, ὅτι ἡ κατήχησις περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλεῖ ὁ κ. Ἀλ. ἀνεφέρετο εἰς τοὺς ἐνηλικίους, ἐν τούτοις κατὰ παράδοξον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι ἐπικαλεῖται τὴν κατάργησιν αὐτῆς ὡς ἀπόδειξιν καταργήσεως τῶν διὰ τοὺς μικροὺς Κατ. Σχολείων, τῶν ὁποίων σημειωτέον τὴν κατὰ οἰονδήποτε τύπον ὑπαρξίν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἔχει ἀρνηθῆ διαρρήδην. Ἡ ὑπῆρχον προηγουμένως Κ. Σχολεῖα, τὰ ὁποῖα καὶ κατηργήθησαν τότε ἢ δὲν ὑπῆρξαν ποτέ, ὅποτε δὲν ἔχει θεῖσιν καμμία περὶ τῆς καταργήσεώς των μαρτυρία ἔστω καὶ ἂν εἶναι αὕτη ἄμεσος καὶ σαφής.

Τετάρτη παρατήρησις. Τὸ σημερινὸν Κ. Σ. τὸ ὀνόμασεν «συνέχειαν καὶ πρὸς τὰς σημερινὰς συνθήκας προσαρμογὴν τοῦ ἀρχαίου Κ. Σ.» Καὶ ὑπὸ τὸν ὄρον ἀρχαῖον Κ. Σ. περιέλαβον πρῶτον μὲν «τὸ ἀρχαιότατον ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν κατήχησιν τῶν νέων τὸ συμπέτονον πρὸς αὐτοὺς ἀκό-

μη τοὺς ἀποστολικούς χρόνους». Δεύτερον τὰ Σχολεῖα τὰ ὁποῖα ἱδρύθησαν ἀπὸ τοῦ Δ' μετὰ Χριστὸν αἰῶνος καὶ εἰς τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μ. Βασιλείου βασικώτατον μάθημα ἦσαν αἱ Γραφαί. Τρίτον τὰ εἰς τὰ μοναστήρια κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους λειτουργοῦντα σχολεῖα, τὰ ὁποῖα ὁ Moeller καὶ ὁ Schubert θεωροῦν ὡς τὰς ἀπαρχὰς τῶν σημερινῶν συστηματικῶν Κ. Σχολείων. Καὶ τέταρτον, τὰ διὰ μέσου τῶν χρόνων τῆς δουλείας εἰς χωρία, πόλεις καὶ μονὰς λειτουργήσαντα πολυάριθμα σχολεῖα «τὰ ὁποῖα εἶχον ὡς κέντρον ἀνελιξέως τῶν ὄλων μαθημάτων τὰς θρησκευτικὰς ἀληθείας». Φαίνεται ὅτι ὁ κ. Λ. κατὰ παρανόησιν προφανῶς, ἐπερίμενε νὰ εἴρῃ εἰς τὴν Ἐκκλῆσ. Ἱστορίαν, τὴν ὁποῖαν ἐπικαλεῖται, αὐτοῦσια τὰ σημερινὰ Κ. Σ. μὲ τὸ σημερινὸν πρόγραμμα, μὲ τὰς σημερινὰς ὥρας διδασκαλίας κλπ.

Πέμπτη παρανόησις. Οὐδόλως ἔφερα τὴν Χαλκιδικὴν ὡς «παράδειγμα πρὸς ὑπομ.» ἐπιτυχίας τῶν Κ. Σ. Ἀπλῶς στηριζόμενος εἰς ἐπίσημον πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον ἔκθεσιν τοῦ Γεν. Διευθυντοῦ τῆς Γεν. Διοικήσεως Μακεδονίας κ. Παπαευγενίου ἀνέφερα παρεπιπτόντως πολλαπλὰς ἀξιολόγους ἀποστολὰς τροφίμων πρὸς τὰ Κ. Σ. Θεσσαλονίκης ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν τοῦ Κ. Σ. Πολυγύρου. Ἐδιάβασα καὶ ἐγὼ τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Καϊμάκη Ἐλυπηθὴν διὰ τὴν ἀγνοίαν ποὺ ἐπικρατεῖ εἰς τὴν Χαλκιδικὴν καὶ ἐσκέφθην ὅτι ἐάν ὑπῆρχον καὶ ἐκεῖ, ὅπως εἰς τὸν Πολύγυρον, Κ. Σχολεῖα διαφορετικῆ θὰ ἦτο ἡ κατάστασις τοσοῦτ' ἄλλοιον καθόσον κατὰ τὴν ἡμολογίαν τοῦ ἰδίου κ. Καϊμάκη «οἱ χωρικοὶ εἶναι προθυμότατοι εἰς τὸ νὰ ἀκούουν τὸ θεῖον κήρυγμα».

Ἐκτη παρανόησις. Πουθενά δὲν ἀνέγραφα ὅτι χάρις εἰς τὰ Κ. Σ. «ἐπικρατοῦν παντοῦ τὰ χριστιανικὰ διδασκόμενα τῆς ἀγάπης». Αὐτὸ τὸ θεῖον ἐξ ἐπινοήσεως ἢ παρανοήσεως καὶ μοῦ τὸ ἀποδίδει ὁ κ. Λ., διὰ νὰ τὸ ἀποδείξῃ κατόπιν εὐκόλως ψευδὲς ἐξ ἀντιπαραθέσεως πρὸς τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς κοινωνίας καὶ νὰ συναγάγῃ τὸ συμπέρασμα ὅτι... τὰ Κ. Σ. ἀπέτυχον! Εἶναι ἄχαρι τὸ ἔργον τῆς ἀνασκευῆς τοιοῦτων παρανοήσεων — θὰ ἔλεγε κανεὶς τοιοῦτων διαστρωφῶν τῆς ἀληθείας, — ἀλλὰ πρέπει ἐν τούτοις νὰ παρατηρησόμεν ὅτι τὰ Κ. Σ., παρά τὴν εὐρείαν ἐν σχέσει πρὸς τὸν χρόνον καὶ τὰ μέσα διάδοσίν των, οὔτε πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἔχουν ἱδρυθῆ, ἀλλὰ καὶ τὰ ὅσα λειτουργοῦν δὲν ἔχουν ὡς μαθητὰς τῶν τῶν ὅλων τῶν παιδιῶν. Ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ὅλην σημερινὴν ἐλληνικὴν νεότητα ἕνα μέρος μόνον αὐτῆς φοιτᾷ εἰς τὰ Κ. Σ., ἀπὸ δὲ τοὺς σημερινούς ἀνδρας — τοὺς ἐκπροσωποῦντας τὴν κοινωνίαν διὰ τὴν ὁποῖαν παραπονεῖται ὁ κ. Λ. — δὲν γνωρίζω εἰς ποῖον ἀριθμὸν θὰ κατέληθ τὸ ποσοστὸν. Καὶ σημειωτέον, ὅτι κατὰ τοῦ ἔργου τῶν Κ. Σ. ἀντιδροῦν πολλοὶ καλοθεληταί, εἰς τὴν οἰκογένειαν, εἰς τὸ σχολεῖον, εἰς τὴν κοινωνίαν, ἄλλοι μὲν ἐξ ἀγνοίας, ἄλλοι ἐκ προκαταλήψεως, ἄλλοι λόγῳ ἀντιθέτων ἀρχῶν καὶ ἄλλοι ἐν ὀνόματι... τῆς μελλοντικῆς τελειοτέρας λειτουργίας αὐτῶν! Τὸ σημερινὸν ἀκριβῶς κατάντημα τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας καὶ ἡ συναίσθησις ὅτι μόνον διὰ τῆς χριστιανικῆς μορφώσεως εἶναι δυνατὴ ἡ ἠθικὴ ἀνόρθωσις καὶ μάλιστα ὅταν ἡ σχετικὴ ἐργασία ἀρχίσῃ ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, θὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς κάμῃ νὰ ἀγκολπωθῶμεν θερμότερον τὰ Κ. Σ.

Ἐβδόμη παρανόησις. Ὁ κ. Λ., καίτοι ἀσχολεῖται μὲ τὴν δημοσιογραφίαν, ἔχει παρανοήσῃ τὸν ὄρον «ἀνωσυμογραφία» καὶ οὕτω ἐξηγεῖται πῶς χαρακτη-

ρίζει κάποιο κριτικόν σημείωμα τοῦ περιοδικοῦ «Ζωή» ὡς ἀνωμόως γραφέν. Ἐάν ἐπρόσθετε κάπως καλύτερον ὁ κ. Λ., θὰ ἔβλεπε ὅτι τὰ ἄρθρα τῆς «Ζωῆς» ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας καὶ πλέον δημοσιεύονται ἀνυπογράφως, χωρὶς τοῦτο κατὰ τὰ ἀνέκαθεν νόμω καὶ παραδόσει κρατήσαντα νὰ σημαίνῃ ἀνωμογραφίαν. Τὰ ἄρθρα γράφονται, ὅπως σημειώνεται καὶ εἰς τὴν προμετωπίδα τοῦ περιοδικοῦ, ἀπὸ τοὺς θεολόγους τῆς ὁμωνύμου Ἀδελφότητος, οἱ ὅποιοι, γνωστοὶ εἰς τοὺς θεολογικοὺς καὶ ἐκκλησιαστικὰς κύκλους ἀναλαμβάνουν πάντοτε ἀκεραίαν τὴν εὐθύνην τῶν γραφομένων. Ἐάν ἄς μᾶθῃ λοιπὸν ὁ κ. Λ. κοντὰ εἰς τὰ ἄλλα καὶ τοῦτο, ὅτι ἄλλο ἀνώμωμον καὶ ἄλλο ἀνυπόγραφον ἄρθρον. Ἐκτὸς ἂν ὑπὸ τὴν λέξιν ἀνώμωμον ἔννοεῖ ὅτι εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σημείωμα τῆς «Ζωῆς» δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ. Διότι ὁμολογουμένως πούθεν ὁ δὲν βλέπει κανεὶς τὸ ὄνομα Λώλης!

Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ δὲ νὰ ἐκφράσω καὶ πάλιν τὴν τόσον γνωστὴν, ἀλλὰ καὶ τόσον εὐκολὰ ληθμονοῦμένην ἀλήθειαν, ὅτι ὁ κάθε γράφω πρέπει νὰ ἔννοη καλῶς καὶ νὰ ἐλέγξῃ ἀδοτηρῶς τὰ ὅσα μελετᾷ καὶ γράφει. Θὰ ὑποβοηθηθῇ εἰς τοῦτο, ἔάν ἀπελευθερωμένος ἀπὸ προκαταλήψεις ἐρευγᾷ καὶ γράφει μὲ ἀντικειμενικότητα εἰς εὐρεσίν, θέσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ἀληθείας καὶ μόνον τῆς ἀληθείας.

Κ. ΚΟΛΙΤΣΑΡΑΣ

ΜΑΥΡΟΙ ΠΑΠΠΑΔΕΣ

Ἀφιερῶται εἰς τὸν Ἅγιον Πρωτοσύγκελλον τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Μέσα στὴν ἀπόλυτη ἡσυχία τοῦ πρωῖνου πού ἀχνόφεγγε καὶ στὴν ἡρεμία πού βασιλευε στὴν κουρασμένη πόλι, στὸν ἀπόμερο δρόμο μιᾶς ἀπομανρωσμένης συνοικίας, σένα παλιὸ σπίτι ἡ νέα Μάννα ἔσκυφε πάνω ἀπ' τὸ παιδί τῆς πού ταραζόταν ἀπ' τοὺς σπασμούς. Τὸ πρόσωπό τῆς ἀγριεμμένο ἀπ' τὸν ἀναπάντεχο καῦμό καὶ τὸ χέρι τῆς, ἀνῆμπορο νὰ διώξῃ τὸ μοιραῖο πού φώλιαζε ὄδλες τίς γωνιές σάν ἀρπαχτικὸ κοράκι, ἀπλώνε στὸ μετωπάκι τοῦ μικροῦ τὸ χᾶδι τοῦ σκουπίζοντας τὸν ἴδρωτα πού μπουμπούκιαζε. Ὁ ἄντρας παράμερα, ἀδύνατος καὶ καχεκτικὸς κάθονταν στὴ σαροβαλιασμένη καρτέκλα— «Μαρία τί γίνεται;»— Ἡ γυναίκα δὲν ἀπάντησε. Ἐκεῖνος σηκώθηκε καὶ κοντοζύγωσε ἀλλὰ ἦταν πιά ἀργά. Μὲνα τελευταῖο σπασμὸ τεντώθηκαν τὰ πόδια καὶ τὰ χεράκια καὶ τὸ ἀσπράδι τοῦ ματιοῦ ἀπότομα ἀναποδογύρισε καὶ στάθηκεν ἀκίνητο, κοουσταλλιασμένο κλεινόντας μέσα στὴν παγωμένη ὑπερβόρεια ἡρεμία του τὸν ἀπειρο πόνου τῶν γονιῶν του, ἐκεῖ τῆς Μητέρας πού ὄλα τᾶχε πούλησει γιὰ νὰ τὸ κρατήσῃ στὴ ζωὴ καὶ κείνου τοῦ Πατέρα πού γύριζε σάν καταραμένος ἀπ' τὴν αὐγὴ μέχρι τὸ δειλινὸ γιὰ ναῦρει ἐκεῖνα πού τοῦ χρειάζονταν γιὰ νὰ ζῆσει, ἀκολουθώντας κατὰ γράμμα ὄλα ὅσα γράφανε τὰ χαρτάκια τοῦ Γιατροῦ μὲ τὸ κόκκινο γραμματόσημο στὴν ἀκρὴ πού σημειῶνε βιαστικὰ καὶ ἀκατάληπτα. Ἐνα τόσο δὴ χαρτάκι, ἔνα τόσο δὴ μπουκαλάκι κι' ὅμως ἤθελες ἑκατομῦρια γιὰ νὰ τὸ πάρεις. Καὶ μέσα στὸ μπουκαλάκι καθρεφτίζονταν ὁ γυιὸς τοῦ γερῶς, μεγάλος, παλληκάρι. «Τάθᾶνατο νερό» θυμόταν τῆς γιαγιάς του τὸ παραμῦθι σάν τὰ κουβάλας τὸ βράδυ στὸ σπίτι του καὶ κάθε φορὰ «τάθᾶνατο νερό» ἀποδειχνόταν σκάρτο ἴσαμε πού στὸ τέλος στὸ τραπέζι, στὶς γωνιές, στὸ πάτωμα, παντοῦ εἶχαν σωριασεῖ τέτοια μπουκαλάκια ὄδεια, νεκρὰ καὶ καθὼς γυαλλίζον στὸ θαμπὸ φῶς τοῦ πρωῖνου μοιάζαν σάν χαμόγελα σαρκαστικὰ καρφωμένα στὶς ἀκρίες δαιμονικῶν στομάτων.

Πετάχτηκε ἔξω ζαλισμένος ἀπ' τὸν πόνου. «Πατέρα» περίμενε νὰ μιλήσουν καὶ μικρὰ χεῖλια καὶ αὐτὰ

τὰ χεῖλια, αὐτὸ τὸ κορμάκι θὰ τὸ σκέπαζε τὸ χῶμα. Συλλογίστηκε πικραμμένα πῶς μονάχα μέχρι τὴν ταφὴ εἶχε δικαιώματα στὸν τίλο τοῦ «πατέρα» ὅστε ὅταν θὰ πεφτε ἡ ὕστατη φτυαριὰ θὰ νὰ τὸν ἔχανε ἀνεπανόρθωτα. Γύριζε τοὺς δρόμους σάν τρελλὸς μὲ τὰ μάτια ἀνοιχτά, γουρλωμένα. Τώρα πιά πάνε καὶ τὰ πολλά ξεῶδα. Μυστήριο πῶς τᾶχε καταφέρει μὲ τόσα ἑκατομῦρια μὰ τοῦ μυστήριου τῆ λύση τὴν ἀντίκρυζε σάν ἔμπαινες στὸ σπιτάκι τους. Μῆτε καρτέκλα εἶχε μείνει, μῆτε τραπέζι, μῆτε φρεσιὰ, μῆτε ρόμπα τῆς γυναικας του, μῆτε βέρα, μῆτε καρφέτσα, μῆτε μαλλὶ στὰ στρώματα.

Σάν μπῆκε στὴν ἐκκλησιὰ ὁ παππᾶς ἀγουροξυνημένος κουβέγιαζε στὸ μπαγκάρι μὲ τὴ νεωκόρσινα. — «Καλὸς τὸν Μάτσο Μήσο. Πῶς ἀπὸ δῶ πρωί, πρωί;» — «Παππᾶ μου, τὸ παιδί μου ἴδωσα» — «Ἐζωὴ σὲ λόγου μας. Αὐτὰ ἔχει ὁ κόσμος». Ὁ «πατέρας» ἀποκαμωμένος ἀκούμπισε τὸ κεφάλι του στὰ χεῖρια του — «Τὰ δάκρυα δὲν ὄρελοῦνε. Νὰ συννενοηθεῖς μὲ τὸν ἐργολάβο γιὰ τὴν κάσσα καὶ ἡ ἐκκλησιὰ μας θὰ σοῦ πάρει, γιὰ ὄλα, μονάχα πενήντα ἑκατομῦρια! Πρὶν τὸν πόλεμο θὰ σοῦ κόστιζε δυὸ χιλιάδες ἀλλὰ τώρα, τί νὰ κάνεις, εἶναι στὴ μόδα τὰ ἑκατομῦρια» καὶ τὸ γέλοιο τοῦ ἀντήχησε στὴν ἔρημη ἐκκλησιὰ. — «Παππᾶ μου, πού νὰ τὰ βρῶ;» — «Ἄντε φεύγα μέχρι τὸ μεσημέρι θὰ τᾶχεις ἔσο. Παζάρια θὰ κάνεις τώρα μὲ τὴν Παναγία γιὰ τὸ παιδί σου; Δὲν κάνει.» Ἦταν ἀκόμα «πατέρας». Ἄπ' αὐτὸν περίμενε τὸ λιγνὸ κορμάκι γιὰ νάναπαυθῇ αἰώνια κι' ἦταν οἶμα του, σάρκα του, ἔπρεπε νὰ τὰ βρεῖ.

Ἐτρεχεν ἀλαλιασμένος, μὰ πού νὰ πάει. Τὰ δανεῖκα τᾶχε ἐξαντλήσει. Τί νὰ πούλησει... γιὰ νὰ ψάλλουνε ὡρφα στὴν ἐκκλησιὰ γιὰ τὴν ἀνάπαυμιᾶς ψυχῆς ἀθώας... «... Γιὰ ὄλα μονάχα πενήντα ἑκατομῦρια...» καὶ ἴσαμε τὸ μεσημέρι μέτραγε καὶ ξαναμέτραγε καὶ δὲν βγαίνειν παραπάνω ἀπὸ δεκαπέντε.

Ἡ γυναίκα στὸ σπίτι μὲ τίς παρηγορίτρες καὶ τίς μοιρολογίστρες γύρω στὸ νεκρὸ ἀγῶρι περίμενε καὶ προτοῦ ἀκόμα βασιλέψει ὁ ἥλιος ἔσκουζε στὸν ἀπὸ λόγου ἑνας «πατέρας» σάν πληγωμένο ζῶον. «Πενήντα ἑκατομῦρια Χριστιανοὶ μοῦ ζητᾶνε νὰ κηδέψουν τὸ γυιόκα μου. Πενήντα ἑκατομῦρια ζητᾶει ὁ παππᾶς... κι' εἶναι Χριστιανὸς, κίεῖναι παππᾶς...

Σ.Ι.Τ.

Γεμαὶ εἰς Μητροπολίτην

Ὁ Δήμαρχος Λαρίσης κ. Ἀσ. ἐριάδης καὶ τριάκοντα Ἐπιστημονικά καὶ Ἐπαγγελματικά Σωματεῖα ὑπέβαλον πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, τὸ Πολιτικὸν Γραφεῖον καὶ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθροσκευμάτων μικρὸν ὑπόμνημα ἐκφράζοντας τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν καὶ ἐπαινούντες τὴν δρᾶσιν τοῦ ἀποσταλέντος Συνοδικοῦ Ἐεάρχου ἐν Λαρίσῃ Σεβασ. Μητροπολίτου Ζιχῶν κ. Κυρίλλου.

Εἰς τὸ προσεχὲς θέλομεν δημοσιεύσει δὺὸ ἐπιστολάς τοῦ Ἁγίου Πρωτοσυγγέλλου τῆς Ἱ. Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ πανοσ. Ἐμμ. Καρπαθίου καὶ τοῦ σημειώματός μας διὰ τὴν παρατροπυμένην ἀπληστίαν ἐνίων ἐφημερίων σχετικῶς μὲ τὰς ἐκ τῶν ἱεροπραξιῶν εἰσπράξεις δημοσιευθέντων εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 25 φύλλον ὡς καὶ ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ἀλιμπράντη διὰ τὸ χρονογράφημα «Τὰ Παράξενα» καὶ σχετικῶν ἀπάντησίν μας.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Θεοδ. Ν. Λαναρά. Ποίος είναι ο αληθινός Θεός; (Περί τριαδικού Θεού), Ἀθήναι, 1944. — Εἰς ἐποχὴν τόσον τεταραγμένην πνευματικῶς, ἠθικῶς, κοινωνικῶς, πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς, οἷα, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, εἶναι ἡ ἰδική μας, εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ σκολιά θεωροῦνται εὐθεῖα, καὶ πᾶν εὐθὺ θεωρεῖται σκολιόν, βιβλίον οἷον τὸ ὑπὸ κρίσιν εἶναι ἐντὸς τοῦ πλαισίου του. Εἶναι ἐκδεδομένον μὲ ἀρκετὴν φιλοκαλίαν, καὶ δὲ, τι εἶχε νὰ εἴπῃ ὁ συγγραφεὺς διὰ τὸ θέμα του τὸ διεξέρχεται σαφῶς μέσα εἰς ἑβδομήνONTA ὀκτώ σελίδας: «Οἱ ὀρθόδοξοι πλανώμεθα πιστεύοντες Ἁγίαν Τριάδα» ψευδός! Βλασφημία! Ὁ Θεὸς ὁ αληθινός εἶναι ἓν καὶ μόνον πρόσωπον, ὁ Πατήρ. Καὶ ἂν ὄλοι ὑποφέρωμεν, ὑποφέρωμεν διότι ψευδῆ, ἀνύπαρκτον Θεόν, τὴν Τριάδα πιστεύομεν» καὶ ἂν αἱ προσευχαί μας δὲν εἰσακούωνται, τοῦτο συμβαίνει διότι δὲν ἀπευθύνονται πρὸς τὸν μόνον αληθινόν Θεόν. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἀπαλλαγώμεν ὡς ἀπὸ δεινοῦ ἐφιάλτου ἀπὸ τὴν πίστιν εἰς τὸν Τριαδικόν Θεόν». Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀπόσταγμα τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Λαναρά. Ἄν παύσωμεν νὰ πιστεύωμεν εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα, ἀμέσως ὁ κόσμος θὰ ἔξῃ τὴν εὐλογίαν τοῦ Οὐρανοῦ!

Ὁ συγγραφεὺς παρουσιάζει ἑαυτὸν ἀνανδοίαστος καὶ μὲ δύοσιν προκλητικότητος ὄχι ὀλίγην ὡς τὸν ἐφευρέτην τάχα τῆς ἀντιτριαδικῆς «ἀληθείας» ἐνῶ εἶναι πασίγνωστον δὲ ἤδη ἀπὸ τοῦ δευτέρου αἰῶνος ἡ παράταξις τῶν ἀνιτριαδικῶν ματαίως ἠγωνίσθη νὰ κλονίσῃ τὸ δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἄνευ τοῦ ὁποίου πίστις χριστιανική εἶναι ἀδιανόητος. Ὁ κ. Λαναρᾶς ἔχει τὴν ελικρινεῖαν νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι δὲν εἶναι ὀρθόδοξος: «ὁ ὑποφαινόμενος ὀρθόδοξος ἄλλοτε», γράφει περὶ ἑαυτοῦ (σελ. 5) δὲν διαισθάνεται ὅμως δυστυχῶς, πᾶρ' ὅλας τὰς περὶ τὴν μελέτην τῆς Γραφῆς ἐγκύψεις του, ὅτι δὲν εἶναι κἄν χριστιανός. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὅτι λαμβάνει θέσιν εἰς τὴν παράταξιν τοῦ ἀντιχριστοῦ. Ἡ Γραφή, τὴν ὁποίαν μὲ τὴν εὐλάβειαν συμβουλεύεται, λέγει: «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος... Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν» (Ἰωάν. 1, 14). Καὶ «πᾶν πνεῦμα δὲ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν» καὶ πᾶν πνεῦμα δὲ μὴ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστίν καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ τοῦ ἀντιχριστοῦ, δὲ ἀκηκόατε ὅτι ἔρχεται, καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἡδη» (Ἀ' Ἰωάν. 4, 2, 3).

Μία ὁμολογία τοῦ κ. Λαναρά μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὸν κόπον νὰ ἀσχοληθώμεν εἰς τὴν ἐκτίναξιν τοῦ κοριοτοῦ σώρεας σκέψεων παρερμηνευτικῶν διαφόρων χωρίων τῆς Ἁγίας Γραφῆς. «Οἱ Ἑβραῖοι οὐδέποτε συνέλαβον τὴν ἰδέαν τριαδικοῦ Θεοῦ... Καὶ σήμερον δὲ κατὰ τὸ τελευταῖον πανσιωνιστικὸν συνέδριον εἰς τὸ Μπουένος Ἀἴρες τῆς Ἀργεντινῆς, εἰς τὸ ὁποῖον παρευρέθησαν 500 000 Ἑβραῖοι, διεδηλώθη καὶ πάλιν ἡ πίστις των εἰς ἓνα Θεόν, ὁ δὲ Πράεδρός των Ἀρχιραββίνος, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐδήλωσε καὶ τὰ ἑξῆς: «Τὸ νὰ λέγῃ τις ὅτι ὁ Θεὸς συνίσταται ἐκ τριῶν προσώπων, εἶναι ὡς νὰ τὸν ἐπιφοριώγῃ μὲ ἀέλειαν. Πρέπει νὰ εἶναι εἷς, ὁ «ἐγὼ εἰμὶ ὁ ὢν ὁ τέλειος, ὁ πάνσοφος, ὁ παντοδύναμος, ὁ πανάγαθος» (σελ. 20). Αὐ αἱ εἶναι αἱ πηγαὶ τῶν ἐμ. πνεύσεων τοῦ ἀνιτριαδικοῦ συγγραφῆος μας! Μὲ τὸν μίτον τῆς Ἑβραϊκῆς ταύτης θεολογίας ἀφ' ἑνός, καὶ μὲ τὸν στραγγαλισμὸν πλείστων χωρίων τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐφ' ὧν πατεῖ ὡς ἐπὶ πτωμάτων, κάμνει ὁ κ. Λαναρᾶς τὸν «Ἐλεγχον» τῆς πίστεως εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα» (σελ. 17—45).

Ἀπὸ σελίδος 46—57 ἐκθέτει τὴν «ἀληθινὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς», ὅτι δηλαδὴ μόνος ἀλη-

θινός Θεός εἶναι ὁ Πατήρ καὶ ὅτι ἡ Ἁγία Τριάς εἶναι πλάνη. Ὁ ζήλος ἑνὸς χριστιανοῦ εἶναι σεβαστός εἰς τὰ θεῖα» καὶ ὑπὸ τὴν ἔσποιν ταύτην ὁ κ. Λαναρᾶς εἶναι ἀληθῶς ἐπαίνου καὶ μὴ ἡσέως ἄξιος. Ἀλλὰ τὸ νὰ ἔξῃ τὴν πεποίθησιν εἰς τὸν ἑαυτὸν του, εἰς τὰ φῶτα του, εἰς τὴν πίστιν του ἴσως, ὥστε νὰ ἀδιαφορῆ εἰς τὰ πορίσματα τῆς Ἐρμηνευτικῆς τῶν Γραφῶν Ἐπιστήμης καὶ νὰ ἐμπιστεύεται εἰς τὰς ἀτομικὰς του ὁσφρήσεις, τοῦτο καθιστᾷ καὶ τὸν ζῆλον «οὐ κατ' ἐπίγνωσιν» καὶ ἀγχόνην μᾶλλον παρὰ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, περὶ τῆς ὁποίας τόσοσιν ὁ κ. Λαναρᾶς φαίνεται ἐνδιαφερόμενος. Κανὲν χωρίον ἀπ' ὅσα ἀραδιάζει εἰς τὸ βιβλίον του δὲν μένει ἀπείρακτον.

Ὁ κ. Λαναρᾶς μὲ τὸνον θριαμβευτικὸν κάμνει χορῆσιν τοῦ χωρίου: «Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱόν... Ἀβὴν δὲ ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσι ὅς τὸν μόνον ἀληθινόν Θεόν καὶ ὃν ἀτέστιλας Ἰησοῦν Χριστόν» (Ἰωάν. 17, 1—3). Καὶ λέγει ὁ κ. Λαναρᾶς: «Ἐδῶ καθαρῶτα αὐτὸς οὗτος ὁ Χριστὸς ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Πατέρα του καὶ μᾶς λέγει, ὅτι ὁ μόνος ἀληθινός Θεός εἶναι ὁ Πατήρ, διότι ὡς βλέπομεν ἐν συνεχείᾳ ξεχωρίζει τὸν Ἰησοῦν Χριστόν ἀπὸ τὸν μόνον ἀληθινόν Θεόν καὶ ὑποχρεώνει πάντα μελετητὴν τῆς Γραφῆς καὶ ἔχοντα φόβον Θεοῦ νὰ παραδεχθῆ, ὅτι διὰ τῶν λόγων τούτων αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ σαφέστατα καθορίζει ὁ Χριστὸς ὅτι μόνος ἀληθινός Θεός εἶναι ὁ Πατήρ» (σελ. 53).

Ἐὰν ὁ κ. Λαναρᾶς ἀνεγνώριζε κύρος εἰς τὴν Θεολογικὴν Ἐπιστήμην καὶ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας θὰ τὸν παρέπεμπον εἰς τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον νὰ ἀναγνώσῃ: «Μόνον ἀληθινόν Θεόν» πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν οὐκ ὄντων θεῶν φησὶ» καὶ ὄχι πρὸς ἀντιδιαστολὴν ἑαυτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς (Χρυσόστομος Ὁμιλία 80ῆ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην). Δὲν ἔγω δὲ καὶ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ κύρος ἑρμηνείας ἄλλων θεολόγων. Διὰ τοῦτο τὸτόσ ὁ ἴδιος, ἀφοῦ προσευχηθῆ θερμῶς εἰς τὸν Θεόν, ὡς ἐπαναλάβῃ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ὄλου κεφαλαίου (Ἰωάν. 12) στίχου πρὸς στίχον. Δὲν παραξενυθόμεθα διὰ τὰ παραστρατήματα τὰ ἑρμηνευτικὰ ἑνὸς ἐρασιτεχνικοῦ μελετητοῦ τῆς Γραφῆς, ὡς ὁ κ. Λαναρᾶς, ἀφοῦ ὑπάρχουν «Ἐφημέριοι» ἐν μέσσις Ἀθήναις, ἐν εἰκοστῷ αἰῶνι, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἑρμηνεύσουν γραμματικῶς καὶ συντακτικῶς μίαν φράσιν τοῦ Τυπικοῦ τῆς Ἐκκλησίας: «Καὶ εὐθὺς ὁ Ἀπόστολος... καὶ τὸ Εὐαγγέλιον... Ὁ Διάκονος, Ἐλέησον ἡμᾶς ὁ Θεός, καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς τὰς δύο συγχωρητικὰς Εὐχὰς, καὶ εἰς τὸ τέλος, ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός». Νὰ σοῦ ἑρμηνεύσουν: «Ὁ Ἀρχιερεὺς ἀναγινώσκει τὰς δύο Εὐχὰς, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἐν τῷ Τυπικῷ ρητὴς ἐπιτάσσεται, καὶ εἰς τὸ τέλος δὲ τῆς ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΣ (II) ἀναγινώσκειται ἡ «Εὐχὴ ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων» ἀδιαφόρως ὑπὸ τοῦ Ἀρχιερέως ἢ ὑπὸ τοῦ Ἱερέως» (I) ! Ἀμφιβάλλω, ἂν καὶ παιδί τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου ἡμπορεῖ νὰ δεῖξῃ τοιαύτην ἀγραμματισσομένην. Καὶ λοιπὸν, τί ἀξιώσεις νὰ ἔχωμεν ἀπὸ ἑνα λαϊκὸν ζητοῦντα ἐν τῷ πόθῳ του νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ βάθη τῶν θεῶν μυστηρίων;

Ἐν «Συμπεράσματι» (σελ. 57—75) ἐπαναλαμβάνει ὁ κ. Λαναρᾶς τὰς ἀνιτριαδικὰς του βολὰς ἐπικαλεῖται δὲ τὴν συνδρομὴν τῶν Θεολόγων ὑπὲρ τῶν ἀπόψεών του. Ὁ συγγραφεὺς τολμᾷ, διαστρέφον τὰ πράγματα, καὶ ἡκιστα εὐπρεπῶς ἐκφραζόμενος περὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, νὰ δεῖξῃ ὅτι τὸ δόγμα τῆς τριαδικότητος εἶναι προϊόν τῆς ἐπιβολῆς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἢ Φωτίσιον, καὶ μόνον φώτισιν εὐχόμεθα ἐπὶ τὸν συγγραφέα.

Ἀρχιμ. ΕΜΜ. Ι. ΚΑΡΠΑΘΙΟΣ

(I) Ἐκκλησιαστικὸν Βῆμα Ἔτος ΙΑ' ἀριθ. 25.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Του Πανος. Ἀρχ. ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ ΔΕΠΟΥΝΤΗ

Ἐχουν λεχθῆ καὶ γραφῆ τόσα πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα, ποῦ θὰ νόμιζε κανεὶς πῶς ἔχει πλέον ἐξαντληθῆ. Μὰ μοῦ φαίνεται πῶς εἶναι ἀκόμη πολὺ μακριὰ ἀπὸ τοῦ νὰ μῆ τὸ ζήτημα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς στὸ δρόμο του. Σ' αὐτὸ συνετέλεσε τὸ δι' ἐκείνοι ποῦ μέχρι σήμερα καταπίαστηκαν μὲ τὸ θέμα μας τὸ ἐβλέπαν ὅλοι ἀπὸ μιὰ ἀποψη. Τὸ ἐξέτασαν ἀπὸ τὴ πλευρὰ τοῦ ἀν πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῆ στὴν Ἐκκλησία ἢ Βυζαντινὴ μονοφωνία, ἢ ἡ Εὐρωπαϊκὴ πολυφωνικὴ μουσικὴ, ἐνῶ τὸ ζήτημά μας εἶναι πολὺ μῆρον πολὺτροπον καὶ πολυσύνθετον. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ λοιπὸν νὰ πῶ καὶ γὼ τὴ γνώμη μου.

Ἡ σκοπιὰ ἀπὸ τὴν ὁποία θὰ δοῦμε τὸ θέμα μας εἶναι ἡ ἐξῆς :

Πρέπει ἡ Ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ νὰ εἶναι συγχρονισμένη :

Νὰ τι σχετικὰ μὲ τὸ ἐρώτημά μας λέγει στὸ πρόλογο τοῦ βιβλίου του «Musiciens d'autrefois» ὁ Roumain Rolland.

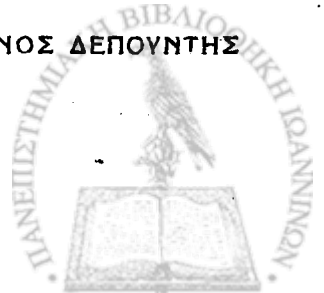
«Στὴν τέχνη δὲν ὑπάρχει πρόοδος. Ὑπάρχει μὲν ἀκόμα νὰ εἰπωθῶν. Ἡ τέχνη εἶναι ἀνεξάντλητη σὰν τὴ ζωὴ. Τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς κἀνῃ νὰ τὸ αἰστανθοῦμε αὐτὸ καλύτερα ἀπὸ τὸν ὠκεανὸ αὐτὸ τῆς μουσικῆς ποῦ γεμίζει τοὺς αἰῶνες». Κι' ἀλήθεια. Σήμερα ἡ μουσικὴ ἀκολουθεῖ αὐτὸ τὸ δρόμο, αὐρισθ' ἀκόλουθῆσῃ ἄλλο. Κάθε ἐποχὴ ἔχει τὸ ἰδανικὸ τῆς ποῦ τοῦ δίνουν σάρκα οἱ ἐκλεχτοὶ τῆς μὲ ἀθάνατα ἔργα τέχνης. Εἶναι αὐθάδεια νὰ λέμε πῶς ἡ σημερινὴ μουσικὴ πραγματοποιήσῃ τὸνειρο τῆς ἀρμονίας π. χ. τελειότερα ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς Ὑμνογράφους τῆς Ἐκκλησίας ἢ τὸν Παλεστρίνα καὶ τὸν Γκλουκ. Στὴν τέχνη δὲν ὑπάρχουν ἀναλλοίωτα ἰδανικὰ δι' ὅλους τοὺς λαοὺς καὶ ἐποχὰς ἀλλ' οἱ βαθύτεροι νόμοι ποῦ διέπουν τὴν καλλιτεχνικὴ δημιουργία ἀποκρυσταλλώνονται πρὸς ἀέννα συντελούμενες νέες μορφὲς ἀνάλογα μὲ τὸς ἐκάστοτε παράγοντες. Γι' αὐτὸ εἶναι οὐτοπία νὰ λαμβάνεται ὡς αἴτημα πῶς ἕνας Κινέζος π. χ. ἐξασκημένος στὴ μουσικὴ μὲ τὴ τεχνικὴ τῆς χωρὶς συνοδείας καὶ μελωδίες μὲ μελισσομοῦς θὰ εὐχαριστῆθῃ μὲ τὸ πρῶτο ἄκουσμα μιᾶς φούγκας τοῦ Μπάχ ἢ τὸ χρωματισμὸ μιᾶς οὐβερτούρας τοῦ Βάγνερ! Κι' ἀντίθετα θὰ ἦταν μωρία νὰ πιστεύουμε πῶς ὁ σύγχρονος Χριστιανὸς εἶναι ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὸ ἄκουσμα τῆς μουσικῆς μὲ τὴ τεχνικὴ τοῦ μονοφωνικοῦ ἄμανέ, ποῦ στηρίζεται πάνω στὶς γνωστὰς κλίμακες τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς. Πρέπει νὰ τὸ καταλάβουμε. Ἡ τέχνη κάθε ἐποχῆς ἀνταποκρίνεται στὴ κοσμοθεωρίαν τῆς καὶ εἶναι ὁ πῶς εὐγλωττος μάρτυρας τῆς πνευματικῆς τῆς κατὰστασης. Ἄς πάρουμε γιὰ παράδειγμα ἕνα ἔργο τοῦ Μπάχ. Τὸ ἔργο αὐτὸ εἶναι ἡ φωνὴ τῆς ψυχῆς τοῦ καὶ συνεπῶς ἡ φωνὴ τῆς ἐποχῆς του — ὁ Μπάχ εἶναι ἱστορικὸ τέκνον τῆς ἐποχῆς του — γιὰ τί ἄλλο εἶναι ἡ μουσικὴ, παρὰ ἡ ἀμεσώτερη καὶ τελειώτερη ἔκφρασίς τῆς ;

Ἀπὸ τὰ παραπάνω βγαίνει σὰν συμπέρασμα, ὅτι ἡ Ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ πρέπει νὰ εἶναι συγχρονισμένη καὶ ν' ἀνταποκρίνεται στὴ ψυχροσύνθεση καὶ στὸ θρησκευτικὸ συναισθηματικὸ κόσμον τῆς ἐποχῆς μας, γιὰ τί κάθε ἐποχὴ νοιώθει καὶ λατρεύει τὸ θεῖον ἀνάλογα μὲ τὴ πνευματικὴ τῆς κατάστασι. Ἐδῶ

ἔχω νὰ παρατηρήσω τὸ ἐξῆς : Τὸ δι' αὐτὸ πάνω ἀπέκλεισα τὴ Βυζαντινὴ μουσικὴ δὲ θὰ πῆ πῶς δέγομαι τὰ συστήματα τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς ποῦ ἐπιρατοῦν στὸ τόπον μας, γιὰ τί ἐνῶ τοὺς λείπει ὁ τονικός ρυθμὸς τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς ποῦ κάνει καταληπτὸ τὸ σοφὸ περιεχόμενον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ὑμνολογίας ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος δὲν δημιουργεῖ ἢ μουσικὴ τους ἀρμονία κανένα συναίσθημα ψυχικῆς ἀνάστασης γιὰ τί τοὺς λείπει ὁ σύγχρονος θρησκευτικὸς παλμός. Ἡ μουσικὴ εἶναι μιὰ ἀρκεὶ ὁ μουσουργὸς ν' ἀποδίδῃ τὸ ἐπιδιωκόμενον. Ποῖος δὲ εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ συγκαιρίτου Ἐκκλησιαστικοῦ μουσουργοῦ ἀναφέρει μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ κ. Ν. Λούβαρις στὸ βιβλίον του «Νοσταλγικαὶ περιπλανήσεις» ... Τὴν γλώσσαν αὐτὴν τῶν μεγάλων μουσουργῶν ἠτύχησα νὰ ἀκούσω εἰς τὰς Ἐκκλησίας τοῦ ἀνατολικοῦ προπυργίου τῆς Γερμανικῆς φυλῆς. ... Αἱ διακυμάνσεις τοῦ «Πιστεύω» μὲ τὰς ἐναλλαγὰς τοῦ ρυθμοῦ καὶ τῆς ἐντάσεως ἀποδίδουν ὀδύνην τὸ μυστήριον τῆς Θεῆς Οἰκονομίας καὶ ἐνσαρκώσαν δὴν τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας, τὴν ὁποίαν ἀπεκάλυψεν εἰς τὸν κόσμον ὁ Χριστιανισμὸς. Ὁκεανὸς τρυφερῶν τόνων ἱστορεῖ τὸ θεῖον δράμα, διὰ νὰ παραχωρήσῃ ἔπειτα τὴν θέσιν του εἰς τὴν θριαμβευτικὴν κλαγγὴν τῶν σαλπύγων, ποῦ ἐξαγγέλου τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν τελείωσιν τῆς σωτηρίας καὶ διαθέτουν πρὸς ὄρχησιν χαρᾶς τὴν ψυχὴν. Ἀκολουθεῖ ὁ Τρισάγιος Ὑμνος εἰς θριαμβευτικὸν καὶ ἐλαφρὸν ρυθμὸν τοῦ ὁποίου ἡ τρυφερότης εἶναι σὰν ψίφθορος εὐγνωμοσύνης δχι μόνον τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ ὀλοκλήρου τῆς φύσεως. Ἐνα ὑπόκωφον, μόλις ἀκουόμενον πιανίσσιμον προαγγέλει τὸ μυστήριον τῆς θυσίας ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ. Τὸν φόβον, τὴν προσδοκίαν, τὸ νοσταλγικὸν ρίγος διαδέχεται ἡ ἔλπις καὶ οἱ γλυκύτεροι καὶ ἀφρονότεροι τόνοι κηρύττουν τὴν ἐγγύτητα τῆς σωτηρίας. Τὴν βεβαιότητα ἀκολουθεῖ ὁ πολὺφωνος ρυθμὸς χοροῦ καὶ ὀργάνων, ὅστις μὲ ταχύτερους παλμοὺς κηρύττει τὴν προσδοκίαν καὶ πραγματώσιν εἶνε πλέον ἔν καὶ τὸ αὐτὸ. Εἶναι ἐξεραιτικὰ ἐπιβλητικὴ ἡ ἀντίθεσις αὐτὴ πρὸς τὴ στιγμὴ τῆς μετουσίσεως, ὅτε ἡ μουσικὴ ὁμοιάζει πρὸς φλοίσβον ἡρεμοσύνης θαλάσσης. Τέλος τὸ Κοινωνικὸν εἰς ὅλους τοὺς τόνους καὶ εἰς ὅλους τοὺς βαθμοὺς τοῦ πάθους, ὡς ἂν ὀδύνην ἢ ἀνθρωπότης καὶ ὀδύνην τὸ παρελθόν. τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον ἐξῆται συγγνώμην, ἔλεος καὶ εἰρήνην. Οἱ σεμνοὶ ἤχοι τῶν βιολοντσέλλων κορυφώνουν τὴν κατάνυξιν. Κάθε παρόδικον μέσον εἰς τὴν λειτουργίαν αὐτὴν γίνεται σύμβολον τοῦ αἰωνίου μυστηρίου, τοῦ ὁποίου τὸ βάθος μόνον ἡ μουσικὴ τῶν μεγάλων εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκφράσῃ».

Αὐτὸ ζητοῦμε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν σήμερα κι' ἔτσι θὰ συντελοῦσε στὴν ἰδίωνση τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, γιὰ τί ἡ μουσικὴ εἶναι ὁ καλύτερος τρόπος ἐκφράσεως τῶν βαθυτάτων βιωμάτων τῆς θρησκείας, τὰ ὁποία μαρτυροῦν τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ μέσα στὴ ψυχὴν μας, καὶ γιὰ τί ἡ θρησκεία δανειζεται τὴν γλώσσαν τῆς ἀπὸ τοὺς ἄλλους κύκλους τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὴν μουσικὴν.

Ἀρχιμανδρίτης ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ ΔΕΠΟΥΝΤΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Τὸ οἰκονομικὸν πρό- βλημα τῆς Ἐκκλησίας

Τὴν ρύθμισιν τοῦ οἰκονομικοῦ ζητήματος τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς ἀποδόσεως τῆς γῆς ἣν κατέχουν αἱ Μοναὶ εἰς τοὺς ἀκλήμονας αὐτοκαλλιεργητὰς καὶ τῆς ἀναλήψεως ὑπὸ τῆς Πολιτείας τῆς μισθοδοσίας τοῦ κλήρου, εἶχον εισηγηθῆ πρό εικοσαετίας εἰς τὴν πρὸς τοῦτο συστάθεισάν Ἐπιτροπὴν τοῦ 1924, ὁ ἀείμνηστὸς Ἀθανασίος Εὐταξίας καὶ ὁ τότε προϊστάμενος τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὑποθέσεων τοῦ Ὑπουργείου Θρησκευμάτων κ. Ι. Σ. Τράκας.

Ἐν συνεχείᾳ τὸ «Ἐκκλησιαστικὸν Βῆμα» ἔθε. σεν ὡς ἓνα τῶν κυριωτέρων σκοπῶν τῆς ἐκδόσεώς του τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς Διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ ζητήματα οἰκονομικῆς φύσεως, ἵνα οὕτω ὁ κληρὸς ἀπερίσπαστος ἐπιδοθῆ εἰς τὰ καθαρῶς πνευματικὰ αὐτοῦ καθήκοντα.

Ἡδὴ μετ' ἐξαιρετικῆς ἱκανοποιήσεως δημοσιεύομεν τὰς ὑπὸ τοῦ Σεβ. Θεσσαλιώτιδος προτεινομένας ριζικὰς λύσεις· διότι αἱ μέχρι τοῦδε ἐφαρμοσθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Μ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν δυστυχῶς ἠστόχησαν

Οἱ Ἱεροψάλται εἰς τὸ Δ. Συμβούλιον τοῦ ΤΑΚΕ

Οἱ Ἱεροψάλται διὰ τοῦ Ἰδρυτικοῦ Νόμου τοῦ ΤΑΚΕ, εἶχον κατορθώσει— εισηγήσει τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος— νὰ συμπεριληφθῶσι εἰς τὸ Ταμεῖον Συντάξεως τῶν Ἱερέων, μετέχοντος καὶ ἀντιπροσώπου τῶν ὡς μέλος εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον. Παρ' ὅλον δὲ ὅτι ἀρκετὸς ἀριθμὸς Ἱεροψαλτῶν εἶναι ἠσφαλισμένοι εἰς τὸ Τ. Α. Κ. Ε. καὶ παρ' ὅλον ὅτι οἱ ἠσφαλισμένοι εἰς ὅλα τὰ κλαδικὰ Ἀσφαλιστικὰ Ταμεῖα ἀντιπροσωπεύονται εἰς τὴν Διοίκησιν τούτων, κατηγορηθῆ ἢ διάταξις τῆς συμμετοχῆς ἀντιπροσώπων τῶν Ἱεροψαλτῶν εἰς τὸ Διοικ. Συμβούλιον, ὅπερ ἀποτελεῖ πρᾶξιν ἀδικον.

Δικαιῶς ἤδη ὁ Πανελληνίος Σύλλογος Ἱεροψαλτῶν ἐπιζητεῖ τὴν ἀντιπροσώπευσιν τῶν Ἱεροψαλτῶν εἰς τὸ Συμβούλιον τοῦ ΤΑΚΕ.

Ἀποστολικὴ Διακονία

Εἰς τοὺς θνησιγενεῖς ὀργανισμοὺς τοὺς ἐξαρτωμένους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν συγκαταλέγεται καὶ ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία ἣτις δὲν δύναται οὔτε καὶ τὴν ἀποτίμησιν τῶν τροφίμων νὰ παράσχη εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς. Ὑπενθυμίζομεν εἰς αὐτοὺς τὰ ἄρθρα τοῦ Σεβ. Θεσσαλιώτιδος καὶ τὴν ἀδικον χόλωσιν τῶν διότι οὗτος ἐπρότεινε τὴν κατάργησιν τοῦ Ὄργανισμοῦ καὶ τὴν μετάταξιν τῶν ὑπαλλήλων εἰς ἑτέραν δημοσίαν ὑπηρεσίαν.

Ἐλευθερία τῆς Σκέψεω :

Ἐπὶ τὸν τίτλον «Ἐλευθερία τῆς Σκέψεως», τὸ «Ἐκκλησιαστικὸν Βῆμα» ἐδημοσίευσεν σημεῖωμα δι'

οὗ ἐξέφραξε τὴν ἐκπληξίν του διὰ τὴν διὰ Νομ. Δ)τος σύστασιν φιλανθρωπικοῦ Ἰδρύματος «Ἐλευθερία Εὐαγγελικῆ Ἐκκλησία» ἐπιστῶν τὴν προσοχὴν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὡς καὶ τῆς προϊσταμένης αὐτῆς ἀρχῆς τοῦ Ὑπουργείου Θρησκευμάτων ἐπὶ τοῦ δυνάτως περιέργου αὐτοῦ Ν. Δ)τος.

Ἡδὴ μετ' ἐξαιρετικῆς ὁλως ἱκανοποιήσεως ἀνακοινοῖ ὡς ἀποτέλεσμα τῆς διαφωτιστικῆς αὐτοῦ παρεμβάσεως τὴν δημοσίευσιν τοῦ κατωτέρω Νομ. Δ)τος.

Περὶ ἀκυρώσεως τοῦ ἀπὸ 11 Ἰανουαρίου 1944 Δι-
ατάγματος «περὶ συστάσεως Φιλανθρωπικοῦ
Ἰδρύματος, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Ἐλευ-
θέρα Εὐαγγελικῆ Ἐκκλησία».

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει 1) τὰς διατάξεις τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2588)40 Ἀναγκ. Νόμου «περὶ μετονομασίας τοῦ Ὑπουργείου Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως καὶ ὀργανώσεως τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ, 2) τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 25 τοῦ Νόμου 510)31 καὶ 3) τὸ ὑπ' ἀριθ. Πρ. Ἐμπ. 95)16-3-1944 ἔγγραφο τοῦ Ὑπουργείου Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικ. Παιδείας, μετὰ τῶν προσηρτημένων αὐτῷ ὑπ' ἀριθ. 608)5-7-1943 καὶ 195) 1-3-44 ἔγγράφων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προτάσει τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐθν. Προνοίας Ὑπουργοῦ ἀπεφασίσασμεν καὶ διατάσσομεν.

Ἄρθρον μόνον.

Ἀκυροῦμεν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς του τὸ ἀπὸ 1) Ἰανουαρίου 1944 Διάταγμα «περὶ συστάσεως Φιλανθρωπικοῦ Ἰδρύματος», ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἐλευθέρα Εὐαγγελικῆ Ἐκκλησία» καὶ ἐγκρίσεως τοῦ καταστατικοῦ αὐτοῦ.

Ὁ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Προνοίας Ὑπουργὸς θέλει δημοσιεύσει καὶ ἐκτελέσει τὸ παρὸν Διάταγμα.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 20 Ἀπριλίου 1944

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Ι. Δ. Ράλλης
Ὁ ἐπὶ τῆς Ἐθν. Προνοίας Ὑπουργὸς Β. Καραπάνος

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Πολιτεία Καισαριανῆς

Εἰς τὸν Ἱερόν Ναόν Ἀγ. Νικολάου Καισαριανῆς ἐπὶ τῆ λήξει τῶν ἐρνασιῶν τῆς χειμερινῆς περιόδου τοῦ σωματείου «Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Πολιτεία συνοικισμοῦ Καισαριανῆς» ἐτελέσθη τὴν μὲν πρῶταν τῆς Κυριακῆς 16ης Ἰουλίου ἕ. ἔ. δοξολογία καὶ ἔορτῆ ἐντὸς τοῦ Ναοῦ τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας. Αἱ μαθήτριαι τοῦ Σωματείου ἀπήγγειλαν ὠραία-τατα ποιήματα ἠθικοῦ περιεχομένου. ὠμίλησεν δὲ ὁ Πρόεδρος καὶ καθοδηγητὴς Ἀρχιμ. Βαρνάβας Τζωρζᾶτος στρ. Ἱερεὺς περὶ τῶν προβλημάτων τῆς ἐποχῆς μας καὶ ἀνέλυσεν τοὺς σκοποὺς τοῦ Σωματείου. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Γραμματεὺς δικηγόρος κ. Ἀνδρεοῦλης ἀπέδωκεν τὸν ἀπολογισμὸν. Εἰς τὸ τέλος ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Μητροπολίτης Ἐλασσῶνος κ. Καλλίνικος πῆχθη τὴν συνέχισιν τοῦ ἔργου καὶ συνεχάρη τὸν Ἰδρυτὴν αὐτοῦ Ἀρχιμ. κ. Βαρνάβαν. Ἡ ὠραία ἔορτῆ ἐληξεν ἐν μέσῳ χριστιανικῆς καὶ εἰρηνικῆς ἀτμοσφαιρας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΒΗΜΑ

Ίδρυτής: Ι. Σ. ΤΡΑΚΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Γραφεία: Κορνάρου 4

Ο ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ

Τοῦ κ. Ε. ΛΙΒΕΡΙΑΔΗ

Ὁ θρησκευτικὸς καὶ φιλοσοφικὸς μυστικισμὸς ἀποτελοῦν μίαν ὑψίστην μορφήν πνευματικῆς ζωῆς καὶ ἐκφράζουν μίαν ὑπερβάτην ἐκδήλωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Οἱ μεγάλοι μυστικοὶ φιλόσοφοι, ὡς ἔλεχθη, δὲν παραγνωρίζουν τὴν ἀξίαν τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως καὶ τοῦ λόγου, δηλαδὴ τῆς καθαρᾶς διανοίας καὶ νοήσεως καὶ μάλιστα ἡ φιλοσοφικὴ θεμελίωσις τοῦ μυστικισμοῦ, ἔγινε ἀπὸ τὸν Πλωτῖνον, ὁ ὁποῖος στηρίζεται εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ λόγου ἀκολουθῶν ὡς πρὸς τοῦτο τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφικὴν παράδοσιν. Παρ' ὅλον ὅμως ὅτι δὲν ὑποτιμοῦν τὴν ἔραυταν καὶ τὴν γνῶσιν, ἐν τούτοις πιστεύουν ὅτι ἡ ἐπιστήμη καὶ ὁ λόγος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ικανοποιήσουν τὰς βαθύτερας πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου καὶ οἱ ὑπάρχει καὶ ἄλλο μέσον διὰ τοῦ ὁποῖου λαμβάνομεν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπολαύομεν τῆς ἐν Αὐτῷ εἰρήνης καὶ εὐδαιμονίας καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ διαίσθησις. Ὅχι μόνον τὸ διαλεκτικὸν δαιμόνιον, ἀλλὰ καὶ ἡ φιλοσοφικὴ διαίσθησις τοῦ Πλάτωνος ἔχουν προαγάγει τὴν ἀνθρωπίνην γνῶσιν.

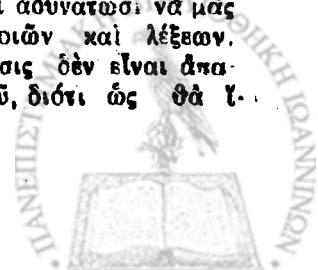
Μεταξὺ φιλοσοφικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ μυστικισμοῦ ὑπάρχουν βέβαια διαφοραὶ χωρὶς ὅμως νὰ εἶναι βαθεῖαι, ἐφοῦ ἀμφότεροι τείνουν πρὸς τὸ αὐτὸ τέμα εἰς τὴν «μυστικὴν ἐν τῷ Θεῷ ζωὴν».

Εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ θρησκευτικοῦ μυστικισμοῦ ἡ «ἐν τῷ Θεῷ ζωὴ» μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὴν γνῶσιν Αὐτοῦ, λαμβάνομεν δηλαδὴ ἀμεσον ἔμπειρίαν τῆς θείας ζωῆς, χωρὶς νὰ ἔχωμεν ἀνάγκην λογικῶν επιχειρημάτων καὶ συλλογισμῶν, ἀφοῦ ἄλλοτε ἡ ἔννοια τοῦ Θεοῦ δὲν ἐξαντελεῖται διὰ τῆς λογικῆς, μετὰ ἄλλα λό-

για ἀισθανόμεθα τὸν Θεὸν διὰ τῆς Ἀγάπης, τῆς Πίστεως καὶ τῆς Θείας Χάριτος.

Ὁ θρησκευτικὸς μυστικισμὸς γεννᾷ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου μίαν εὐφρόδουρον πνευματικὴν κατάστασιν, ἡ ὁποία παραβιάζεται μετὰ ἐκείνην τὴν ὁποῖαν δοκιμάζει ὁ ἀνθρώπος ὅταν ἀπὸ ἐν πνιγηρῶν καὶ σκοτεινῶν περιβάλλον ἀνοίξη ἐν παράθυρον πρὸς τὸ φῶς καὶ πρὸς τὸν μυροβόλον ἀέρα τῆς ἀνοίξεως. Περιβεβλημένος ὁ ἀνθρώπος ὑπὸ ἀνεκφράστου φωτός, τὸ ὁποῖον φωτίζει τὰ μύχια τῆς ψυχῆς του εἰς τὴν κατάστασιν τῆς «ἐν Θεῷ ζωῆς», αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸν τοῦ πλημμυρισμένον ἀπὸ ὑγείαν καὶ χαρὰν. Πόθεν ὅμως ἡ νοσταλγία τῆς ἀνωτέρας ζωῆς καὶ ὁ πόθος τῆς ἐνώσεως μετὰ τοῦ Θεοῦ; Διὰ μίαν ἀνωτέρας αἰσθήσεως ἡ ψυχὴ διαισθάνεται τὴν ἔπαρξιν τοῦ ὑπερφυοῦς πνευματικοῦ κόσμου εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει καὶ αὐτὴ ὡς μέτοχος τῆς θείας φύσεως καὶ ὡς πλασθεῖσα κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ, ἐπομένως νοσταλγεῖ τὴν «ποθεινὴν πατρίδα» κατὰ τὴν ἐκφρασὴν τοῦ ἱεροῦ μελωδῶ καὶ ζητεῖ νὰ γίνῃ καὶ πάλιν πολίτης τοῦ Παραδείσου.

Ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἡ μυστικοκαθῆς ψυχὴ δραματίζεται, περιπίπτει εἰς ἔκστασιν, δέχεται ἐλλάμψεις ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι εἶναι ἀγνή καὶ καθαρὰ διὰ τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς ἀγχιότητος τοῦ βίου, ἀλλὰ πάντα ταῦτα εἶναι προσωρινὰ καταστάσεις, οἱ δὲ μυστικοὶ ἀδυνατῶσι νὰ μᾶς περιγράψωσι καθεὶς δι' ἑννοιῶν καὶ λέξεων. Τὰ ὁράματα ὅμως καὶ ἡ ἔκστασις δὲν εἶναι ἀπαράτητα στοιχεῖα τοῦ μυστικισμοῦ, διότι ὡς θὰ ἴ-

δωμεν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ χριστιανικοῦ μυστικισμοῦ ἢ εὐσεβῆς ψυχῆ διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῶν κατανυκτικῶν δεήσεων δέχεται τὴν ἑλλαμψιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὸ μέτρον τῆς δεκτικότητος αὐτῆς καὶ ὡς λέγει ὁ μέγας Βασίλειος «Ὁ μέντοι τῇ θεότητι τοῦ Πνεύματος ἀναρραθεὶς νοῦς, οὕτως ἤδη τῶν μεγάλων ἐστὶ θεωρημάτων ἐποπτικὸς καὶ καθορᾷ τὰ θεῖα κάλλη, τοσοῦτον μέντοι, ὅσον ἡ χάρις ἐνδίδωσι, καὶ ἡ κατασκευὴ αὐτοῦ ὑποδέχεται».

Τὸ θεῖον δὲν ἀποκαλύπτεται μόνον εἰς τὰς ἀνωτέρω περιγραφείσας καταστάσεις τοῦ μυστικισμοῦ, ἀπεκαλύφθη διὰ τῆς ἱστορίας καὶ μάλιστα διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Λόγου Αὐτοῦ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Προσφυῶς ἐλέχθη ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἀποκαλύπτεται εἰς κάθε σελίδα τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ συνεπῶς ὁ βαθύτατος πόθος τῆς μυστικοκαθαρῆς ψυχῆς δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἱκανοποιεῖται διὰ τῶν ἐκστατικῶν ἐνθουσιασμῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς ζωῆς τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης, τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς προσευχῆς.

Περὶ τοῦ χριστιανικοῦ μυστικισμοῦ ὁ Μπέρξον λέγει ὅτι μᾶς ἐμφανίζει τὴν πλέον καθαρὰν οὐσίαν τοῦ μυστικισμοῦ, ὅπως τὸν ἔζησαν οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ ἄλλοι, ὁ δὲ κορυφαῖος τῶν συγχρόνων ζώντων βιολόγων ὁ Carrel θεωρεῖ τὸν χριστιανικὸν μυστικισμὸν ὡς τὴν πλέον γνησίαν καὶ τελείαν μορφήν τοῦ μυστικισμοῦ. Βεβαίως μυστικισμὸς καὶ θρησκεία δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πράγμα, ἐν τούτοις εἰς κάθε θρησκείαν ἀναπτύσσεται μυστικισμὸς καὶ κάθε μυστικισμὸς συνδέεται μὲ τὴν θρησκείαν.

Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία δὲν ἀποτελεῖ μυστικισμὸν, διότι εἶναι περιεχόμενον θείας ἀποκαλύψεως ἀναφερόμενον εἰς Θεὸν δημιουργὸν τοῦ κόσμου, ὅστις ἐν τῇ ἀπειρῳ Αὐτοῦ Ἀγάπῃ, τῆς διαίας ἐνσαρκωτῆς εἶναι ὁ ἐνανθρωπίσας Υἱὸς καὶ Λόγος Αὐτοῦ, δι' ἱστορικῆς πράξεως παρέχει τὴν ἀπολύτρωσιν τῶν ὁλοκίαν ὁ ἀνθρώπος οικειοποιεῖται διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς διὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἠθικῆς τελειοποιήσεως.

Ἐπειδὴ ὁμοίως ὁ μυστικισμὸς ὡς καθολικὸν καινόμενον τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος πάσης ἐποχῆς καὶ παντὸς λαοῦ συνδέεται στενῶς μὲ τὴν θρησκείαν καὶ ἐν τῇ χριστιανικῇ θρησκείᾳ ἀνεπτύχθη ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων ἀρχῶν αὐτῆς, ἐπὶ τὴν πλέον γνησίαν, καθαρὰν καὶ τελείαν μορφήν, ὅπως βλέπομεν αὐτὸν εἰς τὸν τρόπον καθ' ὃν ἀπηχοῦν τὰς θείας ἀληθείας οἱ χριστιανοὶ μυστικοὶ ὡς ὄργανα τοῦ παναγίου Πνεύματος, εἰς τὸ ἔργον καὶ τὴν ζωὴν των. Ὅπως ἐλέχθη ἀνωτέρω, μυστικισμὸς δὲν εἶναι αὐτὴ αὐτὴ ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία τῆς ὁποίας θεματοφύλαξ εἶναι ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ ὁποία ὡς θεῖος ὄργανισμὸς ἐκφράζει τὴν συλλογικὴν συνειδήσιν τῶν χριστιανῶν μὲ ἀντικειμενικὸν κῆρος καὶ αὐθεντίαν.

Ὁ μυστικισμὸς ἀναφέρεται ἐκεῖ ὅπου ὁ Θεὸς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποκαλυφθῇ δι' ὁμέσου ἐνοράσεως καὶ πεδίον τοιαύτης ἀποκαλύψεως εἶναι ἡ αἰσθητικὴ συνειδήσις ἐνθα ἡ προσωπικὴ ἐσωτερικὴ βεβαιότης, ἢν προφανῶς ἀπερχάζεται ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύ-

Τὸ «Ἐκκλησιαστικὸν Βῆμα» δηλοῖ ὅτι ἕνεκα τῶν οικονομικῶν δυσχερειῶν ἅς οἱ ἐνοριακοὶ ναοὶ διέρχονται δὲν δέχεται παρ' αὐτῶν συνδρομάς.

ματος διὰ τῆς ἐλλάμψεως, προσεπικυροῦται καὶ κατοχυρώνεται διὰ τῆς ἐξωτερικῆς ἀντικειμενικότητος καὶ αὐθεντίας τοῦ ὄργανου συλλογικῆς συνειδήσεως, ὡς εἶναι ἡ Ἐκκλησία, καὶ τοιοῦτον ἁρμονικὸν συνδυασμὸν αἰσθητικῆς καὶ συλλογικῆς συνειδήσεως ἐνσαρκώνει καὶ ἐκπροσωπεῖ κατὰ τρόπον τέλειον ἡ χριστιανικὴ θρησκεία.

Εἰς τὸν χριστιανικὸν μυστικισμὸν ὄχι μόνον ἡ σκέψις καὶ τὸ συναίσθημα, ἀλλὰ καὶ ἡ βούλησις ταυτίζεται μὲ τὴν θεῖαν ζωὴν καὶ ὁ Ἰ. Χριστὸς εἶναι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ θύρα διὰ τὴν ἐνωσιν μετὰ τοῦ Θεοῦ.

Κλασσικὰ παραδείγματα χριστιανῶν μυστικοπαθῶν εἶναι «ὁ μαθητῆς τῆς ἀγάπης» ὁ εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου συναντῶμεν τὰς ὑψηλότερας ἐννοίας ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἀγάπης κατὰ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπον. Ἡ διδασκαλία τῆς ἀγάπης ἀποτελεῖ τὴν κεντρικὴν θεολογικὴν ἰδέαν τοῦ Ἰωάννου «Ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν». Ἀποκαλύπτει τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν σχέσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν κόσμον εἶναι Φῶς, Ζωὴ καὶ Ἀγάπη καὶ ζῶσαν ἐνσάρκωσιν τῆς ἀγάπης ἀποτελεῖ ἡ ζωὴ τοῦ Ἀποστόλου ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς πρώτης κλήσεώς του ἦτο «ὁ μαθητῆς ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς».

Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὴν φλογερὰν ψυχὴν τοῦ μεγάλου μυστικοῦ τῆς χριστιανισμοῦ τοῦ Παύλου. Ὁ ἄλλοτε διώκτης τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ μεταβάλλεται αἰφνιδίως, ἀναγεννᾶται, ἀνακαινίζεται τῇ ἐνεργείᾳ τῆς θείας χάριτος.

Ε. ΛΙΒΕΡΙΑΔΗΣ

(Ἀκολουθεῖ)

Περὶ τῶ ἀνύπαρκτον γλωσσικόν

Δὲν συνειθίζω νὰ παντῶ εἰς ἀνώνυμα δημοσιεύματα, δταν μάλιστα ταῦτα διαστρέφωσι σκοπιμῶς τὴν ἀλήθειαν καὶ παρουσιάζωσιν ὡς λεχθέντα ἢ γραφέντα πράγματα μηδὲν ὡς λεχθέντα καὶ μηδέποτε γραφέντα. Διὰ τοῦτο δὲν ἀπαντῶ εἰς τὴν συκοφαντικὴν τῆς ἀληθείας πρόκλησιν τοῦ ἀνωυμογράφου «Θεολόγου». Θάπαντήσω μόνον, δταν δημοσίευση ἐνυπογράφως διότι ὅσοι θέλουσι νὰ ἔχουν γνώμην ἐπὶ ζητημάτων κοινοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ μάλιστα ὅσοι πάσχουν ἀπὸ φιλαρέσκειας προχειροῦ ἐπικρίσεως τῶν ἄλλων, ἔστω καὶ μὲ διαστρεφὴν τῶν γνώμων των, πρέπει νὰ ἔχωσιν, ἀν μὴ τι ἄλλο, τοῦλάχιστον τὸ θάρρος τῆς ὑπογραφῆς των. Τὴν ὑποχρέωσιν δὲ ταύτην ἔχουσι κατ' ἐξοχὴν οἱ θεολόγοι, ὡς ἔχοντες ἀποστολὴν νὰ κηρύσωσιν εὐθαρσῶς τὴν ἀλήθειαν.

Α. Ι. Φιλιππίδης

ΟΔΥΝΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

«Περίλυπος ἔστιν ἡ ψυχὴ μου μέχρι θανάτου»

Τοῦ Μητροπολ. Θεσσαλιώτιδος κ. ΙΕΖΕΚΙΗΛ

Ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ οὐδαμοῦ ἀναγράφεται ὅτι ὁ Κύριος ἐγέλασε ποτὲ ἐν τῷ κόσμῳ ὡς ἄνθρωπος. Τοῦναντίον ἀναφέρεται ὅτι «ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν» (Ματθ. 26, 37) «περίλυπος ἔστιν ἡ ψυχὴ μου μέχρι θανάτου» καὶ περιαιγής ἔλεγεν «Θεὲ μου Θεὲ μου ἵνα τί με ἐγκατέλειπες» (46). Ἄλλ' ἐπιτὸς τῆς ἐκδηλουμένης ἐκ τούτων βαθυτάτης ὀδύνης, ὁ Κύριος ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐδάκρυσε καὶ ἔκλαυσε, μάλιστα ἔκλαυσε μετ' ἰσχυρῶν κραυγῶν.

Ἐν τῇ ἉΓΓΡΑΦῇ ἀναφέρει ὅτι ὁ Κύριος ἀπλῶς παρέστη εἰς τὸν ἐν Κανᾷ γάμον ἐνθα καὶ τὸ πρῶτον ἐποίησεν θαῦμα. (Ἰω. Β. 4) κατηγορήθη δὲ ὅτι «μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει» (Ματθ. 2.17).

Μαρία, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου, ὡς εἶπεν τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον εἰς τὸ μνημεῖον ἔκου ἕκκειτο νεκρὸς ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς, κλαίουσα εἶπεν εἰς τὸν Ἰησοῦν, αἰτιουσα εἰς τοὺς πόδας Αὐτοῦ : «ἐὼν ἦσο ἐδῶ δὲν θά ἀπέθνησκεν ὁ ἀδελφός μου» Τότε «ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς» προκαλέσας τὰ σχόλια τῶν Ἰουδαίων οἵτινες ἔλεγον «ἴδε πῶς ἐφίλη αὐτόν». (Ἰω. ΙΑ' 35). Ἐνῶ λοιπὸν ἐν τῇ Γραφῇ οὐδαμοῦ ἀναφέρεται ὅτι ὁ Κύριος ἐγέλασεν, ἀναφέρεται ὅμως ἐπανειλημμένως ὅτι ἐδάκρυσεν. Ὁ Κύριος ἔλεγεν εἰς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ «Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν νεκοίμηται». Ἦτο ὁ Λάζαρος φίλος τοῦ Κυρίου καὶ τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ καὶ εἶχον ἐπισκεφθῆ τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐνθα αἱ ἀδελφαὶ του Μάρθα καὶ Μαρία διηκόνησαν αὐτοὺς φιλοξενήσαντες (Λ. 10.38) ἢ δὲ Μαρία εἶναι ἡ ἀλείψουσα μύρω καὶ ἐκμάχασα τοὺς πόδας Αὐτοῦ ταῖς θριξίν αὐτῆς. Ὅταν λοιπὸν ὁ Κύριος ἐπλησίασεν τὸν τάφον ἐνθα ἕκκειτο ὁ φίλος του Λάζαρος ἐδάκρυσεν.

Ἄλλ' ὁ Κύριος ἀναφέρεται ἐν τῇ Γραφῇ ὅτι μόνον ἦτι ἐδάκρυσεν ἀλλὰ καὶ ἔκλαυσε. Ἐπιτὸς ὁ Κύριος θριαμβευτικῶς ἐπορεύετο ἐπὶ πόλου εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἰδὼν τὴν πόλιν ἔλεγε δι' αὐτήν : Ἐντὸς ὀλίγου «περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρσκα καὶ ἐδαφιοῦσι σε» καὶ ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσε ἐπ' αὐτῇ» (Ἰω. ΙΘ' 42). Ὁ Κύριος ἄρα ὄχι μόνον ἐδάκρυσε ἀλλ' ἔκλαυσε διὰ τὴν τύχην τῆς προφητοκτόνου πόλεως.

Καὶ ἡ κατ' ἐπιθήσειν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου γραφεῖσα πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ (Ἑβρ. Ε. 7) γράφει ὅτι ὁ Κύριος «πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρῶν» προσήνεγκε δέσεις καὶ ἰκεσίας». Ἀναφέρει λοιπὸν ὁ Ἀπόστολος ὅτι ὁ Κύριος ἐδεήθη πρὸς τὸν Οὐράνιον Αὐτοῦ Πατέρα μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρῶν «πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου» ὅπως πάλιν προσευχόμενος ἔλεγεν «Πάτερ μου εἰ δυνατόν ἐστι παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο» (Ματθ. 26.40), περίλυπος διὰ τὸν ἐπικείμενον θάνατον. Ὑπάρχουν διαφοροί

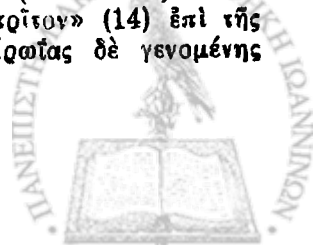
γνώμῃ ποτε ὁ Κύριος μετὰ κραυγῆς ἐδεήθη. Κατὰ τὴν ἀρχαίαν γνώμην τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὴν ἐν τῷ κήπῳ προσευχῆν. (Γρηγόριος Θεολ. Θεοφύλακτος Φότιος).

II

Ὁ Κύριος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ κρεμάμενος ἐπίτις ἀπέτινε τὸν λόγον εἰς τοὺς παρισταμένους γύρωθεν Αὐτοῦ. Πρῶτον προσευχήθη ὑπὲρ τῶν σταυρωτῶν εἰπὼν : «Πάτερ ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασιν τί ποιοῦσι» (Λ. κγ. 34) Δεύτερον, ὅταν ἐδέξατο τὴν μετανοίαν τοῦ ληστοῦ «Ἀμὴν λέγω σοι σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ (Λ. κγ. 43). Τρίτον, ὅταν παρέδωκε τὴν Παναγίαν αὐτοῦ Μητέρα εἰς τὴν ἐπιβλεψίν τοῦ ἠγαπημένου Μαθητοῦ Ἰωάννου «Γύναι ἰδοὺ ὁ υἱός σου, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου». (Ἰω. ΙΘ. 26). Τέταρτον, ὅταν ἀνεβόησεν τὸ ἑβραϊκὸν «Ἥλι Ἥλι λαμὰ σαβαχθανι, τουτέστιν Θεὲ μου Θεὲ μου ἵνα τί με ἐγκατέλειπες» (Ματθ. ΚΖ. 46). Πέμπτον, ὅταν εἶπε «τετέλεσται» (Ἰω. ΙΘ. 30). Ἑβδομον, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀφήσῃ τὴν τελευταίαν πνοὴν ἀναφωνήσας «Πάτερ εἰς χεῖρας σου παραθήσομαι τὸ Πνεῦμα μου» (Λουκ. ΚΓ. 46). Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ Κύριος ἐξέπνευσε.

III

Ὁ Κύριος μετὰ τὴν Ἀνάστασιν ἐπανειλημμένως ἐνεφανίσθη εἰς διαφόρους περιστάσεις. Πρῶτον εὐθὺς ἀφοῦ ἀνέστη ἐνεφανίσθη εἰς τὰς φοβισμένας Γυναίκας αἰτινες «ὄψε Σαββάτων» ἦλθον εἰς τὸ μνημεῖον «καὶ ἰδοὺ ὁ Ἰησοῦς ἀπήνησεν αὐταῖς λέγων Χαίρετε» (Ματθ. ΚΗ, 9). Ὁμοίως ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς ἕνδεκα ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ εἰς τὸ ὄρος οὐ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς «καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσκύνησαν» (Μ. ΚΗ. 18). Ἐπίσης ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς εἰς τὴν κόμην Ἐμμαοὺς παρευομένους δύο ἀνδρας «καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς» (Λουκ. ΚΔ. 15). Παρουσιάσθη εἰς τὸν Σίμωνα «ἠγέρθη ὁ Κύριος ὄντως καὶ ὤφθη Σίμωνι» (Λουκ. ΚΔ. 34). Ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς ἕνδεκα καὶ ἔφαγε μετ' αὐτῶν «καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν» (Λ. ΚΔ. 43). Ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τῆς Μαγδαληνῆς Μαρίας «λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, γύναι τί κλαίεις.... Μὴ μευ ἄπτου» (Ἰω. Κ. 15). Ἐνεφανίσθη τῇ μιᾷ ἰδὼν Σαββάτων ὅπου ἦσαν οἱ Μαθηταὶ συνηγμένοι «ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον» (Ἰω. Κ. 19) ἀπουσιάζοντος τοῦ Θωμᾶ. Ἐνεφανίσθη μεθ' ἡμέρας δευτέρου παρόντος τοῦ Θωμᾶ «ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον... καὶ ἀπεκρίθη ὁ Θωμᾶς ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου» (Ἰω. Κ. 26). Ἐνεφανίσθη τοῖς Μαθηταῖς «ἐτὸ τρίτον» (14) ἐπὶ τῆς Θαλάσσης τῆς Τιβεριᾶδος «Πρωίας δὲ γενομένης

ΟΙ ΝΕΩΤΕΡΟΙ ΥΜΝΩΔΟΙ ΜΑΣ

Ο ΥΜΝΩΔΟΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

Του κ. Σ. ΚΑΨΑΣΚΗ

Διαπρεπής Ιεροφάνης τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ὁμιλῶν διὰ τὴν ἀειμνηστον Ι. Σακελλαριδὴν εἶπεν «ὡς ἐν τῷ οὐρανῷ παρουσιάζονται ἐνίοτε μετέωρα φωτεινὰ καὶ λόγῳ τῆς λαμπρότητος καὶ αἰγλης αὐτῶν, ἀναγκάζεται τις νὰ σταματήσῃ διὰ νὰ ἐξερευνήσῃ καὶ ἐξακριβώσῃ αὐτά, οὕτω ἐν τῇ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἱστορίᾳ τῆς μουσικῆς μελωδίας καὶ τέχνης ὁ παρατηρητὴς θέλει σταματήσῃ πρὸ ἐνὸς ὄντως μεγάλου μουσικοῦ κολοσσοῦ τῆς συγχρόνου ἡ μῶν ἐποχῆς τοῦ Ἰωάννου Σακελλαριδῆ».

Συμφωνοῦντες καὶ ἡμεῖς ἀπολύτως μὲ τὴν γνώμην τοῦ σεπτοῦ ἱεροφάνου καὶ ἀποτίοντες ἐλάχιστον φόρον τιμῆς πρὸς τὸν εἰς τὰ τέχνης μουσικῆς εἰσαγαγόντα ἡμᾶς, ἀρχόμεθα τῶν ἀρθρων μας ἀπὸ τοῦ Ἰωάννου Σακελλαριδῆ.

Βίος — Μόρφωσις. Ἐγεννήθη τῷ 1853 εἰς τὸ Λιτόχωρον τῆς Μακεδονίας. Τὰς γυμνασιακὰς του σπουδὰς ἐτελείωσεν ἐν Θεσσαλονίκῃ. Τὴν Βυζαντινὴν Μουσικὴν ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ Παπαθεοδώρου Μανιζυρανοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ, τὴν δὲ Εὐρωπαϊκὴν παρὰ τοῦ τότε διαστήμου μουσικοδιδασκάλου Ἰουλιου Ἐννιγ, ἐν Ἀθήναις.

Ἐνεργῶς κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν, μὴ δυνάμενος ὅμως ὡς ἔλεγεν νὰ βλέπῃ πτώματα καὶ αἵματα, ἀλλ' εἰς τὴν πραγματικότητα, λόγῳ τῆς κλίσεως ἣν εἶχε πρὸς τὴν ωιολογίαν καὶ τὴν ποίησιν, ἰδίᾳ δὲ τὴν Μουσικὴν, ἐγκαίρως μετεγράφη εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν, λέγων πάντοτε τὸ περιφνημον τοῦ Δαυὶδ «ἀνδρα αἰμάτων βδελύσσει Κύριος».

Ὅτε τὸν Αὐγούστου τοῦ 1870 ἐφθάσεν εἰς Πειραιᾶ, ἐνδεδυμένος τὴν στολὴν τῆς Πατρίδος του (βράκα), πτωχότατος, μὴ ἔχων κοῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει καὶ φιλοξενούμενος ἐν τρεχαντησίῳ συμπατριώτου του, μετέβη εἰς μίαν τῶν παρακλήσεων εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Σπυριδῆτος, ὅπου ὁ ἀντικειριστῶν τὸν ἀριστερὸν ἱεροψάλτην ἱερὸς τοῦ ἐπέστρεψε νὰ ψάλλῃ τὸ «πρὸς τίνα καταφύγω ἄλλην ἀγνή». Τοιαύτη ἦ· ἡ ἐτύπωσις τὴν ὁποίαν ἐπροξέτησε εἰς τὸ ἐκκλησίασμα ὥστε ἀμέσως προσελήφθη ἀριστερὸς ἱεροψάλτης, τοῦ παρεχωρήθη δωμίτιον παρὰ τῷ γυναικωνίῳ τοῦ Ναοῦ ὡς καὶ καινοουργῆς πλήρης

ἔστιν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν». (Ἰω. ΚΑ 4). Ἐνεφανίσθη κατὰ τὴν Ἀνάληψιν ἐνώπιον τῶν ἐνδεκα «ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἔξω... καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν Οὐρανόν» (Α. ΚΑ. 50). Καταβήσεται δὲ πάλιν ὁ Κύριος ἀπ' οὐρανοῦ «ἐν κελεύσματι ἐν φωνῇ ὄρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι Θεοῦ» (Α' Θεσ. Ε' 16) «καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται». (Ἰω. Ε. 27).

† Ὁ Θεσσαλιώτιδος ΙΕΖΕΚΙΗΑ

ἐνδυμασία Ἐκεῖ παρέμεινεν ὄρεκτον καιρὸν μέχρις ὅτου διαρτίσθη πρωτοψάλτης τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου Πειραιῶς.

Ὁ Ι. Σακελλαριδῆς εἰς Πειραιᾶ ἀπέκτησε πολλοὺς μαθητὰς καὶ μαθητρίδας μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν μετέπειτα ἐξ Ὑδρας παραγομένην σύζυγόν του.

Κατὰ τὸ 1908 μετέβη μετὰ τῶν 2 υἱῶν του Θεοφράστου καὶ Ἄρη εἰς τὸ Μόναχον ὅπου διοργανώθησαν μεγάλα Συναυλία. Εἰς Ἀθήνας διαρτίσθη τὸ πρῶτον εἰς τὸν Ι. Ναὸν τῆς Ἁγ. Εἰρήνης, κατόπιν εἰς τὸν τῆς Μητροπόλεως, Ἁγ. Γεωργίου Καρύνη, Ἁγ. Κωνσταντίνου Ὁμοιοίας, Χρυσοσπηλαιωτίσης, Ἁγ. Δημητρίου Ψυρρή καὶ πάλιν Ἁγ. Εἰρήνης· μετὰ τὸ τέλος τοῦ βίου του.

Διαρτίσθη καθηγητὴς τῆς Μουσικῆς εἰς τὴν Ριζάρειον Σχολὴν, εἰς τὸ Ἀρσάκειον Διδασκαλεῖον, Ἀμαλίειον καὶ Χατζηκυριακίειον ὄρφανοτροφεῖον, εἰς τὴν Σχολὴν Χίλλ, εἰς τὴν Σχολὴν Νηπιαγωγῶν Καλλιθέας, εἰς τὴν Σχολὴν Κρίκου καὶ εἰς ἄλλα σπουδαῖα ἰδρύματα, ἐν οἷς καὶ τὸ Ἐθνικὸν Ὀδεῖον εἰς τὸ ὁποῖον κἀκεῖ ἀπὸ τὴν μουσικὴν του σοφίαν ἐξεκολάφθη ἡ ὑπὸ τοῦ ὑποφαινόμενου σήμερον διευθυνομένη Σχολὴ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς καὶ γενικώτερον, ὅλοι οἱ Ναοὶ καὶ ὅλα τὰ ἰδρύματα ἡμιλλῶντο ποῖον θὰ κατορθώσῃ νὰ ἔχῃ διδάσκαλον τὸν Σακελλαριδὴν.

Ἀπέθανε τῇ 16 Δεκεμβρίου 1938.

Ὁ Σακελλαριδῆς ὡς μελοποιὸς. — Εἰς ἐποχὴν κατ' ἣν ὄρνιθαι ἢ ρινοφονία καὶ ἀμανὲς ἀμορφώτων ἱεροψαλτῶν ἀπ' ἐνὸς καὶ ἡ προχειροτάτη καντάδα ἐξ ἄλλου, ὅπως μᾶς λέγει γνωστότατος Ἕλληνας μουσικολόγος, ἀνεφάνη ὁ Ἰωάν. Σακελλαριδῆς ἀκολοθεῖων μέσῃ ὁδῷ, μὲ βάσιν τὴν Βυζαντινὴν παράδοσιν.

Ἐπίστευεν ἀπολύτως εἰς τὴν παράδοσιν τῆς Β. Μ. ἠθέληεν ὅμως αὐτὴν καθααρμένην «Αἰ βάσεις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ἔλεγεν, εἶναι αἱ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Ἡ μακροβίωνος ὅμως δουλεία διέστρεψε τὰ μέλη αὐτὰ καὶ σήμερον σώζονται μέλη ἀρρυθμὰ καὶ ἀσφαιτοῦ καὶ ἀκούομεν τοὺς ἱεροψάλτας μᾶς νὰ λέγουν «θιάσον συγκροτήσαντας, πνευματικὸν στερέωσιν, ἡ ἀγγελικαὶ δυνάμεις, . . . ἀπενεκρώθησαν ἡ Μυροφόροι γυναῖκες . . . Σῶτερον ἐνηχοῦντο ἢ μείνωμεν Χριστὸν βλέπει ἡ Κύριε ἐκέκραξα, πρὸς Σε εἰσάκουσόν μου» καὶ τόσα ἄλλα.

Καὶ ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εἰς τὸ μέγα τοῦτο ἔργον τοῦ καθαρμοῦ τῆς Β. Μ. κατὰ μέγαν μέρος ἐπέτυχεν ὁ δεῖμνηστος. Οὐδὲν μέλος τῆς Ἐκκλησίας διέφυγεν τῆς προσοχῆς του πλήν ἐλαχίστων τὰ ὁποῖα μᾶλλον λόγῳ ἰδιαιορίας του δὲν ἐψάλλε καὶ συνεκῶς τὰ ἀφήκεν ὅπως εἶχον λέγων ὅτι εἶναι διὰ τὰ Μοναστήρια καὶ τὰς ἀγρυπνίας. Μέσα δὲ εἰς ὅλα

ΩΡΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΘΥΣΙΩΝ

Τοῦ Καθηγητοῦ κ. Π. ΦΩΤΑΚΗ

Ὁ νέος καὶ πρωτοφανὴς αὐτὸς πόλεμος, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποῦ οἱ πάντες ζῶμεν καὶ κινούμεθα, ἔχει μεταβάλλει τὴν ὑδρόγειον, εἰς κάμινον καὶ τὸν «κόσμον» τοῦ Πυθαγόρου, εἰς «κόλασιν» τοῦ Δάντου. Ἡ πρωτοφανὴς καὶ φοβερὰ αὐτὴ θύελλα, πόλεις ἀνθούσας, με' ἱστορίαν μακρῶν αἰώνων, ἀνασκάπτει ἐκ θεμελίων καὶ μνημεῖα πολιτισμοῦ «Χρυσῶν αἰώνων», μεταβάλλει εἰς σωρὸν ἀμορφον ἐρείπων.

Ἡ αὐτὴ ἀπαίσια καταιγὶς στροβιλιζέει δεινῶς καὶ τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν μας. Ἐπάνω εἰς τὴν πλέον κρίσιμον καμπήν, τῆς ἔθνικῆς μας ὑποστάσεως, «ἐμπεπτώκαμεν εἰς ἀνοιαν καὶ ταραχὴν καὶ πονηρῶν πραγμάτων ἐπιδημίαν». Εἰς τὴν κοινωνίαν μας πνέει σήμερον, ὑπὲρ πάσαν ἄλλην ἐποχὴν, ἕρας κουστικώτατος λίβας.

Εἶναι ὁ ἀφόρητος ἐγωισμὸς, ἡ ἀβυσσώδης πλεονεξία, ὁ ἀτομισμὸς καὶ ἡ ἀναλγησία τῶν ἀντιπροσώπων τῆς φοβερᾶς ἀγορᾶς τοῦ «αἵματος», οἱ ὁποῖοι ἀρπάζουν τὴν καλύβην τὴν χήρας, τὴν ἀζήνην τοῦ ἐργάτου, τὴν ρακτομηχανὴν τῆς κόρης, τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ἐπιστήμονος, τ' ἀναμνηστικὰ κειμήλια τοῦ ὄρφανου, τὸ σακκάκι καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ ἀναπήρου, διὰ νὰ περιβάλλουν με' ῥάκη σώματα σκελετώδη καὶ ν' ἀποκτοῦν αὐτοὶ μέγαρον καὶ πολυκατοικίας. Εἶναι τὸ ἀδελφοκτόνον πνεῦμα, τὸ σκοτεινὸν πνεῦμα τοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ, τὸ ὁποῖον κάμνει νὰ ποτίζεται ἡ Ἑλληνικὴ γῆ, ἀπὸ Ἑλληνικὸν αἷμα, τὸ ὁποῖον χύνουν ἀφθόνως Ἑλληνικαὶ χεῖρες !! Τὰς ψυχὰς μας τὰς συσφίγγει ἡ ἐρήμωσις. Τὰς καρδίας μας τὰς πιέζει ἡ ἀβυσσὸς τοῦ ἀλαλήτου πόνου καὶ στεναγμοῦ.

Τώρα, ἐν μέσῳ μιᾶς τοιαύτης βαρείας καὶ πνευματικῆς ἀτμοσφαιρας, ποῖοι εἶναι οἱ πλέον ἐνδεδειγμένοι, διὰ νὰ γίνοντο οἱ παρηγορητὰ τῶν θλιβομένων,

οἱ στηρικτὰ τῶν κλονουμένων καρδιῶν, οἱ ὀδηγοὶ τῶν συνταρασσομένων ψυχῶν, οἱ φωτοδόται τῶν ἐν πνευματικῶ σκότει ζώντων; Ποῖοι ἄλλοι, παράξέκτεινοι, τοὺς ὁποῖους ὁ μοναδικὸς Ποιμὴν, κατέστησε ποιμένας καὶ φύλακας ἐν τῇ ποιμνῇ Του. «ἦν περιεποιήσατο διὰ τοῦ Ἰδίου αἵματος». Ποῖοι ἄλλοι, παρά οἱ ἀρχηγοὶ τῆς Ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας μας; Κατὰ τὴν μακραίωνα ἱστορίαν τῆς θρησκείας μας, οἱ ποιμένες αὐτῆς, ἐν μέσῳ ἀγρίων θυελλῶν καὶ καταιγίδων, ἐν μέσῳ τῶν δεινῶν κεραυνῶν τῆς ζωῆς, ἀναφαίνονται οἱ μόνοι γονεῖς, οἱ μόνοι προστάται, οἱ μόνοι ἄγγελοι παρηγορίας. Αὐτοὶ παραμυθοῦν τοὺς πιστοὺς εἰς τὰς συμφοράς. Αὐτοὶ, χύνοντες τὸ τίμιον αἷμα τῶν, ἐπάνω εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀγάπης, ἀνασιγλάνουν τὸ πεπτωκὸς φρόνημα τῶν πιστῶν τέκνων τῶν, ἡλεκτρίζουν με' τὸ παράδειγμα τῶν τῶν ποιμνίων τῶν καὶ μένουσιν ἀκατάβλητοι πρὸ τῶν ἐναντίων τῆς πίστεως.

Ἀλλὰ, πρὸ πάντῃς ὅμως σήμερον, κατὰ τὴν κρίσιμωτάτην αὐτὴν περίοδον, οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀκολουθοῦντες τὰ φωτεινὰ παραδείγματα τῶν ποιμένων ἐκείνων, τοὺς ὁποῖους προβάλλει ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας, εἰς τὸ πολύμοχθον καὶ πελυσθύνθητον τῆς ποιμαντορίας στάδιον, ὀφείλουσιν νὰ φανοῦν ὑπέρτεροι τῶν καταιγίδων. Ὁφείλουσιν, ὅπως ἐκεῖνοι, ἀφροντες ἐπ' ὤμων τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, παντοῦ νὰ ὑψώσων αὐτὸν, ὡς σημάδι τροπαιοφόρον ἐξημερώσεως καὶ πολιτισμοῦ. Ἡ ἐπαρχία δοκιμάζεται σήμερον ὑπὲρ τὴν πρωτεύουσάν. Ἡ ὑπαίθρος διέρχεται διὰ μέσου φλογῶν καὶ ἐρειπίων. Ἀπὸ ἐκείθεν προβάλλει ἐπιτακτικωτέρα ἡ ἀπαίτησις, ὅπως οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας μας, ζῶσιν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ποιμνίου τῶν, ἐνδεδυμένοι με' «δικαιοσύνην», με' «ἀγάπην», με' «φῶς», διὰ νὰ ἐμπνέουσιν ἀρετὴν καὶ εὐσέβειαν, διὰ νὰ μεταβάλλουν τὴν κλίην τῆς θλίψεως, εἰς κλίην παρηγορίας, ἐλπί-

ἀνὰ ἔδωκε τὴν πνοὴν του, ὅπως σοφὰ γράφει διακεκριμένος ἐπιστήμων. Γενικὰ ὁ Ι. Σακελλαρίδης ὡς μελοποιὸς ἐσημείωσεν σταθμὸν σημαντικώτατον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς καὶ ἰδίᾳ τῆς Βυζαντινῆς. «Πέρασε τὸ ἀδιαπέραστο φανταστικὸ σιρικὸ τεῖχος, ποῦ γιὰ τοὺς περισσότερους χωρίζει τὸ Βυζαντινὸ ἀπὸ τὸν Εὐρωπαϊκὸ μουσικὸ πολιτισμὸ» μᾶς λέγει ὁ διαπρεπὴς Ἕλληνας Μουσουργὸς κ. Μαν. Καλομοίρης. «Ἐξύκνησε μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τῶν μαθητῶν του τὴν μουσικὴν ποῦ εἶχαν ἀκούσει, πρὸ τοῦ γεννηθῆναι, τὴν μουσικὴν τῆς νοσταλγίας τοῦ Θεοῦ» μᾶς λέγει ὁ σεβαστὸς μουσικὸς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ μουσουργὸς τῆς Παιδείας κ. Ν. Λούβαρις.

Ἔργα τοῦ Σακελλαρίδη εἶναι : α) Με' Βυζαντινὴν σημειογραφίαν : 1) Χρηστομάθεια, 2) Ἰερά ὑμνωδία, 3) Τριῶδιον, 4) Μ. Ἑβδομάς, 5) Ἐορτολόγιον καὶ Πεντηκοστήριον, 6) Ἀγιοπολίτης, 7) Ἀκάθιστος ὕμνος, 8) Παρακλητικοὶ κανόνες.

β) Με' Εὐρωπαϊκὴν σημειογραφίαν :

1) Ἄσματα ἐκκλησιαστικὰ (7 φυλλάδια), 2) Ὁκτώηχος, 3) Μ. Ἑβδομάς, 4) Ἀκολουθία Πάσχα, 5) Ὑμνοὶ καὶ Ὁδαί, 6) Μούσα, 7) Χορικά τῆς Ἀντιγόνης, 8) Τυρταῖος.

Με' τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων του θεωρῶ περικτὸν νὰ ἀσχοληθῶ, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει σήμερον Χριστιανὸς ὁ ὁποῖος νὰ ἀγνοῇ τὴν μουσικὴν τοῦ Ι. Σακελλαρίδη. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. κ. Ἱερεμὴ ἀπαντῶν εἰς καθηγητὴν (μαγάλια φέροντα) κατακρίνοντα τὸν Ι. Σακελλαρίδην περιοριστῆ μόνον εἰς τὴν ἐξώτησιν «τίνος μουσικοδιδασκάλου τὰ ἔργα εἶχον τόσας ἐκδόσεις ; »

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κορινθίας κ. Μιχαὴλ ἐβεβαίωσε τοὺς μαθητὰς τῆς Σχολῆς Κορίνθου ὅτι τὰς μουσικὰς γραμμάς τοῦ Σακελλαρίδη ἠκούσεν καὶ εἰς Κίβρον.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ὑποφαινόμενος συμπάλλων τῷ 1931 τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα μετὰ ρουμάνων ἱερέων καὶ σπουδαστῶν ἐν τῷ ναυτικῷ τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου Ἀρχιεπισκοπῆς κατὰ παράκλησιν τοῦ σεβαστοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀμίκα Ἀλιβιζάτου ἔψαλλεν μουσικὰς συνθέσεις Σακελλαρίδη.

Ἄλλα δικαίως; θὰ ἐρωτήσων οἱ ἀναγνώσι, διατί ἐπὶ τέλους τοιοῦτος θόρυβος δημιουργεῖται διὰ τὴν μουσικὴν Σακελλαρίδη ; Τί εἶναι τέλος πάντων αὐτὸ περιβόητον σύστημα τοῦ Σακελλαρίδη ;

(Ἀκολουθεῖ)

Σ. ΚΑΨΑΣΚΗΣ

ΠΑΝΑΡΧΑΙΑ ΛΕΙΨΑΝΑ

Του Π. Ἀρχιμ. ΛΟΥΚ. ΔΕΠΟΥΝΤΗ

Εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς τὰς διαφόρους ἀρχαίας Μονάς, τοὺς σταθμοὺς ἀγίων τοῦ προγονικοῦ ἡμῶν κλέους, ὑπάρχουσιν εἰσέτι ὑπολείμματα Ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων τῶν πρώτων δεκαετηρίδων μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς τυπογραφίας σπανίως αὐτοτελεῖ, τὸ πλεῖστον σπαράγματα, τὰ ὅποια ἀτυχῶς ἄλλα μὲν φθείρονται σὺν τῷ χρόνῳ προϊόντι, ἄλλα δὲ ἀγοράζονται ἀντὶ εὐτελεστάτης τιμῆς.

Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἀρχαίας αὐτὰς Μονάς, τὴν τῆς

δος, ἀνακουφίσεως, διὰ νὰ μεταδίδουν φῶς εἰς τοὺς σκοτισθέντας, θερμότητα εἰς τοὺς ψυχομένους, ἀναζωογόνησιν εἰς τοὺς λιποψυχοῦντας. Δὲν περιποιοῦν τιμὴν, οὐ μόνον εἰς ἑαυτοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς ὁλοκλήρον τὴν Ἐκκλησίαν μας, οἱ ποιμενάρχαι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι, ἀνευ ἀποχρόνου λόγου καὶ σπουδαίας ἀνάγκης ἐγκαταλείποντες τὸ ποιμνίον τῶν μέσα εἰς τὴν κάμινον παραμένουν ἐν τῇ Πρωτευούσῃ. Καθ' ὃν χρόνον, ἀντιπρόσωποι τοῦ Διεθνoῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, σπεύδουν νὰ φέρουν τὴν παρηγορίαν, οὐ μόνον εἰς τὰ μετόπισθεν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ πυρός, ἐν μέσῳ μυρίων κινδύνων, θὰ ἦτο τελειῶς ἀκατανόητον, πῶς ὁλοὶ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι φέρουν, ὡς τὸ ἱερώτερον τῶν συμβόλων, τὸν σταυρὸν, καὶ θεωροῦνται ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Θυσίας καὶ τοῦ σταυροῦ, προτιμοῦν τὴν ἰδικίαν τῶν ἀνεσιν καὶ ἀποφεύγουν νὰ προβαδίζουσιν εἰς τὰς ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου τῶν θυσίας. Σήμερον, ὅπου τόσαι κατηγορίαι ἐκτοξεύονται, ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως, ἐναντίον τῆς θρησκείας καὶ τόσαι ἀντιθέται καὶ ὀρμητικὰ ρεύματα, διεσθύνονται μὲ τὴν μαίαν, ὑπὸ πλήθους προπαγανδῶν, ἐναντίον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, δὲν ἐπιτρέπεται, διὰ μιᾶς τοιαύτης στάσεως τῶν ταγῶν τῆς, νὰ ἐνισχύωνται οἱ κατηγοροὶ τῆς. Πολλὰ ἐγραφήσαν καὶ καθ' ἑκάστην πολλὰ διατυποῦνται μελαγχολικὰ παράπονα, διὰ τὴν θρησκευτικὴν ψυχρότητα καὶ ἀδιαφορίαν, ἡ ὅποια ἐπικρατεῖ, διὰ τὴν ἀρπαγὴν πιστῶν τέκνων, ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, διὰ τὸν πόλεμον τὸν ὅποιον συνήθως μὲ τὴν προκλήσιν ἐγείρουν οἱ πολέμιοι τῆς. Ἀλλ' ἄς μὴ πλανώμεθα. Δὲν εἶναι ποτὲ δυνατόν ἀξιώλογος ἐργασία νὰ συνιελεσθῇ, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἡ ὅποια εἶναι ἰδρυμένη μὲ τὸ τίμιον αἷμα, τῶν τιμίων τέκνων τῆς, ἀνευ θυσιῶν, κόπων, αὐταπαρνήσεων, ἀνευ σταυρῶν.

Ἄνευ αὐτῶν, ὅταν σημάνῃ τὸ χαρμόσυνον ἀγγελμα τῆς εἰρήνης καὶ ἐπιστροφῶν οἱ Ποιμενάρχαι ἐν ταῖς Μητροπόλεϊς τῶν, θ' εὗρουν ἀντὶ ποιμνῆς ἀρνίων, στίφη ἐρίφων καὶ ἀντὶ ποιμνῆς προβάτων, ἀγέλην λύκων. «Πόνοι γεννώσι δόξαν καὶ κάματοι στεφάνους», διεκήρυττεν ὁ μέγας τῆς Καισαρείας Ἱεράρχης. Μόνον διὰ τῶν γενναίων ἀποφάσεων, διὰ τῶν μεγάλων θυσιῶν, διὰ τῶν ὑπερόχων πράξεων, ἀνατρέπονται τὰ μεγάλα ἐμπόδια, αἴρονται οἱ μεγάλοι κίνδυνοι, γεννᾶται ἡ ἀληθὴς δόξα, πλέκονται οἱ ἀμαράντινοι στέφανοι.

Πλησίον τοῦ ποιμνίου τῶν, λοιπόν, οἱ Ποιμένες οὐ μόνον διὰ νὰ διαφυλάξουσιν καὶ διατηρήσουσιν αὐτὸ ἀπὸ τὴν «κάμινον», ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν κόπων τῶν, τῶν ἀγώνων τῶν, τῶν θυσιῶν τῶν, νὰ κάνουν ν' ἀναφανῇ καὶ πάλιν ἡ ἀγλή τῆς ἀγίας καὶ ἐνδόξου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μας, λαμπρὰ καὶ ἀκτινοβόλος. Ἡ μεγάλη ὥρα τοῦ μεγάλου καθήκοντος, τῶν θυσιῶν καὶ τοῦ σταυροῦ, διαρκῶς σημαίνει!

Π. Π. ΦΩΤΑΚΗΣ Καθηγητῆς

Ῥεντίνης, κειμένην ἐπὶ τῆς Πινδικῆς Χώρας τῆς Ἐπαρχίας Καρδίτσας, κτίσμα τοῦ ἸΕ' αἰῶνος, περιγραφείσαν ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ Ἀρχαιολόγου Daniel Quinn καὶ ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος κ. Ἰεζεκιήλ, εὑρομεν διάφορα λειψάνα ἀρχαίων Μηναιῶν, Εὐαγγελίων καὶ ἄλλων Λειτουργικῶν βιβλίων, ὅπου εἰς ταῦτα συνυπῆρχε καὶ τόμος καλῶς δεδεμένος διὰ δέσματος καὶ σανίδων ἐμπεριέχων τὰ δύο Μηναιᾶ Ἰουλίου καὶ Αὐγούστου.

Ἡ προμετωπὶς ἐκάστου τούτων φέρει ὠραίαν χαλκογραφίαν καριστιῶσαν δύο κίονας ἀνευ ροβδώσεων, οἵτινες ἀπολήγουσιν εἰς τὴν κορυφὴν εἰς δύο μεγάλα κύνιστρα μὲ ἄνθη, ἐνῶ ἀμφότεροι οἱ κίονες στεφανοῦμενοι κυκλικῶς ὑπὸ σειρᾶς ἀνθέων, ὑποβασιάζουσιν ἐν τῷ μέσῳ ἓνα ἀρχαῖον ἀγγεῖον εἰς τὸ κέντρον τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσι σιᾶχες. Μετὰ τὴν ὠραίαν τῆς προμετωπίδος χαλκογραφίαν, δημοσιεύεται καὶ ἑτέρα μὲ τὴν Σταύρωσιν τοῦ Σωτῆρος ἐν τῷ μέσῳ καὶ περίεξ τὰ διάφορα περιστατικά τοῦ βίου τοῦ Κυρίου, Ἀνάστασιν Ἀνάληψιν κτλ. καὶ εἰς τὰ δύο Μηναιῶ Ἰουλίου καὶ Αὐγούστου. Δικαίως δὲ ὁ προλογίζων τὸ ἔργον Ἀντώνιος Ἐπισκοπος (Ἐπαρχος) ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Οἰκουμηνικὸν Πατριάρχην Διονύσιον, ἀναγράφει ἐπαινῶν τὸν ἐκδότην Ἀιδμεῖαν Σπινέλον διὰ τὰς ὠραίας χαλκογραφίας. . . . «χαλκογραφίαν εἶαν οὐδεὶς ἄλλος τῶν πρότερον παρεσκεύασεν. . . .» Ὅντως δὲ αἱ χαλκογραφίαι αὗται, εἶναι ἐξεχούσης τέχνης. Ἐνῶ δὲ αἱ ἐκδόσεις τῶν Μηναιῶν τῶν νεώτερον χρόνων ἐπιγράφονται: «Μηναιῶν τᾶδε μηνῶς. . . .», τὰ προκείμενα φέρουσιν τὸν τίτλον μὲ ἀρχαία Βυζαντινὰ ἑρμηδῶ ῥήματα «ΣΤΙΧΕΡΑ ΨΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΗΝΙ ΙΟΥΛΙΩ», μετὰ δὲ τὸν τίτλον τούτων ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἑξωνύλλου ἀναγράφεται, «χάριτι τῆς ἐκλαμπροτάτης Ἀρχῆς τῶν Ἐνεῶν συγχωρηθεῖση κυρίῳ Ἀνδρέᾳ Σπινέλω μονεταρῶ τῆς Γερουσίας τῶν Ἐνεῶν δι' ἐτῶν ἧ' ἵνα μηδεὶς τολμήσῃ τὰ μηναιᾶ τυπῶσαι, μετὲ ἄλλοθι τυπωθέντα πωλῆσαι ἐν τοῖς χωροῖς ταύτησι τῆς Ἀρχῆς, εἰ δὲ μὴ δώσει δίκην ἢ σιτέχεται ἐν τῇ χάριτι». Δὲν ἀναγράφει δὲ ἡ προμετωπὶς ἕως ἐκδόσεως. Εἰς τὸ τέλος δ' ἡμῶς τοῦ μηνὸς Ἰουλίου ἀναγράφεται τὸ ἑξῆς: «Ἐτυπάθη Ἐνετήσι τὸ παρὸν μηναιῶν παρὰ Βαρθολομαῖω τῷ Ἰαννίνω ἀναλώμασι καὶ ἐπιμελείᾳ κυρίου Ἀνδρέα τοῦ Σπινέλου, ᾧ καὶ παρὰ τῆς . . . ἔτετι τῷ ἀπὸ τῆς ἀνοσχροῦ οικονομίας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ χιλιοστῷ πεντακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ ὀγδόῳ, Ὀκτωβροῦ ὀγδόῃ ἱσταμένου.» Ἡ τοσσήθεια τότε οἱ ἐκδοταὶ νὰ λαμβάνωσι προηγουμένως προνομίον παρὰ τῆς Ἐνετικῆς Ἀρχῆς, ἵνα εἰς ὠρῶμένην σειρὰν ἐτῶν μὴ ἐπιτρέπηται ἡ ἀνατύπωσις ἄλλᾳ μὴδὲ ἡ κυκλοφορία βιβλίων ἄλλοθι τυπωθέντων. Τοιαῦτα προνόμια πλὴν τῆς Ἐνετικῆς Ἀρχῆς ἔδιδε καὶ ὁ Πάπας Ρώμης, ὡς ἀναγράφει ἡ κα-

τὰ τὸ 1526 ἔτος πρώτη ἐκδοσις τῆς Θείας Λειτουργίας Χρυσοστίμου, Βασιλείου καὶ Πρεσησιασμένων, ἧς εἰς τὸ τέλος ἀναγράφει. «Εἰ τις εἰς ἐνιαυτοὺς δέκα ἐντυποῦν τολμήσει τὰς Θείας Λειτουργίας ἢ ἄλλοθεν ἐντυπωμένους ὄντας ἔχει ἕκ τοῦ προνομίου τοῦ μακαριωτάτου ἀγίου Ἀρχιερέως Κλήμεντος τοῦ Ζ' ζημειώθησεται» (1). Εἰς τὸ τέλος δὲ ἀναγράφονται ἕκ τοῦ ἀλφαβήτου τὰ Γράμματα, «α. β. γ. δ. ε. ζ. η. θ. ι. κ. λ. μ. ν. ξ. ο. π.» ὕστερον δὲ «ἅπαντα εἰσι τριάδια πλὴν τοῦ ὑστατοῦ ὃ δυάδιον ἐστίν». Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὰ γράμματα ἀριθμοῦν τὰ τυπογραφικὰ φύλλα, ἅτινα ἀπετέλεσαν τὸ μνηαῖον, καθ' ὅσον δὲν ὑπάρχει ἄλλη κατὰ φύλλον ἢ κατὰ σελίδα ἀριθμησις ἢ ἐννοια δὲ τῶν λέξεων «τριάδια» καὶ «δυάδιον» εἶναι ἡ ἐξῆς: Εἶναι γνωστὸν ὅτι τὰ τριάδια καλοῦνται ἐν τῇ παλαιογραφίᾳ τὰ ἀρχαιότατα κυρίως ἐπὶ περγαμηνῆς χειρόγραφα, τὰ δεδιπλωμένα συρίθως εἰς μέγα τέταρτον σχῆμα ἴσου πλάτους καὶ ὕψους. Τὰ τεύχη αἴτια συνίστανται ἐξ ὀκτώ φύλλων, ἧτοι τεσσάρων δεδιπλωμένων διφύλλων, ἀποτελοῦσι τήν τετραδα ἢ τὸ κοινῶς λεγόμενον τετραδίου. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν φύλλων προετιμᾶτο ἐν πᾶσι τοῖς σχήμασι τῶν βιβλίων καὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα. Ἐν τούτοις εὗρονται καὶ τεύχη τριῶν διφύλλων δεδιπλωμένων εἰς ἕξ καὶ οὕτω ἀποτελούντων τριάδια ὡς ἐν προκειμένῳ, ὅκου δολοκλήρον τὸν τόμον ἀποτελοῦσι τοιαῦτα τεύχη ἕκ τριάδιων καὶ δυαδίων. Τοῦτο διότι εὗρισκομένης εἰσέτι εἰς τὰ σπάργανα τῆς τυπογραφίας, δὲν εἶχον ἐφευρεθῆ τὰ νεώτερα μηχανήματα, δι' ὧν ἐκτυποῦνται τὰ τυπογραφικὰ λεγόμενα φύλλα δεκαεξασέλιδα καὶ πλέον.

Ὁ τόμος μετὰ τὴν προμετωπίδα ἐμπεριέχει ἐγκωμιστικὸν πρόλογον διὰ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Διονύσιον τὸν Β' ὑπὸ Ἀντωνίου Εὐπαρχου.

Ὁ Εὐπαρχος προσαγορεύων τὸν Πατριάρχην ἐκθέτει τὴν δυστυχίαν καὶ κατάπτωσιν τοῦ γένους, ἀλλ' ἡ ἰκανότης τοῦ Πατριάρχου Διονυσίου τὴν ὁποίαν ἐπληροφόρηθη «... ἦκε γὰρ ἡ φήμη τῶν ἀρετῶν σου καὶ πρὸς ἡμᾶς...» ὑπὸ τοῦ Αἰδεσίμου Ἐπισκόπου Καισαρείας Μητροφάνους θὰ ἐπέφερε βελτίωσιν εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν. Διὰ τὴν βελτίωσιν δὲ ταύτην ἦτο ἀνάγκη νὰ τυπωθῶσι Ἐκκλησιαστικὰ βιβλία καὶ νὰ σταλῶσι διδάσκαλοι εἰς τὰ διάφορα μέρος τοῦ ὑποδοῦλου γένους.

Ταῦτα σκεπτόμενος καὶ ὃ ἐν τῇ Γερουσίᾳ τῶν Ἐνετῶν ἐπιφανῆ κατέχων θέσιν Ἰερώνυμος ὁ Κορνήλιος, ἐπὶ μακρὸν χρόνον διατρέψας ἐν Κρήτῃ καὶ γνωρίσας τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ἡμῶν πράγματα προὔτρεψαι τὸν θεοσεβῆ καὶ σεμνότατον ἄνδρα Ἀνδρέαν τὸν Σπινέλου μονετάριον τῆς Γερουσίας τῶν Ἐνετῶν, ἵνα τυπώσῃ πρὸς ὠφέλειαν τοῦ γένους τὰ μνηαῖα ταῦτα. Καὶ ὅπως ὁ φιλογενῆς Ἀνδρέας Σπινέλος δεξάμενος ἀσμένως τὰς συμβου-

1) Τὸ παράδειγμα τοῦτο ἔπρεπε νὰ μιμηθῆ καὶ ἡ ἰδική μας Ἐκκλησία μὴ ἐπιτρέπουσα εἰς τοὺς πρώτους τυχόντας τὴν ἐκδοσὶν τῶν Λειτουργικῶν Βιβλίων τῆς Ἐκκλησίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΗΣ

Τοῦ Καθηγητοῦ κ. Θ. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΥ

Ἐνα ἀπὸ τὰ οὐσιώδη προβλήματα, τὰ ὁποῖα θέτει ἡ σύγχρονος ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, εἶναι καὶ τὸ πρόβλημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας μουσικῆς. Πρὸ ὅλον δὲ τὸ γεγονός, ὅτι ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ πολλὰ ἐλέχθησαν καὶ ἐγράφησαν, εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ συμφωνήσω μὲ τὸν φίλον ἀρχιμανδρίτην κ. Λ. Δεπούνην, ὅτι «εἶναι ἀκόμη πολλὰ μακρὰ ἀπὸ τοῦ νὰ μῆ τὸ ζήτημα ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ στὸ δρόμῳ τοῦ» (Ἐκκλ. Βῆμα 26ον φ. Ἰούλιος 1944). Τοῦτο δὲ ὁφείλεται εἰς τὸ ὅτι πολλάκις λησμονεῖται ὁ ἰδιαιτέρος χαρακτὴρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ διὰ τοῦτο τὰ συμπεράσματα τὰ ὁποῖα ὑπὸ τὸ κράτος τῆς λήθης ταύτης ἐξάγονται δὲν εἶναι πάντοτε ὀρθά.

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ εἶναι καθ' ὅλον τὸ βάθος αὐτῆς καὶ τὸ πλάτος μουσικὴ θρησκευτικὴ. Εἶναι ὅχι μόνον ἕνας ἀπὸ τοὺς τρόπους τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος, ὅπως συμβαίνει μὲ τὰς θρησκευτικὰς συνθέσεις τῶν μεγάλων μουσουργῶν, ἀλλὰ καὶ ἀριστον βιηθητικὸν μέσον, διὰ νὰ ὑψώσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας καὶ τοὺς ἄλλους. Δὲν ἔχει σημασίαν τὸ ὅτι εἰς τὴν περιποίησιν αὐτὴν τὰ πικρὰ εἶναι ἐνίοτε ξένα, ἀρκεῖ ὅτι ἀφίνομεν πρὸς στιγμὴν τὴν πεζότητα τῆς βεβήλου ζωῆς διὰ νὰ ἀναπνεύσωμεν, ἔστω καὶ δι' ὀλίγας μόνον στιγμᾶς, τὸ ἀρώμα τῆς ἀτμοσφαιρας τοῦ ἁγίου. Ἀρκεῖ ὅτι συνηχῆ ἡ ψυχὴ μας μὲ τὴν ψυχὴν τοῦ μελωδοῦ καὶ ἐκαναλαμβάνονται μέσα μας τὰ ἴδια βιώματα, τὰ ὁποῖα ὠδήγησαν ἐκεῖνον εἰς τὴν δημιουργίαν. Μόνον ὑπ' αὐτῆς τῆς προϋποθέσεως ἔχει νόημα ἡ Ἐκκλησια-

λὰς, οὐ μόνον τὴν χαλκουργίαν παρεσκεύασεν εἶναι οὐδὲς ἄλλος τῶν πρότερον, ἀλλὰ καὶ χάριτας ἐξέυρε τῶν λευκοτάτων καὶ κατὰ τέχνην ἀκριβῶς πεποιημένων οὐκ ἐφείσατο δὲ καὶ διαπάνης. Ἐλαβε δὲ καὶ συναισθητικῶς τὸν εὐλαβῆ τοῦ Ναυπλίου Πρωτοπαπᾶ Νικόλαον τὸν Μελαξόν, ὅστις διαφθαρέντων τῶν πρωτοτύπων ἐπληρωθῶσαν πάντα.

Ὅσοις δὲ ἀγνοεῖ ὁποῖον ἔσονται κέρδος πρὸς ἄμιλλαν οἱ βίβλι τῶν Ἁγίων καὶ τὰ ἐγκώματα ἀναγνωσκόμενα καὶ ψαλλόμενα. Ἐν τέλει δὲ εὐχεται ἵνα ὁ πάντας οἰκίσρων Θεὸς δώσῃ πέρας εἰς τὰ ἀτυχήματα τῶν Ἑλλήνων, σώξῃ δὲ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ Πατριάρχου ἐν βαθεῖ καὶ πύονι γῆρα. Τοιοῦτοτρόπως τελειῶντι ὁ ἐγκωμιστικὸς πρὸς τὸν Πατριάρχην Διονύσιον πρόλογος, ὅστις ἐπὶ λέγει ἔχει ὡς ἐξῆς: «Τῷ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤῷ ΑΡΧΙΕΡΕΙ ΚΥΡΙῷ ΔΙΟΝΥΣΙῷ Πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, τῷ κηδεμόνι καὶ ἀντιλήπτορι τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους, Ἀντωνίου ὁ Εὐπαρχος ἐν Κυρίῳ χαίρειν».

(Συνεῖλεται)

Ἀρχιμ. ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ ΔΕΠΟΥΝΤΗΣ

στική μουσική άλλως είναι χαλκός ήχων και κύμβαλον ἀλαλάζον.

Ἐάν εἶναι βεβήλωσις ἢ παρακολούθησις μιᾶς μουσικῆς συμφωνίας ἀλλῶς πρὸς τέρψιν τῆς ἀκοῆς, ἐφ' ὅσον τὰς ἀρμονίας ταύτας ἐγέννησεν ὁ πόνος καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς λυγρώσεως τοῦ μουσουργοῦ, δὲν γνωρίζω πῶς εἶναι δυνατόν νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ καλλιέργεια τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἀνεξαρτήτως πρὸς τὰς πηγὰς ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀναβλύζει καὶ πρὸς τοὺς σκοποὺς πρὸς τοὺς ὁποίους κατατείνει. Εἰς τὴν περὶ πτωσιν αὐτὴν εἶναι δυνατόν, νὰ γνωρίζωμεν ἀνάγνωσιν καὶ ὀρθογραφίαν τῆς μουσικῆς, νὰ διακρίνωμεν τοὺς ἤχους, τοὺς διατονικοὺς καὶ τὰς χρωματικὰς κλίμακας, τὰς διαφόρους ἀναλογίας μετὰ ἄλλα μουσικὰ συστήματα κ.τ.λ. Τὸ νόημα ὅμως τῆς μουσικῆς θὰ μᾶς διαφεύγῃ, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος ἀπὸ τὴν μελέτην τῶν διαλόγων του ἐκ μέρους ἑλληνομαθοῦς ἀλλῶς μαθητοῦ. Θὰ κρατῶμεν ἴσως τὸν ἀδάμαντα, θὰ μᾶς διαφεύγῃ ὅμως ἡ φωτεινὴ ἀκτίς εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλει εὐδὸς τὴν γοητείαν του.

Συνδέοντες ὅμως τόσον στενῶς μουσικὴν πρὸς βαθυτέρας βιώσεις κατ' ἀνάγκην θίγω τὸ ζήτημα τῆς σχέσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς πρὸς τὴν νεοελληνικὴν θρησκευτικότητα. Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς ἔγκειται ὡς νομίζω ἡ οὐσία τοῦ ὅλου ζητήματος. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθὸν ἢ λύσις τοῦ ζητήματος νὰ ἐκχωρηθῶνται μονομερῶς εἰς μουσικοὺς, ἀλλ' ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ ἀκουσθῇ ἡ γνώμη καὶ θεολόγων καὶ θερησκευολόγων καὶ μελετητῶν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ κυρίως ὅμως καὶ πρωτίστως τῆς ἀληθῶς καὶ βαθῶς θρησκευομένης μερίδος τοῦ λαοῦ μας. Ἡ νεοελληνικὴ ὅμως θρησκευτικότης, τὴν ὁποίαν πάντες ὁμολογοῦν, ἀνεξαρτήτως πρὸς τὰς τυχόν ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὸ βάθος, τὸν χαρακτήρα, καὶ τὰς βαθμίδας τῆς ἀναπτύξεώς της, εἶναι ἀπ' ἐνὸς μὲν σύγχρονον γεγονός, ἀπ' ἑτέρου δὲ πρῶτον μακρὰς ἐξελίξεως. Μετὰ ἄλλους λόγους ἀνήκει συγχρόνως εἰς τὸ παρὸν καὶ εἰς τὸ παρελθόν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐρευνα τοῦ προβλήματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, πρέπει νὰ ἔχῃ ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν τῆς συγχρόνως πρὸς δύο κατευθύνσεις. Ἐάν βλέπωμεν ἀπλῶς τὸ παρὸν ἡρωικῶς φαινομένου καὶ ἀπερμεμονωμένου ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν τῆς ὁποίας εἶναι καρποί, κινδυνεύομεν, νὰ περιπέσωμεν εἰς οἰκτρὰς παρανοήσεις. Ἄλλ' ὁ αὐτὸς ἀκριβῶς κίνδυνος ἀπειλεῖ καὶ τὸν μονομερῶς προσηλωμένον εἰς ὅ,τι δὲν ἀνήκει εἰς τὴν ἐποχὴν μας. Διότι ἐάν ἡ σημερινὴ θρησκευτικότης εἶναι ἀκατανόητος χωρὶς τοὺς νόμους τῆς κληρονομικότητός της, δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ ὅτι, ὅπως κάθε πνευματικὸν φαινόμενον ἔχει καὶ αὕτη τὴν αὐτοτέλειάν της.

Συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς ταύτας, ἡ ἐκκλησιαστικὴ μας μουσικὴ θὰ λάβῃ βεβαίως συβαρῶς ὑπ' ὄψει τὰς μουσικὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς μας, δὲν δύναται ὅμως νὰ ἀγνοήσῃ τὴν γνησίαν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν μέσα εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἀποθησαυρισμένη ἡ ἀνεξάντλητη εἰς βάθος καὶ ποιικίλιαν θρησκευτικότης τόσων αἰώνων, ἀλλὰ καὶ πολύτιμα στοι-

χεῖα ἐκ τῆς ἀρχαίας ἐθνικῆς μας μουσικῆς, τὰ ὁποῖα μόνον ἐγκληματικὴ ἐπιπολαιότης δύναται νὰ περιφρονηθῇ. Ἀναμφιβόλως τὸ παρελθὸν μᾶς ἐκληροδότησεν ὄχι μόνον θησαυροὺς ἀλλὰ καὶ σκωρίαν. Ἡ τουρκικὴ ἰδίως δουλεία παρεμόρφωσεν ἐν πολλοῖς σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν. Ἀλλὰ μήπως καὶ ἡ ἀκριβὴς εἰσαγωγή εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀμφιβόλου θρησκευτικοῦ χαρακτήρος μουσικῶν συστημάτων, εἶναι δυνατόν νὰ τύχῃ ἐπιδοκιμασίας; Ἐάν εἰσάγοντο τοῦλάχιστον θρησκευτικὰ καλλιστεύματα τῆς ἀξίας τῶν ἔργων τοῦ Μπαχ ἢ τοῦ Παλεστρίνα, θὰ ἦτο συνεπέστερος ὁ ἰσχυρισμὸς περὶ εἰσαγωγῆς εὐρωπαϊκῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Διότι εἰς μίαν λαϊτοῦραν τοῦ Μότσαρτ ἀισθανόμεθα θρησκευτικὸν ῥίγος, εἰ δύναται ὅμως νὰ ἐμπνεύσουν ὀρισμένα κόρα τῶν ἀθηναίων νοῶν;

Ἐκεῖνο πρὸς τὸ ὁποῖον πρέπει πρωτίστως νὰ στραφῇ ἡ προσοχὴ εἶναι τὸ γεγονός ὅτι ἡ μουσικὴ διὰ τὴν ἐκκλησίαν δὲν εἶναι σκοπὸς ἀλλὰ μέσον, μέσον ἐκφράσεως καὶ ἐνισχύσεως θρησκευτικῶν βιωμάτων. Τὸ αξίωμα: ἡ τέχνη διὰ τὴν τέχνην, ἐκδιωχθὲν ἀπὸ ἄλλα πεδία δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εὕρῃ φιλοξενίαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ὅταν χάριν ματαιίας μουσικῆς ἐπιδειξίως ἐπιμηκύνονται εἰς περισσότερον αἱ ἄλλως τε μακρὰ ἱερὰ ἀκολουθία, ὅταν ὑψιζεσθῆναι τὸ νόημα χάριν τοῦ μέλους τότε ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ εὐρίσκειται ἐκτὸς προσορισμοῦ. Χωρὶς τὸ παράπαν, νὰ παρακαλύπεται ἡ ὀμιλουμένη διὰθεσις, πρέπει ἡ ἐξελίξις τοῦ μουσικοῦ ζητήματος ὄχι μόνον νὰ κατευθύνεται ἀπὸ ἀρμόδια πρόσωπα συνδράζοντα μουσικὴν παιδείαν καὶ εὐλάβειαν καὶ γνώσιν τοῦ πνεύματος τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ νὰ κινήται μέσα εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ἐκκλησιαστικῆς κειθαρχίας. Δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῆται ὅτι ἡ τυραννία τῶν πολλῶν ἢ ἐνὸς ἕκαστου εἶναι ἐξ ἴσου ἀποφρουστικὴ πρὸς τὴν τυραννίαν τοῦ ἐνὸς ἢ τῶν ὀλιγῶν. Εἶναι ἀκατανόητον ὁ πρῶτος τυχὼν φθογοπλόκος νὰ ἔχῃ τὴν εὐχέρειαν νὰ ἐκτοξεύῃ τὸς στιγμιαίας ἐμπεύσεις του κατὰ τῶν ἀκῶν καὶ τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τοῦ ἐκκλησιασματος.

Τὸ ζήτημα κατὰ ταῦτα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ λυθῇ λευτομερῶς. Μονον ἐντολιζόμενον μέσα εἰς τὸ γενικώτερον πλαίσιον τῆς καθ' ὅλου θρησκευτικῆς ἀναγεννήσεως εἶναι δυνατόν νὰ εὕρῃ λύσιν. Ὑπὸ τὴν ἐννοίαν ταύτην εἶναι ἀνεκτίμητος ἡ συμβολὴ τῶν κατηχητικῶν σχολείων καὶ εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ὅχι μόνον διότι ταῦτα ἐπαγαφέρουν καὶ πάλιν τὴν νεότητα εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπὸ τὴν γενικωτέραν ἐννοίαν, οὕτε διότι καλλιεργοῦν θρησκευτικὴν μουσικὴν, ἐκκλησιαστικὴν καὶ μὴ, ἀλλὰ κυρίως διότι θέτουν τὰς βάσεις ἀληθοῦς θρησκευτικότητος, ἐπὶ τῆς ὁποίας καὶ μόνης στηριζόμενον εἶναι δυνατόν νὰ εὐδοκίμησῃ τὸ ἔργον τῶν Ὁδῶν καὶ τῶν Κατὰ Μητροπολεῖς μουσικῶν σχολῶν. Ἀπὸ τὰ φυτώρια τῶν κατηχητικῶν σχολείων θὰ ἐξέλθουν οἱ συνεχισταὶ τοῦ ἔργου τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας μουσικῆς, ἐκ τῶν ὁποίων μετ' ὀλίγας γενεὰς κατὰ φυσικὴν ἐπιλογὴν θὰ ἀναδειχθοῦν τὰ στελέχη ἑκείνα, τὰ ὁποῖα θὰ δυνηθοῦν δυναμικῶς νὰ ἐκμετα-

ΑΙ ΕΝ ΧΡΗΣΕΙ ΝΕΚΡΩΣΙΜΟΙ ΣΥΓΧΩΡΗΤΙΚΑΙ ΕΥΧΑΙ

Τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμαν. ΕΜΜ. Ι. ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ

ΣΤ'.

Ἐνστάσεων ἔλεγχος

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Η ΕΥΧΗ «Ο ΘΕΟΣ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΩΝ»
 Η ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ.
 Β'.

«Ο Θεός τῶν πνευμάτων». Εὐχή ἐπικήδειος, ἐπιτάφιος, ἐπιμνημόσυνος καθολική ἐπὶ πάντας τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανούς νεκρούς ἐπὶ πάντας τοὺς αἰῶνας, ἦδη ἀπὸ τοῦ Γ' κατὰ τὰς κυρίας γραμμάς τῆς αἰῶνος, ἴσως δὲ καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Α', αἰῶνος. (1) «Ἡ τόσον συγκινητικὴ καὶ ἐπιβλητικὴ αὕτη Εὐχή, ἡ ἀποπνεύουσα ὅλον τὸ ἄρωμα τῶν θείων Γραφῶν, ἡ ἱερὰ αὕτη Εὐχή, δι' ἧς ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων, ἀνά τοὺς αἰῶνας πάντας, μυριάδες μυριάδων τεθνεώτων πιστῶν προϋπέμφθησαν εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, ἐν τόπῳ φωτεινῷ, ἐν τόπῳ γλοιοῦ, ἐν τόπῳ ἀναψύξεως, ἐνθα ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγμός, ἡ κατ' ἔξοχὴν χριστιανικὴ καὶ ἔθνικὴ μας Εὐχή, δι' ἧς ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀπὸ τῆς Ἰδρύσεως αὐτῆς ἐν ταῖς θείαις αὐτῆς λειτουργίαις ἱκετεύει τὸν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐκχέαντα τὸ Αἷμα αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου Σωτήρα Θεόν, ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων αὐτῆς, πράγμα ἀπίστευτον, κινδυνεύει νὰ καταργηθῇ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὡς ἄχρηστος ἐν τοῖς ἐσχάτοις τοῦτοις καιροῖς». Ἐγράψε τῷ 1937 ὁ προμνημονευθεὶς μητροπολίτης πρώην Παραμυθίας, ἐξ ἀφορμῆς δύο Ἀρχιερέων ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν εἰς κατὰ τὴν κηδεῖαν, ὁ δ' ἄλλος ἐν μνημοσύνῳ ἀπέφυγον νὰ ἀναγνώσωσι τὴν Εὐχὴν «Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων» ἀναγνώσαντες τὴν «ὄψιμον Εὐχὴν, «Κύριε Ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ τῆ σῆ ἀρρήτῳ σοφίᾳ», Εὐχὴν, ἣν ἱεράρχης βοήθουτα ἐγκύβας εἰς τὴν μελέτην τῶν ἱερῶν ὕμνων καὶ Εὐχῶν, ἐχαρακτήρισεν «ἀποκρουστικὴν». Ἐνεκα τοῦτων γράφει ἀκόμη ὁ εἰρημένος μητροπολίτης, «ἡ ἐκπληξίς καὶ ἡ ὀδύνη ἡμῶν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἀσεβείᾳ πρὸς τὰς Παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας ἐξέσπασεν εἰς ἀγανάκτησιν» ἀνεχω-

(1) Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 675 Κώδικι τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου, χρονολογουμένῳ ἀπὸ τοῦ 1522 ἡ Εὐχή «Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων» ἀποδίδεται εἰς τὸν Ἅγιον Βασίλειον τὸν Μέγαν. («Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» ἐν προμνημονευθέντι τεύχει, σελ. 194—195.)

λευθοῦν τὴν μουσικὴν μας παραδόσιν συμφῶνως πρὸς τὴν ψυχροσύνησιν τοῦ λαοῦ καὶ τὸν ὅλον χαρακτῆρα τοῦ πολιτισμοῦ μας, ἴσως δὲ τάμουν καὶ νέας ὁδοὺς μιᾶς ἀληθινῆς θρησκευτικῆς ποιήσεως καὶ μουσικῆς, ἥτις λόγῳ ἀκριβῶς τῆς ἀξίας τῆς δὲν θὰ ἀργήσῃ νὰ προαχθῇ εἰς ἐκκλησιαστικὴν. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται πολυχρόνιος ἐνδελεχὴς καὶ συστηματικὴ ἐργασία.

Τοιοῦτοτρόπως, κατὰ τὴν δικαιολογημένην ἀπαίτησιν τοῦ φίλου ἀρχιμανδριτοῦ θὰ περισωθῇ ὄχι μόνον «ὁ τονικός ρυθμὸς τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς ποὺ κάνει καταληπτὸ τὸ σοφὸ περιεχόμενον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἑμνολογίας» ἀλλὰ ὁλόκληρος ἡ μελωδία θὰ κραδαίνεται ἀπὸ «θρησκευτικὸν παλμόν» ἱκανὸν νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς ὀκροατὰς συναίσθημα θρησκευτικῆς ἀνατάσεως.

Θ. Ν. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ

ρήσαμεν δὲ ἀμέσως ἐκ τοῦ ναοῦ, ἵνα μὴ σκληρὰς παρατηρήσεις ἀπευθύνωμεν πρὸς τὸν νεαρὸν (τὸν ποσεξάρχοντα τῆς κηδεῖας ἐν μέσαις Ἀθήναις) ἱεράρχην, φειδόμενοι αὐτοῦ, ἀφοῦ ὁ κατὰ πολλὰ εἶη πρεσβύτερος αὐτοῦ [ἄλλος ἱεράρχης τὴν αὐτὴν διεπράξεν ἁμαρτίαν πρὸς τοὺς νεκρούς καὶ τὰς ἱερωτάτας τῆς Ἐκκλησίας Παραδόσεις].

«Ἀλλοίμονον, ἡ ἁμαρτία αὕτη φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι ἰδέα τῶν δύο τούτων μόνον ἀρχιερέων. Ἐρωτήσαντες ἐμάθομεν ὅτι αὕτη ἤρχισε γενικευομένη, διότι πολλοὶ ἱεράρχαι σκοπίμως παραλείπουσι τὴν ἱεράν Εὐχὴν «Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων, ΩΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗΝ ΤΩΝ ΙΕΡΕΩΝ, αὐτοὶ δὲ πάλιν φιλοτιμούμενοι νὰ ἐξισωθῶσι πρὸς τοὺς ἐπισκόπους, τὴν Μεγάλην Εὐχὴν αὐτῶν ἀναγινώσκουσι» λύοντες κατὰ μέρος καὶ ἀναθήματα καὶ ἀφαιρισμοὺς (1) καὶ οὕτω περιφρονεῖται ἡ τόσον ἱερὰ συγκινητικὴ καὶ πολιωτάτη αἰῶνων ὄλων Εὐχή» (2).

Ὁ αὐτὸς παρατηρητὴς μητροπολίτης Ἀθηναγόρας, ἔχων ὑπ' ὄψει παραπλησίαν, σχεδὸν τὴν αὐτὴν πρὸς τὴν Εὐχὴν «Κύριε Ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ τῆ σῆ ἀρρήτῳ σοφίᾳ δημιουργήσας τὸν ἄνθρωπον» ἄλλην Εὐχὴν, «Εὐχὴν εἰς ψυχορραγοῦντα» λέγει καὶ πάλιν: «Καταργοῦν Εὐχὴν ἱερωτάτην αἰῶνων ὄλων, τὴν Εὐχὴν «Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων», Εὐχὴν πατρικὴν, Εὐχὴν ἀποστολικὴν καὶ ἀντ' αὐτῆς εἰσάγουν Εὐχὴν ἀγνωστον ἐπὶ δέκα πέντε αἰῶνας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Εὐχὴν συντεθεισάν οὐχὶ διὰ τοὺς νεκρούς ἀλλὰ μόνον διὰ τοὺς ψυχορραγοῦντας... Ὅποια εἰρωσία! Εὐχὴ συντεθεισά διὰ ζῶντας ἔτι, ψυχορραγοῦντας, νὰ ἀποβῇ κατὰ τοὺς ἐσχάτους τοῦτους χρόνους Εὐχὴ κατ' ἔξοχὴν Ἀρχιερατικὴ, ἐκτοπίσασα [ἐὺ ὕχως μόνον ἀπὸ τὰ χεῖλη, καὶ οὐχὶ ὄλων, τῶν ἀρχιερέων] τὴν πανιερωτάτην Εὐχὴν τὴν πλήρη παραμυθίας, ἐλέους, καὶ ἐλπίδος πρὸς τὸν Θεὸν τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός!» καὶ καταλήγει: «Εὐχομαι καὶ ἱκετεύω καὶ ἀντιβολῶ ΕΝ ΟΝΟΜΑΤΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΣΑΡΚΟΣ», ὅπως, ὅταν καὶ δι' ἐμὲ φθῶσι ὁ καιρὸς «ἵνα ἀναλύσω», διὰ τῆς ἀγίας ταύτης Εὐχῆς «Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων», ΑΥΤΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΗΣ συστήσωσι τὴν ψυχὴν μου τῷ Πλάστῃ, ἵνα ἐν τῷ ἀπέιρῳ αὐτοῦ ἐλέει, τάξῃ αὐτὴν ἐν τόπῳ φωτεινῷ, ἐν τόπῳ γλοιοῦ, ἐν τόπῳ ἀναψύξεως, ἐν τοῖς κόλποις Ἀβραάμ, Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἐνθα οὐκ ἔστι πόνος, οὐ θλίψις, οὐ στεναγμός, ἀλλὰ ζωὴ ἀτελεύτητος. Ἀμήν».

Μόλις πρὸ ὀλίγου χρόνου τελευτήσας τὸν βίον ὁ μητροπολίτης Ἀθηναγόρας ἐκηδεύθη ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναῷ Ἀθηνῶν ἐκηδεύθη δμως χωρὶς νὰ εἰσακουσθῶσιν αἱ ὡς ἀνωθι εὐχαί, ἱκεσίαι καὶ ἀντιβολήσες αὐτοῦ «ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός!» Αἱ γραμμαὶ αὗται θὰ εὐρωσιν ὅπου δεῖ ἀπήχησιν εὐμενεστέραν;

('Ακολουθεῖ)

Ἀρχιμ. ΕΜΜΑΝ. Ι. ΚΑΡΠΑΘΙΟΣ

1) Τὸ πρῶτον, ὡς πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ὑπέπεσε πλέον ἢ ἅπασι εἰς τὴν ἄμεσον ἡμῶν ἀντίληψιν τὸ δεύτερον, ὡς πρὸς τοὺς ιερεῖς, ὀφείλω νὰ παρατηρήσω ὅτι οὗτοι ἐν ἀνεγνώσκον τὰς δύο Μεγάλαις Εὐχαῖς, οὐδέποτε ὅμως παρέλειπον τὴν Εὐχὴν «Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων» εἰς ἐκ τῶν ἱερέων θὰ ἀνεγίνωσκον αὐτήν. Τὸ καθ' ἡμᾶς, ὁσάκις προϊστάμεθα κηδεῖας ἢ μνημοσύνου ἐντός τριετίας ἀπὸ τοῦ θανάτου τελουμένου ἀνεγινώσκουμεν μετὰ τὸ Ἐθαγγέλιον μίαν Μεγάλην Εὐχὴν, τὴν δὲ ἄλλην ἀνεγίνωσκον ἄλλος ἱερεὺς.

2) «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος», ἐνθ' ἄν. σελ. 180.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

[Τὸ «Ἐκκλησιαστικὸν Βῆμα» ἀγγέλλει πᾶν σύγγραμμά καὶ δημοσιεύει κριτικὴν παντὸς σχετικῆς πρὸς τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ βιβλίου, τοῦ ὁποῦ ἀντίτυπον ἀποτέλλεται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν.]

Ἡ Ἀντιδικαία τῶν Τόνων. Ὁμιλία τῶν τακτικῶν Καθηγητῶν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ν. Ἐξαρχοπούλου, Ε. Σκάση, Ε. Πεζοπούλου, Ι. Καλιτσουδάκη Κ. Λυγοθέτου, Φ. Κουκουλέ, Α. Χατζῆ, Γ. Σκελλαρίου, Γ. Οἰκονόμου, Ν. Βλάχου, Α. Ὁρλάνδου, Σ. Μαρινάτου, Γ. Ζώρα, Β. Φάβη. (Ἀθῆναι 1944 σελ 562).

Ἐκφυλοφόρησεν ὑπὸ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Τρένα καὶ Δελαγραμμάτικα τόμος ἐμπεριέχων τὰς μακρὰς ἀγορεύσεις τῶν ἄνω 14 τακτικῶν καθηγητῶν ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ σχετικῶς μὲ τὸ ἀναφθερῆν ζήτημα τῶν τόνων, ὡς μὴ ὄφειλεν ἐν χαλεπωτάτῃ τοῦ Ἐθνους περιστάσει ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ι. Κακριδῆ. Ἐν τούτῳ κατοπτρίζεται ὁ τρόπος τοῦ διορισμοῦ ὡς καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τοῦ κ. Ι. Κακριδῆ ὑπὸ τῆς δικτατορίας, ἢ κατὰ παράβασιν τοῦ Συντάγματος εἰσαγωγή εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ νέας γλώσσης, δηθὲν ἑλληνικῆς, ἀνευ τόνων καὶ πνευμάτων ἀνευ ὀρθογραφίας, ἢ ὑπὸ τοῦ κ. Κακριδῆ δημοσιεύσεις τῶν πρακτικῶν τῆς Σχολῆς ἀνευ ἀδείας αὐτῆς μεταβληθέντων ἢ τιμωρίας τοῦ κ. Κακριδῆ εἰς δήμενον ἀργίαν. Αἱ δημοσιεύμεναι ἀγορεύσεις ὑπὸ 14 Καθηγητῶν ἱκανοποιῶσι πληρῶστα τὴν κοινὴν γνώμην τοῦ ἔθνους, ὡς ἔγραψε καὶ ἡ «Κυθημερινή», ὅτι «Ἐθνος ὡς γλώσσαν αὐτοῦ διακρίτει τὴν ἀπλοποιηθεῖσαν καθαρῶσαν εἰς τὴν ἐπὶ ὀλόκληρον αἰῶνα τῶσι σοφαὶ συγγραφαὶ ἐξόχων διανοουμένων ἔγραψαν Ἕλληνας. Διὰ τῶν ὀμιλιῶν τούτων καταφαίνεται ὅτι ἡ λεγομένη διγλωσσία ἐνυπόκειται εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας καὶ οὐχὶ μόνον εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Ὅπως δὲ ἔλεγεν ὁ σοφὸς Κρατῆς : «Ἀνάγκη νὰ ἀκολουθῶμεν μέσῃ ὁδῶν εἰς μόρφωσιν τῆς γλώσσης μὴτε τύραννοι τῶν χυδαίων μὴτε κἀλιν δοῦλοι τῆς χυδαιότητος αὐτῶν» Διότι, ὡς μεγάλοι γλωσσολόγοι ἀπεφάνθησαν, ἡ γραφομένη γλώσσα ὅλων τῶν λαῶν οὐδέποτε προσαρμόζεται πρὸς τὴν λαλουμένην. Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐκράτησεν ὑψηλὰ τὸ γόητρον καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν αὐτῆς ἀπέναντι τῆς κατὰ τοῦ ἔθνους ἐπιβουλῆς τῶν ψυχαριστῶν οἵτινες ἐξέλεξαν δυσχειμέρους καιροὺς ἵνα ἀνακινήσωσι τὴν ἐπιχειρουμένην διαφθορὰν τῆς γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Οἱ 14 Καθηγηταὶ ὀμίλησαν μὲ μετριοπάθειαν, ἀποφυγόντες τὰς ἀκρότητας καὶ τὰς βιαίας φράσεις καταφθερθέντες κατὰ τῶν μαλιαρῶν ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν Ἀττικιστῶν, τὰς σοφὰς γνώμας τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ ἀκολουθοῦντες ὅστις ἔλεγεν «ἡ γλώσσα εἶναι κτῆμα τοῦ ἔθνους καὶ πρέπει νὰ ἀνοικινίξεται μὲ εὐλάβειαν καὶ ἡσυχίαν καὶ ὄχι μὲ θορυβώδη αὐθάδειαν». Ὅλοι αἱ ἀγορεύσεις εἶναι μία μακρὰ ἐπιστημονικὴ ἀνάπτυξις τῆς γλωσσολογίας ἐκ παρ-

δειγμάτων τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Ἑβραίων καὶ ἄλλων ἀρχαίων λαῶν ἐξ ἐπιγραφῶν ἐν λίθοις καὶ ἐν παπύροις ἐξαγομένων, μέχρι τῶν σημερινῶν πολιτισμένων λαῶν Γερμανῶν, Γάλλων, Ἀγγλῶν καὶ Λοιπῶν. Ὁ ἀναγνώστης τοῦ ἐκδοθέντος τόμου πλεῖστα ἔχει νὰ διδαχθῆ ἀπὸ τὰς σοφὰς ὀμιλίας τῶν 14 Καθηγητῶν, οἵτινες ἐκφράζουν δίκαιον παράπονον, ὅτι ἀνεμίσθησαν ὡς ὑπερασπισταὶ τοῦ κ. Κακριδῆ συνάδελφοι αὐτῶν ἄλλων Σχολῶν δεικνολογῶς κρινόντες τὸ ἀνακύψαν ἀστόχως ζήτημα. Ἐκ τῆς συντηρητικότητος δὲ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν θὰ ἀμβλυθῶσιν αἱ ἄλλοτε μεγάλα ἀντιθέσεις διὰ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, καὶ μόνον ὀλίγοι ἐπιτήδαιοι ἐκαστοτε θὰ ἀνακινήσωσι τοῦτο τοῦ ὁποῦ ὅμως ἡ κοινὴ γνώμη οὐδόπως θὰ προσέχη. Χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ ὑπὸ τῶν ξένων γραφόμενα διὰ τὸ κἀντήμα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὅπως ὁ Ἑλληνομαθὴς Γερμανὸς διανοούμενος Rössner, ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα» τῆς 17 Φεβρ. 1943 μεταξὺ ἄλλων ψέγων τὴν διαφθορὰν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων : «Οὐδεὶς Γερμανὸς διανοούμενος ἐσκέφθη νὰ ἀντικαταστήσῃ τὰς ἐκφράσεις τῆς Γερμανικῆς γλώσσης μὲ τὰς ἀντιστοίχους λέξεις τὰς ὁποίας χρησιμοποιοῦν οἱ ἀγνοοῦντες τοῦ Ἀμβούγου ἢ οἱ ἀμαεῖδες τῆς Κολωνίας. Καὶ ἀσφαλῶς πολὺ ὀλίγα Ἑυρωπαϊκὰ γλώσσα ἠμποροῦν νὰ καυχήθωσι ὅτι ἔχουν τόσας ὡραίας λέξεις ὅπως ἡ Ἑλληνική».

Καὶ ὁ μακαρίτης διεθνὸς φήμις γλωσσολόγος Γ. Χατζηδάκης ἔγραψεν : «Ὁ γραπτὸς ἡμῶν λόγος ἀρέσει νὰ εἶναι τοιοῦτος ὥστε μὴτε νὰ χυδαίη μὴτε νὰ ἀπομακρύνῃται τῆς τῶν πολλῶν καταλήψεως».

Ὅτι ἐσκέφθη ποτὲ τὸ Πανεπιστήμιον νὰ περιορίσῃ τὴν ἐπιστημονικὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὡς ὀρθῶς ἐλέχθη νὰ ἀποτρέψῃ τὸν ἀπειλοῦμενον κίνδυνον τοῦ νὰ φέρῃ ἕκαστος μεθ' ἑαυτοῦ ἀνερχόμενος εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καθηγητῆς ἴδιον διάλεκτον καὶ ἴδιον γλωσσικὸν καὶ ὀρθογραφικὸν τύπον καὶ ἕκαστος σπουδαστῆς νὰ δίδῃ τὴν γραμμὴν τοῦ ἐξέτασιν εἰς τὴν ἰδικὴν τοῦ διάλεκτον. Δικαίως ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τὸν κυκῶνα τοῦτον θέλει νὰ προλάβῃ. Διότι μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν τόνων καὶ τῶν πνευμάτων ἔρχεται ἡ κατάργησις τῆς ὀρθογραφίας καὶ κατόπιν αὐτοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου ἀντικατασταμένου διὰ τοῦ Λατινικοῦ. Τοῦτο ἐξήγησεν ὁ πρῶτος αἰρεσιάρχης, ὁ γνωστὸς παραδοξολόγος Ἡπειρώτης ἱατρός τοῦ Ἀληπασά, Ἰω. Βηλαράς. Τοῦτο ἐπεδίωξε καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας ἡ Λατινικὴ προπαγάνδα. Ἐπειδὴ ἡ ἐπικράτης τῶν ἀρχῶν τοῦ κ. Κακριδῆ θὰ συνεπιφέρει ἐθνικὴν καὶ θεοσκευτικὴν ζημίαν πρὸς ὄφελος τῆς σοφούσης ἐν Ἑλλάδι παπικῆς προπαγάνδας, ἔχει καθήκον ἡ Ἐκκλησία νὰ μὴ μείνῃ ἀδιάφορος ἀλλὰ νὰ ἐνεχύρη τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν ἐν τῷ ἐθνοπρεπεῖ αὐτῆς ἀγῶνι. Παρεμφερὲς μάλιστα εἶναι καὶ ἡ πρότασις Καθηγητοῦ τῆς ἰδίας Σχολῆς ποτισθέντος μάλιστα μὲ τὰ νάματα τῆς Ριζαρείου Σχολῆς, ἵνα ἡ ἑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας μεταφρασθῇ εἰς τὴν μαλιαρὴν γλώσσαν, κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Πάλλη διὰ τὸ Ἴερὸν Εὐαγγέ-

λιον. Δηλαδή οὐδὲν νὰ μείνῃ ὄρθιον ἐκ τῶν παραδόσεων τοῦ Ἔθνους αἰτινὸς ὅμως ἔσωσαν αὐτό.

Ἀληθῶς ὁ ἐκδοθεὶς τόμος εἶναι μία ἐγκυκλοπαιδεία τοῦ παρ' ἡμῖν γλωσσικοῦ ζητήματος.

† Ὁ Θεσσαλιώτιδος Ἰεζεκιήλ

* * *

Δρος Παναγ. Γ. Παναγιωτάκου, δικηγόρου παρὰ τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ καὶ τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἐπικρατείας, **Ἡ θέσις καὶ αἱ σύγχρονοι κατευθύνσεις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ. Ἀθήναι 1944.** Εἰς τὸ ἐκ τριάκοντα καὶ δύο ἐσλίδων ἀποειλούμενον τοῦτο τεῦχος, τὸ ὁποῖον μετ' ἐξειδικασμένου ἐνδιαφέροντος διεξήλθομεν, ὁ φερέκονος νομικὸς ἐρευνᾷ με αἰσθητὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν εὐλάβειαν καὶ στοργὴν θέμα περὶ τοῦ ὁποίου μελέται παρ' ἡμῖν δὲν ἀφθονοῦσι. Πάνυ ὀρθῶς ὀρμώμενος ἐκ τῆς ἀντιλήψεως ὅτι «ἡ κατάστασις τῆς ἀνάγκης, συνεχῶς ἀπειλοῦσα τὰ πάντα, θεωρεῖται ὡς κατ' ἐξοχὴν προκαλοῦσα τὸ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον τοῦ ἀνησύχου καὶ αἰωνίως κινουμένου πνεύματος τοῦ ἐργάτου τῆς ἐκιστήμης» (σελ. 5), ἐκδέεται εἰς τρία κεφάλαια τὰ πορίσματα τῆς μελέτης του, βασιζόμενα κατὰ μέγιστον μέρος εἰς προεργασίας αὐτοῦ καὶ εἰς ἐργασίας ἑξῆνων, τῶν ὁσίων καὶ μνημυνεῦσι τὰ συγγράμματα. Ἡ σκέψις τοῦ συγγραφέως εἶναι στιβαρὰ καὶ τὸ ὕφος συνεσφιγμένον, οὐ ἔνεκα καὶ κρατεῖ ἐνσταμένην κοπιωδῶς τὴν διανοίαν τοῦ ἀναγνώστου. Ἀνακουφίζεται ὅμως ὁ μελετητὴς παρακολουθῶν τὸ βαθύ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα τοῦ συγγραφέως, ἐκτιμῶν τὰ ἐξαγόμενα τῶν ἐρευνῶν του, καὶ ἐντυφῶν εἰς τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ δὴ τὴν Ὀρθόδοξον, στοργὴν αὐτοῦ.

Εἰς τὸ Α' Κεφάλαιον (§§ 3, σελ. 7—14), φέρων τὴν ἐπιγραφὴν «Δημιουργία», ἐξετάζει πῶς ἐκ τοῦ πολιτειακοῦ καὶ ἐκ τοῦ κανονιστικοῦ δικαίου «ἐξεπηδήσαν» ὁ κλάδος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, ἀποφαίνεται δὲ οἱ ἡ θέσις τοῦ κλάδου τούτου ἐν τῇ νομικῇ ἐπιστήμῃ διηκρινίσθη διὰ τῆς Ἰουστινιανείου νομοθεσίας. Ὁ κ. Παναγιωτάκος ὡς ἀποκλειστικὸν σκοπὸν τοῦ κλάδου τούτου ἐν τῇ νομικῇ ἐπιστήμῃ βλέπων τὴν ρύθμισιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν ἐνόμων σχέσεων Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας ἀρ' ἐνός, καὶ τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὀργανικῶς βιούτων ἀφ' ἑτέρου, ἔχειται στερεῶς, οὐχὶ ὀρθῶς, ὡς νομιζόμεν. τῆς πλήρους διαστολῆς τοῦ Κανονικοῦ ἀπὸ τοῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ» Δικαίου.

Ἡ κοῆσις τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς Χριστιανικῆς Θεοσκείας ὡς κρατικῆς, βάσει τῆς προσιασίας τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, φρονοῦμεν ὅτι πρέπει νὰ ἀναθεωρηθῇ.

Τὸ Β' Κεφάλαιον (§§ 4.5.6. σελ. 15—22), ἐπιγραφόμενον «Ἐξελίξις», ἀφιεροῦται εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν μορφῶν τὰς ὁποίας ἔλαβον ἐν τῇ ῥοτῇ τῶν αἰώνων ἐκάστοτε καὶ ἐκασταχοῦ αἱ σχέσεις Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὴν βάσει τῶν σχέσεων τούτων θέσιν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου ἐν τῇ νομικῇ ἐπιστήμῃ. Εὐλόγως ἐπιμένει ἰδίᾳ εἰς τὴν διευκρί-

νισιν τῶν πραγμάτων εἰς τὴν Δύσιν, καὶ δὴ τὴν Ἐκκλησίαν Ρώμης, τῆς ὁποίας τὸ Καισαρολατικὸν σύστημα ἰδιαζόντως παραιτεῖ. Ἀφοῦ θεολογοὶ ὀρθόδοξοι ἐξακολουθοῦν νὰ χαρακτηρίζουν ὡς «Μεταρρυθμισιν» τὸ γνωστὸν θεοσκευτικὸν γεγονός τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος, βεβαίως θὰ ἦτο ὑπερβολὴ νὰ ἀξιῶμεν παρὰ δικηγόρου νὰ ἐξέλθῃ τῆς πεπαιγμένης ὁδοῦ. Θὰ ἐπιτρέψῃ ὅμως εἰς ἡμᾶς ὁ κ. Παναγιωτάκος, νὰ ἐπιπώμεν καὶ πάλιν ὅτι ἡ φράσις δι' ἧς χαρακτηρίζεται τὴν «Θεοσκευτικὴν Μεταρρυθμισιν» ὡς «θεῖαν καὶ μεγαλειώδη προσιάθειαν διὰ τὴν ἐπαναφορὰν τῶν ἡθῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ» καλὸν θὰ εἶναι νὰ ἀναθεωρηθῇ.

Πολὺ δικαίως ὁ συγγραφεὺς δὲν σταματᾷ εἰς τὴν ἐρευναν τοῦ παρελθόντος. Τὴν μελέτην αὐτοῦ ἐπεκτείνει καὶ διὰ τὸ παρὸν καὶ διὰ τὸ μέλλον, καὶ εἰς τὰ δύο ταῦτα ἀκριβῶς σημειῖ ἀναφέρεται τὸ Γ' τῆς μελέτης αὐτοῦ Κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον καὶ τιτλοφορεῖ: «Παρὸν καὶ Μέλλον» (§§ 7—9 σελ. 25—30). Εἰς τοῦτο ἀνακτῶσαι τὰς ἀντιλήψεις του, ὁποῖαι δέον νὰ εἶναι αἱ κατευθύνσεις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν καὶ κατὰ τὸ μέλλον. Ἐν τῷ Κεφαλαίῳ τούτῳ, ὀμιλῶν περὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὁ κ. Παναγιωτάκος ἐκφράζεται περὶ αὐτοῦ ὅτι οὗτος «ἀποτελεῖ ἀναντιρρήτως τὴν τελειοτέραν ἐκπαιδῶσιν τῆς περὶ θεοῦ ὀμιλουμένης διδασκαλίας. Εἶναι τοῦτέστιν ἡ τελειότερα ὑψηλοῦ τοῦ κόσμου». Εἴμεθα ἀπολύτως βέβαιοι ὅτι ὁ εὐδοκῆς ἐπιστήμων εἶναι τελειῶς ἕνεος πρὸς τὰ συμπεράσματα τὰ ὁποῖα δύναται νὰ ἐκμαίεσθαι ἐκ τῆς φρασεως ταύτης οὗτος ἢ ἐκεῖνος ὁ καλοθελητὴς ἄλλὰ καλὸν θὰ εἶναι ἡ ἔννοια αὐτῆς νὰ διασαφηνισθῇ. — Ἡ ἀποψις τῆς ἐννοίας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ὡς ἐξουσίας, ἧτις κέκληται εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν θεῶν διδασκαλιῶν, δι' ὧν ἐπιθώκεται θετικὴ τοῦ βωτικῶς ἀνθρώπου ἀνύψωσις δὲν εὐδοχοῦται. Ὁ συγγραφεὺς ἐκθεράσθη πολὺ ἀπὸ τὴν καταχρηστικὴν χρῆσιν τοῦ ὄρου «Ἐκκλησίας», χρῆσιν ἧτις, κατὰ τὸν ἑρὸν Χριστοστόμον εἶπεν, «ἄνω κάτω τὰ πάντα πεποιθεῖ». —

Τοιαύτη ἡ ἀρτιφανὴς ὀλιγοσελίδος μελέτη τοῦ κ. Παναγιωτάκου. Ὁ συγγραφεὺς ἀποδεικνύων ἱκανότητα ἐπιστημονικὴν εἶναι καὶ ἐπαίνου ἄξιος, διότι ἔχει τὸ οὐθένος καὶ τὴν παρηγορίαν νὰ εἰσαγάγῃ ὡς σπουδαιότατον παράγοντα εἰς τὴν λύσιν τοιούτων προβλημάτων τὸν τόσον παρηκωνισμένον ἀπὸ τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαιώματα τοῦ χριστοπώνυμον λαόν, ΤΟ ΣΩΜΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ, ἐν ταύτῳ δὲ καὶ νὰ κρούσῃ τὸν κώδωνα τῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ καὶ τοῦ πρέκοντος, ἀποκαταστάσεως θετικῆς ἐνότητος εἰς τὰ μέλη τῆς Ὀρθοδοξίας ὑπὸ κεφαλὴν τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως, σκέψιν τὴν ὁποῖαν ὑπογραμμίζομεν γηθοσύνης.

Ἀρχιμ. Ἐμμανουὴλ Γ. Καρπάθιος

* *

Κ. Μ. Γράψα, Δίχως Μάσα, Στίχοι, Ἀθήνα 1944. Εἶναι ἀσυνήθιστο ἀνώτατος, βέβαια, ὑπάλληλος ἀλλὰ ὑπάλληλος πάντως,

ΛΕΥΚΟΙ ΠΑΠΠΑΔΕΣ

*Αφιερώνεται εις τὸ Διοικ. Συμβούλιον τοῦ Τ. Α. Κ. Ε.

"Ασπρα, πλούσια χιονᾶτα γένεια πλαισιώνουν τὴν γερασμένη ἀσκητικὴ μορφή καὶ σὰν βραδιάζει καὶ βγαίνει τὸ καλημαῦκι τὰ λευκὰ δαχτυλίδια σὰν κρυστάλλινες νιφάδες στεφανώνουν τὸ μακρότερο κεφάλι μὲ τὸ πλατὺ μέτωπο καὶ τὰ ἡμερὰ μικρὰ μάτια ποὺ τὰ σκέπουν σπιχτιά φρύδια, λὲς κι' εἶναι τραβηγμένη μιὰ ἀσπρὴ γραμμὴ μὲ κιμωλία, καλύπτουν τὰς τὶς ἐξογκωμένους κόγχας τοῦ προσέχουν καὶ τεντώνουν τὸ κίτρινον καὶ παλαιτικὸ δέσμα.

Μαῦρο τὸ ῥάσο πολυκαιρινὸ, μὲ ἀνισύγειες ἐξέθωρες ἀπ' τὶς ἀχτίδες τοῦ ἡλίου, μουσκεμένο ἀπ' τὶς βροχὲς καὶ θαρμένο ἀπ' τοὺς ἀγέρηδες, σκεπάζει τὸ ψηλὸ, καμπουριαστὸ γέροντα μὰ ἡ λευκότητα ποὺ ἐσχύνεται σὲ μαρμαρώνει. Κι' ὅμοια ποὺ στέκει θρυμάζοντας τὴν πλούσια σὰν καταρράκτης γενιάδα, ὅμοια σὰν καθίσει λίγο κοντὰ σὶὸν Παπαῖ Καλλί

ἀπασχολημένος καθημερινῶς μὲ τὴν σχολαστικὴν ἐπεξεργασία τῶν Νόμων τὰ παρουσιάζει ζωντανὴ δυναμικότητα γιὰ μιὰ ἀντίσκητη ψυχαγωγία, τῆς συγγραφῆς στίχων.

Ἀποδεικνύεται ἔντονη ἡ ποιητικὴ φλέβα καὶ σύγχρονα φανερώνεται βαθύτατα καλλιτεργημένος ὁ κ. Γράφης ποὺ ἀποτινάζει τὸ ζυγὸ τῆς πεζῆς ἐργασίας του ἀφοσιωνόμενος σὲ τὴν ὥρες τῆς σχολῆς του στὴν τέχνη καὶ εἰδικὰ στὴν ποίησιν.

Τὰ ποιήματά του ἀγορικνεύονται σὲ ἀτμόσφαιρα ρωμαντισμοῦ καὶ διαπύονται ἀπὸ ἰσχυρὴ φιλοσοφικὴ διάθεσι, θρησκευτικὸ βίωμα καὶ φαινομένη χριστιανικὴ. Τὸν ἐρωτα, τὸν δικαίον οἱ τελευταῖες ἀπειράριθμες ποιητικὲς συλλογές, τὸν παρουσιάζουν σὰν ὀλότεια σαρκικὸ, ἀπλή πράξη διαιωνίσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, στὴν προκειμένη συλλογῇ ὁ κ. Γράφης τὸν κρυσσωτοποιεῖ καὶ ἀναεῖ πάλι σὰν ἕνας μικρὸς Θεὸς μὲ πνευματικότητα καὶ ψυχὴ. Τὰ ποιήματα ποὺ τιτλοφορεῖ «Savants», σπουδασμένα σὲ πρῶτον περιβάλλον τοῦ ποιητοῦ, ἔχουν δύναμι ψυχολογικὴ λεκτικότητος παρατηρητῆ καὶ διαβλέπουμε διὰ ζεῖ μὲ ἀγωνία τὸ πρόβλημα τῆς ἑλλησιφῆς «ἐκλεκτῶν», αὐτοῦ τοῦ λουλουδιοῦ ποὺ οἱ ἀρχαῖοι ἔχαν βαπτίσει ἴσο εὔστοχα «καλοὶ κ' ἀγαθοί».

Πολυσύνθετος ὁ κ. Γράφης παραθέτει καὶ ὑπερώριμα σατυρικά μὲ χιοῦμορ δαντελλένιο καλυμένον μὲ τραγικὲς ἀποχρώσεις εἰρωνείας.

Ἀναμφισβήτητος ὁ κ. Γράφης πρέπει νὰ ὑπερφανεύεται μὲ τὸ βιβλίον του αὐτὸ γιὰτὶ καθιεροῦται πλέον σὰν παράδοσι πὼς ἡ ἰδιαιτέρα του πατρίδα, τὸ νησί τῆς Λευκάδας, πληρώνει τὸ χροῖος τῆς στῆν Μητέρα Ἑλλάδα χαρίζοντάς τῆς τὸ εὐγενέστερον ἄνθος, ποιητῆς.

Σ. Ι. Τ.

νικο σὲ συνεπέρνει ἡ ἀγγόνητα κι' ἡ λαμπράδα τῆς ψυχῆς του.

Ἡ σοφία τῆς ζωῆς καὶ ἡ ἐναντίωση τῆς ἐποχῆς μας μὲ τὴν ἀπειρὴ καλωσύνη του σὲ μαγεύει. Συλλογίσαι ὅχι μὴν τὰ χρόνια μούνωσαν ἀκόμα καὶ τὰ χιόνια τῆς κακίας ποὺ ἔσο νὰναι ἀνήκει μὲ τὴ ζωντανία τῆς στοὺς νέους. Ἡ ἀγάπη ἔχει πάντα κάτι τὸ ἡμερο καὶ παρακολουθεῖ φυσικὰ τοὺς ἀδόμαχοις τῆς ζωῆς· μὰ ὅσο σοῦ διηγίεται ὁ Παπαῖ Καλλίνικος βλέπει πὼς τὴ καλωσύνη τῆς κουβαλοῦσε μαζὺ του ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ γεννήθηκε καὶ δὲν ἔστηνε σὰν ἦταν παιδί ἐξόβερτα γιὰ νὰ πιάνει κοτούφια γιὰτὶ τὰ λυπόλια, μήτε τυρόνησε ποτὲ τοῦ ζωντανὸ γιὰ ἀνδροπο, ὅς ἦταν χεροδύναμο ἐγόρι.

Σὰν παιχίδι ἠρέμαγε ἀπ' τὸ χέρι του ἕνα κλαδί φορτωμένο κουκουάρια καὶ τὸκανε ἀγαστοῦρα γιὰ ἀνέβαινε σὲ μιὰ ψηλὴ πέτρα κι' ἔκανε πὼς διάβαζε τὸ Εὐαγγέλιο.

Ὄρες, ὄρες ἀτέλειωτες, ἀποξενωμένος στὴ μεγάλη ζωὴ τῆς πρωτεύουσας, συλλογιέται μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι, ἀναμετρώντας μὲ τὸ κομποσκοῖνι τὴ μικρὴ πολιτεία ψηλὰ πάνω ἀπ' τὴ θάλασσα μὲ τὰμπέλια ποὺ ῥοβολοῦσαν ἴσαμε τὴ πυκνὴ σειρὰ τὰλαμυγίλια ποὺ προστάτευαν, σὰν ἀκόμητη φρουρὰ, τὴ μπουνάτσα γιὰ τὴ μάνητα τοῦ πελάγους. Ἐκεῖ, κάτω ἀπ' τὸ θεώρατο πλάτανον ποὺ ἴσκιωνε τὴ πλατεία, σὰν ἀητὸς μάνοιγμένα τὰ φτερά του, κάθονταν σὰν ἀπόσωνε τὸν ἑσπερινὸ κι' ἀναεῖ τὴ μεγάλη τιμπούκα καὶ περνοῦσαν ἀπ' τὸ τραπέζι του ὄλοι κάθε δειλινὸ γυρίζοντας ἀπ' τὶς δουλειές τους. Ἀρχοντας ὁ γέρος κι' ὄλες οἱ βαπτίσεις τῶν νιογέννητων, οἱ γάμοι τῶν καλληκροῶν κι' οἱ κηδεῖες τῶν γερόντων τὰ χέρια του τὰ δουλευτάδικα τὰ βλαγοῦσαν.

Τώρα μὲ τοῦ πόλεμου τὴν ἀντάρα ξεσήκωσε τὸ κουφάρι του κι' ἄρξε στὴν Ἀθήνα καὶ δοξάζει τὸ Θεὸ ποὺ γλύτωσε ἀπ' τὴν μεγάλη πείνα τοῦ 1941, τότε ποὺ ὁ θάνατος εἶχε στήσει κονάκι σὲς φτωχόβιρες συνοικίες ἀλώνοντας σὰν ἐρπετὸ σιγὰ σ' ὄλη τὴν πόλη, τότε ποὺ σούρωναν τὰ πρόσωτα καὶ κίτριναν, πρίσκονταν τὰ πόδια κι' οἱ κοιλίες κι' οἱ γέροι μὲ τὰ μάτια ἀνοιχτά καὶ τὸ κομπολόι στὸ χέρι κι' οἱ γριεὲς τυλιγμένες στὰ μποξαδάκια τους πέφταν σὰν χτυπημένοι ἀπὸ τὸ θανατικὸ καὶ δὲ γλύτωναν μήτε τὰ παιδιὰ μήτε καὶ τὰ παλληκάρια, λὲς κι' εἶχε φιάσει ἡ σεισμὴ ὁ ἥλιος νὰ ἔξαφανε στῆ ἀπὸ τὴ γῆς καὶ τὰ ζωντανὰ νὰ ξεψυχήσουν. — «Παπαῖ θυμάσαι ;» — «Ἄν θυμάται λέει. Ὅλα τὰχει γραμμένα στὸ μυλό του. Καὶ πότε πιάνει ἀπ' τὴν ἀρχὴ ἡ συλλογὴ του καὶ πότε ἀπ' τὸ τέλος. Μὰ καὶ σὲς χειρότερες στιγμὲς ἡ ἐλπίδα δὲν τοῦλεψε μήτε ἀποθαρρύνθηκε, ὄλα τὰβλεπε χαμογελοῦμενα καὶ πρραστικά. Ἐχουν τόσα δεῖ τὰ μάτια του, ἔχουν τόσα ἀκούσει τ' αὐτιά του,

Ἡ συμβουλὴ του πάντα στάθηκε σωστὴ γιατί ὁ στερα ἀπὸ καιρὸ θωροῦσε τὴ ποσειμένη ψυχὴ κείνου πού ξομολογήθηκε πὸ ἡσυχὴ καὶ μαλακωμένη καὶ βλογοῦσε τὸ Θεὸ γιατί μὲ τὴ βοήθειά Του μόνιαζε ἀντρόγυνα, μόνιαζε κληρονόμους, μόνιαζε γειτόνους. Εἶχε πολεμήσει ὅλη του τὴ ζωὴ σὰν ἀγριο θηρίο τὴ δικόνοια. Ὅπου καὶ νὰ τὴ συντύχαινε τὴ χεῖρα σου ὅπως ἔδρανε τίς ἐλιές του μὲ ἀγριεὶς κομποῦ κίς καὶ τὴν ἔσπαξε στὰ δυό. Ἡθελε χαρὰ καὶ εὐτυχία γύρω του καὶ σὰν ἔχουνταν ὁ χάρος σὲ κανένα σκιτικό, ἀνεπέντεχα, τὸ σκουλήκι τῆς λύτης πού φύλαζε στὸ καλύβι δὲν τὸν ἄφινε νὰ κοιμηθῆ καὶ νύχτα, μὲρα κοινὰ στοὺς ποσειμένους πᾶσιζε νὰ τοὺς δώσει λίγη ξεκούραση. Καὶ ὁρμήνευε κάθε Κυριακὴ καὶ κάθε γιορτὴ καὶ δασκάλευε καὶ οἱ πιστοὶ κρεμασμένοι ἀπὸ τὰ χεῖλια του ρουφοῦσαν τὰ λόγια του μὲ ἀπληστία.

Ἡ καλωσύνη τους ἔλεγε, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀγάπη στάλαζε καὶ τὴ νοιώθανε σὰν κάτι ὑπαρκτὸ καὶ ὄχι ἀπόμακρο καὶ ξένο.

Τὴ διάβαζαν σὴ μοιρασιά πούκανε στὸ βίος του γιὰ τοὺς φτωχοὺς καὶ σὴν ἀπόλυτη λιτῆτητα τῆς ζωῆς του μὰ καὶ συνάμα σὴ μεγαλόπρεπη καὶ ἐγκάρδια φιλοξενία τοῦ ξένου. Ποτὲ δὲν ζήτησε λεφτὰ. Δε τοῦδινες εἶ εὐχαριστοῦσε καὶ ἅμα δὲν τοῦδινες δὲν ἄλλαζε ὄψη, μήτε χρώμα. Τὸν λατρεύανε οἱ συντοπίτες του καὶ παραξενεύουνταν σὰν μάθαιναν γιὰ τὰ φερσίματα ἄλλων παππάδων.

Δούλεψε καὶ ἄν τὸν ἰδρῶτα του πεισιζήκαν καὶ γράψαν στοὺς ξενητεμένους τῆς Ἀμερικῆς καὶ χεῖστηκε ἡ μεγάλη πέτρινη ἐκκλησία σὴ μικρὴ πολιτεία μὲ πελώριο καμπαναριὸ καὶ τοιχογραφίες χρυσαφίδες. Δούλεψε καὶ σὲ κείνη τὴ πολιτεία οἱ ἄνθρωποι δὲν πολεμᾶνε ἀνάμεσὸ τους, δούλεψε καὶ οἱ γυναῖκες ἀγαπᾶνε τοὺς ἄνδρες τους καὶ οἱ ἄνδρες σέβονται τίς γυναῖκες τους καὶ τὸ χεῖμα δὲν τόχουν βάνει σὴ θέση τοῦ Θεοῦ, μήτε πάλι τὸ σακατᾶν καὶ ὅμως ὁ πάτερ Καλλίνικος εἶναι ἔδω φτωχὸς, σὰν ἄλλος Ἰωβ καὶ ἡ μεγάλη του Πατριδα τοῦ δίνει, ἴσαμε νὰ τελέψουν τὰ χρόνια πού τοῦ ἀπέμειναν πάνω σὴ γῆ, ὅσα τοῦ φτάνουν νὰ πᾶρη ἕνα λεμόνι !!!

Θυμάσαι Πάτερ Καλλίνικε πού ταχυδρομοῦσας κάθε μῆνα σὸ ταμεῖο λεφτὰ γιὰ τὰ γεραιτά σου μὴν ἔρθουν κακοὶ χρόνοι καὶ περηφανευοῦσαν μὲ καμῆρι. «Ἐμένα θὰ μὲ κυττάξει ἡ ἐκκλησία μου σὰ δὲ θὰ εὐναμαι νὰ πᾶρω τὰ κάδια μου. Νὰ μὴν τρέξω λοιπόν, νὰ μὴν κουραστώ ;»

Ὅλα τὰ θυμάται, δὲν εἶπαμε ὁ Πάτερ Καλλίνικος, πιασμένος, κροφωμένος σὴν ἴδια θέση στοῦ ἑσόμερου σοκακιοῦ τὴν ἀκρία.

Δὲν πῆγαν χαμένες οἱ δραχμοῦλες σας. Χρεώγραφα ἀγοράστηκαν, μέγαλα ὑψώθηκαν πού τὰ φυλάει σὰν κέρβερος τὸ Συμβούλιο καὶ τρία χρόνια τώρα ἡ μισοσβωμένη ἰκτεντικὴ ματιὰ σας, Λευκοὶ μου Παππάδες, δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς ξεκνήση.

Συνεδριάζουν ἀκατάπαυστα καὶ μόνο συνεδριάζουν....

Σ. Ι. Τ.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ἀγαπητὴ κ. Διευθυντὰ τοῦ
Ἐκκλησιαστικοῦ Βήματος

Ἐ ν τ α θ θ α

Εἰς τὸ φύλλον τοῦ ἀξιολόγου θρησκευτικοῦ περιοδικοῦ σας τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ἔ, ἔ, καὶ εἰς τὴν στήλην «Σημειώματα» ὑπὸ τὸν τίτλον «Δὲ ἀμαρτυρία» ἀνεγνώσαμεν ὅσα εἰχετε τὴν καλωσύνην νὰ γράψετε περὶ ἡμῶν ἐξ ἀφορμῆς τῶν παραπόνων, τὰ ὅποια ὑποβάλλονται εἰς τὰ Γραφεῖα ὑμῶν ἕνεκα τῶν ὑπερβολικῶν ἀξιώσεων ἐνίων ἐφημερίων διὰ τὴν ἐλέειν ἱεροπρασιῶν. Εὐχαριστοῦμεν ὑμᾶς τόσο διὰ τὰ πρὸς ἡμᾶς καλά σας ἀσθήματα, ὅσον καὶ διὰ τὸ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἐνδιαφέρον σας, ὅπερ ζωηρῶς ἐκδηλώνετε διὰ τῶν ὁρθῶν παρατηρήσεων σας ἐπὶ τοῦ προηγουμένου κακοῦ ὑπὸ τινῶν ἱερέων διαπραγματευομένων τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξυπηρήτησιν τῶν χριστιανῶν. Λέγομεν δέ, ὅτι τὸ κακὸν τοῦτο γίνεται ὑπὸ τινῶν ἱερέων, διότι ἔχομεν ὅπ' ὄψει τὸ γεγονός, ὅτι ἐκ τῆς ἐξετάσεως τριάκοντα πέντε περίπου μέχρι σήμερον ὑποβληθεισῶν ἡμῖν καταγγελιῶν καὶ ἐγγράφων ἢ προφορικῶν διαμαρτυριῶν τοῦ εἴδους αὐτοῦ ἀπεδείχθη, ὅτι αἱ τριάκοντα μία ὀφείλοντο εἰς παρεξηγήσεις μᾶλλον ἢ εἰς τὴν πεισμονα τῶν παραπονουμένων ὑποστήριξιν τῆς περιέργου γνώμης των, ὅτι τὰ διὰ τὸ προσωπικὸν καὶ τὰ νόμιμα δικαιώματα τοῦ λαοῦ κεκανονισμένα ἀκριβῶς πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγησιῶν διαπραγματεύσεων ἐπὶ τῶν πολυτελῶν βραβείων, ἀν ἐπιτρέπεται ὁ χαρακτηρισμός, ἱεροπρασιῶν ποσὸ εἶναι ὑπερβολικά, τὴν στιγμήν καθ' ἣν ἡ δαπάνη διὰ τὴν ἀμοιβήν, μολοντί καὶ δι' αὐτὴν οὐδεὶς τοὺς ἐπίεζεν, ὄλου τοῦ εἰς τοιαύτας ἱεροπρασίας χρησιμοποιουμένου ἐξ ἱερέων, διακόνων, ἱεροψαλτῶν, χορωδιῶν καὶ νεοκῶρων προσωπικοῦ ἤτο ὀλιγωτέρα τῆς ἀξίας μιᾶς κορδέλλας ἀπὸ τὰς πολλὰς πού ἡγοράζοντο διὰ τὰς λαμπάδας τῆς Βαπτίσεως ἢ τῆς ἀξίας μιᾶς μομπονιέρας ἀπὸ τὰς ἐκατοντάδας πού διενέμονται εἰς τὸν Γάμον ἢ τοῦ πρὸς τὸν ἐργολάβον κηδεῖων ἀντιστοιχοῦντος εἰς μίαν γλάστραν ἐνοικίου διὰ τὸν στολισμὸν εἰς Μνημόσυνα καὶ Κηδεῖας. Ἄλλ' ὅμως ἀνεξαρτήτως τοῦ γεγονότος καὶ τοῦ, ἐπειδὴ ἐν τῷ αὐτῷ φύλλῳ τοῦ περιοδικοῦ σας δημοσιεύεται καὶ ἐπιστολὴ τοῦ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ πανσο. ἀρχιμανδρίτου κ. Ἐμμ. Καρπαθίου, ἀναφέροντος παράδειγμα ἱερέως μὴ ἀρθέντος εἰς τὸ ὄψος τὰς ἀποστολῆς του, καὶ ἐπειδὴ τοιαύτας καταγγελίας ἢ διατυποῦμενα παράπονα σχολιάζει ἀπὸ τινος καὶ αὐτοῦ ὁ ἡμερήσιος Τύπος ὅπ' πνεῦμα τῷ ὄντι ἐνδιαφέροντος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα τοῦ λαοῦ, καὶ ἐπειδὴ κατόπιν τοῦ θορύβου τούτου ἡμεῖς εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ τακτοποιήσωμεν τοῦλάχιστον τὴν θέσιν ἡμῶν καὶ τοῦ εἰσυναϊδήτως καὶ ἐν φόβῳ Θεοῦ ἐπιτελοῦντος τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ἱεροῦ Κλήρου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἔναντι τῶν τυχόν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν δημοσιευμάτων τούτων σκανδαλισθέντων χριστιανῶν, παρακαλοῦμεν, ὅπως εὐσπλαγῆστε ἀντὶ ἰδιαιτέρας εἰς ἐκάστην δημοσιεύσιν ἀπαντήσεως νὰ δημοσιεύσητε τὴν μὲ τοιαύτας

— Εἰς τὸν ἐν Καλλιθέᾳ Ἰ. Ναὸν τῆς Ἁγίας Βαρβάρας τοῦ Παναγίου Τάφου διορίσθη ἱερατικὸς Προστάτης καὶ πρόεδρος τῆς ἐν αὐτῷ ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς ὁ Ἀρχιμ. Ἀλέξανδρος Γεωργιάδης ὅστις ἐκάστην Τετάρτην ἀπόγευμα κηρύττει, Παρυσυεὴν ἀπόγευμα τελεῖ παράκλησιν μετὰ ἐρμηνείας τῆς περικοπῆς τοῦ Ἀποστόλου τῆς Κυριακῆς καὶ ἐκάστην Κυριακὴν ἐρμηνείαν τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελίου.

γενικῶς ὑποθέσεις ἔχουσιν σχέσιν τὴν κάτωθι ἐπιστολὴν μας, ἐν ἣ ἐκτίθενται συνοπτικῶς αἱ ἡμέτεραι ἀντιλήψεις καὶ ἐνέργειαι ἐπὶ τῶν παρουσιαζομένων ἀτυχῶς ἔστω καὶ ἐλαχίστων λυπηρῶν τούτων περιπτώσεων, καὶ θέλετε μὲς ὑποχρέωσιν.

1) Ἐν Ἀθήναις τῇ 23 Ἰουλίου 1944.

Ἄριθ. Πρωτοκ. 920.

Π ρ ὶ σ

**τὸν Ἐξοχώτατον Ὑπουργόν τῶν Θεοσεβειῶν
καὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας**

Ἀπαντῶντες πρὸς τὴν ἀπὸ 28-6-44 ἡμετέραν ἐπιστολὴν, ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ πληροφορηθῶμεν Ὑμᾶς, ὅτι οὐδέποτε ἐπαύσαμεν προφορικῶς τε καὶ ἐγγράφως παραγγέλλοντες εἰς τοὺς ἐφημέριους νὰ ἀποφεύγωσιν ἐπιμελῶς τὴν δημιουργίαν ἐπεισοδίων μετὰ τῶν ἐνοριτῶν αὐτῶν, καὶ νὰ δίδωσιν αὐτοῖς ἀφορμὰς παραπτώων δι' ἀπαιτήσιν χρηματικῶν ἀμοιβῶν πρὸς τέλεσιν ἱεροπραξιῶν. Πρὸς τοῦτοις διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 2131-3-44 ἐγκυκλίου ἡμῶν ἐπιστιμῶμεν τὴν προσοχὴν τῶν τε Ἐφημερίων καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν. Συμβουλῶν, ὅπως, προκειμένης τελέσεως ἱεροπραξιῶν, μὴ ἀπαιτῶσιν ὑπέρογκα ποσά, ὀρίζομεν δ' ὅτι ἡ ἀμοιβὴ τῶν ἱερέων καὶ τοῦ λοιποῦ προσωπικοῦ τῶν Ναῶν διὰ τὰς ἱεροπραξίας ἰδίᾳ τῶν Μνημοσύνων, Κηδεῶν, Γάμων καὶ Βαπτίσεων, ἐφ' ὅσον αὐταὶ θὰ γίνωνται ἐντός τοῦ Ναοῦ (ἐκτός ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων καὶ εἰς οἰκίας) ὑπὸ ἐνός μόνον ἱερέως καὶ τοῦ ἀπαραιτήτου πρὸς τοῦτο προσωπικοῦ, ἔχει πάντοτε τὸν χαρακτήρα φιλοδωρήματος, τὸ ὁποῖον διὰ τοὺς ἀποδεδειγμένους ἀπόρους δὲν πρέπει κανὲν νὰ λαμβάνεται οὐ μόνον διὰ τὰς ἱεροπραξίας ταύτας, ἀλλὰ καὶ δι' οἰανδήποτε ἄλλην ἐξυπηρέτησιν αὐτῶν. Οὕτω δὲ ἐξ ἀφορμῆς ὑποβληθέντων ἡμῖν παρατόνων κατὰ τιμῶν ἐφημερίων, μὴ συμμορφωθέντων πρὸς τὰς διατάξεις τῆς ἐγκυκλίου, ὑπεβάλομεν τὰς δεούσας κυρώσεις, διατάξαντες ἅμα αὐτούς, ὅπως τελέσωσιν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμοιβῆς τὰς ἐνδοαφερούσας τοῖς δικαίως παραπονουμένοις ἐνοριταῖς ἱεροπραξίας, τοῦτ' αὐτὸ δὲ πράττομεν πάντοτε διὰ πάντα ἀπειθοῦντα ἐφημέριον ἢ Ἐκκλησιαστικὸν Συμβούλιον.

Ἰ. Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ. Ἀρχ. Ἀθηνῶν,
Ἀρχιμ. Χρυσότοφ. Μ. Ἀλεξανδρόπουλος.

Κύριε Διευθυντά,

Ἐδιάβασα ὄσα ἐγράψαν εἰς τὰ τελευταῖα φύλλα τῆς ἐφημερίδος Σας ἐν σχέσει πρὸς ἔλεγχον ἐφημερίων τινῶν, οἱ ὅποιοι, ἐπιλήσμονες τῆς θέσεώς των καὶ τῆς ἀπιστολήσ των, ἀπήτησαν ὑπέρογκα χρηματικὰ ποσὰ παρ' ἐνοριτῶν των ἐπὶ τῇ τελεσῇ ἱεροπραξιῶν.

Δὲν προτίθεται νὰ ἀναλάβω καμμίαν συνηγορίαν ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἱερέων, ἀν βεβαίως τὰ πράγματα ἔλαβον χώραν ὡς ἐξετέθησαν. Τούναντιον μάλιστα καταδικάζω τὴν τοιαύτην συμπεριφορὰν καὶ διὰ πᾶσαν μὲν ἄλλην περίστασιν, ἰδιαίτερα δὲ διὰ τὴν παροῦσαν κρίσιμον κατ' ἐκτετατωμένην ὥραν.

Ἀλλὰ πρῶτον μὲν θέλω νὰ πιστεύω ὅτι ὑπερβολικὰ καὶ ἐξογκωμένα θὰ μετεδόθησαν εἰς τοὺς γράψαντας σχετικῶς, διότι θέλω νὰ δεχθῶ ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐφθᾶσαν ἱερεῖς εἰς τὴν ἀναίσθησιν, ὅση ἀποβιβάται εἰς αὐτοὺς διὰ τῶν γραφέντων. Δεύτερον δὲ νομίζω ὅτι καὶ ἂν τοιοῦτήν τι, ὡς μὴ ὠφελε, συνέβαινε, ὁ ἔλεγχος ἔγινε κατὰ τρόπον, ὁ ὁποῖος ἐνῶς οὐδόλωσ πλῆττει τοὺς κακοὺς, θίγει ὁμοῦ ἀντιθέτως ὄλους τοὺς ἱερεῖς καὶ σκανδαλίζει βαρέως τοὺς πιστοὺς εἰς βάρος τῆς ἐκκλησίας καὶ ὁλοκλήρου τοῦ σώματος τοῦ κλήρου.

Εἰς τὰ δημοσιεύματα, τὰ ὁποῖα ἐδιάβασα εἶδα νὰ γίνονται λόγοι εἰς τὸ ἔνα μὲν περὶ ἐνός (κάποιου) ἐφημέριου ὁ ὁποῖος δὲν κατονομάζεται καὶ

εἰς τὸ ἄλλο περὶ ΕΝΟΣ (κάποιου) «παπᾶ» ὁ ὁποῖος ἐπίσης δὲν κατονομάζεται. Ἀλλὰ ἔτσι τὸσον ὁ «ἔνας» ἐφημέριος, ὅσον καὶ ὁ «ἕνας» «παπᾶς» ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ὁ κάθε ἐφημέριος καὶ ὁ κάθε «παπᾶς». Δηλαδή ὅλοι οἱ ἐφημέριοι καὶ ὅλοι οἱ παπάδες. Αὐτὴ ἡ κρίσις εἶναι δυνατόν νὰ σχηματισθῇ ἐκ τῶν δημοσιευμάτων. Καὶ αὐτὴ καίτοι ἀδικος, τραυματίζει ὁμοῦ προφανῶς καὶ κληρὸν καὶ Ἐκκλησίαν.

Ὁ ἔλεγχος ἀναμφιβόλως ἐπιβάλλεται καὶ ὄχι μόνον ὡς μαστίγωμα καὶ ποιητὴ διὰ τοὺς κακοὺς, ἀλλὰ καὶ ὡς δικαίωση ἐκείνων, οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι κακοί. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς δὲν εἶναι ὀρθόν νὰ εἶναι αὐτὸς γενικὸς, μετὰ τίτλους ὡς ἐκεῖνοι τῶν δημοσιευμάτων «Διὰ νὰ γίνῃ Χριστιανός», «Μαῦροι παπάδες»! Πρέπει νὰ ἀναφέρεται εἰδικῶς εἰς τὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἐλέγχονται καὶ τὰ ὁποῖα ἐλεγχόμενα πρέπει νὰ κατονομάζονται.

Ὅταν αὐτὸ δὲν γίνεται ὁ ἔλεγχος δὲν ἔχει κανένα ἀποτέλεσμα διὰ τοὺς κακοὺς καὶ συνεπῶς δὲν ἔχει κανένα σκοπὸν. Οἱ κακοὶ ἀδιάφοροι πρὸς ὅ, τι λέγεται γενικῶς, ἀδιόρθωτοι θὰ συνεχίσουν τὸ ἔργον των. Μένει ὁμοῦς ὁ μεγάλος ἀριθμὸς τῶν κληρῶν ἐφημερίων, οἱ ὅποιοι παρὰ τὴν μεμαρτυρημένην πενίαν των καὶ τὴν ἀπερίγραπτον ἐκ τῶν περιστάσεων δυστυχίαν των, δὲν ὑπεβίβασαν τὸ ἔργον των εἰς πεζὸν βιουποριστικὸν ἐπάγγελμα, οἱ ὅποιοι φέρουν τὸν σταυρὸν τοῦ μαρτυρίου των, χωρὶς νὰ κραιφάζουν καὶ χωρὶς νὰ ἀπαιτοῦν.

Μήπως ἀπ' αὐτοὺς εἶναι «οἱ μαῦροι παπάδες» ἢ ὁ «ἕνας ἐφημέριος» τῶν δημοσιευμάτων; Ὅχι βέβαια. Ἀλλὰ πῶς ἀπὸ τὸν ἔλεγχον, ὅπως γίνεται, θὰ γίνῃ ὁ διαχωρισμὸς; Καὶ πῶς θὰ δοθῇ σ' αὐτοὺς δικαιοσύνη; Ἐπειτα δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ ὅτι συμβαίνει πολλάκις ἢ ἀπὸ κακὴν ἀντίληψιν ἢ ἀπὸ κακὴν πρόθεσιν νὰ καταγγέλλονται τὰ πράγματα ὄχι ὡς ἔσθρον πραγματικῶς χῶραν. Καὶ ἀναφέρω εἰς ἀπόδειξιν ἕν μόνον παράδειγμα ἀπὸ τὰ πολλὰ τὰ ὁποῖα γνωρίζω.

Εἰσήχθη εἰς τὸ πειθαρχικὸν συμβούλιον κατὰ τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα ὑπόθεσις ἱερέως, ὁ ὁποῖος κατηγορεῖτο ὅτι τελέσας μυστήριον γάμου εἰς τινὰ τῶν λαικῶν οὐνοικῶν, ἠρνήθη νὰ δεχθῇ τὰ ἐπὶ ἑκατομύρια, τὸ ὁποῖα προσέφερε διὰ τε τὸν Ναόν καὶ τὸ προσωπικὸν ὁ παράνυμφος, ἀντὶ τῶν δέκα πέντε, τὰ ὁποῖα ἐζήτησεν ὁ ἱερεὺς. Ἐζητεῖτο διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ κατατόμησις τοῦ ἱερέως. Ἀλλὰ ἡ διαδικασία, μετὰ μάρτυρα αὐτὸν τοῦτον τὸν μνηστῆν, ἀπέδειξε τὰ ἀκόλουθα. Ὁ παράνυμφος ὑπέγραψε διπλότυπον ἀπόδειξιν διὰ δέκα πέντε ἑκατομύρια ἀδιαμαστωρῆτως. Τινὲς ὁμοῦς τῶν προσκεκλημένων ἐφώνησαν ἐν χορῶ «πολλὰ παπᾶ-πολλὰ παπᾶ». Προσεφέρθησαν τότε ὑπὸ τοῦ παράνυμφου ἐπὶ ἑκατομύρια. Ἀλλὰ ὁ χορὸς ἐπανέλαβε «πολλὰ παπᾶ-πολλὰ παπᾶ». Ὅταν δὲ ὁ ἱερεὺς κατόπιν τοῦτου ἐδήλου ὅτι, ἴσθῃ εἶναι πολλὰ καὶ αὐτὰ ὡς μὴ δοθῇ τίποτε, ὁ οὗτος χορὸς καγχάζων καὶ θορυβῶν προσέθετε «σὲ εὐχαριστοῦμε, παπᾶ, θὰ πιοῦμε μὲν ὁκᾶ κρασί εἰς ὑγείαν σου».

Αὐτὸς ὁ ἱερεὺς κατόπιν τούτων ἐμνησθη, θεωρηθεὶς ἀναμφιβόλως ὡς «μαῦρος παπᾶς» ἀπὸ τὸν μνηστῆν παράνυμφον. Ἀλλ' ἐρωτᾶται εἶναι τέτοιος;

Τὸ γεγονός αὐτὸ ἀπολύτως μεμαρτυρημένον ἀποδεικνύει ὅτι, ὡς εἶπομεν, πολλάκις ἢ ἀπὸ κακὴν ἀντίληψιν ἢ ἀπὸ κακὴν πρόθεσιν διαστρέφεται ἢ ἀλήθεια. Δι' αὐτὸ ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἐπιβάλλεται μὲν ὁ ἔλεγχος καὶ ὁ στιγματισμὸς τῶν κακῶν, ἀλλὰ μετὰ πλήρη τῆς ἀληθείας ἐξακρίβωσιν καὶ μετὰ νόμασιν πρὸ πάντων τῶν ἐλεγχομένων. Κάθε ἄλλος τρόπος ἐλέγχου καὶ ἄνευ σκοποῦ εἶναι δίκαιος ὅσον ἀφορᾷ τοὺς κακοὺς οἱ ὅποιοι εἶναι ἐξαιρέσεις καὶ ἀδικος διὰ τοὺς καλοὺς, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν σχεδὸν τὸ σύνολον.

Μετὰ θερμῶν εὐχῶν καὶ εὐχριστιῶν
Πρωθιερέως ΛΟΥΚΑΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

ΤΟΥ ΠΑΝΕΛΛ. ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΙΕΡΟΣΑΛΤΩΝ

Ο Γεν. Γραμματέας του Πανελληνίου Συνδέσμου Ιεροσαλτών κ. Χριστόφορος Κατσιμπας πρωτοψάλτης της Αγ. Τριάδος Κεραμεικού, εις επίσκεφθέντα αυτών συντάκτην της εφημερίδος μας ειχε την καλωσύνην να ανακοινώση μερικά σχετικά με τας επιδιώξεις του Συνδέσμου των: «Η Ίδρυσις και εμφάνισις του Πανελληνίου Συνδέσμου Ιεροσαλτών, μας ειπεν ο κ. Κατσιμπας, συμπίπτει με μίαν περίοδον, την οποίαν χαρακτηρίζει κυρίως η δάθεσις προπαρασκευής δια την μελλοντικήν μεταπολεμικήν έξορμην. Τα διάφορα ζητήματα μας έτέθησαν ήδη επί τάπητος και έν εκ των σπουδαιότερων ζητημάτων μας ως τό της υποχρεωτικής ασφαλίσσεως άπάντων των Ιεροσαλτών υπό του ΤΑΚΕ αποτελεί την πρώτην φροντίδα της Διοικήσεως του Συνδέσμου μας. Θέλομεν να πιστεύωμεν ότι οι άγωνες και αι πάθειαι μας προς βελτίωσιν της θέσεως του σκληρού βιοπαλαιστού και αγωνιάντος Ιεροσαλτικού κόσμου θα στεφθώσιν άπολύτως υπό έπιτυχίας, διότι τόσο η Έκκλησία, όσον και τό Διοικ. Συμβούλιον του Τ.Α.Κ.Ε., θα θελήσωσι να ενδιαφερθώσι στοργικώς δια τόν κλάδον μας, άφου και ήμεις έχομεν χαρακτηρισθή ώς καλύτεροι κληρικοί και συνεπώς ή θέσις μας εύρίσκειται έντός της Έκκλησίας δια την έξύψωσιν και εμφάνισιν της όποιας συμβάλλομεν άρκούτως δια της θέσις μουσικής τέχνης ήτις αποτελεί μέγιστον έθνικόν μουσικόν θησαυρόν, του όποιου φορεΐς εΐμεθα ήμεις οι Ιεροσαλται, οτινες μέχρι τινός είχομεν τελείως εγκαταλειφθει παρά τών άρμόδιων.

Ο Αντιπρόεδρος του Διοικ. Συμβουλίου του Τ.Α.Κ.Ε. Μ. Εύρυτανίας κ. Γερμανός και τά λοιπά μέλη του Δ. Συμβουλίου του Τ.Α.Κ.Ε., μετά στοργής περιέβαλλον τό υπόμνημά μας «περι υποχρεωτικής ασφαλίσσεως μας». Υπάρχουν και μερικά αντιδράσεις αιτινες θέλομεν να πιστεύωμεν ότι δέν έχουκαμμίαν πρόθεσιν κωλυσιεργείας ή τορπιλισμού του ζήτηματός μας. Ημεις έχομεν λάβει την άπόφασιν να αγωνισθώμεν δι' όλων των νομίμων μέσων δια την κατοχύρωσιν του επαγγελματός μας και την έξύψωσιν έν γενεί του Ιεροσαλτικού κόσμου και εάν άπορριφθή ή αίτησις μας περι υποχρεωτικής ασφαλίσσεως άπάντων των Ιεροσαλτών άνερχομένων εις τόν άριθμόν των 1156, υπό του Διοικ. Συμβουλίου του Τ.Α.Κ.Ε. τότε θα κατευθύνωμεν τας ένεργείας μας και τας προσπάθειάς μας προς Ίδρυσιν χωριστού Ταμείου Ασφαλίσεως Ιεροσαλτών τος κυριώτερος πόρος του όποιου θα καταβάλλουν οι έργοδοται ένοριακοί Ναοί.

Η Διοίκησις του Συνδέσμου μας δέν αποβλέπει εις άτιμικά όφέλη, αλλά βασικήν άρχήν της έχει την έπίλυσιν όλων των ζητημάτων του Ιεροσαλτικού Κόσμου, την κατοχύρωσιν του επιγγέλματος και γενικά την έξύψωσιν του Ιεροσαλτικού εις την έμπρέπουσαν αύτην θέσιν. Η Διοίκησις αποτελουμένη από ανθρώπους πιστεύοντας εις την μουσικήν τέχνην, δοκιμασθέντας σκληρώτατα εις τό επαγγελματικό Ιεροσαλτικό στασίδι, φιλοδοξεί να άποκομίση ήθικά κυρίως κέρδη εκ της δυσκόλου προσπάθειας της. Διά τούτο και δέν έδίστασε να αναλάβη τόν άγώνα εις μίαν δύσκολον περίοδον. Η Διοίκησις του Πανελληνίου Συνδέσμου Ιεροσαλτών, στηριζομένη εις την άγάπην, την έκτίμησιν και την άπόλυτον έμπιστοσύνην όλων των συναδέλφων Ιεροσαλτών άφ'ένός και εις τό στοργικόν ενδιαφέρον της Διοικήσεως της

ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ

Έν τω Ίερω Ναω της Αγίας Μαρίνης έτελέμθη Μνημόσυνον υπέρ αναπαύσεως της ψυχής της Πρεσβυτέρας Αθηνάς Ματαράγγα. Κατά τούτο ο χοροστατών Αρχιερεύς Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος Ίεζεκιήλ ειπε τά εξής.

«Δέν είναι ανάγκη να ειπωμεν πολλούς έγκωμιαστικούς λόγους να πλέξωμεν τόν ήπαινον της έν μακαρία τή λήξει γενομένης Πρεσβυτέρας Αθηνάς ής έν τω Ίερω τούτω Ναω συνήλθομεν να τελέσωμεν τος άρακοθήμερον μνημόσυνον. Αναμφιβόλως όστις έγεννήθη θ' άποθάνη πάσαν ζωήν έν τω κόσμω διαδέχεται ο θάνατος. Αλλ' οι εκ του κόσμου τούτου άπερχόμενοι διαγράφωσι διαβιούντες την Ιστορίαν αυτών και άνδρες και γυναΐκες οι μέν έν τοις αξιώμασι λιπαράν οι δέ άλλοι βραχεία. Καί έν τή Ιστορία έκάστου ως έν κατόπτρω διαφαίνεται ο χαρακτήρ και αι πράξεις αυτού. Καί ή μεταστασα Αθηνά Πρεσβυτέρα διέγραψεν έν τή ζωή αυτής φωτεινήν Ιστορίαν έμπροσθεν των ανθρώπων να ιδωσι τά καλά αυτής έργα δια την ποδόν της άρετής. Διότι ή Αθηνά Πρεσβυτέρα μετά του σεβασμίου Λευτού συζύγου αυτής Θεοδώρου Ματαράγγα εκ της εδάνδρου Κεφαλληνίας μετηνάστισαν εις ξένην γην έν Αθηνάσι και ήδυνήθησαν μη έχοντες και άφθονίαν των ποδς ζωάρκειαν μέσων να αναπτύξωσιν έν ύπακοή δια των πολλών αυτών κόπων και Ιδρώτων πολυμελή οικογένειαν εξ έατά υιών και δύο θυγατέρων, ηξιώθησαν δέ να ειδωσιν αυτά ως νεόφυτα έλσιών κύκλω της τραπέζης αυτών, εξελιχθέντας εις χρυστούς πολλούς, διαπρεπείς έπιστήμονας και εύσμβεις χριστιανούς. Αποκατεστημένας δέ τας δύο αυτών θυγατέρας. Ποία Μητέρα δέν θα έξήλευε την μακαριστήν Πρεσβυτέρα Αθηνάν και έν ζωή και τό τέλος αυτής;

Έξεπλήρωσε άοιτα τόν προορισμόν της ως χριστιανή, ως φιλόστοργος σύζυγος και Μητήρ ή Αθηνά Πρεσβυτέρα και άνεπαύθη έν Κυρίω διό έναπόκειται αυτή ο στέφανος της άρετής.

Βεβαίως ο γεραρός Πρεσβύτερος Θεόδωρος δια της άπωλείας προσφιλοός συντρόφου έστερήθη της βακτηρίας του γήρατός του, αλλ' είναι εδύτυχής διότι τόν περιστοιχίζουσιν τέκνα τέκνων Ικανά να όσον όλον τε κατστήσωσιν άλυπον, άταλαΐωρον τό θαλερόν γήρας του. Κύριος ο Θεός άς αναπαύση έν σκηναΐς δικαίων την μακαριαν αυτής ψυχήν.»

Έκκλησίας άφ' έτέρου, θα αποβλέψη εις την έξυπηρέτησιν γενικά του Ιεροσαλτικού Κόσμου δια παντός νομίμου μέσου και πάση θυσία.

Η Διοίκησις δέν θα κατέλη ποτέ εις οίονδήποτε συναγωνισμόν—ώς έγινετο άλλοτε— άφου αι φιλοδοξίαι της είναι ύψηλότεραι και οι σκοποι της περισσότερο θετικοί. Ούτω πιστεύωμεν, ότι εις τόν ώραιον άγώνα δια τό όρθόν και τό δίκαιον, θα ιύχωμεν της ένισχύσεως όλων εκείνων που θα παρκακολουθήσουν τόν άγώνα μας και Ιδιαίτατα της Έκκλησίας και της Πολιτείας.

Τύποις : Ε. ΤΣΙΝΙΚΑ Σκουλενίου 1—Πλ. Αγ. Θεοδώρων

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Περισσότεροι από τους 1800 έφημερίους, οι οποίοι υπηρέτησαν την Εκκλησίαν και την κοινωνίαν μέχρι βαθυτάτου γήρατος, άνίκανοι προς πᾶσαν ἔργασίαν σήμερον, ἔχουν ὡς ἀμοιβὴν τῆς μακροτάτης δπηρεσίας των τὴν σύνταξιν τῶν 20 ἑκατομ. μηνιαίως. Ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν διτ., κατὰ κανόνα, οἱ συνταξιούχοι ἔφημερίοι εἶναι ἀρχηγοὶ πολυμελεστώτων οἰκογενειῶν καὶ πτωχότατοι, εἶναι δυνατόν νὰ κατανοηθῇ ποίαν ἀξίαν ἔχει δι' αὐτούς, ὑπὸ τὰς σημερινὰς μάλιστα κρίσιμωτάτας οἰκονομικὰς συνθήκας, ἡ διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου ἐνίσχυσις των. Νομίζομεν ὅτι τὸ πρᾶγμα ἰσοδυναμεῖ πρὸς αὐτόδηλον ἔγκρατάλειψιν εἰς τὴν τύχην των τῶν γηραιῶν τούτων συνταξιούχων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν πτωχῶν οἰκογενειῶν των. Θέλομεν νὰ πιστεύωμεν ὅτι οἱ ἀρμόδιοι, καὶ πρὸ παντὸς ἡ Κυβέρνησις, δὲν θὰ ἐπιτρέψουν νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀφόρητος ἀπὸ πάσης ἀπόψεως κατάστασις αὕτη.

Πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ διτ., περισσότερο ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην περίωδον τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους μας, ἐπιβάλλεται σήμερον ἡ ὑκνωσις τοῦ κηρύγματος εἰς τοὺς Ναοὺς. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές διτ. κήρυγμα ἀκούεται εἰς τοὺς περισσότερους ναοὺς εὐτυχῶς, θὰ εἶχομεν ὁμως νὰ παρατηρήσωμεν διτ. ἐπιβάλλεται μιὰ παρακοιούθησις τῶν ἱεροκηρῶν ἐκ μέρους τῆς προϊσταμένης ἀρχῆς, διότι ὡς τοῦτο διεξάγεται εἰς τινὰς περιπτώσεις καὶ ὑπὸ τινῶν ἱεροκηρῶν θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον νὰ μὴ ἐγένετο καθόλου.

Τὰ ἐκκλησιαστικά συμβούλια τῶν ναῶν δεόν νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψιν των διτ. ὅλοι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι δὲν διαθέτουν ἑκατομμύρια διὰ νὰ ἀνάπτουν ἕνα κερὶ, ὡς ἡ εὐλάβειά των ἐπιβάλλει, καὶ θὰ ὄφειλον νὰ διαμαρτυρηθοῦν διὰ τὴν μὴ εἰσέτι πραγματοποιησὶν τῆς ἀποφασισθείσης παρὰ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργείου ἐπιτάξεως τῶν 2 000 ὀκτώδων ἐκ τῶν ὑπαρχόντων μεγάλων ἀποθεμάτων κηροῦ.

Νόμος ὑπ' ἀριθ. 1527

Περὶ ἐπαναφοράς ἐν ἰσχύϊ διατάξεων τινῶν τοῦ ἀρθροῦ 2 τοῦ Ἀναγ. Ν. 1603)1936 καὶ συμπληρώσεως αὐτοῦ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἐχόντες ὑπ' ὄψιν τὸ ἀπὸ 7 Ἀπριλίου 1943 Διάγγελμα τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

Ἄρθρον 1. Ἐπανέρχεται ἐν ἰσχύϊ τὸ ἀρθρον 2 τοῦ Ἀναγ. Ν. 1603)1939 «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ κωδικοποιηθέντος Ν. 1603 «περὶ Κανονιστικῆς Διατάξεως τοῦ Ἀυτοκεφάλου Ἐκκλησιαστικοῦ Ἐπιτάξεως καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 136)1936 Ἀναγ. Ν. 1603, ἐξαιρέσει τῆς τελευταίας παραγράφου αὐτοῦ.

Ἐν τέλει τοῦ ἐπανερχομένου ἐν ἰσχύϊ ἀρθροῦ προστίθεται παράγραφος ἔχουσα οὕτω:

«Ἡ κατὰ τὴν πρώτην παράγραφον πρόσκλησις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διὰ τοῦ ἀγνώστου διαμονῆς Ἀρχιερέως, δημοσιεύεται ἐπ' ἀπαξ εἰς μίαν τῶν καθημερινῶν ἐν Ἀθήναις ἐκδιδόμενων ἔφημερίδων, ὀριζομένη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου προκαλουμένου τοῦ ἀδικαιολογήτως ἀπουσιάζοντος καὶ ἀγνώστου διαμονῆς Ἀρχιερέως ὅπως, ἐντὸς προθεσμίας οὐχὶ μικρότερης τῶν δέκα πέντε ἡμερῶν, ἀρχομένης ἀπὸ τῆς ἐπομένης ἡμέρας τῆς τελευταίας δημοσιεύσεως, ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἑδρὰν του.

Περὶληψὶς τοῦ κατὰ τὴν τρίτην παράγραφον πρακτικοῦ κηρύξεως ἐν χρήσει τῆς Μητροπολεως τοῦ ἀγνώστου διαμονῆς Ἀρχιερέως δημοσιεύεται εἰς τὴν αὐτὴν ἡμερησίαν ἔφημερίδα, εἰς τὴν ἐδημοσιεύθη καὶ ἡ πρόσκλησις, ὡς καὶ διὰ τοιχοκολλήσεως εἰς τὸ γραφεῖον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

ἐπὶ πέντε συνεχεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς δημοσιεύσεως εἰς τὴν Ἐφημερίδα.

Ἡ δαπάνη δημοσιεύσεως ἐν γένει τῆς τε πρόσκλησεως καὶ τοῦ πρακτικοῦ, καταβάλλονται ὑπὸ τοῦ Ταμείου Ἀσφαλίσεως Κλήρου Ἑλλάδος. (Τ. Α. Κ. Ε.)

Ἄρθρον 2. Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος Νόμου ἀρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως του εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 7 Ἰουλίου 1944

Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον.

(Φ. Ε. Κ. 138 10-7-1944)

Νόμος ὑπ' ἀριθ. 1625

Περὶ τροποποιήσεως τῆς διατάξεως τῆς παρ. 1 τοῦ ἀρθροῦ 1 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 671)1943 Νόμου «περὶ καταστατικοῦ χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Ἐχόντες ὑπ' ὄψιν τὸ ἀπὸ 7 Ἀπριλίου 1943 Διάγγελμα τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν:

Ἄρθρον μόνον. Μέχρι πέρας τῆς ἐκ τῶν πολεμικῶν γεγονότων δημιουργηθείσης δυσχερείας πρὸς συμλήρωσιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 4 τοῦ Νόμου 671)1943 λαμβάνονται πέντε ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις διαμενόντων καὶ μὴ δυναμένων νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας των Ἀσχιερέων, προτάσει τοῦ Ἀναπρωέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐγκρίσει τῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος Νόμου ἀρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως του εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 2 Αὐγούστου 1944.

Τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον

(Φ. Ε. Κ. 154 2-8-1944)

Σύλλογος Ὑπεραγίας Θεοτόκου

Τὴν 23ην Αὐγούστου εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν ἠκοῦσθησαν τῆς Θ. Λειτουργίας καὶ ἐκοινώνησαν τῶν Ἀρχόντων Μυστηρίων ἅπαντα τὰ μέλη, νεάνιδες Ἰδιῶς καὶ κυρίαί, τοῦ Συλλόγου Ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ ὁποῦ προτίθεται ἡ Κα Κωνσταντῖνα Εὐθ. Ζολώτα. Τὸ θέαμα ἦτο ἄκρως συγκινητικὸν διὰ τὴν συντελουμένην, ἀθροῦτως καὶ ἄδκνωσ, ἔργασίαν τὰ εὐεργετικά ἔπιτελέσματα τῆς ὁποίας διεφαίνοντο εἰς τὴν ἀγαθότητα καὶ γαλήνην ἀπαυγάζοντα πρόσωπα τὰ ὁποία προσήρχοντο πρὸς μετάληψιν.

Ἡ κ. Κ. Ζολώτα ἀπὸ ἐτῶν ἔχει ἀφοσιωθῆ εἰς τὴν λύτρωσιν ψυχῶν ἀπὸ τῶν παθῶν διὰ τῆς ἐπιμόνου καὶ συστηματικῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας ἀνά τοὺς διαφόρους ναοὺς Ἀθηνῶν Πειραιῶς καὶ περιχώρων, πάντοτε μετὰ τὸν ἑσπερινόν, εἰς τὰ συρρέοντα πλήθη νεανίδων.

Ἐπαινος καὶ τιμὴ ὀφείλεται εἰς τὴν κ. Ζολώτα ἧτις καταναλίσκει τὰς ἡμέρας τῆς εἰς τοιοῦτον θεῖοτερον ἔργον τὸ δὲ Ἐκκλησιαστικὸν Βῆμα εὐχεται εἰς Αὐτὴν ἀπόσκοπον συνέχισιν τούτου.

—Ο κ Δ. Ν. Ἀλιμπράντης ἐκ Πάρου μᾶς διέβιβασε δύο ἐπιστολάς εἰς τὰς ὁποίας ἐκφράζει παράπονα διὰ τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Παράξενα» χρονογράφημα, τοῦ 25ου τεύχους μηνὸς Ἰουνίου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Βήματος, τὸ ὁποῖον ἀφεώρα τὴν Ἱδρυσιν Ἐκκλησιαστικῆς Γεωργικῆς Σχολῆς εἰς Πάρου.

Δὲν ἀμφισβητοῦμεν τὰς στατιστικὰς πληροφορίες σχετικῶς μὲν τὴν παραγωγήν τῆς νήσου τοῦ κ. Ἀλιμπράντη ἀλλὰ τὸν πληροφοροῦμεν διτ. ὁ χρονογράφος μᾶς ἀπεδέχθη τὴν ἀποψιν τῆς Ἱδρύσεως Ἐκκλησιαστικῆς Γεωργικῆς Σχολῆς εἰς Σάμον ὅπου, ἐκτὸς τῶν ἄλλων πλεονεκτημάτων ἀνάκαθεν ὄπρηχε Ἱερὰ τικὴ Σχολὴ καὶ ἐπομένως ἡ Πάρος ἀπὸ ἀπόψεως ἐδαφικοῦ πλοῦτου ὑστερεῖ καταπληκτικῶς τῆς Σάμου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΒΗΜΑ

Ίδρυτής : Ι. Σ. ΤΡΑΚΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Γραφεία : Κορνάρου 4

Η ΑΝΑΠΕΜΦΘΕΙΣ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ Κ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ ΕΥΧΗ ΕΠΙ ΤΗ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Παρά του Μακαριωτάτου Ἀρχιεπίσκου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. κ. Δαμασκηνοῦ ἀνεπέμφθη μετὰ πάλλουσαν ἀπὸ τὴν συγκίνησιν φωνὴν καὶ ἐν μέσῳ ριγοῦντος ἐκ συγκινήσεως πλήθους, ἡ κάτωθι Εὐχὴ ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀπελευθερώσεως :

Πρὸς Σέ, Κύριε, τὸν Ἅγιον Θεὸν τοῦ ἐλεύους, τῆς εἰρήνης, καὶ τῆς ἀγάπης, τὸν ἐξαγαγόντα τὸν λαὸν Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Φαραώ καὶ ἀποκαταστήσαντα αὐτὸν ἐν ἐλευθερίᾳ καὶ φόβῳ τῶν ἐντολῶν Σου· τὸν σώζοντα τοὺς πιστεύοντας εἰ; Σὲ ἐκ δεσμῶν καὶ φυλακῶν καὶ δεινῶν, τὸν βοηθοῦντα τοῖς ἐπιδομένοις καὶ παραμυθῶντα τοὺς θλιβομένους καὶ κλάζοντας· τὸν σκέποντα, δ. ἅ τῆς δεξιᾶς Αὐτοῦ, τοὺς διωκομένους, τὸν στηρίζοντα τοὺς κλονουμένους καὶ καθοδηγοῦντα τοὺς ἐν σκότει, σφαλερῶ βήματι παρακαίοντας· τὸν κηρύξαντα ἐν τῷ κόσμῳ τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης καὶ ἐξαγγελίαντα τοῖς δούλοις τὴν λύτρωσιν ἀπὸ τῆς δουλείας, ἧς τίμημα ἐταξας τὸ αἷμα τοῦ ἀμώμου καὶ Μονογενοῦς Υἱοῦ Σου, Κυρίου ἐξ ἐμοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ, πρὸς Σὲ τὸν βεηθήσαντα καὶ ἐν εὐσεβείᾳ Ἔθνει ἡμῶν κατὰ τοὺς χαλεποὺς τούτους καιροὺς τῶν πολλῶν δοκιμασιῶν καὶ θλίψεων, ὡς χθὲς καὶ πρόωην ἐν καρτερῇ ὑπέστη ἐπὶ ἐλπίδι δικαιοσύνης ἀπὸ Σοῦ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ παντεπέτου Πατρὸς· Πρὸς Σέ, τὸν Θεὸν τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς Δικαιοσύνης· αἶνον καὶ εὐχαριστίαν ἀναπέμπομεν ἐκ βαθέων ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἣν ἔθου ἐν τῇ ἔξουσίᾳ Σου, ἵνα ἐπὶ τὸ αὐτό, ἐν τῷ Ἁγίῳ Σου Οἴκῳ τούτῳ συναχθέντες ἡμεῖς πάντες ἐορτάσωμεν εὐφροσύνῳς τὰ Ἐυθέρια καὶ ἀλλήλοις τὰ πλημμελήματα ἡμῶν συγχωροῦντες, διαθύμως προσενέγκωμεν συμπαλλούσας τὰς καρδίας πρὸς Ὑμνον τῆς Σῆς εὐδοκίας.

Ναί, Κύριε, πᾶς ἔσμεν ὧδε γόνυ ταπεινὸν κλεινοντες ἐνώπιόν Σου καὶ εὐχαριστίαν ἀναπέμποντες, οἱ ἠβουλήθης ἐπιβλέπειν ἐφ' ἡμᾶς καὶ ρύσασθαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ζόφου τῆς τυραννίας, ἀπονέμων περιφανῶς δικαιοσύνην, εἰρήνην δὲ καὶ ὁμόνοιαν τοῖς πᾶσιν ἐπαγγελλόμενος. Καὶ γὰρ ἐταλαιπωρίᾳ ἐταλαιπωρήθημεν, ἐλογίσθημεν πρόβατα σφαγῆς, μερὶς Λαοῦ περιεβλήθη σχολιῶν, οἱ ἀγροὶ ἡμῶν διεμερίσθησαν, οἱ οἴκοι ἠρημώθησαν, ἡμεῖς πάντες περιυβρίσθημεν·

Σὺ ἡμῶς, ὁ Θεὸς τοῦ Δαβὶδ, ὁ κατευθύνων τὸν λίθον αὐτοῦ κατὰ κεφαλῆς Γολιάθ καὶ Λυσίου τὴν ἔπαρσιν κηδεῶν διὰ τῆς πίστεως Νέστορος, εὐδόκησας κρατῆναι τὴν πίστιν ἐνισχυσαὶ δὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ ἐν ἀλύσει δουλείας χειμαζομένου ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἐν ὄνόματι καὶ δι' ἀγάπην Σου καὶ τῶν ἐντολῶν Σου τὰ πάντα προθύμως ὑπομείναντος. Ὅντινα δὲ ποτε ἀόβος συνέσχε, τοῦτον θάρρει ἐνέκλεισας· ὄντινα δὲ κλονοῦντα ἢ ἀλγοῦντα ἢ χειμαζόμενον ἐπέλιπε δύναμις, τούτῳ πνεῦμα καρτερίας ἐνετύησας· ὄντινα δὲ πάλιν κῆδος τι περιέβαλε, τούτῳ Σὺ στήριγμα καὶ ἀσφαλὲς κατασφύρον, γενόμενος ἐν πεινῶντι ζείδωρον μῆλον, ἐν πεινῶντι εὐποιο νόμα, ἐν πειθῶντι λυσίπονον βάλσαμον, ἐν ριγῶντι εὐφρονον θάλασσαν, ἐν καιρομένῳ ἀπαλή δρόσῳ, ἐν ὑποσύντι παραστάτης ἰατροῦ ἐν κρητομένῳ ἄγγελος φύλαξ, ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἀόρατος σύγκελλος, ἐν θιήσκοντι εὐθανασίας δοτῆρ, τοῖς ὄρφανοῖς προστάτης, τοῖς πᾶσιν ἐν θλίψεσι βοηθός.

Καὶ νῦν, ὅτε, συνάρσει Σοῦ καὶ εὐδοκίᾳ, τὰ παθήματα ἡμῶν τέλος ἔλαβε καὶ ὁ ἥλιος τῆς Ἐλευθερίας ἀνέφελος ἐπέτειλε πάλιν, τὰ σκόνη διασκεδάζων καὶ ἀκτῖνας τηλαυγείας διαχέων ἐπὶ πᾶν τὸ ἑλληνικόν, προσερχόμενά Σοι, ἐν Δεσπότῃ τῶν πάντων, ταπεινῶς δεόμενοι δέξασθαι τὴν εὐχαριστίαν ταύτην, ἣν σήμερον εὐλαβῶς ἐκ καρδίας εὐγνώμονος ἀναιτίνομεν. Καὶ γὰρ οἱ ἐχθροὶ «ἐν τῇ ρομφαίᾳ αὐτῶν οὐκ ἐκληρονομήσαν γῆν καὶ ὁ βραχίον αὐτῶν οὐκ ἔσωσεν αὐτούς». Ὅτι τὸν Λαόν Του ὁ Κύριος διεφύλαξεν ἐκ τῶν θλιβόντων ἐνδόν καὶ τοὺς μισούντας αὐτὸν κατήγαγεν. Ἰκνεύομεν γοῦν, ὅπως ἐπιδαφιλεύσης εἰς τὸν αἰῶνα τὴν θείαν Σου χάριν ἐν εὐσεβείᾳ ἡμῶν Ἔθνει, εἰρήνην ἐν τῷ σύμπαντι κόσμῳ δωρούμενος, ἀγάπην δ' ἐν ἀνθρώποις στηρίζων καὶ ὁμοφροσύνην μεταξὺ τῶν ἑλλήνων χαρίζομενος, βάθρον ἀσφαγῆς τοῦ ἔθνικοῦ Οἴκου ἀρετῆς συμπαρόδρον, εὐφραγίας δὲ οἶζαν ἀγλαόκαρπον, εἰς τὸ πληρῶσαι τὰς ἐντολάς Σου, δικαιοῦσαι τὰς θυσίας καὶ τὰ δαινά τοῦ Γένους ἡμῶν, μέγα δὲ τοῦτο ἀναδείξει αὐτίς καὶ κλεινὸν κατενώπιον πάντων τῶν λαῶν Σου.— Ἀμήν.

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Υπό Ίερολ. ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΚΥΚΚΩΤΗ

Τὰ κοινωνικά καθεστῶτα στηρίζονται πάντοτε ἐπὶ διαφόρων ἀξιών, οἵτινες συνέχουσι καὶ συγκροτοῦσι τὴν κοινωνικὴν ὄργανωσιν. Αἱ ἀξίαι ὅμως αὗται δὲν παραμένουσι μόνιμοι καὶ ἀμετάβλητοι. Νέαι ἀξίαι ἐκίστασι σφύρηλατοῦνται καὶ προβάλλονται καὶ παλαιαὶ ἀναθεωροῦνται καὶ ἐκπίπτουσι. Ἐντεῦθεν καὶ τὰ κατὰ τόπους καὶ χρόνους διάφορα κοινωνικά συστήματα καὶ ἀλληλοσυγκρουόμενα ἰδεολογικὰ κατευθύνσεις, με ἀποτελεσμα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦς μασιζοντας τὴν ἀνθρωπότητα πολέμους. Μυριάδες ἑκατόμβαι ἀνθρωπίνων υπάρξεων προφέρονται σήμερον διὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦτου ἢ ἐκείνου τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος, καὶ μυριάδες φωναὶ ἀνηχησὺσι ζητοῦσαι ἀναθεώρησιν παλαιῶν ἀξιών διὰ μίαν νέαν τάξιν πραγμάτων, καὶ ἐπιβλυσιν τῶν μεγάλων κοινωνικῶν προβλημάτων τὰ ὁποῖα γεννῶνται ἐκ τῶν διαφορῶν κοινωνικῶν συστημάτων.

Ἀξίαν, καὶ δὴ μεγίστην καὶ μόνιμον, ἀποτελεῖ καὶ ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία τῆς ὁπάτης ἢ συμβολῆς εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων εἶναι μεγάλη, οὐχὶ ὡς οὐσα αὕτη ὀργανωμένον κοινωνικὸν σύστημα, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας τοῦ Θεοῦ ἱδρυτοῦ τῆς ἐπὶ πάντων τῶν στοιχείων τῶν ἀποτελούντων τὸ κοινωνικὸν οἰκοδόμημα. Δυστυχῶς, τὸ κοινωνικὸν πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν ἐφηροδόθη, μέχρι τοῦδε πλήρως διὰ τὴν τοιαύτην λύσιν. Οὐχ ἦσαν ἡμῶς ὁ δρόμος τῆς λύσεως τῶν τωσῶτων προβλημάτων θὰ ἦτο διάφορος καὶ πολὺ διάφορος ἐπίσης θὰ ἦ ὁ σήμερον ἢ ὄψις τῆς κοινωνίας ἀνευ τῆς ἔμφανίσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Οἰαδήποτε θρησκεία, πολὺ δὲ περισσότερο ἢ Χριστιανικὴ ἀσκέϊ ἰσχυρὰν ἐπὶ τῶν ὁπαδῶν τῆς ἐπιπορῆν ὅσην οὐδεὶς ἄλλη δύναμις. Διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ ἐλέγχθη ὅτι «ἡ θρησκεία εἶναι τὸ ὄπιον τῶν λαῶν». Ἡ ψευδὴς αὐτὴ κατηγορία εἶναι κατὰ τοῦτο ἀληθής. Ἡ θρησκεία ἐπιδρᾷ πρῶτον ἐπὶ τῶν λαῶν. Ἐπιδρᾷ ὅμως οὐχὶ ὡς ὄπιον, ὡς δύναμις γαρκῶνονουσα καὶ παραλύουσα ἀλλ' ὡς δύναμις ἀφρηνίζουσα, ὡς δύναμις κεντρὶζουσα τὸν ἄνθρωπον διὰ νὰ ἀνέλθῃ εἰς ἀνώτερα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἐπίπεδα.

Ἀπὸ τῆς ἔμφανίσεώς του ὁ Χριστιανισμὸς ἐπέφερε πραγματικὴν κοινωνικὴν ἀνατροπὴν. Κατεκρήμνισεν αἰωνόβια κοινωνικά θεμέλια καὶ ἔθεσεν νέας κοινωνικὰς βάσεις. Τὴν κοινωνικὴν δὲ αὐτὴν ἀνατροπὴν ἐπέφερον οὐχὶ διὰ τῆς ἐπιβολῆς αὐτοῦ ὡς πολιτικοῦ κόμματος με ὀρισμένον πρόγραμμα, ἢ ὀργανωμένου κοινωνικοῦ συστήματος κηρύξαντος τὴν ἐπανόστασιν ἐναντίον τῶν ὀρισταμένων κοινωνικῶν κατσκευασμάτων, ἀλλὰ διὰ τῆς ἔμφανίσεώς του ὡς θρησκείας ὕποκειμενικῆς, ἀλευθυνομένης πρὸς τὴν καρδιαν ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἀνθρώπων, ὕπερτονίσας τὴν

ἀτομικὴν ἀξίαν αὐτῶν λόγῳ τῆς ἀπολύτου ἀξίας τῆς ἀτομικῆς ἐκάστου ψυχῆς, ἐν ὀντιθέσει πρὸς φιλοσοφικὰ συστήματα ἐκηθενίζοντα τὴν ἀξίαν τοῦ ἀτόμου καὶ δίδοντα σημασίαν μόνον εἰς τὸ σύνολον. Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία δὲν εἶναι θρησκεία ἀντικειμενικὴ, ἀλλ' εἶναι προ παντὸς βίωμα. Καὶ ὡς βίωμα ἐπιφέρει τοιαύτην μεταβολὴν ἐσωτερικῶν, ὥστε ὁ Παῦλος ἀναφωνεῖ: «Ὡς δὲ οἰκέει ἐγὼ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστὸς» (Γαλάτ. 2.20). Ὁ ἐκποτιζόμενος ὑπὸ τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος ἀναγεννᾶται εἰς ζωὴν νέαν ἀνατροπικὴν τῆς παλαιᾶς, ἀποβάλλει τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνέεται τὸν νέον. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἡ κοινωνία ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄτομα ὁ Χριστιανισμὸς ἐπιφέρει μεταβολὴν τοῦ ἀτόμου ἐπιφέρει καὶ μεταβολὴν τῆς κοινωνίας. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Χριστιανισμὸς καθίσταται σημαντικὸς κοινωνικὸς παράγων.

Κοινωνικὴν μεταβολὴν ἐπιφέρουσι βεβαίως καὶ τὸ ἐκάστοτε κοινωνικὰ συστήματα διὰ τῆς ἐπιβολῆς πληθῶς νόμων καὶ διατάξεων ἀλλ' ἡ μεταβολὴ αὕτη εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξωτερικὴ ἀφορὰ τὴν μορφήν οὐχὶ τὸ περιεχόμενον. Ἀντιθέτως ὁ Χριστιανισμὸς ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ περιεχόμενον, τὴν ἐσωτερικὴν μεταβολὴν ἣτις καὶ ἐκδηλοῦται ἐξωτερικῶς.

Ἡ διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπελθοῦσα κοινωνικὴ ἀνατροπὴ ἐπῆλθεν ὡς ἀποτέλεσμα καὶ οὐχὶ ὡς σκοπὸς τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας. Ὁ ἐπὶ τῆς γῆς σκοπὸς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἦτο ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Δὲν ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ὡς κοινωνιολόγος διὰ νὰ ἐκιδώξῃ τὴν κατάργησιν τῶν ὀρισταμένων κοινωνικῶν καθεστώτων καὶ νὰ εἰσαγάγῃ νέαν κοινωνικὸν σύστημα. Δὲν ἐνδιαφέρθη διὰ τὰ κοινωνικὰ ζητήματα πολιτικοκοινωνικῶς, ἀλλὰ μόνον θρησκευτικῶς. «Ἀπόδοτε τὰ τοῦ καίσαρος τῷ καίσαρι» (Ματθ. 22.21) ἦτο ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὸν ἐρωτήσαντα αὐτὸν ἔξεστι δοῦναι κῆρον τῷ καίσαρι ἢ οὐ».

Δὲν ἐξέδωκε ὀρισμερῆς ἀναγὰς διατάξεις διακούσας τὴν συμβίωσιν τῶν ἀνθρώπων. Τὰ πάντα σχεδὸν ρυθμίζονται ἐπὶ τῇ βάσει ἐδὲ καὶ μόνον κανόνος. Καὶ ὁ κανὼν αὐτὸς εἶναι μία καὶ μόνη λέξις. Ἡ λέξις ἀγάπη εἶναι τὸ σύμβολον τῆς νέας θρησκείας. «ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ, ἐάν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις» (Ἰωάν. 13.35). Μία λέξις μία θρησκεία. Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι κατ' ἐξοχὴν θρησκεία τῆς ἀγάπης. Ἀγάπην ἐδίδασκεν καὶ ἄλλαι θρησκείαι. Ἀγάπην ἐδίδαξε καὶ ἡ Ἰουδαϊκὴ θρησκεία ἀλλ' ἡ Ἰουδαϊκὴ ἀγάπη περιλαμβάνει μόνον τοὺς φίλους. «ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρὸν σου» λέγει ὁ Ἰουδαϊκὸς νόμος. Ἀγάπην ἐδίδαξε καὶ ὁ Βουδδισμὸς καὶ μάλιστα ἐπεκτεινωμένην εἰς πάντα τὰ ὄντα. Ἀλλ' ἡ Βουδδιστικὴ ἀγάπη εἶνε πολὺ ἰδιότυπος. Πρέπει νὰ εἶναι τοιαύτη

ὥστε οὐδὲν αἰσθημα χαρᾶς ἢ λύπης νὰ προκαλῆ. δυνάμενον νὰ διαταράξῃ τὴν ψυχικὴν γαλήνην τοῦ ἰδίου Ἐγώ. Ὁ ἀληθὴς Βουδδιστὴς δὲν συγκινεῖται ἐξ ἀγάπης διὰ τὴν εὐτυχίαν ἢ δυστυχίαν τῶν συνανθρώπων του. Ἀπλῶς κατέχεται ἀπὸ μίαν «ἀδρανοῦσαν συμπέθειαν» πρὸς πάντι τὰ ὄντα. Οὐτε χαίρει, οὐτε λυπεῖται, οὐτε μισεῖ, οὐτε ἀγαπᾷ. Ἡ τελεία αὐτὴ κατάνηξις οἰουμένη αἰσθημάτων ἀποτελεῖ διὰ τοὺς Βουδδιστάς τὴν προϋπόθεσιν τῆς εἰσόδου εἰς τὸ Νιρβάνα.

Οὐδεμία θρησκεία ἔδωσε σημασίαν καὶ περιεχόμενον εἰς τὴν ἐννοίαν τῆς ἀγάπης ὅσοιαν ὁ Χριστιανισμός. Εἰς τὸν προχριστιανικὸν κόσμον ἦτο ἀγνωστος καὶ ἀνήκουστος ἀγάπην περιλαμβάνουσα «κατὰ ἐχθροὺς ἡμῶν», φθάνουσα μέχρις αὐτοθυσίας.

Ἡ Χριστιανικὴ ἀγάπη εἶνε τὸ κύριον θεμέλιον ἐπὶ τοῦ ὁποῖου δύναται νὰ στηριχθῇ ἰδεώδης κοινωνία. Μετ' ἀπειροχρόνου καὶ τόμου πάντοτε τὴν ἀγάπην, ἢ ἠθικὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔσχεν ἐπιρροὴν καὶ ἐπέφερε μετατροπὴν ἐπὶ κινήτων τῶν θεσμῶν καὶ νόμων τῶν διεπόντων τὴν κοινωνικὴν ὁργάνωσιν. Τὸ οὐσιωδὸν καὶ ἀκαμπτὸν Ρωμαϊκὸν δίκαιον τὸ ὅποιον ἴσχυε κατὰ τοὺς πρώτους Χριστιανικοὺς αἰῶνας εἰς τὴν κοσμοκρατίαν τότε Ρώμην ἐκάμφθη καὶ μετεμορφώθη τῇ ἐπιδρασὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὅπου νόμοι μεταβάλλοντα ἐπὶ τὸ ἐπιεικέστερον, ἐπὶ τὸ ἀνθρωπιότερον, ἢ μεταβολὴ αὐτῆς ἀφείλεται σχεδὸν πάντοτε εἰς Χριστιανικὴν ἐπίδρασιν, καὶ δὴ ἀφότου οἱ ἐπίσκοποι κατέστησαν ἀρμόδιοι δι' ἐκδικασίαν ὑποθέσεων μεταξὺ ἰδιωτῶν.

«Εἰς κλειστοὺς κανόνας εἶναι καταφανὴς ἢ ἐπιδρασις τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἴτε περὶ τὴν διαμόρφωσιν εἴτε περὶ τὴν κατάργησιν των. Τὸ διαζύγιον τὸσον εὐκλεον κατὰ τὴν κληρικὴν περιόδον, ἔδωκε ῥάγη, καθορισθεῖσάν εἰδικῶν κεραιουσιακῶν ποινῶν κατὰ τοῦ ὑπαίτιου καὶ ἀπαγορευθέντα τοῦ κατὰ συναινεσιν διαζυγίου. Νόμοι προστατευτικοὶ τῶν ἀνηλίκων ἐξεδόθησαν, ἀπαγορεύθη ἢ ἐκθεςις καὶ πώλησις τῶν νηπίων, ἐπροσιατεύθησαν δὲ καὶ τὰ ἐκ καλλικείας τέκνα. Οἱ κανόνες τῆς ὑπερόγκου βλάβης ἐπὶ ἀγορπωλησίας, εἶναι ἀνομοιοβητήτως ἀπόρροια τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας περὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον». (1) Ἀπὴ δὲ κατὰ ἀναμφισβήτητος εἶναι ἡ ἐπίδρασις τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος ἐπὶ τῆς τελικῆς μορφῆς τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἣν ἔλαβεν ἐν τῷ γιγαντιαίῳ νομοθετικῷ ἔργῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ «corpus juris civilis». Νέαν ὄψιν προσέλαβεν ἢ μεταχριστιανικὴ κοινωνία διὰ τοῦ παραπλησίου πρὸς τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης εὐαγγελικοῦ κηρύγματος περὶ τῆς ἰσότητος καὶ ἀδελφώσεως πάντων τῶν ἀνθρώπων, ὡς τέκνων τοῦ αὐτοῦ ἐπουρανοῦ πατρὸς. «Οὐκ ἐνὶ Ἰουδαίῳ οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἐνὶ δούλῳ οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἐνὶ ἄρσεν καὶ θήλυ» πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἓστι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» διεκήρυξεν ὁ Ἄπ. Παῦλος (Γαλάτ. 3, 28). Τὸ ἄριστον ἀποκτᾷ νέαν συνείδησιν

ἣτις παύει νὰ εἶναι Ἰουδαϊκὴ ἢ Ἑλληνικὴ, ἀλλὰ Χριστιανικὴ. Ἡ τεραστία κοινωνικὴ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο φύλων ἀφαιρεται καὶ ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου προσλαμβάνει νέαν περιεχόμενον. Ὁ σύζυγος καὶ πατὴρ δὲν εἶναι πλέον ὁ ἰδιοκτήτης καὶ ἀπόλυτος κύριος τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων τὰ ὁποῖα ἔθεωροῦντο ὡς πράγματα (res), ἔχον ἐπ' αὐτῶν δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου. Ἡ θέσις τῆς γυναικὸς ἐξυψύται καὶ ἐξισοῦται αὐτῇ πρὸς τὸν ἄνδρα. Καὶ ἐπιβάλλει μὲν ὁ Παῦλος «ἕνα ἢ γυνὴ φοβεῖται (δηλ. σέβεται) τὸν ἄνδρα» (Ἐφεσ. 5, 33) διότι οὕτως πρέπει νὰ εἶναι «κεφαλὴ» τῆς γυναικὸς λόγῳ τῆς φυσιολογικῆς αὐτοῦ ὑπεροχῆς, ἀλλὰ συγχρόνως ἐπιλέγει διὰ «ἀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα» (Ἐφεσ. 5, 38). Οὕτως, κατὰ τὴν Χριστιανικὴν ἀντίληψιν, συζυγικὴ ἀρμονία ὑφίσταται ἐφ' ὅσον ὑπάρχει καὶ ἐμοιβαία ἀγάπη. Ἐκλειπούσης ταύτης, σὴδεῖς ἀσεικὸς κώδικε, εἴτε λαμβάνων ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν νομοθεσίαν τὴν φυσιολογικὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀνδρός, εἴτε ἐμπνεόμενος ὑπὸ «φρονηστικῶν» τάσεων, εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιφέρει συζυγικὴν εὐτυχίαν καὶ ἀρμονίαν. Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς καταφυγῆς τῶν συζύγων εἰς τὸν ἀσεικὸν κώδικα, εἶναι τὸ διαζύγιον καὶ οὐχὶ ἡ ἐπαναφορὰ τῆς ἀρμονικῆς συμβίωσης.

Καρπὸς ἐπίσης τῆς περὶ ἰσότητος διδασκαλίας ἦτο καὶ ἡ κατάργησις τοῦ θεσμοῦ τῆς δουλείας. Καὶ δὲν κατηργήθη μὲν ἡ δουλεία ἀπὸ τῶν πρώτων χριστιανικῶν εἰσῶνων, διότι πλείστα συμφέροντα εἰκονομικὰ συνεδέοντο μετὰ τοῦ θεσμοῦ τούτου ὅστις ἔθεωρετο ὅλως φυσικώτατος, καὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἐπέζητησε τὴν τοιαύτην κατάργησιν διὰ τῆς βίας, ἀλλ' οἱ περὶ τῶν δούλων νόμοι κατέστησαν ἀνθρωπινώτεροι μέχρι τῆς πλήρους καταργήσεως των διὰ τῆς τελικῆς ἐπικρατήσεως τῆς Χριστιανικῆς ἰδεολογίας.

Βεβαίως εἶναι ἀδύνατος εἰς τὰ ὄρια ἐνὸς ἀρθροῦ, ἀλλὰ καὶ περιττὴ ἢ λεπτομερὴς ἀναφορὰ εἰς τὰ καθέκαστα κοινωνικὰ στοιχεῖα τὰ μεταπλασθέντα διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀρκεῖον τοῦτο μόνον νὰ εἴπωμεν ὅτι Χριστιανισμὸς ἐφ' ὅσον διὰ τῆς διδασκαλίας του ἐπιφέρει ἐσωτερικὴν μεταβολὴν τῶν ἀτόμων, ἢ μεταβολὴ αὐτῆς συνεπάγεται πάσης ἀνεξαιρέτως τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς. Ὑπῆρξεν ἐπομένως γενικὴ ἢ Χριστιανικὴ ἐπίδρασις, περιλαμβάνουσα ὅλας τὰς κοινωνικὰς ἐκφάνσεις.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἐπιτεθέντων γεν. αἶται τὸ ἐρώτημα : Ἡ διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπελθοῦσα κοινωνικὴ μεταβολή, προσλαμβάνει ὀρισμένην ἑξωτερικὴν μορφήν ; Ὁ Ἰ. Χριστὸς δηλοῖται ἕγενετο ἔστω καὶ οὐχὶ σκοπίμως ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς διδασκαλίας του εἰσηγητῆς συγκεκριμένου καθεστώτος, ἀσεικῶν, σοσιαλιστικῶν ἢ κομμουνιστικῶν ταιούτου ;

Εἶναι ἀληθὴς ὅτι ἐν τῇ κοινωνιολογίᾳ ὁ διαχωρισμὸς μορφῆς καὶ περιεχομένου καθεστώτος τινος δὲν δύναται νὰ εἶναι πλήρης, διότι τὸ περιεχόμενον δίδει ἐν πολλοῖς καὶ τὴν συγγενὴ πρὸς αὐτὸ μορφήν ὃ δὲ Χριστιανισμὸς ἐπηρέασεν τὸ περιεχόμενον, ἐπήρασεν ἐν μέρει καὶ τὴν μορφήν. Πάντως ὅμως ὁ ἑξωτερικὸς τύπος τῶν κοινωνικῶν καθεστώτων προσδιορίζεται

(1) Γ. Α. Πετρόπουλου. Εἰσηγήσεις τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου. Ἀθήναι 1936.

ΠΟΙΑ Η ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

Τοῦ Ἐπιτρόπου παρὰ τῆ Ἱ. Σ. κ. Δ. ΠΕΤΡΑΚΑΚΟΥ

Ἀτενίζοντες καὶ τὰ μέγιστα ἐνδιαφερόμενοι παρὰ τῆς μελλοντικῆς ἐξελίξεως τῆς θέσεως τοῦ Οἰκου-
μενικοῦ Πατριαρχείου σκόπιμον θεωροῦμεν νὰ ἐρευνήσωμεν τίνι τρόπῳ καὶ λόγῳ περιορίσθῃ ἢ ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους μακροῦν πολιτικῆ καὶ πνευματικῆ ἡγεσίας τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τῶν ἐπισήμων κειμένων τῆς συνθήκης τῆς Λαζάνης (Βλ. Documents diplomatiques - Conférence de Lauzanne - tome premier 21 Novembre 1922 1 Février 1923)

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν (σ. 263—271) ἀντικρούσας τὴν πολεμικὴν τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως ὠμίλησεν πρῶτος ὁ Λόρδος Κῶρζον :

Ἡ Τουρκικὴ ἀντιπροσωπεύει ἀνεκίνητος τὸ ζήτημα τῶν Πατριαρχείων τῆς Κων)πόλεως καὶ προσπαθῆσεν νὰ θέσῃ ὡς ὄρον τῆς διατηρήσεως τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων εἰς τὴν Κων)πολιν τὴν κατήργησιν τοῦ θεσμοῦ τούτου. Εἶναι τὸ ἐμπό-

διον τὸ ὅμοιον ὀλίγον ἔλειπεν νὰ προσενηθήσθαι ἀποτυχίαν τῶν ἀναληφθεισῶν διαπραγματεύσεων καὶ ἦτο ἡ αἰτία διὰ τὴν ὁποίαν ὁ κ. Μοντάνια ἐν ὀνόματι τῆς ὑποεπιτροπῆς, παρακαλεῖ τὸν Λόρδον Κῶρζον ὅπως κανονίσῃ.

Τὸ Ἑλλην. Πατριαρχεῖον Κων)πόλεως ἐδραεῖται ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας εἰς αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν. Ὁ Ἰσμεὶ πεισθῆς ἐπέμενε εἰς τὴν διάταξιν ὅτι ὁ Μωάμεθ ὁ Κατακτητῆς ὑπέθεε ὁ πρῶτος ὁ ὁποῖος ἔδωκε εἰς τὸν Πατριάρχην προνόμιόν τινα. Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὰ προνόμια ταῦτα ἐτηρήθησαν καὶ ηὐξήθησαν ἀπὸ τοὺς μετέπειτα Σουλτάνους. Ἐκτὸς τούτου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διε ὁ Πατριάρχης ἦτο Ἀρχηγὸς τῆς Ἑλλην. Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐθεωρεῖτο ἐνὸς λειτουργοῦ ἔξαρχος ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν ἢ ὁποῖα ἐνέκρινε τὸν διορισμὸν του.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀμερικανικῆς ἀντιπροσωπείας ἐξεφρίσθη ἤδη εὐνοϊκῶς ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῶν Πατριαρχείων εἰς τὴν Κων)πολιν, καὶ ἐφανέρωσεν παντελοτρόπως πόσον ἡ Ἀμερικὴ, παρὰ τὴν ἀτομάκρυνσίν τῆς, δίδει σημασίαν εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν. Ἀπ' οὗτου εὐρίσκειται εἰς τὴν Λαζάνην ὁ Λόρδος Κῶρζον, τὸ γραφτεῖον του πλημυρεῖ καθημερινῶς ἀπὸ ἐπιστολὰς καὶ τηλεγραφήματα τὰ ὁποῖα τοῦ ἐσιτάλησαν ἀπὸ ὄλας τὰς γωνίας τοῦ κόσμου.

Ἡ Τουρκικὴ ἀντιπροσωπεύει ἰσχυρίσθη ἐνώπιον τῆς ὑποεπιτροπῆς ὅτι ὁ Πατριάρχης ἐχρησιμοποίηθη τελευταίως διὰ πολιτικοῦ σκοποῦς, ὅς ἐπίσης ὅτι ὁ Πατριάρχης ἔγινε τὸ κέντρον μιᾶς πολιτικῆς κινήσεως. Ἐὰν αὐταὶ αἱ πληροφορίαι εἶναι ἀκριβεῖς δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἀνεμφιβόλως ὡς παρῆγονται μιᾶν ἐπαρκῆ αἰτίαν διὰ νὰ τροποποιήσῃται, ἔλαττώσῃ ὡς ἐπίσης καὶ ἀφαιρέσῃ τὰ πολιτικὰ προνόμια τοῦ Πατριάρχου. Μία το αὐτῆ πρότασις θὰ ἐλαμβάνετο ἐὰν ἀπεδεικνύετο ὅτι κατεχράσθη τῶν δικαιωμάτων του, ἢ διὰ αὐτὰ ἀποτελοῦν ἓνα κίνδυνον διὰ τὸ Τουρκικὸν ἔθνος.

Ὅτι δὴ τότε ὅμως καὶ ἂν εἶναι, δὲν εἶναι δικαιολογία διὰ νὰ ἀφαιρέσῃ τὰ πνευματικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ προνόμια τοῦ Πατριάρχου, δὲν ὑπάρχει αἰτία διὰ νὰ μὴ ἐξακολουθήσῃ νὰ τὰ ἐξασκῇ χάριν κάθε εἴδους πολιτικῆς ἢ διοικητικῆς ἐξουσίας. Ἐὰν ἀντιθέτως αὐτὰ τὰ προνόμια ὡφελον νὰ ἐξαφανισθοῦν καὶ ἡ ἔδρα τῶν Πατριαρχείων ὡφειλε νὰ ἀπομακρυνθῇ ἐκ Κων)πόλεως, ἢ συνείδησις τῆς πεπολιτισμένης ὑψηλοῦ θὰ ἐτραυματίετο.

καὶ ὑπὸ παραγόντων διακεκριμένων τοῦ περιεχομένου, οἰκονομικῶν, πολιτικῶν καὶ ἄλλων ἐντελῶς ἀδιαφόρων διὰ τὸν Χριστιανισμόν. Ἀπὸ Χριστιανικῆς ἀπόψεως δὲν ἐνδιαφέρει ἡ «φορμαλιστικὴ» ἐπιπέτεια τῶν κοινωνικῶν καθεστώτων, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον τούτων. Ἐπομένως οὔτε ἀστικοῦ καθεστώτος, οὔτε σοσιαλιστικοῦ ἢ κομμουνιστικοῦ τοιοῦτου, στηριζομένων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπὶ οἰκονομικῶν ἐλατηρίων, ἐγένετο εἰσηγητῆς ὁ Χριστός. Ὁ εὐαγγελικὸς σπῆρος δύναιται νὰ ριζοβολήσῃ καὶ ἐπὶ ἄστικοῦ καὶ ἐπὶ σοσιαλιστικοῦ ἔδαφους, ἀφοῦ ἐννοεῖται λιπανθῶσιν ἀμφοτέρω διὰ τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας, καὶ ἀπὸ μὲν τὸ πρῶτον ἀποβληθῇ ὁ καπιταλιστικὸς χαρακτήρ καὶ παύσῃ ἡ καταδυνάστευσις τῶν πτωχῶν ὑπὸ τῶν πλουσίων, τῶν ἐργατῶν ὑπὸ τῶν ἐργοδοτῶν, ἀπὸ δὲ τὸ δεύτερον ἀποβληθῇ ὁ χαρακτήρ τῆς βίαις διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν του καὶ παύσει νὰ στηρίζεται μονομερῶς ἐπὶ ὕλικῶν μόνον παραγόντων.

Διὰ τὸ περιεχόμενον πρὸ παντός, καὶ οὐχὶ διὰ τὴν μορφήν ἃς εὐχηθῶμεν ὅτι θὰ εἰδ.αφερθῶσι καὶ οἱ ἡγέται τῆς ἀνθρωπότητος ὅταν ἡ σημερινὴ θύελλα τοῦ πολέμου παρέλθῃ. Πόσον αἱ ἀποφάσεις των θὰ εἶναι δίκαιαι καὶ ἡ εἰρήνη ὄντως εἰρήνη, ἂν εἰς τὸ μέσον τῆς τραπέζης τῆς συνδιασκέψεως διὰ τὰς τύχας τῶν λαῶν θέσῃ ἔχει καὶ ἡ βίβλος διὰ νὰ τοῖς ὑπενθυμίξῃ ὅτι «ὁ πᾶς νόμος ἐν ἐνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ—ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν—εἰ δὲ ἀλλήλους ἠάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπὸ ἀλλήλων ἀναλωθῆτε» (Γαλάτ. 5,15).

Ἱερολ. ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΚΥΚΚΩΤΗΣ

Ὁ Λ. Κωρζον, κρίνει πῶς ἡ πρότασις τὴν ὁποίαν θὰ κάμῃ εἶναι ἡ καλύτερα λύσις τοῦ ζητήματος. Ἐν ὀνόματι τῶν Συμμάχων ἀντιπροσωπειῶν αἱ ὁποῖοι εἶναι ὁμόφωνοι πρὸς τοῦτο, «διαδηλώσιν ὅτι οἱ Σύμμαχοι ἀναγνωρίζουν ὅτι ὁ θεσμὸς τῶν Πατριαρχείων θὰ ἔπρεπε εἰς τὸ μέλλον νὰ ἀπολέσῃ τὸν πολιτικὸν ἢ διοικητικὸν χαρακτήρα, καὶ ἂν ἐξακολουθήσῃ νὰ μένῃ εἰς Κων)πολιν, θὰ ὠφείλε νὰ γίνῃ θεσμὸς καθαρῶς θρησκευτικὸς».

Αὕτῃ ἦτο ἡ πρότασις τὴν ὁποίαν ὑποβάλλει εἰς τὴν Τουρκικὴν ἀντιπροσωπείαν καὶ τὴν Ἐπιτροπὴν.

Συνεχίζει ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ρουμανίας M. Diamandy : «Κατὰ τὴν ἐκφώνησιν ἑνὸς λόγου εἰς μίαν συγκέντρωσιν ὁ Ἰσμέι μίπεν ὅτι ἡ θρησκευτικὴ ἀντιπροσωπεία τοῦ Τουρκικοῦ λαοῦ ἐπεβεβαίωθη διὰ μέσων τῶν αἰώνων καὶ ὅτι ἦτο πατροπαράδοτος ἐν Τουρκίᾳ Ἡ νέα ἀντίληψις τῶν Ἐθνῶν ἀπαιτεῖ τὴν ἴδιαν εὐρύτητα πνεύματος. Ἡ Ρουμανικὴ ἀντιπροσωπεία φρονεῖ ὅτι τὴν παραμονὴν τῆς ἀναλήψεως φιλικῶν σχέσεων μετὰ χριστιανικοῦ Ἐθνους θὰ ἦτο ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας, μεγάλη, ἰσλαμικῆς δυνάμεως, μία φαιτεινὴ πολιτικὴ πράξις, τὸ νὰ μὴ ἔλθῃ εἰς προστριβὰς, μὲ τὰ θρησκευτικὰ αἰσθήματα, προσβάλλουσα ἑκατονταετῆς παλαιούς θεσμούς. Αἱ προσβολαὶ οὗτοι κατὰ τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως ἀφίνουσι συχνὰ εἰς τοὺς λαοὺς ἕλη ἀίνα δυσκόλως δύναται νὰ ἐξαλειφθοῦν».

Εἶτα ὁ τῆς Γιουγκοσλαβίας Radith; «Θι ἐπεθύμουν ὅπως διευρύνω τὴν ἰδέαν τοῦ Auguste Comte ὅτι ἡ ἀνθρωπότης ἀποτελεῖται περισσότερον ἀπὸ νεκρῶς παρὰ ἀπὸ ζῶντας, καὶ νὰ τὴν ἐφαρμόσω εἰς θεσμοὺς σεβαστοὺς διὰ τὸ γῆρας των, καὶ ἀπὸ προσφερθείσας ὑπηρεσίας, ἃς συνεισέφερον εἰς τὴν εὐεταίαν ἕκτασιν διὰ τὴν σύστασιν τῆς σημερινῆς ἀνθρωπότητος. Τοιοῦτον ἦτο τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κων)πόλεως, τοῦ ὁποῦ ἡ ἐνέργεια, ἡ ἡ ἀποστολή, εἰς τὴν ἠθικὴν ἀμύρωσιν ἑνὸς μέρους τῆς ἀνθρωπότητος ἦτο πάντοτε λίαν σημαντικὴ. Κατὰ τὴν διάρκειαν αἰώνων καὶ αἰώνων αἱ γενεαὶ ἀπετάθησαν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ζητοῦσαι βοήθειαν καὶ συνδρομήν, παρηγορίαν, κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς δοκιμασίας, ὁδηγίας τῆς ὑψηλῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς διὰ τὴν καθημερινὴν ζωὴν. Ἡ ἐξαφάνισις θὰ ἐδημιούργει ἐν τόσον μέγα χάσμα ἠθικόν, ὅπερ θὰ πικρῶμοιάζε ἕνα μέρος τοῦ πολιτισμοῦ ἐξαφανιζόμενον μὲ αὐτό. Αἱ συνειδήσεις, χωρὶς διάκρισιν θρησκείας θὰ ἀνεστατώνοντο καὶ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐμπροσθῶν ἀπὸ τοῦ νὰ διαπιστώσων ὅτι μετὰ τῶν κρατῶν, τὸ Τουρκικὸν Ἐθνος, εὐρέθη μόνον νὰ ἀρνηθῇ τὴν διατήρησιν εἰς ἕνα σεβαστὸν χριστιανικὸν θεσμόν, χρονολογούμενον ἀπὸ πολλῶν αἰώνων, πολὺ ἀρχαιότερον ἐγκαθιδρυμένον εἰς Κων)πολιν ἀπὸ αὐτὸ τὸ Χαλιφάτον καὶ τοῦ ὁποῦ τὸ ἔργον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς ἀγαθοεργίας, ποτὲ δὲν διεκόπη, οὔτε ἐπι-

σης κατὰ τοὺς μακρινούς χρόνους τῆς θρησκευτικῆς μισαλλοδοξίας καὶ τῶν θρησκευτικῶν διωγμῶν. Αὕτη ἡ διαπίστωσις δὲν δύναται νὰ εἶναι εἰς ὄφελος τοῦ Τουρκικοῦ Ἐθνους, τὸ ὁποῖον ἰσχυρίζεται καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ λάβῃ θέσιν μετὰ τῶν ἐξελειγμένων ἔθνων, καὶ αἱ ἠθικαὶ συνέπειαι μιᾶς τοιαύτης καταστάσεως δὲν θὰ ἤθελον βραδύνη ὅπως γίνουσι αἰσθηταί.

Ὁ Riza Nour Bey ἐπέμεινε ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ ζητήματος ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον θὰ εἶχε πάντοτε μίαν πολιτικὴν ἐνέργειαν, καὶ κατέδειξε ὅτι κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον συνήργησε μετὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς παλαιᾶς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Ὁ κ. Βενιζέλος ἀπέδειξε ὅτι ἀπὸ πέντε αἰώνων, τὸ Πατριαρχεῖον συνυπάρχει μὲ τὴν Ὀθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, καὶ εἶναι ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν ἡ τελευταία ἔχει νὰ παραπονεθῇ διὰ τὰς ἐνεργείας του. Εἰς οὐδὲν ζήτημα ἐκτὸς τῆς ρηθείσης περιπτώσεως ὑπὸ τῆς τουρκικῆς ἀντιπροσωπείας, τὸ Πατριαρχεῖον δὲν παρέλειψε ἀέναντι τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, τὴν νομιμοφροσύνην ἣν ὠφείλε. Ὁ κ. Βενιζέλος ἐπικαλεῖται πρὸς ὑποστήριξιν τῆς προτάσεώς του ἕνα ἀκριβὲς παράδειγμα. Πρὸ ἑνὸς περὶπου αἰῶνος ὁ Πατριαρχὴς Γρηγόριος ἀπηγγονίσθη κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπαναστάσιν. Ὁ Ἄρχηγός τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἦτο τόσον πεπεισμένος ἀπὸ τὴν νομιμότητα ἣν ἔφερε νὰ ὀφείλῃ εἰς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν ὥστε ἔφθασε μέχρις τοῦ νὰ ἀπαγγεῖλῃ ἀφορισμὸν εἰς τοὺς Ἑλληνας Ὀθωμανοὺς ὑπηκόους οἰκίνας ἐλάβανον μέρος εἰς τὴν Ἐπαναστάσιν. Ἐὰν ἀπηγγονίσθη, ἐγένετο πρὸς χάριν τῆς τότε ἐπικρατούσης ἀντιλήψεως, διότι ἀντεπροσώπευε συμβολικῶς τὴν οἰότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνους, διὰ τὰς πράξεις τοῦ ὁποῦ ἦτο ὑπεύθυνος ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ὡς ἀρχηγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνους, ἀνεγνωρισμένου ὡς τοιοῦτου ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως. Τὰ γεγονότα αἶνα συνέβησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τελευταίου πολέμου, καὶ ἀκριβέστερον μετὰ τὴν ἀνακωχὴν τοῦ Μουδρου, διότι πρότερον ἡ Ὀθωμανικὴ κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο νὰ μεμφθῇ τὸν Πατριάρχην, δὲν ἀποδεικνύουν τὴν δολιότητά του. Πρέπει τις νὰ ὑπολογίσῃ τὴν ἀναστάσιν ἣν ἔνωσ κατακλυσιμὸς, ὡς ὁ πόλεμος ἠδύνατο νὰ δημουργήσῃ εἰς τὰς συνειδήσεις. Καὶ θὰ ἦτο ἀδίκον καὶ ἐπικίνδυνον συγχρόνως νὰ θελήσῃ τις νὰ βασισθῇ ἐπὶ τοῦ παρελθόντος διὰ νὰ κρίνῃ τὸ μέλλον».

Τελευταῖος ἔλαβε τὸν λόγον δούς τὴν ὀριστικὴν κατεῦθυνσιν εἰς τὸ ζήτημα, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος Ἐλευθέριος Βενιζέλος μεθ' ὑπερόχου ἀληθῶς δυνάμεως ἀναπτύξας τὸ θέμα.

Διὰ νὰ ἀντιτήσῃ εἰς τὰς παρατηρήσεις τῆς τουρκικῆς ἀντιπροσωπείας θὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν δήλωσιν τὴν ὁποίαν ὁ Riza Nour Bey ἀνέγνωσε τὴν 16ην Δ)βρίου εἰς τὴν ὑποεπιτροπὴν. «Ἡ Κυβερνήσις τῆς μεγάλῃς ἔθνεσσ, ἐλεύεω; συμφωνεῖ ὅπως αἱ μουσουλμανικαὶ μειονότητες αἱ διαμεινῶσαι ἐν Τουρκίᾳ ἔχουν τὰ ἴδια δικαιώματα μετὰ τῶν συναδέλφων τῶν

μεγεθυνθέντων κρατῶν ἢ τῶν νεωστὶ συσταθέντων τὴν ἐπομένην τοῦ μεγάλου πολέμου. Τὰ παραχωρηθέντα προνόμια ἀπὸ τὴν πρώην Ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν εἰς τοὺς μὴ μουσουλμάνους εὐρίσκονται νῦν φάκτο ἀναπληρωμένα ἀπὸ τὸ νέον καθεστῶς. Τὰ ἀρχαῖα προνόμια τῶν μὴ μουσουλμανικῶν κοινοτήτων ἀποτελοῦσαν τὴν συνισταμένην τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς πρώην Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἣτις ἦτο μίᾶ θεωρητικὴ μοναρχία, δηλαδή ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ χωρισμοῦ τοῦ χαλιφάτου ἀπὸ τοῦ κράτους, τῆς καταργήσεως τῆς μοναρχίας καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως ἑνὸς καθεστώτος ἀπολύτως δημοκρατικοῦ. Οἱ ὀρθόδοξοι ἀρχηγοὶ τῶν κοινοτήτων τούτων δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἀπυλαμβάνουν οὐδένος δικαίωματος ἢ προνομίου τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἔχη ἕνα καθαρὸν πνευματικὸν χαρακτῆρα. Ἡ ἀρχὴ ἣτις διέπει τὰς ὀργανικὰς διατάξεις τῶν διαφόρων κοινοτήτων ἔγκειται εἰς τὸ νὰ κάμῃ πνευματικὸν ἀρχηγὸν εἰς ἐπίσημον ἀντιπρόσωπον, παρὰ τὸ Κράτος, ἕνα ἐνδιάμεσον, διὰ τὰς κυβερνητικὰς ἀποφάσεις τὰς σχετικὰς μὲ τὰς μειονότητες. Αἱ σχέσεις τῆς Κυβερνήσεως μὲ τοὺς σχολικοὺς θεσμοὺς φιλοφροσύνης ἢ ἀγαθοεργίας, ἢ καὶ εἰς κάθε ἄλλο ἐγκόσμιον ζήτημα ἀπὸ ἐδῶ καὶ εἰς τὸ ἕξῃς γίνεται ἀπ' εὐθείας μὲ τοὺς θεσμοὺς καὶ δὲν θὰ μείνῃ πλέον εἰς τὸν κλῆρον καὶ εἰς τὸν ἀρχηγὸν του, παρὰ νὰ ἀσχολῆται μὲ ὑποθέσεις καθαρῶς θρησκευτικὰς εἰς τὰς ὁποίας ἢ κυβερνήσεις δὲν θὰ ἐπηρεάζη πλέον. Ἡ κυβερνήσις δὲν θὰ ἐπηρεάζη πλέον ἐπίσημους εἰς ἀποφάσεις αἰτινες θὰ ἔχον ληφθῆ ὑπὸ τοῦ κλήρου. Ἡ ἐλευθερία τῆς λατρείας θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὴν Τουρκίαν εἰς τοὺς ὁπαδοὺς τῶν διαφόρων θρησκειῶν, νὰ δώσουν μίαν ἐλευθέραν ἀνάπτυξιν, ὅπως καὶ εἰς τὰς ἄλλας χώρας, ὡς ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία καὶ αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι, εἰς τὰς θρησκευτικὰς τῶν ἐπιθυμίας. Τὸ νέον καθεστῶς θὰ παρέχῃ τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν θρησκείαν μίαν νέαν ἀνάπτυξιν. Ἐπιβάλλεται εἰς τὸν κλῆρον νὰ διαμένῃ εἰς καθαρῶς θρησκευτικὸν ἐνδιαίτημα. Τὸ Πατριαρχεῖον τὸ ὁποῖον ἐγένετο ὡς τώρα ἔν πολιτικὸν ὄργανον, πρέπει νὰ μεταφερθῆ ἐκτὸς τῆς Τουρκίας, δεδομένου ὅτι αἱ πράξεις του εἰς τὸ παρελθὸν θὰ τὸ ἐμποδίσουν νὰ προσαρμοσθῆ μὲ τὴν νέαν κατάστασιν ἢ ὁποία μετὰ τὴν ἐξάλειψιν τῶν πολιτικῶν προνομίων τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν ὀργανικῶν θεσμῶν, οἵτινες ἐξαρτῶνται ἀπ' αὐτὸ, θὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ τὴν αἰτίαν νὰ ὑφίσταται. Προκύπτει ἀπὸ τὰς προηγουμένας αἰτιάσεις ὅτι ἡ ἐξάλειψις τῶν ἐγκοσμίων προνομίων τοῦ κλήρου καὶ ἡ μετὰ τὴν ἐξάλειψιν τῶν Πατριαρχείων ἐκτὸς τῶν Τουρκικῶν συνόρων εἶναι μίᾶ ἀναπόδραστος ἀνάγκη διὰ τὴν Τουρκίαν. Ὁ κ. Βενιζέλος ἐπικολοῦται αὐτὴν τὴν δῆλωσιν διὰ νὰ ἐρωτήσῃ ἂν ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἀποδέχεται τὴν διατήρησιν τοῦ Πατριαρχείου, ἀλλὰ τοιοῦτοτρόπως ὡς ὁ Λόρδος Κῶρζον τὴν ἐπρότεινε, τοῦ Πατριαρχείου μὴ ἐξασκοῦντος πλέον παρὰ τὰς πνευματικὰς ἢ ἐκκλησιαστικὰς δικαιοδοσίας. Χωρὶς καμμιὰν ἀμφιβολίαν μετὰ τοιαύτη τροποποίησις τῆς θέσεως τοῦ Πατριάρχου εἶναι δυνατὴ ἐπὶ

Τὸ «Ἐκκλησιαστικὸν Βῆμα» δηλοῖ ὅτι ἕνεκα τῶν ὀικονομικῶν δυσχερειῶν ἅς οἱ ἐνοριακοὶ ναοὶ διέρχονται δὲν δέχεται παρ' αὐτῶν συνδρομὰς.

τῆς βάσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαίων.

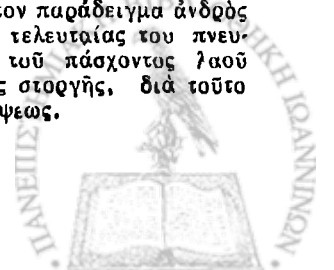
Ἴσα δὲ μὴ ὑπάρχῃ παρεξήγησις εἶναι ἀναγκαῖον νὰ δηλωθῆ ὅτι ὁ γάμος θεωρεῖται ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ὡς ἕν μυστήριον καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν ὁ γάμος καὶ ἡ διάλυσις του πρέπει νὰ θεωροῦνται ὡς ὑπαγόμενα ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀρχάς. Τοῦτου τοῦ ζητήματος εὐθεμένου, δύναται νὰ ἀποστρεφῆσιν τὸ Πατριαρχεῖον καὶ τοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἀπὸ κάθε ἄλλης δικαιοδοσίας. Ἐνεργούσα τοιοῦτοτρόπως ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις δὲν θὰ ἔχη παρὰ νὰ ἀναλάβῃ ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον τὰς δικαιοδοσίας τὰς ὁποίας ἄλλοτε τοῦ παρεχώρησεν, διότι τὰ δικαιώματα καὶ τὰ προνόμια διὰ τὰ ὁποία παρκαπονεῖται ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις εἶναι ἴδια, ἅτινα εἰς τὸ παρελθὸν ἐθεώρησε ἐπίκαιρον νὰ τὰ παραχωρήσῃ. Εἶναι ἡ ἴδια ἣτις ἠθέλησε νὰ θεωρῆ τὸν Πατριάρχην ὡς πολιτικὸν ἀρχηγὸν τοῦ «Ἑλληνικοῦ Ἔθνους» ἵνα δυνηθῆ διὰ τῆς μεσολαβήσεώς του νὰ ἐξασκήσῃ τὴν ἐπιτροπὴν τῆς εἰς τὸ Ἔθνος. Αἱ περιστάσεις καὶ αἱ ἀντελήψεις ἡλλαξάν. Ἡ Τουρκία ἐλευθερεῖ τὴν κατάργησιν κάθε θεοκρατίας. Ἄλλ' ἂν δὲν ἦτο τοιοῦτοτρόπως ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ ἐδέχετο, ὅπως τὸ Πατριαρχεῖον ἀπεστρεφεῖτο ἀπὸ ὅλας τὰς δικαιοδοσίας παρὰ ἀπὸ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἢ πνευματικὰ του δικαιώματα. Δὲν ἐξαρτᾶται πράγματι παρὰ ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν τοῦ νὰ μὴ θεωρῆ πλέον τὸν Πατριάρχην ὡς ἀρχηγὸν τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους, νὰ καταργήσῃ κατὰ τὴν νομοθεσίαν ὅσα πολιτικὰ δικαιώματα τοῦ ἔχει παραχωρήσει, νὰ ἀφαιρέσῃ π. χ. τὰς διατάξεις αἰτινες τοῦ παραχωροῦν τὸ δικαίωμα νὰ ἐπαγορευθῆ διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἐκλογικῶν καταλόγων.

Δ. ΠΕΤΡΑΚΑΚΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΠΕΝΘΗ

Ο ΠΑΤΡΩΝ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

Ἀπεδήμησεν εἰς Κύριον εἰς βαθύτατον γῆρας ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πατρῶν Ἀντώνιος καὶ ἐκηδέυθη τὴν παρελθούσαν ἑβδομάδα εἰς Πάτρας. Ὁ μεταστάς ὑπῆρξεν εἰς ἕκ τῶν Ἱεροσχωῶν ἐκείνων οἵτινες παρέμειναν καθ' ὅλην τὴν πολεμικὴν περίοδον ἐν μέσῳ τοῦ χειμαζομένου ποιμνίου του δίδων οὕτως ὑψιστον παράδειγμα ἀνδρὸς ἀποφασίσαντος νὰ ἀναλώσῃ καὶ τὰς τελευταίας του πνευματικὰς δυνάμεις πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ πάσχοντος λαοῦ τὴν ὁποῖον ἐποίησαν μετὰ πατρικῆς στοργῆς, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐπροπέμφθη μετὰ μεγάλης θλίψεως.

ΟΙ ΝΕΩΤΕΡΟΙ ΥΜΝΩΔΟΙ ΜΑΣ

Ο ΥΜΝΩΔΟΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

Τοῦ κ. Σ. ΚΑΨΑΣΚΗ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

B'.

Σύστημα νέον καὶ πρωτότυπον ὅπως θέλουν νὰ παρουσιάσουν πολλοὶ τὴν μουσικὴν τοῦ Σακελλαρίδη, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἰδίου, δὲν ἰφίσταται. Οὐδεμίαν μουσικὴν γραμμὴν τῆς παραδόσεως μετέβαλλεν καὶ οὐδὲν μέλος ἤλλαξεν, ἀλλ' ἀτλοποίησεν τὰς δυσκόλους γραμμὰς, ἀπῆλλαξε κατὰ τὸ δυνατόν τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλ. Μουσικὴν ἀπὸ στοιχεῖα Τουρκικὰ καὶ Ἀραβοπερσικὰ καὶ ἐνηρμόνησεν αὐτήν, μεταχειρισθεὶς οὐχὶ τὴν εὐρωπαϊκὴν τρίφωνον ἁρμονίαν, ἀλλὰ τὴν τρίφωνον φυσικὴν τοιαύτην τὴν ὁποίαν μεταχειρίζετο καὶ ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ τῆς ἀκμῆς ὅπως ἀπὸ πολλὰς μαρτυρίας φαίνεται, ἀλλὰ καὶ διότι γενικὰ ἡ τρίφωνος ἁρμονία ἁρμόζει καλλίτερα εἰς τὰ ἐκκλ. Βυζαντινὰ μέλη, ἐπειδὴ δὲν σκεπάζει τὴν κυρίαν μελωδικὴν γραμμὴν, ἀλλὰ τοῦναντίον τὴν καλωπίζει καὶ τὴν δυναμώνει.

Μέσα βέβαια εἰς τὸ χάος τοῦ ἀμανδιστοῦ, πίπτων ὡσεὶ κερανοῦς, ὁ ἀέμνητος Σακελλαρίδης, ἐθεωρήθη ὡς κενὰ δαιμόνια εἰσάγων. Καὶ εὐρέθησαν ἀνθρώποι οὕτως κατηγόρησαν τὸν Ἰ. Σακελλαρίδην καὶ τὴν μουσικὴν του, ἕως οὗ τὸν ἀνθρώπον ἐγνώρισαν, οὔτε τὰ βιβλία του ἐκτέλειον, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἀπλῶς τὰ ἤνοιξαν, τυφλοὶ ὄντες ἐκ προκαταλήψεως ἢ καὶ ἐξ ἀνικανότητος, ὡς εἶπὶ τὸ πλείστον, νὰ τὰ ἐνόησουν, τὰ ἐθεώρησαν ἀχρηστὰ καὶ ὅπως μοῦ εἶπε κάποιε, μέγας καθηγητῆ, ἢ μᾶλλον καθηγητῆς τῶν καθηγητῶν, ὅπως θέλει νὰ ὀνομάζεται, τὰ ἔργα τοῦ Σακελλαρίδη δὲν εἶναι διὰ τὸν κλάθον τῶν ἀχρηστῶν, ἀλλὰ καὶ εὐθεὶν διὰ τὰ σκουπίδια. Δυστυχῶς εἰς τὴν πλάνην αὐτὴν ὑπέπεσαν καὶ ἀρχιερεῖς τῆς ἐκκλησίας μας, κατερχόμενοι εἰς τὸ ἐπίπεδον νὰ ἐξυβρίζουν δημοσίᾳ τὴν μουσικὴν τοῦ Σακελλαρίδη καὶ νὰ ἀπεικονίσουν αὐτὴν ὡς ἀπορροιαστικὴν καὶ νὰ ἀπεικονίσουν ἀκόμη τοὺς ψάλλοντας αὐτήν, ἕως καλλίτερον θὰ ἦ· οὐδὲν ἠρώτων τὸν ἑαυτῶν, δύναται εἰς τὰς ἐκφωνήσεις των νὰ εἶναι σύμφωνοι μὲ τὸν τόνον τοῦ ἱεροψάλτου ;

Ἱεροψάλται μα; εἰσὶς οἱ ὅποιοι ὅταν πλάϊ τους ἀκούσιν Ζαν φωνὴν, χάνουν τὴν ἴην, φωνάζουν, δημαγωγοῦν, ἀπειλοῦν, ἐὰν ἔχουν προστάτας, ἐναντίον τοῦ καταστροφῆς τῆς μουσικῆς (ἀμαθειας) των Σακελλαρίδη Μὰ παρ' ὅλ' αὐτὰ ἡ μουσικὴ τοῦ Σακελλαρίδη ἐπέλευσε καὶ ἐπεβλήθη, διότι εἶναι σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς τοῦ Ἑλληνοῦ, εἶναι ὁ εὐθεὶς ἱρόμος ὁ ἑπαναφέρων ἡμᾶς εἰς τὸ μεγαλεῖον τῶν προγόνων μας, εἶναι ἡ μουσικὴ τοῦ μέλλοντος.

Πρόπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἔλληρ, μὴ προκατελήμμενος ὅμως, ὁ ὅποιος ἀκούσιν τὴν μουσικὴν τοῦ Σακελλαρίδη ἐπιτελουμένην ὅπως αὐτὸς ἐδίδαξεν, δὲν γίνεται ὀπαδὸς καὶ θιασώτης αὐτῆς.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος κ. κ. Ἱερεμὴν γράφων ἐν τῷ Ἰ. Συνδέσμῳ τῆς 3/3)1939 περὶ Σακελλαρίδη λέγει «Δὲν εἶναι δυνατόν ὑμνωδὸς ὅστις, ὡς ἐκτελεστής μὲν μεγάλως συνέβαλεν, ὡς μουσικὸς δέ, ἀλλὰ καὶ ὡς φιλόλογος ἦτο ἀνωτέρας μορφώσεως, νὰ μὴ εἶχεν ἀδάμαντας» καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀπινυῶν εἰς κατήγορον τῆς μουσικῆς τοῦ Σακελλαρίδη, ὁ ὁποῖος ὅμως παραδέχεται ἀπολύτως τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνδρός, ἐρωτᾷ εἶναι δυνατόν εἶναι τοιοῦτος μουσικὸς εἰς τὸ ἁρμονικόν του σύστημα νὰ εἶναι ἀνευ ἀξίας, νὰ ἀποτύχη δὲ τελείως εἰς τὴν μελωδικὴν ἀποκατάστασιν καὶ εἰς τὴν ἀπλοποίησιν τῆς Βυζ. Μουσικῆς;»

Ὁ Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου κ. κ. Π. Μπρατσιωτῆς δμιλῶν περὶ Σακελλαρίδη, εἶπε σὺν τοῖς ἄλλοις : «ποῖαν ἀπήχησιν εὔρον αἱ μεταφράσεις αὐταὶ ἐν τοῖς ἐπισήμοις ἐκκλ. ἡμῶν κύκλοις, ἀποδεικνύει ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐν ἔτει 1901 ἔγκρισις τοῦ κυριωτάτου μουσικοῦ του ἔργου, τῆς λεγομένης «Ἱερᾶς Ὑμνωδίας», ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ πρὸς αὐτὸν ἀμέριστος θουμασμός πάντων τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Π καὶ Ν. Ἑλλάδος, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγεται καὶ ὁ γνωστός διὰ τὴν ἀτενῆ του προσήλωσις εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις γεραρὸς Μητροπολίτης Κοσσανδρείας κ. Εἰρηναῖος.»

Τὸ ἄριστον ἐκπαιδευτικὸν «Ἑρμῆς» (10/5)1933) γράφει «ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωσίᾳ ὁ Σακελλαρίδης ἀποτελεῖ σήμερον τὴν ἰσχυροτέραν συγκεντρωτικὴν φυσιογνωμίαν, εἰσαγαγὼν ὁ θεῖος οὗτος ὑμνωδὸς εἰς τὴν μουσικὴν, τὸν γουγὸν ρυθμὸν, ἐπέτυχε νὰ μᾶς ἀνασύρῃ ἀπὸ τὸ τέλμα τῆς ἀνατολικῆς ψυχικῆς δυσκινήσεως καὶ νοσηρότητος» καὶ ἀλλαγῶν γράφει «Ἡ μουσικὴ τοῦ Σακελλαρίδη ἀποτελεῖ τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον ὁ θεῖος διδάσκαλος ἀνέπνευσε καὶ ἐξῆσεν, ὅσον ὀλίγοι τῶν ἑλλήνων.»

Ὁ Σακελλαρίδης ἱεροψάλτης, διδάσκαλος, καλλιτέχνης.

Ὁ Ἰ. Σακελλαρίδης ἐτίμησεν τὸ ὄνομα τοῦ ἑλληνοῦ ἱεροψάλτου ὅσον οὐδεὶς καὶ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἐδίδαξε τὴν θεῖαν τέχνην καὶ συνεκίνησε πλῆθος φιλομουσῶν χριστιανῶν. Ἀπὸ τῶν περὶ τὸν ἱερόν οἱ φιλόμουσοι διὰ νὰ συμπροσευχθῶν καὶ νὰ συμπάλλων νηρωῶς μὲ τὸν Σακελλαρίδην.

«Ἡ φωνὴ τοῦ Σακελλαρίδη, γράφει τὸ περιοδικὸν «Ἑρμῆς», εἶναι θεῖον δῶρον καὶ ἀποτελεῖ φαῖνόμενον ὅτι ἐπιφανίζεται μετὰ μακρὰς περιόδους βίου ἐπιπολιτιστικοῦ ἐνός λαοῦ. Ὁ πλοῦσιος κυματισμός τῆς δημιουργεῖς θεῖον μεγαλεῖον, ἐντός τοῦ ὁποῖου ὁ ἀνθρώπος ἡ ὑφίσταται τὴν χριστιανικὴν συντριβὴν τῆς καρδίας του ἡ ἀφομοιοῦται, ἐὰν τὸ κατορθώῃ.»

Εἰς ἐπαλήθευσιν τῶν ὑπὸ τοῦ ἀρίστου τούτου ἐκ-

παιδευτικοῦ περιοδικοῦ γραφομένων, παραθέτω ἀντίγραφον ἐπιστολῆς σταλείσης εἰς τὸν ἀείμνηστον, καθ' ἣν στιγμὴν αὐτὸς ἔψαλλεν τὸ δοξαστικὸν «Τῶν Ἁγίων Πατέρων». «Θεῖε ἄνθρωπε. Ἀπὸ τὴν ἀπύθμενον ἄβυσσον, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐρρίφθη εἰς ἀτυχῆς, εὐρέθητε σεις καὶ μόνον σεῖς, ὁ ἀπαράμιλλος τοῦ ὠραίου ἱεροφάντης, ὁ βαθὺς τῶν καρδιῶν γνώστης, νὰ μ' ἀνασύρετε ἐκείθεν, ἔστω καὶ καθημαγμένον. Δέξασθε τὰ εὐγνώμονα δάκρυα ἐνὸς ἀπεβλήτου θύματος τῆς ἀνθρωπίνης κακίας»

Ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γ. Σωτηρίου, ὁμιλῶν περὶ Σακελλαρίδη λέγει: «Ἡ ἀνάμνησις τοῦ εἶναι καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ παραμένῃ εἰς ὄλους ὅσοι διετέλεσαν μαθηταὶ του, προσφιλεῖς καὶ ζωντοί. Κατὰ τὰ μαθητικά ἔτη τὰ πλήρη ἰνεξιτήλων ἐντυπώσεων, ὁ Σακελλαρίδης ἦτο δι' ἡμᾶς ὁ ἔμπνευσμένος ἐρμηνευτὴς τῆς θείας μελωδίας. Τὸ μάθημα τῆς ἐκκλ. Μουσικῆς μᾶς ἐξύψωνε, μᾶς συνεκλόνηζε βαθύτατα καὶ μᾶς ἐγέμιζε μὲ θρησκευτικὰ συναισθήματα. Διδάσκαλος τῆς ἐκκλ. Μουσικῆς προικισμένος μὲ ὑπέροχον φωνήν, μὲ ἱκανὴν μόρφωσιν καὶ μὲ ποιητικὴν ψυχὴν, ὁ Σακελλαρίδης καθίστα ἡμᾶς ἱκανοὺς νὰ συλλάβωμεν τὸ βαθύτερον νόημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μᾶς μουσικῆς».

Ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. κ. Π. Μπρατσιώτης ὁμιλῶν πάλιν περὶ Σακελλαρίδη εἶπε «ὡς ἀοιδὸς ὑπῆρξεν ἀνυπέροβλος καὶ ἀμίμητος ἐκτελεστῆς καὶ ἐρμηνευτῆς τῶν πατρῶν μελωδιῶν μὲ τὴν ὑπέροχον του φωνὴν καὶ μὲ τὴν ὑποδειγματικὴν του ἀπαγγελίαν, κρατῶν ἐπὶ 65 ἔτη ὑψηλὰ τὴν σημαίαν τῆς Β.Μ. ζῶντων τὰ ψαλλόμενα, κατακυλῶν τὰ ὄσα καὶ μεταρσιῶν τὰς ψυχὰς τοῦ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του, πάντιστε πιστοῦ εἰς αὐτὸν πυκνοτάτου ἀεροατηρίου». Καὶ πράγματι ἀκούσαν κανεὶς τὸν Σακελλαρίδην δὲν ἠδύνατο νὰ ἐσχωρίσῃ ἀν' αὐοῦ ἀνθρωπίνην φωνὴν ἢ γλυκύφωνον καὶ μελίρροτον ἀηδόνι. Μύστης τῆς ἑλληνικῆς Μουσικῆς ἦτο συγχρόνως καὶ ὁ δυνατὸς ἐρμηνευτὴς τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, διδάσκει εἰς ἡμᾶς τὴν μεγάλην καλλιτεχνικὴν ἀλήθειαν: «ὄχι τὸ τί λέμε, ἀλλὰ πῶς τὸ λέμε.» Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς ἦτο τὸ μυστικὸν τοῦ Σακελλαρίδη. Κατ' ὅρθωσιν μὲ τὸ στόμα του νὰ ἐξιδανικεύῃ καὶ τὰ ἀπλούστερα καὶ γνωστότερα μελωδήματα, δι' αὐτὸ καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν του ἐνῶ τὸ μάθημα τῆς ὠδικῆς ἐδιδάσκετο εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τὰ τρόπον ἀνταρδῶν καὶ σχολαστικῶν, ὅπου ὁ Σακελλαρίδης ἐδίδασκεν, γίνετο πραγματικὸς συναγερωμὸς, ἀλλὰ καὶ μυσταγωγία, διότι δὲν ἦτο μόνον ὁ σαγηνευτὴς τοῦ πλήθους, ὅπως τὸν ἀπεκάλεσαν ἑλληνολόγος, ἀλλ' ἦτο καὶ ἡ ἀνεξάντλητος πηγὴ θεολογικῶν, ἱστορικῶν, φιλοσοφικῶν καὶ ποιητικῶν γνώσεων, πεπρωκισμένος διὰ σπανίας μίμησις καὶ ἐτυμολογίας.

Ἐψάλλε καὶ τραγουδοῦσε, ἀπήγγειλε καὶ ἐσφύριζε, ἐνθουσιάζων μικροὺς καὶ μεγάλους. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. κ. Ν. Λούβαρις ὁμιλῶν περὶ Σακελλαρίδη εἶλεγεν «θὰ παραμείνῃ ζωντανὸν πάντοτε μέσα εἰς τὸ στήθος μου τὸ βαθὺ βίωμα ποῦ ἐγέμισεν ὄλον μου τὸ εἶναι, ὅταν, μισράκιον ἀκόμα, παρόσθην διὰ πρώτην φοράν εἰς

λειτουργίαν μελοποιημένην ἀπὸ τὸν ἔμπνευσμένον Ραψφῶδον, εἶχαν ἀνοιξέι οἱ οὐρανοὶ καὶ μὲ τὴν πρόδον τῆς ἱερουργίας, ἐπληθύνοντο μέσα μου οἱ ὄραματισμοὶ ἕως ὅτου δὲν ἔμεινε παρὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ συναίσθημα τῆς κοινωνίας του πρὸς τὸν Θεόν, μόνον ἡ μακροῖα πληρότης τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ θεῖον. Τὴν ὀρθρινὴν ἐκείνην ὥραν ἐγεννήθη μέσα μου ἡ θρησκεία, τὸ σημαντικώτερον γεγονός τῆς ἐσωτερικῆς μου ζωῆς! Οἱ ρυθμοὶ καὶ αἱ μελωδίαί του ἐξέθρεψαν καὶ ἐπλούτισαν διὰ μέσου τῶν ἐτῶν τὸ θρησκευτικὸν αὐτὸ βίωμα ὅπως ἡ βυθιτέρα γνωριμία τοῦ ὠραίου αὐτοῦ ἀνθρώπου, μὲ ἐμύησεν εἰς τὰ μυστήρια τῆς ἱεραῆς μανίας, τῆς ὁποίας ἦτο ἀπαράμιλλος μύστης καὶ φορεὺς καὶ ἱεροφάντης. Ἡ ἀνατένισις πρὸς τὸν ἐνθεον ὑποφήτην τῶν ἱερῶν αὐτῶν τῶν ἀνεκούφισε συχνὰ τὸν ἐφηβον ἀργότερα, ὅταν παντοδαπαὶ θύελλαι ἐξέσχιζαν τὴν ψυχὴν του.

Διότι ὁ Ἱ. Σακελλαρίδης ἦτο ζωντανὸν παράδειγμα ἑναρμονίσεως τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος, τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας. Τὸ ὄνειρόν του ἦτο μία ἐκκλησία καὶ ἕνα θέατρον, ἡ ἀρμονικὴ σύνθεσις τοῦ μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν τραγικῶν μυστηρίων τῆς ἀρχαιότητος. Ὁ ἴδιος εἶχε φθάσει εἰς τὴν ἀρμονίαν αὐτὴν ἐπειδὴ τὸν πνευματικὸν του βίον τὸν εἶδε μὲ τὸ βλέμμα τοῦ ἔμπνευσμένου καὶ τοῦ μύστου, διὰ τὸν ὁποῖον τὰ πάντα εἶναι ἀποκάλυψις, ὅλα θεῖα καὶ ἀνθρώπινα συγχρόνως».

Τὸ περιωρισμένον τοῦ χώρου δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἐπεκταθῶμεν περισσότερον. Δι' αὐτὸ ἀνακαταλείψομεν λέγομεν ὅτι ὁ Σακελλαρίδης προσέφερεν μεγάλην ὑπηρεσίαν κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ κατὰ 2ον λόγον εἰς τὴν παιδείαν, μὰ καὶ εἰς τὸ Ἔθνος ὁλόκληρον.

Καὶ εἰς μὲν τὴν ἐκκλησίαν διότι ἀπεκάθηρε τὴν Β. Μ. καὶ συγχρόνως ἐδίδαξεν νὰ ψάλλωμεν ἀπηλαγμένοι τῆς κακομόρφου ρινοφανίας. Εἰς τὴν παιδείαν, διότι ἦτο τὸ μοναδικὸν φαινόμενον διδασκάλου τῆς Μουσικῆς, εἰς τὰ Σχολεῖα καὶ τέλος εἰς τὸ Ἔθνος ὁλόκληρον, διότι ἦτο ὁ πραγματικὸς Ἕλληνας ὁ ὁποῖος εἶχεν εἰς τὴν ψυχὴν του μόνον τὴν Ἑλλάδα, λέγων «ὦμεν πρὸ παντὸς Ἕλληνες, διότι Ἕλληες θὰ εἶπη, φῶς τοῦ κόσμου, νοῦς τῆς Οἰκουμένης, τῆς σοφίας ἱέρεια μεγίστη».

Δι' αὐτὸ καὶ ὁ διακεκριμένος καθηγητὴς τῆς ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς κ. Κ. Παπαδημητρίου, τελειῶνων ὁμιλίαν του περὶ Σακελλαρίδη λέγει:

«Δι' ἡμᾶς τοὺς μουσικοὺς ὁ Σακελλαρίδης δὲν ἀπέθανε, εἶναι μαζί μας, μὲ τὰς σοφὰς ὑποθήκας του καὶ τὰ πολυτίμα βιβλία του. Ὁ Σακελλαρίδης δὲν ἀπέθανε, ἀλλ' ἐπανῆλθεν ἀπλῶς εἰς τὸν Ὀλύμπου, ὁπόθεν ἐξεκίνησεν πρὸ 75 περίπου ἐτῶν, νεαρὸς τότε ἐφηβος μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὸ μικρὸν Διτόχορον ὅπου ἐγεννήθη εὐρίσκειται χαμηλὰ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου, ὁ τόπος τῆς ἀναπαύσεως ὅστις ἠτοιμάσθη εἰς αὐτὸν ἐπιστρέφοντα ἐκεῖ, εὐρίσκειται ὑψηλὰ εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Ὀλύμπου, ὅπου αἱ σπηναὶ τῶν ἀθανάτων.

Η ΕΥΠΡΕΠΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἄνυπολόγιστου ψυχικῆς, ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς ζημίας πρόξενον ἐγένετο εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίαν τὸ **κατάφρακτον εἰκονοστάσιον**, τὸ χωρίζον τὸ Ἅγιον Βῆμα ἀπὸ τὸν κυρίως ναὸν, καθ' ὃν τρόπον διεισορώθη παρ' ἡμῖν ἐν τοῖς ὑστέροις χρόνοις. Ἀπλαὶ **«κυκλίδες τοῦ ἱερατείου»** ἀπειλοῦν ἄλλοτε τὸ χάρισμα τοῦτο ἐπ' αὐτῶν ὑπάρχον στηλαὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀνηρῶντο εἰκόνες, εἰς δὲ τὰ μεταξὺ τῶν στηλῶν κενὰ ἦσαν τὰ **θήλα, δηλ. βέλα, διαφανῆ τοῦλλινα**. Οὕτω δ' ὁ λαὸς ἦτο εἰς θέσιν νὰ παρακολοῦθῃ, νὰ βλέπῃ καὶ ἀκούῃ διὰ τὰ ἐν τῷ Ἱερῷ **τελούμενα**, τὴν καταναυτικὴν λειτουργίαν τῆς Προσκομιδῆς, ἣτις εἰσελεῖτο γεγωνυῖα τῇ φωτῇ, «τῷ πιστοτάτῳ λαῷ ἐξακουσμένη» καὶ ὀσιωπηλῶς ὅπως τώρα, καὶ ὀλόκληρον τὴν Θείαν Λειτουργίαν, καὶ καθ' αὐτὴν εἰς τὴν φρικτὴν στιγμήν τῆς μετουσιώσεως. Τὸ δὲ Ἅγιον Βῆμα ἦτο προσεὶτὸν μόνον εἰς τοὺς λειτουργοῦντας κληρικοὺς καὶ τοὺς βοηθοὺς των καὶ εἰς οὐδένα ἕτερον. Πατριάρχαι, Ἀρχιεπίσκοποι, Μητροπολίται, Πρεσβύτεροι, Διάκονοι, μὴ λειτουργοῦντες, ἴσταντο ἐν τῷ κυρίως ναῷ συμπροσευχόμενοι μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ παρέχοντες ἐν τοῖς παράδειγμα εὐπρεπεῖς ἐν τῷ ναῷ στάσεως. Ἐνεκα τούτου καὶ ὁ χοροστατῶν καὶ μὴ λειτουργῶν Ἱεράρχης παρέμενε καὶ παραμένει εἰς τὸν ἐν τῷ κυρίως ναῷ θρόνον ἢ τὸ παραθρόνον. Καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Βασιλεῖς ἀπηγορεύετο ἢ εἰς τὸ Ἱερὸν εἰσοδος. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀναστήλωσιν τῶν εἰκόνων, τὰς μετέθεσαν ἀπὸ τῶν στηλῶν εἰς τὰ μεταξὺ αὐτῶν κενὰ, ἀπὸ τῶν βήλων, ἠρέμα, εἰ καὶ κατὰ μικρὸν ἐφραξαν ἕω; ἐπάνω τὸ χάρισμα τοῦ Ἱεροῦ, σχηματίσαντες τὸ κατάφρακτον εἰκονοστάσιον καὶ ἀποκλείσαντες τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς παρακολοῦθήσεως τῶν ἐν τῷ Ἱερῷ **τελούμενων**. Ἐκτοτε ὁ λαὸς ἀγνοεῖ πῶς ἱεουργεῖται ἡ Προσκομιδὴ, ἐκ δὲ τῶν τελευμένων ἐν τῇ Λειτουργίᾳ **βλέπει** μὲν ὅσα τῷ ἐπιτρέπουσι, **ἀκούει** δὲ ἐκφωνήσεις ἀσυνδέτους καὶ ἀνιγματοῦδεις δι' αὐτὸν (φαντάζεται π.χ. τὸν ἐπινίκιον ὕμνον τὸν ἄδοντα, τὸν βοῶντα, τὸν κεκραγόντα, τὸν λέγοντα ἐφόσον δὲν ἀκούει τὰ «Χερουβὶμ» τὰ ἄδοντα, τὰ βοῶντα, τὸν ἐπινίκιον ὕμνον). Καὶ οὕτως ἔκτοτε ἡ προσοχὴ τοῦ λαοῦ ἔχει στρεφῆ μοιραίως περὶ τὰ ἐπουσιώδη, ὡς τὰ μόνα δρώμενα, δηλ. τὴν ψιμφοδίαν τῶν ψαλτῶν, τῆς ὁποίας ἐν τούτοις μόνος σκοπὸς εἶναι βοηθητικὸς, ἀπλῆ συμπλήρωσις τῶν ἐν τῷ Ἱερῷ τελούμενων καὶ λεγομένων καὶ οὐδὲν ἕτερον.

Αὕτη εἶναι ἡ μία ζημία ἐκ τοῦ καταφράκτου εἰκονοστασίου. Ἡ ἄλλη, ἡ κυριωτάτη καὶ σπουδαιωτάτη, εἶναι ὅτι ἔκτοτε κληρικοὶ, ἀλλὰ καὶ λαϊκοί, ἠγνόησαν τὴν ἱερότητα τοῦ Ἁγίου Βήματος, τοῦ ἀδύτου. Καὶ εἰσέρχονται εἰς αὐτὸ ἀδελῶς καὶ χωρὶς φόβου Θεοῦ, φλυαροῦν, συνομιλοῦν καὶ μετὰ τοὺς λειτουργοῦντας, ἀστεϊεύονται, γελοῦν, διαπληκτίζονται, ὑβρίζονται, στηρίζονται τοὺς ἀγκῶνας των ἐπὶ τῆς Ἁγίας

Τραπέζης, καὶ ἐν γένει ἀσεβοῦν καὶ κατὰ τὴν φρικτοτάτην στιγμήν τῆς Λειτουργίας, καὶ ὅλα αὐτὰ διότι χάρις εἰς τὸ κατάφρακτον εἰκονοστάσιον ὁ λαὸς, ὁ προσευχόμενος ἔξω, δὲν τοὺς βλέπει! Καὶ ἂν συμβαίῃ νὰ τελεῖται τι τὸ ἕτακτον ἐν τῷ κυρίως ναῷ, παρακύπτουν διὰ τῆς Ὁραίας Πύλης διὰ νὰ **σεργιανέσουσι**, στρέφοντες τὰ νῶτα πρὸς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν καὶ τὸ ἐπ' αὐτῆς Ἀρτοφόριον τὸ περιέχον τὸ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου, καὶ κληρικοὶ καὶ λαϊκοί, ἐξέρχονται διὰ τῆς Ὁραίας Πύλης! (Κατέχομεν τοιαύτην φωτογραφίαν).

Ἡ δὲ ἀπρέπεια αὕτη συμβαίνει μόνον παρ' ἡμῖν. Ἄλλοθεν εἰς οὐδόσοι κληρικοὶ, Ρῶσοι, Ρουμάνοι, Σέρβοι, μὴ λειτουργοῦντες, ἴστανται ἐν τῷ κυρίως ναῷ μετὰ τοῦ λαοῦ, μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τηροῦν μετ' αὐτοῦ σειρὰν καὶ λαμβάνουν τὸ ἀντίπαρον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ λειτουργοῦ. Λαϊκοὶ ΟΥΔΕΙΣ εἰσέρχεται εἰς τὸ Ἱερὸν!

Φοβούμενοι τὰ ἐξ ἀμαθείας καὶ φανατισμοῦ σχίσματα, δὲν τολμῶμεν νὰ εἰσηγηθῶμεν τὴν κατάργησιν τοῦ καταφράκτου εἰκονοστασίου καὶ ἐπάνοδον εἰς τὸ ἀρχαῖον καθεστῶς. Ἀλλὰ τὸ ἐξ αὐτοῦ κακὸν πρόκει ἐν μέρει νὰ διορθωθῇ. Οἱ παντὸς βαθμοῦ κληρικοὶ, μὴ λειτουργοῦντες, ἄς μὴ εἰσέρχονται εἰς τὸ Ἱερὸν, ἀλλ' ἂς παραμένουν εἰς τὸν κυρίως ναὸν. Οἱ ψάλλται, οἱ ὁποῖοι συνειθίζουσιν ἰδίᾳ μετὰ τὸ «Εἴη τὸ ὄνομα» νὰ εἰσέρχονται εἰς τὸ Ἱερὸν, νὰ κάθηνται, νὰ φλυαροῦν καὶ ἀσεβοῦν, οὐδεμίαν θέσιν ἔχουν εἰς αὐτὸ. ἔτι δ' ὀλιγώτερον οἱ ἐπίτροποι καὶ λοιποὶ λαϊκοί. Οἱ λειτουργοῦντες, οἱ βοηθοὶ των καὶ οἱ νεωκόροι ἄς εἰσέρχονται εἰς αὐτὸ καὶ ἄς μετακινῶνται ἀποφρητῆ καὶ μετὰ φόβου Θεοῦ. Οὐδέποτε δὲ νὰ εἰσέρχονται κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὸν δρόμον διὰ τῆς Ὁραίας Πύλης εἰς τὸ Ἱερὸν, ἀσβεβοῦντες. Τὸ καταπέτασμα τῆς Ὁραίας Πύλης, καὶ κεκλεισμένων εἶναι τῶν Βημοθύρων, νὰ μένῃ πάντοτε ἀνοικτὸν, καθὼς καὶ αἱ πλῆγαι πύλαι, διὰ νὰ δύναται ὁ Χριστιανὸς νὰ προσβλέπῃ πάντοτε πρὸς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν καὶ τὸ Ἀρτοφόριον, νὰ πύξη δὲ τὸ ἀηδὲς καὶ συχνότατον ἀνοῖγμα καὶ κλείσιμον τοῦ καταπέτασματος, διὰ νὰ βλέπουν οἱ χριστιανοὶ κατὰ τὸ δυνατόν περισσότερα ἐκ τῶν ἐν τῷ Ἱερῷ τελούμενων. Οἱ δὲ κληρικοὶ μας ἄς διδάξουν καὶ διὰ τοῦ παραδείγματός των εἰς τὸν λαὸν, ὁσάκις ἀντικρύξῃ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν, καὶ ὅταν εἰσέλθῃ εἰς τὸν ναὸν, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν τελεῖται ἀκολουθία, νὰ ὑποκλίνεται μετὰ σεβασμὸν καὶ εὐλάβειαν ποῶν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ καὶ ἀπαγγέλλων νοερώς ἐν «Ὁ Θεὸς, ἰλάσθητί μοι τῷ ἀμαρτωλῷ». Ἄς ἐπεκτείνουν δὲ τὴν τοιαύτην διδασκαλίαν καὶ κατὰ τῆς ἅμα τῇ λήξει τῆς ἀκολουθίας πλοφορίας τῶν λαϊκῶν ἐν τῷ ναῷ, καπνίσματος τσιγάρων, οὐζοποτίας ἐν τῷ παγκαρίῳ, ἀναγνώσεως ἐφημεριδῶν, καθίσματος μετὰ τὰ νῶτα πρὸς τὸ Ἱερὸν, σχηματισμοῦ ὀμίλων φλυαρούντων καὶ πάσης ἀσεβοῦς μετακινήσεως ἐν τῷ

Ο ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΜΥΣΤΙΚΙΣΜΟΣ

Τοῦ κ. Ε. ΛΙΒΕΡΙΑΔΗ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Ἡ ὅλη ἡ ζωὴ, οἱ λόγοι καὶ τὸ συγγραφικὸν ἔργον τοῦ Παύλου φλέγονται ἀπὸ ἓνα ἔντονον μυστικισμόν, κάμνει δὲ χρῆσιν μυστικῶν ὄρων καὶ φράσεων διὰ νὰ ἐκδηλώσῃ ἐπὶ τὸ ἐμφαντικώτερον τὴν ὑπόστασιν του εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ταῦτισίν του μετὰ τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ, «Ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστός» καὶ «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ ὁ Χριστός»

Οἱ μεγάλοι μυστικοὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι οἱ μαγνήται οἱ ὅποιοι ἔλκουν τὰς ψυχὰς μας πρὸς ἑαυτὰς καὶ ἀγωνίζονται νὰ μᾶς μεταδώσωσιν τὴν ἀγάπην των, ὅπως τὴν παρέλαβον ἀπὸ τὴν πηγὴν τῆς ἀγάπης, τὸν Θεόν, ἡ ὁποία ἀγάπη περιλαμβάνει τὸ μυστικὸν τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου.

Ἐπάσχει μὴ ἐπιστημονικὴ θεωρία περὶ τοῦ μυστικισμοῦ ἡ ὁποία προσπαθεῖ νὰ ἀναγάγῃ τὸν μυστικισμόν εἰς τὰς παθολογικὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἀναμφιβόλως ὑπάρχουν νοσηρὰ τινες ἐκδηλώσεις ὀρισμένων μυστικιστικῶν φαινομένων, ἀλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς νοσηρῆς, ἡ διανοητικὴ δύναμις, ἡ ἠθικὴ εὐρωστία, ἡ ἀκρίβεια σωματικῆς ἐνέργειας, ἡ ἀκαταπόνητος ἐνεργητικότης καὶ ἡ ψυχικὴ εἰρήνη καὶ χαρὰ τῶν γηγενῶν μυστικῶν;

Χωρὶς τὴν ἐσωτερικὴν πείραν τοῦ μυστικοῦ καὶ μὲ βᾶσιν μόνον ὀρισμένα ἔξωτερικὰ τεκμήρια δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐρμηνεύωμεν κατὰ τὰς ἐνδιαθέτους ῥοπὰς καὶ προκειτλήψεις μας καὶ ἐν ὁλίκοις δὴθεν τῆς ἐπιστήμης, ἐκείνο τοῦ ὁποίου οὔτε καν ὑπολειπόμεθα τὴν σημασίαν καὶ τὴν οὐσίαν καὶ οὐδὲ συμβαίνει δυστυχῶς καὶ σήμερον ἀκόμη ἐν Ἑλλάδι μὲ περιττοὺς ἐπιστήμονας οἱ ὁποῖοι δὲν ἐννοοῦν νὰ ἀποτοξινώθωσιν ἀπὸ τὴν ὑλιστικὴν νοσηρείαν τοῦ ἸΟ' αἰῶνος. Εἶναι πλάνη νὰ θεωρηθῆται ὁ μυστικισμὸς ὡς ὑπερβάλλον τὴν παθητικότητα, τὴν ἀπραγμοσύνην καὶ

τὰς ὄνειροπολήσεις, τοῦναντίον πολλάκις βλέπομεν αὐτὸν νὰ γίνεται ἰσχυρότατον κέντρισμα δημιουργικῆς προσπάθειας εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς πνευματικῆς ζωῆς μὴδ' αὐτῆς τῆς ἐπιότημης καὶ τῆς πολιτικῆς ἐξαιρουμένων.

Ἡ ψυχολογία τοῦ μυστικισμοῦ διαπιστώνει ἄφθαστον πρακτικὴν ἰκανότητα, ἔκτακτον δραστηριότητα καὶ ὀργανωτικότητα εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον μεγάλων μυστικῶν καὶ μόνον ἡ ἡμιστερωδὴς ἐνεργητικότης ἐνὸς Ἀποστόλου Παύλου ὡς ἐκπροσώπου τοῦ θερησκευτικοῦ μυστικισμοῦ καὶ ἡ γονιμότης καὶ δημιουργικότης τῶν μυστικιστικῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων ἀρκοῦν διὰ νὰ ἐκαληθεύσωσιν τὴν διαπίστωσιν αὐτὴν. Ἐπίσχοι βέβαια μυστικιστικαὶ ἀποχωρήσεις εἰς τὰς ὁποίας ἐμφυλοχωρεῖ ἡ παθητικότης καὶ ἡ ἀδράνεια μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰνδικοῦ μυστικισμοῦ, τῶν ἡσυχαστῶν κλπ. ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰ περιπτώσεις μίαν ἔννοιον ἐσωτερικῆς ζωῆς καὶ ἐνεργητικότης ἀντιταθίζει τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἐξωτερικῆς ζωῆς ἀποξένωσιν.

Δὲν εὐδοταθεῖ ἐπίσης ἡ κατὰ τοῦ μυστικισμοῦ κατηγορία ἐκ μέρους θεολογικῶν τινῶν κύκλων, οἱ ὁποῖοι φοβοῦνται ὅτι ὁ μυστικισμὸς, ὡς ἀποβλέπων εἰς τὴν αἴμασιν καὶ προσωπικὴν εἰσὼσιν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς μίαν ἔννοιον ἐσωτερικὴν ζωὴν, ἀπραμαρτυρεῖ ἀπὸ τὴν θεολογικὴν ἔρσην καὶ ὅτι παραμελεῖ τὰ μέσα τῆς Ἐκκλησίας, ἡλαδή τὴν μελέτην τοῦ Θείου Λόγου, τὴν Παράδοσιν, τὰ Μυστήρια καὶ τὰς τελετὰς ἐν γένει.

Καὶ ἡ μὲν πρώτη κατηγορία κατὰ τοῦτο εἶναι ἀβάσιμος καθ' ἑσῶν οἱ ἐπιφανέστεροι Θεολόγοι, ὁ Μέγας Βασίλειος, οἱ δύο Γρηγόριοι ὁ Θεολόγος καὶ ὁ Νύσσης, ὁ Αὐγουστίνος, ὁ Πασκάλης, ὁ Κίρκεγκας, ὁ Σλάβοφμάιερ καὶ ἄλλοι ἦσαν καὶ μεγάλοι μυστικοί, ὅλοι δὲ οἱ μυστικοὶ τοῦ χριστιανικοῦ μυστικισμοῦ κατ' ἐξοχὴν εἶναι ἀφοσιωμένοι εἰς τὴν θεϊαν λατρείαν, ποιοῦνται χρῆσιν τῶν μυστηρίων καὶ συμμετέχουν ἐν γένει εἰς τὰ ψυχρωσιτήρια μέσα τῆς Ἐκκλησίας χωρὶς νὰ ἀρκοῦνται εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πνευματικὴν λατρείαν. Ὁ μυστικισμὸς ὡς ἐλέγχθη ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης συντόμου καὶ ἐκλαϊκευτικῆς μελέτης μας, ὅπως ἀντιδρᾷ κατὰ τῶν μονομερῶν πνευματικῶν τάσεων (ρασιοναλισμὸς, φυσιοκρατία κλπ.) κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἀναξιογενεῖ τὸν θερησκευτικὸν βίον, ὁ ὅποιος πολλάκις περιορίζεται δυστυχῶς εἰς τοὺς πολλοὺς εἰς μίαν μηχανικὴν καὶ ἐξωτερικὴν τυπολατρείαν.

Οἱ τύποι εἶναι εὐαργετικοὶ ὅταν ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν αὐτοῖαν καὶ ἀποτελοῦν τὴν ἐξωτερικὴν ἔμφρασιν ἐσωτερικῆς διαθέσεως. Ὅστις δὲν ἐκπληροῖ τὸν ὅρον αὐτὸν στερεῖται πνευματικῆς ζωῆς.

Ὁ μυστικισμὸς εὐλόγως ἐνδεδεικνύται ὡς ἀτίδον κατὰ τῆς μονομεροῦς, κατευθύνσεως τοῦ πολιτισμοῦ, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸν σύγχρονον πολιτισμόν

ναφ τοῦ Θεοῦ (πάντα ταῦτα μεμαρτυρημένα). Ἄς διδάξωμεν ὅτι ὁ υἱὸς δὲν χάνει τὴν ἱερότητα του καν ἀρχῇ ἢ ἔχῃ ἀπολύσει. Ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι οἶκος οὔτε κληρικῶν τινος οὔτε λαϊκοῦ! Ἐάν δὲ ὡς ὑφιστάμενοι, ὑπηρέται ἢ ὑπάλληλοι γνωρίζωμεν νὰ φερώμεθα μὲ συστολήν καὶ σεβασμὸν εἰς τὸ κατὰστημα, γραφεῖον, οἶκίαν θνητοῦ κοινωνικῶς ἀνωτέρου ἢ καὶ ἀπλῶς σχετικοῦ, καὶ νὰ τηρῶμεν κανόνους εὐπρεπείας, εἴμεθα ἀσυγχώρητοι ἐάν πρὸ παντός ὡς κληρικοί, καὶ δὴ ἐφημέριοι ἢ διάκονοι υἱοῦ, ἐμβαίνομεν εἰς αὐτὸν ἀπρεπῶς ὡς εἰς οἶκίαν μας, φερώμεθα ἀπρεπῶς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποίου εἴμεθα ὑφιστάμενοι ὑπηρέται, ὑπάλληλοι, χωρὶς ἀπολύτως κανένα σεβασμὸν ἢ συστολήν. Ὁ Κύριος ἀγαπᾷ μόνον τοὺς ἀγατῶντας τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου Του καὶ τοὺς ἀντιδοξάζει μὲ τὴν Θ. εὐχὴν Του δύναμιν!

ΟΡΕΣΤΗΣ Ο ΤΥΑΝΕΥΣ

Η ΣΧΕΣΙΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΓ. ΓΡΑΦΗΝ

Υπό ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Α. ΔΕΝΤΑΚΗ

Ὁ Σὸς Μητροπολίτης Νευροκοπίου πραγματευθεὶς τὸ θέμα «Περὶ τοῦ κ' ρους τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως», ἐν πέντε διαλέξεσιν ἐξέδωκε κατὰ τὸ 1943 τύποις ἐν μελέτῃ τὴν πραγματείαν ταύτην.

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον διεπραγματεύθη τὸ θέμα του, εἶνε ὁ ἑξῆς. Ἐξετάζει πρῶτον, ποῖαν θέσιν κατέχει ἡ παράδοσις ἐν γαίῃ, (ὄχι ἡ Ἱερά Παράδοσις), ἐν τῇ καθόλου ζωῇ, καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ δύναμις τῆς παραδόσεως ἐν τῇ καθόλου ζωῇ εἶνε πανίσχυρος καὶ ἀκλόνητος, Βλ. ἀπὸ σελ. 58—74. Ἰδίως τὰ ἀπὸ 58—61 καὶ ἰδιαίτερα αὐτὴν τὴν ἐν σελ. 58 ἐπικεφαλίδᾳ τοῦ 14 κεφαλαίου ἔχουσιν εὐτως. «Ἡ θέσις τῆς παραδόσεως ἐν τῇ ζωῇ καθόλου πανίσχυρος καὶ ἀκλόνητος». ὅπερ σημαίνει, ὅτι πρόκειται περὶ τῆς ἀνθρωπίνης παραδόσεως, οὐχὶ δὲ τῆς θρησκευτικῆς, καὶ δὴ τῆς χριστιανικῆς.

Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ καθόλου ἐν καὶ τὸ αὐτὸ γεγονός ἄλλως φέρεται πολλάκις εἰς γραπτὸν τι μνημεῖον καὶ ἄλλως εἰς τὴν παράδοσιν, ἄλλαις λέξεσιν, ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ προκόπτουσι περιπτώσεις πλείσται, καθ' ἃς ἡ γραφή (ὄχι ἡ ἁγία Γραφή) εὐρίσκειται εἰς διαφωνίαν πρὸς τὴν παράδοσιν, ἐξετάζει φυσικὰ καὶ τὴν σχέσιν τῆς γραφῆς ἐν γένει πρὸς τὴν παράδοσιν, καὶ δίδει τὴν νικῶσαν εἰς τὴν παράδοσιν ἐν περιπτώσει διαφωνίας (Βλ. 75—81).

Προσθέτει ὁμοῦς ἐν εἰδικῷ κεφαλαίῳ, (τῷ 21 σελ. 81—82), ὅτι κυρίως εἰπεῖν αἱ διαφωνίαι δὲν παρουσιάζονται μεταξὺ γραφῆς καὶ παραδόσεως ἀλλὰ μεταξὺ τῶν μεταδοτῶν ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ γεγονότος, ἀσχετῶς ἐὰν ὁ εἰς ἐκθέτη τὸ γεγονός προφορικῶς καὶ ὁ ἄλλος γραπτῶς, ἢ τάνταυτον, καὶ ὑποστηρίζει, ὅτι μία διευκρίνισις κατάλληλος θὰ δείξῃ, ποῦ κείται ἡ πραγματικότης, ἐν τῇ γραφῇ, ἢ τῇ προφορικῇ, μεταδόσει. (Βλ. ἀπὸ τοῦ τέλους σελ. 82—85).

Κατόπιν ἀπὸ ὅλα οὗτα ἀρχίζει νὰ ἐξετάξῃ τὴν θρησκευτικὴν παράδοσιν, δηλ. τὴν χριστιανικὴν, ἀπὸ τοῦ 24 κεφαλαίου, τὸ ὁποῖον ἐπιγράφεται, «Ἡ θέσις τοῦ χριστιανισμοῦ ἀπέναντι τῆς γενικῆς παραδόσεως καὶ τῆς ὁλης ζωῆς». Ἐν τῇ ἐξετάσει ταύτῃ ὑποστηρί-

ζει, ὅτι καὶ ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ ὡς μέρος τῆς ὁλης ἀκολουθεῖ τοὺς ἰδίους κανόνας πρὸς πιστὴν διατήρησιν καὶ μετάδοσιν τοῦ ὀλικοῦ τῆς παραδόσεως τῆς μὲ ἐγγυήσεις τελειοποιημένας καὶ μὲ κυρώσεις ἰσχυράς, καὶ ἐπίπλεον μὲ ὑπερφυσικὸν ὄπλισμὸν ἀποκλειόμενα προκαταβολικῶς διὰ τοὺς χριστιανοὺς τὸ ἐνδεχόμενον πάσης πλάνης.

Ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τῆς Γραφῆς, δηλ. τῆς ἁγίας Γραφῆς πρὸς τὴν Παράδοσιν, δηλ. τὴν Ἱεράν Παράδοσιν, ὑπεστήριξεν, ὅτι, ἐπειδὴ τὸ περιεχόμενον τῆς Γραφῆς καὶ τῆς Παραδόσεως προέρχεται ἀπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πηγὴν, τὸν Θεὸν καὶ οἱ μεταδόται εἶναι καθοπλισμένοι μὲ ἐγγυήσεις ἀκαταμάχητους, καὶ ἀνθρωπίνους καὶ θείας, ζήτημα διαφωνίας μεταξὺ ἁγίας Γραφῆς καὶ Ἱερᾶς Παραδόσεως δὲν δύναται νὰ ἰσχυρῶς ἐγερθῇ, καὶ ἐπομένως δὲν δύναται κἄν νὰ γίνῃ λόγος περὶ νικώσης. Καὶ ὑπεστήριξεν ἐπὶ πλέον ὅτι ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι ἐφαρμόζομεν πιστότατα καὶ ἀκριβέστατα τὴν ἀρχὴν ταύτην μὴ διδάσκη ἡ Ἱερά μας Παράδοσις πράγματα, περὶ τῶν ὁποίων ἡ ἁγία Γραφή λέγει τὰ ἀντίθετα καὶ εἰόντις ὅτι δὲν ἔχομεν οὐδεμίαν διδασκαλίαν ἐν τῇ Παραδόσει διαφωνοῦσαν πρὸς τὴν Γραφήν. (Βλ. σελ. 110—114 καὶ ἰδία 112). Ἀπέκλεισε λοιπὸν καταγωγῶς ὁ Νευροκοπίου ζήτημα διαφωνίας Παραδόσεως καὶ Γραφῆς, καὶ ἐπομένως καὶ ζήτημα νικώσης. Ὅπου δὲ ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ διμλήσῃ περὶ Ἱερᾶς Παραδόσεως, ὡς ἐχούσης τὴν πρωτεύουσαν θέσιν ἀπέναντι τῆς Γραφῆς, προσέθηκεν ἀμέσως τὴν ἐπεξήγησιν, ὅτι δὲν προκειται περὶ διαιτητικῆς πρωτευούσης θέσεως, ἀλλὰ περὶ θέσεως πρωτευούσης μόνον κατ' εὐρύτητα χρήσεως. Βλ. σελ. 90 ὑποσημ. ὡς πρὸς τὴν εὐρύτητα τῆς χρήσεως οὐχὶ δὲ διὰ τὴν ἀνύπαρκτον περιπτώσιν διαφωνίας. Ἐν ἑῷ τῇ σελίδι 164 ποιῶν ἀνακεφαλαίωσιν εἰς δέκα ὀκτὼ προτάσεις τῶν ὅσα ἀνεπτύξεν ἐν ταῖς διαλέξεσι λέγει εἰς τὴν ἑβδόμην πρότασιν του ὅτι μεταξὺ ἄλλων ἀπέδειξε καὶ τὴν πρότασιν, ὅτι, «παραδόσις καὶ γραφή εἶνε ἀπαρτίτητα πρὸς ἀλλήλας μὲ νικῶσαν τὴν παράδοσιν ἐν περιπτώσει διαφωνίας».

Ἄλλ' ὅτι ἐν τῇ ἀνωτέρῳ προτάσει μὲ τὴν λέξιν

τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζει ἡ τεραστία ἀνάπτυξις τῆς τεχνικῆς καὶ τῆς βιομηχανίας.

Μὴ ἀντισταθμιζόμενος ὑπὸ ἀναλόγου ἠθικῆς προόδου ὁ μηχανικὸς πολιτισμὸς ἐγκλείει κινδύνους διὰ τὴν πνευματικὴν ζωὴν.

Εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν παρατηροῦνται δύο οὐνεχῆ ρεύματα τὸ ἐν εἶναι αἱ ἐγωϊστικαὶ τάσεις καὶ ροπαὶ αἱ ὁποῖαι καθημερινῶς δημιουργοῦν νέας ἀνάγκας καὶ συμβάλλουν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μηχανισμοῦ καὶ τὸ ἕτερον ἡ τάσις πρὸς τὸ ἀσκητικὸν ἰδεώδες, τὸν μυστικισμὸν, τὴν ἀνωτέραν ψυχικὴν ζωὴν τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ἡ ἐκλεκτὴ μερὶς τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ μὲν πρώτη τάσις διὰ τοῦ μηχανισμοῦ ἀντιστρατεύεται πρὸς τὴν πνευματικὴν ζωὴν, ἡ δὲ δευτέρα διὰ τοῦ μυστικισμοῦ τὸν ἀναζωογονεῖ καὶ ἐνῶ ὁ μηχανισμὸς συνεπάγεται σωματικὴν καταπόνησιν καὶ στέρησιν ὁ μυστικισμὸς παρέχει ψυχικὴν εὐφροσύνην, ἐνθουσιασμὸν, ἐνεργητικότητα, ὑγείαν καὶ χαρὰν.

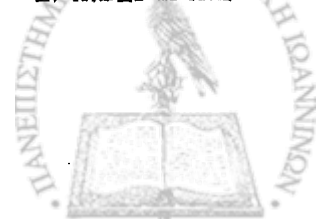
Βεβαίως ὁ μηχανισμὸς αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν δὲν εἶ-

ναι ἡ οἰτία τῶν ἐγωϊστικῶν ροπαῶν αἱ ὁποῖαι ἄγουν εἰς τὴν συσσώρευσιν ὀλικῶν ἀγαθῶν, τὴν ἀμετρον ἀπόλαυσιν τούτων ἀπὸ τοὺς ὀλίγους μὲ τὰ γνωστὰ ἀποτελέσματα τῆς κοινωνικῆς ἐξαθλιώσεως.

Ὁ μηχανισμὸς καὶ ἡ τεχνικὴ πρόοδος θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ὄρος μιᾶς ὑψηλοτέρας πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, διότι διὰ τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ὀλικῆς συντηρήσεως καὶ τῆς ἀκαλλαγῆς ἀπὸ τῶν βιοτικῶν περισπασμῶν θὰ ἠδύνατο περισσότερον τὸ χρονικὸν περιθώριον τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ψυχικὴν του καλλιέργειαν.

Ὁ ἀληθὴς περιορισμὸς τῆς τεχνικῆς προόδου καὶ τοῦ μηχανισμοῦ εἶναι νὰ δημιουργήσῃ τοὺς ὄρους τῆς ἀφοσιώσεώς μας εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν καὶ νὰ ἐξυπληρῇ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἐνότητα τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτον αἷτημα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. (Ματθ. ΣΤ'. 33)

Ε. ΛΙΒΕΡΙΑΔΗΣ

παράδοσις ἔννοεῖ τὴν παράδοσιν τῆς γενικῆς ζωῆς, καὶ οὐχὶ τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν, ἐξάγεται ἀσφαλῶς ἐκ τούτου, ὅτι ἡ πρότασις αὕτη εἶνε ἀνακεφαλαιώσις ἑνὸς ἐκ τῶν ἀναπτύχθεντων θεμάτων εἶναι δὲ γνωστὸν καὶ αὐτονόητον διὰ τοὺς ἔχοντας στοιχειώδη λογικὴν, ὅτι ἀνακεφαλαιοῖ τις ὅσα ἀνέπτυξε προηγουμένως, καὶ ὅχι ὅσα δὲν ἀνέπτυξε— Καὶ ἀφοῦ ὁ Νευροκοπίου ἀνέπτυξε τὴν σχέσιν τῆς γενικῆς παραδόσεως πρὸς τὴν γενικὴν γραφὴν. (ὅχι τὴν Ἁγίαν), δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι εἰς τὴν ἐν σελ. 164 ἑβδόμην (7) πρότασιν τοῦ διηγεῖται περὶ παραδόσεως γενικῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν γραφὴν γενικῶς.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν ἀνωτέρω μὲ τὰ ὁποῖα, ἔννοεῖ καλῶς καὶ ὁ στοιχειώδη λογικὴν ἔχων, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ διαφωνίας Ἁγίας Γραφῆς καὶ Ἱερᾶς Παραδόσεως μὲ νικῶσαν τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν ὑπάρχει καὶ ἄλλος λόγος, καθαρῶς μηχανικὸς οὗτος, ὁ ὅποιος κατευθύνει ἀσφαλῶς καὶ αὐτὸν τὸν κατωτέρως διανοησεως ἀναγνώστην νὰ ἔννοη, ὅτι πρόκειται ἀποκλειστικῶς περὶ τῆς γενικῆς γραφῆς. Ὁ λόγος δὲ αὐτὸς εἶνε ὁ ἑξῆς. Μὲ τὴν ἑβδόμην (7) πρότασιν τῶν ἀνακεφαλαιώσεων τοῦ ὁ Μητροπολίτης Νευροκοπίου κλείει ἐρωτητικῶς τὸ κεφάλαιον τῆς γενικῆς παραδόσεως καὶ τῆς γενικῆς γραφῆς, τὸ ὁποῖον ἀρχίζει ἀπὸ τὴν τετάρτην (4) πρότασιν, καὶ ἐισέρχεται ἀπὸ τῆς ἑμέσως ἐπομένης οὐδὸς (8) πρότασεως εἰς ἄλλο κεφάλαιον εἰδικὸν διὰ τὴν θρησκευτικὴν ζωὴν, καὶ εἰδικώτατον διὰ τὴν χριστιανικὴν ζωὴν, ὅπου ὑποστηρίζει μὲ ἐξαντλητικὴν ἀνάπτυξιν, ὅτι μετὰ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ Ἱερᾶς Παραδόσεως, οὐτε ὑπάρχει διαφωνία, οὐτε εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἐπομένως ἀποκλείεται περὶ τῆς νικῶσης (βλ. προτάσεις Σελ. 164—165).

Πάντα τὰ ἀνωτέρω μνημονεύμενα ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ Μητροπολίτου Νευροκοπίου ἀνέγνωσαν πλείστοι καὶ ἐνόησαν ταῦτα ἀκριβῶς ὡς ἔχουσιν. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω καὶ ἄλλη μηχανικὴ ἀπόδειξις ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Μητροπολίτης Νευροκοπίου μὲ τὴν ἐν σελ. 164 ἑβδόμην (7) πρότασιν τοῦ ἔννοεῖ γράφην γενικῶς καὶ παράδοσιν γενικῶς, διότι τὸ γράφῃ καὶ τὸ παράδοσις τὰ γράφει μὲ μικρὰ π καὶ γ, ἐνῶ ὅπου ἔννοεῖ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν μεταχειρίζεται κεφαλαία στοιχεία. Εἰς τὰς 164 καὶ 165 σελίδας μόνον ἀναφέρει ἐξάκις τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ πεντάκις τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν μὲ κεφαλαία στοιχεία, εἰς τὰς αὐτὰς δὲ σελίδας τὴν γραφὴν γενικῶς ἀναφέρει δις καὶ τὴν παράδοσιν γενικῶς ἀναφέρει τετράκις μὲ μικρὰ στοιχεία. Πανταχοῦ δὲ τοῦ βιβλίου κάμνει τὴν διάκρισιν ταύτην ἐκτὸς τυπογραφικῶν λάθους περὶ οὗ γενικῶς ἔγραψε ἐν σελ. 173.

Ὁ κ. Χρ. Λαναρᾶς ἰσχυρίσθη ἐσχάτως ἐν συγγράμματι μετ' ἀγανακτικῆς Ἱερᾶς, ὅτι ὁ Μητροπολίτης Νευροκοπίου ὑποστηρίζει ἐν τῷ συγγράμματι του, ὅτι ἐν διαφωνία Ἁγίας Γραφῆς καὶ Ἱερᾶς Παραδόσεως τὴν νικῶσαν ἔχει ἡ Ἱερὰ Παράδοσις. Ἐπέδειξε μάλιστα τὴν ἐν σελ. 164 ἑβδόμην (7) ἀνακεφαλαιωτικὴν πρότασιν τοῦ εἰρημένου Μητροπολίτου εἰς ἔγκριτον θεολόγον καὶ φίλον αὐτοῦ (τοῦ Μητροπολίτου) καὶ τὸν ἔπεισε περὶ τῆς βλασφημίας ταύτης ἰδέας ἀπαράλλακτα, καθ' ὃν τρόπον καὶ εἰς θεὸς κάποτε ἔπεισεν ἕνα ἀπλοκτὸν χριστιανὸν ἐξ οὗτῆς τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός, κλυψας τὰς λέξεις, «εἶπεν ἄφρων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ οὐκ ἔστι Θεός», καὶ ἐπέδειξας εἰς αὐτὸν τὰς τελευταίας λέξεις, «οὐκ ἔστι Θεός». Ὁ συγγραφεὺς λοιπὸν δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἐκζητεῖ τρωτὰ καὶ βλέπει τοιαῦτα, ὡς καὶ τις πάσχων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Κυρίου «ἔβλεπε τοὺς ἀνθρώπους ὡς δένδρα περιπατοῦντας». Καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἀποροῦμεν μὲ αὐτὸν. Ἀποροῦμεν ὅμως μὲ τὸν ἔγκριτον θεολόγον καὶ φίλον τοῦ Μητροπολίτου Νευροκοπίου, πῶς δὲν ἐπεφύλαξεν εἰς ἑαυτὸν στοιχειώδη προσοχὴν καὶ φανταζόμεθα, τί

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΣ ΗΡΩΪΣΜΟΣ

Τοῦ Καθηγητοῦ κ. Σ. ΑΓΓΟΥΡΙΑΗ

Συχνὰ κατηγορεῖται ὁ Χριστιανισμὸς ὅτι διὰ τῆς διδασκαλίας του περὶ ἀμαρτίας καὶ ἀρετῆς, αὐταπαρνήσεως, ταπεινοφροσύνης, ὑπομονῆς καὶ πραότητος, δημιουργεῖ βραβεῖαν καὶ πνιγηρὰν ἀτμόσφαιραν ἐν τῇ ὁποίᾳ οἱ δημιουργικαὶ δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου ἀποναρκοῦνται, κάποια δὲ ἀγωνιώδης παθητικότης καὶ ἐκτεθηλυμμένη δειλία, τὸ γ' ὑκὸ δηλητήριον ἑνὸς

ἄλλο ἦτο δυνατόν νὰ δεχθῆ, ἐὰν δὲν ἦτο ἔγκριτος καὶ δὲν ἦτο καὶ φίλος.

Τὸ συμπέρασμα εἶνε, ὅτι πάντες ἀνεφαιρέτως θὰ μείνωσιν ἐκστατικοὶ πρὸ τῶν ἀναφερθέντων ἰσχυρισμῶν. Ἀλλὰ τὸ θάμβος αὐτῶν καὶ ἐκστασις θὰ κορυφωθῆ, ἐὰν πληροφορηθῶσι καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐν σελίδι 96 τοῦ συγγράμματός του ὁ Μητροπολίτης Νευροκοπίου γράφει ἐπὶ λέξει τὸ ἑξῆς. «Ἡ σχέσις τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, ἢ σχέσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, ἢ περὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ τῆς σεσεως αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας διδασκαλία δὲν εὐρίσκονται ἐν τῇ Γραφῇ ἐκτὸς τῆς τοῦ ὁμοουσιου σκιδῶς, ἢ Ἐκκλησία ὅμως εἶχε παραλάβει ταύτας προφορικῶς παρὰ τῶν Ἀποστόλων...»

Ὁ συγγραφεὺς ἐν σελίδι 37—39 τοῦ συγγράμματός του (1) ἰσχυρίζεται ἐν πλήρει σοβαρότητι, ὅτι ὁ Νευροκοπίου ὁμολογεῖ μὲ τὰς ἀμέσως ἀνωτέρω λέξεις τοῦ κειμένου του καὶ διακηρύττει ὅτι «Ἡ Ἁγία Τριάς καὶ αἱ δύο φύσεις τοῦ Ἰησοῦ εἶνε κατασκευάσμα τῆς Παραδόσεως»!

Ταυτίζει, μὲ ἄλλας λέξεις, ὁ ἔστι συμφύρει, τὴν σχέσιν δύο, ἢ πολλῶν, προσώπων, ἢ πραγμάτων, μὲ τὴν ὑπαρξιν αὐτῶν, καὶ ἐξάγει τὸ συμπέρασμα, ὅτι, ὅταν τις λέγει, ὅτι δὲν εἶνε γεγραμμένον τίποτε περὶ τῶν σχέσεων τοῦ Α καὶ τοῦ Β, δὲν ὑπάρχουσι. Καὶ διδάσκει τοιοῦτο ὁ τρόπος σύμψασαν τὴν ὀφῆλιον, ὅτι δυνατόν νὰ ὁμιλῆ περὶ σχέσεων ἀνυπάρχων προσώπων, ἢ πραγμάτων. Ἀλλ' εἶνε προφανές, ὅτι ἄλλο ὑπάρχει καὶ ἄλλο σχέσις. Κι' ἐπομένως λέγων ὁ Νευροκοπίου, ὅτι ἢ περὶ σχέσεων διδασκαλία δὲν εὐρίσκειται ἐν τῇ Γραφῇ καὶ μόνον εἰς τὰς σχέσεις περιοριζόμενος ἔνδει ἀσφαλῶς καὶ ἐπίστευεν εἰς τὴν ὑπαρξιν τῶν τριῶν προσώπων, ἀφοῦ τὰς περὶ κ' ρους τῆς Ἱ. Παραδόσεως διαλέξεις του ἤρχιζε πάντοτε, ὡς εἶνε γνωστὸν, μὲ τὰς λέξεις, «ἐπὶ τὴν κλησιν τῆς Παναγίας Τριάδος ἀρχίζω κ. τ. λ.». (βλ. καὶ σελ. 6 τοῦ συγγράμματός του).

Δὲν εἶναι λοιπὸν αἱ παρτιθέμεναι λέξεις τοῦ Νευροκοπίου, «ὁμολογία, ὅτι ἢ Ἁγία Τριάς καὶ αἱ δύο φύσεις τοῦ Ἰησοῦ εἶνε κατασκευάσμα τῆς Παραδόσεως», διότι ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι πάντες ἀποδίδοντες εἰς τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν κύρος ἴσον πρὸς τὸ τῆς Γραφῆς (τῆς Ἁγίας). εἶνε ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἀποδώσωμεν εἰς αὐτὴν κατασκευάσματα ἰδιαίτεράς ἢ ὁ Νευροκοπίου, ὁ ὅποιος ὑπερήρσιεν εἰδικῶς καὶ μοναδικῶς τὸ ἰσχύριον τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως πρὸς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἐκφρασθῆ μὲ τοιαύτην ἀσέβειαν περὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, ὡς κατασκευαστριάς, καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι, τὰ, «ὁ Μητροπολίτης Νευροκοπίου ὁμολογεῖ, ὅτι ἢ Ἁγία Τριάς καὶ αἱ δύο φύσεις εἶνε κατασκευάσμα τῆς Παραδόσεως», εἶνε ἀσφαλῶς κατασκευάσμα τοῦ μετὰ λύσης πολέτην Παναγίαν Τριάδα συγγραφέως.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Α. ΔΕΝΤΑΚΗΣ

(1) «Ποιὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς Θεός»!

μουσικισμού άοριστων συναισθημάτων, φράσσει τόν δρόμον του πρὸς τὴν δύναμιν, πρὸς τὴν θέλησιν, πρὸς τὴν ἡράσιν. Δύο μεγάλοι ἄνδρες ὁ Νίτσε καὶ ὁ Τολστόι, ἐκ διαφόρου ἀφειρηίας ἕκαστος κατέληξαν εἰς μίαν τοιαύτην περὶ Χριστιανισμοῦ ἀντιληψιν. Ὁ Νίτσε, θεωρήσας τὸν Χριστιανισμόν ὑπὸ τὸ πρῶμα τῆς φιλοσοφίας τοῦ Σοπενχάουερ, εἶδεν ἐν αὐτῷ μίαν ἀσθενικὴν, ἀσκητικὴν ἠθικὴν τῆς συμπαθείας ἢ ὁποία, οὐσιαστικῶς ἀρνητικὴ, ἀντετάχθη πρὸς τὴν παιδρὰν καὶ ὑπερήφανον ἠθικὴν τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ ὑπεριοχύσασα, κατέστρεψε κάθε χαρὰν τῆς ζωῆς. Ἡ ἠθικὴ τῶν σκλάβων πρέπει νὰ ἀντικατασταθῇ ἀπὸ τὴν ἠθικὴν τῶν κυρίων, ὁ μικρόψυχος ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν ὑπεράνθρωπον. Ὁ Τολστόι ἐξ' ἄλλου θεωρήσας τὴν παραίτησιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῶν δικαιομάτων τοῦ ὡς τὴν ὁσάντου Χριστιανισμοῦ καὶ ἀντιληφθεὶς τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς ἀπόλυτον διαμαρτυρίαν κατὰ πάσης συμβιβαστικῆς, ἠθικῆς, εἶδεν εἰς τὰς λέξεις μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ τὸν πυ-ῆνα τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἄλλ' καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωγραφικὴ καὶ ὕμνογραφία ἐν πολλοῖς συνίθεσαν ἐκ τῆς ἐπιλείου ζωῆς τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα παθητικῆς καὶ ἡρέμου μεγαλορεπείας. Ἡ ἀποψις αὐτῆ περὶ Χριστοῦ καὶ Χριστιανικῆς ζωῆς δὲν εἶνε ὄρθη ὕπερβαίνονται ὄρισμένοι ἰδιότητες. Ἡ γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ ἡ ἐκ τοῦ ὅλου Χριστοῦ λαμβανομένη εἰκόνα εἶναι διαφορητικὴ. Ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ ἦτο ἕνας διαρκῆς ἀγὼν, ὁ ὁποῖος ἀπλῶς ἐδεικνύτο εἰς ὄρισμένας περιστάσεις, Βεβαίως θα ἐξετεινόμεθα παρὰ πολὺ ἔδω, ἀνελαμβάνομεν ἐνταῦθα νὰ περιγράψωμεν τὸν ἡρωϊκὸν ἀγῶνα τοῦ Χριστοῦ, τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν πρώτων Χριστιανῶν. Τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι πλουσιώτατον. Παρακατιόντες, ἐν τοῖς ὄροις τοῦ παρόντος, θὰ ἀσχοληθῶμεν μόνον περὶ τῶν βιβλιῶν αἰτιῶν, καθιστοῦν τὴν Χριστιανικὴν πίστιν, ἂν καὶ ἐνσαρκῶσαι ἕναν κόσμον τρυφερᾶς ἐσωτερικότητος καὶ βαθυτέρας νοσταλγίας τοῦ αἰωνίου, κατ' ἐξοχὴν κίνητρο πρὸς τὴν δρᾶσιν, πρὸς τὸν ἡρωϊσμόν.

Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ξένος πρὸς πᾶσαν εὐδαιμονιστικὴν ἀντίληψιν τῆς ζωῆς. Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ἐποχῆς μας εἶναι ὁ εὐδαιμονισμὸς. Ἡ ἀξία τῆς ζωῆς κατὰ τὰς ἡμέρας μας ἔγκειται εἰς τὸν πλοῦτον καὶ τὰς ἀπολαύσεις. Ὁ περὶ τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ ἐπιδεικτικὸς συναγωνισμὸς κατήντησεν εἰς τὴν ἐξωφρενικότητα τῶν ἀντιθέσεων καὶ τὴν τελείαν γελοιοποίησιν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος κατὰ τοὺς χρόνους μας. Πᾶν ἐμπόδιον, πᾶσα δυσχέρεια εἰς τὴν ζωὴν θεωρεῖται ἀντίθετος πρὸς τὸ νόημά της ὅτι ἡ τοιαύτη νοοτροπία ἔθεσεν ἐκποδῶν τὴν Χριστιανικὴν πίστιν εἶναι αὐτομόνη. Διότι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἀντιλαμβάνεται τὴν ζωὴν, ὡς ἀπαίτησιν πρὸς εὐτυχίαν καὶ ἀπόλαυσιν, ἀλλ' ὡς ἐκπλήρωσιν ὄρισμένης ἀποστολῆς. Εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τὰς δυσχερείας δὲν βλέπει καμμίαν ἀνίθεσιν πρὸς τὸ νῆμα τῆς ζωῆς, ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτὸ τοῦτο τὸ περιεχόμενον τῆς. Ἐρωτᾶται δμως: ἐφόσον ὁ Χριστιανισμὸς ὑπόσχεται ἀμοιβὰς εἰς τοὺς ἀγωνιζομένους πιστοὺς του, καὶ μάλιστα αἰωνίας ἀμοιβὰς, πῶς εἶναι ξένος πρὸς τὸν εὐδαιμονισμόν; Ἀπλοῦστατα, διότι αἱ σχετικαὶ ἐκφράσεις περὶ εὐτυχούς τέλους τοῦ ἀγῶνος τοῦ Χριστιανοῦ οὐδὲν ἄλλο σημαίνουν παρὰ μόνον διότι ὁ ἀγὼν οὐδὲν εἶναι μάταιος, τὸ τέρμα του εἶναι ἡ νίκη. Εἰς τὸν ἀγωνιζόμενον πιστὸν ρίπτεται ἐκ τοῦ τέρματος κάποιον φῶς, τὸ ὁποῖον ἐνισχύει τὰς δυνάμεις του εἰς τὸν ἀγῶνα, χωρὶς δμως νὰ δημιουργῇ τὸν ἀγῶνα καὶ διὰ τοῦτο χωρὶς νὰ ἠμπορῇ νὰ τὸν ἀποσυνθέτῃ. Ἡ ἀνάγκη τοῦ ἀγῶνος ἐν τῇ Χριστιανικῇ πίστει ἔγκειται εἰς αὐτὴν τὴν ρίζαν της. Ὁ Θεὸς βιοῦται ὑπὸ τοῦ Χριστιανοῦ ὡς ἀξία καὶ ἀπόλυτος θέλησις. Ἡ ὁποία διακρατοῦσα τὴν συνείδησιν πάντοτε ἀγρυπνον, κινητροποιεῖ πάσας τὰς δυνάμεις τοῦ πιστοῦ πρὸς τὸν ὑπ' αὐ-

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Δ. ΜΑΓΚΡΙΩΤΗ

Ἡ Βίβλος ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης. Ἀθῆναι 1944

Τὸν περασμένον Ἰανουάριον εἶδε τῆς δημοσιότητος τὸ φῶς κομψὸν καὶ εἰς τὴν ἐμφάνισιν βιβλίον ὑπὸ τὸν ὡς ἀνω τίτλον. Συγγραφεὺς του δὲν εἶναι θεολόγος. Ἀνήκει εἰς τὸν Διευθυντὴν τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν κ. Δημήτριον Μαγκριώτην, διδάκτορα τῆς Νομικῆς, τοῦ ὁποῦ ἔισρον πολῦτιμον καὶ χρησιμώτατον ἔργον «Πίστις καὶ Ἐπιστήμη» δημοσιεύθη ἐν τῷ Νοεμβρίῳ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἔτυχε τῆς θερμῆς ἐγκρίσεως καὶ συστάσεως τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γρ. Παπαμιχαήλ.

Σκοπὸς τοῦ συγγραφέως εἶναι ἡ ἀμερόληπτος ἐξέτασις τῶν συμπερασμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐφθασεν ἡ ἐπιστήμη κατὰ τὴν τελευταίαν πενήτηκονταετίαν, καὶ ἡ ἐξακριβωσις κατὰ πόσον ταῦτα εἶναι σύμφωνα μετὰ τὰς διηγήσεις τῆς Π. Διαθήκης, ἰδιαιτέρως δὲ τῆς Πεντατεύχου. Καὶ τὸν σκοπὸν του αὐτὸν τὸν ἐπέτυχε καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν.

Ὁ κ. Μαγκριώτης δὲν εἰσέρχεται εἰς συζητήσεις θεολογικάς, οὔτε ἀποπειράται νὰ ἀνασκευάσῃ γνώμης ἀντιθέτους πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς Βίβλου, οὔτε προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὡς ἐγκύρους καὶ ἀληθεῖς γνώμας ἰδικὰς του. Ἀλλὰ μετὰ προεισαγωγικὰς παρατηρήσεις περὶ τῆς χρησιμότητος τῆς Βίβλου, παραθέτει θεμελιώδη καὶ οὐσιωδέστατα γεγονότα τῆς Π. Διαθήκης, ἰδιαιτέρως τῶν πρώτων πέντε αὐτῆς βιβλιῶν, τῶν ἀποδιδομένων ὑπὸ τῆς πολιᾶς παραδόσεως εἰς τὸν θεόπτην Μωϋσῆν, καὶ παραλληλίζει αὐτὰ μετὰ τὰ πορίσματα τῆς ἀρχαιολογίας, γεωλογίας, ἐθνολογίας καὶ συγκριτικῆς γλωσσολογίας τῶν τελευταίων πενήτηκοντα ἐτῶν. Εἰς τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος τῆς ἐρεύνης του μετὰ ἀντικειμενικότητα ἀπόλυτον ἀπραγματεύομενος τὰ διάφορα σημεῖα τῆς μελέτης του, προσάγει ἀπλοῦστατα τὰς γνώμας τῶν σοφῶν ἐπιστημόνων πα-

τῆς τεθειμένον σκοπὸν, τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ὅτι ἡ σωτηρία καὶ εὐδαιμονία εἶναι δῶρα τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ βασικὸν Χριστιανικὸν διδάγμα. Ὁ Χριστιανὸς δὲν ἐγείρει ἀπαίτησιν πρὸς σωτηρίαν καὶ εὐδαιμονίαν, ἂν καὶ ἀγωνίζεται κατευθυνόμενος πρὸς αὐτὴν. Διότι εἰ καὶ καταλάβω ἔλεγε ὁ μέγας Ἀπόστολος. Ἀκριβῶς δὲ διότι ἡ ἀξία τῆς ζωῆς ἐν τῷ Χριστιανισμῷ ἔγκειται εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ οὐκ εἰς τὰς ἡμετέρας προσπάθειας ἔπεται δὲ κέντρον τῆς ζωῆς δὲν εἶναι τὸ ἴδιον ἐγῶ, ἀλλ' οὗτος ὁ Θεὸς, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.— Ὅταν τὸ ἄτομον ἐπιζητεῖ τὴν εὐτυχίαν του καὶ ἡ ἀνθρωπότης τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν ἀποκλειστικῶς, οὐδὲν ἄλλο συμβαίνει εἰμὴ στροφὴ περὶ τὸ ἴδιον ἐγῶ. Πρὸς εὐτυχίαν τῶν ἀγαθῶν αὐτῶν θὰ ἀγωνισθῇ ὁ ἄνθρωπος ἀλλὰ τὸ στάδιον αὐτὸ τοῦ ἀγῶνος πρέπει νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατόν συντομώτερον, διὰ νὰ διαδεχθῇ αὐτὸ ἀδιατάρακτος εὐτυχία. Εἰς τὸν Χριστιανισμόν τὰ πράγματα εἶναι διαφορετικά. Τὸ ἄνθρωπινον ἐγῶ καθίσταται διαρκῶς μικρότερον καὶ ὁ Θεὸς μέγας.

(Ἀκολουθεῖ)

ΣΑΒΒΑΣ ΑΓΓΟΥΡΙΔΗΣ

λαιού και νέου κόσμου, οι οποίοι εις τὰ ἐμπεριστατωμένα βαθυστάχιστα συγγράμματά των ἐξέθεσαν τὰ ἀποτελέσματα κυρίως τῶν ἀνασκαφῶν, εἴτα δὲ καὶ τῆς ἐθνολογίας, ἀρχαιολογίας, ἱστορίας κλπ. τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων.

Ὁ 18ος αἰὼν, ὅπως καὶ ὁ συγγραφεὺς παρατηρεῖ, ἦτο ἡ ἐποχὴ τῆς μεγάλης ἀπιστίας καὶ τῶν ἀγρίων ἐπιθέσεων κατὰ τοῦ κύρους, τῆς ἀσθενοκρίτου καὶ ἱστορικότητος τῶν Ἀγ. Γραφῶν. Ἦτο ὁ αἰὼν κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκυριάρχει τὸ σκωπτικὸν καὶ θνατροπικὸν πνεῦμα τοῦ Βολταίρου. Ἐπέρασεν ὁμοίως ὁ 18ος αἰὼν καὶ ὁ 19ος αἰὼν, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐσημείωσε μεγάλην δράσιν εἰς βῆρος τῆς πίστεως ὁ Ρενὼν μετὰ τὸ ὀρθολογιστικὸν του σύγγραμμα περὶ τοῦ βίου τοῦ ἱ. Χριστοῦ.

Ὁ 20ὸς αἰὼν εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν αἰὼν τῶν ἀνασκαφῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπεκορυφώθησαν μετὰ τὰς τῆς Οὐρ, τῆς Ἱεριχὸς, τοῦ Κίς καὶ ἄλλων τῶσων μενίστης σπουδαιότητος ἀρχαιολογικῆς. Κατὰ τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα, μετὰ τὴν καταπληκτικὴν πρόβδον τῆς ἐπιστήμης εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς, παύουν κυρίως νὰ ὀμιλοῦν οἱ δυσκόλως διατηροῦντες τὴν ἀμεροληψίαν καὶ πνευματικὴν των ἀνεξαρτησίαν ἄνθρωποι ὀμιλοῦντες πρὸ παντός οἱ ἀψυχοὶ λίθοι, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ χιλιοετηρίδας ὀλοκλήρους ἦσαν θαμμένοι εἰς τὰ ἔγκατα τὰ ἀπροσπέλαστα τῆς γῆς. Καὶ οἱ ἀψυχοὶ καὶ ἄλλοι λίθοι δὲν εἰμποροῦν παρὰ νὰ εἰπουν τὴν ἀλήθειαν, νὰ παρουσιάσουν τὰ πράγματα, τὰ γεγονότα ὅπως ἀκριβῶς συνέβησαν.

Ποῖος ἐπιστήμων, κατὰ τὸν 18ον καὶ 19ον αἰῶνα ἐνδιαφερόμενος διὰ τὸ γόητρον του μετὰ τοῦ κόσμου τῶν γραμμάτων θὰ ἐτόλμα νὰ δεχθῆ τὴν ἀψευδῆ παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον ἀφορᾷ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου, νὰ ὁμολογήσῃ δηλονότι ὅτι ὁ κόσμος οὕτως ἦλθεν εἰς τὴν σημερινὴν του μορφήν καὶ σύστασιν, σύμφωνα μετὰ τὴν κοσμογονίαν, ποῦ μᾶς διδίδει ὁ Μωϋσῆς εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον τῆς Γενέσεως; Καὶ ὅμως τὰ πράγματα συνέβησαν ὅπως, ἀκριβῶς καὶ κατὰ γράμμα, διηγείται ὁ Μωϋσῆς, οὐμφῶνως πρὸς τὰ πρόσημα τῆς γεωλογίας, ἐθνολογίας κλπ. τῆς τελευταίας πεντηκονταετίας. Ἡ γνώμη τῆς ἐπιστήμης συγκεφαλαιοῦται εἰς δὲ λέγει ὁ Γάλλος γεωλόγος Ἀλβέρτος Λαπαράν, μέγιστος Γεν. Γραμματεὺς τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν: «Ἄν θὰ ἔπρεπε νὰ συνοψίσω εἰς 40 μόνον γραμμάς τὰ πλέον ἀσθεντικὰ δεδομένα τῆς γεωλογίας περὶ τῆς γεωγονίας, θὰ ἀνιέγραφα τὸ κείμενον τῆς Γενέσεως, τὴν ἱστορίαν δηλαδὴ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, ὅπως τὴν ἔγραψεν ὁ Μωϋσῆς»!

Πόσα σκωπτικὰ δὲν ἐγράφησαν καὶ πόσα δεκτικὰ διὰ τὸ γόητρον τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἐλέγχθησαν προκειμένου περὶ τῆς ἀρχικῆς ἀθωότητος καὶ τῆς πτώσεως τοῦ πρώτου ἀνθρώπινου ζεύγους; Οἱ φιλοσοφοῦντες εἰς τὰ πεζοδρομια ἡμιμαθεῖς καὶ δοκησίοσοφοι ποσάκις δὲν ἔκαμαν πνεῦμα εἰς βῆρος τῶν δύο τούτων γεγονότων, τὰ ὁποῖα μετὰ τὴν ἀφέλειαν τῆς ἀληθείας καὶ τὴν ἀπλότητα τῆς εἰλικρινείας ἐκθέτει ἡ Π. Διαθήκη εἰς τὴν Γένεσιν; Ὁ κ. Μαγ' κριώτης ἔρχεται νὰ εἴπῃ εἰς αὐτοὺς ὅτι πάρα πολλὸ ἔσπευσαν εἰς τὸ νὰ ἐκφέρουν τὴν καταδικαστικὴν τους ἀπόφασιν κατὰ τῆς Παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἀνατρέχει μετ' εὐσυνειδησίαν ἐπιστήμονας πραγματικοῦ, μετ' εἰλικρινείαν ἀνθρώπου ἀναζητοῦντος τὴν ἀλήθειαν, εἰς τὰς παραδόσεις Ἑλλήνων, Ρωμαίων, Περσῶν, Ἰνδῶν, Φρυγῶν, Κινέζων, Αἰγυπτίων, τὰς ὁποίας ἐξερεῦνησαν καὶ ἐξωιούχισαν σύγχρονοι γίγαντες τῆς ἐπιστήμης διὰ νὰ διαπιστώσουν ὅτι ὄντως αἱ παραδόσεις ὄλων τούτων τῶν λαῶν κάμνουν λόγον περὶ τῆς ἀρχικῆς ἀθωότητος καὶ τῆς μετὰ ταῦτα πτώσεως τῶν πρώτων ἀνθρώπων. Ὁ Οὐίλιαμ Γκουίτον, μᾶς λέγει εἰς τὸ βιβλίον του: «Ἡ ἀλήθεια τῶν λίθων» ἀρχαῖος Βαβυλωνιακὸς

κύλινδρος παρουσιάζων δένδρον μετὰ κλάδους ὀριζόντιους καὶ δύο μεγάλους καρπούς. Ἐμπροσθεν τοῦ δένδρου κάθεται ἀνὴρ καὶ γυνή. Ὅπισθεν δὲ τῆς γυναικὸς φαίνεται ὄφις ὄρθιος».

Ἡ ἱστορία τοῦ κατακλισμοῦ ὅπως τὴν περιγράφει εἰς τὴν Γένεσιν ποσάκις δὲν ἐγίνετο στόχος ἐπιθέσεων ἐκ μέρους τῆς ἀπιστίας; Ὅτι καὶ ἂν εἴπηται μᾶς ἔλεγαν, δὲν εἰμπορεῖτε ὄμως νὰ ἰσχυρισθῆτε ὅτι ἐγίνετο πράγματι πνευματικὸς κατακλισμὸς ὅπως τὸν ἀναφέρει ἡ Γένεσις εἰς τὸ 7ον κεφάλαιόν της. Ὁ συγγραφεὺς τῆς «Βίβλου» ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἐπιστήμης μᾶς ἐκθέτει τὰς γνώμας τῶν ἐπιστημόνων, ποῦ ἔγραψαν περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Οὐρ 1924-31. Ὁ Γούλλεϋ, ὁ ὁποῖος διηθῦνε τὰς ἐργασίας τῶν ἀνασκαφῶν, ἐξ ὀνόματος τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου καὶ τοῦ Ἀμερικανικοῦ τοιοῦτου τῆς Φιλαδελφείας ἀποφαίνεται ὅτι αἱ ἀνασκαφαὶ δι' ἀλλήλων περὶ κατακλισμοῦ μεγίστης ἐκτάσεως, καὶ προχωρῶν εἰς τὴν διήγησίν του λέγει ὅτι ἐφόσον προϋχῶνται αἱ ἐργασίαι εὐρέθην στρώμα καθαρωτάτου ἀργίλλου ὁμοιομόρφου. Ἡ σύστασις του ἐδεικνυε ὅτι εἶχε κατασταλάξει ἐκεῖ ἀπὸ νερῶ. Καὶ τὸ στρώμα αὐτὸ τὸ καθαρῶς ἀργιλλῶδες ἔφθασεν εἰς βάθος 8 ποδῶν, ὅπου ἐσταματήσεν ἀποτόμως καὶ εὐρέθημεν καὶ πάλιν εἰς στρώματα χρωμάτων καὶ σκουπιδιῶν ἀνακατεμμένων μετὰ συντρίμματα πηλίνων καὶ ἐργαλεῖα λίθινα. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ διακοπὴ καὶ ὁ κατακοπὴ τοῦ τοπικοῦ πολιτισμοῦ ἐγένετο συνέπεια τοῦ κατακλισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐξιστοροῦν αἱ παραδόσεις τῶν Σουμερίων, ποῦ ἀποτελεῖ καὶ τὴν βῆσιν τῆς Βιβλικῆς ἱστορίας τοῦ Νῶε! Αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Οὐρ, τῆς πατρίδος τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ, ἀπέτελεσαν τὸν μίτον τῆς Ἀριάνης διὰ τοὺς σοφοὺς γεωλόγους, ἐθνολόγους καὶ γλωσσολόγους. Ἀνέτρεξαν εἰς τὰς παραδόσεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τῶν Φοσίων, Σύρων, Βαβυλωνίων, Αἰγυπτίων, Κινέζων, Μεξικανῶν, Ἀσιανῶν, αἵτινες ὁμοφώνως μαρτυροῦν περὶ γενικοῦ κατακλισμοῦ. Ὁ Μωϋσῆς εἶχε καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὴν ἐπαλήθευσίν του. Εἰς ἄρθρον ἂφ' ἑτέρου, δημοσιευθὲν τὴν 31 Αὐγούστου, τοῦ ἔτους 1904 εἰς τὴν ἔφημερίδα τῆς Κοπεγχάγης «Νταγκεμπλάτεν» ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε, ἡ ὁποία μετὰ τὸς σκελετοὺς πολλὰς ἀνεφέρθη, ὑπὸ ἀνθρώπων, τὸν ὁποῖον τὸ μόνον ἐπιστημονικὸν ἐφόδιον εἶναι τὸ δίπλωμά των, χαρακτηρίζεται ὡς ἀριστοῦργημα ἀπὸ ναυπηγικῆς ἀπόψεως. Τὴν ἴδιαν ἀντικειμενικὴν μέθοδον χρησιμοποίησε καὶ Μαγκριώτης διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι αἱ διάφοροι ἐπιστήμαι ἐπαλήθευσαν καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν, καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς πλέον συζητῶντες λεπτομερείας τὰς διηγήσεις τῆς Βίβλου περὶ τοῦ σταματήματος τοῦ ἡλίου ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, τῆς πτώσεως τῶν τειχῶν τῆς Ἱεριχὸς καὶ ὄλων τῶν περιπετειῶν τῶν βασιλείων τοῦ Ἰούδα καὶ τοῦ Ἰσραήλ.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει: «Ὁδὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἀμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις». Ποῖος θὰ ἀρνηθῆ ὅτι εἰς τὰς ἡμέρας μας ἐπλεόνασεν ἡ ἀμαρτία; «Ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς, οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὀλοκλήρια». Ὑπάρχουν ὄμως καὶ τῆς χάριτος τὰ τέκνα. Οὔτε δὲ εἶναι μοναδικὸν φαινόμενον ὁ εὐσεβὴς καὶ πλήρης πίστεως κ. Μαγκριώτης, ὁ ὁποῖος μέσα εἰς τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τοὺς λογαριασμοὺς καὶ τὰ δαιδαλώδη σχέδια τῶν δασμολογικῶν θεωριῶν ἔχει καὶ τὴν δρεξίν τὸν καιρὸν νὰ ἀσχολῆται μετ' ἐπιτήμησιν σπουδαῖστα διὰ τὴν κοινωνικὴν καὶ ἐθνικὴν ζωὴν μας. Ὑπάρχουν καὶ πλείστοι ἄλλοι διανοούμενοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἐκλίαν τὸ γόνυ τῆ Βαβίλ, δὲν παρεσύρθησαν ἀπὸ τὰς τῶσων πλέον ὀπισθοδρομικὰς καὶ τῶσων ἀσυγχρονιστοῦς ὑλιστικὰς θεωρίας, αἱ ὁποῖαι σῶνει καὶ καλὰ θέλουν νὰ μᾶς ἀποδείξουν ὅτι ἡ γῆ εἶναι σταθλὸς καὶ ὁ ἀνθρώπος δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἔχη ἄλλο ἰδεώδες ἀπὸ τὸ: «φάγωμεν καὶ πίωμεν». Εἰς τὸν συγγραφέα ὄμως τῆς «Βίβλου» ὑπὸ τὸ φῶς

της ἐπιστήμης» καὶ «της πίστεως καὶ ἐπιστήμης» ὀφείλεται ὅπως ἰδιαίτερα εὐγνωμοσύνη, διότι μὲ τὰ πνευματικὰ αὐτὰ πονήματά του συντελεῖ τόσον πολὺ εἰς τὴν στερέωσιν τῶν βάσεων τῆς Ἑλληνικῆς χριστιανικῆς μας κοινωνίας, τῆς ὁποίας αὐταί, σήμερον πρὸ πάντων, ἔχουν ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην.

† ὁ Κορινθίας ΜΙΧΑΗΛ

ΣΠ. Μ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ, Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβούλου, Διάνου, Ἐπιστήμη καὶ ἠθικὴ προκοπή. Ἀθήναι 1944. — Ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ πραγματείας συγχρόνου Ἰταλοῦ φιλοσόφου, τοῦ Eugenio Rignano, ὁ συγγραφεὺς μετὰ πύσης ἐπιστάσεως ἀσχολεῖται διὰ τῆς ὑπὸ κρίσιν μελέτης αὐτοῦ νὰ ἐξακριβώσῃ τὰ ἀπορῶντα εἰς τὴν συμβολὴν τῆς διανοίας καὶ τῆς ἐπιστήμης εἰς τὴν ἠθικὴν τῆς ἀνθρωπότητος προκοπὴν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι εὐκαίρως ἀκαίρως ἀπευθύνονται μομφαὶ κατὰ τῆς διανοητικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς προόδου, ὡς δημιουργοῦσης τάχα δυσμενεῖς συνθήκας διὰ τὴν ἠθικὴν πρόοδον, καὶ μάλιστα κοινὸν εἶναι τὸ λεγόμενον ὅτι ὅσον ἡ ἐπιστήμη προοδεύει, κατὰ τοσοῦτον τάχα σημεῖοιται ἠθικὴ τῆς ἀνθρωπότητος πτώσις. Ὁ κ. Καλλιὰφας, καὶ ἐξ ἰδίων παρατηρήσεων καὶ μελετῶν, ἀλλὰ καὶ ὀπλισμένως δια τῶν πορισμάτων πολλῶν ἐπικαίρων ἔργων ξένων σοφῶν, καὶ δὴ συγχρόνων, ἀσχοληθέντων εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ὀρθοῦναι κατὰ τῶν ὑπερβολικῶν τούτων κατηγορητηρίων κατὰ τῆς διανοίας καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ ἐπιλαμβάνεται τῆς λύσεως ζητήματος, οὐχὶ ὀλιγώτερον ἐνδιαφέροντος καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς Κοινωνίαν.

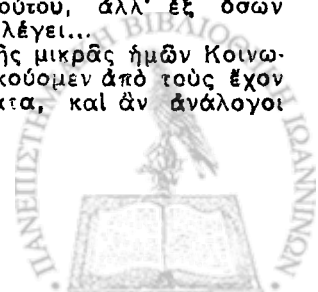
Μετὰ τὸν Πρόλογον αὐτοῦ (σελ. 3—8), εἰς τὸν ὁποῖον ἴδια τονεῖ τὴν ἀνάγκην τῆς μελέτης τῆς συγχρόνου φιλοσοφικῆς κινήσεως, ὡς ἀφειρητῆς διὰ τὴν ἐνασχόλησιν περὶ ζητήματα φιλοσοφικὰ ἐξετάζει ἐν πρώτοις, προϋποθετικῶς καὶ βασικῶς, ὀρισμένους ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς, οἷαι περὶ γενέσεως τῆς συνειδήσεως, περὶ τῆς ἐνοίας τῆς βουλήσεως, περὶ τῆς σχέσεως διανοίας καὶ βουλήσεως, περὶ τῆς ἡδονῆς ὡς ἐλατηρίου τῆς βουλήσεως καὶ περὶ τῶν σημείων συμφωνίας ἢ διαφωνίας μεταξὺ τῶν τῶν διαφόρων ἠθικῶν συστημάτων (§§ 1—7, σελ. 9—25). Ὁ συγγραφεὺς ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι «πᾶσα ἠθικὴ εἶναι ἡδονικὴ» δέχεται δηλοῦν ὅτι ἡ ἡδονὴ εἶναι τὸ ἀπώτατον ἐλατήριο τῆς βουλήσεως καὶ πράξεως. (§ 4, σελ. 19). Ἡ διατύπωσις αὕτη, ξενίζουσα ἐκ πρώτης ὄψεως, κατανοεῖται διὰ τῆς διευκρινήσεως τῆς ἐνοίας τῆς ἡδονῆς, ἣν ὁ συγγραφεὺς δεόντως παρέχει. Ὁ χαρακτηρισμὸς «ἡδονικὴ ἠθικὴ» ἢ ἡδονιστικὴ ἠθικὴ εἶναι ἐξειδικασμένος εἰς ὀρισμένον ἠθικὸν σύστημα, ἀντιτιθέμενον μάλιστα εἰς τὴν Χριστιανικὴν ἠθικὴν. Πάντως, ὁ χριστιανὸς μελετητὴς τῆς πραγματείας τοῦ ἀνωτάτου ἡμῶν λειτουργοῦ, γνωστοῦ διὰ τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ, δὲν ἔχει νὰ φοβηθῆ ἕκ τῆς ὑπαγωγῆς καὶ τῆς Χριστιανικῆς ἠθικῆς εἰς τὸν γενικώτατον χαρακτηρισμὸν ὅτι «πᾶσα ἠθικὴ εἶναι ἡδονικὴ». Τὸ ἐλατήριο τῆς Χριστιανικῆς ἠθικῆς εἶναι ὁ πόθος τοῦ ἐκτελεῖν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶνε νὰ κάμωμεν, τὸ ἐφ' ἡμῖν, τὸν Θεὸν ὡς οὐράνιον ἡμῶν πατέρα, νὰ εὐχαρισθῆται ἀπὸ τὴν διαγωγὴν ἡμῶν, πράγμα τὸ ὁποῖον, ἂν τὸ κατορθώσωμεν, εὐχαριστεῖ καὶ ἡμᾶς· οὕτως ὥστε ἡ ἡδονὴ, ἐν τῇ ἐνοίᾳ τῆς γαλήνης τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ψυχικῆς ἀγαλλιάσεως, δὲν ἀποκλείεται ὡς ἐλατήριο ἀπὸ τὴν Χριστιανικὴν ἠθικὴν. Τοῦτο μόνον, καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι : καὶ ἡ τοιαύτη ἡδονὴ διὰ τὴν Χριστιανικὴν ἠθικὴν δὲν εἶναι σκοπὸς καὶ ἄρα, οὔτε τὸ κύριον ἐλατήριο. Αὐτὸ εἶναι διὰ τὸν χριστιανὸν ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν· σκοπὸς : ἡ ὑπακοὴ εἰς τὸν Θεόν, ἔστω καὶ ἂν

ἡ ὑπακοὴ αὕτη εἶναι συνδεδεμένη μὲ ἀκάθαρτα καὶ ὀσύναντα.

Εἰσερχόμενος εἰς τὸ κύριον θέμα τῆς πραγματείας αὐτοῦ ὁ κ. Καλλιὰφας ἐξετάζει ὁποῖαν ἀγαθὴν ἐπίδρασιν ἀσκοῦσιν ἡ διάνοια καὶ ἡ ἐπιστήμη ἐπὶ τὴν ἠθικὴν πρᾶξιν, καὶ ἄρα ἐπὶ τὴν ἠθικὴν τῆς ἀνθρωπότητος πρόοδον. (§§ 8—13, σελ. 25—45). Ἀποφαίνεται δ' ὅτι : σπουδαίως αὐταὶ συντελοῦσιν εἰς τὴν ἠθικὴν προκοπὴν τοῦ ἀνθρώπου διότι, ὡς συνοψίζεται ἐν σελ. 45—46, αὐταὶ διαφωτίζουν περὶ τῶν μέσων τῶν ἐκείστοτε προσρόρων εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ καλοῦ καὶ ἀποφυγῆν τοῦ κακοῦ· δεικνύουσι πρὸ πάσης ἐκτελέσεως ἐκείστης πράξεως τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς μετὰ κακομαρτυρῶν ἀναλόγων διαθέσεων καὶ καταστάσεων. Ταῦτα ἄμέσως· ἀλλὰ καὶ ἐμμέσως ἡ διάνοια καὶ ἡ ἐπιστήμη ἀσκοῦν σημαντικωτάτην ἐπ' ἀγαθῶ ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν ἠθικότητα κατὰ τοῦτο, ὅτι αὐταὶ κατασκευάζουσαι φιλοσοφικὴν θεωρίαν περὶ τοῦ κόσμου καὶ περὶ τοῦ βίου, δυναμένην νὰ γενεῖ ἀπαισιοδοξίαν ἢ αἰσιοδοξίαν, δύνανται νὰ ἀσκήσωσιν εὐενη ἢ δυσμενῆ ἐπίρροην ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τῶν ἀνθρώπων. Οὕτως ἢ ἄλλως λοιπόν, θετικῶς ἢ ἀρνητικῶς, ἡ ἠθικότης ἔχει νὰ ὠφεληθῆ ἕκ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς φιλοσοφικῆς κατευθύνσεως. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ἡ ἐπιστήμη διδάσκει ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ συντελεῖται οὐχὶ μόνον ἀκραιφνῶς ἐπιστημονικὴ, ἀλλὰ καὶ ἠθικὴ τις πρόοδος εἶναι σπουδαῖον ἐξ ἀποψέως ἠθικῆς προόδου, ὡς εἶναι σπουδαῖον τὸ ἂν ἡ ἐπιστήμη διδάξῃ ὅτι μόνον ἐπιστημονικὴ, οὐχὶ δὲ καὶ ἠθικὴ, πρόοδος συντελεῖται ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐπὶ πᾶσι τούτοις, ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐργάζεται καὶ διὰ νὰ κατασκευάσῃ Ἐπιστημονικὴν ἠθικὴν δι' ἧς θὰ εἶναι δυνατόν, κατὰ τὸν συγγραφέα, ἐπαρκῶς νὰ διευκρινίζωνται, νὰ ἐλέγχωνται, νὰ καθαιρῶνται ἀπὸ πλανῶν παντοίων, νὰ κατατάσσωνται εἰς σύστημα καὶ νὰ κυροῦνται διὰ τινος φιλοσοφικῆς μεταφυσικῆς θεωρίας (1) τὰ ἠθικὰ φαινόμενα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ γενικώτερα, ἐξ ὧν ἀπορρέουσιν τὰ ἐπὶ μέρος, εἶναι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καταβεβλημένα ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ, εἶτομα νὰ ἀποβῶν συνειδητὰ εὐθὺς ὡς ἤθελεν ἀναφανῆ πρόσοδος τῆς ἐρεθισμῶς. (§ 14, σελ. 46). Τοιαύτη δὲ «Ἐπιστημονικὴ ἠθικὴ», λέγει ὁ κ. Καλλιὰφας, «ἐναυμιθόλος ἀσκεῖ πολλακτικὰ τὰς περιστάσεις μεγαλυτέραν ἢ μικροτέραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἠθικῆς πράξεως».

Ὅτι ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς ἐν §§ 9, 10 (σελ. 33—38), ἀληθεῖς μαργαρίται σκέψεως, εἶναι ἀφθάστου πολυτιμότητος καὶ ἐπικαιρότητος. Εὐαγγελικῶς τῷ τρόπῳ κτυπᾷ τὸν φαρισαϊσμὸν, εὐρυτάτην παρ' ἡμῖν λαβόντα, κρίμασιν οἷς εἶδε Κύριος, ἕκτασιν καὶ ἀσυνείηται. Ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ γράφει ὁ κ. Καλλιὰφας, ἐπιτρέπεται νὰ τιμῶνται οἱ διανοσκομένοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι διδάσκουν μὲν ἢ συγγράφουν ἢ καὶ ἀμφότερα ταῦτα πράττουσιν, ἀλλ' ἐν τῇ βιοτικῇ πράξει παρεχούσιν ἐπιτοῦς παράδειγμα ἀσυστόλου καταπατήσεως τῶν ὑπ' αὐτῶν διδασκομένων» (σελ. 38). Δὲν διστάζει δὲ νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς καὶ φωτοτυπίαν τῆς ἠθικῆς ἀδιαφορίας καὶ ἐν ταύτῳ τῆς ἠθικῆς καταπτώσεως τῶν παρ' ἡμῖν διανοσκομένων : «Ἐπιστήμονες οἱ ὁποῖοι ἀλλαχοῦ ἤθελον καταδικασθῆ εἰς κοινωνικὸν θάνατον, ἐπακολούθημα τοῦ ὁποῦ θὰ ἦτο ἔκουσθα ἀειφυγία ἢ αὐτοκτονία, τιμῶνται παρ' ἡμῖν καὶ γερᾶνται, πολλακτικῶς δὲ καὶ ΠΡΟΣΤΑΤΑΙ ΤΩΝ ΗΘΙΚΩΝ ΑΞΙΩΝ ἐπιστήμως ὀνομαζονται. Καὶ οὕτως, ἀνενόχλητοι φθείρουσιν πρὸ παντός τὴν νεολαίαν, ἐκ τοῦ ποιοῦ τῆς ὁποίας ἐξαρτᾶται τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους ἡμῶν». Ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐξαντλεῖ τὸ θέμα τοῦ φαρισαϊσμοῦ τούτου, ἀλλ' ἐξ ὧν δὲν λέγει διαφωτίζει καὶ ὅσα δὲν λέγει...

Ὅποια θὰ ἦτο ἡ φάσις τῆς μικρᾶς ἡμῶν Κοινωνίας, ἂν τοιαύτην γλώσσαν ἠκούομεν ἀπὸ τῶν ἔχοντες ὑψηλὰς θέσεις καὶ ἀξιώματα, καὶ ἂν ἀνάλογον

πρός αὐτὴν ἀπὸ αὐτοῦς τούτους ἐνέργεια ἐφηρομένη· Ἡ ἀδικία, ἡ ἀθαιρεσία, ὁ «ἐκφευδαρχισμός» τῶν θέσεων καὶ ἀξιομάτων τῶν διαφόρων «καταφεριζήδων» ἂν δὲν ἐξηφανίζοντο ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς πεφωτισμένης κοινῆς γνώμης, τοῦλάχιστον θὰ περιωρίζοντο εἰς τὸ ἔσχατον αὐτῶν ὄριον καὶ εἰς τὸν ἀκρότατον βαθμὸν βλάβης.

Συνιστῶμεν πρὸς πάντα ἔχοντα ἠθικὴν αἰσθησιν, καὶ κατὰ μείζονα λόγον, πνεῦμα Χριστοῦ, νὰ ἐγκύψῃ βαθύτερον εἰς τὰ γραφόμενα τοῦ κ. Καλλιᾶφα εἰς τὰς §§ 9—13 τῆς ἀνά χειρας μελέτης.

* *

Ἀπὸ σελ. 46—79 (§§ 15—17), μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιστάσεως ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει τὰς ἐκ τῆς κακῆς χρήσεως τῆς διανοίας καὶ τῆς ἐπιστήμης προελθούσας εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ προερχομένας μεγάλας βλάβας. Δὲν ἀποκρύπτει ὅτι παρὰ τὰς ἐπιστημονικὰς προόδους «εἰς κάθε βῆμα συναντᾷ τις ἐγωισμὸν παντὸς εἶδους, ἀκατάσχετον ροπήν πρὸς κτήσιν δυνάμεως, δόξης, πλοῦτου, ὕλικῶν ἀπολαύσεων, πλήρη ἀδιαφορίαν πρὸς τὸ ποῖον τῶν σκοπῶν καὶ τῶν εἰς τὴν ἐπίτευξιν αὐτῶν συντελούσων μέσων» (σελ. 51)· ἀλλὰ παρὰ τὴν θλιβερὰν ταύτην εἰκόνα ὁ συγγραφεὺς δὲν διστάζει νὰ θεωρῇ ἄτοπον τὴν ἄκραν ἀπαισιοδοξίαν, ἀπ' ἐναντίας μάλιστα, διὰ μακρῶν καὶ σοβαρῶν ἐπιχειρημάτων ὑποστηρίζει τὴν βασιμότητα τῆς αἰσιοδοξίας. Κύρια αἰτία τῆς κακῆς χρήσεως τῆς διανοίας καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς βλαβερᾶς ἀρα ἐπιρροῆς αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἠθικῆς τοῦ εὐρίσκου ὁ συγγραφεὺς ἐν τῇ δυσαρμονίᾳ τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. «Ἀναμφισβήτητον πόρισμα, λέγει, τῆς βαθυτέρας μελέτης τοῦ συγχρόνου Ἑυρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ὅτι αἱ ψυχικαὶ λειτουργίαι δὲν συνεργάζονται πλέον ἀρμονικῶς ὡς συνεργάζονται τὰ ἐπὶ μέρους ὄργανα ὀργανισμοῦ τινος, ἂν οὗτος ὕγιαίνῃ» (σελ. 54). Ὁ συγγραφεὺς κάμνει τὴν ὀρθὴν διαπίστωσιν ὅτι «ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἐξῆς μία ἐκ τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ πνεύματος, ἡ διάνοια, ἀποσχισθεῖσα ἐκ τῶν λοιπῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν καὶ μονομερῶς στραφείσα εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τῆς ἐξω τοῦ ἀνθρώπου φύσεως, ἐπικυρουμένη δὲ ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς ψυχικῆς ἐνεργείας, τὸ ὁποῖον προήρχετο ἐκ τοῦ ὑπερμέτρου περιορισμοῦ τῶν ἀκραιφνῶς βιολογικῶν ὀργάνων, κατέδειξε δεισιδαιμονίας πολλὰς θρησκευτικὰς δοξασίας, ἀληθείας ἱερὰς καὶ ἀπαραβιάστους πρότερον νομιζομένας, ἐξέβαλεν αὐτὰς, καὶ τέλος, μετ' αὐτῶν ἠφάνισε καὶ τὴν θρησκευτικὴν πίστιν ἐν γένει ἐκ τῆς συνειδήσεως κατὰ πρώτων τῶν ἐν τῇ Κοινωνίᾳ καὶ τῇ Πολιτεῖᾳ ἡγουμένων. Τοῦ οὗτω δὲ γεννηθέντος ὕλισμοῦ ἐπακολούθημα ἄμεσον ὑπῆρξε, κατὰ τὸν νόμον τῆς ἐναντιοδρομίας, ὑπερτροφία μὲν τῶν ὀργάνων εἰς τοὺς ὀλίγους, τοὺς εὐπορωτέρους, κατ' ἀκολουθίαν δ' αὐτῆς, μεγαλυτέρα ἢ πρότερον ἀτροφία αὐτῶν εἰς τοὺς πολλούς, τοὺς ἀπορωτέρους» (σελ. 57). Οὕτως ἐνεφανίσθη «ψυχικὴ ἀνισορροπία» καὶ ἡ κατ' ἀκολουθίαν αὐτῆς ἀπώθησις τῶν ἀνωτέρων πνευματικῶν λειτουργιῶν, μάλιστα δὲ τῆς θρησκευτικότητος». Οὕτω δὲ : «ἡ ἄλλειψις ἀρμονίας λειτουργιῶν παρὰ τῷ δημιουργῷ τοῦ πολιτισμοῦ ἀνθρώπῳ ἐπιτείνεται ἰσχυρῶς καὶ ἀδιαλείπτως ὑπὸ τῆς δυσαρμονίας τοῦ περιεχομένου τοῦ δημιουργήματος, δηλαδὴ τοῦ πολιτισμοῦ». Ὅσον ἡ πίστις εἰς τὸν Θεὸν καταρρέει, τόσον ἡ ἀνισορροπία ἢ ψυχικὴ ἀδύναμις καὶ ἡ ἠθικὴ νοσηρότης ἐπιτείνεται· «Ἡ παλαιὰ Ἑλλάς ἤκυαζεν, ἐφ' ὅσον ἔζη εἰς τὰς ψυχὰς τῶν κατοίκων αὐτῆς ἡ θρησκευτικὴ πίστις. Διότι μόνον ἡ ἀκατάβλητος τάσις εἰς τι ὑπέργειον, εἰς τι αἰωνίως ὑπάρχον, εἶναι

δυνατὸν νὰ δημιουργῇ τὸν μέγαν τῆς πίστεως ἐρευνητὴν, τὸν ἀληθινὸν φιλόσοφον, τὸν γνήσιον τῶν ἠθικῶν ἀξίων εὐσετὴν καὶ κήρυκα, τὸν μέγαν καλλιτέχνην» (σελ. 54).

Εὐλόγως στοιχεῖα βασιμοῦ αἰσιοδοξίας περὶ ἠθικῆς προκοπῆς τῆς ἀνθρωπότητος εὐρίσκει ὁ κ. Καλλιᾶφας τὴν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 19' αἰῶνος κατάρρευσιν τῆς πολυθρόνου θεωρίας τοῦ ὕλισμοῦ, ἥτις κατάρρευσιν, ὡς ἀποφαίνεται, εἶναι ἔργον τῆς συγχρόνου Ἐπιστήμης, πρὸς δὲ, τὴν ἀναγέννησιν τῆς φιλοσοφίας καὶ τὴν ἀναζωογόνησιν τῆς θρησκείας, ἐκθέτει μετὰ παρρησίας, χωρὶς νὰ φοβῆται νὰ ἐλεγχθῇ ὡς ὀπισθοδρομικὸς ἢ ἀφιλοπρόδοτος, κατὰ τὴν οὐχὶ σπανίζουσαν καὶ παρ' ἡμῖν θρασεῖαν «πρωτοπορικὴν» κριτικὴν, ἐκθέτει λοιπὸν τὸ ἀπόσταγμα τῆς μελέτης του : ἡ ἠθικὴ ἀνάγκη τῆς ἀνθρωπότητος θὰ ἐπιτευχθῇ, ὅταν ἡ θρησκεία ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν ζῶην καὶ τὴν δρᾶσιν τῶν ἀνθρώπων. Προσθέτομεν δ' ἡμεῖς : καὶ ἡ θρησκεία θὰ ἀποκατασταθῇ, ὅταν ἡ Ἐκκλησία ἀποκατασταθῇ κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἔννοιαν, ζῶην καὶ δρᾶσιν. Ἀντίθεσις «θρησκείας» —χριστιανικῆς ἔννοεῖται, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ τοὺς χριστεπωνύμους λαοὺς—ἀντίθεσις θρησκείας καὶ «Ἐκκλησίας» ἢ ἀσυμφωνία καὶ δυσαρμονία μεταξὺ αὐτῶν ἐβύθισαν καὶ θὰ βυθίζουσι ἔτι μᾶλλον τὸ «ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ» εἰς τὴν ἀμφιβολίαν καὶ τὸν ἀθλιότητα. «Ὁ νοῶν νοεῖτω».

Τοιοῦτον ἐν πάσῃ δυνατῇ συντομίᾳ τὸ ὑπὸ κρίσιν ἔργον τοῦ κ. Καλλιᾶφα. Ἡ ἀνάλυσις ἡμῶν ἀδ' ἡ εἶναι ὠχρὰ καὶ μικρὰ ἢ ὥστε νὰ ἀποδώσῃ τὸν πλοῦτον τῶν ἐννοιῶν καὶ τὸν πλοῦτον τῶν συναισθημάτων τοῦ συγγραφέως. Ἡ βαθεῖα σκέψις, ἡ ἀπηκριβωμένη φράσις, ὁ πόνος ὃ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ συγγραφέως διὰ τὴν ἠθικὴν ἀνωμαλίαν καὶ ἀθλιότητα, ἀλλὰ καὶ ὁ πόθος καὶ ἡ πεποίθησις αὐτοῦ ὅτι ἡ ἠθικὴ προκοπὴ τῆς ἀνθρωπότητος ἐν γένει καὶ τοῦ ἀνθρώπου κατ' ἴδιον δὲν εἶναι ἀδύνατος, ἐπὶ πᾶσιν ἡ ἐθελόμενος συγγραφικὴ παρρησία, μάλιστα ἐφ' ἃς ζῶμεν περιστάσεις, πάντα ταῦτα ἀξίζουσι νὰ γίνωσι αἰσθητὰ παρὰ παντὸς «πνευματικοῦ» καὶ «ἠθικοῦ» ἀνθρώπου οὐχὶ ἐμμέσως δι' ἀναλύσεων καὶ κριτικῶν, ἀλλ' ἀμέσως, διὰ τῆς ἀμέσου μελέτης τοῦ βιβλίου τοῦθ' ὅπερ καὶ συνιστῶμεν καὶ εὐχόμεθα.

Ἄρχιμ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Ι. ΚΑΡΠΑΘΙΟΣ

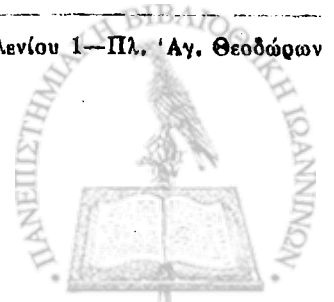
Δοξολογία εἰς τὸν Ἱ. Ν. Ἀγίων Θεοδώρων

Εἰς τὸν Ἱερὸν Ναὸν τῶν Ἀγίων Θεοδώρων ἔτελέσθη ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἀθηναίων, δοξολογία. Εἰς τὴν δοξολογίαν ταύτην παρέστη πλῆθος ἐκ τοῦ ἐμπορικοῦ κόσμου.

Ματὰ τὴν κατασκευτικὴν δοξολογίαν ὁ ἐφημέριος τοῦ Ἱ. Ναοῦ αἰδεσιμώτατος Γεώργιος Νέζης ἐξεφώνησεν τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας. Τὸ τέλος τοῦ λόγου τοῦ αἰδεσιμωτάτου ἐκάλυψαν ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τοῦ Ἑθνους.

Ἐσαύτως μετὰ τὴν δοξολογίαν ἐψάλλη τρισάγιον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τῶν θυμάτων τοῦ ἀγῶνος, ὃ δὲ χορὸς τῶν ψαλτῶν ἐψάλλε τὸ αἰωνία ἢ μνήμη.

Τύποις : Ε. ΤΣΙΝΙΚΑ Σκουλερίου 1—Πλ. Ἀγ. Θεοδώρων

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΒΗΜΑ

Ίδρυτής: Ι. Σ. ΤΡΑΚΑΣ

Διευθύνεται υπό Έπιτροπής

Γραφεία: Κορνάρου 4

Η ΕΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ ΤΗΣ ΤΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Του Σεβ. Μητροπολίτου Κερκύρας και Παξών κ. ΜΕΘΟΔΙΟΥ

Γεγονός όχι μικρᾶς σημασίας εμφανίζεται και πάλιν διὰ τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν. Καὶ δὲν εἶναι μικρᾶς σημασίας, διότι συνδέεται μετὰ τὴν θρησκευτικὴν πίστιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, καὶ μετὰ τὴν ψυχρὸν συνείδησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, συνεπῶς δὲ μετὰ τὴν ἔθνικοθρησκευτικὴν του φιλολογίαν. Εἶναι τὸ γεγονός τῆς μεταφορᾶς τῆς ἱερᾶς εἰκόνας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου ἐκ τῆς Τήνου εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, Ἑθνικὴν ἑορτὴν ὅλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ (25 Μαρτίου). Ἡ ἱερὰ εἰκὼν μετακομισθεῖσα εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸ 50 ἐτῶν περίπου, ἕνεκα τῆς ἀσθενείας τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, γεταφέρεται καὶ πάλιν, καὶ δὴ κατὰ τὴν Ἑθνικὴν ἑορτὴν, διὰ τὴν νέαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπολύτρωσιν ἐκ τῆς μεγαλυτέρας καὶ βαρβαρωτέρας ἐπιδρομῆς, τὴν ὁποίαν ἐγνώρισεν ἡ ἑλληνικὴ γῆ καὶ ἡσθάνθη ὀλόκληρος ὁ Ἑλληνισμὸς μέχρι τοῦδε. Καὶ διὰ τοῦτο, καὶ λόγῳ τῆς Ἑθνικῆς ἑορτῆς, κατόπιν νέας ἀπολύτρωσεως, καὶ λόγῳ τῆς μεταφορᾶς τῆς ἱερᾶς εἰκόνας, καὶ λόγῳ τῆς ἱστορίας αὐτῆς ταύτης τῆς ἱερᾶς εἰκόνας, δὲν θὰ μείνη ἔξαιρετικώτερον ἀσυγκίνητος οὐδεμίαν Ἑλληνοχριστιανικὴ ψυχὴ καὶ καρδίαν.

Ἡ προέλευσις τῆς ἱερᾶς εἰκόνας τῆς Εὐαγγελιστρίας τῆς Τήνου εἶναι συνδεδεμένη μετὰ τὸν Ἑλληνισμὸν στενωτάτα. Κατὰ τὴν παράδοσιν, ἔτεχνούργησεν αὐτὴν ὁ ἱερός Εὐαγγελιστῆς «Λουκᾶς ὁ ἱατρός ὁ ἀγαπητός», ὡς ἐκφράζεται περὶ αὐτοῦ ὁ Ἀποστόλος Παῦλος (Κλοσ. δ' 14), ὁ φωτιστὴς τῶν ἔθνῶν καὶ ἔξαιρετικῶς τῶν Ἑλλήνων. Ὁ δὲ Εὐαγγελιστῆς Λουκᾶς, ὁ σπουδαιότατος ἐκ τῶν ἀκολουθῶν καὶ συνεργατῶν τοῦ Ἀποστόλου καὶ μεγάλου κοινωνιστοῦ Παύλου, ὁ καὶ τὸσον ἀγαπητός

εἰς αὐτόν, εἶναι Ἕλλην. Ἐπειδὴ δὲ ἔγραψε καὶ δύο σπουδαιότατα βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὸ Εὐαγγέλιον τὸ ὁποῖον φέρει τὸ ὄνομά του, καὶ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, κατέχει σπουδαιότατην θέσιν ἐν τῇ Χριστιανικῇ φιλολογίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ, εἰδικώτερον δὲ τῆς Ἑλλάδος, καὶ περιποιεῖ μεγίστην τιμὴν εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν. Αὐτὸς δὲ ὁ, ὡς ἱατρός, ἐκπρόσωπος τῶν θεϊκῶν ἐπιστημῶν τῆς ἐποχῆς του, περιγράφει ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ του (κεφ. α' 26—38) καὶ τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Παρθένου, τοῦ ὁποῖου, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἔτεχνούργησε τὴν ἱερὰν εἰκόνα, τῆς ὁποίας ἡ μεταφορὰ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἡρωτεύουσαν κατὰ τὴν Ἑθνικὴν ἑορτὴν τοῦ ἔτους τούτου (1945) θὰ δονήσῃ τὸσον τὰς καρδίας τῶν Χριστιανῶν Ἑλλήνων, διότι εἰς τὸ γεγονός τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως τοῦ 1821 προστίθεται καὶ τὸ γεγονός τῆς νέας λυτρώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ εἰδικώτερον τῆς πόλεως Ἀθηνῶν.

Τὸ ὄνομα καὶ ἡ μεγάλη χριστιανικὴ προσωπικότης τῆς Παρθένου Μαρίας συνεδέθη ἑνωρίτατα μετὰ τὴν πόλιν Ἀθηνῶν. Ἡ πόλις αὕτη ἦτο, ὡς γνωστόν, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς, πρὸς τιμὴν τῆς ὁποίας ἰδρύθη ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τὸ μεγαλοῦργημα τοῦ Παρθενῶνος, προῖον τῆς μεγάλης θεοσεβείας τῶν Ἀθηναίων. κατὰ τὸν περὶ αὐτῶν χαρακτηρισμὸν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Πράξ. ιζ' 22). Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως, γενόμενοι Χριστιανοί, τὸν ἐπώνυμον τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς Παρθενῶνα μετέτρεψαν εἰς ναὸν τῆς Παρθένου Μαρίας, καὶ ἀντὶ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς, ἐγκατέστησαν ἐντὸς αὐτοῦ τὴν ἱερὰν εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Ἀθηνιώτισσας, ὅπως αὕτη ἐπιλοφορήθη ὑπὸ τοῦ

εὐσεβοῦς λαοῦ. Εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, ἔλθων εἰς τὰς Ἀθήνας, μετὰ τὴν κατατρόπωσιν τῶν Βουλγάρων, ὁ Ἕλλην αὐτοκράτωρ Βασίλειος Β' ὁ Βουλγαροκτόνος, ἐτέλεσε Δοξολογίαν ἐπινίκειον καὶ ἐπροσκύνησε τὴν ἱερὰν τῆς Παναγίας εἰκόνα.

Ὅπως ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Θεοτόκου, ὁμοίως καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ βασιλεὺς τοῦ Βοσπόρου Ὅπως δὲ τὸ γεγονός τῆς σωτηρίας τῆς Κων)πόλεως, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρακλείου, κατέλαβε καὶ κατέχει σπουδαιότητα τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὁμοίως καὶ τὸ γεγονός τῆς σωτηρίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἐκ τοῦ ἀλληλοσπαραγμοῦ, τὸν ὁποῖον προπαρεσκεύασεν ἡ βουλγαροσλαβικὴ προπαγάνδα.

Ὅπως κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἡρακλείου καὶ πάντοτε μετὰ ταῦτα, πολὺ περισσότερον κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο (1945), ὁ Ἑλληνισμὸς σύμπας ἐορτάζει τὸ χαρμόσυνον γεγονός τῆς Ἐθνικῆς του Ἑορτῆς καὶ τῆς νέας λυτρώσεώς του. Κοινός, ἐνιαῖος παλμός συγκλονίζει πᾶσαν ἑλληνοχριστιανικὴν καρδίαν καὶ δάκρυα χαρᾶς, ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν Θεομήτορα, ἀναβλύζουν, εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ νικητηρίου ὕμνου :

Τῇ ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια,
ὧς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια
ἀναγράφω σοι ἡ πόλις σου, Θεοτόκε.

Καὶ ἐὰν ἐσημειώθῃ λυπηρὸν καὶ ἐξ ἐπιδράσεως τῆς βουλγαροσλαβικῆς προπαγάνδας, διακηρύττομεν ὅτι ἡ Ἑλληνοχριστιανικὴ ψυχὴ δὲν ἔχρησθη, ἀλλὰ διατηρεῖ τὴν γνησιότητά της. Ἡ ἑλλη-

νοχριστιανικὴ ποίησις θὰ συγκλονήσῃ τὴν ἑλληνικὴν καρδίαν, ὅταν ὑπὸ τοὺς θόλους τῶν ἱερῶν Ναῶν ἀκουσθῶσιν, ἀποτεϊνόμεναι πρὸς τὴν Θεοτόκον. αἱ λέξεις :

Χαῖρε τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἀσάλευτος πύργος.

Χαῖρε τῆς βασιλείας τὸ ἀπόρθητον τεῖχος.

Χαῖρε, δι' ἧς ἐγείρονται τρόπαια.

Χαῖρε, δι' ἧς ἐχθροὶ καταπίπτουσι.

Ὅπως ὁμως ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡρακλείου διὰ τὴν Κων)πολιν, ὁμοίως καὶ ἡ σωτηρία τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ἐνεσιῶσαν περιπτώσειν, κατέχει σπουδαίαν σημασίαν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Κατὰ τὴν ἔλευσιν τῆς ἱερᾶς εἰκόνας τῆς Παναγίας τῆς Τήνου, καὶ πάντοτε, εἰδικῶς ὁ Λαὸς τῶν Ἀθηνῶν, γενικῶς δὲ ὁ Ἑλληνικός, ἄς ἐγείρει τὴν φωνὴν του καὶ ἄς ψάλλει μετὰ τοῦ Ἑλληνος ποιητοῦ Ἀνδρέου Ἐπισκόπου Κρήτης :

Τὴν πόλιν σου φύλαττε, Θεογεννῆτορ Πάναγνε
ἐν σοὶ γὰρ αὕτη, πιστῶς βασιλεύουσα,
ἐν σοὶ καὶ κρατύνεται, καὶ διὰ σοῦ νικῶσα,
τροποῦται πάντα πειρασμόν, καὶ σκυλεύει πολεμίους,
καὶ διέπει τὸ ὑλήκοον.

Ἡ στροφή πρὸς τὴν Θεομήτορα, μετὰ ζώσης πίστεως καὶ πραγματικῆς εὐσεβείας, πάντοτε διέσωσεν ἀπὸ κινδύνους καὶ ἐδόξασε τὴν Ἑλληνικὴν Φυλὴν. Ἡ ἔλευσις τῆς ἱερᾶς εἰκόνας εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν Ἐθνικὴν Ἑορτὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, θὰ δώσῃ νέαν τόνωσιν τῆς πίστεως, νέαν θερμότητα εἰς τὴν καρδίαν, νέαν δύναμιν εἰς τὴν σκέψιν, καὶ νέον πέταγμα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὴν.

† Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν Μεθόδιος

Ἡ ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΗΣ ΤΗΝΟΥ

Εἶπαν μερικοὶ, πῶς τάχα ὁ ἄνθρωπος ἐδημιούργησε τὸν Θεὸν ἢ τοὺς Θεούς του σὰν τὸν ἑαυτὸν του, καὶ ὄχι, ὁ Θεὸς ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Του»! Καὶ στὰ δύο ἡμῶς αὐτὰ κρύβεται μίᾳ ἄλλῃ μεγάλῃ ἀλήθειᾳ. Ὅτι δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος ἢ μπορεῖ νὰ κατανοήσῃ τὸν δημιουργὸν του γιὰ τὸ τοῦ ὁμοιάζει. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ πῶς φαντάζεται καὶ πιστεύει ἓνας ἄνθρωπος ἢ ἓνας λαὸς τὸν Θεὸν του, καταλαβαίνει κανεὶς εὐκολὰ καὶ τί εἶδους ἄνθρωπος καὶ τί εἶδους λαὸς εἶναι, καὶ θέλει νὰ εἶναι!

Ὁ Ἕλλην καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἔδειξε καὶ δείχνει συνεχῶς τὸν εὐγενῆ ἑαυτὸν του στὸν τρόπο, ποῦ φαντάζεται καὶ πιστεύει τὸν Θεὸν του καὶ τὰ ἱερά του πρόσωπα. Γεμάτο εὐγένειαν καὶ καλωσύνην ὅπως εἶναι τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, ἐνοιῶσε θαθεῖα καὶ τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν καλωσύνην τοῦ Δημιουργοῦ του. Ἀγρυπνὸς φύλαξ τῆς ζωῆς καὶ τῆς τιμῆς καὶ ἐλευθερίας του, ὅπως εἶναι τὸ ἴδιο, ζῆ καὶ τὸν Θεὸν του ὡς συνεχῆ προνοητὴν καὶ φύλακα τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας του. Εἶναι πλήρης καλωσύνης πρόθυμο γιὰ αὐτοθυσίαν χάριν τῆς οἰκογενείας του, καὶ

γιαυτὸ αἰσθάνεται καὶ τὸν Δημιουργὸν καὶ Πατέρα του νὰ εἶναι ἕτοιμος γιὰ κάθε ἐπέμβασι χάριν τῆς σωτηρίας τοῦ Ἔθνους του. Πολὺ βαθιὰ ἠσθάνθη καὶ ζῆ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπίσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἡ σύνδεσις του μετὰ τὴν «Μητέρα τοῦ Θεοῦ», ποῦ ἦτο «Παναγία» γιὰ νὰ ἀξιωθῇ νὰ γίνῃ «Θεοτόκος», ἔβωκεν ἐπίσης τὸν πλοῦτον τῶν συναισθηματικῶν σχέσεων καὶ ἐκδηλώσεων, ποῦ ἤθελε καὶ ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκδηλώσῃ ἢ ἐξευγενισμένη καὶ καινῶν αὐαίσθητος καὶ τρυφερὰ Ἑλληνικὴ ψυχὴ. Διότι ἡ «Παναγία» ἔχει ἐνσαρκώσῃ κάθε βαθμὸν καὶ κάθε ἀπόχρωσι τῆς ἀνθρωπότητος, ὥστε νὰ εἶναι καὶ τὸ θεοειδὲς Ἰνδαλμα τῆς αὐαίσθητου Ἑλληνικῆς ψυχῆς. Αὐτὸ εἶναι ὁ λόγος, ποῦ στὴν πολυτραχὴ ἱστορικὴ του περιπέτεια καὶ σποὺς συνεχεῖς ἀγῶνάς του γιὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν χριστιανικὴν του πίστιν τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἀκλόνητα ἐστήριξε τὴν σωτηρίαν του πρὸ παντός στὴν βοήθειαν τῆς «Παναγίας» καὶ «Θεοτόκου». Αὐτὴ ἐνισχύει τοὺς Χριστιανούς Ἕλληνας αὐτοκράτορας καὶ στρατηγοὺς στὰς ἐκστρατείας τῶν ἐναντίον τῶν ἀπίστων βαρβάρων» στὴν ὑπεράσπισιν τῆς Βα-

σιλευούσης. Εἰς τὴν «Θεοτόκον» ψάλλει ὁ Ἕλλη-
νὸς λαὸς τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορικῆς Πρωτευού-
σης τὰ «νικητήρια» καὶ τὰ «εὐχαριστήρια», διότι αὐ-
τὴ ἦτο ἡ «ὑπέρμαχος στρατηγός» ποῦ ἐλύτρωσε «τὴν
πόλιν τῆς» ἀπὸ «ἰῶν δεινῶν»! Καὶ ὅταν ὕστερα οἱ
ἄπιστοι ἐκευρίευσαν τὴν «Πόλιν», τὸ Ἑλληνικὸν Ἔ-
θνος πάλιν πρὸς Αὐτὴν ἀπευθύνεται, γιὰ τὴν αἰ-
σθάνεται βαρυσταλοῦσαν διὰ τὸ κακὸν καὶ ὀδυρομένην
καὶ κλαίουσαν, καὶ τὴν παρηγορεῖ καὶ λέγει· «Σώ-
πασ, Κυρὰ Δέσποινα»,... πάλι μὲ χρόνια μὲ και-
ροῦς, πάλι δικὰ μας θᾶναι!»

Μὲ τὸν ἴδιο παλμὸν καὶ μὲ τὴν ἴδια ἀφοσίωσι
καὶ ἐμπιστοσύνη τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἐστράφη καὶ
στρέφεται τῶρα πρὸς τὴν Θεοτόκον, πρὸς τὴν «Πα-
ναγίαν τῆς Ἰήνου». Πρὸς αὐτὴν πρὸ πέντε ἐτῶν
εἶχε τὴν ψυχὴν του ἐστραμμένην καὶ ἐξήτει βοή-
θειαν καὶ προστασίαν, ὅπως γίνῃ μεστρία πρὸς τὸν
Υἱὸν καὶ Θεὸν Τῆς, γιὰ νὰ τὸ διασώσῃ ἀπὸ «παν-
τοίων δεινῶν». Καὶ ὅταν ἐγνώσθη, ὅτι οἱ «νέοι βάρ-
βαροι» ἐβεβήλωσαν τὴν ἑορτὴν τῆς Παναγίας καὶ
ἐμίαναν τὰ ἀγὰ γαλατὰ νερὰ τῆς Ἰερᾶς θαλάσσης,
ποῦ στέλλει προσκύνημα τὴν γλυκεῖαν αὔραν τῆς
καὶ ἀσπάζεται τὴν εἰκόνα τῆς Μεγαλόχαρης, ρίγη
συγκινήσεως καὶ ἰερᾶς ἀγανακτήσεως ἐπέρασεν ἀπὸ
κάθε ἑλληνικὴν καρδίαν! Ὀλόκληρον τῆς Ἔθνος
ἠσθάνθη τὸν πόνον τῆς Παναγίας καὶ γενικὴ ὑπὴρ-
ξεν ἢ ἀπόφασις νὰ τιμωρηθοῦν οἱ ἐναγεῖς καὶ ἀνό-
σιοι, ἀλλὰ καὶ ἡ βεβαιότης, ὅτι ἡ «Χάρις Τῆς» θὰ
κάμῃ τὸ θαῦμα Τῆς. Καὶ τὸ ἔκαμε! Στῆς βουνο-
κορφῆς καὶ τῆς χαράδρας τῶν Ἡπειρωτικῶν ὄρεων
εἶδε τὸ μαχόμενον Ἔθνος τὴν «Παναγίαν» νὰ περι-
τρέχῃ τὴν πρώτην γραμμὴν, νὰ ἐνισχύῃ τοὺς ἀγω-
νιστὰς τοῦ Ἱεροῦ αὐτοῦ Πολέμου καὶ νὰ κατευθύνῃ
τὰ βόλια τῶν τουφεκιῶν καὶ τῆς ὀπίδες τῶν τηλε-
βόλων ἐπάνω στοὺς νέους βαρβάρους, στοὺς νέους
ἀπίστους καὶ βεβηλωτὰς τῶν Ἱερῶν Τῆς. Καὶ ποι-
ὸς ἤμπορεῖ νὰ ἀμφιβάλλῃ, ὅτι ἡ Ὑπέρμαχος Στρα-
τηγὸς ὠδήγησε τοὺς ἱεροὺς ἀγωνιστὰς τῆς Ὀρθοδο-
ξίας εἰς τὴν νίκην καὶ ἐδώρησεν εἰς τὸ Ἔθνος μας
«νίκας κατὰ βαρβάρων»; Ἐνῶ ὅμως ἐπρόκειτο νὰ
ἐορτασθῇ ἡ νίκη, ἀνεβλήθη αὕτη κατόπιν τοῦ νέου
κύματος τῆς ἐπιδρομῆς. Καὶ πάλιν ὅμως τὸ Ἔθνος,
μας ἐκράτησε στερεὰ τὴν πίστιν του πρὸς τὴν Νι-
κὴν τῆς Ὑπερμάχου Στρατηγοῦ. Στὴν ἑορτὴν Τῆς
θὰ ἔκαμνε τὸ θαῦμα! Καὶ μὲ τὴν ψυχὴν σὺ στό-
μα ἀνέμενε τὸ Ἔθνος μας σύσσωμον κάθε 15 Αὐγού-
στου ἐπὶ τέσσαρα ἔτη, καὶ στὰ 1941, καὶ στὰ 1942
καὶ στὰ 1943, καὶ στὰ 1944, τὴν ἐκδίωξιν τῶν κα-
τακτητῶν! Καὶ ἔγινε τὸ θαῦμα τῆς «Χάρης Τῆς». Στὰ 1943 ἤρχισαν νὰ τρίβουν τὰ δεσμά τῆς δουλείας
καὶ στὰ 1944 ἔσπασαν γιὰ πάντα!

Ἄλλ' ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ ἐκσπάσῃ εἰς εὐχαριστηρίους
ἐκδηλώσεις ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ, τὴν τελευταίαν στιγ-
μὴν ἄλλος εραχνὰς ἐπλάκωσε τὰ στήθη τῶν Ἑλλή-
νων καὶ δὲν τὰ ἀφήκε νὰ ἀνασάνουν καὶ νὰ ψάλουν
ὕμνους εὐχαριστηρίους στὴν Ὑπέρμαχον Στρατηγόν!
Ἄλλαι ἀγωνίαι, ἀλλὰ καὶ ἄλλα συνθήματα ἀπέσπα-
σαν γιὰ λίγον εὐτυχῶς καιρὸ τὴν ψυχὴν τοῦ ἐλευθε-

ρωθέντος Ἔθνους μας ἀπὸ τὴν εὐχαριστήριον ἑορ-
τὴν καὶ δοξολογίαν πρὸς τὴν «Πολιοῦχον» τοῦ
Θεοτόκον.

Τῶρα ἔχει τὸ ἔθνος ξαλαφρώσει καὶ ἀπὸ τὸ βά-
ρος αὐτὸ! Καὶ πρῶτο του καθήκον ἔχει, νὰ ἐορτάσῃ
σύσσωμον τὴν ἑορτὴν τῆς «Εὐαγγελίστριας Παναγίας
τῆς Ἰήνου», ποῦ ἔκαμε τὸ θαῦμα τῆς καὶ κατέρρι-
ψεν ἀπὸ τῶν ἐπάλλεων τὸν θρασὺν κατακτητὴν «ἤδη
νίκην ὄρμων τ' ἀλαλάξει!» Διότι ἡ Παναγία ὑπερ-
χθαίρει «μεγάλῃς γλώσσης κόμπους!» Ἡ θαυματουρ-
γὸς εἰκὼν τῆς Μεγαλόχαρης ἐρχεται εἰς τὴν Πρω-
τεύουσαν! Πομπὴ ἱερὰ συνοδεύει Αὐτὴν! Ὁ εὐσε-
βὴς λαὸς τῆς Πρωτευούσης ἀς λιτανεύσῃ! Ἄν ἦτο
ἡ Βασιλεύουσα, θὰ ἐψάλλε τὸν «Ἀκάθιστον» καὶ
θὰ ὑμολογοῦσε τὴν Θεοτόκον. Τῶρα ἀς κλῖνῃ τὸ
Ἔθνος μας τὸ γόνυ εὐλαβῶς πρὸς τὴν «Χάριν Τῆς»
καὶ ἀς ψάλλῃ τὰ «νικητήρια» διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν
τοῦ ἀπὸ τῶν δεινῶν, καὶ ἀς ἀντηχήσῃ εἰς ὀλόκλη-
ρον τὴν Ἑλλάδα ὁ ὕμνος ποῦ ἐψάλλεν ἡ Βασιλεῖς
τῶν Πόλεων.

Τὰ «Ἐλευθέρια» τοῦ ἔθνους, ποῦ ἄγονται κάθε
χρόνον τὴν 25ην Μαρτίου, ἀς γίνου, ὅπως πρέπει,
πάνδημος δοξολογία πρὸς τὴν «Παναγίαν» καὶ πα-
ράκλησις θερμῆ, καὶ ἀς εἴπῃ ὀλόκληρος ἡ πόλις μὲ
μιὰ φωνὴ καὶ μιὰ καρδίαν· «Τῇ ὑπερμάχῃ στρα-
τηγῇ τὰ νικητήρια ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν
εὐχαριστήρια ἀναγράφω Σοι, ἡ Πόλις Σου, Θεο-
τόκε! Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ Κράτος ἀπροσμάχητον
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον, ἵνα κρά-
ζω σοι»

Χαίρε Νύμφη Ἀνύμφευτε!»

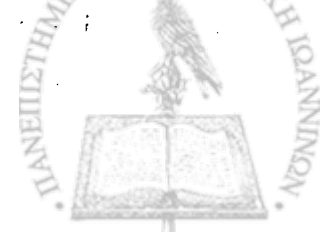
(B. K. E.)

Η Γ. ΔΙΣΙΣ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Διὰ Ν. Διατάγματος ἀναουνεστήθη ἐν τῷ Ὑπουρ-
γεῖῳ τῆς Παιδείας ἡ Γεν. Διευθυνσις Ἐρησκευμάτων,
εἰς ἣν ἐτοποθετήθη δι' ἀποσπάσεως ὁ διακεκριμένος
καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Β. Βέλλας. Εἰς τὴν
θέσιν τοῦ Διευθυντοῦ τῶν Ἐρησκευμάτων ἐτοποθετήθη
ὁ κ. Γ. Παπαθεοδώρου, ὅστις ἀπὸ τριακονταετίας ὑπη-
ρετεῖ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ Διευθύνσει μετὰ ἐξαιρετικῆς
ὄλης ἱκανότητος καὶ εὐσυνειδησίας. Ἡ ὑπηρεσία τῶν
Ἐρησκευμάτων ἐνισχύθη ἐπίσης διὰ τοῦ διορισμοῦ τοῦ
φερέλπιδος ἐπιστήμονος θεολόγου κ. Α. Φωτράκη.
ὅστις ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐσπούδασεν ἐν Ἑσπερίᾳ.

Η ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Λίαν ἐπιτυχῆς ὑπῆρξεν ὁ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως
διορισμὸς τοῦ νομομαθοῦς κ. Δημ. Ι. Παπαδημητρίου
εἰς τὴν θέσιν τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ὁ κ.
Παπαδημητρίου διετέλεσε συνεργάτης τοῦ ἀειμνήστου
καθηγητοῦ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου Κ. Μ. Ράλλη,
δημοσιεύσας πλείστας ἐπιστημονικὰς μελέτας ἀφορώ-
σας τὸ Ἐκκλ. Δίκαιον. Εἶναι εὐδαίμων ὅτι ἡ Κυβέρ-
νησις ἀντιλαμβάνομένη τὴν σπουδαιότητα, ὑπὸ τὰς
σημερινὰς συνθήκας, τῆς ἀνωτέρω θέσεως, ἐνεπιστεύ-
θη ταύτην εἰς ἄνδρα ἐγνωσμένης ἱκανότητος δυναμέ-
νον νὰ περιφρουρήσῃ τὰ αἰωνόβια καθεστῶτα τοῦ
Ἁγιωνόμου Ὄρους.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ —

ΔΙΑ ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΓΕΝΕΑΝ

Τοῦ κ. ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΠΟΓΡΗ

Ἡ Α. Μ. ὁ Ἀντιβασιλεύς, σὺν βαθυστόχαστο λόγῳ του πού ἐξεφώνησε στὴ Θεσσαλονίκη, εἶπε, μετὰ ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἐπειδὴ ἡ πλήρης ἀνοικοδόμησις τοῦ ἐθνικοῦ Οἴκου δὲν ἔ' ἀποτελέσῃ φροντίδα καὶ καθήκον μόνον τῆς ἐν δράσει ἑλληνικῆς γενεᾶς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν διαπλάσει ταύτης, εἶναι προφανῆς ἡ ὑποχρέωσις τῆς καταλλήλου διαπαιδαγωγήσεως τῶν νέων».

Νομίζω πὼς ἡ γιομάτη ἀπὸ εἰλικρίνεια καὶ ἀγάπη φωνῆ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐκκλησίας διὰ τὴν «νέαν γενεάν», πρέπει νὰ συγκλονίσῃ βαθύτατα τὴν «ἡγέτιδα τάξιν». Γιατὶ ἡ τάξις πού ἔχει στὰ χέρια τῆς τὸ σχολεῖο, τὸν τύπο, τὰ θεάτρα, μὲ λίγες λέξεις ὅλην τὴν πνευματικὴν καὶ οἰκονομικὴν ζωὴν τοῦ τόπου, εἶναι δοσίλογος, ἀπὸ χρῆμα τώρα, ἀπέναντι τῆς νέας γενεᾶς. Δὲν φαντάζομαι, σὺν 20ῶν αἰῶνα, καμμιά πολιτισμένη χώρα, νὰ ἴσῃ ἀφήσει στὴν τύχη τοῦ ἴσου τὸ παιδί, ὅσο ἡ Ἑλλάδα. Καὶ δὲν πιστεύω νὰ νομίζουμε σοβαρὰ πὼς ἔχουμε ξωφλήσει ἀπέναντι του τὶς ὑποχρεώσεις μας ἐπειδὴ τὸ στέλνουμε λίγα χρόνια στὸ σχολεῖο καὶ τοῦ μαθαίνουμε δυο κολλυβογράμματα. Ὑπάρχουν καὶ ἄλλα μαθήματα, πού δὲν διδάσκονται μεσα στὶς τάξεις, καὶ πού πρέπει ὅμως νὰ καταλάβῃ τὸ παιδί γιὰ νὰ γίνῃ χρηστὸς πολίτης καὶ νὰ σέβεται τὴν κοινωνία τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ κύτταρο.

Πρέπει νὰ νοιώθῃ, ἀπὸ τὰ πρῶτα του βήματα, ὅτι τὸ βλέπουμε σὰν τρυφερὸ καὶ πολῦτιμο λουλοῦδι, ὅτι πάνω του στηρίζουμε τὰ γηρατεῖά μας, ὅτι αὐτό, σὰν μεγαλώσῃ, θὰ κρατήσῃ στὰ χέρια του τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος, ὅτι θὰ ὑποστηρίξῃ καὶ θὰ περιβάλλῃ μὲ φροντίδες, ὅπως τὸ ὑποστηρίξαμε καὶ τὸ περιβάλαμε καὶ μεις, τὴν νέα γενεά πού θὰ τὸ διαδεχθῇ. Πρέπει ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ καταλάβῃ καλὰ τὸ παιδί, πρέπει νὰ αἰσθανθῇ ὅτι ἀγωνίζομαστε νὰ κάνουμε καλλίτερον τὴν ζωὴν τοῦ ἀπὸ τὴν δικήν μας, νὰ βγάλουμε ἀπὸ τὸ δρομο τοῦ τ' ἀγκάθια καὶ τὰ ἐμπόδια πού βρήκαμε σὺν δικό μας.

Ἔτσι μονάχα, ἀπὸ τὰ πρῶτα του χρόνια, θὰ αἰσθανθῇ πὼς ἔχει καὶ ὑποχρεώσεις ἀπέναντι μας. Ἔτσι θὰ μάθῃ, ἀπὸ τὴν τρυφερότητά του ἡλικία, νὰ ἐκτιμᾷ καὶ νὰ σέβεται τὴν κληρονομία πού θὰ τοῦ παραδώσουμε. Ἔτσι θὰ δῇ καὶ τὸ ἔθνος, τὸ σύνολον, ὅπως βλέπει τὴν γωνιά τοῦ σπιτιοῦ του — αὐτὴ τὴν γωνιά πού τὸ προστατεύει ἀπὸ τὸ κρῦο, τὴν βροχὴν, τὴν ζέστη, αὐτὴ τὴν γωνιά πού εἶναι πλημμυρισμένη ἀπὸ τὴν ἀγάπην τῆς μάνας, τοῦ πατέρα, τῆς γαγιάς.

Τί ἔχουμε ὅμως κάνει ἡμεῖς γιὰ τὸ παιδί, γιὰ τὴν νεότητά; Τί ἔκανε τὸ Κράτος; Τί ἔχουμε

ναι οἱ διανοούμενοι, οἱ εὐποροὶ, τὸ θέατρο, ὁ κινηματογράφος, καὶ αὐτὴ ἡ ἐκκλησία ἀκόμα;

Ἄς κυτιάσουμε τὸ ἄπορο παιδάκι...

Οἱ ἀκρογιαλιεῖς μας καὶ τὰ βουνά μας θὰ μποροῦσαν, κάθε χρόνον, νὰ χαρίσουν τὴν χαρὰ καὶ τὴν ὑγείαν σὲ χιλιάδες φτωχὰ ἑλληνοπούλα, ἂν εἶχαν συστηματοποιηθῇ οἱ παιδικὲς κατασκηνώσεις καὶ ἂν—γιατὶ νὰ τὸ ἀποκρύψουμε;—οἱ εὐποροὶ μας διαθέτανε λίγα ἀπὸ τὰ χρήματα πού ξοδεύουνε γιὰ τὶς διασκέδασεις τους σ' ἓνα τετοιον ἱερὸ σκοπὸ.

Τί ἔκανε τὸ θέατρο; Πότε εἶδατε τοὺς θεατρικούς μας ἐπιχειρηματίκς ν' ἀνεβάσουν ἡθικοπλαστικὰ ἔργα γιὰ παιδιὰ μὲ φθιρὸ εἰσιτήριο; Καὶ ὁ κινηματογράφος; Τί κάναμε ἡμεῖς οἱ διανοούμενοι; Πότε νοιώσανε τὰ παιδιὰ τοῦ λαοῦ πὼς τὰ πῆραμε σὰν καλοὶ φίλοι ἀπὸ τὸ χερί, καὶ περπατήσαμε μαζί τους μέσα στὰ περιβολία τῆς ἀνθρώπινης γνώσεως; Πότε ἀνεβήκαμε στο βῆμα γιὰ ν' ἀποκαλυψομε στα ματάκια τους ἓνα κομματι ἀπὸ τὸν ἀμφοτερόκοσμον τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας, πότε τοὺς μιλῆσαμε γιὰ τὶς ἡθικὰς ἀξίες, τοὺς περιγραψαμε τὴν τεράστια μεταβολὴ πού ἦλθε σὺν κόσμον μὲ τὴν ἐμφάνισιν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπου;

Ἄς ἔχουμε τὸ θάρρος νὰ τὸ ὁμολογήσουμε. Δὲν κάναμε τίποτε γιὰ τὴν νεότητά. Ἡ ἂν κάναμε, κατὰ καιροὺς, κάτι, αὐτὸ ἦταν τόσο ἀσήμαντο, τόσο χωρὶς συστημα καὶ χωρὶς εἰλικρίνεια πού ἦταν σὰν νὰ μὴν γίνῃκε.

Εἶμαι ἀπόλυτα βεβαίως πὼς, ἂν εἶχε γίνῃ ἴσαμε σῆμερα κατὰ τὸ σωστὸ, δὲν θὰ μπορούσε τὸ προπαγανδιστικὸ ἔντυπον μὲ τὸ ὑποπτό καὶ δηλητηριάζον περιεχόμενον νὰ τὸ παρασύρῃ μὲ τόση εὐκολία, ὥστε...

Μὰ προτιμώτερον νὰ μὴν ἀσχοληθοῦμε μὲ θλιβερά καὶ προσφατὰ γεγονότα. Ἄς τελειώσουμε λοιπὸν μὲ μιαν ἄλλην περικοπήν ἐκ τοῦ λόγου τοῦ Μακαριωτάτου. «Πιστεῦω, εἶπεν, ὅτι ἔχομεν ὑπερτάτον καθήκον νὰ διαπαιδαγωγῶμεν τὴν νεότητά κατὰ τρόπον ἀκραιφινῶς ἑλληνοπρεπῆ, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦτέστιν τῶν ἀρχῶν μιᾶς τελείας χριστιανικῆς ἀγωγῆς, ἧς ἀναδεικνύει τὴν ζῶν πνευματικώτεραν καὶ ἀπεργάζεται ἀρτιωτέραν καὶ ἠθικῶς δικαιωμένην τὴν εἰκόνα τῶν κοινωνικῶν ἐπιδιώξεων καὶ καθηκόντων τοῦ ἀνθρώπου».

Τὸ προσκλητήριον σάλπισμα, γιὰ μιὰ καλλίτερον νέα ἑλληνικὴ γενεά, ἀκούσθηκε στὴν Θεσσαλονικίαν. Ἄς τρέφομε ὅλοι, μὲ πίστη καὶ ἐνθουσιασμό, εἰς τὰς ἐπαλξεις μας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΟΓΡΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπολιτικῆς
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΔΙΑΛΥΣΙΣ Ἡ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗ ;

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κορινθίας κ. ΜΙΧΑΗΛ

Μὲ βαθεῖαν προσοχὴν ἀνέγνωσα τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος» ἄρθρον τοῦ φίλου Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος κ. Ἰεζεκιήλ. Ἐκδηλώνει εἰς αὐτὸ τὸ ζωηρὸν του ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῶν ἀκτημόνων καλλιεργητῶν, συμμεριζόμενος ἐν τῷ ζητήματι τὴν ἀμέριστον συμπάθειαν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται καὶ πρὸς τὴν ἄπορον ταύτην τάξιν πᾶς Μητροπολίτης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι γνωστὸν ὅτι πᾶσα Μητροπολις εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀποτελεῖ τὸ καταφύγιον παντὸς ἀπόρου, καὶ πᾶς Μητροπολίτης θεωρεῖ στριχειῶδες καθήκον του νὰ ὑπερμαχῆ τῶν δυστυχοῦντων καὶ νὰ προβαίη εἰς πᾶσαν δυνατὴν θυσίαν ὑπὲρ παντὸς πάσχοντος ἢ ἀδικουμένου. Τὸ βούκωνον τοῦτο γεγονός ὅλοι τὸ ἀγαγνορίζουν, ἀκόμη δὲ καὶ οἱ μὴ προσκείμενοι φιλικῶς πρὸς τὸν θεοῖδρον θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας Ἄπαντες κατὰ συνέπειαν οἱ Σεβ. Μητροπολίται, εἴμεθα ἀκραδάντως πεπεισμένοι, διακαῶς ἐπιθυμοῦν καὶ τὴν βοήθειαν καὶ τὴν εὐτυχῆ ἀποκατάστασιν τῶν ἀπόρων ἀκτημόνων καλλιεργητῶν, διὰ τῆς ἀποκτήσεως ὑπ' αὐτῶν ἰδία ἀκινήτου περιουσίας.

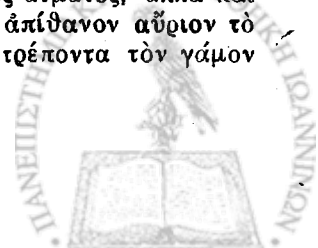
Διαφωνοῦμεν ὅμως ἀπολύτως ὡς πρὸς τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον οἱ σημερινοὶ ἀκτήμονες καλλιεργηταί, προτείνεται νὰ καταστοῦν ἰδιοκτηταί. Ὡς τοιοῦτον τρόπον ὁ φίλος Ἱεράρχης ὑποδεικνύει τὴν διανομὴν μεταξὺ τῶν ἀκτημόνων καλλιεργητῶν τῆς τε διατηρητέας καὶ δευστοποιητέας ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, τὴν διάλυσιν τοῦ ΤΑΚΕ καὶ ΟΔΕΠ καὶ τὴν μισθοδοσίαν τὸσον τῶν Μητροπολιτῶν καὶ τῶν Ἱεροκληρικῶν, ὅσον καὶ τοῦ συνόλου τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ Δημοσίου, ὅπερ θὰ ἀναλάβῃ καὶ τὴν συνταξιοδότησιν αὐτῶν, κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις περὶ δημοσίων ὑπαλλήλων. Ἄλλαις λέξεσι προτείνεται ἡ ἀποψιλῶσις τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ πάσης, οἰασδήποτε, περιουσίας, καὶ ἡ προσφυγὴ αὐτῶν εἰς τὸ Δημοσίον Ταμεῖον διὰ τε τὴν μισθοδοσίαν τοῦ κλήρου τῆς καὶ τὴν ἐπιδιδῶξιν τοῦ σπουδαιοτάτου κοινωνικοῦ προορισμοῦ τῆς.

Εἶναι τῷ ὄντι λυπηρὸν διότι τοιαύτη ἀπεμπόλησις ὑποδεικνύεται παρ' ἡμῶν τῶν ἰδίων Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, καθ' ὃν χρόνον εἰς ἄλλας Ἐκκλησίας, ὁμοδόξους καὶ ἑτεροδόξους, ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία διατηρεῖται καὶ φυλάσσεται ὡς κόρη ὀφθαλμοῦ καὶ διὰ τὴν, μέγιστην κοινωνικὴν σημασίαν ἔχουσαν, οικονομικὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν περὶ ὧν πρόκειται Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν ἐν τῷ κοινωνίῳ, χρηζούσης μέσων οικονομικῶν ἀφθόνων καὶ εὐρισκομένων ἐν πάσῃ ὥρᾳ καὶ στιγμή εἰς τὴν διάθεσιν των.

Καὶ πρῶτον δὲν εἶναι καθόλου συντελεστικὴ εἰς τὴν διατήρησιν ἀνεξαρτήτου τοῦ φρονήματος καὶ

ἀδεσμεύτου τῆς φωνῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἀπογύμνωσις αὐτῆς ἀπὸ πάσης οικονομικῆς ἱκμάδος καὶ ἡ ὑπαγωγὴ τῶν λειτουργῶν τῆς εἰς τὴν τάξιν τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.

Οἱ Δημοσίοι ὑπάλληλοι εἶναι ὄργανα τοῦ κράτους. Ἰπ' αὐτὴν κυρίως τὴν ὀνομασίαν εἶναι γνωστοὶ εἰς τὸ κοινόν. Ὅ,τι ἐπιτάσσει τὸ κράτος οἱ Δημοσίοι ὑπάλληλοι ὀφείλουν ἀγογγύστως καὶ ἀπροφασίστως νὰ τὸ ἐκτελέσουν. Αὐτός, ἄλλωστε, εἶναι ὁ μοναδικὸς προορισμὸς καὶ ἡ κυρία ἀποστολὴ των, νὰ εἶναι τὰ πειθήνια καὶ ὀλοπρόθυμα ὄργανα τῆς ἐκτελέσεως τῶν ὑπὸ τοῦ κράτους νομοθετουμένων καὶ ἐπιτασσομένων. Θὰ ἤθελε κανεὶς, ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι αἰσθάνονται βαθύτατα τὸν προορισμὸν τῆς Ἐκκλησίας—τῆς τεραστίας αὐτῆς πνευματικῆς δυνάμεως, ἡ ὁποία ἔχει καθήκον ἱερὸν καὶ ἀποστολὴν ἁγίαν νὰ ἀντιτάσσεται εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, νὰ χειραγωγῆ ἐλευθέρως καὶ ἀδεσμεύτως τὰς μάζας τοῦ λαοῦ εἰς τὰ ζητήματα τὰ ἀφορῶντα τὴν ψυχικὴν του σωτηρίαν—νὰ ἴδῃ τοὺς Ἱεράρχας καὶ τὸν ἐφημεριακὸν τῆς κλήρον νὰ ὑπαχθοῦν εἰς τὴν τάξιν τῶν πειθηρίων ἀφόνων ὀργάνων τῆς πολιτείας; Ἡ μήπως διὰ τὴν ἀπολύτως εὐσυνείδητον ἐκπλήρωσιν τοῦ κοινωνικοῦ προορισμοῦ τῆς θὰ ἔδει ἡ Ἐκκλησία νὰ ἐπιδιώξῃ καὶ ἐπιτύχῃ μείζονα ἀνεξαρτησίαν ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἐν τῷ παρόντι διαθέτει; Διότι ποία θὰ εἶναι ἡ στάσις καὶ ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας ἂν ἐν τῷ μέλλοντι τὸ Κράτος νομοθετήσῃ τι ἀντιπίπτον εἰς θεμελιώδεις κανόνας τῆς Ἐκκλησίας ἢ καὶ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας; Ἄν ἡ Ἐκκλησία πραγματοποιήσῃ τὴν προτεινομένην διάλυσιν τῆς περιουσίας τῆς καὶ τῶν οικονομικῶν ὀργανισμῶν τῆς, ἧτις ἐν ἱκανῷ μέτρῳ δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ἢ διάλυσις αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας, ὡς παράγοντος, ἐννοουμένου, κοινωνικοῦ, καὶ χεῖρας καὶ πόδας δεσμευμένην παραδοθῆ εἰς τὸ ἔλεος τῆς Πολιτείας, παρ' αὐτῆς ἀναμένουσα τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον, τότε θὰ ὀφείλῃ καὶ αὐτὴ ἀπροφασίστως καὶ ἀδιαμαρτυρητῶς νὰ ἐκπληρώσῃ καὶ τὰς ἀντιπιπτούσας εἰς τὰς ἀρχάς τῆς καὶ τὸ κανονικόν τῆς δίκαιον ἐπιταγὰς τοῦ Κράτους. Ἐν ἐναντίῳ περιπτώσει τὸ Κράτος θὰ ἔχῃ εἰς τὰς χεῖρας του πρόχειρον τὸ μέσον τῆς ἐπιβολῆς τῶν προσταγμάτων του. Θὰ διαταχθοῦν, ἀπλουστάτα, οἱ Δημοσίοι Ταμίαι νὰ σταματήσουν τὰς πληρωμὰς εἰς τοὺς μισθίους τοῦ Κράτους ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς. Πλεῖστα ὅσα παραδείγματα θὰ ἠδύνατο νὰ προσαχθοῦν πρὸς διάφωτισιν τῆς στοιχειώδους, ἄλλως, ἀλήθειας ταύτης. Τὸ Κράτος ἐθέσπισε πρὸ τινῶν ἑτῶν νόμον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐπιτρέπεται ὁ γάμος ὄχι μόνον μεταξὺ προσώπων εὐρισκομένων εἰς σχέσιν συγγενείας ἐκτου βαθμοῦ ἐξ αἵματος, ἀλλὰ καὶ πέμπτου ἀκόμη. Δὲν εἶναι ἀπίθανον αὐριον τὸ κράτος νὰ θεσπίσῃ νόμον ἐπιτρέποντα τὸν γάμον

μεταξύ προσώπων τετάρτου βαθμού εξ αίματος. Ἄν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς μεταταχθοῦν, ἀπὸ λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας, πνευματικόν, κατ' ἔξοχὴν, προορισμὸν ἔχουσας, εἰς τὴν τάξιν τῶν Δημοσίων ὑπαλλήλων, πῶς ἡ Ἐκκλησία θὰ ἀντιδράσῃ εἰς τὸν ἀντικανονικὸν καὶ ἀντεκκλησιαστικὸν νομοθετικὸν ὀργανισμὸν τῆς Πολιτείας;

Ποῖος φίλος τῆς Ἐκκλησίας θὰ ἠθέλε ποτε νὰ ἴδῃ τὴν Ἐκκλησίαν φράσσουσαν τὸ στόμα της, αὐτοδευσευομένην, διὰ τῆς ἐκουσίας παραδόσεως, τῶν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς σήμερον εὗρισκόμενων οικονομικῶν πόρων, εἰς τὴν Πολιτείαν, ἡ ὁποία σπανιότατα μέχρι σήμερον ἐπέδειξεν ἐνδιαφέρον καὶ στοργὴν πρὸς θεσμόν, ὁ ὁποῖος εἰς ἀνυπολόγιστους θυσίας πάντοτε ὑπεβλήθη χάριν τοῦ ἔθνους;

Ἄλλὰ θέλομεν ἡ Ἐκκλησία νὰ διατηρήσῃ τὴν παρουσίαν της καὶ νὰ τὴν αὐξήσῃ καὶ πολλαπλασιάσῃ καὶ διὰ τὸν δεύτερον λόγον, τὸν ὁποῖον ὑλητήχθημεν ἀρχόμενοι τοῦ παρόντος ἄρθρου· διὰ νὰ τὴν χρησιμοποιοῦν διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς κοινωνικῆς ἀποστολῆς της, ἃν εὖ τῆς ὁποίας οὐδέποτε ἡ Ἐκκλησία ὑπέρηξε νοητή. Ποῖος θὰ ἀρνήσῃ ὅτι καὶ ἀρχόμενοι τοῦ παρόντος ἐτινίσσαμεν ὅτι πᾶσα Ἱ. Μητροπολις εἶναι κέντρον εὐποίας καὶ σήμερον ἀκόμη, ὁπότε δὲν ἐπετεύχθη εἰσέτι συστηματικὴ δαπάναις πλατείας, εὐρυτάτης φιλανθρωπικῆς δράσεως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας; Ἄλλ' ἡ Ἐκκλησία τῆ ἀύριον, μετὰ τὸν ὀλοκληρωτικὸν τοῦτον παγκόσμιον καταστρεπτικώτατον πόλεμον, ἔκοῦσα ἄκουσα θὰ εὐρεθῆ εἰς τὴν ἀδήριτον ἀνάγκην καὶ ἄλλους τομεῖς νὰ δημιουργήσῃ καὶ εἰς ἄλλας λεωφόρους νὰ εἰσέλθῃ προκειμένου νὰ εἶναι συγχρονισμένη εἰς τὴν πνευματικὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ποιμνίου της καὶ τὴν ὑπεράσπισιν καὶ στήριξιν τῶν σωτηριωδῶν ἀρχῶν τῆς θρησκείας τοῦ Θεοῦ Ἰδρυτοῦ της.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς αὐριον ἐκτός τῆς ὀργανωμένης κατὰ σύστημα πάγιον καὶ καθωρισμένον, φιλανθρωπίας, θὰ δημιουργήσῃ καὶ ὀργανισμοὺς ποικιλοῦντας διὰ τὴν πραγματοποίησιν σκοπῶν πνευματικῶν, τοὺς ὁποίους ἀφ' ἱκανοῦ ἔθεντο ἐνώπιον αὐτῶν ἄλλαι Ἐκκλησῖαι ὁμόδοξοι καὶ ἑτερόδοξοι, ἐξυψωθείσαι χάρις εἰς αὐτοὺς, τὰ μέγιστα πρὸ τῶν ὁμμάτων τοῦ κοινοῦ. Θὰ ἰδρῦσῃ τὸ τυπογραφεῖον της, θὰ ἔχῃ ὄχι μόνον τὰ περιοδικὰ ἀλλὰ καὶ τὴν ἐφημερίδα της, θὰ ἀναλάβῃ αὐτὴ ἡ ἴδια τὴν ἐκδοσὶν ὄλων τῶν λειτουργικῶν βιβλίων της, θὰ διαδίδῃ κατὰ χιλιάδας τὰς ὀλιγοσελίδους πραγματείας της, τὰς διαφωτιστικὰς ἐφ' ὄλων τῶν σημείων τῆς δογματικῆς καὶ πρακτικῆς διδασκαλίας της, καὶ ἐφ' ὄλων τῶν προβλημάτων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ἐπὶ τῶν ὁποίων χρήζει καθοδηγήσεως. Ἐλλην χριστιανός, θὰ ὀργανώσῃ ὑπὸ διεύθυνσιν, δεδοκιμασμένην τὸ θεολογικὸν της φροντιστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ καταρτίξῃ ἐκκλησιαστικῶς τοὺς μέλλοντας κληρικούς καὶ καθηγητὰς τῶν θρησκευτικῶν καὶ θὰ ἔχῃ τὴν ἑσωτερικὴν ἀποστολὴν της, διὰ τὴν ὁποίαν θὰ εἰδικεύωνται, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν ἐμ πνευσμένων ἐκκλησιαστικῶν ἀιδρωνοῦ ἱεροκήρυκες, οἱ κατηχηταὶ καὶ ἐξομολόγοι της κ. λ. π.

Νὰ ἐπεταθῶμεν ἔτι περισσότερον ἀναπτύσσοντες τὴν ἀποψιν αὐτὴν τῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας; Νομίζομεν περιττεῦναι. Σκοποὶ μας δὲν εἶναι νὰ διαγράψωμεν τὸ πρόγραμμα τῆς κοινωνικῆς μεταπολεμικῆς ἐργασίας ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ διὰ παραδειγμάτων προχείρων νὰ ὑπογραμμίσωμεν πόσῃ ἀνάγκην ἡ Ἐκκλησία ἔχει τῶν οικονομικῶν της πόρων διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ θεοῦ καὶ ἁγίου αὐτῆς προορισμοῦ ἐν τῇ συγχρόνῳ κοινωνίᾳ.

Ἄλλ' ἂν ἡ Πολιτεία ἀπορροφήσῃ καὶ τὴν ὑπολειπομένην ἐκκλησιαστικὴν παρουσίαν, διὰ ποῶν τότε πόρων ἢ πενομένη καὶ πεινώσα Ἐκκλησία θὰ φιλανθρωπευθῆ καὶ θὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν τὸν κοινωνικὸν καὶ ἱεραποστολικὸν μηχανισμόν της; διὰ νὰ φανῇ ἀνταξία τῆς ἀποστολῆς της καὶ τῶν μεταπολεμικῶν συνθηκῶν καὶ περιστάσεων; Θὰ ἔλθῃ ἴσως ἡ ἀπόντησις; τὸ Κράτος θὰ βοηθήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τοὺς σκοποὺς αὐτῆς. Διατι ὅμως νὰ μὴ ἀνταπαντήσωμεν ὅτι λίαν πιθανὸν τὸ Κράτος νὰ χαρακτηρῆσῃ ὡς πολυτέλειαν τὴν εὐρυτάτην αὐτὴν πνευματικὴν, κυρίως, δρᾶσιν τῆς Ἐκκλησίας; Δὲν εἶδομεν μήπως εἰς τὸ παρελθὸν ἀνωτάτους λειτουργοὺς τῆς Πολιτείας μετὰ τῆς μεγαλειέρας περιφρονησεως ὀμιλοῦντας περὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀποστολῆς της; Ἄνθρωποι πνευματικοί, ἀληθινοὶ δηλ. χριστιανοὶ πρέπει νὰ εὗρισκωνται ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πολιτείας διὰ νὰ ἐκτιμήσουν καὶ θελήσουν νὰ ὑποστηρίξουν τὰ πνευματικά. Τὸ ἐβροντοφώνησεν ὁ Παῦλος, ἀπηγῶν τὴν φωνὴν τοῦ θεοῦ ξένου τὸν ὁποῖον ἐντὸς ἡμῶν φιλοξενοῦμεν, τῆς ἀπροσπολήπτου καὶ ἀδιωροδοκῆ σου συνειδήσεως: «Ψυχικός ἀνθρώπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἔστι, καὶ οὐ δύναται γινῶναι ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται». Ἄλλὰ καὶ ἂν τοιοῦτοι λειτουργοὶ ἀνάτατοι εὐρεθοῦν μεταπολεμικῶς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς πολιτείας, δυνάμενοι δηλονότι, νὰ διακρίνουν ν' ἐκτιμήσουν τὰ πνευματικά, καὶ πάλιν ἢ λίαν εὐτυχῆς αὕτη συγκυρία διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, οὐδόλωσ μειοῖ τὸ γεγονός ὅτι ἡ εἰς μόνον τὸν Χριστὸν δουλεύουσα καὶ μόνον τὸν Χριστὸν ὀμολογοῦσα Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἀφθοία καὶ πρόχειρα εἰς τὴν ἰδίαν διάθεσιν τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων, αὐτῆ, ὅπως ἀντιλαμβάνεται καὶ ὄχι καθ' ὑπαγόρευσιν, θὰ κανονίξῃ τὰ τῆς φιλανθρωπικῆς καὶ πνευματικῆς της δράσεως χάριν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Ἄλλὰ δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ διοικήσωμεν τὴν παρουσίαν μας καὶ τοὺς διαχειριζομένους αὐτὴν ἐκκλησιαστικοὺς ὀργανισμοὺς, λέγει ἐνιστάμενος ὁ φίλος Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος κ. Ἱεζεκιήλ. Συμφωνοῦμεν. Πλὴν ἀλλὰ μὴ λησμονοῦμεν ὅτι οἱ ἐπίσκοποι δὲν εἴμεθα καὶ ὀικονομολόγοι. Τὴν θεολογίαν ἐσπινυδάσαμεν καὶ «ὑπηρετοῖα Χριστοῦ καὶ ὀικονομίου μυστηρίων Θεοῦ» ἐτάχθημεν νὰ εἴμεθα. Ἰσως δὲ ἡ μὲν ὀρθοδόξη τῶν δύο ὀικονομικῶν ὀργανισμῶν μας ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν εἰς τὸ παρελθὸν τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν, ἀλλ' ἐπεξήτησε, κακῶς, νὰ πειραματισθῆ ἐπ' ὀργανισμῶν ἀπαιτούντων γνώσεις εἰδικὰς καὶ προσπάθειαν καὶ μόρφωσιν ἀνάλογον. Ἄλλὰ μήπως

Τ Α Ε Λ Ε Υ Θ Ε Ρ Ι Α (1)

Χαίρετε, βλαστάρια τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ λοιποὶ φιλελεύθεροι Ἕλληνες! Χαίρετε «χαρὰν μεγάλην» ἐν ὀνόματι τῆς μεγάλης πατρίδος. Τὸ μυριοπόθητον Πάσχα τῆς Φυλῆς ἀνέτειλε. Εἰς τοὺς κυανορόδινους οὐρανούς τῆς Ἀττικῆς ἀργυρόρηχα σήμαντρα ἐσήμαναν ἤδη τὸν ὄρθρον τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς Ἀναγεννήσεως. Οἱ σκληροτράχηλοι μηχανοκίνητοι ἔχθροὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ φεύγουν κατησχυμένοι πρὸς τὰ βόρεια, ἀφοῦ ἐπὶ τρία ἔτη καὶ πολλοὺς ἔτι μῆνας εἰς τὴν γῆν αὐτὴν τῶν λαμπρῶν ἀναμνήσεων, τοῦ ἡρωϊσμοῦ, τῆς ἀνδραγαθίας καὶ τῶν ὑπερτίτων μαρτυριῶν ἐβεβήλωσαν τὰ πατροπαράδοτα ἱερὰ τῆς Φυλῆς ἡμῶν, διέσπειραν πανταχοῦ καταστροφὴν καὶ ἐρήμωσιν καὶ διέπραξαν ἐγκλήματα πραγματικῶς ἀνιστόρητα. Ἄλλ' ἐνῶ ὑπὸ τὴν κατάραν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ φεύγουν οἱ τύραννοι, χαίρετε, φίλοι, ὅτι τὸ ἴστέ-

(1) Ἐξεφωνήθη ἐν τῇ Μεγάλῃ Αἰδούσῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου τὴν ἐπομένην τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἀθηνῶν. (Σημ. «Ἐκκλ. Βήματος»).

εἰς τὰς ἄλλας ὁμοδόξους καὶ ἑτεροδόξους Ἐκκλησίας, εἰς τὰς ὁποίας ἀκμάζουν καὶ εὐδοκιοῦν παραπλήσιοι οικονομικοὶ ὄργανισμοὶ ἢ ἀποδίδουν πλουσιωτάτους τοὺς καρπούς των, οἱ Ἐπίσκοποι εἶναι οἱ διευθύνοντες καὶ διαχειριζόμενοι αὐτοὺς καὶ τοὺς ὑλικούς των πόρους; Βεβαίως ὄχι. Οἱ ἐπίσκοποι εἶναι ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν πνευματικὴν ἀποστολὴν των. Ὑπάρχουν ὅμως αἱ λεγεῶνες τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι τέκνα πιστὰ καὶ ἀφωσιωμένα τῆς Ἐκκλησίας, βοηθοῦν αὐτὴν μετὰ τὴν εἰλικρίνειαν καὶ ὅλας τὰς δυνάμεις των εἰς τὴν διεύθυνσιν καὶ διαχείρισιν τῆς περιουσίας τῆς.

Χάρῃ θεῖα δὲν ἀμοιροῦμεν καὶ ἡμεῖς τοιοῦτων ἀνωτάτων ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους εἰδημόνων εἰς τὰ οικονομικὰ ἀφ' ἐνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου εὐσεβῶν χριστιανῶν, ἀναγεννημένων, τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ διακαῶς ποθούντων. Διατὶ νὰ μὴ χρησιμοποιήσωμεν αὐτούς, μαζὺ μετὰ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι καὶ σήμερον ἐπὶ κεφαλῆς τῶν δύο οικονομικῶν ὀργανισμῶν μας εὐρισκόμενοι ἀπεδείχθησαν ἐργάται πιστοὶ καὶ ἀνιδιοτελεῖς τῆς Ἐκκλησίας; Διατὶ νὰ ἔχωμεν οἱ ἐπίσκοποι τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν εὐθύνην εἰς ζητήματα οὐδεμίαν σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀποστολὴν μας καὶ νὰ μὴ ἐπωφεληθῶμεν τοῦ ζήλου, τῆς προθυμίας, τῆς εὐσεβείας, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰδικότητος πιστῶν καὶ στοργικῶν πνευματικῶν μας τέκνων; Τοιοῦτοτρόπως ἐνεργοῦσα ἡ Ἐκκλησία φρονοῦμεν ἀδιστακτικῶς, ὅτι καὶ τὰ οικονομικὰ τῆς θὰ περισυλλέξη καὶ τοῦ ὀργανισμοῦς τῆς βιωσίμους καὶ ἀκμαίους θὰ καταστήτῃ καὶ τὸ κοινωνικὸν τῆς ἔργον τεραστίως θὰ ἐνισχύσῃ. Ὅ,τι ἀπαιτεῖται εἶναι ἡ περισυλλογὴ καὶ ὄχι ἡ διάλυσις.

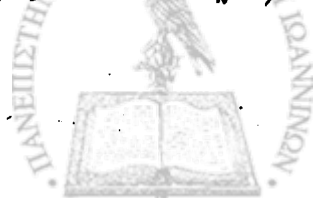
† Ο ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ-ΜΙΧΑΗΛ

φανον ἄστῃ ἀναπνέει καὶ πάλιν «τ'ἀγέρι τῆς Λευθερίας». Ἄλλὰ μετὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς, ἀγαπητοί μου, ὁ ἀγὼν δὲν ἐτελείωσε, τόσα καὶ τόσα Ἑλληνικὰ τμήματα—ἀλλοιμονόν!—στεναζοῦν εἰσέτι ὑπὸ τὸ πέλαμα τῶν βαρβάρων. Ἡ Ἑλληνικὴ πατρίς καλεῖ τὰ τέκνα τῆς καὶ πάλιν εἰς πάνδημον συναγεμὸν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν δούλων ὁμαίμων. Εἰς τὸ ἀπελευθερωτικὸν τοῦτο ἔργον ἡ Ἑλληνικὴ νεολαία, ἡ χρυσὴ τοῦ Γένους ἑλπίς, ἀσφαλῶς θὰ παράσχη τὴν κυριακιάτην συμβολήν. Ἄλλ' εἰς τὸ αὐτὸ ἔργον καὶ ἡμεῖς, οἱ πρεσβύτεροι μὲν τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ μεστοὶ πατριωτικοῦ μένους δὲν θέλομεν καθόλου ὑστερήσει, ὅπως δὲν ὑστερήσαμεν καὶ κατὰ τὴν ἐποποιίαν τῆς Βορείου Ἡπείρου. Πάντως ἡ ταπεινότης μου—ἄς ἐξομολογηθῶ τὸ πρῶγμα—σήμερον τὴν αὐγὴν ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τοῦ ταξίαρχου Ἀττικῆς, ὅπως ἀξιώσω παρ' αὐτοῦ νὰ με καλέσῃ εἰς τὰ ὄπλα, προκειμένου νὰ γίνωσι πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν Βόρειον Ἡπειρον ἢ εἰς τὴν μεγαλάνυμον Κρήτην.

Ἄς ἐπιτραπῆ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ σεμνοῦ τούτου βήματος καὶ πάλιν νὰ διακηρῶ, ὅτι πρῶτοι ἡμεῖς εἴμεθα κατὰ τῶν κατακτήσεων, ἀλλ' εἴμεθα πρόθυμοι τὰ πάντα νὰ θυσιάσωμεν ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀνακτήσεων. Μετὰ ἄλλους λόγους ἐπεκτείνωμεν ἄνευ ἐπιφυλάξεων τὰς ἐθνικὰς ἡμῶν διεκδικήσεις εἰς ὅλας ἐκείνας τὰς χώρας, ὅπου ἐπεκράτησε ἑλληνικὸς πολιτισμὸς, ἐθροσκεύετο ἡ ὀδοδοξία κ' ἐπαλλον αἱ καρδίαι διὰ τὴν ἔνωσιν μετὰ τῆς ἡμετέρας πολιτείας.

Θέλομεν ἑλληνικὰς ὅλας τὰς χώρας ἐκείνας, τὰς ὁποίας κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας ἀπέσπασαν ἀπὸ τῆς Μητροῦς Ἑλλάδος πολιτικαὶ δολοπλοκίαι καὶ ἀδικοὶ ἀποφάσεις τῶν ἰσχυρῶν τῆς Γῆς. Θέλομεν τὴν Βορειοῦ Ἡπείρου, τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Βόρειον Θράκην, τὰ μαρτυρικὰ Δωδεκάνησα καὶ τὴν Μεγαλόνησον Κύπρον, ἡ ὁποία σήμερον εἶναι περισσότερο Ἑλληνικὴ παρὰ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Εὐαγόρου τοῦ πρώτου. Οὔτε θὰ λησμονήσωμεν ποτέ, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἐπέκτασις πρὸς Ἀνατολὰς στηρίζεται ὄχι μόνον εἰς ἱστορικὰ δίκαια, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀνθρωπογεωγραφικὰ δεδομένα.

Πρῶτοι ἡμεῖς εἴμεθα διὰ μίαν Μεγάλην Ἑλλάδα· μάλιστα τὴν ἰδέαν τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος ἐκαλλιέργησαμεν ὡς πανεπιστημιακοὶ διδάσκαλοι καὶ ὡς ἐρευνηταὶ καὶ μετὰ δάκρυ καὶ μετὰ αἷμα. Ἄλλὰ τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα ἡμεῖς δὲν τὴν θέλομεν μεγάλην μόνον εἰς γεωγραφικὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ τὴν θέλομεν μεγάλην καὶ ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς καὶ κοινωτικῶς καὶ οικονομικῶς. Καὶ δὲν ἀρκεῖ δι' ἡμᾶς ὅτι ἡλευθερώθη ὁ Ὀλυμπος, νοσταλγοῦμεν πάντοτε τὴν ἐπάνοδον τῶν Ὀλυμπιῶν. Θέλομεν δηλαδὴ τὴν δημιουργίαν νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος νὰ στηρίζεται σταθερῶς εἰς τὴν ἀρχαίαν πυράδασιν τῶν ἐκκριτῶν καὶ τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων, ἐπίσης νὰ στηρίζεται εἰς τὰ ζωντανὰ βυζαντιὰ στοιχεῖα,

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΟΒΟΛΙΑΣ ΤΟΥ Κ. ΤΑΝΑΓΡΑ

Ἐπειδὴ ἡ ἀμεροληψία μὲ τὴν ὁποῖαν πρό τινων μὴ-
νῶν ἐφιλοξενήσαμεν εἰς τὰς στήλας τοῦ «Ἐκκλησια-
στικοῦ Βήματος» ἀρθρα τοῦ κ. Τανάγρα ἠρμηνεύθη
παρ' εὐαρίθμων ἀναγνωστῶν ὡς ἀποδοχὴ, θεωροῦμεν
καθῆκον νὰ δηλώσωμεν, ὅτι οὐδέποτε ἀπεδέχθημεν
τὰς περὶ ψυχοβολίας δόξας τοῦ κ. Τ. καὶ μάλιστα
ἐκείνας διὰ τῶν ὁποίων προσβάλλεται ἡ χριστιανικὴ
κοσμοθεωρία. Ἀνεξαρτήτως τῆς γνώμης ἡμῶν περὶ
τῆς προσωπικῆς ἀξίας τοῦ κ. Τ. ὡς ἀνθρώπου καὶ ὡς
ἐπιστήμονος εἴμεθα ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἠναγκασμέ-
νοι νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ κ. Τ. μὲ ὅσα ἐπὶ τῶν με-
ταφυσικῶν καὶ ἠθικῶν ζητημάτων πιστεύει καὶ γρά-
φει, θέτει ἑαυτὸν ἔξω τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ
μάλιστα εἰς τὴν χορείαν τῶν πολεμίων αὐτῆς. Καὶ
διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ἡ γνώμη ἡμῶν αὕτη ἀστήρικτος,
καρπὸς δυσμενοῦς τίνος προκαταλήψεως, σπεύδομεν
νὰ τεκμηριώσωμεν αὐτὴν μὲ ἀποδείξεις εἰλημμένας
ἀπὸ τὸ πρό ὀλίγου κυκλοφορήσαν ἔργον του, τὸ ἐπι-
γραφόμενον «Τὸ Περρωμένον καὶ ἡ Τύχη».

Εἰς αὐτὸ ὁ κ. Τ. παραπονεῖται ὅτι ἡ ἀδιάλλακτος
θρησκευτικὴ δογματολογία, ἐκίνησεν ἀπονοῦνον πόλε-
μον κατὰ τῶν θεωριῶν του (σελ. 255). Ἐνῶ ἐξ ὀντιθέ-
του αὐτὸς «οὐδέποτε διεξήγαγε πόλεμον ἐναντίον τῶν
δογματικῶν θρησκείων» (σελ. 222). Εἶναι δὲ προφάνες
ὅτι ὑπὸ τὰς λέξεις «δογματικὴ ἀδιλλαξία» καὶ
«δογματικαὶ θρησκείαι» ἐννοεῖ τὴν Χριστιανικὴν θρη-
σκείαν, περὶ τῆς ὁποίας καὶ τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς πολλὰ
κις γράφει εἰς τὸ βιβλίον του, καὶ ἀπὸ τοῦς ὑπερα-
μνομένου τῆς ὁποίας ἐπολεμήθη εἰς ἃ σημεῖα διεφέ-
ρετο πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Λυπούμεθα, ἀλλ'
εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι αὐτὸς
πρῶτος, ὅπως τοῦλάχιστον φαίνεται εἰς τὸ προμνημο-
νευθὲν βιβλίον του, ἐκήρυξε λίαν καταφανῶς τὸν πό-
λεμον κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Ἐν πρώτοις ὁ κ. Τ. δὲν φαίνεται παραδεχόμενος

ἀλλὰ πρὸ παντός νὰ βασιζέται εἰς τὰς νεοελληνι-
κὰς συνθήκας καὶ εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ ἐπιτεύγματα.

Ἄς ἐγερωθῶμεν τῶρα καὶ σιωπηλοὶ ἄς στρέψω-
μεν τὴν σκέψιν εἰς τοὺς νεαροὺς ἡμῶν μαθητάς, εἰς
τοὺς ἔργατας τῆς ἐπιστήμης καὶ τὰ λοιπὰ τέκνα
τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὰ ὁποῖα χάριν τοῦ μεγαλυ-
τέρου ἀνθρώπινου ἀγαθοῦ, τῆς Ἐλευθερίας, ἐδυ-
σίασαν τὴν ζωὴν των, ἀλλὰ εἰς τὰς πόλεις, ἀλλὰ εἰς
τὴν ὑπαιθρον χώραν, ἀλλὰ εἰς τὰ βουνὰ καὶ τὰς
θάλασσας καὶ τοὺς οὐρανούς. Ὡς Σεῖς ἦρωες καὶ
μάρτυρες, οἱ ὁποῖοι προώριστο νὰ μὴν συνεορτά-
σετε μεθ' ἡμῶν τὰ Νικητήρια καὶ τὰ Ἐλευθέρια,
δίδομεν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ χώρῳ τὴν ὑπόσχεσιν νὰ
βαδίσωμεν ὁμογνωμοῦντες ἐπὶ τὰ ἴχνη σας χάριν
τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος καὶ τῶν δικαίων αὐτῆς.
Ἐκὰς οἱ βέβηλοι, οἱ ἀπαισιόδοξοι, οἱ ἀμφι-
βάλλοντες, οἱ καιροσκόποι, οἱ κἀπηλοι τῶν ἰδεῶν!
Εἰς τὸς ψυχὰς ἡμῶν κυριαρχεῖ ἡ ἀσάλευτος πίστις
εἰς μίαν δημοκρατοῦμένην, πανελευθέ-
ραν Ἑλλάδα, ὅπου τὰ πάντα θὰ διέπῃ ἡ ἀρι-
στοκρατία τοῦ πνεύματος καὶ ἡ ἀρετή.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

Ἀκαδημαϊκὸς καὶ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου (?)

(2) Ἐν τῇ αὐτῇ ἐννοίᾳ ὁ κ. Ν. Α. Βεῆς ὠμίλησεν εἰς τὴν
Στέγην Φοιτητῶν, εἰς τὴν Ἐστίαν Νέας Σμύρνης καὶ εἰς τὴν
ἐσχέρην τῶν Κρητῶν κατὰ τὴν τελευταίαν Ἀρκαδιανὴν ἐπέτειον.
(Σημ. «Ἐκκλ. Βήματος»).

προσωπικὸν Θεόν. Αἱ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἰδέαι του
εἶναι σαφῶς πανθεϊστικά, διότι ὀμιλεῖ μόνον περὶ
«δημιουργικῆς δυνάμεως, ἥτις ἀποτελεῖ καὶ διέ-
πει τὴν πλάσιν» (σελ. 159). Ἐπαναλαμβάνει δηλαδὴ
τὰς πανθεϊστικὰς δόξας παρελθόντων αἰώνων, καθ'
ἄς, Θεὸς καὶ κύριος εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτό. Θεωρεῖ δὲ
τὸν ἀνθρώπον ὡς μέρος καὶ αὐτὸν τῆς δημιουργικῆς
δυνάμεως «μικρὸν Θεόν», ἐπαναλαμβάνων ἐπὶ τοῦ
προκειμένου ὅσα οἱ ὄπαδοί του γενετικῶς πανθεϊσμοῦ
ἐπρέσβευον. Εἰς ἄλλα σημεῖα ἀκολουθεῖ τὸν ὑλικὸν
πανθεϊσμόν τοῦ Χαίκελ, τοῦ ἀρνούμενου ἐπίσης προ-
σωπικὸν Θεόν καὶ παραδεχομένου ὡς Θεόν τὴν ὕλην,
εἰς τὴν ὁποῖαν καὶ ἀποδίδει μῆμῃν (σελ. 218). Αἱ
πανθεϊστικά δόξαι τοῦ κ. Τ. καταφαίνονται καὶ εἰς
ἄλλα σημεῖα τοῦ βιβλίου. Ὅπως π. χ. εἰς τὴν σελ.
163 ἐνθα ὀμιλεῖ πάλιν περὶ παγκοσμίου ἐνεργείας
ἀποτελούσης τὴν πλάσιν καὶ τὴν ὄπαδον, λέγει, ὠνό-
μασεν ὁ Ἀριστοτελεὴς ἐντελέθειαν. Ἐννοεῖται ὅτι
ἄλλο περιεχόμενον ἀπέδωσεν ὁ Ἄριστ. εἰς τὸν ὄρον
του οὐτὸν καὶ ἄλλο τοῦ ἐνθέτου ὁ κ. Τ. Καὶ σημεῖω-
τέον ὅτι ὁ ὄρος αὐτὸς δὲν παράγεται ἀπὸ τὸ ἐντός—
ἔχειν, ὅπως, ἡ ἐξ ἀγνοίας ἢ διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς
θεωρίας του ἰσχυρίζεται ὁ κ. Τ. ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἐντε-
λὸς ἔχειν. Ἀλλαχοῦ ὑποκαθιστᾷ τὴν ἐννοιαν τοῦ
προσωπικοῦ Θεοῦ διὰ τῶν φυσικοῦ νόμου «ὅστις
πραγματοποιεῖ εἰς τὰς πλείεστας τῶν περιπτώσεων
τὰ δόγματα τῆς Θείας δίκης καὶ τοῦ παντα-
χοῦ παρόντος» (σελ. 224). Ἀρνούμενος δὲ προ-
σωπικὸν Θεόν, δὲν δύναται κατα φυσικὸν λόγον
νὰ παραδεχθῇ καὶ τὴν θεῖαν παγγνωσίαν ἐν τῇ ὁποίᾳ
ὡς μέρος ὑπαρχει ἡ πλήρης, τελεία καὶ προαιωνία
γνώσις ὅλων ὧν μέλλουν νὰ συμβοῦν ἀπὸ τῶν με-
γίστων γεγονότων μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομε-
ρειῶν. Αἱ ἕννοιαι ἄλλως τε μέγα καὶ μικρὸν, οὐσιώ-
δες, καὶ λεπτομερειακόν, εἶναι σχετικαὶ πρὸς τὴν γνῶ-
σιν καὶ τὴν ὄλην ἱκανότητα τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος
ἔσται ἂν παρίσταται ὑπὸ τοῦ κ. Τ. ὡς παντοδύ-
ναμος (σελ. 57, 201) εἶναι ἐν τούτοις δὲν περιωριμέ-
νης δυνάμεως. Διὰ τὸν πράγματι παντοδύναμον προ-
σωπικὸν Θεόν τὰ πάντα τὰ μέγιστα τῶν ἔργων καὶ
γεγονότων, ἔσονται καὶ τὰ ἐλάχιστα, εἶναι λεπτομέρεια,
διότι μὲ ἄπειρον ἴσῃν εὐκόλιαν καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ δέ,
ἀλλὰ καὶ τὰ πάντα μικρὰ καὶ μεγάλα εἶναι οὐσιώδη
ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν σκοπὸν πρὸς χάριν τοῦ
ὁποίου ἔγιναν. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ αὐτῆς κατὰ
τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν γνωρίζει ὁ Θεὸς πάν-
τοτε ἀκόπως καὶ πλήρως τὰ δὲν καὶ τὰ ἐσόμενα
τὸν ἀριθμὸν τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς ἡμῶν, ὅπως καὶ
τὸ ἐάν καὶ ποτε θὰ ἀποθάνῃ καὶ ἐν στρουθίον.
(Ματθ. ι' 29, 34).

Συνεπῶς, παρὰ τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὀντιθέτους
δόξας τοῦ κ. Τ., προγνωρίζει μόνος αὐτὸς πλήρως
καὶ μέχρι λεπτομερειῶν τὰ ὅσα θὰ συμβοῦν, χωρὶς ἢ
πρόγνωσις αὐτῆ νὰ ἀποτελῇ τὸ ποιητικὸν αἷτιον πα-
σῶν τῶν πράξεων καὶ καταστάσεων τοῦ ἀνθρώπου,
Ὁ ἀνθρώπος μένει μὲν πάντοτε ἐλεύθερος νὰ σκεφθῇ
καὶ ἀποφασίσῃ, ἐλεύθερος δὲ συνήθως καὶ νὰ πραγ-
ματοποιήσῃ τὰς ἀποφάσεις του. Αὐτὴν δὲ τὴν ἐλευ-
θερίαν ἀπόφασιν καὶ πράξιν τοῦ ἀνθρώπου προγνωρί-
ζει καὶ δύναται νὰ προείπῃ ὁ Θεός. Ἐάν ἄλλως ἀπε-
φάσκει καὶ ἐπραττεῖ ὁ ἀνθρώπος, ἄλλο θὰ ἦτο τὸ πε-
ριεχόμενον τῆς θείας πρόγνωσεως τοῦ Θεοῦ. Κατὰ
τὴν χριστιανικὴν δηλαδὴ κοσμοθεωρίαν ἢ πρόγνωσις
τοῦ Θεοῦ δὲν ἐνεργεῖ ὡς ἀναγκαστικὸν αἷτιον ἐπὶ τοῦ
ἀνθρώπου, ἀλλὰ δέχεται παθητικῶς τὸν τρόπον τινὰ ὅσα
οὗτος ἐλευθέρως θ' ἀποφασίσῃ καὶ θ' ἀπράξῃ. Οὗτος
δὲ ἀρεταῖα ὁ καταθλιπτικὸς καὶ ἀπογοητευτικὸς κλοιὸς
τῆς εἰμαρμένης καὶ τοῦ περρωμένου καὶ κατοχυροῦ-
ται ἢ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου.

Ὁ κ. Τ. στηριζόμενος ἐπὶ περιπτώσεων τινῶν, αἱ
ὁποῖαι κατὰ τὴν χριστιανικὴν κοσμοθεωρίαν δύναται

νά έχουν ἄλλην τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἐρμηνείαν παραδέχεται τὴν εἰμαρμένην—τὸ εἰμαρμένον ὅπως τὴν ὀνομάζει—καὶ διδάσκει ὅτι πάντα ὅσα συμβαίνουν εἶναι κατὰ τὰς βασικὰς αὐτῶν γραμμὰς προκαθορισμένα καὶ μόνον κατὰ τὰς λεπτομερείας εἶναι ἀκαθόριστα (σελ. 54, 172, κ. ἐφ.). Οὕτω δὲ αἴρων τὴν πίστιν εἰς τὴν ἀγαθὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καθιερώνει τὴν πίστιν ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸ εἰμαρμένον ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς πονηρὰς ψυχοβολίας (δνειρα, μάτιασμα; βασκανία, κακομελέτημα), αἱ ὁποῖαι κατὰ κανόνα—ὅπως γράφει—προσβάλλουν ἀνυπόπτους ἀνθρώπους καὶ ἀπεργάζονται τρομερὰς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτιον καταστροφὰς, ἑκατοντάδας τῶν ὁποίων ἀναφέρει ὁ κ. Τ.

Καὶ ἐάν μὲν περιορίζοντο μέχρις ἐδῶ αἱ ἐπὶ τῶν μεταφυσικῶν προβλημάτων δόξαι τοῦ κ. Τ. τὸ πρῶτον δὲν θὰ εἶχε καὶ πολλὴν σημασίαν, διότι κατὰ καιροῦς, ἴδια κατὰ τοὺς δύο παρελθόντας αἰῶνας, παρουσιάσθησαν πανθεϊστὰ καὶ ὕλισται ποιά τινὰ ἰσχυροθέντες καὶ ἐμμέσως πολεμήσαντες τὴν χριστιαν. θρησκείαν. Ἀλλ' ὁ κ. Τ. ἐν τῇ προσπάθειά του νὰ διευρύνῃ καὶ κατοχυρώσῃ τὰς περὶ ψυχοβολίας ὑποθέσεις αὐτοῦ εἰσπηδᾷ εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἀρπάζει ἐκεῖθεν ὅσα νομίζει ὅτι συμφέρουν εἰς τὸ ζήτημά του, τὰ παράποιε, τὰ παρερμηνεύει, τὰ συνδέει πρὸς ἀνοήτους θρύλους καὶ ἀποδεδειγμένας ἀνακριβείας καὶ ταῦτα ἐν ὀνόματι τῆς . . . ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μὲ πολλὴν τὴν ἐλαφρότητα καὶ προκειμένου νὰ χρησιμοποιήσῃ γεγονότα ἐκ τοῦ βίου του δὲν διατάζει νὰ ἀντλήσῃ αὐτὰ ἀδαῶς ὄχι τόσο ἀπὸ τὰ κανονικὰ βιβλία τῆς Κ. Δ. ὅσον ἀπὸ τὰ ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια καὶ ἀπὸ ἄλλας πηγὰς ἐπιστημονικῶς ἀποδεδειγμένας ὡς νόθους καὶ ψευδεῖς.

Οὕτω παραγνωρίζων ὁ κ. Τ. πᾶσαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπιστημονικῆς ἀλήθειαν προσφεύγει (σελ. 139) εἰς ἀπόκρυφον Εὐαγγέλιον περὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Ἰησοῦ, τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν «Θωμᾶ Ἰσραηλίου φιλοσόφου εἰς τὰ παιδικὰ τοῦ Κυρίου», καταδήλως πληρὴς τερατολογιῶν καὶ ψευδολογιῶν. Χρησιμοποιεῖ ἔπειτα (σελ. 224) ὡς αὐθεντικὴν πηγὴν κάποιαν νόθον προσθήκην εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰωσήπου συγγραφείσαν Ἱστορίαν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πολέμου, καὶ ἀπαντῶσαν μόνον εἰς Σλαβονικὴν μετὰ φρασίαν. Ἡ προσθήκη αὕτη ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ποὺ ἦλθεν εἰς φῶς—λήγοντος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος—ἐξηλέγχθη ὑπὸ πολλῶν, ἐν οἷς ὁ Schurer, ὁ Harnack, ὁ Jean Reville ὡς ψευδῆς καὶ παρεδόθη εἰς λήθη ὡς ἀναξία προσσχῆς.

Συνανέφερε μὲν αὕτην εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ὁ Gisler, τῷ 1926 ἀλλὰ ὁ M. Goguel εἰς ἐδικὸν βιβλίον ἀπήντησε τῷ 1932 καὶ ἀπέδειξε ἀκόμη καθαρότερον ὅτι ἡ περιkopῆ αὕτη εἶναι ἀναντιρρήτως νόθος, γραμμικὴ ἀπὸ κάποιοι Ἑβραῖοι σκοποῦντα τὴν δυσφήμισιν τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἐπάγεται «τὰ ἰδιάζοντα αὐτὰ κείμενα ἐν τῇ Σλαβονικῇ μεταφράσει δὲν εἶναι οὔτε αὐθεντικά οὔτε ἱστορικά. Δύνανται μόνον νὰ ἔχουν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐξελιξέως τῶν θρύλων καὶ τῆς πολιτικῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν. Διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Χριστοῦ δὲν ἔχουν καμμίαν σημασίαν» (Σχ. La vie de Jesus, Paris 1932, p. 69). Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Goguel εἶναι τῆς σειρᾶς τῶν ὀρθολογιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἀρνούνται καὶ πολεμοῦν τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ ὁποῖος εἶχε κάθε λόγον νὰ δεχθῆ ὡς ἱστορικὴν τὴν ἐν λόγῳ περιkopῆν. Παρὰ πάντων δὲ ὀμολογεῖται ὅτι ἡ προσθήκη αὕτη ἀπαντᾷ ὄχι εἰς ἀρχαῖον τινὰ κώδικα, ἀλλὰ εἰς χειρόγραφον γραφέν μολις μεταξὺ 1250 ἕως 1260 εἰς τὴν Λιθουανίαν.

Οὕτω ὁ κ. Τανάγρας ἐμφανίζεται λίαν ὑπόπτως ἐργαζόμενος καὶ χρησιμοποιῶν πηγὰς διὰ τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ καταφῶρος ψευδεῖς τὰς ὁποίας οὐδεὶς ἐπιστήμων σεβόμενος ἑαυτὸν καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐχρησιμοποίησε μέχρι σήμερον ἢ θὰ χρησιμοποιήσῃ ποτὲ τόσο ἀδεῶς. Παρουσιάζεται δὲ ἡ ὡς ἀγνοῶν στοιχειώδεις ἐπιστημονικὰς ἀληθείας—καὶ διατὶ τάχα νὰ

ΠΑΝΑΡΧΑΙΑ ΛΕΙΨΑΝΑ

Τοῦ π. Ἀρχ. Λουκιανοῦ (Δεπούνη)
Ἀγιοπαυλίτου

Β'

Εἶναι περίεργον ὅτι ὁ πρόλογος δημοσιεύεται εἰς τὸν τόμον τοῦ μηνὸς Ἰουλίου τῆς πρώτης ἐκδόσεως 1548 καὶ εἰς τὸν τόμον τῆς δευτέρας ἐκδόσεως τοῦ μηνὸς Αὐγούστου 1558 ἀντὶ νὰ δημοσιεῖται εἰς τὸν τόμον τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου, ὅστις εἶναι ὁ πρῶτος μὴν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, ὅπως δημοσιεύεται ἄλλος πρόλογος ὑπὸ Ἰωάννου Μινδονίου διὰ τὸν Ἴδιον Πατριάρχην εἰς τὸν τόμον τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου τῆς ἐκδόσεως 1566. Μετὰ δὲ τὸν ὡς ἄνω πρόλογον δημοσιεύεται τὸ ἐξῆς τετράστιχον τοῦ Ἰωάννου Χίου :

Ἕγνονος ἀενάων χαρίτων τόδε μέμερον Ἔθνος
Σοὶ πάτερ ἡμιθέων ἀίδιους παρέχει
Ἄσμενος ἀλλὰ δέκει καὶ ρώνυθι λειψανα θεῖε
Ἡμετέρης γενεᾶς πρόγχνυ ἀπολλυμένης.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δηλοῦται ὅτι τὸ μνηαῖον τοῦτο τοῦ Ἰουλίου μηνὸς, ἐτυπώθη ἐν ταῖς κλειναῖς Ἐνετίας τὸ ἔτος 1548 εἰς τὰς 8 Ὀκτωβρίου εἰς τὸ τυπογραφεῖον Βαρθολομαίου Ἰαννίνου ἀναλώμασι καὶ Ἐπιμελείᾳ Ἀνδρέα Σπινέλη, ὅστις ἔλαβε προνόμιον παρὰ τῆς Ἐνετικῆς ἀρχῆς, ἵνα τυπώσῃ τοῦτο καὶ ἐπὶ 20 ἔτη οὐδεὶς ἄλλος νὰ δύναται νὰ ἀνατυπώσῃ αὐτό. Ἀλλὰ καὶ ἂν τυπώθῃ ἀλλαχοῦ δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πωλήσῃ τοῦτο εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Ἐνετικῆς Δημοκρατίας, ἄλλως μεγίστην θὰ δώσῃ δίκην.

Ἐκ τῶν ἐν τοῖς προλεγόμενοις ἀναφερομένων ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἦτο Διονύσιος ὁ Β', πατριαρχεῦσας ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ ἔτη 1545—1555. Ὁ δὲ Καισαρείας Μητροφάνης ἐγεννήθη ἐν Πικριδίῳ (Χάσκοϊ) τοῦ Κερατίου κόλπου. Μετὰ τὰ πρῶτα γράμματα ἐκάρη μοναχὸς ἐν Ἁγίῳ δρεῖ καὶ εἰς Ἀρχιμανδρίτην προχειρισθεὶς ἀπῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Α' προκατόχου Διονυσίου τοῦ Β' διωρίσθη ἐφημέριος τῆς γενετέρας του καὶ εἶτα τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ μεθ' ὃ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Διονυσίου τοῦ Β' προήχθη εἰς Μητροπολίτην Καισαρείας καὶ ἀπεστάλη εἰς Κέρκυραν Βενετιαν, Ρώμην καὶ Ἀγκῶνα πρὸς ἐξέτασιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τῆς τε Δυτικῆς καὶ Προτεσταντικῆς Ἐκκλησίας περὶ ὧν ἐνδιαφέρετο τὸ Πατριαρχεῖον. Ἐπανελθὼν ἐξελέγη Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης (1565—1572) καὶ τὸ δεύτερον (1579—1585) ὅτε καὶ ἀπέθανε τῆ 9ῃ Αὐγούστου, συντελέσας εἰς Ἰδρυσιν βιβλιοθηκῶν καὶ ὑποστηρίξας τὴν παιδείαν (1).

Ὁ δὲ προλογίζων Ἀντώνιος Εἰπαρχος εἶναι ὁ μνημονεύμενος καὶ παρὰ Φαβρικήῳ (XI 535), ὡς «διδάσκαλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Σχολῆς, ἀνήρ ἑλλόγιμος, φιλόπνονος καὶ φιλομαθῆς, εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, πεπαιδευμένος τὴν τε θύρωθεν φιλοσοφίαν καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ἱερὰν Θεολογίαν». Ὁ Ἀντώνιος Εἰπαρχος ἐκ Βενετίας ὁ γράφων κατὰ τὸ 1548

(1) Προβλ. Μ. Ι. Γεδεών «Πατριαρχεῖοι Πίνακες» Κων/πόλεως σελ. 104 καὶ ἐξ. 515 καὶ ἐξ. Κ. Σάδα. Βιογραφία Πατριάρχου Ἱερεμίου σελ. μετ' 1870.

μὴ φροντίσῃ ἐγκαίρως νὰ πληροφορηθῆ αὐτὰς προκειμένου νὰ γράψῃ τὰ ὅσα ἔγραψε;—ἢ γνωρίζων καὶ ἐν ἐπιγνώσει χρησιμοποιῶν εἰς κατοχύρωσιν τῶν θεωριῶν τῆς τὸ ἐγνωσμένως ψευδῆς. Τοιαῦτα τινὲς ὑπόνοιαι τόσο ὅμως δικαιολογημένα εἶναι ἥμισυ τιμητικαὶ διὰ τὸν κ. Τ. Τί φρονεῖ ἢ καλύπτει τὴν γράφει ὁ κ. Τ. περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ γενικώτερον περὶ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας θὰ εἰπῶμεν εἰς δεύτερον ἀρθρον.

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΣΑΥΡΩΝ

Τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ι. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Εἰς τὸ «Ἐκκλησιαστικὸν Βῆμα» τοῦ Ἰουλίου π. ἔ. ὁ κ. Γεώργιος Ε. Κωστάρας δικηγόρος ποιού μενος παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ (φύλλον τοῦ Μαΐου π. ἔ.) περὶ τῶν Ἰσαύρων ἀρθροῦ μου ἔρχεται νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπον προκειμένου περὶ τῶν ἀστηρίκτων διθυράμβων τοὺς ὁποίους ἐτόνισεν ὁ ἡμέτερος Παπαρρηγόπουλος ὑπὲρ τῶν Ἰσαύρων. Οἱ διθύραμβοι οὗτοι, τοὺς ὁποίους ὁ μέγας διδάσκαλός μου Κάρλος Ντὴλ ἐχαρκτήρισεν ὡς «πλάνας ἐξαιρετικὰς», εὖρον καὶ εὗρισκουν ἀκόμη ἀπήχησιν παντοῦ, εἰσεχώρησαν εἰς τὰ σχολεῖα, εἰς τὴν ἱεραρχίαν κ.τ.λ. δὲν ἀφῆκαν δέ, καθὼς βλέπομεν νῦν, ἀνεπηρέαστους καὶ τοὺς μελετηροὺς μας ἐπιστήμονας, ὅπως φαίνεται ὅτι εἶναι ἐκ τῶν γραφομένων του ὁ κ. Κωστάρας.

Διὰ νὰ δοθῇ ἱκανοποιητικὴ ἀπάντησις εἰς τὸν κ. Κωστάραν πρέπει νὰ συγγραφῇ Βυζαντινῇ Ἱστορίᾳ ἐπὶ νέαν ὅλως βάσεων καὶ ἐντελῶς ἀπηλλαγμένη τῆς ἐπηρείας τοῦ Παπαρρηγόπουλου. Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ θίξω μέσα εἰς τὰ στενώτατα ὅρια τοῦ ἀρθροῦ μου ἐκεῖνου, ἅπαντα τὰ σχετικὰ σημεῖα πρὸς ἀνατροπὴν ἢ ἔστω καὶ πρὸς περιορισμὸν τῶν Παπαρρηγοπουλείων διθυράμβων. Δὲν ἠθέλησα προσέτι νὰ μειώσω οὐδὲ κατὰ κεραίαν τὸν ἡρωισμόν τῶν Ἰσαύρων ἀναφέρων τὸ ὅτι πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς εἰκονομαχίας ὁ Ἕλλητισμὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ἀπέτρεπε τὸν ἀραβικὸν κίνδυνον, ὅπως τοῦτο ἀπεδείχθη ἐμφανεστάτα ἐν Εὐβοίᾳ, ἐν Μυτιλήνῃ, ἐν Κρήτῃ καὶ ἀλλαχοῦ εἰς τρόπον ὥστε ὁ πολὺς Ἀνδρέας ὁ Κρήτης νὰ ἐκφωνήσῃ τὸ περιλάλητον ἐκεῖνο «οὕτω δὲ ὀρθοδοξοῦντες

πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Διονύσιον τὸν Β', εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν ἐν Βενετίᾳ Κερκυραῖον Ἀντώνιον Ἐπορχον «μάλᾳ διαπρέψαντα ἐν τῇ πολιτείᾳ τῶν Γραμμάτων» ὡς ἀναφέρει ἡ ἐκθεσις τοῦ ἐν Ρώμῃ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας Λεονάρδου Δονάτου ἀπὸ 14 Φεβρουαρίου 1582 πρὸς τὴν Κυβερνήσιν του, περὶ τῆς ἀποστολῆς ὑπὸ τοῦ Πάπα Γρηγορίου τοῦ ΙΓ' τοῦ Μιχαὴλ Ἐπαρχοῦ Κερκυραίου Δικηγόρου ἐν Βενετίᾳ Ὀρθοδόξου Ἑλλήνος υἱοῦ τοῦ ἀνωτέρω, πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἱερεμίαν τὸν Β' μετὰ δῶρων παρακαλῶν ἵνα ἀποδεχθῇ τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον τὸ 1583. Ὁ Πατριάρχης Ἱερερίας ἔγραψε πρὸς τὸν Δόγην τῆς Βενετίας Δαπόντε μὴ ἀποδεχόμενος τὴν καινοτομίαν (2). Ἴδου παράδειγμα τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ μιμηθῇ καὶ ἡ Ἐκκλησία μας. Ἐσπευσεν ὅμως καὶ ἔκαμε τὴν ἐορτολογικὴν μεταβολὴν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τὸ σχίσμα ἀφ' ἑνὸς τὸ παλαιοημερολογητικὸν καὶ ἡ προπαγάνδα ὑπὸ τῶν γειτόνων μας ἀφ' ἑτέρου πρὸς τοὺς ἀκραίους Χριστιανοὺς μας. Ὁ Ἀντώνιος Ἐπαρχος ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Μελάγχθωνα χρονολογουμένην ἐξ Ἑνετίας τῆς ζ' Ἐλαφιβολιῶνος αὐμζ' ἀναφαιρομένην ἐν Γορκογραφικῇ (σελ. 543).

(Συνεχίζεται)

(2) Ἴδε Κ. Ν. Σάθα Βιογραφικὸν Σχέδιον περὶ τοῦ Πατριάρχου Ἰσουλίου Β', Ἀθήναι 1870 σελ. 55*, 56*, 57*.

ἐθνῶν φόβον ἀποδράσοιμεν», οὔτε περὶ τῶν δύο φρικτῶν ἐκείνων ἐμφυλίων σαραγμῶν οἱ ὁποῖοι κατὰ τοὺς χρονολογικοὺς ὑπὲρ τὰ «νεύλακα κύματα» κατεπόντισαν τὴν αὐτοκρατορίαν μετὰ αἵματα καὶ οἱ ὁποῖοι ὀφείλονται εἰς τὴν εἰκονομαχίαν, ὁ εἷς ἐπὶ Ἀρταβάσδου, ὁπότε ὁ Ἰσαυρος Κωνσταντῖνος ὁ Ε' κατέφυγε πρὸς τοὺς Ἀραβὰς καὶ ἐζήτησε καὶ ἐπέτυχε τὴν βοήθειάν των, καὶ ὁ ἄλλος ὁ τοῦ Θωμᾶ, ὅστις ἐπίσης ἐζήτησε τὴν σύμπραξιν τῶν Ἀράβων. Δὲν ὠμίλησα ἐπίσης περὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ τοῦ Πανδιδακτηρίου καὶ τῆς ἐν αὐτῷ περιωνύμου βιβλιοθήκης, ἐν ἣ ἀπ' αἰῶνων ἦτο ἀποτεθησαυρισμένη ἡ ἑλληνικὴ σοφία, οὔτε περὶ τῆς θρυλουμένης δλοκαυτώσεως τῶν ἐν τῇ Σχολῇ καθηγητῶν. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Ἐκλογὴν, μία Ἐκλογὴ νόμων εἶναι πάντοτε Ἐκλογὴ, ἐκτός δὲ τούτου δὲν ἐξηρευνήθη εἰσέτι ἐπαρκῶς κατὰ πόσον τὰ ὑφιστάμενα ἐν αὐτῇ στοιχεῖα τροποποιήσεων ὀφείλονται εἰς καθιερωθεῖσας συνηθείας ἢ εἰς κανόνες τοπικῶν καὶ ἱκουμενικῶν Συνόδων ἢ καὶ εἰς ἐκδήλους ἀπαιτήσεις τῆς τότε κοινωνίας. Ἄλλως τε τὰ στοιχεῖα ταῦτα δὲν εἶναι ἐπαρκῆ πρὸς αἰτιολογίαν τῶν διθυράμβων. Ἐπισημῶς τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν εἰς τοῦ ἐπομένου σημείου, περὶ τοῦ ὁποίου ἐπίσης δὲν ὠμίλησα.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶπερ τι καὶ ἄλλο συνετέλεσεν ὥστε νὰ ἐδραιωθῇ ἡ φήμη Λέοντος Γ' τοῦ Ἰσαύρου ὡς στρατηγικοῦ ἰδία ἀνδρός εἶναι τὸ σύγγραμμα τὸ γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἡ Τακτικὴ τοῦ Λέοντος». Εἶναι δὲ τὸ ἔργον κατὰ τὴν γνώμην τῶν εἰδικῶν ὄντως περισπούδαστον, πλεῖστα ἐκδόσεις καὶ μεταφράσεις αὐτοῦ ἐγένοντο καὶ πολλὰ πραγματεῖαι κριτικαὶ ἐγράφησαν περὶ αὐτοῦ. Ἴσως μάλιστα νὰ εἶναι τὸ μόνον βυζαντινὸν σύγγραμμα τὸ ὁποῖον νὰ ἐγένετο ἀντικείμενον τοιαύτης ἐνδελεχοῦς μελέτης. Σημειωτέον δὲ προσέτι ὅτι ἐν αὐτῷ περιέχονται καὶ αἱ περιλάλητοι ἐκεῖναι διατάξεις περὶ τοῦ ἐν πολλῷμ δικαίου. Τὸ λαμπρὸν τοῦτο σύγγραμμα ἀπεδίδοτο ὁμοφώνως παρὰ πάντων εἰς Λέοντα Γ' τὸν Ἰσαυρον, ἐν τούτοις ὅμως ἀπεδείχθη πλήρως ὅτι τοῦτο ἔχει ὡς συγγραφέα τὸν μετὰ μίαν καὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετίαν βασιλεύσαντα Λέοντα Σ' τὸν Σοφόν. Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου νὰ δμιλήσῃ ὁ στρατηγὸς Καλομενόπουλος.

Ὁ Γερμανὸς φιλόλογος καὶ Βυζαντινολόγος Κρουμβύχερ παραδέχεται διὰ ἢ ἐν λόγῳ «Τακτικῆ» ἐγράφη ὑπὸ Λέοντος Γ' (βλ. Κρουμβύχερ, Ἱστορία τῆς Βυζ. Λογοτεχνίας, μετάφρασις Σωτηριάδου, τόμος Β' σ. 462), τὴν γνώμην του δὲ ταύτην ἀσπάζονται ἀνεξέταστος καὶ ὅσοι ἐκ τῶν ἡμετέρων Καθηγητῶν ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ δμιλήσωσι περὶ τῆς Τακτικῆς ταύτης. Ἄς μοι ἐπιτραπῇ νὰ διαφωνήσω πρὸς τοὺς σοφοὺς Καθηγητάς. Ἡ προσεκτικὴ ἔρευνα τοῦ κειμένου τῆς ἐν λόγῳ συγγραφῆς (δηλ. τῆς

»Τακτικῆς τοῦ Λέοντος) πείθει ἀνευδοκίμως ἡμᾶς
 »ὅτι αὕτη εἶναι ἔργον οὐχὶ Λέοντος τοῦ Γ' ἀλλὰ
 »τοῦ κατὰ ἕνα καὶ ἡμῶν αἰῶνα μεταγενεστέρου
 »Λέοντος Γ'. Τοῦτο προκύπτει σαφέστατα καὶ ἐκ
 »τεχνικῶν τιμῶν ὄρων τοῦ κειμένου καὶ ἐκ τοῦ
 »ὀνόματος στρατηγῶν τιμῶν οὐ; ἀναφέρει καὶ κυ-
 »ρίως ἐκ μιᾶς περιβολῆς (γ' τῆς Διατάξεως
 »Θ') εἰς τὴν ὁποίαν ὁ συγγραφεὺς τῆς Τακτι-
 »κῆς ὁμιλῶν περὶ τῆς διαβάσεως τῶν ποταμῶν
 »προστίθεισιν: «... τοῦτο γὰρ καὶ τὸν ἡμέτερον
 »ἀείμνηστον πατέρα καὶ βασιλέα Βασίλειον πεποι-
 »ημένα γινώσκωμεν ὅτε κατὰ Γερμανικίας καὶ Συ-
 »ρίας τὴν στρατείαν ἐπλήσαστο». Εἶναι δὲ γνωστὸν
 »ὅτι μόνον Λέων ὁ Γ' ὁ βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 886
 »—912 εἶχε πατέρα τὸν ἀείμνηστον βασιλέα, τὸν
 »βασιλεύσαντα ἀπὸ τοῦ 867—886». (Ν. Καλομένο
 πούλου, Ἡ στρατιωτικὴ ὀργάνωσις τῆς
 Ἑλλ. Ἀυτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου, Ἀθήναι,
 1937, σ. 160—161).

Ἐν προκειμένῳ θεωρῶ ἐπάναγκες νὰ ἐξάρω τὴν
 εὐσυνειδησίαν μεθ' ἧς εἶναι γεγραμμένον τὸ πόνη
 μα τοῦτο τοῦ στρατηγοῦ Καλομενοπούλου. Ἡ ἐρ-
 γασία ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει σὺνθεντικῶν Βυζαντι-
 νῶν πηγῶν πράγμα σπανιώτατον ἢ καὶ ἐντελῶς ξέ-
 νον δι' ἑλληνικὸν ἱστορικὸν σύγγραμμα. Ὑπάρχου-
 σιν ἐν αὐτῷ ἐκτὸς πλείστων ἄλλων οὐσιαστικαὶ
 πληροφορίαι περὶ τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ Βυζαντινοῦ
 στρατοῦ, διὰ τῶν ὁποίων καταδεικνύεται ἐμφανέ-
 στατα ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ δὲν ἀπέφευγον τὴν στρα-
 τολογίαν προτιμῶντες τὸν μοναχικὸν βίον, ἀλλ' ὅτι
 ἀπ' ἐναντίας ἐπεζητήσαν τὸ στρατιωτικὸν στάδιον,
 ἀλλ' ἀπητοῦντο τόσα πολλά προσόντα, ὥστε ἢ εἰς
 αὐτὸ κατὰτάξις ἀπέβηκε δυσχερεστάτη. Καὶ ὅμως
 σχετικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο πόσα καὶ πόσα ἀ-
 στήρικτα δὲν ἐλέγχθησαν ὑπὸ μεγαλοσχημῶν καὶ
 μεγαλωνύμων νεωτέρων Ἑλλήνων ἐπιστημόνων!
 Προκίριως δύναται τις νὰ τὰ ἀνεύρη μέσα εἰς τὰ
 διδακτικά μας βιβλία.

Προκειμένου περὶ τῶν κτημάτων τῶν Μονῶν
 ἀρκοῦμαι ἐνταῦθα νὰ εἶπω ὅτι δακρύβρεκτος ἱστο-
 ρία αἰῶνων ὀλοκλήρων ὁμολογεῖ βροντοφωνοῦσα
 ὅτι κατὰ τοὺς δυσχειμέρους τῆς δουλείας χρόνους
 τὰ κτήματα ταῦτα ἀπέβησαν τὸ μόνον στήριγμα
 τῆς ἀθλίας ὑποστάσεως τοῦ δουλεύοντος Γένους.
 Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῇ ὅτι ἦδη ἀπὸ τῆς ἐμφανί-
 σεως τῶν Ἀράβων διωπιστωθείσης καὶ τῆς ὡς
 πρὸς τοῦτο χρησιμότητός των, αἱ δωρεαὶ γαιῶν
 εἰς Μονὰς ἐπολλαπλασιάσθησαν ἐπὶ μᾶλλον καὶ
 μᾶλλον. Ἄλλως τε, τὸ εἶπον καὶ εἰς τὸ προηγού-
 μενόν μου ἄρθρον, αἱ ἐκκλησιαστικαὶ καὶ μοναστη-
 ρικαὶ περιουσίαι ἦσαν πάντοτε εἰς τὴν διάθεσιν
 τοῦ Κράτους χρείας τυχοῦσης ἐκτὸς δὲ τούτου συ-
 νέβαινε καὶ τὸ ἐξῆς κυριώτατον: διὰ τῶν χρημα-
 τικῶν καὶ κτηματικῶν περιουσιῶν τῆς Ἑκκλησίας
 συνετήρει ἐξ ὀλοκλήρου τὰ λαμπρὰ ἐκπαιδευτήρια
 τῆς Βυζαντινῆς περιόδου, ὡς καὶ ἀπαντα τὰ φι-
 λανθρωπικὰ ἱδρύματα, ἦτο δ' ἐπὶ πλέον ἐπιφορτι-
 σμένη καὶ μετὰ τὰς δαπάνας, τὰς οὐχὶ τυχοῦσας, τὰς
 ὁποίας ἀπῆται ἢ ἐξαγορὰ τῶν αἰχμαλώτων. Διὰ νὰ
 ἀντιληφθῇ τις πλήρως τὸν ὀργανισμόν τῆς Βυζ.
 Πολιτείας καὶ νὰ κρίνῃ αὐτὸν δικαίως καὶ πρεπόν-

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Πρὸς τὸ «Ἐκκλησιαστικὸν Βῆμα»

Κύριε Διευθυντά,

Εἰς τὸ τελευταῖον φύλλον τῆς «Φωνῆς τῆς Ἐκκλη-
 σίας» ἀναγράφεται ὅτι ἐγκατέλειπα τὴν ἐπαρχίαν μου
 καὶ περιδιαβάξω ἀνὰ τὰς ἀγίας τῶν Ἀθηνῶν. Εἶναι
 τοῦτο ἀληθές. Μέχρι τοῦ κινήματος ἐξηρχόμην τῆς
 οἰκίας μου εἰς τὰς 8 1/2 τὴν πρῶταν καὶ ἐπέστρεφον
 εἰς τὰς 2 μ. μ. Δὲν περιδιαβάξω ὅμως, ὡς νομίζει ὁ
 γράφων. Οὔτε ἐγκατέλειπα τὴν ἐπαρχίαν μου, δι' ἣν
 τόσην αἰσθάνομαι ἀγάπην, ὥστε νὰ ἀποκρούσω μετα-
 θέσεις εἰς Καλάμας, Λάρισα καὶ Βόλον. Περιέτρεχον
 τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν, ὡς ἐπραττον καὶ ἄλλοι Μη-
 τροπολῖται, φροντίζων καὶ στέλλων εἰς τὴν ἐπαρχίαν
 μου τρόφιμα, ἱματισμόν, φάρμακα καὶ ἑκατομμύρια
 χρημάτων εἰς τὰ τσοουβάλλια, διότι αἱ τράπεζαι
 δὲν ἐξέδιδον ἐπιταγὰς. Πλὴν τούτων ἐφρόντιζον καὶ
 διὰ τὴν ἔκδοσιν συντάξεων πολεμικῶν καὶ διὰ τὴν
 εἰσαγωγὴν ἀσθενῶν εἰς τὰ διάφορα νοσοκομεία τῶν
 Ἀθηνῶν καὶ διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἐνταῦθα
 προσφύγων. Μαρτυροῦν περὶ τούτων ὑπερεκατὸν εὐ-
 χαριστήρια ἔγγραφα τοῦ Δήμου Καρδίτσας, τοῦ Δι-
 κηγορικοῦ Συλλόγου, τοῦ Συλλόγου Συμβολαιογρά-
 φων, τοῦ Συλλόγου τῶν Δικαστικῶν Κλητῆρων, τοῦ
 Ἐργατικοῦ Κέντρου, τῆς Κοινότητος Φαρσάλων καὶ
 πολλῶν ἄλλων Κοινοτήτων. Ὁ δὲ Σύνδεσμος Ἀπο-
 στρατῶν Ἀξιωματικῶν καὶ Συνταξιούχων δημοσίων
 ὑπαλλήλων τῶν δύο ἐπαρχιῶν προεδρευόμενος ὑπὸ
 τοῦ ἀντιπροσθέντου κ. Καραγεώργη, μετ' ἀνεκλήρωσε διὰ
 βοῆς κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐπιτίμον πρόεδρον
 καὶ ἐψήφισαν ἵνα εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων
 ἀναρτήσῃται τὴν εἰκόνα μου ὡς μεγάλου εὐεργέτου.
 Ὅλα ταῦτα, ὑπερεκατὸν, εὐρίσκονται εἰς τὴν Ἱερὰν
 Σύνοδον καὶ ὁ γράφων, ἂν εἶναι καλῆς πίστεως,
 ὀφείλει νὰ ἐξετάσῃ. Πλὴν δὲ τούτων ὑπερδιακόσιοι
 Θεσσαλοὶ, συνελθόντες, μετ' ἀνεκλήρωσαν Πρόεδρον
 τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἀντιπροσώπων τῶν δέκα ἐπαρχιῶν
 τῆς Θεσσαλίας, ἀπαρτίσαντες τὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν
 μου Πανθεσσαλικὴν ὀργάνωσιν, περὶ διαφόρων ζωτι-
 κῶν ζητημάτων τῆς Θεσσαλίας προνοήσαντες.

Μέγων λοιπὸν ἐδῶ εἶμαι ἐντολοδόχος τῆς ἐπαρχίας
 μου. Θὰ ἦτο δὲ ἀδύνατον νὰ συνετηροῦντο ἀνευ τῆς
 ἐδῶ παρουσίας μου τὸ Νοσοκομεῖον, Γηροκομεῖον καὶ
 Σανατόριον, τὰ ὁποῖα ἴδρυσα ἐν Καρδίτῃ καὶ προ-
 σωπικῶς ἐπιμελοῦμαι τούτων.

Δὲν λέγω τίποτε διὰ τὰς ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας
 προσέφερα εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, τὰ συσσίτια ὅπου
 ἴδρυσα ἐν Καρυαῖς ὄχι εὐκόλως διὰ χιλιάδας ἐρημίτας
 μοναχοὺς διὰ τὰ ἑκατομμύρια δισακοὺς ἔσται ὡς
 ἀντιπρόσωπος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἰδίᾳ δὲ τὴν λύσιν
 τοῦ περιπλοκοῦ μετὰ τὴν Κυβέρνησιν ζητήματος τῆς
 συγκυριαρχίας τῶν δασῶν. Μαρτύρια τούτων εἶναι τὰ
 πολλά εὐχαριστήρια ἔγγραφα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος
 διαφόρων Μονῶν, ὧν εὐνοικῶς ἔλυσα κληρονομικὰ
 ζητήματα χρονίζοντα μετὰ τὴν Ἑθνικὴν Τράπεζαν καὶ
 διαφόρων Σκητῶν. Ἡ δὲ Ἱερὰ Κοινότης, ἐκφράζουσα
 ἐναργέστερον τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῆς δι' ἑγκυκλίου,
 ὡς μετ' εἰδοποίησε, διέταξεν ἵνα μνημονεύηται

.....
 τας, πρέπει πρὸ παντὸς νὰ κατορθώσῃ νὰ εἰσδύσῃ
 εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, τοῦτο δὲ δὲν ἐπιτυχά-
 νεται σχεδὸν διόλου μετὰ τὰ ὑφιστάμενα νεώτερα
 ἱστορικὰ ἑλληνικὰ συγγράμματα, ἐντελῶς δὲ διόλου
 μετὰ τὰ ξένα, τὰ ὁποῖα ἐγράφθησαν κατὰ τὸ δοκοῦν.
 Σημειωτέον ἐν τέλει ὅτι τὸ ζήτημα τῆς εἰκονομα-
 χίας ἀνέλαβεν οὐχὶ πρὸ μικροῦ ἢ Κοινωνιολογία,
 ἀλλὰ σχετικῶς πρὸς τοῦτο ἔχομεν ἀκόμη ἐν Ἑλ-
 λάδι μεσάνυκτα.

I. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΙΜΗΝ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΜΟΝ ΠΡΟΣ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Τοῦ Καθηγητοῦ κ. Κ. Α. ΨΑΧΟΥ

Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 24 φύλλον τοῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ Βήματος» ἀνέγνωσα ἐν λίαν ἐνδιαφέρον ἄρθρον τοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Λεων. Φιλιππίδου, σχετικὸν πρὸς τινὰς αὐτοβούλους διορθώσεις ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κειμένων.

Εἶναι φαινόμενον παρήγορον, ὅτι ἐκ τοῦ καθηγητικοῦ κύκλου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ὑψοῦται φωνὴ διαμαρτυρίας, μετ' ἀγανακτικῆς ἱερᾶς στιγματίζουσα τὴν τῶν ἐνίων κληρικῶν εἴτε καὶ λαϊκῶν πρὸς διόρθωσιν τάχα κακῶς ἐχόντων τινῶν εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ κείμενα, τὰ περιέχοντα τὸν ἀφθαστον εἰς ὕψος καὶ πλοῦτον ἐκείνον θησαυρὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ὑμνολογίας. Ἐγώ, ὑπὸ τὴν βαθυτάτην ἐντύπωσιν τῶν ὑπὸ τοῦ φίλου κ. καθηγητοῦ γραφέντων διατελῶν, συγχαίρω αὐτὸν ἀπὸ καρδίας καὶ εὐχομαι, ὅπως τοιοῦτους πάντοτε εὐρισκωσιν ὑμνητὰς καὶ στιλοβάτας αἱ ἱεραὶ τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας παραδόσεις.

Δικαίως ὁ κ. Φιλιππίδης ἠσθάνθη ἱερὰν ἀγανάκτησιν δι' ὅσα, ὡς λέγει, «ἀνελλήνιστα, ἀσεβῆ καὶ ἄγνοτα», ἤκουσεν ἐπ' ἐκκλησίας ψαλλόμενα.

Ὅπόση ὅμως καὶ ὅποια θὰ ἦτο ἡ ἀγανάκτησίς του, ἂν ἤκουεν ὅσα ἐγὼ ἐν τῇ ἰδιότητί μου, ὡς ἐπόπτου, περιερχόμενος ἀφανῶς τοὺς ναοὺς ἢ οὐσα καὶ ἀκούω, ἤρωε τῶν ὁποίων γίνονται οὐ μόνον ἱεροψάλται, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι, εἰς μείζονα βαθμὸν ὑπέρτεροι τούτων. Βεβαίως, καθ' ὃ εἶχον καθήκον, ὅλας αὐτὰς τὰς ἐν μέσῃ ἀκολουθίαις παρεκτροπὰς καὶ τὰ ἔκτροπα, τὰ ὅποια πρὸ πολλοῦ ὑπερέβησαν τὰ ὅρια τῆς ἀναρχίας, διὰ ἐκθέσεων καὶ διὰ ὑπομνημάτων μου πρὸς τὴν Πολιτείαν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐπανειλημμένως κατήγγελα καὶ ἐξήτησα δι' αὐτῶν, ὡς ἀρμοδίων, τὴν ἀναστολήν καὶ διόρθωσιν τοῦ κειμένου, οὐδεμιᾶς ὅμως δυστυχῶς ἔτυχον ἀντιλήψεως. Ἰδίως ἐν ὑπόμνημά μου πρὸς τὴν Διοικοῦσαν Ἐκκλησίαν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐδήλουν, ὅτι ἀνελάμβανον τὴν διόρθωσιν ὄλων τούτων ὑπευθύνως, ἔτυχε τόσον ἀναξιοπραποῦς ἀπαντήσεως ἐκ μέρους τοῦ μακαρίτου Χουσσαστάμου, ὥστε ἠναγκάσθην νὰ ἀπευθύνω πρὸς αὐτὸν ἰδιωτικὴν ἐπιστολὴν τόσον δριμύτην, ὥστε εἰς μίαν τότε συνάθροισιν ἐν τῷ «Παρανασῶ» μετὰ τὸ τέλος μνημοσύνου τῶν εὐεργετῶν του ἐν τῷ Ναῶ τοῦ Καρύτη, λόγου γενομένου κατὰ τῆς ἀθλιότητος τῆς ψαλλείσης μουσικῆς καὶ τῆς ἀκαταστασίας παλινφθῶν, νὰ με δικαιώσῃ, δι' ὅσα ἔγραψα ἐν τῷ ὑπομνήματί μου!

καθημερινῶς εἰς ὅλας τὰς Μονὰς καὶ τὰ παραρτήματα τὸ ὄνομά μου ἐκφώνως.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω μέχρι τοῦ κινήματος. Ἦδη ὅμως ἴσως ἀφορᾷ τὸν ἑαυτὸν μου ὁμολογῶ ὅτι οὐδὲν δικαιολογεῖ τὴν ἐκ τῆς ἐπαρχίας μου ἀπουσίαν καὶ συντόμως ἢ θὰ μεταβῶ ἐκεῖ ἢ διὰ λόγους ἕνεκα θὰ παραιτηθῶ μεταβαίνων εἰς Ἄγιον Ὅρος, ἔνθα μοῦ ἐδώρησεν ἡ Λαύρα ὠραιότατον Κάθισμα.

Μετ' εὐχῶν

† Ὁ Θεσσαλιώτιδος ΙΕΖΕΚΙΗΛ

Βεβαίως ὅπως ἔχουσι παρ' ἡμῖν σήμερον τὰ πράγματα εἶναι πολὺ σόλοικον, τῶν οἰκιῶν ἡμῶν ἐμπειραμένων νὰ ἤδωμεν. Θεοῦ ὅμως βοηθοῦντος, ἢ καὶ λαῖψ θὰ παρέλθῃ θάπτον ἢ βράδιον, μετὰ δ' ἄλλων καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο θὰ τεθῇ ἐπὶ τάπητος, οὐχὶ δέ, ὡς ἐν τῷ παρελθόντι, ὁ τάπησ ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Καὶ διὰ τοῦτο, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἡμῶν εἰς τὴν ὁμαλότητα, θὰ ὑποβάλω καὶ πάλιν πρὸς τοὺς ἀρμοδίους ἐμπεριστατωμένην ἔκθεσιν, μετὰ τὴν πεποιθήσιν, ὅτι διὰ μίαν εἰσέτι φοράν θὰ προσφέρω λιτὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ Ἔθνος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν μου.

Ἡ νόσος τῆς αὐτοβούλου καὶ ἀνιστορήτου διορθώσεως κειμένων ἐκκλησιαστικῶν δὲν εἶναι νεοφανής. Ἀπὸ τοῦ 1528, ὅτε τὸ πρῶτον ἐξεδόθη τὸ *Εὐχολόγιον* τῆς Ἐκκλησίας, μέχρι τοῦ 1858, ἐγένοντο δέκα καὶ ἑπτὰ ἐκδόσεις αὐτοῦ. Πάντες οἱ ἐκδόται τούτων, ἦτοι: *Λεόντιος ὁ Ναυπλιεύς* (1564), *Νικηφόρος Πασχάλης ὁ ἱερομόναχος* (1620 καὶ 22), *Θεοφύλακτος Τζανφουρνάρος ὁ ἱεροδιάκονος* (1629, 78, 42 καὶ 48), *Ἀλέξανδρος ὁ Καγκελάριος* (1737 καὶ 40), ὁ *Νικόλαος Σάρος* (1744) αἱ *ἐκδόσεις Ρώμης* καὶ *Βουκουρεστίου*, ἢ ἐκ τῆς τοῦ Βουκουρεστίου ἐκδόσεως μετατύπως ὑπὸ τοῦ ἄλλως λίαν προσηκτικοῦ *Ἀλεξάνδρου Καγκελάριου* (1752 καὶ 1760), ὁ *Ἀντώνιος Βόρτολι* (1756) καὶ ὁ *Γλυκὺς Νικόλαος* (1758), ὅλοι οὗτοι διαφημίζουσι τὰς ἐκδόσεις τῶν διὰ τῶν κτυπητῶν μὲν, πλὴν τετριμμένων ἐκείνων καὶ σχεδὸν ὁμοιορροφῶν: «... ἐκ πολλῶν ὧν εἶχε πρότερον σφαλμάτων, ὅτι μάλιστα ἀνακαθαρθὲν καὶ ἐπιμελῶς διορθωθὲν», «πολλῶν τε σφαλμάτων ἀνακαθαρθὲν καὶ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας διορθωθὲν» καὶ τῶν ἄλλων, εἰς τοσοῦτον μάλιστα βαθμὸν, ὥστε, περιλαμβανομένων καὶ ἄλλων ἐκδόσεων ἐκκλησιαστικῶν κειμένων, Μηναιῶν κλπ., ὑπὸ νεωτέρων διορθωτῶν, νὰ ἐνδείκνυται μία ἄλλη ἐκδοσις, μετὰ τὸν ἐξῆς ἀρμοζόντα χαρακτηρισμόν: «Ἐκδοσις ἐκ πολλῶν τῶν καλῶς καὶ ἀριστα ἐχόντων ἀνακαθαρθεῖσα καὶ πλείστα ὅσαι ἀκριτοί, καὶ ἀσεβεῖς διορθώσεσι πλουτισθεῖσα».

Δὲν θὰ ἐπεκταθῶ ἐπὶ ὄλων τῶν ἐκδόσεων λειτουργικῶν τῆς Ἐκκλησίας βιβλίων, αἵτινες ἐγένοντο ἄνευ ὁδηγοῦ καὶ ἄνευ κριτικῆς εἰδικότητος, μετὰ τὴν ἀτομικὴν αὐθαίρετον κρίσιν τῶν ἐκδοτῶν αὐτῶν, οἵτινες ἀπομακρονομένου τῶν πρώτων χειρογράφων πηγῶν, παρηρημένους, διέστρεψαν, εἴτε καὶ ἐσφυλμένως ἀνέγνωσαν τὰ ἐν ταῖς δυσαναγνώστοις ἐκείναις γραφαῖς, διὰ πολυποικίλων βραχύνσεων ὑποδηλούμενα. Ὡσάν νὰ μὴ ἦρουν ὅμως ὅλα ταῦτα, ἦλθον ἄλλοι πολὺ σπουδαῖοι (!) νεώτεροι διορθωταὶ καὶ ἐκδόται Ἀθηναϊκῶν ἰδίως ἐκδόσεων Μηναιῶν καὶ λοιπῶν, νὰ θέσωσι τὸ κύρος τῆς γνώμης τῶν ὑπεράνω τῶν ὑψηλῶν νοη-

Η ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΡΩΣΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΤΟΥ Κ. Ε. ΛΙΒΕΡΙΑΔΗ

Εἰς τὸ προσκήνιον τῆς ἱστορίας τοῦ μεγάλου ρωσικοῦ λαοῦ ἐμφανίζεται καὶ πάλιν ἡ Θρησκεία, ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Θρησκεία.

Ἀπὸ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἐντεῦθεν ἐφάνη πρὸς στιγμήν ὅτι διεκόπη ἡ χριστιανικὴ πορεία τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, διὰ τὴν ὁποίαν μεγάλοι ρώσοι συγγραφεῖς καὶ ποιηταί, ὅπως ἕνας Ντοστογιέφσκη, ἕνας Σολοβιὼφ κ. ἄ. τόσα ὠραματίσθησαν, προεφίτησαν καὶ προδιέγραψαν.

Τίποτε ὅμως δὲν εἶναι ἱκανὸν ν' ἀντιταχθῆ εἰς τὴν μοῖραν ἑνὸς μεγάλου λαοῦ καὶ ἡ μοῖρα τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, ὅπως διαγράφεται εἰς τὸ ἔργον τῶν μεγάλων πνευματικῶν τέκνων του εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴν χριστιανικὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν μεγάλην ἐκπολιτιστικὴν ἀποστολήν του χωρὶς τὸν Χριστιανισμόν.

Ἡ ἔξοχος θεολογικὴ ἐπιστήμη τῶν ρώσων, διὰ τὴν ὁποίαν ἀρκοῦν καὶ μονον τὰ ὀνόματα τῶν μυστῶν τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας καὶ Φιλοσοφίας ἑνὸς Μπερτιάεφ, ἑνὸς Ἀρσένιεφ κ.λ.π. ἡ γόνιμος καὶ δημιουργικὴ καλλιέργεια τῶν Βυζαντινῶν σπουδῶν, τὸ νέφος τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ἡρώων τῆς πίστεως, ἡ λεγῶν τῶν μορφῶν τῆς ρωσικῆς ἀγιότητος, πάντα ταῦτα εἶναι φαινόμενα τὰ ὁποῖα μᾶς ὁμιλοῦν περὶ τοῦ ἵ προσέφερε καὶ προσφέρει ἡ Ρωσικὴ Ὁρθοδοξία εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

Μία ἄλλη πληροφορία καθ' ἣν πρὸ τοῦ πολέμου ἀκόμη εἰς τὸ ἐπίσημον ὄργανον τοῦ Ρωσικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τὴν «Πράβδα» ἐδημοσιεύθη ἄρθρον κατὰ τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμου καὶ ἐξήρθη ἡ ἰδέα ὡς ἐλαττήριον ἀνθρωπίνων πράξεων ἀνεξαρτήτως οικονομικῶν συνθηκῶν καὶ πολλάκις μάλιστα ἀντιθέτων πρὸς αὐτὰς εἶναι χαρακτηριστικὴ τῶν νέων τάσεων πρὸς ὑπερνικησὶν τῆς ὑλιστικῆς κοσμοθεωρίας, διὰ τῆς ἐξάρσεως τῆς σημασίας καὶ ἀξίας τῶν ἠθικῶν δυνάμεων, ὡς παραγόντων ἱστορικοῦ μεγαλείου καὶ ἀκμῆς.

Ἀφ' ἐτέρου ἡ νέα ἐξόρμησις τοῦ θρησκευόντος ρωσικοῦ λαοῦ πρὸς μίαν ἐκκλησιαστικὴν ἀναγεννησὶν δὲν νοεῖται εἰ μὴ ὡς μία προσαρμογὴ πρὸς τὰς νέας πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς συνθήκας αἱ ὁποῖαι διμορφώθησαν ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ σοβιετικοῦ κράτους.

μάτων, αἵτινα ἔχοντες ἐν νῶ οἱ κράτιστοι ἐκεῖνοι γινώσκται τῆς γλώσσης, τῆς ποιήσεως καὶ τῆς ἔυθμικῆς, καὶ διαστρεβλοῦντες αὐτὰ, νὰ εἰσαγάγωσιν ἐν σαθρὸν καὶ ἀηδὲς συνονθύλευμα, γρονθοκοποῦμένων ἐννοιῶν καὶ λέξεων, ἀλλοιοῦν καὶ παραβιάζον κείμενα ἀξία πάσης τιμῆς καὶ σεβασμοῦ, τυγχάνοντα δ' ὄντως, ὡς γράφει καὶ ὁ κύριος Φιλίπιδης, «μοναδικὰ σημεῖα τῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας». (Συνεχίζεται)

Ἡ ἐκ μέρους τοῦ Κράτους ἀναγνώρισις καὶ ὑποστήριξις τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας—προηγουμένως τὸ σοβιετικὸν σύνταγμα παρεῖχε μόνον ἀνοχὴν καὶ θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν ἐντὸς ὠρισμένων νομίμων περιορισμῶν—κρινόμενη ἀνεξαρτήτως πολιτικῶν προκαταλήψεων δεικνύει ὅτι ἡ Ρωσικὴ Πολιτεία, ἐκδηλώσασα ἐνδιαφέρον καὶ καλὰς διαθέσεις ἐναντι τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀκαταγώνιστον ἠθικὴν δύναμιν αὐτῆς.

Ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία εἰς τὸ ἀπύτατον ἱστορικὸν παρελθὸν τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ συνετέλεσεν ὡς πρῶτος παραίγων εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ ἠθικῆς του ἐνότητος, εἰς τὸν παρόντα πόλεμον ἐξήσκησε ὅλην τὴν ἠθικὴν τῆς ἐπιβολῆν παρασχούσα μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἀγωνιζόμενον λαὸν καὶ ἐπομένως ὡς ἠθικὸς καὶ πνευματικὸς ὄργανισμὸς εἶναι μία ἐπαγγελία καὶ ἐν ἐχέγγυον διὰ τὸ μέλλον.

Αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἐκλογῆς καὶ τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ νέου Πατριάρχου τῆς Ρωσίας Ἀλεξίου ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν κορυφῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἱεραρχίας, ὅπως μετεδόθησαν διὰ τῶν ραδιοφῶνων καὶ τῶν ἐπισήμων ὀργάνων τοῦ σοβιετικοῦ τύπου καὶ ἀπὸ τὰς σχετικὰς ἀνακοινώσεως εἰς τὸν ἀθηναϊκὸν τύπον τοῦ Σεβασμιωτίτου Μητροπολίτου Εὐρώπης Θυατείρων Γερμανοῦ ἀντιπροσώπευσαντος εἰς Μόσχαν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, μᾶς δίδουν μίαν πλήρη εἰκόνα τῶν συντελεσθέντων διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Σεβ. Θυατείρων Γερμανὸς ἐξῆρε τὴν εὐνοίαν τῆς Ρωσικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῆς ἐπανιδρύσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὡς διοικητικοῦ ὀργάνου αὐτῆς ἀνεξαρτήτου κάθε πολιτικῆς ἐπιρροῆς, διὰ τῆς ἀποδόσεως τῶν ἱερῶν ναῶν πρὸς χρῆσιν τοῦ λαοῦ ἐπισκευασθέντων μάλιστα δαπάναις τῆς Κυβερνήσεως, διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς θείας λατρείας καὶ διὰ τῶν πλήρους θέρμης καὶ ἐνθουσιασμοῦ λόγων τῶν Κυβερνητικῶν ἀντιπροσώπων, οἱ ὁποῖοι ἐξῆρον τὰς ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ρωσίαν.

Συγκεκριμένως διὰ τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, ὁ Σεβ. Θυατείρων ἀνέφερεν «ὅτι εἶναι ἀφαντάστως ἀνεπτυγμένον καὶ ὅτι ἦσαν συγκινητικαὶ αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ λαοῦ, μὴδὲ τῶν παιδίων καὶ τῶν νέων ἐξαιρουμένων, ὅσας δὲ μᾶς ἐπλησίαζον ἠσπάζοντο τὴν χεῖρα μας μὲ κατανυκτικὴν εὐλάβειαν καὶ προσήλωσιν πρὸς τὰ θεῖα».

Ὅπως ἰδιαιτέρως ἐξῆρεν ὁ Σεβασμιώτατος τὴν προσωπικότητα τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξίου, πρῶην μητροπολίτου Λένινγκραντ καὶ Νοβγορόντ, ὁ ὁποῖος χάρις εἰς τὰς περικκομούσας αὐτὸν ἀρε-

τάς και διὰ τὰς μεγάλας ἐκκλησιαστικὰς και θρη-
κὰς ὑπηρεσίας του ἐξελέγη παμψηφει ὑπὸ τοῦ κλη-
ρου και τοῦ λαοῦ Πατριάρχης τῆς Ρωσίας.

Δι' ὅλα αὐτὰ ἡμεῖς και ὡς Ἕλληνες και ὡς
Χριστιανοὶ δοκιμάζομεν ἰδιαιτέραν χαρὰν και ἱκα-
νοποίησιν ὄχι μόνον διότι τὸ Βυζάντιον εἶναι ἡ
πνευματικὴ μητέρα και τροφὸς τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ,

ἀλλὰ διότι ἡ Ὁρθόδοξος ρωσικὴ ἐκκλησία με τὴν
διακρίνουσαν αὐτὴν εὐσέβειαν και μυστικισμόν της
θὰ συντελέσῃ και αὐτὴ, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν
δομοδόξων ἐκκλησιῶν, εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς μιᾶς,
ἀγίας, καθολικῆς και ἀποστολικῆς ἐκκλησίας.

E. ΛΙΒΕΡΙΑΔΗΣ

Η ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

Εἶναι γνωστοὶ οἱ ἀγῶνες τοῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ
Βήματος» εἰς τὸ πρόσφατον παρελθόν περὶ μισθο-
δοσίας τῶν ἐφημερίων. Τὸ ἀξιόλογον τοῦτο πε-
ριοδικὸν κατέβαλε πολλὰς ἐνεργείας, ἀκολουθοῦν
τάς ἐπὶ τοῦ προκειμένου γνώμας τοῦ Προκαθημέ-
νου τῆς Ἐκκλησίας Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
και Ἀντιβασιλέως κ. Δαμασκηνοῦ, ὅστις εἶναι
γνωστὸν ὅτι ὄνειρον εἶχεν ἀφ' ἧς ἦτο Οἰκονομικὸς
Ἐπίτροπος τῆς Ἐκκλησίας νὰ λύσῃ τὸ οἰκονομικὸν
ζήτημα τῶν ἐφημερίων.

Γνωρίζομεν ὅτι ἐπὶ ἑκατὸν ἔτη κοινοβουλευτικοῦ
βίου ἐν Ἑλλάδι ἡ Ἐκκλησία οὐ μόνον δὲν ὠφε-
λήθη, ἀλλὰ τοῦταντίον πολλὰ ἐζημιώθη. Δὲν λη-
σμονοῦμεν τὴν ἀπάντησιν τὴν ὁποίαν μακαρίτης
πρωθυπουργὸς κοινοβουλευτικῆς κυβερνήσεως ἔδω-
κεν εἰς ἐπιτροπὴν Μητροπολιτῶν ἐπισημασθεῖσαν
αὐτὸν διὰ τὸ ἐφημεριακὸν ζήτημα, ἐντολῇ τῆς
συνεδριαζούσης Ἱεραρχίας: «Δὲν ἔχω καιρὸν νὰ
ἀσχολοῦμαι με τοὺς παπάδες». Ὅπως δὲν λησμο-
νοῦμεν πάλιν τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀγάπην,
συμπάθειαν και προθυμίαν, ἵνα λύσῃ ὅλα τὰ ἐκρη-
μοῦντα ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Ἀρχηγοῦ
τότε τῆς Ἐπαναστάσεως και ἤδη Πρωθυπουργοῦ
Στρατηγοῦ Πλαστήρα, εὐσεβοῦς τέκνου ἀπλοϊκῶν
ἀλλ' εὐσεβεστάτων γολέων. Καὶ ἂν ὑπῆρχε ὑπὸ τοῦ
Προκαθημένου μεγαλειτέρα τότε δραστηριότης, θὰ
ἐλύετο ἕκτοτε τὸ ἐφημεριακὸν ζήτημα.

Ἦδη, κατ' εὐλογίαν Θεοῦ, προϊστάνται τῶν
κοινῶν ἐκλεκτοὶ ἄνδρες και δύναιμι και θέλησι
ἔχοντες νὰ λύσωσι τὸ ἐφημεριακὸν ζήτημα ἀπὸ τῆς
ἀπελευθερώσεως ἐνυπάρχον. Ὁ Ἀντιβασιλεὺς Μα-
καριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν και πάσης
Ἑλλάδος κ. Δαμασκηνὸς και οἱ φίλοι τῆς Ἐκκλη-
σίας εὐσεβεῖς Χριστιανοὶ ἐξ οἰκογενειακῆς παρα-
δόσεως, ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Ν. Πλαστήρας, ὁ
Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως και Ὑπουργὸς
τῶν Οἰκονομικῶν κ. Γ. Σίδερης και ὁ Ὑπουργὸς
τῶν Θρησκευμάτων κ. Κ. Ἀμαντος. Μαζὶ με τοὺς
προπολεμικοὺς 65.000 δημοσίους ὑπαλλήλους ἢ με
τοὺς σημερινοὺς 150.000, εἶναι ἕνα ἐλάχιστον πο-
σοστὸν ἢ ἐνσωμάτωσις εἰς αὐτοὺς 7.000 ἐφημε-
ρίων. Ἐὰν δὲ ἡ λύσις εἶναι ριζικὴ, ὡς ἐπεδιώχθη
ἄλλοτε, δηλαδὴ ἐὰν ἡ Πολιτεία ἀναλάβῃ ὅλας τὰς
δαπάνας τῆς Ἐκκλησίας, συμπεριλάβῃ δηλονότι ἐπὶ
ἀνταλλάγματι και 65 ἀρχιερεῖς, 60 ἱεροκλήρικας
και 10 ὑπαλλήλους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τότε ἡ

Ἐκκλησία, ἀπερίσπαστος ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν
πλευράν, θὰ δυναθῇ ἀναμφιβόλως ἐν τῇ ἑλληνικῇ
κοινωνίᾳ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν μέγαν αὐτῆς προορι-
σμόν.

Δὲν ἔχει δὲ τὸ Δημόσιον Ταμεῖον νὰ ὑποστῇ ἐκ
τῆς ριζικῆς λύσεως τοῦ οἰκονομικοῦ ζητήματος
τῆς Ἐκκλησίας μεγάλας δαπάνας. Ἡ Ἐκκλησία
ἔχει πλοῦτον τὸν ὁποῖον δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐκ-
μεταλλευθῇ και δι' αὐτὸ διαρπάζεται ἡ μένει ἀ-
καλλιέργητος πρὸς ζημίαν τοῦ τόπου. Δὲν ἐπιτρέ-
πεται βεβαίως νὰ ὑπάρχουν ἀκτήμανες αὐτοκαλλιεργ-
γηταί, και εἰς αὐτὰ τὰ πρόθυρα τῶν Ἀθηνῶν
ἀγροικαὶ ἐκτάσεις νὰ μένουν ἀκαλλιέργητοι ἢ νὰ
διαρπάζωνται. Ἔτι μᾶλλον διότι αὐτὴ αὐτὴ ἡ Ἐκ-
κλησία διεχώρισε τὴν περιουσίαν τῶν Μονῶν εἰς
διατηρητέαν ὑπὲρ τῶν Μονῶν και εἰς ἐκποιητέαν
ὑπὲρ τοῦ Κλήρου. Νὰ ἀναλάβῃ λοιπὸν ἡ Πολιτεία
ὅλα τὰ ἔξοδα τῆς Ἐκκλησίας και ὡς ἀντάλλαγμα
ἡ Πολιτεία νὰ παραλάβῃ διὰ τῆς Διευθύνσεως Δη-
μοσίων Κτημάτων ὅλην τὴν ἐκποιητέαν περιου-
σίαν και ἐκ τῆς διατηρητέας ὅση ἀπὸ τριετίας δὲν
ἐκαλλιεργήθη, ὡς και τὰ 35% ἐκ τῶν εἰσπράξεων
τῶν Ναῶν. Θὰ ὑπάρξωσιν ἱερεῖς τινες, ὄχι πε-
ρισσότεροι τῶν 30 ἐν Ἀθήναις ἰδίως, οἵτινες ἔχον-
τες ἀποδοχὰς ὅσας ἔχει ὁ Διοικητὴς τῆς Τριπέ-
ζης τῆς Ἑλλάδος, δὲν θέλουν τὴν μισθοδοσίαν
τῶν ἱερέων, καθὼς και ἀρχιερεῖς τινες, ἀλλ' ἡ
Κυβέρνησις θὰ ἀποβλέψῃ εἰς τὸ σῆμα τῶν εὐερ-
γετουμένων κληρικῶν και οὐχὶ εἰς τοὺς ὀλίγους.

Ὅταν ἐπὶ κατοχῆς ὑπεκινήθη τὸ ζήτημα τοῦτο,
ὁ τότε ἀντιπρόεδρος τοῦ ΤΑΚΕ Σεβ. Μητροπολί-
της Θεσσαλιώτιδος κ. Ἱεζεκιήλ, θεωρηθέντος πρὸς
συγγμὴν τοῦ ζητήματος ὡς λυθέντος, εἶχε συστή-
σει ὑπὸ τὴν προεδρίαν του ἐπιτροπὴν πρὸς συλλο-
γὴν παπαδικοῦ ἐράνου ἵνα ἔξωθι τοῦ Ἀρχιεπισκο-
πικοῦ μεγάρου στήσωσι τὴν προτομὴν τοῦ Μακ.
Ἀρχιεπισκόπου κ. Δαμασκηνοῦ.

ΚΛΗΡΙΚΟΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΕΣΣΑΛΙΩΤΙΔΟΣ

Ἡ συνέλευσις τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων τῆς Ἐπαρ-
χίας Καρδίτης συνελθοῦσα τῇ 10 Μαρτίου ἐ. ἔ. ἀνε-
κήρυξε τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Θεσσαλιώτιδος κ. Ἱε-
ζεκιήλ Μέγαν Εὐεργέτην τοῦ Συνεταιρισμοῦ τῶν, δι'
ὅσας παρέσχε εἰς αὐτοὺς ὑπηρεσίας διὰ τὸν ἐπιτίτι-
σμόν αὐτοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἐκυκλοφόρησε πρὸ ἡμερῶν ὁ 15ος τόμος τοῦ ἐξαιρετοῦ περιοδικοῦ «Ἠπειρωτικά Χρονικά», ὅπερ ἐκδίδεται ἐπιμελείᾳ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἰωαννίνων κ. Σπυριδωνοῦ πρὸς διάσωσιν τῶν περὶ Ἠπείρου ἱστορικῶν εἰδήσεων. Ἐν τούτῳ δημοσιεύονται ἐν ἀρχῇ ἔγγραφα ἐκ τοῦ ἐν Βενετίᾳ κρατικοῦ ἀρχείου, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ μεγάλου ἱεροποστολοῦ Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, τοῦ ὁποῦ ἡ χριστιανικὴ καὶ πατριωτικὴ δράσις συντέλεσεν εἰς τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν Ἠπείρῳ διὰ τῆς ἰδρύσεως σχολείων καὶ διὰ τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ, ὅπερ ἀνεχαίτισε τὴν ἀθρόαν ἐν Ἠπείρῳ ὀλοκλήρων χωρίων ἐξωμοσίαν. Ὁ ἐκδότης τῶν ἐγγράφων τούτων, γνωστός ἀναδιφητὴς τῶν ἐν Βενετίᾳ κρατικῶν ἀρχείων, καὶ ἐξ ἄλλων πολυτίμων ἐκδόσεων Ἠπειρώτης κ. Κ. Δ. Μέρτζιος προσφέρει σοβαρὰν ἐκδόουλευσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. ἀποκαλύπτει τὰς ὑπηρεσίας ἐνὸς ταπεινοῦ ἀλλὰ ζηλωτοῦ Ἑλλήνος καλογήρου, ὅστις ὀρθῶς προσωνομάσθη «Ἰσαπόστολος». Μετὰ τὴν δημοσίευσιν καὶ ἄλλων ἐνετικῶν ἐγγράφων ὑπὸ τοῦ κ. Μέρτζιου δημοσιεύεται ἱστορικὴ μελέτη ὑπὸ τῆς Κυρίας Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη περὶ τοῦ Ἑλληνοσχολείου Μετσόβου. Ἡ συγγραφεὺς διὰ τῆς σοβαρᾶς ἐργασίας τῆς μᾶς ἀποκαλύπτει τὴν ἀνόπτυσιν τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων εἰς μίαν γωνίαν τῆς Ἠπείρου, τοὺς ἐπὶ αἰῶνας διδασκάντας ἀγνώστους σχεδὸν ἐπιφανεῖς τοῦ Γένους διδασκάλους εἰς τὸ ἱστορικὸν Μέτσοβον ὅπερ ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τοὺς κάτω χρόνους νὰ ἀναφαίνεται κοιτὶς μεγάλων ἐθνικῶν εὐεργετῶν. Ἡ ἀκμὴ αὕτη τῶν γραμμάτων ἔκαμε τοὺς Μετσοβίτας νὰ καταλάβουν ἐκλεκτὴν θέσιν ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ πολλῶν τῆς Εὐρώπης μεγαλοπόλεων ἀνυπολογίστους ὑπηρεσίας προσενεγκόντας εἰς τὸ ἔθνος. Ἐνεκεν τούτου τὸ Μέτσοβον ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος ἐπροκίσθη μὲ πολιτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ προνόμια διὰ Τουρκικῶν φερμανίων καὶ πατριαρχικῶν σιγιλίων. Ἐξαιρετικῶς τὸ Μέτσοβον μετὰ τῶν 5 περὶ αὐτὸ χωρίων ἀνεγνωρίσθη ὡς Ἐξάρχια ὑπαγομένη ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ διοικουμένη ὑπὸ Ἐξάρχου κληρικοῦ διορισμένου ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου. Ἡ συγγραφεὺς μᾶς παρουσιάζει τὸν πρῶτον Σχολαρχήσαντα ἀρχιμ. Παρθένιον Κιτζίουλην, τὸν ἱεροδιδάσκαλον Νικ. Στύγνην, τὸν ἐπιφανέστατον ἐν Εὐρώρῃ ἐκπαιδευθέντα Νικ. Τζιαρτσούλην, τὸν ἱερομόναχον Τρύφωνα, τὸν Τριαντάφυλλον Στᾶνον, τὸν Δ. Βαρδάκαν καὶ ἄλλους φιλογενεῖς διδασκάλους, μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ ἱερομόναχος Σάφειρος Χριστοδουλίδης, ὁ πρῶτος βιογράφος τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ (Βενετία 1814), καὶ ὁ ἀντάξιός αὐτοῦ μαθητὴς καὶ συνδιδάσκαλος κατόπιν ἀρχιμ. Νεόφυτος Δούκας. Ἡ συγγραφεὺς διὰ μακρῶν ἀσχολεῖται μὲ τὸν πρῶτον σχολαρχήσαντα ἱερομόναχον καὶ κατόπιν ἱερέα, ὡς ἀναγράφει. (Σημ. Ὁ ἱερομόναχος δὲν γίνεταί κατόπιν ἱερεὺς, διότι ἡ μοναχικὴ κουρὰ εἶναι πρᾶγμα ἀνεξάλειπτον) Παρθένιον Κιτζίουλην τὸν πρῶτον Ἑλληνα παροιμιογράφον τῆς μεταβυζαντινῆς ἐποχῆς, περὶ οὗ κατόπιν πολλὰ ἐλέχθησαν ὑπὸ τῶν ἀσχολουμένων εἰς τὴν λαογραφίαν. Ὁ Παρθένιος ἀφήκεν ἀνεκδότον τὴν πλουσιωτάτην αὐτοῦ συλλογὴν τῶν παροιμιῶν καταστάσαν γνωστὴν διὰ διαφόρων χειρογράφων, ἐδημοσίευσεν δὲ συλλογὴν ἀποφθεγμάτων (Ἐνετήσιον 1728). Κατόπιν δημοσιεύεται ἡ βιογραφία τοῦ Νικ. Στύγνη, ἀνδρὸς πεπαιδευμένου ἐν τε τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ θεολογίᾳ, διατελέσαντος διδασκάλου καὶ ἐν Ἰωαννίνοις καὶ ἐν Μοσχόλει. Κατόπιν ἐξετάζεται ὁ Νικόλαος Κυριακοῦ Τζιαρτσούλης, ὁ ἐπιφανέστερος ὄλων, σπουδᾶσας ἐν Πάδοβα καὶ Βολωνίᾳ τῆς Ἰταλίας, γνώστης τῆς Ἰταλικῆς, Λατινικῆς, Γερμανικῆς καὶ Γαλλικῆς, ὁ διαδεχθεὶς ἐν τῇ Ἀθωνιάδι τὸν ἀποχωρήσαντα σφοδρὸν ἱεροδιάκονον Εὐγένιον Βούλαργην, ἐφάμιλλος αὐτοῦ

ἀναδειχθεὶς. Ἀνέκδοτα ἔργα τοῦ Τζιαρτσούλη εἶναι μεταφράσεις Μαθηματικῶν καὶ Φυσικῶν ἔργων, ἅτινα εὐρίσκονται εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Μετσόβου, τὸ μόνον δημοσιευθὲν ἔργον τοῦ εἶναι ἡ «Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ νέου τοῦ ἐκ Μετσόβου» (Ἐνετήσιον 1757), ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐδημοσιεύθη μὲ τὸ ἕτερον ὄνομα ὅπερ ἐνίοτε ἔφερε τοῦ Νικ. Κύρκου. Ἡ συγγραφεὺς ἀσχολουμένη μὲ τὸ ἔργον τοῦ Τζιαρτσούλη περὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ ἐκ Μετσόβου παρέμπει καὶ εἰς τὸ ἐμὸν ἔργον ἐν ὑπόσ. τῆς σελίδος 122 καὶ 123 «Ὁ νεοφανὴς Ἁγιος Νικόλαος ὁ ἐξ Ἰχθύος (Θεολογία τόμ. 8ος 1930 σελ. 213 - 227) (Περὶ τοιχογραφιῶν Νικολάου τοῦ ἐκ Μετσόβου καὶ Νικολάου τοῦ ἐκ Καρπενησιοῦ, ἴδε Ν. Γιαννοπούλου Ἐκ. Κήρυξ ἀρ. 172 σελ. 573), ἀναγράφουσα, ὡς παρ' ἐμοῦ γραφόμενον, ὅτι ὁ Ἅγιος Νικόλαος ὁ ἐκ Μετσόβου ἑορτάζει τὴν 16 Μαΐου (ὑπόσημ. σελ. 122), ἐνῶ ἀληθῶς ἑορτάζει τὴν 17 Μαΐου, καὶ ἀλλαχοῦ ἀναγράφεται ὅτι ἐν τῷ προαναφερθέντι ἔργῳ μὴ. πιθανὸν ἐκ παραδρομῆς, ἀναγράφεται ὅτι ἑορτάζει τῇ 16 Μαΐου. Προφανῶς πρόκειται περὶ παραδρομῆς τῆς συγγραφῆς, διότι ἐγὼ γράφω ρητῶς ὅτι ὁ Ἅγιος Νικόλαος ὁ ἐκ Μετσόβου ἑορτάζει τῇ 17 Μαΐου (σελ. 216), καὶ ἀπλῶς ἀναφέρω ὅτι «ἡ δὲ μνήμη τοῦ ἀναφέρεται ἀλλαχοῦ τῇ 16 Μαΐου» καὶ παραπέμπω εἰς Συναξαριστὴν Νικολόδημον καὶ εἰς Χρυσόστομον Παπαδόπουλον (ἐν Πανελληνίῳ Λευκώματι, Ἀθήναι 1922 σελ. 191). Δημοσιεύονται κατόπιν ἀνέκδοτα τοῦ Τζιαρτσούλη ἀποσπάσματα περὶ ὑποδειγματικῆς ἐκκλησιαστικῆς οὐμίας καὶ ἄλλα τινὰ ἐπιγράμματα καὶ ὁ λόγος στρέφεται διὰ τοὺς λογίους τρεῖς υἱοὺς τοῦ οἴτινες ὁμῶς, καίτοι λογιώτατοι, διεκρίθησαν ἐν Βιέννῃ εἰς τὸ ἐμπόριον.

Κατόπιν ἡ κ. Χατζημιχάλη ἀσχολεῖται μὲ τὴν παλαιὰν στάχωσιν τοῦ χειρογράφου Εὐαγγελίου τῆς Μονῆς Θεοτόκου Μολυβδοσκεπάστου Πωγωνιανῆς, ὅπερ ἐν τῷ ἰδίῳ τόμῳ περιγράφει ἀριστα ὁ καθηγητὴς κ. Ἰω. Κολιτσάρας ἀχρονολογήτου, ἀλλὰ πάντως γεγραμμένου πρὸ τῆς χρονολογίας τῆς ἀργυρᾶς σταχῶσεως (Α.Φ.Π.Ε.) 1585. Ἡ συγγραφεὺς ἀναδημοσιεύει δι' ἀποτυπώματος τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ σταχῶματος καὶ ἱστορικὰς περὶ τῆς Μονῆς πληροφορίες. Εἰς τὴν σελ. 145 ὑπόσημ. ἀντὶ Γεωρ. Καλαγιάννη, γραπτέον «ἀρχιμ. Γρηγορίου Καλαγιάννη», εἰς δὲ τὴν σελ. 146 ὑπόσημ. ἀντὶ «πιθανὸν συνάλλαγμα» γραπτέον «συνάλλαγμα».

Τοιοῦτον τὸ ἀξιόλογον ἔργον τῆς κ. Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη.

Διὰ τῆς μακρᾶς περὶ τοῦ Ἑλληνοσχολείου Μετσόβου μελέτης, περὶ τῶν διδασκάντων καὶ διδασκόμενων ἐν αὐτῷ, μᾶς ἀποκαλύπτεται ἕνας ὄγνωστος πνευματικὸς κόσμος εἰς τὴν θρυλικὴν πόλιν τοῦ Μετσόβου ἐν ἐποχῇ στυγνῆς δουλείας τοῦ Γένους, ὅστις εἶχε καταστήσει τὸ ἐλληνικὸν ὄνομα περιόκουστον ἐν ταῖς μεγαλοπόλεσι τῆς Εὐρώπης ἐν τε τῷ ἐπιστημονικῷ καὶ ἐμπορικῷ σταδίῳ, ἡ πλουσία δὲ βιβλιογραφία τῆς συγγραφῆς εἶναι ἀπόδειξις ὅτι διὰ προσεκτικῆς καὶ ἐπιπόνου ἐρεῦνης ἐξητήσθη τὸ θέμα ἀπὸ πάσης πλευρᾶς. (α)

Ὁ Θεσσαλιώτιδος ΙΕΖΕΚΙΗΛ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΡΟΒΑΤΑΣ

Ἐν Νέῳ Φαλήρῳ ἀπεβίωσε κατόπιν βραχείας νόσου ὁ Γεώργιος Προβατᾶς. Ὁ δαιμόνητος διευθυντὴς τοῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ Βήματος» κατήγετο ἐκ παλαιᾶς οἰκογενείας τῆς Κερκύρας, ἥτις μεγάλας ὑπηρεσίας προσέφερον εἰς τὸ ἔθνος. Μετὰ λαμπρὰς ἐγκυκλίους σπουδᾶς ἐν τῇ Ἰδιαιτέρᾳ του πατρίδι ἦλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐσπούδασε νομικά. Εὐπόρῳ δὲν ἤσκησε τὴν δικηγορίαν, ἀλλὰ πεπρωκισμένος μὲ ἐξαιρετικὴν ὁλως εὐφυῆς ἀπεδόθη εἰς φιλοσοφικὰς καὶ θεολογικὰς μελέτας. Τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἀφιέρωσεν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν μελέτην καὶ ὑπηρεσίαν τῆς Ὀρθοδ. ἐκκλησίας. Νέος ἐτι ἤκο-

λούθησεν εις Χαλκίδα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μητροπολίτην Χρῦσανθον Προβατᾶν, οὗτινος ὑπῆρξεν ὁ νουνεχὴς καὶ ἀνιδιοτελὴς παραστάτης, τὰ μάλιστα συμβαλὼν εἰς τὴν συνειρήνησιν καὶ πλήρη ἐκκλησιαστικὴν δράσεως ἀρχιερατείας τούτου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του ἦλθεν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς Ἀθήνας ὅπου ἀνεδείχθη πρότυπον χριστιανοῦ οικογενειάρχου. Ὅσοι ἐκ τοῦ πληθίου ἐγνώρισαν τὸν Γεώργιον Προβατᾶν ἀσφαλῶς διέκριναν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τὸν ἰδεώδη τύπον τοῦ Χριστιανοῦ. Ἡ ἀγαθότης αὐτοῦ, ἡ εὐπροσηγορία, ἡ μετριοφροσύνη, ἡ ἀνιδιοτέλεια καὶ ἡ λιτότης τοῦ βίου ἠμιλλῶντο πρὸς τὴν ἀφθαστον εὐγένειαν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν βαθύνοιαν.

ΣΟΦΙΑ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ ἡ εὐσεβὴς πρεσβυτέρα Σοφία Λουκᾶ Παπαναστασίου, πεφλημένη οὐζυγος τοῦ πρωθιερέως τοῦ Ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου. Ἡ μεταστάσα, πλήρης χριστιανικῶν ἀρετῶν, εἶχεν ἀναπτύξει σπουδαιότατην φιλανθρωπικὴν δράσιν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν.

Τὸ «Ἐκκλ. Βῆμα» συλλυπεῖται θερμῶς τὸν φίλον καὶ συνεργάτην αὐτοῦ αἰδεσιμώτατον κ. Λουκᾶν Παπαναστασίου.

ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ

Ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης (Πλάκας) ἐτελέσθη ἐτήσιον μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ δολοφονηθέντος δεκαπενταετοῦς νέου Ἀθανασίου Μητρομελέτη, μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας. Κατὰ τοῦτο παρέστησαν ὁ Πρωθυπουργὸς Στρατηγὸς Πλαστήρας, ὁ Ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας κ. Μακρόπουλος καὶ πληθὸς πολῶν, ὁ δὲ ἱεροῦργων Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος κ. Ἰεζεκιὴλ εἶπε τὰ ἑξῆς :

«Ἐν τῷ πανόπῳ τούτῳ Ναῷ συνήλθομεν οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τῆς οικογενείας Μητρομελέτη, ἵνα τελέσωμεν τὸ ἐτήσιον μνημόσυνον τοῦ ἀτυχῆς νέου Ἀθανασίου. Ἦτο σφριγῶν ἐφηβὸς καὶ ἀπῆλθε τοῦ κόσμου εἰς νεανίαν ἡλικίαν. Οἱ νέοι δὲν ἔχουν ἱστορίαν καὶ δὲν πρόκειται νὰ ἱστορήσωμεν τὴν δράσιν αὐτοῦ οὔτε εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν ἢ πολιτικὸν στάδιον οὔτε εἰς τὸ στρατιωτικόν. Ἦτο ἕνας σπυρῶν νεανίας, ὅστις ὑπὸ τῶν ἐγκρίτων αὐτοῦ γονέων ἀνετρέφετο σεμνοπρεπῶς, ἐκμορφούμενος προσηκόντως, ἵνα καυσιτῆ πολίτης χρηστὸς καὶ Ἑλλήν χρησίμος εἰς τὴν Πατρίδα. Ἀλλὰ βάσανος μοῖρα ἔκοψε τὸσον πρωῶως τὸ νῆμα τῆς ζωῆς τοῦ εὐσταλοῦς νεανίου καὶ ἐστερηθήσαν οἱ γονεῖς τιν τῆς μόνης βουτηγίας τοῦ γῆρατός των. Ἡ ὀδύνη τῶν γονέων ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ εἶναι μεγάλη καὶ αἰ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν φίλων ἔστωσαν πρὸς παρηγορίαν εἰς αὐτούς. Διὰ τὴν ἡμεῖς, ὡς Χριστιανοί, δὲν δυνάμεθα νὰ εὐχηθῶμεν ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος, ὡς ὁ ἀρχαῖος λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ. Ἴνα καταργήσῃ τὸν νόμον τοῦτον ἐνηνθρώπισεν ὁ Θεὸς κατελθὼν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μᾶς διδάξῃ ὅτι πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς φίλους μας καὶ τοὺς ἐχθρούς μας. «Ἡκούσατε τί ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις ἀγαπήσῃ τὸν πλησίον σου καὶ μισήσῃ τὸν ἐχθρόν σου. Ἐγὼ δὲ λέγω ἡμῖν ἀγαπάτε τοὺς ἐχθρούς σας, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν διωκόντων ὑμᾶς... γίνεσθε τέλειοι ὅπως καὶ ὁ πατήρ μου τέλειος ἐστίν». Πρέπει λοιπὸν νὰ εἰμεθα χριστιανοὶ οὐ μόνον ἐν λόγοις, ἀλλὰ καὶ ἐν ἔργοις, ἀληθεῖς ὁπαδοὶ τοῦ Ἐσταυρωμένου, ὅστις συνεχάρησε τοὺς σταυρωτάς του λέγων «Ἄφες αὐτοῖς».

Ἄλλ' οὐ μόνον ὡς χριστιανοὶ πρέπει νὰ συγχαρήσωμεν τοὺς σφαγεῖς μας διὰ τὰ μεγάλα αὐτῶν ἐγκλήματα, ἀλλὰ καὶ ὡς Ἕλληνες πρέπει νὰ ὁμοιοῦσωμεν. Ἐδημιουργήσαμεν τὸ ἔπος τῆς Ἀλβανίας, ἐταπεινώσαμεν μίαν μεγάλην αὐτοκρατορίαν, ἐξηυτελίσαμεν ἕνα κωμικὸν δικτάτορα, τὸν

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΕΠΙΒΑΛΛΕΤΑΙ ὅπως ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ ὑποδείξῃ εἰς τοὺς ἐφημερίους καὶ τὰ Ἐκκλησιαστικά Συμβούλια τῶν Ναῶν ὅτι προορισμὸς τῶν Ναῶν δὲν εἶναι ἡ αὐξήσις τῶν ἐσόδων αὐτῶν ἀλλ' ἡ χρησιμοποίησις τούτων πρὸς τέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων τῶν πιστῶν. Δυστυχῶς ὅμως οἱ οἴκοι τοῦ Κυρίου κατήντησαν οἴκοι ἐμπορίου. Ἡ μετάβασις εἰς τὸν Ναὸν κατὰ τὰ Κυριακὰς πολυμελοῦς οικογενείας ἀπαιτεῖ δαπάνην σοβαράν. Ἡ τέλεσις μνημοσύνων καὶ κηδειῶν—ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας—ἀποτελεῖ ἀντικείμενον κερδοσκοπίας ἐνίων ἐνοριακῶν ναῶν.

ΚΑΤΑΠΛΗΞΙΝ προκαλεῖ ἡ ἀγαθότης ἐκκλησιαστικῶν τιμῶν κύκλων ἐπιδιωκόντων τὴν κατάργησιν τοῦ θεσμοῦ τοῦ Β. Ἐπιτρόπου παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ. Ἡ ἀναγκαιότης τούτου ἀπησχόλησε κατὰ τὴν τελευταίαν τριακονταετίαν τόσοσιν τὴν Νομοπαρασκευαστικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ 1914 ὅσον καὶ τὴν τοῦ 1924. Αἱ ἐπιτροπαὶ αὗται, ὡς καὶ ἄλλη ἐπιτροπὴ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, πρὸς μελέτην τῶν ζητημάτων, ὅτινα θὰ ἀπησχόλουν τυχόν συγκληθσομένην Οἰκουμένην Σύνοδον, μετὰ βαθεῖαν μελέτην ἀπεφῆντο ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τοῦ θεσμοῦ τοῦ Β. Ἐπιτρόπου.

Εἰς προσεχῆς φύλλον τοῦ «Ἐκκλ. Βήματος» θήλομεν δημοσιεύσει σχετικά ἀποσπάσματα ἐκ τῶν πρακτικῶν τῶν ἀνωτέρω ἐπιτροπῶν.

Η ΕΝΙΣΧΥΣΙΣ τοῦ ἐθνικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ φρονήματος τῆς Βορείου Ἑλλάδος θὰ ἀποτελέσῃ, πιστεύομεν, ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας μερίμνης ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων τοῦ Κράτους καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐκπαίδευσις θὰ ἐνισχυθῇ βεβαίως διὰ τῶν καταλλήλων στελεχῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ δὲν πρέπει νὰ μὴ τύχῃ ειδικῆς μερίμνης. Οἱ σεβασμιώτατοι Μητροπολίται τῆς Β. Ἑλλάδος θὰ παρευρεθοῦν ἐκεῖ, ἀλλὰ πρέπει νὰ συνοδευθοῦν καὶ με ἀρκετὸν ἀριθμὸν ἱεροκλήρων. Ἐκτὸς αὐτοῦ ὅμως χρειάζεται ἐπὶ τέλους ἐμφάνισις καὶ ἐφημεριακῶν στελεχῶν ἐπιστημονικῶς κατηρτισμένων, διότι δυστυχῶς οὔτε αὕτη ἡ Θεοσυνίκη ἢ πρωτεύουσα τῆς Β. Ἑλλάδος, ἔχει τοιοῦτους.

Ἡ λειτουργία τῆς Θεολ. Σχολῆς Θεσσαλονίκης παρέχει ἤδη τὴν εὐκαιρίαν ὅπως ἡ Βόρειος Ἑλλάς ἀποκτήσῃ καὶ αὕτη τὸν μορφωμένον κλήρον τῆς.

ὅποιον ὅμως ἐφοβήθη ἡ Μεγάλη Ἀλβιὼν καὶ ὁ κόσμος ὀλόκληρος. Δὲν εἴμεθα τότε Βασιλικοὶ καὶ Βενιζελικοὶ. Εἴμεθα μόνον Ἕλληνες καὶ δι' αὐτὸ κατεστήσαμεν τὴν Ἑλλάδα ἱκανὴν νὰ προκαλέσῃ τὸν παγκόσμιον θαυμασμόν. Οὕτω καὶ τὴν ἄρτι νὰ μεγαλώσωμεν τὴν Ἑλλάδα, πρέπει εἰς τὸ Συνέδριον τῆς Εἰρήνης νὰ παραστῶμεν ἡνωμένοι πάντες οἱ Ἕλληνες. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τοῦτο πρέπει νὰ ἐνωτισθῶμεν καλῶς τῶν ρημάτων τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὅταν ποτὲ ἠρώτησιν τὴν Βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας Βικτωρίαν ποῖον εἶναι τὸ μυστικὸν ὄπλον, δι' οὗ κατορθώνει νὰ κυβερνᾷ μίαν παγκόσμιον αὐτοκρατορίαν εἰς τὴν ὁποίαν δὲν δύνει ὁ ἥλιος, ἡ Βασίλισσα ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ ἐρμαρίου τοῦ βιβλίου τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἀσπασθεῖσα τοῦτο, εἶπεν: «Ἴδου τὸ μυστικὸν ὄπλον». Καὶ ὄντως ἀναγινώσκουσι τὴν Γραφὴν καὶ διαπλάττουσι χαρακτῆρας καλῶν χριστιανῶν οἱ Ἄγγλοι. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν ἵνα μεγαλυνοῦμεν ἀναλόγως τῶν ἀγώνων μας, ἄς ἀφήσωμεν τὴν ἐκδικήσιν καὶ ἄς ἀκολουθήσωμεν τὸν Κύριον λέγοντες τὸ «ἄφες αὐτοῖς».

Εὐχηθῶμεν ἵνα Κύριος ὁ Θεὸς ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ καλοῦ νεανίου μετὰ τῶν ἀγγέλων, παρηγορήσῃ δὲ τοὺς ἀτυχεῖς αὐτοῦ γονεῖς. Γένοιτο.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΒΗΜΑ

Ίδρυτής: Ι. Σ. ΤΡΑΚΑΣ

Διευθύνεται υπό Συντακτικής Έπιτροπής

Γραφεία: ΚΟΡΝΑΡΟΥ 4

Φιλολάου Έλευθέρου

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Περίεργον ὄψιν παρουσιάζει ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τῆς υπάρξεώς της μέχρι σήμερον σχεδὸν ἀμεταβλήτως, ὅσον ἀφορᾷ τὴν θέσιν τῆς γυναίκος ἐν αὐτῇ. Ἡ θέσις τῆς γυναίκος ἐν τῇ πολιτείᾳ εἶναι κατωτέρα καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς θέσεως τοῦ φύσει κατωτέρου ἀνδρός καὶ ὁμως ἡ γυναῖκα παρουσιάζεται καὶ ὡς ἡ πλέον ἢ τοῦλάχιστον ἢ πολὺ τιμωμένη ἐν τῇ κοινωνίᾳ.

Ἡ τιμῆ, τὴν ὁποίαν ἡ γυναῖκα ἀπολαύει ἐν τῇ κοινωνίᾳ, εἶναι παλαιὰ ἀρχίζει πάντως μὲ τοὺς πρώτους ἀνθρώπους. Ἀπατώνται ὁμως ὅσοι νομίζουσι, ὅπως π. χ. πρῶτος ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι ἡ τιμῆ αὐτῆ εἶναι μόνον πρόσχημα, ὡς κύριον σκοπὸν ἔχουσα τὴν καταπίεση, οὕτως εἰπεῖν, τὴν γυναῖκα, ἢ μᾶλλον τὴν παραπλανήσῃ τὴν ματαιοδοξίαν της καὶ τὴν καταστήσῃ προσιτὴν εἰς τοὺς ἐρωτικὸς σκοποὺς τοῦ ἀνδρός. Ὁ Ἀριστοτέλης, λέγων εἰδικώτερον ὅτι ὁ Ἄρης τιμᾷ πάντοτε τὴν Ἀφροδίτην, καὶ διακρίνων οὕτω τὴν στάσιν τοῦ Ἔρμου ἀπέναντι τῆς γυναίκος, δὲν ψυχολογεῖ ἐπὶ τῆς ἀληθοῦς καὶ γενικῆς τιμῆς, τὴν ὁποίαν ἡ γυναῖκα ἀπολαύει ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Δὲν θέλω ν' ἀρνηθῶ τὴν ψυχολογίαν τοῦ ἔρωτος, δηλαδὴ εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ τιμῆ, τὴν ὁποίαν ὁ ἀνδρὰς ἀπονέμει εἰς τὴν γυναῖκα, προέρχεται καὶ ἐξ ἐκείνων τῶν ἐνσυνειδήτων ἢ ὑποσυνειδήτων ἐρωτικῶν σκοπῶν τοῦ ἀνδρός, εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι μεταξὺ τῶν ζώων οὐδέποτε ἢ ἴσως οὐδέποτε συμβαίνει ἐπίθεσις ἐχθρική ἐκ μέρους τοῦ ἄρρενος κατὰ τοῦ θήλεος, μάλιστα δὲ καὶ εἴαν ποτε γίνῃ ἡ ἀντίστροφος ἐπίθεσις, τὸ ἄρρεν συνήθως ὑποχωρεῖ. Ὑπάρχει λοιπὸν μία ἔμφυτος, εἰς τοὺς ἀνθρώπους πάντοτε καὶ ὑποσυνειδήτος, διαρκῆς ἐρωτικὴ στάσις τοῦ ἀνδρός ἀπέναντι πάσης γυναίκος, ἐμφανιζομένη ὡς τιμῆ καὶ ἐκτίμησις ἀπονεμομένη εἰς τὴν γυναῖκα.

Ἄλλὰ ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη βαθυτέρα, ἐπίσης γενική, τιμῆ ἀπονεμομένη εἰς τὴν γυναῖκα.

Ἡ βαθυτέρα αὐτῆ τιμῆ πηγάζει ἐκ τῆς ιδέας καὶ τῆς ἀντιλήψεως τῆς μητρότητος. Ἦδη δὲ ὁ πρωτόγονος ἀνθρωπος, ὡς πρῶτος, ἐτίμησε τὴν γυναῖκα ὡς μητέρα· ὁ πρωτόγονος ἀνθρωπος ἐξεπλάγη καὶ ἐφοβήθη πρὸ τοῦ φαινομένου τῆς μητρότητος, ἢ κατὰστασις αὐτῆ ἐπροξένησεν εἰς αὐτὸν καταπληκτικὴν ἐντύπωσιν καὶ τοῦ ἐφάνη ἀκατανόητος ἢ ἐξηγήθη ὑπ' αὐτοῦ ὡς φαινόμενον προξενηθὲν διὰ πνευμάτων, ἢ δὲ γυναῖκα ἐτιμήθη ὡς μητέρα, ἀκριβῶς ἕνεκα τῶν λόγων αὐτῶν, ὡς ὄν ὑπέρτερον, διὰ τῆς μητρὸς δὲ ἐτιμήθη πᾶσα γυναῖκα, καὶ εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι ἐξέλιπον μὲν μετὰ γενεᾶς ὁ φόβος καὶ ὁ θαυμασμὸς ἐκεῖνος τῆς πρωτογόνου ψυχῆς καὶ διανοίας, δὲν ἔπαυσεν ὁμως πούθενά ἢ τιμῆ τῆς μητρὸς καὶ γενικῶς τῆς γυναίκος ὡς μητρὸς.

Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπεκταθῶ περισσότερον καὶ νὰ ἐκθέσω καὶ νὰ ἐξηγήσω ἀκριβέστερον τὴν τιμῆν, τὴν ὁποίαν ἀπολαύει ἡ γυναῖκα ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀνεξαρτήτως ἔθνους, ἀνεξαρτήτως κοινωνικῶν στρωμάτων καὶ τάξεως καὶ ἀνεξαρτήτως ἐποχῶν, ἕνεκα τῆς ιδέας τῆς μητρότητος, τιμῆν, ἢ ὁποία ἀπονέμεται εἰς τὴν γυναῖκα μάλιστα καὶ ἤδη πρὶν γίνῃ μητέρα, ὡς μητέρα καὶ μετὰ ταῦτα. Ἀναφέρω μόνον ὅτι εἶναι μία ἀπὸ τὰς παλαιστάτας εἰκόνας τοῦ ἑλληνισμοῦ ἡ Δημήτηρ καθήμενη ἐπὶ θρόνου καὶ ἔχουσα εἰς τὰς ἀγκάλας της τὸν παῖδα Διόνυσον καὶ εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς μετέφρασε τὴν εἰκόνα αὐτὴν εἰς τὴν γλῶσσαν του παριστάνων τὴν μητροπάρθενον καθήμενην ἐπὶ θρόνου καὶ ἔχουσαν ἐν τῇ ἀγκάλῃ της τὸν παῖδα Χριστόν· αἱ τοιαῦται εἰκόνας εἶναι τὰ αἰώνια σύμβολα τῆς ἀνθρωπότητος, ἢ γυναῖκα, ἢ μητέρα,

τὸ κέντρον τῆς κοινωνίας. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἐπῆλθον πολλάκις καὶ ἐποχαι καταστάσεως τῆς τιμῆς αὐτῆς εἰς τινα βαθμὸν, ἐπέρχεται μάλιστα κατὰ τόπους καὶ ἀρνησις οὕτως εἶπεν καὶ αὐτῆς τῆς μητρότητος, π. χ. ὑπῆρξεν ἐποχή, ἀκόμη καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Αἰγυπτίους, κατὰ τὴν ὁποίαν, μετὰ τὸν τοκετόν, ὁ πατὴρ τοῦ τέκνου ἐθεωρήθη ὡς λεχὼ καὶ ἔτυχε περιθάψεως. Ἄλλα παντοῦ εἰς τοιαῦτα φαινόμενα, ἐπρόκειτο περὶ φαινόμενων παροδικῶν καὶ μονομερῶν. Ἡ κοινωνία ἐν συνόλῳ οὐδέποτε ἔπαυσε τιμῶνα τὴν μητέρα καὶ γενικῶς τὴν γυναῖκα. Εἶναι λοιπόν, ὅπως εἶπα, ἀρχόμενος, περιέργον καὶ ἄξιον ἐρεῦνης καὶ ἐξηγήσεως ὅτι οὐδαμοῦ τῆς γῆς καὶ οὐδέποτε μέχρι πρὸ ὀλίγων δεκαετηρίδων καὶ σήμερον ἀκόμη ὄχι παντοῦ ἡ τιμὴ ἐκείνη τῆς γυναικὸς συμπίπτει μὲ τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτειακὴν θέσιν αὐτῆς. Θὰ προσπαθῆσω νὰ διαχαράξω δι' ὀλίγων τὴν θέσιν αὐτῆς τῆς γυναικὸς, ἀνευρίσκων κατὰ τὸ δυνατόν καὶ τὰ αἰτία της, διὰ νὰ εἶναι δυνατόν ἴσως καὶ νὰ καθορίσω πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ ἡ διόρθωσις του κακοῦ.

Ἡ θέσις τῆς γυναικὸς ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἢ μᾶλλον διὰ νὰ ἀκριβολογῶ ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἀπὸ τοῦ πρωτογόνου κοινωνικοῦ γένους μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς δημοκρατικῆς μορφῆς τῆς πολιτείας, ὑπῆρξε καταπληκτικὴ ἢ γυναῖκα εὐρίσκετο ἀνεκαθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀνδρῶν, ἀποτελούντων ἀνώτερον πολιτειακὸν καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐννοία κοινωνικὸν στῶμα. Ἡ θεωρία ὅτι ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐδέσποζον, ἤρχον, κατ' ὄρχας, αἱ γυναῖκες, ἡ θεωρία αὕτη ἢ λεγομένη μητριαρχία δὲν εἶνε ὀρθή, παρήχθη ἐξ ἐσφαλμένης ἀντιλήψεως τῆς σημασίας τῆς γυναικὸς ὡς μητρός ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ ἐξ ἐσφαλμένης ἐρμηνείας τοῦ φαινομένου τῆς κληρονομίας ἐν τῇ κοινωνίᾳ κατὰ τὴν μητρικὴν γραμμὴν, φαινομένου, τὸ ὁποῖον εἰς τὰς πρώτας ἐποχὰς τοῦ ἀνθρώπινου γένους ἦτο πάντως γενικὸν ἀνθρώπινον. Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι ἡ γυναῖκα ἦτο ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀνεκαθεν ὑποτέλης εἰς τοὺς ἀνδρας. Ἐκ τούτου δὲ προήλθον ἀμέσως καὶ αἱ διάφοροι διατάξεις, διὰ τῶν ὁποίων ἡ γυναῖκα ὄχι μόνον ἀπεκλείετο ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ ἡ πραγματικὴ τελείως ἀπὸ τὸς ὑποθέσεις τῆς κοινωνίας—πρὶν εἶχε μίαν φαινομενικὴν πολιτειακὴν δρᾶσιν—ἀλλὰ καὶ ἐπιβαρύνεται διὰ τῶν ἐργασιῶν τῶν ἐπικινδύνων διὰ τὸν ἄνδρα ἢ καὶ διὰ τῶν ἐργασιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατόν νὰ ἀπασχολήσουν οὕτως εἶπεν ἀπροεπῶς ἢ καὶ ἀναξίως τὸν ἄνδρα. Ἀπετελειώθη δὲ ἡ κατάστασις αὕτη διὰ τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον συνήπτετο ὁ γάμος. Δηλαδή ὁ γάμος ἤρχισε μὲν ἴσως νὰ συνάπτεται διὰ προσπαθείας τοῦ ἀνδρός, νὰ καταπέσῃ τὴν γυναῖκα διὰ προσφορᾶς ὑπηρεσίας εἰς αὐτὴν καὶ διὰ ἐνδείξεως πόθου πρὸς αὐτὴν καὶ ἐνδιαφέροντος δι' αὐτὴν, ἀλλὰ ὄχι πολὺ ἀργά κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς κοινωνίας ἐπῆλθε καὶ ἐπεκρίτησεν ὁ γάμος ὁ δι' ἀρπαγῆς ἢ δι' ἀγορᾶς τῆς γυναικὸς ἢ καὶ δι' ἀνταλλαγῆς ἀδελφῆς πρὸς ἀδελφῆν ὡς γυναικῶν διὰ δύο ἀνταλλασσοντας ἀδελφούς. Διὰ τῶν ἀρχαϊκῶν αὐτῶν τρόπων τῆς συγκροτήσεως τῆς οἰκογενείας ἢ γυναῖκα κατήντησεν τελείως δούλη τοῦ ἀνδρός χωρὶς νὰ ἦτο δυνατόν ἢ μετὰ ταῦτα παρουσιασθεῖσα

μορφὴ τοῦ τρόπου τῆς συγκροτήσεως τῆς οἰκογενείας, ἢ λεγομένη προικοσυνοικέσιον, νὰ μεταβάλλῃ οὐσιωδῶς τὴν θέσιν τῆς γυναικὸς ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐν τῇ πολιτείᾳ, δηλαδή ἐν τῇ κοινωνίᾳ πολιτικῶς θεωρουμένη.

Δηλαδή: ἡ γυναῖκα δὲν ἐθεωρήθη ποτὲ ὡς ἔχουσα δικαιώματα πολιτικά, ἢ πολιτειακά. Ἡ γυναῖκα εἰρέθη πάντοτε ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν ἢ τοῦ πατρὸς της, ἢ τοῦ ἀνδρός της, ἢ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ της, ἐκμεταλλουμένη, προστατευομένη καὶ ἀντιπροσωπευομένη ἀπὸ αὐτοῦ, μὴ ἔχουσα τὸ δικαίωμα νὰ ἐκτελῇ κοινωνικὰς πράξεις, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὸ δικαίωμα νὰ διαθέτῃ ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ ἐπὶ τῶν δυνάμεων της ἀνευ τῆς ἰδιαιτέρας ἀδείας ἐκείνων.

Ὅστε ἡ κατάστασις τῆς γυναικὸς ὑπῆρξε δι' ὅλων τῶν αἰώνων ἀνυπόφορος, ἀδιάφορον ἔαν καὶ εἰς ποῖον βαθμὸν ἢ κατάστασις της αὕτη ἦτο εἰς αὐτὴν συνειδητή. Καὶ ὅμως ἐπειδὴ ἀνυπόφορος εἶναι μία κατάστασις μόνον ἐφ' ὅσον ἔρχεται εἰς συνειδησιν, ἐφ' ὅσον γίνεται συνειδητὴ, ἐπιθυμῶ νὰ θίξω δι' ὀλίγων τὸ ζήτημα, ἐὰν καὶ πῶς ἡ κατάστασις ἐκείνη ἔγινεν εἰς τὴν γυναικα πραγματικῶς συνειδητὴ, διότι μόνον τότε εἶναι δυνατόν νὰ παραουσιάζθησαν καὶ προσπάθειαι πρὸς διόρθωσιν τῆς καταστάσεως. Ἄλλ' ὁ παρατηρῶν τὴν ἱστορικὴν κίνησιν, τὴν ἐξέλιξιν τῶν γεγονότων, γνωρίζε καλλίστα ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπέλθῃ γενικὴ συνειδησις μιᾶς καταστάσεως, διὰ νὰ παραχθῇ καὶ ἀντίδρασις ἀρκεῖ ἡ συνειδησις ὀλίγων διὰ νὰ παραγάγῃ καὶ εἰς ἄλλους ἀρχετούς, ἂν καὶ ὄχι εἰς ὅλους, τὴν ἀπαιτουμένην συνειδησιν τῆς θέσεως, τῆς καταστάσεως τῶν, καὶ νὰ παραχθῇ ἢ ἀπαιτουμένη κίνησις πρὸς μεταβολὴν της. Δὲν εἶναι μάλιστα ἀνάγκη πολλάκις ἢ κίνησις νὰ λάβῃ ἀρχὴν μετὰ τῶν πασχόντων κύκλων ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν. Οὕτως ἢ ἄλλως λοιπὸν εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐν Ἑλλάδι, ρητῶς ἐν Ἀθήναις, μετὰ τῶν Ἰώνων Ἀθηναίων ἢ κατάστασις ἐκείνη τῆς γυναικὸς ἔγινε συνειδητὴ καὶ διὰ μεγάλων γυναικῶν καὶ διὰ φιλοσόφων. Ἀναφέρω τὴν Ἀσπασίαν ὡς μίαν τῶν πρωταγωνιστῶν διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν γυναικῶν καὶ τὸν Πλάτωνα, ὁ ὁποῖος, ἐν τῇ πολιτείᾳ του, παραχωρεῖ εἰς τὰς γυναῖκας σχεδὸν τὰ αὐτὰ δικαιώματα μὲ τοὺς ἀνδρας. Ὅτι πᾶσα ἀντίδρασις κατὰ τοῦ καθεστώτος προξενεῖ ἐσφαλμένην ἀντίληψιν εἰς τοὺς ἀντιπάλους της, τοὺς ὀρθοδόξους συντηρητικούς, ὅτι π. χ. ἡ Ἀσπασία, παρουσιαζομένη δημοσίᾳ, ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἑταῖρα, ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης περιεγέμει εἰς τὰς «ἐκκλησιαζούσας» του κυρίως τὸν κομμουνισμόν, κακῶς ἀντιλαμβανόμενος τὰς ὑπὸ τῆς γυναικὸς διεκδικουμένας κοινωνικὰς, πολιτειακὰς ἀπαιτήσεις της κλπ. κλπ, τοῦτο εἶναι ψυχολογικῶς φυσικὸν καὶ δὲν θέλω νὰ εἰσέλθω περαιτέρω εἰς τοιαῦτα ζητήματα. Ἀναφέρω λοιπὸν εἰς γενικὰς γραμμὰς, ὅτι ἡ κίνησις πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἢ ὅπως λέγεται πρὸς χειραφέτησιν τῆς γυναικὸς, αὐτὸ τὸ ὁποῖον λέγεται εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας Emancipation, δὲν ἔπαυσε πλέον ἔκτοτε, μολοντι ἐν τῷ μετὰ κατεπατήθη καὶ ἤρχισε μόλις ἐσχάτως νὰ ἐπιτυγχάνῃ τὸν σκο-

πόν της, ἐπέτυχε δὲ καὶ πράγματι πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ πολλά, τείνουσα πρὸς τὴν τελείαν πολιτικὴν ἐξίσωσιν τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν ἄνδρα.

Τὰ γεγονότα αὐτὰ εἶναι σήμερον σχεδὸν πασίγνωστα ἀναγράφονται ἄλλωστε μὲ ἐνδιαφέρον, καὶ δικαίως, ἀπὸ τὰς πρωταγωνιστρίας τῆς κινήσεως εἰς ὅλας τὰς χώρας. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ εἰσέλθω εἰς λεπτομερείας διὰ νὰ ἐκθέσω τί π. γ. ἀπέκτησαν αἱ γυναῖκες τῆς Γερμανίας, τῆς Σουηδίας, τῆς Ἀγγλίας κλπ. Ἐπιθυμῶ νὰ διευκρινίσω δι' ὀλίγων μᾶλλον τὸ ζήτημα τῶν αἰτίων τῆς υποδουλώσεως τῆς γυναικὸς ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς δουλοπαροίκου οὕτως εἰπεῖν καταστάσεώς της ἐν τῇ πολιτείᾳ.

Πάντως ἡ πρώτη καὶ φυσικὴ αἰτία, διὰ τῆς ὁποίας ὑπεδουλώθη ἡ γυναῖκα εἰς τὸν ἄνδρα καὶ δι' αὐτοῦ ἔχασε πᾶσαν πολιτικὴν σημασίαν εἶναι ἡ φυσιολογικὴ της κατάστασις, ἡ ὁποία τὴν παρουσιάζει εἰς τὴν πρωτόγονον κοινωνίαν ὡς ἔχουσαν ἀνάγκην προστασίας. Εἰς τὰς πρωτογόνους κοινωνίας ἡ γυναῖκα εἶναι ἤδη ὡς κόρη 11 ἢ 12 ἐτῶν μητέρα, πᾶσα γυναῖκα. Ἀπ' ἐναντίας ὁ ἄνδρας ὡς προστατῆς ἔπρεπε πάντοτε νὰ εἶναι ἕτοιμος νὰ τὴν προστατεύσῃ καὶ νὰ προστατεύσῃ καὶ τὴν ὄλην κοινότητα. Ὡστε ἐννοεῖται κάλλιστα ὅτι π. γ. οἱ πρωτόγονοι ἄνδρες φορτώνουν τὴν γυναῖκα μὲ βάρη πρὸς μεταφοράν, αὐτοὶ δὲ βαδίζουν πλησίον της ἴσως μόνον κρατοῦντες τὸ τόξον καὶ τὸ βέλος. Δηλαδή καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς διατηρήσεως τῆς πολιτείας ἢ μᾶλλον τῆς ὁμάδος κατὰ τῶν ἐχθρῶν συνετέλεσε κατ' ἀρχὰς πρὸς παραγωγὴν τῆς δουλικῆς θέσεως τῆς γυναικὸς. Τονίζω ὅμως καὶ τὴν φυσικὴν ἀδράνεια ἕνεκα τῆς ὁποίας ὁ ἰσχυρότερος ἄνδρας ἠνάγκασε τὴν ἀσθενεστέραν γυναῖκα νὰ ἐργάζεται δι' αὐτόν. Οὕτως ἢ ἄλλως εἰς τὴν κοινωνικὴν αὐτὴν αἰτίαν προσῆλθεν ἀμέσως καὶ ἡ οικονομικὴ. Ἔγινε χρῆσις τῆς γυναικὸς ἀμέσως καὶ ὡς οικονομικοῦ παράγοντος, ἢ ὡς μέσον πρὸς ἀνταλλαγὴν ἢ καὶ ὡς δούλης παραγούσης πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀνδρὸς. Ἡ θέσις τῆς γυναικὸς ἐν τῇ πολιτείᾳ λοιπὸν ἦτο τελείως καθωρισμένη. Ὁ παρατηρητὴς εὕρισκει ὅτι οἱ δύο ἐκεῖνοι λόγοι, ὁ κοινωνικὸς καὶ ὁ οικονομικὸς, οἱ ὁποῖοι κατεδίκανεν ἐξ ἀρχῆς τὴν γυναῖκα εἰς τὴν κοινωνικὴν, πολιτικὴν θέσιν τοῦ δουλοπαροίκου, ἐξέλιπον σὺν τῷ χρόνῳ, χωρὶς μ' ὅλα ταῦτα ν' ἀλλάξῃ ἡ θέσις τῆς γυναικὸς. Ἡ θέσις αὐτὴ τῆς γυναικὸς εἶχε καταντήσῃ εἰς θεσμὸν πρὸ αἰῶνων παραχθέντα καὶ κληρονομικῶς μεταδιδόμενον ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ὁ δὲ κοινωνιολόγος γνωρίζει κάλλιστα πόσον συντηρητικοὶ εἶναι κυρίως οἱ ἄνθρωποι κατὰ βάθος.

Ἄλλ' εὐτυχῶς ὑπάρχουν καὶ αἰτία, τὰ ὁποῖα, οὕτως εἰπεῖν, ἐπιβάλλουν τὴν πρόοδον. Πρῶτον μὲν ἐξελίσσει τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ἔστω καὶ δι' ὀλίγων ἐξαιρέτων ἀτόμων ἀντιπροσωπευόμενον ἢ δὲ πνευματικὴ αὐτὴ ἐξέλιξις κατεδίκανεν ἀμέσως τὴν κατάστασιν αὐτὴν τῆς γυναικὸς, ἀνθρώπου καὶ αὐτῆς, ὅπως καὶ ὁ ἄνδρας. Δεύτερον δὲ μεταβάλλονται καὶ αἱ οικονομικαὶ συνθήκαι, ἀναγκάζουσαι τὴν γυναῖκα νὰ ζητήσῃ τὴν ἐλευθερίαν της ἀπὸ τὸν ἄνδρα, τὸν πατέρα, ἢ τὸν σύζυγον, ἢ τὸν ἀδελ-

φόν της. Δηλαδή ἐγεννήθη ζήτημα σπουδαῖον κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, τὸ ζήτημα τῆς καταστάσεως καὶ θέσεως τῆς γυναικὸς ἐν τῇ πολιτείᾳ. ἤκούοντο, οὕτως εἰπεῖν, δύο φωναὶ ἐπιτακτικαί, ἀπαιτοῦσαι τὴν ἀναθεώρησιν τῆς πολιτικῆς καταστάσεως. ἤκουετο μία φωνὴ ἀνθρωπιστικὴ καὶ ἐκ μέρους τῶν γυναικῶν, ζητουσῶν ἀνθρώπινην ἐκτίμησιν καὶ ἰσότητα, καὶ ἐκ μέρους διανοουμένων ἀνδρῶν, ἐκ μέρους φιλοσόφων, ἐπιθυμούντων νὰ θεωρηθῇ καὶ ἡ γυναῖκα τέλειος ἄνθρωπος, ἴσος πρὸς τὸν ἄνδρα καὶ νὰ δοθῇ καὶ εἰς αὐτὴν ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία καὶ ἰσότης· δηλαδή ἐζητεῖτο ἡ χειραφέτησις τῆς γυναικὸς ἐκ πνευματικῶν, ἐξ ἠθικῶν λόγων. Τοῦτο δὲ ἀπῆται κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς κοινωνίας, καὶ μία ἄλλη φωνή, ἡ φωνὴ τῆς οικονομικῆς ἀνάγκης: πρῶτον μὲν ὁ πατὴρ δὲν ἦτο πλέον εἰς θέσιν νὰ διατηρῇ τὴν θυγατέρα του, αὐτὴ ἔπρεπε νὰ φρονίσῃ μόνη της διὰ τὴν οικονομικὴν της ὑπαρξιν, δεύτερον δὲ δὲν ἦτο δυνατόν καὶ εἰς τὸν πτωχὸν ἀδελφὸν νὰ τρέφῃ τὴν ἀδελφήν του, τρίτον δὲ καὶ ὁ σύζυγος, μάλιστα ὄχι μόνον ὁ ἐκ τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν τάξεων, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐκ τῶν μέσων, εἶχεν ἀνάγκην πρὸς διατήρησιν τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ κέρδους τῆς γυναικὸς του· δηλ. ἡ οικονομικὴ ἐξέλιξις τῆς κοινωνίας ἀπῆται ἀπὸ τὴν γυναῖκα κατηγορηματικῶς νὰ κατέλθῃ καὶ αὐτὴ εἰς τὴν οικονομικὴν πάλιν τοῦ βίου καὶ νὰ κερδίσῃ τὸν βίον της, τὰ πρὸς τὸ ζῆν, μόνη της, δι' ἰδίας ἐργασίας, τοῦτο δ' ἐγέννησεν ἀμέσως κατ' ἀνάγκην καὶ τὸν πολιτικὸν ἀγῶνα τῶν γυναικῶν πρὸς ἀπόκτησιν τῶν ἰδίων δικαιωμάτων μὲ τὸν ἄνδρα ἐν τῇ πολιτείᾳ.

Ἡ τελευταία αὐτὴ αἰτία, ἡ οικονομικὴ αἰτία, ἡ ὁποία ἠνάγκασε τὴν γυναῖκα νὰ φρονίσῃ διὰ τὸν ἑαυτὸν της, εἶναι σπουδαία. Καὶ ἐὰν δὲν ἤκούετο ἡ φωνὴ τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν ἐξέλιξιν, ἐὰν δὲν θὰ ὑπῆρχε τοιαύτη φωνὴ ζητοῦσα τὴν ἀνθρώπινην ὑπαρξιν τῆς γυναικὸς ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὡς μέλους ἰσοτίμου τῆς πολιτείας, λαμβανούσης μέρος εἰς τὴν διοργάνωσιν αὐτῆς ἰσοβαθμῶς μὲ τὸν ἄνδρα, καὶ ἐὰν δὲν θὰ παρουσίαζον, λέγω, οἱ αἰῶνες τοιαύτην πνευματικὴν ἐξέλιξιν καὶ τοιαύτην ἀπαίτησιν, μ' ὅλα ταῦτα ἡ ἀπαίτησις, ἡ γυναῖκα νὰ ὑψωθῇ πολιτικῶς εἰς ἀνωτέραν βαθμίδα, εἰς τὴν αὐτὴν περιοπὴν μὲ τὸν ἄνδρα, θὰ καθίστατο ἀναγκαία ἤδη καὶ μόνον ἕνεκα τῆς οικονομικῆς ἐξελίξεως τῆς κοινωνίας. Ἡ γυναῖκα ἔγινεν, ἠναγκάσθη νὰ γίνῃ σὺν τῷ χρόνῳ, οικονομικῶς ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὸν ἄνδρα, ἀπὸ τὸν πατέρα, τὸν ἀδελφὸν καὶ τὸν σύζυγόν της. καὶ ἠναγκάσθη, ὡς ἐκ τούτου, ἐπίσης νὰ ζητήσῃ, καὶ ἔχει μάλιστα καθῆκον, νὰ ζητήσῃ καὶ τὴν τελείαν της ἰσότητα μὲ τὸν ἄνδρα κατὰ τὴν διάταξιν καὶ διαχείρισιν τῶν ζητημάτων τῆς πολιτείας. Δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ ὅτι δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ γενικῶς μία διάταξις τῶν πραγμάτων ἀντικειμενικῶς δικαία καὶ ἀδικος καὶ ὅτι καθόσον καὶ ἡ ἠθικὴ ἀποψις ὁ ἄνθρωπος νὰ ἔχῃ ἀξίαν ἀνθρώπου τελείας προσωπικότητος, ἕκα·

στος ή εικών και ή ἀφομοίωσις τοῦ ἄλλου δὲν ἔχει δυστυχῶς τὴν δύναμιν νὰ πραγματοποιηθῆ τελείως καὶ ἀφ' ἑαυτῆς, ή καλύτερα μορφή τῆς κοινωνίας εἶναι ἀκριβῶς ή δημοκρατία, διότι ἐν αὐτῇ ἕκαστος, ἐπομένως καὶ ή οικονομικῶς αὐτοτελῆς γενομένη γυναῖκα, πρέπει νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ὑπερασπίσῃ καὶ νὰ διεκδικήσῃ τὴν θέσιν τῆς. Προλαμβάνω ὅμως καὶ νὰ τονίσω ὅτι ή ἀπαιτουμένη αὐτῇ πολιτικῆ ἰσότης τῆς γυναίκος πρὸς τὸν ἄνδρα δὲν θὰ ἔπρεπε κατὰ τὴν γνώμην του νὰ παύσῃ ἀκόμη καὶ ἐὰν θὰ ἦτο δυνατόν ή κοινωνία, διὰ καταλλήλων θεσμῶν, νὰ ἀποσύρῃ τὴν γυναῖκα τοῦ οικονομικοῦ ἀγῶνος. Ἐγὼ δηλαδὴ φαντάζομαι φιλοσοφικῶς μίαν τοιαύτην κοινωνίαν, κοινωνίαν ἐν τῇ ᾗ ποίᾳ ή γυναῖκα δὲν θὰ εἶναι ἀνάγκη καὶ δὲν θὰ πρέπη νὰ καταναλίσκῃ τὰς δυνάμεις τῆς πρὸς οικονομικὴν ἐνεργεσίαν. Εἶμαι ὅμως τῆς γνώμης ὅτι καὶ ὑπὸ τοιούτους ὁρους ή γυναῖκα πρέπει νὸ ἔχῃ τὴν πολιτικὴν τῆς ἰσότητα μὲ τὸν ἄνδρα, διότι τὴν τελείαν ἰσότητα τῶν δύο φύλων θεωρῶ ὄχι μόνον ὡς ἀπαίτησιν ἠθικὴν, ἀκριβῶς ἐκ τῆς ἀντιλήψεως τῆς πνευματικῆς ἐξελίξεως ὅτι, ὅπως εἶπα, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ λάβῃ ἀξίαν ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ ὡς ὠφέλιμον καὶ λυσιτελὲς διὰ τὴν πρόοδον τῆς κοινωνίας. Δὲν πρέπει νὰ θεωροῦνται ὡς σοβαρὰ τὰ λεγόμενα ὅτι δῆθεν ή γυναῖκα εἶναι ὄν κατώτερον τοῦ ἀνδρός, ὅτι πρέπει εἰς κακίαν, ὅτι ἔχει μικρὰς πνευματικὰς δυνάμεις, ὅτι φυσιολογικῶς ἤδη ὁ ἐγκέφαλός τῆς εἶναι μικρότερος τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἀνδρός καὶ τὰ τοιαῦτα ὅτι

λέγοντες τὰ τοιαῦτα ἔχουν πάντως τὸν μικρότερον ἐγκέφαλον, ἀντιθέτως πρὸς τοῦτο ἔχοντες τὸν ὑψιστον βαθμὸν φιλαρεσκείας καὶ ματαιοδοξίας. Πρέπει δὲ νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν καὶ τοῦτο ὅτι ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῷ πολιτικῷ βίῳ δὲν πρόκειται περὶ τῆς ζωῆς καὶ ἐνεργείας τοῦ μεγαλοφυοῦς, ἀλλὰ περὶ τῆς ζωῆς καὶ ἐνεργείας τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου, δὲν εἶναι δὲ καὶ ἄγνωστον ὅτι ὑπῆρξαν καὶ μεγαλοφυεῖς γυναῖκες πολιτευόμεναι καὶ μάλιστα καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου. Εἶναι δὲ ἐπίσης παραλογισμὸς ὅτι διὰ τῆς χειραφετήσεως τῆς γυναίκος καταστρέφεται ή κοινωνία ὅτι τὰ τοιαῦτα φρονοῦντες ἔχουν πάντως τὴν ἀντίληψιν ὅτι ή σύζυγός των πρέπει νὰ συγκαταριθμῆται μετὰ τῶν παιδίων των. Ἀπεναντίας ή εἰς ἴσην μὲ τὸν ἄνδρα περὶ τὴν ἐξυψωθεῖσα γυναῖκα, ὑψώνει καὶ τὸ ἠθικὸν πεδίον τῆς οἰκογενείας ὁ ἄνδρας πρέπει νὰ μάθῃ ὅτι δὲν εἶναι ὁ ἀρχηγός τῆς οἰκογενείας, ὁ ἐπιβίλλων τὴν θέλησίν του εἰς τὴν γυναικα, ὅπως εἰς τὰ τέκνα του τὰ ἀνήλικα, ἀλλὰ ὅτι διὰ τοῦ γάμου ἀπετέλεσε μίαν ἐιδικωτέραν μικροτέραν κοινωνίαν ὡς ἴσος πρὸς ἴσην τὴν γυναῖκα του, ἱκανὴν νὰ ἐργάζεται καὶ ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας. Ἡ γυναικα πρέπει νὰ δύναται νὰ ἐνεργῇ ἐν ἐλευθερίᾳ προσωπικῇ καὶ ὑπὸ ἰδίας ἑαυτῆς εὐθύνην. Ἐγὼ δὲ παρατηρῶν τὴν ἐξέλιξιν τῆς κοινωνίας, ἔχω τὴν σταθερὰν πεποιθῆσιν ὅτι τὸ μέλλον τῆς κοινωνίας εἶναι ή τελεία κοινωνικὴ ἰσότης τῶν δύο φύλων ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ πολιτείᾳ. ἔχω δὲ τὴν πεποιθῆσιν ὅτι τοῦτο θὰ γίνῃ εἰς ὄφελος καὶ εἰς ἠθικὴν ἀνύψωσιν τῆς ἀνθρωπότητος.

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ Η ΠΑΙΔΕΙΑ

«Περὶ μεγάλων πραγμάτων σκοποῦμένοις, εὐνοουστάτη σύμβουλος ή παρηγορία».

Ὁ Στρατάρχης Σμάτς εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἐν Ἀθῆναις ὁμιλίας του ἐτόνισε τὴν ἀξίαν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων καὶ γενικώτερον τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὡς τοῦ κατ' ἐξοχὴν στοιχείου παιδείσεως καὶ ἡμερώσεως τῶν ἀνθρώπων. Ἐπίσης ὄχι πρὸ πολλοῦ ὁ Πρόεδρος Τροῦμαν, πιστός εἰς τὴν παράδοσιν τῶν μεγάλων προέδρων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐτόνισεν ὅτι μόνον διὰ τῆς παιδείας τῆς στηριζομένης εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλίαν ἡμποροῦμεν νὰ περιστείλωμεν τὴν ἀνοδοσίαν καὶ τὴν ἀθαιρεσίαν πρὸς κυριαρχοῦν εἰς τὴν ἐποχὴν μας.

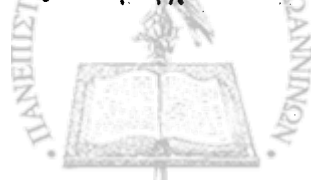
Ἄν οἱ λόγοι τοῦ Τροῦμαν καὶ τοῦ Σμάτς, λόγοι ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὴν παράδοσιν τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς, ἔχουν ἰσχὺν γενικὴν, ἀποκτοῦν σημασίαν ἀκόμη μεγαλυτέραν, σημασίαν αὐτόχρημα πρακτικὴν διὰ τὸν τόπον μας, ὅπου ἀπὸ τοῦ 1917 μέχρι σήμερον ἐφροντίσαμεν νὰ ἐξαρθρώσωμεν τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ κατ' ἀναγκαίαν συνάρτησιν καὶ τὸν πολιτικόν, τὸν κοινωνικόν καὶ τὸν θρησκευτικόν μας βίον.

Ἐν ὀνόματι τῆς «προόδου», τῆς «ἐξελίξεως» καὶ ἄλλων ἀναλόγων γελοιοτήτων ἀνηγορεύσαμεν εἰς Λουθήρους ἀμαθῆ ἀνθρωπάρια ἐξελιχθέντα κατόπι εἰς σλαβωνήτους προδότας καὶ ἀνοήτους συνοδοιπόρους. Καὶ ἐξεργίζωσαν τὰ ἀνθρωπάρια αὐτὰ τὴν παι-

Τοῦ κ. Εὐαγγ. Π. Φωτιάδου,
τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης

δείαν ἀπὸ τὸν κορμὸν τῆς ἐθνότητος. Ἐν ὀνόματι κενῶν καὶ σπουδαιοφανῶν λέξεων ἐχλευάσαμεν τὴν μεγαλοπρεπῆ παράδοσιν μας, παράδοσιν συνεχῆ, ἀδιάκοπον καὶ μαρτυρικὴν ὄχι μόνον τριῶν χιλιᾶδων ἐτῶν, ὅπως ἀνιστορήτως συνηθίζομεν νὰ λέγωμεν, ἀλλὰ πέντε—παρακαλῶ—χιλιᾶδων ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ Μίνως μέχρι τοῦ Σαγγαρίου, τῆς Ἀλβανίας, τοῦ Ἀλαμίν καὶ τοῦ Ρίμινι. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα; Διελύσαμεν καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὸ κράτος καὶ ἀνεκνήρυξαμεν ἀδελφοὺς τὸν Ἐμβέρ Χότζαν, τὸν Δημητρώφ, τὸν Ἑβραῖον Πιγιάντε, τῶς ὑπαίθριον φωτογράφον καὶ ἦδη ὑπουργόν, καὶ ἄλλα τινὰ ὑποκατάστατα ἀνθρώπων.

Ἀπὸ τοῦ 1917 βασιλεύει εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν μας ή ἀπιστία πρὸς τοὺς αἰώνιους ἡγέτας τῆς ἀνθρωπότητος, τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Παῦλον, ἀπιστία δηλαδὴ πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Οὐρανόν, ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ Τερτυλλιανός. Βασιλεύει ή ἐκ προγράμματος καὶ κατὰ συνείδησιν ἀμάθεια, διότι μόνον ἔτσι ἡμποροῦμεν νὰ ἀυξήσωμεν τὰς τάξεις τῆς Προόδου καὶ τῆς Ἀποσυνθέσεως. Κυριαρχεῖ τὸ ἀνε-

λεύθερον φρόνημα. Κυριαρχεί ὁ πόλεμος ἐναντίον τῶν ἀξίων τοῦ πολιτισμοῦ, αἱ ὁποῖαι καθοσιώνουν καὶ ἐξανθρωπίζουσι τὸν ἀνθρώπινον βίον. Κυριαρχεῖ τὸ πνεῦμα τῶν μαζῶν καὶ ὁ ἀγριὸς διωγμὸς τῆς προσωπικότητος, λίαν, ὡς γνωστόν, ἐνοχλητικῆς καὶ ἀντιστρατευομένης εἰς τοὺς συρφετώδεις χρόνους τοῦ διερχόμεθα. Ὅλοι αὐταὶ αἱ ἀπαξίαι, ὅπως λέγουσι οἱ φιλόσοφοι εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν τῶν γλώσσων, καθρεπτίζονται εἰς τὰ διδακτικὰ βιβλία καὶ τὰ ἐλεύθερα παιδικὰ ἀναγνώσματα, καθρεπτίζονται εἰς τὰς ψυχὰς διδασκόντων καὶ διδασκωμένων. Καὶ ἐπετέλεσαν τὸ ἔργον τῶν αἱ ἀπαξίαι αὐταί: Ἐξεγυδάτισαν καὶ ἐξηρτέλισαν τὴν ψυχὴν τῶν παιδιῶν, τὰ ὅποια μετεβλήθησαν εἰς κκοσποτούς, δηλαδή εἰς δολοφόνους, βρασανιστάς, ἐκδορεῖς, ὑβριστάς τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους τῆς πατρίδος καὶ εἰς λογίους, τουτέστι σφαγεῖς τῆν ποιήσεως καὶ τῆς πεζογραφίας, τῆς ὀρθογραφίας, τῆς συντάξεως, τῆς στιξεως καὶ ὄλων τῶν στοιχείων τοῦ γραπτοῦ καὶ προφορικοῦ λόγου.

Τί λοιπὸν πρέπει νὰ γίνῃ; Πρέπει ἡ Πολιτεία νὰ κινηθῆ πρὸς τὸ «ὕψιστον μάθημα». Καὶ τὸ ὑψιστον αὐτὸ μάθημα εἶναι ἡ ὀργάνωσις τῆς Παιδείας. Τοῦτο εἶναι σήμερον τὸ ἔργον τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ἂν ἐννοεῖται—θέλει νὰ λέγεται Ἑλληνικὴ καὶ ἂν θελήσῃ νὰ λησμονηθῆ κάπως τὸ ὅτι ἐπὶ τριακονταετίαν ὀλόκληρον εἶχε ταγοῦς τῆς Παιδείας ἀναξίους τῆς ἐνδοξοτάτης τῶν πατρίδων.

Ἄν ὅμως θέλωμεν ἡ ἐργασία αὐτὴ νὰ εἶναι ἀξία τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπηλλαγμένη πειραματισμῶν καὶ προχειροτήτων, πρέπει προηγουμένως νὰ διακαθορίσωμεν τὸν σκοπὸν τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας.

Σκοπὸς τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, ἂν ἀποφασίσῃ νὰ σταματήσῃ τὸν κατήφορον τῆς στασιωτικῆς, πρέπει νὰ εἶναι ἡ Μεγάλῃ Ἰδέα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Τῆς ὁποίας ἡ σημερινὴ μορφή εἶναι δυσκολὴ: Τὸ ἕνα σκέλος εἶναι ἡ διασφάλισις τῶν ἐθνικῶν συνόρων καὶ ἡ υπεράσπισις τῶν ἐθνικῶν διεκδικήσεων, αἱ ὁποῖαι πέρα τῆς ὀλικῆς ἀποτελοῦν τὴν ιστορικὴν μορῶν τοῦ Γένους. Τὸ ἄλλο σκέλος εἶναι ἡ ἠθικὴ, πνευματικὴ καὶ ὀλικὴ εὐημερία τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Τὸ εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν τῶν

πολιτῶν, ὅπως καθώρισεν ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιοῦς τὸν σκοπὸν πάσης ὀρθῆς πολιτείας,—ἰδοὺ ὁ σκοπὸς τῆς συγχρόνου Ἑλληνικῆς Πολιτείας. Ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας καθορίζεται αὐτομάτως ὁ σκοπὸς τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας:

Ὅχι κατασκευὴ ἀνευθύνων καὶ ἀγελαίων ὑπηκόων, ἀλλὰ δημιουργία υπευθύνων πολιτῶν. Ὅχι κατασκευὴ ἀρρεζώτων καὶ ἐλακῶν κοσμοπολιτῶν ἀσχολουμένων μὲ τὴν διόρθωσιν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὴν κομμουνιστοποίησιν τοῦ Ἄρεως, ἀλλὰ Ἑλλήνων ριζωμένων εἰς τὸν Μαραθῶνα, τὸν Διγενῆ Ἀκρίτα, τὸ Εἰκοσιένα καὶ εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν. Σκοπὸς τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἐλληνοβλαχισμὸς ἐν ὄψει τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, εἰς τὸ πρόσωπον τῶν ὁποίων συνετέθησαν αἱ ἀξίαι τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ Χριστιανικοῦ κόσμου καὶ ἀπετελέσθη τὸ νέον, ὁ Ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμὸς, τὸ φαινόμενον τοῦ ὁποίου δὲν ὑπόκειται εἰς ἀνάλυσιν, ἀλλὰ συλλαμβάνεται—κατὰ τὴν εὐτυχὴ στιγμὴν—διὰ τῆς θέας.

Τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ δημιουργήσῃ τὸν «καλὸν κἀγαθόν», ὁ ὅποιος σύμφωνα μὲ τὴν Ἑλληνικὴν παράδοσιν θὰ εἶναι κύριος ἐαυτοῦ, θὰ δεσπόζῃ τῶν καιρῶν καὶ τῶν περιστάσεων, θὰ σέβεται τὸν ἐαυτὸν του, θὰ τιμᾶται ἀπὸ τοὺς ἀξιολόγους ἀνθρώπους τοῦ περιβάλλοντός του, θὰ εἶναι μωρὸς ἢ κακοήθης προσδόπληκτος, θὰ γνωρίζῃ τὰ ὅρια τῆς γονίμου Συντηρήσεως καὶ τῆς γονίμου Μεταβολῆς, θὰ γνωρίζῃ ὅτι εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν δὲν ἤλθαμεν νὰ καταλύσωμεν, ἀλλὰ «πληρῶσαι», νὰ συμπληρώσωμεν τὸ ἔργον τῶν πατέρων μας. Τὸ σχολεῖον μὲ ἄλλα λόγια θὰ δημιουργήσῃ τὸν ἀνθρώπον, ὁ ὅποιος, ἐντεταγμένος εἰς τὴν ἐθνικὴν καὶ θρησκευτικὴν παράδοσιν τοῦ λαοῦ του, θὰ ἀσχολῆται εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ψυχικοῦ του κόσμου, ἀντὶ νὰ καταγίνεται εἰς τὴν δῆθεν ἀνάπλασιν, πράγματι δὲ ἀναστάτωσιν τοῦ σύμπαντος κόσμου. Ὅποτε καὶ μόνον ὁ Ἕλληνας θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ εἰσφέρῃ κατὰ θετικὸν εἰς αὐτὸ πού λέγεται κοινωνικὸν σύνολον. Καὶ τότε, καὶ μόνον τότε, θὰ εἶναι πράγματι «προοδευτικός», «ἐξαιλιγμένος» καὶ ὅτι ἄλλο προτιμᾶτε ἀπὸ τὰς λέξεις αὐτάς αἱ ὁποῖαι εἰς τὸν γράφοντα ἐνθυμίζουσι τὰς γηραιάς, ἀνεράστους καὶ ἀριστεράς [ἀργο]λογίας.

Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΟΥ

Πρέπει κατὰ τὴν γίνῃ. Πρέπει ν' ἀναγεννηθῆ ὁ σημερινὸς κόσμος ὁ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις γηράσας. Καὶ ἡ ἀναγέννησις του θὰ γίνῃ «δι' ὕδατος καὶ πνεύματος», δηλαδή διὰ τῶν δακρύων τῆς δοκιμασίας καὶ τῆς μετανοίας καὶ διὰ τοῦ ἀκαταπαύτου φωτισμοῦ. Πρέπει ν' ἀναμορφωθοῦν χριστιανικῶς τὰ άτομα, αἱ οἰκογένειαι, αἱ φυλαὶ καὶ τὰ ἔθνη. Ἡ ζωὴ πρέπει νὰ ἐκχριστιανισθῆ καθ' ὅλα. Διότι ἔτσι καὶ μόνον θὰ λυθοῦν καὶ θὰ τακτοποιηθοῦν ὅλα τὰ κοινωνικὰ, τὰ οἰκονομικὰ, τὰ φυλετικὰ καὶ τὰ κοσμοθεωρητικὰ ἐν γένει προβλήματα. Ἀλλὰ διὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ πρέπει ὁ Χριστιανισμὸς νὰ παρουσιασθῆ ὡς μία τεραστία ὀργάνωσις εἰς τὰ ἐπὶ μέρους

ἔθνη καὶ εἰς τὸν καθόλου κόσμον καὶ ν' ἀναλάβῃ διὰ τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς ἀπολυτροφώσεως τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων δεινῶν τῆς ἐποχῆς μας. Πρὸς τὴν ὥραϊαν αὐτὴν κατεύθυνσιν ἀρχίζουσι ἀλλαχοῦ εὐτυχῶς νὰ καταβάλλωνται ἀξέπαινοι προσπάθειαι, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔπρεπε καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν μας χώραν, τὴν ἱστορικὴν καὶ ὀρθόδοξον Ἑλλάδα, νὰ κατοβληθῶσι, πρὸς τακτοποίησιν τόσων καὶ τόσων ἀειλητικῶν καὶ ἐπικινδύνων προβλημάτων αἵνα ἀπορροεῖν ἀπὸ τὸ σύγχρονον ψυχικὸν πνευματικὸν καὶ κοινωνικὸν χίος. Ὁ Χριστιανισμὸς πρέπει νὰ ὀργανωθῆ. Δὲν πρέπει αὐτὸ νὰ μᾶς ξενίσῃ καὶ

νά μᾶς φανῆ παράδοξον. Ἡ ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν πρώτων Χριστιανῶν τῶν Ἱεροσολύμων εἶναι μία συνεχῆς ὀργάνωσις καὶ ἐνότης διὰ τὸν διαρκῆ καὶ ἀκατάπαυστον πόλεμον ἐναντίον τῆς πολυειδοῦς καὶ πολυτρόπου ἀμαρτίας τοῦ κόσμου τῆς ἀπόστασις καὶ τῆς ἀποσυνθέσεως. Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ παρ' ἡμῖν πρέπει νὰ ἐπιστρατεύσῃ ὅλα τὰ ὑγιᾶ, τὰ καθαρὰ, τὰ ἐνθουσιώδη, τὰ ζωντανὰ καὶ δυναμικὰ στοιχεῖα, διὰ νὰ ἰδρῦσῃ κοινότητα καὶ πυρῆνας καὶ συλλόγους καὶ σωματεῖα καὶ ὀργανώσεις χριστιανικὰς εἰς ὅλα τὰ μέρη καὶ εἰς ὅλους τοὺς τομῆς τῆς σημερινῆς ἀπαιτητικῆς ζωῆς. «Ὅσοι ἐκ τῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, ἐκ τῶν ἐπιστημόνων καὶ τῶν μορφωμένων ψυχικῶς καὶ πνευματικῶς Χριστιανῶν, ἐκ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν πιστεύουν εἰς τὰς ἀληθείας, εἰς τὰς ἀξίας καὶ εἰς τὴν ζωοποιὸν δύναμιν τοῦ Χριστιανισμοῦ πρέπει χωρὶς προφάσεις καὶ χρονοτριβὰς νὰ ἐργασθῶν διὰ τὴν ἐκ νέου ὀργάνωσιν τούτου. «Ἡ πάλη ἡμῶν οὐκ ἔστι πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου.» Πρέπει νὰ παύσῃ ἡ ἀκηδία, ἡ ραστώνη, ἡ ἀδιαφορία, ἡ ὑποκρισία, ὁ φιλοτομαρισμὸς καὶ τὸ κατώτερον καὶ ἀκάθαρτον πνεῦμα τοῦ εὐκολοζωῖσμοῦ. Τὰ σημερινὰ ἀνθρώπινα προβλήματα εἶναι μεγάλα καὶ τραγικὰ καὶ ἀπαιτοῦν κάποιαν καλὴν λύσιν. Εἰς στιγμὰς δὲ πού τῶσαι καὶ τῶσαι ἀλληλοσυγκρουόμεναι καὶ ἐν πολλοῖς ψευδεῖς φιλοσοφίαι καὶ κοσμοθεορίαι ἐπιζητοῦν τὴν λύσιν τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν Χριστιανισμὸν, ὅστις εἶναι ἡ κατ' ἐξῆχὴν ἀληθὴς καὶ ὑγιὴς φιλοσοφία καὶ κοσμοθεορία, νὰ παραμένῃ ἀδιάφορος καὶ ἀνενεργὴς καὶ σιωπῶν. Εἰς ἐποχὴν ὅπου «ἀρά, καὶ ψεῦδος, καὶ φόνος, καὶ κλοπή, καὶ μοιχεῖα κέχυνται ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ αἵματα ἐφ' αἷμασι μίσγουσι». Ὁ Χριστιανισμὸς πρέπει νὰ ἔχῃ λόγῳ καὶ ἔργῳ τὴν πρωτοβουλίαν εἰς ὅλα τὰ ζητήματα πρὸς ἱκονοτοίησιν ὄλων τῶν εὐγενῶν πόθων καὶ ἐφέσεων τῆς πιεζομένης καὶ ταλαιπωρουμένης ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Εἰς κάθε χωρίον καὶ συνοικισμὸν εἰς κάθε μικρὰν ἢ μεγάλην πόλιν εἰς κάθε τομέα τῆς ὕλικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς μας πρέπει, ἐκτὸς τῶν ἡδη ὑπαρχουσῶν, νὰ παρουσιασθοῦν

καὶ ἄλλαι πολλὰ χριστιανικὰ ὀργανώσεις. Πρὸς τὴν χριστιανικωτάτην ταύτην κατεῦθυνσιν πρέπει νὰ κινήσῃμεν ὅλοι ὅσοι πονοῦμεν διὰ τὴν ἀθλιότητα, τὴν κατὰπτωσιν, τὴν χρεωκοπίαν καὶ τὴν σαπίλα τοῦ σημερινοῦ κόσμου. Ὁ Χριστιανισμὸς ὁσάκις παρουσιάσθη ὀργανωμένος ἐχρωμάτισεν ὡς ἤθελεν αὐτὸς τὴν ζωὴν καὶ μέσῳ τῶν μαρτύρων του, τῶν ἁγίων του, τῶν συγγραφέων του, τοῦ Ἱερατείου του, τῶν φιλοσόφων, τῶν ἐπιστημόνων, τῶν ποιητῶν, τῶν καλλιτεχνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐργατῶν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀληθείας ἐνίκησεν καὶ ἐπεκράτησεν καὶ ἐξύψωσεν τὴν ζωὴν. Καὶ σήμερον, ὅπου ἰσχύουν δυστυχῶς ἀκόμη ἐν πολλοῖς τὰ κατὰ συνθήκην ψεῦδη, αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ. Ὁ Χριστιανισμὸς καλεῖται καὶ πάλιν νὰ παλαίσῃ σκληρῶς πρὸς τὸν κόσμον τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας, τῆς ἡθικῆς σαπίλας, τῆς σαρκολατρίας καὶ σωματεμπορίας, τῆς ἀρνήσεως, τοῦ φωτισμοῦ, τῆς ἀπανθρωπίας, τῆς βαρβαρότητος καὶ τῆς πορνικῆς καὶ κολακείας καὶ νὰ νικήσῃ. Πρέπει νὰ παύσῃ αἱ μεμονωμένα ἐνέργειαι, αἱ σποραδικαὶ κινήσεις, ὁ στεῖρος καὶ ἀγενὴς ἐγωῖσμός καὶ ἀτομισμός, ἡ κοινφρόνοια καὶ ἡ μωροεπίδειξις. Μὲ τὰ ἐκπαιδευτήριά του, τὰ μορφωτικά του κέντρα, τὰς λέσχας του, τὰ ταμεῖα του τοῦ ἰδικοῦ του κινήματος, τὰ ἰδικὰ του θεάτρα, τὰ ἰατρεία του, τὰ νοσοκομεῖα του, τὰ ἀσυλά του καὶ τὰ φιλανθρωπικὰ του καταστήματα, μὲ τοὺς ἰδικούς του πολιτικούς καὶ κοινωνιολόγους καὶ οἰκονομολόγους καὶ μελετητὰς τῆς ζωῆς πρέπει ὁ Χριστιανισμὸς νὰ παρουσιασθῇ καὶ διὰ τὴν φιλότιμον πατρίδα μας ὡς μία τεραστία ὀργάνωσις τοῦ καλοῦ, τοῦ ἁγίου, τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ὑψηλοῦ καὶ τοῦ ὡραίου. «Οἱ καιροὶ οὐ μενετοί» καὶ τὰ παθήματα πρέπει νὰ μᾶς γίνουσι μαθήματα, ἂν θέλωμεν νὰ ζήσωμεν καὶ νὰ ἴδωμεν μίαν καλλιτέραν αὔριον. «Ὅλοι λοιπὸν ἐμπρὸς ἐπὶ τὸ ἔργον τῆς ὀργανώσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. Οἱ φύλακες δὲν πρέπει μόνον νὰ ἀγορευθοῦν καὶ νὰ προσεύχωνται ἀδιαλείπτως, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ ὀργανώνωνται συστηματικῶς «ἐν τῷ αὐτῷ νοῦ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ πίστει» πρὸς ἐκκράτησιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν Αἰωνίων Χριστιανικῶν Ἀρχῶν.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγητῆς Γυμνασίου Ἀρμένων ἐν Κοζίνθῳ

Ο ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

Ἄναμφισβήτητον τυγχάνει τὸ γεγονός ὅτι ὁ πρὸ ὀλίγου δύσας δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος γενικώτερον, καὶ ἰδιαιτέρως ἡ κατοχὴ κατώρθωσε νὰ ἀπλώσῃ καταθλιπτικῶς τὰς πτέρυγὰς τῆς καὶ ἐμπήξῃ τοὺς ὄνυχας τῆς μέχρι δηλητηριασμοῦ καὶ ἀποπνιγμοῦ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ κατὰ ὀλεθριώτατον τρόπον διαμορφωθείσα ἀντίστασις, διέφθειρεν τὴν ψυχὴν τῆς νεότητος. Ὁ ἄνευ προηγουμένου αὐτοῦ πόλεμος διὰ τῶν πρωτοτύπων εἰς καταστροφὴν μέσων του—δὲν γνωρίζομεν οἱ νεώτεροι (:)—τῶν ἀσυλλήπτων εἰς ἔκτασιν φρικαλεοτήτων του καὶ τῶν ἐπινοηθέντων εἰς διάδοσιν νεύρων του, ἡκρωτηρίασεν, ἡκμαλώτι-

σε καὶ γονυκλινεῖς πρὸς ἑαυτὸν ἔσυρε τὰς εὐπλάστους καὶ ἀναναπτύκτους καρδίας τῶν νέων, ὁ κατακτητὴς διὰ τῶν στρατικῶν του μέτρων καὶ τῆς ἀχαρκτηριστοῦ συμπεριφορᾶς του, διὰ τῶν διασῆμων τῆς ὁποίας ἐν μέσῳ εἰκοστῷ αἰῶνι ἐφιλολόγησε νὰ κοσμήσῃ τὸ στήθος του, ἐξεμεταλλεύθη εἰς τὸν ὑπέριστατον βαθμὸν τὴν ἀδυναμίαν καὶ εὐπιστίαν αὐτῶν, καὶ τέλος, ἡ σκληρότης τῆς ζωῆς, λόγῳ τῆς τεχνικῆς ἢ ἀναγκαστικῆς ἔστω ἐλλείψεως τῶν πάσης φύσεως πρὸς συντήρησιν ἀπαραιτήτων ὕλικῶν ἀγαθῶν, ἀπειργάσθη τὸν ἐξουθενισμὸν τῆς συνειδήσεως τῆς ἀναπτυσσομένης νεότητος καὶ τὴν πα-

ράδοσιν τῶν ψυχῶν τῆς εἰς τὴν ἀκατεύθυντον καὶ τρομερὰν δίνην τοῦ ἀνθρωπίνου ἐξωφρενισμοῦ καὶ τῆς σημειωθείσης, ἕως τὸ πρῶτον, λόγῳ τῆς ἐκτάσεως, κραιπάλης τῆς ἀνθρωπίνης ἀκαταστασίας, φαυλότητος καὶ κενοδοξίας.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς δυνάμεως τοῦ σκότους καὶ τοῦ ὀλέθρου, παρ' εὐδαιμονίας εἰς τὸ τέλος κατεπόθησαν, διὰ τὴν δεικνύουσαν τὴν θέσιν ἣτις ἀναμένει καὶ πάντας ἐκείνους, οἵτινες εἰς τὸ ἐγγὺς ἢ τὸ ἀπώτερον μέλλον ὁμοίως σκέπτονται νὰ ἐνεργήσουν, ἀνεδείχθησαν οἱ τελείως ἀπροσχημάτιστοι παραβάται τῶν ἀναλλοιώτων ἀρχῶν τῆς ἠθικῆς, ἐπὶ τῶν ὀπιοίων ζῆ καὶ θὰ ἐξακολουθῆ νὰ πολιτευθῆται ὁ ἄνθρωπος, ἐφ' ὅσον τὴν ὑποταγὴν τῶν πάντων ὑπὸ τὰς ἀκατονομάστους διαθέσεις των ἐμμηγευσθησαν. διὰ τῶν πάσης φύσεως κατακτητικῶν των σχεδίων, ἅτινα κατὰ τρόπον σατανικὸν ἔθεσαν εἰς ἐφαρμογὴν. Καὶ αὐτός, ὁ ἰδικός των ἱστορικῶν τοῦ μέλλοντος θὰ ἀγκομαχῆσῃ διὰ τὴν δυνήθη νὰ εὕρῃ ἔστω καὶ ἐλαχίστας ἀσθενεῖς δικαιολογίας, διὰ νὰ καλύψῃ τὸν ἀντανθρώπινον αὐτὸν τρόπον τῆς τοιαύτης πολιτείας των. Οἱ ὀλετήρες οὗτοι κατὰ τῶν μὴ παρ' αὐτῶν εἰσέτι ὑποταχθέντων λαῶν, ἐξέφραζον τὴν ἀπειλὴν τῆς ἐγγιζούσης σκληρᾶς καὶ ἀδυσωπήτου τιμωρίας των, κατὰ δὲ τῶν ὑπὸ τὸ πέλμα των βιούντων ἐφήρμοζον διὰ τῶν ἀνηθικῶν ὀργάνων των, ἅτις οὐδεμιᾶς ἐπικείρας, τὴν στείρωσιν, τὸν ἐξανδραποδισμόν καὶ τὴν ἀπαθλίωσιν. Χοροὶ κανιβάλων ἐστήθησαν πᾶσι τῶν πολυαριθμῶν, πλὴν ὅμως ἀσθενεστέρων, πρὸς βρῶσιν θυμάτων. Καγχασμοὶ ἀνηκούστου θηριωδίας καὶ ἀφθάστου σαρκαστικῆς ἠχρηότητος ἠκούσθησαν προερχόμενοι ἀπὸ τῶν βλοσυρῶν φυλάκων καὶ συνοδευτῶν τῶν θλιβερῶν κουστωδιῶν τῶν κινουμένων ἀνθρωπίνων σκιῶν τῶν ὀδηγουμένων εἰς τὸ μαρτύριον καὶ τὴν ἐν τοῖς κρεματορείοις ἐκτέλεσιν. Αἱ πρὸς πώλησιν τῶν ἀνθρώπων ἀγοραὶ καὶ αἱ ἀνατριχαστικαὶ εἰκόνας τῶν κατέρων, διὰ τῶν ὀπιοίων ἐν τοῖς κινηματογράφοις παρίστανται προχριστιανικαὶ τὸ πλεῖστον καταστάσεις, δηλωτικαὶ τῆς ἐπὶ τῶν δούλων των ἐξουσίας τῶν κυρίων των, ἀναζοῦν, σαρκωποιοῦνται καὶ προσωποποιοῦνται εἰς τὰς στρατιᾶς τῶν ὀμῆρων, τὰς ὀμάδας τῶν ἐκτελεσθησομένων καὶ τὰς ἀγέλας τῶν δι' ἐπιστημονικὸν πειραματισμὸν φυλασσομένων εἰς τὰ διάφορα στρατόπεδα συγκεντρώσεως.

Αἱ διαμαρτυρίαι, ὅπου ἠδύναντο νὰ διατυπωθῶν τοιαῦται, καὶ ἡ ἠρωϊκὴ ἀποστροφὴ πρὸς τὸν θάνατον, ὡς πολλὰκις συνέβαινε μὲ νεομαρτυρίας τῆς ιδέας τῆς πατριδος καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἀντὶ νὰ ἐκτιμηθῶν ὑπὸ τῶν κατακτητῶν καὶ τοὺς παρακινήσουν εἰς σωφροισμόν καὶ διόρθωσιν, τοὺς καθίστουσιν, λόγῳ τῆς ἐσωτερικῆς των κενότητος καὶ τῶν παρωπίδων, ὡς ἐφόρου, ἀναληγῆτος καὶ πλέον αἰμοδιψεῖς. Πρὸ τῶν ὀμμάτων των ὑπῆρχε μόνον ἡ ἀχλὺς τῆς ἀνωτερότητος, τῆς ἐμπαθείας, τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς διὰ παντὸς τρόπου ἐπικρατήσεως.

Εἰς τὴν παγκόσμιον αὐτὴν τρικυμίαν, οἱ πάντες περιεδιηθήθησαν καὶ ὑπὸ ναυτίας κατελήθησαν. Ἄλλοι ἐξῆλθον ἐκ τοῦ κόσμου τούτου προῶρος καὶ κακῶς, ἐφ' ὅσον ἀπανθρώπως ἐξετελέσθησαν καὶ τὰ σώματά των παντοιοτρόπως ἐσυλήθησαν ὑπὸ

τῶν πρωτοτύπων τούτων τυμβωρύχων τοῦ ἐγκλήματος, ἄλλοι δὲ ἐπέτυχον νὰ διατηρήσουν μὲ μυρῶνους κινδύνους τὸ νῆμα τῆς ζωῆς των. τοῦτο μὲν διὰ τὴν γίνουσαν οἱ ἐρμηνευταὶ τῶν παθῶν τῆς σκληρῶς δοκιμασθείσης ἀνθρωπότητος εἰς τοὺς ἐπιγιγνομένους τοῦτο δὲ, διὰ τὴν νὰ προσπαθῆσουν διὰ τῶν ἀπομεινάντων εἰς αὐτοὺς ἐλαχίστων δυνάμεων νὰ κατεργασθῶν τὴν σωτηρίαν καὶ βελτίωσιν τῆς θέσεως τῶν πλανηθέντων καὶ τῶν ἐκ τῆς ἀνηκούστου ταύτης πανανθρώπινης συμφορᾶς πολυαριθμῶν τραυματιῶν καὶ ἀναπήρων. Ὁ πόνος ἀπαιτεῖ τὸ παραμυθητικὸν ἀντίδοτόν του καὶ ἡ ἀσθένεια διὰ τὴν μὴ ἐπέκτασιν καὶ τὸν ἀφανισμόν της. ἔχει ἀνάγκην τόσον τοῦ ἐπιθεξίου θεράποντος, ὅσον καὶ τῶν καταλλήλων καὶ ἀπαραιτήτων φαρμάκων. Ἡ πτώσις δὲον νὰ ἔχη ὡς συνακόλουθον τὴν ἀνόρθωσιν καὶ ἡ γάγγραινα τὴν δι' ἐγχειρήσεως ἀποκοπὴν τοῦ σαρκῶς, διὰ τὴν ἀποφυγὴν τῆς περαιτέρω μόλυνσεως.

Εἶναι τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης πόρισμα καὶ τῆς καθόλου κοινωνικῆς ζωῆς ἀξίωμα, ὅτι ἡ νεότης εἶναι ἡ εὐπλαστός ἐκείνη μᾶζα, ἣτις λίαν εὐχερῶς μορφοποιεῖται ὑπὸ τῶν ὑπευθύνων καθοδηγητῶν της, ἀνάλογα πάντοτε μὲ τὴν βούλησιν των. Ἐν τεύθεν δὲ ἐξηγεῖται καὶ ἡ ὀμαδοποίησις της, ὡς πρὸς τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς κατευθύνσεις, μὲ πρωτεργάτας καὶ κατευθυντήρας τοὺς γεννήτορας καὶ τοὺς ἄλλους μορφωτικοὺς παράγοντας. Αἱ πλεῖστοι τῶν πράξεων της ἢ εἶναι ἀποτελέσματα χειραγωγίας, πρὸς ἣν ἀδυνατεῖ νὰ διαμαρτυρηθῆ διὰ πολλοὺς οὐσιαστικοὺς λόγους ἢ πιθηκισμὸς καὶ μίμησις, ἐφ' ὅσον, ὡς στερουμένη τοῦ πρὸς εὐστιάθειαν ἀπαραιτήτου ἔργματος, φωνογραφεῖ καὶ ἀβασανίστως ἀκολουθεῖ τὰς πράξεις καὶ συνηθείας τῶν ἄλλων. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τοὺς λόγους, παρίστανται κατὰ κανόνα οἱ νέοι, ὡς ἡ πλέον εὐκόλοισ λεία εἰς τοὺς πάσης φύσεως καινοτόμους καὶ κοινωνικοὺς ἀνατροπεῖς. Ἐὰν ὅμως εἰς αὐτὰ προστεθῆ καὶ ἡ βία, πρὸς τὴν ὀποίαν ὁ νέος, ὡς ἀδύνατος, δὲν δύναται μέχρι πέρατος νὰ ἀντιδράσῃ, καὶ ἡ ἐκμετάλλευσις, ἔναντι τῆς ὀποίας μικρὰν κατ' ἀρχὴν ἀντιτάσσει ἄμυναν, λόγῳ τοῦ δυσδιακρίτου της καὶ τοῦ δελεαστικοῦ τοῦ περιβλήματός της, τότε τὰ ἀποτελέσματα εἶναι περισσώτερον θλιβερά.

Τὰ ἀνωτέρω οἱ διαφθορεῖς-κατακτηταὶ ἐξεμεταλλεύθησαν εἰς τὸν ὑπέριτον βαθμόν, μὲ ἀποτελέσματα ἀρκετὰ βεβαίως ἐπώδυνα. Στέφανος καὶ κατὰ τὴν ἰδέαν των, εἶναι ἡ πλήρης χαλάρωσις τοῦ ἦθους καὶ τῆς συμπεριφορᾶς καὶ ἡ παντελής ἔλλειψις σεβασμοῦ πρὸς κάθε τι τὸ ἀνώτερον καὶ τὸ ἀπ' αἰῶνων ἰδιαίτερας τιμῆς ἄξιον. Θὰ ἠδύναντο νὰ χαρακτηρίσῃ τις τοῦτο, ὡς μίαν ἐπικίνδυνον ἀποδεδευσμένην, ἢ μᾶλλον ὡς τὴν ἀρχὴν τῆς διαλύσεως τῆς ἀνθρωπίνης ἀρμονίας, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς προόδου καὶ τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ. Πρὸς τοὺς γονεῖς, οἱ σημερινοὶ τῶν νέων, συμπεριφέρονται μετὰ περιφρονησεως, αὐθαθείας καὶ ἀγνωμοσύνης καὶ μάλιστα ὅταν τυγχάνει, διὰ τῆς κατὰ τὴν πολεμικὴν περίοδον ἀναπτυχθείσης ἀξίας των ὡς μαυρεμπόρων, νὰ παρίστανται εἰς τὴν ζωὴν καὶ οἰκονομικοὶ των συνοδοιπόροι, πρὸς τοὺς διδασκάλους των, μετὰ περιφρονησεως, ἀνευλαβείας καὶ πολλὰκις ἐχθρότη-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΒΗΜΑ

Ίδρυτής: Ι. Σ. ΤΡΑΚΑΣ

Διευθυντής Σ. ΕΥΤΑΞΙΑΣ

Γραφεία: ΚΟΡΝΑΡΟΥ 4

Η ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Ἡ ἀπόφασίς τοῦ Ο.Η.Ε. περὶ διαιρέσεως τῆς Παλαιστίνης εἰς Ἀραβικὸν καὶ Ἰουδαϊκὸν Κράτος, ἰσχύτως πρὸς τὰς πολιτικὰς περιπλοκάς, ἄς ἐδημιούργησε, ἀπὸ ἐπόψεως ἑλληνικῆς προσέθηκεν ἐν ἀκόμῃ σπουδαιότατον ζήτημα μεταξὺ τῶν τῶσων ἀνακουφάντων διὰ τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου. Ἦτο, ὡς φαίνεται, πεπρωμένον νὰ ἐπαληθεύωσιν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ πολέμου μετὰ δέους ἠτένιζον πρὸς αὐτὸν καὶ διέβλεπον εἰς τὴν ἀναγκαστικὴν ἀνάμιξιν μας εἰς τοῦτον τὸν κίνδυνον τῆς διασαλεύσεως οὐχὶ μόνον τῆς ἐθνικῆς ὑποστάσεώς μας, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ταύτης τῆς ὑποστάσεώς μας ὡς φυλῆς. Καὶ τὰ ἐπακολουθοῦντα γεγονότα ἀτυχῶς ἐπληθύνωσιν τοὺς φόβους ἐκεῖνους. Ὁ ἑλληνισμὸς βάλλεται πανταχόθεν. Διακινδυνεύσας ὡς φυλὴ κατὰ τὴν κατοχὴν, ἀπέβη ἤδη ὁ στόχος τοῦ πανσλαυϊσμοῦ, ὅστις ἐπιδιώκει τὴν πραγματοποίησιν τῶν οὐρανοῦ του, ἀδιάφορον ἂν τὰ προσήματα ὑπὸ τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται εἶναι νῆα καὶ βλαβερὰ ἰδέαι καὶ οὐτοπία παρὰσῦρουσαι ὠρισμένα πλήθη ἢ ἐξαναγκάζουσαι τοὺς διαβλέποντας τὴν ἀλήθειαν νὰ παρασύρῶνται καὶ υποκύπτωσι. Καὶ συνέπειαι νὰ ἀνακύπτωσιν ἐκάστοτε καὶ νῆα ζητήματα διασαλεύοντα τὰς ἐθνικὰς μας ἐπάλλξεις, αἱ ὁποῖαι καὶ ἀποτελοῦν τὸν κύριον στόχον τῶν ἐπιτιθεμένων. Εἶναι διὰ τοῦτο νοητὸν πῶς συνέπεσεν νὰ συνδυασθῇ ἡ ψῆφος τῶν Ἀμερικανῶν μετὰ τῆς Σαβιετικῆς Ρωσσίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς διαιρέσεως τῆς Παλαιστίνης, καίτοι ἐκάστη τῶν δύο τούτων Δυνάμεων ἐξ ἀντιθέτου ὅλως ὠρμήθη ἀρχῆς. Καὶ ἡ μὲν ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀπὸ γενικωτέρας πολιτικῆς ἀπόψεως κρίνουσα ὀρθῶς ἐτάχθη ἐναντίον τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως, ἐφ' ὅσον οὕτω πολιτευομένη καὶ τὴν φιλίαν τῶν Μεσογειακῶν Κρατῶν, ἐν οἷς κατα-

τάσσεται, ἐξησφάλιζεν, ἐμμέσως ὅμως καὶ τὴν κατ' αὐτῆς αἰχμὴν ταύτην τοῦ πανσλαυϊσμοῦ ἀντιμετώπιζε. Ἀδιαφόρως ἂν διὰ τῆς ἑλληνικῆς ψήφου, οὐδαμῶς στρεφομένης κατὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Ἰουδαίων δὲν ἐπειροχθῆ ἡ ἀποφυγὴ τῆς διαιρέσεως τῆς Παλαιστίνης, παντως ὅμως κατεδειχθῆ τουλάχιστον ὅτι ὀρθῶς ἀντιμετωπίσθη ἡ θέσις ζητήματος πρὸς ὃ ὑστερόβουλοι σκέψεις ἤγαγον τὸ πανσλαυϊκὸν μπλόκ ἐν τῇ ὑποστηρίξει τῆς ἀμερικανικῆς προτάσεως. Καὶ ἐπιβάλλεται ἤδη νὰ ἀντιμετωπισθῶσι τὰ προκύψαντα ἐκ τῆς διαιρέσεως τῆς Παλαιστίνης ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἐνδιαφέρουν ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἰδιαίτερας πλευρᾶς τῆς ἐν τῇ διαιρέσει ταύτῃ θέσεως τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, τὸ ὁποῖον ἐπὶ αἰῶνας ἀπετέλεσεν ἐθνικὴν ἡμῶν ἐπαύξιν, καθ' ἧς ἐστράφη ὁ πανσλαυϊσμὸς μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ ἐτέρου τῶν Πατριαρχείων, τοῦ τῆς Ἀντιοχείας. Εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴ κριθῆ τὸ ζήτημα ὡς θρησκευτικὸν καὶ συνεπῶς μικροτέρας ἀξίας, ἐφ' ὅσον παρετηρήθη ὅτι παρὰ τὰς περὶ θρησκείας πεποιθήσεις τοῦ κομμουνισμοῦ, ἐκρίθη ὑπὸ τῆς Μόσχας ἀναγκαῖον καὶ ἡ θρησκεία νὰ χρησιμοποιηθῆ ὡς μέσον ἐπιτυχίας τῶν σκοπῶν αὐτῆς, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἵδρυσις τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας καὶ αἱ ἐνέργειαι τούτου, στρεφόμεναι κατὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῆς μειώσεως τοῦ γοήτρου αὐτοῦ καὶ τῆς τελικῆς κάμψεώς του.

Ὡς γνωστὸν τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων τὸ ἐκλαμπρον καὶ σεβαστὸν τοῦτο ἴδρυμα, τὸ ὁποῖον ὡς ἐπισκοπὴ ἀνάγεται εἰς τὸν Ἰάκωβον τὸν ἀδελφόμενον, ὑψώθη εἰς τὸ τιμητικὸν τοῦτο πρωτεῖον εἰς Πατριαρχεῖον τῷ 451 διὰ τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου. Ὑπῆρξεν ἐν τῶν μεγαλειτέρων κέντρων τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ὁ Πατριάρχης μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν ἀδελφότητος τοῦ Ἁγίου

Τάφου ὑπῆρξεν ὁ κύριος φύλαξ τῶν ἁγίων τόπων.

Τὰ ὄρια τοῦ ἐκτείνονται καὶ πέραν τῶν νῦν ὁρίων τῆς Παλαιστίνης καὶ πιθανῶς ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἀνέρχεται εἰς 60 χιλιάδας. Ἐχει τοῦτο πολὺ ἀλλὰ μοναστήρια καὶ ὄλην τῆς ἁγίας γῆν οὐχὶ ὀλιγώτερα τῶν 34 κείνται ἐν αὐτῇ τῇ Ἱερουσαλήμ ἢ εἰς τὰ ἐγγυὸς πέριξ, πολλὰ τῶν ὁποίων εἶναι μετόχια τοῦ κεντρικοῦ μοναστηρίου (Πατριαρχείου). Ἐκτὸς τῆς Ἱερουσαλήμ ὡσαύτως 15 μοναστήρια, πλὴν τοῦ τῆς περιφήμου Λαύρας τοῦ Ἁγίου Σάββα. Διὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ λοιπὸν τῆς Ἱερουσαλήμ ὡς ἐλευθέρως πόλεως καὶ τῆς διαιρέσεως τῆς Παλαιστίνης, τὸ Πατριαρχεῖον Ἱερουσαλήμ κατατέμνεται, καὶ μέρος μὲν αὐτοῦ περιέρχεται εἰς τὸ ἀραβικόν, μέρος δὲ εἰς τὸ ἰουδαϊκὸν κράτος. Ποῖα λοιπὸν θὰ ὑπάρξῃ ἢ ἐν τῷ μέλλοντι θέσις του, ποῖα τῶν ἱερῶν προσκυνημάτων του, πῶς θέλουσι κατοχυρωθῆ τὰ προνόμια αὐτοῦ ἄτινα ἐθεσπίσθησαν καὶ κατοχυρώθησαν ἐπὶ τουρκοκρατίας διὰ βερατιῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ἐλύοντο τόσα ἀναφυέντα κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ζητήματα. Μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον, καταλυθείσης τῆς τουρκικῆς ἐν Παλαιστίνῃ κυριαρχίας καὶ ἐξ ἀφορμῆς τῆς μεταξὺ Πατριάρχου καὶ ἀδελφότητος διενέξεως, ἐλήφθη ἀμεσὸς φροντὶς διὰ τὴν κατοχύρωσιν τοῦ Πατριαρχείου καὶ ἐμελετήθη τότε τὸ ὅλον ζήτημα συσταθείσης ἐπιτροπῆς εἰδικῆς κατ' ἐντολὴν τοῦ Διοικητοῦ κ. Χέρμπερτ Σάμουελ καὶ ἀποτελεσθείσης ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου Μπέρτραμ καὶ Π. Σ. Λοόκ. Ἐάν τότε ἐπεβάλλετο νὰ γίνῃ τοιοῦτόν τι, διότι ἢ ἐπὶ τῆς Παλαιστίνης ἐντολή ἐδόθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἀντικαθιστώσαν τὸ τουρκικὸν κράτος, πολλῶ μᾶλλον σήμερον ἐγκαίρως εἶναι ἀνάγκη νὰ ληφθῶσι τὰ δέοντα μέτρα· διότι ἐπέρχεται διαίρεσις πολιτικῆ τοιοῦτη, ὡστε νὰ εἶναι οἱ ἐνδιαφερόμενοι πολλοὶ καὶ διὰ τοῦ ἀρμοδίου ὄργανου κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ καταστατικοῦ χάρτου ἐκάστου τῶν νέων κρατῶν ἐπιβάλλεται νὰ καθορισθῇ ἢ κατοχυρωσὶς τῶν προνομίων τοῦ Πατριαρχείου. Πρὸς ὑποστήρξιν ὅμως τούτου ἀπαραίτητως θὰ ἔπρεπε νὰ γνωρίζωμεν καὶ ὠρισμένα σημεῖα, τὰ ὁποῖα προκύψαντα ἐπὶ τουρκοκρατίας καὶ πολεμηθέντα· ἀσφαλῶς θὰ ἀνακύψωσι ὑπὸ ὄρους ὅμως οὐχὶ εὐνοϊκοῦς διὰ τὸ Πατριαρχεῖον. Ὑποχῶρησις ὑπ' αὐτῶν ἢ ἐμμονὴ εἰς τὴν προτέραν θέσιν δέον νὰ εἶναι γνωστὸν πῶς θὰ ἀντιμετωπισθῇ. Ἡ ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου ἀντισυσταθείσα ἀπ' ἀρχῆς ἀδελφότης τοῦ Ἁγίου Τάφου εἶναι τὸ κύριον καὶ ἐπικρατὲς ἴδιον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἱερουσαλήμ.

Οὐδέποτε αὕτη ἐπισημῶς διεκήρυξεν ὅτι ἀποκλείει τοὺς ἀραβοφώνους ὀρθοδόξους, ἢ σύστασις ὅμως αὐτῆς εἶναι πράγματι ἐλληνικὴ, ἀπετέλεσε δὲ καὶ ἀποτελεῖ τὸ καύχημα τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους, διότι ὑπῆρξεν ὁ ἱστορικὸς φύλαξ τοῦ Ἁγίου Τάφου καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων τόπων καὶ ὑπάρχει πρὸς τοῦτο ἱστορικὴ ἀρμοδιότης, ἢ ἐλληνικὴ γλῶσσα εἶναι ἢ ἱστορικὴ γλῶσσα τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας καὶ ἢ ἱστορικὴ γλῶσσα ἐν ἣ αἱ ἀρχαῖαι αὐτῆς λειτουργίαι διεσώθησαν.

Ἐπὶ πλέον ὑφίστανται οἱ ἱστορικοὶ δεσμοὶ τῶν ἱερῶν προσκυνημάτων μετὰ τῆς Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας, τῆς ὁποίας κληρονόμος εἶναι ἡ ἐλληνικὴ φυλὴ, τοῦ ὅπερ ἐπιπροσθέτει δικαιοῦματα εἰς τὴν ὑπὸ Ἑλλήνων φύλαξιν τῶν ἁγίων τόπων.

Εἶναι γνωστὸν ὅμως ὅτι κατὰ τῆς προνομιοῦχου ταύτης θέσεως τῆς ἱεράς ἀδελφότητος ἐβαλλεν πάντοτε ὁ πανσλαυσμὸς ὁ ὁποῖος καὶ ἐξήγειρεν τοὺς ἀραβοφώνους ὀρθοδόξους ἐπιζητοῦντας διὰ τῆς καταλήψεως ἀξιομάτων νὰ εἰσχωρήσωσιν, οὕτως ὡστε ἡμέραν τινὰ νὰ μεταβληθῇ ἢ ἀπὸ αἰῶνων ὑφισταμένη μέχρι σήμερον κατάστασις. Ἐὸν σήμερον δὲν ἐπιτευχθῇ ἢ κατοχυρωσὶς τῆς τοιαύτης θέσεως, ἀσφαλῶς ὁ κατὰ τοῦ Πατριαρχείου κίνδυνος εἶναι μέγας. Ὑφίστανται βεβαίως καὶ ὠρισμένοι ἐκ τῶν πραγμάτων ὑποχρεώσεις ἐναντι τῶν ἐντοπιῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, δέον ὅμως αὐταὶ νὰ ἱκανοποιηθῶσι χωρὶς νὰ διαταραχθῇ ἢ ὑφισταμένη τάξις καὶ νὰ διακινδυνεύσῃ ἢ ἐλληνικότης τοῦ Πατριαρχείου. Ἐκ τῆς συνθέσεως τῆς ἱεράς ἀδελφότητος ἐξαρτᾶται καὶ ἡ ἐκλογή τοῦ Πατριάρχου, ὅστις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προνομίων ἀνεγνωρίζετο διὰ βερατιῶν. Ἡ ἀναγνώρισις αὕτη ἀπέδιδε τὴν εἰς τὰς ἐνεργείας του νομιμότητα καὶ ἀδιαμφισβητήτως πρέπει οὕτω νὰ καθορισθῇ ἢ σχέσις τῆς ἀρμοδίας Κυβερνήσεως πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον, διότι ἄλλως ἐν μιᾷ κρίσει ἢ θέσει τοῦ Πατριάρχου θὰ ἐτίθετο ἐν ἐξαρτήσει κρισολογίας ἐν τοῖς πολιτικοῖς δικαστηρίοις ἐπὶ καταπτώσει τοῦ ὑπάτου αὐτοῦ ἀξιώματος. Ζητήματα λοιπὸν ὡς τὰ ἀνωτέρω, ἢ ἰθαγένεια τῶν ἀποτελούντων τὴν ἱεράν ἀδελφότητα, ἢ ἐκλογή τοῦ Πατριάρχου, κατὰ τοῦ τρόπου τῆς ἐνεργείας τῆς ὁποίας ἐξαρτῶνται οἱ ἐντόπιοι ὀρθόδοξοι, ὡς γινωσκόμενης ὑπὸ τοῦ μοναρχικοῦ κλήρου, ἀποκλεισμένων τῶν μελῶν τῆς ὀρθοδόξου Κοινότητος, ὁ τρόπος τῆς διαχειρίσεως τῶν προσόδων τοῦ Πατριαρχείου, οἱ κανονισμοί, οἵτινες διέπουσι τὰ τῆς λειτουργίας τοῦ Πατριαρχείου, ἐν τέλει πάντα τὰ σημεῖα τὰ ἱστορικῶς ἀδιαμφισβήτητα καὶ καταδεικνύοντα τὴν ἐλληνικότητα τοῦ Πατριαρχείου πρέπει νὰ κατοχυρωθῶσιν, ἵνα μὴ τετελεσμένα γεγονότα παρασύρῶσι καὶ ἐξαφανίσωσιν ὅτι ἀγῶνες αἰῶνων διεσώσαν καὶ ἐξησφάλισαν.

Πρὸς τοῦτο ἔτι ὁποιοῦται πρωτίστως ὁ ὑπο τῆς ἀρμοδίας υπηρεσίας ἐγκαίρως καθορισμὸς τῶν ὑποστηρικθησομένων θεμάτων καὶ ἢ ἀνευ ἀναβολῆς ὑποβολὴ τούτων εἰς τὴν ἀρμοδίαν ἐπὶ τοῦ Παλαστινικοῦ ζητήματος ἐπιτροπὴν τοῦ Ο. Η. Ε.

Φρονοῦμεν ὅτι εἶναι εὐχερέστερον νὰ ἐξασφαλισθῶσιν τὰ δίκαια καὶ προνόμια τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων καὶ οὐχὶ νὰ γίνωσιν ἀντικείμενον συζητήσεων καὶ διαπραγματεύσεων μετὰ τῶν συνιστωμένων νέων κρατῶν, ὅποτε ἐκ τῆς διαθέσεως καὶ τῶν συμφερόντων αὐτῶν θὰ ἐξαρτηθῇ ζήτημα τόσον σοβαρὸν καὶ ἢ διακινδυνεύσις τοῦ ὁποίου δὲν θὰ μείνῃ ἀνευ καὶ ἄλλων εἰς βάρος ἡμῶν συνεπειῶν, τὰς ὁποίας ἕκαστος εὐχερῶς δύναται νὰ προῖδῃ.

ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Είναι κανών Ιστορικός: Είς τὰς περιόδους τῆς παρακμῆς, εἰς τὰς περιόδους τῶν ἐπαναστάσεων καὶ τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀναστατώσεων καταλύονται αἱ ἀθίαι τοῦ πολιτισμοῦ, αἱ ὁποῖαι καθιστοῦν τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀξίον τοῦ ἀνθρώπου.—ἀνευ τῶν ὁποίων ὁ βίος γίνεται βίος δοσκηματώδης— ὅπως πρῶτος παρετήρησε ὁ Ἡράκλειτος καὶ ἐπανελάθει ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης. Κατὰ τὰς περιόδους ταύτας ὁ Λόγος ὑποχωρεῖ εἰς τὸ ἐνστικτόν, τὸ ἐνστικτόν ἐξαπολύεται ἀχαλίνωτον πλέον, καὶ ἡ ζωὴ μας μεταφράζεται εἰς στόμαχον, ληστείαν καὶ σωματικὸν καὶ ψυχικὸν καὶ πνευματικὸν ἐξανδραποδισμόν, εἰς Ἐαμισμόν δηλαδὴ καὶ Συνοδοιορίαν. Μακρὰν τότε οἱ ἄνθρωποι πάσης μεταφυσικῆς καὶ θρησκευτικῆς διώσεως, μακρὰν τῆς ἀνθρωπιανοῦ κλασσικῆς παιδείας καὶ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Παύλου, μακρὰν παντὸς ἠθικοῦ νόμου, μακρὰν τοῦ γραπτοῦ νόμου τὸν ὁποῖον «δεσπότην» καὶ «νοῦν ἀνευ ὀρέξεως» ἔφαν. τάθησαν οἱ Ἕλληνες μακρὰν παντὸς χαλινου— προχωροῦν οἱ ἄνθρωποι μᾶζα, πολὺς καὶ ἀγέλη, Ζητοῦν ἄρτον καὶ θεάματα καὶ ἀδιαφοροῦν ποῦ εἶ τὰ εὐροῦν,

— □ —

Καὶ εἰς μὲν τοὺς χρόνους τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου θὰ εὐροῦν τὸν ἄρτον καὶ τὴν οἰανδήποτε ἱκανοποίησιν τῶν εἰς τὴν ἀνογ., σιν τῶν πατρίων καὶ εἰς τὴν ἐπίδειξιν ἐνώπιον τῶν ἀγερώχων Ρωμαίων εὐθνης καὶ ἐξηυτελισμένης σοφίας. Τόσον, ὥστε ὁ πολὺς ἱστορικός τῶν Ρωμαίων, ὁ Μόμμσεν, νὰ κεραυνοβολήσῃ τὸν σεμνὸν ἐκείνον φλαμίνιον, ὅτι κακῶς ἔχαρθη χάριν τῶν ἐνδόξων προγόνων εἰς τοὺς ἀθλίους ἀπογόνους, τοὺς Γραικίλους, καὶ δὲν τοὺς κατέσφαζεν.

Εἰς δὲ τοὺς χρόνους μας καὶ διὰ νὰ ἐμμελῶμεν εἰς τὰ Ἑλληνικὰ παραδείγματα, εἰς τὴν ἐσχατιάν αὐτὴν τοῦ κόσμου —ἡ ἀγέλη, δηλαδὴ οἱ πάσης φύσεως καὶ προελεύσεως προοδευτικοὶ ἐξευλιγμένοι καὶ ἡλίθιοι θὰ εὐροῦν τὸν ἄρτον καὶ τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἀσφαγίας καὶ τῆς σαπρίας τῶν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Προδοσίας. Διότι ζῶμεν καὶ κινούμεθα εἰς τὴν σφαῖραν τῆς μαγείας τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν τολμήσετε νὰ ὑποδείξετε ἀπλῶς, ὅτι πλὴν τῶν δικαιωμάτων ὑπάρχουν καὶ καθήκοντα, θὰ δεχθῆτε ἐπὶ τῆς ὀπισθοδρομικῆς καὶ «ἀντιδραστικῆς» κεφαλῆς σας ὀλόκληρον φαρῆτραν. Καὶ θὰ οἶς ἐξακοντίσουν τὰ θέλη καὶ ἡ ἀγέλη καὶ οἱ ἀγγελάρχοι μαινόμενοι διότι ἀδικεῖτε τὴν «μᾶζαν», τὴν ὁποίαν ἐργολαβικῶς καὶ κατ' ἀποκοπὴν προσατατεύουν.

— □ —

Τὸ γεγονός τῆς ἀνυπαρξίας καθηκόντων καὶ ὑπάρξεως δικαιωμάτων καὶ μόνον δικαιωμάτων, ὑφιστάμενον ὑποσυνειδητῶς καὶ ἀνακυκλούμενον εἰς πᾶσαν ὀλοκρατομένην περίοδον, τὸ γεγονός τοῦτο ὑψωσαν εἰς ἐννοίαν, ἰδέαν καὶ σημαίαν κυ-

Τοῦ κ. Εὐαγγελίου Π. Φωτιάδου
τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης

ρίως οἱ πρόδρομοι καὶ δημιουργοὶ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἄν δὲ ὑπενθυμίσωμεν ὅτι ὁ σπουδαιότερος ἱστορικός τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ὁ Καργγύλ, ὠνόμασεν αὐτὴν «αὐτοκτονίαν τοῦ δεκάτου ἑνδύου αἰῶνος», ἂν ἀκόμη σημειώσωμεν ὅτι ὁ Ταῖν καὶ ὁ Λεμπὸν πολὺ πενικρὰν ἰδέαν εἶχον περὶ τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης.— τότε ἀντιλαμβάνομεθα ποῦ ὠδήγησαν καὶ ποῦ ὀδηγοῦν αἱ ὀχλαωνίαι περὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου. Ἐλευθερίαν, ἰσότητά καὶ δικαιοσύνην τὰ δικαιώματα δηλονότι τοῦ ἀνθρώπου, ἐκλήροτον οἱ πρόδρομοι καὶ οἱ πρωτεργάται τῆς διαδοχῆς Ἐπαναστάσεως ἀπὸ τὴν ὁσίαν ἐπήγαγεν ἡ μέχρι τῶν χρόνων μας πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀσυναρτησία. Ἄλλ' ἡ ἐννοία τῆς ἐλευθερίας εἶναι δυνατόν νὰ σταθῇ ὡς δικαίωμα μόνον εἰς ῥηχοὺς καὶ ἀποσυντεθειμένους ἐγκεφάλους ἢ γινῶν ἐγκεφάλους τῆς «ἀριστερῆς διανόησης» καὶ τῆς ἀπεσφλωμένης συνταγματολογίας.

Διότι καὶ ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ πολιτικὴ ἐπιστήμη θετικὸν ὄριμόν τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ δώσουν. Ἄρνητικῶς μόνον ὤρισαν αὐτὴν: Ὅτι τὰ δόξα τῆς ἐνεργείας σου σταματοῦν ἐκεῖ ὅπου ἀρχίζεις νὰ ἐνοχλήσῃς τὸν πλησίον σου. Ἐν τοιαύτῃ ὁμως περιπτώσει ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας εἶναι τομεὺς τῆς ἰδέας τῆς δικαιοσύνης, τὴν ὁποίαν καθώρισεν ὁ Πλάτων ὡς ἀρμονίαν ἰδία τῶν στοιχείων τῆς κοινωνικῆς οὐμβίωσης. Ἐπομένως ἡ ἐλευθερία δὲν εἶναι δικαίωμα. Εἶναι καθήκον. Εἶναι τὸ «ἀρχειν τε καὶ ἀρχεσθαι μετὰ δίκης» τῶν Πλατωνικῶν Νόμων.

— □ —

Ἐρχόμεθα τώρα εἰς τὴν ἰσότητά. Ἄλλ' οἱ κάμιν τῆς ἰσότητος ἐπαναστατήσαντες εἰς τὴν Γαλλίαν, μόλις ἐγιναν κύριοι τῶν πραγμάτων ἐφρόντισαν νὰ συνεχίσουν τὴν ἀνισότητα, αὐτῶν δεσβαίως ἀρχηγούτων. Λέγομεν «ἐφρόντισαν» ὡς τρόπον τοῦ λέγειν, διότι καὶ ἂν δὲν ἐφρόντιζον περὶ τοῦ καὶ ἂν εἰλικρινῶς ἐζήτησαν τὴν ἰσότητά, πλὴν θὰ κατέληγον εἰς τὴν ἀνισότητα. Διότι τὴν πανκόσμιον ἱστορίαν κυβερνᾷ σιδηροὺς ὁ νόμος τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω,—τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἀρχομένων. Τίνας οἱ ἄρχοντες καὶ τίνας οἱ ἀρχόμενοι—τοῦτο δὲν ἀπασχολεῖ τὴν ἱστορικὴν νομοτέλειαν. Ἄνηκει εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως. Καὶ ἂν τινίζωμεν ἀδιακόπως καὶ ἰσως φορτικῶς (διὰ τοὺς ἀγραμμάτους ἐκ τῶν ἐγγραμμάτων) τὸν παράγοντα τῆς παιδείας —τῆς κλασσικῆς ἰδιαίτατα καὶ τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς τῶν τεσσάρων πρώτων μετὰ Χριστὸν αἰώνων— πράττομεν τοῦτο, διότι δι' αὐτῆς καὶ μόνης θὰ κατορθωθῇ νὰ καθίστανται ἄρχοντες ὅσοι πρέπει νὰ εἶναι ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι ὅσοι πρέπει νὰ εἶναι ἀρχόμενοι.

Εὐρυτέρα θεωρητικὴ ἀνάπτυξις τῶν ἐπιχειρη-

μάτων έναντιον τῆς νελοίας, ὅσον καὶ καταστρεπτικῆς διὰ τὸν πολιτισμὸν ἰδέας τῆς ἰσότητος εἶναι τὴν στιγμὴν ταύτην περιττὴ. Προσθέτομεν μόνον ὅτι οἱ κύριοι ἢ μάλλον οἱ «σύντροφοι» (διότι πρόκειται περὶ πρώην, τέως καὶ νῦν ἀλητῶν), οἱ ὁποῖοι ἀνεστάτωσαν τὸν σύγχρονον κόσμον ἐν ὀνόματι τῆς ἰσότητος καὶ πάσης ξηροκαμπίας, καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν των καθιέρωσαν τὴν ἀνισότητα, καὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν των διὰ τῆς συγγνῆς τυραννίδος καὶ διὰ τῶν Σταχανωφισμῶν καὶ ἄλλων βλοσυρῶν —ισμῶν ἐπραξαν τὸ αὐτὸ. Διότι πρὸς ἀνατροπὴν τῶν νόμων τοῦ ἱστορικοῦ γίνεσθαι δὲν ἀρκοῦν οὔτε οἱ μακροὶ μύστακες, οὔτε αἱ μογγολίζουσαι ἢ ἐβραίζουσαι φυαίγγυμφαι, οὔτε ἡ ἀρειμάνιος ἀμόθεια.

Τὸ κήρυγμα τῆς ἰσότητος σήμερον δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν συμμαχίαν τῶν θολῶν πιθμμένων, ἄνουν τῶν δημαγωγῶν καὶ τοῦ μύκωμένου αἰσθητοῦ. Δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας πρὸς ἐξανδραποδισμόν τῶν ἐντίμων πολιτῶν. Δηλαδὴ τὴν ἐγκυθίδριον τῆς εἰδεχθεστέρας ἀνισότητος: τῆς τυραννίας τῶν κυδαίων ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀπλύτων γυναικῶν.

— □ —

Τὸ τρίτον, τέλος σκέλος τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου τὴν δικαιοσύνην, μόνον οἱ σφαγεῖς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ οἰουδήποτε Δεκεμβρίου, μόνον αὐτοὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐπικαλεσθῶν. Ἀπόδειξις ὅτι, ἀντὶ νὰ προχωρῶμεν διὰ τῶν ἐπαναστάσεων πρὸς τὴν δικαιοσύνην, ὑποχωροῦμεν εἰς τὴν ἀδικίαν. Διότι ἀδικία — καὶ μάλιστα ἡ μεγίστη — εἶναι ἡ ἀνοδος τῶν ποδῶν: διότι εἶναι ὕβρις πρὸς τὸν Λόγον, τοῦ ὁποῖου μόνος φορεὺς εἶναι ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ ἰδέα τῆς δικαιοσύνης εἶναι ἡ ὑπάτη τῶν ἱ-

δεῶν, συνυπάρχουν ἐν αὐτῇ πᾶσαι αἱ ἀξίαι, ὅπως ἐδόξασαν οἱ Ἕλληνες, καὶ ἂν θὰ νικηθῆ θὰ νικηθῆ μόνον συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Πλάτωνος: Ὡς, ἐπαναλαμβάνομεν, ἀρμονία τῶν συστατικῶν μερῶν τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου, ἡ ὁποία ὁμως ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀρμονίας τῶν συστατικῶν μερῶν μὲς ἐκάστης ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἐπομένως, ὅπωςδήποτε καὶ ἂν θέσωμεν τὸ ζήτημα, καταλήγομεν εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα: Τίποτε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῆ καὶ ΠΑΝΤΑ ΜΑΤΑΙΟΤΗΣ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ, χωρὶς προηγμένας ἀνθρωπίνης συνειδήσεως.

— □ —

Ἄφου, μετὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν, καθιέρωσεν τὸ θερίον, ὁ «ἄλος», ἐδέχθη εἰς τὴν ὄνειον ράξιν του — ὅπως περίπου κανονικῶς συμβαίνει μετὰ πᾶσαν ἐπανάστασιν — τὸν Καισαρισμὸν, ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Βοναπάρτου, ὁ ὁποῖος προσεβίβησεν νὰ θέσῃ τάξιν εἰς τὸ πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν χάος. Τότε ἐμφανίζεται ὁ Αὐγουστος Κόντ, ὁ φιλόσοφος τῆς Συντηρήσεως, ὁστις προσπαθεῖ νὰ θέσῃ τάξιν εἰς τὸ πνευματικὸν χάος τὸ ἀποροεῦσαν ἐκ τῆς Ἐπαναστάσεως διὰ τῆς ἐξαπολύσεως τῶν ἐνοτικῶν καὶ τῆς ἀριστουργηματικῆς περικαλύψεως των ὑπὸ τὰ ἄκακα δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἐκήρυξεν ὁ Κόντ πρὸς τὸν ὄχλον τῶν ἐκδορέων καὶ τῶν ἄνευ πελατείας δικηγόρων καὶ ἱατρῶν καὶ λοιπῶν ἀποκλήρων καὶ ὑπὸ πλεγματῶν μειονεξίας θασανιζομένων, λογίων, ὅτι «ἡ λέξις δικαιῶμα» πρέπει νὰ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τῆς ἀληθοῦς πολιτικῆς. Ὅτι ἡ λέξις δικαιῶμα τείνει πρὸς τὴν καθιέρωσιν τοῦ ἄκρου ἀτομικισμοῦ. Ὅτι πάντες ἐχομεν καθήκοντα ἀπέναντι πάντων, ἀλλ' οὐδεὶς ἔχει κυρίως εἰπεῖν δικαιῶμα. Ὅτι τὸ μόνον μας δικαιῶμα εἶναι νὰ πράττωμεν πάντοτε τὸ καθῆκόν μας». Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΟΙ ΙΑΠΕΤΙΔΑΙ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑΣ

Μετὰ πολλῆς ἐπιπολαιότητος ἐπραγματεύθησαν τὸ ὅλον εἰκονομαχικὸν ζήτημα οἱ ἡμέτεροι ἰδία ἱστορικοὶ ἀπὸ τοῦ Παπαρηγοπούλου καὶ ἐφεξῆς, ἀποδώσαντες εἰς τὴν εἰκονομαχίαν ὑψηλότερον σκοπὸν καὶ θεωρήσαντες αὐτὴν ὡς ἀπαρχὴν ἰλοκλήρου μεταρρυθμιστικοῦ τῆς Κοινωνίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας προγράμματος, τὸ ὁποῖον προϋτίθεντο δῆθεν νὰ θέσωμεν εἰς ἐφαρμογὴν οἱ πρωτεργάται τῆς κινήσεως ταύτης Ἰσαυροὶ Βασιλεῖς.

Ὁ κατὰ τῶν εἰκόνων διωγμὸς ἐμφανίζεται ἐπὶ Λέντος Γ' τοῦ Ἰσαύρου (θέσπισμα τοῦ 725), ἐσυνεχίσθη μετὰ μεγαλειτέρας σφοδρότητος ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Κωνσταντίνου τοῦ Ε', κατεστάλη πρὸς στιγμὴν ἐπὶ τῆς βασιλείας Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας (Ζ' Οἰκουμενικῆ Σύνοδος, 787), ἀλλ' ἐπανήρχισε μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀπομάκρυνσιν ταύτης καὶ ἐξηκουλοίθησε μέχρι τῆς βασιλείας τῆς Θεοδώρας ἐπιτροπευούσης τὸν ἀνήλικον

υἱὸν τῆς Μιχαῆλ τὸν Γ', ὁπότε κατεστάλη ὁριστικῶς (Σύνοδος τοῦ 843).

Πρὸς κάποιαν δικαιολογίαν τῶν ἱστορικῶν τὰς ὁποίας ἀναφέρομεν ἀνωτέρω ὀφείλομεν νὰ σημειώσωμεν ὅτι, ἐὰν ἀπεδόθη παρ' αὐτῶν εἰς τὴν εἰκονομαχικὴν πολιτικὴν Λέοντος τοῦ Γ', ὑψηλότερος σκοπὸς τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι αὐτὴ συνεσχέτισθη παρ' αὐτῶν πρὸς τὸ σύνολον νομοθετικοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον ἄλλοτε ἀπεδίθετο εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τοῦτον. Νεώτεροι ὁμως ἐρευνῶντες ἐβέβησαν ἐν ἀμφιβόλῳ τὴν εἰς αὐτὸν ἀπόδοσιν τοῦ νομοθετικοῦ τούτου ἔργου καὶ οὕτω περιέστειλαν τὴν νομοθετικὴν αὐτοῦ δοᾶσιν μόνον εἰς τοὺς ἐναντίον τῶν εἰκόνων ἀγῶνας αὐτοῦ, χωρὶς ὁμως καὶ εἰς τοῦτο νὰ τῷ ἀναγνωρῶσι πρωτοβουλίαν τινά.

Εἰκονομαχικαὶ τάσεις ἀνέκοθεν ὑφίσταντο, ἐνωρίτητα μάλιστα ἐν ταῖς νοτιοανατολικαῖς τοῦ κράτους ἐπαρχίαις διεμορφώθησαν καὶ αἱ-

των ἀρχῶν τὰς ὁποίας ἀνεστήλωσε βραδύτερον ἢ γαλλικὴ ἐπανάστασις!! Ταῦτα πάντα ὅμως εἶναι πλάνη ἐντελῶς παράξενος».

Οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος Εὐρωπαῖοι ἱστορικοὶ θεωροῦσι τὴν εἰκονομαχίαν ὡς θρησκευτικὴν ἀντιληψὶν ἀσιατικὴν τὴν δὲ ἐποικολουθήσασαν ἐναντίον ταύτης ἐξέγερασιν ὡς φυσικὴν συνέπειαν τῆς ἰδεολογίας τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου, τὸ ὅποιον πεκράτει ἐν τῷ Βυζαντινῷ κράτει μετὰ τὴν ἐξ αὐτοῦ ἀπόσπασιν τῆς Συρίας, τῆς Παλαστίνης καὶ τῆς Αἴγυπτου. Κατὰ ταῦτα

δυναμέθρα νὰ διατυπώσωμεν ὡς ἐξῆς τὸν ὄρισμόν τῆς εἰκονομαχίας: εἰκονομαχία εἶναι ἡ ἐκρηγίσις τῆς ἀνέκτισθεν ὑποβοσκοῦσης δυσφορίας (βλέπε τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν) τῶν ἀσιατικῆς προελεύσεως στοιχείων ἐναντίον τῶν ἐθνικῶν συνηθειῶν, αἱ ὁποῖαι ἐγκαθιδρύθησιν ἐπισημῶς ἐν τῷ χριστιανισμῷ.

Ἡ Κοινωνιολογία ἡ ὅποια οὐχὶ πρὸ μικροῦ ἐπελήφθη τῆς μελέτης τοῦ ζητήματος τούτου, τὸ ὅποιον συνετόραξεν ἐπὶ 117 ἔτη βαθύτατα ὁλόκληρον τὸν πεπολιτισμένον κόσμον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐρμηνεύει αὐτὸ ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς ἣτις ὑπόσχει εἰς τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ συναισθάνεσθαι μετὰ τῶν ἀνθρωποφυλῶν. Ἐγενετο νομισθῆ ὅτι ἡ ἔλλειψις καλλιτεχνίας παρὰ τοῖς Ἑβραίοις τῆς παλαιᾶς διαθήκης ἔχει ὡς αἰτίαν τὴν θρησκείαν, ἀλλὰ παρατηρήθη ὅτι ἡ θρησκεία τῶν τοῦς ἡμποδίζει τὴν γλυπτικὴν καὶ ζωγραφικὴν θεῶν καὶ ὄχι καὶ τὰς ἄλλας καλλιτεχνικὰς ἐκδηλώσεις, ἐπιπέσοι ὅμως δὲν ἐνεφανίσθησαν παρ' αὐτοῖς μολοντί δὲ καὶ ὁ Χριστιανισμὸς παρέλαθε τὸ ἄρθρον τοῦτο τοῦ δεκαλόγου, τοῦτο δὲν ἡμποδισε τοὺς εἰς αὐτὸν προσελθόντας Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους νὰ τὸν διαμορφώσωσι συμφώνως πρὸς τὸν ἰδιαιτέρον τῶν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι. Ἐπιπροσθέτει δὲ ὁ κ. Ἰελευθερόπουλος ὅτι κατὰ τὴν ἔριδα τῶν εἰκονομαχιστῶν ἐνίκησε καὶ ἐνεσυμειδίτως τὸ καλλιτεχνικὸν πνεῦμα.

Αἱ ἀπόψεις αὗται ἐρμηνεύουσι πλήρως τὴν γένεσιν τοῦ ὄλου εἰκονομαχικοῦ ζητήματος. Ὅτε οἱ ἐπίσκοποι Νικαυαίσις καὶ Κλαυδίουπόλεως προέτρεψαν Λέοντα τὸν Γ' νὰ ἀναλάβῃ τὸν κατὰ τῶν εἰκόνων διωγμόν, δὲν ἔδυσκολεύθησαν πολὺ διὰ νὰ τὸν πείσωσι. Λέων ὁ Γ' ἦτο ἀσιάτης καὶ συγκεκριμένως Σύρος, παιδιόθεν ὑποστάς

τὰς ἐπιδράσεις εἰκονοκλαστικοῦ περιβάλλοντος.

Ἐπειδὴ ἐν τῷ ζητήματι τῆς εἰκονομαχίας τίθενται ἀντιμέτωποι Ἕλληνες καὶ Ἀσιάται εἶναι ἀνάγκη νὰ καθορισθῇ σαφέστερον χάριν τῆς ἀκρίβειας ὁ φυλετικὸς χαρακτήρ τῶν ἀντιμαχομένων. Διότι ὡς εἰκονόφιλοι δὲν παρουσιάζονται μόνον οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἴταλοὶ καὶ ἄλλοι τῆς δυτικῆς Εὐρώπης λαοί, μετὰ δὲ τῶν Ἀσιατῶν, οἵτινες θεωροῦνται ὡς εἰκονομάχοι θὰ ἐκδύνουν νὰ συμπεριληφθῶσι καὶ οἱ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἕλληνες, οἵτινες ἀπετέλουν τὴν ἀρίστην μερίδα τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ὡς εἰκονόφιλοι ἔλαβον μέρος εἰς δύο αἰματορητάτας ἐπαναστάσεις τὴν τοῦ Ἀρταβάσδου (741) καὶ τὴν τοῦ Θεωμά (821). Ὡς ἐκ τούτου δεόν νὰ προτιμηθῇ ἡ θεωρία καθ' ἣν ἀντιμέτωποι ἐν προκειμένῳ τίθενται Ἰαπετίδαι καὶ Σημιτίται, ἦτοι Ἕλληνες, Ἴταλοὶ κ.λ.π. ἀφ' ἑνὸς ὡς εἰκονόφιλοι, καὶ Ἑβραῖοι, Σύροι, Ἀραβες κ.λ.π. ὡς εἰκονομάχοι ἀφ' ἑτέρου. Ἴσως ὅμως μοι παρατηρήσῃ τις ὅτι ἐκ τῶν Σημιτῶν ναὶ μὲν εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ Ἑβραῖοι, οἱ Σύροι καὶ οἱ Ἀραβες ἀποστέροῦσι κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς Ἰαπετίδας τὴν δι' αἰσθητοῦ μέσου ἀναπαράστασιν τῶν Θεῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀσσυριοὶ, παρ' οἷς ὀπωσθήποτε ἠνθήσαν αἱ εἰκαστικαὶ τέχναι καὶ οἱ ὅποιοι ἐπομένως καὶ τοὺς Θεοὺς τῶν ἀνεπαρέστησαν δι' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ εἶναι Σημιταί. Ἡ παρατήρησις γύτη θὰ ἦτο ὁμολογουμένως εὐλογος, ἀλλὰ διεπιστώθη νῦν πλήρως ὅτι ἅπασαι αἱ καλλιτεχνικαὶ ἐκδηλώσεις τῶν Ἀσσυρίων ὀφείλονται εἰς τοὺς Σουμερίους, οἵτινες ἦσαν Ἰαπετίδαι, εἴτε ἀπ' εὐθείας, εἴτε ἐξ ἐπιδράσεως οὐτῶν ἀπαράλλακτα ὅπως συνέβη καὶ προκειμένου περὶ ἐλληνοφροντῶν Ἰουδαίων, οἵτινες τόσον πολὺ ὑπέστησαν τὴν ἑλληνικὴν ἐπίδρασιν, ὥστε ἐν τέλει παρὰ τὴν ῥητὴν ἀπαγόρευσιν τῆς δευτέρας ἐντολῆς κατεκόσμου τὰς Συναγωγὰς τῶν διὰ τοχογραφικῶν θρησκευτικῶν θεμάτων. Ἀπόδειξεις τοῦτου τραπὴ πρόκενται αἱ τοιχογραφίαι Συναγωγῆς τοῦ DOURO, αἵτινες κατ' εὐτυχίαν συντηρήθησαν περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν ἐντελῶς ἄθικτοι.

ΙΩΑΝΝΗΣ Β. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγητὴς Πανεπιστημίου

Ο ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

Τὸ φαινόμενον τοῦτο, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, παρατηρεῖται μᾶλλον ὡς καθολικὸν εἰς τὴν χάριν μας, λόγω τῆς σκληρᾶς δοκιμασίας ἣν ὑπέστη αὕτη, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἄλλας χώρας, οἱ κάτοικοι τῶν ὁποίων ἐντὸς ἐλαχίστων ἡμερῶν ἐλύγισαν κατὰ τὴν ψυχὴν, ἐκ τῆς βαναυσότητος τῶν μέτρων τοῦ ἱλιγοπλήκτου κατακτητοῦ, καθὼς καὶ τῆς πλήρους ἐνδείας καὶ τῶν ἐκ ταύτης διαμορφωθεισῶν μεγάλων ἀναγκῶν. Εἰς τὸ ση-

μεῖον τοῦτο θὰ μᾶς ἐπιτραπῇ, ἀφοῦ πρὸς στιγμὴν ἀπομακρυνθῶμεν τοῦ θεματός μας, νὰ ὑψώσωμεν μέχρις ἀνυπερβλήτου τὴν φωνὴν μας καὶ νὰ διαμαρτυρηθῶμεν κατὰ τῶν ἀνηκούστων βαρβαροτήτων, τὰς ὁποίας οἱ σήμερον εἰς ἐρείπια ἐξηπλωμένοι πρόην δυνάσται μας ἐφήρμοσαν ἐν μέσῳ εἰκοστῷ αἰῶνι, ἐν αἰῶνι χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἠθικῆς ἀνωτερότητος, ἐν αἰῶνι κατ' ὦ τιμάται, σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τοῦ

Δημιουργοῦ καὶ τὴν εἰς τοὺς ἀνθρώπους κληρονομίαν του, τὸ άτομον καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ζωὴ, ἡτις τόσην μεγάλην ἀξίαν ἔχει, ἐφ' ὅσον δι' αὐτῆς ἐπιτυγχάνεται ἀνά τοὺς αἰῶνας καὶ μέχρις τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, ὅτι τὸ πολυτιμώτερον καὶ τὸ εὐγενέστερον ἢ σοφία τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν δημιουργίαν συνέλαβε. Προσέτι δὲ νὰ διαδηλώσωμεν τὴν ἱκανοποίησιν μας, οὐχὶ τόσον διότι ἐκείνοι ἀπολαμβάνουν, ὧν ἔπραξαν, διότι τὸ τοιοῦτον εἶναι ἐξηρῶν ἰουδαϊκὸν ἔθος καὶ μόνον, ἰσχυρὰ ἰδίως ἢ τριμῶριον τῶν αὐτῶν θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον ἢ ἀφορμὴ νὰ σκεφθοῦν ἐπὶ πολλὸν χρόνον καὶ οἱ ἄλλοι ἄρχοντες τῶν λαῶν, οἱ ὅποιοι θὰ κινηθοῦν ἀδίκως καὶ ἐπιπολαίως κατὰ τῶν συνανθρώπων των. Ἐπανερχόμενοι λέγομεν, ὅτι ἐντεῦθεν προκύπτει ὅτι χρειάζεται συντονισμὸς ἐνεργειῶν καὶ σύστημα σωτηρίας καὶ ἐπιστροφῆς τῆς ὀλισθενοῦσης πρὸς τὸ βράθρον τοῦ ὀλέθρου καὶ τοῦ ἀφανισμοῦ νεολαίας. Ἀφύπνισις καὶ ὑπόμνησις τοῦ κοινῶντος ποιητὸς ὑποχρέου νὰ παράσῃ εἴτε αὐθαρημῆτως, εἴτε ἐκ συμφέροντος καὶ ὑποχρεώσεως, τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν ἀναστολὴν καὶ, ἐν συνεχείᾳ, εἰς τὴν ἀπάλειψιν τοῦ κακοῦ. Παράκλησις καὶ ἐπιστράτευσις, ὑπὸ τῶν πρὸς τοῦτο περισσώτερον ὑπευθύνων καὶ ἀρμοδίων ἀρχῶν, παντὸς δυναμένου νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὸν ἀνανεούμενον βωμὸν τῆς ἐπανασυνθέσεως πρὸς τὰς πρὸς καιρὸν ἀποκοπέσας ρίζας τῆς ἠθικῆς, εὐπρεπείας καὶ καθαρότητος.

Πολλοὶ τῶν ἐπιστήμων ἀντιπροσώπων τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης ἐν ταῖς διαφόροις χώραις τῆς Ἑυρώπης (Ἀγγλίας, Γαλλίας κλπ.) ἐνεργοῦντες παραλλήλως πρὸς ἄλλους συνσδέλφους τῶν τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, οἱ ὅποιοι φροντίζουν διὰ τὴν λύσιν τῶν κατ' εἰδικότητα μεταπολεμικῶν προβλημάτων, ἐπελήφθησαν τῆς λύσεως τοῦ ἀνωτέρω ζητήματος μὲ ἐνδιαφέρον καὶ ἐνθουσιασμόν. Σωρεῖται μελετῶν δημοσιεύονται καθημερινῶς, ἀρθρα διαφωτιστικὰ εἰς τὰ περιοδικὰ καὶ τὰς ἐφημερίδας παρατίθενται καὶ ῥητορικὰ βήματα δεχόμενοι τοὺς ἐμβρθεῖς ἐξημενευτάς, οἵτινες πρὸ χιλιάδων διψῶντων ἀκροατῶν ἀναπτύσσουσιν τὰ διὰ τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς μεταπολεμικῆς νεότητος ληφθησάμενα μέτρα. Οἱ ἀνωτέρω σοφοὶ τῆς ἐπιστήμης, μετὰ τὴν ἐν λεπτομερείαις ἀνακάλυψιν τῶν αἰτίων τοῦ ψυχικοῦ μαρασμοῦ καὶ τῆς ψυχικῆς ἀκαταστασίας τῶν νέων, προτείνουν, καθ' ἕκαστον ἴδιον σύστημα, τὰ διὰ τὴν θεραπείαν μέσα τῆς νόσου. Καὶ ἄλλοι μὲν τούτων ὑποστηρίζουν τὴν δημιουργίαν τεχνητῶν οἰκογενειῶν, μελλουσῶν νὰ περιλάβουν εἰς τοὺς κόλπους των πάντας τοὺς ὀλισθήσαντας νέους καὶ τὴν διόρθωσιν τῶν ὀποιῶν, εἰ ἰδιονατὸν ἐν ὑπαίθρῳ καὶ εἰς σχολεῖα εἰδικὰ πρὸς τοῦτο, νὰ ἀναλάβουν ἄγνοι κατὰ τὰ αἰσθήματα καὶ ἐνθουσιώδεις ὡς πρὸς τὸ καθήκον των καθοδηγησι. Ἄλλοι δὲ, σοσιαλιστικώτερον σκεπτόμενοι, δι' ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ διόρθωσις δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ μιᾶς κοινωνικῆς καὶ οικονομικῆς μεταρρυθμίσεως, ἡτις ἐπιτυγχανομένη θὰ τροποποιήσῃ τὴν νοοτροπίαν τῶν ἀνθρώ-

πων καὶ θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν καταπολέμησιν τῶν ἀγρίων ἐνοτικῶν των καὶ τὴν ἀπομακρύνσιν ἀπὸ τοῦ κλονισμοῦ των. Οὕτω δὲ οἱ ἀνθρώποι γενόμενοι προσδευτικοὶ καὶ ἠθικώτεροι θὰ ἔχουν ὡς εὐκόλον καὶ κατορθωτὸν πᾶν ὅτι εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἀνεῦ ἰσπερήσεων ἀνατροφὴν τῶν νέων. Καὶ τρίτοι, τέλος, προτείνουν τὴν πραγματοποιήσιν μιᾶς ἀληθοῦς νίκης, διὰ τὴν ἐντὸς τῶν καρδιῶν τῶν νέων ἐνοικήσεως τῆς ἀγάπης καὶ συμπονοίας πρὸς τοὺς συνανθρώπους των.

Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω γνωμῶν καὶ προτάσεων, θὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἑξῆς : Ἀπασαι αἱ πρὸς θεραπείαν προτεινόμεναι μέθοδοι, ἔχουν μὲν ὡς ἀφετηρίαν τὸν εὐσεβῆ πόθον τῆς ἀποκαθάρσεως τῆς μεμολυσμένης ψυχῆς τῶν νέων καὶ τὴν τοποθέτησιν αὐτῶν ὑπὸ τὰ εὐσκιόφυλλα δένδρα καὶ ἐντὸς λιμένων ἀσφαλῶν καὶ σωτηρίων, πλὴν ὅμως αἱ βάσεις ὑπολείπονται εἰς στερεότητα, ἐφ' ὅσον μόνον θραύσματα τῆς πρὸς ἀνόρθωσιν ἀληθείας περικλείουν. Ἡ συγκέντρωσις εἰς εἰδικὰ σχολεῖα καὶ ὁ περιορισμὸς εἰς ὁμοιογενεῖς οἰκογενείας, θὰ ἱκανοποιήσῃ μόνον τὰς ἀπαιτήσεις τῶν μὴ ἰσορροπημένων νέων, τῶν πασχόντων ἐκ ψυχικῶν νόσων, τῶν ἀποτόκων ἔστω καὶ ἡρωικῶν ἐγκλημάτων... καὶ θὰ περιστείλῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν κατακλυζόντων τὰς ὁδοὺς, κατ' ἐξοχὴν τῶν μεγαλοπόλεων, κλεπτῶν καὶ ἀλητῶν, χωρὶς ὅμως νὰ ἱκανοποιήσῃ εὐρύτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον τὴν ἀμεσον καὶ ἐπιτακτικὴν καταστάσαν πλέον ἀνάγκην τῆς ριζικῆς ἀνακαινίσεως τῶν ψυχῶν τῶν νέων, οἵτινες συλληβδικά παρίστανται νοσοῦντες. Καὶ ἡ ἀγνότης καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν καθοδηγητῶν, εἶναι κάτι τὸ πρωταρχικὸν καὶ τὸ ἀπαραίτητον, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ αποτελῇ καὶ τὸ μοναδικὸν καὶ τὸ ἀπαντοῦν. Πιθανὸν νὰ εἶναι ἡ ἀπαρχή, τὸ περιεχόμενον ὅμως καὶ ἡ ἔκτασις εἶναι κάπως σκιερὰ καὶ ἀδιάκριτα. Τὸ ἐφαρμοσθησόμενον πρόγραμμα θὰ εἶναι τελειῶς μονομερὲς καὶ εἰδικόν· ἀλλὰ τότε, τί θὰ γίνουσι οἱ λοιποὶ ἀσθενεῖς τῶν νέων; Ἡ διὰ βελτιώσεως τῶν οικονομικῶν ὄρων τῆς ζωῆς μεταβολὴ τοῦ τρόπου τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως, ὥστε τὴν ὕλικὴν εὐτυχίαν νὰ ἔχωμεν ὡς ἀποτέλεσμα καὶ ἐκ ταύτης τὴν ἐσωτερικὴν διόρθωσιν πάντων καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν νέων, προϋποθέτει μᾶλλον τὴν δημιουργίαν ὑγιεινῶν μικρῶν θηρίων, ἐφ' ὅσον ἡ προστασία καὶ ἡ διόρθωσις τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τῶν νέων, θὰ τίθεται εἰς δευτέραν μοῖραν ἢ θὰ ἀναμένηται μετὰ ἀκαθόριστον χρόνον καὶ ἐπὶ τῇ βάσει πιθανότητων, τὰ ἀποτελέσματα τῶν ὀποιῶν δὲν δύναμεθα νὰ προεικάσωμεν ὡς ἀπολύτως ἀσφαλῆ. Ἡ διὰ τῆς τοποθετήσεως ἐντὸς τῶν καρδιῶν τῶν νέων ἀνθρωπιστικὴ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης καὶ ἡ διέγερσις τοῦ αἰσθήματος τῆς συμπαθείας πρὸς τοὺς συνανθρώπους, ὁ πλουτισμὸς ἐν ἄλλοις λόγοις τοῦ θεοῦ δώρου τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ὑψηλοτέρων ἀρετῶν τῆς κοινωνικῆς εὐσταθείας καὶ προαγωγῆς, εἶναι κατ' ἀρχὴν ἢ πλέον στερεὰ βάσις τῆς ψυχικῆς ἀναμορφώσεως καὶ τῆς διορθώσεως τῶν νέων.

(Ἡ συνέχεια εἰς τὸ ἐπόμενον)